

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

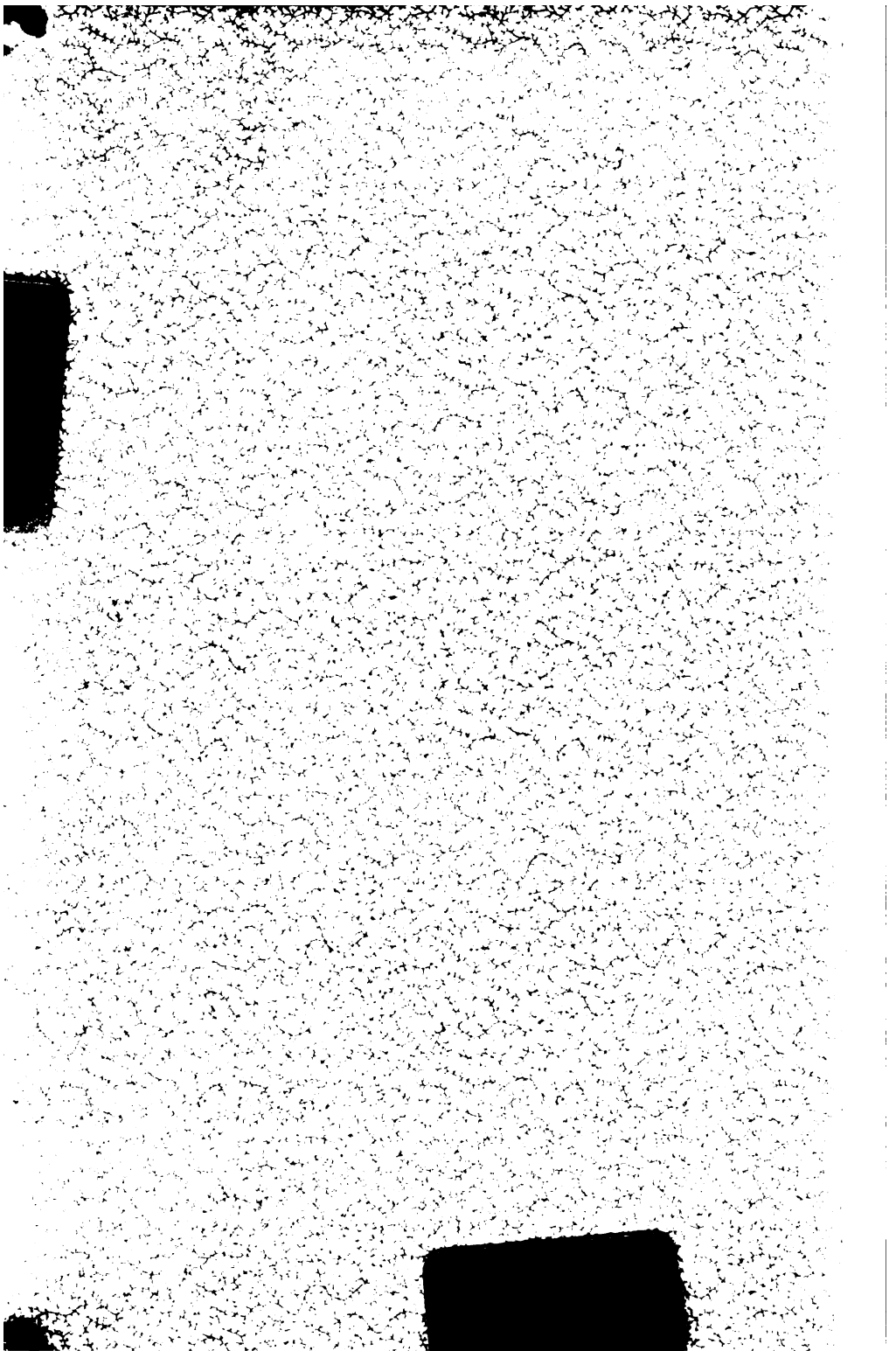
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

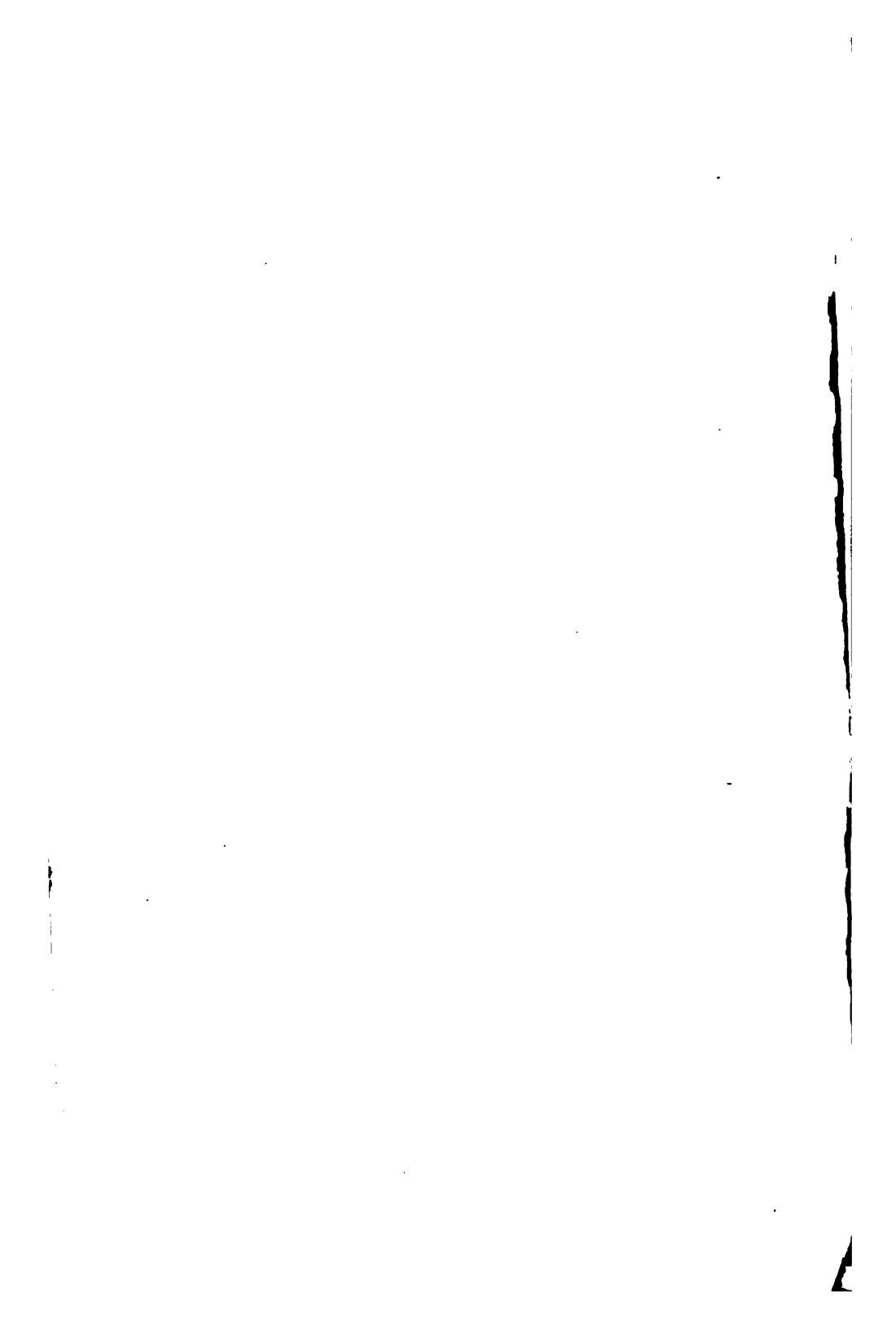
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

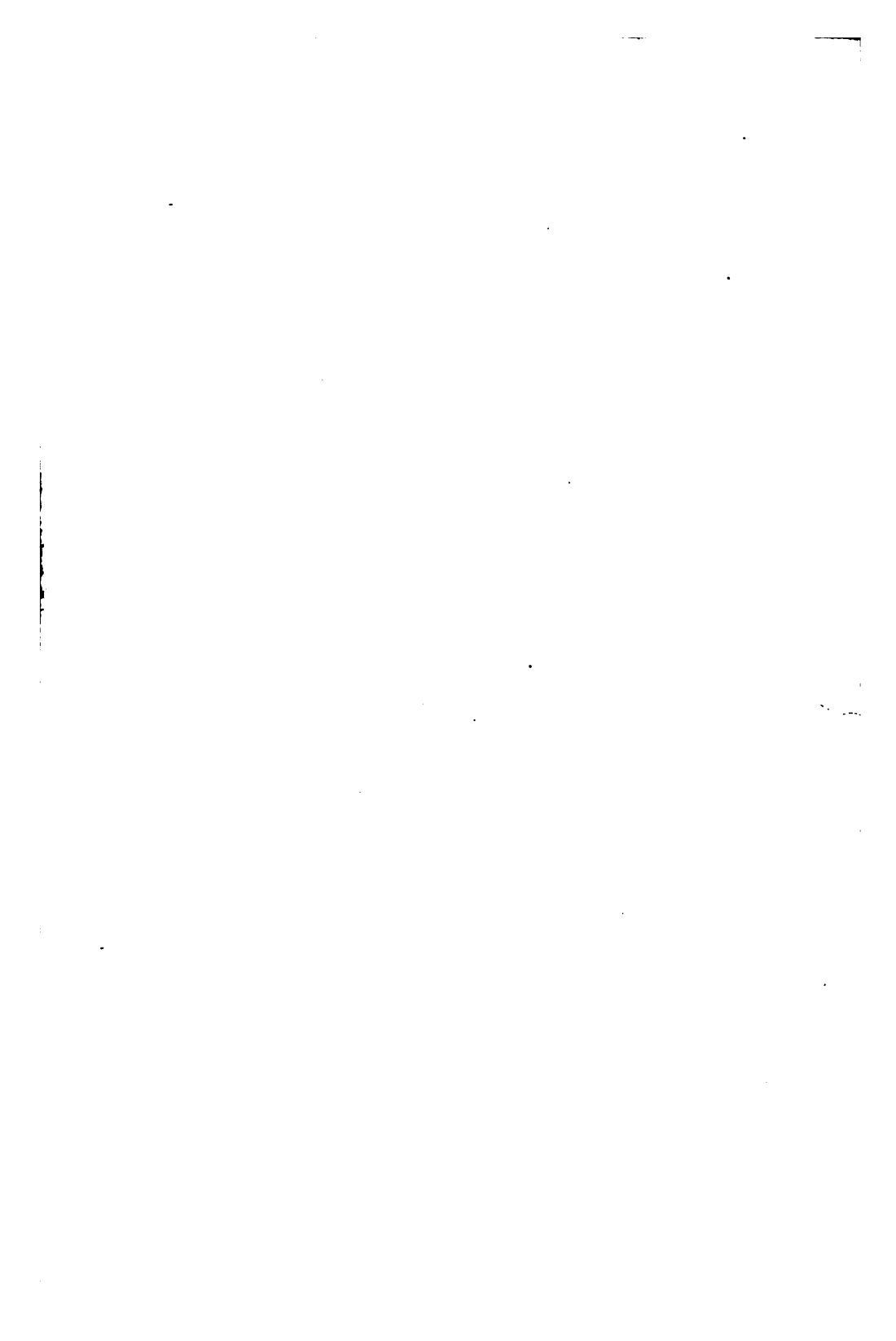
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

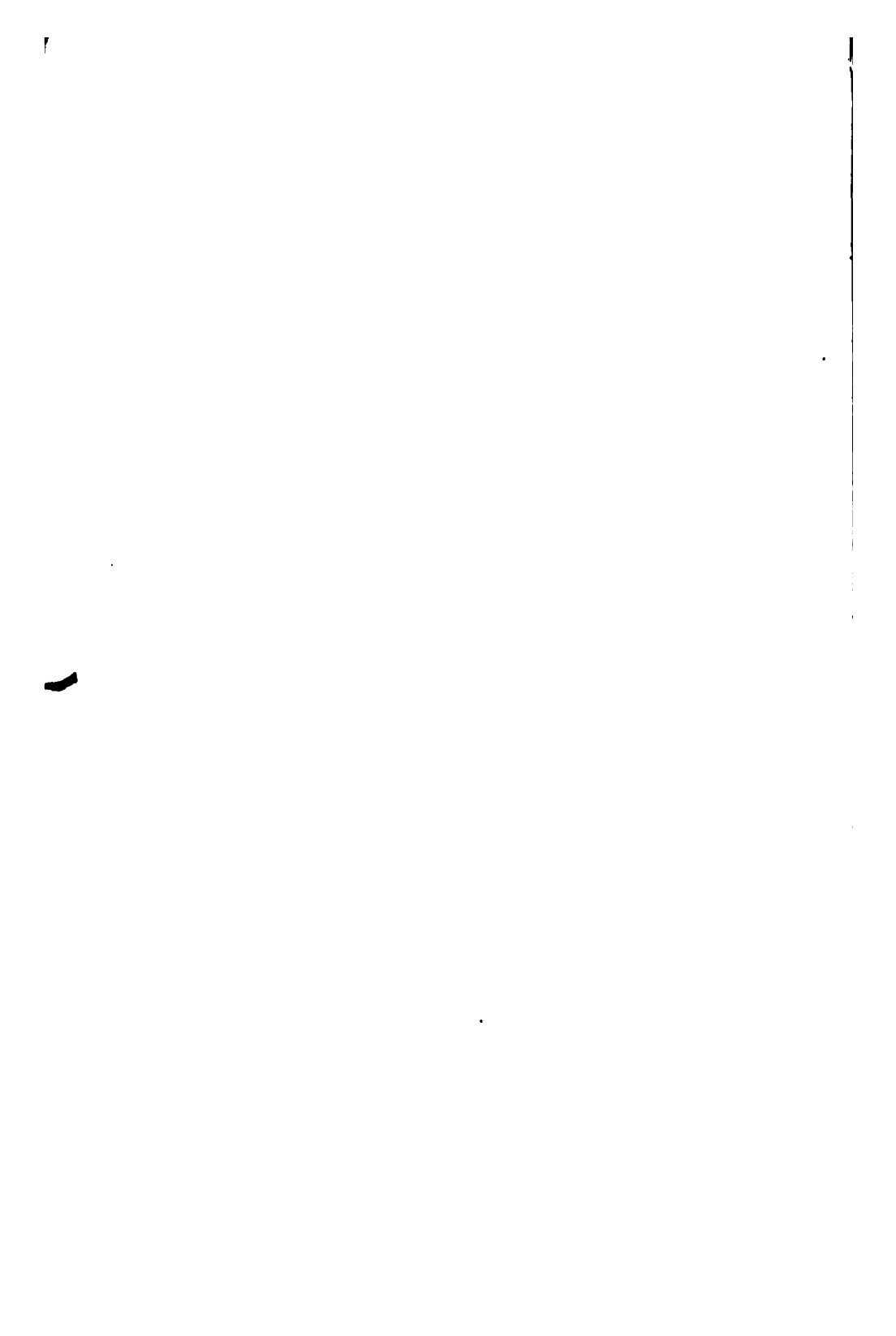

1312

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

BIBLIOTHECA GRÆCA MEDII ÆVI.

VOL. IV.

*Βιβλίο Μεσαίων
αδωκώτατος το ναυαίο*

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ἡ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ.

Κ. Ν. ΣΑΘΑ.

Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς.
(Ἰωάννης.

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῶν τέκνων Α. Κορομηλᾶ

1874.

Michael Constantinus Pallas

ΜΙΧΑΗΛ ΨΕΛΛΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

(976-1077).

Μή τὰ ἐφ' ἡμῶν πεπραγμένα λήθης
καλυφθῆναι βυθοῖς.

EN ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

MAISONNEUVE ET CIE, LIBRAIRES-ÉDITEURS,

QUAI VOLTAIRE, 15.

1874.

ρ

3
663

ΤΩ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΥΡΙΩ.

ΣΤΕΦΑΝΩ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΩ.

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΣ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Α'.

Μετὰ τὰς δύο κλασικὰς φιλολογίας πλουσιωτέρα καὶ ποικιλωτέρα πασῶν τῶν ἄλλων εἶναι ἡ λεγομένη Βυζαντινὴ, τὸ μὲν διότι παρίσταται ὡσεὶ συνεχῆς κρίκος τῆς χρυσῆς ἐκείνης ἀλύσειος, λελεπτυσμένον μὲν ἕνεκα πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπηρειῶν τε καὶ περιπετειῶν, οὐδέποτε ὅμως καὶ διασπασθεὶς τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἐλίξεως, τὸ δὲ διότι ἐξεικονίζει τὴν ἱστορίαν μεγάλου κράτους, ἀντιπροσωπεύσαντος ἐν τῷ κόσμῳ ἐπὶ μίαν ὄλην χιλιετηρίδα τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμὸν.

Πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς καταλύσειος τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἔμαθον οἱ ἐν τῇ Δύσει, ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς τὸ κράτος ἐκεῖνο ἐκέκτητο μακρὰν καὶ ἀλληλένδετον σειρὰν χρονογραφῶν, ἐξ ὧν πλείστας ὄσας εἰδήσεις ἠδύναντο ν' ἀρυσθῶσι καὶ τὰ στερούμενα συγχρόνων ἱστορικῶν ἀλλογενῆ ἔθνη. Ὁ τότε τὴν Ἰταλίαν ἐπισκεφθεὶς Μανουὴλ ὁ Χρυσολωρᾶς, ὅστις θεωρεῖται ὁ πρωτουργὸς τῆς φιλολογικῆς ἀναγεννήσειος τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, διδάξας τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὸν περιώνυμον Λεονάρδον Βρούνην τὸν ἀπὸ τῆς πατρίδος (Arezzo) Ἀρετινὸν ἐπονομαζόμενον, ὑπέδειξε τούτῳ τὴν ἱστορίαν τοῦ Προκοπίου, τοῦ τοσοῦτον λεπτομερῶς διηγουμένου τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τῶν Γόθων ἐνδόξους

ἀγῶνας τοῦ Ἰουστινιανοῦ· κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ μεταφράσας ὁ Ἀρετινὸς τὸ μακρὸν τοῦτο τμήμα τοῦ βυζαντινοῦ χρονογράφου, ὡς ἴδιον ἑαυτοῦ ἔργον συμπεριέλαβεν ἐν τῇ Φλωρεντινῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀρετινοῦ (1470), Χριστοφόρος ὁ Περσόνας, εἴτε πρὸς κατάδειξιν τῆς σκανδαλώδους λογοκλοπίας, εἴτε πρὸς ἀπλῆν διαφώτισιν τῆς σκοτεινῆς περὶ τοὺς Γοτθικοὺς χρόνους ἱστορίας τῆς Ἰταλίας, μετέφρασεν εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα τὰ κυριώτερα βιβλία τῆς τότε γνωστῆς τοῦ Προκοπίου ἱστορίας, ὡς καὶ τὴν τοῦ συνεχίσαντος τούτῳ Ἀγαθίου τοῦ Μυριναίου. Ἄλλ' ὁ ἐπὶ ἑλληνικῇ παιδείᾳ φημιζόμενος οὗτος ἔφορος τῆς τοῦ Βατικανοῦ βιβλιοθήκης, ἀμοιρῶν διδασκάλου οἴος ὁ Χρυσολωρᾶς, ἐπὶ τοσοῦτον παρενόησε τὸν Ἕλληνα ἱστορικὸν, ὥστε, ἐὰν ἡ τοῦ Ἀρετινοῦ μετάφρασις ἀπεδείχθη ἀπλή λογολοπία, ἡ τοῦ Περσόνα κατεδείχθη ὡς αὐτόχρημα πλαστογραφία ἢ μᾶλλον ἀδεξιωτάτη κλοπὴ τοῦ Προκοπίου ¹.

Μολονότι αἱ ἄθλια αὗται μεταφράσεις πολλάκις ἐξεδόθησαν, πραγματικῶς ὅμως ἀρξάμενης ἤδη τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Δύσις οὐδένα τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων ἐγίνωσκεν, εἴτε ἐν πρωτοτύπῳ, εἴτε ἐν ὀπωσοῦν ἀνθρωπίνῃ μεταφράσει. Ἐν ἔτει 1509 ὁ ἡμέτερος Ζαχαρίας Καλιέργης ἐξέδοτο αὐτὸ τὸ κείμενον τῶν εἰς Ἰουστινιανὸν παραινετικῶν κεφαλαίων Ἀγαπητοῦ τοῦ διακόνου ², τὸ δ' αὐτὸ ἔτος καὶ ὁ περιώνυμος ἀστρονόμος Νικόλαος ὁ Κοπέρνικος ἐδημοσίευσεν ἐν Κρακοβίᾳ λατινικὴν μετάφρασιν τῶν ἐπιστολῶν Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάτου.

Ἐν ἔτει 1531 ἐξεδόθησαν ἐν πρωτοτύπῳ δύο σπουδαῖα μνημεῖα

1. *a Persona et tā καιριώτατα omiserit, et quæ retinuit, pessima fide converterit, finemque belli Gothici justo pæne volumine fraudarit.* » Fabricii Bibl. Gr., ed. Harles, VII, 557.

2. Μετὰ τὴν τοῦ Καλιέργου ἔκδοσιν, ὁ Ἀγαπητὸς ἀνετυπώθη ἑκκαταεκάκις ἐν μόνῃ τῇ ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδι.

τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ συλλογὴ τῶν Νεαρῶν αὐτοῦ διατάξεων (ἐν Νυρεμβέργῃ), καὶ ἡ περὶ τῶν πολυαριθμῶν κτισμάτων τοῦ μεγάλου ἐκείνου αὐτοκράτορος πραγματεία τοῦ Προκοπίου (ἐν Βασιλείᾳ). Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει ἐξετυπώθη μετ' οὐ πολὺ (1536) καὶ ὁ κατάλογος τῶν αὐτοκρατόρων καὶ πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρου τοῦ Ξανθοπούλου. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀκτῶ ἐτῶν (1544) ὁ γνωστὸς γάλλος τυπογράφος καὶ ἑλληνιστὴς Ροβέρτος ὁ Στέφανος ἐδημοσίευσεν ἐν ἐνὶ μεγάλῳ τεύχει τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου, Σωκράτους, Σωζομένου, Θεοδώριτου, Ἀναγνώστου καὶ Εὐαγγρίου, γνωστῶν τέως ἐκ μεταφράσεων¹.

Ἐν τοιαύτῃ θέσει εὔρε τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν ὁ περικλεῆς Ἰερώνυμος ὁ Βόλφιος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁμολογουμένως ἀνήκει ἡ τιμὴ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτῆς. Ὁ γερμανὸς οὗτος ἑλληνιστὴς θεωρῶν τοῦ κόπου ἀνάξιον τὴν γνωστοποίησιν τῶν χρονικῶν τοῦ μεγάλου ἐκείνου κράτους, ἐξελέξατο τρεῖς τῶν κυριωτέρων χρονογράφων, Ἰωάννην τὸν Ζωναρᾶν, Νικήταν τὸν Χωνιάτην καὶ Νικηφόρον τὸν Γρηγορᾶν, καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτούς ἐν πρωτοτύπῳ συνωδευμένῳ διὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ κριτικῶν σημειώσεων (1557-1561)· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Γρηγορᾶς ἐξιστορεῖ τὰ μέχρι τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος συμβάντα, ὁ Βόλφιος συμπληρῶν τὴν ἱστορίαν προσέθετο καὶ λατινικὴν περίληψιν τῆς ἱστορίας τοῦ Παχυμέρη, καὶ μετάφρασιν Λαονίκου τοῦ Χαλκοκονδύλου, ἐκπονηθεῖσαν μὲν καὶ προεκδοθεῖσαν ὑπὸ Κονράδου τοῦ Κλαουζέρου, ἐπισταμένως ὅμως ὑπὸ τούτου ἀναθεωρηθεῖσαν. Οὕτω δὲ συνέπηξεν ὁ Βόλφιος τὸ ἱστορικὸν τοῦτο μνημεῖον, γνωστὸν ἕκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα *Corpus Historiæ Byzantinæ*², ἀτελὲς μὲν, πλὴν ἐπαρκῶς

1. Ἡ τοῦ Νικηφόρου Ξανθοπούλου δημοσιευθεῖσα ἐννεάκις ἐν λατινικῇ μεταφράσει (1535-1597) ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἑλληνιστὶ ἐν ἔτει 1630.

2. Πρῶτοι οἱ γάλλοι ἀνατυπώσαντες εἰς ἓν σῶμα τὴν λατινικὴν τοῦ Βολφίου μετάφρασιν ὠνόμασαν οὕτω τὴν συλλογὴν· «*Corpus universæ*

ἀντιπροσωπεύον τὴν τέως πάντῃ ἀγνοουμένην μεγάλην ταύτην περίοδον τῆς παγκοσμίου ιστορίας.

Συγχρόνως δὲ τῷ Βολφίῳ καὶ ἕτερος γερμανὸς ἑλληνιστῆς Γουλιέλμος ὁ Ξύλζανδρος (Holzmann) ἐδημοσίευσεν (1565) τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς χρονογραφίας Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ κριτικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων, τὰς ὁποίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μέχρις ἡμῶν ἐσεβάσθη ἡ νεωτέρα κριτικὴ, ἢ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως γνησιωτέρων κωδίκων καὶ ἐξ ἐιδικωτέρων ἐρευνῶν χειραγωγηθεῖσα εἰς ἐπιστημονικωτέραν αὐτῶν ἐπεξεργασίαν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἑκατοντατετηρίδα ἐδημοσιεύθησαν δώδεκα ἕτεροι τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ὀκτὼ ¹ ἐν πρωτοτύπῳ συνωδευμένῳ διὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ διαφορῶν σημειώσεων, οἱ δὲ τέσσαρες ἐν μόνῃ λατινικῇ μεταφράσει ².

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν χρονογράφων καὶ περὶ ἕτερον τμήμα τῆς βυ-

historiæ, præsertim Byzantinæ. . . . integrum Byzantinæ historiæ corpus, a Constantino magno ad Constantinum postremum. » Ἡ Παρισινὴ αὕτη ἔκδοσις (1567) ἀνετυπώθη τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐν Φραγκοφούρτῃ τῇ ἐπὶ Μοίνῳ, καὶ δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει (1574, 1587). Ὁ Χωνιάτης ἐκ τῆς λατινικῆς μεταφράσεως μετέχθη εἰς τὸ ἰταλικὸν ἰδίωμα καὶ τρις ἐτυπώθη τὸ αὐτὸ ἔτος (1562) · ὁ δ' ἐνετὸς Ἀντώνιος Λορεδάνος, κάτοχος πληρεστέρου κώδικος, ἤλεγξε τὴν τοῦ Βολφίου ἔκδοσιν ἐν τῇ Difesa di Niceta historico Coniato. Venetia, 1582.

1. Ζώσιμος (1581) ὑπὸ Ἑρρίκου Στεφάνου. Γεώργιος Κωδινὸς περὶ δριπικίων (1588) ὑπὸ Φραγ. Ίουνίου (Dujon). Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος περὶ θεμάτων (1588) ὑπὸ Βοναβεντούρα Βουλκανίου. Ὀλυμπιόδωρος (1590) ὑπὸ Φ. Σουλβουργίου. Ἀγαθίας (1594) ὑπὸ Βοναβεντούρα Βουλκανίου. Γεώργιος Κωδινὸς περὶ τῶν πατρίων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἡσυχίος (ἐπ' ὄνοματι τοῦ Κωδινοῦ) ὑπὸ Γεωργίου Δούζα (1596). Θεοφύλακτος Σιμοκάτης (1598) ὑπὸ Κιμενδοκίου.

2. Ἰωάννης Σκυλίτσης (1570) ὑπὸ Ἰωάννου Γαββίου. Μετὰ ἡλ Γλυκᾶς (1572) καὶ Κωνσταντῖνος Μανασσῆς (1573) ὑπὸ Λεουγκλαβίου. Προκόπιος ὑπὸ Ραφαήλ Βολατεροάνου (1576).

ζαντινῆς φιλολογίας ἐτρέπη ἢ προσοχὴ τῶν τότε ἑλληνιστῶν, περὶ τὴν ἔρευναν δηλονότι τῶν τῶς ἡμελημένων μνημείων τοῦ λεγομένου Γραικο-Ρωμαϊκοῦ δικαίου. Αἱ ἐν ἔτει 1531 ὑπὸ Γρηγορίου Ἀλοάνδρου τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσαι Νεαραὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διαφοροτρόπως ἐπαυξηθεῖσαι ἀνετυπώθησαν ἐνεαέκις μέχρι τοῦ ἔτους 1581, ἰσάριθμοι δ' ἐκδόσεις τῆς λατινικῆς μεταφράσεως μέχρι τοῦ 1567 ἐδημοσιεύθησαν. Τῇ ἐκδόσει τῶν Νεαρῶν παρηκολούθησεν ἡ τοῦ Ἀρμενοπούλου (1540). Ἐνῶ δὲ ὀγάλλος Ἐνιμουῆδος Βονεφίδιος (Bonnesfoi) ἐδημοσίευσεν τὰ τρία βιβλία τοῦ ἀνατολικοῦ νομίμου, ὁ περικλεῆς γερμανὸς Ἰωάννης ὁ Λεουγκλάβιος (Lœvenklau) περιήρχετο τὰς βιβλιοθήκας ἀναζητῶν χειρόγραφα καὶ ἄλλας εἰδήσεις, ὅπως ἀνιδρύσῃ μέγα μνημεῖον τῆς βυζαντινῆς νομολογίας. Καὶ τῷ μὲν 1575 ἐξέδοτο τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῶν ἐξήκοντα βιβλίων τῶν Βασιλικῶν, τῶν ὁποίων ὁ γάλλος Hervet εἶχε προδημοσιεύσει λατινικὴν μετάφρασιν (1557)· δυστυχῶς ὅμως πρόωρος θάνατος ἀφαρπάσας τὸν φιλόπονον καὶ πολυμαθὴ ἄνδρα, δὲν ἐπέτρεψεν αὐτῷ ὅπως ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς τοῦ νὰ ἴδῃ διὰ τοῦ τύπου δημοσιευόμενον τὸ ἔργον, εἰς καταρτισμὸν τοῦ ὁποίου κατεδαπάνησε καὶ ὑγείαν καὶ περιουσίαν· τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ ἐξ Αὐγούστης Φρέγκερος ἐδημοσίευσεν τὸ Jus Græco-Romanum (1596), ἐν ᾧ τὸσαῦτα πολύτιμα μνημεῖα τοῦ τε ἀστικοῦ καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἀπεθησαύρισεν ἢ φιλοπονία τοῦ αἰοδίδιμου ἀνδρός. Μετὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ ζήλου ὁ Λεουγκλάβιος εἰργάσθη καὶ ὑπὲρ τῶν χρονογράφων, μεταφράσας, ἐκτὸς τοῦ Γλυκᾶ καὶ τοῦ Μανασσῆ, καὶ τὸν Ζώσιμον (1576)¹.

1. Πρὸς δὲ τούτοις μετήνεγκεν εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα ἐξ ἀνεκδότου γερμανικῆς μεταφράσεως καὶ τὰ χρονικά τῶν Τούρκων σουλτάνων, τὰ ὁποῖα συμπληρώσας μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1588, συνώδευσεν διὰ ποικίλων ἐμβριθῶν παρεκβολῶν περὶ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ταῦτα κατ' ἰδίαν τὸ πρῶτον δημοσιευθέντα, ἀνετυπώθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ὡς ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τοῦ Χαλκοκονδύλου.

Τοιαύτην λαβούσαι ἀπὸ τοῦ Βολφίου ἄθησιν αἱ περὶ τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν μελέται ἐφθασαν ἐντὸς τεσσαρακονταετίας εἰς τοσοῦτον λαμπρὸν ἀποτέλεσμα· μετὰ θαυμασμοῦ δὲ πάντες ἔβλεπον, ὅτι τὸ ὑπὸ τοσοῦτον ἀπαίσια χρώματα ὑπὸ τῆς παπωσύνης ἐξεικονισμένον Βυζάντιον καὶ πολιτισμὸν πολλῶ ἀνώτερον τῶν ἄλλων ἔθνῶν εἶχε, καὶ τὸ θαυμασιώτερον, ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπευόμενον ἑλληνικὸν ἔθνος κατώρθωσε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μεγάλην παράδοσιν ἀπὸ Ἡροδότου μέχρι τοῦ Χαλκοκονδύλου, συνεχίζον δηλονότι ἐπὶ δύο χιλιετηρίδας τὰ χρονικὰ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν μελετῶν τούτων, αἵτινες καταστᾶσαι τὸ ἐξαιρετικὸν ἐντρύφημα τῶν τότε ἑλληνιστῶν καὶ μετὰ τοσοῦτου ζήλου καλλιεργηθεῖσαι καθ' ὅλην τὴν ἐπομένην ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ἐφθασαν εἰς ὃ σημεῖον ἀποτόμως ἐγκατελείφθησαν, καὶ ἕτεροι ἐρευνᾶν οὐχ ἤττον ἐνδιαφέρουσαι τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἤρξαντο· ἐπεθύμουν δηλονότι οἱ τότε μετὰ πρωτοφανοῦς ἐνθουσιασμοῦ ἀναγινώσκοντες τὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα καὶ μέχρις ὀνόματος καὶ ἐθνικότητος ἐξελληνιζόμενοι σοφοὶ νὰ μάθωσιν, ἂν καὶ ἕτερα ἄγνωστα μνημεῖα διαφυγόντα τὴν βαρβαρικὴν καταστροφὴν ἀπέκειντο ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐν ἄλλαις μοναῖς, καὶ δεύτερον, ἂν ἡ μάχαιρα τοῦ θηριώδους κατακτητοῦ ἐφείσθη τῆς ζωῆς τινῶν Ἑλλήνων καταφυγόντων εἰς κλασικόν τι κρησφύγετον, ἀφοῦ, κατὰ τὴν ἀπελπιστικὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀργυροπούλου καὶ τῶν ἄλλων φυγάδων, καὶ αὐταὶ αἱ Πιερίδες μοῦσαι φοβηθεῖσαι τὴν βαρβαρότητα ἀπεχαιρέτησαν τὰ προαιώνια αὐτῶν οἰκητήρια.

Οὐκ ολίγοι δὲ τῶν ἑλληνιστῶν καὶ ἄλλων φιλοπεριέργων ἀνέλθον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τελευταίας ταύτης καὶ κινδυνώδους ἐρεύνης· καίτοι ἐκθεσιμῆνοι εἰς μυρίας κακουχίας, πρὸ πάντων δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν διακινδυνεύοντες ἕνεκα τῆς τότε ἀκατανοήτου τῶν Τούρκων ἀγριότητος, οὐχ ἤττον ὅμως μετὰ ζήλου ἐξε-

πλήρωσαν οί ριψοκίνδυνοι ἐκεῖνοι περιηγηταὶ τὴν εὐγενῆ αὐτῶν ἀποστολήν. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς ὄντως βασιλικὸν ἔργον ἐθεώρησαν, ἵνα καὶ τοὺς περιηγητὰς προστατεύσωσι, καὶ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους αὐτῶν διατάξωσιν, ὅπως ἀντὶ πάσης θυσίας διασώσωσι τὰ σεβάσματα ἐκεῖνα μνημεῖα καὶ ἀποστείλωσι ταῦτα εἰς κόσμον τῶν βασιλικῶν βιβλιοθηκῶν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ οἱ γερμανοὶ ὑπερηκόντισαν τοὺς ἄλλους· διότι καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῆς τοῦ τότε Καίσαρος Αὐγέριος ὁ Βουσβέκιος, συνενῶν τῇ διπλωματικῇ ἱκανότητι καὶ θερμὸν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἔρωτα, κατώρθωσε νὰ περισυλλάξῃ πολλὰ καὶ πολύτιμα χειρόγραφα¹, καὶ δεύτερον, ὅτι αἱ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν σχέσεις τῆς Διαμαρτυρήσεως συνέδεον τοὺς ἐν Βυζαντίῳ λογιῶς στενωτέρου πρὸς τοὺς γερμανοὺς ἢ τοὺς ἄλλους ἐν τῇ Δύσει ἑλληνιστὰς· αἱ σχέσεις αὗται ἀρξάμεναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Λουθήρου καὶ ἐπιμόνως καλλιεργηθεῖσαι μέχρι τοῦ φιλελληνικωτάτου Μαρτίνου τοῦ Κρουσίου, διὰ πολλοὺς μὲν λόγους ἀπέτυχον τοῦ πρώτου σκοποῦ, ἔσχον ὅμως τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, ὅπως γνωστοποιήσωσιν εἰς μὲν τοὺς τότε λογιῶς αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν ζωὴν τῆς πολιτικῶς μὲν δούλης, ἔθνικῶς ὅμως ζώσης φυλῆς, ὡς καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς ἡμᾶς δὲ παραδώσωσιν ἀρκετὰ μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς τουρκοκρατουμένης πατρίδος².

1. Ἡ κατὰ πᾶσαν τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἐπικρατοῦσα ἄμιλλα πρὸς ἀπόκτησιν ἑλληνικῶν χειρογράφων ἐπὶ τοσοῦτον τότε ἀνεπτύχθη, ὥστε πλείστοι τῶν ἡμετέρων λογιῶν ἐπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀντιγράφοντες ἢ ἐμπορευόμενοι ταῦτα. Τὸν αὐτὸν δὲ ζῆλον πρὸς περισύναξιν τῶν προγονικῶν τούτων θησαυρῶν ἐπέδειξαν καὶ οἱ ἐν Βυζαντίῳ ὀπωσοῦν εὐποροῦντες ὁμογενεῖς, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοις ὁ περιώνυμος Μιχαὴλ ὁ Καντακουζηνός, συγκροτήσας πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην, ἣτις δημευθεῖσα μετὰ τὸν τραγικὸν αὐτοῦ θάνατον πολλὰς ὑπέστη περιπετείας.

2. Περὶ τῶν σχέσεων τῶν Λουθηρανῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν κατ' ἔκτασιν ἐλάλησα ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β'.

Οὕτω συναρμόσας τὸν σκελετὸν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας ὁ ΙΣΤ' αἰὼν ἀνέθετο τὴν περικόσμησιν εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ, ὅστις πραγματικῶς οὐ μόνον περιεσάρκωσεν, ἀλλὰ καὶ πως ζωοποιήσας παρέστησεν ὑφ' ὅλην τὴν ποικιλίαν τῆς τε λαμπρότητος καὶ τῆς ἀσχημοσύνης αὐτοῦ τὸν παράδοξον ἐκεῖνον κἀναβον. Ὑπὲρ δὲ τῆς τοιαύτης διαμορφώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου ἀπὸ κοινοῦ εἰργάσθησαν οἱ ἑλληνισταὶ πάσης ἐθνικότητος καὶ θρησκευματος· διότι ἡ ἑκατονταετηρὶς αὕτη παραβλέψασα ἐθνολογικὰς καὶ θρησκευτικὰς προκαταλήψεις, εἰργάσθη πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης, ἀδιαφοροῦσα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν δυναμένων νὰ διδάξωσι τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον ἱστορικῶν ἢ θεολόγων. Αὐτοὶ μάλιστα οἱ Ἰησοῦται παρίστανται πρωταγωνιστοῦντες ἐν τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἀμίλλη, καθ' ὃν μάλιστα χρόνον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνάδελφοι αὐτῶν ἐξετέλουν τὰ αἵματῆρὰ ἐκεῖνα ὄργια.

Ὡς πρωτόλειον τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου διαζυγίου πρὸς τὸ παρελθόν, ἐξεδόθησαν (1601) ὑπὸ τοῦ περιωνύμου γερμανοῦ Δαεῖδ Ἐσχαιλίου ἡ Μυριόβιβλος καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἀπέκρυπτον τέως οἱ παπιστὰὶ ὅπως ἀσφαλέστερον συκοφαντήσωσι τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ἀνδρός¹. ἀμέσως δὲ ὁ αὐτὸς ἐκδότης ἐδημοσίευσεν καὶ τὸν Δέξιππον μετὰ τῶν ἄλλων ἀποσπασματογραφῶν τῆς Βυζαντιδος (1603), τὴν ἱστορίαν τοῦ Προκοπίου (1607) καὶ τὴν Ἀλεξιάδα Ἄννης τῆς Πορφυρογεννήτου (1610). Συγχρόνως δὲ δύο ἕτεροι γερμανοὶ ὁ Baumbach καὶ ὁ Ράδερσ ἐξέδωκαν, ὁ μὲν τὸν Χαλκοκονδύλην, ὁ δὲ δεῦτερος τὸ Χρονικὸν Πασχάλιον (1615). Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ περικλεῆς γάλλος ἰησοῦτης Διονύσιος ὁ Πετάβιος

1. Ἡ μὲν Μυριόβιβλος ἀνετυπώθη δις (1611, 1653), αἱ δ' ἐπιστολαί, διαφοροτρόπως ἐπαυξηθεῖσαι καὶ καταμερισθεῖσαι, ἐξάκις (1644-1681). Ὁ Νομοκάνων ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις (1615), τ' Ἀμφιλόχεια τῷ 1644, καὶ οἱ κατὰ λατίνων συλλογισμοὶ τῷ 1652.

ἐδημοσίευσεν τὴν χρονογραφίαν Νικηφόρου τοῦ πατριάρχου, ὀλίγα δ' ἔτη πρότερον ἕτερος ἰησοῦϊτης ὁ Βοεμὸς Ἰάκωβος ὁ Ποντάνος τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Φραντζῆ¹.

Ταῦτοχρόνως δὲ μετὰ ζήλου ὑπερβάλλοντος ἐμόχθουν πρὸς διαφώτισιν τοῦ αὐτοῦ θέματος οἱ Ὁλλανδοὶ Γεώργιος Δούζας καὶ πρὸ πάντων ὁ περιώνυμος Ἰωάννης Μεούρσιος· καὶ ἐνῶ ὁ μὲν πρῶτος ἐξέδιδε τὸν Ἀκροπολίτην (1614) καὶ τοὺς ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος φερομένους Χρησμούς (1618)², ὁ δεύτερος ἐδημοσίευσεν τὰ Τακτικὰ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος (1612)³, τὴν χρονολογίαν Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ (1616), τὰς ἐπιστολάς Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας (1617), Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον (1617) καὶ τμῆμα τῆς χρονογραφίας Μιχαήλ τοῦ Γλυκᾶ (1618)⁴.

Ἄλλα καὶ περὶ ἄλλο τμῆμα τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας ἡσυχολήθησαν οἱ ἐν Ὁλλανδίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἑλληνισταί, περὶ τὴν ἐκδοσιν δηλονότι καὶ συγγραφὴν γλωσσариων δι' ὧν ἀπονωτέρα καθίστατο ἡ μελέτη τοῦ λεγομένου βυζαντινοῦ ἢ μιζοβαρβάρου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος, περιέχοντος πολλὰς λέξεις μὴ ἀπαντώσας ἐν τῷ Ἰησαυροῦ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου. Καὶ ὁ μὲν περιφανῆς οὗτος

1. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ μὲν Καντακουζηνοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ποντάνου ἀργότερον (1645), τοῦ δὲ Φραντζῆ ἐν ἔτει 1796.

2. Τούτων ἓνα περὶ ἀνακτίσεως τοῦ Βυζαντίου εἶχε δημοσιεύσει ὁ Λεουγκλάβιος ἐν τέλει τῆς λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Μανασσῆ (1573)· ἐν δ' ἔτει 1596 εἶχεν ἐκδοθῆ λατινικὴ καὶ ἰταλικὴ μετάφρασις αὐτῶν. Μετὰ τὸν Δούζαν ἐδημοσίευσεν πληρέστερον τὸ κείμενον τῶν χρησμῶν τούτων μετὰ παλαιᾶς ἐρμηνείας καὶ εἰκόνων Πέτρος ὁ Λαμβέκιος (1655).

3. Τῶν Τακτικῶν ἐξεπόνθησε μετάφρασιν ὁ ἰταλὸς Φίλιππος ὁ Πιγαφέττας δημοσιουθεῖσας τρεῖς πρὸ τῆς ὑπὸ Μεουρσίου ἐκδόσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου (1541-1602), ἕτερος δ' ἰταλὸς Ἀλέξανδρος ὁ Ἀνδρέας ἐξεπόνθησε νέαν μετάφρασιν ἐκδοθεῖσαν ἐν Νεαπόλει συγχρόνως τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει.

4. Ἐξ ἡμαρτημένου κώδικος ἐξέδοτο τὸ τμῆμα τοῦτο ὁ Μεούρσιος ἐπ' ὀνόματι Θεοδώρου τοῦ Μετογίτου.

γάλλος ἔχων ὑπ' ὄψιν διάφορα βυζαντινὰ γλωσσήματα, ἐπισυνῆψεν εἰς τὸ ἀθάνατον αὐτοῦ λεξικὸν πλείστας τοιαύτας λέξεις· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ δὲν ἐξήρκουν εἰς χειραγώγησιν τῶν καὶ τὸ τμημα τοῦτο τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μελετώντων λογίων, ὁ μὲν φιλό- πονος Μεούρσιος συνέγραψεν ἴδιον γλωσσάριον¹, μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ συμπατριώτης αὐτοῦ Βοναβεντούρας Βουλκάνιος, ὁ ἀνωτέρω ὀνο- μασθεὶς ἐκδότης τοῦ Ἁγαθίου καὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐδημο- σίευσεν τὴν ἀνέκδοτον συλλογὴν τῶν βυζαντινῶν γλωσσαρίων (1600)· μετ' ὀλίγον δὲ οἱ γάλλοι Κάρολος ὁ Λαββαῖος καὶ Νικόλαος ὁ Ριγάλτιος ἐδημοσίευσαν δύο εἰδικὰ γλωσσάρια, ὁ μὲν πρῶτος τῶν νομικῶν λέξεων (1606), ὁ δὲ δεύτερος τῶν στρατιωτικῶν (1610). Τὰ γλωσσάρια ταῦτα ἐχρησίμευσαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς τὰ μόνα βοηθήματα τῶν περὶ τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένων· μέχρις οὐ ἐπεσείασεν αὐτὰ τὸ ἀθάνατον ἔργον τοῦ Δουκαγγίου.

Ὡς δὲ αἱ περὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν μελέται καλ- λιεργηθεῖσαι ὑπὸ διαφόρων λογίων διαδοχικῶς μετήχθησαν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, οὕτω καὶ αἱ παρακολουθήσασαι ταύταις βυζαν- τιναὶ ἔρευναι ἀποτόμως μετεπήδησαν ἀπὸ τῆς ἄρκτου εἰς τὴν με- σημβρίαν. Μετὰ τοὺς Ὁλλανδοὺς ἑλληνιστὰς οἰκειοποιηθέντες τὰς τελευταίας ταύτας μελέτας δύο ἐν Ρώμῃ διατρίβοντες Ἕλληνας Νικόλαος Ἀλεμάννος ὁ Ἄνδριος καὶ Λέων Ἀλλάτιος ὁ Χῖος, τὰ μάλιστα συνεβάλλοντο εἰς τὴν διαφώτισιν καὶ τὴν ἐπιστημονικω- τέραν αὐτῶν διαμόρφωσιν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀνακαλύψας ἐν τῇ τοῦ Βατικανοῦ βιβλιοθήκῃ τὴν σκανδαλώδη ἀπόκρυφον ἱστορίαν τοῦ Προκοπίου, ἐδημοσίευσεν αὐτὴν (1623) μετὰ μακροτάτων κριτι-

1. Ἡ πρώτη ἐκδοσις (1594) περιελάμβανε 3600 λέξεις, μετ' οὐ πολὺ δ' ἐπαυξηθεῖσα δι' ἑτέρων 1800 ἀνετυπώθη δις (1614, 1620).

Γλωσσάριον τῆς καθωμίλημένης ἡμῶν γλώσσης συνέταξε πρῶτος ὁ δια- βόητος Ἀρσένιος Ἀποστόλης, ἐκδοθὲν ἐν Βενετίᾳ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν τίτλον « Εἰσαγωγή νέα ἐπιγραφομένη Στέφανος χρῆσιμος » (1526), καὶ ἀνατυπωθὲν ὑπὸ Πέτρου Βουράνα (1546).

κῶν καὶ ἱστορικῶν παρεκβολῶν¹. ὁ δὲ δεύτερος, πεπρωκισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ μνήμης τεραστίας καὶ θαυμαστῆς φιλοπονίας, ἀφιέρωσεν ἓν μέρος τοῦ πολυασχόλου βίου αὐτοῦ² καὶ περὶ τὴν ἔκδοσιν ποικίλων καὶ ἀγνώστων μνημείων τῆς βυζαντινῆς περιόδου, διαφωτίσας διὰ πολλῶν ἐμβριθῶν μονογραφιῶν πλεῖστα ὅσα σκοτεινὰ ζητήματα αὐτῆς³. τὰ τελευταῖα ἰδίως φιλοπονήματα τοῦ χαλκεντέρου ἐκείνου ἀνδρὸς, καίτοι διαφοροτρόπως ἐπεξεργασθέντα ὑπὸ τοῦ Φαβρικίου καὶ τοῦ Ἀρλεσίου, μένουσιν ἔτι ὡς περιφανῆ μνημεῖα καταπληκτικῆς φιλοπονίας καὶ κριτικῆς ὀξυνοίας, ἐπωφελῶς πάντοτε συμβουλευόμενα ὑπὸ τῶν περὶ τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένων.

1. Ἡ σκανδαλώδης αὕτη ἀποκάλυψις καὶ ὁ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ διγλώσσου ἱστοριογράφου ζῆλος τοῦ Ἀλεμάννου ἐπὶ τοσοῦτον κατετάραξαν τοὺς τότε λογίους, ὥστε πολλὰ ἐδημοσιεύθησιν εἰς ἀνασκευὴν ἀμφοτέρων καὶ ὑπεράσπισιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς Θεοδώρας· οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Ἀλεμάννου εἰσὶν οὗτοι, Βενέδικτος ὁ Βάλδης (1627), Θωμᾶς ὁ Ρίβιος (1628 καὶ 1654), Γαβριὴλ ὁ Τριβόριος (1631) καὶ Ἰωάννης ὁ Eichelius (1654).

2. Ἡ τὸν Ἀλλάτιον ἀναδείξασα Ρωμᾶνα ἐκκλησία ἐπέβαλεν αὐτῷ ὡς κύριον ἔργον τὴν ὑπεράσπισιν τῆς παπwsύνης κατὰ τῶν λουθηρανῶν, καὶ τὴν ἐξύβρισιν τῆς θρησκείας τῶν πατέρων τοῦ ἀτυχοῦς ἐξωμότου· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν διπλοῦν τοῦτον σκοπὸν γραφεῖσι πολυαριθμοὶ αὐτοῦ συγγράμμασιν οὐκ ὀλίγα ζητήματα τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἐπιτυχῶς ἐθήξεν· οὐχ ἥττον δὲ καὶ πολλοὺς τῶν κλασικῶν ἐλλήνων πρῶτος ἀνεκάλυψε καὶ ἐδημοσίευσεν. Βυζαντινοὺς χρονογράφους ἐξέδοτο τὸν Γεώργιον Ἀχροπλίτην, τὸν Ἰωήλιν, τὸν Καναῶν, τὸν Ἰωάννην Ἀναγνώστην, τὸν Ἰωάννην Καμενιάτην, καὶ προσθήκας εἰς Μανασσῆν.

3. Διατριβαὶ περὶ Γεωργίων, Συμεώνων, Νεβλων καὶ Ψελλῶν (ἐπεξεργασθεῖσαι ὑπὸ Φαβρικίου καὶ Ἀρλεσίου), περὶ Θεοδώρων καὶ Νικητῶν (ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Ἀγγέλου Μαΐου), περὶ Φιλῶνων, Κωνσταντίνων καὶ Λεωνιδῶν (ἀνέκδοτοι)· ἐπίσης δὲ ἀνέκδοτοι μένουσι καὶ ἄλλαι διατριβαὶ αὐτοῦ, ὡς ἡ περὶ μελωδῶν ἐλλήνων, περὶ τῶν ἀκδημιῶν, περὶ τῶν λατινιστῶν γραψάντων Ἑλλήνων, κλπ.

Εἰς τὸ οὕτω καταρτισθῆν διὰ τῆς φιλοπονίας τούτων ἑλλη-
στῶν οἰκονόμημα τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας, ἐπὶ τῆς λαμ-
πρῆν ἐπέθετο κορωνίδα ὁ μέγας τῆς Γαλλίας βασιλεὺς Λουδοβί-
κος ὁ ΙΔ'.

Πρῶτος ὁ περιώνυμος γάλλος ἰησοῦτης Φίλιππος ὁ Λαββαῖος
(Labbe) συνέλαβε τὴν ἰδέαν περὶ ἐκδόσεως τῶν βυζαντινῶν χρονο-
γράφων εἰς ἓν συμπαγῆς σῶμα, διὰ τῆς ἀνατυπώσεως τῶν ἐκδεδο-
μένων καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἀνεκδότων. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ δὲ
τούτῳ ἐδημοσίευσεν (1648) προτροπικὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς
ἀπανταχοῦ ἑλληνοεὐσεβεῖς (ad omnes per orbem eruditos) προσ-
καλῶν αὐτοὺς ὅπως συμμετάσχωσιν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μεγάλου
καὶ λαμπροῦ ἐκείνου μνημείου, τὴν εὐδωσιν τοῦ ὁποίου ἠγγυᾶτο
ἡ ὑψηλὴ προστασία τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'.

Ἄλλὰ τὸ ἔργον, ὡς διετύπου ὁ Λαββαῖος, ἦν γιγάντιον· οὐχ
ἦττον ὅμως ὁ ἐνθερμὸς ζῆλος τοῦ σοφοῦ καὶ φιλοπονωτάτου ἰησοῦι-
του, ἡ προστασία τοῦ ἐστεμμένου Μαικίηνα, καὶ πρὸ πάντων ἡ
ἐνθουσιώδης συνεργασία δέκα, γάλλων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἑλληνοι-
στῶν, ὑπερνίκησαν πᾶν ἐμπόδιον¹. οὕτω δ' ἐν μιᾷ πεντηκονταε-
τηρίδι κατηρτίσθη τὸ μέγα καὶ ἀπαθανάτισαν τὴν μνήμην τῶν
μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν ἱστορικὸν σῶμα τῆς Βυζαντιδος².

Ἄλλὰ τὸ ἔργον, καίτοι τοιαύτης ἀξιούμενον τιμῆς, δὲν δύνα-
ται νὰ θεωρηθῆ τέλειον· αὐτοὶ μάλιστα οἱ σοφοὶ αὐτοῦ ἐκδόται
ὑπεσχέθησαν τὴν δημοσίευσιν πολλῶν ἄλλων τόμων, ἀλλ' ὁ μετ'

1. Συνειργάσθησαν τῷ Λαββαίῳ οἱ ἰησοῦται Κλαύδιος Μαλτρέτος, Ἰά-
κωβος Ποντανὸς καὶ Πέτρος Ποσίνος, οἱ ἱεροκήρυκες μοναχοὶ Ἰάκωβος
Γόαρος καὶ Φραγκίσκος Κομβεφίσιος, οἱ νομοδιδάσκαλοι καὶ ἑλληνοεὐσε-
βεῖς Φαβρότος, Ἐρρίκος Βαλσίσιος, Βερνάρδος Μεδόνιος, καὶ πρὸ πάντων ὁ χαλ-
κέντερος Κάρολος ὁ Δουκάγγιος.

2. Δὲν δύναμαι δὲ νὰ παρέλθω ἀμνημόνευτον καὶ τὸ τότε ἐν Λειψίᾳ ἐκ-
δοθὲν (1677) περὶ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν σύγγραμμα τοῦ πολυμαθεστά-
του Μαρτίνου Hanke.

οὐ πολὺ ἐπελθὼν θάνατος αὐτῶν ἀφῆκε μέχρις ἡμῶν δυσαναπλήρωτον τὸ κενόν. Καθ' ὅλην τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα τέσσαρες μόνον νέοι συγγραφεῖς προσετέθησαν¹, ἑπτὰ δ' ἕτεροι ἐδημοσιεύθησαν μέχρις ἡμῶν². Ἡ ἐν Βενετία, καὶ ἰδίως ἡ τελευταία ἐν Βόννῃ ἀνατύπωσις τῆς Βυζαντίδος σμικρὰ μὲν προσέθετο³, παρέλειψε δὲ τὰ συμπληρωτικὰ τῆς πρώτης φιλοπονήματα τοῦ Δουκαγγίου.

Οἱ διάδοχοι ἐκείνων σκοπιμώτερον ἔκριναν ὅπως ἐπιπέσωσι λαῦροι καὶ κατασυκοφαντήσωσι τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο κράτος, τοῦ ὁποίου τὴν μὲν ἱστορίαν καλῶς δὲν ἐγίνωσκον, τὴν δὲ ἀπέραντον καὶ ποικίλην φιλολογίαν πάντῃ ἠγνόουν. Βεβαίως πλειότερον τοῦ Γίββωνος, τοῦ Λεβὼ καὶ ἄλλων ὑποδεεστέρας ἀξίας ἱστορικῶν, ἐνδιαφέροντο εἰς ἐξουδένωσιν τοῦ σχισματικοῦ Βυζαντίου οἱ ἰησοῦνται ἐκδόται τῆς Βυζαντίδος, διότι κάλλιον αὐτῶν καὶ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἱστορίαν ἐμελέτησαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐγίνωσκον.

1. Ἰωσήφ ὁ Γενέσιος (1733), Κωνστ. Πορφυρογέννητος περὶ βασιλείου τάξεως (1754), Γεώργιος Πισίδης (1777) καὶ Γεώργιος ὁ Φραντζῆς (1796).

2. Λέων ὁ Διάκονος ὑπὸ Βενεδίκτου Hase, Ἰωάννης ὁ Λυδὸς ὑπὸ Fuss καὶ Hase, Ἐφραίμιος ὑπὸ Ἀγγέλου Μαίτου, Θεοδοσίος Μελιτηνὸς ὑπὸ τοῦ κυρίου Thomas, Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης ὑπὸ τοῦ κυρίου Brunet de Presle, Γεώργιος Ἀμαρτωλὸς ὑπὸ τοῦ κυρίου Muralt, καὶ Μιχαὴλ Κριτόβουλος ὑπὸ Καρόλου Müller. Ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν Μαίτου, Müller, Boissonade, Migne, καὶ ἄλλων ἐδημοσιεύθησαν ἀνέκδοτα διαφωτίζοντα σημεῖα τινὰ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας.

3. Τὴν ἐν Βόννῃ ἔκδοσιν ἀρξαμένην ἐν ἔτει 1828 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ περιωνύμου Niebuhr, μετὰ ζήλου ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1855 ὁ Ἐμμανουὴλ Βέικερ· συνειργάσθησαν δὲ τούτοις καὶ ἑπτὰ σοφοὶ ἑλληνισταὶ, ἀναθεωρήσαντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ κείμενα καὶ τὰς λατινικὰς μεταφράσεις· ὡς μὲνα δὲ ἀνέκδοτα ἡ δημοσίευσίς αὕτη ἐγνωστοποίησε τὰ τελευταῖα βιβλία τῆς ἱστορίας Νικηφόρου τοῦ Γρηγοῦρ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου Brunet de Presle ἀνακαλυφθεῖσαν ἱστορίαν τοῦ Ἀτταλειάτου, παραδόξως δὲ ἀφῆκεν ἀτελεῖ τὴν ἔκδοσιν Ἄννης τῆς Κομνηνῆς.

δικαιώτερα ὅμως ἐκείνων δὲν ἐτόλμησαν νὰ δικάσωσιν ἐρῆμην τὸν κατηγορούμενον.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ χρονογραφία τοσούτων ὀλίγον προώδευσεν, ἕτερα τμήματα τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας σπουδαιότατα ἠρευνήθησαν· καὶ ἡ μὲν νομολογία ἐπαρκῶς διεφωτίσθη διὰ τῶν συλλογῶν Ζαχαρία τοῦ Λιγγενθάλ καὶ τοῦ Heimbach, καὶ ἰδίᾳ τῶν περὶ τῆς ἱστορίας ταύτης μονογραφιῶν τοῦ τελευταίου τούτου καὶ τοῦ γάλλου Mortreuil, ἡ δὲ γλωσσολογία διὰ τῶν Ἀτάκτων τοῦ Κοραῆ, τῶν συλλογῶν τοῦ Ellissen, τοῦ Wagner καὶ τοῦ Legend, τῆς γραμματικῆς τοῦ Mullach, καὶ πρὸ πάντων τοῦ λεξικοῦ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ διατρίβοντος Ἕλληνοσ Σοφοκλέους, ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας διὰ τῆς μονογραφίας τοῦ Nicolai, ἡ γεωγραφία διὰ τῶν πραγματειῶν τοῦ Tafel καὶ τοῦ Krause, καὶ ἡ χρονολογία διὰ τοῦ τρίτομου συγγράμματος τοῦ Muralt. Συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλοι μὲν, ἰδίᾳ δὲ ὁ Schlosser, ὁ Alfred Rambaud, ὁ L. Drapeyron καὶ ὁ μακαρία τῇ μνήμῃ Hopf ἐπιτυχέστατα ἐπραγματεύθησαν τμήματά τινα τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας¹.

Οὐδεὶς νῦν ἀρνεῖται, ὅτι τὸ εὐρύτατον πεδίον τῶν βυζαντινῶν ἑρευνῶν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν καὶ ἀκαμάτων χειρῶν, ἵνα ἐπαρκῶς ἐκχερωθῇ καὶ ἐπωφελῶς γονιμοποιηθῇ· δυστυχῶς ὅμως οἱ ἀλλοθνεῖς λόγοι οὔτε τὴν διάθεσιν, οὔτε τὰ ὑλικά μέσα ἔχουσιν, ὅπως

1. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἠσχολήθησαν καὶ ἀσχολοῦνται περὶ τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν οἱ Ἀνδρέας Μουστοξύδης, Γεώργιος Αἰνιάν, Σ. Ζαμπέλιος, Κωνστ. Παπαρρηγόπουλος καὶ Δημ. Βικέλας. Πλήρεις δὲ βυζαντιναὶ χρονογραφίαι ἐν τῷ καθωμιλημένῳ ἡμῶν ἰδιώματι συνεγράφησαν τρεῖς ἐν τῇ ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδι: ἡ πολλῶν ἐκδοθεῖσα τοῦ Ἱεροθέου ἀρχιεπισκόπου Μονεμβασίας, ἡ ἔτι ἀνέκδοτος Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου (ἀποσπάσματα τῆς ὁποίας ἐδημοσίευσεν ὁ Μαλαξὸς ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ τοῦ Κρουσίου), καὶ ἕτερα τι: προγενεστέρα τούτων, πλὴν ἑμοίως ἀνέκδοτος (βλ. προλεγόμενα Γ' τόμου Μασσιων. Βιβλιοθήκης). Ἐν τῇ παρελθούσῃ δ' ἑκατονταετηρίδι ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Ἰωάννης Στάνος συνέταξεν ἐξάτομον τοιαύτην χρονογραφίαν δημοσιευθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ (1767).

θαρρούντως ἀποδυσθῶσιν εἰς τὸν καματηρὸν τοῦτον ἀγῶνα. Ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς φιλολογίας ἐνὸς ἐκάστου τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἔθνων, καὶ ἡ περὶ τὴν τέως ἄγνωστον καὶ ποικίλην γλωσσολογίαν καὶ ἱστορίαν τῆς παλαιᾶς Ἀνατολῆς ἀκατάσχετος περιέργεια, ἀπορροφῶσι τὸ πλεῖστον τῶν νῦν ἐν Εὐρώπῃ λογίων, ἡ δὲ εὐάρθρος μερὶς τῶν ἑλληνιστῶν εὐλόγως προτιμᾷ νὰ ἐντρυφᾷ ἐν τῇ πλουσίῳ λειμῶνι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἢ νὰ μοχθῇ ἐκθᾶπτουσα τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα, ὑπὲρ τῶν ὁποίων οὔτε τὸ κοινὸν σπουδαίως ἐνδιαφέρεται, οὔτε οἱ νεώτεροι Μαιικῆναι προθυμοποιοῦνται νὰ ἐπιδαφιλεύσωσι ψυχία τινὰ τῶν δι' ἄλλα ἔργα ἀφθόνως προγεομένων θησαυρῶν αὐτῶν.

Ἡμεῖς ὅμως, οἱ διὰ τσοσούτων ἱερῶν παραδόσεων συνδεόμενοι πρὸς τὴν μακροτάτην ἐκείνην περίοδον τοῦ τσοσούτου ποικιλομόρφου βίου τῆς ἡμετέρας ἐθνικότητος, ἥτις εἰς αὐτὸ τὸ Βυζάντιον ὀφείλει τὴν θαυμασίαν ἐπιβίωσιν καὶ αὐτὸ τὸ μέλλον αὐτῆς, χρέος ἔχομεν ἵνα πρὸς τοῖς παλαιοῖς καλλιεργῶμεν καὶ τὰ Βυζαντινὰ πάτρια.

Ὅπως συνταχθῇ ἱστορία, ἀνταξία τοῦ ὀνόματος, τῆς γονιμωτάτης ἐκείνης χιλιετηρίδος, ἀνάγκη νὰ δημοσιευθῶσιν οἱ ἔτι ἀνέκδοτοι χρονογράφοι, καὶ τοιοῦτοί εἰσιν οὐκ ὀλίγοι· δεύτερον, νὰ ἐκδοθῶσι τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα τοῦ βυζαντινοῦ βίου μνημεῖα, διότι ἡ ἱστορία δὲν συνίσταται εἰς ἀπλῆν ἀναγραφὴν στρατιωτικῶν ἀνδραγαθημάτων καὶ μοναχικῶν διαπληκτισμῶν· καὶ τρίτον, νὰ συγγραφῇ ἡ ἱστορία τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας, ὅπως καταδειχθῇ ἡ κατὰ περιόδους πνευματικὴ κατάστασις, τοιαύτη δὲ ἀδύνατον νὰ γραφῇ, ἐνόσω δὲ ἀναλυθῶσι τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀπειραρίθμων αὐτῆς μνημείων, ἀφοῦ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποβαίνει ἀκατόρθωτος ἡ ὕλοσχερὴς αὐτῶν δημοσίευσις.

Ἴσως ἀντείπωσὶ τινες, ὅτι περιττὴ ἡ κατανάλωσις χρόνου πολυτίμου καὶ χρυσίου πολυτιμοτέρου πρὸς δημοσίευσιν τῶν ἀνεκδότων χρονογράφων, διότι ἀρκοῦσιν οἱ ἐκδεδομένοι, ἐκ δὲ τῆς

δημοσιεύσεις ἄλλων βυζαντινῶν μνημείων οὐδὲν νεώτερον θέλομεν μάθει περὶ τῆς σκοτεινῆς ἱστορίας τῆς λεγομένης κυρίως Ἑλλάδος. Ἡ νῦν ἐκδιδομένη ἱστορία τοῦ Ψελλοῦ ἄρδην ἀνατρέπει τὸν πρῶτον ἰσχυρισμὸν· τὸν ἀτυχῆ τοῦτον ἱστορικὸν κατὰ λέξιν ἀντέγραψαν οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ, Σκυλίτσης, Ἄννα Κομνηνῆ, Βρυένιος, Ζωναρᾶς καὶ ἄλλοι, πλὴν μετὰ τσαυτῆς ἐπιπολαιότητος, ὥστε καὶ αὐτὰ τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων ἀνόητως παρεμόρφωσαν· ἀλλ' ὁ Ψελλὸς κάλλιστα ἠννόει, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἱστορία δὲν συνίσταται εἰς ἀπλὴν χρονολογικὴν καταγραφὴν τῶν συμβάντων, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπισταμένην ἐξέτασιν τῶν αἰτίων τὰ ὁποῖα παρήγαγον ἐκεῖνα, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἐξεικόνισιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ βίου τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῆς διανοητικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων· καὶ πολλὰ μὲν παρέρχεται ἐπιτροχάδην ἐν τῇ κυρίᾳ ἱστορίᾳ, διότι μακρότατα ἀνέπτυξε ταῦτα ἐν ἄλλοις ἱστορικοῖς πονήμασι· τὰ δὲ τελευταῖα ταῦτα συνενούμενα τῇ ἀπεράντῳ ἱστορικῇ ἐπιστολογραφίᾳ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις κατὰ συνέχειαν συνειργάσθη πρὸς δέκα αὐτοκράτορας, ἀποτελοῦσι τὴν ζῶσαν καὶ ποικίλην εἰκόνα τῆς τοποῦτον περιέργου, ἀλλὰ καὶ πάντῃ σκοτεινῆς ἱστορίας καθ' ὅλην τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα.

Καὶ ὁ δεύτερος δὲ ἰσχυρισμὸς, ὅτι δηλαδὴ οὐδὲν νεώτερον προσκτάται ἡ σκοτεινὴ ἱστορία τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἱστορικῶν μνημείων, ἀπατηλὸς ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐλέγχεται· ἀρκοῦμαι δ' εἰς ἓν καὶ μόνον περὶ τούτου παράδειγμα· τὰ περὶ μόνης τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἑκατονταετηρίδι διασωζόμενα ἀνεκδότα ἔγγραφα εἰσὶ τσαυτὰ, ὥστε δημοσιεύμενα θέλουσι καταλάβει χιλίας περίπου σελίδας τῆς ἐμῆς συλλογῆς.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπεφάσισα ν' ἀφιερῶσω τμημᾶ τι τῆς Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης εἰς δημοσίευσιν τῶν σπουδαιοτέρων ἀνεκδότων ἱστορικῶν μνημείων τῆς Βυζαντιδος· καὶ ὁ μὲν παρὼν τόμος περιλαμβάνει τὴν ἱστορικὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Ψελλοῦ

καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντας ἐπιταφίους λόγους εἰς τοὺς πατριάρχας Κηρουλλάριον, Λειχούδην καὶ Ξιφιλῖνον, οἱ δὲ ἀμέσως ἐκδοθησόμενοι τὰ τε ἄλλα ἱστορικὰ πονήματα καὶ τὰς ἐπιστολάς τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, τὰς πάντη ἀγνώστους χρονογραφίας τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου καὶ ἄλλων ἀνωμόμων. τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἕτερα.

B'.

Περὶ Ψελλοῦ τοῦ Βυζαντίου, τοῦ μεγάλου τούτου ἀντιπροσώπου τῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς καταστάσεως τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ δεκάτῃ καὶ πρώτῃ ἑκατονταετηρίδι πολλά ἐγράφησαν ἀπὸ Ἄννης τῆς Κομνηνῆς μέχρι Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου καὶ Χριστοφόρου τοῦ Ἀρλεσίου· δυστυχῶς ὅμως ἡ δι' ἀγνοίαν τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων πονημάτων τοῦ πανεπιστήμονος ἐκείνου ἀνδρὸς, ἡ δι' ἐπιπόλαιον τούτων μελέτην, ἐπὶ τοσοῦτον συνεχύθησαν ἢ μᾶλλον διεσκοτίσθησαν τὰ πράγματα, ὥστε ὁ βουλούμενος νὰ βιογραφῆσῃ τὸν ἀληθῆ Ψελλὸν εὐρίσκεται εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἐρεῦνας τοσοῦτον πολυκαμάτων.

Πολυειδῶς δὲ καὶ πολυτρόπως ἠδίκησαν τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μετὰ τούτους ἱστορικοί. Καὶ ἐν πρώτοις δυσεξήγητος ἀποβαίνει ἡ περὶ Ψελλοῦ σιωπὴ Μιχαὴλ τοῦ Ἀτταλειάτου, ὅστις κάλλιστα ἐγίνωσκε τὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ πολυθρύλλητον καὶ παντοδύναμον φιλόσοφον· ἀλλὰ τὴν σιωπὴν ταύτην δύναται πῶς νὰ ἐξηγήσῃ ἢ πρὸς τὸν Ρωμανὸν Δ' ὑπερμετρος συμπάθεια τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἢ πρὸς τὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα ἐμπαθῆς ἀντιπολίτευσις τοῦ Ψελλοῦ· ἀλλ' ἐνῶ σιωπηλῶς ὁ Ἀτταλειάτης καταδικάζει τὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἀνάμιξιν τοῦ ἐπικινδύνου μοναχοῦ, ἀλλαγῶς παρενίρει κολακευτικὴν τινα ἔκφρασιν ὑπὲρ τοῦ φιλοσόφου, καὶ ταύτην περιφραστικῶς, ὡς ἂν αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ψελλοῦ διήγειρεν ἐν αὐτῷ δυσάρεστον

δημοσιεύσεως ἄλλων βυζαντινῶν μνημείων οὐδὲν νεώτερον θέλομεν μάθει περὶ τῆς σκοτεινῆς ἱστορίας τῆς λεγομένης κυρίως Ἑλλάδος. Ἡ νῦν ἐκδιδόμενη ἱστορία τοῦ Ψελλοῦ ἄρδην ἀνατρέπει τὸν πρῶτον ἰσχυρισμόν· τὸν ἀτυχῆ τοῦτον ἱστορικὸν κατὰ λέξιν ἀντέγραψαν οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ, Σκυλίτσης, Ἄννα Κομνηνὴ, Βρυένιος, Ζωναρᾶς καὶ ἄλλοι, πλὴν μετὰ τσαούτης ἐπιπολαιότητος, ὥστε καὶ αὐτὰ τῶν σπουδαιοτέρων γεγονότων ἀνόητως παρεμόρφωσαν· ἀλλ' ὁ Ψελλὸς κάλλιστα ἠννόει, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἱστορία δὲν συνίσταται εἰς ἀπλὴν χρονολογικὴν καταγραφὴν τῶν συμβάντων, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπισταμένην ἐξέτασιν τῶν αἰτίων τὰ ὅποια παρήγαγον ἐκεῖνα, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἐξεικόνισιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ βίου τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῆς διανοητικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως κυβερνῶντων καὶ κυβερνωμένων· καὶ πολλὰ μὲν παρέρχεται ἐπιτροχάδην ἐν τῇ κυρίᾳ ἱστορίᾳ, διότι μακρότατα ἀνέπτυξε ταῦτα ἐν ἄλλοις ἱστορικοῖς πονήμασι· τὰ δὲ τελευταῖα ταῦτα συνενούμενα τῇ ἀπεράντῳ ἱστορικῇ ἐπιστολογραφίᾳ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις κατὰ συνέθειαν συνειργάσθη πρὸς δέκα αὐτοκράτορας, ἀποτελοῦσι τὴν ζῶσαν καὶ ποικίλην εἰκόνα τῆς τοσούτου περιέργου, ἀλλὰ καὶ πάντῃ σκοτεινῆς ἱστορίας καθ' ὅλην τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα.

Καὶ ὁ δεῦτερος δὲ ἰσχυρισμὸς, ὅτι δηλαδὴ οὐδὲν νεώτερον προσκτάται ἡ σκοτεινὴ ἱστορία τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἱστορικῶν μνημείων, ἀπατηλὸς ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐλέγχεται· ἀρκοῦμαι δ' εἰς ἐν καὶ μόνον περὶ τούτου παράδειγμα· τὰ περὶ μόνῃς τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηῶν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἑκατονταετηρίδι διασωζόμενα ἀνέκδοτα ἔγγραφα εἰσὶ τσαούτα, ὥστε δημοσιεύμενα θέλουσι καταλάβει χιλίας περίπου σελίδας τῆς ἐμῆς συλλογῆς.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπεφάσισα ν' ἀφιερῶσω τμημᾶ τι τῆς Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης εἰς δημοσίευσιν τῶν σπουδαιοτέρων ἀνεκδότων ἱστορικῶν μνημείων τῆς Βυζαντιδος· καὶ ὁ μὲν παρὼν τόμος περιλαμβάνει τὴν ἱστορικὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ Ψελλοῦ

καὶ τὸς ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντας ἐπιταφίους λόγους εἰς τοὺς πατριάρχας Κηρουλλάριον, Λειχούδην καὶ Ξιφιλῖνον, οἱ δὲ ἀμέσως ἐκδοθησόμενοι τὰ τε ἄλλα ἱστορικά πονήματα καὶ τὰς ἐπιστολάς τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, τὰς πάντη ἀγνώστους χρονογραφίας τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου καὶ ἄλλων ἀνωνύμων. τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἕτερα.

B'.

Περὶ Ψελλοῦ τοῦ Βυζαντίου, τοῦ μεγάλου τούτου ἀντιπροσώπου τῆς πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς καταστάσεως τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ δεκάτῃ καὶ πρώτῃ ἑκατονταετηρίδι πολλά ἐγράφησαν ἀπὸ Ἄννης τῆς Κομνηνῆς μέχρι Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου καὶ Χριστοφόρου τοῦ Ἀρλεσίου· δυστυχῶς ὅμως ἡ δι' ἄγνοιαν τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων πονημάτων τοῦ πανεπιστήμονος ἐκείνου ἀνδρὸς, ἡ δι' ἐπιπόλαιον τούτων μελέτην, ἐπὶ τοσοῦτον συνεχύθησαν ἢ μᾶλλον διεσκοτίσθησαν τὰ πράγματα, ὥστε ὁ βουλόμενος νὰ βιογραφήσῃ τὸν ἀληθῆ Ψελλὸν εὐρίσκεται εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἐρεύνας τοσοῦτον πολυκαμάτους.

Πολυειδῶς δὲ καὶ πολυτρόπως ἠδίκησαν τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ μετὰ τούτους ἱστορικοί. Καὶ ἐν πρώτοις δυσεξήγητος ἀποβαίνει ἡ περὶ Ψελλοῦ σιωπὴ Μιχαὴλ τοῦ Ἀτταλειάτου, ὅστις κάλλιστα ἐγίνωσκε τὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ πολυθρύλλητον καὶ παντοδύναμον φιλόσοφον· ἀλλὰ τὴν σιωπὴν ταύτην δύναται πῶς νὰ ἐξηγήσῃ ἢ πρὸς τὸν Ρωμανὸν Δ' ὑπερμετρος συμπάθεια τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἡ πρὸς τὸν αὐτὸν αὐτοκράτορα ἐμπαθῆς ἀντιπολίτευσις τοῦ Ψελλοῦ· ἀλλ' ἐνῶ σιωπηλῶς ὁ Ἀτταλειάτης καταδικάζει τὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι ἀνάμιξιν τοῦ ἐπικινδύνου μοναχοῦ, ἀλλαχοῦ παρενίρει κολακευτικὴν τινα ἔκφρασιν ὑπὲρ τοῦ φιλοσόφου, καὶ ταύτην περιφραστικῶς, ὡς ἂν αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ψελλοῦ διήγειρεν ἐν αὐτῷ δυσάρεστον

τινα ἀνάμνησιν· λαλῶν δηλονότι περὶ τοῦ διορισμοῦ τούτου ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων λέγει « καὶ τοῦ τῆς φιλοσοφίας οὐρανοβάμονος ἐπεμελήθη (Κωνσταντῖνος ὁ Θ΄) μαθη-
ματος, πρόεδρον τῶν φιλοσόφων προχειρισάμενος ἄνδρα τῶν καθ' ἡμᾶς διαφέροντα γνώσει ¹. »

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Ἀτταλειάτης καὶ δι' αὐτῆς τῆς σιωπῆς ὑπέδειξε τὸν πρὸς τὸν πολιτικὸν αὐτοῦ ἀντίπαλον σεβασμὸν, οἱ μεταγενέστεροι χρονολογῶντες κατὰ λέξιν ἀντιγράψαντες ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀνοήτως παραμορφώσαντες ὅσα ὁ Ψελλὸς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐξιστόρησεν, οὐ μόνον παρέρχονται κατὰ τὸ σύνθημα ἀμνημόνευτον τὴν πηγὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μνήμην τοῦ ἀτυχοῦς ἐπιβαρύνουσι διὰ τῆς εὐθύνης πολιτικῶν ἀμαρτημάτων, τῶν ὁποίων αἰτίους ἄλλους ὀνομάζει ὁ καλῶς γινώσκων τὰ πρὸ ὀφθαλμῶν συμβαίνοντα καὶ θρηνῶν μάλιστα ἐπ' αὐτοῖς ἱστοριογράφος τοῦ Βοτανιάτου· ἀλλὰ περὶ τούτων λόγος γενήσεται ἐν τοῖς ἐξῆς.

Πρώτη ἡ πορφυρογέννητος Ἄννα, σύγχρονος σχεδὸν τῷ Ψελλῷ, παρέδωκε βιογραφικὰς τινὰς περὶ τούτου εἰδήσεις· δυστυχῶς ὅμως ἐπιπολαίως μελετήσασα τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, ἐξ ἧς περικοπὰς τινὰς ἀντιγράφει, λέγει ὅτι ὁ ἐγκωμιαζόμενος φιλόσοφος προῖστατο τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλοσοφικῆς σχολῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1077, ὅτε ὑποσκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἰταλοῦ, ἀπεχαιρέτησε καὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὸν κοσμικὸν βίον ²· ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας αὐτὸς ὁ Ψελλὸς ἐν τῷ εἰρημένῳ συγγράμματι αὐτοῦ διὰ μακρῶν διηγεῖται, ὅτι πολλῶ πρότερον ἀποχωρήσας τῆς σχολῆς καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν μοναδικὸν βίον ἀσπασθεὶς, ἐπανῆλθεν οὐχ ἤττον εἰς Βυζάντιον καὶ ἐναυθὰ παρέμεινε μέχρι τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Μιχαῆλ τοῦ Δούκα. Ἄλλ' ἡ μὲν Ἄννα, καίτοι σμικρὰ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ψελλοῦ παραλα-

1. Σελ. 21.

2. Βιβλ. Ε.

βοῦσα, ἤξιώσε τοῦτον οὐ μόνον μνείας, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμίων· ὁ δὲ σύζυγος αὐτῆς Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος ὀλόκληρα κεφάλαια ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς μεταγράψας, ἀμνημόνευτον παρέρχεται καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐκεῖνου.

Τὸ σύνθημα τῆς μέχρις ἡμῶν ἐπικρατούσης περὶ Ψελλοῦ συγχύσεως ἔδοτο πρῶτος ὁ εὐφάνταστος καὶ πολυμαθὴς ἰταλὸς Γρηγόριος Γυράλδης, γνωστὸς διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ διατρίβοντας τότε Ἕλληνας λογίους σχέσεις αὐτοῦ; ἀλλὰ πρὸς κατάληψιν τῆς μεγάλης ταύτης συγχύσεως ἀνάγκη ν' ἀναφέρωμεν, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἡμετέρου Ψελλοῦ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἕτερον ὁμώνυμον μὲν, Ἄνδριον ὅμως τὴν πατρίδα ἀναγράφει ἡ βυζαντινὴ φιλολογία, ἀκμαζόντα περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης ἢ τὸ πολὺ τὰς ἀρχὰς τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος, δηλαδὴ τριακόςια περίπου ἔτη πρὸ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος.

Οἱ χρονολογῆται διὰ μακρῶν ἐξιστοροῦντες τὰς ποικίλας περιπετείας τοῦ βίου τοῦ πολυθρυλλήτου φιλοσόφου Λέοντος τοῦ Βυζαντίου, ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ ἀνακλαισθὴς οὗτος τῶν ἐπιστημῶν ἐκπαιδευθεὶς ἐν Βυζαντίῳ τὰ γραμματικὰ καὶ ποιητικὰ μαθήματα καὶ μὴ εὐρίσκων τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν τῇ βασιλευσῆσι πόλει ἡμιμαθῶν διδασκάλων ἀνταξίαν τοῦ ζήλου αὐτοῦ, κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον Ἄνδρον, ἔνθα ἔζη περιώνυμος τις φιλόσοφος Μιχαὴλ ὁ Ψελλός· ὑπὸ τούτου δὲ μυηθεὶς ὁ Λέων εἰς τὰ φιλοσοφικὰ μυστήρια, καὶ διὰ τῆς ἰδίας φιλοπονίας καὶ εὐφυΐας ἐπιστημονικῶς καταρτισθεὶς, ἀνεζωσγόνησεν ἐν Βυζαντίῳ τὸν κινδυνεύοντα ν' ἀποσβεσθῆ σπινθῆρα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας.

Καὶ βεβαίως μὲν ἢ ἐν τῇ Θ' ἑκατονταετηρίδι ἐπιστημονικῇ ἐκείνῃ ἀναγέννησις ὀφείλεται εἰς τὴν πολυμαθειαν καὶ ἰδίως τὴν ὀξύνουσαν τοῦ Λέοντος, οὐχ ἦττον ὅμως μερίδιον τῆς τιμῆς ταύτης ἀνήκει καὶ εἰς τὸν Ἄνδριον φιλόσοπον, ὅστις πρῶτος ἐκεῖνον ἐχειραγώγησεν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ· ἀφοῦ δ' ἐν τῇ ἑλληνικῇ ταύτῃ ἐσχατιᾷ ἐκαλλιεργοῦντο οὕτω τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πᾶν ἄλλο ἢ ἐκβεβαρβαρωμένη ἦν τότε ἡ κυρίως Ἑλλάς.

Ὁ Ἀλλάτιος ἠδηγούμενος ἐξ ἐλεγείου τινός, τοῦ ὁποίου δημοσιεύει τέσσαρας μόνον στίχους, παριστᾷ τὸν Ἄνδριον φιλόσοφον ὡς ἀποκλίνοντα πρὸς τὸ παλαιὸν ἑλληνικὸν θρησκεισμα, μυκτηρίζοντα τὸ χριστιανικὸν δόγμα καὶ προσπαθοῦντα νὰ ἐπαναγάγῃ τὰς παλαιὰς ἱεροτελεστίας. Ὅτι ἡ Ἄνδρος ἔσχε τὸ ἄζηλον πρόνομον νὰ παραγάγῃ φιλοσόφους ὄνειρευθέντας τὴν ἀνατροπὴν τοῦ καθεστῶτος θρησκειύματος, γινώσκουμεν καὶ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς περὶ τοῦ διαδραματισθέντων διὰ τοῦ δυστυχοῦς Καίρου· πρὸς δὲ τούτοις ὁ Ψελλὸς σύγχρονος τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ ἀποπείρα πρὸς θρησκευτικὴν ἀναμόρφωσιν, οὐδὲν ἄπορον, ὅτι οὐ μόνον δὲν ἀντέστη πρὸς τὰ καθεστῶτα, ἀλλ' ἐν τῷ φιλοσοφικῷ αὐτοῦ ζήλῳ ὠνειρεύθη καὶ αὐτὴν τὴν ἐπάνοδον τῶν θεῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τὰς εἰκοτολογίας ταύτας περὶ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τοῦ φιλοσόφου τῆς Ἄνδρου οὔτε ἐπαρκῶς ἐπικυροῖ τὸ ὑπὸ Ἀλλατίου μνημονεύμενον ἐλεγεῖον, οὔτε αὐτὸ τοῦτο δύναται νὰ ἐκληφθῇ μετὰ τινος πιθανότητος ὡς ἔργον τοῦ Ψελλοῦ τούτου, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτοῦ ὁμολογεῖ ἑαυτὸν μαθητὴν Φωτίου τοῦ πατριάρχου· ἀληθῶς δὲ ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ Ἄνδριος φιλόσοφος διδάσκων ἤδη περὶ τὰ τέλη τῆς ὀγδόης ἢ τὸ πολὺ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος τὰς τότε ἀγνωσμένας φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας, ἐπέζησε μέχρι τέλους τοῦ τελευταίου τούτου αἰῶνος ὅπως ἀκροασθῇ τοῦ εἰρημένου πατριάρχου καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τούτου ἐπανελέθη εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν.

Τοῦ Ἀνδρίου τούτου Ψελλοῦ οὐδὲν σύγγραμμα ὀριστικῶς γινώσκειται, διότι καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ Ἀλλατίου κατ' εἰκασίαν ἀποδιδόμενα τούτῳ· πονημάτια, μᾶλλον τὸν ὁμώνυμον Βυζάντιον ὁμολογοῦσι πατέρα· κατ' ἐμὲ ὅμως ἐν καὶ μόνον πόνημα, καὶ τοῦτο δυστυχῶς ἀνέκδοτον καὶ ἀγνώστου τύχης, δύναται ν' ἀποδοθῇ αὐτῷ μετὰ τινος πιθανότητος· τὸ δὲ πολῦτιμον τοῦτο σύγγραμμα εἶναι χρονογραφία τις ἐξιστορηῦσα τὰ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων βασιλείων ἐν Ἑλλάδι ἰδίως συμβάντα, ὡς κρίνομεν ἐκ τῆς ἐξῆς

περιέργου περικοπῆς τοῦ συγγράμματος ἀφ' οὗ καὶ μόνου ἀρυόμεθα τὴν εἰδήσιν· « Ἐκπαλαι οἱ παῖδες τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἄχρι τῆς Ἡπειροῦ ἐστάθησαν ζηλωταὶ τῆς Πίστεως, καὶ ἀπειθεῖς εἰς τὰς αἰρέσεις· οἷον δὲ καιρὸν ἤθελε φανῆ καμμία νέα αἵρεσις, εἴτε ἐκ τῆς παλαιᾶς Ρώμης εἴτε ἐκ τῆς νέας, ὥστε νὰ πλανηθῆ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄναξ, αὐτοὶ ἦτον ἀρκετοὶ ὡς ἀνδρειωμένοι νὰ ἀντισταθοῦν καὶ μὲ πόλεμον· ὅθεν ἐν εὐκολίᾳ δὲν ἐπείθοντο εἰς τοιαύτας ἀνοήτους προσταγὰς τῶν βασιλέων· διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν καιρὸν Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου Ἄγραφα ἐκλήθησαν τὰ ὀρεινὰ αὐτῶν μέρη, ἐπειδὴ ὄχι μόνον δὲν ὑπέγραψαν τῇ ἐκείνου αἰρέσει, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ ἀποσταλέντας ἐξάρχους εἰς Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας θανάτῳ μαχαίρας παρέδωκαν, ὡς εὖρομεν ἐν τινι χειρογράφῳ, Χρονογραφικῶ ἐπιγραφόμενον (sic) Μιχαὴλ Ψελλοῦ¹. »

Τὸν Ἄνδριον τοῦτον Ψελλὸν συγγέας ὁ Γυράλδης πρὸς τὸν ὁμώνυμον Βυζάντιον, θαυμασιῶς παρέστησε τοῦτον ἐπὶ τριακόσια ὄλα ἔτη ἀνοῦντα, λαοὺς τε καὶ ἡγεμόνας ἐκπαιδεύοντα· τὸ δὲ παράδοξον, ὅτι καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι ἄνδρες, ψυχρότερον τοῦ εὐφραντάστου Ἰταλοῦ τὰ πράγματα κρίνοντες, οὐ μόνον ἀκρίτως τὰς ἀκρισίας τούτου² ἀντέγραψαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως πως παρέ-

1. Ἱερὰ Διήγησις περὶ τῆς Θεοτόκου τῆς Προυσιωτίσσης, νῦν τὸ δεύτερον ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανοσιωτάτου Γαβριὴλ ἱερομονάχου τοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ μονάζοντος. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογρ. Ἀνδρ. Κορομηλᾶ, 1838, σελ. 7, σημ. 2. Ἡ διήγησις συνεγράφη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἐκαστονταετηρίδος· ἀγνοῶ δὲ τὴν πρώτην ἐκδοσιν. Τὴν περιέργον ταύτην κοινοποίησιν περὶ τῆς ἀγνώστου ἱστορίας τοῦ Ψελλοῦ ὀφείλω εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ πολυμαθοῦς φίλου κ. Α. Μάμουκα.

2. « *Miror hominem sanæ mentis tam inconsiderate locutum... Annon bene tractat historiam Gyraldus? Annon bene de Psello atque his imperatoribus meritis, quos fœdissime commiscendo confundit, et loco suo ejectos ad alia tempora conjicit?* » Ἀλλάτιος, § V, VI.

τειναν τὴν σύγχυσιν. Οὕτω περιπεπλεγμένον τὸ Ψελλικὸν ζήτημα εὗρον ὁ πολυμαθὴς καὶ κριτικὸς Χίος, ἀφιερῶθη μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῷ ζήλου εἰς διακάθαρσιν αὐτοῦ, καὶ μετὰ πολλὰς μελέτας, ἃς διηυκόλυνεν ἡ ἐξερεύνησις τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων χειρογράφων τῆς τοῦ Βατικανοῦ βιβλιοθήκης, ἐδημοσίευσε τὴν περὶ Ψελλῶν μονογραφίαν (1634) ¹.

Καὶ αὕτη μὲν πρόκειται καὶ νῦν ἔτι ὡς πρότυπον ἐπισταμένης περὶ τῆς Βυζαντινῆς φιλολογίας ἐρεύνης, καθὼς καὶ τ' ἄλλα ὁμοιοειδῆ πονήματα τῆς ἀριστουργοῦ ἐκείνου δεξιᾶς· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις καὶ ἡ καρτερικωτέρα εὐφυΐα περιπίπτει εἰς πολλὰς ἀντιφάσεις, ὡς μὴ εὐτυχῆσασα νὰ γινώσκῃ τὰ μνημεῖα τὰ δυνάμενα ἀπόνως νὰ διαλευκάνωσι σκοτεινὰ τινὰ τῆς ἱστορίας σημεῖα, οὕτω καὶ ἡ περὶ Ψελλῶν πραγματεία τοῦ Ἀλλατίου παρουσιάζει πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλλείψεις. Συνήθως ἐν χειρόγραφον ἀνακαλυπτόμενον, ἢ καὶ ἀπλοῦντι σημείωμα, ἀπροσκόπτως διαλευκαίνουσι τ' ἄγνωστα, εἰς εἰκασίαν τῶν ὁποίων ἀνεπιτυχῶς πολλάκις καταδapaνήθη ἡ μᾶλλον φιλόπονος οὐζύνοια. Ὁ Ἀλλατίος πολλὰ μὲν ἐγίνωσκε τοῦ Ψελλοῦ ἀνέκδοτα συγγράμματα, ἠγνόει ὅμως τὰ σπουδαιότερα, ἅτινα ἠδύναντο νὰ διευκολύνωσι τὰς καματώδεις αὐτοῦ ἐρέυνας· μὴ γινώσκων καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τ' ἄλλα τῶν ἱστορικῶν πονημάτων καὶ πρὸ πάντων τὴν πλουσίαν ἐπιστολογραφίαν αὐτοῦ, κατήρτισε τὴν μακρὰν ἐκείνην βιογραφίαν ἐπὶ τῇ βᾶσει συγγραμμάτων ἥκιστα συμβαλλόντων εἰς διαφώτισιν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἀτελεῖς ἐν πολλοῖς καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα ἀντιφάσκουσα καταδείκνυται ἡ περὶ Ψελλῶν μονογραφία αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κύριον ζήτημα, οὗτινος ἐπαγγέλλεται τὴν διαφώτισιν, ἔτι μᾶλλον περιπλέκει· διότι καὶ συγγράμματα τοῦ Βυζαντίου Ψελλοῦ ἀποδίδωσιν εἰς τὸν ὁμώνυμον Ἄνδριον, καὶ τὸν

1. Ἀνετυπώθη ὑπὸ Migne (Patrologia Græca, tom. 122, σελ. 476-535).

πρῶτον διαιρεῖ εἰς τέσσαρας Ψελλούς κατὰ διαφορούς ἐποχὰς ἀκμάσαντας καὶ διάφορα ἐπαγγέλματα ἐξασκήσαντας.

Τὴν περὶ Ψελλῶν μονογραφίαν τοῦ πολυμαθεστάτου Χίου ἐπιδιορθώσαντες, καὶ ἐπαυξήσαντες ὑπὸ τὴν βιβλιογραφικὴν ἰδίως ἔποψιν, ἀνεδημοσίευσαν οἱ Φαβρίκιος καὶ Ἀρλέσιος¹, πλὴν καὶ οὗτοι οὔτε νεώτερόν τι περὶ τῆς βίου τούτου προσέθηκαν, οὔτε τὸν διεσπαραγμένον Βυζάντιον Ψελλὸν εἰς ἓν σῶμα συνήρμωσαν.

Καὶ πραγματικῶς ὡς ἀνατομικὸν σπάρραγμα εἰς χεῖρας σκληροκαρδίῳ ἀνατόμων παρίσταται μέχρις ἡμῶν ὁ ἀτυχῆς ἐκεῖνος φιλόσοφος· ἀφοῦ ἡ σμίλη τοῦ Ἀλλατίου διεμέλισεν αὐτὸν ῥίψασα τῇ μὲν τὴν κεφαλὴν, τῇ δὲ τὰ ἄκρα αὐτοῦ, ἐπελθὼν ὁ σοφὸς Δουκάγγιος ἐπολλαπλασίασε τὸν διαμελισμὸν². Ἄλλ' αἱ ἀμαρτίαι τοῦ τλήμονος Ψελλοῦ δὲν ἔληξαν ἔτι· νεώτεροι βιογράφοι ἐλεήσαντες τὸ Ψελλικὸν σπάρραγμα, ἐνεφύσησαν αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς ἢ μᾶλλον ἀθανασίας, καὶ ὁ φιλόσοφος τοῦ Βυζαντίου ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι κατέκλεισαν αὐτὸν, ἐβίωσε μαθουσάλιον βίον ἐπὶ τρεῖς ὄλας ἑκατονταετηρίδας.

Ταῦτα καταδεικνύουσιν, ὅτι καὶ οἱ πολυμαθέστεροι τῶν ἱστορικῶν καὶ οἱ ὀξυνούστεροι τῶν κριτικῶν δύνανται νὰ περιπέσωσι πολλάκις εἰς ἀναχρονισμοὺς παιδαριώδεις· αὐτὸς ὁ περιώνυμος

1. Bibliotheca Græca, πρώτης ἐκδόσ. V, κεφ. 28, ἐκδ. Harles, X, σελ. 41-97.

2. Ἐδημιούργησε Κωνσταντῖνόν τινα τιτοφορούμενον βεστάρχην καὶ ἕπατον τῶν φιλοσόφων, ἀκμάζοντα ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, διάφορον δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Ψελλοῦ ζῶντος ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Στρατιωτικοῦ I ἄπαρον δὲ πῶς ὁ σοφὸς ἀνὴρ περιέπεσεν εἰς τοιοῦτον ἀμάρτημα, ἀφοῦ εἶχεν ἐπ' ὄψιν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν καὶ τ' ἄλλα ἱστορικὰ πονήματα τοῦ Ψελλοῦ, ὅστις διὰ μακρῶν ἐκτίθησι τίνι τρόπῳ προσελήφθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ὡς καὶ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν, χάριν μάλιστα αὐτοῦ τούτου τότε πρῶτον ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλείως. (Bl. Glossarium Græcit. ἐν λέξει « ἕπατος φιλοσόφων », σελ. 1636.)

Tafel, χωρίς να λογισθῆ, ὅτι ὁ μὲν Ψελλὸς ἐζῆ ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι, ὁ δὲ περιώνυμος Εὐσταθῖος ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ἤκμαζεν ἑκτὸν ὄλα ἔτη μετ' ἐκείνον, παρέστησε τούτους καὶ συγχρόνους καὶ μάλιστα ἐπιστολιμαίως κοινολογοῦντας¹. ὁ αὐτὸς δ' ἐν ἐτέρῳ συγγράμματι οὐ μόνον ἐπέμεινεν ἐν τῇ πρώτῃ πλάνῃ, ἀλλὰ καὶ πολλὰς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ψελλοῦ ἐξέδοτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐσταθίου, πλάσας οὕτω καὶ ἐτέρους συγχρόνους τῷ τελευταίῳ τούτῳ, ὡς τὸν πατριάρχην Κωνσταντῖνον Λειχουδὴν καὶ ἄλλους, οἵτινες νήγρετον ἐκάθευδον ὕπνον ὄλην ἑκατονταετηρίδα πρὸ καὶ αὐτῆς τῆς γεννήσεως τοῦ Εὐσταθίου².

Ὅτι δὲ ὁ τοιοῦτος τοῦ Ψελλοῦ ἀδικαιολόγητος καταμελισμὸς καὶ ἕτερα ἄτοπα παρήγαγεν, ἀρκοῦμαι ἀναφέρων τὸ ἐξῆς· ὁ σοφὸς Δόναλδσον³, ἀφοῦ ἐπλασε δὲν ἠξεύρω πόσους Ψελλοὺς, ἐπικαλεῖται ἐπὶ τέλους αὐτὰ τὰ ἀμαρτήματα ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ παρὰ Σουΐδα μνηαῖα περὶ Ψελλοῦ εἰσὶ νόθοι, διότι δὲν ἦτο δυνατόν ὁ ζῶν ἐν τῇ δεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι Σουΐδας νὰ γινώσκῃ τὰ συγγράμματα τοῦ Ψελλοῦ ἀκμάζοντος ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ⁴.

Γ'.

Κωνσταντῖνος (ἢ μᾶλλον Κώνστας⁵) ὁ Ψελλὸς ἐγεννήθη ἐν Βυζαντίῳ περὶ τὸ ἔτος 1018*. Περὶ τῶν γονέων καὶ τῆς παιδικῆς αὐ-

1. Thessalonica, σελ. 361-367.
2. Eustathii Thessalon. opuscula, 1832.
3. Ἱστορία τῆς Ἑλλην. φιλολογίας μετὰφ. Ἰ. Βαλέττα, τόμ. Β', σελ. 447. Παρ. καὶ Φαβρίκιον (Biblioth. Græca, ἐκδ. Harles, VI, σελ. 393).
4. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ νεώτερα τῶν βιογραφικῶν λεξικῶν (ὡς τὸ ἀγγλικὸν τοῦ Smith καὶ τὸ γαλλικὸν τοῦ Höfer) ἐκ νεκρῶν ἀνιστῶσι τὸν Ψελλὸν ἵνα συγχρονίσωσι τοῦτον τῇ βασιλείᾳ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ.
5. Κώνστας ὀνομάζεται ἐν τῷ κατὰ Λατίνων συνοδικῷ σημειώματι καὶ ἐν τῇ σατύρᾳ κατὰ τοῦ μοναχοῦ Ἰακώβου.

* Τοῦτο πληροφοροσόμεθα ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ψελλοῦ γράφοντος ἐν τῇ ἐκδιδο-

τοῦ ἀνατροφῆς ἀρκετὰ γινώσκομεν ἕκ τινος τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ ποιημάτων¹. Ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ, καίτοι ἀνάγων τὸ γένος εἰς ὑπάτους καὶ πατρικίους, δὲν κατελέγετο ἐν τοῖς τότε εὐποροῦσιν, ἀπ' ἐναντίας δὲ πρὸς βιοπορισμὸν ἐξήσκει τι τῶν τότε ἐντίμων ἐπιτηδευμάτων. Ἐπειδὴ δὲ γνήσιον τοῦ πατρὸς ἀντίτυπον ὁμολογεῖ ἑαυτὸν ὁ υἱός, παρατίθημι τὴν ὑπὸ τούτου ἐξεικόνισιν ἐκείνου. « Τὴν μὲν ἡλικίαν εὐμεγέθει κυπαρίττω ἑώκει, εἰς ἴσὸν τε ἀνατρέχων καὶ ὄπη δεῖ τοῖς μέρεσι μεγεθυνομένος τε καὶ πλατυνόμενος, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς, ἰλαραὶ τούτοις αἰ βολαὶ καὶ ὡς ἂν ἕτερος εἴπη χάριν ἀφροδίσιον ἀποπνέοντες· ἐπεβέβλητο δὲ τούτοις ὄφρυς οὐκ ἐπηρμένη καὶ ἀλαζῶν, ἀλλ' εὐγραμμος καὶ ὀρθή, χρηστὸν ἦθος ἐπίσημαίνουσα· ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ ἀπὸ ψιλῆς ὄψεως κατήγορος τῆς οἰκείας ψυχῆς, καὶ εἴ γέ τις εἶδε τῶν γνωματεύειν εἰδῶτων ἀπὸ σωμάτων ψυχὰς πρὶν ἢ λαλοῦντας ἀκούσειε, πρὶν ἄλλως χρῆσαιτο, ἀπεφάνητο ἂν περὶ τῶν τέως κρυφίως, ὅτι τῆς ἀρχαίας ἀπλόττης ζώπυρον ἐκείνος τῷ βίῳ περίεσιν. Ὡστε εἴπερ δήπου καὶ ἡμῖν τοιοῦτον κέχρωσται, ἐκεῖθεν ὡς ἐκ παραδείγματος μετενήναται· τῆς μὲν γὰρ μητρικῆς ἀρχετυπίας πάντη δὴ ὑστερῶ τε καὶ ἀπολείμμαι, τῷ δὲ πατρὶ ὡσπερ ἀετιδῆς συμπαρίσταμαι, ἢ μᾶλλον συνέπομαι ὡς σκιά. »

Ἄλλ' ἐνῷ ὁ πατὴρ ἐξεικονίζεται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἀπλοϊκῶν ἠθῶν, « χαρίεις αἰετὴν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γλῶτταν οὐ πρόχειρος », ἡ μήτηρ αὐτοῦ, Βυζαντία καὶ αὕτη τὴν πατρίδα καὶ ἐκ γένους καλοῦ μὲν καὶ ἐντίμου, πλὴν οὐχὶ πλουσίου, παρίσταται ὡς πολὺ τοῦ ἀνδρὸς εὐφυστέρᾳ « καὶ οὐ συνεργὸς μόνον τούτῳ καὶ βοηθὸς, ἀλλὰ καὶ πρωτοεργὸς καὶ εὐρετῆς ».

μὲν ἱστορία αὐτοῦ (σελ. 45, 119), ὅτι ἐν [μὲν] ἔτει 1034, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Ρωμανὸς Γ', ἦν ἑκαταεκαέτης, τῷ δὲ 1043, ὅτε προσελήφθη ὡς γραμματεὺς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, διέτρεχε τὸ εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

1. Ἐγκώμιον εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ (κώδιξ Παρισίων 1082, φύλ. 74-90):

Τὸ πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐγκώμιον τοῦ Ψελλοῦ εἶναι προσήκουσα ἀπότισις ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν γενναίαν ἐκείνην γυναῖκα τὴν τοσοῦτον φιλόστοργον καὶ φιλεργόν, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ μὲν σύζυγος ὤφειλε τὴν οἰκιακὴν αὐτοῦ εὐημερίαν, ὁ δὲ υἱὸς τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ μέλλον¹· καὶ πιθανῶς μὲν ὅτι καὶ ἄνευ τῆς μητρικῆς μερίμνης ἠδύνατο ν' ἀναπτυχθῆ αὐτομάτως ἢ εὐφυῖα τοῦ Ψελλοῦ, οὐχ ἦττον ὅμως ἐκτὸς τοῦ ἐγκωμιαστοῦ υἱοῦ καὶ ἄλλοι τῶν σχεδὸν συγχρόνων συγγραφέων ὁμολογοῦσιν, ὅτι εἰς τὴν μητρικὴν φιλοστοργίαν κατὰ μέγιστον μέρος ἐχρεώσται οὗτος τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διαμόρφωσιν².

Ὁκταέτης ὁ Ψελλὸς ἐπεραίωσε τὴν σειρὰν τῶν παιδικῶν μαθημάτων, ὅτε συνελθόντες οἱ συγγενεῖς συνεσκέφθησαν ὅπως ἐκδοθῆ εἰς βιοποριστικόν τι ἐπάγγελμα· ἀλλ' ἡ μήτηρ βλέπουσα τὴν πρὸς τὰ γράμματα κλίσιν τοῦ παιδὸς καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ ἄλλων θείων σημείων, ὡς ἔλεγε, μαντεύουσα τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ μέλλον, παρεμβᾶσα ἀνέτρεψε τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀνδρῶν. Οὕτω δὲ καὶ πάλιν ὁ Κωνσταντῖνος ἐκδοθεὶς εἰς διδάσκαλον ἐξεπαιδεύθη τὰ γραμματικά, τῶν ὁποίων τὴν σειρὰν δεκαέτης ἐπεραίωσε, δυνάμενος ἤδη ν' ἀπαγγέλλῃ ἐκ στήθους ὀλόκληρον τὴν Ἰλιάδα, « οὐ μόνον τὴν ἐποποιίαν εἰδώς, ἀλλὰ καὶ σχῆμα καὶ τρόπον. »

Ἐπεὶ τῆς ταχείας ταύτης ἐν τοῖς μαθήμασι προόδου τοῦ νεαροῦ Ψελλοῦ τὰ μάλιστα συνετέλεσεν ἡ καθ' ἐσπέραν διδασκαλία τῆς μητρὸς, ἣτις συναγρυπνοῦσα τούτῳ μελετᾶντι, οὐ μόνον προεγύμναζε διορθοῦσα τὰ λάθη αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ βαθυτάτης κατανύξεως ἐδέετο τοῦ θεοῦ ὅπως ἐμπνεύσῃ τὸ φίλτατον ἐκεῖνο παιδίον.

Ἄλλ' ἡ παιδεία ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἦτο ἐν τῶν μᾶλλον δυ-

1. « Ἐμοὶ διττὴ πρὸς τὴν μητέρα ἢ ὀφειλῆ, ὅτι με καὶ οὐσίωσε, καὶ τῶν τῶν λόγων κάλλει κατήστραψεν, οὐκ ἐγκελευσαμένη τοῦτο τοῖς παιδευταῖς, ἀλλ' αὐτὴ υποθεμένη καὶ κατασπείρουσα. » Αὐτ. φιλ. 77.

2. Ἄννα Κομνηνὴ, σελ. 144, ἐκδ. Παρισίων.

σαποκτῆτων ὠνημάτων· οἱ διδάσκαλοι ἐπώλουν τοῖς δεομένοις πνευματικὴν τροφήν ἀντὶ τῆς ὑλικῆς, τῆς ὁποίας ἀνάγκην εἶχε τὸ ἀνθρώπινον αὐτῶν σαρκίον· οὔτε δὲ ὁ πρὸς τὰ γράμματα ζῆλος τοῦ ἐπιμελοῦς μαθητοῦ, οὔτε τὰ περὶ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ μέλλοντος ὀνειροπολήματα τῆς φιλοστόργου αὐτοῦ μητρὸς ἠδύναντο ν' ἀναπληρώσωσι τὰς ὑλικωτέρας ἀπαιτήσεις τῶν διδασκάλων. Ὅθεν μετ' οὐ πολὺ διέκοψεν ὁ Ψελλὸς τὰ μαθήματα, δεκακαιεξέτης δ' ἐξεδόθη ὡς ὑπάλληλος εἰσπράκτορός τινος ἐνοικιάσαντος τοὺς φόρους θεματικοῦ τινος τμήματος.

Ἄλλὰ μόλις ἐξελθόντα τοῦ Βυζαντίου μετεκάλεσεν αὐτὸν ἡ τῶν γονέων στοργή. Ἡ πρωτότοκος ἀδελφή αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν πάντες ὑπερηγάπων, ἀπεβίωσεν αἴφνης· οἱ δὲ ἀτυχεῖς γονεῖς, ἀπαρμύθητοι ἐπὶ τῇ ὀδυνηρᾷ ἀπωλείᾳ, καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ὁ νεαρὸς αὐτῶν παῖς, μακρὰν τῶν οἰκείων ἀκούων τὸ δυστύχημα, πάθῃ τι, ἔσπευσαν ὅπως ἐγκλίρως προσκαλέσωσιν αὐτὸν, προφασιζόμενοι τὴν ἐξακολούθησιν τῶν μαθημάτων. Ὁ Ψελλὸς ἅμα λαβὼν τὸ γράμμα, ἐγκαταλείπει καὶ φόρους καὶ εἰσπράκτορα καὶ σπεύδει πρὸς τοὺς γονεῖς· μόλις ὅμως διελθὼν τὸ τεῖχος τῆς πόλεως βλέπει παρὰ τὸ κοιμητήριον πολλοὺς τῶν οἰκείων συνειλεγμένους ἔν' ἀποδώσωσι τῇ πρὸ ἐβδομάδος θανούσῃ τὸν πένθιμον φόρον, ἐπάρχοντες αὐτῇ τοὺς συνήθεις ἐπικηδεῖους θρήνους· τεταραγμένος ἐρωτᾷ ἀμέσως ἕνα τῶν ἀπλοικωτέρων συγγενῶν, παρὰ τοῦ ὁποίου πληροφορεῖται τὸ συμβάν· ἅμα δὲ ἀκούσας πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς κεραινόπληκτος. Θρηνοῦντες καὶ κοπτόμενοι τρέχουσι πάντες ἐπὶ τῷ νέῳ δυστυχήματι, καὶ μόλις ἀνακαλέσαντες εἰς τὴν ζωὴν ὀδηγοῦσιν αὐτὸν πρὸ τοῦ τύμβου τῆς ἀδελφῆς· μετ' οὐ πολὺ δὲ συνελθὼν ἤρξατο διαλυόμενος εἰς δάκρυα, θρηνωδῶς ἀπολοφύμενος καὶ διὰ τῶν τρυφερωτέρων ὀνομάτων ἐπικαλούμενος τὴν ἀποικομένην· εἰς δὲ τοὺς περιπαθεῖς αὐτοῦ θρήνους συνηνώθησαν ἀμέσως καὶ οἱ κοπετοὶ παντὸς τοῦ συνδραμόντος πλήθους. Μόλις καὶ μετὰ βίας ὑπὸ τῶν γενναιοτέρων ἀποσπασθέντα τοῦ τάφου τὸν

ὅποῖον σφικτῶς ἐνηγαλίζετο, καὶ ἕτερον λυπηρὸν θέαμα προσέβαλλεν αὐτὸν· ἀναγνωρίζειε δηλονότι θρηνοῦσαν τὴν μητέρα αὐτοῦ, οὐχὶ ὅποιαν ἐγίνωσκεν, ἀλλ' ἰσχνήν, κεκαρμένην τὴν χρυσοῦν κόμην καὶ μέλαν τρίχινον ῥάκος περιβεβλημένην. Τότε δ' ἔμαθεν ὅτι ἡ φιλοστοργοτάτη ἐκείνη γυνὴ, καθ' ὃν χρόνον ἠγρύπνει ἐπὶ τῷ προσκεφαλαίῳ τῆς ἐτοιμοθανάτου θυγατρὸς, ἀνεμνήσθη παλαιᾶς εὐχῆς καὶ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τῆς θλίψεως ἀποκείρεται τὴν κόμην καὶ ἀσπάζεται τὸν μοναδικὸν βίον.

Ἄφου διεσκεδάσθη ἡ πένθιμος ἐκείνη σκηνή, ὁ Ψελλὸς ἐπανῆλθε μετὰ τῶν γονέων ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ μήτηρ, μὴ θέλουσα οὔτε πρὸς στιγμὴν ν' ἀποχωρισθῆ τῆς περιλημμένης νεκρᾶς, μεταβάλλει αὐτὸν τὸν τάφον εἰς μονῦδριον, πείσσασα δὲ καὶ τὸν σύζυγον, ἵνα ὁμοίως περιβληθῆ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, κατορύγνυται ἐκεῖσε μέχρι θανῆς, στενάζουσα καὶ ὀδυρομένη ἐπὶ τῇ νεκρᾷ, καὶ δεομένη τῆς Θεοτόκου ἵνα σκέπη τὸν ζῶντα παῖδα.

Ἐνταῦθα τακτικῶς ἐπεσκέπτετο τοὺς μονάζοντας γονεῖς αὐτοῦ ὁ Ψελλὸς· ἐν μιᾷ δὲ νυκτὶ προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς δραμούσης μητρὸς, μόλις κατῶρθωσε νὰ λάβῃ τὴν εὐχὴν τοῦ θνήσκοντος πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὸ νέον δὲ τοῦτο δυστύχημα ἡ μήτηρ παραμείνασα ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ, ἐπεδόθη ὅλη τῷ θεῷ, μεταβληθεῖσα ἐκ τῆς ἀσβέστου ὀδύνης καὶ τῆς ταλαιπωρίας εἰς σκελετὸν ἔμπνου· « ἅπαν αὐτῇ τὸ σῶμα καταπεπτῶκει, καὶ οὔθ' αἱ χεῖρες κεκίνητο, οὔθ' οἱ πόδες τὴν φυσικὴν ἐδίδου ἐνέργειαν· » μόλις δὲ ὑπὸ θεραπειῶν ὑποβασταζομένη μετέβαινεν εἰς τὸν βωμὸν, ὅπως ὑμνήσῃ τὸ θεῖον καὶ ἐπικαλεσθῆ τὰ ὀνόματα τῶν δύο νεκρῶν.

Καὶ ἐνταῦθα μὲν τελευτᾷ καὶ τοσαύτας παρέχει ἡμῖν εἰδήσεις περὶ τῆς νεότητος τοῦ Ψελλοῦ τὸ εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐγκώμιον· ἐξ ἄλλων ὅμως πονημάτων, τὸ πλεῖστον μέχρι τοῦ νῦν ἀνεκδότων, δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν ὅπως οὖν ἐπαρκῶς τὴν ἐξιστόρησιν καὶ τῶν μετὰ ταῦτα αὐτῶ συμβάντων.

Ἰπὸ διαφοροὺς διδασκάλους, καὶ ἰδίως ὑπὸ Νικήταν τὸν Βυ-

ζάντιον καὶ Ἰωάννην τὸν Μαυρόποδα ¹ ἐπεραίωσεν ὁ Ψελλὸς τὴν σειρὰν τῶν τότε διδασκομένων ἀνωτέρων μαθημάτων, τὰ ὅποια πολλὰκις διέκοπτεν ὅπως ἀναζητῆ πόρον ζωῆς· οὕτω δὲ παρηκολούθησεν ὡς ὑπὲρ τῆς ἀνώνυμὸν τινα εἰσπράκτορα ἐν τῷ θέματι τῆς Μεσοποταμίας ².

Ἄλλ' αἱ ἐκ Βυζαντίου ἀποδημίαι αὐτοῦ, σκοποῦσαι τὴν ἐξοικονόμησιν προσωρινῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν, ἦσαν βραχυτάται· πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἴλεκεν αὐτὸν ὁ ἔρωσ τῆς μαθήσεως καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐλπίς, ἡ μᾶλλον ἡ ἐνδόμυχος πεποίθησις, ὅτι ἐπὶ τέλους ἤθελεν ἐκτιμηθῆ ἡ ἀτομικὴ αὐτοῦ ἀξία· πραγματικῶς δ' ἐνωρὶς αὕτη ἀνεγνωρίσθη· διότι καὶ οἱ διδάσκαλοι, οὐ μόνον ἐξετίμησαν τὴν εὐφυΐαν τοῦ νεαροῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ καὶ δι' εἰλικρινοῦς φιλίας ἕκτοτε συνεδέθησαν αὐτῷ, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ εἰς τὰ πρῶτα γένη ἀνήκοντες συνομήλικες καὶ συμμαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πολλοῦ ἐποιούοντο τὴν φιλίαν τοῦ πτωχοῦ νεανίσκου ³· ὑπὲρ δὲ τῶν τοιούτων σχέσεων συνετέλεσαν, ἐκτὸς τῆς εὐφυΐας, καὶ ἡ χάριςσα συμπεριφορὰ καὶ τὸ ἐπαγωγὸν τῆς γλώσσης, καὶ ἡ ἰδιάζουσα αὐτῷ τόλμη ὅπως παρουσιάζεται εἰς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας ⁴.

Ἄφοῦ δὲ οὕτω διεπεραίωσε τὴν σειρὰν τῶν ρητορικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων, ἠθέλησε νὰ διδαχθῆ καὶ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, διότι διὰ ταύτης μάλιστα ἀνεδεικνύοντο τότε οἱ λόγιοι, ἢ

1. Ἐπιτάφιος εἰς Νικήταν τὸν μάλιστα, καὶ ἐγκώμιον εἰς Ἰωάννην τὸν Εὐχαΐτων ἀρχιεπίσκοπον (ἐν τῷ αὐτῷ Παρισινῷ κώδικι φυλ. 90-91, καὶ 175).

2. « Ὅποτε τῷ κατὰ Φλώρον ἐκείνῳ εἰλιώτεον, ἄρτι ἀφῆδης γενόμενος καὶ τὴν εὐθὺ Μεσοποταμίας διῶν » (αὐτόθι, φυλ. 233).

3. Ὡς Ἄλουσιάνος ὁ ἡγεμὸν τῶν Βουλγάρων, δημερεύων τότε ἐν Βυζαντίῳ (ἱστορία αὐτοῦ, σελ. 72).

4. Ἱστορία, σελ. 30, περὶ τῆς εἰς Ρωμανὸν τὸν Ἀργυρόπουλον παρουσιάσεως αὐτοῦ.

ἐπὶ δικαστηρίου ἀγορεύοντες, ἢ τοὺς παλαιοὺς νόμους σχολιάζοντες, ἢ καὶ ἐν τῇ βασιλείῳ αὐτῇ προσλαμβανόμενοι εἰς σύνταξιν τῶν ψηφισμάτων καὶ ἐπιστολῶν· ἐπειδὴ ὅμως τὸ μάθημα τοῦτο ἀδρᾶ ἀπῆται διδάκτρα, ὁ Ψελλὸς ἐπενόησεν εὐφυᾶ μέθοδον εἰς ἀπαλλαγὴν τῆς διδασκαλικῆς φορολογίας.

Καὶ ἕτερος πτωχὸς νέος, Ἰωάννης ὁ Ξιφιλῖνος, χάριν μαθήσεως καὶ εὐρυτέρου σταδίου ἐγκαταλιπὼν τὴν πατρίδα αὐτοῦ Τραπεζοῦντα, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις γνωρισθεὶς πρὸς τὸν ὁμοιοπαθῆ Βυζάντιον συνεδέθη τούτῳ φιλικώτατα· ἔκτοτε δὲ ἀμφοτέροι, οὐ μόνον κοινὸν εἶχον τὸν βίον καὶ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ τὰς γνώσεις ἕκαστος μετωχέτευεν εἰς τὸν ἄλλον, καὶ τῶν φιλίων σχέσεων τοῦ ἐνὸς κοινῶς κατέστη καὶ ὁ ἕτερος· οὕτω δὲ ἀρξάμενη ἡ εἰλικρινὴς ἐκείνη φιλία, ἡ τοσοῦτον σπουδαίως ἐπιδράσασα ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, τῶν παραδόξως τοσοῦτον ἀντιθέτων καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, διτηρήθη ἀκμαία μέχρις οὗ ὁ θάνατος ἐπελθὼν διεχώρισεν αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ψελλὸς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν μᾶλλον ἐπικλίνων, ἤθελε νὰ διδαχθῆ καὶ τὴν νομικὴν πρὸς ἀπλοῦν βιοπορισμὸν, ὁ δὲ Ξιφιλῖνος ἀπ' ἐναντίας πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπιστήμην θερμὸν διατρέφων ἔρωτα, ἐπεθύμει καὶ τὴν πρόσκτησιν τῆς φιλοσοφίας, οἱ δύο φίλοι εὐκόλως συνεννόηθησαν περὶ τῆς ἀλληλοδιδασκαλίας.

Οὕτω δ' ἐν βραχεῖ χρόνῳ ὁ ὀξύνοος Ψελλὸς διδασχθεὶς καὶ τὴν νομικὴν, καὶ διὰ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καλῶς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καταρτισθεὶς ¹, ἤρξατο μετερχόμενος τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀμέσως ἀνέδειξεν αὐτὸν ἡ ἀπαράμιλλος αὐτοῦ εὐγλωττία.

Μετ' οὐ πολὺ εἰς τῶν συμμαθητῶν τοῦ Ξιφιλῖνου, ἐπομένως δὲ καὶ τοῦ Ψελλοῦ φίλος, Κωνσταντῖνος ὁ Λειχούδης προσελήφθη

1. Ἐγκώμιον εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ.

ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος (1034-1041) ὡς μέλος τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἐτιμήθη διὰ τὰς νομικὰς γνώσεις καὶ ἰδίως τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ περιόειαν. Εἰς τὴν προστασίαν δὲ τούτου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Ψελλὸς ὤφειλε τὸν διορισμὸν αὐτοῦ ὡς κριτοῦ τῆς Φιλαδελφείας¹.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Παφλαγὸνὰ βάνουσος καὶ ὠμὸς ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Καλαφάτης, παραδόξως ἐξαιρετικὴν ἐπέδειξε πρὸς τὸν Λειχοῦδην συμπάθειαν, ἀναδείξας τοῦτον ὡσεὶ πρωθυπουργὸν αὐτοῦ². Τότε δὲ καὶ ὁ Ψελλὸς προσελήφθη ὡς βασιλικὸς ὑπογραμματεὺς, συντάττων τὰς βασιλικὰς ἐπιστολάς καὶ μάλιστα τὰς ἀπορρήτους³. Καίτοι δὲ τὴν θέσιν ταύτην ἔχων, οὐδὲν ἤττον ἐξηκολούθησε καὶ τὸν δικηγόρον μετερχόμενος⁴, ὡς μὴ ἀπολαμβάνων ἀρκούσαν ἐκ τῶν βασιλείων ἀμοιβήν. Περὶ τοὺς χρόνους δὲ τούτους ἐνυμφεύθη πρὸς εὐγενῆ τινα Βυζαντιάν, ἐκ βασιλικοῦ γένους καταγομένην⁵.

Τοιοῦτος ὁ βίος τοῦ Ψελλοῦ ἕως τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· μέχρι τοῦδε παρέστη πτωχὸς καὶ σχεδὸν πει-

1. Ἐπιστολὴ Ψελλοῦ ρπη' (φύλ. 233 τοῦ Παρισικοῦ κώδικος).

2. Ἐπιτάφιος εἰς Λειχοῦδην (σελ. 398).

3. Ἱστορία, σελ. 92, ἐξ ἄλλων δὲ χωρίων (ἱστορ., σελ. 53, 54) εἰκάζεται, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ προδεσβασιλευκότος Μιχαὴλ Δ' ἔλαβεν ὁ Ψελλὸς ἀξίωμα τι ἐν τῇ αὐτῇ.

4. « Οὔτε ἐν οἰκίσκῳ καθείρξας ἐμυτὸν φιλοσοφεῖν μόνον ἐκέλευον, οὔτε παρωσάμενος τὰ βιβλία, ταῦτα δὴ τὰ ἐν δικαστηρίοις μόνον ποιεῖν, γράφεσθαί τε καὶ διώκεσθαι καὶ ξυνηγορεῖν τοῖς ἐκάτερα δρῶσιν ἢ πάσχουσιν· ἀλλὰ καὶ ἐν χερσὶν ἔχων ὅσα δὴ ἐς μνήμην τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως ἄνδρες φιλόσοφοι ξυγγεγράφασιν, οὐκ ἠμέλουν τῶν ἐν ταῖς πολιτείαις γινομένων, καὶ πολιτεῶν δὲ ἐναργῶς ἐρωώμην φιλοσοφῶν. » (Αὐτόθι, φυλ. 92.)

5. Ἐπιτάφιος εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Στυλιανὴν (ἐν τῷ αὐτῷ Παρισικῷ κώδικι). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ σύζυγος τοῦ Ψελλοῦ κατήγετο ἐκ τοῦ περιωνύμου οἴκου τῶν Ἀργυρῶν, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ πρὸς Πόθον τὸν Ἀργυρὸν, ὃν ἀποκαλεῖ ἀνεψιὸν αὐτοῦ.

ναλέος, θυροκοπῶν εἰς ἀναζήτησιν προστασίας καὶ πᾶσαν τέγνην καὶ ἐπιστήμην πρὸς βιοπορισμὸν μετερχόμενος· ἀλλ' ἔκτοτε ὅλως διάφορον ἀναδεικνύει τοῦτον ἢ τύχη.

Οἰκτρὰν ἀλλὰ καὶ περιέργων εἰκόνα παρίστησιν ἡ βυζαντινὴ ἱστορία ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ταύτῃ ἑκατονταετηρίδι. Ὡσεὶ ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ὠθούμενος ὁ Μακεδονικὸς οἶκος, ἀποβάλλει τὴν προτέραν λαμπηδόνα καὶ ἐν ἀτίμῳ ἀδοξίᾳ ἐκτίει τὸ ἔγκλημα εἰς τὸ ὁποῖον ὤφειλε τὴν ἐνθρόνισιν αὐτοῦ. Ὁ τελευταῖος τοῦ οἴκου τούτου ἐπίγονος Βασίλειος ὁ Β' διὰ σειρᾶς στρατιωτικῶν ἀνδραγαθῶν καταλαμπρύνας τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἐπισωρεύει θησαυροὺς ἐπὶ θησαυρῶν, χωρὶς νὰ προνοήσῃ καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος· ὑπέργηρος δὲ καὶ ἄγαμος ἀποθανὼν παραδίδει τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον, ὅστις μακρὰν τῶν βασιλείων ἀνατραφεὶς, ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὰ ἐλαττώματα διεφθαρμένου καὶ χυδαίου ἀνθρώπου.

Ὁ τελευταῖος οὗτος νυμφευθεὶς ἀπέκτησε τρεῖς θυγατέρας, αἵτινες ἀνετράφησαν μὲν ἐν τοῖς βασιλείοις, ἀλλὰ περὶ τοῦ γάμου αὐτῶν οὔτε ὁ θεῖος, οὔτε αὐτὸς ὁ πατὴρ βασιλεύσας ἔλαβον πρόνοιάν τινα· μόνον δὲ ὅταν ὁ τελευταῖος οὗτος συνησθάνθη τὸ τέλος τοῦ βίου, σκεφθεὶς περὶ τῆς διαδοχῆς, διέζευξε βιαίως ἀπὸ τῆς νομίμου συζύγου ἕνα τῶν ἐσχατογῆρων τῆς συγκλήτου, Ρωμανὸν τὸν Ἀργυρόπουλον, καὶ ἐκπνέων ἤνωσε τοῦτον πρὸς τὴν γηραιὰν θυγατέρα αὐτοῦ Ζωὴν. Ἄλλ' ἡ φύσις δὲν ἠδύνατο χαριζομένη εἰς τοὺς γεροντονόμους βασιλεῖς νὰ παραβῇ τοὺς αἰωνίους αὐτῆς νόμους· εἰς ἐπαύξεισιν δὲ τοῦ κακοῦ ἡ φιλάρεσκος βασιλις ἀνεδείχθη ἐν τῷ γήρατι αὐτῆς ἡ ἐρωτομανεστέρα τῶν γυναικῶν· ὑπὸ τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους ἐκτυφλωθεῖσα ἐφόνευσε τὸν ἀτυχῆ αὐτῆς σύζυγον καὶ ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄσημόν τι καὶ ἐπιληπτικόν, καλλιπάρειον ὅμως ἀνδράποδον, Μιχαὴλ τὸν Παφλαγόνα, ὅστις ἀφοῦ ζῶν ἀνταπεκρίθη διὰ τῆς μυσσαρωτέρας ἀχαριστίας πρὸς τὸν θερμὸν ἔρωτα τοῦ σιχχαντοῦ ἐκείνου γυναικαρίου, ἀποθνήσκων ἐπιβάλλει

αὐτῇ ὡς συμβασιλέα ἓνα τῶν τριωβολιμαίων αὐτοῦ ἀνεψιῶν Μιχαήλ τὸν Καλαφάτην, ὅστις πρὸς τῇ βαναυσότητι τῶν ἡθῶν, συνήνου καὶ θηριωδίαν καρδίας, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα συνησιάνθησαν καὶ οἱ περικυκλοῦντες συγγενεῖς καὶ αὐτῇ ἢ τὸ τέρας ἐκεῖνο υἰοθετήσασα Ζωῆ· διότι ἀναρπασθεῖσα καὶ αὐτῇ τῶν ἀνακτόρων ἀτίμως ἀπήχθη εἰς ἔξορίαν.

Ἄλλ' οἱ φιλοβασιλικοὶ Βυζάντιοι, καίτοι ἐξ ἀνάγκης παραβλέψαντες τὰς βδελυρὰς ἐρωτοτροπίας τῆς μόνης νομίμου ἀπογόνου τοῦ βασιλείου γένους, οὔτε πρὸς στιγμὴν ἠνέχθησαν τὸ τελευταῖον κακούργημα τοῦ ἐπιστάκτου συμβασιλέως· ὅθεν αἰφνης ἐξεγερθέντες ἀπαξάπαντες, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ νήπια, τὸν μὲν Καλαφάτην σαληρῶς ἐτιμῶρησαν, τὴν δὲ Ζωὴν ἐπανήγαγον εἰς τὸν πατρικὸν θρόνον.

Τῆς ἐλευνῆς ἐκείνης καταστροφῆς τὰ ἐπεισόδια διὰ μακρῶν ἀφηγεῖται ὁ Ψελλός, ὅστις καίτοι ἀπεχθανόμενος τὸν τύραννον, οὐχ ἥττον ἐπέδειξε συμπάθειάν τινα πρὸς τὸν ὑπὸ πάντων ἐγκαταλειφθέντα βασιλέα, τοῦ ὁποίου πρὸ μικροῦ διετέλεσεν ἀξιοματικός ¹.

Ἡ διὰ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν Βυζαντιῶν σωθεῖσα Ζωὴ, οὐδόλως συνετισθεῖσα ἐκ τῶν προτέρων παθημάτων, περὶ νέους ἀμέσως ἐτράπη ἔρωτας· ὅθεν μετὰ διαλογὴν πολλῶν μνηστήρων, ἀνακαλεῖ ἐκ τῆς ἐν Μυτιλήνῃ ἔξορίας Κωνσταντῖνον τὸν Μονομάχον, διατελέσαντα παλαιὸν αὐτῆς ἐραστὴν, καὶ ὀνομάζει τοῦτον σύζυγον καὶ συμμέτοχον τοῦ θρόνου. Παραδόξως δὲ ὁ Λειχούδης, ἀντὶ νὰ συμμερισθῇ, ὡς συνήθως συμβαίνει, τὴν τύχην τοῦ προβεβασιλευκότος, τοῦ ὁποίου διετέλεσεν ὑπουργός, προσλαμβάνεται μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τοῦ νέου βασιλέως ὡς μεσάζων ἢ πρωθυπουργός ².

1. Ἱστορία, σελ. 86-103.

2. Ὀλίγον μετὰ τὴν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Κηρουλαρίου, τὸν ὁποῖον ὁ Μονομάχος ἅμα ἐπανελεύθη εἰς Κωνσταντινούπολιν

Ἄμ' ἀναλαβὼν τὸν θρόνον ὁ Μονομάχος, εἴτ' ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, εἴτε κατ' εἰσήγησιν τοῦ Λειχούδη, ἐκαινοτόμησεν ἀρχὴν τείως σχεδὸν ἄγνωστον ἐν τῇ βυζαντινῇ ἐθιμοταξίᾳ · πρότερον δηλαδὴ ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον, ὅπως οἱ ἀνώτεροι πολιτικοὶ ὑπάλληλοι, καὶ ἰδίως οἱ συγκλητικοὶ ἐκλέγωνται ἐκ τῆς ἀριστοκρατικῆς μόνον τάξεως, μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν προνομιοῦχων τούτων ἀνθρώπων¹ · τὸ δὲ κακὸν τοῦτο φρονίμως περιστείλας ὁ βασιλεὺς παρεχώρησε τὰ ἀξιώματα εἰς ἐκείνους τῶν πολιτῶν, τοὺς ὁποίους αὐστηρὰ ἐξέτασις ἀνέδειξεν ὡς ἰκανωτέρους, ἀδιαφορήσας περὶ τῆς καταγωγῆς τούτων. Ἐν τοῖς πρώτοις δὲ ἀπήλαυσε τοῦ εὐεργετήματος τούτου καὶ ὁ Ψελλὸς, προσληφθεὶς ὡς βασιλικὸς γραμματεὺς (1043)² εἰς σύνταξιν τῶν τε ψηφισμάτων καὶ τῶν ἐπιστολῶν³ · ἐπὶ τῷ αὐτῷ δ' ἔθελε τὸν ἀπλοῖκόν ἐκείνον μονάρχην διὰ τῆς μελιχίου συμπεριφορᾶς καὶ τῆς μελιρρύτου γλώσσης αὐτοῦ, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου κατέστη κοινῶν πάντων τῶν ἀπορρήτων τοῦ κράτους, καὶ ἀχώριστος σύμβουλος ἢ μάλλον σύντροφος τῶν τε εὐτυχιῶν καὶ τῶν κινδύνων τοῦ βασιλεύοντος.

Ἄμα εἰσχωρήσας ἐν τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ ὁ Ψελλὸς, πρώτιστον

προσέλαβεν ὡς σύμβουλον (Ἱστορ., 188-189 · Ἐπιτάφιοι, σελ. 324-25, 398-404).

1. Ἐπιτάφιος εἰς Λειχούδη, σελ. 401, καὶ εἰς Ξιφιλίνον, σελ. 430-31.

2. Ἐν τῇ θεραπείᾳ τοῦ Μονομάχου προσελήφθη περὶ τὸν μῆνα μαῖον τοῦ ἔτους 1043, εἰκοσικαὶ πενταέτης τὴν ἡλικίαν (Ἱστορ. σελ. 119) · ὑπὲρ δὲ τῆς προσλήψεως αὐτοῦ συνετέλεσε βεβαίως ὁ τότε διεδεχθεὶς τὸν Κηρουλάριον ἐν τῇ θέσει βασιλικῷ συμβούλῳ ἢ πρωτοπουργῷ Λειχούδης, ὡς καὶ ἀνέκδοτον ἐγκώμιον, ὅπερ ὁ Ψελλὸς ἔγραψεν ὑπὲρ τοῦ βασιλεύοντος ἅμα τῇ καταστολῇ τῆς ἀνταρσίας τοῦ Μανιάκη (περὶ τὸν ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους). Ἐπὶ τῆς κατὰ μῆνα ἰουνίου ἐπιδρομῆς τῶν Ρώσων κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἀπετέλει ἤδη μέρος τῆς βασιλικῆς θεραπείας (Ἱστ. σελ. 145).

3. « Ἐγὼ δὲ τι κἀνταῦθα τῶν φιλοσοφουμένων καταμιγνύς λόγοις καλλίοισι τὰ ἐκείνου ἐκόςμησα δόγματα καὶ τὰ θεσπιζόμενα ῥητορικώτερον ἐξεφώνησα. » Ἡῶδιξ Παρισινός, φύλ. 92.

ἐθεώρησε μέλημα ἵνα συμπραλάβῃ κοινωνὸν τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ καὶ τὸν ἀχώριστον φίλον Ξιφιλίνον· καὶ δὴ κατώρθωσε νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ οὗτος ἐν τῇ αὐλῇ, ὀνομασθεὶς νομοφύλαξ, θέσις ἣτις χάριν τούτου τότε πρῶτον ἐδημιουργήθη¹.

Ὁ Μονομάχος παρίσταται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ψελλοῦ, ὅστις καίτοι πολλὰς ὀφείλων τούτῳ χάριτας ἀναγκάζεται νὰ προδώσῃ χάριν τῆς ἀληθείας τὴν εὐγνωμοσύνην, ὡς βασιλεὺς πάντῃ ἀνίκανος, περὶ ἔρωτας μόνον καὶ παιδαριώδη παίγνια ἀσχολούμενος· παραδόξως ὅμως ἡ μακρὰ βασιλεία αὐτοῦ, καίτοι ὑπὸ πολλῶν καὶ ποικίλων ἀπειληθεῖσα κινδύνων, οὐ μόνον πολιτικῶς ἀναγράφεται ἐν ταῖς ἐνδοξοτέραις, ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικῶς ἀμιλλᾶται πρὸς τὰς μᾶλλον φιλομούσους. Τὸ δὲ μυστήριον τοῦτο εὐκόλως ἐξηγεῖται· ὁ σεσαθρωμένος ἐκεῖνος καὶ παλίμπαις ἡγεμὼν ἠτύχησε νὰ εὔρῃ ὑπουργὸν νοήμονα καὶ δραστήριον, ὡς τὸν Λειχούδη, καὶ δι' αὐτοῦ περιστοιχισθῆ ὑπὸ τῶν τότε ἐν πάσῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ προύχόντων ἀνδρῶν. Ἐκτὸς τοῦ Ψελλοῦ καὶ τοῦ Ξιφιλίνου προσελήφθη ἐν τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης Μαυρόπους, ὁ ὕστερον ἐκλεχθεὶς ἀρχιεπίσκοπος Εὐχαΐτων, συγγενῆς τοῦ Λειχούδη², διδάσκαλος δὲ καὶ φίλος, ὡς προερέθη, τοῦ Ψελλοῦ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι λεοντοκομοῦντες τὸν ἀτάσθαλον ἐκεῖνον βασιλέα

1. Τὴν περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ξιφιλίνου ὡς νομοφύλακος νεαρὰν τοῦ Μονομάχου ἀναφέρει ὁ Βαλσαμὼν (Zachariæ, *Novellæ Constitutiones*, σελ. 321). Ὁ Ξιφιλίνος δὲ οὗτός ἐστιν ὁ ὑπὸ τοῦ Mortreuil (*Histoire du droit byzantin*, III, σελ. 475) καὶ τοῦ Heimbach (*Griechisch-Römisches Recht*, ἐν τῇ *Allgemeine Encyclop. von Ersch und Gruber*, th. 86, σελ. 388) ἀγνοούμενος Ἰωάννης Νομοφύλαξ ὁ σχολιαστὴς τῶν Βασιλικῶν. Παρ. Ἐπιτάφιον εἰς Ξιφιλίνον, καὶ Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Νομοφύλακος (ἀνέκδοτον ἐν τῷ Παρισινῷ κώδικι, φύλ. 149), ὡς καὶ Μιχαὴλ Ἀταλειάτην (σελ. 21).

2. Ἐπιτάφιον εἰς Λειχούδη, σελ. 394. Ἐγκώμιον εἰς Ἰωάννην τὸν Εὐχαΐτων (ἀνέκδοτον). Τὸν Ἰωάννην τοῦτον περὶ πολλοῦ ὁ Μονομάχος ποιούμενος ἀπεκάλει πατέρα.

κατώρθωσαν να έμπνεύσωσιν αὐτῷ καὶ γενναῖα αἰσθήματα καὶ ἰδίως τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε πολλάκις ἐπιλανθανόμενος τῆς βασιλείου περιωπῆς, ἀνεβίβαζε τὸν Ψελλὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν ἐκείνου ἔγραφεν ὡς ἀπλοῦς γραμματεὺς¹.

Εἰς οἰκτρὰν ἀληθῶς κατάστασιν εὔρε τὰ γράμματα καὶ ἰδίως τὰς ἐπιστήμας ἡ βασιλεία τοῦ Μονομάχου, ἥτις τὰ μάλιστα συνετέλεσεν ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς τοῦ Βυζαντίου ἀναγεννήσεως.

Τὸ πρῶτον κατὰ τῆς διδασκαλίης τῶν ἐπιστημῶν τραῦμα ἐπήνεγκεν αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς, ὅστις ἐξ ὑπερβάλλοντος θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ ἰδίως συγκεντρωτικοῦ πνεύματος κατήργησε τὴν ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικὴν σχολὴν (529)² καὶ περιέστειλε τὰς ἄλλας ἐν τῇ κράτει αὐτοῦ ὑφισταμένας ἀκαδημίας· ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ὁπωσδήποτε αἱ ἐπιστήμαι ἐκαλλιεργοῦντο ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἰδίᾳ δὲ ἐν Βυζαντίῳ, μέχρις ὅτου ὁ Φωκᾶς (602-610) ἐν τῇ τυραννικῇ αὐτοῦ μέθῃ ἀπηγόρευσε τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως ὁ τὸν τύραννον ἐκείνον ἐξώσας Ἡράκλειος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔργοις δι' ὧν ἐλάμπρυνε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, πρῶτιστον ἐθεώρησε καὶ τὴν τῶν ἐπιστημῶν προστασίαν, συνεργὸν λαβὼν καὶ τὸν τότε πατριαρχεῦοντα σοφὸν Σέργιον³.

Ἡ οὕτως ἀνδρυνθεῖσα ἐν Βυζαντίῳ ἀκαδημία ἐξεπλήρωσεν ἐπὶ

1. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλῖνον, σελ. 434.

2. Πιθανῶς δὲ καὶ πνεῦμα ἀντιζηλίας τῶν ἐν Βυζαντίῳ συνετέλεσεν εἰς κατάργησιν τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῆς σχολῆς· κατὰ τὸν ἀνώνυμον συγγραφεὰ τῶν Πατριῶν Κωνσταντινουπόλεως (ἐν περιγραφῇ λιμένος Σοφίας) ἐπεκράτει ἀπὸ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀγὼν μεταξύ τῶν ἐν Βυζαντίῳ καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι φιλοσόφων, οἵτινες ἐρχόμενοι συνεζήτουσιν ἐν τῇ καμαροειδεῖ στοῦ καὶ πάντοτε ἀνεδεικνύοντο νικηταί· « ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰουστίνου ἠττηθέντες οὐδέποτε ἀνῆλθον μέχρι τῆς σήμερον. »

3. Βλέπε τὸν περίεργον μεταξύ φιλοσοφίας καὶ ἱστορίας διάλογον, ὃν προτάσσει τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάττης.

μίαν ἑκατονταετηρίδα τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀποστολὴν, τιμωμένη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡγεμονουσάντων ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλείου, οἵτινες οὐ μόνον δαψιλῶς ἀντήμειβον τοὺς διδάσκοντας, ἀλλὰ καὶ τὴν συμβουλὴν αὐτῶν ἐπεκαλοῦντο ἐπὶ τῶν σπουδαιωτέρων τοῦ κράτους συμφερόντων· δυστυχῶς ὅμως Λέων ὁ Ἰσαυρος (716-741) ὁ πρωτουργὸς τῆς μεγάλης ἐκείνης θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως, μὴ εὐρῶν προθύμους εἰς τὸν κατὰ τῆς εἰκονολατρείας πόλεμον καὶ τοὺς διδάσκοντας, ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτοῦ ἔκαυσε τοὺς δυστυχεῖς τούτους ζῶντας, πυρπολῆσας μετ' αὐτῶν καὶ τὴν ἀκαδημίαν καὶ τὴν πλουσίαν αὐτῆς βιβλιοθήκην ¹.

« Ἐκτοτε, ἐπιλέγει ὁ Ἄμαρτωλὸς, ἡ τῶν ἐπιστημῶν γνῶσις ἔπαυσε, τῇ τῶν βασιλέων γνωσιμᾶτων ἀπονοία μειωμένη, ἕως τῶν ἡμερῶν Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστοτάτων βασιλέων ². » Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν αὐτὴν τὴν ὑπὸ τοῦ

1. Ζωναρᾶς, VI, 3. Γεώργιος Ἄμαρτωλὸς ἐκδ. Muralt, σελ. 634. Ἡ ἀκαδημία αὕτη ἰδρυθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ Θεοδοσίου Β' (425) περιελάμβανεν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ καθηγητὰς, ὕστερον δὲ, πιθανῶς ἀπὸ Ἡρακλείου, ἑξέκα καὶ τρεῖς, ὧν ὁ πρωτεύων ἐτιτλοφορεῖτο « οἰκουμενικὸς διδάσκαλος ». Ἐπὶ τῆς ὑπὸ Λέοντος πυρπολήσεως αὐτῆς ἔκειτο παρὰ τῇ βασιλικῇ δεξαμενῇ (κινστήρῃ) ἐν τοῖς λεγομένοις Χαλκοκρατεῖσι, ἐνθα ἴσως ἐτοποθέτησεν αὐτὸς ὁ πρῶτος ἰδρυτὴς αὐτῆς· διότι ὁ Θεοφάνης (ἐτ. 5942) λέγει, ὅτι ὁ Θεοδόσιος ἀνήγειρε τὴν τῶν Χαλκοκρατείων ἐκκλησίαν, συναγωγὴν πρότερον οὖσαν Ἰουδαίων· οὐδόλως δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ ἰδρῦθη ἡ σχολή, ὡς καὶ ἐπὶ Θεοφίλου ἐν τῷ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, καὶ ἐπὶ Μονομάχου ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου.

2. Καίτοι οἱ περιωθέντες χρονογράφοι παριστῶσι τοὺς εἰκονομάχους βασιλεῖς ὑπὸ τὸ πρίσμα ἐμπαθοῦς μεροληψίας, οὐχ ἤττον ὅμως, ἐν ἐλλείψει ἀντιθετικῶν εἰδήσεων, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθές, ὅτι τὰ γράμματα ὄν ἔτυχον προστασίας ὑπὸ τῶν ἐπαγγελομένων τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ κράτους αὐτῶν ἡγεμόνων· τὸ δὲ γεγονός τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀναιρέσῃ ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ἐκείνην πάλιν διέλαμψαν πολλοὶ καὶ διάσημοι λόγιοι, διότι τοῦτο καὶ ἄλλοτε συνέβη, ὡς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β', ὅτε τὰ ὑπὸ τῆς βασιλείας καταφρονούμενα γράμματα μετὰ πλείονος ζήλου

πρώτου τῶν εἰκονομάχων βασιλείων οὕτω καταστραφείσαν ἐπιστημονικῆν σχολὴν, ἐπανίδρυσεν ὁ τελευταῖος τῶν προμάρχων τῆς ἀποτυχούσης μεταρρυθμίσεως. Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφίλου ἔζη ὁ περιώνυμος ἐκεῖνος φιλόσοφος Λέων ὁ Βυζάντιος, περὶ οὗ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰπομέναισι· οὗτος διδάσκων τὰς ἐπιστήμας ἐν πενιχρῷ τινα καταγωγίῳ, ἐγένετο γνωστός εἰς τὸν βασιλεύοντα ἐκ τυχαίου τινὸς συμβεβηκότος· εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατέπληξε διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ γνώσεων τοὺς ἐν Βαγδατίῳ σοφοὺς, οἵτινες ἔμαθον ὅτι ἐν Βυζαντίῳ ἔζη παρηγμωτισμένος ὁ σοφὸς αὐτοῦ διδάσκαλος. « ἀκτῆμονα διάγων βίον καὶ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστος »· παραχρῆμα δὲ ὁ φιλόλογος καλίφης Ἐλ-Μαμουὺν ἐλευθερώσας τὸν αἰχμαλωτον πέμπει τοῦτον κομιστὴν τῆς ἐξῆς πρὸς τὸν Λέοντα ἐπιστολῆς· « Ἐκ τοῦ καρπού τὸ δένδρον ἐπέγνωμεν, ἐκ τοῦ μαθητοῦ τὸν διδάσκαλον· ἐπεὶ γοῦν τόσος ὢν περὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ὄντων δι' ἀρετὴν καὶ γνώσεως βᾶθος ἄγνωστος εἶ τοῖς σοῖς συμπολίταις, καὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως οὕπω τοὺς καρπούς ἀπέληφας, ὅτι μηδὲ τιμῆς ἠξίωσαι παρ' αὐτῶν, μὴ ἀπαξίωσης ἔλθειν πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς σῆς διδασκαλίας μεταδοῦναι ἡμῖν· εἰ γὰρ τοῦτο γένηται, τοὺς ἀύχενας σοι κλινεῖ γένος ἅπαν τὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ πλοῦτου καὶ δωρεῶν ἀξιωθήσῃ, ὧν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἠξιώται¹. »

Ὁ Λέων φοβηθεὶς μὴ ὁ βασιλεὺς μαθὼν παρεξηγήσῃ τὸ γεγονός, γνωστοποιεῖ αὐτῷ τὰ διατρέχοντα· « τοῦτο τὸ γράμμα τὴν τε τοῦ Λέοντος σοφίαν ἐν ὑπαίθρῳ γενέσθαι ἐν γωνία οὖσαν ἐποίησε καὶ τῆς εὐτελείας ἐκεῖνης καὶ πενίας ἐξω παρήγαγεν. » καὶ δὴ ὁ

ἐκαλλιεργήθησαν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν (βλ. Ψελλοῦ ἱστορ. σελ. 118. Παραβλ. ἡ περὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου πραγματεία τοῦ πολυμαθοῦς καθηγητοῦ κ. Rambaud, σελ. 54).

1. Συνέχεια Θεοφάνους, σελ. 188-189, ἐκδ. Παρισίων.

Θεόφιλος γενναίως ἀνταμείψας τὸν φιλόσοφον, ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἵνα διδάσκη δημοσίᾳ ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα ¹.

Ἐν τούτοις ὁ καλῖφης μὴ τυχὼν τοῦ ποθουμένου, στέλλει δεύτερον πρὸς τὸν Λέοντα γράμμα, παρακαλῶν τοῦτον ὅπως ἐπιλύσῃ ἀπορίας τινὰς ἀστρονομικῶν καὶ γεωμετρικῶν ζητημάτων· ἡ δ' ἐπιτυχὴς ἐπίλυσις τῶν ζητουμένων ἐπὶ μᾶλλον ἀνῆψεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ φιλομούσου Μαμούν τὸν πόθον τῆς προσκλήσεως τοῦ σοφοῦ Βυζαντίου· ὅθεν καὶ ἀποτείνεται πρὸς αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα γράφων οὕτω· « Ἐβουλόμην μὲν αὐτὸς ἀφικέσθαι σοι, ἔργον φίλου τε καὶ μαθητοῦ ἐκπληρῶν· ἐπεὶ δὲ ἡ τε προσανακειμένη μοι ἀρχὴ ἐκ θεοῦ καὶ ὁ πολὺς ὑπὸ τὴν χεῖρά μου τελῶν καὶ ἐξουσίαν λαὸς τοῦτο οὐ συγχωρεῖ, ἀξιῶ τὸν ὃν ἔχεις ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις περιβόητον ἄνδρα βραχύν τινα χρόνον ἀποστεῖλαι, καὶ συγγενέσθαι μοι τοῦτον πείσαι, τρόπῳ διδασκαλίας τῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης μεταδιδόντα καὶ ἀρετῆς τῷ οὕτως ἔχοντι ἐμοὶ πρὸς ἐκείνας ἐρωτικῶς. Πάντως δὲ οὐκ ἀναβολὴ τις γενήσεται ὅτι τε τῶν οὐχ ὀμογλώσσω ἐγὼ καὶ ὅτι τῆς πίστεως ἀλλότριος· ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τοιοῦτος ὁ ἀξιῶν, πέρας ἢ αἴτησις λήψεται παρὰ φίλοις ἐπιεικέσι τε καὶ χρηστοῖς. Χάρις δέ σοι καταβληθήσεται ὑπὲρ τούτου χρυσοῦ μὲν εἴκοσι κεντηνάρια, εἰρήνην δὲ καὶ σπονδαὶ ἀίδιοί τε καὶ ἀτελεύτητοι ². »

Ἄλλ' ἡ φιλομουσία τοῦ Θεοφίλου οὐδόλως ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν τοῦ καλῖφου· ὅθεν οὐ μόνον ἠρνήθη ν' ἀποστείλῃ αὐτῷ τὸν ζητούμενον διδάσκαλον, ἐπὶ τῇ προφάσει « ὅπως μὴ τὸ οἰκεῖον κελὸν ἐκδοτον ποιήσῃ τοῖς ἔθνεσι », ἀλλὰ καὶ τοῦ Βυζαντίου μετ'

1. Κατὰ Λέοντα τὸν Γραμματικὸν (σελ. 455, ἐκδ. Παρισίων) ἐν τῇ πηλατικῇ τῆς Μαγναύρας· εἴτε δὲ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, εἴτε ἐν τῇ Μαγναύρα δημοσίᾳ ὁ Λέων ἐξίδαξε, τοῦτο συνέβη ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Θεοφίλου (830-833) διότι κατ' ἰούλιον τοῦ τελευταίου τούτου ἔτους ἀπεδίωσεν ὁ Μαμούν.

2. Συνέχεια Θεοφάνους, σελ. 190-191.

οὐ πολὺ ἀπεμάκρυνε τοῦτον διορίσας ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης (839).

Εἰς τὸν διάδογον τοῦ Θεοφίλου Βάρδαν τὸν Καίσαρα, διότι πραγματικῶς οὗτος ἐβασίλευσεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ διεσθαρμένου ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Γ', ὀφείλεται ὁμολογουμένως ἢ ἀνιδρύσει τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἀκαδημίας, τοποθετηθείσης ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις ἐν τῷ λεγομένῳ παλατίῳ τῆς Μαγναύρας· ταύτης διευθυντῆς ἢ προστάτης ὠνομάσθη ὁ προρρηθεὶς Λέων, καθηρημένος ἴδι τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ἀξιώματος, συνδιδάσκαλοι δὲ ἕτεροι δύο ἦ τρεῖς μαθηταὶ καὶ οἰκεῖοι αὐτοῦ. Οὐ μόνον δὲ δαψιλῶς ἀντήμευε τοὺς διδάσκοντας ὁ Βάρδας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος πολλάκις ἐν ταῖς παραδόσεσιν ἐπιφοιτῶν διαφοροτρόπως ἐνεθάρρυνε τὴν προθυμίαν τῶν διδασκομένων¹.

Τὴν ἐν Μαγναύρα ἀκαδημίαν ἐπροστάτευσεν ὁ ἐπὶ φιλομουσίᾳ δικπρέπων Μακεδονικὸς οἶκος καὶ πρὸ πάντων Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος². Δυστυχῶς ὅμως οἱ διάδοχοι αὐτοῦ δὲν ἐμιμήθησαν τὸ ἀξίεπαινον ἐκείνου παράδειγμα, ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης ἀκηθείας αὐτῶν ἐπῆλθεν ἐντελής τῆς σχολῆς παράλυσις. Οὐχ ἦττον ὅμως οἱ φιλομαθεῖς Βυζάντιοι ἐξηκολούθησαν καὶ κατ' ἰδίαν θεραπεύοντες τὰς ὑπὸ τῶν βασιλείων καταφρονουμένας μούσας μετὰ τοσοῦτου μάλιστα ζήλου, ὥστε ὁ Ψελλὸς ἐκπλήττεται ἐπὶ τῇ διαλάμψει τοσοῦτων λογίων ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου Β' τοῦ τοσοῦτον κατολιγορῶντος τῆς περὶ τοὺς λόγους σπουδῆς· ἐπαρκῶς δὲ ὁ αὐτὸς ἐπιλύει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ, ἀναλογιζόμενος ὅτι οἱ τότε λόγοι δὲν ἐθεώρουν τὰ γράμματα ὡς ἀπλοῦν κερδοσκοπίας μέσον, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀπαραίτητον πνευματικὴν τροφήν καὶ σεμνὸν τῆς εὐγενείας ἐγκαλλώπισμα³.

1. Γενέσιος, σελ. 98. Θεοφάνους συνέχεια, σελ. 185, 192.

2. Ὁ αὐτὸς, σελ. 446.

3. Ἱστορία, σελ. 18, 23, 26.

Καὶ ὁ ἀδελφὸς δὲ τοῦ Βασιλείου Κωνσταντῖνος ὁ Η΄ « γράμματα οὐ πολλὰ μεμαθηκώς, ἀλλὰ βραχὺ τι καὶ ὅσον ἐς παιδάς ἀνήκει τῆς ἑλληνικῆς παιδείας μετεσχηκώς » δὲν ἐγένετο ἐκείνου φιλομουσώτερος.

Ὅτι δὲ ἡ Βυζαντινὴ ἀριστοκρατία ἐξηκολούθει καλλιεργοῦσα τὰ ὑπὸ τῶν βασιλέων καταφρονούμενα γράμματα, παράδειγμα ἔστω ὁ γαμβρὸς καὶ διάδοχος τοῦ Κωνσταντίνου τούτου, Ρωμανὸς ὁ Ἀργυροπούλος, ὅστις κάτοχος ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς παιδείας, ἔδοτο ἅμα βασιλεύσας ᾤθησίν τινα πρὸς ἐπιστημονικὴν ἀναγέννησιν¹.

Ἄπ' ἐναντίας δὲ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη καὶ ἰδίως οἱ Ἄραβες τοσοῦτον ὑπερεῖχον τότε ἐπὶ φιλομουσίᾳ τῶν ἐγκαχυωμένων ἐπὶ τῇ πατρογονικῇ σοφίᾳ Ἑλλήνων, ὥστε κατειρωνεύοντο τὴν ἐν Βυζαντίῳ ἐπιτολάζουσαν ἡμιμάθειν ἢ μᾶλλον ἀμάθειαν· μετὰ λύπης δὲ ὁ Ψελλὸς ἀναγκάζεται ν' ἀνομολογήσῃ τὴν πικρὰν ἐκείνην πραγματικότητα ἐν τῇ ἐξῆς περιέργῳ περικοπῇ ἀνεκδότου αὐτοῦ πονήματος· « Τὴν δὲ τῶν Ἑλλήνων σοφίαν προθέμενος ἐπαινεῖν ἀπολοφύρεται (ὁ Ἰωάννης) ὡς εἰκὸς, ὅτι δέον τοὺς γησίους τοῦ λόγου κληρονομεῖν, τὸ βάρβαρον καὶ ἀλλότριον τὸν πλοῦτον τῆς σοφίας οὐδὲν προσήκοντα διεδέξαντο. Καὶ ἡ μὲν Ἑλλάς σχεδὸν ἅπασα καὶ ἡ ἄποικος Ἰωνία τῶν πατρῶων ἀκριβῶς ἐξεκόπησαν, ἐς Ἀσσυρίους δὲ καὶ Μήδους καὶ Αἰγυπτίους ὁ κλῆρος μετωχευέσθη· καὶ τοσοῦτον ἡ τάξις ἀντέστραπται, ὡς βαρβαρίζειν μὲν τοὺς Ἑλληνας, ἑλληνίζειν δὲ τοὺς βαρβάρους· καὶ Ἑλλην μὲν ἀνὴρ, οὕτω συμβᾶν, ἐς Σοῦσα ἢ Ἐκβάτανα ἀφικόμενος τὰ πάλαι τοῦ Δαρείου ἀνάκτορα καὶ Βαβυλωνίους συγγε-

1. Ψελλοῦ ἱστορία, σελ. 16-27.

2. Ἐπὶ Ἀργυροπούλου ἀτελῶς μόνον ἐκαλλιεργήθη ἡ Ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία, διὰ τῆς ὁποίας οἱ τότε σοφοὶ προσεπάθον νὰ ἐπιλύσωσι σμικρολόγους θρησκευτικὰς ἀπορίας· διὰ τοῦτο δὲ Ψελλὸς (Ἱστορ. σελ. 31) ἀπικυλεῖ τὴν τότε μάθησιν προσωπεῖον καὶ προσποίησιν.

νόμενος, ἀκούσεται περὶ ὧν ἑλληνίζων οὐκ ἤκουσε, καὶ θαυμάσεται τῶν ἀνδρῶν ἕκαστον, καὶ τότε πρῶτον ἴσως γνώσεται ὅτι σοφία τοῦ παντός καθηγήσατο. Ἀλαζῶν δέ τις εἰς ἡμᾶς παραγενόμενος βάρβαρος καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἀπάσῃ ἠπειρώῃ εἰς ὀμιλίαν ἐληλυθώς, οὐδ' ἠμιόνοις τοῖς πολλοῖς συγχωρήσειεν, ἀλλ' ὄνοις ἀντικρυς· οἱ γὰρ πλείους οὐδ' ἐξ ἡμισείας οὔτε τὴν φύσιν, οὔτε τὸ ὑπὲρ ταύτην ἐπίστανται· τὸ δὲ λοιπὸν μέρος οἴονται μὲν εἰδέναι τὸ πᾶν, ἴσασι δὲ οὐδὲ τὴν πρὸς τοῦτο ὁδόν· ἀλλ' οἱ μὲν φιλοσοφεῖν ἐπαγγέλλονται, καὶ μαθητιῶσί γε οἱ πλείστοι, οἱ δὲ προκαθήμενοι ἐν σεμνῷ τῷ προσώπῳ καὶ μεγάλῳ τῷ πῶγῳ ὠχροί τε καὶ σκυθρωποὶ, καὶ κατεσπακότες τὴν ὄφρυν καὶ πιναροὶ τὴν ὑπερβολὴν, ἀνορύττοντες τὸν Ἀριστοτέλην νέρθεν καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ ἄδου μυγῶν καὶ γνωματεύειν δοκοῦντες ὅποσα ἐκεῖνος τῇ ἀγλύϊ τῆς ἀσαφείας κατέκρυψεν, καὶ δέον τὸ βραχὺ τῆς συγχύσεως πολλῷ ἀνακαλύπτειν τῷ λόγῳ, οἱ δὲ τὸ πλῆθος τῆς ἐπικρύψεως βραχέσι μακρολογοῦσι τοῖς ῥήμασι· παιδιὰν οὖν ἡμᾶς ὁ βάρβαρος ἠγῆται, καὶ τρυφᾷ ταῖς ἐνδείαις ἡμῶν καὶ ἄπασιν οὐ πλέον ἢ σοφὸς γεγωνώς, ἀλλ' ἔλαττον ἢ ἀμαθής¹. »

Ἄλλαχοῦ δὲ λέγει περὶ τῆς ἐπιπολαζούσης τότε ἀμαθείας· « Τοσοῦτος ἀύχμὸς σοφίας ἐπὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου ἐγένετο, καὶ οὕτω πάντες ἐπὶ τὴν τοῦ ἀμαθεστάτου ταύτην ἐπιστήμην κοινῶς συνηλάθησαν, ὥστε τοὺς πολλοὺς οἰεσθαι μὴ καὶ τὸν ὑετὸν ἐκ τῶν νεφῶν καταρρήγυσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ Ἐρατοσθένους λεγόμενον κόσμινον διατετρηῆσθαι τὸν οὐρανὸν, κἀκεῖθεν ταῖς χερσὶν ἀποθλίβοντα τὸ ὕδωρ διηθεῖν². »

Ἐν τοιαύτῃ καταπτώσει εὐρῶν τὰς ἐπιστήμας ὁ Ψελλὸς ἐκαλλιέργησε ταύτας μετ' ἐξαιρετικῆς φιλοπονίας καὶ διὰ τῆς θαυμαστοῦς αὐτοῦ ὀξυνοίας ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν περιωπὴν³.

1. Κωδὶξ Παρισ., φύλ. 50.

2. Pselli opuscula, ed. Boissonade, σελ. 150!

3. Ἱστορία, σελ. 119-123.

οὐχ ἤττον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τότε λογίων, ὡς ὁ Λειχοῦδης, ὁ Ξιφιλῖνος καὶ ὁ Μαυρόπουλος μετὰ θερμοῦ ζήλου ἐθεράπευον τὰς μούσας· ἀλλ' ἡ ἰδιωτικὴ αὕτη μάθησις σκοποῦσα τὴν διακόσμησιν τοῦ ἀτόμου, δὲν ἠδύνατο νὰ καρποφορήσῃ, ἂν μὴ ἡ βασιλικὴ προστασία ἐκ τῆς ἀφανείας ἀνεδείκνυε ταύτην κοινὸν τοῦ δημοσίου κτῆμα. Ὅθεν οἱ παρὰ τῷ Μονομάχῳ ἰσχύοντες προέτρεψαν αὐτὸν ὅπως ἀνιδρύσῃ τὴν ἀκαδημίαν, διορίζων ὡς διδασκάλους αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ προσληφθέντας σοφοὺς. Ἄμα ὁ βασιλεὺς κατ' ἀρχὴν παρεδέχθη τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐχῆς ταύτης τῶν Βυζαντιῶν, οἱ παρ' αὐτῷ ἰσχύοντες διηρέθησαν εἰς δύο ἀντίθετα στρατόπεδα· καὶ οἱ μὲν ἐπεθύμουν τὴν διδασκαλίαν μόνης τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, προβάλλοντες ταύτης κατάλληλον καθηγητὴν τὸν Ξιφιλῖνον, οἱ δὲ τὴν τῆς φιλοσοφίας, προτείνοντες ὡς καταλληλότατον τὸν Ψελλόν· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ δύο φίλοι τότε πρῶτον διαιρεθέντες, ὑπεστήριξαν ἕκαστος ὡς ἀναγκαιότερον τὸ οἰκεῖον μάθημα. Ἐν τοιαύτῃ διχοστασίᾳ γνωμῶν, ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ συνενώσῃ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τὴν διδασκαλίαν καὶ τῶν δύο ἐπιστημῶν, διορίσας ἐν μὲν τῇ ἔδρᾳ τῶν νομικῶν τὸν Ξιφιλῖνον, ἐν δὲ τῇ τῶν φιλοσοφικῶν τὸν Ψελλόν¹.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλοι διωρίσθησαν, ὡς δευτερεύοντες ἴσως καθηγηταί, ὡς Νικήτας ὁ Βυζάντιος² διδάξας τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰ γραμματικὰ, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης Μαυρόπουλος.

Ἐπεὶ τοὺς ἄλλους ὅμως ἐξεῖχεν ὁ Ψελλός, ὅστις ἀληθῶς ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τοῦ καθιδρύματος. Ἐκ διαφορῶν διασωθέντων πρὸς

1. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλῖνον, σελ. 433-434. Ἡ ἀκαδημία ἐτοποιητήθη οὐχὶ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Μαγναύρας, ἀλλ' ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου· τὸν ναὸν τοῦτον μετὰ τοῦ συνεχομένου γηροκομείου ἤγειρεν ὁ ἐπὶ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἀρχμάσας πατρικίος Πέτρος ὁ Βαρσαμιανὸς (βλ. πάτρια Κωνσταντινουπόλεως).

2. Ἐπιτάφιος εἰς Νικήταν.

τούς μαθητὰς αὐτοῦ λόγων¹ καταδείκνυται ὁ θερμὸς ζῆλος τοῦ σοφοῦ καὶ φιλοπόνου ἀνδρὸς πρὸς εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ καθήκοντος· οὔτε αἱ ἄλλαι ἀσχολίαι, οὔτε αἱ βροχαὶ καὶ τὰ θάλαπῃ ἐκώλυον αὐτὸν τοῦ νὰ μεταβαίῃ πρωϊαίτατα καὶ ἀνελλιπῶς εἰς τὴν σχολήν, ἐλέγχων μάλιστα τοὺς μαθητὰς, ἐπὶ διαφοροῖς προφάσεσι βραδύνοντας ἢ καὶ πολλάκις ἀπουσιάζοντας, καὶ ὄνειδιζων τούτους ἀμελοῦντας· ἀποκαλεῖ αὐτούς διὰ τῶν ἡδυτέρων ὀνομάτων, παῖδας, ἀδελφούς, καὶ εὐχαρίστως συζητεῖ πρὸς τούτους περὶ διαφορῶν ἀντικειμένων, ἐπιλύων τὰ προτεινόμενα ζητήματα, καίτοι πολλάκις ἀνόητα καὶ πάρεργα ὄντα παίγνια φιλοσκωμμόνων παιδαρίων· τὸ δὲ κυριώτατον, προσπαθεῖ νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ζῆλον καὶ ἔρωτα πρὸς τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν σοφίαν, καίτοι εἰδὼς ὅτι προσέκρουεν εἰς τὰς θρησκευτικὰς τῶν συγχρόνων προλήψεις. Ἡ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐξαιρετικὴ αὐτοῦ προσήλωσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε τολμᾷ νὰ διδάσκῃ ὅτι αὐτὴ ἡ γνῶσις τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας εἶναι ἀναγκαία καὶ λυσιτελὴς μάλιστα πρὸς κατανόησιν αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν δογμάτων, διὸ καὶ προτρέπει τοὺς ἀκρωμένους ὅπως ἐπισταμένως μελετήσωσιν αὐτήν, παραλαμβάνοντες τὰ ὠφέλιμα καὶ ἀπορρίπτοντες τὰ ἐπιβλαβῆ. « Ἐγώ γε, λέγει πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀποτεινόμενος, ὑμᾶς βούλομαι ἀποτρόφους μὲν εἶναι τῶν κοινῶν ἐθῶν, τροφίμους δὲ ταῖς ἐπιστήμαις, καὶ νῦν μὲν τῶν νοημάτων ἐπιμελεῖσθαι, νῦν δὲ τὴν γλῶτταν ἀνακαθαίρειν καὶ περὶ τὴν περιβολὴν τοῦ λόγου πονεῖν, εἰδέναι τε ὡς ἡ ἑλληνικὴ σοφία, περὶ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ διαμαρτάνουσα καὶ τὸ θεολογικὸν μέρος οὐκ ἀναμάρτητον ἔχουσα, τὴν φύσιν οὕτως ἐγνώρισεν ὡς αὐτὸς ὁ πλάστης ἐποίησε. Χρὴ οὖν ἡμᾶς ἐκείθεν μὲν ἔχειν τὴν περὶ ταῦτα θεωρίαν, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμετέρας σοφίας τὸν τύπον γινώσκειν καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ μὲν γράμμα ἐπιθραύειν ὡς ἔλυτρον, τὸ δὲ κεκρυμ-

1. Pselli opuscula, ed. Boissonade, καὶ ἐν τῷ Παρισινῷ κώδικι.

μένον πνεῦμα ὡσπερ μαργαρίτας ἀναχωννύειν. . . Ἄ φασιν οὗτοι περὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ αὐτοκινήτου καὶ τοῦ διαστα-
τοῦ ἀποδείξεισι διδόντες, εἰ μὲν συμβαίνοντα ταῖς ἐκεῖθεν ἐφόδοις
εὔρητε, δέχεσθε, εἰ δὲ ἀπάδοντα, διαπτύετε. . . Εἰ οὕτω ποιεῖτε,
κατὰ τοὺς ναυτιλλομένους ἐξ ἄλμυροῦ πότιμον ὕδωρ ἀρύσεσθε. Τί
δ' ἔστιν ὁ οὗτοι δρῶσιν; ἐπειδὴν ἐναποληφθέντες πελάγεσιν, ὕδα-
τος γλυκέος μὴ εὐπορῶσι, σπόγγους τῇ θαλάσῃ ἐπικρεμάσαντες
καὶ τὸν ἀτμὸν εἰς ὕδωρ ἐναποθλίψαντες, ἀπορροφῶσιν ἡδίστου νά-
ματος. Καὶ ὑμεῖς τοιγαροῦν τὴν ὑμετέραν ψυχὴν ἐφ' ὕψους τῶν
ἐλληνικῶν δογμάτων ὡς ἄλμυρῶν ἀναρτήσαντες, τὴν ἐκεῖθεν φε-
ρομένην ἡγῶ βαρεῖαν καὶ γεώδη τυγχάνουσαν εἰς ὀξείαν καὶ κού-
φην μεταβαλόντες, τάχ' ἂν ὑπάτης τῶν χορδῶν λιγυρωτάτου μέ-
λους ἀκούσεσθε¹. »

Πρὸς δὲ τούτοις τολμᾷ ν' ἀνεγείρη ἐκ τοῦ τάφου αὐτὴν τὴν
πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ ἀριστοτελίζουσα ἐκ-
κλησίαι πρὸ αἰώνων εἶχε διαζευχθῆ· οὐ μόνον θεωρεῖ τὸν καταδε-
δικασμένον φιλόσοφον, ὡς τὴν ὑψηλοτέραν διάνοιαν, τῆς ὁποίας
ἐφάμιλλον δὲν εἶδεν ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ ὡς τὸν πρῶτον
κομοθέτην τῶν χριστιανικῶν δογμάτων. « Δόγμα, λέγει, ἀπὸ τοῦ
δοξάζειν παρῆκται, ὁ δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς δόξης μετωνόμασται
δόξα δὲ ἐστὶ πράγματος ἀμφιβόλου μετὰ πολυπραγμοσύνην ἀπό-
φρασις, ὡς που φημὲν τὴν ψυχὴν τὸν Πλάτωνα δοξάζειν ἀθάνα-
τον, ἀφ' οὗ δὲ καὶ δόγμα Πλατωνικὸν τὸ, ἀθάνατον εἶναι τὴν
ψυχὴν² » ἀπ' ἐναντίας δὲ θεωρεῖ τὸν Ἀριστοτέλην, ὡς φιλόσο-
φον ταπεινοτέρας σφαίρας, σκοτεινὸν καὶ ὀμιχλώδη, ἐστερημένον
φαντασίας, καὶ κακὸν θεολόγον³.

1. Pselli opuscula, ed. Boissonade, σελ. 151-153.

2. Ἑρμηνεῖα περὶ δόγματος (ἐν κώδικι Παρισίῳ).

3. « Οὗτος (Ἀριστοτέλης) ἀνθρωπικώτερον τὰ πολλὰ τῶν θεολογικῶν
δογμάτων ἤπιετο, καὶ ἵνα τᾶληθές ἐρῶ περὶ τοῦ ἀνδρός, πολὺ τοῦ Πρωτέως
ἔμοι πέφυκε ποικιλιώτερος· μεταβάλλεται γὰρ θᾶπτον ἢ λόγος, καὶ ὁ νῦν ὡς

Πολλάκις δ' ἑρμηνεύων λόγους τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίως τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Γρηγορίου, παρασύρεται ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν καὶ ἰδίως τὸν Πλάτωνα ἐνθουσιασμῷ αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐπιλαθόμενος τοῦ προκειμένου, μᾶλλον ἐγκωμιάζει τὸν Ἕλληνα φιλόσοφον. Πρὸς κατάδειξιν δὲ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας αὐτοῦ παρατίθημι τὸ ἐξῆς προοίμιον ἐξ ἀνεκδότου ἑρμηνείας εἰς ρητόν τι τοῦ Γρηγορίου¹.

« Οὐ τοὺς περὶ Γοργίαν καὶ Πῶλον ἐζήλωκα, οὐδὲ τὴν τοῦ Πολέμωνος γλῶσσαν ἠγάπησα μετὰ ῥοίζου φθεγγομένων τῶν λέξεων, ἦθος δὲ ἐπιδεικνυμένων φιλόσοφον, οὐδὲ τὴν Ἡροδότου γλυκύτητα τῷ φιλοσόφῳ ὕψει ἀρμόζουσαν, μετὰ δὲ Δίωνος καὶ τοῦ Φαβωρίνου καὶ τοῦ Βυζαντίου κατείλεγμαί Λέοντος, ὧν ἦντινα ἂν λάβῃς ὑπόθεσιν φιλόσοφος ἐστὶ λαμυρῶς ἀπηγγελμένη, τούτεστι δεξιῶς καὶ μετ' ὀνομάτων καλῶν. Βούλομαι μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν Πλάτωνος τέχνην τοὺς ἐμούς παρελαύνειν λόγους καὶ ζηλοῦν τὴν ἐν ἐκείνῳ ρητορικὴν, ἀτεχνῶς δὲ τὸν τῆς χελώνης μῦθον ἀλήθειαν ἐν αὐτῷ δείκνυμι, ἵππῳ κελῷ καὶ γενναίῳ καὶ ὑπερήλικι καὶ ἀτεχνῶς ποιητικῷ καὶ κατὰ πεδίων κροαίνοντι ἀτεχνῶς παραβαλλόμενος καὶ παραμιλλώμενος· ἐρρέτωσαν γὰρ Ἀριστεῖδαι καὶ Διονύσοι καὶ εἰ τις ἕτερος κακῶς εἶπε τὸν ἄνδρα περὶ τῶν ὀνομάτων ἐπιλογίην· οὗτος γὰρ, ὡς γέ μοι δοκεῖ, μόνος τῶν ἐξ αἰῶνος ἀνθρώπων τὰ τῆς φιλοσοφίας ἄκρα καὶ ρητορικῆς πατεῖ, καὶ οὔτε πρὸς ἕτερον ἑαυτὸν πηρήλασε ρήτορα, οὔθ' ἑτέρῳ τοῦτον μιμήσασθαι δέδωκε· πλατὺν δὲ καὶ τοῦ Λογγίνου καταχέομαι γέλωτα, ὅποτε πρὸς τὴν ἐρωτικὴν τοῦ Λυσίου ἐπιστολὴν τὰς τούτου τέχνας περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντιτιθεῖς πράγματος, αἰσχύνεσθαι φησι περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὅτι δὴ ἐλάττων ὤφθη τοῦ ρήτορος· σὺ δ' ὦ βέλτιστε, πρὸς αὐτὸν ἂν ἐγῶγε

πῦρ ἐξημμένος, ὡς θάλασσα χεῖται, καὶ οὔτε θεολογοῦντος γνοίης ὃ φησιν, οὔτε φυσιολογοῦντος ὅ,τι βούλεται. » Ἐξήγησις εἰς τὸ γραφικὸν ρητόν « Στ-δουκαῖοι οὐδ' εἶναι ». (Αὐτόθι.)

1. Αὐτόθι, φύλ. 18.

φαίην, ἀπὸ ποίας ἐπιστήμης ἢ λέξεως τὰς Πλάτωνος κανονίζεις τέχνας, ἢ τίνα δύναμιν ἐσχηκας κρείττονα τῆς ἐκείνου, ὥστε κατανοεῖν δύνασθαι ὅπη μὲν ὁ ἀνὴρ ἐνδεής, ὅπη δὲ πλούσιος; οὐκ ἀκούεις Πρόκλου, τοῦ μεγάλου ὄντος φιλοσόφου, διαρρηθῆν βοῶντος, ὡς εἴ γε ἐβούλοντο οἱ κατ' ἐκείνους θεοὶ συγγράμματα τιθέναι ἢ λόγους ῥητορικοὺς, κατὰ τὴν Πλάτωνος ἀρμονίαν τε καὶ συνθήκην ταῦτα ἂν συνετίθεντο; ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ Διονύσιος, εἰς ἕτερον μὲν καιρὸν ἀναμεινате, λογικὴν γὰρ ἀναθέμενος τὴν σκευὴν ἑμαυτῷ τὸν ὑπὲρ Πλάτωνος πρὸς ὑμᾶς αἰρήσομαι πόλεμον· ἐγὼ δὲ τοῦτ' ἂν φαίην διατεινόμενος, ὡς οὐδεὶς ἂν τῶν πάντων ἀνθρώπων διαμιλλήσαιτο Πλάτωνι ἢ ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, οὗ τὴν τήμερον εἰς ἐπίσκεψιν ἔθεσθε τὸ, « ἐπ' οὐδενὸς οὐν τῶν ἀπάντων. »

Τὸ περίεργον δὲ, ὅτι ὁ τότε πατριαρχεῦων Μιχαὴλ ὁ Κηρουλλάριος, καίτοι διακρινόμενος ἐπὶ αὐστηρότητι χαρακτηῆρος καὶ ἀκριβεῖ τηρήσει τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ οὐχὶ φιλιῶς πρὸς τὸν Ψελλὸν διακείμενος, οὐ μόνον δὲν ἐσκανδαλίσθη ἐπὶ τῇ τολμηρᾷ διδασκαλίᾳ τοῦ ὑπεράγαν πλατωνίζοντος φιλοσόφου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνεψιούς αὐτοῦ ἔστειλεν ἔν' ἀκροασθῶσι τῶν μαθημάτων¹. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ, φθονοῦντες μᾶλλον τὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ ἐπίζηλον θέσιν αὐτοῦ, διαφοροτρόπως ἐσυκοφάντησαν τοῦτον, ὁ αὐτοκράτωρ ἠρέκασθη ὅπως ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ἐγγραφοὺς ὁμολογίαν πίστεως².

Οὕτω διδάσκων ὁ Ψελλὸς τὰ μέγιστα συνεβάλλετο ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς τοῦ Βυζαντίου ἀναγεννήσεως· ἢ ὑπ' αὐτοῦ τότε πρῶτον γνωσθεῖσα πλατωνικὴ φιλοσοφία τοσοῦτον ἐκαρποφόρησεν, ὥστε οὐκ εὐάριθμος μερὶς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διεκρίθησαν καὶ ὕστερον ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Ἀθηναῖον φιλόσοφον ἀποκλειστικῇ ἀφο-

1. Ἐπιτάφιος εἰς Κηρουλλάριον, σελ. 352.

2. Bandini, Cat. Manuscript. Biblioth. Laurent., II, 548.

σιώσει¹, χάριν δὲ τούτου μετὰ ζήλου ἐμελέτων καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῶν Ἀθηναίων². Ἄλλ' ὁ συνδιδάσκων αὐτῷ Ξιφιλίνος, εἴτ' ἐκ ζηλοτυπίας, εἴτε χάριν τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸς ὃν ἀποκλίνων κατεφρόνει τοῦ Πλάτωνος, ἐβάσκαине μὲν τὸν θρίαμβον τοῦ ἀντιπάλου, πλὴν ἀμοιρῶν συνεπικούρων εἰς ἀνάληψιν τοῦ ἀγῶνος, ἀνέβαλλεν ἐς ἄλλοτε τὸν κατὰ τοῦ πλατωνίζοντος φίλου πόλεμον.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ψελλοῦ καὶ ἐσωτερικῶς ὠφέλησε καὶ ἐξωτερικῶς ἐτίμησε τὸ Βυζάντιον· καὶ ἐκ τῆς ἐσπερίου Εὐρώπης καὶ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς πολλοὶ συνέρρεον μαθηταὶ ἴν' ἀκροασθῶσι τὸν θρυλλούμενον φιλόσοφον, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τέως ἐπὶ ἀμαθείᾳ μυχτηρίζοντες τὸ Βυζάντιον Ἀραβες παρεκάθησαν ἐν τοῖς ἐδωλοῖς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ³.

Οὔτε ἡ βασιλεία, οὔτε οἱ πολῖται παρεγνώρισαν τὴν ἀξίαν τοῦ Ψελλοῦ, εἰς ὃν ὠφείλετο ἢ τότε πνευματικὴ τοῦ Βυζαντίου ὑπεροχὴ· καὶ ὁ μὲν Μονομάχος ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς ἀμοιβὰς, ὁ δὲ λαὸς μετὰ σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἀνά στόμα ἔφερε τὸ ὄνομα ἐκείνου, τὸν ὅποιον διέκρινε διὰ τοῦ ἀπλοῦ ἐπιθέτου « ὁ φιλόσοφος⁴ ».

1. Ἐπιλύσεις Πλατωνικῶν ἀποριῶν πρὸς διαφόρους φίλους (Migne, Patrologia graeca, τόμ. 123, σελ. 1103, 1106).

2. Ψελλοῦ, περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν τόπων καὶ ὀνομάτων (Boissonade, σελ. 44).

3. « Κελτοὺς καὶ Ἀραβας ἄλωσίμους ἡμῖν πεποιήκαμεν, καὶ καταπεφονήκασι κατὰ κλέος ἡμέτερον καὶ τῆς ἐτέρας ἡπείρου· καὶ ὁ μὲν Νεῖλος τὴν γῆν ἐπάρδει τοῖς Αἰγυπτίοις, ἡ δὲ ἐμὴ γλῶττα τὴν ἐκείνων ψυχὴν· καὶ πύθοιο τῶν Περσῶν, καὶ τῶν Αἰθιοπῶν, ἐροῦσιν ὡς Ἰσασί με καὶ τεθαυμάκασιν καὶ τεθήρανται· καὶ νῦν δὲ τις ἐκ τῶν Βαβυλῶνος ὀρίων ὥστε πιεῖν τῶν ἐμῶν ναμάτων ἀσχέταις ταῖς προθυμίαις ἐλήλυθε. » Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πατριάρχην Κηρουλλάριον (ἐν Παρισινῷ κώδικι).

4. « Ἴσθι ὡς πᾶν ἡμῖν ἀγαθὸν ἐπιχορηγεῖται παρὰ τοῦ φιλάτου κα καλλίστου βασιλέως ἡμῶν· εὐτυχοῦμεν δὲ οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ, ἀλλ' ἐτι

Δυστυχῶς ἔμως αὐτὴ ἡ ἀνοησία τοῦ βασιλεύοντος ζηλοτύπως κατέστρεψε τὸ ἔργον, τὸ ὅποῖον μόλις εἶχε θεμελιώσει. Καὶ ἡ μὲν ἄρνησις τοῦ Θεοφίλου περὶ ἀποστολῆς τοῦ φιλοσόφου Λέοντος εἰς τοὺς ζητοῦντας Ἀραβίας, ὅπως οὖν ἐξηγεῖται ἐκ τῆς εὐλόγου τῶν Βυζαντινῶν ζηλοτυπίας πρὸς τοὺς ἀσπόνδους αὐτῶν ἐχθρούς, ὁ κατὰ τῶν ἰδίων ὅμως ὑπήκοων φθόνος τοῦ Μονομάχου δὲν δύναται ἢ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀκατονόμαστος παρεκτροπὴ νοσοῦσης διανοίας. Προτιμῶν δηλονότι ὁ βλακώδης ἐκεῖνος μονάρχης ν' ἀπολαμβάνη μόνος τῆς συνομιλίας καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ψελλοῦ καὶ τοῦ Ξιφιλίνου, ἀνεκάλεσε τούτους ἐν τῇ βασιλικῇ αὐτοῦ θεραπείᾳ. Μετὰ λύτης δὲ ὑπήκουσαν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις ἐθεώρει αὐτοὺς ὡς εὐτελεῖς μισθοφόρους, καὶ ἀνταλλάξαντες τὰς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ ταπεινάς μὲν πλὴν ἐνδόξους ἔδρας πρὸς τοὺς πλουσίους τῶν ἀνακτόρων θρόνους, ἐδίδασκον καὶ θεατρικῶς ἀγορεύοντες ἐψυχαγῶγον τὸ διεφθαρμένον καὶ παρεμμένον ἐκεῖνο ἀνθρωπάριον, τὸ ὅποῖον ἡ ἐρωτοτροπία τῆς Ζωῆς εἶχεν ἀναβιάσει ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ θρόνου¹.

Οὕτως ἀναλαβὼν αὐτοὺς ὁ Μονομάχος διαφοροτρόπως ἐτίμησε· καὶ τὸν μὲν Ξιφιλίνον, διατηρήσαντα τὸν παλαιὸν τίτλον τοῦ Νομοφύλακος, προσωνόμασε καὶ « ἐπὶ τῶν κρίσεων »² ἢ ἀρχιδι-

καὶ τὴν σοφιστικὴν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ συμμίζαντες, ἡγεμόνες καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης πᾶσιν οἰόμεθα· ἡ μὲν οὖν ὑπόληψις οὕτω λαμπρά, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐλάττων πολὺ τοῦ ὑποληφθῆναι· εἰ δ' ἀντανισάσομεν τῷ χρόνῳ τὸ πρᾶγμα ταῖς ὑπολήψεσι, τότε καὶ τὸ τῆς φιλοσοφίας ἑαυτοῖς καθαρώς ἐπιγράφομεν ὄνομα. » Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας (αὐτόθι).

1. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλίνον, σελ. 434.

2. Περὶ τοῦ τότε πρῶτον δημιουργηθέντος τούτου ἀξιώματος λέγει ὁ Ἀτταλειάτης (σελ. 21) « ἐκαίνισε δὲ καὶ δέκρετον δικῶν ἰδιωτικῶν « ἐπὶ τῶν κρίσεων » κατέσας τὸν τούτου προέχοντα· ἐν τούτῳ οἱ τῶν ἐπαρχῶν δικασταὶ καὶ συντάττουσι τὰ ποιητέα ἐγγράφως καὶ τὰ τῶν σχεδάρων ἐναποτιθέασιν ἴσα δι' ὑποψίας ἀπαλλαγῆν. » Ὁ Ξιφιλίνος φέρει τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν ἔτει 1054 (ἐν τῷ κατὰ λατίνων συνοδικῷ σημειώματι), ἀγνωστον δὲ κατὰ

καστήν, τὸν δὲ Ψελλὸν πρωτασηκρήτην ἢ βασιλικὸν ἀρχιγραμματῆα. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ τελευταῖος διορισμὸς ἐσκανδάλισε πολλοὺς, ὁ Ψελλὸς ἠναγκάσθη ἵνα παραιτηθῆ αὐτὸν¹, λαβὼν εἰς ἱκανοποίησιν τὸ ἀξίωμα τοῦ βεστάρχου ἢ ἀρχιθαλαμηπόλου· πρὸς δὲ τούτῳ ὁ βασιλεὺς ἀπένειμεν αὐτῷ καὶ τοὺς τιμητικούς μᾶλλον ἢ πραγματικούς τίτλους τοῦ ὑπερτίμου καὶ τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων. Τοὺς δύο τούτους, καὶ ἰδίᾳ τὸν τελευταῖον, διετήρησε καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς αὐλῆς ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ². δὲν ἐδημιουργήθησαν δὲ τότε πρῶτον, ὡς κακῶς ἐλέχθη, ἐξ ἀπλῆς τοῦ Ψελλοῦ ματαιότητος, ἀλλὰ προϋπήρχον ὡς ἀξιώματα ἐκκλησιαστικά, κενὰ σημασίας τινός, καὶ διὰ τοῦτο εἰς μοναχοὺς ἀποδιδόμενα, τοὺς ὁποίους ἡ βυζαντινὴ φιλολογία οὔτε ὡς φιλοσόφους, οὔτε ὡς ἀπλοῦς λογίους γινώσκει³. Τὸν τίτλον τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων ἰσοβίως ἔφερεν ὁ Ψελλὸς ὡς ἀναφαίρετον τιμητικὸν ἀξίωμα, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπενεμήθη οὗτος δικδοχικῶς εἰς τοὺς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ διδάσκοντας τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα. Ἐπίσης δὲ τιμητικὸς ἦν καὶ ὁ τίτλος τοῦ μαγίστρου, ὃν ὁ Ξιφιλῖνος πρὸς τοῖς ἄλλοις δύο πραγματικοῖς ἔφερε.

ποῖον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου συνέστη τὸ ὄψιμιον τοῦτο, ὡς καὶ ἐὰν πρὸ τοῦ Ξιφιλίνου ἕτερός τις ἄνομάσθη ἐπὶ τῶν κρίσεων. Ἐὰς ἀμφιβολίας ταύτας δύναται νὰ ἐπιλύσῃ ἢ τυχὸν ἀνακάλυψις τοῦ ὑπὸ Βαλσαμῶνος ἀναφερομένου διατάγματος περὶ τῆς ἰδρύσεως τῶν ὄψιμιων τούτων (βλ. ἀνωτέρω σελ. ΧLI, σημ.).

1. Λόγος δτε παρητήσατο τὴν τοῦ πρωτασηκρήτου ἀξίαν (Παρισ. κῶδιξ, φ. 92).

2. Σημείωμα περὶ τῆς διενέξεως πρὸς Ἐλπίδιον τὸν Κεγχρῆν.

3. Οὕτως ἐν τῇ Νεαρῆ Ρωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ (924) ὑπὲρ τῆς ἐν Ἄθωνι μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου, ὁ μοναχὸς Παῦλος Ξηροποταμηνὸς τιτλοφορεῖται « ὑπατος τῶν φιλοσόφων ». Zachariæ Novellæ Constitutiones, proleg. XXIX. Περὶ τοῦ τίτλου « ὑπέρτιμος » βλ. Ducangii Glossarium inf. Græcitatibus, σελ. 1640. Παρ. καὶ Goari notam ad Cedrenum, pag. 632.

Οὕτω δὲ παρέμειναν οἱ δύο φίλοι ἐν τῇ βασιλείῳ αὐτῇ μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1054· καὶ ὁ μὲν Ξιφιλίνος ἀπλῶς ἐξεπλήρου δικαστικὰ καθήκοντα, ὁ δὲ Ψελλὸς ἔγραφε τὰς νεαρὰς διατάξεις¹ καὶ ἰδίως τὰ πρὸς διαφόρους ἡγεμόνας ἀποστελλόμενα γράμματα τοῦ βασιλέως², πρὸς δὲ τούτοις καὶ δικαστικὰς πολλάκις ἀποφάσεις συνέταττεν³, ἐξ ὧν μία περιωθεῖσα μέχρις ἡμῶν, δεικνύει ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ δικαστηρίου ἀσκανδαλίστως ἐπεκαλοῦντο οἱ θεοὶ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος⁴.

Ἄμφότεροι δ' ἐνεργὸν μέρος ἔλαβον καὶ ἐν τῇ τότε ἐκκλησιαστικῇ διενέξει, ἣτις κατέληξε διὰ τοῦ τελικοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ὄταν ὁ πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλλάριος συγκαλέσας τὴν σύνοδον ἰν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πάπα ριφθέντος ὑβριστικοῦ πιττακίου κατὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐζήτησεν ἐπισήμως καὶ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος περὶ τοῦ πρακτέου, οἱ παρὰ τούτῳ τὰ μέγιστα τότε ἰσχύοντες φίλοι, οὐ μόνον προέτρεψαν αὐτὸν ἵνα διατάξῃ τὴν σύνοδον καὶ ἀναθεματίσῃ τὸν παπικὸν λίβελλον, ἀλλὰ καὶ αὐτοπροσώπως ἐπαρουσίασαν τὴν βασιλικὴν διαταγὴν ἐν τῇ συνόδῳ (24 ἰουλίου 1054)⁵. Οὐδὲν ὅμως δὲ ἀπίθανον, ὅτι καὶ πολλαὶ τῶν τότε μεταξὺ

1. Τινὲς τούτων περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν.

2. Ἱστορ., 193. Περιεσώθησαν δύο τοιαῦτα γράμματα, τὸ μὲν πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Πατζινάκων Κεγένην, τὸ δὲ πρὸς τὸν σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου (ἐν κώδ. Παρισίων).

3. Ἱστορία, σελ. 185.

4. Ἐν τῇ αὐτῇ κώδικι.

5. Σημειώμα περὶ τοῦ ριφθέντος πιττακίου ἐν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ παρὰ τῶν ἀπὸ Ρώμης πρέσβειων κατὰ τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ (Allatii, de libris et rebus ecclesiasticis Græcorum, σελ. 169). Ἐν τῷ σημειώματι τούτῳ ὁ μὲν Ψελλὸς (ὀνομαζόμενος Κώνστας καὶ οὐχι Κωνσταντῖνος) τιλοφορεῖται βεστάρχης καὶ ἕπατος τῶν φιλοσόφων, ὁ δὲ Ξιφιλίνος· μάγιστρος καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Παρ. Ἐπιτάφιον εἰς Κηρουλλάριον, σελ. 348-49.

τῶν πατριαρχῶν διαμειφθεισῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πρὸς τὸν πάππν καὶ τοὺς δυτικὸς ἐπίσκοπους δογματικῶν γραμμῶν συνετάχθησαν ὑπὸ τούτων, διότι ἄλλως δυσεξήγητος καθίσταται ἡ ἐπίσημη αὐτῶν ἐν κώδιξι περιέχουσι τοῦ Ψελλοῦ πονήματα¹.

Ἄλλ' ὁ μαθητὸς Μονομάχος, ἐν κακοῖς βιώσεσι, γηράσκων ἀπέπτυσε πάντα γαλινόν, καὶ θεωρῶν τὴν ἀρχὴν ὡς ἀπλοῦν μόνον μέτρον ἀπολαύσεως, παρεδόθη εἰς αἰσχρὰν τρυφὴν, ἀπεχθανόμενος καὶ πάντα τολμῶντα ν' ἀντίπη εἰς τὰς παραλόγους αὐτοῦ θελήσεις. περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενος διεφθαρμένα τινὰ καθάρματα, τὰ ὅποια παρεισφρήσαντα ἐν τῇ βασιλείῳ αὐτῆς προθύμως ἐξυπηρετοῦν τὰς ἀνοησίας τοῦ παλίμπαυτος βασιλέως. Οἱ θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους ἐπεσώρευσε ὁ Μακεδονικὸς οἶκος, ἀνηλεῶς κατεσπαθῶντο εἰς παιδαριώδη κτίρια, εἰς τὰς ἐρωμένας καὶ τοὺς εὐνοουμένους αὐτοῦ· συνετεία δὲ τούτου ἀνεπτύχθη ἐσωτερικὴ διαφθορὰ καὶ ἐξωτερικὴ παραλυσία· οἱ τέως εὐσυνειδήτως ἐκπληροῦντες τὸ καθήκον αὐτῶν στρατηγοὶ τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ταγμάτων κατελήφθησαν ὑπ' ἀθυμίας, ἀφοῦ ἀνεγνώρισαν ὅτι οἱ αἰματηροὶ αὐτῶν ἀγῶνες εἰς οὐδὲν ἄλλο συνετέλουν ἢ εἰς τὸ νὰ παγύνωσι τοὺς ἐν Βυζαντίῳ κηφῆνας· πᾶς δὲ φιλόπατρις καὶ συνετὸς πολίτης ἢ ἔζη ἐν παρὰ βύστω θρηνηῶν ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ ἐκείνῃ καταστάσει, ἢ ἀπεχῶρει εἰς μοναστικόν τι καταγώγιον.

Πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὁ Ψελλὸς βαρυθυμῶν ἐξεικονίζει τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην κατάπτωσιν, εἰς τὴν ὅποιαν ὄθει τὸ κράτος ἢ βλακεία τοῦ Μονομάχου· καὶ ἐν μὲν τῷ ἐπιταφίῳ εἰς τὸν μητροπολίτην Μελιτινῆς χαρακτηρίζει οὕτω τὴν τότε βασιλικὴν θεραπείαν· « Ὅρων τὸ μὲν δημαγωγικὸν τοῦτο καὶ ἀργικὸν καὶ ὅσον τῆς βασιλείου αὐτῆς λαμπρὸν μὲν τὴν ἔξω περιβολὴν καὶ διάσημον, τὰ δ' ἐντὸς συμφορῶν τε καὶ τραγωδίας ἀνάπλεων, ὅση τε κακοήθεια τοῖς πολλοῖς κατὰ τῶν ἐν προκοπαῖς ὑποτίφεται,

1. Bandini, Codices Gr. Bibl. Laurentianæ, II, σελ. 411-414.

καὶ ὡς οὐκ ἔφθασέ τις τοῖς προθύροις προβῆναι καὶ ἀπελήλαται, πολλοὶ δὲ καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἀνενηνεγμένοι ἐκείθεν μᾶλλον ἀπεκρημνίσθησαν πρὸς τὸ κάτω, ὅπως τε αἱ τῶν ἡγεμόνων γνῶμαι τὰ καθεστηκότα συγγέουσι καὶ πρὸς τὰς ἑαυτῶν διαθέσεις τὰ πράγματα μεταλλάττουσι, λόγων μὲν ἀμελοῦσαι καὶ τῶν μετὰ παιδείας χαρίτων, τοῖς δὲ αἰσχίστοις μετροῦσαι τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὸν σοφὸν κατόπιν ἰστώσαι τοῦ φιλοπαίγμονος, ταῦθ' ὄρων ὁ πολὺς ἐκεῖνος τὴν σύνεσιν μητροπολίτης Μελιτινῆς, τῷ θεῷ κλήρω ἑαυτὸν ἐγκατέμιξεν ¹. » ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ λαλῶν περὶ τῶν τότε κατεχόντων τὰ μεγάλα ἀξιώματα εὐνοουμένων τοῦ Μονομάχου, βαρβάρων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν καταγωγὴν, λέγει « ἄρχουσιν ἡμῶν οὐς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐωνησάμεθα, καὶ τὰς μεγάλας πιστεύονται δυνάμεις οὐ Περικλεῖς, οὐδὲ Θεμιστοκλεῖς, ἀλλ' οἱ ἀτιμότατοι Σπάρτακοι ². »

Δημιουργημα ὦν ὁ Ψελλὸς τοῦ βασιλέως ἐκείνου ³ προσπαθεῖ ἵνα κολάσῃ τὰ πράγματα, εἰλικρινῶς ὁμολογῶν, ὅτι ἐπίτηδες παρσιωπᾷ « ὅποσα αἰσχύνῃ τῷ γράφοντι φέρει καὶ ὄχλον τοῖς ἐντυγχάνουσιν ⁴ ». ἀδυνατῶν δὲ ν' ἀπολογηθῇ ὑπὲρ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ, σοφιστικῶς ἰσχυρίζεται, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ ἐνδοξότεραι βασιλεῖαι δὲν στεροῦνται τῆς ἀμυρᾶς αὐτῶν ἀπόψεως ⁵. οὐχ ἦττον ὅμως πολλὰς ἀφηγεῖται τῶν αἰσχρῶν καὶ παιδαριωδῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ διεφθαρμένου παλίμπαιδος, ἀπὸ τῆς παρωργισμένης τοῦ ὀποίου σκιάς ταπεινῶς ἐξαιτεῖται συγγνώμην, ὡς ἀναγκαζόμενος νὰ προδώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην χάριν τῆς ἀληθείας ⁶.

1. Κῶδιξ Παρισινὸς 1182, φύλ. 41.

2. Σελ. 168.

3. « Αὐτὸς ἐπλασας καὶ ἐζώωσας καὶ τῷ σῶϊ ἐψύχωσας ἐμφυσήματι. »

⁴ Ἐπιστολὴ πρὸς Μονομάχον.

4. Ἱστορία, σελ. 176.

5. Σελ. 182.

6. Σελ. 117.

Ἄλλ' ἔάν ὁ Ψελλὸς καὶ οἱ ἄλλοι χρονολογῆται ἠναγκάσθησαν ἵνα παρασιωπήσωσι τὰ αἵσχη τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου, ἕτεροι σύγχρονοι μὲν, ἄλλοθενεῖς ὅμως ἱστορικοὶ, διὰ τῶν ζοφερωτέρων χρωμάτων ἐξεικονίζουσι τὴν τότε παραλυσίαν. Οἱ Ἀρμένιοι ἰδίως, τῶν ὁποίων ἡ πατρίς ἀφέθη ἔρμαιον τῶν τουρκικῶν ὀρδῶν, θρηνηδοῦσιν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ καὶ ἀναθεματίζουσι τὸν σκληροκάρδιον βασιλέα, προτιμῶντα νὰ κατασπαθᾷ τοὺς βασιλείους θησαυροὺς εἰς αἰσχρὰ ὄργια, ἢ νὰ προστατεύσῃ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας αὐτοῦ ὑπηκόους. Ἐκ τῆς μακρᾶς ἱερεμιάδος ἐνὸς τούτων παρατίθημι τὴν ἐξῆς περικοπὴν. « Ὁ μακάριος καὶ θεῖος Σολομὼν γράφει, ὅτι βασιλεὺς δίκαιος ἀνυψοῖ τὸ κράτος αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀσεβὴς καταστρέφει αὐτό. Ἰδίως ὁμομασιν εἶδομεν τὸν Μονομάχον ἐπιβεβαιοῦντα τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Οἱ βασιλεῖς συνήθως καταβάλλουσιν ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῶν ὅπως χορηγήσωσιν εἰς τὸ κράτος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν, ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ Θεὸς, τοῦ ὁποίου ἡ πρόνοια ἐφορᾷ εἰς τὰς ἀνάγκας ὄλων τῶν πλασμάτων αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐπραττεν ὁ Μονομάχος· πρὸ πάντων ἀπησχολημένος εἰς τὸ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ, ἠῤῥαξε μόνον τὴν κόπρον. Ἄντι ν ἀφιέρωσιν τὰ σημαντικὰ ποσὰ τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν φόρων, τοὺς ὁποίους ἐπλήρουσιν αἱ διάφοροι ἐπαρχίαι τοῦ στέμματος αὐτοῦ, εἰς τὴν συντήρησιν καὶ αὐξήσιν τοῦ ἵπτικου, ὅπως διατηρήσῃ τὴν ἡσυχίαν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τόπου καὶ προστατεύσῃ αὐτὸν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν προσβολῶν, ὡς ὁ μακάριος Βασίλειος, ὅστις βασιλεύσας ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη δὲν ἄφησεν οὐδένα ξένον νὰ πατήσῃ σημεῖόν τι τοῦ κράτους αὐτοῦ, οὗτος ἀπ' ἐναντίας κατεσπατάλα ἀφειδῶς τὰ χρήματα ταῦτα ὑπὲρ ἀσέμνων γυναικῶν, ἀμεριμνῶν περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς αὐτοκρατορίας· διότι ἦτο τοσοῦτον διεφθαρμένος καὶ ἀσελγὴς, ὥστε μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς ἐταίρας τοῦ Βυζαντίου, ἐπεσώρευε καὶ ἄλλας ἐκ τῶν μεμακρυσμένων ἐπαρχιῶν καὶ μετ' αὐτῶν διήρχετο πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Συνέπεια δὲ τούτου ὑπῆρξεν, ὅπως οἱ ἐχθροὶ καταστρέψωσι τοὺς χριστιανούς

κατοίκους τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ἐπαρχιῶν, ἐφορμήσαντες κατ' αὐτῶν ὡς λύκοι πειναλέοι, οἵτινες εὐρίσκοντες ἀφύλακτον τὸ ποίμνιον ἀνηλεῶς κατασφάζουσιν αὐτό· τῆς δὲ καταστροφῆς ταύτης ἀφηγήθημεν προηγουμένως ἐπεισῶδιά τινα ¹. »

Μάτην ἐπάλαισεν ἡ ἐν τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ συνετὴ τετράς τῶν φίλων Λειχοῦδη, Μαυρόποδος, Ξιφιλίνου καὶ Ψελλοῦ, ἵνα θέσῃσι φραγμὸν εἰς τὰ αἰσχρὰ πάθη, τὰ ὅποια κατακυριεύσαντα τοῦ ἡγεμόνος ἐλάμβανον ὡσημέραι ἐπιφοβώτερον χαρρακτῆρα· ὁ παλίμπαις οὐ μόνον ἐκώφευεν εἰς πᾶσαν συνετὴν συμβουλήν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τέλους ὅλος ἀφέθη εἰς τὴν χειραγώγησιν διεφθαρμένων καθαρμάτων, τὰ ὅποια ἤρχισαν νὰ ὑποσκάπτωσιν ἐντέχνως καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐλῆς ἀποδιώξιν ἐκείνων.

Καίριον τραῦμα ὑπέστη ὁ συνασπισμὸς τῆς φιλικῆς ξυνωρίδος διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ Λειχοῦδη. Μόλις ὁ Ψελλὸς προαισθανθεὶς τὴν πτώσιν αὐτοῦ, εἰδοποίησε τὸν φίλον περὶ τοῦ κινδύνου· ἀλλ' ὁ ἐνάρητος ἀνὴρ οὐδὲως ταραχθεὶς, οὔτε τότε συνήνεσεν ἵνα ἐνδώσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ βασιλέως, λέγων ὅτι οὐδέποτε ἤθελε καταδεχθῆ νὰ διαφθερῇ ἐκὼν τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ, ὅταν δὲ ἀποβληθῇ τῆς θέσεως, καὶ ἀναλάβῃ ἐκεῖνος καὶ μόνος τὴν εὐθύνην τῶν ἰδίων πράξεων, τότε εἶναι ἐλεύθερος νὰ πράξῃ τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ ².

1. Histoire d'Arménie, par Arisdaguès de Lasdiverd, trad. par Evar. Prud'homme, Paris, 1864, σελ. 101-102.

2. Ἱστορία, σελ. 189. Ἐπιτάφιος εἰς Λειχοῦδη, σελ. 404-405. « Ὁπηνίκα τι παρὰ τὸ καθήκον ἐπέταττεν· αὐτῷ ποιῆσαι ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἦν τῇ προαιρέσει τοῦ κρατοῦντος ἐπικληθῆς, ἀλλ' ἀντέλεγε τε καὶ ἀνείργε τοῦ μὴ προσήκοντος· ὁ δὲ ἐγαλέπαινε, καὶ πολλάκις τούτου γινομένου ἐμνηνία τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἐλευθερίᾳ, καὶ ἵνα τὸ ἀντίξουν ἀποφορτίσταιτο, μεθιστᾷ μὲν ἐκεῖνον τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, ὁ Λειχοῦδης ἦν οὗτος, ἀντείσάγει δὲ τὸν Ἰωάννην, καὶ τούτῳ τὴν τῶν πολιτικῶν ἐγχειρίζει κυβέρνησιν, ἵνα μὴ πρὸς τινος ἐφ' οἷς ὀκτῆσῃ ἀνείργοιτο. » Ζωναράς, XVII, 28.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Λευγούδη διώρισεν ὁ Μονομάχος Ἰωάννην τὸν λογιθέτην « καθαρμά τι, ὡς λέγει ὁ Ψελλὸς, οὕτω πέρσει καλαμίδος ἡμίμενον καὶ μέλανος, ἐκ τῶν βαράθρων καὶ τῶν τριόδων εἰς τὸν Ρωμῆαῖον ἀναβεβηκὸς ἄζονα ¹. »

Μετὰ τὸν Λευγούδην ἀπεχαιρέτησε τὰ βασιλεία καὶ Ἰωάννης ὁ Μκυρόπουλος, ὅστις ἀσπασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Εὐχαΐτων ².

Ἄφου δὲ οὕτως ἠραιώθη ὁ φιλικὸς συνασπισμὸς, ἄλλοι ἄσχημοὶ κύλακες, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν εἰσπηδησάντων ἐν τῇ αὐτῇ ἐταίρων, ἤρχισαν συστηματικὸν κατὰ τοῦ Ξιφιλίνου καὶ τοῦ Ψελλοῦ πόλεμον, διαφοροτρόπως συκοφαντοῦντες τούτους καὶ διὰ σατυρῶν διακωμωδοῦντες.

Καὶ ὁ μὲν Ψελλὸς ἀνταπέδιδε τὰ ἴσα πρὸς τοὺς ἐγγράφως αὐτὸν διαβάλλοντας, ἀνασκευάζων τὰς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας καὶ προσεπιλέγων αὐτοῖς, ὅτι ματαίως μοχθοῦσι, διότι τὴν θέσιν αὐτοῦ δὲν ὀφείλει εἰς ἀπλήν τοῦ βασιλεύοντος εὖνοιαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀδιαφιλονείκητον αὐτοῦ ἰκανότητα. « Οὐθ' ὑμῖν (γράφει πρὸς τούτους ἀποτεινόμενος) βασκανίας περιλήψεται ἀφορμὴ, οὐτ' ἐμοὶ τιμῆς ὑπόθεσις καὶ αὐξήσεως· ἐμοὶ τε γὰρ οἱ βασιλεῖς εὖνοι, καὶ γὰρ ἐκείνοις λυσιτελής τε καὶ χρήσιμος, ὑμεῖς τέ μοι δύσνοι αἰεὶ, καὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἀλυσιτελής... Ἦσαν πρὸ τῶν ἀντιδόσεων καὶ πόνοι καὶ κάματοι, τὰ μὲν ἐν λόγοις, τὰ δὲ ἐν πράγμασι· καὶ ἵνα συγκαλύψας ἐρῶ, ἴδδει δραμεῖν, ὑμῶν πλέον δεδράμηκα· πυγμὴ προὔκειτο, καὶ πυκτικώτερος τῶν ἄλλων ἐγώ· δίσκου βολή, καὶ ἀνέριψα ὑμῶν ὑψηλότερον· ἠκόντισα καὶ ἐτόξευσα ὑπόσον οὐδεὶς τῶν πάντων ὑμῶν· τὸν πένταθλον διεγωνισάμην καὶ τὸν παγκράτιον. »

Πρὸς τοὺς αὐτοὺς δὲ διακωμωδήσαντας καὶ τὸ ἐπίγρυπον τῆς

1. Ἱστορία, σελ. 188.

2. Ἐγκώμιον εἰς Ἰωάννην Εὐχαΐτων.

ρίνός αὐτοῦ προσεπιλέγει « ἄρ' οὖν εἰ ἐπίγρυπος μὲν ἐγὼ τὴν ρίνα, ὑμεῖς δὲ σιμοὶ σύμπαντες ¹. »

Πρὸς τοὺς ὄγληρούς δὲ τούτους συκοφάντας ἀπευθύνει καὶ τοὺς ἑξῆς στίχους·

Καὶ βέτραχοι φωνοῦσιν, ἀλλ' ἐκ τελμάτων,
καὶ κύνες ὑλακτοῦσιν, ἀλλὰ μακρόθεν,
καὶ κάνθαροι παίζουσιν, ἀλλ' ἐν κοπρίαις·
οὐκοῦν τί καινὸν εἰ λαλοῦσιν οἱ λίθοι,
μικρὸν παραλλάττοντες ἀδρῶν βατράχων ²;

Ἐγγράφως δὲ ὁμοίως ἀπελογήθη καὶ ὑπὲρ τοῦ Ξιφιλίνου προσβλή-
θέντος ἰδίως ὑπὸ Ὄφρουδᾶ τινος ἐποφθαλμιῶντος τὴν θέσιν αὐτοῦ ³.

Ἄλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος θεωρῶν μάταιον τὸν τοιοῦτον πόλε-
μον, ἀφοῦ μάλιστα ἠννόησε καὶ τὸν βασιλέα ἐνάσμενίζομενον εἰς
τὰς κατ' αὐτῶν διαβολάς, ἤρξατο νὰ σκέπτηται περὶ ἐγκατα-
λείψεως τῆς αὐλῆς, ἥτις οὐδὲν πλέον εἶχε θέλητρον. Μετὰ πολλὰς
δὲ στροφὰς λογισμῶν ἀπεφάσισεν ἵνα μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦ
Μαυρόποδος, καὶ ἀποσυρόμενος εἰς ἀπόκεντρόν τι καταγώγιον,
διέληθ' ἐν ψυχικῇ γαλήνῃ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας τοῦ βίου αὐτοῦ,
ἀφοῦ ἀρκούντως γευθεὶς τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν, ἐμπράκτως ἐπέισθη
περὶ τῆς ἀληθείας τῆς περιφήμου ἐπιφωνήσεως τοῦ Ἐκκλησια-
στοῦ, ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς μόνη ἡ ματαιότης πλανᾶται.

1. Πρὸς τοὺς βασκῆντας αὐτῷ τῆς τοῦ ὑπερτίμου τιμῆς (Κῶδιξ Παρι-
σίων, φύλ. 64). Καὶ ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τὸν εἰπόντα τούτον σφηκίαν
(αὐτ., φύλ. 98-99).

2. Fabricii Biblioth. Græca, X, 94.

3. Τὸν Ὄφρουδᾶν λέγει « φαῦλον καὶ μηδενὸς ἄξιον » καὶ ὑποκίνησιν δ'
ἐτέρων γράψαντα τὸν κατὰ Ξιφιλίνου λίβελλον· « μὴ τὸν Ὄφρουδᾶν δώσωμεν
εἶναι τὸν γράψαντα, τὸ ἀνόητον ἐκεῖνο γερόντιον, ἄλλον δὲ τινα καὶ λόγου
μετέχοντα καὶ τῶν πολιτικῶν ἀντεχόμενον, καὶ τὸν προστησόμενον ἱκανῶς
εἰδὸτα τῶν νόμων. » Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ νομοφύλακος (κῶδιξ Παρισι-
φύλ. 149).

Ὁ Ψελλὸς ὁμῶς ἄλλως πῶς ἠνόει τὰ πράγματα· καίτοι κατὰ θεωρίαν ἀναγνωρίζων τὴν κοσμικὴν ματαιότητα, ἐνδομύχως ἀπεστρέφετο τὸν μοναδικὸν βίον, ὅστις τότε ἄπερρόφα τὰ ὑγιέστερα τῆς κοινωρίας στοιχεῖα, πρὸ πάντων δὲ κακίστην ὑπελάμβανε τὴν ἀνευ αἰτίας ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν ἐκ τῆς αὐλῆς, τὸ μὲν ὡς φανεράν ἀχαριστίαν πρὸς τὸν εὐεργετήσαντα βασιλέα, τὸ δὲ ὡς ἐπισφραγίζουσαν τὸν θρίαμβον τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις ἐθρονοζομένης διαφορᾶς.

· Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔπαυσαν ἐκτοξεύοντες κατ' αὐτῶν πικρότερα βέλη, τὰ ὅποια ἐπὶ τέλους καὶ τὸν Ψελλὸν ἤρχισαν νὰ ἐκφοβῶσιν· ὁ εὐθικτος Ξιφιλῖνος ἐπὶ μᾶλλον ἐξαφθεῖς ἐτόλμησε νὰ ἐπιτιμήσῃ κατὰ πρόσωπον καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα, ὡς οὐ μόνον ἀνεχόμενον, ἀλλὰ καὶ ὑποθάλλοντα τὴν διακωμῶδησιν ὑπαλλήλων, τῶν ὁποίων μόνον ἐγκλημα ἦτο ἢ πρὸς αὐτὸν εἰλικρινῆς ἀφοσίωσις· ἐπιλαβόμενος δὲ καταλλήλου στιγμῆς πείθει δι' ἀρρήτων ὄρκων καὶ τὸν Ψελλὸν ὅπως παρακολουθήσῃ τούτῳ ἐν τῇ φυγῇ.

Μετὰ τὴν ἱερὰν ταύτην σύστασιν ὁ Ξιφιλῖνος προβαλὼν ὡς πρόσχημα ἀσθένειαν, παρεκάλεσε τὸν αὐτοκράτορα ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ κοσμικοῦ βίου μετάθεσιν. Ἐμπληκτος ὁ Μονομάχος ἤκουσε τὴν πρότασιν, καὶ ἀφοῦ διαφοροτρόπως προσεπάθησε ν' ἀναστείλῃ τὴν ἐκ τῆς αὐλῆς ἀποχώρησιν ἐκείνου, ὃν ὠνόμαζε δεξιὰν τῆς βασιλείας χεῖρα, ἰδὼν τὸ ἀμετάπειστον τοῦ ἀνδρός, ἀνέθετο ἐπὶ τέλους εἰς τὸν Ψελλὸν τὸ καθῆκον τῆς μεταπίσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐξεπλάγη ἀκούων καὶ παρὰ τούτου, ὅτι οὐ μόνον ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν βασιλικὴν προσταγὴν, ἀλλ' ὅτι δεδεδεμευμένος δι' ἱερῶν ὄρκων προτίθεται καὶ οὗτος νὰ μισηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦ φίλου· ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μᾶλλον ἐξοργισθεὶς ἤρχισε νὰ ἐπιτιμᾷ πικρῶς ἀμφοτέρους, ἀποκαλῶν ἀχαρίστους καὶ προδότας, ὀρκιζόμενος ὅτι θέλει τιμωρήσῃ αὐτοὺς παραδειγματικῶς· ἰδὼν ὁμῶς τὸ μάταιον τῶν ἐπιτιμήσεων καὶ ἀπειλῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τέλους κατευνάσας τὸν θυμὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ψελλὸν,

ὅτι ἐπιτρέπει τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ξιφιλίνου, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι οὗτος θέλει παραμείνει ἐν τῇ αὐτῇ ἀναπληρῶν ἐκείνον.

Οὕτω δὲ ὁ Ξιφιλίνος ἀσπασθεὶς τὸν μοναδικὸν βίον ἐγκαταλείπει ἀμέσως τὸ Βυζάντιον διευθυνόμενος εἰς τὸν Βιθυνικὸν Ὀλυμπον, ὅστις τότε ἐθεωρεῖτο τὸ ἱερώτερον ἄσυλον τῶν κοσμικῶν ναυαγίων¹.

Ἄπολειφθεὶς μόνος ὁ Ψελλὸς ἐν τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ ἠσθάνθη διεγειρομένην ἐν ἑαυτῷ δεινὴν πάλην². ἀφ' ἐνὸς μὲν δεσμοῖ ἀΐματος πρὸς τὴν ἐν Βυζαντίῳ κοινωσίαν³, καὶ ἡ εὐνοια τοῦ βασιλέως μετατραπέῖσα εἰς θερμὴν ἀγάπην, ἐκώλυον αὐτὸν, ἵν' ἀποτόμως ἀποχωρισθῇ τῆς κοινωσίας καὶ τῆς αὐτῆς, ὑποδυόμενος μάλιστα σχῆμα τὸ ὁποῖον κατεστενοχῶρει τὴν ψυχὴν τοῦ πλατωνίζοντος φιλοσόφου· ἀφ' ἐτέρου ὁμως ἡ ἀνάμνησις τῶν ἱερῶν ὄρκων καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀπομόνωσις, καὶ ἡ συνεχῶς ἐπὶ ἀπιστίᾳ ἐπιτιμῶσα αὐτὸν σκιά φίλου, ὃν μόνον ἐπὶ τῆς γῆς ἠγάπησεν, ἔσυρον αὐτὸν πρὸς τὸν Ὀλυμπον. Οὕτω δὲ πρὸς ἑαυτὸν παλαιῶν, δι' ἄορίστων ἐκφράσεων ἀπήντα πρὸς τὸν συνεχῶς ἀναμιμνήσκοντα αὐτὸν τὴν

1. Ἱστορία, σελ. 194-197. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλίνον, σελ. 435-38. Ὁ Ξιφιλίνος ἠσπασθὴ τὸν μοναχικὸν βίον περὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1054.

2. Ἡ σύζυγος τοῦ Ψελλοῦ πρὸ ὥρας θανοῦσα ἐγκατέλειπεν αὐτῷ ὥραϊαν καὶ σεμνὴν θυγατέρα, ἣν περὶ ὄραν γάμου ὁμοίως ἀπώλεσε (Ἐπιτάφιος εἰς τὴν θυγατέρα Στυλιανὴν ἐν κωδ. Παρισ., φύλ. 85-90). Μετὰ τὸν θάνατον τῆς τελευταίας ταύτης, υἱοθέτησε νεάνιδά τινα, ἣν ἐμνήστευσε πρὸς Ἐλπίδιον τὸν Κεγγρῆν, ὅστις διὰ τῆς φαύλης διαγωγῆς αὐτοῦ κατεπύκρνε τὸ γῆρας τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς καὶ εὐεργέτου αὐτοῦ, ἀναγκασθέντος ἐπὶ τέλους νὰ ζητήσῃ διαζύγιον. (Αὐτόθι, φύλ. 42-43.)

3. « Ἐμοὶ ἐπὶ πολλοῖς κύμασιν ἐσάλευσεν ἡ ψυχὴ, μᾶλλον δὲ διεκυμαίνετό τε καὶ ἐταράττετο, καὶ οὐκ εἶχον ὅποι τραποίμην τοιαύτης ἀπολελειμμένος ψυχῆς· ὁπότε δὲ μοι καὶ ἀνάμνησις τῶν πρὸς θεὸν συνθηκῶν ἐγεγόνει, καὶ ὡς ἐκείνῳ μὲν πεπλήρωται ἡ ἐπαγγελία, ἐμοὶ δὲ ἀτελής ἐτι, ὑπερεφλέγετό μοι ὁ νοῦς καὶ ὄλος διεπιμπράμην ἀφάτῳ πυρὶ συγκαϊόμενος. » Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλίνον, σελ. 440.

ὑπόσχεσιν. « Ὁ μὲν αὐτοκράτωρ, ἔγραφε, καὶ ἀγγοῦ τοῦ ἑαυτοῦ βήματος ἴσθησι καὶ τὰ πρῶτα χαρίζεται τῆς τιμῆς· ἀλλ' ἔμοι τὸ προσιέναι τῷ κοσμοκράτορι, ἀπιέναι τοῦ πρώτου βασιλέως (τοῦ θεοῦ) ἐστίν... Οὐ πάντας τοὺς κατέχοντάς με μίτους διέρρηξα, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἴσως, οἱ δὲ μείζους κλωστῆρες οὐ καταλύονται· διὰ ταῦτα τὴν ἐνταῦθα προσεδρείαν οὐκ οἶδα εἴτε φιλοσοφῶ, εἴτε ἀνέχομαι· δοκῶ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν κατὰ βραχὺ τὴν πέδην λεπτόνων καὶ ἡρέμα αὐτὸν ὑπεκλύων, τὸ δ' ἀληθές οὐ φιλοσοφία τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ψυχῆς ἐστὶν ἔκλυσις¹. »

Οὕτω δὲ πρὸς ἑαυτὸν παλαιῶν, ἐπὶ τέλους συναρπασθεὶς ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν Ξιφιλίον ἀγάπης, ἀποφασίζει τὴν ἐκ τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κοσμικοῦ βίου ἀποχώρησιν αὐτοῦ· τὴν δὲ τοιαύτην ἀπόφασιν ἐπέρρωσε καὶ ἡ ἐπικουρία τῆς θείας προνοίας· νοσήσας τὸ ἦπαρ καὶ τὴν καρδίαν, ἐξῆρε τὰ συμπτώματα τῆς νόσου, γοερῶς κραυγάζων καὶ ζητῶν τὴν ἐκ τοῦ κοσμικοῦ βίου μετᾶσθιν, ὡς μόνην ἀπαλλαγὴν τῆς κατατρυχούσης αὐτὸν ἀσθενείας· ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἐπίμονον ταύτην ἀπαίτησιν τοῦ κληνῆρους, προσεπάθησε τὸ μὲν πρῶτον διὰ φιλικωτάτων γραμμάτων « δάκρυσι μᾶλλον ἢ μέλανι γεγραμμένων », ὕστερον δὲ καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ ἄρων ἴν' ἀποτρέψῃ τοῦτον τοῦ σκοποῦ. Νέος ἐντεῦθεν καὶ σφοδρότερος διεγείρεται ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ψελλοῦ ἀγὼν μεταξὺ φιλίας καὶ καθήκοντος· ἐπὶ τέλους ὁμως νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρώτου αἰσθήματος, μεταλλάττει πρὸς τῷ κοσμικῷ ἐνδύματι καὶ τὸ ὄνομα, μετονομασθεὶς Μιχαήλ (περὶ τὸν νοέμβριον ἢ δεκέμβριον τοῦ 1054)².

Τὸ γεγονός τοῦτο μέγαν ἐπροξένησεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις θόρυβον· αὐτὸς ὁ βασιλεὺς « μικροῦ δεῖν ἀχανῆς ἐγεγόνει » ἐπὶ τῷ ἀκούσματι, θυμοῦ δὲ καὶ λύπης πληρωθεὶς τὴν ψυχὴν, ἐπὶ τέλους φοβηθεὶς μὴ ἀπέλθῃ καὶ τοῦ Βυζαντίου, διὰ βασιλικοῦ προστάγματος

1. Ἐπιστολὴ πρὸς Ξιφιλίον (κώδιξ Παρισ., φύλ. 199).

2. Ἱστορία, σελ. 198-199. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλίον, σελ. 440-41.

προσκαλεί τὸν μελανοφορήσαντα βεστάρχην ἐν τοῖς ἀνακτόροις· οὕτω δὲ ὁ Ψελλὸς μὴ δυνηθεὶς νὰ περαιώσει καὶ τὸν δεύτερον τῆς καρδίας αὐτοῦ πόθον, ἔμεινε καρδοκῶν τὴν κατάλληλον στιγμὴν ὅπως σπεύσῃ πρὸς τὸν ἐν Ὀλύμπῳ ἐναγωνίως ἀναμένοντα φίλον.

Μετ' οὐ πολὺ ἀποθνήσκει ὁ βασιλεὺς (11 Ἰανουαρίου 1055), ὁ δὲ Ψελλὸς ἅμα ἀπόδους τῷ νεκρῷ τὸν ὀφειλόμενον τῆς εὐγνωμοσύνης φόρον¹, ἀπέρχεται εἰς τὸν Ὀλυμπον².

Ἡ εὐρεσις τοῦ ποθητοῦ φίλου καὶ ἡ τερπνὴ τοῦ ὄρους θέα ἔβελξαν ἐπὶ τοσοῦτον τὸν Ψελλόν, ὥστε σχιρτῶν ἐκ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἤρξατο νὰ ψάλλῃ ποιητικώτατα τὰς φυσικὰς ἐκείνας καλλονὰς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐν Ὀλύμπῳ βιούντων μακρὰν τῆς κοσμικῆς ματαιότητος καὶ διαφθορᾶς, καίτοι ὁμολογῶν ὅτι πρὸς ἀντάξιον αὐτῶν ὕμνον ἀπηγεῖτο Πλατωνικὴ γλῶσσα³. Ἀμὰ ὅμως διελύθη ἡ πρώτη ἐντύπωσις, καὶ ἡ αὐστηρότης τοῦ ἀσκητικοῦ βίου ἤρξατο νὰ καταπονῇ τὸ ἀταλαιπώρητον αὐτοῦ σῶμα, συγχρόνως δὲ μετ' ἐκπλήξεως εἶδε τὸν Ξιφιλῖνον ἀποβαλόντα τὸ εὐχαρι τῆς προσηγορίας καὶ μεταβεβλημένον εἰς σκυθρωπὸν ἀσκητὴν, ἀποχαιρετήσαντα τὸν κόσμον καὶ ὄλω πνεύματι πρὸς τὸν θεὸν φερόμενον, σύνεπειά δὲ τούτου προτιμῶντα τὴν ἀπομόνωσιν ἀντὶ τῶν φιλικῶν διαλέξεων, ἤρξατο συναισθανόμενος διεγειρόμενον ἐν ἑαυτῷ νέον ἀγῶνα, δεινότερον τοῦ πρώτου.

Τότε ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ ἀπράγμων ἐκεῖνος βίος καὶ ἡ ἥσυχος ζωὴ δὲν ἦτο ἄσημος παιδιὰ, ἀλλ' ὑψηλὴ φιλοσοφία τὴν ὁποίαν τότε πρώτων ἐδιδάσκετο ὁ ἐπαγγελλόμενος τὸν ὑπατον τῶν φιλοσόφων· εἰς τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ἐμμοῦντο οὐχὶ οἱ ἐγκραυχόμενοι ἐπὶ διαλεκτικῇ ὀξυνοίᾳ καὶ δεινότητι συλλογισμῶν, ἀλλὰ « ψυχὰι

1. Ἐπιτάφιος εἰς Μονομάχον (κῶδ. Παρισ., φύλ. 109).

2. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλῖνον, σελ. 441.

3. Αὐτόθι, σελ. 442-43. Ἰδιαιτέρα τοῦ Ὀλύμπου ποιητικὴ περιγραφὴ ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ ἔδημοσιεύη ἡμαρτημένως ὑπὸ τοῦ Tafel ὡς ἐπιστολὴ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης (Eustathii opuscula, ἐπιστολὴ 73).

φύσεως ἀποστᾶσαι καὶ σώματος, πνεῦμα καὶ νοῦς γενομένοι καὶ θεὸς ἄντικρυς¹. » τὸ δὲ διακρίνον τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς μέλαν ῥάκος δὲν περιετύλισσεν ἄβρα σώματα ὀπαδῶν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ κατεσκληκότεα σαρκία ἀνδρῶν, οἵτινες εἰς μόνην τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ὀνόματος τούτου ἐσταυροκοποῦντο ὡς ἀποτασσόμενοι τῷ Ἑλληνιστανᾶ· πρὸς δὲ τούτοις ἢ ἐν Ὀλύμπῳ ἐξασκουμένη τότε φιλοσοφία, παραγνωρίσασα τὰς φιλανθρώπους ἐντολὰς ἐκείνου, πρὸς ὃν ὅλῳ πνεύματι ἐφέρετο, ἀπήτει ἵνα οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς ὡσεὶ διαπερῶντες τὸν ποταμὸν τῆς Λήθης ἀπαρνηθῶσι καὶ αὐτὴν τὴν σάρκα αὐτῶν².

Ἐπὶ τὸ εὐσκιον φύλλωμα τῶν πλατάνων καὶ μυρσινῶν ὁ Ψελλὸς συμφιλοσοφῶν τῷ φίλῳ, οὔτε συνταύτισμὸν αἰσθημάτων πλέον διέκρινεν, οὔτε χειραγωγούμενος ὑπ' ἐκείνου ἠδύνατο νὰ μεταρσιωθῇ· « ἐβουλόμην μὲν οὖν ἐπὶ πλέον συνανίπτασθαι τούτῳ ὡσπερ ὑψιπετεῖ ἀετῷ καὶ ὑψοῦ συνεπαίρεσθαι, ἀλλὰ τοῦ μὲν γένους ἐδόκουν ταύτου, ἀετιδῆς δὲ τις καὶ οἷον νεοσσὸς ἀπάλος καὶ μὴ πᾶν τι πετεροσόμενος· καὶ συνανιένχι μὲν προεθυμούμην, ἡλεγχόμεν δὲ ἐλαττούμενος καὶ μὴ συνευθυδρομεῖν τούτῳ δυνάμενος³. »

Ὅθεν ἀδυνατῶν ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐν Ὀλύμπῳ ἀσκητικῆς φιλοσοφίας, μετὰ σφοδρὰν πάλιν μεταξύ φιλίας καὶ γένους, κατελήφθη ὑπὸ νοσταλγίας, καὶ περιπαθῶς

1. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλίνον, σελ. 445.

2. Ἦν τότε ἐπικρατοῦσαν τᾶσιν πρὸς ἀπάρνησιν τῶν οἰκείων, στερουμένων οὐ μόνον τῆς προστασίας τῶν μοναζόντων συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς περιουσίας τούτων διατιθεμένης ὑπὲρ ἀνωφελῶν μοναχικῶν καταγωγῶν, πολλοῦ πικρῶς ἐπιτιμᾶ ὁ Ψελλὸς, ἀποκαλῶν βάρβαρον καὶ ἀποτρόπαιον· οὕτως ἐν τῷ εἰς Λειχοῦδην ἐπιταφίῳ (σελ. 413)· « ὅταν τις εἰδείῃ ἑαυτὸν καὶ θεῷ ὁμοιούμενον καὶ μερίδα ὄντα τῆς φύσεως, ἐπικλίνει καὶ πρὸς τὸ γένος· οἱ μὲν οὖν ὑπερπετόμενοι τὸν ἀέρα χαίρετῶσαν ἢ ἐρρέτῶσαν, ἐγὼ δὲ μετὰ τῶν συμπαθεστέρων ταττοίμην, καὶ αἰτίαν ἔχομι τοῦ μὴ τελῶς φιλοσοφεῖν, ἢ τοῦ ἀναλγῆς δεδόχθαι καὶ πρὸς τῆς φύσιν ἀσυμπαθῆς. »

3. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλίνον, σελ. 444.

ἀναπολήσας τὰ συνδόντα τοῦτον πρὸς τὴν κοινωνίαν καθήκοντα, συνησθάνθη ἐπὶ τέλους μυστηριώδη δύναμιν ἔλκουσαν αὐτὸν « πρὸς τὸ γένος καὶ τὰς τοῦ γένους ἀναγκαιότητας ».

Ἡ ἐκ τοῦ Ὀλύμπου ἀποχώρησις τοῦ Ψελλοῦ ἐσκανδάλισε τοὺς ἐκεῖσε ἀσκητεύοντας, οἵτινες διὰ πικρῶν σατυρῶν ἤλεγξαν τὸν δραπέτην. Μοναχὸς τις Ἰάκωβος ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Συγκέλλου δι' εὐφυοῦς τετραστίχου παρέβαλε τὸν Ψελλὸν πρὸς τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἐγκαταλείποντα τὸν Ὀλυμπον, ὡς μὴ εὕρισκοντα ἐν αὐτῷ τὰς ὠραίας θεάς· εἰς δὲ τὸ σατυρικὸν τοῦτο ἐπίγραμμα ἀπήντησεν ὁ Ψελλὸς διὰ παρφθίας ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος, ἐν ᾗ εὐφυῶς ὁμοίως διεκωμῶδησε τὸν θιασώτην τοῦ Βάκχου ὑβριστὴν αὐτοῦ¹.

Ἐπανακάμψας εἰς Βυζάντιον ὁ Ψελλὸς, εὗρε τὰ πράγματα ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν ἀθλιότητι εἰς ἣν περιήγαγεν αὐτὰ ἡ βλακεία τοῦ Μονομάχου.

Ὡς προελέχθη, ὁ ὕστατος τῶν ἐπιγόνων τοῦ Μακεδονικοῦ οἴκου Κωνσταντῖνος ὁ Η΄, καίτοι γέρον καὶ στερούμενος ἄρρενος διαδόχου, οὐδεμίαν ἔλαβε πρόνοιαν περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ θρόνου, καὶ αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος τῶν τριῶν αὐτοῦ θυγατέρων. Τούτων ἡ μὲν πρώτη Εὐδοκία ἀπεπισθεῖσα τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ βίου, ἠσπάσθη τὸν μοναχικὸν, ἡ δὲ δευτέρα Ζωὴ, διελθοῦσα ἐν αὐστηρῷ ἀποκλεισμῷ τὴν νεότητα, παρῆλιξ ἤδη ἐνυμφεῖθη πρὸς τὸν γηραιὸν Ρωμανὸν τὸν Ἀργυρόπουλον, τὸν ὁποῖον θανατώσασα ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ ἀνήκοντος αὐτῇ θρόνου δύο ἢ μᾶλλον τρεῖς ἐραστάς· καὶ ἡ τελευταία, Θεοδώρα, σεμοῦ μὲν βίου, ἀσθενοῦς δὲ χαρακτῆρος, κερηγκωνισμένη καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀδελφῆς, ἀνήχθη πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τοῦ πατρογονικοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ ἐξεγεθέντος λαοῦ κατὰ τοῦ βαναύσου Καλαφάτου, ἀμέσως ὅμως παραδοῦσα τὸ σκῆπτρον εἰς τὴν Ζωὴν, ἀνείχετο ἀγογγύστως τὴν κηδεμονίαν τῆς λεαίνης ἀδελφῆς καὶ τοῦ συμβασιλεύοντος αὐτῇ Μονομάχου. Ὁ τελευ-

1. Ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ (Codex Bessarionis, 408, φύλ. 148).

ταῖος οὗτος μόνος ἀπομείνας μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ζωῆς βασιλεὺς, διενεοῖτο ἵνα παραδώσῃ τὸν θρόνον εἰς ἓν τῶν εὐνοουμένων καθαρμάτων, πρὸς οὐδὲν λογιζόμενος τὰ ἐπ' αὐτοῦ δικαίωματα τῆς ὑστάτης τῶν ἐπιγόνων τοῦ Μακεδονικοῦ οἴκου· ἀλλ' οἱ τότε ἰσχύοντες ἐν τῇ συγκλήτῳ προλαβόντες ἀνηγόρευσαν τὴν Θεοδώραν βασίλισσαν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ παράλυτος Μονομάχος παλαίων πρὸς τὸν θάνατον ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀνοησίαν.

Τὰ ἐκ τῶν χυδαίων ἐραστῶν παθήματα τῆς ἀδελφῆς καὶ τὰ συμφέροντα τῶν περιστοιχισάντων τὴν Θεοδώραν κολάκων ἐπεισαν αὐτὴν ἵνα ἀναλάβῃ αὐτὴ καὶ μόνη τὸ κράτος, ἀπορρίπτουσα τὰς συμβουλὰς τῶν συνετωτέρων, οἵτινες ἀηδιάσαντες ἐπὶ τῇ μικρᾷ ταύτῃ κωμῳδίᾳ ἐπεθύμουν ὅπως ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνὴρ συνετὸς καὶ γενναῖος, δυνάμενος ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους, ἀποκρούων καὶ τοὺς ἀπανταχόθεν ἐπαπειλοῦντας αὐτὸ βαρβάρους. Καὶ κατ' ὄνομα μὲν ἐβασίλευεν ἡ Θεοδώρα, πραγματικῶς ὅμως ἐκυβέρνα ἡ περὶ αὐτὴν ἄσημος θεραπεία ἀνικάνων εὐνοῦχων καὶ σεσαθρωμένων συγκλητικῶν γερόντων.

Ἡ ἐν Βυζαντίῳ ἀπρόοπτος ἐμφάνισις τοῦ Ψελλοῦ πολλαχῶς ἐσχολιάσθη· καὶ ὁ μὲν λαὸς ὑπερεκτιμῶν τὴν παιδείαν αὐτοῦ, ἐθεώρει ὡς ὑπεράνθρωπόν τι ὄν τὸν φιλόσοφον, ὅστις προμαντεύσας τὸν θάνατον τοῦ Μονομάχου, ἐν χειρῶ ἠσπάσθη τὸν μοναδικὸν βίον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐνδεχομένων κοσμικῶν πικριῶν, οἱ δ' ἐν τῇ βασιλείῳ αὐλῇ, φοβούμενοι μὴ ὑποσκελισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐπικινδύνου ἀνδρὸς, διαφοροτρόπως ἐπέκρινον τὴν ἐπὶ τῆς κοσμικῆς σκηπτικῆς ἐμφάνισις τοῦ βασσοφοροῦντος φιλοσόφου, ὅστις παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνταλλάξας τὴν κοσμικὴν ματαιότητα πρὸς τὴν μέλουσαν εὐδαιμονίαν, μυστηριωδῶς ἐγκατέλιπε τὸ ἠσυχαστικὸν αὐτοῦ καταγώγιον καὶ περὶ τὰ βασίλεια ἐπλανᾶτο· τὸν κατ' αὐτοῦ δὲ χόλον τῶν τελευταίων τούτων ἐπὶ μᾶλλον παρῶζυεν ἡ πρὸς τὸν Ψελλὸν ἀμέσως ἐπιδειχθεῖσα εὐνοια τῆς Θεοδώρας, ἣτις φι-

λίως πρὸς τοῦτον καὶ πρὸ τῆς ἀρχῆς διακειμένη, προσεκάλει συνε-
χῶς παρ' ἑαυτῆ καὶ ἐνεπιστεύετο τὰ ἀπόρρητα τοῦ κράτους. Ὁ
κατ' αὐτοῦ ἔντεχνος συνασπισμὸς τῶν αὐλικῶν ἐκλόνησε πρὸς
στιγμὴν τὴν βασιλισσαν, ἀλλὰ καὶ ὁ Ψελλὸς προαισθανθεὶς τὸν
κίνδυνον ἐθεώρησε φρόνιμον, ἵνα παύσῃ συχνὰ ἐπισκεπτόμενος τὰ
βασιλεία, καίτοι τῆς Θεοδώρας, ἐξ εὐλαθείας μᾶλλον ἢ καλῆς
προαιρέσεως, ἐπιτιμώσης αὐτὸν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὀλιγωρίᾳ ¹.

Οἱ ἀτυχεῖς Βυζάντιοι, καταδεδεικασμένοι νὰ πῶσι μέχρις ὑπο-
στάθης τὸ πικρὸν ποτήριον, ὅπερ προητοίμασεν αὐτοῖς ἡ ἀκατο-
νόμαστος διαγωγὴ τῶν ἐπιγόνων τοῦ οἴκου, πρὸς τὸν ὅποιον ἐπέ-
δειξαν πρωτοφανῆ ἀφοσίωσιν, ἠνέχθησαν ἐπὶ μίαν ὄλην πεντηκον-
ταετηρίδα τὰ ἄτιμα ἐκεῖνα ὄργια· ὅτι δὲ ἀπλοῦς πρὸς τὰ βασιλικὰ
δικαιώματα τῆς Μακεδονικῆς γενεᾶς, καὶ οὐχὶ ἔλλειψις συναι-
σθήσεως, ἠνάγκαζε τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας ὑπηκόους νὰ παραβλέ-
πωσι τὴν οἰκτρὰν ἐκείνην κατάστασιν, ἀπόδειξις ἡ μανιώδης
αὐτῶν ἐξέγερσις κατὰ τοῦ τολμήσαντος νὰ ἐπιβάλλῃ χεῖρα ἐπὶ τοῦ
ἱεροῦ προσώπου τῆς Ζωῆς συμβασιλέως Καλαφάτου, καὶ αἱ μα-
ταιωθείσαι συνωμοσίαι καὶ ἐπαναστάσεις τοῦ Κηρουλλαρίου, τοῦ
Μανιάκη καὶ τοῦ Τορνικίου, οἵτινες καίτοι ὑποσχόμενοι ἐνδοξότε-
ρον μέλλον ἀπεκρούσθησαν μετὰ μανίας, χάριν τῶν ὑπὸ τῆς παρ-
φυρογεννίτου βασιλίδος ἐκλελεγμένων συμβασιλέων, Μιχαὴλ τοῦ
ἐπιληπτικοῦ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ παραλύτου.

Ἄλλὰ τὴν νομιμόφρονα ταύτην ἀνοχὴν ἐπὶ τέλους ἤρξατο νὰ
διαλύῃ ἡ ἀνάγκη πρακτικωτέρας προνοίας περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ
θρόνου, ὅστις ἀποβάλλων ὡσημέραι τὴν λαμπηδόνα αὐτοῦ, δὲν
ἠδύνατο ἢ νὰ καταστῇ ἐπὶ τέλους ἔρμαιον τῆς φιλοδοξίας παντὸς
τυχοδιώκτου, ἅμα ὁ θάνατος ἀφῆρπαζε τὸ ἐπὶ τούτου καθήμενον
ῥύστατον μορμολύκειον τῆς νομιμότητος.

1. Ἱστορία, σελ. 204-206. Ἐν τῇ δικαστικῇ ἀποφάσει περὶ τῆς πρὸς τὸν
γαμβρὸν αὐτοῦ Ἐλπίδιον τὸν Κεγγρῆν διενέξεως ἐπιστήμως δημολογεῖται ὁ
πρὸς τὸν Ψελλὸν σεβασμὸς τῆς Θεοδώρας (ἐν τῷ Παρισινῷ κώδικι).

Ούτε ἐκ τῶν ἀσέμνων γάμων τῆς Ζωῆς προήλθε νόμιμός τις τοῦ θρόνου παραφυᾶς¹, οὔτε ἡ ὑπέργηρος ἤδη Θεοδώρα ἠδύνατο πλέον νὰ θυσιάσῃ τὴν σεμνότητα τοῦ προτέρου βίου αὐτῆς ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους· ἡ τελευταία αὕτη, εἴτε εἰλικρινῶς περὶ τοῦ μέλλοντος προνοήσασα, εἴτε θέλουσα νὰ ἰκανοποιήσῃ στιγμιαίως τὴν περὶ διαδοχῆς ἀπαίτησιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἅμα βασιλεύσασα προσεκάλεσε παρ' ἑαυτῆς τοὺς προὔχοντας τῶν στρατηγῶν καὶ ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν εἰς τὸν διὰ σειρᾶς ἀνδραγαθῶν ἀριστεύοντα κατὰ τῶν βαρβάρων².

Ὅπως δὴποτε ὅμως ἔκτοτε ἤρξατο κυοφορουμένη συνωμοσία, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσα αὐτὸν τὸν πατριάρχην Κηρουλλάριον, ὅστις παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους ἐδυσανασχέτει ἐπὶ τῇ ἐλευνῇ ἐκείνῃ καταστάσει³. τῆς δὲ συνωμοσίας ταύτης συμμετέσχον καὶ ἀπαξάπαντες οἱ στρατιωτικοὶ, οἵτινες μάλιστα διενεθῆσαν νὰ προβῶσιν εἰς πραξικόπημα καὶ κατ' αὐτῆς τῆς Θεοδώρας, « ἐπεῖχον ὅμως τὰ βουλευμάτα, καὶ μόνον ἐνεκυμόνου τὸν ἔρωτα, ὅτι μηδεὶς αὐτοῖς εἰς ἀρχὴν ἀξιολογώτατος κατεφαίνετο⁴ ».

1. Πρὸς ἐξευμένισιν τῆς κοινῆς γνώμης καὶ αὐτὴ ἡ Ζωὴ ἠναγκάζετο νὰ δικαιολογῇ τοὺς ἀσέμνους αὐτῆς ἔρωτας, διακηρύττουσα ὅτι οὗτοι σκοπὸν εἶχον τὴν ἐξασφάλισιν τῆς νομίμου διαδοχῆς· οὕτως ἐν προκηρύξει πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς, ἅμα τῇ προσλήψει τοῦ Μονομάχου ὡς συμβασιλέως, ἔγραφε· « πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ, οὔτε ἐμαυτῆς ἐφείσθην, μὴ φοβηθεῖσα νὰ πράξω ἔργον ἀνάξιον τοῦ ἐμοῦ προσώπου. » Arisdaguès de Lasdiverd, Histoire d'Arménie, σελ. 56.

2. « Ἄμα ἡ Θεοδώρα κατέλαβε τὴν ἀρχὴν, προσκαλέσασα παρ' ἑαυτῆς τοὺς προκρίτους τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἀρχηγῶν, ἐλάλησεν αὐτοῖς οὕτω· « Ἐάν τις μεταξὺ ἡμῶν ἔχῃ τὸ θάρρος νὰ μεταβῇ μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ καταστέλλων τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς εἰρηνεύσῃ τὴν χώραν, οὗτος ἐπαναστρέφω θὰ γίνῃ αὐτοκράτωρ· ἡ δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ ἀποδεικνύει τοῦτον ἄξιον τῆς βασιλείας. Ἄλλ' ἐάν ἀρνήσῃ, εἴμαι ἀρκούντως ἰσχυρὰ, ὅπως διατηρήσω ἐγὼ αὐτὴ τὸν θρόνον! » Αὐτότι, σελ. 107.

3. Ἱστορία, σελ. 207.

4. Ἱστορία, σελ. 212.

Ἄγνωστον ἔαν καὶ ὁ Ψελλὸς συγκατελέγη εἰς τοὺς συνωμότας· τὸ βέβαιον ὅμως ὅτι καὶ ἀσυμπαθῶς διέκλιτο πρὸς τοὺς περιστοιχιζοντας τὴν Θεοδώραν καὶ δι' αὐτῆς διακωμωδοῦντας τοὺς ἱερωτέρους τοῦ κράτους θεσμοὺς, καὶ αὐτὴν τὴν βασίλισσαν ἐλεεινολογεῖ ὡς ἀναγκαζομένην ἐκ φιλοδοξίας νὰ παρανομηῖ, ἀμφιβάλλων μάλιστα ἂν καὶ ἡ πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιδεικνυομένη εὐλάβεια τῆς γυναικὸς ταύτης ἦτο πραγματικὴ ἢ ὑποκριτικὸν προσωπεῖον ἀσυμπαθοῦς ψυχῆς· τὴν δὲ δυσaréσκεϊαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐλεεινῇ ἐκείνῃ καταστάσει « λάθρα, ὡς λέγει, ὑπετονθόρουζε, καὶ οἷς εἶχε θαρρεῖν καθήπτετο τοῦ πράγματος ¹ ».

Ὡς αἴτιον δὲ τῆς οἰκτρᾶς ἐκείνης κωμωδίας καὶ τῶν οἰκτροτέρων αὐτῆς συνεπειῶν θεωρεῖ τὸν τότε πρωθυπουργὸν τῆς Θεοδώρας πρωτοσύγγελλον Λέοντα τὸν Στραβοσπόνδυλον ², ὅστις περιφρονηθεὶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου, οὐ μόνον τὴν μνήμην τοῦ τετελευτηκότος βασιλέως δὲν ἐσέβητο, ἀλλὰ καὶ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ ἐμπαθῶς ἐδίωξε, μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τὸν Ψελλὸν, πρὸς ὃν καίτοι συνδεδεμένος δι' ἀτομικῆς φιλίας ³, ἐντέχνως, ὡς ἐρρέθη, ἀπέφραξε τὴν εἰς τὰ βασίλειαν εἴσοδον. Καίτοι δὲ τοιαύτας ἔχων κατὰ τούτου ἀφορμὰς, ὁ Ψελλὸς δὲν παρασύρεται ὑπὸ τῆς ταπεινῆς ἐμπαθείας, ὥστε νὰ παραγνωρίσῃ τὴν ὁμολογουμένην τοῦ ἀνδρὸς ἰκανότητα· μόνον ἐλέγχει αὐτὸν ὡς ἀπότομον καὶ τραχὺν τὸ ἦθος, καὶ ἐξ ὑπερβαλλούσης φιλοδοξίας συμβουλεύσαντα τῇ Θεοδώρᾳ οὐχὶ τὰ συμφέροντα αὐτῇ καὶ τῇ πολιτείᾳ, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συμμορίας. Οὕτω δ' ἐπικριτικῶς ἐπικρίνων τὸν παραδυναστεύοντα μοναχὸν, παρεμβάλλει καὶ τινὰς σκέψεις, αἵτινες προδίδουσιν, ὅτι ὁ ῥασοφορῶν φιλόσοφος δὲν ἀπέθετο σὺν τῷ κοσμικῷ ἐνδύματι καὶ τὴν κοσμικὴν ματαιότητα· κατ' ἀρχὴν δηλονότι παραδέχεται ὅτι οὐδὲν τὸ κωλύον, ὅπως καὶ ὁ ἰκανὸς μο-

1. Ἱστορία, σελ. 207.

2. Διηγήσασθαι οὗτος καὶ πρωθυπουργὸς Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνοιο.

3. Πρὸς τοῦτον διευθύνονται ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα τοῦ Ψελλοῦ πονημάτων.

ναχὸς ἀναμιγνύηται ἐν τοῖς κοσμικοῖς πράγμασιν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὁμῶς ἵνα γίνη κοινωνικὸς ἄνθρωπος, εὐχαρις τὴν ὁμιλίαν καὶ πολιτικὸς τοὺς τρόπους, καὶ οὐχὶ αἰθεροβατῶν ἀσκητὴς ἢ μᾶλλον μισάνθρωπος, διότι τότε προτιμότερον ν' ἀφήσῃ καὶ κοινωνίαν καὶ πολιτείαν καὶ ἀποσυρόμενος εἰς ἀκρώρειάν τινα συνδιαλέγεται πρὸς τοὺς ἀγγέλους, καταλαμπόμενος ὑπὸ θεοῦ φωτός¹.

Πρὸς τὸν Στραβοσπόνδυλον τοῦτον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διευθύνεται καὶ τὸ ἐξῆς τετράστιχον, εἰρωνικὸν μᾶλλον ἢ ἐγκωμιαστικὸν ἐπίγραμμα τοῦ Ψελλοῦ·

Σύγγελος ὡς σύνοικος, ἀλλὰ τοῦ Λόγου,
καὶ πρῶτος ὡς Πρόεδρος, ἀλλὰ τοῦ Πόλου·
πᾶς οὖν τις αὐτὸν Πρωτοσύγγελον λέγε,
ὡς Οὐρανοῦ Πρόεδρον, ὡς Θεοῦ φίλον².

Οἱ ἐπιτίθειοι ὑπουργοὶ φοβούμενοι μὴ ἡ γραῦς βασίλισσα προαισθανθεῖσα τὸ ἐγγίζον τέλος τοῦ βίου, προβῆ εἰς γενναίαν περὶ τῆς διαδοχῆς ἀπόφασιν, ἀνατρέπουσαν τὰ φιλόδοξα αὐτῶν σχέδια, παντοιοτρόπως ἐξηπάτων τὴν ἀπλοϊκὴν καὶ παλίμπαιδα ταύτην γυναῖκα, ἐγγνώμενοι οὕτως εἰπεῖν αὐτῇ μακροὺς αἰῶνας ζωῆς· ἐπὶ τέλους δὲ ψυχορραγοῦσαν πειθαναγκάζουσιν ὅπως ἀναγορεύσῃ διάδοχον τῆς βασιλείας ἐν πειθήνιον ὄργανον τῆς συμμορίας, τὸν κρονόληρον πατρίκιον Μιχαὴλ τὸν Στρατιωτικὸν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβον παρ' αὐτοῦ καὶ ἔνορκον ὑπόσχεσιν, ὅτι βασιλεύσας οὐδὲν ἤθελε πράξει ἄνευ τῆς γνώμης καὶ συναίνεσεως ἐκείνων.

Παραδόξως δὲ καὶ τὴν νέαν ταύτην βασιλικὴν ἀνοησίαν ἠνέχθησαν οἱ Βυζάντιοι, οὔτε δὲ αὐτοὶ οἱ συνωμόται ἐτόλμησαν νὰ διαμφισβητήσωσι τὸ δικαίωμα τῆς κατ' ἀρέσκειαν διαθέσεως τοῦ θρόνου ὑπὸ τῆς ἐκπνεούσης ὑστάτης ἐπιγόνου τοῦ Μακεδονικοῦ

1. Ἱστορ., σελ. 202-3. Βλέπε καὶ τὰ ἐν σελ. 353 περὶ τοῦ μακρὰν τῆς κοινωνίας μοναδικοῦ βίου λεγόμενα.

2. Fabricii Bibl. græca, X, σελ. 76.

οίκου· αὐτὸς μάλιστα ὁ πατριάρχης, ὅστις δυσμενῶς διακείμενος πρὸς τὴν Θεοδώραν καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν, ἦτο ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, δυνάμενος μάλιστα καὶ νὰ ἐξεγείρῃ δι' ἐνὸς νεύματος τὸν ἀφωσιωμένον αὐτῷ λαόν, ἔσπευσε εἰς τὰ ἀνάκτορα ἵνα καὶ ἰδίῳις ὡσὶν ἀκούσῃ τὴν βασιλικὴν θέλησιν· εὐρῶν δὲ τὴν Θεοδώραν τὰ λοίσθια πνέουσιν ἠρώτησεν αὐτὴν, ἂν πραγματικῶς ἀνεγνώριζε τὸν Στρατιωτικὸν ὡς διάδοχον τοῦ θρόνου· ἐπειδὴ δὲ αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ « μὴ βιάζου πρὸς τὴν ἀποκρίσιν, εἶπεν, ὦ βασίλισσα, ἀλλὰ νεύματι δήλωσον, εἰ βουλομένη σοι ἐγγόνει τὸ πρᾶγμα ». Ἄφου δ' ἐκείνη κατένευσε, ὁ Κηρουλλάριος ἀμέσως λησιμονήσας καὶ παλαιὰ μίση καὶ συνωμοσίας, ἐπιτελεῖ τὴν νενομισμένην τῆς στέψεως ἱερουργίαν καὶ εὐλαβῶς ἀσπάζεται τὸν βασιλέα¹.

Οὕτω δὲ ὁ Μιχαὴλ ἀνεγνώρισθη ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ ὡς νόμιμος βασιλεὺς· μόνον δὲ ὁ Θεοδόσιος Μονομάχος, ἐξ ἀδελφῶν τοῦ προβεβασιλευκότος Κωνσταντίνου, προέβη εἰς ἀνόητόν τινα διαδήλωσιν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὡς ἔχοντος δῆθεν δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀλλ' ἐγκαταλειφθεὶς παρὰ πάντων καὶ ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, τοῦ ὁποίου ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν, συλλαμβάνεται καὶ ἐξορίζεται εἰς Πέργαμον· ὅτι δὲ τὸ ἄσκοπον τοῦτο κίνημα κατεδίκασεν ὁ λαὸς, ἀπόδειξις τὰ κατ' αὐτοῦ τότε ἀδόμηνα σατυρικὰ ποιήματα, τῶν ὁποίων διεσώθη ὁ ἐξῆς στίχος·

Ὁ μωρὸς ὁ Μονομάχος, εἴ τι ἐφρόνει ἐποίησε².

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ μωρία τοῦ βασιλεύσαντος ἀνεξωγογήνησεν ἀμέσως τὰς παλαιὰς δυσαρρεσκείας καὶ ἠνάγκασεν οὕτως εἰπεῖν ἄκοντας τοὺς συνωμότες νὰ προβῶσιν εἰς ἀναγκαῖον πραξικόπημα.

Ἄπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βασιλείου Β' καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς βασι-

1. Ἐπιτάφιος εἰς Κηρουλλάριον, σελ. 339.

2. Ζωναρᾶς, XIII, 1. Παρ. Κεδρηνόν, σελ. 612-613 ζκ. Παρισίων.

λείας τοῦ Μονομάχου οἱ ἐν Βυζάντιῳ πολιτικοὶ ἐξαιρετικῶς καρπούμενοι τὰς τιμὰς καὶ τοὺς θησαυροὺς τῆς αὐτοκρατορίας, περιφρόνουν ἀναιδῶς τὸ στρατιωτικὸν στοιχεῖον, τὸ ὅποῖον μετὰ λύπης ἔβλεπε παραγνωριζομένους καὶ αὐτοὺς τοὺς αἵματηροὺς αὐτοῦ ἀγῶνας¹. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τῆς Θεοδώρας ἡ τοιαύτη περιφρόνησις μετετρέπη εἰς ἀληθῆ διωγμὸν· οἱ ἐνδοξότεροι τῶν τότε στρατηγῶν τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν ταγμάτων καθρέθησαν τῶν ἀξιωμάτων, ἕτεροι δ' ἐξωρίσθησαν δημευθείσης καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν· καίτοι δὲ οὕτως ἀναξιοπαθοῦντες οἱ δυστυχεῖς, ἀντὶ νὰ προβῶσιν εἰς ἐνόπλους διαδηλώσεις τῆς δικαίας αὐτῶν ἀγανακτήσεως, προσεπάθουν νὰ ἐξευμενίσωσιν εἰρηνικῶς τὴν ἀναίτιώς διώκουσαν αὐτοὺς βασιλείαν· ὅθεν ἅμα μαθόντες τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Μιχαῆλ, ἔσπευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ἴδωσι τὸν νέον βασιλέα, ὅστις πρὸς τῷ ἐπωνύμῳ τοῦ Στρατιωτικοῦ ἔκαυχετο καὶ ἐπὶ σπουδῇ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων², καὶ ἀφοῦ κατὰ τὸ σῆνθος ἐπευφημήσωσιν αὐτὸν, ἐξαιτηθῶσι τὰς προσηκούσας ἀμοιβὰς τῶν ἐκδουλεύσεων αὐτῶν. Παρ' ἐλπίδα ὁμοῦς ὁ βασιλεὺς οὐ μόνον ἀκρόασιν τινα ἤρνηθη εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀποτόμως ὕβρισας ἀπέπεμψε³. καίτοι δ' ἐκ θυμοῦ ἐξαφθέντες οἱ τολμηρότεροι διενόθησαν νὰ ἐπιβάλλωσι χεῖρα καὶ τιμωρήσωσιν ἀμέσως τὸν ὕβριστὴν, οἱ συνετώτεροι οὐ μόνον καθησύχασαν ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ εἰς νέον προέβησαν διάβημα συμφιλίωσεως· παρουσιασθέντες δηλονότι εἰς τὸν πρωθυπουργὸν Λέοντα τὸν Στρα-

1. Χαριέντως ἐξικονίζει τὸ κακὸν τοῦτο ὁ Ψελλὸς (Ἱστορ., σελ. 241-242). Παράβαλλε καὶ Ζωναρᾶν (XIII, 4) ἀντιγράφοντα κατὰ λέξιν τοῦτον.

2. Μόνον στρατιωτικὸν ἔργον τῆς βασιλείας Μιχαῆλ τοῦ Στρατιωτικοῦ, ἦν ἡ ἀνακάθαρσις τοῦ παλαιοῦ Στρατηγίου, ἐφ' ἣ εὐφυῶς διεκωμώδησαν οἱ φιλοσκώμμοι Βυζάντιοι τὸν κλονόληρον αὐτῶν βασιλέα (Σκυλίτσης, σελ. 614).

3. Βλέπε τὰ διηγούμενα ὑπὸ τοῦ αὐτόπτου τῆς σκηνῆς Ψελλοῦ (Ἱστορ., σελ. 210).

βοσπόνδυλον ἐζήτησαν τὴν μεσολάβησιν αὐτοῦ· δυστυχῶς ὁμως καὶ παρὰ τούτου ἀπεδιώχθησαν, ἀκούσαντες πικροτέρας ὕβρεις.

Ὅθεν ἀκράτητοι πλέον διηυθύνθησαν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας καὶ δι' ὄρκων ἱερῶν ὁμόσαντες ὅπως ἐκδικηθῶσι τὴν ὕβριν, ἀνηγόρευσαν ἀρχηγὸν αὐτῶν καὶ βασιλέα τὸν ἔνδοξον Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνόν¹· οὕτω δὲ τὴν συνωμοσίαν καθιερώσαντες ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια διὰ τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν.

Ἄλλὰ πρὸ τοῦ ὠρισμένου χρόνου ἐπέσπευσε τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀνταρσίας ἡ ἀναίδεια τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Μιχαήλ· εἰς τῶν συνωμοτῶν, Βρυένιος ὁ Μακεδῶν, ἐρίσας πρὸς τοὺς ἐν Καππαδοκίᾳ συστρατήγους, συλλαμβάνεται ὑπὸ τούτων καὶ τυφλωθεὶς ἀποστέλλεται εἰς Βυζάντιον· οἱ δὲ ἄλλοι συνωμόται φοβηθέντες μὴ ὁ συλληφθεὶς ὁμολογήσῃ τὸ μυστήριον, σπεύδουσιν εἰς Κασταμόνα τῆς Παφλαγονίας, ἔνθα τότε κατῴκει ὁ Κομνηνός, καὶ ἀναγκάζουσιν αὐτὸν ὅπως ἀναπετάσῃ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως· μετ' ὀλίγον δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιωτικοὶ, συνωμόται καὶ μὴ, προθύμως σπεύδουσιν ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἰσαακίου, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς φοβερᾶς στρατιάς, ἐπαυξανομένης καθ' ὁδὸν, διευθύνεται κατὰ τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ Μιχαήλ μαθὼν τὴν ἀνταρσίαν καὶ τὰς φοβερὰς αὐτῆς διαστάσεις, ἀνένηψε τοῦ ληθάργου καὶ ταπεινῶς ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τῶν τέως παρηγκωνισμένων συνετῶν ἀνδρῶν, ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῶν πρακτέων· μεταξὺ δὲ τούτων ἦν καὶ ὁ Ψελλός, τοῦ ὁποίου πρὸ πάντων ἐζητήθη ἡ πεπειραμένη γνώμη.

1. Ὁ ἐστειμένος οὗτος γενάρχης τοῦ φερωνύμου οἴκου ὠνομάζετο Ἰσαάκιος Κεκαυμένος, ὑπὸ δὲ τῶν ἀλλογενῶν ἱστοριογράφων Ἄμβουστος (λατ. *ambustus* = κεκαυμένος)· διὰ τὸ πολυμελές τοῦ οἴκου τῶν Κεκαυμένων, οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο προσελάμβανον καὶ διακριτικόν τι ἐπίθετον (ὡς Κεκαυμένος ὁ Κατακαλὼν κλπ.)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰσαάκιος ἐπωνομάσθη Κομνηνός ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Κόμνης (βλ. Ψελλοῦ ἐπιτάφιον εἰς Ἀσιγούδη, σελ. 407)· ἀλλὰ περὶ τούτου πλείω ἐν ταῖς σημειώσεσι.

Καίτοι πολλές λαβών δυσαρσεκείας παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἰδίως τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, οὐχ ἦττον συγινηθείς ἐπὶ τῇ ἀπομονώσει καὶ τῇ μεταμελείᾳ τοῦ κινδυνεύοντος βασιλέως, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀσυμπαθῶς διακείμενος πρὸς τὸ στρατιωτικὸν στοιχεῖον, ὁ Ψελλὸς ἐλησμόνησε παρευθὺς τὸ παρελθόν, καὶ εἰλικρινῶς συνεβούλευσεν ὅ,τι ἐνόμιζεν ἰκανὸν πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου, δηλαδὴ πρῶτον καὶ κύριον, τὴν συμφιλίωσιν τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν δημοφιλῆ καὶ ἐπικίνδυνον πατριάρχην, δεύτερον, τὴν πρὸς τοὺς ἀντάρτας ἀποστολὴν πρεσβείας δυναμένης διὰ μικρῶν παραχωρήσεων νὰ καταπραΰνη τοὺς ἐξωργισμένους στρατιωτικούς, καὶ τρίτον, τὴν ἐκ τῶν δυτικῶν θεμάτων στρατολόγησιν, ζητουμένης ἅμα καὶ τῆς ἐπικουρίας τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων, ὅπως, ἀποτυχανοῦσης τυχὸν τῆς πρεσβείας, δοκιμασθῇ ἡ τύχη τῶν ὄπλων.

Προθύμως ὁ βασιλεὺς ἤκουσε τῶν συνετῶν τούτων συμβουλῶν· μετ' οὐ πολὺ ὅμως συνδιαλεχθεὶς πρὸς τοὺς οἰκείους, παρ' ἐλπίδα ἀπέρριψε τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην, καὶ ἀναβαλὼν τὴν δευτέραν, ἐστρατολόγησεν ἐν σπουδῇ ἀξιόλογον δύναμιν καὶ ἔπεμψε ταύτην κατὰ τοῦ Κομνηνοῦ. Παρὰ τὴν Νίκαιαν συνήφθη πεισματωδὲς στάτη μάχη, καθ' ἣν ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι μετ' ἴσου ζήλου καὶ ἀνδρείας ἠγωνίσθησαν περὶ τῶν ὄλων· ἐπὶ τέλους ὅμως ἠττήθησαν τὰ βασιλικά στρατεύματα, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἀποθαρρυνθέντες ἤρχισαν νὰ συνεννοῶνται πρὸς τὸν νικητὴν.

Ὁ Μιχαὴλ μαθὼν τὴν ἠτταν ἠθέλησε νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν « οὐ συνεχώρησαν τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλὰ μένειν παρεκάλουν καὶ τελευτᾶν εὐγενῶς, εἰ δεῆσει, περὶ τῆς βασιλείας ».

Τότε δὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὴν δευτέραν συμβουλήν τοῦ Ψελλοῦ, τὸν ὅποτον καὶ παρεκάλεσεν ἰν' ἀναδεχθῇ αὐτὸς καὶ μόνος τὴν πρὸς τὸν Κομνηνὸν πρεσβείαν. Ἄλλ' ὁ Ψελλὸς καλῶς τὰς περιστάσεις ἐκτιμῶν, τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπεποιήθη τὴν τιμὴν ὡς λίαν ἐπικίνδυνον, τὸ μὲν διότι ἐδίσταζεν ἂν οἱ νικηταὶ συνήθουν

νά ἔλθωσιν εἰς λόγους συμφιλώσεως, τὸ δὲ διότι ἐφοβεῖτο μὴ οἱ ἔχθροὶ αὐτοῦ ἐπωφελοῦμενοι τῆς εὐκαιρίας οὐ μόνον ἤθελον θεωρήσει αὐτὸν καὶ μόνον ὑπεύθυνον τῆς ἀποτυχίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παραπρεσβείᾳ συκοφαντήσει· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐνδοῦς εἰς τὰς ἰκεσίας τοῦ ἀπέλλιδος ἡγεμόνος, ἐδέχθη τὸ βᾶρος, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἤθελον παρακολουθήσει αὐτῷ ὡς συμπρεσβευταὶ καὶ ἄλλοι δυνάμενοι νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τῆς εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τοῦ κινδυνώδους διαθήματος· οὕτω δ' ἐκτὸς τοῦ Ψελλοῦ ἐξελέχθησαν καὶ δύο ἕτεροι τῶν τότε πεπειραμένων καὶ συνετῶν συγκλητικῶν, Θεόδωρος ὁ Ἄλωπος καὶ ὁ γνωστὸς Κωνσταντῖνος ὁ Λειχούδης, οἵτινες παραλαβόντες τὰς βασιλείους ἐπιστολάς διηυθύνθησαν πρὸς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, τὸ ὅποιον παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπέδεχθη αὐτοὺς μετὰ δακρύων, διακηρύττον τὴν ἀποστροφὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνόσιον ἐκείνην ἀδελφοκτονίαν.

Μετ' ἀξιοπρεπείας, κινήσεως τὸν θαυμασμόν τῶν πρεσβευτῶν, ἐδεξιώθη τούτους ὁ Κομνηνός, τὴν μὲν ἰδίαν ἐσπέραν ἰδιωτικῶς, τὴν δ' ἐπιούσαν ἐν μεγάλῃ ἐπισημότητι, καθήμενος ἐπὶ βασιλικῷ θρόνῳ καὶ περιστοιχισμένος ὑπὸ τοῦ λαμπροφοροῦντος στρατοῦ· ἀφοῦ δὲ παρεδόθησαν αἱ βασιλικαὶ ἐπιστολαὶ, ὁ Ψελλὸς κατὰ παραχώρησιν τῶν ἐταίρων ἤρξατο τῆς δημηγορίας, ἐκθέμενος ἐν ἀφελείᾳ γλώσσει τὸν σκοπὸν τῆς πρεσβείας καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ ἐν Βυζαντίῳ βασιλεύοντος, παραχωροῦντος εἰς τὸν Κομνηνὸν τὸν τίτλον τοῦ Καίσαρος μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ στασηφορῇ καὶ παραδυναστεύῃ. Ὁ Κομνηνός εὐλαβῶς ἠκραῖτο τοῦ ῥητορεύοντος πρεσβευτοῦ, τὸν ὅποιον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διέκοπτον οἱ θεωροῦντες ἀνεπαρκεῖς τὰς παραχωρήσεις καὶ ἀπαρεσκόμενοι εἰς τὴν δριμύτητα τῶν κατ' αὐτῶν ἐκφράσεων τοῦ ῥήτορος· ὅταν ὅμως οὕτως ἐτόλμησεν ἔν' ἀποκαλέσῃ αὐτὸν οὐχὶ νόμιμον, ἀλλ' εἰσπύιητον βασιλέα, ἐθεώρησε πρέπον νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν καὶ ἀποτεινῇ αὐτῷ παρατηρήσεις τινάς· ἀλλ' ὁ Ψελλὸς εὐστόχως ἀναιρέσας καὶ ταύτας, προσέθετο ἀποτεινόμενος πρὸς ἐκείνον « μετᾶλλαξαι τὸ (τυραννι-

κόν) σχῆμα καὶ γενοῦ τῆς κρείττονος γνώμης, καὶ γηροκόμησον τὸν πατέρα, ἵνα ἐννόμως τοῦ σκήπτρου κληρονομήσῃς! »

Οἱ ἀκούοντες, ἀμοιροῦντες τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς σοφιστικῆς δεινότητος τοῦ ῥήτορος, ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψωσιν αὐτὸν διὰ κραυγῶν καὶ μεγάλου θορύβου, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ δι' ἀπειλῶν θανάτου· ἀλλ' ὁ Κομνηνός, βασιλείων ὄντως ἐπιδείξας συμπεριφορὰν, ἐξάνεστη τοῦ θρόνου καὶ ἐγκωμιάσας τὴν παρρησίαν τοῦ εὐφραδοῦς πρεσβευτοῦ, διέλυσε τὴν συνέλευσιν, καὶ κατ' ἰδίαν συνδιαλεχθεὶς πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους, ὠμολόγησεν ὅτι παραδέχεται τὰς προτάσεις τοῦ ἐν Βυζαντίου βασιλεύοντος, εἰ καὶ αὗται ἐφαίνοντο ἀνεπαρκεῖς πρὸς τοὺς συνεταίρους· διὸ καὶ ἐνεχείρισεν εἰς αὐτοὺς διπλᾶς ἐπιστολάς, ὅπως αἱ μὲν ἐπιδειχθῶσιν εἰς τὸ στρατόπεδον, αἱ δὲ μυστικώτεραι καὶ ἀληθέστεραι παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν Μιχαήλ, τὸν ὁποῖον καὶ παρεκάλει διὰ τῶν πρεσβευτῶν ὅπως καθαιρέσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν Στραβοσπόνδυλον πρὸς ἀπλήν τοῦ πλήθους ἱκανοποίησιν.

Οὕτω δ' ἐπιτυχῶς ἐκπληρώσαντες τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν οἱ πρέσβεις ἐπανάστρεψαν εἰς Βυζάντιον καὶ ἀνήγγειλαν τὰ διατρέξαντα εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ὑπέρχαρις, χειρὶ καὶ ποδὶ, ἐνόρκως καὶ ἐγγράφως ὠμολόγησεν οὐ μόνον τὴν τήρησιν τῶν πρώτων παραχωρήσεων, ἀλλὰ καὶ ἔτι πλείω ὑπεσχέθη πρὸς τὸν Κομνηνὸν διὰ τῶν αὐτῶν πρεσβευτῶν, ἀμέσως ἐπανεληθόντων εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς διαβεβαίωσιν τῶν βασιλικῶν ὑποσχέσεων.

Μόλις ὅμως οὗτοι ἐγκατέλιπον τὸ Βυζάντιον, καὶ ὁ Μιχαήλ ἐξαρνηθεὶς καὶ ὄρκους καὶ ἐγγράφους διαβεβαιώσεις, ἠνάγκασε τοὺς συγκαλητικoὺς νὰ ὑπογράψωσιν ἔγγραφον, δι' οὗ ὠμολόγουν ὅτι οὐδέποτε ἤθελον ἀνεχθῆ τὸν Κομνηνὸν συμβασιλέα. Ἄλλ' ἀμέσως νέα ἐξηγέρθη καταγίγῃς ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ, ἐπικινδυνωδεστέρα τῆς ἐξωθεν μυκωμένης· ὁ πατριάρχης Κηρουλλάριος, τὸν ὁποῖον ἐξηκολούθουν νὰ περιφρονῶσιν οἱ περὶ τὸν Μιχαήλ, ἐξοπλίσας τὰ πλήθη καὶ τὸν κληῖρον καὶ συγκαλέσας ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας Σο-

φίας τὴν σύγκλητον, ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησιν, καὶ κηρύξας ἔκπτωτον τοῦ θρόνου τὸν ἀνόητον καὶ ἐπίορκον βασιλέα, προσκαλεῖ αὐτὸν δι' ἀρχιερατικῆς πρεσβείας ἵνα καταθέσῃ εἰρηνικῶς τὸ στέμμα. Ὁ Μιχαὴλ ἐρωτήσας τοὺς πατριαρχικοὺς ἀπεσταλμένους « καὶ τί μοι ἀντὶ τῆς βασιλείας ὁ πατριάρχης παρέχεται; » καὶ λαβὼν τὴν λακωνικὴν ἀπάντησιν « τὴν οὐράνιον βασιλείαν! » ἅμα τῷ λόγῳ ἀπεκδυθεὶς τὰ βασιλικά σήματα, προσφεύγει ἐν ἰδιωτικῇ στολῇ εἰς τὸ ἄσυλον τοῦ ναοῦ· ὁ δὲ πατριάρχης, ἀφοῦ περιπαθῶς καὶ εὐλαβῶς δεξιωθεὶς τὸν ἔκπτωτον ἡγεμόνα ἐξησφάλισεν αὐτὸν κατὰ τῆς μανίας τοῦ ἐξηγριωμένου πλήθους, προσεχάλεσε τὸν Κομνηνὸν ἵνα παραλάβῃ τὸν θρόνον.

Οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρεσβευταὶ δι' ἄλληπαλλήλων ἀγγελιαφόρων πληροφορηθέντες τὰ ἐν Βυζαντίῳ διαδραματισθέντα κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ φόβου, μὴ ὁ Κομνηνὸς μνησικακήσας ἐγκαταλείψῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐξηγριωμένων στρατιωτῶν· ἰδίως δὲ ὁ Ψελλὸς κάκιστα διήλθε τὴν νύκτα ἐκείνην, τρέμων εἰς πάντα κρότον καὶ ἀναμένων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν τοὺς σφαγεῖς. Παρ' ἐλπίδα ὅμως ὁ γενναῖόφρων Ἰσαάκιος, λησμονήσας τὰς ἐπιτιμήσεις τοῦ λιγυροῦ δημηγόρου, οὐ μόνον δὲν διενοήθη νὰ ἐγκαινιάσῃ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διὰ τοιαύτης κηλίδος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ στήσας συνδιελέχθη πρὸς τοῦτον φιλικώτατα, καὶ ἐκ νέου ἐγκωμιάσας τὴν τολμηρὰν αὐτοῦ παρρησίαν, ὠνόμασεν αὐτὸν μέλος τῆς συγκλήτου βουλῆς, καθ' ἣν στιγμήν ἐπιβάς τῆς βασιλείου ὀλκάδος ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν καὶ ἀνθέων θριαμβευτικῶς κατέπλεεν εἰς Βυζάντιον (31 Αὐγούστου 1057) ¹.

Ἐν κακίστῃ καταστάσει εὐρὼν τὸ κράτος ὁ μέγας ἐκεῖνος βα-

1. Βλέπε κατ' ἔκτασιν Ψελλοῦ ἱστορ., σελ. 209-234· Ἐπιτάφιον εἰς Λειχοῦδην, σελ. 407-409· Ἐγκώμιον εἰς Κηρουλλάριον, σελ. 361-367· Κατηγορητήριον πρὸς τὴν σύνοδον κατὰ Κηρουλλαρίου (ἐν Παρισ. κώδικι φῦλ. 132-149). Παρ. Κεδρηνόν, σελ. 612-638 ἐκδ. Παρισίων, καὶ Ζωναράν, XVIII, 1-4.

σιλεύς, ἤρξατο ἀμέσως τῆς ριζικῆς τοῦ κακοῦ θεραπείας δι' ἥρωικῶν μάλιστα φαρμάκων. Οἱ βασιλικοὶ θησαυροὶ τοὺς ὁποίους ὑπερχειλεῖς παρέδωκεν ὁ μεγάλθυμος Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος εἰς τὸν ἄνανδρον καὶ μαλθακὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον τὸν Η' ἐξεκένωθησαν μέχρις ὑποστάθμης οὐχὶ πρὸς ἐσωτερικὴν εὐημερίαν καὶ ἐξωτερικὸν μεγαλεῖον, ἀλλ' εἰς ἄσημον τρυφήν, ἀνοήτους οἰκοδομὰς καὶ πρὸ πάντων εἰς ἐξαχρείωσιν τῶν πολιτῶν· οὕτω δὲ ἐντροφῶντες οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἐπροτίμων νὰ ἐξευτελιζῶνται αἰσχροῦς ἐξαγοράζοντες παρὰ τῶν βαρβάρων τὴν εἰρήνην, ἀντὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν ὄπλων τὸν σεβασμὸν. Καὶ τὸ μὲν Βυζάντιον διώκει ἐπαγθῆς γραφειοκρατία, ἀναπτύξασα εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην τὴν πολιτικὴν ῥαδιοργάνωσιν, ἣ δὲ φρουρήσεις τῶν μεθορίων ἀφέθη εἰς ἀπίστους καὶ ἀπλήστους βαρβάρους μισθοφόρους· εἰς συμπλήρωσιν δὲ τοῦ κακοῦ ἡ ἀναπτυχθεῖσα τότε μανία πρὸς ἐπαυξήσιν τῶν μοναστικῶν καταγωγῶν ἐκλεπτεν οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τοῦ κράτους ἄρκετὰ χρήματα καὶ βραχίονας πολυτίμους.

Καὶ ἀμέσως μὲν ἐδήλωσεν ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι κύριος αὐτοῦ σκοπὸς ἦν ἡ στρατιωτικὴ τοῦ κράτους διοργάνωσις, ἐξεικονισθεὶς ἐπὶ τοῦ χαραχθέντος νομίσματος ὄρθιος κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ γυμνὸν τὸ ξίφος, « μὴ τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιγράφω, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ ἰσχύϊ καὶ τῇ περὶ τοὺς πολέμους ἐμπειρίᾳ¹ ». Προσλαβὼν δὲ πρωθυπουργὸν τὸν γνωστὸν Κωνσταντῖνον τὸν Λειχοῦδην², ἤρξατο τῆς καθάρσεως τῆς κόπρου ἐκείνης τοῦ Αὐγείου, ὡς ἀποκαλεῖ ὁ Ψελλὸς τὴν ἐλευσινὴν ἐκείνην παραλυσίαν· καὶ πρῶτον μὲν προσεπάθησε νὰ πληρώσῃ τοὺς βασιλείους θησαυροὺς, καὶ ἐπαυξήσῃ τὰς κτήσεις τοῦ στέμματος, ἀφαιρῶν τὰ πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ τὰς μονὰς ὑπὸ τῶν προηγουμένων βασιλέων χαρισθέντα κτήματα καὶ προνόμια. Αὐτὸς δὲ προεδρεύων τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ βασιλικοῦ

1. Σκυλίτσης, σελ. 641. Ἀτταλειάτης, σελ. 60. Ζωναρᾶς, XVIII, 4.

2. Ἐπιτάφιος εἰς Λειχοῦδην, σελ. 409.

δικαστηρίου, εταπείνωσε διὰ μόνου τοῦ βλοσυροῦ αὐτοῦ βλέμματος τὴν ἐπηρμένην τῶν συγκλητικῶν ὄφρυν, οἵτινες πρὸ αὐτοῦ ἴσταντο περίτρομοι καὶ ἐνεοὶ ὡς ἀγάλματα, καὶ τὸ δίκαιον ἀπένεμεν οὐχὶ διὰ σοφιστικῶν στρεψοδικιῶν, ἀλλ' ἐν εὐσυνειδήτῳ βραχυλογίᾳ· πρὸς δὲ τούτοις ὀρίσας τὰ καθαρῶς ἀνήκοντα κτήματα τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἀπεξένωσε τὸ κράτος πάσης συμμετοχῆς ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς εἰσοδήμασι.

Καὶ τοὺς μὲν συμμαχοῦντας βαρβάρους ἡγεμόνας ἐνεθάρρυνε λιποψυχοῦντας, ἐλέγχων ἐπὶ ἀνανδρίᾳ καὶ ἀμελείᾳ τῆς ἀρχῆς, τοὺς δ' ἐχθρικῶς διαχειμένους ἠπείλει διὰ πολέμου, προσπίπτοντας δ' εὐμενῶς προσεδέχετο· ἀπορρίπτων δὲ τὰς ὑπ' ἄλλων βαρβάρων προσφερομένας χώρας, εἰς συντήρησιν τῶν ὁποίων, ὡς ἔλεγεν, ἀπητοῦντο στρατοὶ καὶ χρήματα, οὐ μόνον δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μεταναστεύσωσιν ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποδιώξιν τῶν πρὸ πολλοῦ ἐγκατεστημένων διελογίζετο.

Καὶ οἱ μὲν Τούρκοι καὶ Ἀραβες θελήσαντες νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς παλαιὰς ἐπιδρομάς, « ἐπειδὴ τὴν τοῦ ἀνδρὸς γνώμην ἐμεμαθήκασαν, τὰς τε ἐφόδους ἀνέλυον καὶ τειχίον ἐζήτουν ὑφ' ὃ κρυβήσονται. » Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν Οὐγγροὶ διαβάντες τὸν ἀποκρυσταλλωθέντα Ἰστρον ἠτοιμάζοντο πρὸς ἐχθρικὴν εἰσβολήν, οἱ δὲ ἀτίθασοι Πατινάκαι ἐξηκολούθουν ταρασσόντες τὰ περίξ, ὁ βασιλεὺς ἀμέσως ὤρμησε κατ' αὐτῶν, καὶ ἀποκρούσας τοὺς πρώτους, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν δευτέρων μετὰ τὴν πρόθεσιν ἵνα ἐξαφανίσῃ αὐτούς, ἢ ἐκδιώξῃ ἐκείθεν τοῦ Δουνάβεως ¹.

Ἐνεκεν ὅμως τῶν ραγδαίων βροχῶν μὴ κατορθώσας νὰ καταδιώξῃ αὐτούς εἰς τὰ ἄβυθα ἔλη κρυβέντας, κατέσκαψε τὰς κώμας

1. Ἡ ἰδέα τῆς ἐκδιώξεως τῶν βαρβάρων τούτων ἦν τοῦ Ψελλοῦ, ὅστις ἐν λόγῳ πρὸς τὸν Κομνηνὸν προτρέπει αὐτὸν ἵνα μὴ ἀρκεσθῆ εἰς ἀπλὴν ὑποταγὴν τῶν ὀχληρῶν τούτων γειτόνων, ἀλλ' ἀποπέμψῃ τούτους πανοικί, ἀπαλλάττων οὕτω τὸ κράτος τῶν ληστρικῶν αὐτῶν ἐπιδρομῶν (ἐν Παρισινῷ κώδικι).

αὐτῶν καὶ ἀπαγαγῶν τὴν εὐρημένην λείαν ἐπανῆλθεν εἰς Βυζάντιον.

Ὁ Ψελλός, καίτοι θαυμάζων μέχρι λατρείας τὸν ἠρωϊκὸν ἐκείνον αὐτοκράτορα, κατορθώσαντα ν' ἀνεγείρῃ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὸ καταπεσὸν καὶ παραλῦσαν κράτος, οὐχ ἦττον μέμφεται αὐτὸν ἐπὶ τῇ βιαίᾳ ἐφαρμογῇ κατὰ τοῦ χρονίου νοσήματος τῆς ἠρωϊκῆς καὶ ἐπικινδύνου θεραπείας, τὴν ὁποίαν παραβάλλει πρὸς σεισμὸν κλονήσαντα ἐκ θεμελίων τὴν πολιτείαν, εὐφυῶς ἐπιλέγων, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἐδημιούργησεν ἐν ἑξ ἡμέραις τὸν κόσμον, « ἐκεῖνος δὲ, εἰ μὴ αὐθημερὸν πάντα ποιήσειεν, οὐκ ἀνεκτὸν ἐλογίζετο ».

Πρὸ πάντων δ' ἐπιτιμᾷ τὸν Κομνηνὸν διὰ τὴν κατὰ τοῦ πατριάρχου βιαιοπραγίαν, οὐχ ἦττον καὶ ἐαυτὸν ταλανίζων ὡς συμμέτοχον τοῦ λυπηροῦ ἐκείνου συμβεβηκότος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διηύθυνε τὸν οἰκουμηνικὸν θρόνον ὁ Μιχαὴλ Κηρουλλάριος, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, αὐστηρὸς τηρητῆς τῶν ὀρθοδόξων δογματῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὀξὺς καὶ ὀργίλος τὸν χαρᾶκτῆρα, καὶ πρὸ πάντων ἐπικίνδυνος δημεγέρτης. Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, ἐξ ἀνάγκης μᾶλλον ἢ ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ἀσπασθεὶς τὸν μοναχικὸν βίον, πρὸς τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἀκατάλληλον ἀνεδείκνυον αὐτὸν τὰ πολλὰ αὐτοῦ ἐλαττώματα, διεδραμάτισεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρόσωπον ἐχθροῦ μᾶλλον ἢ ἀποστόλου τῆς εἰρήνης.

Ἐν ἔτει 1040 κατεμνηύθη εἰς τὸν βασιλεύοντα Μιχαὴλ τὸν Παφλαγόνα ἐπικίνδυνος συνωμοσία σκοποῦσα τὴν ἐκθρόνισιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ἰδιωτεύοντος τότε Κηρουλλαρίου τούτου ὡς βασιλέως· συνεπεία δὲ τούτου συλληφθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπ' ἀδελφῆ γαμβροῦ Ἰωάννου τοῦ Μακρεμβολίτου, πατὴρ τῆς μετὰ ταῦτα βασιλευσάσης σοφῆς Εὐδοκίας, καθείρχθη ἐν μονῇ τινι, ἔθθα καὶ ἐβιάσθη νὰ περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν σχῆμα.

Μετὰ παρέλευσιν δ' ἐτῶν δύο ὁ Κωνσταντῖνος Μονομάχος, εἴτε τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐκτιμήσας, εἴτε πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς

ὕπερ τούτου εὐμενῶς διακειμένης κοινῆς γνώμης, ἅμα βασιλεύσας προσέλαβεν αὐτὸν ὡς σύμβουλον, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀποθανόντος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου (25 Μαρτίου 1043).

Διὰ τῆς ἀποτόμου αὐτοῦ συμπεριφορᾶς ὁ Κηρουλλάριος οὐ μόνον τὸν βασιλέα ἐκεῖνον συνεχῶς κατεπίκρανεν, ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸ πολλοῦ κεχαλαρωμένας σχέσεις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ρώμην διὰ παντὸς διέκοψεν, ἐνῷ ἠδύνατο εὐαγγελικώτερον προσφερόμενος νὰ παρατείνῃ αὐτὰς, καὶ ἀποτρέψῃ οὕτω τὴν ἔκτοτε κυοφορηθεῖσαν κατὰ τοῦ Βυζαντίου μανιῶδη ἐκδίκησιν τοῦ δυτικοῦ κόσμου.

Οὕτω δὲ ἀποτόμως προσηνέχθη καὶ πρὸς τὴν Θεοδώραν καὶ ἰδίως πρὸς Μιχαὴλ τὸν Στρατιωτικόν, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον ἀπεστρέφετο τὸν ἀχαλίνωτον πατριάρχην, ὥστε ἐπροτίμησε μᾶλλον νὰ θυσιάσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἢ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μεσολάβησιν ἐκείνου παρὰ τῷ Κομνηνῷ. Ἐν τούτοις ὁ Κηρουλλάριος, εἴτε πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον συνεννοηθεὶς, εἴτε δι' ἑαυτὸν καὶ μόνον ἐνεργῶν, προητοίμασε νέαν ἀνταρσίαν ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου, καὶ μεταβαλὼν τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας εἰς ὅπλοστάσιον καὶ συνωμοτῶν καταγῶγιον, ὤπλισε τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ, οἵτινες ἐνωθέντες πρὸς τὰ πλήθη ἠνάγκασαν δι' ἐμπρησμῶν καὶ ἄλλων βιαιοπραγιῶν τοὺς συγκλητικούς καὶ ἄλλους τῶν ἐπισήμων τῆς πόλεως νὰ συνέλθωσιν ὑπὸ τὴν ἀνταρτικὴν σημαίαν τοῦ πατριάρχου· οὕτω δὲ κύριος γενόμενος τῆς πόλεως προσεκάλεσεν, ὡς ἐρρέθη, τὸν Κομνηνὸν ἵνα παραλάβῃ τὸν θρόνον.

Ὁ τελευταῖος οὗτος βασιλεύσας προσηνέχθη φιλικώτατα πρὸς τὸν Κηρουλλάριον, ἀποκαλῶν τοῦτον πατέρα καὶ προθύμως ἐκτελῶν πᾶσαν αὐτοῦ αἴτησιν· ἀλλ' οὗτος θρασύτερος καταστάς, ὠνευρῦθη νὰ διαδραματίσῃ ἐν Βυζαντίῳ ὅ,τι μετ' ὀλίγα ἔτη τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ὁ Ἰλδερβάνδος διεδραμάτισεν ἐν τῇ Δύσει· διεδικῶν δηλονότι καὶ ἐπίγειον βασιλείαν, τιμιωτέραν μάλιστα καὶ

άνωτέραν τῆς πολιτικῆς, περιεβλήθη καὶ τὰ διακριτικὰ αὐτῆς σήματα, δηλαδή τὰ ἐρυθροβαφῆ πίδαλα, καὶ περιφρονητικῶς πρὸς τὸν Κομνηνὸν προσφερόμενος, συνεχῶς ἠπειλεῖ αὐτὸν δι' ἀρῶν καὶ ἐπιτιμιῶν, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ δι' ἐκθρονίσεως, ἐπιλέγων αὐτῷ τὸ δημοτικὸν τοῦτο λόγιον·

Ἐὼ σὲ ἔκτισα, φῶρνε, ἐὼ ἵνα σὲ χαλάσω.

Ἄλλ' ὁ Κομνηνὸς δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεχθῆ ἐπὶ πλέον τὴν οἰκτρὰν ταύτην κωμωδίαν· ὄθεν συλλαβῶν τὸν ἀνοικονόμητον πατριάρχην ἐν ἀτίμῳ πομπῇ ἐξώρισεν εἰς τὴν νῆσον Ἴμβρον¹. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἀπειλητικῶς ἀπήτησε τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος νὰ προβῆ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συναινοῦντος νὰ ὑποβάλλῃ παραίτησιν ἢ τοῦλάχιστον ὁμολογήσῃ μεταμέλειαν, συνεκάλεσεν ἔξω τοῦ Βυζαντίου σύνοδον καὶ πρὸ αὐτῆς ἔσυρεν ὑπόδικον τὸν πατριάρχην.

Εἰς τὸν Ψελλὸν ἐπεβλήθη ἡ ὀχληρὰ ὑποχρέωσις ἵνα παρασκευάσῃ τὴν κατηγορίαν· οὗτος δὲ, ὡς συνεχῶς ὁμολογεῖ, εἰς τὴν βίαν ἐνδὸς συντάξε μακρότατον κατηγορητήριον, ἐν ᾧ δι' ἔλλειψιν πραγμάτων, ἐπεσώρευσε ὄρμαθὸν ῥητορικῶν φράσεων· κατηγορήσῃ δηλαδή τοῦ ὑποδίκου, ὡς ὑποστηρίζαντός ποτε δύο Χίους μοναχοὺς γοητεύοντας τὰ πλήθη διὰ γυναικὸς, ἥτις ἐχρησιμολόγει ὡς ἡ παλαιὰ Πυθία, ὡς ἀσχολουμένου περὶ τὴν ἀλχημικὴν τέχνην, καὶ πρὸ πάντων ὡς ὑποκινήσαντος τὴν κατὰ τοῦ Στρατιωτικοῦ στάσιν.

Ἐν ἄκρᾳ σιγῇ ἠκροάσθη ὁ παράδοξος ἐκεῖνος ἀνὴρ τὴν κατηγορίαν, οὔτε κἂν καταδεχθεὶς ν' ἀνοίξῃ τὰ χεῖλη αὐτοῦ πρὸς ἀπολογίαν· ὡσεὶ διαρρήξας πάντα πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον δεσμὸν ἐτοποθετήθη ὡς ἄγαλμα πρὸ τοῦ δικαστηρίου, τὸ ὅποιον περιέτρομον ἐπὶ τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ στάσει δὲν ἐτόλμησε ν' ἀπαγγεῖλῃ τὴν

1. Ὁ Σκυλίτσης (σελ. 644) λέγει ὅτι ἀπήχθη εἰς Προικόννησον.

κατ' αὐτοῦ προσχεδιασμένην καταδίκην· μόνον δ' ἐν τῷ τέλει ἐγερούς συνεχώρησε περιπαθῶς καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ τὸν διώκοντα βασιλέα, καὶ μετὰ συντριβῆς εὐχηθεὶς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἔπεσε νεκρός.

Ὁ τραγικὸς τοῦ πατριάρχου θάνατος ἐπέσπασε τὴν κοινὴν συγκίνησιν καὶ τοὺς θρήνους ἀπάντων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ βασιλέως, ὅστις πικρῶς μεταμαληθεὶς ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ πτώματος, κοπτόμενος καὶ μετὰ συντριβῆς καρδίας ἐξαιτούμενος τὴν συγχώρησιν. Ἀφοῦ δ' ἐν τιμαῖς ἐνεταφίασεν αὐτὸν, ἀνέδειξε διάδοχον ἐν τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τὸν τέως πρωθυπουργὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον μοναχὸν τὸν Λειχοῦδην, ὅστις ἐπὶ μᾶλλον ἐτίμησε τὴν μνήμην τοῦ Κηρουλλάριου τελῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτήσιον ἐκκλησιαστικὴν πανήγυριν, ὡς ἂν ὁ τραγικὸς ἐκεῖνος θάνατος ἐξαγνίσας τὸν ἄνδρα ἀνέδειξεν αὐτὸν ἀληθῆ μάρτυρα¹.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Κομνηνὸς προσβλήθεις ἐκ πλευρίτιδος καὶ ἀπογνοὺς περὶ τῆς σωτηρίας ἤρξατο ἵνα σκέπτηται περὶ τῆς διαδοχῆς, οὐχὶ ἀνόητως ἀποδλέπων εἰς τὸ ἑαυτοῦ γένος, ἀλλὰ τὸν ἄριστον ἐκζητῶν· προὔποσχεθεις τὴν βασιλείαν εἰς τὸν συναθλητὴν καὶ φίλον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν, παρεῖδε τὰ δάκρυα καὶ τὰς παρακλήσεις τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκογενείας, καὶ προσκαλέσας ἐκεῖνον παρ' αὐτῷ, διὰ συγκινητικῆς προσλαλιᾶς ὠνόμασε διάδοχον, μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεχώρησεν οἰκογενιακῶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου.

Παρ' ἐλπίδα ὅμως ἤρξατο ν' ἀναλαμβάνῃ τῆς ἀσθενείας, ὁ δὲ Δούκας, καίτοι λαβὼν τὴν ὑπόσχεσιν, οὔτε ἐπισήμως περιεβλήθη

1. Ψελλοῦ ἱστορία, σελ. 245-46. Ἐπιτάφιος εἰς Κηρουλλάριον, σελ. 366-378. Πρὸς τὴν σύνοδον κατηγορία τοῦ ἀρχιερέως (Παρισ. κώδιξ, φύλ. 132-149). Σκυλίτσης, σελ. 643-44. Ἀτταλειάτης, σελ. 62-66. Τὸ εἰς Κηρουλλάριον ἐγκώμιον τοῦ Ψελλοῦ ἐξεφωνήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰσαακίου, κατὰ προτροπὴν πιθανῶς τοῦ βασιλεύσαντος γαμβροῦ ἐκείνου Κωνσταντῖνου τοῦ Δούκα (σελ. 380-381).

τα βασιλεία σύμβολα. ὅσα τὴ ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς ἡμετέρας βασιλείας τῆς ἡρόσης. ἐπὶ ὁ Κομνηνὸς ἐπέστησε εἰς τὰ μέγιστα. Ἐν τῇ ἡμετέρῃ δευτέρῃ περιγραφῇ ἔγραψα τὸ αὐτὸ ἢ τὸ β τὸ ἦν τῆς ἡρόσης. ἵστος δια πάλαιος πρὸς τὴν Δούκα συνδεδεμένος βίαια σκεπτικὰ καὶ πρὸς τὴν ἐκράτῃσιν τῆς περὶ τὸ αὐτὸ ἡρόσης τῶ Κομνηνῶν διαθήσεως. Ἦεν ἅμα μάθωσιν τὴν ἀνέκδοτον τῶ βασιλείως, καθὼς τῆς Δούκα ἐπὶ τῶ ἡρόσης καὶ περιβλήσῃ τὴ βασιλεία σύμβολα ἐκτελέσῃ αὐτὴν ἕνα πρὸς, εἰς ἐξίστητον τῶν βασιλικῶν διακυβερνήσεων.

Ὁ Κομνηνὸς μάθωσιν τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπὸ τῶ ἡλλῶν διαπραγματευθέντα, καὶ πᾶσαν ἐλπίδα ἀποβαλὼν περὶ ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς, κείρεται ἀμέσως τὴν κόμην καὶ τὸ μοναδικὸν περιβλήσῃ τῆς στήμα διήθη τὸ ἐπίλοιπον τῶ βίου αὐτοῦ ἐν χριστιανικῇ ταπεινώσει, θυρωρὸς γενόμενος καὶ ὑπερέτης τῶν συμμοναχῶν αὐτοῦ¹.

Καθ' ὅλην τὴν ἑπταετῆ βασιλείαν τοῦ Κομνηνῶν Δούκα (1059-1067) ὁ ἡλλῶς διετέλεσεν ἐν τοῖς μάλιστα τιμώμενος. ἡμοστράπεζος καὶ σύμβουλος αὐτοῦ, ὡσεὶ ἀποτελῶν μέρος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας· καίτοι δ' ἐξ εὐγνωμοσύνης ἐγκωμιάζων αὐτὸν, οὐχ ἦττον φέγει τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ὡς ἄδοξον, διότι ὁ μαθητικὸς οὗτος ἡγεμὼν, οὐδὲν δίκαιως τὰς ἐλπίδας τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπρωτίμα νὰ ἐξωνῆται παρὰ τῶν βαρβάρων διὰ χρυσοῦ τὴν εἰρήνην, ἢ νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὴν διὰ τῶν ὀπλων. « Τοῦτο, λέγει ὁ ἡλλῶς, τὴν βασιλείαν κατήνεγκε καὶ ἡλλοίωσε ἐπὶ τὰ χεῖρω τὰ πράγματα, καίτοι πολλάκις αὐτὸς ἐπειράθη ἐξελεῖν ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ βασιλείως τὸ νόσημα, ἀλλ' ἦν ἀυθέκαστος περὶ τοῦτο καὶ ἀπαραίτητος². »

1. Βλέπε τὰ κατὰ τὴν νόσον τοῦ βασιλείως καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἀναγόμενα τοῦ Δούκα ὡς διαδόχου κατ' ἕκτασιν ἀφηγοῦμενα ὑπὸ τοῦ αὐτόπου, ἡλλῶ (Ἱστορ., σελ. 251-259).

2. Ἱστορία, 205-206.

Κατὰ μῆνα αὐγουστον τοῦ 1063 ἀπέβίωσεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντίνος ὁ Λεικούδης, ὁ δὲ Ψελλὸς ἐκπληρῶν ἱερὸν καθήκον πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦτον φίλον καὶ προστάτην, ἐξεφώνησεν ἐγκωμιστικὸν λόγον ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἐπαξίως ἐπαινέσας τὴν τε παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ δεξιότητα τοῦ εὐσυνειδήτου συμβούλου καὶ πρωθυπουργοῦ τεσσάρων αὐτοκρατόρων¹. συγχρόνως δὲ συνέστησεν εἰς τὸν Δούκαν ὡς κατάλληλον τοῦ θανόντος διάδοχον τὸν φίλον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Ξιφιλῖνον, ὅστις προτιμῶν τὸν μονήρη βίον μόλις ἐπέισθη ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ ἔν' ἀνταλλάξῃ τὸ ἐν Ὀλύμπῳ καταγώγιον πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον (2 Ἰανουαρίου 1064)².

Ὁ Κωνσταντῖνος Δούκας δύο ἔλαβε πρὸ τῆς βασιλείας συζύγους· καὶ ἡ μὲν πρώτη θυγάτηρ τοῦ τότε πολυθρυλλήτου ἐπὶ στρατιωτικοῖς ἀνδραγαθήμασι Κωνσταντίνου Ἀργοκλίνη τοῦ ἀπὸ τῆς πατρίδος Θαλάσσης Θαλασσηνοῦ ἢ Δαλασσηνοῦ ἐπιλεγομένου καὶ ἐνὸς τῶν μνηστήρων τοῦ θρόνου ἐπὶ τῆς Ζωῆς χρηματίσαντος³, ἀπέβίωσεν ἄτεκνος· ἡ δὲ δευτέρα ἦν ἡ περιώνυμος ἐπὶ ἑλληνικῇ παιδείᾳ, συνέσει καὶ κάλλει Εὐδοκία, θυγάτηρ τοῦ Ἰωάννου Μακρεμβολίτου, διακριθέντος ἐπὶ τῆς κατὰ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος συνωμοσίας, ἣτις σκοπὸν ἔθετο τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλλαρίου⁴. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης ἀπέκτησεν ὁ Δούκας ἕξ τέκνα, ἕξ ὧν τέσσαρας μὲν υἱοὺς (Μιχαὴλ, ἕτερον τινα ἀποβιώσαντα ὀλίγον μετὰ τὴν ἀρχὴν, Ἀνδρόνικον καὶ Κωνσταντῖνον), καὶ δύο θυγατέρας⁵.

1. Βλέπε δημοσιευόμενον ἐν τῷ παρόντι τόμῳ (σελ. 388-421).

2. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλῖνον (σελ. 446-48).

3. Ψελλοῦ ἱστορ., σελ. 109, 261.

4. Κεδρηνός, σελ. 531 ἐκδ. Παρισίων. Ὁ Ψελλὸς ὀνομάζει τὸν Μακρεμβολίτην « ἀδελφὸν ἐκ πνευματικῆς διαθέσεως ». Ἱστορ., σελ. 272.

5. Ψελλοῦ ἱστορ., σελ. 267. Ὁ Σκυλίτσης (σελ. 659) σφάλλει ἀριθμῶν τρεῖς θυγατέρας, Ἄνναν, Θεοδώραν καὶ Ζωὴν, ἐνῶ ὁ Ψελλὸς λέγει δύο,

Τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν ἀποθνήσκων ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος (21 μαΐου 1067) ἐγκατέλιπεν ἐν τῇ βασιλείᾳ ἐπίτροπον τῶν ἀνηλίκων υἱῶν αὐτοῦ καὶ ἰδίως τοῦ πρεσβυτέρου Μιχαήλ, εἰς ὃν νομίμως ἀνήκεν ἡ διαδοχὴ, λαβὼν προηγουμένως παρ' αὐτῆς ἔγγραφον διαβεβαίωσιν, ὅτι δὲν ἤθελεν ἔλθει εἰς δεῦτερον γάμον.

Ἐν κακίστῃ καταστάσει παρέλαβε τὸ κράτος ἡ Εὐδοκία. Οἱ ἐκ τῆς ἀξιομέμπτου ἀνοχῆς τοῦ μαλθακοῦ αὐτῆς συζύγου ἐκθρασυνθέντες Σελτζουκίδαι Τούρκοι ἀδεῶς ἐδήρουν τὰς περὶ τὸν Εὐφράτην χώρας, προχωρήσαντες καὶ μέχρις Ἀγτιοχείας· οἱ δὲ στρατοὶ παραλύσαντες ἐκ τῆς ἀκηδείας καὶ φιλαργυρίας τοῦ προβεβασιλευκότητος οὐ μόνον δὲν ἐτόλμων ἵνα θέσωσι φραγμὸν εἰς τὰς βερβαρικὰς ταύτας ἐπιδρομὰς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν ἀπαθῶς ἔβλεπον ἀπαγομένους εἰς αἰχμαλωσίαν. Μόνος εἰς τῶν τότε στρατηγῶν ἐθεωρεῖτο ἰκανὸς ὅπως διασώσῃ τὴν κινδυνεύουσαν ἵνα ἐκτουρκισθῇ Συρίαν, ὁ Ρωμανὸς Διογένης, ἀλλὰ καὶ οὗτος φρουρῶν τότε ἐν Σαρδικῇ, διενόηθη ὅπως ἀρπάσῃ διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Σχυθῶν τὸν θρόνον ἐπὶ τοῦ ὁποίου μόλις ἐκάθισεν ἡ Εὐδοκία.

Ὁ Ρωμανὸς οὗτος συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν συστρατιωτῶν ὠδηγήθη δεσμώτης εἰς Βυζάντιον, καὶ παραστάς πρὸ τοῦ συγκλητικῆς δικαστηρίου παρρησίᾳ ὠμολόγησεν, ὅτι σκοπὸς τῆς μελετηθείσης ἀνταρσίας δὲν ἦτο ἡ ἀρπαγὴ τοῦ θρόνου, ἀλλ' ἡ ἀνόρθωσις τῆς καταπεσοῦσης στρατιωτικῆς δόξης. Καὶ ἡ μὲν σύγκλητος κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον, ἡ δὲ κοινὴ γνώμη συμπαθῶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξεγερθεῖσα οὐ μόνον ἔσωσε τοῦτον τῆς καταδίκης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Εὐδοκίαν ὑπέδειξεν ὅτι δι' αὐτοῦ καὶ μόνου ἡδύνατο καὶ εἰς

ἐξ ὧν τὴν μίαν ὀνομάζει Ἀρετὴν τὴν μοναχὴν· ἀλλαχοῦ δὲ (σελ. 720) ὁ αὐτὸς Σκυλίτσης ὡς καὶ ὁ Ζωναρᾶς (κxviii, 17) ἀμαρτάνουσι λέγοντες, ὅτι ὁ νυμφευθεὶς Ἑλένην τὴν θυγατέρα τοῦ Νορμανδοῦ Ροβέρτου Γυσχάρου Κωνσταντῖνος ἦν υἱὸς Μιχαήλ τοῦ Δούκα, ἀντὶ ἀδελφός· περὶ τοῦ γάμου τούτου εὑρηγται αὐτὰ τὰ πρὸς τὸν Ροβέρτον ἀποσταλέντα δύο γράμματα τοῦ Μιχαήλ Ζ' γεγραμμένα ὑπὸ Ψελλοῦ (ἐν Παρισ. κώδικι).

τοὺς παῖδας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν θρόνον καὶ τὸ κράτος νὰ διασώσῃ τοῦ κινδύνου. Ἡ βασίλισσα ἀπαλλάξασα τὸν Διογένην τῆς καταδίκης ἀνηγόρευσε αὐτὸν ἐν ἐπισήμῳ πομπῇ στρατηλάτην τῆς Ἀνατολῆς, μετ' οὐ πολὺ δὲ ὠριμώτερον σκεφθεῖσα προέβη καὶ εἰς γενναιοτέραν ἀπόφασιν, προσενηκουῖσα τούτῳ καὶ τὴν χεῖρα αὐτῆς καὶ τὴν συμβασιλείαν, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς τε ἐξασφαλίσεως τῆς διαδοχῆς ὑπὲρ τῶν μετὰ τοῦ Δούκα υἱῶν αὐτῆς καὶ ἰδίως τῆς σωτηρίας τῆς Ἀνατολῆς, ἢ Ρωμανίας ὡς τότε ἔλεγον. Οὕτω δὲ ἀνέλαβεν ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος τὸν δεινὸν καὶ ἀπελπιστικὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνα, θῦμα γενόμενος τοῦ ἠρωϊσμοῦ καὶ τῆς φιλοπατρίας αὐτοῦ, ἐξόχως μὲν τιμηθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων ἀντιπάλων, ἀναιδῶς ὅμως προδοθεὶς καὶ σκληρῶς τιμωρηθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων.

Παραδόξως δὲ ἡ Εὐδοκία δι' ἀγνώστους ἡμῖν λόγους δυσμενῶς διέκειτο καὶ πρὸ τῆς ἀρχῆς καὶ βασιλεύσασα πρὸς τὸν Ψελλὸν ¹, ἀπαρεσκομένη καὶ πρὸς πᾶσαν θωπείαν τοῦ μέχρι κολακείας θυμιάζοντος τὸ « θηλειῶν ἐκεῖνο σεμνολόγημα » φιλοσόφου. Οὕτω στέλλων πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον Δούκαν ἰχθυὺς ἔγραφε· « καὶ φάγοι μὲν λέων, συμφάγοι δὲ καὶ σκύμνος λέοντος, καὶ πρὸς τούτῳ ἡ λέαινα· ἀλλ' ἐρμήνευσον τῇ δεσποίνῃ τὸ ὄνομα, ἵνα μὴ κακίσοι τὸν λόγον, ἦν ἀντὶ πάντων καὶ ὑπὲρ πάντων ἐκτῆσάμην ἐγὼ καὶ εὐεργέτιν καὶ βασιλίδαν, εἶπω καὶ τὸ ἀπόρρητον καὶ ἀνεψιᾶν ², εἰ δὲ τολμηρὰ ἢ φωνὴ, τέμε τὴν γλῶτταν ἢ τῶν ἐμῶν

1. Ἡ πρὸς τὸν Ψελλὸν δυσμένεια τῆς Εὐδοκίας ἀφορμὴν ἴσως εἶχε τὴν πρὸς τὸν θεῖον αὐτῆς Μιχαὴλ Κηρουλλάριον διαγωγὴν τούτου, ἀναγκασθέντος, ὡς ἔρρηθη, ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ ἵνα συντάξῃ τὸ κατηγορητήριον τοῦ ὑποδίκου πατριάρχου· πιθανῶς δὲ πρὸς ἐξιλέωσιν αὐτοῦ συνέταξεν ὕστερον ὁ Ψελλὸς τὸ πρὸς τοῦτον ἐγκώμιον, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς Εὐδοκίας παρενείρει κολακευτικὰς τινὰς ἐκφράσεις (σελ. 381).

2. Ὁ Ψελλὸς ὁμολογεῖ ἑαυτὸν πνευματικὸν ἀδελφὸν (συμμοναστὴν ἢ ἀδελφοποιητὸν) τοῦ πατρὸς τῆς Εὐδοκίας. Ἱστορία, σελ. 272.

λόγων τομή, ὁ μόνος μοι τὸ στόμα ἐμφράξας, μᾶλλον δὲ τὸ τῆς ἐμῆς καρδίας ἐμμουσώτατον θέλητρον¹. » Ὄταν δὲ ἡ φιλόπατρις ἐκείνη γυνὴ βασιλεύσασα προσεῖδε τοὺς ἐπαπειλοῦντας πανταχόθεν τὸ κράτος κινδύνους, καὶ ὡς δευτέρου λόγου ἄξια θεωρήσασα καὶ στέμμα καὶ βασιλείαν παίδων, ἐνδελεχῶς διεσκέπτετο καθ' ἑαυτὴν καὶ μετὰ τῶν τότε συνετῶν συμβούλων περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, οἱ παράσιτοι τοῦ οἴκου αὐτῆς, ἐν οἷς ἐπρώτευσεν ὁ Ψελλὸς, συγκεντρωθέντες περὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Μιχαὴλ καὶ ἐντέχνως ἐξαπατήσαντες αὐτὸν, παρέσυρον εἰς ἀντιπολίτευσιν κατὰ τῆς δυστυχῆς μητρὸς, ὡς ἐπιβουλεωμένης δῆθεν τὰ ἴδια σπλάγγνα. Αὐτὴ ἡ ἐν τῷ ναῶ τυχαία δῆθεν τοῦ Ψελλοῦ συνάντησις πρὸς τὴν Εὐδοκίαν καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ὑποκριτικὴ τούτου εὐχὴ, φαίνεται μᾶλλον πλεκτάνη εὐφροῦς κατασκόπου προσπαθοῦντος νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν μυχὸν τῆς καρδίας αὐτῆς καὶ γνωρίσῃ κατὰ πόσον ἡ φιλοδοξία ἐπηρεάζει τὴν γυναῖκα ταύτην, ἢ εἰλικρινῆς συμπάθεια πρὸς τὴν βασιλεύσαν². Ἄλλ' ἡ γενναία γυνὴ περιφρονήσασα τὴν ποταπὴν ἐκείνην συνωμοσίαν προέβη εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἡρωϊκῆς αὐτῆς ἀποφάσεως, καὶ ὅταν πλέον ἤγαγεν ἐν τοῖς βασιλείοις τὸν Διογένην ὡς νυμφίον, τότε ἀπλῶς διακοινώσασα εἰς τὸν Ψελλὸν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὴν ἀπόφασιν, ἐκπεπληγμένους ἀμφοτέρους προσεκάλεσεν ὡς θεατὰς τοῦ δευτέρου αὐτῆς γάμου· ἐπίσης δὲ ὡς θεατῆς προσεκλήθη καὶ ὁ καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, ἀδελφὸς τοῦ προβεβασιλευκότος Κωνσταντίνου καὶ διὰ διαθήκης ἐκείνου συνεπίτροπος τῆς βασιλείας, ὅστις ἐξενεγκὼν φωνάς τινὰς ὑπὲρ τῶν παργνωρίζομένων δικαιωμάτων τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τέλους « συμπανηγυρίζει τοῖς βασιλεύουσι καὶ μονοноῦ τὸν ὑμέναιον ἄδει καὶ τῶν ἐπιγαμίων ἐμφορεῖται κρατῆρων³ ».

1. Παρισινὸς κῶδιξ, φύλ. 212.

2. Ἱστορία, σελ. 272.

3. Ἱστορία, σελ. 273-274.

Μετά τινος πικρίας ἐπιτιμᾶ ὁ Ψελλὸς τὸ πραξικόπημα τοῦτο τῆς Εὐδοκίας, ἐξ οὗ προέβλεπε κίνδυνον τῶν βασιλικῶν δικαιωμάτων τοῦ προστατευομένου καὶ πεφλημένου αὐτοῦ μῆθητοῦ Μιχαήλ, καίτοι ὁμολογῶν ὅτι οὐχὶ ἔλλειψις σωφροσύνης, ἀλλὰ πολιτικὴ ἀνάγκη ἐβίασεν αὐτὴν ν' ἀπαρνηθῆ καὶ τὴν προτέραν σεμνότητα τοῦ βίου καὶ ἰδίως τὴν πρὸς τὸν ἀποθανόντα σύζυγον ὑπόσχεσιν περὶ μὴ συνομολογήσεως δευτέρου γάμου. Ἄλλ' ἐνῶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ παραγνωρίζει καὶ τὸν ἠρωϊσμόν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ Διογέους, ἀνοήτως μάλιστα θεωρῶν τοῦτον ὑποδεέστερον αὐτοῦ περὶ τὴν γνῶσιν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, ἐν ἄλλοις συγχρόνοις πονήμασιν κατὰ κόρον ἐγκωμιάζει καὶ ταπεινῶς αὐτὸν κολακεύει. Καὶ ἐν μὲν τῷ προσφώνηματι πρὸς τοῦτον ἅμα βασιλεύσαντα, θεωρῶν αὐτὸν ὡς ἥρωα καὶ σωτῆρα, οὐχ ἦττον καλῶς ὑποδεικνύει αὐτῷ, ὅτι εἶναι ὑποδεέστερος τῆς βασιλείας¹ « ἦτις τὴν βασιλείαν τοῖς παισὶν ἐφύλαξεν » · μετ' οὐ πολὺ δὲ γράφων πρὸς τὸν Διογένην ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ὄντα λέγει αὐτῷ « εἰσεῖσθι πᾶσα ἡ πόλις τῷ μεγάλῳ σου κατορθώματι, ἐθαύμασαν δὲ σύμπαντες ὅτι μὴ τὴν νίκην ἐκόμπασας, μηδὲ ἦρας τῷ λόγῳ τὸ τρόπαιον, εἰ καὶ μόνος ἐγὼ σάλπιγγος μεγαλόφωνότερον πάσαις ἀκοαῖς τοῦτο διήχησα ».

Ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπανέστρεψεν ἐκ τῆς πρώτης κατὰ τῶν Τούρκων ἐκστρατείας, ὁ Ψελλὸς ἐξ ὀνόματος τῶν Βυζαντίων ἐξεφώνησε προσφώνημα ἐν τῷ κλητορίῳ (βασιλικῷ συμποσίῳ), περαιούμενον οὕτω · « Ταῦτα μὲν, θειότατε βασιλεῦ, ἡ πόλις σοὶ προσφωνεῖ, σὺ δὲ κειμένην ἀνάστησον, ἀλλοιωθεῖσαν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετᾶβαλε, ἀφαιρεθεῖσαν τὸ κάλλος τοῖς σοῖς ἀγωνίσμασι καταμόρφωσον, ἀπανθήσασαν φαίδρυνον, ὁ θειότατος αὐτῆς ἐραστῆς καὶ ἐρώμενος, ὁ τὸ κράτος Ρωμαίων τῷ τῶν βαρβάρων

1. « Σὺ μὲν, ὦ βασιλεῦ, κατὰ πάντων ἔχων τὰ νικητήρια, μόνος τῆς βασιλείας, εἶπω δὲ καὶ δεσπότιδος ἤτιτθσαι. » Παρισ. κῶδιξ, φύλ. 191.

δείξας λαμπρότερον, ὁ τὸ πρᾶγμα πάλαι τῆς βασιλείας ἀναδη-
σάμενος, νῦν δὲ εὐμοιρήσας καὶ τοῦ ὀνόματος¹, βασιλεῦ βασι-
λέων καὶ στρατηγῆ στρατηγῶν καὶ τῆς μεγάλης ταύτης καὶ θαυ-
μασιωτάτης τῶν πόλεων θαυμασιώτατον ὄντως καὶ πρᾶγμα καὶ
ὄνομα²! »

Ἡ ἀντίφασις αὕτη εὐκόλως ἐξηγεῖται· καὶ ἐν μὲν τῇ ἱστορίᾳ,
γραφείσῃ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτοῦ τοῦ μετ' οὐ πολὺ βασιλεύσαντος
μαθητοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ, ὁ Ψελλὸς ἐξυπῆρετεῖ τὰ πάθη τοῦ ἀθλίου
ἐκείνου ἡγεμόνος, ἐν δὲ ταῖς ἄνω ἐπιστολαῖς καὶ τοῖς προσφωνή-
μασιν ἐξεικονίζει οὐ μόνον τὰ ἀληθῆ αἰσθήματα τῶν τότε ἀνα-
πτερωθέντων τὰς ἐλπίδας ἐκ τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτῶν βασιλέως Βυζαν-
τίων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια ἑαυτοῦ συμφέροντα· διότι ὁ Διογένης οὐ
μόνον περιπειθήθη αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Εὐδοκίαν πρὸς και-
ρὸν τοῦλάχιστον συνεφιλίωσεν³.

Ὅπωςδὴποτε ὁμοῦ ἐπικίνδυνος ἐθεωρεῖτο ἡ ἐν τῇ βασιλευούσῃ
παρουσία τοῦ Ψελλοῦ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως· ὄθεν ὑπὸ
τὸ πρόσχημα τοῦ ὅτι ἡδύνατο ἵνα καταστῆ διὰ τῶν περὶ τὴν
στρατηγικὴν θεωρητικῶν γνώσεων αὐτοῦ ὠφέλιμος ἐν τῷ στρατο-
πέδῳ, ὁ Διογένης παρέλαβε τοῦτον μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ κατὰ
τῶν Τούρκων ἐκστρατεία (1069)⁴.

1. Ἐντεῦθεν δηλοῦται, ὅτι ὁ Διογένης μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐστέφθη
βασιλεύς.

2. Παρισ. κώδιξ, φύλ. 192-193, καὶ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς Διογένην ἐν
ταξιδίῳ (ἐκστρατεία) ὄντα (αὐτόθι).

3. « Οὐκ αὐτὸς μόνος ἀγαπᾷς τε καὶ ἐλεεῖς, ἀλλὰ καὶ τὴν δέσποιναν ὑπὲρ
ἐμοῦ ἀξιοῖς... Ἐνθους ὑφ' ἡδονῆς (ἡ βασίλισσα) γενομένη καὶ τὰ τῆς χαρᾶς
ἀποστάξασα δάκρυα, χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς θεὸν ἤρατο καὶ τὰς εἰωθυίας ὑπὲρ
σοῦ φωνὰς ἀνεφθέγγατο... Διηγησάμην αὐτῇ (τῇ Εὐδοκίᾳ) πρῶτα μὲν ὅτι
ἔχεις ὑπὲρ τῆς Ρωμανίας ζῆλον. » Ἐπιστολὴ πρὸς Διογένην, ἐν Παρ. κώ-
δικι, φύλ. 192.

4. Ἱστορία, σελ. 277.

Ἐν τούτοις ἐκτὸς τοῦ Ψελλοῦ καὶ ἄλλοι τῶν συγγρόνων, πρὸ πάντων δὲ οἱ μᾶλλον ἐνδιαφερόμενοι εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων θριάμβους τοῦ Διογένης Ἄρμενιοι¹, ὁμολογοῦσι τὸ ἄσκοπον καὶ κινδυνῶδες τῶν ἐστρατειῶν τούτων, κακίζοντες μάλιστα αὐτὸν, διότι ἄνευ στρατοῦ καλῶς διοργανισμένου καὶ ἀξιολόγου τινὸς συμμαχίας ἀκατάσχετος ἐξώρμα κατὰ τῶν πολυαριθμοτέρων καὶ καλῶς ὠχυρωμένων ἐχθρῶν, ὑπεροπτικῶς μάλιστα ἀπορρίπτων καὶ τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις αὐτῶν· τὸ δὲ χειρὸν ὅτι ἐπαρθείς ἐκ τῶν ἐφημέρων αὐτοῦ θριάμβων οὐ μόνον ἀπηνήθη τὰς πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δούκα ὁμολογίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν δυστυχῆ Εὐδοκίαν περιεφρόνησε². Ἄλλ' ἐπὶ τέλους οἱ ἐξ ἀρχῆς ἀντιπολιτευθέντες αὐτὸν Δούκαι ἀτίμως ἐπρόδωκαν ἐν μέσῳ τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀνάδρωσ ἐγκατέλιπον τὸν δυστυχῆ βασιλέα αἰχμάλωτον τῶν βαρβάρων.

Ἄμα διεδόθη ἐν Βυζαντίῳ ἡ θλιβερὰ ἐκείνη ἀγγελία, οἱ ἐν τοῖς βασιλείοις, προεξάρχοντος τοῦ Ψελλοῦ, ἀπεφάσισαν ὅπως τὸν μὲν ἀτυχῆ αἰχμάλωτον ἐγκαταλείψωσιν εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ, ἀναλάβῃ δὲ τὸ κράτος ὁ Μιχαὴλ μετὰ τῆς μητρὸς Εὐδοκίας. Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ κατέφθασεν ἑτέρα εἰδήσις, ὅτι ὁ σουλτάνος θαυμάσας τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἡρωϊκοῦ βασιλέως καὶ ἐλεήσας ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, οὐ μόνον βασιλικῶς ἐδεξιώθη αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἠλευθέρωσε μετὰ τῶν οἰκείων. Ὅθεν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ φοβηθέντες μὴ ἡ Εὐδοκία ἀνακαλέσῃ τοῦτον ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐκείνην μὲν ἀναγκάζουσι ν' ἀσπασθῇ τὸν

1. Arisdaguès, Histoire d'Arménie, σελ. 142-445. Mathieu d'Édesse, σελ. 168.

2. Καὶ ἕτερον δὲ ἄτοπον διέπραξεν ὁ Διογένης μνηστεύσας τὸν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς υἱὸν πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Νορμανδοῦ Ροβέρτου Ἰσχυάρδου, δοὺς οὕτως ἀφορμὴν εἰς τὰς κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους δυτικὰς ἐπιβρομάς· τὴν μνηστείαν δὲ ταύτην λύσας ὁ Μιχαὴλ Ζ' ἐνύμφευσεν τὴν Νορμανδὴν ταύτην πρὸς τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον. (Ἐπιστολαὶ πρὸς Ροδέρτον ἐν Παρισ. κώδικι, φύλ. 220).

μοναδικὸν βίον, τὸν δὲ Μιχαὴλ ἀναγορεύσαντες μόνον βασιλέα, πείθουσιν ὅπως ἀποστείλῃ στρατὸν πρὸς σύλληψιν τοῦ ἐν Συρίᾳ στρατολογοῦντος Διογένης ¹.

Μετ' ἀπελπιστικὸν ἀγῶνα ὁ Διογένης ἐγκαταλειφθεὶς καὶ προδοθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων ὀπαδῶν παρεδόθη αἰχμάλωτος εἰς τὸν στρατηγὸν Ἀνδρόνικον τὸν Δούκαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβεν ἔνορκον διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν ἤθελεν ἐπιβουλευθῆ ἢ ζωὴ αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ ὠμὸς καὶ παράσπονδος οὗτος στρατηγός, ἐκτελῶν τὴν ἐκ Βυζαντίου δοθεῖσαν αὐτῷ διαταγὴν, ἅμα συλλαβὼν τὸν ἀτυχῆ ἡγεμόνα, διέταξε τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐκτύφλωσιν αὐτοῦ ².

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ ὁ Ψελλὸς θρηνῶν ἐπὶ τῷ δυστυχίματι, διαμαρτύρεται ὅτι οὔτε αὐτὸς, οὔτε ὁ βασιλεὺς ἐγένοντο συνεργοὶ τοῦ ἐγκλήματος, τοῦ ὁποίου τὴν εὐθύνην φέρεי ὁ καῖσαρ Ἰωάννης Δούκας μετὰ τῶν υἱῶν καὶ ὀπαδῶν αὐτοῦ. "Ὅτι ὁ Ψελλὸς μεγάλως ἐχάρη μαθὼν τὴν ἦτταν καὶ τὸν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ἀδάνης ἀποκλεισμὸν τοῦ Διογένης ἔχομεν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν, ἐπιστολὴν δηλονότι αὐτοῦ γραφεῖσαν ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ πρὸς Ἀνδρόνικον τὸν Δούκαν· ἐν ταύτῃ μέχρις ἀηδίας ἐγκωμιάζων τὸν νικητὴν, εὐχεται ἐκ μέσης ψυχῆς ἵνα ἀκούσῃ συντόμως καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐπικινδύνου ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον χαιρεκάκως στηλιτεύει, ἀποκαλῶν αἰμοβόρον θῆρα καὶ δηλητηριώδη δράκοντα ³. "Ὅτι ὁμως καὶ οὗτος ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς διεμαρτυρήθησαν ἀμέσως ἐπὶ τῷ παρὰ τὴν γνώμην αὐτῶν διαπραχθέντι κακουργήματι, ἔχομεν ἐπίσης σύγχρονον μαρτυρίαν, τὴν ἐξῆς τοῦ Ψελλοῦ συγι-

1. Ψελλοῦ ἱστορία, σελ. 279-283. « Ἦρξατο δὲ τῆς ἀποκηρύξεως (τοῦ Διογένης) πρῶτος ὁ τῶν φιλοσόφων ὑπατος ὁ Ψελλός, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τινι τῶν ἰδίων συγγραμμάτων μεγαλαυχεῖ. » Σκυλίτσης, σελ. 703 ἐκδ. Παρισίων· παρ. καὶ Ζωναρᾶν, XVIII, 15.

2. Ἱστορία, σελ. 283-288.

3. Ἐν τῷ Παρισινῷ κώδικι, φύλ. 221-222.

νητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν δυστυχῆ ἡγεμόνα, τὸν ὅποιον ἀποκαλεῖ ἀληθῆ μάρτυρα.

« Πρὸς τὸν Διογένην ὅτε ἐτυφλώθη.

« Ἀπορῶ παντάπασι, γενναιότατε καὶ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, πότερον ὡς δυστυχεστάτον σε ἄνθρωπον ἀποκλαύσομαι, ἢ ὡς ἐκλεέστατον θαυμάσομαι μάρτυρα; ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέψω εἰς τὰ ἐπενεχθέντα σοι λυπηρὰ, ἀριθμὸν καὶ δύναμιν ὑπερβαίνοντα, μετὰ τῶν ἀτυχεστάτων συναριθμῶ· ὅταν δὲ τὴν γνώμην σου ἐνθυμηθῶ τὴν ἀναίτιον καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ προθυμίαν, μετὰ τῶν μαρτύρων συγκαταλέγω· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὰς μυρίας κακώσεις ἔτι μένεις μεγαλοψυχῶν καὶ εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, ὑπὲρ τὴν τάξιν σε τίθημι τὴν μαρτυρικὴν· οὐ γὰρ οἶδα εἴ τις ἕτερος ἄνθρωπος τοσοῦτον ἐπειράθη κακῶν, καὶ ταῦτα ἐπὶ πᾶσιν ἀναίτιος. Τοῦτο δὲ γινῶθι παρ' ἐμοῦ, θειώτατε ἄνθρωπε, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ βίῳ γινόμενα τῆς θείας προνοίας καὶ οἰκονομίας ἐξήρτηνται, καὶ οὐδὲν ἀλόγιστον, οὐδὲ ἀπρονόητον, ἀλλὰ πάντα ἐποπτεύει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς, καὶ ἀντὶ τῶν ἐνταῦθα ἐπιπόνων καὶ δυσχερῶν μεγάλας ἀντιδόσεις τοῖς ὑπομείνασι ταμιεύεται. Οἶδα μὲν γὰρ ὅτι δριμύ τὸ στερηθῆναι φῶτος, καὶ ταῦτα ἐπιπόνως οὕτως καὶ ἐπὶ πολλαῖς προηγησαμέναις κακώσεσιν, ἀλλ' αὖθις ἐπίσταμαι ὅτι μέγα τὸ ἀπολαῦσαι τοῦ θείου φῶτος, ὅπερ ἤδη προητοιμάσθη σοι καὶ ὅσον οὕτω χορηγηθήσεται τῇ καρδίᾳ σου· ἀνάψει γὰρ ὁ θεὸς ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀκήρατον φῶς καὶ καταλάμψει σε ἡμέρα σωτήριος, καὶ καταυγάσει σε ἄδυτος ἥλιος, καὶ μισήσεις μὲν τοῦτο τὸ ἡλιακὸν πῦρ, ἀγαπήσεις δὲ τὸ νοητὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπόρρητον φῶς· διὸ αἶνον¹ τῷ θεῷ, ὅτι ἄνθρωπον ὄντα σε, ἄγγελον εἰργάσατο, καὶ ὀμμάτων στερηθέντος σε τοῦ κρείττονος φῶτος κατηξίωσε καὶ ἔταξε μετὰ

1. Προσθετέον [ἀπόδος].

τῶν γενναίων αὐτοῦ ἀθλητῶν, καὶ τὸ ἐπικηρον ἀφελόμενός σε διάδημα, οὐρανοπλόκῳ στεφάνῳ σὲ κατεκόσμησεν. Ἐνθυμήθητι τὸ μέλλον κριτήριον τοῦ θεοῦ, ὅτι οἱ μὲν τὰ πολλὰ εὐτυχήσαντες ἐνταῦθα, ἢ παντάπασι τῆς ἐκείθεν δόξης ἀπελαθήσονται, ἢ τιμῆς βραχείας ἀζιωθήσονται· σὺ δὲ ἐν δεξιᾷ σταθήσῃ τοῦ δικαστοῦ λαμπρῶς, λαμπρῶς ἐστεφανωμένος μαρτυρικῶ διαδήματι, ἀνεωγμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ θεῖα κατοπτεῦων μυστήρια καὶ θεάματα· καταφιλήσουσί σου τὰ πονήσαντα ὄμματα μάρτυρες, κατασπάσσονται ἄγγελοι, θαρρούντως ἐρῶ καὶ θεὸς αὐτός. Τὴν τοσαύτην χαρὰν ἐνθυμούμενος ἐπάναγε σεαυτὸν ἐπὶ τὸ εὐθυμότερον, καὶ εὐφραίνου ἐν τοῖς παθήμασί σου κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον, θεὸς δὲ εἰς καρδίαν ὀρῶν μερίδα τινὰ θεῖαν ἐν τῇ ψυχῇ σου διέγνωκε, καὶ ἵνα μὴ συμπνιγῇ ταῖς σωματικαῖς ἀκάνθαις, τὸ μὲν σῶμα βραχὺ διέφθειρε, τὸ δὲ ἀγαθὸν σπέρμα διεφύλαξεν ἀοράτως ἀοράτοις δυνάμεσιν.

« Ἐπὶ πᾶσι καὶ πρὸ πάντων ὀμνυμί σοι θεὸν ὃν ὁ ἀληθὴς πρεσβεύει λόγος, ὅτι ἀθῶος ἢ τοῦ βασιλείως ψυχὴ τοῦ σοῦ πειρασμοῦ καὶ πάντα τοῦ γεγονότος ἀναίτιος· ὅτε δὲ ἔδοξε κατορθῶσαι τὸ μηδεμίαν προσγενέσθαι σοι κᾶκωσιν, τότε σοι τὸ πειρατήριον προσεγένετο· ἤλγησεν ἀκούσας τὴν ψυχὴν, ἐστέναξε μέγα, ἐθρήνησεν, ἐκόψατο περιπαθῶς, κατήνεγκε δακρύων κρουνοὺς, ηὔξατο χανεῖν αὐτῷ καὶ τὴν γῆν. Μὴ ἀπιστήσης μοι γράφοντι, οὐ ψευδῆς ὁ λόγος, οὐδὲ πρὸς χάριν, ἀλλ' ἀληθὴς καὶ φωτὸς τηλαυγέστερος· οὐπω παραμεμύθηται, ἀλλ' αὐτὴν ἀπολέγεται τὴν ζωὴν. Ἐχεις καὶ τοῦτο κᾶν παραμύθιον, ἔχεις ὃν ἐφίλεις δεσπότην, ἢ καὶ υἱὸν εἶπομι γνησιώτατον ἅμα καὶ φίλτατον, ἔχεις τὸν παραμυθησόμενον, τὸν ὑπὲρ σοῦ κλαύσαντα, τὸν ἀναπαύσαντα, τὸν ἀγκαλισόμενον, τὸν τιμῆσοντα.

« Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην αἵμασιν οἰκείοις ἢ δάκρυσι τὴν παροῦσαν χαράξαι ἐπιστολήν, ἐπεὶδ' οὐκ ἂν ἦν δυνατόν, ἔγραψα ὅπωςδῆποτε, ἔγραψα στεναζῶν μέγα καὶ ὀδυρόμενός, ὅτι σε πάντοθεν πε-

ριφυλάξει σπυδων και προθυμούμενος, οὐκ ἠδυνήθην ὑπέξελεῖν τῆς ἐπενεχθείσης σοι συμφορᾶς ¹. »

Οὕτε κόκκον τῆς μητρικῆς εὐφυΐας κληρονομήσας ὁ Μιχαὴλ Ζ', ἀνεδείχθη γνήσιος διάδοχος τοῦ στενοκεφάλου αὐτοῦ πατρὸς, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὡς ἐκεῖνος κεκυριευμένος ἐλαττωμάτων, τῆς φιλαργυρίας, ψευδευλαβείας καὶ βλακώδους νωθρότητος.

Περιφρονήσας τὸν ἔθνικὸν στρατὸν, περιστοιγίσθη ὑπὸ ξένων μισθοφόρων, Σκανδιναυῶν ² καὶ ἰδίως Νορμανδῶν καὶ Ἰταλῶν τυχοδιωκτῶν, οἵτινες ἐγένοντο ἀληθῆς πληγὴ τοῦ Φαραῶ, ἀσπλάγχως δροῦντες καὶ ληστεύοντες τὰς λαβούσας τὴν δυστυχίαν ἵνα ἐμπιστευθῶσιν εἰς τὴν φρούρησιν αὐτῶν ἐπαρχίας· καὶ ποτὲ μὲν πρὸς τοὺς Τούρκους συμμαχοῦντες ἐξεπλήρουν τὰ θηριώδη αὐτῶν πάθη, ἄλλοτε δὲ ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ταπεινῶς ἐπικαλουμένου τὸ ἔλεος αὐτῶν ἀθλίου ἡγεμόνος, κατ' ἀρσάκειαν ἠχμαλώτιζον τοὺς ἄλλους στρατηγούς καὶ αὐτοὺς μάλιστα τοὺς συγγενεῖς τοῦ βασιλέως.

Συνεπεία δὲ τῆς στρατιωτικῆς ταύτης παραλυσίας οἱ μὲν Τούρκοι ἀνεμποδίστως ἐφθειρον καὶ κατέκτων τὴν μικρὰν Ἀσίαν, οἱ δὲ Βούλγαροι καθήρουν τοὺς στρατηγούς τοῦ βασιλέως ἀνακηρύττοντες ἰδίους ἡγεμόνας· ἐνῶ δὲ οἱ Κροάται ἐπέτρεχον τὰ περιχωρα, μοῖρα τῶν Πατρινάκων ἐφθασε πρὸ τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἀφοῦ κατειρωνεύθη τῶν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς βασιλευούσης πόλεως ἀρχόντων, ἀνενόχλητος ἐπανεστρεψεν εἰς τὰ ἴδια. Τῆς συγχύσεως δὲ ταύτης ἐπωφελοῦμενοι, οἱ μὲν Νορμανδοὶ ἐπαγίου τὴν ἐν Ἰταλίᾳ δυναστείαν αὐτῶν, ὁ δὲ πάπας Γρηγόριος Ζ' παρεσκευάζε τὴν κατὰ τοῦ Βυζαντίου μετ' οὐ πολὺ ἐκραγεῖσαν φοβεράν ἐκεί-

1. Παρισ. κῶδιξ, φύλ. 207.

2. Τοὺς μισθοφόρους τούτους γνωστοὺς ὑπὸ τὸ Ρουρικὸν ὄνομα Βαράγγους (ἀρματωλοὺς) ὁ Μιχαὴλ ἐπωνόμασεν Ἀθανάτους (βλ. Νικηφόρον Βρυέννιον, σελ. 133-134 ἐκδ. Παρισίων).

νην καταγίδα τῶν νορμανδικῶν καὶ τῶν σταυροφορικῶν ἐπιδρομῶν.

Ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαήλ τούτου δύο ὄψωσούν συνετοὶ καὶ εὐσυνείδητοι ἄνδρες, Ἰωάννης ὁ Σίδης μητροπολίτης καὶ ὁ θεῖος τοῦ βασιλέως Ἰωάννης ὁ Καῖσαρ, κατορθώσαντες νὰ ἐλκύσωσι τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ νεωροῦ νεανίσκου, ἐκυβέρνηων μετὰ τινος δραστηριότητος καὶ ἐπεικειάς, καθὰ ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι ἱστορικοὶ¹. Δυστυχῶς ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἀμφοτέροι ὑπεσκελίσθησαν ὑπὸ φαύλου καὶ τριβολιμαίου τινὸς καθάρματος, Νικηφόρου, ἢ Νικηφορίττη ὑποκοριστικῶς καλουμένου. Ὁ βδελυρὸς οὗτος εὐνοῦχος ἔλκων τὸ γένος ἐκ τοῦ θέματος τῶν Βουκελαριῶν, ἀναφανείς τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μονομάχου, ἀνεδείχθη ἰδίως ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πατρὸς τοῦ Μιχαήλ μᾶλλον διὰ τῶν σατανικῶν αὐτοῦ ραδιουργιῶν ἢ διὰ τινος ἄλλης ἰκανότητος· αἰσχυρῶς δὲ διαβαλὼν καὶ αὐτὴν τὴν σύζυγον τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα Εὐδοκίαν, ὡς ἀπεχθανομένην αὐτὸν, ἀπεπέμφθη μὲν τῶν βασιλείων, λαβὼν ὅμως οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ἀξίωμα, τὸ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀντιοχείας. Ἀμοιρῶν ὁ Νικηφορίττης στρατιωτικῆς τινος ἰκανότητος, κατάρθωσε δι' ἐπιτηδείου ραδιουργίας νὰ ὑποκινήσῃ ταραχὰς καὶ σκάνδαλα, πρὸς εὐπροφάσιστον λήστευσιν τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ἀπογύμνωσιν τῶν ἀτυχῶν αὐτοῦ ὑπηκόων, μέχρις οὐ αἰ κραυγαὶ τῶν ἀναξιοπαθούντων Ἀντιοχείων ἐβίασαν τὸν Δούκαν ὅπως ἀνακαλέσῃ πρὸς στιγμὴν τὸν λήσταρχον δοῦκα, ὅστις παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνέλαβε μετ' οὐ πολὺ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα.

Ἄμα βασιλεύσασα ἡ Εὐδοκία καθήρесе καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακὰς τὸν εὐνοούμενον τοῦτον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς· οὐχ ἦττον ὅμως ὁ παμπόνηρος ἄνθρωπος κατάρθωσε διὰ χρημάτων ἴν' ἀποφυλακισθῇ, διορισθεὶς μάλιστα καὶ κριτῆς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ

1. Ἀτταλειάτης, σελ. 180.

Πελοποννήσου. Ἐντεῦθεν δὲ ἀνακληθεὶς εἰς Βυζάντιον ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ζ' ὀνομάσθη λογοθέτης τοῦ δρόμου ἢ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν.

Ὁ πολυμήχανος οὗτος ραδιοῦργος, ἀφοῦ ὑπεσκέλισε τοὺς τέως παρὰ τῷ βασιλεῖ εἰσακουομένους, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, καὶ ἀνέδειξε τὴν βασιλείαν ἀληθὲς λησταρχεῖον. Οἱ πολῖται ὑπὸ διαφόρους προφάσεις ἐσύροντο εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἀπεγυμνοῦντο τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς· τὰ δημόσια ἀξιώματα ἐπωλοῦντο εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἱερά τῶν ναῶν σκευὴ ἀνιέρως ἐκλέπτοντο ὅπως ἐπαυξήσῃσι τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀπλήστου βασιλέως καὶ τοῦ ἀπληστοτέρου αὐτοῦ ὑπουργοῦ. Εἰς ἐπισφράγισιν δὲ τοῦ κακοῦ ὁ Μιχαὴλ, ἐπωφελούμενος τῆς τότε ἐπικρατούσης σιτοδείας, κατὰ προτροπὴν τοῦ Νικηφορίτση ἀνέλαβε τὸ μονοπώλιον τοῦ σίτου, συστήσας ἰδίως ἐν Ραιδεστῷ βασιλικὴν ἀποθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεχρεοῦντο οἱ ἀγρόται ἵνα συσσωρεύωσι τὸν σίτον, τὸν ὁποῖον ἀντὶ τιμῆς τέως ἀγνώστου ὁ ἀσυνείδητος βασιλεὺς ἐπῶλει εἰς τοὺς λιμοκτονοῦντας αὐτοῦ ὑπηκόους· συνεπεία δὲ τοῦ αἰσχροῦ τούτου μονοπωλίου ἀπέδότη αὐτῷ καὶ τὸ διακριτικὸν ἐπώνυμον Παραπινάκιος, ὡς πωλοῦντι ἀντὶ ἐνὸς νομίσματος τὸν μῶδιον ἔλαττον ἐνὸς πινακίου, ἐνῶ προηγουμένως ἐν τῇ αὐτῇ τιμῇ ἠγοράζοντο δέκα καὶ ὀκτῶ μῶδιοι¹. Πρὸς δὲ τῷ λιμῷ καὶ λοιμῷ ἐνσκήψας ἐθέριζε τὸ ὑπήκοον.

Ὁ σκληροκάρδιος καὶ ἄπληστος βασιλεὺς οὔτε εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ταῦτα δεινὰ ἐκάμπετο, οὔτε περὶ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τοῦ κράτους ἐξωτερικῶν κινδύνων ἔλαβε πρόνοιάν τινα· ἐμπιστευθεὶς τὴν ὅλην διοίκησιν εἰς τὸν Νικηφορίτσην, ἐκλείετο ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ νυχθημερὸν ἠσχολεῖτο μελετῶν τὰς θείας γραφάς, καὶ ἰδίως τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ποιητικὴν, καὶ ἐβασάνιζε τὸ κενὸν αὐτοῦ κρανίον εἰς κατάληψιν τῶν ὑψηλῶν τού-

1. Ἀταλειάτης, 203. Σκυλίτσης, 714.

των μαθημάτων, καὶ εἰς σύνταξιν ἰάμβων καὶ ἄλλων ποιητικῶν ἀθυρμάτων, ἀφοῦ μάλιστα καὶ τῆς δεούσης φαντασίας ἐστερεῖτο καὶ περὶ αὐτὰ τὰ μέτρα ἐχώλαιεν. Εἰς τῶν χρονογράφων, Κωνσταντῖνος ὁ Μανασσῆς, εὐφωῶς εἰρωνεύεται τὸν σχολαστικὸν καὶ ἀφυέστατον ἐκεῖνον ἡγεμόνα ἐν τοῖς ἐξῆς στίχοις :

Νύκτας αὐπνοὺς ἴαυεν, ἄλλος ἦν Δημοσθένης,
ἢ Δίδυμος χαλκέντερος, Ἀλεξανδρεὺς τὸ γένος·
καὶ ὁ τῆς χώρας γεωργὸς ἔζη κοχλίου βίον
ὀλίγα προερχόμενος καὶ πάλιν ὑποφεύγων,
καὶ πάλιν ἐλυτρούμενος τοῖς δόμοις ὡς δοτράκοις,
ἢ μέλλον ὡς βυθότροφος πίννα χωματοφάγος,
δεόμενος τοῦ νύξοντος εἰς βασιλείους πράξεις,
καὶ χρήζων ὑπομνήσοντος ἐπι Ρωμαίων ἀρχεῖ.

Καὶ ὅταν δὲ ἔμαθε τὰς ἐπιδρομὰς καὶ τὰς προόδους τῶν Τούρκων καὶ τῶν Σιλαύων, ἀπλῶς ἠρκέσθη ἵνα ἐπιτιμήσῃ τὸν κλύδωνα δι' ἀστρολογικῶν τιμῶν μαγγανειῶν.

Δύο τῶν τότε ἐπισήμων στρατηγῶν, Νικηφόρος Φωκᾶς ὁ Βοτανιάτης καὶ Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, ἀφοῦ μάτην προέτρεψαν τὸν ἄθλιον βασιλίσκον ἵν' ἀνανήψῃ τοῦ ληθάργου, ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, καὶ ὁ μὲν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνατολικῶν, ὁ δὲ τῶν δυτικῶν ταγματῶν διηυθύνθησαν κατὰ τοῦ Βυζαντίου.

Ἄλλὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς πανταχόθεν μυκωμένης καταιγίδος ἐπέσπευσαν ἰδίως οἱ ἐν Βυζαντίῳ, οἵτινες ἀπελπισθέντες περὶ θεραπείας τοῦ κακοῦ, ἠγέρθησαν ἀπαξάπαντες καὶ εἰσελάσαντες εἰς τὰ βασίλεια, τὸν μὲν Μιχαὴλ Ζ', ἐγκαταλειφθέντα καὶ ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ μισθοφόρων καθαιρέσαντες τῆς βασιλείας ἐβίασαν ἵν' ἀσπασθῇ τὸ μοναδικὸν σχῆμα, τὸν δὲ Βοτανιάτην προσεκάλεσαν ὅπως παραλάβῃ τὸν θρόνον (31 μαρτίου 1078) ¹.

1. Ἀτταλειάτης, σελ. 269-273. Σκυλίτσης, 732-34. Ζωναρᾶς, XVIII, 18. Ὁ Ἀτταλειάτης ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Μιχαὴλ, με-

Ὁ μικρὸν μέρος τῆς εὐθύνης ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ ἐκείνῃ καταστάσει φέρει καὶ ὁ Ψελλός· διότι εἰς μὲν τὴν τόλμην τοῦ ῥασοφοροῦντος τούτου φιλοσόφου ὀφείλεται ἡ πρὸς στιγμὴν διακοπὴ τῆς ἐνδόξου βασιλείας τῶν Κομνηνῶν καὶ ἡ ἐνθρόνισις τοῦ βλακώδους Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, εἰς δὲ τὰς ῥαδιουργίας αὐτοῦ ἡ κατὰ τῆς Εὐδοκίας ἀντιπολίτευσις τοῦ ἰδίου οἴκου καὶ ἡ τραγικὴ τοῦ Διογένους καταστροφή.

Αὐτὸς ὁ Ψελλὸς διέπλασε καὶ ἐμόρφωσε τὸν νηπιόθεν ἐμπιστευθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς Μιχαὴλ τοῦτον τὸν Δούκαν, ἀναδείξας αὐτὸν σχολαστικὸν μᾶλλον διδάσκαλον ἢ μέτριον ἡγεμόνα· ναὶ μὲν δὲν ἠδύνατο ἵνα ἐμφυτεύσῃ εὐφυΐαν εἰς τὴν φύσει ἀφυᾶ ἐκείνην κεφαλὴν, ἠδύνατο ὅμως νὰ ἐξευγενίσῃ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ ἐκρίζων τὰ κυριεύοντα αὐτῆς ποταπὰ πάθη, ἀναδείξῃ αὐτὸν ἄνθρωπον ὅπως οὖν γενναϊόφρονα καὶ φιλελεῆμονα, καὶ οὐχὶ κτήνος φέρον προσωπεῖον ἀνθρωπίνης ὑποκρίσεως. Εἰς μόνον τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον ἀποβλέψας ὁ Ψελλός, μόνον σκοπὸν προέθετο ἵνα προσελκύσῃ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ἐπιδόξου βασιλέως, ὅστις καὶ πραγματικῶς ἠγάπησε τὸν διδάσκαλον πλειότερον καὶ αὐτῶν τῶν γονέων¹.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἄδοξος οὗτος θρίαμβος τοῦ ἐγωῖστοῦ φιλοσόφου ὑπῆρξε στιγμιαῖος· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑποσκελισθεῖς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ πολυμηχάνου Νικηφορίτη, εἶδε ματαιούμενα τὰ φιλόδοξα αὐτοῦ ὄνειρα, προσερχόμενος μὲν ἐν τοῖς βασιλείοις, ἀλλ' ὡς ταπεινὸς μᾶλλον παράσιτος ἢ ὡς ἐκτιμώμενος φίλος καὶ βασιλικὸς σύμβουλος. Ὡσεὶ αἰσχυνόμενος νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν περιφρόνησιν τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, προτιμᾷ ἵνα διακόψῃ ἀποτόμως τὴν διήγησιν, οὔτε κἂν λόγον ποιούμενος περὶ τῶν μετὰ ταῦτα πολλῶν καὶ ποικίλων συμβεβηκότων, οὔτε αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Νι-

ταχειρίζεται τὴν μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαν κοινὴν ἔκφρασιν « μηδὲ ἡ ῥίς τινος αἵματος ἐγένετο διάβροχος ».

1. Ἱστορία, σελ. 291, καὶ 282.

κηφορίτσι, μνημονεύων· οὕτω δὲ ἡ ἱστορία αὐτοῦ περατοῦται δι' ἐγκωμίου τοῦ βασιλεύσαντος Μιχαήλ, καὶ τούτου γεγραμμένου ὑπὸ τὰ ὄμμακα ἐκείνου¹, παραδόξως δ' ἐπισυνάπτεται αὐτῇ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαφωτίσεως ξηρὰ ἀνάλυσις τῆς πρὸς τὸν ἐπαναστάντα Νικηφόρον τὸν Βοτανιάτην ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως.

Ἐκ τῶν τότε χρονογράφων ὁ μὲν σύγχρονος καὶ καλῶς γινώσκων τὰ τότε συμβαίνοντα Μιχαήλ ὁ Ἀτταλειάτης, οὔτε κἀν ὀνομάζει που τὸν Ψελλὸν ὡς συνένοχον τῆς παραλυσίας ἐκείνης, καίτοι διὰ μακρῶν στιγματίζων τὴν ἀπάνθρωπον τοῦ Νικηφορίτση διοίκεισιν καὶ τῶν συνυπουργούντων αὐτῶ, ὡς τοῦ μοναχοῦ Δαβίδ τοῦ μεγάλου ἑταιρειάρχου²· οἱ δὲ μεταγενέστεροι, Σκυλίτσης καὶ Ζωναρᾶς, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ Ψελλοῦ ἱστορίας παραλαβόντες τὴν εἶδησιν τῆς περὶ τὸ ἰαμβίξειν ἀτελεσφόρου σπουδῆς τοῦ Μιχαήλ Ζ', ἐπιτιμῶσι μὲν τὸν διδάσκαλον ἐπὶ τῇ σχολαστικῇ ἀνατροφῇ τοῦ μαθητοῦ, δὲν ἀναφέρουσιν ὅμως καὶ τὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἀνάμιξιν ἐκείνου³.

Ὡς μόνον ἀξιοσημείωτον συμβᾶν εἰς τὸν τότε πολιτικῶς παρηγωνισμένον Ψελλὸν, ἦν ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰωάννην τὸν Ξιφιλῖνον φιλοσοφικὴ αὐτοῦ διένεξις· ὡς προερρήθη, ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ διακρινόμενος ἰδίως ἐπὶ βαθεῖα γνώσει τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, οὐχ ἥττον ἠσχολεῖτο καὶ περὶ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ πολλὰς συγγράφας πραγματείας εἰς ἐπίλυσιν καὶ διαφώτισιν διαφόρων νομικῶν ζητημάτων⁴, συνέταξε καὶ πλήρες ὀπωσοῦν φιλοσοφικόν

1. Ἱστορία, σελ. 292.

2. Δὲν πρέπει νὰ συγχυθῇ ὁ Ψελλὸς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ἀτταλειάτου (σελ. 296) ἀναφερόμενον μοναχὸν Μιχαήλ τὸν ὑπέριμον, ὑπουργὸν τοῦ Βοτανιάτου, διότι τούτων ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς ἀλλαχοῦ μὲν ὀνομάζει Νικομήδην (σελ. 181) ἐνταῦθα δ' ἐκ Νικομηδείας καταγόμενον· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Μιχαήλ οὗτος εἶναι ὁ ὑπὸ Βρυεννίου (σελ. 121) Βαρὸς ἐπονομαζόμενος.

3. Ζωναρᾶς, XVIII, 16. Σκυλίτσης, σελ. 706 καὶ 725.

4. Ἐπιτάφιος εἰς Ξιφιλῖνον, σελ. 453-455.

καὶ θεολογικὸν σύστημα, βάσιν ἔχον τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὰ λεγόμενα Χαλδαϊκὰ δόγματα τῶν Ἀλεξανδρινῶν φιλοσόφων¹. Πρὸς ἀναίρεσιν μᾶλλον τῶν τελευταίων τούτων δοξασιῶν τοῦ Ξιφιλίνου ὁ Ψελλὸς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συνέγραψε τὰς δύο γνωστάς αὐτοῦ πραγματείας περὶ τῶν Χαλδαϊκῶν δογμάτων, καὶ προηγουμένως δ' ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ συνδιδάσκων τούτῳ μετὰ τινος περιφρονήσεως ἐλάλησε πρὸς τοὺς μαθητὰς περὶ τῆς Χαλδαϊκῆς θεογονίας². Ἡ μεταξὺ ὅμως τῶν δύο φίλων διένεξις εἰς ἀληθῆ μετεβλήθη ἀγῶνα, ἅμα ὁ Ξιφιλῖνος τῇ συστάσει ἐκείνου προσεκλήθη ἐκ τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ ἡσυχαστηρίου ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Γράψας φιλικὴν πρὸς τοῦτον ἐπιστολὴν ὁ Ψελλὸς, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξεφράσθη καὶ μετὰ τοῦ συνήθους ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τοῦ Πλάτωνος· εἰς δὲ τὸ γράμμα τοῦτο ἀπαντήσας ὁ μισοπλάτων πατριάρχης ἀπειλητικῶς ὑπέδειξεν αὐτῷ, ὅτι οἱ θαυμασταὶ τοῦ Πλάτωνος παύουσιν ἀποτελοῦντες μέλος τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Ἐκ τῆς ἀνεπίστου ταύτης ἀπειλῆς ταραχθεὶς ὁ Ψελλὸς ἔγραψε πρὸς τὸν πατριαρχεῦοντα φίλον ἐπιστολὴν, ἐν ἣ προσπαθῶν ἵνα δικαιολογήσῃ τὸν πρὸς τὸν Ἀθηναῖον φιλόσοφον ἔρωτα αὐτοῦ, ἔγραφε καὶ ταῦτα· « Πλάτωνα δὲ καὶ οὐς λέγεις Χρυσίππους ἠγάπησα μὲν, πῶς γὰρ οὐ; ἀλλ' ἄχρι τοῦ τέλους καὶ τῆς ἐπιφαινομένης λειότητος, τῶν δὲ παρ' ἐκείνοις δογμάτων ἃ μὲν εὐθὺς παρεώρακα, τινὰ δὲ ὡς πρὸς τὰς ἡμεδαπὰς συνεργὰ ὑποθέσεις εὐ μάλα λαθὼν τοῖς ἱεροῖς λόγοις συνέμιξα, ὡς που δὴ καὶ Γρηγόριος καὶ Βασίλειος οἱ μεγάλοι τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες πεπράχασι. Ἐμὸς ὁ Πλάτων, ἀδελφε, καὶ ὁ Χρυσίππος! ὁ δὲ Χριστὸς ὧ συνεσταύρωμαι, τίνος; δι' ὃν ὅσον ἐν συμβόλοις τὴν ὑλικὴν ἀπέκρσα περιττότητα, δι' ὃν ἀφ' ἐτέρας πρὸς ἐτέραν μετετέθην ζωὴν;

1. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο γινώσκεται μόνον ἐκ τῆς ὑπὸ Ψελλοῦ ἀναλύσεως αὐτοῦ (αὐτόθι, σελ. 456-462).

2. Pselli opuscula, ed. Boissonade, σελ. 151-152.

Ὁὐ μὴν εἰ καθαρῶς εἰμι τοῦ Χριστοῦ τοὺς σοφωτέρους τῶν λόγων ἀρνήσομαι καὶ τὴν γνώσιν τῶν ὄντων, ὅσα τε νοητὰ καὶ ὅσα αἰσθητὰ πέφυκεν ἀποδύσομαι· ἀλλ' ἐντεύζομαι μὲν τῷ θεῷ δι' εὐχῆς ὅποσα δυνήσομαι καὶ ἀρπασθήσομαι, εἴ γε δοθῆῃ μοι, καταβάς δὲ ἐκείθεν διὰ τὸ τῆς φύσεως πολυκίνητον ἐπὶ τοὺς λειμῶνας βαδιοῦμαι τῶν λόγων¹. »

Ἄγνοοῦνται ἄλλαι λεπτομέρειαι τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης διενέξεως, ἥτις βεβαίως δὲν περιωρίσθη εἰς μόνην τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπιστολῶν τούτων· ὅταν ὅμως ἀπεβίωσεν ὁ πατριάρχης (2 αὐγούστου 1075) ὁ Ψελλὸς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ἀγίας Σοφίας ἐγκωμιάσας ἐπαξίως τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν παιδείαν τοῦ νεκροῦ, παραδόξως μετέβαλλε περὶ τὸ τέλος τὸ ἐπιτάφιον ἐγκώμιον εἰς φιλοσοφικὴν συζήτησιν, εἰρωνικῶς καταμωκώμενος τῶν δοξασιῶν τοῦ μισοπλάτωνος φίλου, πρὸς τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου ἀποτείνει τὸν ἔλεγχον. Ἡ τοιαύτη δ' ἐπίκρισις εἰς διπλοῦν ἀπέβλεπε σκοπόν· τὸ μὲν ὅπως διατρανώσῃ ἐνώπιον τοῦ φιλοσοφικῶς τότε διηρημένου ἀκροατηρίου, ὅτι καταγέλαστοι καθίστανται οἱ προτιμῶντες νὰ ἐπισκοτιῶσι τὰ χριστιανικὰ δόγματα διὰ τῆς ἀναμίξεως τῶν ἀριστοτελικῶν καὶ τῶν Χαλδαϊκῶν, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἐμπαθῶς ἀποκηρύττουσι τὸν Πλάτωνα, τὸ δὲ, ὅπως καὶ ὁ ῥήτωρ ἀπολογηθῇ εἰς τὰ κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ξιφιλίνου γραφέντα.

Μετὰ τὸ ἔτος 1075 οὐδεμίαν σχεδὸν² γινώσκομεν περὶ τοῦ Ψελλοῦ εἶδησιν· μετὰ τινος δὲ πιθανότητος εἰκάζεται, ὅτι προῖδῶν

1. Παρισινὸς κῶδιξ, φύλ. 231.

2. Λέγω σχεδὸν, διότι ἄγνωστον ἐν ποίῳ ἔτει συνέταξεν ὁ Ψελλὸς τὴν πρὸς Ροδέρτον τὸν Γυσχάρδον ἐπιστολὴν τοῦ Μιχαῆλ Ζ', ἐξαιτουμένου τὴν χεῖρα μιᾶς τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου· ἐπίσης δὲ ἄγνωστον ἐὰν αὐτὸς ὁ Ψελλὸς, παραμείνας μέχρι τοῦ ἔτους 1077, συνέταξε καὶ τὴν πρὸς τὸν ἐπανάσταντα Νικηφόρον τὸν Βοτανιάτην ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, τὴν ὁποίαν ἀναλυτικῶς ἐπισυναπτεῖ ἐν τέλει τῆς ἱστορίας αὐτοῦ.

τὸ ἐγγίζον τέλος τῆς ἐλευνῆς βασιλείας τοῦ ποτὲ μαθητοῦ αὐτοῦ, ἀπεχώρησεν εἰς μοναστικὸν τι καταγώγιον καὶ διήλθε φιλοσοφῶν τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας τοῦ γήρατος αὐτοῦ. Τὴν δ' εἰκασίαν ταύτην ἐπικρατῦναι ἡ Ἄννα Κομνηνὴ, ἥτις ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ψελλοῦ ἀκμάσασα, διηγεῖται ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ Παραπινακίου « τοῦ Ψελλοῦ μεταχωρήσαντος Βυζαντόθεν μετὰ τὴν ἀπόκρσιν ¹, αὐτὸς (Ἰωάννης ὁ Ἰταλὸς) φιλοσοφίας ἀπάσης πρόσθη διδάσκαλος, ὑπατος τῶν φιλοσόφων χρηματίσας ². »

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐζησεν ὁ Ψελλὸς ἀποτελεῖ μίαν τῶν οἰκτροτέρων σελίδων τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας· ὅθεν οὐδόλως παραδόξον ὅτι καὶ οὗτος ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῆς μεμολυσμένης ἐκείνης ἀτμοσφαίρας, ἐν ἣ διαρκῶς ἐκυλίσθη, οὔτε ἄμεμπτος πολιτικὸς, οὔτε ἀληθὴς φιλόσοφος παρίσταται. Καίτοι τὴν διάνοιαν ὑπέρτερος πάντων τῶν συγχρόνων, ἀμιλλᾶται κατὰ τὰ ἄλλα πρὸς τούτους· καὶ ἐνῶ ἐπίσῦρει τὸν θαυμασμὸν καὶ ἐκείνων καὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁ ἐξοχος λόγιος, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐπιτιμηθῇ ἢ διαγωγῇ τοῦ ταπεινοῦ αὐλοκάλακος. Ἄλλὰ καὶ τὸν ὑπὸ τὴν δευτέραν ταύτην ἐποψὴν ἔλεγχον πρέπει ἵνα μετριάσῃ ἢ εὐλογος ἐπιείκεια· οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης περιόδου, ἥτις φέρει τὸ περιφρονητικὸν ὄνομα μέσος αἰῶν, οὔτε πρὸς τοὺς τῆς ἐνδόξου ἀρχαιότητος, οὔτε πρὸς τοὺς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πρέπει ἵνα παραβληθῶσι, καθὼς καὶ οἱ τελευταῖοι δὲν θέλουσι συγκριθῆ πρὸς τοὺς ἐπελευσομένους. Ἐξοχώτερος πάντων σχεδὸν τῶν ἄλλων Βυζαντινῶν ὁ Ψελλὸς, δύναται καταλλήλως ἵνα συγκριθῆ πρὸς μόνον δύο τῆς

1. Βεβαίως ἡ Ἄννα συγγείει τὰ πράγματα, τάττουσα ἐπὶ τῷ τέλει τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαὴλ Ζ' τὴν μοναχικὴν ἀπόκρσιν τοῦ Ψελλοῦ, συμβᾶσαν, ὡς προελέχθη, ἐπὶ Κωνσταντινίου τοῦ Μονομάχου.

2. Ἀλεξιάς, σελ. 145 ἐκδ. Παρισίων. Ὁ Muralt (Chronographie byzantine, I, σελ. 31) ἡμαρτημένως ὀνομάζων τὸν διαβόητον τοῦτον φιλόσοφον Νικόλαον Ἰταλὸν, λέγει ὅτι οὗτος διεδέχθη τὸ φιλοσοφικὸν ἀξίωμα τοῦ Ψελλοῦ ἐν ἔτει 1077.

Δύσεως σοφούς, τὸν μὲν ἕνα κατὰ μίαν, τὸν δ' ἕτερον κατὰ ἕξ ἑκατονταετηρίδας μεταγενέστερον, τοὺς ἄγγλους Ρογέριον καὶ Φραγκῆσκον τοὺς Βάκωνας· καὶ τὰ μὲν πολιτικὰ ἀμαρτήματα τοῦ δευτέρου τούτου, τὰ ὅποια ἡ ἱστορία καλῶς ποιούσα ἐλησμόνησεν, ὅπως ἐπὶ μᾶλλον ἀναδείξῃ τὸν μέγαν φιλόσοφον, οὐδόλως δύνανται ἵνα ἐξισωθῶσι πρὸς τὰς μικρὰς πολιτικὰς ἐλλείψεις τοῦ Ψελλοῦ· καὶ δ' ἐπιστημονικαὶ γνώσεις, καὶ ἡ κατὰ τῆς τότε δεσποζούσης ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἀπόπειρα τοῦ Ρογερίου Βάκωνος κατὰ πάντα ἀναδεικνύουσιν αὐτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Βυζαντινοῦ φιλοσόφου, εἰς τὸν ὅποιον ὁμοίως πρέπει ἵνα ἐφαρμοσθῇ ὅ,τι περὶ τοῦ Ἄγγλου τούτου εὐφυῶς εἶπεν ὁ Βολταῖρος « c'était de l'or encroûté de toutes les ordures de son siècle. »

Ἄν ὁ Σκυλίτσης καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐπέκριναν μετὰ τινος αὐστηρότητος τὰς πολιτικὰς τοῦ Ψελλοῦ ἐλλείψεις, ἕτεροι οὐχ ἤττον ἐπὶ φιλαληθείᾳ διαπρέποντες συγγραφεῖς καὶ κάλλιον ἐκείνων γινώσκοντες τὰ πράγματα, ἐξαιρετικῶς ἐτίμησαν τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου τούτου φιλοσόφου, παντελῶς παραβλέψαντες τὰς μικρὰς ἐκείνας κηλίδας τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου. Οὕτως ἡ μὲν Ἄνω ἡ Κομνηνὴ διὰ μακρῶν ἀφηγουμένη τὰ κατὰ Ἰωάννην τὸν Ἰταλὸν, ὅστις διαδεχθεὶς τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Ψελλὸν ἐν τῇ ἔδρᾳ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων κατετάραξε τὴν πολιτείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῶν ἀνοήτων αὐτοῦ δογμάτων, γράφει καὶ ταῦτα· « Μιχαὴλ ἐκείνῳ τῷ Ψελλῷ (ὁ Ἰταλὸς) προσωμίλησεν, ὃς οὐ πᾶν τοι παρὰ διδασκαλοῖς σοφοῖς ἐφοίτησε, διὰ φύσεως δὲ δεξιότητα καὶ νοῦς ὀξύτητα, εἰς ἄκρον σοφίας πάσης ἐληλακῶς καὶ τὰ Ἑλλήνων καὶ τὰ Χαλδαίων ἀκριβωσάμενος, γέγονε τοῖς τότε χρόνοις περιβόητος ἐν σοφίᾳ... ὁ δὲ Ἰταλὸς θερμὸν αἶμα καὶ μανικὸν πρὸς τὸν Ψελλὸν ἔβλεπε, καὶ ἐκεῖνος ὡς ἀετὸς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ ἐρεσγελιῶν ὑπερίπτατο¹. »

1. Σελ. 144 ἐκδ. Παρισίων.

Ἐπισημότερον δ' ἐκδηλοῦται ὁ πρὸς τὸν Ψελλὸν σεβασμὸς ἐν περιέργῳ σατύρᾳ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐξ ἧς καταδείκνυται ὅτι ἡ ὑπὸ τούτου γνωσθεῖσα πλατωνικὴ φιλοσοφία ἐπὶ τοσοῦτον ἔκαρποφόρησεν, ὥστε καὶ αὐτὰς τὰς χριστιανικὰς δοξασίας τῶν τότε λογίων διέφθειρεν. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ψελλοῦ φιλοσκώμμων τις Καππαδόκης, κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Τιμαρίων, συνέταξε διαλογικῶς κατὰ μίμησιν τῆς Νεκρομαντείας τοῦ Λουκιανοῦ τὴν φαντασιώδη κάθοδον αὐτοῦ εἰς τὸν ἄδην, ἔθθα παρὰ τοὺς σοφοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶδε καὶ τοὺς πρὸ μικροῦ ἀποθανόντας τρεῖς καθηγητὰς τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν τῇ τοῦ Βυζαντίου ἀκαδημίᾳ, ἧ ὑπάτους τῶν φιλοσόφων, ὡς ἐτιτλοφοροῦντο, δηλαδὴ τὸν Μιχαὴλ Ψελλὸν, τὸν Ἰωάννην τὸν Ἰταλὸν καὶ Θεόδωρον τὸν Σμυρναῖον· καὶ ὁ μὲν ἀριστοτελίζων Ἰωάννης διακριθεὶς ἐν τῇ ζωῇ ἐπὶ ταραχώδει διδασκαλίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ ἐπινοήσει ἀνοήτων δογμάτων, τὰ ὅποια καὶ ἡ ἐκκλησία ἀνεθεμάτισεν, ἀποβάλλεται μετ' ἀποστροφῆς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, ὡς ὑπὲρ τὸ δέον χριστιανίζων, καὶ δερόμενος ὑπὸ τοῦ κυνικοῦ Διογένης μάτην ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν τοῦ Σταγειρίτου· τὸν δὲ πλατωνίζοντα Ψελλὸν, τεταγμένον μετὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν τοῖς συνέδροις τοῦ ἐν τῷ ἄδῃ δικαστηρίου, εὐμενῶς μὲν προσδέχονται οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, ἐνθουσιωδῶς δ' ἐπευφημοῦσιν οἱ σοφισταὶ, εἰρωνευόμενοι μόνον τοῦτον διὰ τὸ πρὸς τὸν Μονομάχον κολακευτικώτατον αὐτοῦ ἐγκώμιον, τὸ ὅποion, ὡς ἐρρέθη, συνετέλεσεν ὑπὲρ τῆς ἐν τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ προσλήψεως αὐτοῦ· ἐνῶ δ' ἐκείσε παρίσταται καὶ ὁ ἀτυχῆς αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς ὁ Διογένης, ὁ Καππαδόκης Τιμαρίων οὐδὲ κἄν ἐπιτιμᾷ τὸν Ψελλὸν ὡς συμμέτοχον τοῦ πρὸς τὸν ἡρωϊκὸν αὐτοῦ συμπατριώτην πολέμου τῶν Δουκῶν. « Καὶ ὁ Βυζάντιος σοφιστῆς (Ψελλὸς) παρειστήκει (τῷ δικαστηρίῳ), διὰ τὴν περὶ τὸ σχεδιάζειν ἀρετὴν καὶ ταχυτῆτα πρὸ πολλοῦ τεταγμένος παρὰ τὸ βῆμα, ὡς καὶ τοῦτο παρὰ τῶν εἰσαγγέλων ἤκουσα· καὶ νῦν ὀφει τοῦτον,

φασίν, οὐκ εἰς μακρὰν ὑπαγορεύοντα τῷ γραμματεῖ τὴν ἀπόφαν-
σιν. Μικρὸν οὖν ἐφησυχάσαντες οἱ δικασταί, εἶτα καὶ τὸν Βυζάν-
τιον μετακαλεσάμενοι, συνεπομένου καὶ Ἀριστάρχου, κατὰ μέρος
ἐνετείλαντό οἱ τὰ τῆς ἀποφάσεως. Καὶ αὐτίκα ὁ μὲν Βυζάντιος
ἐπρυτάνευεν, ὑποψελίζων τὰ πολλά· οὕτω γὰρ τὴν ἀγκυλότητα
τοῦ χεῖλους ἀπέβαλεν· Ἀρίσταρχος ἐγραμμάτευε, Φρόνιχος ἐπε-
στάτει· κάπειδὴ ἐπεδόθη τῷ γραμματικῷ πᾶν τὸ ἀποφανθὲν, εἰς
ἐπήκοον πάντων τὸ γράμμα ἀνεγινώσκετο· εἶχε δὲ οὕτω...

« Ἐπὶ τούτοις ἤλθε καὶ ὁ Βυζάντιος σοφιστής· καὶ τοῖς μὲν
φιλοσόφοις προσιών ἠδέως ἠσπάζετο παρ' αὐτῶν, καὶ τὸ, Χαῖρε
Βυζάντιε, πυκνὸν ἐλέγετο· πλὴν ἰστάμενος ὠμίλει τούτοις· καὶ
οὔτε αὐτοὶ τοῦτον ἐκάθιζον, οὔτε αὐτὸς ἐπεβάλλετο. Παριῶν δὲ
ἐπὶ τοὺς σοφιστάς, διαφερόντως ἐτιμᾶτο, καὶ πάντες αὐτῷ ἐξανί-
σταντο· καὶ ἡ μέσον ἐκάθητο πάντων, ὅποτε αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ
ὠκλαζεν, ἢ πάντων ὑπερεκάθητο, ἐκείνων βραβευσάντων τὸ ἔδρα-
σμα, θαυμαζόντων αὐτοῦ τῆς ἀπαγγελίας τὸ χάριεν, τὸ γλυκὺ,
τὸ σαφὲς τῆς λέξεως, τὸ κοινὸν, τὸ σχέδιον τοῦ λόγου καὶ πρό-
χειρον, τὸ πρὸς πᾶν εἶδος λόγου ἐπιτήδειον καὶ οἰκεῖον· καὶ, ὡς
βασιλεῦ ἤλιε¹, συχνάκις αὐτῷ ἐπέλεγον· λόγος δὲ οὗτος ἦν αὐτῷ
πρὸς βασιλέα πεπονημένος, ὡς ἔμαθον ἐρωτήσας καὶ περὶ τού-
του². »

Καὶ ἐτέρα δὲ οὐχ ἤττον ἐνοικῆ περὶ Ψελλοῦ κρίσις εὔρηται

1. Τὸ πρὸς τὸν Μονομάχον ἐγκώμιον τοῦτο τοῦ Ψελλοῦ εὔρηται ἐν τῷ
Παρισινῷ κώδικι (φύλ. 109-111) ἀρχόμενον οὕτω· « ὦ βασιλεῦ ἤλιε· καὶ
τίς ἂν με κατατιθάσαιτο ταύτην σοι προσφυῶς τὴν κλῆσιν ἀρμόζοντα; »
Νομίζω ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Hase « O mundipotens rex » ἀντιβαίνει
εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ψελλοῦ κολακευτικῶς ἐπονομάζοντος ἤλιον τὸν βασιλέα
Μονομάχον. Ὁ σοφὸς οὗτος ἑλληνιστὴς ἠγγόει ὅτι ὁ Βυζάντιος σοφιστὴς ἦν
ὁ Ψελλός.

2. Τιμαριῶν, ἡ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν παθημάτων (ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Hase
ἐν Notices et extraits des Manuscrits, t. IX, 2^e partie, σελ. 125-268):

ὑπ' ἀνδρὸς λίαν φειδωλοῦ περὶ τοιαῦτα ἐγκώμια. Ὁ σοφὸς Θεοφύλακτος ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, μαθητὴς τοῦ Ψελλοῦ διατέλεσας, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ τῇ συστάσει τούτου γνωρισθεὶς πρὸς τὸν οἶκον τῶν Δουκῶν ¹, οἰκτείρας τὴν δυστυχίαν τοῦ πενομένου ἐγγονοῦ ἐκείνου ² συνιστᾷ τούτον εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Καματηροπούλου διὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς· « Εἰ καὶ θανόντων περ καταλήθοντ' εἰν αἶδαι, ἀλλ' αὐτός γε καὶ θανόντα φίλον τὴν ὀφειλομένην χάριν ἐν τοῖς ὑπολειφθεῖσιν αὐτῷ καταθήσομαι· ἀμέλει καὶ τῷ τρισμακαριωτάτῳ ὑπερτίμῳ τῷ Ψελλῷ καὶ ἀπαρραμίλλῳ τὴν γλῶτταν, ὀφείλω μὲν, ὡς εἰκὸς οὐκ εὐαποδότους χάριτας· πολλὰ γὰρ οἶδα τῆς μούσης τοῦ ἀνδρὸς ἀπονάμενος, οὐκ ἔχων δὲ ὅπως ὄλω τούτῳ χαρισαίμην, τῷ μέλει αὐτοῦ, ὡς ἔξεστι, διὰ τῆς σῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης χαρίζομαι. Ὁ γὰρ τοι τὸ παρὸν ἡμῶν ἐγχειρίζων τῇ σῇ λογίῳτι γραμματιδίῳ, θυγατριδοῦς μὲν ἐκείνου, πικρὰ δὲ πειραβεὶς τῆς τύχης συμφορὰ κέχρηται. Ὅπως οὖν αὐτῷ καταλλάξῃς τὸν τύραννον; εἰ γὰρ μὴ μόνον συννεύσεις, προσμιδιᾷσει τε τούτῳ, καὶ περιπτύζεται εἴ που καὶ τὴν αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς εἰσαγαγοῦσα δώσει τῶν ἀγαθῶν δράξασθαι· καὶ μὴ τί με οἴου ἄλλως ἀφοσιούμενον ταῦτά σοι γράφειν· ἀλλὰ γὰρ μήτε τῶν λόγων ὀναίμην, μήτε τοῦ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς μου

1. Ὡς ὁ Ψελλὸς ἐπαιδαγώγησε τὸν βασιλέα Μιχαὴλ Ζ', οὕτω καὶ ὁ Θεοφύλακτος διετέλεσε παιδαγωγὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ πορφορογενήτου, πρὸς ὃν διευθύνει τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ Παιδείαν.

2. Ὁ ἐγγονὸς οὗτος τοῦ Ψελλοῦ ἦν υἱὸς τῆς μετὰ τὸν θάνατον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Στυλιανῆς υἰοθετηθείσης ἀνωνύμου παιδίσκης, τὴν ὅποιαν μνηστεύσας πρὸς Ἑλπίδιον τὸν Κεγχρῆν, ἠναγκάσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Θεοδώρας ἕνα ζητήσῃ δικαστικῶς τὴν διάλυσιν τῆς μνηστείας, ἕνεκα τῆς ραυλῆς διαγωγῆς τοῦ Ἑλπιδίου τούτου. Καὶ ἡ μὲν περιστωθεῖσα δικαστικὴ ἀπόφασις δὲν ἐπιλύει τελικῶς τὴν διένεξιν, ἐξ ἐπιστολῆς ἁμῶς τοῦ Ψελλοῦ (Παρ. κωδῆξ, φύλ. 205) δηλοῦται ὅτι ὁ υἱὸς οὗτος τῆς ψυχοκόρης αὐτοῦ ἔφερεν αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ πάππου· « Ψελλὸς γεγένηται ἕτερος ἐμοὶ τῷ πρωτοτύπῳ ἀνθαμίλλος. »

θελήματος, εἰ μὴ ἐγὼ ταῦτά σοι ἐκ βαθείας καρδίας γράφω. Ἐλεῶ γὰρ τὸν νεανίαν, ὡς πάλαι ποτὲ ἐν ὀλβίοις ἰδὼν, καὶ τὴν τοῦ πάππου τούτου ψυχὴν δέδοικα, μήπως ὀνειδίσῃ ἐμοὶ τὸ σκληρὸν καὶ ἀτέραμνον· ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν τέως τὸν ταῖς ἀριστεραῖς ἐρίφοις τὸ ἐπ' ἀνθρώπων ἐν κρίσει προφέροντα· εἰ γὰρ μοι φανείη κατ' ὄναρ, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐπαφήσῃ τὴν δωδεκάκρουνον, ἄρα με οἶη καὶ τὴν τῆς ἐπιπλήξεως φαντασίαν ὑποστῆναι φρίκης ἄτερ καὶ ταραχῆς; εἰ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν θεὸν παρεισάγῃ διὰ Δαβίδ, καίτοι τεθνηκότα, τῆς Ἱερουσαλήμ προασπίζοντα, κἂν ἄλλως ᾖ ἀνάξια, καὶ χωρὶς αἰμάτων, τί πρὸς ταῦτα, ὁ πρὸς τῶν ἐκείνου χαρίτων πείσομαι, καὶ τῷ δικαίῳ καὶ τῷ θεῷ καὶ Ψελλοῦ γλώσσει θλιβόμενος; ἀλλὰ με τούτων ῥύσαι τῶν ἀναγκῶν, ἐν τινὶ δουλείᾳ τάξας τὸν στελλόμενόν σοι τοῦτον¹. »

Δ'.

Τὰ πολυάριθμα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγνωστα πονήματα τοῦ Ψελλοῦ ἀποτελοῦσι πλήρη σειρὰν ἐπιστημονικῆς ἐγκυκλοπαιδείας, ὑποδιαιρούμενα εἰς φιλοσοφικά, θεολογικά, νομικά, ἰατρικά, φυσικομαθηματικά, παιδαγωγικά καὶ ἱστορικά· προτιθέμενοι δὲ ὅπως ἄλλοτε πραγματευθῶμεν περὶ ἐνὸς ἐκάστου τούτων, σημειῶμεν ἤδη τινὰ περὶ τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἐκδιδόμενων ἱστορικῶν.

Α. Βυζαντινῆς ἱστορίας ἑκατονταετηρίδος. Τὸ οὕτως ὑφ' ἡμῶν ἐπιγραφόμενον ἱστορικὸν τοῦτο πόνημα τοῦ Ψελλοῦ ἀντεγράφη ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1712 κώδικος τῆς ἐν Παρισίοις ταῦν καλουμένης Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ὁ κώδιξ οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων μεμβράνης κατὰ μὲν τὴν παλαιὰν ἀρίθμησιν υἱέ' (415), κατὰ δὲ τὴν νεωτέραν ἐν συνόλῳ 430, ὡς συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν

1. Meursii opera, ed. Lamii, VIII, σελ. 817.

ἐν ἀρχῇ πέντε φύλλων τοῦ τε πίνακος καὶ σημειώματός τινος περὶ συνόδων, ὡς καὶ τῶν ἐν τέλει ὑστερον προσκολληθέντων ὀκτώ φύλλων χάρτου περιεχόντων σημειώματά τινα τοῦ τέλους τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος· περιέχει δὲ τρεῖς χρονογράφους συνεγίζοντας τὰ ἀπὸ κοσμογονίας συμβεβηκότα μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος, ἧτοι Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν (φύλλ. 6-270), Λέοντα τὸν Διάκονον (272-322) καὶ Μιχαὴλ τὸν Ψελλὸν (φύλλ. 322-422). Ἐκ τούτων δὲ ὁ μὲν πρῶτος Συμεὼν εἶναι σχεδὸν ἀνέκδοτος¹, ὁ δὲ δεύτερος ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἑλληνοβιστοῦ Hase (1839).

Τὴν ἑκδοσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ψελλοῦ πολλοὶ ὑπεσχέθησαν ἀπὸ δύο ἡδὲ ἑκατονταετηρίδων, πλὴν διὰ πολλοὺς λόγους οὐδεὶς κατώρθωσεν ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσιν. Πρῶτος ὁ περικλητὸς Φραγκίσκος ὁ Κομβεφίσσιος ὑπεσχέθη (1672) τὴν δημοσίευσιν ταύτης τε καὶ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν πονημάτων τοῦ Ψελλοῦ, πλὴν αἱ τότε πολιτικαὶ περιστάσεις καὶ ὁ μετ' οὐ πολὺ (1679) ἐπελθὼν θάνατος τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἐματαίωσαν τὴν ἐπιχείρησιν². μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ

1. Λέγω σχεδὸν, διότι ἐκ τοῦ μεγάλου τούτου συγγράμματος, χρονολογικῶς ἐκτιθεμένου τὰ ἀπὸ κοσμογονίας μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 962 συμβάντα, ἐδημοσιεύθησαν μόνον δύο ἀποσπάσματα, ἧτοι τὸ προοίμιον (κεφ. Α-ΙΘ') ὑπὸ τοῦ κυρίου Muralt ἐν τοῖς χρονικοῖς Γεωργίου τοῦ Ἀμαρτωλοῦ (βιβλ. Ζ', σελ. 902-914 ἐκδ. Πετροπούλεως), καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς βασιλείας Λέοντος Ε' τοῦ Ἀρμενίου μέχρι τῆς κατὰ δεκέμβριον τοῦ ἔτους 962 ἀλώσεως τοῦ Χαλεπίου ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Κομβεφισίου ἐν τῇ γνωστῇ συλλογῇ τῇ ἐπιγεγραμμένῃ *Scriptores post Theophanem* (σελ. 400-498 ἐκδ. Παρισίων).

2. Fabricii Bibliotheca græca, VII, σελ. 684, ed. Harles. B. Hasii Præfatio Historiæ Leonis Diaconi, XIV. Ἐκ τῆς λατινικῆς τοῦ Κομβεφισίου μεταφράσεως παραλαβὼν ἱστορικὰ τινα γεγονότα ἐδημοσίευσεν ὁ Pagi (Crit. historic. ad Baronium, IV, 204-208), καὶ ἐκ τούτου ὁ κύριος Muralt (*Chronographie byzantine*, I, Genève, 1871). Ὁ Δουκάργιος ἐν τῇ συντάξει τοῦ Ἑλληνικοῦ γλωσσαρίου λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ

πολυμαθῆς ἑλληνιστῆς Μιχαήλ ὁ Le Quien ἠθέλησεν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνου, ἀρξάμενος μάλιστα καὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου ἐν τῇ βασιλικῇ τυπογραφίᾳ, πλὴν αἱ αὐταὶ περιστάσεις ἐματῶσαν καὶ τὴν δευτέραν ταύτην περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ψελλοῦ ἀπόπειραν. Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς δὲ χρόνοις ὁ περικλητὴς Hase ἀπλῶς περιγράψας τὸν κώδικα¹ ἐδημοσίευσεν μὲν τὴν ἐπισυνημμένην ἱστορίαν Λέοντος τοῦ Διακόνου, πλὴν οὐδεμίαν καὶ περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ψελλοῦ ἔδωκε ὑπόσχεσιν· μετὰ τὸν Hase ἠσχολήθη, ὡς λέγεται, ὁ γερμανὸς Dübner περὶ τὴν ἀντιγραφήν καὶ μεταφράσιν τοῦ Ψελλοῦ, ἄδελφος ὅμως ἢ τύχη τούτων, μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου. Πρὸ μικροῦ δὲ ὁ κύριος Miller ἀνέγνω ἐν τῇ γαλλικῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιγραφῶν μικράν τινα διατριβὴν περὶ τῶν πρὸς τὸν Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνὸν δύο πρεσβειῶν τοῦ Ψελλοῦ, πλὴν θεωρῶν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ δύσκολον εἰς μετάφρασιν καὶ μάλιστα εἰς κατανόησιν², ἀπέσχε τοῦ ἔργου.

Τῆς ἱστορίας ταύτης τοῦ Ψελλοῦ εἰς καὶ μόνος κώδιξ γινώσκεται, ὁ ἄνω μνημονευθεὶς Παρισίνος, γραφεὶς ἐν τῇ δωδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ καλλιγράφου, δυστυχῶς ἀμαθοῦς· διὰ τὸν τελευταῖον δὲ τοῦτον λόγον καὶ ἡ ὀρθογραφία τῶν λέξεων κάκιστα ἔχει, καὶ τὸ χειρὸν ὅτι πλεῖστα μὲν λέξεις παρεμορφώθησαν καὶ ἠκρωτηριάσθησαν, ἄλλαι δὲ καὶ παρελείφθησαν· τὰς δ' ἑλλείψεις ταύτας προσεπάθησα τὸ ἐπ' ἐμοὶ ἵν' ἀναπληρώσω, διορθώσας μὲν τὰς ἀνορθογραφίας, ὑποδείξας δὲ καὶ τὴν ὀρθοτέραν γραφήν τῶν διεφθαρμένων λέξεων, ἢ καὶ τὴν πιθανὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλειμμάτων.

πρωτότυπον τῆς ἱστορίας τοῦ Ψελλοῦ, σποράδην μὲν πολλαχοῦ ἀπλῶς ἐμνημόνευσαν, ἐν δὲ τῇ λέξει Πρόεδρος καὶ ἀπόσπασμά τι ἐξ αὐτῆς παρέθετο.

1. Notices et extraits des Mss. Paris, VIII, σελ. 254.

2. « Il n'est pas commode à traduire, ni même à comprendre, surtout lorsqu'il subtilise, ce qui lui arrive assez souvent. » Comptes rendus des séances de l'année 1867, tome III, σελ. 193-200.

Τὴν σύνταξιν τῆς ἱστορίας, ἢ μᾶλλον τῶν ἀπομνημονευμάτων αὐτοῦ ἤρξατο ὁ Ψελλὸς ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, κατ' ἐπίμονον προτροπὴν πολλῶν τῶν τότε ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι σημανόντων. Ὡς γνωστὸν ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, συνεχίζουσα τὴν παράδοσιν τοῦ τε ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἔθνους, τῶν ὁποίων παρίστατο ὁ μόνος κληρονόμος, διετήρησε καὶ τὸ ἔθιμον τῆς διαδοχικῆς ἱστοριογραφίας, περιβεβλημένης οὕτως εἰπεῖν καὶ ἐπίσημον χαρακτῆρα· δυστυχῶς ὅμως δι' ἀγνώστους ἡμῖν λόγους ἡ σύγχρονος αὕτη ἱστοριογραφία ἀποτόμως διεκόπη ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Ἰωάννου Τσιμισχῆ (976), οὕτω δὲ καὶ ἡ ἔνδοξος βασιλεία τοῦ περικλειοῦς Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου στερεῖται τοῦ εἰδικοῦ αὐτῆς ἱστορικοῦ, οὐχ ἦττον δὲ καὶ οἱ τέσσαρες ἐκείνου διάδοχοι.

Ἄμα βασιλεύσαντος τοῦ Μονομάχου ὁ Ψελλὸς ἐποφθαλμιῶν ἡσῖν ἐν τῇ ἡγεμονικῇ θεραπείᾳ ἀπέτεινε πρὸς τοῦτον ἐγκωμιαστικὸν λόγον, ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξιστορεῖ καὶ τὰ ἀπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ ἐγκωμιαζομένου βασιλέως συμβάντα ἐν γλαφυρᾷ γλώσσῃ, ψέγων μὲν τὰ ἀξιόμμεπτα, ἐπαινῶν δὲ τὰ ἐπαίνου ἄξια. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἐγκώμιον, δι' ὃ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἄδη κατὰ τὸν Τιμαρίωνα εἰρωνεύθη ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ὁ Ψελλὸς¹, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπέδειξεν εἰς τοὺς Βυζαντίους τὸν ἀπὸ πολλοῦ ποθοῦμενον ἱστοριογράφον.

Ὅθεν εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ ὑφισταμένου κενοῦ ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστοριογραφίᾳ ἐπιμόνως παρακληθεὶς ὁ ἤδη ἐν τῇ θεραπείᾳ τοῦ Μονομάχου διαπρέπων Ψελλὸς², ἀνέλαβε τὴν ἐξιστόρησιν ἀφ' οὗ ἀκριβῶς σημεῖον ἐγκατέλειψε τὴν διήγησιν Λέων ὁ Διάκονος,

1. Καθὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ψελλὸς ὁμολογεῖ (Ἱστορία, σελ. 115) καὶ οἱ τότε «θαύμασαν τὰς ὑπερβολὰς τοῦ πρὸς τὸν Μονομάχον ἐγκωμίου αὐτοῦ.»

2. Ἱστορία, σελ. 113-114.

δηλαδή ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Τσιμισχῆ, καὶ ἐπιτροχάδην διερχόμενος τὰ μέχρι τῆς βασιλείας Ρωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου συμβάντα, δι' ἔλλειψιν καὶ ἐτέρων βοηθημάτων καὶ πρὸ πάντων ὅτι νεανίσκος ὢν τότε οὐδὲν ἐξ αὐτοψίας ἐγίνωσκεν ¹, ἐντεῦθεν δὲ ὅπως οὖν λεπτομερέστερον ἐξιστορῶν τὰ γενόμενα, φθάνει μέχρι τῆς βασιλείας Μιχαῆλ τοῦ Καλαφάτου ², ἀφ' οὗ κυρίως ἄρχονται τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ αὐτόπτου ιστοριογράφου.

Τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ Ψελλοῦ, διὰ τε τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους, τὰς χαριεστάτας εἰκόνας τῶν προσώπων, τὴν κριτικὴν ἔρευναν τῶν αἰτίων ἐξ ἧν προῆλθεν ἡ συνεχὴς ἐκείνη καχεξία, καὶ πρὸ πάντων τὴν οὐχὶ συνήθη ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἀμεροληψίαν τοῦ εὐσυνειδήτου ιστοριογράφου, ἀναγκαζομένου πολλάκις ἵνα θυσίασῃ καὶ αὐτὰς τὰς συμπαθείας αὐτοῦ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀληθείας, ἐν συντριβῇ μάλιστα καρδίας ἐξαιτούμενος διὰ τοῦτο συγγνώμην ἀπὸ τῆς παρωργισμένης σκιάς τῶν εὐεργετησάντων αὐτὸν βασιλείων, ἀναντιρρήτως κατέχει θέσιν ἐπίσημον ἐν τῇ ιστορικῇ σειρᾷ τῆς Βυζαντιδος.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ψελλοῦ φαίνεται ἀποτελουμένη ἐκ δύο διαφορῶν μερῶν· καὶ τὸ μὲν πρῶτον διήκον μέχρι τέλους τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ ³, καὶ διακρινόμενον ἐπὶ αὐστηρᾷ ἀμεροληψίᾳ, συνετάχθη κατ' ἀπαιτήσιν, ὡς προελέχθη, τῶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τότε διαπρεπόντων, καὶ ἰδίως ἀνωνύμου φίλου (πιθανῶς τοῦ γνωστοῦ Κωνσταντίνου τοῦ

1. Ἱστορία, σελ. 29-30.

2. Ἐπὶ Μιχαῆλ τοῦ Παφλαγόνος πολλοί, ὡς ὁμολογεῖ ὁ Ψελλός, ἡσυχολοῦντο εἰς συγγραφὴν ἱστορίας (αὐτ., σελ. 68), πιθανῶς δὲ καὶ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (σελ. 5).

3. Ρητῶς ὁ Ψελλός ὁμολογεῖ (σελ. 238), ὅτι ἡ ἱστορία αὐτοῦ τελευτᾷ ἅμα τῇ παραίτησιν τοῦ Ἰσαακίου· διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ μεθοδικῶς διαιρεῖται εἰς τμήματα ἢ τόμους ἑπτὰ· ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ διαίρεσις παύει, καὶ τὸ ὕφος χαλαροῦται.

Λειχούδη), πρὸς ὃν καὶ προσφωνεῖται ¹. τὸ δὲ δεύτερον ἐξιστοροῦν ἐν μεγίστῃ βραχυλογίᾳ τὰ ἀπὸ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα μέχρι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ ἐπιλεγομένου Παραπινაკίου συμβάντα, συνεγράφη κατ' ἀπαίτησιν καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ τελευταίου τούτου ἡγεμόνος καὶ μαθητοῦ αὐτοῦ ². διὰ τὸν τελευταῖον δὲ τοῦτον λόγον οὐ μόνον ὑστερεῖ τῶν ἀρετῶν τοῦ πρώτου μέρους, ἀλλ' οὐδ' ἀληθῆς ἱστορία δύναται ἵνα ὀνομασθῇ· αὐτὸς μάλιστα ὁ Ψελλὸς ῥητῶς ὁμολογεῖ, ὅτι προτίθεται ἐν ἄλλῳ συγγράμματι ³ ὅπως ἐκθέσῃ λεπτομερέστερον καὶ ἀληθέστερον τὰ πράγματα.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ψελλοῦ τὰ μάλιστα ἐξετιμήθη ὑπὸ τῶν διαδόχων χρονογράφων, οἵτινες καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῆς παρέλαβον ἢ καὶ ἀπλῶς ἀντέγραψαν· οὕτως ὁ μὲν Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος ἄνευ τῆς ἐλαχίστης μεταβολῆς ἀντιγράφει πολλὰ ἐκ ταύτης κεφάλαια ⁴, ὁ δὲ Ζωναρᾶς ὀλόκληρον οἰκιοποιεῖται μετὰ μικρῶν προσθηκῶν τε καὶ ἀφαιρέσεων ⁵. ὁ Σκυλίτης πολλὰ ἐκ ταύτης παραλαμβάνει, τινὰ δὲ καὶ ἀπλῶς ἀντιγράφει ⁶, τὸ αὐτὸ δὲ πράττει καὶ Ἄννα ἡ Κομνηνή ⁷.

B. Ἐπιτάφιοι λόγοι εἰς τοὺς πατριάρχας Μιχαὴλ Κηρουλλάριον, Κωνσταντίνον Λειχούδη καὶ Ἰωάννην

1. Ἱστορία, σελ. 135-136.
2. Ἱστορία, σελ. 288, 292. Ἄλλαχού δὲ ὁμολογεῖ ὅτι καὶ κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα παρεξέτεινε τὴν ἱστορίαν, ἵνα ἐγκωμιάσῃ ἐκείνον (σελ. 260, 263).
3. Ἱστορία, σελ. 277.
4. Βρυεννίου Α', κεφ. ιη-κε', παραβλ. Ψελλοῦ ἱστορ., σελ. 279-288.
5. Ζωναρᾶς, xvii-xviii.
6. Σκυλίτης σποράδην, ἰδίᾳ δ' ἐν σελίδι 660 (ἐκδ. Παρισίων) τὰ περὶ Κωνσταντίνου Δούκα, παρ. Ψελλός, σελ. 270.
7. Ἄννα Κομνηνή, σελ. 89 (ἐκδ. Παρισίων) περὶ Μουσῶν, παρ. Ψελλός, σελ. 247.

Ξιφιλένον. Τὰ τρία ταῦτα πονήματα, προστιθέμενα ὡς ἀναγκαίον συμπλήρωμα τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἀντεγράφησαν ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1182 ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς αὐτῆς Παρισίνης βιβλιοθήκης, περὶ οὗ διὰ μακρῶν λαλήσω ἐν τῷ προσεχῶς ἐκδοθησομένῳ τόμῳ τῆς Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ δημοσιευθήσονται καὶ πολλὰ ἄλλα ἱστορικὰ τοῦ Ψελλοῦ πονήματα ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος ἀντιγραφέντα.

Ἐν Παρισίῳ, κατὰ μῆνα μαΐου 1874.

ΥΠΟΜΝΗΣΙΣ.

Ὁ πίναξ τῶν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ περιεχομένων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων, ὡς καὶ αἱ ἐπεξηγοῦσαι τὰ νῦν ἐκδιδόμενα κείμενα ἱστορικὰ σημεῖοις ἐπισυναφθήσονται ἐν τῷ προσεχῆϊ τόμῳ, περιέχοντι καὶ τ' ἄλλα τῶν ἀνεκδότην τοῦ Ψελλοῦ ἱστορικῶν πονημάτων. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑποσημειουμένων πολλῶν διορθώσεων ὑποβάλλονται καὶ αἱ ἐξῆς δυνάμεναι ἵνα συντελέσωσι πως εἰς ἐντελεστέραν ἀνακάθαρσιν τῶν ἐκ τῆς ἀμαθείας τοῦ ἀντιγραφέως παρεισφραζάντων ἐν τῷ κώδικι ἀμαρτημάτων.

Σελίς	12	Στίχος	26	γράφε ἤχθετο.
»	17	»	28	» ἔαν.
»	19	»	13	» πολυτάλαντον.
»	28	»	1	» καύματος.
»	28	»	7	» περὶ ταύτην.
»	32	»	22	» γυνὴ δεινόν.
»	34	»	15	» [τῷ] καινῷ.
»	38	»	22	» τοῦ νεῶ.
»	42	»	23	» ταινίας.
»	43	»	18-19	» προβαλλόμενος ἐκπληρῶν δὲ.
»	46	»	16	» ἢ τοῦ θανάτου αἰτία.
»	47	»	12	» ἀναστήσοντος.
»	50	»	14	» νεῶ.
»	58	»	13	» διείπεν.
»	64	»	22	» ἐδομήσατο.
»	68	»	8	» αὐτοῖς.
»	72	»	17	» τῶν.
»	73	»	19	» Ἰσασαν.
»	74	»	30	» οὐκ ἴγνος.
»	82	»	20	» ἄλλά τε.
»	84	»	13	» ἐπενδοιάζων.

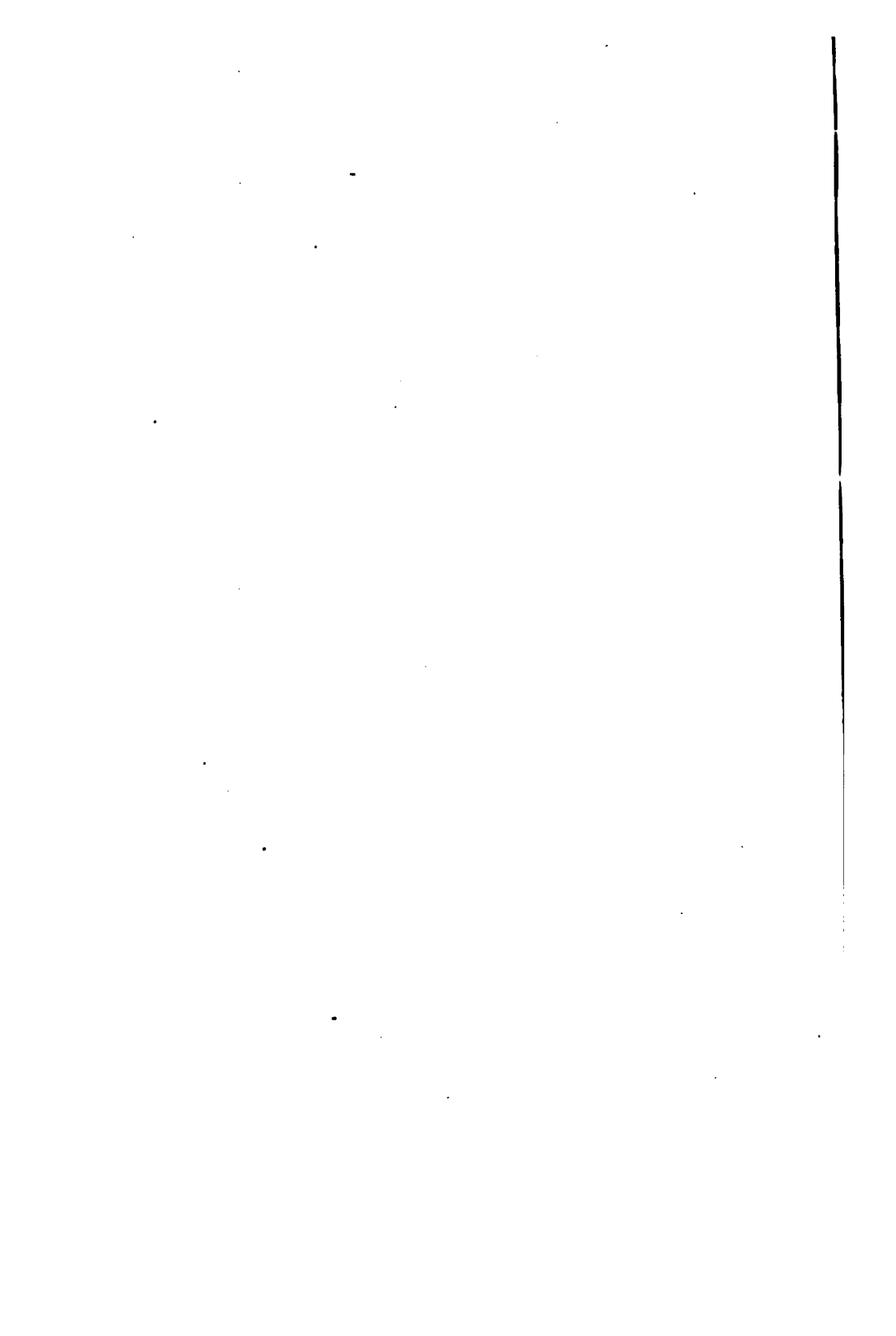
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

CXIX

Σελίς	86	Στίχος	1	γράφε ἐξήρτηντό.
»	87	»	26	» ἀνακινείσθω.
»	88	»	1	» μεγάλα τολμήσοντι.
»	98	»	23	» αὐός.
»	100	»	7	» τάραχόνδα.
»	101	»	11	» ἐπικουρήσοντες.
»	106	»	2	» διεγρηγερμένη.
»	106	»	9	» ψηγμάτων.
»	106	»	20	» ἀφθόνως.
»	106	»	21	» εὐ πεπόνθησαν.
»	112	»	8-9	» ὡς καὶ πάνυ τι τούτοις.
»	112	»	23	» ἀπελήλατο.
»	118	»	10	» τρυφώση.
»	119	»	1	» δικτύοις (ἀντὶ οἰκείοις).
»	124	»	11	» ἡ ἡδονή.
»	124	»	23	» προκαθεστώτι.
»	125	»	2	» ἐγρηγορούας.
»	132	»	5	» ὑπανήπιετο.
»	138	»	2	» κολωνόν.
»	138	»	25	» βασιλεία.
»	142	»	20	» καταφράκτοις.
»	150	»	13	» διατετάρακτο.
»	160	»	4	» τούτου.
»	162	»	10	» ὄφρυν.
»	172	»	21	» πολλοῦ γε.
»	184	»	12	» ἦδει.
»	185	»	19	» τὴν ψῆφον.
»	204	»	23	» κύκλοις (ἀντὶ τούτοις).
»	215	»	22	» ἀντικατέστησαν.
»	216	»	15	» ἀντικατέστησαν.
»	228	»	26-27	» τὸν τὰς β. φρ. μετακεχειρισμένον.
»	230	»	7	» ἀλαλάξαντες.
»	263	»	28	» κοσμηῆσαι.
»	266	»	11	» χεῖρω τὰ.
»	269	»	2	» καὶ τὸ βαθύ.
»	287	»	26	» ἐνέφηεν (ἢ ἐνεφάνισεν).
»	295	»	3	» ἐπιγάνυται.
»	296	»	21	» ἐκρεύσαντος.
»	298	»	11	» μῆ, μὴ μάγιστρε.

Διορθούσθωσαν δὲ καὶ τὰ ἐξῆς τυπογραφικὰ παροράματα: Σελ. 40, στ. 26, λόγου — σελ. 156, στ. 4, οὐκ εἶχεν — σελ. 176, στ. 21, ὀλίγα — σελ. 180, στ. 1, διηλλάττετο — σελ. 211, στ. 25, πρόσσυγοι, καὶ εἴ τι ἄλλο ὅμοιον διαφυγὸν τὴν ἐμὴν προσοχὴν.

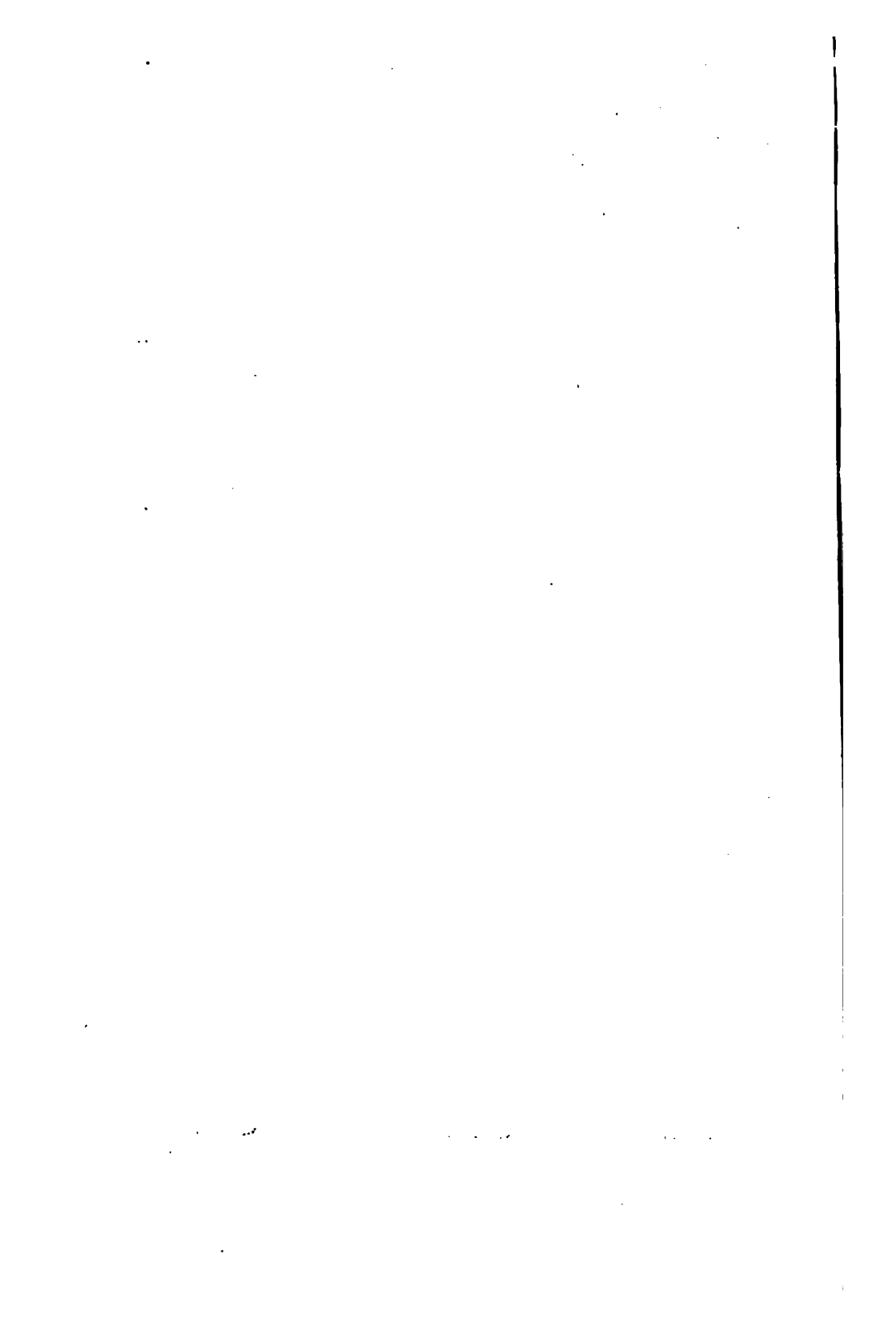
4

ΜΙΧΑΗΛ ΨΕΛΛΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ.

(976-1077.)

| Χρονογραφία πονηθεῖσα τῷ πανσόφῳ μοναχῷ φύλλον κώ-
δικος 322.
Μιχαήλ τῷ ὑπερτίμῳ, ἱστοροῦσα τὰς πράξεις τῶν
βασιλέων, τοῦ τε Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου τῶν
πορφυρογεννήτων, τοῦ τε μετ' αὐτοὺς Ρωμανοῦ τοῦ
Ἀργυροπώλου, τοῦ μετ' ἐκείνον Μιχαήλ τοῦ Παφλα-
γόνος, τοῦ ἀπὸ καισάρων ἄρξαντος μετ' αὐτὸν ἀνε-
ψιοῦ τούτου Μιχαήλ, τῶν ἐξῆς δύο αὐταδέλφων καὶ
πορφυρογεννήτων τῆς τε κυραῆς Ζωῆς καὶ τῆς κυραῆς
Θεοδώρας, τοῦ σὺν ¹ αὐταῖς Κωνσταντίνου τοῦ Μο-
νομάχου, τῆς μονοκρατορίσσης θατέρας τῶν δύο
ἀδελφῶν κυραῆς Θεοδώρας ², τοῦ μετ' ἐκείνον Ἰσαα-
κίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἕως τῆς ἀναρρήσεως Κων-
σταντίνου τοῦ Δούκα ³.

ΤΌΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Τζιμισχῆς, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν
αἴτιος τῆ Ρωμαίων ἡγεμονία γενόμενος καὶ αὐξήσας ταύτην εἰς

1. χειρόγρ. τοῦς σὺν. 2. προσθετέον [τοῦ μετ' ἐκείνην Μιχαήλ τοῦ Στρα-
τιωτικοῦ]. 3. προσθετέα εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ἀτελοῦς τίτλου [πρὸς δὲ καὶ τῆς
μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ βασιλευσάσης συζύγου Εὐδοκίας, τοῦ τε συνάρχαντος

δύναμιν, οὕτω καταλύει τὸν βίον· περιτίσεται δὲ καθαρῶς ἡ βασιλεία¹ εἰς τε Βασίλειον καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς τοῦ Ρωμανοῦ παῖδας. Ἦσθη² δὲ ἄμφω ἤδη μὲν παρεληλακότες τὴν ἡβήην, διαφόρῳ δὲ τὸ ἦθος· ὁ μὲν γὰρ Βασίλειος, ὁ καὶ τὴν ἡλικίαν πρεσβύτερος, ἐγγρηγορῶς αἰεὶ καὶ σύννοους ἐδείκνυτο, ὁ δὲ γε Κωνσταντῖνος ἀνειμένος τοῖς πᾶσιν ὤπτο, ῥαθύμως τε τῆς ζωῆς ἔχων καὶ περὶ τὸν ἀβρὸν³ βίον ἐσπουδακός. Αὐτοκράτορε μὲν οὖν ἄμφω οὐκ ἐδοκιμασάτην εἶναι, ἀλλ' ὅτι πρεσβύτερος αὐτῶν⁴ ὁ Βασίλειος, τὸ πᾶν τῆς ἐξουσίας περιζωσάμενος, μόνου τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος τὸν ἀδελφὸν ἐκληρώσατο κοινωνόν· ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἄλλως ἢ τῆς βασιλείας αὐτοῖς ἀρχὴ διεκυβερνήθη, εἰ μὴ τῷ πρώτῳ καὶ ἀκριβεστάτῳ⁵ ἢ αὐτοκράτῳ ἀπεκληρώθη διοίκησις. Καὶ θαυμάσειέ τις ἐνταῦθα τὸν Κωνσταντῖνον, ὅτι ἐξὸν κατ' ἰσομοιρίαν⁶ τῶν πατρῶων κλήρων, τὴν ἡγεμονίαν φημί τῷ ἀδελφῷ διανεμασθαι, ὁ δὲ τοῦ πλείονος αὐτῷ παρακεχωρήκει, καὶ ταῦτα νεώτατος ὢν, ὅτε μάλιστα ὁ τῆς φιλαρχίας ἀνάπτεται ζῆλος, καὶ οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν ὀρῶν ὑπὲρ τὴν τελείαν ἡλικίαν γενόμενον, ἀλλ' ἀρτίχουν ἤδη καὶ πρώτον, ὅ φασιν, ὑπηγήτην. Τοιούτων⁷ μὲν οὖν ἐγκωμίων ἐκ προοιμίων ἀξιούσθω ὁ Κωνσταντῖνος.

Ὁ δὲ γε Βασίλειος ἤδη τὴν τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίαν περιζωσάμενος, ἐβούλετο μὲν μηδένα κοινωνὸν ἔχειν τῶν φροντισμάτων, μηδὲ περὶ τῶν κοινῶν διοικήσεων σύμβουλον. Οὐκ εἶχε δὲ θαρρεῖν ἑαυτῷ, οὐδέπω πείραν εἰληφότε οὔτε τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων, οὔτε τῆς πολιτικῆς εὐνομίας· διὰ ταῦτα πρὸς τὸν παρακοιμώμενον ἀπεῖδε Βασίλειον. Ὁ δὲ ἀνήρ οὗτος ἀξίωμα μέγιστον τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων ἐτύγγανε γεγονώς, κατὰ τε φρονήματος ὄγκον, καὶ σώματος μέγεθος, καὶ μορφὴν τυράννῳ προσήκουσαν·

αὐτῇ Ρωμανοῦ τοῦ Διογέους, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Μιχαῆλ τοῦ Δούκα].

1. χειρ. βασίλισσα. 2. χ. ἡσθη. 3. χ. αὔρον. 4. γραπτέον ἴσως — αὐτοῦ. 5. γρ. ἴσως — ἐντριβεστάτῳ. 6. χ. ἰσομυρίαν. 7. χ. τοιούτω.

φύς δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τῷ τοῦ Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου πατρὶ, τὰ ἐς μητέρα διήλλαττε· διὰ ταῦτα καὶ ἐκ πρώτης εὐθὺς ἡλικίας ἀποτέμμητο, ἵνα μὴ μᾶλλον ὀ ἐκ τῆς ἡμιγάμου τῶν γνησιωτάτων τὸ πρωτεῖον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπενέγκηται. Ἐστεργεν οὖν οὗτος τὰ ἐκ τῆς τύχης, καὶ τοῦ βασιλείου καὶ οἰκείου γένους ἐξήρτηται ¹· προσέκειτο δὲ μάλιστα τῷ ἀνεψιῷ Βασιλείῳ καὶ ἡγκαλιζέτο οἰκειότατα, καὶ ὡς εὔνου ἐτιθηεῖτο τροφεύς. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ Βασίλειος τὸν ὄγκον αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ἀναθέμενος, αὐτὸς πρὸς τὴν ἐκείνου ἐπαιδοτριβεῖτο σπουδὴν· καὶ ἦν ὁ μὲν παρακοιμώμενος οἶον ἀθλητῆς καὶ ἀγωνιστῆς, ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος θεωρὸς, οὐχ ὅπως ἐκεῖνον στεφανώσσει, ἀλλ' ὡς αὐτὸς δραμεῖται καὶ ἀγωνίσσεται ², κατ' ἴχνος ἐκεῖνω τὴν ἀγωνίαν τιθέμενος. Πάντα οὖν ἐντεῦθεν ὑπήκοα τῷ Βασιλείῳ ἐτύγγανεν ὄντα, καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ πολιτικὸν ἔωρα, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἀπονευέυκει· καὶ πρῶτος αὐτὸς, εἰ καὶ ³ μόνος, τῆς τε συνεισφορᾶς τῶν δημοσίων ἐφρόντιζε καὶ τῆς τοῦ κοινοῦ διορθώσεως· ἐδίδου δὲ ἐπὶ πᾶσι τὴν γλῶτταν καὶ τὴν χεῖρα ὁ βασιλεὺς, τὰ μὲν συνηγορῶν ἐκεῖνω, τὰ δὲ καὶ ἐν γράμμασι βεβαιῶν.

Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ὅσοι τῶν καθ' ἡμᾶς τεθέανται τὸν βασιλέα Βασίλειον, στρυφνὸς οὗτος δοκεῖ καὶ τὸ ἦθος ἀπεξοσμέμος, δύσοργός τε καὶ οὐ ταχὺ μεταβάλλων, μέτριός τε τὴν δίκαιταν καὶ τὸ ἀβρὸν ἐκ παντὸς ἐκτρεπόμενος· ὡς δὲ ἐγὼ τῶν ἀρχαιολογούντων περὶ αὐτὸν ξυγγραφῶν ⁴ ἤκουσα, οὐ πάνυ τι τοιοῦτος τὸ καταρχὰς ἦν, ἀλλ' ἐξ ἀνειμένου βίου καὶ τρυφηλοῦ εἰς τὸ σύντονον μετεβάλλετο, τῶν πραγμάτων οἶον ἐπιστυψάντων αὐτῷ τὸ ἦθος, καὶ τὸ μὲν διερρηκὸς ⁵ τωσάντων ⁶, συντεινάντων δὲ τὸ χαῦνον καὶ τὴν ὄλην αὐτῷ μεταβαλλόντων ζωὴν. Ἐπεὶ τὰ γε πρῶτα καὶ ἀπαρκαλύπτως ἐκώμαζε, καὶ θαμὰ ἦρα, καὶ συσσιτίων ἐφρόντιζε,

1. γρ. ἐξήρτητο. 2. γρ. ἀγωνίσσεται. 3. χ. ἦκε. 4. χειρ. ξυγγραφῶν.
5. γ. διερρηκῶς. 6. γ. τῶν νωσάντων.

φ. 323.

βασιλικάς τε ῥαθυμίας καὶ ἀναπαύλας ἑαυτῷ ἀπεμέτρει, καὶ τῆς τε νεότητος, τῆς τε βασιλείας ὅσον εἰκὸς παραπέλαιυνεν· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Σκληρὸς ἐκείνω, καὶ ὁ μετ' ἐκείνον Φωκᾶς, καὶ αὖθις ὁ πρῶτος τρίτος ἐγεγόνει, καὶ οἱ λοιποὶ βασιλείαν ἤρξαντο | καὶ ἐξ ἑκατέρων αὐτῶ τῶν μερῶν ἀντανέστησαν, ὅλοις ἰστίοις ἀπενεχθεὶς τῆς τρυφῆς, ὅλῳ πνεύματι ἀντείχετο τῆς σπουδῆς· ἐπιγεγόμενος γὰρ τοῖς ἐγγύθεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν παρειληφόσιν, οὐ πᾶν εὐθὺς ἄρδην τὸ ἐκείνων γένος ἀπολλύειν ἐπιχειρήκε.

Διὰ τῆς ἀποστασίας τοῦ Σκληροῦ.

Διὰ ταῦτα οἱ ἐκείνων ἀνεψιαδεῖς πολέμους κατ' αὐτοῦ σφοδρῶς ἀνερρίπισαν· καὶ πρῶτός γε ὁ Σκληρὸς, ἀνὴρ καὶ βουλευσασθαι ἰκανὸς καὶ καταπράξασθαι περιδέξιος, πλουτόν τε περιβεβλημένος μέγαν¹, ἀρκοῦντα τυράννω, καὶ δυναστείας ἔχων ἰσχὺν, πολέμους τε μεγάλους² κατωρθώκως, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν συννεῦον³ ἔχων πρὸς τὸ ἐκείνου βούλημα. Οὗτος τοιγαροῦν πολλοὺς συνερρωμένους ἔχων τῇ τυραννίδι, πρῶτος τὸν κατὰ τοῦ Βασιλείου τεθάρρηκε πόλεμον, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτῷ ἰππικὴν τε καὶ πεζικὴν παρήλαυε δύναμιν, καὶ ὡς ἐπὶ προκειμένῳ πράγματι τῇ βασιλείᾳ προῆει θεταρρηκίως. Τὰ πρῶτα μὲν οὖν ἀπεγνώκεισαν οἱ περὶ τὸν βασιλέα τὰς σωζούσας ἐλπίδας, τὴν ὀπλιτικὴν πᾶσαν ἰσχὺν τῷ Σκληρῷ ἐγνωκότες συρρεύσασαν· ἔπειτα δὲ συλλεξάμενοι ἑαυτοὺς καὶ περὶ τῶν ὄλων γνωσιμαχήσαντες, ὥσπερ ἐν ἀπόροις πόρον εὐρηκέναι ᾤθησαν, καὶ Βάρδαν τινὰ, εὐγενέστατον ἄνδρα καὶ γενναϊότατον, τοῦ βασιλέως Νικηφόρου ἀδελφιδοῦν, ἀξιόμαχον περὶ τὸν τυραννήσαντα Σκληρὸν κρίναντες, τὰς καταλειμμένας⁴ δυνάμεις φέροντες τούτῳ παρέδωσαν, καὶ τοῦ στρατοπέδου παντὸς ἡγεμόνα πεποιηκότες ἀντιστησόμενον τῷ Σκληρῷ ἐκπετόμασιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτῳ

1. χ. μέγα. 2. χ. μεγάλας. 3. χ. συννευον. 4. χ. καταλειμμένας.

οὐδὲν ἔλαττον τοῦ Σκληροῦ ἐδεδοίκεσαν, ἅτε ¹ βασιλείου τυγ-
χάνοντι γένους, καὶ οὐδὲν σμικροπρεπῶς ἐνοησομένῳ περὶ αὐτοῦ,
περιδύουσι μὲν τὸ πολιτικὸν τῆς περιβολῆς σχῆμα καὶ ὅσον οἶδεν
ἢ τυραννίς, τῷ δὲ τῆς ἐκκλησίας κλήρω ² ἐγκαταλέγουσιν, εἴτα
δὴ καὶ φρικώδεσιν ὄρκοις καταλαμβάνουσι, τοῦ μὴ ἀποστασίας
ἀλῶναί ποτε ἢ παραβάσεως τῶν ὠμοσμένων ³. οὕτω γοῦν αὐτὸν
ἐξεγρησάμενοι μετὰ πασῶν ἐκπετόμφοσι τῶν δυνάμεων.

Ἦν δ' ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὡς ὁ λόγος ἔχει, τὴν μὲν γνώμην ἐς τὸν θεῖον
ἀναφέρων καὶ βασιλέα, συννηθῶς αἰεὶ καὶ ἐγρηγορῶς, καὶ πάντα
προϊδεῖν καὶ συνιδεῖν ἱκανός, πολεμικῶν τε τεχνασμάτων οὐδενὸς
ἀδαής, ἀλλὰ πάσαις μὲν τειχομαχίαις, πάσαις δὲ λοχίεσι καὶ ταῖς
ἐκ τῆς παρατάξεως ἀγωνίαις ἐθᾶς, τὰς δὲ διὰ χειρὸς πράξεις δραστι-
κώτερος ἐκείνου καὶ γενναίτερος· ὁ γάρ τοι πληγὴν παρ' ἐκείνου
δεξάμενος εὐθέως ἀφήρητο τὴν ψυχὴν· κἄν πόρρω μὲν ἐπέβησεν,
ὄλην συνετάραττε φάλαγγα. Οὗτος τοιγαροῦν τὰς ὑπ' αὐτὸν διε-
λὼν δυνάμεις καὶ εἰς λόχους ἐγκατατάξας, οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ καὶ
πολλάκις τὴν ἀντικειμένην εἰς φυγὴν ἔτρεψε φάλαγγα, καὶ τοῦτο
πλήθει τῶν ἀντιτεταγμένων· τοσοῦτον [δὲ] τῶν ἐναντίων ἐλάσσω
ἐτύγχανεν ὦν, ὅσῳ τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς στρατηγήμασι κρείττων ἐδόκει
καὶ γενναίτερος. Ἐθάρρησαν γοῦν ποτε πρὸς ἀλλήλους καὶ οἱ τῶν
ἀντικειμένων ἠγεμόνες ταγμάτων καὶ μονομαχῆσαι ἐκ συνθήματος
εἶλοντο· καὶ μέντοιγε συνελάσαντες εἰς τι μεταίχιμιον, εἰδόν τε
ἀλλήλους καὶ ἐν συμβουλαῖς ⁴ εὐθὺς ἐγεγόνεισαν. Καὶ πρῶτός γε ὁ
τυραννεύων Σκληρὸς οὐκ ἐπισχῶν ἑαυτὸν τῆς ὀρμῆς, ἀλλ' εὐθὺς
νόμους ἀγωνίας παραβέβηκώς, ὁμοῦ τε ἀγχοῦ τῷ Φωκᾷ ἐγεγόνει,
καὶ παίει τοῦτον ὡς εἶχε κατὰ κεφαλῆς, δυναμώσας τὴν χεῖρα ⁵
τῇ φορᾷ τῆς ὀρμῆς· καὶ ὁ πεπληγὼς πρὸς τὸ ἀδόκητον τῆς πλη-
γῆς βραχὺ τι τοῦ χαλινοῦ γεγονῶς ἀκρατῆς, αὐθις συνηθροίκει τοὺς

1. χ. ἄντε. 2. χ. κληρῶ. 3. χ. ὀμωσμένων. 4. γρ. συμβολαῖς 5. χ. χει-
ραν.

λογισμούς, καὶ κατὰ ταύτου μέλους τὸν πλήζαντα παίσας τῆς πολειμικῆς ὀρυθῆς ἔπαυσε, καὶ φυγεῖν παρεσκευάσεν. Αὕτη τελεωτέρα κρίσις καὶ δημοτελεστέρα ἀμφοῖν ἔδοξε· καὶ ὁ Σκληρὸς τοῖς ὅλοις ἐξαπορηθεὶς, καὶ μῆτε πρὸς τὸν Φωκᾶν ἀντιστῆναι ἔτι δυνάμενος, προσδραμεῖν τε τῷ βασιλεῖ αἰσχυρόμενος, βουλὴν βουλευέται, οὔτε συνετωτάτην, οὔτε ἀσφαλεστάτην· ἀπάρας γὰρ ἐκ τῶν Ρωμαϊκῶν ὀρίων εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων¹ μετὰ πασῶν αὐτοῦ τῶν δυνάμεων συνήλασε γῆν, καὶ δῆλον αὐτὸν καταστήσας Χοσρῶ τῷ βασιλεῖ, εἰς ὑποψίαν ἐκίνησεν· οὗτος γὰρ τό τε πλῆθος φοβηθεὶς τῶν ἀνδρῶν, ἴσως δὲ καὶ ὑποπτεύσας τὴν ἀθρόαν ἔφοδον, δεσμώτας πεποιηκῶς ἐν ἀσφαλεῖ κατεῖχε φρουρᾷ.

Περὶ τῆς ἀποστασίας Βάρδα τοῦ Φωκᾶ.

Ὁ δὲ γε Φωκᾶς Βάρδας τῷ βασιλεῖ Ρωμαίων ἐπαναζεύγνυσι, καὶ τῆς τε τροπαιοφόρου ἐτετυχῆκει πομπῆς, τοῖς τε περὶ τὸν βασιλέα συναρίθμιος ἐτύγγανεν ὦν. Οὔτω μὲν οὖν ἡ πρώτη τυραννὶς καταλέλνται, καὶ ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἀπηλλάχθαι πραγμάτων ἔδοξε· ἡ δὲ δόξασα αὕτη κατάλυσις ἀρχὴ πολλῶν ᾠδίνων οὔσα ἐτύγγανεν. Ὁ γάρ τοι Φωκᾶς πρῶτα μὲν μειζόνων ἀξιώθει, ἔπειτα ἐλαττόνων, καὶ αὐθις ὑπορρεούσας αὐτῷ τὰς ἐλπίδας ὀρῶν, ἅμα δὲ καὶ μὴ προδεδωκέναι τὴν πίστιν οἰόμενος, ἐπὶ ῥητοῖς προσβάσαν καὶ φυλαχθεῖσαν, σὺν τῷ κρατίστῳ μέρει τοῦ στρατοπέδου βαρυτέραν τε καὶ χαλεπωτέραν² κατὰ τοῦ Βασιλείου τυραννίδα ἀνίστησι· καὶ τὰ πρῶτα γένη τῶν τότε δυναμένων ἀναρτησάμενος, καὶ εἰς ἀντίπαλον μοῖραν ἀποκριθεὶς, στρατεύμα τε Ἴβηρικὸν ἀπολεξάμενος ἑαυτῷ (ἄνδρες δὲ οὗτοι τό τε μέγεθος εἰς δέκατον | πόδα ἀνεστηκότες, καὶ τὴν ὄφρυν σοβαρὰν ἔλκοντες), οὐκ ἔτι ἐν ὑπονοίαις, ἀλλὰ μετὰ τῆς βασιλικῆς τιάρας καὶ τοῦ ἐπισήμου

φ. 324.

1. γ. Ἀσσυρίων. 2. γ. χαλαιπωτέραν.

χρώματος τὴν τυρανικὴν στολὴν ἀμφιέννυται· εἶτα γίνεται τι τοιοῦτον. Πόλεμός τις ἀλλόφυλος καταλαμβάνει τὸν Βαβυλώνιον, ὃ προσπεφυγότες οἱ¹ περὶ τὸν Σικληρὸν, ὥσπερ δῆπου ὁ λόγος ἐγνώρισε, ἀντιστρόφους εὔροντο τὰς ἐλπίδας, καὶ ὁ πόλεμος βαρὺς καὶ δεινὸς καὶ πολλῶν δεόμενος τῶν ἀντιστησομένων χειρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ ἐπειδὴ οὐκ εἶχεν οὗτος τῷ οἰκείῳ μόνῳ στρατοπέδῳ θαρρεῖν, ἐπὶ τοὺς φυγάδας τίθεται τὰς ἐλπίδας, καὶ λύει μὲν εὐθύς τῶν δεσμῶν, ἐξάγει δὲ τῆς φρουρᾶς, ὀπλιζέει τε καρτερῶς, καὶ κατευθὺ τῆς ἐναντίας ἴσθησι φάλαγγος. Οἱ δὲ, ἅτε γενναῖοι ἄνδρες καὶ μάχιμοι, καὶ τάξεις εἰδότες ὀπλιτικὰς, ἐκατέρωθεν διαστάντες, εἶτα δὴ ἀθρόον² ἐξιππασάμενοι καὶ τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάξαντες, τοὺς μὲν αὐτοῦ κτείνουσι, τοὺς δὲ τρέψαντες εἰς φυγὴν, εἴτ' ἄχρι τοῦ χάρακος ἐξελάσαντες, ἄρδην ἅπαντας ἀνηρήκασιν· ἀναξυγνῦντες δὲ, ὥσπερ ἐκ ταύτου συνθήματος τῆς ψυχῆς, πρὸς φυγὴν ἐτρέψαντο ἑαυτοὺς· ἐδεδοίκεσαν γὰρ αὐθις τὸν βάρβαρον, ὡς οὐ δεξιῶς τούτοις προσενηθησόμενον, ἀλλὰ πάλιν ἐν πέδαις³ καθείρξοντα⁴. Κοινῇ γοῦν ἀνὰ κράτος φεύγοντες, ἐπειδὴ πλεῖστον τῆς Ἀσσυρίων ἀπεληλύθεισαν⁵ γῆς, καὶ ἡ φυγὴ καταφανὴς τῷ βαρβάρῳ ἐγένετο, τοῖς ἐπιτυχοῦσι τότε τοῦ συνηθροισμένου στρατεύματος τὴν ἐπιδιώξιν αὐτῶν⁶ ἐγχελεύεται· καὶ πολὺ τι πλεῖθος κατὰ νώτου τούτοις συνεισπεσόντος⁷, ἐγνώσαν ὅσῳ τῷ μέτρῳ τῆς τῶν Ρωμαίων ὑστεροῦσι⁷ χειρός· οἱ γὰρ φυγάδες ἀθρόον τοὺς χαλινούς στρέψαντες, καὶ ἐλάττους⁸ πρὸς πολλαπλασίους ἀγωνιζόμενοι, βραχυτέρους ἐκυτῶν τοὺς καταλειμμένους⁹ πρὸς τὴν φυγὴν πεποιήκασιν.

Ὁ μὲν οὖν Σικληρὸς τυραννεύσειν τε αὐθις ᾤετο, καὶ τὰς ὄλας καθέξειν δυνάμεις, ἀνακχωρηκὸτος τε τοῦ Φωκᾶ ἧδη καὶ πάσης τῆς βασιλείου διασκεδασθείσης δυνάμεως· ἐπεὶ δὲ

1. χ. δ. 2. χ. ἀθρῶον. 3. χ. ἐμπέδαις. 4. χ. καθείρξαντο. 5. χ. ἀποληλύθησαν. 6. χ. αὐτῷ. 7. γρ. συνεισπεσόντες. 8. χ. ἐλάττων. 9. χ. καταλειμμένους.

πρὸς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὀρίοις γενόμενος τὸν Φωκᾶν ἐμεμαθήκει βασιλιῶντα ¹, ἐπειδὴ οὐχ οἴος τε ἦν καὶ τῷ βασιλεῖ μάχεσθαι, τὸν μὲν καὶ αὐθις ὕβρισας, τῷ δὲ μετὰ τοῦ ἐλάττονος προσεληλυθὼς σχήματος, ἐκείνον μὲν τῶν πρωτείων ἠξίωσε, αὐτὸς δὲ μετ' ἐκείνον ὠμολόγησε τάττεσθαι· εἶτα δὴ διχῆ διεόμενοι τὰς δυνάμεις, μακρῷ τὴν τυρανίδα εὐσθενεστέραν εἰργάσαντο. Οἱ μὲν οὖν τάξεις καὶ παρεμβολαῖς ² ἐπεποίησαν, καὶ μέχρι τῆς Προποντιδος καὶ τῶν παραλίων ἐν ταύτῃ χωρίων κατεληλύθεσαν, ἐπ' ἀσφαλοῦς τοὺς χάρακας θέμενοι, καὶ μονοῦ ὑπεράλλεσθαι καὶ αὐτὴν ἐπιχειροῦντες τὴν θάλασσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀγνωμοσύνης κατεγνωκῶς, ἐπειδήπερ οὐ πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Ταύρω Σκυθῶν λογὰς πρὸς αὐτὸν ἐφοίτησεν ἀξιόμαχος, τούτους δὴ συγκροτήσας, καὶ ξενικὴν ἐτέραν ξυλλοχισάμενος δύναμιν, κατὰ τῆς ἀντικειμένης ἐκπέμπει φάλαγγος· οἱ δὴ καὶ ἐκ τοῦ παρ' ἐλπίδας ἐπιφανέντες αὐτοῖς, οὐ πρὸς μάχην διεγνηγεμένους, ἀλλὰ πρὸς μέθην κατακεκλιμένους, οὐκ ὀλίγους τε αὐτῶν ἀνηρήκασιν, καὶ τοὺς καταλελειμμένους ἄλλους ἀλλαχόσε διέσπειραν· συνίσταται δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Φωκᾶν στάσις αὐτοῖς καρτερά. Συμπαρῆν δὲ τῷ τῶν Ῥωμαίων στρατῷ καὶ ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἄρτι γενειάζων καὶ τὴν πρὸς τοὺς πολέμους ἐμπειρίαν λαμβάνων· ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ἀπῆν τῆς παρεμβολῆς· ἀλλὰ καὶ οὗτος θώρακὰ τε περιβαλλόμενος καὶ δόρυ μακρὸν ἐπισείων, μέρος τῆς φάλαγγος ἦν.

Αἱ μὲν οὖν τάξεις εἰσθήκεσαν ἐκατέρωθεν, ἀπὸ μὲν τῶν παραλίων μερῶν ἢ βασιλική, ἀπὸ δὲ τῶν ὑψηλοτέρων ἢ τυραννική, καὶ πολὺ μεταξὺ τὸ μεταίχιμιον. Ὁ τοίνυν Φωκᾶς, ὡς καὶ τοὺς βασιλεῖς διατεταγμένους ἐμεμαθήκει εἰς τὴν παράταξιν, οὐκ ἔτι ἀναβολαῖς τοῦ μάχεσθαι ἦν, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κρίσιν τοῦ πολέμου δημοτελῆ ἔθετο, καὶ τῷ τῆς τύχης ἑαυτῷ ἐπέτρεψε πνεύματι· οὐ

1. γρ. βασιλιῶντα. 2. χ. παριμβόλαις.

μὴν κατασκοπὸν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐποιεῖτο μάντεσιν· οἱ μὲν γὰρ ἀπείργον τοῦ μάχεσθαι, τῶν θυμάτων αὐτοῖς τοῦτο διασαφούντων, ὁ δὲ ἀντεπεχειρεῖ ὄλην ἀφίεις τὴν ἡμίαν τῷ ἵππῳ. Λέγεται μέντοι καὶ σημεῖα φανῆναί οἱ ἀπαίσια· ὡς γὰρ ἵππάσατο, εὐθὺς αὐτῷ διωλισθήκει ὁ ἵππος, καὶ ἐπεὶ μετέβη εἰς ἕτερον, καὶ οὗτος βραχὺ τι προεληλυθὼς ταῦτό ¹ ἐπεπόνθει· ὅ τε χρῶς αὐτῷ ἐτέτραπτο, καὶ ἀγλὺς μὲν τὴν γνώμην, δῖναι ² δὲ τὴν κεφαλὴν διετάραξαν. Ὡς δὲ πρὸς οὐδὲν ἐνδόσιμος ἦν, ἄπαξ ἑαυτὸν καταστήσας εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπειδὴ ἐνεβεθήκει τῷ μετώπῳ τῆς φάλαγγος, καὶ ἤδη που πλησίον τῆς βασιλείου ἐγεγονέει δυνάμεως, πεζὴν τινα περὶ αὐτὸν συλλεξάμενος δύναμιν, Ἰθέρων τοὺς μαχιμωτάτους φημί, ἀρτιφυεῖς πάντας τὸ γένιον ³ καὶ αὐτὸ δὴ τὸ νεοτήσιον ἀποφύοντας ἄθος, ὕψηλους καὶ ἰσομέτρους ὥσπερ ὑπὸ κανόνα τὸ μέγεθος, ζίφει καθωπλισμένους τὴν δεξιάν, καὶ τὴν ὀρμὴν ἀνυποστάτους τυγχάνοντας, τούτους δὴ μεθ' ἑαυτοῦ ὑφ' ἐνὶ κινήσας συνθήματι, τῆς φάλαγγος προπηδᾷ, καὶ τὸν χαλινὸν ἐνδοὺς σὺν ἀλαλαγμῷ εὐθὺ τοῦ βασιλέως χωρεῖ, τῷ δεξιῷ βραχίονι μετέωρον τὴν τοῦ ξίφους ἐπέχων λαβὴν, ὡς αὐτίκα τούτῳ ⁴ τὸν βασιλέα διαχειρισόμενος.

Ὁ μὲν οὖν οὕτως καὶ μετὰ τοσούτου θάρρους ἐπὶ τὸν Βασίλειον ἦει ⁵. ὁ δὲ | προβέβλητο μὲν τῆς οἰκείας δυνάμεως, καὶ ξιφοφόρος εἰσθήκει, θατέρᾳ δὲ τῶν χειρῶν τὴν εἰκόνα τῆς τοῦ Λόγου μητρὸς διηγαλίστο, καρτερώτατον πρόβλημα τῆς ἀκαθέκτου ἐκείνου ὀρμῆς ταύτην ποιούμενος. Ὁ μὲν οὖν οἶα δὴ τι νέφος ἀνέμοις σφοδροῖς ἐλαυνόμενον, τὸ πεδίον διακυμαίνων διήει· ἐσηκόντιζον δὲ ἐς αὐτὸν οἱ ἐφ' ἑκατέρους ἐστηκότες τοῖς κέρασι, βραχὺ δέ τι καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος δόρυ μακρὸν ἐπισείων προῆει τῆς φάλαγγος. Ὡς δ' οὐ πολὺ τι ἀπέσπασε τῶν οἰκείων δυνάμεων, ἀθρόον τῆς ἔδρας ἐξολισθήσας κατὰ γῆς ἔρριπτο, ἐπὶ τούτῳ ἄλλος ἄλλῳ λόγος συμφέρεται· οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν ἀκοντιζόντων βεβλήσθαι φασὶ καὶ

τ. 325.

1. χ. ταῦτῳ. 2. χ. δεῖναι. 3. γρ. γένιον. 4. χ. τοῦτο. 5. χ. εἶη.

κατὰ τῶν καιρίων τὴν πληγὴν ὑποστάντα πεσεῖν, ὁ δὲ σκότους φησὶν ἀθρόως ὑποπλησθέντα τὴν κεφαλὴν ἔκ τινος περὶ τὴν γαστέρα ταρχῆς καὶ κινήσεως, τό τε φρονοῦν ἀπολωλέναι καὶ τοῦ ἵππου καταπεσεῖν. Ὁ μέντοιγε βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἑαυτῷ τὴν τοῦ τυράννου ἐμεγαλαύχει ἀναίρεσιν· ὡς δὲ πολὺς κεκράτηκε λόγος, ἐπιβουλῇ τὸ πᾶν ἐγεγόνει, καὶ φάρμακον αὐτῷ κερασθὲν καὶ ποθὲν, περὶ τὴν κίνησιν ἀθρόον ἀναρραγὲν, τὸν τε φρονοῦντα τοῦ ἐγκεφάλου τόπον κατέλαβε, καὶ τὴν δίνησιν ἐπεποιήκει καὶ τὴν κατάπτωσιν. Ἦν δὲ τὸ μὲν σύνθημα Βασιλείου, ἡ δὲ ἐπίβουλος χεὶρ τοῦ τῷ τυράννῳ οἰνοχοοῦντος· ἐγὼ δὲ ταῦτα μὲν ἐν ἀδύλοις τίθημι, τῇ δὲ μητρὶ τοῦ Λόγου τὸ πᾶν ἀνατίθημι. Πίπτει γοῦν ὁ τέως ἄτρωτος καὶ ἀνάλωτος, θέαμα ἐλεεινὸν καὶ δακρῶν ἄξιον. Εὐθύς δ' οὖν ὡς εἶδον αἱ φάλαγγες ἐκατέρωθεν, ἡ μὲν εὐθύς διαιρεθεῖσα καὶ τὸ τῆς ὀμαιχιμίας συνεχὲς διακόψασα, ὀπίσω τε ἐγεγόνει, καὶ φυγάδες ἅπαντες ὤφθησαν· οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα, εὐθύς πεσόντι τῷ τυράννῳ ἐπεισπηδῆσαντες, τῶν Ἰσθίων διασκεδασθέντων, πολλαῖς κοπίσι διαμελίζουσι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμόντες τῷ Βασιλείῳ προσάγουσιν. Ἐντεῦθεν ἕτερος ἀνθ' ἑτέρου ὁ βασιλεὺς γίνεται, καὶ οὐ μᾶλλον αὐτὸν τὸ γεγονός εὐφρανεν, ἢ ἡ τῶν πραγμάτων δεινότης ἠνίασεν· ὑποπτος οὖν εἰς πάντας ὤπτο καὶ σοβαρὸς τὴν ὄφρυν, τάς τε φρένας ὑποκαθήμενος, καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι δύσσοργος καὶ βαρῦμηνις.

Περὶ τῆς τοῦ παρακοιμωμένου Βασιλείου μετακινήσεως τῶν κοινῶν καὶ ἐξορίας.

Ὅτι ἔτι οὖν οὐδὲ παραχωρεῖν τῆς τοῦ κοινοῦ διοικήσεως τῷ παρακοιμωμένῳ Βασιλείῳ ἐβούλετο, ἀλλ' ἤχθητό τε αὐτῷ καὶ παντοδαπὸς ἦν μισῶν καὶ ἀποστρεφόμενος, καὶ οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὸ πολλὰ ἐκείνον ὑπὲρ τούτου ποιῆσαι τε καὶ παθεῖν, οὔτε ἡ λαμπρότης τοῦ ἀξιώματος, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀπάντων εἶλεν αὐτὸν εἰς

εὐμένειαν, ἀλλὰ δεινὸν ἐποιεῖτο, εἰ βασιλεὺς ὧν καὶ εἰς τὴν φρονου-
σαν ἡλικίαν ἐληλακῶς, παραδιοικεῖν ἀξιοῦται τὰ τῆς βασιλείας
πράγματα, ὥσπερ εἰ τις ἕτερος οὐ βασιλείας ἐπειλημμένος, ἀλλὰ
παραδυναστεύων ἐτέρῳ, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς ἀρχῆς κομιζόμενος.
Πολλοῖς δὲ περὶ τούτου κυμαίνοντες λογισμοῖς, καὶ πολλὰς λαμ-
βάνων μεταβολὰς καὶ τροπὰς, ἅπαξ ποτὲ τοῦ κρατήσαντος λογι-
σμοῦ, καὶ μεθίστησιν ἀθρόως τῆς διοικήσεως τὸν παρακοιμώμενον,
καὶ ταῦτα, οὐ λειότητά τινα τῇ μεταστάσει προμηθευσάμενος,
ἀλλὰ τὸν ἄγριον τρόπον καὶ ὃν ἂν τις οὐχ ὑπειλήφει· εἰς γὰρ ναῦν¹
ἐμβιδιάσας, ὑπερόριον ἐποίησατο.

Ἐντεῦθεν οὐ τέλος τῷ Βασιλείῳ ἡ μετάστασις γίνεται τῶν κα-
κῶν, ἀλλ' ἀρχὴ καὶ ὑπόθεσις· εὐθύς γὰρ ἀναλύσας ταῖς ἐνοίαις ὁ
βασιλεὺς εἰς τὴν πρώτην αὐτῷ τῆς αὐτοκρατορίας ἀρχὴν, ἀφ' ἧς
διοικεῖν ὁ παρακοιμώμενος ἤρξατο, κατέδραμε τὴν ἐκεῖθεν ἐκείνου
προμήθειαν, καὶ τῶν δρωμένων ὅποσα μὲν αὐτῷ τε καὶ τῷ δημοσίῳ
συντελοῦντα ἐτύχχανεν οὐκ ἠξίου παραποιεῖν, τὸ δ' ὅσον εἰς εὐερ-
γετημάτων καὶ ἀξιωμάτων ὄγκον ἔβλεπεν, ἀναλύειν ἐπειράτο, ἐκεῖνο²
μὲν συνειδέναι, ταῦτα δὲ ἀγνοεῖν διίσχυριζόμενος, καὶ πάντα τρό-
πον ὅποσα εἰς κάκωσιν ἐκείνῳ³ καὶ συμφορὰν ἐμψχανάτο ποιεῖν.
Ἀμέλει καὶ ἦν ἐκεῖνος ἐδείματο λαμπροτάτην μονὴν Βασιλείῳ τῷ
πάνυ ἀναθέμενος, ἐπώνυμον τῆς ἑαυτοῦ κλήσεως, μεγαλοπρεπῶς
μὲν κατεσκευασμένην⁴ καὶ πολλῇ δαπάνῃ χειρὸς τὸ ποικίλον μετὰ
τοῦ καλοῦ ἔχουσαν, ἀφθόνοις δὲ χορηγίαις τὸ πλεόν τοῦ αὐτάρκους
ἀποκληρωσαμένην, ἐβούλετο μὲν ἐκ θεμελίων καθαιρήσειν, τὸ δὲ
τῆς πράξεως ἀναιδὲς εὐλαβούμενος, τὸ μὲν ἐκεῖθεν ὑφήρει, τὸ δὲ
κατέσειε, τὰ ἐπιπλα, τὰς ἐφηρμοσμένας λίθους, τὸ δ' ἄλλο τι ποιῶν
τοιουτότροπον, οὐκ ἀνῆει ἄχρις οὐ φροντιστήριον, ἰδεῖν χαριεντισά-
μενος εἰπεῖν, τὸ μοναστήριον δέδρακε, διὰ φροντίδος τιθεμένων τῶν
ἐν αὐτῷ, ὅπως ἂν ἑαυτοῖς τὰ ἀναγκαῖα πορίσαιντο. Τοιούτοις οὖν

1. γ. ναῦ. 2. γ. ἐκείνω. 3. γ. ἐκείνο. 4. γ. κττασκευασμένην.

ὁ παρακοιμώμενος καθ' ἐκάστην τοξεύμασι βαλλόμενος ὡς εἰπεῖν, ἀθυμίας τε ἐνεπίμπλατο ¹, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν ἑαυτῷ τὰς ἀλγηδόνας ἰάσαιτο· παρηγόρει γὰρ αὐτὸν τῶν ὄλων οὐδὲν· ὅθεν ἅπασι ποτὲ ἀθρόον κατασαισθεῖς ὁ ὑπερμεγέθης ἐκεῖνος, καὶ νέφους τὴν κεφαλὴν πληρωθεῖς, ἀκρατῆς ἑαυτοῦ ἐγεγόνει, καὶ τὰ μέλη παραλυθεῖς καὶ νεκρὸς ἔμψυχος γεγονώς, μετὰ βραχὺ καὶ αὐτὴν ἀπέρρηξε τὴν ψυχὴν, καὶ γέγονεν ὡς ἀληθῶς στήλη τῷ βίῳ καὶ διήγημα μέγα, μᾶλλον δὲ παράδειγμα τῆς τῶν ἐν γενέσει εὐμεταβόλου | φ. 326. συγχύσεως. Ὁ μὲν οὖν τὴν ἀποκεκληρωμένην ἐπικλώσας ² ζῶτην ἀπελήλυθε.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος τὴν τῆς βασιλείας ἐπιγνοὺς ποικιλίαν. καὶ ὡς οὐκ εὐχερὲς πρᾶγμα καὶ ῥάδιον ³ τηλικὴν ἀρχὴν διοικεῖν. γλυκυθυμίας μὲν πάσης ἀπείχετο, ἔτι γε μὴν καὶ τὸν περὶ τὸ σῶμα κόσμον καταπεφρόνηκε, καὶ οὔτε στρεπτοῖς ἐκόσμηε τὴν δέρην, οὔτε τιάραις τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' οὔτε περιπορφύροις χλαμύσι κατελαμπρύνετο· ἀπεδύσατο δὲ καὶ τοὺς περιττοὺς δακτυλίους, καὶ μὴν καὶ τὰς ποικίλας τῶν ἐσθημάτων ⁴ βαφὰς· σύννους δὲ ἀεὶ καὶ πεφροντικῶς ἦν, ὅπως ἂν τὰ τῆς ἀρχῆς εἰς ἀρμονίαν βασιλικὴν συμβιδιάσει. Ὑπεροπτικῶς δὲ εἶχεν οὐ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, ᾧ ⁵ δὴ καὶ βραχεῖάν τινα δορυφορίαν περιποιήσάμενος, τῆς ὑψηλοτέρας καὶ λαμπροτέρας ὥσπερ ἐφθόνη παρασκευῆς· ἑαυτὸν γὰρ πρῶτον ἀποστενώσας ὡς εἰπεῖν ⁶, καὶ τῆς ὑπερόγκου ἀποστερήσας κατασκευῆς, εὐκόλως καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐχειροῦτο διὰ τῆς βραχὺ παραλλαττούσης εἰς τὸ χεῖρον ἀρχῆς. Καὶ τοῦτον μὲν χαίρειν ἀφείς ἀγρίων τε χάρισι καὶ λουτρῶν ἀπολαύσει καὶ κυνηγεσίῳ, ὧν ἐκεῖνος ἐφρόντιζεν, ἑαυτὸν ἐπὶ τὰ δυστυχοῦντα τῶν ὀρίων ἀφῆκεν, ἀνακαθάραι τοὺς πέριξ βαρβάρους αἰρούμενος, ὅποσοι τὰς τε ἐφῶους ἡμῖν λήξεις καὶ τὰς ἐσπερίους περιστοιχίζονται.

1. γ. ἐνεπίμπλατο. 2. γ. ἐπικλώσα. 3. γ. ῥάδειον. 4. γ. ἐσθημάτων. 5. γ. δ. 6. γ. πέν.

Περὶ τῆς τοῦ Σκληροῦ μετὰ τὴν τοῦ Φωκᾶ¹ σφαγῆν δευτέρας ἀποστασίας.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐς ὕστερον ἐμελλε κατεργάσασθαι· τὸ γοῦν παρὸν ὁ Σκληρὸς αὐτὸν ἀνεῖργε τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων στρατείας, ἐφ' ἑαυτὸν ἐκείνον ἀσχολῶν. Ἀναιρεθέντος γὰρ τοῦ Φωκᾶ, τὸ μὲν ἄλλο μέρος τῆς παρατάξεως, ὅσον ἐκείνῳ καὶ πρὸ τῆς συμμίξεως ὑπέστρωτο τοῦ Σκληροῦ, τὰς ἐπ' ἐκείνῳ ἐλπίδας ἀπολωλεκότες διέστησαν τε ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὸν συνασπισμὸν πάντα διαλελύκασιν· ὁ δὲ γε Σκληρὸς καὶ ὅσοι σὺν ἐκείνῳ φυγάδες τε ἐγένοντο καὶ αὐθις ἀνέζευξαν, ἐφ' ἑαυτῶν διαταξάμενοι, καὶ ὥσπερ ἀπερρωγὸς μέρος εἰς ἰσοστάσιον τῷ Φωκᾶ τάξιν ἀποκληρωθέντες, ἀντ' ἐκείνου τῷ βασιλεῖ αὐθις Βασιλείῳ γεγόνασιν.

Οὗτος τοιγαροῦν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τῆς τοῦ Φωκᾶ χειρὸς καὶ δυνάμειος ἐλάττων ἐδόκει, ἀλλὰ τὰ γε εἰς στρατηγικωτάτην βουλήν καὶ παράταξιν δεινότερος ἐκείνου καὶ ποικιλώτερος ἐγνωρίζετο· διὸ ταύτην τὴν ἀποστασίαν δις αὐθις ὠθίνας τῷ αὐτοκράτορι, ἐς χεῖρας μὲν ἐλθεῖν ἐκείνῳ καὶ συμμίξαι οὐκ ἐδοκίμασε, τὸν δὲ στρατὸν κρατύνων καὶ προσθήκαις ἐπαύξων, βαρύτερος ἐντεῦθεν ἐδόκει τῷ βασιλεῖ· οὐ μέχρι δὲ τούτου κατεστρατήγει τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ καὶ τὰς ναῦς ἀπέχων, ὁπόσαι ἐς τὸ πομπεῖον ἐτύγχανον ἱκαναί, ἔτι γε μὴν καὶ τὰς τῶν ὁδῶν ἀποτειχίζων ἐλευθερίας, τὰ μὲν ὅσα ἐκεῖθεν εἰς τὰ βασίλεια ἤγετο δαψιλῶς ἀπεθησαύριζε τῷ στρατῷ, τὴν δὲ ἀπὸ τῶν βασιλείων² ἐκείσε διὰ τῶν δημοσίων ἵππων προσταττομένην ἢ ἄλλως³ διακυβερνωμένην κατάπραξιν πᾶσιν ἀνεῖργεν ἐπιτηρῶν ἡμμασι. Οὐ τοίνυν θέρους ἀρξάμενη ἢ τυραννὶς εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὁπώρας κατέληξεν, οὐδὲ κύκλος ἐνιαύσιος τὴν ἐπιβουλήν περιέγραψεν, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσι τουτὶ διεκυμαίνετο κακόν· οἱ γὰρ ἅπαξ ὑποστρώσαντες ἑαυτοὺς τῷ Σκληρῷ καὶ συμπληρώσαντες ἐκείνῳ τὴν

1. διὰ μεταγενεστέρης χειρὸς α Φωκᾶ η. 2. βασιλείῳ. 3. ἄλλης.

φάλαγγα, οὐκ ἔτι διπλοῖς ἐμερίσθησαν λογισμοῖς, οὐδὲ πρὸς τὸν βασιλέα τούτων οὐδεὶς λαθὼν ἀπηυτομολῆσεν· οὕτως αὐτοὺς εἰς ἀμετάθετον γνώμην συνήρμωσεν ὁ Σκληρὸς, εὐνοίας τε ὑπαγόμενος καὶ εὐεργεσίας δουλόμενος, καὶ συμβιβάζων ἀλλήλοις, ἀπὸ τῆς αὐτῆς τε τούτοις¹ σιτούμενος καὶ κοινοῦ μετέχων κρατῆρος. ἐξ ὀνόματός τε καλῶν ἕκαστον καὶ δι' εὐφήμου γλώττης ποιούμενος.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πάσης ἐπ' αὐτὸν ἤπτετο σκέψεώς τε καὶ πράξεως, ὁ δὲ ῥᾶστα πάντα διέλυε, στρατηγικῶς ταῖς ἐκείνου βουλαῖς τε καὶ γνώμαις ἀντιπράττων καὶ ἀντιμηχανώμενος· καὶ ἐπειδὴ πάσαις ἀνάλωτον τοῦτον εἶδε λαβαῖς ὁ Βασίλειος, πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλκει σπείσασθαί τε πείθουσαν καὶ ἀπαλλαγῆναι πραγμάτων, τὰ πρῶτα μετὰ γε τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἔχοντα. Ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα οὐκ εὐμενῶς τοῖς² πράγμασιν ἄγαν ὠμίλησεν, ἔπειτα πολλοὺς ἐλίξας καθ' ἑαυτὸν λογισμοὺς καὶ τοῖς προλαβοῦσι τὰ ἐνεστώτα συγκρίνας, καὶ τὰ μέλλοντα πρὸς ταῦτα εἰκάσας, πρὸς ἑαυτὸν τε ἀπιδῶν, τῷ γήρα καταπονούμενος, πείθεται τοῖς πεπρεσβευμένοις, καὶ τὸ στρατόπεδον ἅπαν συλλήπτορας εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς πρεσβείας συνειληφώς, σπένδεται Βασιλείῳ ἐπὶ τούτοις, ὥστε τὸ μὲν στέφος τῆς κεφαλῆς ἀποθέσθαι, καὶ ἐπισήμου μεθέσθαι χρώματος, εὐθὺς δὲ μετ' ἐκείνον³ ἐστάναι, καὶ τοὺς τε λοχαγγοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι τῆς τυραννίδος αὐτῷ ἐκοινωνήσαν τὰς αὐτὰς ἔχειν ἀρχὰς καὶ τῶν αὐτῶν μέχρι παντὸς ἀπολαύειν ἀξιομάτων, ὧν αὐτὸς τούτους ἠξίωσε, καὶ μήτε κτήσεων ἐστερηθῆσαι ὧν τε εἶχον καὶ ὧν παρ' αὐτοῦ προσειλήφασι, μήτε τινῶν ἄλλων τῶν προσκεκληρωμένων αὐτοῖς ἀπεστερηθῆσαι.

Ἐπὶ τούτοις ἄμφω συνεληλυθέτην, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐξεληλύθει τῆς πόλεως ἐν τινι τῶν λαμπροτάτων χωρίων ὑποδεξόμενός τε τὸν ἄνδρα καὶ τὰς σπονδὰς ποιησόμενος· ὁ μὲν οὖν ὑπὸ βασιλικῆ κα-

1. γ. τούτους. 2. χ. εὐμενώτοις. 3. χ. ἐκείνου.

θήστο σκηνη, | τὸν δὲ Σκληρὸν πόρρωθεν εἰσήγον οἱ δορυφοροῦ-
 τες ἅμα καὶ εἰς ὀμιλίαν τοῦ βασιλέως προσάγοντες, οὐχ ἱππότην,
 ἀλλὰ βάδην μετακομίζοντες· ὁ δὲ, ἄτε δὴ εὐμεγέθης, ἦδη δὲ καὶ
 γεγηρακῶς, προσῆει χειραγωγούμενος ἐκατέρωθεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 πόρρωθεν τὸν ἄνδρα ἰδὼν, τοῖς ἀγγουῦ ἐφροσῶσι τοῦτο δὴ τὸ δημῶ-
 δες καὶ κοινὸν ἀνεφθέξατο· « Ἴδου ὃν ἐδεδοίκειν, οὗτος χειραγω-
 γούμενος ἰκέτης μου πρόσεισιν. » Ὁ μὲν οὖν Σκληρὸς, εἴτε σπου-
 δάσας, εἴτε ἄλλως καταφρονήσας, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τοῦ
 κράτους ἀπέθετο, οὐ μέντοιγε καὶ τοὺς πόδας τοῦ φοινικοβαφοῦς
 πεδύλου ἐγύμνωσεν, ἀλλ' ὥσπερ μέρος τῆς τυραννίδος ἑαυτῷ ἐπα-
 φεῖς προσῆει τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ γε Βασίλειος καὶ πόρρωθεν ἰδὼν,
 ἐδυσχέρανε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔβυσε, μὴ ἂν ἄλλως τοῦτον ἐθέ-
 λων¹ ἰδεῖν, εἰ μὴ πάντη ἰδιωτεύσοι τῷ σχήματι· αὐτοῦ γοῦν
 πρὸς τῇ τοῦ βασιλέως σκηνῇ ἀπελίττεται καὶ τὸ ἐρυθρὸν πέδι-
 λον ὁ Σκληρὸς, καὶ οὕτως ὑπέδυσεν τὴν στέγην.

Καὶ ὁ βασιλεὺς εὐθὺς ἐξανέστη ἰδὼν· καὶ ἐφιλησάτην ἄμφω ἀλ-
 λήλω, εἶτα δὴ καὶ διὰ λόγων πρὸς ἀλλήλους ἠψάσθη, ὁ μὲν τῆς
 τυραννίδος ἀπολογούμενος, καὶ αἰτίας τιθεὶς δι' ἃς ἐβουλεύσατό τε
 τὴν ἀποστασίαν καὶ ἔδρασε· ὁ δὲ ὁμαλῶς τὴν ἀπολογίαν δεχόμε-
 νος, καὶ ἐς δαιμονίαν τύχην² ἀναφέρων τὸ πεπραγμένον. Ὡς δὲ καὶ
 κοινοῦ μετεῖχον κρατῆρος, ὁ βασιλεὺς τὴν δεδομένην κύλικα τῷ
 Σκληρῷ, τοῖς οἰκείοις προσαγαγὼν χεῖλεσι καὶ πῶν ὅσον δὴ μέτριον,
 αὐτὸς ἀντιδίδωσι τῷ ἀνδρὶ, ὑποψίας ἀπάγων καὶ τὸ τῶν σπονδῶν
 παραδεικνύς ὅσιον. Εἶτα δὴ καὶ οἷον στρατηγικὸν ἄνδρα ἠρωτῆκει
 περὶ τοῦ κράτους καὶ ὅπως ἂν αὐτῷ ἀστασίαστος ἢ ἀρχὴ τηρηθῆι·
 ὁ δὲ ἄρα οὐ στρατηγικὴν βουλήν, ἀλλὰ πανοῦργον εἰσηγεῖται γνώ-
 μην, καθαιρεῖν μὲν τὰς ὑπερόγκους ἀρχάς, καὶ μηδένα τῶν ἐν στρα-
 τεύματι, ἐὰν πολλῶν εὐπορεῖν, κατατρύχειν τε ἀδίκους εἰσπράξσειν,
 ἵνα τοῖς ἑαυτῶν ἀσχολοῖντο κτήμασι³, γυναῖκά τε εἰς τὰ βασίλεια

1. χ. ἰθὺλω. 2. χ. τύχειν. 3. χ. κοῖς.

μὴ εἰσαγαγεῖν, καὶ μηδενὶ πρόχειρον εἶναι, μήτε τῶν ἐν ψυγῇ βουλευμάτων πολλοὺς ἔχειν εἰδήμονας.

Ἐπὶ τούτοις διαλελυμένης αὐτοῖς τῆς κοινολογίας, ὁ μὲν Σαλι-
ρὸς ἐπὶ τοὺς ἀποτεταγμένους αὐτῷ ἀγροὺς ἀπιῶν, καὶ ὀλίγον δια-
βιοὺς μετήλλαξε τὴν ζωὴν· ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος τὰ τε ἄλλα
κατὰ πολλὴν ὑπεροφίαν τῶν ὑπηκόων ἔδρα, καὶ οὐκ εὐνοίας μαῶλλον
ἢ φόβοις τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ σοβαρωτέραν ὡς ἀληθῶς διετίθετο· τοῖς
δὲ ἔτεσι¹ προστιθεὶς καὶ πείραν ἀπάντων συνειληφῶς, ἀπροσδεῖς
ὥσπερ τῶν σοφωτέρων ἐτύγγανεν ὦν. Αὐτὸς γοῦν ἤρχε καὶ τῶν
βουλευμάτων, αὐτὸς δὲ ἐτίθη² καὶ τὰ στρατόπεδα· τὸ δὲ πολιτικὸν
οὐ πρὸς τοὺς γεγραμμένους νόμους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀγράφους τῆς
αὐτοῦ εὐφροσύνης ἐκυβέρνα ψυχῆς· ὅθεν οὐδὲ προσεῖχε λογίους ἀν-
δράσιν, ἀλλὰ τούτου δὴ τοῦ μέρους, φημί δὲ τῶν λογίων, καὶ παν-
τάπασι καταπεφρονῆκει. Ὅθεν καὶ θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅτι οὕτως
τοῦ βασιλέως κατολιγωροῦντος τῆς περὶ τοὺς λόγους σπουδῆς, οὐκ
ὀλίγη φορὰ φιλοσόφων καὶ ῥητόρων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους
ἐγένετο· μίαν δὲ λύσιν εὐρίσκω τῆς ἀπορίας μου καὶ τοῦ θαύματος
ἀκριβεστάτην ὡς εἰπεῖν καὶ ἀληθεστάτην, ὅτι μὴ πρὸς ἄλλο τέ-
λος τοὺς λόγους οἱ τότε ἄνδρες μετεχειρίζοντο, ἀλλ' ἐσπούδαζον
περὶ αὐτοὺς ὡς αὐτοτελεῖς· ἀλλ' οἱ πολλοὶ παρὰ τὴν παιδείουσιν οὐχ
οὕτω βαδίζουσιν, ἀλλὰ τὸ χρηματίζεσθαι εἰς πρώτην αἰτίαν τῶν
λόγων ἀναφέρουσι, μαῶλλον δὲ διὰ τοῦτο περὶ τοὺς λόγους σπου-
δάζουσι, κἂν μὴ εὐθύς τὸ τέλος προσῆι³, ἀφίστανται τῆς ἀρχῆς.
Οὔτοι μὲν οὖν ἐρρώσθων.

Ὁ δὲ λόγος αὐθις εἰς τὸν βασιλέα ἀναφερέσθω· οὗτος γὰρ,
ἐπειδὴ καὶ τὸ βάρβαρον ἀνεκάθηρε, καὶ τὸ ὑπήκοον, ἴν' οὕτως
εἶπω, παντοδαπῶς ἐχειρώσατο, οὐκ ἔτι μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας ἡξίωσε
προαιρέσεως, ἀλλὰ τὰ προὔχοντα τῶν γενῶν καθελὼν καὶ εἰς ἴσον
τοῖς ἄλλοις καταστήσας, κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν τὸ κράτος δια-

1. χ. ἔταισι. 2. γρ. διετίθη. 3. γρ. προσήι.

κυβεύων ἐτύγχανε, καὶ τινα λογάδα περὶ αὐτὸν πεποικηκῶς ἀνδρῶν, οὔτε τὴν γνώμην λαμπρῶν, οὔτε μὴν ἐπισήμων τὸ γένος, οὔτε τὰ ἐς λόγους ἐς τὸ ἄγαν πεπαιδευμένων, τούτοις καὶ τὰς βασιλείους ἐπιστολάς ἐνεχείρισε, καὶ τῶν ἀπορρήτων κοινωνῶν διετέλει. Ἐπεὶ δὲ ποικίλη τότε οὐκ ἦν ἡ τῶν βασιλέων πρὸς τὰς ὑπομήσεις ἢ δεήσεις ἀποκρίσις, ἀλλ' ἀφελῆς καὶ λιτή (τοῦ γὰρ κομψῶς καὶ συντεταγμένως γράφειν ἢ λέγειν ἀπέιχτο παντελῶς), ταῦτα γοῦν ἐπιόντα τῇ γλώττῃ ῥήματα ταῦτα συνείρων τοῖς γράφουσιν ὑπηγόρευε, καὶ δεινὸν οὐδὲν¹ ὁ λόγος εἶχεν, οὐδὲ περιέργον. Ἀπὸ τοίνυν ὑπερηφάνου καὶ βασκάνου τύχης τὴν βασιλείαν καταβιάσας, οὐ μόνον λείαν² ἐαυτῷ τὴν ὁδὸν εὐτρέπισε τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐξαγωγὰς τῶν διδομένων ἀποφράζας χρημάτων, πολυτάλαν ἐαυτῷ τὸν ὄλθον τῆς βασιλείας πεποίηκε, τὰ μὲν μὴ διδοὺς, τὰ δὲ καὶ προστιθεὶς ἐξῶθεν· ἐς γὰρ μυριάδας εἴκοσι τάλαντων ἔμπλεω τὰ τῶν ἀνακτόρων ταμεῖα πεποίηκε. Τὸν δὲ λοιπὸν χρηματισμὸν τίς ἂν εὐπορήσοι τῷ λόγῳ συναγαγεῖν; ὅσα γὰρ ἐν Ἰβηρίᾳ τε καὶ Ἀραψι, καὶ ὅσα ἀποτεθησαύριστο εἰς Κελτούς, ὅποσα τε ἡ Σκυθῶν³ εἶχε γῆ, καὶ ἵνα συντόμως εἶπω, τὸ περίξ βαρβαρικὸν, πάντα ἐς τ' αὐτὸ συνενηνοχῶς τοῖς βασιλικοῖς ταμεῖοις ἀπέθετο· ἀλλὰ | καὶ τῶν καταστασιάντων αὐτῶν, εἴτα δὴ καθαιρεθέντων, τὴν ἐν χρήμασιν εὐδαιμονίαν ἐκεῖσε φέρων ἀπέθησαύρισε. Καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἤρκεσαν αὐτῷ αἱ τῶν κατασκευασμένων⁴ οἶκων ὑποδοχαί, ὑπογειοὺς ὀρύζας ἔλικας κατὰ τὰς τῶν Αἰγυπτίων σύριγγας, ἐν αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα τῶν συνειλεγμένων ἐταμειύσατο. Ἀπέλαυε δὲ οὐδενός, ἀλλ' οἱ πλείους τῶν λίθων τῶν τε λευκοτάτων οὗς μαργαρίτας φαμέν, καὶ τῶν διαφόροις ἀποστιλβόντων τοῖς χρώμασιν, οὐκ ἐν ταινίαις⁵ κεκόλληντο ἢ στρεπτοῖς, ἀλλ' αὐτοῦ που καταγῆς ἐρριμένοι ἐτύγχανον. Ὁ δὲ πορφυρὰν ἐσθῆτα ἠμφιεσμένος⁶, οὐδὲ τὴν κατακόρως ὀξείαν, ἀλλὰ τὴν μέλαιναν, μαρ-

φ. 328.

1. χ. οὐδὲ. 2. χ. λείαν. 3. χ. εἰς Σκυθῶν. 4. χ. κατασκευασμένων. 5. χ. ταινίαις. 6. χ. ἐμφιεσμένος.

γάρισί τισι τὸ ἐπίσημον ἔχουσαν ¹, τὰς τε προόδους ἐποιεῖτο καὶ τοῖς τέλεσιν ἐχρημάτιζε· τὸν δὲ πλεῖστον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνον στρατεύων, καὶ τὰς τε τῶν βαρβάρων ἀνείργων ἐπιδρομὰς, τὰ τε ἡμέτερα φρουρῶν ὄρια, οὐ μόνον οὐδὲν ἐξεφόρει τῶν ἀποθεθειμένων, ἀλλὰ καὶ πολλαπλάσια τὰ συνειλεγμένα ἐδείκνυε. Ἐποιεῖτο δὲ τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους στρατείας οὐχ ὥσπερ εἰώθασιν οἱ πλείους τῶν βασιλέων ποιεῖν, μεσουῆτος ἐξιόντες ἕαρος καὶ τελευτῶντος θέρους ἐπαναζευγνῦντες, ἀλλ' ὄρος αὐτῶ τῆς ἀναζεύξεως ἦν τὸ τοῦ σκοποῦ τέλος, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν κίνησιν ἐποίησατο. Ἀπεκαρτέρει δὲ καὶ πρὸς ψῦχος ἀκμάζων ² καὶ πρὸς ἀκμὴν θέρους, καὶ διψῶν οὐκ εὐθὺς ταῖς πηγαῖς προσῆι, ἀλλ' ἦν ὡς ἀληθῶς πρὸς πᾶσαν ἀνάγκην φύσεως στερρὸς τε καὶ ἀδαμάντινος. Τὰ δὲ τῶν στρατοπέδων εἰς τὸ ἀκριβὲς εἰδῶς, οὐ πλήθει φημί τάξεως, οὐδὲ λόγους συνηρμοσμένους, οὐδὲ δεσμούς τάξεως καὶ λύσεις εὐκαίρους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐς τὸν πρωτοστάτην καὶ τὰ ἐς τὸν ἡμιλοχίτην καὶ ὅποσα καὶ ἐς τὸν κατόπιν ἀνενεγκεῖν, εὐπετῶς τούτοις ἐν τοῖς πολέμοις ἐχρήτο· ὅθεν οὐδ' ἐπ' ἄλλοις τὴν τάξιν τούτων ἐτίθητο, ἀλλ' ἐκάστου καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν τεχνικὴν ἀγωνίαν εἰδῶς, καὶ πρὸς ὃ ἢ τῶ ἦθει ἢ τῆ παιδείᾳ ³ συνήρμοστο ⁴ πρὸς τοῦτο συνεῖχε ⁵ καὶ συνεβίβαζε. Ἦδτι δὲ καὶ ὅποσα τῶν σχημάτων τοῖς λόγοις ⁶ λυσιτελεῖ, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν βιβλίων ἀναλεξάμενος, τὰ δὲ καὶ αὐτὸς συντελέσας ἐκ φυσικῆς ἐπιστήμης τοῖς γινομένοις ⁷· πολεμεῖν δὲ καὶ κατὰ φάλαγγα ἴστασθαι ἐπήγγειλε μὲν καὶ ἐποιεῖτο τὸ σχῆμα, οὐ πάνυ δὲ τὴν πρᾶξιν ἐβούλετο, τὴν ὀξεῖαν τροπὴν εὐλαβούμενος· ὅθεν τὰ πολλὰ λόγους ⁸ ἐκάθιζε, καὶ μηχανὰς ἐποιεῖτο, καὶ ἠκροβολίζετο πόρρωθεν, τοῖς ψιλοῖς ἐπιτάττων τὴν τέχνην. Ἐς δὲ πόλεμον καθιστάμενος, καὶ τὰς τάξεις δεσμήσας τοῖς τακτικοῖς σφίγμασι, καὶ οἷον καταपुरγώσας τὸ στράτευμα, καὶ συναρμόσας ταῖς ἰλιαις μὲν

1. χ. ἔχουσα. 2. γρ. ἀκμάζον. 3. χ. παιδία. 4. χ. συνήρμοσθαι. 5. χ. συνεῖχε. 6. χ. λόγοις. 7. χ. τινομένοις. 8. χ. λόγους.

τὸ στρατόπεδον, ταύτας δὲ τοῖς λόχοις, καὶ τούτους τοῖς καθένα τῶν ὀπλιτῶν, οὐδενὶ προπηθᾶν ἐνετέλλετο, οὐδὲ τὸν συνασπισμὸν λύνειν παρὰ πᾶσαν ἀνάγκην· εἰ δέ¹ τις τῶν ἀκμαιοτάτων ἢ ὄξυτάτων ἄλλως ἑαυτὸν ἀποβιασάμενος πορρωτάτω τῆς φάλαγγος ἀφιππάσαιτο, καὶ συμμίζας τοῖς πολεμίοις τροπὴν ἐποιήσατο, ἐπαναζεύξας οὐ στεφάνων οὐδ' ἀριστείων ἐτύγγανεν, ἀλλ' εὐθύς τοῦτον τοῦ τε στρατεύματος διήρει, καὶ μετὰ τῶν παρανομούντων τάξας ἐτιμωρεῖτο. Μεγάλην ῥοπὴν πρὸς τὸ νικᾶν ἠγάγει τὴν μὴ ἀπερωγυῖαν σύνταξιν, καὶ τούτῳ μόνῳ ἀτρέπτους τὰς τῶν Ρωμαίων ἐνόμιζε φάλαγγας. Βαρυνομένων δὲ τῶν στρατιωτῶν τὴν ἐφοδείαν τῆς μάχης καὶ ἐς προὔπτον ὑβρίζοντων αὐτὸν, ὁμαλῶς οὗτος τὰς ἐπ' αὐτὸν ὀλιγωρίας ἐδέχετο, καὶ μειδιῶν ἐφ' ἰλαρῷ ᾗθει εὐλογί-
 στους ἀπεδίδου τὰς ἀποκρίσεις, « ὡς οὐκ ἂν ἄλλως παυσώμεθα πο-
 λεμουντες. » Ἀπεμέριζε δὲ τὸ ἑαυτοῦ ᾗθος καὶ κατάλληλον ἐδίδου καιροῖς τε μαχίμοις καὶ εἰρηνικαῖς καταστάσεσι, μᾶλλον δ' εἰ τ' ἀληθὲς ἐρεῖν, πανουργότερος μὲν ἐν πολέμοις ἦν, ἐν δὲ εἰρήνῃ βασιλικώτερος· καὶ τὰς ὀργὰς ταμειῶν καὶ ὥσπερ ὑπὸ σποδιᾷ κρύπτων τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, εἴ τινες ἐν τοῖς πολέμοις παρηνομῆκασιν, ἀνῆπτε ταύτας καὶ ἀπεκάλυπτεν ἐπαναζεύξας εἰς τὰ βασίλεια, καὶ δεινῶς τηνικαῦτα ἐμνησικακεῖ τοῖς κακουργήμασι. Τὸ δὲ στερρὸν τῆς γνώμης ἐπὶ πολλοῖς μὲν ἐδείκνυεν, ἔστι δὲ ὅτε μετήλλαττε· καὶ πολλοῖς καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀμαρτανομένων ἐπεξετάζων, τοῖς πλείο-
 σιν ἠφῆει καὶ τὰ τέλη τῶν πράξεων, ἢ συμπαθεία διδοῦς, ἢ ἄλλως ἐκείνοις προσκείμενος. Βραδέως δὲ πρὸς τινὰ πράξιν κεινημένος, τὸ δόξαν οὐδαμοῦ ἐβούλετο ἀλλοιοῦν· ὅθεν οὐθ' οἷς εὐμενῆς ἦν, τούτοις, εἰ μὴ πού τις ἀνάγκη ἐπῆν, τὸ ᾗθος μετήλλαττεν· ἀλλ' ἦν ἢ τῶν δοξάντων αὐτῷ διαίρεσις² κατὰ τὸ μέλλον καὶ θεῖον κριτήριον.

1. ἢ δὲ. 2. γ. διαίρεσις.

Περὶ τοῦ ἰδίου.

Τὸ μὲν οὖν ἦθος αὐτῷ τοιοῦτον, τὸ δὲ εἶδος εὐγένειαν κατηγόρει ἡ φύσεως· τό τε γὰρ ὄμμα χαροπὸν καὶ λαμπρὸν, καὶ ἰσχυρὸς οὐκ ἐπικειμένη καὶ σκυθρωπάζουσα, οὔτε θηλυπρεπῶς κατεστραφεία ἐκτεταμένη γραμμὴν, ἀλλ' ὑπερκειμένη καὶ τὸ ἀγέρωχον τοῦ ἀνδρὸς ὑπεμφαίνουσα· αἱ δὲ τῶν ὄψεων ἀκτῖνες οὔτε βεβηλωσμέναι πρὸς τὸ πανουργότερον καὶ δεινότερον, οὔτε μὴν ἐκκεχυμέναι πρὸς τὸ χαυνότερον, ἀλλ' αἰγλης ἀρρενωποῦ ἀποστίλβουσαι· τὸ δὲ πρόσωπον ζύμπαν ὥσπερ ἀπὸ κέντρου ἐς ἀκριβῆ κύκλον ἀποπτόρνεντο, καὶ δι' εὐπαγοῦς αὐχένος καὶ ἐπιμήκους τὸ μέτριον τοῖς ὤμοις συνήρμοστο. | Τὸ στέρνον, οὔτε προβεβλημένον καὶ οἶον ἐκκείμενον, οὔτ' αὐθις ἐγκείμενον καὶ οἶον ἀποστενούμενον, ἀλλ' ἐμμέτρως ἔχον τῶν διαστάσεων· καὶ τὰ λοιπὰ δὲ μέρη πρὸς τοῦτο συνωμολόγησαν. Τὴν δὲ ἡλικίαν ἐλάττονα μὲν εἶχε τοῦ μετρίου, συνηρμοσμένην δὲ τοῖς ἰδίοις μέρεσι καὶ μηδαμοῦ ἐπινεύουσαν· ἀφίππων μὲν οὖν εἴ τις ἐντετυγχέει αὐτῷ, καὶ πρὸς ἐνίου ἂν εἶχε παραλαβεῖν², ἰππαζομένῳ δὲ τὸ κατὰ πάντων ἐδίδου ἀσύγκριτον· ἐντετύπωτο γὰρ τῇ ἔδρᾳ κατὰ τοὺς τῶν ἀγαλμάτων τύπους ὅσα ἐς τοιοῦτον σχῆμα οἱ ἀκριβεῖς πλάσται συνηρμωσαν, καὶ τὸν τε χαλινὸν τῷ ἵππῳ διδούς καὶ ἐπιρράσων, ὄρθιος καὶ ἀκλινῆς ἦν κατὰ τε πρᾶνων ὁμοίως καὶ κατ' ὀρθίων φερόμενος, αὐθις τε ἀνείργων καὶ ἀνασειράζων τὸν ἵππον ὑψοῦ ἤλλετο οἶον ἐπτερωμένος, καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ σχήματος πρὸς τε τὸ ἄναντες καὶ πρὸς τὸ κάταντες ἦν. Γηράσαντι δὲ οἱ τὸ μὲν ὑπὸ τὸν ἀνθερωῖνα ἐπίλωτο γένειον, τὸ δ' ὅσον ἀπὸ τῆς γένυος κατακέχυτο, δασεῖα τε ἡ θριξὶ ἐγεγόνει καὶ πολλὴ περίξ περιεπεφύκει, ὅθεν καὶ ἐκατέρωθεν περιελιχθεῖσα³ ἐς κύκλον ἀπηκριβώθη, καὶ ἐδόκει πάντοθεν γενειάσκειν.

1. χ. κατηγόρε. 2. χ. παραλαβεῖν. 3. χ. περιελιχθεῖσα.

Εἰώθει γοῦν πολλάκις ταύτην περιελίττειν, καὶ μάλιστα ὅποτε τῷ θυμῷ διαπυρούμενος ἦν, καὶ ἄλλως δὲ χρηματίζων καὶ ἐπ' ἐννοίας ἀνακινῶν ἑαυτὸν ἐχρήτο τῷ σχήματι· τοῦτό τε οὖν ἐποίει θαμὰ, καὶ τῷ τῆς χειρὸς ἐκκειμένῳ ἀγκῶνι τοῖς κενῶσι τοὺς δακτύλους ἐπέβαλλεν. Ὡμίλει δὲ οὐκ ἐπιτροχάδην, οὐδὲ ἀποτορνεύων τοὺς λόγους, οὐδὲ ἐς περιόδους ἀπομηκύνων, ἀλλὰ περικόπτων καὶ καταβραχὺ ἀναπαύων, καὶ ἀγροικικῶς μᾶλλον ἢ ἐλευθερίως· ὁ δὲ γέλως αὐτῷ καὶ χασμὸν¹ εἶχε καὶ τῷ παντὶ συνεδράσαστο σώματι. Οὗτος ὁ βασιλεὺς μακροβιώτατος δοκεῖ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους αὐτοκράτορας γεγενῆσθαι· ἀπὸ μὲν γὰρ γεννήσεως ἄχρις εἰκοστοῦ χρόνου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ Φωκᾷ Νικηφόρῳ καὶ τῷ μετ' ἐκεῖνον Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ συνεβασίλευσεν ὑποκείμενος, εἶτα δὴ δύο πρὸς τοῖς πενήκοντα ἔτεσι τὴν αὐτοκράτορα ἔσχεν ἀρχήν. Ἐβδομηκοστὸν οὖν καὶ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας¹ ἄγων μεταλλάττει τὸν βίον.

ΤΌΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Τελευτήσαντος Βασιλείου εἰς τὴν αὐτοκράτορα περιωπὴν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ἐπάνεισι, πάντων αὐτῷ παρακεχωρηκότων τῆς ἐξουσίας· ἐπεὶ καὶ ὁ βασιλεὺς Βασίλειος² τελευτῶν μετακαλεῖται τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἐγχειρίζει τοὺς οἴακας. Οὗτος ἑβδομηκοστὸν ἔτος ἔχων τῆς ἡλικίας τὴν τῶν ὄλων ἀναλαμβάνει διοίκησιν· ἦθους δὲ μαλακωτάτου τυχὼν καὶ ψυχῆς πρὸς πᾶσαν βροῦσης ἀπόλαυσιν, εἶτα καὶ τοὺς βασιλικούς θησαυροὺς ἔμπλεω³ χρημάτων ἐφευρηκῶς, καταχρήσασι τῇ γνώμῃ καὶ ταῖς ἡδοναῖς ἐκδίδωσιν ἑαυτόν. Τοῦτον τὸν ἄνδρα ὑπογράφων ὁ

.1 γρ. ἡλικίας. 2. χ. βασιλεῖ. 3. γρ. ἔμπλεως.

λόγος τοιοῦτον ἐκδίδωσι· ῥάθυμος ἦν τὴν γνώμην, καὶ οὐ πάνυ περὶ τὴν ἡγεμονίαν σπουδάζων, ἄλκιμος δὲ ὢν περὶ τὸ σῶμα, δειλὸς ἦν τὴν ψυχὴν· γηραιὸς δὲ ἤδη γενόμενος καὶ μηκέτι πολεμεῖν δυνάμενος, πρὸς πᾶσαν δύσφημον ἐξετραχύνετο ἀκοήν· καὶ τὸ μὲν περίξ βαρβαρικὸν ὑποκινούμενον καθ' ἡμῶν, ἀξιώμασιν ἀνεῖργε καὶ δωραεῖς, τοὺς δὲ τῶν ὑπηκόων στασιάζοντας δεινῶς ἐτιμωρεῖτο· καὶ ὑπέιληφέ τινα τολμητίαν ἢ στασιώδη πρὸ τῆς πείρας τὴν τιμωρίαν ἐπέηγεν· οὐκ εὐνοίαις τοὺς ὑπὸ χεῖρα δουλούμενος, ἀλλὰ παντοδαπαῖς βασάνων κακώσεσιν· ὀξύρροπος εἰ καὶ τις ἄλλος ἦν, θυμοῦ τε ἤττων, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀκοήν εὐπαράδεκτος, μάλιστα δὲ πάντων οὓς βασιλειῶντας ὑπώπτευε, καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμωρεῖτο δεινῶς, οὐ τονῦν ἀνείργων, οὐδὲ περιγράφων αὐτούς, οὐδ' ἀπροΐτους ποιούμενος, ἀλλ' εὐθύς σιδήρῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀρυττόμενος· ταύτην δὲ τὴν κόλασιν πᾶσιν ἀπεμέτρει, καὶ ὁ μὲν μείζονα, ὁ δὲ ἐλάττονα ἀμαρτάνειν ἔδοξε· καὶ ὁ μὲν ἔργου ἤπτετο, ὁ δὲ μέχρι φήμης προέβαινε· οὐ γὰρ ἐφρόντιζεν ὅπως ἂν ἀναλόγους τὰς τιμωρίας ἀποδώσει τοῖς ἀμαρτήμασιν, ἀλλ' ὅπως ἂν ἐαυτὸν ἐλευθερώσει τῶν ὑποψιῶν· ἔδοκει δὲ αὐτῷ καὶ ἡ τοιαύτη βάσανος κουφωτάτη τῶν ἄλλων· διότι δὲ τοὺς τιμωρουμένους ἀπράκτους ἐποίηε, ταύτην μᾶλλον ἐχρῆτο· προέβη δὲ οὕτω ποιῶν ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ἄχρι τῶν τελευταίων· ἐξέτεινε δὲ τὸ κακὸν καὶ ἐνίοις¹ τῶν ἐν κλήρῳ κατειλεγμένων, οὐδὲ ἀρχιερωσύνης ἐφείσατο· ἅπαξ γὰρ κατάφορος τῷ θυμῷ γεγονώς, δυσανάκλητος ἦν καὶ δυσήκοος πρὸς πᾶσαν παραίνεσιν· οὕτω δὲ δύσοργος ὢν, οὐδὲ τοῦ συμπαθοῦς ἤθους ἀπώκιστο, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἐδυσωπεῖτο, καὶ τοῖς ἐλεεινολογουμένοις ἐξευμενίζετο· τὴν δὲ ὀργὴν οὐκ ἔμμονον εἶχεν, ὥσπερ ὁ ἀδελφὸς Βασίλειος, ἀλλὰ ταχὺ μετεβάλλετο· καὶ ἐφ' οἷς ἐποίηε δεινῶς μετεβάλλετο· ἀμέλει καὶ τις αὐτῷ φλεγμαίνοντα² κατέσβεσε τὸν θυμὸν, ἀπέιχετό τε τοῦ τιμωρεῖν, καὶ χάριτας ὠμολόγει

1. χ. ἐνίοις. 2. χ. φλεγμέναντα.

τῷ κεκωλυότι· εἰ δὲ μηδὲν ἐγεγόνει τὸ ἀντικείμενον, ἀπίσκηπτε μὲν αὐτῷ ὁ θυμὸς | ἐπὶ τι κακὸν, ὁ δ' εὐθὺς ἀκούσας ἠνιάτο καὶ τὸν τετιμωρημένον συμπαθῶς ἠγκαλίζετο καὶ δάκρυα τῶν ὀμμάτων ἤφθει, καὶ ἀπελογεῖτο ἔλεινοῖς ῥήμασιν. Εὐεργετεῖν δὲ πάντων μᾶλλον βασιλέων ἠπίστατο, πλὴν οὐκ ἀπεμίγνυε τῇ χάριτι ταύτῃ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἰσότητα, ἀλλὰ τοῖς μὲν περὶ ἑαυτὸν πάσας θύρας εὐεργετημάτων ἀνέωγε καὶ ὡς ψάμμον αὐτοῖς τὸν χρυσὸν ἐθησαύριζε, τοῖς δὲ πόρρω ἐλάττονα τὴν ἀρετὴν ταύτην εἰδείκνυεν. Ὠκειοῦντο δὲ αὐτῷ τῶν ἄλλων μάλιστα οὓς ἐκ πρώτης ἡλικίας τῶν παιδογόνων ἀφελὼν μορίων κατευναστῆρας καὶ θαλαμηπόλους ἐέκκτητο· ἦσαν δὲ οὗτοι οὔτε τῆς εὐγενοῦς, οὔτε τῆς ἐλευθέρως τύχης, ἀλλὰ τῆς ἐθνικῆς καὶ βαρβάρου· παιδείας τε τῆς παρ' ἐκείνου τετυχηκότες καὶ ἐς τὸ ἐκείνου ἦθος μεταβαλόντες, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους αἰδοῦς τε πλείονος καὶ τιμῆς ἠξιοῦντο· καὶ οὗτοι δὲ τῇ γνώμῃ τὸ τῆς τύχης αἶσχος ἐκάλυψαν· ἐλευθεριοὶ τε γὰρ ἦσαν καὶ ἀφειδεῖς χρημάτων, καὶ εὐεργετῆσαι πρόθυμοι, καὶ τὴν ἄλλην καλοκάγαθίαν ἐπιδεικνύμενοι.

Οὗτος ὁ βασιλεὺς νέαν ἔτι ἄγων τὴν ἡλικίαν, ὅποτε ὁ ἀδελφὸς αὐτῷ Βασίλειος ἐγκρατῆς ἐγεγόνει τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς, ἄγεται γυναῖκα ἑαυτῷ τῶν εὐγενῶν τε καὶ σεμνοτάτων, Ἐλένην ὄνομα, θυγατέρα Ἀλυπίου ἐκείνου τοῦ πάνυ, τῷ τότε χρόνῳ πρωτεύοντος. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ καὶ τὴν ὄραν καλὴ, καὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὴ, καὶ τίκει τῷ βασιλεῖ θυγατέρας τρεῖς, ἐφ' αἷς μεταλλάττει τὸν βίον· ἡ μὲν οὖν ἀπῆλθε τὸν δεδομένον χρόνον πληρώσασα, αἱ δὲ ἐπὶ τοῖς βασιλείοις αὐτοῖς βασιλικῆς ἠξιοῦντο καὶ ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως. Ταύτας ἡγάπα μὲν καὶ ὁ βασιλεὺς Βασίλειος καὶ δεινῶς ἔστεργεν, οὐδὲν δὲ τι γενναιότερον περὶ τούτων ἐφρόντισεν, ἀλλὰ τῷ ἀδελφῷ τὸ κράτος φυλάττων ἐπ' ἐκείνῳ τὴν περὶ τούτων φροντίδα ἔθετο.

Τούτων δὲ τῶν θυγατέρων ἡ μὲν πρεσβυτέρα οὐ πάνυ τι πρὸς τὸ γένος ἀνέφερεν· ὀμαλωτέρα γὰρ τὸ ἦθος ἦν καὶ τὴν γνώμην ἀπα-

λωτέρα, κάλλους τε μέσως ἔχουσα· διέφθαρτο γὰρ ἐξ ἔτι παιδὸς οὔσης, λοιμικοῦ ταύτην κατασχόντος νοσήματος· ἡ δὲ μετ' ἐκείνην καὶ μέση, ἦν καὶ αὐτὸς ἤδη γεγηρακυῖαν ἔθεασάμην, καὶ τὸ ἦθος βασιλικωτάτη¹, καὶ τὸ εἶδος λαμπροτάτη, καὶ τὴν γνώμην μεγαλοπρεπεστάτη τε καὶ αἰδέσιμος, περὶ ἧς ἐν τοῖς ἰδίοις λόγοις ἐρῶ ἀκριβέστερον, νῦν γὰρ ἐπιτρέχω τὸν περὶ αὐτῶν λόγον· ἡ δὲ μετ' ἐκείνην καὶ τρίτη, εὐμήκης μὲν τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν γλῶτταν σύντομός τε καὶ ἐπιτρόχαλος, τὴν δὲ ὥραν ἐλάττων τῆς ἀδελφῆς. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ θεῖος Βασίλειος οὐδὲν περὶ τούτων φρονήσας βασιλικώτερον, ἀπελήλυθεν· ὁ δὲ πατήρ, ἀλλ' οὐδὲ οὗτος ὅτε τὴν αὐτοκράτορα ἡγεμονίαν ἀνείληφε, συνετώτερον περὶ αὐτῶν ἐβουλεύσατο, εἰ μὴ περὶ τῆς μέσης καὶ βασιλικωτέρας πρὸς τῷ τέλει τοῦ ζῆν γεγονώς, περὶ οὐ προΐων ὁ λόγος ἐρεῖ. Ἄλλ' αὕτη μὲν καὶ ἡ τρίτη τῶν ἀδελφῶν ἔστεργον τὰ δόξαντα τῷ θεῷ καὶ τῷ πατρὶ, καὶ οὐδὲν τι πλέον περιεργάζοντο· ἡ δὲ πρεσβυτέρα, Εὐδοκία ταύτη τὸ ὄνομα, εἴτε ἀπογνοῦσα τὸ κράτος, εἴτε τὰ κρείττω ποθήσασα, ἀξιοῖ τὸν πατέρα καθοσιῶσαι αὐτὴν τῷ θεῷ· ὁ δὲ αὐτίκα πείθεται, καὶ ὥσπερ ἀπαρχὴν καὶ ἀνάθημα τῶν αὐτοῦ σπλάγγων τὴν παιδα τῷ κρείττονι δίδωσι· περὶ δὲ τῶν ἐτέρων ἀπορρήτως εἶχε τὰς γνώμας, ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων.

Ὁ δὲ λόγος χαρακτηρίζετω τὸν αὐτοκράτορα, μηδὲν τι τοῦ πεφυκότος ἢ προστιθείς ἢ καθυφείς. Ἐπεὶ γὰρ εἰς ἐαυτὸν τὸ πᾶν τῆς διοικήσεως ἀνηρτήσατο, οὐχ οἴος τε δὲ ἦν φροντίσιν ἑαυτὸν καταδαπανᾶν, ἀνδρῶν τοῖς λογιωτέροις ἐγχειρίσας τὰ πράγματα, αὐτὸς τὸ μὲν ὅσον ἐς τὸ χρηματίσαι πρέσβεισιν ἢ ἄλλο τῶν βᾶστων διοικήσασθαι, προὐκᾶθητο μάλα βασιλικῶς, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐπὶ τὸ λέγειν ἀφίεις πᾶσαν κατέπληττεν ἀκοήν, ἐπιχειρῶν τε καὶ ἐπενθυμούμενος. Γράμματα μὲν γὰρ οὐ πολλὰ μεμαθήκει, ἀλλὰ βραχὺ τι καὶ ὅσον ἐς παιδᾶς ἀνήκει τῆς ἐλληνικῆς μετέσχε παι-

1. χ. βασιλικωτάτην.

θείας· φύσεως δὲ περιδεξίου τετυχηκῶς καὶ χαρᾶς, καὶ γλώτταν εὐτυχήσας ἀβρὰν περὶ τοὺς λόγους καὶ καλλιρρήμονα, οὐς ἀπὸ ψυχῆς ἐγέννα λογισμοὺς λαμπρᾶ τῇ γλώττῃ ἐμαίευν ¹. ἀμέλει καὶ ἐνίας τῶν βασιλείων ἐπιστολῶν αὐτὸς ὑπηγόρευεν (ἐφιλοτιμεῖτο γὰρ περὶ τοῦτο), καὶ πᾶσα χεὶρ ὀξεῖα ἤττατο τοῦ τάχους τῶν ὑπηγορευμένων, καίτοι γε τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ὑπογραμματαίους ὀξυγράφους εὐτύχησεν, ὁποίους ὀλιγάκις ὁ βίος εἶδεν· ὅθεν πρὸς τὸ τάχος τῶν λεγομένων ἀποναρχοῦντες, σημείοις τισὶ τὸ πλῆθος τῶν τε ἐννοιῶν καὶ τῶν λέξεων ἀπεσήμενον ².

Εὐμεγέθης δὲ ὦν τὸ σῶμα, ὡς εἰς ἔννατον πόδα ἀνεστηκέναι, ἔτι καὶ ῥωμαλεώτερον εἶχε τῆς φύσεως· ἔρρωτό τε αὐτῷ ἡ γαστήρ, καὶ πρὸς τὰς ὑποδοχὰς τῶν τροφῶν ἡ φύσις ἠτοιμάστο· καρυκεῦσαι δὲ δεινότατος ἐγεγόνει, χροιαῖς τε καὶ ὀσμαῖς τὰ παρατεθειμένα καταχρωννύς, καὶ πᾶσαν φύσιν πρὸς ὄρεξιν ἐκκαλούμενος. Ἦττητο δὲ καὶ γαστρὸς καὶ ἀφροδισίων, | ὅθεν αὐτῷ καὶ περὶ τὰ ἄρθρα φ. 331. ἄλγημα ἐγεγόνει, μᾶλλον δὲ τῷ πόδε καὶ κάτω ἐς τοσοῦτον, ὥστε μὴ βαδίζειν δύνασθαι· ὅθεν οὐδέ τις αὐτὸν εἶδε μετὰ τὴν αὐτοκράτορα ἡγεμονίαν θαρσοῦντως ³ τοῖς ποσὶ πρὸς τὴν κίνησιν χρώμενον· ἐφ' ἵππου δὲ ὄχηθεις ἀσφαλῶς ἤδραστο. Μάλιστα δὲ ἐμμεθνεὶ περὶ τε τὰ θέατρα καὶ ἵπποδρομίας, καὶ ἐσπούδαζε περὶ ταῦτα, ἀντιδιδούς ἵππους καὶ ἀντιζευγνύς, καὶ περὶ τὰς ἵππαφέσεις φροντίζων· ὅθεν ἀμεληθείσης πάλαι τῆς γυμνοποδίας, οὗτος αὐθις ἐφρόντιζε καὶ ἐπανάγαγεν εἰς τὸ θέατρον, οὐχ ὡς βασιλεὺς θεωρῶν, ἀλλ' ὡς τῷ ἀντικειμένῳ μέρει ἀντιτέχνος ⁴. ἐβούλετο δὲ μὴ ὡς βασιλέως ἠττάσθαι τοὺς ἀντιπίπτοντας, ἀλλὰ δεινῶς ἀπομάχεσθαι, ἵνα νικῶν τούτους λαμπρότερον. Ἔστω μύλλετο δὲ καὶ περὶ τὰς ἐρίδας, καὶ πρὸς τὰ τῶν πολιτῶν ἔθῃ ἀνεκέκρατο. Θεάτρων οὖν ἠττητο, καὶ οὐδὲν ἤττον ⁵ καὶ κυνηγεσίων, ἐνθα δὴ καὶ

1. χ. ἐμαίεβεν. 2. χ. ἀπεσίμαινον. 3. χ. θαρσοῦντος. 4. γρ. ἀντίτεχνος.
5. χ. ἤττων.

κάματος κρείττων ἦν, καὶ ψυχὸς ἐκράτει, καὶ πρὸς δίψος ἀντέτεινε · μάλιστα δὲ πρὸς θήρας ¹ ἀπομάχεσθαι δεινότητος ἦν · διὰ ταῦτα οὖν τοξεύειν τε ἐμεμαθήκει, καὶ ἀφιέναι δόρυ, καὶ ξίφος ἐπιδεξίως σπάσασθαι, καὶ ἐπιτετευγμένως ἀποτοξεύσαι.

Τῶν δὲ τῆς βασιλείας πραγμάτων τοσοῦτον ἡμέλει, ὅσον περὶ πεττούς ² καὶ κύβους ἐσπούδαζεν · οὕτω γὰρ ἦττητο ταύτης τῆς παιδιᾶς καὶ ἐπὶ τοσοῦτον περὶ ταύτης ἐμεμήνει, ὥστε καὶ πρέσβειων ³ ἐφρονηκώτων ἀμελεῖν, εἰ ταύτη ξυνείχετο, καὶ τῶν ἄλλως ἀναγκαιοτέρων καταφρονεῖν, ἡμέρας τε ξυνῆπτε νυξί, καὶ πολυβορώτατος ὢν, τροφῆς ἀπέιχετο παντάπασι, ὅποτε κυβεύειν ἐβούλετο. Οὕτω γοῦν αὐτὸν τὸ κράτος διαπεττεύοντα ⁴ ὁ θάνατος κατειλήφει, καὶ τῶν ἀναγκαίων τῆς φύσεως μαρασμῶν ⁵ τὸ γῆρας αὐτῷ ἐπήνεγκεν · ὅθεν ἐπειδὴ τελευτᾶν ἐγνώκει, εἴτε τοῖς συμβούλοις ⁶ πεισθεὶς, εἴτε ἀφ' ἐαυτοῦ τὸ δέον ἐγνωκῶς διαπράξασθαι, περὶ τοῦ διαδεξιμένου τὸ κράτος διηρευνᾶτο, ὧ καὶ τὴν μέσσην τῶν θυγατέρων κατεγγυήσασθαι ἐμελλε · μήπω δὲ πρὸ τούτου πρὸς τινα τῶν τῆς συγκλήτου βεβαϊότερον ἐπερείσας τὸν νοῦν, δυσδιάκριτον τότε, τὴν κατὰ λογισμὸν εἶχεν ἐπιλογίην.

Ἦν δὲ τις ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὰ πρῶτα μὲν τῆς συγκλήτου καὶ ἐς τὸ τοῦ ἐπάρχου ἀξίωμα ἀναγθεὶς (βασιλείος δὲ αὕτη ἀρχή, εἰ μὴ ὅσον ἀπόρφυρος), γυναῖκα δὲ γήμας ἐξ ἔτι παιδός, καὶ διὰ ταῦτα οὐ πάνυ πρόσφορος τῷ κράτει δοκῶν · τὸ μὲν γὰρ ὅσον ἐς γένος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ἄλλων ὑπῆρχε καταλληλότερος, τὸ δ' ἐπὶ τῇ γυναικὶ ἀφιλόσοφόν ⁷ τι ὁ ἀνὴρ εἶχε καὶ πρὸς βασιλέως κῆδος, ἔχων ⁸ τι ἀπὸ τούτου τοῖς πολλοῖς πρόσαντες · εἶχε μὲν οὕτω τὰ περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ἐπειδὴ μὴ ἐδίδου ὁ καιρὸς αὐτῷ βούλευμα πλεῖον ⁹, ἀλλὰ τὸ ἀγχοῦ τοῦ θανάτου εἶναι ἀφήρει αὐτὸν τὴν ἀκριβεστέραν ἐπίσκεψιν,

1. χ. θήρας. 2. χ. πετούς. 3. χ. πρεσβείων. 4. χ. διαπετεύοντα. 5. γρ. τὸν ἀναγκαῖον τῆς φ. μαρασμόν. 6. χ. τί συμβούλοις. 7. χ. ἀφιλόσοφον. 8. γρ. ἔχον. 9. χ. πλείονα.

τῶν ἄλλων ἀπάντων κατεγνωκῶς ὡς οὐκ ἀξίων κήδους βασιλικοῦ, ἐπὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα ὅλοις ἰστίοις τοῦ λογισμοῦ φέρεται· τὴν δὲ γυναῖκα ἀντικειμένην εἰδὼς τῷ βουλευμάτι, σκήπτεται μὲν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὀργὴν βαρυτάτην καὶ ἀπαραίτητον, καὶ πέμπει τοὺς ἐκεῖνον μὲν δεινῶς τιμωρήσοντας, ἐκείνην δὲ τῆς κοσμικῆς ζωῆς ἀποσπᾶσοντας· ἡ δὲ οὐκ εἰδυῖα τὸ ἀπόρητον τοῦ βουλευματος, οὐδὲ τὸ προσωπεῖον γνωρίσασα τῆς ὀργῆς, εὐθὺς ἑαυτὴν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν ἐπιδίδωσι. Καὶ ἡ μὲν τὰς τε τρίχας ἀποτμηθεῖσα, καὶ ἐσθῆτα μεταμφιεσαμένη τὴν μέλαιναν, ἐπὶ τι καταγῶγιον μετατίθεται, ὁ δὲ Ρωμανὸς (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ ἀνδρὶ) ἐπὶ τὰ βασίλεια πρὸς τὸ τοῦ βασιλέως κῆδος ἀναλαμβάνεται· καὶ ἡ καλλίστη τῶν τοῦ Κωνσταντίνου θυγατέρων ὁμοῦ τε ὀπτάνεται τούτῳ καὶ εἰς βασιλικὴν συμβίωσιν ἄγεται. Ὁ δὲ γε πατὴρ τοσοῦτον ἐπιζήσας ὅσον αἰσθῆσθαι¹ τῆς συνοικήσεως, μεταλλάττει τὸν βίον, τῷ κηδεστῇ Ρωμανῷ τὸ κράτος καταλιπών.

ΤΌΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Γίνεται λοιπὸν αὐτοκράτωρ ὁ ἐκείνου γαμβρὸς Ρωμανὸς τὴν τοῦ Ἀργυροπώλου κλησιν ἐκ τοῦ γένους Ἰλαχῶν. Οὗτος τοίνυν ὁ Ρωμανὸς, ὥσπερ ἀρχὴν περιόδου τὴν ἡγεμονίαν οἰηθεὶς, ἐπειδὴ ἐς τὸν πενθερὸν Κωνσταντῖνον τὸ βασίλειον γένος ἀπετελεύτησεν ἐκ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα² ἠργμένον, εἰς μέλλουσαν ἀπέβλεπε γενεάν· ὁ δὲ ἔμελλεν ἄρα οὐ μόνον ἑαυτῷ περιγράψειν τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ βραχύν τινα ἐπιβίωσας χρόνον, καὶ τοῦτον νοσερὸν, ἀθρόον³ τὴν ψυχὴν ἀπορρεύξασθαι, περὶ οὗ δὴ προῖων ὁ λόγος δηλώσει σαφέστερον. Ἡ δὲ ἐντεύθεν τῆς ἱστορίας γραφὴ ἀκριβεστέρα τῆς προλα-

1. χ. ἐσθῆσθαι. 2. χ. Μακεδόνος. 3. χ. ἀθρῶον.

βούσης γεννήσεως· ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς Βασίλειος ἐπὶ νηπίῳ μοι τετελεύτηκεν, ὁ δὲ γε Κωνσταντῖνος ἄρτι τὰ πρῶτα τελουμένων μαθήματα· οὔτε γοῦν παρεγενόμην αὐτοῖς, οὔτε ἠκροασάμην λαλοῦντων, εἰ δὲ καὶ ἐωράκειν οὐκ οἶδα, οὔπω μοι τῆς ἡλικίας ἐς κατοχὴν μνήμης διωργανωμένης· τὸν δὲ γε Ρωμανὸν καὶ τεθέσμαι, καὶ ἅπαξ ποτὲ προσωμίλησα· ὅθεν περὶ ἐκείνων μὲν ἐξ ἐτέρων τὰς ἀφορμὰς εἰληφῶς εἶρηκα· τοῦτον δὲ αὐτὸς ὑπογράφω, οὐ παρ' ἐτέρῳ μεμαθηκῶς.

Ἦν μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ καὶ λόγοις ἐνθετραμμένος ἑλληνικοῖς, καὶ παιδείας μετεσχηκῶς ὄση τοῖς Ἴταλῶν¹ λόγοις ἐξήρητο, ἀβρός τε τὴν γλῶτταν, καὶ τὸ φθέγμα ὑπόσεμος, ἦρωσ τε τὴν ἡλικίαν, καὶ τὸ πρόσωπον | ἀτεχνῶς ἔχων βασιλείον. Πολλαπλάσια δὲ ὤφειτο εἶδέναι ὥνπερ ἐγίνωσκε· βουλόμενος δὲ ἐς τοὺς ἀρχαίους Ἀντωνίνους ἐκείνους, τὸν τε φιλοσοφώτατον Μάρκον καὶ τὸν Σεβαστὸν ἀπεικᾶσαι τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν, δυοῖν τούτων ἀντείχετο, τῆς τε περὶ τοὺς λόγους σπουδῆς καὶ τῆς περὶ τὰ ὄπλα φροντίδος· ἦν δὲ θατέρου μὲν μέρους τέλειον ἀδαγῆς, τῶν δὲ λόγων τοσοῦτον μετεἶχεν, ὅσον πόρρω τοῦ βάθους καὶ ἐπιπόλαιον· ἀλλὰ τὸ² οἶεσθαι καὶ τὸ πλεῖον τοῦ τῆς ψυχῆς μέτρου συντείνειν ἑαυτὸν, ἐν τοῖς μεγίστοις τοῦτον ἠπάτησεν. Ἀμέλει καὶ εἴ που σπινθηρές τινες σοφίας ὑπὸ σποδιᾷ παρεκρύπτοντο, ἀνεχώννυε, καὶ πᾶν γένος κατέλεγε, φιλοσόφους φημί καὶ ῥήτορας καὶ τοὺς ὅσοι περὶ τὰ μαθήματα ἐσπουδάκασιν³ ἢ μᾶλλον σπουδᾶσαι ἐπήθησαν. Βραχεῖς γὰρ ὁ τηναυῖα χρόνος λογίους παρέτρεφε, καὶ τούτους μέχρι τῶν Ἀριστοτελικῶν ἐστηκότας προθύρων, καὶ τὰ Πλατωνικὰ μόνον ἀποστοματίζοντας σύμβολα, μηδὲν δὲ τῶν κεκρυμμένων εἰδότητας, μηδ' ὅσα οἱ ἄνδρες περὶ τὴν διαλεκτικὴν ἢ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐσπουδάκασιν· ὅθεν τῆς ἀκριβοῦς οὐκ οὔσης κρίσεως, ἢ περὶ ἐκείνους ψῆφος ἐψεύδατο· αἱ μὲν οὖν τῶν ζητημάτων προβολαὶ ἀπὸ τῶν

1. χ. τῆς Ἴταλῶν. 2. χ. τὸν. 3. χ. ἐσπουδακῶσιν.

ἡμετέρων λογίων προετίνοντο, τῶν δὲ ἀπορουμένων τὰ πλείω ἄλυτα καθεστῆκει· ἐζητεῖτο γάρ πως ὁμοῦ καὶ ἀμιξία καὶ σύλληψις, παρθένος τε καὶ τόκος, καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν διηρευνῶντο· καὶ ἦν ὄραν τὸ βασιλείον σχῆμα μὲν φιλόσοφον περικείμενον, ἦν δὲ προσωπεῖον τὸ πᾶν καὶ προσποιήσις, ἀλλ' οὐκ ἀληθείας βάσανος καὶ ἐξέτασις. Βραχὺ δὲ τῶν λόγων ἀφέμενος, αὐθις καὶ ταῖς ἀσπίσι προσῆει, καὶ ἐς κνημίδας καὶ θώρακας ἐπένευεν αὐτὸν ὁ διάλογος, καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἅπαν ἐλεῖν τὸ βάρβαρον ὅσον τε ἐφῶν καὶ ὅσον ἐσπέριον· ἐβούλετο δὲ τοῦτον ¹ οὐ λόγοις δηλοῦν ², ἀλλ' ὄπλοις τυραννεῖν. Ἡ τοίνυν τοῦ βασιλέως περὶ ἄμφω βροπή, εἰ μὴ οἴησις καὶ προσποιήσις ἦν, ἀλλ' ἀληθεστάτη κατάληψις, μέγα τι ἐλυσιτέλησε τῷ παντί· ὅθεν οὐδὲν πλέον τῶν ἐγχειρήσεων ἔδρασε, μᾶλλον μὲν οὖν ταῖς ἐλπίσιν ὑψώσας τὰ πράγματα, ταῖς πράξεσιν, ἴν' οὕτως εἴπω, ἀθρόον κατέβαλεν. Ἄλλ' ὁ λόγος πρὶν ἢ τὰ περὶ ἐκείνον στῆσαι προτύλαια, τὸ τοῦ παντὸς τέλος ὑπὸ προθυμίας ἀπεσχεδίασεν· ἐπαναγέσθω οὖν ἐπὶ ταύτην ἡδὴ τοῦ περὶ ἐκείνον ³ κράτους τὴν γένεσιν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἠξιώθη τοῦ διαδήματος, παρὰ τοὺς ἄλλους κριθεῖς, αὐτὸς τε πολυετῆς ἔσσεσθαι ἠπατᾶτο τῇ βασιλείᾳ, τοῖς περὶ τοῦτον ⁴ πειθόμενος μάντεσι, καὶ γένος καταλείψειν εἰς πολλὰς ἀρκέσον διαδοχὰς, καὶ οὐδὲ τοσοῦτον διαβλέπειν ἐδόκει ὡς ἡ τοῦ Κωνσταντίνου θυγάτηρ, ἣ συνήκασεν εἰς τὸ κράτος ἀναρρηθείς, τὸν τοῦ ⁵ κύειν ὑπεραναβεδήκει χρόνον καὶ τὴν νηδὺν ἡδὴ ξηρὰν εἶχε πρὸς τέκνων γονήν, (πεντηκοστὸν γὰρ ἔτος εἶχε τῆς ἡλικίας ὀπηνίκια κατηγγυῆθη τῷ Ρωμανῷ)· ἀλλ' ὅπερ ἐβούλετο καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν ἀδυναμίαν, ἐρρωμενέστερον εἶχε τοῖς λογισμοῖς. Ὅθεν οὐδὲ τῷ αἰτίῳ μόνῳ τοῦ κύειν προσεῖχε τὸν νοῦν, ἀλλὰ τοῖς αὐχοῦσι σβεννύειν τὴν φύσιν καὶ αὐθις ἐπεγεῖρειν οὐδὲν ἤττον προσέκειτο, ἀλείμμασί τε καὶ τρίμμασιν ἑαυτὸν ἐδίδου καὶ τῇ γυναικὶ προσέταττεν· ἡ δ' ἔτι

1. γρ. τοῦτο. 2. γρ. δουλοῦν. 3. χ. ἐκείν. 4. χ. τοῦτο. 5. χ. τὴν τοῦ.

καὶ πλέον ἐποίει, τελουμένη τὰ πλείω, καὶ ψηφίδας τινὰς προσαρ-
μοζομένη τῷ σώματι, προσαρτῶσά τε ἑαυτὴν προσαρτήμασι, καὶ
ἄμμασι περιδέουσα καὶ τὴν ἄλλην φλυαρίαν περὶ τὸ σῶμα ἐπιδει-
κνυμένη¹. Ὡς δ' οὐδαμοῦ τὸ ἐλπίζομενον κατεφαίνετο, τούτου τε
ἀπεγνώκει ὁ βασιλεὺς, καὶ τῇ βασιλίδι ἔλαττον προσεῖχε τὸν νοῦν·
ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ τὴν γνώμην ὑπονωθέστερος καὶ διερρηκῶς
τὴν ἕξιν τοῦ σώματος (πλέον γὰρ ἢ δέκα ἔτεσι τὴν τῆς βασιλίδος
ἡλικίαν ὑπερανθεβήκει). Φιλοτιμώτατος δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
κράτους γενόμενος, καὶ λαμπρότερος τῶν πλείστων αὐτοκρατόρων
ἐν τε ταῖς βασιλικαῖς δαπάναις δειχθεὶς, ἐν τε εὐεργεσίαις καὶ ἀνα-
θήμασιν, ὥσπερ τινος γεγονότος καινοῦ καὶ ἀθρόας μεταβολῆς, ταχὺ
τούτων τὸ πνεῦμα τῶν τοιούτων ἐπέλιπεν ἐπίδοσεων, καὶ ἀθρόον
πνεύσας ταχὺ διέπνευσε, καὶ ἀνόμοιος ἑαυτῷ καὶ τοῖς πράγμασιν
ἀκατάλληλος ἔδοξεν· οὐ γὰρ ἐμέτρησε κατὰ λόγους τὴν ὕψειν,
ἀλλ' ἀθρόον ἐξ ὑψηλοτάτης καταβεβήκει περιωπῆς. Τὴν δὲ βα-
σιλίδα δύο ταῦτα μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑπέκνισε, τό τε μὴ ἐρᾶν
αὐτῆς τὸν κρατοῦντα, καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἀφθόνως χρῆσθαι τοῖς χρή-
μασιν· ἐπέκλεισε γὰρ αὐτῇ τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐπε-
σφράγισε, καὶ πρὸς διαμεμετρημένην ἕξιν χρημάτων ἐπίδοσιν· ἐμε-
μήνει² γοῦν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὄσοις συμβούλοις ἐχρηῆτο περὶ τὸ
πρᾶγμα· οἱ δὲ τοῦτο ἠπίσταντο, καὶ πλέον αὐτὴν ἐφυλάττοντο,
καὶ μᾶλλον ἢ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφῆ Πουλχερία, γυνὴ δὲ φρό-
νημα αἴρουσα καὶ τι λυσιτελοῦσα τῷ ἀδελφῷ. Ἄλλ' οὗτος³ ὥσπερ
πρὸς τινὰ κρείττονα φύσιν, γραφὰς περὶ τῆς βασιλείας πεποιηκῶς,
καὶ παρ' ἐκείνης τὸ ἐχέγγυον τῆς ἀμετακινήτου δόξης ἀπειληφῶς,
ἀφροντίστως εἶχε τῶν ὑπονοουμένων.

Ἐπὶ⁴ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν τροπαίων εὐκλειαν τρέψας τὸν νοῦν,
κατὰ τε τῶν πρὸς τὴν ἐφάν βαρβάρων καὶ τῶν πρὸς τὴν ἑσπέραν
ἠτοιμάζεν ἑαυτὸν· ἀλλὰ καὶ τοὺς μὲν πρὸς τὴν ἑσπέραν οὐδὲν

1. γ. ἐπιδεικνυμένην. 2. χ. μεμήνει. 3. χ. οὔτε. 4. γ. ἐπεὶ.

ἔδοκει αὐτῷ μέγα, εἰ καὶ ῥαδίως | καταγωνίσαιτο· εἰ δ' ἐπὶ τοὺς πρὸς ἀνίσχοντα τρέψοιτο ἥλιον, σεμνῶς τε ἕξειν ἐντεύθεν ἔδοκει καὶ ὑπερόγκως τοῖς τῆς βασιλείας χρήσασθαι πράγμασι. Διὰ ταῦτα καὶ μὴ οὖσαν πλασάμενος πολέμου πρόφασιν κατὰ τῶν πρὸς τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ κατοικησάντων Σαρακηνῶν, ὧν οἶά τις μητρόπολις Χάλεπ (οὕτω ἐγγωρίῳ γλώττῃ καλούμενον), πᾶσαν ἐπ' ἐκείνους συνήθροιζε καὶ συνέταττε στρατιάν, ἀριθμῷ τε πλείους τὰς τάξεις ποιῶν καὶ ἐτέρας ἐπινοοῦμενος, ξενικὰς τε συγκροτῶν δυνάμεις, καὶ νέαν ἐγκαταλέγων πληθύν, ὡς αὐτοβοεὶ αἰρήσων ¹ τὸν βάρβαρον ². ὤφето γὰρ, ὡς εἰ πλείω τοῦ ὠρισμένου τοῦ στρατοπέδου τὸν ἀριθμὸν ποιήσειε, μᾶλλον δὲ εἰ πολλαπλάσειε τὸ ῥωμαϊκὸν σύνταγμα, μηδεὶ ἂν φορητὸς γενέσθαι, τοσοῦτω ἐπιὼν πλήθει ἰδίῳ τε καὶ συμμαχικῷ. Ἄλλὰ καὶ τῶν τὰ πρῶτα τοῦ στρατοῦ λαχόντων ἀποτρεπομένων αὐτῷ τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐπέλευσιν καὶ πολλὰ περὶ τούτων καταδειμαίνοντων, ὁ δὲ καὶ τοὺς στεφάνους οἷς τὴν κεφαλὴν ταινιώσαιτο ³ ἐπὶ τῇ τῶν τροπαίων ἀναρρήσει πολυτελῶς κατεσκευάζεν.

Ἐπεὶ οὖν αὐτῷ αὐτάρκη τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον ἔδοξεν, ἄρας ἀπὸ τῆς Βυζαντιδος ἐπὶ τὴν Σύρων ἤλαυνε γῆν· ὡς δὲ τὴν Ἄντιόχου κατέλαβε, λαμπρὰ μὲν αὐτῷ τὰ εἰς τὴν πόλιν ἐγεγονέισαν εἰσιτήρια, βασιλείον μὲν ἐπιδεικνύμενα τὴν πομπὴν, μᾶλλον δὲ θεατρικὴν τὴν παρασκευὴν, οὐκ ἀξιώμαχα δὲ, οὐδὲ πολεμίων γνώμην ἐκπλήξαι δυνάμενα. Οἱ δὲ γε βάρβαροι λογικώτερον παρ' ἑαυτοῖς περὶ τοῦ πράγματος διελόμενοι, πρῶτα μὲν πρέσβεις πεπόμφασιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὡς οὔτε πολεμεῖν βούλοιντο, οὔτ' ἐκείνῳ ἀφορμὴν πολέμου δεδώκασιν, ἐμμένουσί τε ταῖς περὶ τὴν εἰρήνην συνθήκαις καὶ τὰ φθάσαντα οὐ παραβαίνουσιν ὄρκια, οὐδὲ τὰς σπονδὰς ἀθετοῦσι· τοιαύτης δ' ἀπρωρημένης αὐτοῖς χειρὸς, εἰ ἀπαραιτήτως ἔχῃ, νῦν πρῶτως παρασκευάζονται, τῇ τοῦ πολέμου

1. γ. αἰρήσων. 2. γρ. τὸ βάρβαρον. 3. γ. ταινῶσαι τὸ.

τύχη, ἑαυτοὺς ἐπιτρέψαντες. Ἡ μὲν οὖν πρεσβεία ἐπὶ τούτοις ἦν ἡ δὲ βασιλεὺς, ὥσπερ ἐπὶ τούτῳ μόνῳ παρασκευασάμενος, ἐφ' ᾧ τάξεται τε καὶ ἀντιπαρατάξεται, καὶ λογήσει καὶ προνομήσει, διώρυχάς τε ποιήσει, καὶ ποταμοὺς μετοχετεύσει, καὶ φρούρια ἐξελεῖται, καὶ ὅποσα ἀκοῇ ἴσμεν παρὰ τοῖς Τραϊανοῖς ἐκείνοις καὶ Ἀδριανοῖς καὶ ἔτι ἄνω παρὰ τοῖς Σεβαστοῖς γενόμενα Καίσαρσι, καὶ πρὸς ἐκείνων παρὰ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τοῦ Φιλίππου, τὴν τε πρεσβείαν ὡς εἰρηνικὴν ἀπεπέμψατο, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο, οὐ τοὺς ἀρίστους πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκλεγόμενος ¹, ἀλλὰ καὶ τῷ πολλῷ δικαίων πλήθει, καὶ ἐπὶ τούτοις τεθαρρηκώς.

Ὡς δὲ καὶ τὴν Ἀντιόχου ἀφίεις προσωτέρω παρῆι, μοῖρᾶ τις τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοπέδου, αὐτόσκειοι πάντες καὶ γυμνοὶ ἐφ' ἵππων καὶ τολμητῖαι, ἑκατέρωθεν λογήσαντες τοῦ στρατοῦ, ἀθρόον αὐτοῖς ἀπὸ τῶν μετεώρων ἐπιφανέντες, καὶ τὸ ἐνούλιον ἀλαλάζαντες, καινῷ τῆς θέας καταδειμανέντες, καὶ τοῖς τῶν ἵππων δρόμοις καὶ καταδρόμοις, κατακροτον αὐτοῖς πεποιηκῶτων τὴν ἀκοήν, πλήθους τε φαντασίαν πεποιηκότες, τῷ μὴ συνασπίζειν, ἀλλὰ διηρημένους καὶ ἄτακτα θεῖν, οὕτω τὰς Ρωμαίων δυνάμεις κατέπτηξαν καὶ τσαύτην πτοίαν τῷ πολλῷ ἐκείνῳ στρατῷ εἰσέποιήσαν καὶ οὕτως αὐτοῖς κατέπεισαν ² τὰ φρονήματα, ὥστε ἐν ᾧ σχήματι κατεῖληπτο ἕκαστος, οὕτω τὴν φυγὴν διατίθεσθαι καὶ μηδενὸς ἐτέρου φροντίδα τίθεσθαι. Ὅσοι μὲν γὰρ ἵππεύοντες τὴνικαῦτα ἐτυχον, τοὺς ἵππους μετατρέψάμενοι ἀνακράτος ἔθεον, οἱ δ' ἄλλοι μὴδ' ἀναβῆναι τοὺς ἵππους ἀναμείναντες, τούτους μὲν τῷ προστυχόντι δεσπότη ἠφίεσαν, ἕκαστος δ' ἐκείνων ὡς εἶχε δρόμου ἢ πλάνης τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ ἐπορίζετο, καὶ ἦν κρείττον προσδοκίας τὸ τὴνικαῦτα δεικνύμενον· οἱ γὰρ τὴν πᾶσαν παραστησάμενοι γῆν καὶ ταῖς πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευαῖς τε καὶ τάξεσιν ἀνάλωτοι παντὶ πλήθει καταστάντες βαρβαρικῷ, οὐδὲ τὴν θέαν τότε τῶν πολεμίων

1. γ. ἐκλεγόμενα. 2. γρ. κατέπεισαν.

ὑπέστησαν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ βροντῆς τῆς ἐκείνων φωνῆς καὶ τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντες καὶ τὴν ψυχὴν, καθ' ἅπερ ἐφ' ὅλοις ἤττημένοι ἐτρέψαντο πρὸς φυγὴν. Πρῶτοι δὲ οἱ περὶ τὸν βασιλέα φρουροὶ ¹ τὸν ² κυδοιμὸν ἐπεπόνθεισαν, καὶ καταλελοιπότες τὸν αὐτοκράτορα ἀμεταστρεπτί τῆς φυγῆς εἶχοντο· καὶ εἰ μὴ τις αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναθέμενος ἐδεδώκει τὸν χαλινὸν καὶ φεύγειν παρεκελεύσατο, μικροῦ δεῖν ἐαλώκει, καὶ πολεμίαις ἐνεπεπτώκει χερσὶν ὁ πᾶσαν ἐλπίσας κατασεῖσαι τὴν ἡπειρον· ἢ μᾶλλον, εἰ μὴ θεὸς τῆνικαῦτα τὴν τῶν βαρβάρων ἐπέσχεν ὄρμην καὶ μετριάζειν ἐπὶ τῷ εὐτυχίματι πέπεικεν ³, οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον πᾶσαν τότε πεσεῖν Ρωμαϊκὴν δύναμιν, καὶ πρῶτόν γε τὸν αὐτοκράτορα.

Οἱ μὲν οὖν ἀτάκτως ἔβηον, οἱ δὲ πολέμιοι θεαταὶ μόνον τῆς παραλόγου νίκης ἐγίνοντο, ἐξεστηκότες ὡσανεὶ ἐπὶ τοῖς σὺν οὐδενὶ λόγῳ τραπέισι καὶ φεύγουσιν. Εἶτα δὴ τινὰς ὀλίγους ἐν τῷ πολέμῳ ζωγρήσαντες, καὶ τούτους ὅσους ἤδεισαν τῆς περιφανεστέρας τύχης καθεστηκότας, τοῖς ἄλλοις χαίρειν εἰπόντες, ἐπὶ τὴν λείαν ἐτράπησαν. Καὶ πρῶτά γε τὴν βασιλικὴν αἴρουσι σκηνὴν, πολλῶ τῶν νῦν ἀνακτόρων ἀντίμετρον· ὄρμοι τε γὰρ καὶ στρεπτοὶ, καὶ ταινίαι, λίθοι τε μαργαρίτιδες καὶ τῶν ἔτι κρειττόνων, καὶ πᾶν εἴ τι λαμπρότερον, ταύτην ἐπλήρουν, ὧν οὔτε τὸ πλῆθος ῥαδίως | ἂν τις ἀπηριθμή- φ. 334.
σατο, οὔτε τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος ἀπεθαύμασε· τοσαύτη καὶ τοιαύτη ἡ ⁴ τοῦ βασιλέως σκηνὴ ἀπέκειτο πολυτέλεια· πρῶτα μὲν οὖν ταύτην αἴρουσιν οἱ βάρβαροι, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἄλλα τῶν λαφύρων συσκευασάμενοι καὶ ἐφ' ἑαυτοὺς ἀναθέμενοι, ἐπὶ τοὺς ἐτέρους ἑαυτῶν ⁵ ἐπανεζευζαν· καὶ οἱ μὲν οὕτως. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσῆλθε τοῦ βαρβαρικοῦ λόχου τῷ τοῦ ἵππου συμπλανώμενος δρόμῳ καὶ πνεύματι, καὶ πρὸς τινὶ ἐγεγόνει λόφῳ, καὶ ἄποπτος ὥπτο τοῖς θεοῦσι τε καὶ παραθέουσι (κατηγόρει γὰρ τοῦτον τὸ περὶ τῷ

1. χ. οἱ περὶ τὸν βασιλέα φθορά. 2. χ. τῶν. 3. γρ. πεποίηκεν. 4. γρ. τῆ. 5. χ. ἑαυτῷ.

πεδίλω χρωμα), και πρὸς ἑαυτὸν πολλοὺς τῶν φευγόντων ἐπέσει· και ὑπ' ἐκείνοις κυκλωθεὶς ἴστατο. Εἶτα δὴ τῆς περὶ αὐτὸν φήμη· ἤδη διασπαρείσης, ἄλλοι τε προσήεσαν, και δῆτα και τῆ εἰκὼν αὐτῷ τῆς Θεομήτορος ἐμφανίζεται. ἦν οἱ τῶν Ρωμαίων βασιλεὺς ὡσπὲρ τινα στρατηγὸν και τοῦ παντὸς στρατοπέδου φύλακα ἐν τοῖς πολέμοις συνήθως ἐπάγονται· μόνη γὰρ αὕτη οὐχ ἄλωτὸς τὰς βαρβαρικάς ἐγεγόνει χερσίν. Ὡς δ' οὖν εἶδεν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν γλυκὴν τουτὶ θέαμα (και γὰρ ἦν ἄλλως και περὶ τὸ σέβας ταύτης θερμότητος), ἀνεθάρσυσέ τε εὐθύς και ἐναγκαλισάμενος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς περιεπτύσσετο, ὡς τοῖς δάκρυσιν ἔβρεχεν, ὡς γνησιώτατα καθωμίλει, ὡς τῶν εὐεργεσιῶν ἀνεμίμησε και τῶν πολλῶν ἐκείνων συμμαχιῶν, αἷς τὸ Ρωμαίων πολλάκις κράτος διακινδυνεύσαν ἐρρύσατο τε και ἀνέσωσατο. Θάρσους γοῦν ἐντεῦθεν ὑποπλησθεὶς, ὁ τῆς φυγᾶς ἐπετίμα τοῖς φεύγουσι, και νεανικώτερον ἐκβοῶν ἐπέχετε τῆς πλάνης, ἑαυτὸν τε ἐγνώριζε τῆ, τε φωνῆ, τῷ σχήματι, και πολὺ τι πλῆθος ἀθρόον συνηθροικῶς, πρῶτα μὲν βάδην μετ' ἐκείνων πρὸς τινα καταλύει σκηνὴν σχεδιασθεῖσαν αὐτῷ· αὐτοῦ τε ἐναυλισάμενος, εἶτα δὴ τοι και βραχὺ τι ἀναπαυσάμενος, ἅμα πρῶτὸν τοῦς λογαχοὺς μετακαλεσάμενος βουλήν προτίθεται, τί πρακτέον εἴη αὐτοῖς· πάντων δὲ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἀναζεύξει συμβουλευσάντων. κάκεισε περὶ τῶν συμβεβηκότων θέσθαι διάσκεψιν, τῆ τε ἐκείνων συντιθέμενος ψήφῳ και τὰ συνοίσοντα ἑαυτῷ βουλευσάμενος, ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀνέδραμεν.

Ἐντεῦθεν πλεῖστα εὐθύς τε ἐπεποιήκει μεταμελόμενος, και ἐφ' οἷς ἐπεπόνθει τὴν ψυχὴν ἀλγυνόμενος καθάπαξ ἠλλοίωτο και πρὸς ἀσυνθηθέστερον βίον μετέστραπτο. Ἐλπίσας τε ἀπὸ τῆς περὶ τὸν δημόσιον ἐπιμελείας τὰ ἀπολωλότα αὐτῷ ἐν ἴσῳ ἀνακτήσασθαι μέτρῳ, πράκτωρ μᾶλλον ἢ βασιλεὺς ἐγεγόνει, τὰ πρὸ Εὐκλείδου ὁ φασιν, ἀνακινῶν και διερευνώμενος, και ἀφανισθέντων τῆ μνήμη πατέρων, τοῦς παῖδας λογιστεύων πικρῶς, οὐ δικάζων τοῖς ἀντιδιατιθεμένοις, ἀλλὰ θατέρῳ μέρει συνηγορῶν, και οὐχ ἐτέρῳ μᾶλ-

λον ἢ αὐτῷ τὰς ἀποφάσεις ποιούμενος. Διήρητο γοῦν τὸ δημοτικὸν σύμπαν· καὶ οἱ μὲν ἐπιεικέστεροι εὐθιειᾶν τε ἑαυτοῖς καὶ ἀπραγμοσύνην περὶ τὰ κοινὰ προσεπλάττοντο καὶ ἐν καρῶς μοίρᾳ παρὰ τῷ κρατοῦντι ἐλογίζοντο, οἱ δὲ γε πάντα ῥαδίως τολμῶντες καὶ τὰς ἐτέρων ζημίας οἷον παρακερδαίνοντες, ὕλην πλείονα τὴν ἑαυτῶν κακίαν τῇ τοῦ κρατοῦντος ὑπετίθουν πυρκαϊᾶ· καὶ πάντα ἦν ταραχῆς μετὰ καὶ συγχύσεως, καὶ τό γε δεινότερον, ὅτι τῶν πλείστων ἐπαμφεινυμένων¹ καὶ γυμνουμένων, οὐδέν τι τῆς ἐντεῦθεν συνεκφορᾶς ἀπῆλαυε² τὰ βασίλεια, ἀλλ' ἐφ' ἕτερα οἱ τῶν χρημάτων μεταχρετεύοντο ποταμοί. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐστὶν ὁ λόγος δηλώσει σαφέστερον.

Δισκουδάζεται τούτῳ δὴ τῷ βασιλεῖ τὸ δοκεῖν εὐσεβεῖν· καὶ ἦν μὲν ἀληθῶς περὶ τὰ θεῖα σπουδάζων, ἀλλ' ἢ γε προσποίησης αὐτῷ πλείων τῆς ἀληθείας οὔσα ἐτύγχανε, καὶ τὸ δοκεῖν τοῦ εἶναι κρεῖττον ἐφαίνετο· διὰ ταῦτα πρῶτα μὲν περιττότερος περὶ τὰ θεϊότερα τῶν ζητημάτων ἐγένετο, αἰτίας καὶ λόγους ἀνερευνώμενος οὐς οὐκ ἂν τις ἐξ ἐπιστήμης εὔροι, εἰ μὴ στραφεῖται πρὸς νοῦν, κάκειθεν ἀμέσως τὴν κεκρυμμένων³ δῆλωσιν δέξαιτο· ἀλλ' οὗτος οὐδὲ πᾶν τὰ κάτω φιλοσοφήσας, ἀλλ' οὐδὲ φιλοσόφοις περὶ τούτων διαλεγόμενος, εἰ μὴ ὅσον αὐτοῖς ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους προθύρων κατεβιάσθη τὸ ὄνομα, περὶ τῶν βαθυτέρων καὶ νῶ μόνω ληπτῶν, ὡς τις τῶν καθ' ἡμᾶς εἶπε σοφῶν, δισκέπτετο. Πρῶτος μὲν οὖν αὐτῷ τῆς εὐσεβείας τρόπος ἐπενοήθη· ἔπειτα δὲ καὶ τῷ Σολομῶντι ἐκείνῳ τῷ πᾶν τῆς τοῦ πολυθρυλλήτου ναοῦ βασκαίνων οἰκοδομῆς, ζηλοτυπῶν δὲ καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν ἐπὶ τῷ μεγάλῳ τεμένει καὶ ἐπωνύμῳ τῆς θείας καὶ ἀρρήτου σοφίας, ἀναντοικοδομεῖν ὥσπερ καὶ ἀνθιδρύειν ναὸν τῇ θεομήτορι ἐπεγείρησεν· ἐφ' ᾧ δὴ τὰ πολλὰ ἐκείνῳ διημαρτήθη, καὶ ὁ τῆς εὐσεβείας αὐτῶν⁴ σκοπὸς ἀφορμὴ τοῦ κακῶς ποιεῖν καὶ τῶν

1. γρ. ἀπαμφεινυμένων. 2. χ. ἀπῆλαβε. 3. γρ. κεκρυμμένην. 4. γρ. αὐτῷ.

πολλῶν ἐκείνων ἀδικημάτων ἐγένετο· προσετίθη γὰρ αἰ ταῖς ἐπὶ τοῦτο δαπάναις, καὶ τῶν ἡμερῶν ἐκάστη πλέον τι τῶν ἔργων συνηρανίζετο· καὶ ὁ μὲν μέτρον ὀρίζων τῷ πράγματι μετὰ τῶν ἐχθίστων ἐτάττετο, ὁ δὲ ὑπερβολὰς ἀνευρίσκων καὶ ποικιλίας σχημάτων ἐν τοῖς φιλτάτοις εὐθὺς ἐτίθετο. Καὶ πᾶν μὲν οὖν ἐντεῦθεν ὄρος διώρυκτο, καὶ ἡ μεταλλικὴ τέχνη καὶ πρὸς γε | αὐτῆς φιλοσοφίας ἐτάττετο, καὶ τῶν λίθων οἱ μὲν ἀπεσχίζοντο, οἱ δὲ ἀπέξοντο, οἱ δὲ πρὸς γλυφὰς ἐτορεύοντο, καὶ οἱ τούτων ἐργάται μετὰ τῶν περὶ Φειδίαν καὶ Πολύγνωτον καὶ Ζεῦξιν συνηριθμοῦντο, καὶ οὐδὲν ἦν τῶν πάντων ὅπερ αὐτάρκες ταῖς οἰκοδομαῖς ἐλογίζετο· πᾶς μὲν βασιλεὺς πρὸς τὸ ἔργον θησαυρὸς ἀνεώγωντο, πᾶν δὲ χρυσοῦν ἐκεῖ εἰσεχεῖτο ρεῦμα· καὶ πᾶσαι μὲν ἐξηντλοῦντο πηγαί, ὁ δὲ οἰκοδομούμενος οὐκ ἐξεπληροῦτο νεὼς¹· ἄλλο γὰρ ἐπ' ἄλλω ἐτίθετο, καὶ ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ συγκατεστρέφετο, καὶ τὸ αὐτὸ ἔργον πολλάκις ἀποθνήσκον αὐθις ἀνίστατο, ἢ βραχεῖ τι ὑπερβάλλον μέτρον, ἢ περιεργότερον σχήματι ποικιλλόμενον. Ὡσπερ δὲ τῶν εἰσβαλλόντων εἰς τὴν θάλασσαν ποταμῶν, πρὸ τῆς εἰς ταύτην συνεισβολῆς πλεῖστον τι τῶν ἡπείρων ἄνω μετοχετεύεται, οὕτω δὴ καὶ τῶν ἐκεῖσε συναγομένων χρημάτων προηρπάζετο τὰ πλεῖστα καὶ διεφθείρετο.

Καὶ περὶ τὸ θεῖον δῆθεν εὐσεβῶν ὁ βασιλεὺς ἀφ' ἐστίας κακουργῶν διεδείκνυτο. ταῖς τῶν ἀλλοτρίων εἰσπράξεσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νεῶ καταχρώμενος. Καλὸν μὲν γὰρ ἀγαπᾶν εὐπρέπειαν οἴκου Κυρίου, κατὰ τὸν ψαλμῶδόν, καὶ σκῆνωμα δόξης αὐτοῦ, καὶ πολλάκις αἰρεῖσθαι ἐν τούτῳ παραρριπτεῖσθαι ἢ τὴν ἀφ' ἐτέρων ἔχειν εὐδαιμονίαν· καλὸν μὲν γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ τίς ἀντερεῖ τῶν τῷ Κυρίῳ ἐξηλωκότων καὶ τῷ ἐκείνου καταπιμπραμένῳ πυρί; ἀλλ' ἔνθα μηδὲν εἴη τὸ λυμαινόμενον τὸν εὐσεβῆ τοῦτον σκοπὸν, μηδὲ πολλαὶ ἀδικίαι συντρέχοιεν, μηδὲ συγγείοιτο τὰ κοινὰ καὶ τὸ τῆς πολιτείας σῶμα καταρρηγνύοιτο· ὁ γὰρ πόρνης ἄγαλμα

1. χ. νέως.

ἀπωθούμενος καὶ τὴν τοῦ ἀνόμου θυσίαν ὡς κυνὸς βδελυσσόμενος, οὐκ ἂν προσίοιτο πάντως οὐδὲ πολυτελεῖς καὶ ποικίλας οἰκοδομὰς, πολλῶν τούτων ἕνεκα συμπιπτόντων κακῶν· ἰσότητες δὲ τοίχων καὶ κίωνων περιβολαί, καὶ ὑφασμάτων αἰῶραι, καὶ θυμάτων πολυτέλεια καὶ τᾶλλα τῶν οὕτω λαμπρῶν τί ἂν συντελοῖη πρὸς τὸν θεῖον τῆς εὐσεβείας σκοπόν· ὅποτε πρὸς τοῦτο ἀρκοῖη νοῦς μὲν περιβεβλημένος θεότητα, ψυχὴ δὲ τῇ νοερᾷ βεβαιωμένη πορφύρα, καὶ ἡ τῶν πράξεων ἰσότης, καὶ ἡ εὐσχημοσύνη τῆς γνώμης, ἢ μᾶλλον τὸ τῆς διαθέσεως ἀσχημάτιστον, δι' ὧν ἕτερός τις ἡμῶν ἔνδον οἰκοδομεῖται νεὼς εὐπρόσδεκτος Κυρίῳ καὶ εὐαπόδεκτος; Ἄλλ' ἐκεῖνος φιλοσοφεῖν μὲν ᾗδει ἐν τοῖς ζητήμασι καὶ [περὶ] συλλογισμοὺς σωρείτας καὶ οὐτιδας, ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων τὸ φιλόσοφον ἐπιδείκνυσθαι οὐ πάνυ ἥπιστατο. Ἄλλὰ δέον, εἴ τι καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς κόσμους παρανομεῖν χρῆ, τῶν τε βασιλείων ἐπιμελεῖσθαι καὶ κατακοσμεῖν τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ διερωγότα συνάπτειν, πλήρεις τε τοὺς βασιλείους ποιεῖν θησαυροὺς, καὶ στρατιωτικὰ ταῦτα ἡγεῖσθαι τὰ χρήματα, ὃ δὲ τούτου μὲν ἡμέλει, ὅπως δὲ ὁ ναὸς αὐτῷ καλλίων¹ παρὰ τοὺς ἄλλους δεικνύοιτο², τᾶλλα κατελυμαίνετο. Εἰ δεῖ οὖν, καὶ τοῦτ' εἰπεῖν· ἐμμεῖναι περὶ τὸ ἔργον, καὶ πολλάκις τοῦτο καὶ πολλοῖς ἐβούλετο ὄραν ὀφθαλμοῖς· ὅθεν καὶ σχήματα τούτῳ βασιλείων αὐλῶν περιθέμενος, θρόνους³ τε καθιδρύσας καὶ σκήπτροις κατακοσμήσας, καὶ φοινικίδας παραπετάσας, ἐκεῖσε τὸ πολὺ τοῦ ἔτους ἐποίει, τῷ κάλλει τῶν οἰκοδομημάτων καλλυνόμενός τε καὶ φαιδρυνόμενος. Βουλόμενος δὲ καὶ τὴν θεομήτορα καλλίονι τῶν ἄλλων κατακοσμήσαι ὀνόματι, ἔλαθεν ἀνθρωπικώτερον ταύτην ἐπονομάσας, εἰ καὶ Περίβλεπτός ἐστι τοῦνομα ὡς ἀληθῶς ἡ περίβλεπτος. Ἐπὶ τούτοις καὶ προσθήκη τις ἕτερα προσεγεγόνει, καὶ ὁ ναὸς καταγωγή γίνεται μοναστῶν· πάλιν οὖν ἑτέρων ἀδικημάτων ἀρχαί, καὶ μεζους τῶν προτέρων ὑπερβολαί· καὶ οὐδὲ τοσοῦτον ἐξ ἀριθμητι-

1. χ. καλλίων. 2. δεικνύοιτο. 3. χ. θρόνοις.

κῆς ἢ γεωμετρίας ὦντο, ἵνα τι ἀφέλοι τοῦ μεγέθους ἢ τοῦ ἀριθμοῦ, ὥσπερ οἱ γεωμετροῦντες τὸ ποικίλον ἀφείλοντο, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς ἄπειρον ἐβούλετο τὸ μέγεθος ἔχειν, οὕτω δὴ καὶ ἐν ταῖς μονασταῖς τὸν ἀριθμὸν παρεξέτεινεν· ἐντεῦθεν οὖν τὰ ἀνάλογα· ὥσπερ ἐκεῖ τῷ μεγέθει τὰ πλήθη, οὕτως ἐνταῦθα τοῖς πλήθεσιν αἱ συνεισφοραὶ. Ἐτέρα γοῦν τις οἰκουμένη διηρευνάτο, καὶ ἡ ἐκτὸς Ἑρακλείων ἀνεζητεῖτο θάλασσα, ἣν' ἐκείνη μὲν ὠραῖα τρωατὰ, αὕτη δὲ τοὺς πελωρίους καὶ κητώδεις κομίζει ἰχθύς· καὶ ἐπεὶ ἔδοξεν αὐτῷ ψεῦδῆσθαι ὁ Ἀναξαγόρας, ἀπείρους ὀρίζομενος κόσμους, τὸ πλείστον τῆς καθ' ἡμᾶς ἠπείρου ὑποτεμόμενος¹ καθοσιοῖ τῷ νεῷ· καὶ οὕτω μεγέθη μὲν μεγέθεσι καὶ πλήθη ἐπισυνάπτων πλήθεσι, καὶ τὰς πρώτας ὑπερβολὰς ταῖς δευτέραις νικῶν, καὶ μηδὲν τούτοις ὀρίζων καὶ περιγράφων, οὐκ ἂν ποτε ἔληξεν², ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ συντιθείς καὶ φιλοτιμούμενος, εἰ μὴ τὸ μέτρον αὐτῷ τῆς ζωῆς περιωρίστο. Ὁ δὴ καὶ λόγος ἐστὶν ὑπομηθηναῖα αὐτῷ ἐξ αἰτίας τινος, ἣν ἐρεῖν βουλόμενος τοσοῦτον προλέγω. Ἀνεπιτηδείως εἶχεν οὗτος ὁ βασιλεὺς τὰ τε ἄλλα καὶ πρὸς συμβίωσιν γυναικός· εἴτε γὰρ σωφρονεῖν βουλόμενος τὸ κατ' ἀρχάς, εἴτε πρὸς ἐτέρους, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγων, γραφεὶς³ ἔρωτας, καταπεφρονήκει μὲν τῆς βασιλίδος Ζωῆς, ἀπείχετό τε τῆς πρὸς αὐτὴν μίξεως, καὶ πάντῃ ἀποστρόφως πρὸς τὴν | κοινωνίαν εἶχε· τὴν δὲ ἀνερῆτιζε⁴ μὲν πρὸς μῖσος καὶ τὸ βασιλείον γένος τοσοῦτον ἐπ' ἐκείνη καταφρονούμενον, μάλιστα δὲ ἡ περὶ τὴν μίξιν ἐπιθυμία, ἣν εἰ καὶ μὴ διὰ τὴν ἡλικίαν εἶχεν, ἀλλὰ διὰ γε τὴν ἐν βασιλείῳ τρυφήν.

p. 336.

Περὶ τῆς τοῦ Μιχαήλ πρὸς τὸν βασιλεῖα εἰσαγωγῆς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Οὗτος μὲν οὖν ὁ τοῦ λόγος πρόλογος, ἡ δὲ ὑπόθεσις τοιαύτη τις ἐπισυμβεβήκει. Ὑπηρέτουν τῷ βασιλεῖ τούτῳ πρὸ τῆς ἀρχῆς ἄλλοι

1. γ. ὑποτεμόμενον. 2. γ. ἔληξεν. 3. γρ. στραφεὶς. 4. γρ. ἀνερῆτιζε.

τέτινες, καὶ τις ἀνὴρ ἐκτομίας, τὴν μὲν τύχην φαῦλος καὶ καταπεπτωκώς, ὅσα δὲ ἐς γνώμην ρέκτης ¹ δεινότατος · τούτῳ ² δὴ καὶ βασιλεὺς ³ ὁ αὐτοκράτωρ οἰκειότατά τε ἐχρήτο, καὶ ἐκοινώνει τῶν ἀπορρήτων, εἰς ὑπερηφάνους μὲν οὐκ ἀναβιβάσας ἀρχάς, γησιώτατα ⁴ δὲ πρὸς αὐτὸν διακείμενος. Τῷ δὲ ἀδελφός τις ἦν, τὸν μὲν πρὸ τῆς βασιλείας χρόνον ἔτι μειράκιον, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα γενειάσας ἤδη καὶ τῆς τελευτέρας ἡλικίας ἀψάμενος · κατεσκεύαστο δὲ τό τε ἄλλο σῶμα παγκάλως καὶ τὸ πρόσωπον ἐς ἀκριθῆ ὠραϊότητα · εὐανθής τε γὰρ ἦν, καὶ τὸ ὄμμα λαμπρῶς ⁵ καὶ ὡς ἀληθῶς μιλοπάρης ⁶. Τοῦτον ὁ ἀδελφός τῷ βασιλεῖ τῇ βασιλίδι συγκαθημένῳ, οὕτω δόξαν ἐκείνῳ, εἰσήνεγκεν ὀφθησόμενον · καὶ ἐπειδὴ ἄμφω εἰσεληλυθῆτην, ὁ μὲν βασιλεὺς ἄπαξ ἰδὼν καὶ βραχέα ἄττα ἐρωτήσας, ἐξιέναι μὲν παρεκελεύσατο, ἐντὸς δὲ εἶναι τῶν βασιλείων αὐλῶν · ἡ δὲ βασιλὶς, ὥσπερ τινὶ συμμέτρῳ φωτὶ τῷ ἐκείνου κάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναφθεῖσα, ἐαλώκει εὐθύς, καὶ ἐξ ἀρρήτου μίξιως τὸν ἐκείνου ἐνεκυμόνησεν ἔρωτα · καὶ ἦν τοῦτο τέως ἀπόρρητον τοῖς πολλοῖς. Ὡς δὲ οὔτε φιλοσοφεῖν, οὔτε οἰκονομεῖν τὸν πόθον ἠδύνατο, ἡ πολλάκις ἀποστρεφομένη τὸν ἐκτομίαν, τότε θαμὰ προσήει, καὶ ἄλλοθεν ἀρχομένη, ὥσπερ ἐν παρεκβάσει τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ λόγον κατέληγε, θαρρεῖν τε ἐκείνον παρεκελεύετο καὶ προσιέναι οἱ ὅποτε καὶ βούλοιτο. Ὁ δὲ οὐδὲν τέως τῶν κεκρυμμένων εἰδὼς, γνώμης εὐμένειαν τὸ πρᾶγμα ἐτίθετο · καὶ προσήει μὲν ὡς κεκέλευτο, ὑφειμένῳ δὲ καὶ πεφοβημένῳ τῷ σχήματι · ἀλλ' ἢ γε αἰδῶς μᾶλλον τοῦτον κατήστραπτε καὶ φοινικίαν ὄλον ἐδείκνυ, καὶ λαμπρῶ κατηγλαΐζε ⁷ χρώματι. Ἡ δὲ ἀφήρει τε τοῦτον τοῦ φοβεῖσθαι, ἀπαλώτερόν τε προσγελῶσα καὶ χαλῶσα τὸ βλοσυρὸν τῆς ὀφρύος, καὶ οἷον αἰνιττομένη τὸν ἔρωτα, καὶ πρὸς τὸ θαρρεῖν μετεσκεύαζε · καὶ ἐπειδὴ λαμπράς ἐδίδου τῷ ἐρωμένῳ τὰς τοῦ

1. χ. ραίκτης. 2. χ. τοῦτο. 3. γρ. βασιλεύσας. 4. χ. γησιώτατε. 5. γρ. λαμπρός. 6. χ. μιλοπάριος. 7. χ. κατηγλαΐζεις.

ἔρωτος ἀφορμὰς, ἀντερᾶν δὲ καὶ οὗτος¹ ἐπετηδεύετο, τὰ μὲν πρῶτα οὐ πάνυ θαρραρημένως, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναιδέστερον² τε προσίων, καὶ τὰ τῶν ἐρώτων διαπραττόμενος· περιχυθεὶς γὰρ ἄφνω ἐφίλησε, καὶ δέρης ἤψατο καὶ χειρὸς, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς τὴν τέχνην παιδοτριβοῦμενος. Ἡ δὲ ἔτι μᾶλλον προσεπεφύκει³, καὶ πρὸς τὴν ἰσχὺν τῶν φιλημάτων ἀντήρειδεν· ἡ μὲν καὶ ὡς ἀληθῶς ἐρώσα, ὁ δὲ οὐ πάνυ μὲν τοῖ⁴ ταύτης παρηκμακυίας ἐπιθυμῶν, τὸν δὲ τῆς βασιλείας ὄγκον εἰς νοῦν βαλλόμενος, καὶ διὰ ταύτην πᾶν ὁ,τιοῦν ποιεῖν τολμῶν τε καὶ ἀνεχόμενος. Οἱ δὲ περὶ τὰ βασίλεια τὰ μὲν πρῶτα τέως ὑπόπτειον⁵ καὶ μέχρι τῶν ὑπονοιῶν ἦσαν· ὕστερον δὲ ἀναιδῶς αὐτοῖς ἐκρηγνυμένου τοῦ ἔρωτος, πάντες ἐγνώκεισαν καὶ τῶν γινομένων οὐδέ τις ἦν ἀνεπαίσθητος· ἤδη γὰρ καὶ εἰς συνουσίαν αὐτοῖς κατέληξε τὰ φιλήματα, καὶ πολλοῖς ἐάλωκεισαν ἐπὶ μιᾶς εὐνῆς συγκαθεύδοντες· καὶ ὁ μὲν ἡσχύνετό τε καὶ ἠρυθρία καὶ περιδεῆς ἐπὶ τῷ πράγματι ἦν, ἡ δὲ οὐθ' ὑπεστέλλετο, καὶ προσφῦσα ἐπὶ τοῖς πάντων κατεφίλησεν ὀφθαλμοῖς, καὶ ὄνασθαι τούτου πολλὰκις ἠϋξάτο.

Τὸ μὲν οὖν περικαλλύνειν τοῦτον ὥσπερ ἄγαλμα καὶ καταχρυσοῦν, δακτυλοῖς τε περιαστράπτειν καὶ χρυσοῦφέσιν ἐσθήμασιν, οὐκ ἐν θαυμασίοις ἄγω· βασιλεὺς γὰρ ἐρώσα τί οὐκ ἂν τῷ ἐρωμένῳ πορίσαιτο; ἡ δὲ λανθάνουσα τοὺς πολλοὺς ἔστιν ὅτε καὶ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐκάθιζεν ἐναλλάξ, σκῆπτρον ἐνεχειρίζε, καὶ ποτε καὶ ταινίαις ἤξιώσε, καὶ ἐπὶ τούτοις αὖθις ἐπιχυθεῖσα ἄγαλμά τε ἐκάλει καὶ ὀφθαλμῶν χάριν, καὶ κάλλους ἄνθος, καὶ ψυχῆς ἰδίαν ἀναψυχὴν. Τοῦτο οὖν πολλάκις ποιοῦσα ἕνα τινα τῶν πανοπτήρων οὐκ ἔλαθεν· ἐκτομίας οὗτος ἦν καὶ τὰς πρῶτας τῶν βασιλείων⁶ ἐμπεπιστευμένος αὐλῶν, αἰδέσιμός τε ἔκ τε τοῦ σχήματος, ἔκ τε τοῦ ἀξιώματος, καὶ θεράπων αὐτῆς πατρῶος· οὗτος

1. χ. οὔτε. 2. ἀνεδέστερον. 3. χ. προσπεφύκει. 4. χ. τι. 5. χ. ὑποπτειῶν. 6. χ. βασιλειῶν.

τοῖνον ἰδὼν τὸ καινὸν τοῦ θαύματος μικροῦ δεῖν ἐξεπεπνεύκει, οὐ-
τως αὐτὸν καὶ τὸ σχῆμα κατέπληξεν· ἡ δὲ ἀνεκαλέσατό τε ψυχορ-
ραγήσαντα καὶ κατέστησε συγκλονούμενον, καὶ τούτου ἐξαρτᾶσθαι
ἐκέλευεν, ὡς νῦν τε ὄντος καὶ ἐσομένου καθαρώς αὐτοκράτορος.

Καὶ τὸ μηδένα τῶν πάντων λαθὼν εἰς γνῶσιν οὐκ ἐληλύθει τῷ
βασίλει· τοσοῦτον αὐτῷ νέφος ὀφθαλμίας ἐπέκειτο· ἐπεὶ δὲ ἡ τῆς
ἀστραπῆς ἐκπληξίς καὶ τὸ μέγεθος τῆς βροντῆς καὶ τὰς ἐκείνου περιηύ-
γασε κόρας καὶ τὴν ἀκοὴν κατεβρόντησε, καὶ τὰ μὲν εἶδεν αὐτοῖς
ὄμμασι, τὰ δὲ ἠκῆκοί, ὁ δὲ καὶ αὔθις ὥσπερ ἐκὼν ἐπέμυε τε τοὺς
ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς ὠτων πόρους ἀπέφραττεν· ἀμελεῖ καὶ συγκαθεύ-
δων πολλάκις τῇ βασιλίδι ἄχρι τῆς ἐν εὐνῇ κατακλίσεως¹, ὑπὸ φοι-
νικίδι περικαλυπτούσῃ μόνον τε τοῦτον ἐκάλει | καὶ τῶν ποδῶν ἐπα-
φᾶσθαι καὶ ἀνατρίβειν, καὶ θαλαμηπόλον ἐποίει, καὶ ἐξ ἐπίτηδες,
ἵνα τοῦτο ποιῇ, τὴν γυναῖκα τούτῳ κατεμνηστεύετο. Ἐπεὶ δὲ ἡ
ἀδελφὴ Πουλχερία καὶ τῶν περὶ τὸν κοιτωνίσκον τινὲς τὸν κατ' αὐ-
τοῦ συσκευαζόμενον θάνατον ἀπεκάλυψαν² καὶ ἐτράνωσαν, καὶ φυ-
λάξασθαι προετρέψαντο· ὁ δὲ ἐξὸν τὸν κεκρυμμένον ἀφανίζειν μοιχὸν
καὶ τὸ πᾶν καταλύειν τοῦ δράματος, ἐτέραν μὲν πρόφασιν προβαλ-
λόμενον, ἐκπληροῦντα δὲ τὸ ἐνθύμημα, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν.
οὐδέ τινα προσήνεγκε τῷ πράγματι μηχανὴν, ἀλλὰ τὸν ἐραστὴν ἢ
ἐρώμενον προσκαλέσας ποτὲ περὶ τοῦ ἐρωτος ἐπυνθάνετο· καὶ ἐπειδὴ
μηδὲν εἰδέναι ἐκεῖνος προσεποιήσατο, πίστεις³ τε εἰσπράττεται καὶ
ἄρκους καθ' ἱερῶν⁴· καὶ ἐπειδὴ τὴν πᾶσαν ἐκεῖνος ἐπιουρκίαν ἐτέλεσε,
τὰς μὲν τῶν ἄλλων φωνὰς συκοφαντίας ἠγεῖτο, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσ-
εἶχε τὸν νοῦν, καὶ πιστότατον ἐκάλει θεράποντα. Τούτῳ δὲ καὶ
ἄλλο τι συναντελάβετο, ὥστε πόρρω γενέσθαι τῆς κατ' αὐτοῦ
ὑπονομίας τὸν αὐτοκράτορα· νόσημα γάρ τι δεινὸν ἀφ' ἧθις τούτῳ
περιπεπτώκει εὐθύς, τὸ δὲ πάθος περιτροπή τις⁵ τοῦ ἐγκεφάλου

φ. 337.

1. χ. κατακλίσεως. 2. χ. ἀπεκάλυψεν. 3. χ. πίστις. 4. χ. καθιερωῶν.
5. χ. περιτροπήν τις.

ἐν περιόδοις ἐτύγγανεν ὄν, καὶ μηδὲ μιᾶς αὐτῷ προσγινομένης τῆς σημειώσεως, αὐτίκα τε ἐτετάρακτο καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔστρεφε. καὶ καταγῆς κατερρήγνυτο, προσοῦδιζέ τε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπὶ πλείστον χρόνον κατακεκλόνητο, εἴτ' εἰς αὐθις ἑαυτοῦ τε ἐγίγνετο, καὶ τὸ ¹ βραχὺ πρὸς τὸ σύνηθες βλέμμα ἀποκαθίστατο· ἑωρακῶς γούν τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ τούτῳ τῷ πάθει ἐαλωκότα, ὤκτειρέ τε τοῦ πτώματος, καὶ μανίαν μὲν κατεγνώκει, ἔρωτας δὲ ἀπεγνώκει καὶ χάριτας. Τοῖς δὲ πολλοῖς πρόσχημα τὸ πάθος ἐδόκει καὶ προκάλυμμα τῆς ἐπιβουλῆς· καὶ ἦν ἂν αὐτῇ ἀληθεύουσα ἡ ὑπόνοια, εἰ μὴ καὶ βασιλεὺς γεγωνὸς ταύτην ὑφίστατο τὴν περιτροπὴν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἀναβεβλήσθω, ἐκείνῳ δὲ πρὸς τρόπου καὶ τὸ κακὸν ἐγεγόνει καὶ τὸ ἀσχημάτιστον ² πάθος προκάλυμμα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἦν.

Τὸ μὲν οὖν τὸν αὐτοκράτορα πείσαι τοὺς ἀντερῶντας μὴ ἐρᾶν οὐ μέγα ἔργον ἦν· ῥᾶστα γὰρ καὶ ἐπέπειστο ³. ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἤκουσα τῶν τότε περὶ τὰς βασιλείους ἀναστροφόμενων αὐλᾶς, ἀνδρὸς ἄπασαν τῆς βασιλίδος τὴν ἐρωτικὴν εἰδότης ὑπόθεσιν κάμει τὰς ἀφορμὰς τῆς ἱστορίας διδόντος, ὡς ὁ βασιλεὺς ἐβούλετο μὲν ὥσανει πεπεισθαι μὴ ἔχειν τὴν βασιλίδαν ἐρωτικῶς πρὸς τὸν Μιχαῆλ, ἤδει δὲ μάλα ἐρῶσαν ὥσπερ δὴ καὶ σφριγῶσαν περὶ τὸ πάθος, καὶ ἵνα μὴ πρὸς πολλοὺς ⁴ διαχέοιτο, οὐ μάλα τὴν πρὸς ἓνα τῆς γυναικὸς ἐδυσχεραίνειν ὁμιλίαν, ἀλλὰ σχηματιζόμενος παρορᾶν ἀπεπλήρου τὸ πάθος τῇ βασιλίδι· ὁ τοίνυν ἄλλως μοι εἶρητο· ὁ μὲν βασιλεὺς εὐκόλος πρὸς τὴν ἐρωτικὴν ὑπόληψιν ἢ κατάληψιν ἦν, ἐμεμῆνει δὲ ἢ τε ἀδελφῇ Πουλχερίᾳ καὶ ὅσοι τηνικαῦτα κοινωνοὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ὄντες ἐτύγγανον. Πρὸς τούτοις ⁵ οὖν ἡ μάχη καθίστατο, καὶ ἡ παράταξις οὐκ ἀφανῆς, ἐν ὑπονοίαις δὲ συμβεβήκει τὰ τρόπαια· ἢ τε γὰρ ἀδελφῇ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἐτεθνήκει.

1. χ. τὰ. 2. γ. ἀσχημάτιστον. 3. γ. ἐπίπειστο. 4. χ. πολλὰς. 5. γρ. τούτους.

καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον ¹ ὁ μὲν τοῦτο ἐπεπόνθει ἀθρόον, ὁ δὲ τῶν ἀνακτόρων ἐξεληλύθει, οὕτω βουλευθέντος τοῦ αὐτοκράτορος· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν συνήνουν τῷ πράγματι, οἱ δὲ τὴν γλῶτταν ἐπέπεδοντο· καὶ ἦν ὁ ἔρωσ οὐκ ἀφανῶς τελούμενος, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ νόμοις γινόμενος.

Περὶ τῆς νόσου τοῦ βασιλέως.

Εἶτά τι γίνεται· καταλαμβάνει καὶ τὸν αὐτοκράτορα νόσημα τῶν ἀθήων καὶ χαλεπῶν· ὅλον γὰρ ἀθρόον τὸ σῶμα καὶ κακότηδες αὐτῷ ἐγεγόνει καὶ ὕπουλον· τροφῆς τε γοῦν ἐντεῦθεν οὐ μᾶλλον ἐρρωμένως ἤπτετο, ὅ τε ὕπνος ἄκροις αὐτοῦ τοῖς ὄμμασιν ἐφιζάνων ταχέως ἀφίπτατο ², καὶ πάντα συνεπεπτώκει αὐτῷ τὰ δυσχερῆ, ἦθους τραχύτης, γνώμη δυσάρεστος, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ, μὴ γνωριζόμενα πρότερον· εὐπρόσιτος γοῦν τὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας βίον τυγχάνων, τότε δυσπρόσιτός τε ὁμοῦ καὶ δυσπρόσοδος ἐγεγόνει· ὅ τε γὰρ γέλωσ αὐτὸν ἀπέλιπε καὶ ἡ τῆς ψυχῆς χάρις καὶ τὸ γλυκὺ τοῦ ἦθους, καὶ οὐτέ τι τῶν πάντων ἐπίστευεν, οὔτε αὐτὸς ἐδόκει τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐκάτεροι ὑπώπτειόν τε καὶ ὑπωπτεύοντο· τὸ δὲ γε ἀφιλότιμον τότε μᾶλλον αὐτῷ ἐπετάθη· ἀνελευθέρως γοῦν ἐποιεῖτο τὰς τῶν χρημάτων διανεμήσεις, καὶ πρὸς πᾶσαν μὲν ἰκεσίαν ἐχαλέπαινε ³, πρὸς πᾶσαν δὲ φωνὴν ἐλεινὴν ἐτραχύνετο· πονήρως δὲ ἄγαν τοῦ σώματος ἔχων, ὅμως οὔτε τῶν συνήθων ἡμέλει, οὔτε τὰς βασιλείους πομπὰς ἐν μηδενὶ λόγῳ ἐτίθετο, ἀλλὰ καὶ στολαῖς κατελαμπρύνετο χρυσοπάστοις καὶ τὸν ἄλλον κόσμον ἡμφίετο, ὥσπερ ἀγθοφορῶν ἐν ἀσθενεῖ σώματι, δυσχερῶς τε ἐπανέστρεφε καὶ πλέον εἶχε κακῶς. Ἐγὼ γοῦν πολλάκις ἐθεασάμην οὕτως ἐν ταῖς πομπαῖς ἔχοντα, οὐκ ἀκριβῶς ἐκκαιδεκέτης τὴν ἡλικίαν ὧν, βραχὺ τι τῶν νεκρῶν διαφέροντα· ὅλον γὰρ αὐτῷ ἐξωδήκει τὸ πρόσωπον,

1. γρ. ἐκείνην. 2. χ. ἐφίπτατο. 3. χ. ἐγαλέπειεν.

φ. 328. και τὸ χρῶμα οὐδέν τι κάλλιον εἶχε τῶν τριταίων ¹ περὶ τὰς ταφάς· ἀπέπνει τε πυκνῶς, καὶ βραχὺ τι προβαίνων, αὐθις ἵστατο· τῶν δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν | αὐτῷ τριχῶν ² αἱ μὲν πλείους ὡσπερ ἀπὸ νεκροῦ σώματος ἐπεπτώκεισαν ³, βραχεῖαι δέ τινες καὶ ψιλαι ἤτάκτουν περὶ τὸ μέτωπον, τῷ ἐκείνου οἴμαι συγκινούμεναι πνεύματι. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἀπέγνωστο, οὐδὲ ⁴ οὐ πάνυ τι δυσέλπιστον ⁵ ἦν, ἀλλ' ἰατρικαῖς τέχναις ἑαυτὸν ἐδεδώκει, κάκει τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ ἐμνηστεύετο.

Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως.

Εἰ μὲν οὖν ἐδεδράκεισάν τι περὶ αὐτὸν ⁶ τῶν ἀτοπωτάτων αὐτῆ τε ἡ ἐρωτικῆ συζυγία καὶ οἱ τοῦ πράγματος κοινωνοὶ. ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι· οὐ γὰρ βραδίως οἶδα καταγινώσκειν ὧν οὐπω κατάληψιν εἴληφα· τοῖς δὲ ἄλλοις κοινὸν τοῦτο τέθειται ὁμολόγημα, ὡς τὸν ἄνδρα πρότερον φαρμάκοις καταγοητεύσαντες, μετὰ ταῦτα καὶ ἐλλέβορον ⁷ ἐκεράσαντο· καὶ οὐ περὶ τούτου νῦν διαμφοισθητοῦμαι, ἀλλ' ὅτι τὴν τοῦ θανάτου αἰτίαν ἐκείνου γεγονόςαι. Εἶχε ταῦτα, καὶ τὰ προτέλεια τῆς κοινῆς ἡμῶν ἀναστάσεως ἐτελείτο τῷ βασιλεῖ, ὁμοῦ τε ὡς ἐς αὔριον εἰς τὴν πάνδημον πανηγυριν προσελευσόμενος νῆτρεπίζετο· ἄπεισι γοῦν πρὸ ἡμέρας βαλανεῖοις χρῆσόμενος αὐτόθι που περὶ τὰ βασίλεια, οὔτε χειραγωγούμενος ἔτι, οὔθ' ὑπόγυος ⁸ πρὸς τὸν θάνατον ὧν· διαπρεπῶς γοῦν ἀνῆει ἀλειψόμενος καὶ λουσόμενος καὶ καθαροῖσις περὶ τὸ σῶμα χρῆσόμενος. Εἴσεισι γοῦν τὸ λουτρὸν, καὶ κεφαλὴν πρῶτα διαρρυφθεῖς ⁹, εἶτα δὴ καὶ τὸ σῶμα καταντληθεῖς, ἐπειδὴ ἄρρωμένως εἶχε τοῦ πνεύματος, τῇ κολυμβήθρᾳ ἑαυτὸν ἐπιδίδωσιν, ἥτις μέσον ὀρώρυκται· καὶ

1. χ. τριταίων. 2. χ. τῶν τριχῶν. 3. χ. ἀπεπτώκεισαν. 4. γρ. δ δέ. 5. γρ. δυσέλπιστος. 6. χ. περὶ αὐτῶν. 7. χ. ἐλλέβορον. 8. χ. ὑπόγυ. 9. χ. διαρρυφθεῖς.

τὰ μὲν πρῶτα ἡδέως τῷ ὕδατι ἐπενήχετο καὶ ἐλαφρῶς ἐπέπλει, ἀναφυσῶν ὡς ἡδιστα καὶ ἀναψυχόμενος, ἔπειτὰ τινες καὶ τῶν¹ περὶ ἐκεῖνον εἰσήεσαν ὑπερείδοντες ἐκεῖνον καὶ ἀναπαύσοντες· οὕτω γὰρ ἔδοξεν· ἀλλ' εἴ τι μὲν εἰσελθόντες περὶ τὸν αὐτοκράτορα παρηγόμησαν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀκριβῶς. Φασὶ γοῦν οἱ καὶ τ' ἄλλα πρὸς τοῦτο συνείροντες, ὅτι ἐπειδὴ τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ ὕδωρ καθήκεν ὁ αὐτοκράτωρ, τοῦτο γὰρ εἶθιστο ποιεῖν, συμπίεσαντες αὐτοῦ τὸν αὐχένα ἐπέσχον ἐπὶ χρόνον πολὺν, εἴτ' ἀφέντες², ἐξεληλύθεσαν· τὸν δὲ τὸ πνεῦμα κουφίσαν ἄπνον σχεδὸν ἐπεδείκνυ τοῖς ὕδασι, ὥσπερ φελλὸν ἀλόγως ἐπισαλεύοντα· ὡς δὲ βραχὺ τι ἀναπνεύσας ἔγνω ὅπη κακοῦ ἐτύγχανεν³ ὦν, τὴν χεῖρα προτείνας ἐδεῖτο τοῦ συλληφόμενου καὶ ἀναστήσαντος. Εἰς γέ τοι ἐλεήσας τοῦτον καὶ τοῦ σχήματος, τὰς χεῖρας ὑποτείνας καὶ ἐναγκαλισάμενος ἀνηρείσατο⁴, καὶ διαβαστάσας ὡς εἶχεν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἀθλίως κατέθετο. Καὶ βοῆς ἐπὶ τοῦτο γενομένης, ἄλλοι τέ τινες παρήσαν καὶ ἡ βασιλὶς αὐτῆ ἀδορυφόρητος⁵, ὡς ἐπὶ πένθει δεινῷ· καὶ ἰδοῦσα αὐθις ἀπῆλθε, τὸ πιστὸν τῆς τελευταῖας εἰληφυῖα διὰ τῆς ὄψεως. Ὁ δὲ βαρὺ τι στενάζας καὶ βύθιον, τῆδε καχεῖσε περιεβλέπετο, φωνῆσαι μὲν μὴ δυνάμενος, σχήμασι δὲ καὶ νεύμασι δηλῶν τὸ βούλημα τῆς ψυχῆς· ὡς δὲ συναλαμβάνετο ἔτι οὐδεὶς, μύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς πυκνότερος αὐθις ἐπήσθμαινεν· εἶτα δὴ ἀθρόον ἀναρραγέντος, ὑπεκχεῖται διὰ τοῦ στόματος μελάντερόν τι τὴν χροάν⁶ καὶ πεπηγὸς, ἐφ' ᾧ δὴ δις καὶ τρίς ἀσθμήνας τὴν ζωὴν ἀπολείπει.

1. χ. καὶ τὸν. 2. χ. εἰ ταφέντες. 3. χ. ἐτύχαιεν. 4. χ. ἀνημείσατο.
5. χ. ἀδωρηφόρητος. 6. χ. χρῶαν.

ΤΌΜΟΣ ΤΈΤΑΡΤΟΣ.

Οὕτω μὲν δὴ Ῥωμανὸς ἐτεθνήκει εἰς πεντάδα χρόνων καὶ ἡμισυ τὴν βασιλείαν κατεσηκώς· ἡ δὲ βασιλις Ζωή, ἐπειδὴ τοῦτον ἐμεμαθήκει ἐκπεπνευκότα (οὐδὲ γὰρ παρῆν ἀποπνέοντι), εὐθύς ὡσπερ δὴ κληρονόμος ἄνωθεν, τῆς ἀρχῆς τῶν ὄλων προΐσταται, μᾶλλον δὲ τοῦ προεστάναι βραχὺ φροντίσασα, ὅπως ἂν παραδῶ τὴν προστασίαν τῷ Μιχαήλ, περὶ οὗ φθάσας ὁ λόγος διείληφε, διὰ πάσης φροντίδος γίνεται. Οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνακτόρων τοὺς ἐν τοῖς ἀξιώμασι κλήρους διαλαχόντες, ὧν οἱ πλείους αὐτῇ πρῶτοι θεράποντες ὄντες ἐτύγγανον, οἱ δὲ καὶ τοῦ ἀνδρὸς ὀμιλεῖται καὶ εἰς γένος ἐκεῖνο συναφθέντες τοῦ πατρὸς, ἀπειργον τοῦ προχείρως περὶ τῶν μεγάλων τι διαπραξασθαι, συνεβούλευόν τε ἐνθυμηθῆναι τὰ κάλλιστα περὶ αὐτῆς καὶ βουλευσασθαι, καὶ ἕνα τῶν πάντων εἰς τὴν βασιλείαν ἀγαγεῖν τὸν ἐκ πάντων ἐξαίρετον, καὶ συνομολογήσοντα¹ οὐχ ὡς συμβίῳ ἀλλ' ὡς δεσπότιδι ταύτῃ προσενεχθήσασθαι. Οἱ μὲν οὖν παντοδαπῶς αὐτῇ προσεφέροντο, πείσαι τάχα οἰόμενοι καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν σφίσι ταύτην μεταλαβεῖν²· ἡ δὲ ὄλαις ψήφοις καὶ πάσαις³ ἐνοίαις ἐπὶ τὸν Μιχαήλ ἐνενεύκει, οὐ λογισμῷ ἀλλὰ πάθει τὸν ἄνδρα κρίνουσα. Ὡς δὲ καὶ ἡμέραν ἔδει ὀρίσαι καθ' ἣν ἐκεῖνος στεφανηφορήσειν ἔμελλε καὶ τῶν ἄλλων παρασῆμων ἀξιοθῆσασθαι, ὁ πρεσβύτερος τοῦ Μιχαήλ ἀδελφός· Ἰωάννης ὁ ἐκτομίας, ἀνὴρ δεινότατος περὶ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ περὶ τὰς πράξεις δραστήριος, δι' ἀπορρήτων αὐτῇ ἐντυχῶν, καὶ ὡς ἀποθανούμεθα φήσας, εἰ ροπήν τὸ κράτος εἰς ὑπέρθεσιν λήψεται, ὄλην εἰς τὴν οἰκείαν μετατίθησι γνώμην· καὶ εὐθύς μεταχαλεσαμένη τὸν Μιχαήλ καὶ τὴν χρυσοῦφῃ στολὴν ὑπενδύσασα, ἔπειτα δὲ καὶ

1. χ. συνομολογήσονται. 2. γρ. μεταβαλεῖν. 3. χ. πάσαι.

τὴν βασιλικὴν στεφάνην τῇ κεφαλῇ προσαρμόσασα, ἐπὶ τε πολυ-
τελοῦς θρόνου καθίσασα καὶ αὐτὴ παρακαθισαμένη πλησίον ἐν
ὁμοίῳ τῷ σχήματι, πᾶσιν ἐπιτάττει ὅσοι τὸ βασιλεῖον τηνικαῦτα
ᾤκουν ἄμφω κοινῇ προσκυνεῖν τε καὶ εὐφημεῖν. Οἱ μὲν οὖν οὕτως
ἐποίουν· διαδόσιμον δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ τοῖς ἐκτὸς καὶ τῶν ἀνακτό-
ρων καθίστατο, καὶ πᾶσα ἡ πόλις παραλαβεῖν τοῦ συνθήματος τὴν
εὐφημίαν ἐβούλετο, τοῦτο μὲν καὶ ψευδομένων τῶν | πλειόνων τὴν
εὐφημίαν καὶ κολακευόντων τὸν βασιλεύσαντα, τοῦτο δὲ καὶ ὡσπέρ
τι ἄχθος ἀποθεμένων τὸν τελευτήσαντα, καὶ κούφως ἅμα καὶ ἐλα-
φρῶς σὺν εὐθυμίᾳ καὶ ἡδονῇ ἐκδεξαμένων τὸν Μιχαήλ.

φ. 338.

Ἐπεὶ οὖν τοῖς περὶ τὸν βασιλέα ἡ ἐσπέριος ἐκείνη ἐσχηματίσθη
ἀναρρησις, διττὸν εὐθὺς πρόσταγμα ἀφικνεῖται τῷ ἐπάρχῳ τῆς
πόλεως, ἀφίξεσθαι ἅμα πρῶτ' εἰς τὰ βασίλεια καὶ τοὺς τῆς συγκλή-
του βουλῆς, ὁμοῦ τε τῷ νέῳ προσκυνήσοντας βασιλεῖ καὶ τῷ ἀπε-
ληλυθότῳ τὴν νενομισμένην ποιήσοντας ἐκφορὰν· καὶ ἀπήντησαν
οὕτω κατὰ τὸ σύνθημα· καὶ καθ' ἓνα εἰσιόντες προκαθημένοι τοῖς
βασιλεῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐτίθουν τὰς κεφαλὰς, τῇ μὲν βασιλίσσει
τοῦτο καὶ μόνον ἀφοσιῶντες, τοῦ δὲ γε αὐτοκράτορος καὶ τὴν
δεξιὰν προσπτυσσόμενοι χεῖρα. Ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν Μιχαήλ βα-
σιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναρρηθείς, περὶ τῶν συνοισόντων τῇ ἀρχῇ
φροντίσειν ἔμελλε· τῷ δὲ μετηλλαχότῳ τὴν ζῶν Ῥωμανῶ, ἐπὶ
πολυτελοῦς κλίνης κατατεθέντι, ἡ ἐκφορὰ παρεσκευάστο, καὶ ἀπῆ-
σχον ἅπαντες τὰ εἰκότα τὸν ἀποδεδημηκότα βασιλέα τιμήσοντας·
μέρος δὲ τῶν ¹ τῆς κλίνης προηγουμένων καὶ ὁ τοῦ νέου βασιλέως
ἀδελφὸς Ἰωάννης ὁ ἐκτομίας γίνεται, περὶ οὗ ἐν τοῖς καθήκουσι τό-
ποις τῆς παρουσίας ἀναγραφῆς ὁ λόγος ἐρεῖ. Καὶ εἶδον ἀγῶ τὴν
ἐξόδιον ταύτην πομπὴν τοῦ βασιλέως, οὕτω μὲν γενειάσκων, ἄρτι
δὲ παραγγείλας εἰς τοὺς ποιητικὸς λόγους, καὶ ἀθρήσας ² τὸν
κείμενον οὕτω ἀκριβῶς ἐγνώκειν ³ οὔτε ἀπὸ τοῦ χρώματος, οὔτε

1. γ. τὸν. 2. γ. ἀθροίσας. 3. γ. ἐγνώκει.

ἀπὸ τοῦ σχήματος, εἰ μὴ ὅσον ἐκ τῶν παρασῆμων συνεβαλλόμενι ὡς ὁ τεθνηκώς ἐστὶ βασιλεύς· διεφθαρτο μὲν γὰρ αὐτῷ τὸ πρόσωπον, οὐχ ὡς ἐκτετηκός¹, ἀλλ' ὡς ἐξωθῆκός², καὶ τὸ χρῶμα πάντῃ ἡλλοιώτο οὐχ ὡς νεκρῶδες, ἀλλ' ἐώκει τοῖς ἐκ φαρμακοποσίας ἀνοιδῆσασι καὶ ὠχριακόσιν³, ὥστε μὴδὲ δοκεῖν αἵματος αὐτοῖς ὑπεῖναι γένεσιν· τῶν δὲ τριχῶν αἶ τε⁴ τῆς κεφαλῆς καὶ ὅσα περὶ τὸν πώγωνα ἐψίλωντο τοσοῦτον, ἕως εἰκέναι τὰ διεφθαρμένα μέλη τοῖς ἐξαφθεῖσι λητοῖς, ὧν πόρρωθεν ἢ ψίλωσις καταφαίνεται. καὶ εἰ τις αὐτὸν ἐδάκρυσεν ἐντεῦθεν αὐτῷ κατέρρει τὸ δάκρυον· τὸ γὰρ ἅπαν πλῆθος, οἱ μὲν ὡς πολλῶν ἐξ αὐτῶν⁵ μετεσχηκότες κακῶν, οἱ δὲ ὡς οὐδενὸς παραπολαύσαντες ἀγαθοῦ, οὐδὲ σὺν εὐφῆμῳ γλώττη ἢ ἐώρων ἐκείνων ἢ ὀρώντες παρέπεμπον. Ὁ μὲν οὖν οὕτω βιώσας τοιαύτης καὶ τῆς ἐκφορᾶς ἔτυχε, τοσοῦτον ἀπολαύσας τῶν ἐπὶ τῇ μονῇ πόνων τε καὶ δαπανημάτων, ὅπόσον⁶ βραχεῖ τινι τοῦ νεῶ μᾶρρι τὸν ἐκείνου κατατεθῆναι νεκρόν.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ τῶς μὲν πρὸς τὴν βασιλίδαν διάθεσιν τινα καὶ εὐνοίας ὑποκρίνεται ὀφθαλμῶν, εἶτα βραχέως⁷ τινὸς διερρηκτότος χρόνου μεταλλάττεται ὄλωσ, καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν εὐνοίας καὶ χάριτος πονηρὰς ἀντιδίδωσιν ἀμοιβάς. Τοῦτο δὲ οὔτε ἐπαινεῖν, οὔτε ψέγειν δεδύνηται· τὸ μὲν γὰρ μισεῖν τὴν εὐεργέτιδα καὶ ἀγνωμόνως πρὸς ταύτην φέρεσθαι οὐκ ἐν καλοῖς τίθεμαι, τὸ δὲ δεδιέναι περὶ ταύτῃ μὴ τοῖς ἴσοις καὶ τοῦτον περιβάλλει κακοῖς οὐκ ἔχω μὴ ἐπαινεῖν.

Ποιεῖ⁸ δὲ μοι μάλιστα τὴν ἀμφιβολίαν τῶν λογισμῶν ὁ τοῦ Μιχαὴλ τρόπος· εἰ γὰρ τις αὐτὸν ἐξέλοι⁹ τούτου μόνου τοῦ πρὸς τὸν Ρωμανὸν ἀδικήματος καὶ τοῦ περὶ τὴν μοιχίαν¹⁰ ἐγκλήματος, καὶ ὧν ἴσως διὰ τὴν τῆς ὑποψίας ἐαλώκει φυγὴν, ἐν τοῖς ἐξειλεγμένοις βασιλεῦσιν οὗτος τετάξεται. Παιδείας μὲν γὰρ ἐλληνικῆς ἄμοιρος παντάπασις ἦν, ἐρρυθμιστο δὲ τὸ ἦθος μᾶλλον ἢ οἱ κατ'

1. χ. ἐκτικὸς. 2. χ. ἐξοδικός. 3. χ. ὠχροὶ ἀκόσιν. 4. χ. αἶται. 5. γρ. αὐτοῦ. 6. χ. ὁπόσων. 7. χ. βραχέως. 8. χ. ποιεῖ. 9. χ. ἐξέλει. 10. γρ. μοιχείαν.

ἐκείνην φιλοσοφήσαντες, καὶ κρείττων¹ ἦν, καὶ σφριγῶν τοῦ σώματος καὶ ἀνθούσης νεότητος, καὶ οὐ τὰ πάθη τὸν ἐκείνου κατῆγε λογισμὸν ἢ ἐκείνος τούτων² ἐδέσποζεν· εἶχε δὲ οὐ τὸ ὄμμα μόνον γοργόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ ἐτοίμην πρὸς εὐφρεῖς ἀντιθέσεις· εὐτρέπιστο δὲ τούτῳ³ καὶ ἡ γλῶττα οὐχ ὀμαλῶς ζυγκιμένη, ἀλλ' ἐπὶ τροχάδην ἀγορεύουσα καὶ λαμπρόν τι ἤχουσα. Ὅσα μὲν οὖν ἐς νόμων ἢ κανόνων ἀναφορὰς ἢ διαιτῶν ἢ ἀποδεικνύς⁴, ἀπόρως εἶχε καὶ οὐ πάνυ τι αὐτῷ ἡ εὐγλωττία ἐλυσιτέλει· εἰ δὲ τῆς ἀπὸ τῶν λογισμῶν διοικήσεως ἐδεῖτο τὸ διαιτώμενον, εὐθὺς πολλαχῶς ἐπεχειρεῖ καὶ ἐνθυμήμασιν ἐνθυμήματα περιέπλεκε καὶ ἐκράτει τῆς ἀσκήσεως ἢ ἐκείνου μεγαλοφυΐα· ἀλλ' οὐκωπὲρ τούτων. Ὁ δὲ λόγος εἰς ἀρχὴν αὐθις ἀποκαθιστάσθω καὶ δεικνύτω ὡς ὁ βασιλεὺς εὐθὺς τῆς ἀκριβοῦς τῶν πραγμάτων ἐφρόντισε διοικήσεως.

Φαίνεται μὲν γὰρ ἐξ οὐ καλῆς ὑποθέσεως, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐγνώρισεν, εἰς τὴν βασιλείον ἀρχὴν ἀναχθεῖς· ἐπεὶ δὲ τοῦ κράτους ἐγκρατῆς ἐγεγόνει, βραχὺν μὲν τινα χρόνον τὴν βασιλείαν, ἔν' οὕτως εἶπω, διέπαιζε, τὰ μὲν τῷ καιρῷ διδοὺς καὶ τῇ ἀδοκῆτῳ ἐκβάσει τοῦ πράγματος, τὰ δὲ τῇ γυναικὶ χαριζόμενος καὶ οἷον θυμηθίας αὐτῇ καὶ ἀναπαύλας προσμηχανώμενος. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ κράτους διέβλεψε καὶ τὸ πολυειδὲς τῆς προνοίας διέγνω, καὶ ὀπόσον μέρος τῶν περιστάσεων αἰ περὶ τὰ πράγματα φροντίδες τῷ ὡς ἀληθῶς συλλέγουσι βασιλεῖ, ὅλως⁵ ἀθρόως μετήλλακτο, καὶ ὥσπερ ἀνὴρ ἐκ μειρακίου γενόμενος ἀνδρικώτερον ἅμα καὶ γενναϊότερον τῆς βασιλείας ἀντείχετο. Καὶ τοῦτο πρῶτον θαυμάζειν ἔχω τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι ἐξ ἐλάττονος τύχης τῆς μεγίστης ταύτης εὐδαιμονίας τυχῶν, οὐτ' ἐξεπλάγη τὸ φρόνημα, οὔτε ἦττων εὐρήθη τοῦ κράτους, ἀλλ' οὔτε τῶν καθεστώτων | ἠλλοίωσε· ἀλλ' ὥσπερ

φ. 340.

1. χ. κρείττον. 2. χ. τοῦτον. 3. χ. τοῦτο. 4. χ. ἀποδεικνοῖς. 5. γρ. ὅλος.

πρὸς τοῦτο διαμεμελετημένος πόρρωθεν καὶ οἶον ἡρέμα προσεγγίσας τῷ πράγματι, τοιοῦτος εὐθύς ἐγνώριστο καθ' ἣν ἐβεβασιλεύκει ἡμέραν, ὅποῖος εἰ χθές καὶ πρῶν διεῖπε τὴν βασιλείαν· οὔτε γὰρ τῶν συνήθως πραττομένων ἐκαινοτόμησεν, οὔτε νόμον ἀνείλεν, οὐδ' ἀντίθετον τούτῳ εἰσήνεγκεν, ἀλλ' οὔτε τινα τῶν τῆς γερουσίας μετήμειψεν, οἶα δὴ φιλεῖ ἐν ταῖς καιναῖς βασιλείαις νεωτερίζεσθαι· εἰ γὰρ καὶ τινες αὐτῷ συνήθεις πρὸ τοῦ κράτους ἐτύγχανον ὄντες ¹, ἢ χάριτάς τισι καθωμολόγησεν, οὐδένα μὲν τούτων διεψεύσατο βασιλεύσας, πλὴν οὐκ εὐθύς εἰς περιφάνους ² τούτους ἀρχὰς ἀνεβίβασεν, ἀλλ' οἶον προγυμνάζων πόρρωθεν ταῖς ἥττωσι ³ καὶ ταπεινότεραις, οὕτω κατὰ βραχὺ προῆγε ταῖς μεῖζοσι ⁴. Καὶ ἀποπεφάνθω μοι περὶ τοῦδε τοῦ ἀνδρός, ὡς εἰ ⁵ μὴ τῶν ἀδελφῶν ἡ μερὶς μοῖρα προσεφύη κακῆ, κἀντεῦθεν οὔτε καταλύειν εἶχε τὸ γένος παντάπασιν, οὔτ' ἐπιστρέφειν πρὸς τὸ συμφέρον ⁶ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν τρόπων, οὐκ ἂν τις ἐκείνῳ τῶν περιωνύμων βασιλέων ἀντήρσειεν ⁷. Ἄλλ' ὥσπερ οὐδένα τῶν ἐπ' ἐμοῦ βεβασιλευκότων θεασάμην (λέγω δὲ πολλοὺς ἐπιμετρῶν τῷ ἐμῷ βίῳ, ὅτι περ οἱ πλείους αὐτῶν ἐνιαύσιοι), ὥσπερ οὖν οὐδεὶς τούτων ἐλευθέρως τὴν βασιλείαν διήνεγκεν, ἀλλ' οἱ μὲν παρὰ τὴν γνώμην κακοὶ, οἱ δὲ παρὰ τὴν πρὸς τινὰς ἐταιρίαν, οἱ δὲ δι' ἄλλο τι τῶν εἰωθότων, οὕτω δὴ κάκεινος παρ' ἑαυτὸν μὲν ἀγαθός, πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ λίαν πικρός· ἔοικε γὰρ ἡ γεννησχυμένη τούτους φύσις, ἐπειδὴ περ τῷ Μιχαὴλ πεφιλοτίμηται τὰ χρηστότερα, τὸ λοιπὸν γένος ἐξ ἀντιθέτου προενεγεῖν. Ἐβούλετο γὰρ ἕκαστος ἐκείνων εἶναι ἀντὶ παντός, καὶ μηδένα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων μῆτε ἐπὶ θαλάττης, μῆτε μὴν διάγειν εἰς ἡπειρον, ἀλλὰ μόνος ἐν τῷ παντὶ βιοτεύειν, ὥσπερ ἄνωθεν κατὰ κληρὸν διειληφότες καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν· καὶ πολλάκις μὲν ἐπισχεῖν τούτους ὁ ἀδελφὸς ἐπεχείρησεν, οὐχ οἶον

1. χ. τες. 2. γρ. περιφαναῖς. 3. χ. ἥττωσι. 4. χ. μεῖζοσι. 5. χ. ἡ
6. γρ. συμφέρον. 7. γρ. ἀντήρσειεν.

νομοθετῶν, ἀλλὰ καὶ πικρῶς ἐπιτιμῶν καὶ δριμύτερον καταπτόμενος καὶ φόβον ἐπισείων σφοδρότερον· ἦνευ δὲ πλέον οὐδὲν, τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου ποικιλώτερον μεταχειριζομένου τὰ πράγματα, καὶ τοῦ μὲν τὸν θυμὸν καταπαύοντος, τοῖς δὲ μνηστευομένου ἐλευθερίαν τῶν πράξεων· ἔπραττε δὲ ταῦτα οὐ πάνυ μὲν ταῖς ἐκείνων γνώμαις ἐπόμενος, τοῦ δὲ γένους ὅμως κηδόμενος.

Περὶ δὲ τούτου καὶ πλέον τι ὁ λόγος διελεῖν βούλεται, ἐρεῖ δὲ οὔτε τι καινὸν, οὔτε διεψευσμένον· οὐ¹ γάρ τοι γενεῶν² αὐτὸν καὶ θετέμμι τὸν ἄνδρα, καὶ λέγοντος ἤκουσα, καὶ πράττοντι συνεγενόμην, καὶ ἐχαρακτήρισα ἀκριβῶς, καὶ τὰ μὲν αὐτῶ τῶν ἐπαινουμένων ἐπίσταμαι, τὰ δὲ οὐ πάνυ οἶδα σπουδαῖα. Τέως δὲ ἐκ τῶν τοιούτων ἡθῶν συνεέραστο· ἔτοιμον εἶχε τὸ φρόνημα, καὶ ἀγγίχους εἰ καὶ τις ἄλλος ἐτύγγανεν ὦν, κατηγόρει δὲ ταῦτα τούτῳ καὶ αὐτὸς δὴ γοργὸν βλέπων ὀφθαλμὸς· ἐπιμελῶς δὲ τῶν πραγμάτων ἀπτόμενος καὶ περὶ τὸ μέλος τοῦτο φιλοπονώτατα διακαίμενος, ἐμπειρότατος ἐγεγόνει πάντων, καὶ μάλιστα περὶ τὰς δημοσίους συνεισφορὰς ὀξύτατος ὤπτο καὶ ἀγγινοῦστατος· βουλόμενος δὲ μήτε τι τῶν πάντων γενέσθαι βαρυσυμφορώτατος, μήτε μὴν καταπεφρονῆσθαι παρ' οὐτινοσοῦν, κακὸν μὲν οὐδενὶ διέπραξε, δριμεῖαν δὲ τοῖς πολλοῖς τὴν ὄψιν πλαττόμενος, κἀντεῦθεν αὐτοῦς ἐκφοβῶν, μέχρι τῆς θεᾶς³ ἐλύπει· οἱ γὰρ πλεῖστοι τὸ εἶδος αὐτοῦ πεφρικότες τῶν πονηρῶν ἀπείχοντο πράξεων. Καὶ ἦν ἐντεῦθεν προπύργιον ὡς ἀληθῶς τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφός· οὔτε γὰρ ἡμέρας, οὔτε νυκτὸς τῶν φροντίδων ἀνεῖτο, ἀλλὰ καὶ χαρίτων ἔστιν οὐ πληρούμενος, καὶ συμποσίοις παραγινόμενος, τελεταῖς τε καὶ πανηγύρεσι, τῆς καθηκούσης οὐκ ἡμέλει σπουδῆς· ἐλάνθανέ τε τοῦτον τῶν πάντων οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ ὁ λαθεῖν βουλόμενος ἦν, παντὸς ἐπτηγότος καὶ τὴν ἐκείνου πεφοβημένου ἐπιστασίαν· ἄωρὶ γὰρ τῶν νυκτῶν ἀθρόον ἐξυπταζόμενος πᾶν ὁτιοῦν μέρος διηρευνάτο τῆς

1. γρ. καὶ. 2. γ. τι γενεῶν. 3. γ. θείας.

πόλεως, ἀστραπῆς δίκην πᾶν ὁμοῦ διῶν τὸ οἰκούμενον. Τὸ γοῦν ἄριστον αὐτοῦ τῆς ἐπιστασίας ὑποπτεύοντες ἅπαντες κατεΐχοντό τε καὶ συνεστέλλοντο, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος διεβίου, τῶν πρὸς ἀλλήλους συλλόγων ἀνηρημένων. Ἄ μὲν οὖν ἂν τις αὐτοῦ ἐπαινείν ἔχει τοιαῦτα, τὰ δ' ἀντιθέτως ἔχοντα · ποικίλος ἦν τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν τῶν ὁμιλούντων μεταρμοζόμενος, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ πολυειδῆς τὴν γνώμην φαινόμενος, καὶ ἑκάστου τῶν προσιόντων αὐτῷ πύρρῳθεν καθαπτόμενος, ἐπεὶ δὲ πλησιάζειεν, ὡς νῦν πρῶτως ἰδὼν εὐνοϊκώτερον προσιέμενος · κἂν τις αὐτῷ τι προσαγγείλοι νεώτερον καὶ οἶον σώζειν τὴν βασιλείαν δυνάμενος, ἵνα μηδὲν ἀνταμείψοιτο, πάλαι τοῦτο ἐγνωκέναι προσεποιεῖτο, καὶ τῆς βραδυτῆτος τὸν εἰρηκότα ἐμέμφετο · καὶ ὁ μὲν ἀπῆει κατησχυμένος, ὁ δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν διανίστατο, καὶ τὸ ἐπιφύομενον ἴσως κακὸν κολάζων ἐξέκοπτεν. Ἐβούλετο μὲν οὖν μεγαλοπρεπέστερον διαζῆν καὶ βασιλικώτερον τῶν πραγμάτων ἀντέχεσθαι, ἀντεῖχε δὲ ὅμως πρὸς τοῦτο τὸ ἔμφυτον ἦθος, καὶ ἡ φύσις, ἴν' οὕτως εἶπω, τὴν πρῶτην οὐκ ἀπερρίπτει λιχνείαν · διὰ ταῦτα ἄπαξ εἰς πόσιν κατενεχθείς (ἥττητο γὰρ τοῦτο τὸ μέρος), εὐθύς εἰς πᾶσαν ἀσχημοσύνην ἐξεκυλίετο · ἐπελανθάνετο μὲν οὐδ' οὕτω τῶν περὶ τὴν βασιλείαν φροντίδων, κεχάλαστο δ' ὅμως τὸ βλοσυρὸν τῷ θηρί. καὶ τὸ ἐπισκῆνιον οὐδαμοῦ. Ἐγὼ γοῦν πολλάκις αὐτῷ παρεντυχὼν συμποσιάζοντι, ἐθαύμαζον ὅπως | τοιοῦτος ἀνὴρ, μέθης ἥττων καὶ γέλωτος, τὸν Ῥωμαϊκὸν ἐπιφόρτισται¹ ἄξονα · διήθει μεθύων ὅποσα σχηματίζοιτο ἕκαστος τῶν συμπινόντων, καὶ ὡσπερ ἐπ' αὐτοφῶρον τούτους εἰλημμένους ἔχων, εἰς εὐθύνας ὕστερον καθίστη, καὶ τῶνπραχθέντων παρὰ τὸν τόπον ἢ λεχθέντων ἀνέκρινεν · ὅθεν μᾶλλον αὐτὸν μεθύοντα ἢ νήφοντα ἐδεδοίκεσαν. Καὶ ἦν παμμίγεις τι χρῆμα ὁ ἄνθρωπος · μοναδικὸν πάλαι σχῆμα ἐπενδυθείς, τῆς μὲν περὶ τοῦτο εὐσχημοσύνης οὐδ' ἐν ὀνείρασιν ἐπεμέλετο, ὑπέκρινε δὲ ὅμως

φ. 341.

1. γρ. ἐπιπεφόρτισται.

εἶ τι καθήκον τῷ σχήματι νενομοθέτητο ἄνωθεν· καὶ τῶν ἀκολάστως βιούντων κατωλιγώρει¹ παντάπασιν· εἰ δέ τις εὐσχήμονα ζῶν ἔλοιτο, ἢ ἐλευθεριώτερον ἐν ἀρεταῖς ἔζη, ἢ τῷ ἔξωθεν λόγῳ τὴν ψυχὴν κεκόσμητο, πᾶσιν ὁμοίως ἀντέκειτο, καὶ ἐκάστω τι ποιῶν ἠχρείου τὸ σπουδαζόμενον. Πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους οὕτως εἶχεν ἀτόπως, πρὸς δέ γε τὸν βασιλέα καὶ ἀδελφὸν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἔσωζεν, οὐκ ἐξαλλάττων, οὐδὲ μεταβαλλόμενος, ἀλλὰ διασώζων αὐτῷ τοῦ ἦθους τὴν ὁμοιότητα. Πέντε δὲ ὄντων ἀδελφῶν τῶν ζυμπάντων, ὁ μὲν αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὡσπερ ἀντίθετος πρὸς τὰς ἐκείνων γνώμας ἐτύγγανεν ὧν, ὁ δέ γε Ἰωάννης ἐκτομίας, περὶ οὗ τὸν λόγον πεποιήμαι, τὰ δευτερεῖα μὲν εἶχε τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀρετῆς, πρὸς δὲ τοὺς λοιποὺς ἀξυμβλητος καὶ αὐτὸς ἦν. Ὡστε ἵνα τὸν λόγον ἐπανορθώσομαι, τὸ ἀντίθετον τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἕξεως πρὸς τοὺς τρεῖς τῶν ἀδελφῶν ἐτύγγανεν ὧν· συγκρινόμενος δὲ πρὸς ἐκείνον ὁ Ἰωάννης, τὸ μὲν ἔλαττον εἶχε παρὰ πολὺ, ὁμοιότητας δ' οὐκ ὅμως πρὸς ἐκείνον ἀπέφαινε· καὶ οὐδ' αὐτῷ μὲν ἤρεσκεν ἡ πονηρία τῶν ἀδελφῶν, φιλαδελφότητος δὲ εἰ τις ἄλλος τῶν πάντων γενόμενος, εἰς εὐθύνας μὲν ἐκείνους καθιστᾶν ὧν ἐπεπράγεισαν οὐκ ἐβούλετο, περικαλύπτων δὲ τὰς ἀδίκους αὐτῶν πράξεις, ἐλευθερίαν ἔτι μᾶλλον ταῖς γνώμας αὐτῶν ἐμνηστεύετο, ὡς οὐκ ἂν γνωσθησομένων τῷ αὐτοκράτορι.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀδελφῶν ἐν τοσούτῳ κείσθω, ὁ δὲ λόγος εἰς τὸν βασιλέα ἐπαναγέσθω. Οὗτος γοῦν ἄχρι τινὸς διάθεσιν τινα χρηστοτάτην τῇ βασιλίδι διαφυλάξας ταχὺ μεταβάλλεται· ὑποπτέυει γὰρ ταύτην, οἴκοθεν ἔχων τῆς ὑποψίας τὰς ἀφορμὰς, καὶ μετατίθησιν αὐτῇ τῆς ἐλευθερίας τὸ σχῆμα· τῶν τε γὰρ συνήθων προόδων ἀπεῖρξε², καὶ τὴν γυναικωνίτιν αὐτῇ περιέφραξεν, οὐδενὶ διδούς εἰς αὐτὴν πάροδον, εἰ μὴ ὁ τὴν φρουρὰν πεπιστευμένος ἐπιτρέψει, δοκιμάσας πρότερον τίς τε εἶη καὶ ὄθεν, καὶ ὕπως πρὸς τὴν

1. γ. κατωλιγώρει. 2. γ. ἀπῆρξε.

βασίλιδα παρεγένετο. Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τοιαύτην αὐτῇ περιίστασι τὴν φρουράν· ἡ δὲ ἐδριμύττετο μὲν ἐπὶ τούτοις (καὶ πῶς γὰρ οὐκ εἰκός;), ἀντιδόσεις πολὺ τὸ δυσμενὲς ἐχούσας τῶν χρηστικτέρων ἀντιλαμβάνουσα, ἐπέιχε δ' οὖν ὅμως, καὶ παρακινεῖν οὐκ ἠξίου τὰ δόξαντα, ἄλλως τε οὐδὲ βουλομένη τι ποιεῖν ἀντιπαράτειν δυνάμεις τις προσῆν, πάσης μὲν ἐστερημένη¹ δορυφορίας βασιλικῆς, πᾶσαν δὲ ἀφρημένη ἰσχύν· ὁ δ' οὖν εἰς γυναικὸς ἀνήκει φύσιν ὀλίγων, τὸ μὴ γλῶτταν ἐπέχειν καὶ ἀλύειν ταῖς γνώμαις, τοῦτο ἐκείνη διέδρα· καὶ οὔτε τὸν αὐτοκράτορα τῆς πρώτης ἀνεμίμησθε φιλίας καὶ πίστεως, οὔτε τοὺς ἀδελφοὺς ἐδυσχέραινεν ἐπικειμένους αὐτῇ καὶ προσονειδίζοντας, οὔτε τὸν φυλάττειν ἐκείνην προσεταγμένον πικρῶς ποτε εἶδεν ἢ ἀπεπέμψατο, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας πράως² εἶχε, καὶ ὥσπερ οἱ δεινότατοι τῶν ῥητόρων καὶ τοῖς προσώποις καὶ τοῖς καιροῖς μεθηρόζετο.

Κακείνη μὲν οὕτως· οἱ δὲ οὐδὲν τι μᾶλλον πρὸς τὴν γνώμην τῆς γυναικὸς μετηλλάττοντο, ἀλλ' ἐδεδοίκεσαν αὐτὴν σφόδρα ὥσπερ τινα λέαιναν ἐν καιρῷ μεθηκυῖαν τὸ βλοσυρὸν, καὶ παντὶ μὲν ἔρκει, παντὶ δὲ τείχει³ κατησφαλίζοντο· οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πᾶσιν αὐτὴν ἐτήρουν τοῖς ὄμμασιν, ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ κατὰ βραχὺ καὶ τοῦ ὄραῖν αὐτὴν ὑπεξίστατο. Τούτου δὲ πολλὰς ἐπίσταμαι τὰς αἰτίας· οὔτε γὰρ εἶχεν ἔτι ταύτῃ χρᾶσθαι, ἤδη τοῦ ὑπούλου νοσήματος ἐκραγέντος αὐτῷ (τὴν γὰρ ἔξιν διέφθαρτο¹, καὶ πονήρως εἶχε τοῦ σώματος), ἔπειτα καὶ αἰδοῖ τὴν ὄψιν κεκάλυπτο. καὶ οὐκ ἦν ὅπως ἀντοφθαλμίσει αὐτῇ, εἰδὼς ὅπως τὴν πρὸς αὐτὴν φιλίαν ἠρνήσατο, καὶ ἀπωμόσατο μὲν τὴν πίστιν, τὰς δὲ συνθήκας ἠθέτησε· καὶ τρίτον, θείοις ἀνδράσι προσομιλήσας περὶ ὧν τοῦ κράτους ἐποίησατο ἕνεκα, καὶ σωτηριώδεις δεξάμενος ἐντολάς, πάσης μὲν ἀκολασίας, ἤδη δὲ καὶ τῆς ἐνόμου αὐτῆς ἀπέσχετο μίξεως· πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλο τι δεδιῶς οὐ προσέκειτο τῇ.

1. γ. ἐστερημένης. 2. γ. πράως. 3. γ. τείχει.

βασιλίδι · οὐ γὰρ ἐκ μακρῶν τῶν διαλειμμάτων, ὥσπερ δὴ πρό-
 τερον, ἢ τοῦ ἐγκεφάλου αὐτῷ περιτροπῇ προσεγίνοτο · ἀλλ' εἴτε τις
 ἐξῶθεν αὐτὴν ἠλλοίου δύναμις, εἴτε πάθος ἐνδοθεν περιέτρεπε,
 πυκνότερον μετεβάλλετο · καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐπὶ τῇ περιτροπῇ
 ταύτῃ ἤττον ἠσχύνετο, τὴν δὲ βασιλίδα καὶ μάλα ἠρυθρία · καὶ
 ἐπειδὴ ἀορίστως αὐτὸν τὸ πάθος ἐτάραττε, πόρρω που ἑαυτὸν
 ἐποίητο ἐκείνης, ἵνα μὴ ὀρώμενος καταισχύνοιτο. Διὰ ταῦτα οὔτε
 προόδους ἐχρᾶτο πολλαῖς, οὔτε θαρρούντως ὠμίλει τισίν · ἀλλ'
 ἐπειδὴν ἢ χρηματίζειν ἐβούλετο, ἢ ἄλλο τι τῶν συνήθων τῷ
 κράτει ποιεῖν, φοινίκας¹ ἐκατέρωθεν παραπεταννύντες οἷς ἐπιτηρεῖν
 αὐτὸν καὶ φυλάττειν ἐπιτέτραπτο, ὀπηνίκα τοῦτον θεάσαιντο ἢ
 βραχὺ τι παρατραπέντα τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὴν κεφαλὴν κατασεί-
 σαντα, ἢ ὅσους ἐτέροις σημείοις τὴν πρόδον τοῦ πάθους ἐχα-
 κτήρισαν, | αὐτίκα προιέναι τοὺς εἰσιόντας ἐγκελευσάμενοι, συν-
 ἐστειλλον τὰ παραπετάσματα, καὶ οὕτω περιεῖπον αὐτὸν θαλα-
 μύσαντα · ὁ δὲ ἔπασχέ τε ἐτοιμῶς καὶ ἐτοιμότερον αὐθις ἀπο-
 καθίστατο, καὶ οὐδὲν ὅ, τι μετὰ ταῦτα τοῦ πάθους ἐπεῖχεν αὐτὸν,
 ἀλλ' ἐλευθέρα τούτῳ ἀπεδίδοτο ἢ διάνοια. Πεζῇ δὲ ποτε προιόν-
 τι ἢ ἵππαζομένῳ φυλακὴ τις προσῆν κυκλόθεν, καὶ περιτραπέντα
 ἀσφαλῶς κυκλωσάμενοι ἐθεράπευον · ὥπτο δὲ καὶ πολλακίς τοῦ
 ἵππου ῥιφείς · ῥύακα γὰρ τινος ὕδατος διαβαίνων τῷ ἵππῳ, ἐπειδὴ
 τηνικαῦτα τοῦτον τὸ πάθος κατέλαβεν, οἱ δὲ φρουροὶ τέως ἀπῆ-
 σαν βραχὺ τι θαρρήσαντες, ὁ δὲ ἀθρόως τῆς ἔδρας ἐκκυλισθεὶς αὐ-
 τοῦ που κατὰ γῆς ὥπτο τοῖς πολλοῖς σπαρασσόμενος · ἐπεχειρεῖ δὲ
 οὐδεὶς ἀνελεῖν, ἀλλὰ κατοικτίζοντο μᾶλλον καὶ τῆς συμφορᾶς
 ἠλέουν τὸν αὐτοκράτορα.

φ. 312.

Τὰ μὲν οὖν τούτοις ἐπόμενα ὁ λόγος αὐθις εἰς τοὺς οικείους τό-
 πους καταριθμήσει · ἴδωμεν δὲ ὥσπερ νοσοῦντα τὸν βασιλέα, οὕτω
 δὴ καὶ ὑγιῶς ἔχοντα · ἐν γέ τοι τοῦ πάθους τοῖς διαλείμμασιν,

1. γρ. φοινικίδας.

όπηνίκα αὐτῷ λογισμὸς ἔρρωτο, παντοδαπὸς ἦν περὶ τὴν τῆς ἀρχῆς πρόνοιαν, οὐ μόνον τὰς ἐντὸς τῶν ἡμετέρων ὀρίων πόλεις εὐνομουμένας ποιῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πέριξ ἔθνεσι τὰς ἐφ' ἡμᾶς ἀναστέλλων ἐφόδους, τοῦτο μὲν πρεσβεΐαις, τοῦτο δὲ δώροις, τοῦτο δὲ μαχίμων ἐπετείοις¹ ἀποστολαῖς· καὶ οὐθ' ὁ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἐξουσίαν λαχὼν τῶν δεδογμένων ἀντεπαρεκίνοι, οὔτε ὁ τὰς Περσικὰς ἔχων δυνάμεις, οὔτε μὴν ὁ Βαβυλώνιος, οὐτ' ἄλλ' ἄλλος τις² τῶν βαθυτέρων ἐθνῶν τὴν ἑαυτῶν ἐπεγύμνουσαν δυσμένειαν· ἀλλ' οἱ μὲν³ καὶ πάντα πρὸς ἡμᾶς διελύοντο, οἱ δὲ τοῦ βασιλέως τὴν ἐπιμέλειαν δεδιότες, φόβῳ τοῦ μὴ παθεῖν εἰς ἑαυτοὺς συνεστέλλοντο. Τὴν μὲν γὰρ τῶν δημοσίων συνεισφορῶν παρατήρησιν καὶ ἀκρίβειαν τῷ ἀδελφῷ παραθέμενος Ἰωάννη, καὶ οἶον τὸ πλέον τῆς πολιτικῆς διοικήσεως αὐτῷ ἐγχειρίσας, τᾶλλα δὲ εἶπεν αὐτὸς, τοῦτο μὲν καὶ τοῦ πολιτικοῦ κατὰ μέρος ἐπιμελούμενος, τοῦτο δὲ καὶ τὰ νεῦρα Ρωμαίων, τὸν στρατὸν συγκροτῶν καὶ ἐπισχύων εἰς δύναντα. Καὶ τὸ μὲν πάθος αὐτῷ ἀρξάμενον προτεῖ ἀκμάζον καὶ κορυφούμενον, ὁ δὲ, ὡς οὐδενὸς αὐτῷ ἐπικειμένου κακοῦ, τῶν πάντων ἀντείχετο. Ἐπεὶ δὲ [ὁ] ἀδελφὸς Ἰωάννης ὑπορρέοντα τοῦτον ἑώρα κατὰ βραχὺ, δεῖσας περὶ αὐτῷ καὶ ὄλω τῷ γένει, μὴ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος τοῦ αὐτοκράτορος λήσῃται τοῦτον⁴ ἢ βασιλεία διαρρυσῆσα, κἀντεῦθεν πολλοῖς ἐμπεσεῖται πειρατηρίοις, βουλὴν βουλευέται συνετωτάτην μὲν ὡς ἐδόκει, ἐπισφαλεστάτην δὲ ὡς ἡ τῶν πραγμάτων ἔκθασις ἔδοξεν· ἐκείθεν γὰρ αὐτανδρον αὐτοῖς τὸ σκάφος κατέδου, καὶ ἐξώλεις⁵ ἴν' οὕτως εἶπω καὶ προώλεις⁶ ἀπώλοντο· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον. Ὁ δ' οὖν Ἰωάννης ὡς ἀπεγνωκὼς πάντα, κρυφίως τὸν ἀδελφὸν⁷ λόγοις αὐτὸν μέτεισι πρὸς τὸ δοκοῦν πιθανωτέροις μᾶλλον ἢ ἀληθεστέροις, καὶ μόνον ποτὲ τῶν ἄλλων ἀπυλαθῶν καὶ κύκλῳ τὸν λόγον περιβαλὼν, τοιούτων πρὸς αὐτὸν

1. χ. ἐπετείοις. 2. γρ. ἀλλ' ἄλλως τε. 3. χ. ἄλλοι μὲν. 4. γρ. λύσῃται τούτων. 5. χ. ἐξ ὄλης. 6. χ. προ ὄλης. 7. γρ. τῶν ἀδελφῶν.

τῶν προσιμίων κατάρχεται, εἰς ἀνάγκην αὐτὸν προάγων τοῦ ἔρω-
 τᾶν · « ὅτι μὲν οὖν, φησὶν, οὐχ ὡς ἀδελφὸν ἀπλῶς θεραπεύων
 διατετέλεκά ¹ σοι, ἀλλ' ὡς δεσπότην καὶ βασιλέα, οἶδε μὲν οὐρα-
 νός, οἶδε δὲ καὶ ξύμπασα γῆ, καὶ αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν ἄλλως ἔχῃς
 εἰπεῖν · ὅτι δὲ καὶ τοῦ λοιποῦ γένους ἡμῶν βραχὺ τι, ἵνα μετρίως
 εἴπω, προσέχω τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ταῖς περὶ τοῦ κοινου σκέψεσι
 καὶ λυσιτελείαις, αὐτὸς ἂν πρὸ πάντων εἰδείης · διὰ ταῦτα γοῦν
 οὐ τὸ ἐνεστῶς σοι θεραπεύω τοῦ θρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον
 ἀνεπιβούλευτον ταμιεύομαι, κἄν τὰς τῶν πολλῶν ἐπισχεῖν οὐ
 δεδύνημαι γλώσσας, καὶ τοὺς τῶν πάντων ὀφθαλμοὺς ἐπὶ σὲ μόνον
 ἀπευθύνειν προήρημαι · εἰ μὲν οὖν εὐνοίας τε τῆς πρὸς σὲ καὶ τῆς
 πρὸς τὰ πράγματα μεταχειρίσεως δεξιᾶς ἐγγύας προείληφας παρ'
 ἐμοῦ, μηδὲ ταυτηνὴ μου τὴν σκέψιν ἀπώσω · εἰ δ' οὖν ², ἀλλ' ἐγὼ
 μὲν σιωπήσομαι, ὅπη δὲ τὰ περὶ ἡμᾶς καταντήση οὐκ ἔρω τι νῦν,
 μὴ καὶ λυπήσας ἀπέλθω. » Ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τὰς γνώμας
 διασεισθεὶς ἤρετο « τί ποτε ταῦτα βούλοιο, τίς δὲ καὶ τῆς διαλέξεως
 ὁ σκοπός; τοῦ δέ σου εὖνουν τὸ πρὸς ἐμέ ὡς ὠμολογημένον τέως
 ἀφείσθω. » Ὁ δὲ τοῦ λόγου δραξάμενος, « μὴ οἴου, φησὶν, ὦ
 βασιλεῦ, ὅτι τὰς τῶν πολλῶν ἔλαθες ἀκοάς, ἢ τοὺς γε ὀφθαλμοὺς
 αὐτούς, ὅτι καὶ προδήλῳ καὶ κρυφίῳ κατέχη νοσήματι · καὶ ὅτι
 μὲν ἐντεῦθεν οὐδὲν πείσῃ δεινόν, οἶδα σαφῶς, ἀλλ' αἱ τῶν ἀνθρώπων
 γλῶτται οὐκ ἔστιν ὅποτε σοι οὐ λογοποιούσι τὸν θάνατον · δέδοικα
 οὖν, μὴ ὡς περὶ αὐτίκα τεθνηξομένου διανοησάμενοι, ἐπὶ σὲ νεωτε-
 ρίσωσι, καὶ ἕνα τῶν πάντων προστησάμενοι τοῦτον δὴ εἰς τὴν σὴν
 ἀναγάγωσι βασιλείαν · καὶ τὰ μὲν περὶ ἐμέ καὶ τὸ σύμπαν τοῦ
 γένους ἡμῶν ἐπ' ἐλάττονος φροντίδος εἰσὶ μοι ³, περὶ δὲ σοι δέδρα,
 μὴ χρηστὸς οὕτω καὶ ἐπιεικὴς αὐτοκράτωρ ἀβουλίας εὐθύνας πα-
 ράσχη · καὶ τὸ μὲν δεινὸν διαδράσει, τὸν δὲ τοῦ μὴ προῖδεῖν τὸ
 μέλλον οὐκ ἐκφεύξεται ἔλεγχον. » Πρὸς ταῦτα τοίνυν ὁ βασιλεὺς

1. χ. διατέλεκά. 2. γρ. οὐ. 3. χ. εἴμοι.

έτοιμότερον ἀποκρίνεται · « καὶ τίς γὰρ, φησὶν, ἡ τούτου πρό-
νοια; πῶς δὲ καὶ τὰς τῶν πολλῶν γλώττας ἐπίσχωμεν; εἰπεῖν δὲ
καὶ τὰς περὶ τὸ τυραννεῖν προθυμίας. »

Περὶ τῆς τοῦ Μιχαὴλ παρὰ τῆς Αὐγούστης υἰοθεσίας, καὶ περὶ τῆς τοῦ
Καίσαρος ἀξιώσεως.

« Ράστη, φησὶν ὁ Ἰωάννης, καὶ έτοιμοτάτη· εἰ μὲν γὰρ μὴ ὁ
ἀδελφὸς ἡμῶν έτεθνήκει, ἐκείνῳ ἂν τὴν δευτέραν ἀρχὴν ἐμνηστεύσω
τοῦ Καίσαρος· ἐπεὶ δὲ τοῦτον ὑπεξῆλθεν ὁ θάνατος, ὁ τῆς ἀδελφῆς
ἡμῶν παῖς Μιχαὴλ, ὃς δὴ σοι τῶν σωματοφυλάκων τὰ πρῶτα
φ. 343. πεπίστευται, | ἀξιούσθω τοῦ σγήματος, λατρεύων ἔτι μᾶλλον ἢ
πρότερον, καὶ μέχρις ὀνόματος τὴν τύχην ἐπιμετρούμενος, τὰ δ'
ἄλλὰ σοι ἐν ἀργυρωνήτου προσιῶν μέρει καὶ τὴν ἐσχάτην τάξιν
πραττόμενος. » Πείθει τοιγαροῦν οὕτω πιθανῶς ἐπιχειρήσας τὸν
ἀδελφόν, καὶ ἐπειδὴ εἰς ταῦτόν συνῆσαν τῷ βουλήματι, δευτέραν
περὶ τοῦ τρόπου βουλὴν διασκέπτονται· εἰσηγείται δὲ καὶ αὐτὴν
ὁ Ἰωάννης, καὶ « οἶσθα, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ὅτι κατὰ κληρὸν ἡ
βασιλεία τῇ βασιλίδι προῆκται, καὶ τὸ σύμπαν εὐνοϊκώτερον πρὸς
αὐτὴν ἔσχηκεν, ἅτε γυναῖκα καὶ κληρονόμον τοῦ κράτους, καὶ τῇ
ἀφειδείᾳ τῶν δώρων τὰς τῶν πάντων ὑποποιησαμένην ψυχάς·
μητέρα γοῦν αὐτὴν τῷ ἀνεψιῷ ἀναπλάσωμεν, ἐκ χρηστοτέρου τρό-
που τὴν πρὸς αὐτόν σχέσιν λαβοῦσαν, κάκεινῃν προᾶξωμεν ὁμοῦ τε
υἰοθετοῦσαν τὸν Μιχαὴλ καὶ εἰς τὸ Καίσαρος ἀνάγουσαν ἀξιώματά τε
καὶ ὄνομα· ἀπειθήσει δὲ ἡμῖν οὐδαμῶς, εὐκολός τε οὖσα ταῖς
γνώμαις, καὶ μὴ δ' ὁ, τιοῦν ἀντειπεῖν ἔχουσα. » Ἐπαινεῖ ταῦτα ὁ
αὐτοκράτωρ· καὶ τοὺς περὶ τοῦ σκέμματος λόγους τῇ βασιλίδι
προσενεγκόντες ῥᾶσά τε πείθουσι, καὶ πρὸς τὸ τοῦ σκοποῦ τέλος
εὐθὺς τὸν νοῦν ἀπερείδουσι. Δημοτελῆ γοῦν ἑορτὴν προκηρύξαντες
καὶ τοὺς ἐν τέλει ζῦμπαντας εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις συνθηροικότες
νκόν, ἐπειδὴ πλήρης ὁ θεῖος σηκός, ἅμα τῷ πεπλασμένῳ υἱῷ τὴν

μητέρα καὶ βασιλίδα ἐξαγαγόντες πληροῦσι τὸ σπουδάζον· ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν τοῦ θεοῦ προθύρων βήματος εἰς υἱοῦ τάξιν ἀναλαμβάνει, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὡς υἱὸν βασιλίδος τιμῶν τε καὶ σεβασζόμενος εἰς τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν ἀναδιβάζει· καὶ ἐπεφήμισαν¹ οἱ συνειλεγμένοι. Εἶτα δὴ καὶ τελεῖται ἐπὶ τῷ Καίσαρι ὅποσα δὴ ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι λέγεσθαί τε καὶ πράττεσθαι εἴωθεν. Καὶ ὁ σύλλογος διαλύεται. Καὶ ὁ Ἰωάννης ὡς τὸ πᾶν ἡνυκῶς καὶ τὸ κράτος εἰς τὸ γένος περιαγαγὼν, οὐκ εἶχεν ὅπως τῷ πλήθει χρήσαιτο τῆς χαρᾶς. Ἦν δὲ ἄρα τὸ γεγονός ἀρχὴ μεγάλων ἰσομένων κακῶν, καὶ ὁ δόξας θεμέλιος περιτροπὴ ζύμπαντος αὐτοῖς ἐγεγόνει τοῦ γένους, δηλώσει δὲ ὁ λόγος μετὰ ταῦτα. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν αὐτοκράτορα οὕτω τὸ πρᾶγμα κατασκευάσαντες, καὶ τοῦτον δὴ τὸν νέον καίσαρα ἀγχίθυρον τῇ βασιλείᾳ στήσαντες, ὡς εὐθὺς τὸ κράτος διαδεχόμενον τοῦ κρατοῦντος τῷ κρατήσαντι πάθει καταναλωθέντος, ὡς τὸ ζύμπαν ἑαυτοῖς προδιοικησάμενοι, οὐκέτι περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ κράτους ἐφρόντιζον· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ, οὐκ οἶδ' εἴτε μετὰ μελος εὐθὺς ἐγεγόνει περὶ τῶν πεπραγμένων, εἴτε ἄλλως πως περὶ τὸν ἀνεψιὸν διετίθετο, οὔτε ὡς καίσαρι προσεῖχεν, οὔτε παρὰ τοὺς πολλοὺς εἶχεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν νενομισμένην ἀπεδίδου τιμὴν, ἀλλὰ μέχρι τῶν παρασῆμων ἐτήρει τοῦ ἀξιώματος. Ἐγὼ γοῦν αὐτὸν ἰθεασάμην ἐν τοῖς βασιλικαῖς ἀξιώμασι πόρρωθεν μὲν ἐστηκότα², ὅπως ἂν περὶ ἐκείνου χρηστὸν τι τῷ βασιλεῖ προσεγγαίεν· ἀλλ' οὐδὲ τραπέζης οὗτος ἐκοινῶνει τῷ αὐτοκράτορι, εἰ μὴ ὅσον ἐν ταῖς καιναῖς διαστάσει³ τὸν τοῦ καίσαρος τόπον ἀναπληρῶν· εἰ δὲ πού τις καὶ σκηνὴ τούτῳ παραπεπήγει⁴ δορυφόρους τε ἔχουσα καὶ εἰδωλὸν τι τοῦ καίσαρος ἀποσιώζουσα, λαυθάνουσά τε ἦν καὶ παρὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφῆν⁵ τὴν προσποιήσιν ἔχουσα. Ἐκεῖνοι γάρ, ἐπειδὴ περὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ζωῇ ἔδεισαν

1. γρ. ἐπεφήμισαν. 2. γρ. ἐστηκότων. 3. γρ. κοιναῖς διεστιάσει. 4. γρ. παραπεπήγη. 5. γρ. τὴν τῶν τοῦ αὐτ. ἀδελφῶν.

καὶ περὶ τὸν ἀδελφιδοῦν τὰς ἐλπίδας ἀνήρτησαν. καὶ περὶ
ἢ ὑποτρέχοντες θεραπείαν τε ἐκείνῳ βασιλικὴν κατεσκεύασαν·
τᾶλλα ἐποίουν ὅποσα δὴ τὴν τοῦ μέλλοντος ἑαυτοῖς ἐγγύως
μίαν καὶ προδιόικησιν· ὄθεν καὶ τὰς διατριβὰς τούτῳ οὐκ
Κωνσταντίνου ἀπένειμεν¹, ἀλλ' αὐτοῦ που πρὸ τῆς πύλευσιν
ξάντες, τῷ μὲν δοκεῖν ὡς ἐπὶ σχήματι τῆς μεγίστης τιμῆς
συνεννόηκασιν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὑπερορία τις ἦν τὸ πρᾶγμα ἐπι-
οὐ γὰρ ὕποτε βούλοιο, ἀλλὰ κατὰ κελεύσματά τε εἰσεῖ²
αὐθις ἐξήει³, οὐδ' ὅσον⁴ ἐν οὐείρασι τοῦ θεοῦ καταπολεῖται.

Ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος, ἵνα καὶ τούτου λόγον ποιήσωμαι, τῷ
πατρῶον γένος ἀδοξότατος πάντη καὶ ἀφανέστατος κληρονομή-
την γὰρ οἱ ὁ πατήρ ἐκ πανερήμου τινὸς ἀγροῦ ἢ τινὸς ἄλλης ἐσπί-
ώρημενος, γῆν μὲν οὔτε σπειρών, οὔτε φυτεύων, ἐπεὶ μηδὲ τῆ
βραχυτάτης εὐπόρει, ἀλλ' οὐδὲ βουκολίῳ ἐπόμενος ἢ ποιμνίῳ ἐ-
στατῶν, ἢ ἀγελαιοκομῶν, οὐδ' ἄλλον τινὰ βίον ἔχων ἢ ἐπιδαμῶν
ἐπὶ δὲ τὴν θάλατταν τρέψας τὸν νοῦν οὐχ ὥστε ἐμπορευέσθαι
ναυτίλῃσθαι, ἢ ἐπὶ μισθῷ ἄγειν τοὺς ἀναγομένους ἢ καταπλέοντι·
ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς γῆς ἀπεγνώκει καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐνεκεί-
χρημά τι μέγα τῇ ναυτιλίᾳ⁵ ὁ ἄνθρωπος ἦν, οὐ δρυοτομῶν, οὐ
ἀποξέων ἐκείθεν τὰ ναυπηγήσιμα ξύλα, οὐδ' ἀρμόττων ταῦτα
συμπηγνύμενος, ἀλλ' ἐπειδὴ συμπήξαιεν ἕτεροι, αὐτὸς εὖ μάλα τῷ
συμπηγημένῳ τῇ πίσσῃ διέχρει, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως ἄρτι συμπε-
γνυμένη ναὺς κατήχθη πρὸς θάλασσαν, εἰ μὴ ἐκεῖνος διὰ τῆς τέχνης
ἐχειροτόνησεν αὐτῇ τὸ ἐνδόσιμον. Εἶδον τοῦτον καγὼ ἤδη μετὰ
πεπλάσμενον καὶ τῆς τύχης γινόμενον παίγνιον, καὶ ἦν αὐτῷ οὐδ'
τι τῶν ἐπὶ τῆς⁶ σκηνῆς προσαρμόζων⁷ ἢ συγκολλῶν, οὐχ ὁ ἵππι-
οὐχ ἡ ἐσθῆς, οὐκ ἄλλο τι τῶν τῆς μεταποιήσεως· ἀλλ' ὥσπερ
φ. 344. εἴ τις πυγμαῖος ὢν Ἡρακλῆς εἶναι βούλοιο, κἂν πρὸς ἐκεῖνον

1. γρ. ἀπένειμαν. 2. χ. εἰσεῖ. 3. χ. ἐξείει. 4. χ. ὅσην. 5. χ. ναυτιλ.
6. χ. γῆς. 7. γρ. προσαρμόζον.

ἐπιβλητὸν εἰθελήσει μετασχηματίσασθαι, ἐλέγχεται μᾶλλον τῷ σχήματι, περιτρεπόμενος μὲν τῇ λεοντῇ, τῷ δὲ βορᾶλφ καταπονύβητος, οὕτω δὴ κακείνῳ πάντα εἰς τὸναντίον περιίστατο.

Τὸ μὲν εἰς πατέρα γένος αὐτῷ τοιοῦτον· εἰ δέ τις αὐτὸν καὶ πατέρα τρέθην γενεαλογεῖν¹ βούλοιο, εἶτα ὑπερβαίη τὸν θεῖον, οὐ πάνυ πᾶσι τοῦ πατρικοῦ διαστήσειε γένους· ἀλλὰ τοιοῦτος μὲν ἀφ' ὧν γένοιτο. Αὐτὸς δὲ ὅσα μὲν ἐς φρόνημα φέρει, κατὰστασίν τε τὴν ἀεικρίστην καὶ τάξιν, ἣ τὴν γε ἐν σχήματι, πόρρω ποι τῆς πρὸς τοὺς ἀεικρίστορας ἀπὴν ὁμοιότητος· δεινός δὲ εἴπερ τις ἀνθρώπων πῦρ μὲν ἐκ τοῦ σποδιαῖ κρύψαι, γνώμην φημί πονηρὰν ὑπ' εὐνοίας προσχήμετι, ἀπογοπὰ τε ἐνθυμηθῆναί τε καὶ βουλεύσασθαι, ἀγνωμονέστατός τε πρὸς εὐεργέτας καὶ μηδενὶ χάριν εἰδώς, μήτε φιλίας, μήτε τῆς περὶ ἐκείνον ἐπιμελείας καὶ θεραπείας· ἀλλ' ἐδύνατο δὴ ταῦτα πάντα συγκαλύψαι ἢ ἐκείνου προσποιήσας. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς τὴν τοῦ καίσαρος τύχην ἀνεληλύθει, οὐ βραχὺν ἐνέμεινε χρόνον, καὶ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἑαυτῷ, καὶ τοῦτο² λεληθώς, εἰδωλοποιῶν, καὶ οἶον ἀποχαράττων ὄπερ ὕστερον ἐγνώκει ποιήσασθαι, παντὸς μὲν τοῦ γένους κατέτρεχεν, ἀνελεῖν δὲ ζύμπαντας τοὺς αὐτῷ χαρισισμένους καὶ συναραμένους τοῦ ἀξιώματος ἐβούλετο· ἐλύττα κατὰ τῆς βασιλείδος, τῶν θεῶν τοὺς μὲν ἀνήρει, τοὺς δὲ ὑπερώριζε, καὶ ταῦτα ἐπλάττων ἐν τῇ ψυχῇ ἔτι μᾶλλον τὸ σχῆμα τῆς πρὸς ἐκείνους εὐνοίας ἐπλάττετο. Πρὸς γὰρ τὸν ἐκτομίαν Ἰωάννην, ᾧ δὴ καὶ μᾶλλον ὑπεκάθητο καὶ ἀπορρήτως ἐπεβουλεύετο, δεινότεραν μᾶλλον τὴν προσποίησιν κατεσκευάζεν, ἐκ τοῦ ἐλάττονος προσφερόμενος καὶ δεσπότην ἀνακαλῶν, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας τῆς ζωῆς καὶ τῆς σωτηρίας τιθέμενος.

Ἄλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους ἢ τοῦ καίσαρος τέχνη ἐλάνθανε, καὶ τὸ ἐμψυχῇ κεκρυμμένον ἀπόρρητον ἦν· ὁ δὲ γε Ἰωάννης δεινότερος ἦν τὴν ἀναθεώρησιν ἢ ὁ καῖσαρ τὴν προσποιήσιν, καὶ τὸ πᾶν

1. χ. γενεαλογεῖν. 2. χ. τὰ τὸ.

έτοιμότερον ἀποκρίνεται· « καὶ τίς γάρ, φησὶν, ἡ τούτου πρόνοια; πῶς δὲ καὶ τὰς τῶν πολλῶν γλώττας ἐπίσχωμεν; εἰπεῖν δὲ καὶ τὰς περὶ τὸ τυραννεῖν προθυμίας. »

Περὶ τῆς τοῦ Μιχαήλ παρὰ τῆς Αὐγούστης υἰοθεσίας, καὶ περὶ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιώσεως.

φ. 343. « Ῥάστη, φησὶν ὁ Ἰωάννης, καὶ έτοιμοτάτη· εἰ μὲν γὰρ μὴ ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν έτεθνήκει, ἐκείνῳ ἂν τὴν δευτέραν ἀρχὴν ἐμνηστεύσω τοῦ Καίσαρος· ἐπεὶ δὲ τοῦτον ὑπέξῆλθεν ὁ θάνατος, ὁ τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν παῖς Μιχαήλ, ὃς δὴ σοι τῶν σωματοφυλάκων τὰ πρῶτα πεπίστευται, | ἀξιούσθω τοῦ σχήματος, λατρεύων ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ μέχρις ὀνόματος τὴν τύχην ἐπιμετρούμενος, τὰ δ' ἄλλὰ σοι ἐν ἀργυρωνήτου προσιῶν μέρει καὶ τὴν ἐσχάτην τάξιν πραττόμενος. » Πείθει τοιγαροῦν οὕτω πιθανῶς ἐπιχειρήσας τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐπειδὴ εἰς ταῦτόν συνῆσαν τῷ βουλήματι, δευτέραν περὶ τοῦ τρόπου βουλὴν διασκέπτονται· εἰσηγείται δὲ καὶ ταύτην ὁ Ἰωάννης, καὶ « οἶσθα, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ὅτι κατὰ κληρὸν ἡ βασιλεία τῇ βασιλίδι προῆκται, καὶ τὸ σύμπαν εὐνοϊκώτερον πρὸς αὐτὴν ἔσχηκεν, ἅτε γυναικίκα καὶ κληρονόμον τοῦ κράτους, καὶ τῇ ἀφειδείᾳ τῶν δώρων τὰς τῶν πάντων ὑποποιησαμένην ψυχάς· μητέρα γοῦν αὐτὴν τῷ ἀνεψιῷ ἀναπλάσωμεν, ἐκ χρηστοτέρου τρόπου τὴν πρὸς αὐτὸν σχέσιν λαβοῦσαν, κἀκείνην προάξωμεν ὁμοῦ τε υἰοθετοῦσαν τὸν Μιχαήλ καὶ εἰς τὸ Καίσαρος ἀνάγουσαν ἀξιώμα τε καὶ ὄνομα· ἀπειθήσει δὲ ἡμῖν οὐδαμῶς, εὐκόλως τε οὔσα ταῖς γνώμαις, καὶ μὴ δ' ὅ, τι οὖν ἀντειπεῖν ἔχουσα. » Ἐπαινεῖ ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ· καὶ τοὺς περὶ τοῦ σκέμματος λόγους τῇ βασιλίδι προσενεγκόντες ῥᾶσά τε πείθουσι, καὶ πρὸς τὸ τοῦ σκοποῦ τέλος εὐθὺς τὸν νοῦν ἀπερείδουσι. Δημοτελῆ γοῦν ἑορτὴν προκηρύξαντες καὶ τοὺς ἐν τέλει ζῦμπαντας εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις συνηθροικότες ναόν, ἐπειδὴ πλήρης ὁ θεῖος σηκός, ἅμα τῷ πεπλασμένῳ υἱῷ τὴν

μητέρα καὶ βασιλίδα ἐξαγαγόντες πληροῦσι τὸ σπουδάζον· ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν τοῦ θείου προθύρων βήματος εἰς υἱοῦ τάξιν ἀναλαμβάνει, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὡς υἱὸν βασιλίδος τιμῶν τε καὶ σεβαζόμενος εἰς τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν ἀναβιβάζει· καὶ ἐπεφήμισαν¹ οἱ συνειλεγμένοι. Εἶτα δὴ καὶ τελεῖται ἐπὶ τῷ Καίσαρι ὅποσα δὴ ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι λέγεσθαί τε καὶ πράττεσθαι εἴωθεν. Καὶ ὁ σύλλογος διαλύεται. Καὶ ὁ Ἰωάννης ὡς τὸ πᾶν ἡνυκῶς καὶ τὸ κράτος εἰς τὸ γένος περιαγαγὼν, οὐκ εἶχεν ὅπως τῷ πλήθει χρήσαιτο τῆς χαρᾶς. Ἦν δὲ ἄρα τὸ γεγονός ἀρχὴ μεγάλων ἐσομένων κακῶν, καὶ ὁ δόξας θεμέλιος περιτροπὴ ζύμπαντος αὐτοῖς ἐγεγόνει τοῦ γένους, δηλώσει δὲ ὁ λόγος μετὰ ταῦτα. Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν αὐτοκράτορα οὕτω τὸ πρᾶγμα κατασκευάσαντες, καὶ τοῦτον δὴ τὸν νέον καίσαρα ἀγχίθυρον τῇ βασιλείᾳ στήσαντες, ὡς εὐθὺς τὸ κράτος διαδεξόμενον τοῦ κρατοῦντος τῷ κρατήσαντι πάθει κατακλωθέντος, ὡς τὸ ζύμπαν ἑαυτοῖς προδιοικησάμενοι, οὐκέτι περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ κράτους ἐφρόντιζον· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ, οὐκ οἶδ' εἴτε μετὰ μελος εὐθὺς ἐγεγόνει περὶ τῶν πεπραγμένων, εἴτε ἄλλως πως περὶ τὸν ἀνεψιὸν διετίθετο, οὔτε ὡς καίσαρι προσεῖχεν, οὔτε παρὰ τοὺς πολλοὺς εἶχεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν νενομισμένην ἀπεδίδου τιμὴν, ἀλλὰ μέχρι τῶν παρασήμων ἐτήρει τοῦ ἀξιώματος. Ἐγὼ γοῦν αὐτὸν ἰθεασάμην ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀξιώμασι πόρρωθεν μὲν ἐστηκότα², ὅπως ἂν περὶ ἐκείνου χρηστὸν τι τῷ βασιλεῖ προσενέγκαιεν· ἀλλ' οὐδὲ τραπέζης οὗτος ἐκοινῶνει τῷ αὐτοκράτορι, εἰ μὴ ὅσον ἐν ταῖς καιναῖς διαστάσεσι³ τὸν τοῦ καίσαρος τόπον ἀναπληρῶν· εἰ δὲ πού τις καὶ σκηνὴ τούτῳ παραπεπήγει⁴ δορυφόρους τε ἔχουσα καὶ εἰδωλὸν τι τοῦ καίσαρος ἀποσώζουσα, λανθάνουσα τε ἦν καὶ παρὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφὴν⁵ τὴν προσποίησιν ἔχουσα. Ἐκεῖνοι γὰρ, ἐπειδὴ περὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ζωῇ ἔδεισαν

1. γρ. ἐπεφήμισαν. 2. χ. ἐστηκότων. 3. γρ. κοιναῖς διαστάσεσι. 4. γ. παραπεπήγη. 5. γρ. τὴν τῶν τοῦ αὐτ. ἀδελφῶν.

καὶ περὶ τὸν ἀδελφιδοῦν τὰς ἐλπίδας ἀνήρτησαν, καὶ περιέποντι ἢ ὑποτρέγοντες θεραπείαν τε ἐκείνῳ βασιλικὴν κατεσκευάζον καὶ τᾶλλα ἐποίουν ὅποσα δὴ τὴν τοῦ μέλλοντος ἑαυτοῖς εἶχεν οἰκονομίαν καὶ προδιοίκησιν· ὅθεν καὶ τὰς διατριβὰς τούτῳ οὐκ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπένειμεν¹, ἀλλ' αὐτοῦ που πρὸ τῆς πόλεως διατάξαντες, τῷ μὲν δοκεῖν ὡς ἐπὶ σχήματι τῆς μεγίστης τιμῆς τοῦτο συνεννοήκασι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὑπερορία τις ἦν τὸ πρᾶγμα ἐπίδοξος· οὐ γὰρ ὀπότε βούλοιο, ἀλλὰ κατὰ κελύσματα τε εἰσῆι², καὶ αὐθις ἐξῆι³, οὐδ' ὅσον⁴ ἐν ὄνειρασι τοῦ θεοῦ καταπολαύων.

Ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος, ἵνα καὶ τούτου λόγον ποιήσωμαι, τὸ μὲν πατρῶον γένος ἀδοξότατος πάντη καὶ ἀφανέστατος καθεισθήκει· ἦν γὰρ οἱ ὁ πατήρ ἐκ πανερήμου τινὸς ἀγροῦ ἢ τινὸς ἄλλης ἐσχατιᾶς ὠρμημένος, γῆν μὲν οὔτε σπείρων, οὔτε φυτεύων, ἐπεὶ μηδὲ τῆς βραχυτάτης εὐπόρει, ἀλλ' οὐδὲ βουκολίῳ ἐπόμενος ἢ ποιμνίοις ἐπιστατῶν, ἢ ἀγελαιοκομῶν, οὐδ' ἄλλον τινὰ βίον ἔχων ἢ ἐπίδεικνύς· ἐπὶ δὲ τὴν θάλατταν τρέψας τὸν νοῦν οὐχ ὥστε ἐμπορευέσθαι ἢ ναυτίλῃσθαι, ἢ ἐπὶ μισθῷ ἄγειν τοὺς ἀναγομένους ἢ καταπλέοντας· ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς γῆς ἀπεγνώκει καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐνενεύκει, χρῆμά τι μέγα τῇ ναυτιλίᾳ⁵ ὁ ἄνθρωπος ἦν, οὐ δρυοτομῶν, οὐδ' ἀποξέων ἐκείθεν τὰ ναυπηγήσιμα ξύλα, οὐδ' ἀρμόττων ταῦτα καὶ συμπηγνύμενος, ἀλλ' ἐπειδὴ συμπήξαιεν ἕτεροι, αὐτὸς εὖ μάλα τὰ συμπεπηγμένα τῇ πίσσῃ διέχριε, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως ἄρτι συμπηγυμένη ναῦς κατήχθη πρὸς θάλασσαν, εἰ μὴ ἐκεῖνος διὰ τῆς τέχνης ἐχειροτόνησεν αὐτῇ τὸ ἐνδόσιμον. Εἶδον τοῦτον κάγῳ ἤδη μεταπεπλασμένον καὶ τῆς τύχης γινόμενον παίγιον, καὶ ἦν αὐτῷ οὐδὲν τι τῶν ἐπὶ τῆς⁶ σκηνῆς προσαρμόζων⁷ ἢ συγκολλῶν, οὐχ ὁ ἵππος, οὐχ ἡ ἐσθῆς, οὐχ ἄλλο τι τῶν τῆς μεταποιήσεως· ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἴ τις πυγμαῖος ὢν Ἡρακλῆς εἶναι βούλοιο, κἂν πρὸς ἐκείνον |

φ. 344.

1. γρ. ἀπένειμαν. 2. χ. εἰσεί. 3. χ. ἐξεί. 4. χ. ὅσην. 5. χ. ναυπλία. 6. χ. γῆς. 7. γρ. προσαρμόζον.

ἑαυτὸν ἐβελήσσει μετασχηματίσασθαι, ἐλέγχεται μᾶλλον τῷ σχήματι, περιτρεπόμενος μὲν τῇ λεοντῇ, τῷ δὲ ῥοπάλῳ καταπονόμενος, οὕτω δὴ κακείνῳ πάντα εἰς τούναντίον περιίστατο.

Τὸ μὲν εἰς πατέρα γένος αὐτῷ τοιοῦτον· εἰ δέ τις αὐτὸν καὶ μητρόθεν γενεαλογεῖν¹ βούλοιο, εἶτα ὑπερβαίῃ τὸν θεῖον, οὐ πάνυ τι τοῦ πατρικοῦ διαστήσει γένους· ἀλλὰ τοιοῦτος μὲν ἀφ' ὧν γεγένειο. Αὐτὸς δὲ ὅσα μὲν εἰς φρόνημα φέρει, κατάστασίν τε τὴν ἀρίστην καὶ τάξιν, ἣ τὴν γε ἐν σχήματι, πόρρω ποι τῆς πρὸς τοὺς γεννήτορας ἀπὴν ὁμοιότητος· δεινός δὲ εἰπέρ τις ἀνθρώπων πῦρ μὲν ὑπὸ σποδιᾷ κρύψαι, γνώμην φημί πονηρὰν ὑπ' εὐνοίας προσχήματι, ἄτοπὰ τε ἐνθυμηθῆναί τε καὶ βουλευσασθαι, ἀγνωμονέστατός τε πρὸς εὐεργέτας καὶ μηδενὶ χάριν εἰδώς, μήτε φιλίας, μήτε τῆς περὶ ἐκείνον ἐπιμελείας καὶ θεραπείας· ἀλλ' ἐδύνατο δὴ ταῦτα πάντα συγκαλύψαι ἢ ἐκείνου προσποιήσας. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς τὴν τοῦ καίσαρος τύχην ἀνεληλύθει, οὐ βραχὺν ἐνέμεινε χρόνον, καὶ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἑαυτῷ, καὶ τοῦτο² λεληθώς, εἰδωλοποιοῶν, καὶ οἶον προχαράττων ὅπερ ὕστερον ἐγνώκει ποιήσασθαι, παντὸς μὲν τοῦ γένους κατέτρεχεν, ἀνελεῖν δὲ ζύμπαντας τοὺς αὐτῷ χαρισαμένους καὶ συναραμένους τοῦ ἀξιώματος ἐβούλετο· ἐλύττα κατὰ τῆς βασιλίδος, τῶν θεῶν τοὺς μὲν ἀνήρει, τοὺς δὲ ὑπερώριζε, καὶ ταῦτα πλάττων ἐν τῇ ψυχῇ ἔτι μᾶλλον τὸ σχῆμα τῆς πρὸς ἐκείνους εὐνοίας ἐπλάττετο. Πρὸς γὰρ τὸν ἐκτομίαν Ἰωάννην, ᾧ δὴ καὶ μᾶλλον ὑπεκάθητο καὶ ἀπορρήτως ἐπεβουλεύετο, δεινότεραν μᾶλλον τὴν προσποιήσιν κατεσκεύαζεν, ἐκ τοῦ ἐλάττονος προσφερόμενος καὶ δεσπότην ἀνακαλῶν, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας τῆς ζωῆς καὶ τῆς σωτηρίας τιθέμενος.

Ἄλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους ἢ τοῦ καίσαρος τέχνῃ ἐλάνθανε, καὶ τὸ ἐμψυχῇ κεκρυμμένον ἀπόρρητον ἦν· ὁ δὲ γε Ἰωάννης δεινότερος ἦν τὴν ἀναθεώρησιν ἢ ὁ καῖσαρ τὴν προσποιήσιν, καὶ τὸ πᾶν

1. χ. γενεαλογεῖν. 2. χ. τὰ τὸ.

ὑποπτεύσας μεταθέσθαι μὲν εὐθύς τὸ περὶ ἐκείνον σέμμα οὐκ ἐδοκίμαζεν, εἰς καιροὺς δὲ τὸ ἔργον ἐταμιεύετο· ἐλελήθει δὲ τοῦτι οὐδὲ τὸν καίσαρα. Ὅθεν ἀντεκάθητο¹ μὲν ἀλλήλοις, ἐν ἀπορρήτοις ἕκαστος τὴν ἐπιβουλήν ἔχοντας, ἀντεσχηματίζοντο δὲ τὰς εὐνοίας· καὶ ἑκάτερος μὲν λανθάνειν τὸν ἕτερον ὄντο, οὐδ' ἕτερος δὲ τῶν ἑτέρου σχεμμάτων ἀμαθέστατος ἦν· πλὴν ἐαλώκει μὴ πάνυ τῇ δεινότητι εἰς τέλος ὁ Ἰωάννης χρησάμενος· τὸν γὰρ καιρὸν ὑπερτιθέμενος τῆς περὶ τὸν καίσαρα μεταβολῆς τε καὶ μεταθέσεως, εἰς αὐτῆ² δὲ τὸ κεφάλαιον τῶν οἰκείων ἀπέτισε³ συμφορῶν, ὡς ὕστερον ὁ λόγος δηλώσει. Ἐγὼ δὲ εἰωθὼς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν τὰς περὶ τῶν μειζόνων δικιήσεις ἀναγαγεῖν⁴, ἢ μᾶλλον καὶ τᾶλλα ἐκείνης ἐξαρτῶν, ὅποσα μὴ παρατραπίσης ἡμῖν τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως γίνεται, καὶ κρείττονος καὶ τοῦτο ἡγοῦμαι προνοίας καὶ διοικήσεως, τὸ μὴ εἰς ἄλλον τινα τῶν τοῦ γένους τὴν τῆς βασιλείας διαδοχὴν πεσεῖν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν καίσαρα δι' οὗ ἤδει τὸ θεῖον τὸ ζύμπαν αὐτοῖς γένος ἀφανισθῆσθαι· καὶ ταῦτα μὲν μετὰ ταῦτα.

Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ καὶ προδήλως ἤδη τὸν τοῦ σώματος ὄγκον ἐξώγκωτο καὶ ὑδριῶν⁵ παντάπασι κατάδηλος ἦν· ὅθεν ἄλλα τε ἀποτρόπαια τοῦ νοσήματος ἐποιήσατο, ἰλασμοῖς χρησάμενος καὶ καθάρσει, καὶ δὴ καὶ ναὸν τοῖς Ἀναγύροις αὐτοῦ που πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεως πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς τοῦ ἡλίου λαμπρὸν ἐδμήσατο, οὐ πᾶσαν κρηπίδα καταβαλλόμενος, ἀλλὰ μείζονα θεμελίους περιβαλλόμενος. Ἦν γὰρ τις ἐκεῖσε σηκὸς λαμπρότητα μὲν οὐδεμίαν ἔχων, οὐδ' ἐπίσημος τῇ κατασκευῇ· τοῦτον ἐκεῖνος εἰς κάλλιον μεταθέμενος στήμα, καὶ περιβολὰς ἐξωθεν ποιησάμενος, τείχεσσι τε περιβαλὼν καὶ οἰκοδομημάτων ἀπολαμπρύνας κατασκευαῖς, ἀσκητήριον θεῖον ἀπέδειξε, πᾶσαν σχεδὸν τὴν τῶν προλαβόντων βασι-

1. χ. ἐντεκάθητο. 2. γρ. αὐτὸν. 3. χ. ἀπαίτησε. 4. χ. ἀναγάγειν. 5. γρ. ὑδριῶν.

λέων περι τὰς τῶν ἱερῶν ναῶν δομήσεις ἀποκρύψας χεῖρα καὶ δύναμιν· ἀναλογίαν τε γὰρ τοῖς βάθεσι πρὸς τὰ ὕψη συνήρμωσε καὶ κάλλος ἀμήχανον τῇ ἀρμονίᾳ τῶν οἰκοδομημάτων προσέπλασε, λίθων τε τοὺς ἐπισημοτάτους τοίχοις τε προσήρμωσε καὶ ἐδάφει, χρυσῇ τε ψηφίδι τὸν ὅλον νεῶν κατηγάϊσε καὶ γραφικῇ τέχνῃ, εἰκόσιν ἐμψύχοις εἶποι τις ἂν ὅπη παρείκοι τὸ ἱερὸν κατεκόσμησεν· ἔτι τε λουτρῶν χάριτας καὶ ἀφθονίαν ὑδάτων καὶ λειμώνων εὐπρέπειαν, καὶ ὅποσα ἄλλα τέρπειν οἶδε τὸν ὀφθαλμὸν καὶ πᾶσαν αἰσθησιν πρὸς τὸ οἰκεῖον κινεῖν αἰσθητὸν τούτῳ δὴ τῷ ναῷ συνῆψε, καὶ συνεκέρασεν ἔν' οὕτως εἶπω.

Ἐποίει δὲ ταῦτα, τοῦτο μὲν καὶ τιμὴν ἀπονέμων¹ τῷ θεῷ, τοῦτο δὲ καὶ ἐξιλεούμενος τοὺς ἐκείνου θεράποντας, ἔν' εἴ πως ἐξωδηκὸς αὐτοῦ τὸ σπλάγγχον ἰάσωνται· ἀλλ' ἦγε πλέον οὐδὲν, τοῦ μέτρου τῆς ζωῆς αὐτῷ πληρωθέντος καὶ διαλυομένης αὐτῷ τῆς συνθέσεως· ὅθεν ἐπειδὴ ταύτης τῆς ἐλπίδος ἀπεγνώκει παντάπασι, τὸ μέλλον ἑαυτῷ προδιώκει κριτήριον, καὶ καθαρῶς ἐντεύθεν τῶν προσπλασθέντων τῇ ψυχῇ μολυσμάτων ἀπαλλαγῆσεσθαι ἐβουλεύετο. Φασι γοῦν τινες τῶν μὴ πάνυ πρὸς τὸ ἐκείνου γένος εὐμένως ἐχόντων, ἀλλ' ἐκ διαθέσεως ποιουμένων τὰς κρίσεις, ὅτι πρὶν ἢ τοῦ σκήπτρου τοῦτον ἐπιλαβέσθαι, ἀπόρρητοί τινες τελεταὶ πρὸς τοῦτο ἐνῆγον, καὶ ὄψεις τῶν περὶ τὸν ἀέρα πνευμάτων λανθάνουσαι τὸ κράτος αὐτῷ ἐπηγγέλλοντο, | καὶ μισθὸν αὐτῶν² ἀπητήκασιν τοῦ θεοῦ τὴν ἄρνησιν· τοῦτο γοῦν αὐτὸν στροφοῦσθαί³ φασι καὶ διακυμαίνειν καὶ πρὸς τοὺς τοιοῦτους κινεῖν ἐξίλασμούς· εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς ὁ λόγος, εἶδειεν ἂν οἱ ἐκείνῳ συντετελεκότες καὶ τὰς ὄψεις παρασκιάσαντες⁴, εἰ δὲ ψευδής, ὁ ἐμὸς αὖθις νικῶν σκοπός. Ἐγὼ γὰρ εἶδώς, ὅτι τὸ λογοποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις σύνθητες, οὐ ταχὺ ταῖς διαβολαῖς συμφέρομαι τῶν πολλῶν, ἀλλὰ βασιάνοις διδοῦς τὰ λεγόμενα, ἐκείθεν ἐμαυτῷ πιστοῦμαι τὰ πράγματα.

p. 345.

1. γ. ἀπονέμω. 2. χ. αὐτὸν. 3. χ. στροφούς τε. 4. γρ. παρασκευάσαντες.

Οἶδα δὲ καὶ τὸν ἄνδρα εὐσέβειαν πᾶσαν μετὰ τὴν βασιλείαν ἐπιδειξάμενον, καὶ οὐ θεῖοις ναοῖς μόνον προσκείμενον, ἀλλὰ καὶ φιλοσόφοις ἀνδράσι προσανακείμενον καὶ ὑπερφυῶς θεραπεύοντα· φιλοσόφους δὲ φημί οὐ τοὺς τὰς οὐσίας τῶν ὄντων διερευνησαμένους, οὐδὲ τὰς ἀρχὰς μὲν τοῦ κόσμου ζητήσαντας, τῶν δὲ ἀρχῶν τῆς οἰκείας σωτηρίας καταμελήσαντας, ἀλλὰ τοὺς κόσμου καταφρονήσαντας καὶ μετὰ τῶν ὑπερκοσμίων ζήσαντας. Τίς γοῦν ἐκείνων ¹ τῶν οὕτω βεβιωκότων διέλαθε; ποίαν δὲ οὐ διερευνήσατο γῆν τε καὶ θάλασσαν, πετρῶν τε ῥωγάδας καὶ γῆς ἀποκρύφους ὅπας, ἴνα τι ² τῶν ἐν τούτοις συγκεκαλυμμένων ἐκφάνειεν; εὐρηκῶς δὲ καὶ πρὸς τὰ βασίλεια μετενεγκῶν, ποίαν τούτοις οὐ προσῆγε τιμὴν, ἀπορρύπτων ³ μὲν αὐτῶν τὴν πόδε κεκονιαμένω, ἔπειτα δὲ καὶ περιφύς ⁴ καὶ ἡδέως κατασπαζόμενος, ῥάκεσί τε τοῖς ἐκείνων ἐν ἀπορρήτῳ συγκαλυπτόμενος, κἀκείνους μὲν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἀνακλίνων στιβάδος, ἑαυτὸν δὲ ἐπὶ τινος χαμαιζήλου ⁵ καταρρίπτων στρωμνῆς, ἀδρῶ τινι λίθῳ τὴν κεφαλὴν ἀνεχούσης; ὅς γε καὶ ἄλλο τι τῶν θαυμαζομένων ἐποίει· λέγω δὲ οὐκ ἐγκωμιάσαι βουλόμενος, ἀλλ' ἰστορῆσαι τὰ πεπραγμένα.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πολλοὶ διαφεύγειν εἰώθασι τὰς συνδιατριβὰς τῶν διαλελωθῆμένων τὰ σώματα, οὗτος μεγαλειότερον τι ἐποίει πρὸς ἐκείνους φοιτῶν, καὶ τοῖς τῶν σωμάτων ἔλκεσι τὸ ἑαυτῷ ἐπιτιθεὶς πρόσωπον, εἶτα δὴ καὶ ἀγκαλιζόμενος καὶ περιπτυσσόμενος, λουτροῖς τε θεραπεύων, καὶ ὡς δεσπόταις ἐν ἀργυρωνήτου τάξει παρεστηκῶς. Ἐμπεφράχθω γοῦν τοῖς παμπονήροις τὰ στόματα καὶ ἐξηρήσθω τῶν διαβολῶν ἐκεῖνος ὁ αὐτοκράτωρ. Καὶ ταῦτα μὲν παρεμβατικώτερον εἴρηται.

Ὁ δ' οὖν αὐτοκράτωρ ἑαυτῷ τὸ θεῖον ἐξιλεούμενος πᾶσαν ἐκίνει πρὸς τοῦτο καὶ πρᾶξιν θεοφιλῆ καὶ ψυχῶν ἱερῶν συντέλειαν·

1. γρ. ἐκείνων. 2. γρ. τινά. 3. χ. ἀπορύπτων. 4. γρ. περιχυθείς. 5. χ. χαμεζήλου.

ἀμέλει οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν εἰς πᾶσαν ἐδωρήσατο¹ ἤπειρον, τὰ μὲν μοναστῶν, τὰ δὲ καὶ μοναζουσῶν καταγῶγια· εἶτα δὲ καὶ πρυτανεῖον νέον ἐπικοδόμησε Πτωχοτροφεῖον τοῦτο ἐπονομάσας, καὶ χρυσοῦ ρεῦμα ἐντεύθεν πολὺ τοῖς ἀσκεῖν προαιρουμένοις ἀφῆκεν. Εἶτα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἐπινοῶν καὶ τι τοιοῦτον πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν ἐπενόησεν· ἐπειδὴ γὰρ πολὺ τι κατὰ τὴν πόλιν πλῆθος τῶν ἐταιριζουσῶν ἐπικέχυται γυναικῶν, ἀποτρέπει μὲν λόγῳ οὐκ ἐδοκίμασε (λασιόκωφον γὰρ δὴ τοῦτο γένος πρὸς σωτηριώδη παραίνεσιν), ἀλλ' οὐδ' ἔργῳ ἐπεχείρησεν ἐπισχεῖν, ἵνα μὴ δόξη βίαιόν τι ποιεῖν· ἀσκητήριον δὲ ἐν αὐτῇ βασιλίδι δομήσας τῶν πόλεων, μεγέθει τε μέγιστον καὶ κάλλει λαμπρότατον, οἷα δὴ τις μεγαλοφωνότατος κῆρυξ ταῖς πωλούσαις τὴν ὥραν τῷ δόγματι ἀνεβόησεν, εἰ τις ἐκείνων ἀποθέσθαι τὴν πράξιν αἰροῖτο ἐπ' ἀφθόνοις² τε ζῆν, ἐκεῖσέ τε καταφεύγειν καὶ τὸ θεῖον σχῆμα μεταμφιένυσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ τῷ δεδιέναι τοῦ βίου ἐλλείμματι, ἄσπαρτα γὰρ αὐταῖς³ καὶ ἀνήρωτα⁴ τὰ πάντα βλαστῆσει. Καὶ πολὺς ἐντεύθεν ἐσμός τῶν ἐπὶ τοῦ τέγους ἐκείθεν συνέρρευσε, ὁμοῦ τε τὸ σχῆμα καὶ τὸν τρόπον μεταβαλοῦσαι καὶ στρατευθεῖσαι θεῷ νεολαία εἰς κατάλογον ἀρετῶν. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἑαυτῷ τὴν σωτηρίαν ὀ αυτοκράτωρ συνεργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνακειμένοις θεῷ καὶ ἐν ἀσκήσει καταγηράσασιν, ὡς θεοῦ ἀμέσως ὁμιληταῖς καὶ πάντα δυναμένοις, ἑαυτὸν ἐγχειρίζει· καὶ τοῖς μὲν πλάττειν ἐδίδου τὴν ἐκείνου ψυχὴν, ἣ μεταπλάττειν, τοὺς δὲ καὶ λόγους ἐγεγυῖους εἰσπράττεται τῆς πρὸς τὸ θεῖον ὑπὲρ τούτου ἐντεύξεως καὶ τῶν ἐκείνῳ ἡμαρτημένων ἀφέσεως· ὁ δὲ καὶ τῶν κακοηθεστέρων τὴν γλῶτταν ἐπ' ἐκείνον ἠκόνησε· μάλιστα δὲ τοῦτο πεποίηκεν ἢ τῶν ἐνίων μοναστῶν περὶ τοῦτο εὐλάβεια· οὐ γὰρ πάντες τὸν λόγον ἐδέξαντο, ἀλλ' οἱ πλείους τούτων ἀπέδυσπέτησαν, δεδοικότες μὴ τι τῶν ἀπηγορευμένων ὁ βασιλεὺς ἐργασά-

1. χ. ἠδύρατο. 2. χ. ἀμφθόνοις. 3. χ. αὐτοῖς. 4. χ. ἀνήρωτα.

μενος, ἔπειτα τοῦτο ἐρυθριῶν ἐξειπεῖν, παρὰ τὸν¹ θεῖον λόγον κατα-
βιάζεται. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν οὐ μέχρι τοῦ ὑπονοεῖν ἔκειτο, τὸ δὲ
φαινόμενον προθυμία τις ἦν καὶ ἔφσεις τοῦ ἐντεῦθεν ἄφσεις τῶν
ἡμαρτημένων λαβεῖν.

Πολλοὶ μὲν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι τὸν ἐκείνου βίον εἰς χρονικὰς ἱστορίας
ἀνενεγκόντες, ἄλλο τι παρὰ τὴν ἡμετέραν ἴσως γραφὴν ἀφηγή-
σονται· ἡ γὰρ τοῦ ἐναντίου ὑπόνοια τῆς ἀληθείας μᾶλλον ἐν τοῖς
κατ' ἐκεῖνον χρόνοις ἐκράτει· ἀλλ' ἐγὼ ἐαυτοῖς παρεντυχὼν τοῖς
πράγμασι, τὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν πεπλησιακότων ἐκείνω μεμαθηκῶς
ὅποσα ἀπορρητοτέρην ἔχει τὴν ἱστορίαν, δίκαιός εἰμι δικαστῆς, εἰ
μὴ μοί τις τῶν λόγων μέμφοιτο ὧν τε τεθέσμαι καὶ ὧν ἀκηκόειν·
πλὴν ἀλλὰ τὰ μὲν πλείω ὧν εἰρήκειν θύραν ἴσως ἀνοίξει γλωσσαλ-
γίας τοῖς κακοῦθεσι, περὶ δὲ ὧν μέλλω ἐρεῖν οὐκ οἶδα εἴ τις τῆς
ἀληθείας ἀμφισβητήσειεν. Ἄλλ' ὅσα μὲν ἐκεῖνος πρὸς τε τὰς ἐμφυ-
λίους | στάσεις καὶ τοὺς ἐθνίους πολέμους ὠκονόμησε καὶ διήτησε
μακρὸν ἂν εἴη καταλέγειν· ἐκ² δὲ τῶν πάντων ἐκλεξάμενος, φημί
δὴ τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀγῶνα, κεφαλαίωδει τοῦτο ἐπιδρα-
μοῦμαι ἐπιτομῆ.

Τὸ γὰρ δὴ γένος [τῶν Βουλγάρων] πολλοῖς πρότερον κινδύνοις
καὶ μάχαις μέρος τῆς Ρωμαίων ἐπικρατείας γενόμενον, Βασιλείου
ἐκείνου τοῦ ἐν αὐτοκράτορσι λάμπαντος λείαν [Μυσῶν] ὃ δὴ λέγεται
τὰ ἐκείνων ποιησαμένου, καὶ τὸ μὲν κράτος ἀφελομένου, ὥσπερ δὲ
παντάπασιν ἡσθενηκὸς τῆ τῶν Ρωμαίων ἰσχύϊ προσερείσαντος³, βρα-
χύν τινα χρόνον τὴν τοιαύτην ὑπομεμενηκὸς ἦτταν, ἐπὶ τὴν προ-
τέραν ἀλαζονείαν παλινδρομεῖν ἐπεχείρησαν· καὶ τέως μὲν οὐκ
ἐν τῷ φανερῷ ἐξέφαινε τὴν ἀποστασίαν· ἐπεὶ δὲ τις τῶν ἐξ ἐτοίμου
παρακινούντων τὸ ἐκείνων θράσος προσέγεγονεν, ἀθρόοις ἀντίπαλον
ἐαυτοῖς μοῖραν κατεστήσατο.

Τὸ δὲ κινήσαν τούτους πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν⁴, τέρας τι,

1. γρ. παρ' αὐτῶν. 2. γρ. ἐν. 3. γρ. προσερείσας. 4. γρ. ἀπόνοιαν.

ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, τοῦ γένους αὐτῶν ἀποφύεται· ἀνὴρ τὸ μὲν γένος οὐδ' ὅσον ἀξιοῦσθαι μνήμης, ποικίλος δὲ τὴν γνώμην, καὶ καταπανουργεύσασθαι τοὺς ὁμοφύλους δεινότατος, Δολίανος τὸ ὄνομα, οὐκ οἶδα εἴτε πατρόθεν τῆς τοιαύτης προσηγορίας κληρονομήσας, εἴθ' ἑαυτῷ τὴν κλῆσιν ἐπευφημίσας· οὗτος, ἐπειδὴ τὸ σύμπαν ἔθνος ἀποστῆναι Ρωμαίων βεβουλευμένον διέγνωκεν, ἐρημιά δὲ τοῦ ἄρξαντος καὶ πρὸς τοῦτο χειραγωγήσαντος μέχρι τῶν βεβουλευμένων ἰστάμενον, πρῶτα μὲν ἀξιολογώτατον ἑαυτὸν ἀποδείκνυσι, καὶ πρὸς μὲν βουλὴν συνετώτατον, πρὸς δὲ πολεμικὴν πράξιν ἐπιτηδείωτατον. Ἐπεὶ δὲ ἐντεῦθεν τὰς ἐκείνων εὐλόγηται γνώμας, καὶ μόνον αὐτῷ γένους ἔδει λαμπροῦ πρὸς τὴν τῆς ἡγεμονίας αἴρεσιν (ἐν ἔθει¹ γὰρ Βουλγάρους τοὺς ἐκ βασιλείου γένους εἰς ἐπιστασίαν τοῦ γένους παραλαμβάνειν), ἐπεὶ τοῦτο ἦδει πάτριόν τε καὶ νόμιμον, εἰς τὸν Σαμουὴλ ἐκείνον καὶ τὸν τούτου ἀδελφὸν Ἄαρὼν τοὺς πρὸ μικροῦ τοῦ παντὸς γένους ἄρξαντάς τε καὶ βασιλεύσαντας, ἑαυτὸν ἀναφέρει μόνον, οὐχὶ γνησίους γονὰς τῆς βασιλείου ὁσφύος προσμαρτυρήσας ἑαυτῷ, ἀλλ' οἷον παραβλάστημα τῆς ἐκεῖθεν ῥίζης ἢ πλάσας ἢ ἀποδείξας, πείθει τε εὐφύως, καὶ ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἄραντες τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἐγχειρίζουσι· κἀντεῦθεν τὰς μελετωμένας γνώμας δημοσιεύσαντες, περιγράφουσιν ἑαυτοὺς, καὶ τὸν ἐπαυχένιον ζυγὸν τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς ἀπορρίψαντες, ἐλευθερίαν ἑαυτοῖς αὐθαίρετον ἐπιγράφουσιν, ἐντεῦθεν ἐπιδρομάς τε καὶ ληστείας² κατὰ τῶν Ρωμαϊκῶν χωρίων ποιούμενοι.

Εἰ μὲν οὖν εὐθύς εἰς τὴν βασιλείον ἀρχὴν ἀναβάντι τῷ αὐτοκράτορι ἢ τοιαύτῃ τοῖς³ βαρβάροις ἐτολμήθη ἀπόνοια, ἐγνώσαν ἂν οὐκ εἰς μακρὰν οἴω προσκεκρούκασι⁴ βασιλεῖ· ἦνθει γὰρ τηνικαῦτα τὸ σῶμα ἐκείνῳ καὶ ῥωμαλέως εἶχε πρὸς τοὺς κινδύνους, καὶ οὐδὲν ἦν ἐκείνῳ πρᾶγμα εὐθύς τε τὰ ὄπλα λαβεῖν καὶ σὺν τοῖς λογάσι τῶν στρατηγῶν ἐπὶ τὴν ἐκείνων ἐλληλυθέσαι καὶ διδάξαι

1. χ. ἐνέθει. 2. χ. ληστίας. 3. χ. ταῖς. 4. χ. προκεκρούκασι.

μη ταχέως Ρωμαίων ἀφίστασθαι· ἐπεὶ δὲ φθίνοντι ἤδη καὶ ἀπεγνωσμένως τοῦ σώματος ἔχοντι, ἢ τῆς ἀποστασίας αὐ¹ ὠδὶς αὐτοῖς ἐξερράγη², ὀπηνίκα καὶ ἡ βραχεῖα τούτῳ ἐδυσχεραίνετο κίνησις, καὶ οὐκ ἦν εὐπετῶς τὴν περιβολὴν ἐνεγκεῖν, ἔδοξάν τι³ ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς βραχύν τινα χρόνον σχηματίσασθαι τὰ τῆς τυραννίδος καὶ ἀπολαῦσαι τῆς ὁμοιώσεως, ἕως ἂν ἐκείνων ἢ τῆς ψυχῆς ζέσις, ὁ περὶ τὰ καλὰ ζῆλος ἀπροσδοκῆτως ἐπέρρωσαν, καὶ μετάρσιον ἄραντες ἐπ' ἐκείνους ἀπήνεγκαν. Ὡς γὰρ ἠκηκῶει τὸ πρᾶγμα, ἐβουλήθη μὲν εὐθὺς πρὶν ἢ τὸν λόγον τῆς ἀγγελίας πέρας λαβεῖν, πόλεμόν τε κατ' ἐκείνων ἐξενεγκέσθαι καὶ αὐτὸν τῆς ὄλης προΐστασθαι παρατάξεως· ἀντεῖχε δὲ τὸ σῶμα, καὶ ἡ νόσος εἰς τούναντίον ἀπῆγε τὴν γνώμην, οἷ τε τῆς πρώτης βουλῆς καὶ παντάπασιν ἀπηναντιοῦντο τοῖς ἐκείνου βουλευμασιν, αἱ δὲ τῶν συγγενῶν παρακλήσεις οὐδ' ὅσον ἐξιέναι ἠξίουσαν τοῦ ἄστεως. Ὁ δὲ ἀθύμως τε εἶχε καὶ μόνον πρὸς τὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐσφάδαζε πόλεμον· δεινὸν γὰρ ἐποιεῖτο, καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος εἰώθει λέγειν, εἰ μηδὲν τι προσθεῖη τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων, μέρος τι ταύτης ἀφαιρηθεῖη, εὐθύναςθαι τε καὶ παρ' ἀνθρώποις ὑπόπτειε καὶ παρὰ τῷ θεῷ, εἰ ἐπιρραθυμῆσας τῷ γεγονότι ἐβελοντῆς ὥσπερ παραχωρήσοι Βουλγάρους τῆς ἀποστασίας Ρωμαίων.

Περὶ τῆς κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκστρατείας⁴ τοῦ βασιλέως.

Τοῦτο τὸν αὐτοκράτορα ἐπιμάλιστα τῶν ἀλγεινῶν ἠνία τοῦ σώματος, καὶ ἦν ἐξ ἀντιθέτου τούτων⁵ ἢ κάκωσις· τὸ μὲν γὰρ νόσημα ὤγκου τὸ σῶμα, τὸ δ' ἐπὶ τοῖς βεβηκόσιν ἀλγεῖν ἀντέσπα τε καὶ ἐξεκένου, καὶ δυσὶν ἐκεῖνος ἐναντίοις ἐπεμερίζετο πάθεισιν. Νικᾶ γοῦν πρὸ τῶν βαρβάρων τοὺς οἰκειοτάτους, καὶ τρόπαιον καὶ

1. γρ. αὔτη. 2. χ. ἐξεραγαίς. 3. γρ. τοι. 4. χ. ἐκστρατείας. 5. γρ. τούτῳ.

κατὰ συγγενείας, καὶ κατὰ φιλίας, καὶ καθ' ἑαυτοῦ ἴσθησιν· ἐνισχύει γὰρ [τὸ] τοῦ σώματος ἀσθενὲς τῇ τῆς ψυχῆς πρῶθυμία, καὶ θεῶ ἀφείς ἑαυτὸν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτύεται· βουλῆς τε κατάρχει, καὶ σκοπὸν | τίθεται, καὶ πρὸς τοῦτον πάντα ποιεῖ, οὐκ εὐθὺς ἀσύντακτος δραμῶν, ἀλλ' ἵνα μὴ καθ' ἐξῆς λέγω, ἀποχρῶσαν πρότερον τὴν τοῦ στρατοῦ παρασκευὴν ἐργασάμενος· καὶ οὐδὲ πᾶσαν τὴν στρατιὰν συγκινεῖ, οὐδὲ θαρρεῖ πλήθεις, ἀλλὰ τοὺς λογάδας τῶν στρατευμάτων ἐπιλεξάμενος καὶ τῶν στρατηγῶν τοὺς ἀκριβεστάτους τὴν στρατηγίαν, σὺν τούτοις ἐπὶ τοὺς Σκύθας χωρεῖ, κατὰ τάξιν τε προῖων καὶ διατάττων κατὰ στρατηγικούς λόγους¹ τὴν² φάλαγγα. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τοῖς τῶν Βουλγάρων ὀρίοις ἐγένετο, ἐν καλῶ τε στρατοπεδεύεται· καὶ πρῶτον μὲν βουλευμάτων κατάρχει, εἶτα δὲ καὶ πολεμεῖν πρὸς ἐκείνους διέγνωκε, πρᾶγμα τῶν πάνυ ἀπιστουμένων, καὶ περὶ οὗ καὶ αὐτοὶ δὴ οἱ προστυχόντες ἀμφιβόλους εἶχον τὰς γνώμας· νυκτὸς γὰρ νοσοκομούμενος καὶ παρ' ἐνίου ἀναπνοαῖς ζῶν, ἐπεὶ δὲ ἡ ἡμέρα ἐπέφαιεν ἀνίστατό τε ἀθρόον ὡσπὲρ τινος ἐπιρρωννύοντος³, ἀνέβαινέ τε τὸν ἵππον καὶ τῆς ἔδρας εἶχετο καρτερῶς καὶ τῷ χαλινῷ τοῦτον ἐρρυθμιζε δεξιῶς, τὰ δὲ εἶπετο συνδέων τὰ τμήματα, καὶ θαῦμα τοῖς ὁρῶσι γενόμενος.

Περὶ τῆς τοῦ Ἀλουσιάνου πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀποφυγῆς.

Ἐτι δὲ τοῦ πολέμου ἀναβολὴν ἔχοντος, γίνεται τι τῶν θαυμασιωτάτων, καὶ τοῖς ἐκείνου μικροῦ δεῖν παραπλήσιον· ὁ γὰρ τοι χαριέστερος τῶν τοῦ⁴ Ἀρῶν υἱέων (οὗτος δὲ βασιλεὺς ἐγεγόνει τοῦ ἔθνους), Ἀλλουσιάνος τὴν κλῆσιν, τό τε ἦθος ἠδὺς καὶ τὴν γνώμην λαμπρὸς, καὶ τὴν τύχην ἐπίσημος, αἰτιώτατος τῆς νίκης τῷ βασιλεῖ γίνεται, οὐ τοῦτο βουλόμενος, ἀλλὰ πρὸς τοῦναντίον

1. γρ. λόγους. 2. γ. τὸν. 3. γρ. ἐπιρρωννύοντος. 4. χ. τῶν τῶν.

ὀρμήσας· ἀλλ' ὁ κινήσας τοῦτον θεὸς ἐκ τῶν ἐναντίων περιποιεῖται τὴν νίκην τῷ βασιλεῖ. Οὗτος γὰρ ὁ Ἀλλουσιάνος οὐ πᾶν τι τῷ βασιλεῖ κατὰ γνώμην γενόμενος, οὔτε βουλῆς μετείχεν, οὔτε τινος ἐκοινωνεῖ λαμπρότητος, ἀλλ' ἦν αὐτῷ προστεταγμένον ἐπ' οἴκου τε μένειν, καὶ μὴ ἄλλως¹ εἰσιέναι εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτὸς ἐπικελεύσει τὴν εἴσοδον· ἀθύμως οὖν καὶ δυσμενῶς εἶχε τῷ πράγματι, ἀλλ' οὐκ ἦν ὅ,τι καὶ δράσειε τέως. Ἐπεὶ δὲ τὰ περὶ τοῦ ἔθνους ἐγνώκει, καὶ ὅτι ἐρημία τοῦ βασιλείου γένους τὸν νόθον καὶ πεπλασμένον ἑαυτοῖς βασιλεύειν εἴλοντο, τολμᾷ τι νεανικώτερον· καὶ κατολιγωρεῖ μὲν παίδων, στοργὴν δὲ ἀποτίθεται γυναικὸς, καὶ μηδενὶ τούτων θαρρήσας τὸ βούλευμα, ἀλλ' ὀλίγοις τισὶ τῶν² περὶ αὐτὸν ὄσους ἤδει ῥέκτας ἀτόπων ἔργων καὶ τολμητίας, ἐξ ἄκρας σχεδὸν ἐώας ἐπὶ τὴν ἐσπέραν χωρῆσαι τολμᾷ, καὶ ἵνα μηδὲν γνωσθεῖη, μηδὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει κατάδικος³ γένοιτο, μεταμφιένυσσι παντάπασιν ἑαυτὸν, οὐ τὰ μὲν ἀδελφῶν⁴, τὰ δ' ἀφικεῖ τῷ σώματι τῆς ἀρχαίας περιβολῆς, ἀλλὰ σχηματισάμενος⁵ κατὰ τὸν μισοφόρων τρόπον τοὺς πάντων διέλαθεν ὀφθαλμούς.

Τῷ γοῦν τοῦ λόγου πατρὶ, ὡς ὕστερόν μοι εἰρήκει, δις που καὶ τρεῖς ἐπὶ τῆς μεγαλοπόλεως προσεγένετο· ἦν γάρ μοι ἐθάς ὁ ἀνὴρ, καὶ με ἠσπάζετο εὐμενῶς· ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐγνώκειν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλος τις οἷς ἐκεῖνος πεπλησίακε. Διέδρα οὖν καὶ τὴν πολυόμματον τοῦ ὀρφανοτρόφου δύναμιν, καὶ οὐδὲ τούτῳ γέγονεν ἀλωτός· καίτοι γε ἀφανῆς ἀθρόον γενόμενος, τὰς τῶν κρατούντων γνώμας διτήγειρεν, εἴ πως ἔνεστι τοῦτον εὐρεῖν τε καὶ κατασχεῖν· καὶ ἴν' οὕτως εἰποιμι, πάντας λαθῶν ὀφθαλμούς ἐπὶ τῆς τῶν Βουλγάρων γίνεται γῆς, καὶ οὐκ εὐθύς ἑαυτὸν δῆλον τοῖς πολλοῖς καθιστᾷ, ἀλλ' ἐν μέρει τισὶ προσίων, καὶ περὶ τοῦ πατρὸς ὡς περὶ ἀλλοτρίου λόγον ποιούμενος, καὶ τὴν ἐκείνου γενεὰν αἱρῶν, καὶ λαμβάνων διάπει-

1. γ. ἄλλος. 2. γ. τὸν. 3. γρ. κατάδηλος. 4. γρ. ἀφελὸν. 5. γ. ἀλλ' ἀσχηματισάμενος.

ραν ὡς εἴ γέ τις τῶν ἐκείνου παιδῶν ἐνταυθοῖ ἐγγόνει, πότερον ἀνθελίοντο οἱ ἀποστατήσαντες τοῦ νόθου τὸν γνήσιον, ἢ ἐπειδὴ οὗτος τῶν ὄλων προέστη ἐν καρὸς ἐκείνος ἐλογίσθη μοῖρα;

Ἐπειδὴ πάντας ἐώρα τοῦ ἀμφιβόλου τὸν ἀποδεδειγμένον προκρίνοντας, τολμᾷ πως ἐνὶ τούτων, ὃν μᾶλλον ἐγνώκει περὶ τὸ γένος θερμότερον, ἑαυτὸν μυστηριωδῶς ἀνειπεῖν· ὁ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπερείσας εὐθὺς πρὸς ἐκείνον, ἦν γὰρ ἀκριβῶς αὐτὸν ἐπιστάμενος, καὶ τὸ εἶδος ἀναλαβὼν, προσπίπτει τοῖς ἐκείνου γόνασι καὶ τοὺς πόδας καταφιλεῖ, ἔπειτά τι καὶ κρύφιον ἀπαιτεῖ γνῶρισμα, ἵνα παντάπασι ἀνευδοίαστος μένη· τὸ δὲ ἦν χρῶμά τι μέλαν τοῦ δεξιοῦ κταχυμένον¹ ἀγκῶνος τριχὶ δασεῖα ἐξηθηκός· ὡς δὲ καὶ τοῦτο εἶδεν, ἔτι μᾶλλον προσφύς τὸν τράχηλόν τε τούτου καὶ τὸ στῆθος καταφιλεῖ, καὶ δεξιῶς ἄμφω τὸ ἔργον μεταχειρίζονται· ἐκάστος γοῦν προσιόντες ἐν μέρει τὴν φήμην ἐπηύξησαν, καὶ πρὸς τὸ γνήσιον οἱ πλεῖστοι σπέρμα τὰς γνώμας μετέθεσαν. Γέγονεν οὖν ὡσανεὶ πολυαρχία ἢ μοναρχία, τῶν μὲν τούτου, τῶν δὲ ἐκείνου αἰρουμένων· εἶτα δὴ καὶ πρὸς ἀλλήλους σπένδονται, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἀλλήλοις καταλλάττουσι, κἀντεῦθεν ὁμοδιαιτώμενοι ἴστησιν, ἀλλήλοισιν δὲ διελεγέσθην, πλὴν ἄτερος τὸν ἄλλον ὑπώπτευσεν.

Ἄλλὰ φθάνει τὴν τοῦ Δολιάνου ὁ Ἄλουσιάνος ἐπιβουλήν, καὶ συλλαβὼν ἀθρόον τῆς τε ρίνος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφαιρεῖται, μαγαρικῆ σφραγίδι ἄμφω συνεξελών, καὶ περιίσταται τὸ Σκυθικόν εἰς μίαν αὐθις ἀρχήν· καὶ ὁ Ἄλουσιάνος οὐκ εὐθὺς τῷ βασιλεῖ προσχωρεῖ, ἀλλὰ τὰς δυνάμεις λαβὼν κατ' ἐκείνου χωρεῖ, καὶ προσβαλὼν ἠττάται, καὶ φυγῶν σώζεται· εἶτα δὴ γνοὺς ὡς οὐκ ἂν ἐκ τοῦ ῥάστου τῷ βασιλεῖ Ρωμαίων ἀντιπαρατάξαιτο, μνήμην καὶ τῶν φιλάτων λαβὼν, δι' ἀπορρήτων γνωρίζει τῷ βασιλεῖ, ὡς εἴ γε καὶ εὐμενεῖς τύχοι καὶ τῆς ἄλλης λαμπρότητος, ἑαυτὸν τε ἐκείνω κατὰ ταῦτόν² ἐγχειρίσει πράγματα. Δέχεται τὸν λόγον ὁ βασι-

1. γρ. κατακεχυμένον. 2. γρ. καὶ τὰ αὐτοῦ.

φ. 348.

λεύς, καὶ αὐθις ἀπορρητοτέρως αὐτῷ ὡς ἐβούλετο διαλέγεται· καὶ οὕτω | δὴ τὸ δεύτερον ὡς παραταξάμενος προσίων, ἀθρόον τὴν ἰδίαν μεθίσει φάλαγγα καὶ τῷ βασιλεῖ προσχωρεῖ. Καὶ τοῦτον¹ μὲν τῆς πρώτης τιμῆς ἀξιώσας ὁ αὐτοκράτωρ ἀναπέμπει εἰς τὸ Βυζάντιον, τὸ γέ τοι ἔθνος, διαφόροις πολέμοις διεσπασμένον ἦδη καὶ οὐπω τετυχηκὸς ἄρχοντος, τρέπεται τε καὶ καταπολεμεῖ καὶ ὑπήκουον αὐθις τῆς ἀφ' ἧς ἀπεστάτησε τίθησι, καὶ λαμπρὸς εἰς τὰ βασίλεια ἀναζεύγνυσιν, αἰχμαλώτους τε ἄγων πολλούς, καὶ δῆτα τοὺς παρ' ἐκείνους σεμνοτάτους, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν νόθον ἐκείνους ἀρχηγόν, τὴν τε βίαν² διαλελωθῆμένον καὶ ἀπεστερημένον τῶν ὀφθαλμῶν.

Εἴσεισι γοῦν τὸ ἄστὺ λαμπρὸς, ἀπάσης προχυθείσης αὐτῷ τῆς πόλεως· ἔθεασάμην γοῦν τοῦτον ἐγὼ τηνικαῦτα ὥσπερ ἐν ἐκφορᾷ ἐπὶ τοῦ ἵππου σαλεύοντα· οἱ γοῦν τὸν χαλινὸν κατέχοντες τούτῳ δάκτυλοι τοῖς τῶν γιγάντων ἐώκεισαν, βραχίονος γὰρ ἕκαστος ἀπίστωζε πάχος καὶ μέγεθος (εἰς τοσοῦτον γὰρ αὐτῷ τὸ σπλάγγνον κεκάκωτο³)· τὸ δὲ πρόσωπον οὐχ ἰδνός⁴ τι τῆς ἀρχαίας αὐτῷ ἔσωζεν ὁμοιότητος. Καὶ οὕτως δὴ ἀποκομισθεὶς εἰς τὰ ἀνάκτορα, θρίαμβον κατάγει λαμπρὸν, ἐπὶ μέσου θεάτρου τοὺς αἰχμαλώτους διαβιβάσας, καὶ δειξας Ῥωμαίους, ὅτι προθυμία νεκροὺς ἀνίστησι, καὶ ὁ περὶ τὰ καλὰ ζῆλος τὴν τοῦ σώματος ἀτονίαν νικᾷ. Ἄλλ' οὐκ ἦν μέχρι παντὸς ἐγχαρτῆς εἶναι τῆς φύσεως, οὐδὲ τοῦ νοσήματος κρείττων καὶ ἰσχυρότερος· ὁ δὴ κρυφίως καὶ κατὰ βραγὺν προσέρπον εἰς αὐτὴν τὴν λύσιν ἀπήντησε τοῦ δεσμοῦ· ἀλλ' οἱ περὶ τὸν αὐτοκράτορα τέως μὲν κρύπτειν ἐπεχειροῦν τὸ κατ' αὐτὸν, καὶ βουλὴν ἐποιοῦντο περὶ καταστάσεως, ἵνα μὴ τι νεωτερισθεῖη τοῖς πράγμασιν· ἐπεὶ δὲ πανταχῇ τὸ πάθος ἐξήγγελτο καὶ ἡ φήμη τὴν ξύμπασαν πόλιν κατέλαβεν, οὐδ' αὐτοῖς ἔτι ἐμμεμένηκει τὰ δόξαντα, ἀλλὰ τοῦ πῶς ἂν μὴ ἐκφυγοῖ⁵ τούτους τὰ τῆς βασιλείας

1. χ. τοῦτο. 2. γρ. βίαν. 3. χ. καὶ κάτωτο. 4. γρ. ἴχνος. 5. χ. ἐκφυγοί.

πράγματα ἐφρόντιζόν τε καὶ ἐβουλεύοντο. Καὶ οὗτοι μὲν ἐν τούτοις.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως¹ ἀποκάρσεως.

Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ πρὸ τῆς ἐκ τοῦ σώματος μεταθέσεως ἐτέραν ζητεῖ πνευματικωτέραν μετάθεσιν· καὶ καταφρονεῖ μὲν βασιλείας, ἧς καὶ μετὰ βραχὺ ἀπαλλαγῆσεσθαι ἔμελλε, κρείττων² δὲ ζυμπάσης γίνεται σχέσεως καὶ πρὸς τὸν θεὸν μετατίθεται· ἵνα δὲ μὴ ὀχλοῖτο μετατιθέμενος καὶ τὰς ὁμολογίας διδούς τῷ θεῷ, τῶν βασιλείων ἀπάρας ἐφ' ὅπερ αὐτὸς ἰδρύσατο μοναστήριον παραγίνεται, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀχθοφοροῦσι μετακομίζεται· καὶ ἐπειδὴ ἐντὸς ἐγεγόνει τοῦ φροντιστηρίου καὶ τοῦ νεῶ, ἐρείσας ἐδάφει ἰκετηρίαν τίθεται τῷ θεῷ, εὐπρόσδεκτον αὐτὸν φανῆναι θῦμα καὶ καθαρὸν δεχθῆναι μετὰ τὴν τελείωσιν. Οὕτω τοίνυν ἐξιλεωσάμενος ἑαυτῷ τὸ θεῖον καὶ ἐξευμενίσας, τοῖς θύταις ἑαυτὸν καὶ σφαγιασταῖς τοῦ ἐθελούτου καλλιερήματος³ δίδωσιν· οἱ δὲ περιστάντες αὐτὸν ἐκατέρωθεν καὶ τὰς πρωτουργοὺς εὐχὰς τοῦ θύματος τῷ κρείττονι ἐξυμνήσαντες, περιδύουσι μὲν αὐτὸν τὴν βασιλείον ἐσθήτη καὶ περιπόρφυρον, καὶ ἐπενδύουσι τὸ ἱερὸν δέρας Χριστοῦ, τὴν τε καλύπτραν τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι τὴν τοῦ σωτηρίου περικεφαλαίαν ἐπιτιθέασιν· εἶτα δὴ καὶ τῷ σταυρῷ καθοπλίσαντες στήθη τε καὶ μέταφρα⁴ καὶ ἀνδρικῶς περιζώσαντες κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀφίαισι. Τό γ' οὖν ὅσον ἐπὶ τῇ ἐκείνου προθυμίᾳ καὶ τῷ βουλήματι.

Ὁ μὲν οὖν ὡς ἐκ κρείττονος⁵ ζῶν μεταθέμενος ἔχαιρε τε καὶ ἠγαλλιάτο, καὶ οἷον κοῦφος καὶ εὐδρομὸς πρὸς τὴν πορείαν ἐγεγόνει τοῦ πνεύματος· τὸ [δὲ] περὶ αὐτὸν οἰκίδιον, καὶ μάλιστα ὁ πρεσβύ-

1. χ. βασιλείου. 2. χ. κρείττω. 3. χ. κλλη ἐρίματος. 4. γρ. μετάφρανα. 5. γρ. εἰς κρείττονα.

τερος ἀδελφός¹, νέφος πάντας ἀθυμίας κατέσχευεν, ὥστε μὴ δύνασθαι κατασχεῖν τοὺς ἐκ συμπαθείας ὀλοφυρμούς. Ἄλλ' οὐδ' ἡ βασιλῆς κρείττων ἐγεγόνει τοῦ πάθους, ἀλλ' ἐπειδὴ περ τοῦτο παρά του μεμαθήκει, κατατολμᾷ μὲν πάσης ἄρρενος ὄψεως, τὴν δὲ φύσιν παραβιάζεται καὶ πεζῇ πρὸς ἐκείνον ἄπεισιν· ὁ δὲ εἴτ' αἰσχυρόμενος οἶων αὐτῇ κακῶν αἴτιος ἐγεγόνει, ἧ λήθην καὶ ταύτης διὰ τὴν πρὸς τὸν θεὸν μνήμην λαβόμενος, οὐ συγχωρεῖ ταύτη τὴν πρὸς αὐτὸν εἰσοδον.

Καὶ ἡ μὲν αὖθις ἀπῆλθε πρὸς τὰ βασίλεια· ὁ δὲ, ἐπειδὴ καιρὸς εὐχῆς ἐκάλει καὶ πρὸς τοὺς συνήθεις ἦν ἀπαντᾶν ὕμνους, ἡρέμα τῆς κλίνης ὑπεξανίστατο², καὶ μέλλων ἦδη τοὺς πόδας ὑποδεδεδῶσθαι³, ἐπειδὴ μὴ παρεσκεύαστο τούτῳ τὰ συνήθη τοῖς μοναχοῖς τῶν ὑποδημάτων σκύτη, ἀλλ' ἀμετάλλακτα⁴ ἦν τὰ τῆς προτέρας σκηνῆς, δυσχεραίνει τὸ ἀπαράσκευον, καὶ γυμνοῖς τοῖς ποσὶ βαδίζει πρὸς νεῶν, ἐπερειδόμενος ἐκατέρωθεν, ἀσθμαίνων ἦδη καὶ τὰς ἐσχάτας ἀναπέμπων ἀναπνοάς. Οὕτω τοιγαροῦν αὖθις ἐπὶ τὴν εὐνὴν ὑποστρέψας καὶ κατακλιθεὶς, εἶτα δὴ καὶ βραχὺ τι κατασιγάσας, ἄτε τῆς φωνῆς ἐπισχεθείσης αὐτῷ καὶ ἐκλειοπότης τοῦ πνεύματος, ἀφῆκε τὴν ψυχὴν τῷ θεῷ, πλεῖστα μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας καὶ πράξας καὶ βουλευσάμενος, οὐ πλείονων δὲ διχημαρτίαν ἐσχηκώς· ἃ δὴ καὶ αὐτὸς ἀντεξετάζων καὶ παράλληλα κρίνων, πλείω τὰ κατωρθωμένα τῶν διχημαρτημένων⁵ εὐρίσκω· καὶ οὐ μοι δοκεῖ τὸν ἄνδρα ἐκείνον καὶ τῆς κρείττονος διχημαρτηκέαι, ἀλλ' ἀμείνους ἐπιτυχεῖν λήξεως. Τελευτᾷ γοῦν ἐπὶ μεγάλῳ κατορθώματι τὸν βίον, ἑπτὰ ἔτη τὴν βασιλείαν κατεσχηκώς, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν τῆς κρείττονος τετύχηκε μεταθέσεως, καὶ τῷ φυσικῷ τῆς ζωῆς τελειωθείς πέρατι, ἐκφορᾶς ἢ ταφῆς περιττοτέρως οὐ γενομένης αὐτῷ· τέθαπται δὲ ἐν αὐτῷ τῷ νεῷ εἰσιόντι κατὰ τὴν λαϊὰν πλευρὰν ἐξῶθεν τοῦ βήματος.

1. γρ. τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν. 2. γρ. ὑπεξανίσταται. 3. χ. ὑποδέδεδωσθαι. 4. χ. ἀλλὰ μετᾶλλακτα. 5. χ. διχημαρτημάτων.

ΤΌΜΟΣ ΠΈΜΠΤΟΣ.

Βασιλεύει δὲ μετ' αὐτὸν ὁ ἐκείνου ἀνεψιός, περὶ οὐ πλεῖστα ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· ἐπειδὴ γὰρ οἱ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφοὶ μεταθησόμενον | αὐτὸν εὐθὺς ἔγνωσαν, καὶ ἀνέλπιστον αὐτῷ τὴν ζῶνι κατειλήφασαν¹, ἵνα μὴ ἀποδράσῃ τούτους τὰ πράγματα, μὴ δ' ἐφ' ἕτερον γένος ἢ βασιλεία μετατεθεῖη, πρὶν ἢ τὸν ἀδελφὸν ἀπολιπεῖν τὴν ζῶνι, πρόσταγμα τι δῆθεν βασιλείον τὴν εἰς ἀνάκτορα μετάβασιν ἐπιτρέπον ἐκπέμπουσι· καὶ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ἐξῆι τῶν βασιλείων, ὡς ὁ λόγος εἰρήκει, τελεσθησόμενος, ὁ δὲ πρὸς αὐτὰ ἀντεισῆι.

φ. 349.

Τριῶν δὲ ὄντων τῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφῶν, ὁ μὲν ὄρφανότροφος Ἰωάννης, ὃς δὴ καὶ τὸ ζῦμπαν κράτος τηνικαῦτα διώκει καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἠγαπήκει τὸν ἀδελφόν, οὐδὲ θανάτος² ἐκείνου εὐθὺς ἀπαλλάττεται, ἀλλ' ὥσπερ ζῶντι τριταῖος συνῶκει τῷ θενωῶτι, οἱ δὲ περιλειπόμενοι δύο τῷ Καίσαρι ἀνεψιῶ εἰς τὰ βασιλεία συναπαίρουσι, τὸ μὲν ὡς φυλάζοντες ἐκείνον καὶ θεραπεύοντες, τὸ δὲ ὡς πλείονα κτησόμενοι τὴν παρ' ἐκείνου εὐμένειαν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἄνευ τοῦ μείζονος καὶ κρείττονος τὴν φρόνησιν ἀδελφοῦ γενναῖόν τι ἐκείνους ἢ περὶ τῆς βασιλείας ἐνθυμηθῆναι, ἢ περὶ τῆς τοῦ κοινοῦ καταστάσεως, ὅθεν οὐδὲν ἢ ὅτι μὴ συνῆσαν³ ἐκείνῳ εὐνοικῶν παραδεικνύντες συγγενικὴν. Ἐπεὶ δὲ ἀρκούντως εἶχε τὸν θρῆνον ὁ Ἰωάννης, μᾶλλον δὲ ἐπειδὴ κἀκεῖνον ὑπέθραττε μὴ πολυήμερος ἢ ἀναβολὴ γενομένη τῆς ἀναρρήσεως τὰς πάσας αὐτοῖς συνεξαφανίσῃ ἐλπίδας, ἐπὶ τὰ βασιλεία μεταβαίνει.

Ταῦτα δὲ αὐτὸς ἐωράκειν, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν ἀλήθειαν εἰληφώς τῶν πραγμάτων ἀμεταποιήτως τῇ γραφῇ δίδωμι⁴. Ὡς γοῦν ἠκηκόεσαν ὅτι τὴν αὐλίον οὗτος καὶ βασιλικὴν εἰσελήλυθεν

1. γρ. κατειλήφασαν. 2. γ. θάνατος. 3. γ. συνῶσαν. 4. γ. δίδωσι.

εἴσοδον, ὡς περ θεῶ ὑπαντήσῃν μέλλοντες παρασκευασμένως ¹ τούτω προσέσαν, καὶ περιστάντες ἄλλος ἄλλο τι κατεφίλουν τῶν ἐκείνων μελῶν· ὁ δὲ γε ἀδελφιδοῦς καὶ τὴν δεξιὰν ὑποσχὼν ἐπερείσασάν· ταύτη ἐδίδου, ἵνα τινὸς ἀγιάσματος ὡς περ ἐκ τῆς ἐπαφῆς τύχῃ· καὶ ἐπεὶ ἄλλως τὰ τῆς κολακείας ἔδοξε, κατάρχειν ² τούτοις συμπρωτάτου βουλευμάτος εὐθύς, καὶ μηδὲν τῆς βασιλίδος ἄτερ ποιεῖν προτρέπεται, ἀλλ' ἐπ' αὐτῇ τιθέναι τοὺς θεμελίους καὶ τοῦ κράτους καὶ τῆς ζωῆς, καὶ πάντα ποιεῖν οἷς ἂν ἐκείνην ὀρώσιν εὐάχων. Καὶ αὐτίκα κοινῇ συμπαραταξάμενοι, ταῖς μηχαναῖς τῶν ἐνθυμημάτων τὴν εὐάλωτον ἐκείνης πολιορκουσι ψυχὴν, καὶ ἀναμνήσαντες τῆς υἰοθεσίας, ὑπὸ τῇ μητρὶ καὶ δεσπότιδι τὸν παῖδα τιθέασι καὶ ἐπιρρίπτουσιν αὐτῇ τοῖς ποσὶ, πᾶσαν ὀνομάτων λατρείαν πρὸς τὸν καιρὸν συναριθμήσαντες, καὶ πείσαντες ὡς ὁ μὲν ἀδελφιδοῦς τοῦ τῆς βασιλείας καὶ μόνον ὀνόματος τεύξεται, ἡ δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὴν πατρώαν ἕξει κατὰσχεσιν· καὶ εἰ μὲν ³ βούλεται αὐτῇ τῶν ὄλων ἀνθέξεται, εἰ δ' οὖν, ἐγχελεύσει τε τούτῳ καὶ ἐπιτάξει καὶ ὡς ἀργυρωνήτῳ βασιλεῖ χρήσεται, ἀρρήτους τε ταύτη ὄρκους ὀμνύουσι, καὶ τὴν καθ' ἱερῶν δόντες πίστιν θηρῶσιν ὄλῳν εὐθύς· καὶ τί γὰρ ἦν πράττειν ἄλλο, ἐν ἐρημίᾳ τε οὖσαν τοῦ βοηθήσαντος ⁴, καὶ τοῖς γοητεύμασιν ἐκείνων καταβελγθεῖσαν, ἧ μᾶλλον ταῖς μηχαναῖς τούτων καὶ τοῖς κλέμμασι κλαπεῖσαν καὶ συνελθθεῖσαν ⁵ καὶ πρὸς τὰ ἐκείνων μετατεθεῖσαν θελήματα;

Περὶ τῆς τοῦ Μιχαὴλ ἀναγορεύσεως.

Ἐπιτρέπει γοῦν αὐτοῖς τὸ κράτος, καὶ τέως μετέωρον οὖσαν τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ ἐκείνης βουλήματι κατευνάξει τῇ προτροπῇ, καὶ τελεῖται ἐπὶ τῷ Καίσαρι τὸ τῆς βασιλείας μυστήριον, ἡ προ-

1. χ. παρασκευασμένως. 2. γρ. κατάρχει. 3. χ. ἡ μὲν. 4. χ. βοηθήσαντος. 5. χ. συνηληθεῖσαν.

πομπή, ἢ ἐπὶ τὸν νεῶν εἰσοδος, ἢ τοῦ ἀρχιερέως εὐχή, ἢ στεφανοφορία καὶ ὅσα τούτοις ἐπακολουθεῖν εἴωθε. Καὶ τὴν γε πρώτην ἡμέραν οὐκ ἐπιλήσμων ὁ βασιλεὺς οὔτε τῶν οικείων λόγων, οὔτε τῶν ἔργων ἐγένετο· πολὺ γοῦν παρ' αὐτῷ τὸ, ἢ βασιλῆς, καὶ ἢ ἐμὴ δεσπότης, καὶ ὡς ἐώνημαι ταύτῃ, καὶ ἦν ἂν θεῖτο ¹ ψῆφον ².

Οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ τὸν Ἰωάννην τοιούτοις κατέβηλε ρήμασι, ὁ ἐμὸς γάρ φησι δεσπότης, καὶ θρόνον ἐδίδου ἐγγὺς καθέζεσθαι, καὶ νεῦμα ἐζήτει παρ' ἐκείνου λαβεῖν εἰ λαλεῖν βούλοιο, καὶ ὡς ὄργανόν ἐστι τῷ τεχνίτῃ, καὶ ὡς οὐχὶ τῆς κιθάρας τὸ μέλος, ἀλλὰ τοῦ τὴν κιθάραν μουσικῶς κρούοντος. Ἐτεθήπεσαν γοῦν ἅπαντες τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐγνωμον, καὶ ὡς οὐ διημαρτήκει τῶν ἐλπίδων ὁ Ἰωάννης ἐθαύμαζον. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ἐλάνθανε τὸ κλέμμα τῆς ἐκείνου ψυχῆς· ὁ δὲ γε θεῖος ἤδει μὲν ἀκριβῶς ὅτι μέχρι τῆς γλώττης αὐτῷ ἡ λειότης, τὸ δὲ τραχὺ τοῦ φρονήματος ἔνδον ὑποκρύπτεται καὶ ὑποτύφεται, καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἐκείνος ὑπεδίδου ταῖς μηχαναῖς, τοσοῦτον οὗτος ὑπώπτει καὶ τῆς γνώμης αὐτῷ τὸ ὑπουλον κατεμάνθανεν, ἀλλ' οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ δράσειεν ἢ ὅπως ἂν αὐτὸν ἐκ τοῦ βῆστος ἀφέληται τὴν ἀρχὴν, ἅπαξ ἀποσφαλεῖς τοῦ τοιούτου σκοποῦ, ὅποτε καὶ μάλιστα ὁ καιρὸς ἐδίδου τὴν χεῖρσιν· ὁ μὲν οὖν ἠσύχαζε τέως, οὐ πάντῃ ἀφείς τὸ ἐνθύμημα, ἀλλ' ὡς ἐπιχειρήσων εἶ τὴν ἐκείνος παρανομεῖν ἐπ' αὐτὸν ἄρξεται. Ὁ δὲ ἐξ ὑπερβαλλούσης εἰς ἐκείνον τὰ πρῶτα αἰδοῦς κατὰ βραχὺ τι παρήλλαττε, νῦν μὲν τὴν τούτου γνώμην οὐκ ἀναμένων ἐν ταῖς βασιλικαῖς πράξεσι, νῦν δ' ἄλλο τι ποιῶν καὶ λέγων οἷς ἐκείνον μὴ ὑπενεγαεῖν ἠπίστατο. Γέγονε δὲ τούτῳ προσθήκη πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ διαβολὴν ³ καὶ ὁ ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος, ὅς δὴ πρὸ πολλοῦ ἦν τῷ Ἰωάννῃ βασκαίνων, ὅτι δὴ μόνος παρὰ τοὺς ἀδελφοὺς τῶν πραγμάτων εἶχε διοίκησιν, καὶ οἷον δεσπότης αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ

1. χ. ἀνθεὶ τὸ ψῆφον. 2. πιθανῶς παρελείφθη τὸ [προσεδέχτο]. 3. χ. διαβουλήν.

φ. 350.

ὁμογενῆς¹ ἦν, τότε μὲν | οὐχ οἷός τε ἦν τὸ μῖσος εἰς προύπτου
 ἐξενεγκεῖν · ὁ γάρ τοι ἀδελφὸς ἐκείνων καὶ βασιλεὺς τὸν μὲν
 Ἰωάννην, ὡς καὶ τῶν ἄλλων πρεσβύτατον καὶ συνετώτατον ἄνδρα
 καὶ διεξητασμένον ἐν τῇ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπιμελείᾳ, ὑπερη-
 γάπα καὶ ἔστεργε, τὸ δὲ λοιπὸν γένος ὡς μῆτε τὰ μέτρια ἡγαπη-
 κότας, μῆτέ τι ἐκείνῳ λυσιτελοῦντας εἰς τὴν τῆς βασιλείας διοί-
 κησιν, ἐμίσει καὶ ἀπεστρέφετο · ὅθεν καὶ χαλεπαίνοντος κατ' ἐκεί-
 νων τοῦ αὐτοκράτορος, οὗτος αὐτοῖς διέλυε τὴν ὄργην καὶ τὸν
 ἀδελφὸν εἰς εὐμένειαν μετερρῦθμιζεν · εἰ τοίνυν καὶ ἐβάσκαινον
 αὐτῷ τῆς δόξης [οἱ] ἀδελφοὶ, καὶ μάλιστα γε ὁ Κωνσταντῖνος,
 ἀλλὰ τολμῆσαι τι κατ' ἐκείνου καὶ πράξαι ἀδύνατον αὐτοῖς ἦν.

Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐτεθνήκει, μεταπεπτῶκει δὲ εἰς τὸν ἀνεψιὸν
 ἢ τοῦ κράτους διαδοχῇ, εὐκαιρον κατὰ τοῦ Ἰωάννου ὁ Κωνσταν-
 τῖνος ἔσχηκεν ἀφετήριον · ἦν γὰρ καὶ προτεθεραπευκῶς τὸν αὐτο-
 κράτορα ὀπηνίκα τὴν τοῦ καίσαρος εἶχε τιμὴν · ἐδίδου γὰρ αὐτῷ
 τῶν οἰκείων ἀπαντλεῖν θησαυρῶν ὅποσα καὶ ἐβούλετο, καὶ ἦσαν
 ἐκείνῳ τὰ τούτου χρήματα ἀντὶ πρυτανείου καὶ ταμείου · ἐξωνεῖτο
 γοῦν αὐτὸν ἐντεῦθεν, καὶ ὡς ἐπὶ προδότηῳ τῇ τύχῃ τὴν ἐκεί-
 νου γνώμην προκατελάμβανεν, ἐκοινῶνουν τε ἀπορρήτων ἄμφο
 ἀλλήλοις, καὶ διαβεβλημένως ἦσθη πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὡς ἀντεπι-
 χειροῦντα τοῖς δόξασι, καὶ συγγενεῖ ἐτέρῳ τὴν ἀρχὴν μνηστευόμε-
 νον. Ὁ τοίνυν καίσαρ ὁμοῦ τε βασιλεὺς ἀνηγόρευται, καὶ ἐς τὴν
 τοῦ νοβελισίμου τιμὴν ἀνάγει τὸν Κωνσταντῖνον, ὁμοδίαιτόν
 τε ποιεῖ, καὶ λαμπρὸν ἀπεδίδου τῆς προλαβούσης εὐνοίας τὰς
 ἀμοιβάς.

Μικρὸν δὲ ἐντεῦθεν τὴν τοῦ λόγου ἐκκόψας διήγησιν περὶ τῆς
 τοῦ βασιλεύσαντος γνώμης τε καὶ ψυχῆς πρότερον ἀφηγήσομαι.
 ὅπως ἂν μὴ θαυμάζητε ὀπηνίκα τι περὶ τῶν ἐκείνου πράξεων λέ-
 γοιμι, ὅπως αὐτὰς ἐξ οὐδὲ μιᾶς ἀρχῆς ἐσχεδιάζεν ὠρισμένης. (1)

1. γ. ὁμογενῆς.

γὰρ ἀνὴρ οὗτος χρῆμα τι ποικίλον ἐγεγόνει τῷ βίῳ, καὶ ἦν αὐτῷ χαρακτήρ τῆς ψυχῆς τὸ πολύμορφον καὶ πολύστροφον· εἶχε δὲ καὶ τὴν γλῶτταν πρὸς τὴν καρδίαν ἀντίθετον, καὶ ἄλλο τι βουλευσάμενος ἐτέρας ἤφει φωνάς, καὶ δυσόργως ἔχων πολλοῖς εὐνοϊκώτερον προσωμίλει, ἀρρήτους ὄρκους τοῖς λόγοις ἐπιτιθεῖς, ὡς ἐνστερνίζοιτο τούτους καὶ ἥδιστα διαλέγοιτο· πολλοὺς δὲ ὧν ἐβούλετο κατὰ τὸ περιορθρον ἐσχάταις τιμωρίαις ὑποβαλεῖν, ἐσπέρας κοινωνοὺς ἐποίειτο τοῦ δείπνου καὶ τοῦ αὐτοῦ τούτοις ἐκοινωνεῖ κρατῆρος· τὰ γέ τοι τῆς συγγενείας ὀνόματα¹, μᾶλλον δὲ ἡ κοινωνία τοῦ γενικοῦ² αἵματος παιδιὰ³ τις ἐδόκει τούτῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα εἰ πάντας ἐν κῦμα ἐκάλυψε κατασχόν· ἐβάσκαينه δὲ τούτῳ ὁ⁴ βασιλείας μόνον, τοῦτο γὰρ μέτριον, ἀλλὰ καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος, καὶ τύχης ἀπάσης· κοινωνεῖν δὲ αὐτῷ τοῦ κράτους μικρὸν μὲν ἢ μηδένα τῶν ἀπάντων ἐβούλετο, ὁ δ' οἶμαι καὶ κρείττονι φύσει βασκαίων ἦν· τοσοῦτον ἦν αὐτῷ τὸ κατὰ πάντων ἐν ἅπασιν ἀπόστροφόν τε καὶ ὑποπτον· δουλοπρεπῆς δὲ εἰ καὶ τις ἄλλος περὶ τὰς τῶν καιρῶν ἐναντιότητος ὧν⁵ τε καὶ λέγων, ἀνελευθέρως⁶ τε ψυχῇ χρώμενος, ἐπειδὴν βραχεῖα τούτῳ μεταβολὴ πραγμάτων προσμειδιάσειεν⁷, ὁ δὲ εὐθύς τὰ τῆς σκηπτικῆς σκεδαννὺς καὶ τὸ ὑποβολιμαῖον εἶδος ἀποδυόμενος, θυμοῦ τε εὐθύς ἐνεπίμπατο, καὶ τὰ μὲν τῶν δεινῶν ἐποίει, τὰ δὲ εἰς τὸ μέλλον ἐταμμεύετο· ὀργῆς τε γὰρ ἦττων ἦν, καὶ ἀνθρώπος εὐμετάβολος, καὶ τὸ τυχόν πρᾶγμα εἰς μῖσος αὐτὸν καὶ ὀργὴν ἀνερρίπιζεν. Ἐντεῦθεν μῖσος αὐτῷ κατὰ τοῦ γένους παντὸς ὑπετύφετο· διαλύειν⁸ δὲ αὐτοὺς εὐθύς οὐκ ἐπεχείρησεν, ἔτι δεδιώς τὸν θεῖον, ὃν ἤδει πατρός λόγον πρὸς τὸ συγγενὲς ἐπέχοντα.

Ἐπεὶ δὲ μοι ἡ προθεωρία τῆς ἀφηγήσεως ἐπιτέτμηται, ἐπ' αὐτὴν εἰμι πάλιν τὴν τῶν γεγονότων διήγησιν. Ὁ τοίνυν Κων-

1. χ. ὀνόματος. 2. χ. γενικοῦ. 3. χ. παιδεῖα. 4. γρ. οὐ. 5. χ. ὧν. 6. γρ. ἀνελευθέρως. 7. χ. προμηδιᾶσειεν. 8. χ. δι' ἀλλύειν.

Τῷ δὲ κρατοῦντι οὐχ οὕτως ἡδιστον ἐδόκει τὸ ἐκείνον τῶν πραγμάτων ὑπεξελεθεῖν, ὅσον λυπηρὸν καὶ ὑποπτον κατεφαίνεται τὸ πολὺ τῆς πόλεως πλῆθος ἐκείσε συρρέον, δεδιότι μὴ τι καὶ νεώτερον¹ ἐπ' αὐτῷ δράσειαν· διὰ ταῦτα ὑπόυλως ἄγαν καὶ κακοήθως προσονειδίζει τε τούτῳ διὰ γραμμάτων τὴν τοιαύτην ὑπεροψίαν καὶ μετακαλεῖται ὡς κοινωνήσων τῶν ἀπορρήτων τούτῳ· ὁ δ' εὐθύς ἀφικνεῖται, δόξαν ἐντεύθεν εἰληφώς, ὡς προῦπαντήσῃ αὐτῷ, καὶ τὰ τε εἰκότα προσφθέγγοιτο καὶ τὰ εἰωθότα διαπραΐξειτο. Ὁ δὲ, ἐπειδὴ περὶ ἡμέραν θεάτρου ὁ καιρὸς ἦν, οὐκ ἀναμείνας τὸν θεῖον ἰδεῖν, πρωϊαίτερον² ἀνεληλύθει, οὐδέν τι σύνθημα ἐκείνῳ λιπών· ὁ δὲ, ὡς τοῦτο μεμαθήκοι, ἔτι μᾶλλον ὑβρίσθαι δόξας καὶ ἠθετῆσθαι σὺν πολλῷ τῷ θυμῷ εὐθύς ἐπαναστρέφει, οὐκ ἔτι ἐπενδυάζων ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλεύοντος γνώμῃ, ἀλλ' ὅτι δυσμενῶς αὐτῷ ἔχει ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἠκριβωκώς. Διαλέλυτο γοῦν αὐτοῖς παντάπασι ὁ τῆς φιλίας θεσμὸς καὶ ἄτερος θατέρῳ ἀντεπιβουλεύει, μᾶλλον δὲ ὁ μὲν, ἅτε ἐν ἰδιώτῳ τελῶν σχήματι, κρυφίως³ καὶ λανθάνοντως αὐτὸν μετιέναι διανοεῖτο· ὁ δὲ τῇ βασιλικῇ ἀποχρώμενος ἐξουσία, καθαρῶς ἤδη πρὸς ἀπέχθειαν ἀναρρήγνυται· προστάττει γοῦν αὐτῷ εἰς ναῦν⁴ τε ἐμβῆναι καὶ ἀφικέσθαι ἀπολογησομένῳ, διότι τε ἐκείνου καταφρονεῖ⁵ καὶ οὐ πᾶν ἐθέλει πείθεσθαι.

Ὁ μὲν οὖν τὸν πλοῦν πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο, ὁ δὲ ἀπὸ μετεώρου τῶν βασιλείων βλέπων εἰς θάλασσαν, ἐπειδὴ τῷ μεγάλῳ λιμένι ἴφέρουσα τὸν θεῖον προσορμίσειν ἔμελλε ναῦς, σύνθημά τι δοὺς ἄνωθεν τοῖς καταπλέουσιν, ὅπερ δὴ καὶ προεῖρητο αὐτοῖς, ἐπιστρέφει τὴν ναῦν, κατόπιν δὲ ἑτέρα τριήρης πρὸς ἀναγωγὴν ἔτοιμος τὴν προτέραν ἐπικαταλαβοῦσα, τοῦτον εἰς ὑπερορίαν ἄγει μακράν. Οὐδὲ τοσοῦτον γοῦν αὐτῷ ὁ δι' ἐκείνου τε καῖσαρ πρῶτον καὶ βασιλεὺς

1. γ. καινεώτερον. 2. γ. προῖαίτερον. 3. γ. κρυφύως. 4. γ. ναῦ. 5. γ. καταφρονεῖν.

γεγονώς ὕστερον τοῦ προτέρου σεβάσματος διεφύλαξεν, ὥστε μετὰ τινος μετρίας ¹ αἰδοῦς τὴν τιμωρίαν τούτῳ ποιήσασθαι· ἀλλ' εἰς χῶρον ἐλαύνει ὃς δὴ τοῖς ληστεύσασι μόνοις ἀφώρισται, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα βραχύ τι ἀνεθέντος αὐτοῦ τοῦ θυμοῦ, βραχείας τινὸς παραμυθίας ἤξιωσεν. Ὁ μὲν οὖν ἀπῆλθεν οὐ μόνον ταύτην ἀπαντλήσων τὴν δίκην, ἀλλὰ πολλὰς ἐπὶ πολλαῖς συμφοραῖς θεασάμενος· οὐ γὰρ ἔσθῃ ἢ λαχοῦσα τούτῳ τῆς προνοίας μερίς, οὕτω γὰρ εἰπεῖν μετριώτερον, πολλαῖς καὶ συνεχέσι κακώσεσι διαμειβούσα, ἄχρις ἂν αὐτῷ καὶ δημίου χεῖρα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπαφῆκε καὶ δεινὸν ἐξ ὑπογυίου ² καὶ βιαιότατον θάνατον. Ἐπεὶ δὲ ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὡς τοῖς ὤμοις αὐτῷ μοναρχίαν κατεσκευάζει, οὐδὲν τῶν | μετρίων περὶ τὴν πολιτείαν διανοεῖτο, ἀλλ' εὐθὺς ἐπεβάλλετο μεταστήσειν πάντα καὶ μεταστήσειν πρὸς ἅπερ αὐτὸς ἐβούλετο, οὐδενὶ γοῦν τῶν ἐν τέλει εὖνουν ἐδίδου τὸ βλέμμα ἢ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἐξεδειμάτου πάντας τυραννικοῖς ὁμοῦ καὶ λόγοις καὶ νεύμασι· ἐβούλετο δὲ αὐτὸ ³ τοῦτο ὑπήκοον ὡς ἀληθῶς ἐνδείξασθαι τὸ ἀρχόμενον, καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς τῶν ἐν τέλει παῦσαι τῶν συνήθων ἐξουσιῶν, ἐλευθερίαν δὲ τῷ δήμῳ μνηστεύεσθαι, ἵνα τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ὀλίγοις δορυφοροῖτο· τὴν δὲ τοῦ σώματος φρουρὰν εἰς Σκυθικὰ μεταθήσειν ἐπεχειρεῖ μειράκια, ἅπερ αὐτῷ ἐώνητο πρὸ πολλοῦ, ἀποτετμημένα πάντα καὶ τὴν ἐκεῖνου γνώμην εἰδότα, καὶ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ὧν ἐβούλετο εὐπρεπῆ· ἐθάρρει γὰρ ταῖς εὐνοίαις αὐτῶν, ἐπειδὴ καὶ ἀξιώμασι τῶν ὑψηλοτέρων τετίμηκε· καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ σῶμα εἶχε, τὰ δ' ἄλλο τι τούτῳ τῶν βουλευτῶν διηκόνει ⁴.

φ. 352.

Ἄλλὰ τὰ μὲν βουλευμάτα οὕτω ἐπιτελῆ καθεστήκει, τὸν δ' ἀπόλεκτον δῆμον τῆς πόλεως καὶ ὅσοι τῆς ἀγοραίου τύρῃς ἢ τῶν βαναύσων τεχνῶν ὤκειοῦτο, ταῖς εὐμενείαις τὰς τῶν πολλῶν προκαταλαμβάνων γνώμας, ἵν' ἔχοι ⁵ πρὸς τὰ μελετώμενα, εἰ δεήσει,

1. γ. μετρίους. 2. γ. ὑπογυίου. 3. αὐτῷ. 4. γ. διοικόνει. 5. γ. ἔχει.

βοήθειαν· οἱ δὲ ἐξήρτο γε ἐκείνου, καὶ τισι φαινομέναις εὐνοίαις τὰς γνώμας ἐγνώριζον, οὐδὲ προβῆναι ἔωντες ¹ ἐπὶ ψιλοῦ τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ δεινὸν ἄλλως ποιούμενοι, εἰ μὴ δι' ὑφασμάτων προτοίαι καὶ ἐπιτροφῶν αὐτῶ ὁ ἵππος τοῖς σηρικοῖς καταστρώμασι. Τούτοις γοῦν ἐπαρθεῖς ἐκεῖνος τὸ τῆς ψυχῆς ἀνακαλύπτειν ἀπάρχεται βούλευμα· τῇ γὰρ βασιλίδι καὶ παρὰ τὸν προσήκοντα λόγον ἐκείνου μητρὶ ἐμεμῆνει μὲν καὶ πρότερον ἠνίκα ὑπ' ἐκείνης τοῦ κράτους ἔτυχε, καὶ ὅτι δεσπότην προειρήκει ποτὲ, ἐβούλετο καὶ τὴν γλῶτταν τεμεῖν τε τοῖς ὀδοῦσι καὶ ἀποπτύσαι τὸ μέλος.

Περὶ τοῦ πρὸς τὴν Αὐγούσταν μίσους καὶ φθόνου τοῦ βασιλέως.

Ἐπεὶ δὲ ἐν ταῖς κοιναῖς εὐφημίαις προλαμβανόμενον τὸ ταύτης ἐνωπίζοιτο ² ὄνομα, οὐδὲ καθεκτὸς ἦν ἔτι· ὅθεν τὰ μὲν πρῶτα παρηγκωνίζετο ταύτην καὶ ἀπεστρέφετο, οὔτε βουλευμάτων αὐτῇ κοινωνῶν, οὔτε μὴν τε μέρος τῶν βασιλείων διδοῦς θησαυρῶν, ἀλλὰ πάντα κατολιγῶν, εἰπεῖν δὲ καὶ καταγελῶν, τειχίηρ τε οἶα δὴ πολεμίαν τηρῶν, καὶ φρουρᾶ καταλαμβάνων ἀτιμοτάτη, τάς τε θεραπαινίδας αὐτῆς οἰκειούμενος, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν ³ διερευνώμενος, καὶ μηδενὸς ⁴ τῶν συντεθειμένων πρὸς ταύτην ἐπιστροφόμενος. Ἐπεὶ δὲ οὐπω τούτων κεκόρηστο, τὴν ὑστάτην αὐτῇ ἐπίσθησι συμφορὰν, καὶ βούλεται ἀπελάσαι τῶν βασιλείων, οὐδὲ μετ' εὐσεβοῦς σχήματος, ἀλλὰ μετὰ τινος αἰσχίστου καὶ ψευδοῦς πλάσματος, ἵν' ἔχοι μόνος ὁ θῆρ ἐν τοῖς βασιλείοις αὐλίζεσθαι· τοῦτο γοῦν ἅπαξ ἐν τῇ ψυχῇ θέμενος, πάσης μὲν ἄλλης καταπεφρονήκει βασιλικῆς πράξεως, ὅπως δὲ ἐπιτελὲς ποιήσει τὸ τόλμημα πᾶσαν ἐκίνει καὶ γνώμην καὶ μηχανήν.

Πρῶτα μὲν οὖν κοινοῦται ⁵ τὸ βούλευμα τῶν οἰκειοτέρων τοῖς

1. χ. ἔωνται. 2. χ. ἐνωπίζοιτο. 3. χ. γυναικωνῖτην. 4. χ. μὴ δενῶς.
5. χ. κινούται.

θρασυτέροις, ἔπειτα δὲ προῶν κατολίγον καὶ τῶν ἄλλων ἀπεπειρᾶτο ὀπόσους ἦδει καὶ φρονήματος ἀκριβοῦς καὶ τῆς ἄλλης μετεσχηκότητας συνέσεως· ὧν οἱ μὲν ὑπεκίνουν καὶ ποιήσιν τὰ δόξαντα συνβούλευον, οἱ δὲ παντάπασιν ἀπειρήκεσαν, οἱ δὲ εἰς ἀκριβεστέραν μελέτην θεῖναι τὸ πρακτέον παρήνουν, τοῖς δὲ ἐδόκει εἰς μαθητικὴν¹ πρόγνωσιν ἀναθεῖναι τὸ βούλευμα καὶ γῶναι εἰ εὐθετος πρὸς τὴν κατάπραξιν ὁ καιρὸς, καὶ μὴ τι σχῆμα τῶν οὐρανίων ἐμποδίξοι τῷ ἐγγεήρηματι· ὁ δὲ τούτων ἀπάντων σεμνὸς ἀκρατῆς προκαθήμενος, πράξειν² μὲν οὐδ' ὅτιοῦν ἔμελλε τῶν φερόντων εἰς ὄνησιν (ἐκ παντὸς γὰρ τρόπου πρὸς τὸ βεβουλευμένον ἠπέιγετο), ὅμως δ' οὖν τοῖς τῶν ἄλλων λόγοις χαίρειν εἰπὼν, τὸ ἐσόμενον διὰ τῶν ἀστρονομούντων ἐμάνθανεν. Ὑπῆρχε δὲ τηνικαῦτα μοῖρα οὐκ ἀγενῆς τῆς περὶ ταῦτα μαθήσεως, ἄνδρες οἷς κἀγὼ συνωμίλησα, τῶν μὲν περὶ τὴν σφαῖραν τάξεων καὶ κινήσεων ἔλαττον πεφροντικότες τὸν νοῦν· οὔτε γὰρ γεωμετρικαῖς τὴν περὶ ταῦτα ἀπόδειξιν προειλήφεισαν, οὔτε μὴν προέγνωσαν, ἀλλ' ἀπλῶς οὕτως³ τὰ κέντρα ἰστώντες, εἶτα δὴ τὰς ἀναφορὰς τε καὶ ἀποκλίσεις⁴ τοῦ ζωηφόρου κύκλου καταμανθάνοντες καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τούτοις ἔπειται, οἰκοδεσπότας⁵ φημί καὶ σχημάτων τύπους καὶ ὄρια, καὶ ὀπόσα μὲν τούτων κρεῖττω, ὀπόσα δὲ χεῖρω προὔλεγοντο⁶ τοῖς πυθομένοις περὶ ὧν ἐπηρωτήκεσαν· καὶ γέ τινες αὐτῶν κατευστόχουν τῶν ἀποκρίσεων. Λέγω δὲ ταῦτα, τὴν μὲν ἐπιστήμην καὶ αὐτὸς εἰδὼς, ἐκ πολλοῦ μελετήσας καὶ πολλοῖς ἐκείνων λυσιτελήσας εἰς τὰς τῶν σχημάτων κατανοήσεις, οὐ μένοιγε⁷ πειθόμενος ὡς ἄγοιτο ταῖς τῶν ἄστρον κινήσεσι τὰ ἡμέτερα· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς πλείους τὰς ἀντιρρήσεις ἔχον, ἐξ ἑκατέρου ἀνακινεῖσθαι⁸ εἰς ἕτερον ἔλεγχον.

Ὁ γοῦν τηνικαῦτα βασιλεύων τὸ τῆς πράξεως ἀποκρούψας εἶδος, ἀόριστον πρὸς αὐτῶν⁹ τὴν πεῦσιν ποιεῖται, τοῦτο μόνον προσθεῖς,

1. γρ. μαθηματικὴν. 2. χ. πράξιν. 3. χ. οὐτων. 4. χ. ἀποκλίσεις. 5. χ. οἰκοδεσπόταις. 6. χ. προὔλεγοντι. 7. χ. μὲν τότε. 8. χ. ἀνακινεῖσθαι. 9. χ. αὐτὸν.

φ. 353.

εἰ τῷ μεγάλῳ τολμήσαντι οὐκ ἐμπόδιον τὰ οὐράνια καθεστήκοι
 σχήματα · οἱ δ' ἐποπτεύσαντες καὶ πᾶσαν πρὸς τὸν καιρὸν | κρίσιν
 ἀκριβωσάμενοι, ὡς ἐωράκεσαν ἅπαντα αἵματος πλήρη καὶ κατη-
 φείας, ἀπαγορεύουσι τὴν πράξιν τῷ βασιλεῖ, καὶ οἷ γε δεινότεροι
 τούτων εἰς ἕτερον καιρὸν τὸ ἔργον ἀνατιθέασιν · ὁ δὲ πλατὺν αὐτῶν
 καταχέας τὸν γέλωτα καὶ τῆς ἐπιστήμης καταμωκώμενος ὡς ψευ-
 δοῦς, « ἀλλ' ὑμεῖς μὲν, φησὶ, ἔρρετε, ἐγὼ δὲ κρείττονι τόλμῃ τῆς
 ὑμετέρας ἐπιστήμης τὸ ἀκριβὲς ὑπερβήσομαι. » Αὐτίκα γοῦν ἐν
 ἔργοις ἦν, καὶ εὐθὺς ἀναρρήγνυται, καὶ λόγους τινὰς συμπλάσας ὁ
 ἀθλιώτατος πᾶς κατὰ τῆς μηδὲν ἐπιβουλεύσασθης μητρὸς, ὡς
 φαρμακίδα τὴν βασιλίδα καταδικάζει, καὶ μηδὲν τέως τῶν τολ-
 μωμένων εἰδυῖαν ἐξάγει τοῦ κοιτωνίσκου τὴν ἐγγενῆ ὁ ἀλλότριος
 καὶ τὴν εὐγενεστάτην ὁ δυσγενέστατος, καὶ τινὰς ἐπ' αὐτὴν λογο-
 ποιούς καθίει, ἀνακρίνει τε περὶ ὧν οὐκ ἤδει, καὶ ὑπ' εὐθύνην
 ἄγει, καὶ τιμωρεῖται ὡς καταπραξαμένην τὰ ἀτοπώτατα.

Εἰς ναῦν οὖν εὐθὺς ἐμβιβάζει καὶ τινὰς συμβιδάσας ¹ αὐτῇ, οἷς
 προϋτέτραπτο τὰ ἐπ' ἐκείνη τολμηθησόμενα, ἀπελαύνει τῶν βασι-
 λείων καὶ εἰς μίαν τούτων δὴ τῶν πρὸ τῆς πόλεως νήσων καθίζει, ἧ
 δὴ Πρίγκιπος ὄνομα. Ὡς δ' ἐγὼ τισιν ὕστερον τῶν ἀπαγαγόντων
 αὐτὴν συνωμίλησα, φασίν. ὡς ἤδη πρὸς τὸν ἀπόπλου τῆς νῆος
 ἀναχθείσης, ἡ βασιλὶς πρὸς τὰς βασιλείους αὐλὰς ἀναβλέψασα,
 ὡσπερ τινὰ προσλαλιὰν ² θρηνώδη πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐποίησατο.
 καὶ τοῦ γε πατρὸς μνησθεῖσα καὶ τῶν ἄνω τοῦ γένους, ἐκ γὰρ πεν-
 ταγωνίας ³ ὁ βασιλεὺς αὐτῇ κληρὸς κατήγετο, ἐπειδὴ τοῦ θείου
 ἐπεμνήσθη καὶ βασιλέως, λέγω δὲ Βασίλειον ἐκεῖνον τὸν ὑπὲρ πάν-
 τας αὐτοκράτορας λάμψαντα, τὸ πολυτελὲς ἀγαθὸν χρῆμα τῆ
 Ρωμαίων ἀρχῆ, ἀθρόον δάκρυσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιτέγγασα · « σὺ
 μὲν, ἔφη, ὦ θεῖε καὶ βασιλεῦ, βασιλικοῖς γεννηθεῖσαν εὐθὺς σπαρ-
 γάνοις ἐκόσμησας, καὶ τῶν ἀδελφῶν μᾶλλον ἔστερξας καὶ ἐτίμη-

1. χ. συμβηδάσας. 2. χ. προλαλιάν. 3. χ. πενταγωνίας.

σας, ὅτι σοι καὶ τὴν θεάν εἶχον παρόμοιον, ὡς τῶν ἐωρακότων ἠκηκόειν πολλάκις· ἀλλὰ καὶ σύ με ὡς ἦδη γε καταφιλῶν καὶ ἀγκυλιζόμενος, σώζοιο, ἔλεγες, παιδίον καὶ ἐπὶ μήκιστον ¹ ζήσας τοῦ τε ἡμετέρου γένους ζώπυρον καὶ τῆ βασιλείᾳ θεοπρεπέστατον ἄγαλμα! ἀλλὰ σὺ μὲν οὕτως ἔτρεφες καὶ ἀνέτρεφες, καὶ μεγάλας ἐπ' ἐμοὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεις ἐκέκτησο, ἐψεύσθης ² δὲ τῶν ἐλπίδων! αὐτὴ τε γὰρ ἠτίμωμαι καὶ τὸ σύμπαν μου γένος ἠτίμωκα, ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις κατακρηθεῖσα καὶ τῶν βασιλείων ἀπελαθεῖσα, καὶ οὐκ οἶδ' εἰς ἣντινα γῆν ἀπαγομένη κατάκρητος· δέδοικα γὰρ μὴ καὶ θηραὶ βρῶμα προθήσουσιν, ἢ κύματα θαλασσίων ³ καλύψουσιν· ἀλλ' ἐφορώης ἄνωθεν, καὶ παντὶ σθένει τὴν σὴν σώζεις ἀνεψιάν!» Ἄλλ' ἐπειδὴ περ τὸ περιγράφων αὐτὴν ὄριον τὴν νῆσον κατέλαβε, βραχὺ τι τῶν πονηρῶν ἀνεπεπνεύκει προσδοκιῶν, καὶ ὅτι ζῶν ἀνθωμολογεῖτο θεῷ, καὶ θυσίας εὐθύς καὶ εὐχὰς ἀπεδίδου τῷ σώσαντι.

Ἡ μὲν οὖν οὐδέν τι πολυπραγμονήσειν ἔμελλε, καὶ πῶς γὰρ ἐντὴν σὺν μιᾷ θεραπαινίδι ⁴ εἰς ὑπερορίαν διάγουσα; ὁ δὲ δεινὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔτι μᾶλλον ἐπιβουλεύει τῇ βασιλίδι, καὶ ἄλλας ἐπ' ἄλλαις προστίθησι συμφοράς· τέλος δὲ πέμπει τοὺς ἀποκεροῦντας ἐκείνην, ἢ ἀποκτενοῦντας εἰπεῖν οἰκειότερον, καὶ ὀλοκάρπωμα, οὐκ οἶδα μὲν εἰ τῷ Κυρίῳ, τῷ δὲ θυμῷ τοῦ ἐπιτάττοντος βασιλέως ποιήσοντας. Ἐπεὶ δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο ἐτετέλεστο ⁵ τὸ ἐνθύμημα, ἐκείνην μὲν ὡς ἦδη κατεργασθεῖσαν ἀφήσει, προσωποῖται δὲ τὴν πρᾶξιν καὶ εἰσάγ' εἰς σκηνὴν, καὶ τῇ συγκλήτῳ βουλῇ ἀνακαλύπτει δῆθεν τὰ παρ' ἐκείνης κατ' αὐτοῦ μελετώμενα, καὶ ὡς ὑπώπτευε μὲν καὶ πόρρωθεν, μᾶλλον δ' ἐπεφωράκει πολλάκις, ἐπεκάλυπτε δὲ τὸ δεινὸν αἰδοῦς τε τῆς πρὸς αὐτοὺς ἔνεκα· καὶ τοιαυτὰ τινα συμπλάσας καὶ φλυαρήσας, καὶ τὰς ἐκείνων γλώσσας κερδήσας πρὸς τὸν καιρὸν παραφθεγζαμένας, ἐπειδὴ τούτοις ἀπολελόγητο ἰκανῶς, καὶ τοῦ

1. γ. μήκιστον. 2. ἐψεύσθης. 3. γρ. θαλάσσια. 4. γ. θεραπαινίδι. 5. γ. ἐτέλεστο.

δημοτικῷ πλήθους ἀποπειρᾶται, καὶ τινὰς ἐκ τούτων εὐχεστάτα πρὸς ἃ ἐβούλετο κατασκευακῶς¹ ὄργανα, τὰ μὲν εἰρήκει, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν ἠκηκόει· καὶ εὐνοϊκῶς καὶ τούτους πρὸς τὴν πράξιν ὑπειληφῶς ἔχοντας², διέλυσε καὶ τοῦτον τὸν σύλλογον, καὶ ὡς τινὰ ἄθλον τῶν ὑπερφουεστάτων τετελεκῶς³, τοῦ τε πολλοῦ καμάτου ἀναπεπνεύκει, καὶ πρὸς ἰλαρὰς⁴ παιδιὰς⁵ ἑαυτὸν ἐπαφῆκε, μόνον οὐκ ἐπορχούμενος, οὐδὲ τοῦ ἐδάφους ὑπεραλλόμενος. Ἐμελλε δὲ ἄρα οὐκ εἰς μακρὸν τινὰ χρόνον, ἀλλ' εὐθὺς καὶ ἐξ ὑπογυίου δίκας τοῦ τυραννικοῦ δώσειν φρονήματος.

Τὰ δὲ ἐντεῦθεν καὶ ὁ λόγος ἐλάττων πρὸς τὴν τῶν πεπραγμένων διήγησιν, ὃ τε νοῦς οὐ χωρεῖ τῆς προνοίας τὸ μέτρον· λέγω δὲ τοῖς ἑμοῖς κατὰ⁶ τῶν ἄλλων κρίνων· οὔτε γὰρ ἂν ποιητῆς θεόπουν τὴν ψυχὴν ἔχων καὶ τὴν γλῶτταν αὐτὴν θεοφόρητον, οὔτε τις ῥήτωρ ἄκραν εὐτυχήσας ψυχῆς τε εὐφυΐαν καὶ εὐγλωττίαν, πρὸς δὲ καὶ τέχνη κατακοσμήσας τὴν ἔμφυτον δύναμιν, οὔτε μὴν φιλόσοφος προνοίας καὶ λόγους ἠκριβωκῶς, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν ὑπὲρ ἡμῶν μαθητικῶς διὰ πλήθος συνέσεως, εἰπεῖν τι μετρίως τῶν τηνικαῦτα φ. 354. πραχθέντων ἰσχύσειαν, ὁ μὲν | οἶον σκηνοβατῶν τὴν ἀφήγησιν καὶ ποικίλως μεταμορφούμενος, ὁ δὲ μεγαλοφύεστερον τοὺς λόγους πράττων καὶ ἀρμονικῶς συντιθεὶς καίπερ ἰσάζων τῷ μεγέθει τῆς πράξεως, ὁ δ' οὐκ⁷ αὐτοματίζων τὸ γεγονός, ἀλλ' αἰτίας τινὰς προθεὶς ἔμφρονας, ἀφ' ὧν τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ δημοσιώτατον ἀπετελέσθη μυστήριον (οὕτω γὰρ εἰπεῖν οἰκειότερον)· ὅθεν κἂν ἀπεσιώπησα τὴν μεγάλην ἐκείνην φορὰν καὶ συγκίνησιν, εἰμὴ γε ἤδειν τὸ καιριώτατον τῆς χρονογραφίας κατασιγᾶσας· ὅθεν ἐπὶ μικρᾶς σχεδιάς μέγα περαιώσασθαι τετόλμηκα πέλαγος. Λέξω γοῦν ὡς ἂν οἴός τε ὦ, ὅποσα μετὰ τὴν τῆς βασιλίδος ὑπερορίαν⁸ ἡ θεία δίκη τῶν τε καιρῶν καὶ τοῖς πράγμασιν ἐκαινοτόμησεν.

1. χ. κατασκευακῶς. 2. χ. ἔχοντα. 3. χ. τετελευκῶς. 4. χ. ἰλαρᾶς. 5. χ. παιδιᾶς. 6. γρ. καὶ τὰ. 7. χ. ὄκ. 8. χ. ὑπερορίξ.

Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς τέως ἐτρόφα καὶ πλήρης καθεστῆκει φρονήματος, ἡ δὲ γε ζύμπασα πόλις, λέγω δὲ πᾶν γένος καὶ τύχην καὶ ἡλικίαν, ὥσπερ λυθείσης αὐτῇ τῆς συμφυοῦς ἀρμονίας, κατὰ¹ μέρη τινὰ συγκινεῖσθαι καὶ διαταράττεσθαι ἤρχετο, καὶ οὐκ ἦν τῶν πάντων οὐδεὶς ὃς οὐχὶ τὰ πρῶτα μὲν ὑπετονθόρυζε τῇ γλώττῃ, καὶ δεινότερον τῇ καρδίᾳ περὶ τοῦ πράγματος ἐβυσσοδόμει, καὶ τῇ γλώττῃ τοῦ λέγειν ἐδίδου ἐλευθερίαν. Ὡς γὰρ ἡ φήμη ἀπανταχοῦ τῆς περὶ τὴν βασιλίδαν καινοτομίας, πενθοῦσαν ἦν ὄραν τὴν πόλιν ζύμπασαν· καὶ ὥσπερ ἐπὶ ταῖς μεγάλας κινήσεσι τοῦ παντός σκυθρωπαῖουσιν ἅπαντες τὰς ψυχὰς καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅπως ἂν ἑαυτοὺς ἀνακτήσαιντο, τὰ μὲν τῶν δεινῶν ὑπομεμενηχότες, τὰ δὲ ἐλπίζοντες, οὕτω δὴ καὶ τότε πᾶσαν ψυχὴν κατήφειά τις κατειλθεῖ δεινῇ, καὶ ἀπαραμύθητος συμφορὰ, καὶ εἰς δευτέραν ἡμέραν οὐδεὶς τέως ἐπέιχε τὴν γλώτταν, οὐ τῶν ἐν τέλει, οὐ τῶν τοῦ βήματος, ἀλλ' οὐδ' ὅσον ἐκείνου συγγενικὸν καὶ οἰκίδιον· οἱ δ' οὖν ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων καὶ πρὸς μεγάλας τόλμας παρεσκευάζοντο· ἀλλ' οὐδ' ὅσον ξενικόν τε καὶ συμμαχικὸν εἰώθασι παρατρέφειν οἱ βασιλεῖς, λέγω δὲ τοὺς περὶ τὸν Ταῦρον Σκύθας, ἡ ἕτεροί² τινες, κατέχειν ἠδύναντο τὰς ὀργὰς, ἀλλὰ πάντες καταθύειν ὑπὲρ τῆς βασιλίδος ἐβούλοντο τὰς ψυχὰς. Τὸ δ' ἀγοραῖον γένος καὶ ἄφετον ἦδη που καὶ παρεκεκίνητο ὡς ἄρτι τυραννῆσον τῷ τυραννεύσαντι· τὸ δὲ θῆλυ γένος, ἀλλὰ πῶς ἂν τοῦτο τοῖς οὐκ εἰδόσιν³ ἀφηγησαίμην; ἐγὼ γοῦν πολλὰς ἐωράκειν, ἃς οὐδεὶς ἄχρι τότε τῆς γυναικωνίτιδος ἔξω τεθέεται, δημοσία τε προϊούσας, καὶ βοῶσας τε καὶ κοπτομένας, καὶ δεινὸν ἀπολοφυρομένας ἐπὶ τῷ πάθει τῆς βασιλίδος, αἱ δὲ λοιπαὶ Μαινάδων δίκην ἐφέροντο καὶ τάγμα οὔ τι μικρὸν ἐπὶ τὸν ἀλιτήριον⁴ συνεστήκεσαν, ποῦ ποτὲ βοῶσαι, ἡ μόνη καὶ τὴν ψυχὴν εὐγενῆς, καὶ τὴν μορφήν εὐειδῆς! ποῦ ποτε ἡ μόνη τῶν πασῶν ἐλευθέρα, ἡ τοῦ ζύμπαντος γένους δεσπότις, ἡ τὸν κλῆρον τῆς βασιλείας ἐνομώτατα

1. χ. καὶ τὰ. 2. χ. ἕτερον. 3. χ. οἰδόσιν. 4. χ. τὴν ἀλιτήριον.

ἔχουσα, ἧς καὶ ὁ πατὴρ βασιλεὺς καὶ ὁ ἐκείνον φύς, καὶ ὁ τοῦτον αὐθις ἀποτεκῶν! πῶς δ' ἄρα καὶ ὁ δυσγενὴς τῆς εὐγενοῦς κατετόλμησε, καὶ τοσοῦτον ἐπ' ἐκείνην ἐνθύμημα, ὅπουσον οὐδὲ μία ψυχὴ τῶν πάντων ἐχώρησε! Ταῦτ' ἔλεγον¹ καὶ συνέθεον ὡς ἐμπρήσουσαι τὰ βασίλεια· ὡς δ' οὐκ ἦν ἔτι τὸ κωλύσον οὐδένα, πάντων ἤδη ἐπὶ τὴν τυραννικὴν ἀναρραγόντων ψυχὴν, τὰ μὲν πρῶτα καταμέρος καὶ ὡσπερ κατὰ σύστημα ἐπὶ τὸν πόλεμον καταστρατοπεδεύοντο², ἔπειτα ὅλη τῆς πόλεως κατ' αὐτῶν³ συνεστρατήγουν τῇ φάλαγγι.

Ἐκαστος γοῦν τῶν πάντων καθώπλιστο, ὁ μὲν πέλεκυν διηγκαλισμένος, ὁ δὲ ῥομφαίαν τινὰ κραδαίνων τῇ χειρὶ βαρουσίδηρον, ἕτερος⁴ δὲ τόξον μετακεχείριστο, καὶ ἄλλος δόρυ, ὁ δὲ πολὺς ὄχλος τῶν ἀδρότερον⁵ λίθων, τοὺς μὲν κολπωσάμενοι, τοὺς δ' ἐν χειροῖν ἔχοντες, ἀτακτότερον ἔθεον. Ἐγὼ γοῦν τῆνικαῦτα πρὸ τῶν βασιλείων εἰστήκειν εἰσόδων, πόρρωθεν ὑπογραμματαίων τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀντιμεμυημένος τὰ προεισόδια· καὶ με εἶχεν ἡ ἕξω στοὰ γραφάς τινας τῶν μυστικωτέρων ὑπαγορεύοντα· ἀθρόον δὲ βοή τις ἡμῖν προσβάλλει⁶ ὡσπερ ἰππόκροτος⁷, καὶ διέεισε τὰς τῶν πολλῶν ὁ ἦχος ψυχᾶς· ἔπειτά τις ἦκεν ἀγγέλλων, ὡς ὁ δῆμος ἅπας ἐπὶ τὸν βασιλέα κεκίνηται καὶ ὡσπερ ὑφ' ἐνὶ συνθήματι πρὸς τὴν αὐτὴν γνώμην συνείλεται. Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς καινοτομία τις ἄλογος τὸ πραττόμενον ἔδοξεν, ἐγὼ δὲ συνειὶς⁸ ἐξ ὧν πρότερον τὰ μὲν ἐωράκειν, τὰ δὲ ἠκηκόειν, ὡς εἰς πυρκαϊᾶν ὁ σπινθὴρ⁹ ἀνεφλέχθη καὶ δεῖ πολλῶν ποταμῶν καὶ ἐπιφόρου τοῦ βεύματος ὥστε ἀποσβεσθῆναι, αὐτίκα τὸν ἵππον ἀναβάς διαμέσης ἦεν τῆς πόλεως, καὶ γε τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῖς ἐωράκειν περὶ ὧν νῦν ἔπεισί μοι ἀμφισθητεῖν. Ὡσπερ γάρ τις οὐκ ἐπιφανὴς κρείττονος μετεσχηκότες πνεύματος, οὐκ ἔτι ἐπὶ τῶν προτέρων ἐωρῶντο τῆς ψυχῆς καταστάσεων, ἀλλ' οἷ τε δρόμοι αὐτῶν μανικώτατοι καὶ αἱ χεῖρες ἐρρωμενέστεραι, καὶ

1. χ. λέγον. 2. καταστρατοπαιδεύοντο. 3. γρ. αὐτοῦ. 4. χ. ἔτιροι. 5. γ. ἀδρότερον. 6. γρ. προσβάλλει 7. χ. ἰππόκροτος. 8. χ. συνεις. 9. χ. πινθῆρ.

τῶν ὀφθαλμῶν αἰ βολαὶ πυρώδεις τε καὶ ἐνθουσιῶσαι¹, οἳ τε τοῦ σώματος τόνοι ῥωμαλεώτεροι, μεταρρυθμίζεσθαι δὲ πρὸς τὸ εὐσχημονέστερον ἢ μετατίθεσθαι τῶν βουλευμάτων οὐδεὶς τῶν πάντων ἐβούλετό γε, ἢ | τοῦ συμβουλευόντος ἦν.

φ. 355.

Δόξαν δὲ αὐτοῖς τὰ πρῶτα ἐπὶ τὸ γένος ἐκείνου χωρεῖν καὶ τοὺς σεμνοὺς ἐκείνων οἴκους καταστρέφειν καὶ ὑπερόγκους, ἔργου τε εἰχοντο, καὶ ὁμοῦ προσέβαλλον, καὶ τὸ ζύμπαν εἰς ἔδαφος κατερρηγνυτο, καὶ τῶν οἰκοδομημάτων τὰ μὲν ἐπικεκάλυπτο, τὰ δ' ἀνακεκάλυπτο²· ἐκαλύπτοντο μὲν ὄροφαι εἰς γῆν πίπτουσαι, ἀνεκαλύπτοντο δὲ κρηπίδες γῆθεν ἀναρρηγνύμεναι, ὥσπερ αὐτῶν³ τῆς γῆς τὸ ἄχθος ἀποφορτιζομένης καὶ ἀπορριπτούσης τοὺς θεμελίους· κατέστρεφον δὲ τὰ πλείω οὐ χεῖρες ἡβώντων ἢ ἀκμαζόντων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ μείρακες καὶ εἴ τις ἐτέρα ἀτελής ἡλικία ἐξ ἐκατέρου γένους, ἀπάσης κατασκευῆς ἀποδιδούσης ταῖς πρώταις εὐθὺς ἐπαφαῖς· τὸ δὲ διαρραγὲν ἢ καταστραφὲν ὁμαλῶς ὁ καταστρέψας ἀπεφορτίζετο, καὶ εἰς ἀγορὰν προὔτιθη, μὴ διαμφιβάλλων περὶ τοῦ πλείονος.

Ἡ μὲν οὖν πόλις ἐν τούτοις ἦν, καὶ οὕτω ταχὺ τὸ σύνθηες αὐτῇ σχῆμα μετήλλακτο· ὁ δὲ καθῆτο⁴ ἐν τοῖς βασιλείοις, τὰ μὲν πρῶτα οὐ πάντως τι πρὸς τὸ συμβᾶν ταραττόμενος, ὅθεν ἐβούλετο ἀναίμωτὶ τὸν πολιτικὸν καταλύσαι πόλεμον· ἐπεὶ δὲ ἤδη λαμπρὰ ἢ ἀποστασία ἐγένετο, καὶ ὁ δῆμος κατὰ λόγους συνήεσαν, καὶ ἀξιόλογος ἢ παραβολὴ ἐγεγόνει, τότε δὴ δεινῶς τε ἐστρέφετο τὴν ψυχὴν καὶ ἄπερ πολιορκούμενος οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ δράσειεν· ἰδεδίδει⁵ τε γὰρ προΐεναι, καὶ τὴν προσεδρεῖαν οὐδὲν ἤττον ὑπώπτει, συμμαχία τε αὐτῷ οὔτε ἐν τοῖς βασιλείοις ἦν, οὔτε ἐξῆν μεταπέμψασθαι· καὶ αὐτὸ⁶ γὰρ τὸ παρατρεφόμενον ἐν ταῖς αὐλαῖς ξενικόν, οἳ μὲν ἀμφίβολοί πως ἦσαν ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς κελεύσμασιν οὐ

1. γ. ἐνθουσιῶσαι. 2. γ. ἀνακάλυπτο. 3. γ. αὐτῶ. 4. γρ. καθῆστο. 5. γ. ἰδεδίδει. 6. γ. αὐτῷ.

πάντως πειθόμενοι, οἱ δὲ ἀντεκάθητό γε προδήλως καὶ ἀπερρωγότες τοῖς πλήθεσι συνερρώγησαν.

Παντάπασι γοῦν ἀπορουμένῳ, σύμμαχος αὐτῷ ἐφεστήκει ὁ νεοβελλίσσιμος· ἔτυχε μὲν γὰρ τηνικαῦτα τῶν βασιλείων ἀφεστηκώς, ἐπεὶ δὲ τὸ δεινὸν ἐμεμαθήκει, δείσας περὶ τὸ γεγόμενον, τὰ μὲν πρῶτα ἀπρόϊτος οἶκοι διέτριβε, τὸν¹ ἐφεστηκότεν πρὸ θυρῶν ὄχλον οὐχ ἦκιστα δεδιώς², ὡς αὐτίκα τεθνηζόμενος εἰ προτοί· εἶτα δὴ ζύμπαν καθωπλίσας³ αὐτὸ⁴ τὸ οἰκίδιον καὶ αὐτὸς οὐδὲν φραζάμενος, ἀθρόον ὡσάμενοι καὶ λαθόντες τὴν ἐξοδον, πυρὸς δίκην διὰ τῆς πόλεως εἶεσαν, ἐγχειρίδια⁵ κατέχοντες ταῖς χερσίν, ὡς εἴ τις αὐτοῖς ἀπαντήσῃ⁶· εὐθύς ἀναιρήσοντες· καὶ οὕτω διαδραμόντες, τὰς τε βασιλείους προσαράξαντες πύλας εἰσίσαι τῷ κινδυνεύοντι βασιλεῖ βοηθήσοντες· ὁ δὲ ἀσμένως τε τούτους εἰσδέχεται, καὶ μικροῦ δεῖν τὸν θεῖον καταφιλεῖ ὅτι συναπολωλέναί ἐκεῖνον προέλετο. Βουλευόνται γοῦν τὴν μὲν βασιλίδαν εὐθύς τῆς ὑπερορίας ἀνακαλέσασθαι, δι' ἣν ἀνερρώγει τὸ πλῆθος καὶ συνεστήκει ὁ πόλεμος, αὐτοὺς δὲ πρὸς τὸ κατεπεῖγον τὸν ἐν τοῖς βασιλείοις ὄχλον, ἀκοντιστὰς καὶ λιθοβόλους, ἐπιστῆσαι πρὸς τοὺς ἀναιδῶς αὐτοῖς παρεμβάλλοντας· οἱ δὴ καὶ κρύβδην ἀπὸ τῶν μετεώρων σφενδονῶντες τε καὶ τοξεύοντες οὐκ ὀλίγους τε ἀνηρήκασιν καὶ τὴν πεπηγυῖαν διέρρηξαν φάλαγγα· ἀλλὰ γνόντες⁷ ἀνεκάλεσάν τε ἑαυτοὺς αὐθις καὶ ἀρραγέστερον συνειστήκασαν.

Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ ἡ βασιλὶς ἐν τοῖς ἀνακτόροις⁸ κομίζεται, οὐ μᾶλλον χαίρουσα τοῖς ἐπ' αὐτῇ τελουμένοις παρὰ τοῦ κρείττονος, ἢ περιδεῶς ἔχουσα μὴ πάθοι παρὰ τοῦ πονηροῦ βασιλείως δεινότερον. Ὅθεν οὐδὲ τοῦ καιροῦ γίνεται, οὐδὲ ὄνειδίξει τῷ τυράννῳ τὴν συμφορὰν, οὐδὲ μεταλλάττει τὸ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ συναλγεῖ καὶ ἀφίησι δάκρυον ἐπ' αὐτῷ· ὁ δὲ, δέον αὐτῇ τὸ σχῆμα μετα-

1. χ. τῶν. 2. χ. δεδιώς. 3. χ. καθωπλίσας. 4. γρ. αὐτῷ. 5. χ. ἐνχειρίδια. 6. χ. ἀπαντήσῃ. 7. χ. γνῶντες. 8. χ. ἀνακτώροις.

βαλεῖν καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα περιβαλεῖν¹, καὶ ἐγγύας αὐτὴν εἰσπράττεται, μὴ ἂν ἄλλως βιώσῃ τῆς τρικυμίας κατευνασθείσης ἢ ὡς ἔχει σχήματος, καὶ ἀγαπήσῃ² τοῖς ἐπ' αὐτῇ δόξασιν· ἢ δὲ πᾶν ὅτιοῦν ἐπαγγέλλεται, καὶ τὴν συμμαχίαν ἐπὶ τοῖς δεινοῖς τιθέασι. Καὶ οὕτως αὐτὴν ἐπὶ μετεώρου τοῦ μεγάλου θεάτρου ἀναγαγόντες τῷ στασιάζαντι δήμῳ δεικνύουσιν, ἀξιοῦντες λῆξαι τούτους τὰ τοῦ θυμοῦ πνεύματα, ἀνακομισθείσης³ αὐτοῖς τῆς δεσποτιδος· οἱ δὲ οὐκ ἔφθασάν γε εἰδέναι τὴν δεικνυμένην, ὅσοι δὲ καὶ ἐγνωσκίσαν ἔτι μᾶλλον τὴν τοῦ τυράννου γνώμην ἐμίσησαν, μηδὲν τοῖς δεινοῖς ἀποθεμένην τὸ ἄγριον καὶ κακὴθες.

Ἐξήφθη γοῦν αὐτῷ μᾶλλον ἐπὶ πλέον ὁ πόλεμος· εἴτα δὴ δεισαντες μὴ μετὰ τῆς βασιλίδος ὁ τυραννεύων τούτους κατατροπώσεται, καὶ ἐνδοῖεν οἱ πλεῖστοι τοῖς ἐκείνης⁴ λόγοις πειθόμενοι, ἐφ' ἑτέραν βουλὴν τρέπονται, ἥτις δὴ καὶ μόνη πρὸς τὰς τυραννικὰς ἀντήρκεσε⁵ μηχανάς.

Βραχὺ δὲ τούτου προαφηγήσασθαι βούλομαι, ἵνα καθ' ὁδὸν ἡμῖν ὁ λόγος προῖοι· καὶ μοι τῶν προτέρων ἀναμνηστέον καὶ συναπτόεν ἐκείνους τὸν λόγον. Οὐ μία τοῦ⁶ Κωνσταντίνου θυγάτηρ, ὡς μοι προλελεκται, ἀλλὰ τρεῖς ἐγεγόνεισαν· τούτων οὖν ἐτεθνήκει μὲν ἡ πρεσβυτέρα, ἢ δὲ γε νεωτέρα βραχύν τινα μὲν χρόνον συνῆν βασιλευσάσῃ τῇ ἀδελφῇ καὶ τρόπον τινὰ συμβεβασιλεύκει· τῆς μὲν γὰρ εὐφημίας⁷ ἐκείνη οὐκ ἐκοινώνει, διαφερόντως δ' ἐτετίμητο, καὶ τοῖς ἐν τοῖς βασιλείοις μετὰ γε τὴν ἀδελφὴν μετεῖχε | λαμπρότητος· ἐπεὶ δὲ οὐκ αὐταρκὲς ἢ συγγένεια, οὐδὲ τῶν ἐκ τῶν αὐτῶν προελθεῖν ὠδίνων εἰς βασκανίας ἀποτροπῆν, βασκαίνει καὶ τῆς ἐλάττονος τιμῆς τῇ Θεοδώρα ἢ βασιλεύουσα (τοῦτο γὰρ ἦν τῇ ἀδελφῇ ὄνομα), ἅμα δὲ καὶ τινων λογοποιῶν ἐπ' αὐτὴν διαυχόντων⁸ τὸ στόμα, πείθει τὸν αὐτοκράτορα μεταστῆσαι τῶν βασι-

φ. 356.

1. χ. περιβαλλεῖν. 2. χ. ἀγάπη. 3. χ. ἀνακομισθείσης. 4. χ. ἐκείνης. 5. χ. ἀντήρκεσαι. 6. χ. τῶν. 7. χ. ἐφημίας. 8. χ. διαυχόντων.

λείων τὴν Θεοδώραν, τὰς τε τρίχας κείραι, καὶ φυλακὴν ταύτη, ὡσπερ εὐπρεπεστάτην τῶν σεμνοτέρων καὶ βασιλείων οἰκῶν ποιήσασθαι· γίγνεται γοῦν εὐθὺς ταῦτα, καὶ φθόνος τὰς ἀδελφὰς διελὼν. τὴν μὲν ἐν μείζονι, τὴν δὲ ἐλάττονι μὲν, σεμνοτέρῳ δ' ὅμως κατέσχε προσχήματι.

Ἔστεργε γοῦν ἡ Θεοδώρα τὰ δόξαντα καὶ οὔτε τὴν μεταμφιάσιν ἐδυσχέραινεν, οὔτε τὸ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἀκοινωνήτων. Ὁ μὲντοι γε αὐτοκράτωρ οὐ παντάπασι ταύτην τῆς προτέρας ἀπῆγεν αἰδοῦς, ἀλλὰ καὶ τινος αὐτὴν βασιλικῆς μέτοχον ἐποίητο χάριτος. Ἐπεὶ δὲ οὗτος μὲν ἐτεθνήκει, ὁ δὲ Μιχαὴλ τῶν σκήπτρων ἐπέιληπτο, τῆς τε βασιλίδος, ὡς ὁ λόγος ἐγνώρισε, βραχύν τινα χρόνον ἀναμείνας ἐπιέληστο, καὶ τῆς ἀδελφῆς παντάπασι κατολιγωρεῖ· ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος τὸν εἰμαρμένον¹ αἰῶνα πληρώσας ἀπῆλθεν, ὁ δὲ ἀνεψιὸς ἐλελήφει² τὸ κράτος, οὐδ' ἦτις ἐστὶν ἡ Θεοδώρα ἐγνώκει, οὐδ' εἰ³ βασιλείου ρίζης ἐβλάστησεν, ἀλλὰ τό γε καθ' ἑαυτὸν οὐδ' εἰ ἐγεγόνει αὐτῇ, οὐδ' εἰ ἐνταῦθα παρεληλύθει. Ἡ δὲ καὶ αὐτὴς⁴ ἔχουσα, μᾶλλον δὲ οὕτως ἐχόντων αὐτῇ τῶν αὐτοκρατόρων, οὐδέν τι πρὸς τὰς ἐκείνων ἀντεκίνει γνώμας, οὐ τυραννομένη μᾶλλον ἢ ἐκοῦσα. Ἡ μὲν οὖν προαφήγησις τῆς ὑποθέσεως αὕτη.

Περὶ τῆς τοῦ ὄχλου ἀπαγωγῆς πρὸς τὴν Αὐγούσταν Θεοδώραν.

Ὁ τοίνυν δῆμος, ὡς μοι λέλεκται, κατὰ τοῦ τυρηννεύσαντος στασιάσας καὶ δεδιὼς μὴ τι ἄλλως⁵ τὰ πράγματα ἔξουσι, καὶ ἡ τυραννικὴ αὐτοῦ κατισχύσει χεῖρ, καὶ οὐδέν τι πλέον τοῦ θορύβου γενήσεται, ἐπειδὴ τὴν πρώτην βασιλίδα ἐλεῖν οὐχ οἷός τε ἦν, τοῦ τυράννου ταύτην προκατασχόντος καὶ οἷον ἐλλιμενίσαντος, ἐπὶ τὴν ἀδελφὴν τρέπεται, ὡς δεύτερον αἷμα βασιλείων, οὐ ταρχυδῶς⁶

1. χ. ἡμαρμένον. 2. χ. ἐλελήκει. 3. χ. ἡ. 4. γρ. οὕτως. 5. χ. ἄλλω. 6. χ. τὰρ' ἀχ' ὁδοῖς.

οὐδὲ συγκεχυμένως, ἀλλ' ἓνα τῶν πατρῶων αὐτῇ θεραπόντων ὡσπερ τινὰ στρατηγὸν τῆς ἑαυτοῦ προσθήσας τάξεως, ἄνδρα τὸ μὲν γένος οὐχ Ἑλληνα, τὸ δὲ ἦθος τοῦ καλλίστου γένους, ἠρωϊκὸν δὲ τὸ εἶδος, καὶ τὸ σεβάσμιον ἐξ ἀρχαίας εὐτυχίας κεκτημένον, φάλαγγιν ὄλαις¹ σὺν φαλαγγάρχη γενναίῳ ἐπὶ τὴν Θεοδώραν ἀπέη. Ἡ δὲ τῷ ἀπροσδοκῆτῳ καταπλαγεῖσα, τὴν τε πρώτην πείραν ἀνένδοτος διαμεμενήκει, καὶ ἐν τοῖς ἀδύτοις ἑαυτὴν κατασχοῦσα ἀνήκοος πρὸς πᾶσαν διαμεμενήκει φωνῆν· ἀλλὰ τὸ πολιτικὸν στράτευμα, ἀπογνόντες² πρὸς τὴν πειθῶ, τὴν βίαν ἐπῆξεν αὐτῇ, καὶ τινες σπασάμενοι ἐγχειρίδια ὡς ἀναιρήσοντες ταύτην ὤρμησαν, εἶτα δὴ καὶ τολμήσαντες ἀποσπῶσι³ μὲν τοῦ ἀδύτου, ἐξάγουσι δὲ εἰς τὸ ὑπαιθρον, καὶ τινὰ τῶν λαμπροτέρων στολῶν ἐπεन्दύσαντες ἐφ' ἵππου τε καθίζουσι καὶ πρὸς τὸν μέγαν ναὸν τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας κύκλωσε⁴ συγκινούμενοι ἄγουσιν. Ἐντεῦθεν οὐχ ἡ τοῦ δήμου μόνη μερίς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔκκριτος ζύμπασα συνεπινενεύκει τῇ Θεοδώρᾳ, καὶ πάντες τοῦ τυράννου πάντῃ κατωλιγηρήσαντες⁵ βασιλίδα τὴν Θεοδώραν εὐφήμῳ στόματι κατιωνόμασαν.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἀποφυγῆς, καὶ περὶ τῆς αὐτῶν ἑκτυφλώσεως.

Ὡς δὲ τοῦτο ἐγνώκει ὁ τύραννος, δεισας μὴ ἀθρόον ἐπεληλυθότας αὐτοῦ που ἐν τοῖς ἀνακτόροις διαχειρίζονται, εἰς ναῦν τινὰ τῶν βασιλικῶν ἑαυτὸν ἐμβιδάσας καὶ τὸν θεῖον παραλαβὼν πρὸς τὴν ἱερὰν τῶν Δίου⁷ καταίρει μόνην, τό τε σχῆμα μεταβαλὼν ἰκέτου σχῆμα μεταλαμβάνει καὶ πρόσφυγος. Ὡς δὲ δῆλον ἐγεγόνει τοῦτο τῇ πόλει, εὐθὺς αἴρεται πᾶσα ψυχὴ μέχρι τούτου πεφοβημένη καὶ φρίττουσα· καὶ οἱ μὲν σῶστρα θεῶ ἀνέτιθουν, οἱ δὲ ἀνεφήμου⁸

1. χ. φάλαγγας ὄλαι. 2. χ. ἀπογνῶντες. 3. χ. ἀποσπῶση. 4. γρ. κυκλώσε. 5. χ. κατωληγορήσαντες. 6. χ. αὐτῶ. 7. γρ. τοῦ Στουδίου. 8. χ. ἀνεφήμου.

τὴν βασιλίδα, τὸ δ' ὅσον δημῶδες καὶ ἀγοραῖον χορούς τε συνίστασαν καὶ ἐπετραγῳδοῦν τοῖς γεγονόσιν, αὐτόθεν τὰ μέλη ποιούμενοι ¹. οἱ δέ γε πλείους ἐπ' αὐτὸν δὴ τὸν τύραννον ἀκαθέκτω δρόμῳ συνέθεον, ὡς κατακόψαντες, ὡς σφάζαντες.

Καὶ οἱ μὲν οὕτως · οἱ δὲ περὶ τὴν βασιλίδα Θεοδώραν φρουρὰν τινα ἐπ' αὐτὴν ² ἀφίαισι καὶ φρούραρχόν τινα τῶν γενναίων ³, ᾧ καὶ ἡ συνειπόμην ἐγγύθεν, φίλος τε ὢν ἐκείνῳ, καὶ εἰς βουλήν ἄμα καὶ πράξιν τῶν ἐγνωσμένων παραληφθεὶς · ἐπεὶ δὲ πρὸς ταῖς τύλαις τοῦ νεῶ ἐγεγόνειμεν ⁴, ἑτέραν αὐτοκέλευστον ὀρώμεν φρουρὰν, δημῶδη φάλαγγα κύκλωσε τὸν ἱερὸν περιειληφτότας οἶκον καὶ μονοῦ διουρῆσαι τοῦτον ἐθέλοντας · ὅθεν οὐδ' ἀπράγμων ἡμῖν ἢ πρὸς τὸν ναὸν ἐγένετο εἴσοδος · ὁμοῦ δὲ καὶ πολὺ τι πλῆθος συνερρῆσαν, τοῦ ἀλιτηρίου ⁵ καταβοῶντες καὶ πᾶσαν κατ' αὐτοῦ φωνὴν ἀφιέντες ἀσχήμονα.

Τέως δὲ καὶ αὐτὸς οὐ πᾶν τι συνεληλύθειν ἐπιεικῶς ⁶, οὐ γὰρ ἦν ἐπὶ τῇ βασιλίδι ἀνάληγτος, ἀλλὰ καμὲ βραχὺς τις ἐπ' ἐκείνον ὑπεκίνει θυμὸς · ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ ἱερῷ βήματι γεγονῶς, οὐ ἐκείνος ἐτύγγανεν ὢν, ἔθεασάμην ἄμφω τῷ ⁷ πρόσφυγε, τὸν μὲν βασιλεύσαντα αὐτῆς ἐπειλημμένον τῆς ἱεράς τοῦ λόγου τραπέζης, τὸν δὲ γε νωβελίσσιμον ⁸ ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ἐστηκότα | μέρους, μεταβεβλημένῳ καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ κατησχυμένῳ ⁹ παντάπασιν, θυμοῦ δὲ οὐδ' ὅτιοῦν ἔχνος ἐφύλαξα τῇ ψυχῇ, ὥσπερ δὲ τυφῶνι βληθεὶς αὐθις ¹⁰ εἰστήκειν καὶ ἀχανῆς, πρὸς τὴν καινοτομίαν μεταβεβλημένος τοῦ πράγματος · εἶτα δὴ συλλεξάμενος τὴν ψυχὴν, ἐπηρασάμην τῆς ἡμέτερας ζωῆς, δι' ἣν εἴωθε συμβαίνειν τὰ καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα · εἶτα δὴ ὥσπερ τινος ἐνδοθεν ἀναρρυσίσης ¹¹ πηγῆς, δακρῶν ῥοῦς ἀκατάσχετος προεχεῖτο τῶν ὀφθαλμῶν, τε-

φ. 357.

1. χ. ποιούμενος. 2. χ. αὐτὸν. 3. χ. γενναίων. 4. χ. ἐγεγόνει μὲν. 5. χ. ἀλιτηρίου. 6. χ. ἐπὶ εἰκός. 7. χ. τὸ. 8. χ. νωβελίσσιμον. 9. χ. κατησχυμένῳ. 10. χ. αὐθις. 11. φ. ἀναρρυσίσεις.

λευτῶντι δέ μοι καὶ εἰς στεναγμούς τὸ πάθος ἀπετελεύτησε. Τὸ μὲν οὖν εἰσεληλυθὸς πλῆθος κύκλωσε περιστάντες τῷ ¹ ἄνδρι, ὥσπερ δὴ τινες θῆρες καταδαίσασθαι τούτους ἐβούλοντο· ἐγὼ δὲ πρὸς τῇ δεξιᾷ τοῦ βήματος κυκλίδι ἐστῶς ² ἐποιούμην τὸν θρῆνον. Ὡς δὲ με εἶδον ἄμφω περιπαθῶς ἔχοντα καὶ οὐ πάντη ἐκπεπολεμωμένον ³ ἐκείνοις, ἀλλὰ δεικνύντά τι τοῦ ἐπικειοῦς σχήματος, πρὸς με ἄμφω συνεληλυθέτην· καὶ γὰρ βραχὺ τι μεταβαλὼν, πρῶτα μὲν κατητιώμην ἡρέμα τὸν νωβελλίσιμον ἐπ' ἄλλοις τε δὴ καὶ ὅτι συγκοινωνεῖν τῷ βασιλεῖ εἴλετο ἐπὶ τῆς ⁴ βασιλίδι κακώσεως, ἔπειτα καὶ αὐτὸν δὴ τὸν εἰληφότα τὸ κράτος ἠρώτησα ὅ,τι δήποτε πεπονθῶς παρὰ τῆς μητρὸς καὶ δεσπότιδος τοιοῦτον ἐκείνη πάθος ἐπετραγώδησε. Καὶ ἄμφω δὴ μοι ἀπεκρινάσθη· ὁ μὲν νωβελλίσιμος, ὡς οὔτε τῆς ἐπὶ τούτῳ βουλής τῷ ἀνεψιῷ ἐκοινωνήσεν, οὔτ' ἄλλως προὔτρέψατο· ἐπισχεῖν δέ φησιν, εἴ γε βουληθείην, κακοῦ τινος παραπολεαύκειν· οὕτω γὰρ ἦν ἀκατάσχετος οὗτος, πρὸς ἐκείνον ἐπιστραφεῖς, πρὸς ὃ βουληθείη καὶ ἐφ' ὅπερ ὀρμήσειεν· εἰ γὰρ οἴος τε ἦν ὀρμῆν αὐτοῦ ἀνακόψαι, οὐκ ἂν δὴ μοι τὸ γένος ζύμπαν ἐκέκοπτο καὶ πυρὸς καὶ σιδήρου ἔργον ἐγένετο!

Τοῦτο δὲ τί ποτέ ἐστι, βραχὺ τι διακόψας τὸν λόγον ἐρεῖν βούλωμαι· ἐπειδὴ τὸν ὀρφανοτρόφον ὁ βασιλεύων ἀπήλασεν, ὥσπερ δὴ τὸν τοῦ γένους στύλον κατενεγκῶν, τὸ ζύμπαν ἐκθεμελιούδην ἠπέιγετο, καὶ τὸ συγγενὲς ἅπαν, τοὺς πλείω εἰς ἡλικίας ἐληλυθότας ἀκμὴν καὶ ἀκριβῶς γενειάσαντας, πατέρας τε γεγονότας, καὶ τάξεις ἐμπιστευθέντας τῶν σεμνοτέρων ἀρχῶν, τῶν παιδογόνων μορίων ἀποτεμῶν ἡμιθανεῖς ἀφῆκε τῷ βίῳ· τὸν γὰρ προὔπτον ἐπ' αὐτοὺς αἰδούμενος θάνατον, ἐπεικειστέρα τομῇ ⁵ ἐβούλετο ἀνελεῖν.

Ὁ μὲν οὖν νωβελλίσιμος τοιοῦτω με λόγῳ ἡμείψατο· ὁ δὲ τυραννεύσας ἡρέμα τὴν κεφαλὴν ἐπισείσας καὶ μογισμόν ⁶ καὶ δάκρυον

1. χ. τῷ. 2. χ. ἐστῶς. 3. χ. ἐκπεπολεμωμένων. 4. χ. τῇ. 5. χ. τὸ μή. 6. χ. μόγιμου.

τῶν ὀφθαλμῶν ἐπαφείς, ἀλλ' οὐκ ἄδικος ὁ θεός, οὕτως εἰπὼν, καὶ μετ' ἡ δίκη¹ τῶν πεπραγμένων ποινὰς εἰσπράττεται! καὶ εἰπὼν αὐθις τῆς θείας τραπέζης ἐδράξατο· ἔπειτα δὴ καὶ τὴν τοῦ σχήματος ἐνόμως μεταμφιάσιν ἐπ' αὐτῷ γενέσθαι καταξιοῖ. Καὶ τελοῦνται ἄμφω τῆς μεταμφιάσεως τὸ μυστήριον· καὶ ἦσθην ὁμοῦ συντετριμμένω καὶ δειλιῶντε² καὶ τὴν τοῦ δήμου πεφοβημένω φορᾶν. Ἐγὼ μὲν οὖν ὦμην ἄχρι τούτου τὸν ταραχώδη προδήσεσθαι, καὶ τὴν γε σκηνὴν ἀπεθαύμαζον, καὶ τὴν τῶν παθημάτων χορείαν³ ἐξεπληττόμην· τὸ δὲ ἦν ἄρα βραχὺ τι προοίμιον χειρόνων τραγωιδιῶν· εἰρήσεται δὲ κατὰ μέρος ταῦτα.

Ἦδη γὰρ κλινοῦσης ἡμέρας ἐπίσταται τις ἀθρόον τῶν ἄρτι τὰς εὐχὰς⁴ κληρουμένων, ὡς ἀπὸ τῆς Θεοδώρας προστεταγμένον αὐτῷ ἐφ' ἕτερον τινα τόπον μεταστῆσαι τοὺς πρόσφυγας, εἶπετο⁵ δὲ αὐτῷ καὶ πληθὺς⁶ πολιτικὴ τε καὶ στρατιωτικὴ· καὶ προσπελάσας τῷ βήματι οὐ ἐκείνοι καταπεφεύγασιν, ἰταμωτέρα φωνῇ τὴν ἐξοδὸν αὐτοῖς προὔτρειπεν· οἱ δὲ, ὡς τό τε πλῆθος ἐωράκεισαν δημίων λόγους ἐπέχοντας καὶ τὸν ἄγοντα θεθέανται⁷ παραδεικνύντά τι τοῦ καιροῦ καὶ παρὰ τὸ ἦθος μεταβαλόντα⁸ πρὸς τὸ θρασύτερον, οὔτ' ἔφασαν ἐξελεύσεσθαι, καὶ τῶν ἀνεχόντων τὴν ἱεράν τράπεζαν κίωνων ἐδράξαντο εὐσθενέστερον· ὁ δὲ τοῦ θράσους ἀφέμενος ἐπιεικέστερον αὐτοῖς προσωμίλει, καθ' ἱερῶν τε ὁμνύς, καὶ πάντα λόγον κινῶν, ὡς οὔτε⁹ κακοῦ τινος πειραθῆσονται, οὔτε βαρύτερος αὐτοῖς ὁ πεμφθεὶς γενήσεται τοῦ καιροῦ· οἱ δ' ἄπαξ ἀποδειλιάσαντες καὶ πᾶσαν ἐκ τῶν παρόντων συμφορὰν ὑποπτεύσαντες, ἐξεκεκώφισαν ἐν τοῖς ἀδύτοις τυθήσεσθαι μᾶλλον ἐλόμενοι, ἢ ὑπαιθροὶ¹⁰ γεγονότες πάσης ἐπιεικειᾶς τυχεῖν. Ἐντεῦθεν ἐκείνος τῆς διὰ τῶν λόγων¹¹ πειθοῦς ἀπογνοῦς, ἐπὶ τὴν βίαν ἐλήλυθεν· ὡς δὲ προστά-

1. χ. ἡδίκη. 2. χ. δειλιῶνται. 3. χ. χορίαν. 4. γρ. ἀρχάς. 5. χ. εἶπε. 6. χ. πληθοῖς. 7. χ. θεθέαντα. 8. χ. μεταβαλλόντα. 9. χ. οὔται. 10. χ. ὑπεθροί. 11. τὸν λόγον.

ξαντος, χειρας ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος ἀνέτειναν, καὶ ἤδη καὶ παρανομεῖν ἐπεχειρήσαν, ὡς θῆρες αὐτοὺς τῶν ἱερῶν ἀπελαύνοντες, ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι πᾶσαν γοηρὰν¹ ἀφιέντες φωνὴν πρὸς τὴν ἱεράν ποιμνὴν ἀπέβλεψαν, προσλιπαροῦντες μὴ ἐκπεσεῖν τῶν ἐλπίδων, μηδὲ προσπεφυγότας² θεῶ, ἐκεῖθεν ἀπελαθῆναι πικρῶς· καὶ οἱ γε πλείους πρὸς τὸ ἐκείνων πάθος ἐδυσωπήθησαν, καὶ ἐναντιωθήσεσθαι μὲν τῇ τοῦ καιροῦ φορᾷ παντάπασι οὐκ ἐτόλμησαν, ὁμολογίας δὲ παρὰ τοῦ πλήθους προσειληφότες καὶ τοῖς τοῦ ἄγοντος ὄρκους πιστεύσαντες, ὡσπερὶ συνθήκας ποιούμενοι, ἐκείνους τε τούτῳ παρέθεσαν, καὶ αὐτοὶ συνείποντο τούτοις, ἴν' οὕτως | εἶπω, ἀπεληλαμένοις ἐπικουρήσαντες· ἀλλ' ἦν ἄρα οὐδὲν τὸ βοηθήσον ἐκείνοις, οὕτω τῶν πραγμάτων ἀντιπεριστάντων καὶ πᾶσαν ψυχὴν ἐπ' ἐκείνους ἐρεθισάντων³.

φ. 358.

Οἱ γὰρ περὶ τὴν Θεοδώραν τὸ τῆς ἀδελφῆς εἰδότες ζηλότυπον, καὶ ὡς βούλοιντ' ἂν ἀσμένως τῶν περὶ τὸν ἵππῶνά τινα ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου θεάσασθαι ἢ τὴν ἀδελφὴν κοινωνήσουσαν αὐτῇ τῆς ἀρχῆς, καὶ λογισμὸν εἰκότα λαβόντες, μὴ διὰ ταῦτα τῆς μὲν κατολιγώρησοι, ἐκεῖνον δὲ λαθραίως εἰς τὴν βασιλείαν αὐθις ἀναεῖβάσοι, μίαν ἅπαντες ψῆφον τιθέασιν, ἐκ μέσου τὸν πεφευγότα ποιήσασθαι. Τὸ μὲν οὖν θάνατον τούτου καταψηφίσασθαι οὐ πάνυ⁴ τοῖς ἐπιεικεστέροις ἤρεσκε, τὸ δ' ἄλλως πως ἀποσβέσειν αὐτοῖς τὰς ἐλπίδας μελετῶσι τε καὶ συντίθενται· καὶ ἀποστέλλουσιν ὅτι τάχιστα ἄνδρας ἰταμοὺς καὶ θρασεῖς, ἐγκεκελευσμένους, ἐπεὶδ' ἂν τούτους⁵ θεάσονται ἕξω τοῦ θείου γεγονότας σηκοῦ, σιδήρω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξελεῖν.

Οἱ μὲν οὖν ἡδῆ⁶ ἐξήσαν τοῦ νεῶ, πομπὴ δὲ αὐτοὺς ὑποδέχεται ἄτιμος· ἡ γὰρ πληθὺς προσπαίξαντες τούτοις ὅποσα⁷ εἰκὸς τῷ καιρῷ, καὶ τὰ μὲν σὺν γέλῳ τούτοις ἐπισκιρτῶντες, τὰ δὲ ὑπο-

1. χ. γοῖράν. 2. χ. προσπεφυγέτας. 3. χ. αἰρεθισάντων. 4. χ. πάνοι. 5. χ. τούτοις. 6. χ. ἦδει. 7. χ. ὀπῶσα.

κινούντος αὐτοὺς τοῦ θυμοῦ, ὡς διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐξάγουσιν ἄξοντες· οὐ πῶ δὲ πολλὴν προιοῦσιν ὁδὸν, ὑπαντιάζουσιν αὐτοῖς οἷς ἐτέταλτο¹ ἐναποσβέσαι τούτοις τὰ ὄμματα. Καὶ δὴλην τὴν ψῆφον πεπονηκότες, οἱ μὲν ἐπὶ τούτῳ παρεσκευάζοντο καὶ τὸ σιδήριον ἔθηγον· τοῖς δὲ, ἐπειδὴ τὸ κακὸν εἰς ὧτα² ἐλήλυθε καὶ οὐδὲ μία τις καταφυγὴ ἤλπιστο, τῶν μὲν ἀνευφημησάντων³ ἐπὶ τοῖς δόξασι, τῶν δὲ μὴ ἀντεπιχειρούντων τοῖς ψηφισθεῖσιν, ἐπεσχέθη τε εὐθὺς ἡ φωνὴ καὶ μικροῦ δεῖν ἐτεθνήκεσαν, εἰ μὴ τις ἀνὴρ αὐτοῖς⁴ ἐκ τῆς γερουσίας ἐγγύθεν συμπαραστάς παρεμυθεῖτο τὴν συμφορὰν καὶ ἀνεκαλεῖτο καταβραχὺ ἀπαγορεύσασαν τὴν ψυχὴν.

Ἄλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς ἦττων καὶ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν συμφορῶν γεγωνῶς⁵ τὴν αὐτὴν διὰ παντὸς τοῦ κακοῦ ἐδείκνυε διαθέσειν τῆς ψυχῆς, τὰ μὲν οἰμώζων, τὰ δ' ἐπικοπτόμενος τὴν φωνὴν, καὶ προσλιπαρῶν⁶ εἰ πού τις αὐτῷ προσέλθοι, ἐπεικῶς θεοκλυτῶν, χεῖρας ἰκέτιδας αἴρων πρὸς οὐρανὸν, πρὸς νέων⁷, πρὸς ὄντιναοῦν. Ὁ δὲ γε θεῖος τοῖς αὐτοῖς μὲν καὶ οὗτος ἐχρήτο πρότερον, ἐπεὶ δὲ παντάπασιν ἀπέγνω τὴν σωτηρίαν, ἦν δὲ καὶ τὸ ἦθος ἐμβριθέστερός τε καὶ εὐσταθέστερος καὶ πρὸς τὸ ρεῦμα τῆς ψυχῆς ἀντιφερόμενος, ἐπιρρωσάμενος ἑαυτὸν καὶ οἷον πρὸς τὴν τῆς συμφορᾶς ἀνθοπλίστας φορὰν γενναϊότερον ἐφεστήκει τοῖς πάθεσι· καὶ ἐπειδὴ τοὺς δεημίους τεθέαται ἱκανῶς ἐπὶ τοῦργον παρασκευασθέντας, πρῶτον ἑαυτὸν τῇ τιμωρίᾳ ἐπιρρίπτει καὶ ταῖς φονώσασιν πρόσεισι χερσὶν ὀμαλῶς· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ὄλως μεταίχμιον⁸ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης φάλαγγος, ἀλλ' ἕκαστος τῶν παραγενομένων πρῶτος ἐβούλετο θεωρὸς τῶν τιμωρουμένων γενέσθαι, ὁ νωβελλίσιμος ἀτρέμα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιστρέψας εἰς ποῦ ἴδοι τὸν ἐπιτετραμμένον τὴν τραγωδίαν, « ἀλλὰ σύ γε, φησὶ, τὴν φάλαγγά μοι διάστησον, ὅπως ἂν σοι γενναϊότερον φανεῖν τὴν συμφορὰν ὑφιστάμενος ». Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ δῆμος⁹

1. γρ. ἐνετάτατο. 2. χ. ὧτα. 3. χ. ἀνευφημησάντων. 4. χ. αὐτῆς. 5. χ. γεγωνός. 6. χ. πρὸς λιπαρῶν. 7. χ. νέων. 8. χ. μετάχμι. 9. γρ. δήμιος.

καταδουλοῦσιν αὐτὸν ἐπεχειρεῖ, ὅπως ἂν μὴ κινουῖτο τυφλούμενος, « σὺ δὲ φησιν, ἀλλ' ἦν ἴδης οὕτω ποιῶντα, καὶ προσπατάλευσον! » Καὶ εἰπὼν ὑπτιάζει τῇ γῆ, μήτέ τι τοῦ χρώματος ἀλλοιωσας, μήτε φωνὴν ἀφίεις, μήτε στεναγμὸν ἀποπέμψας, ἀλλὰ μὴ δ' ὅτι ζῆ πιστευόμενος. Τῷ¹ μὲν οὖν καταμέρος οἱ ὀφθαλμοὶ διεκόπτοντο· ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐφ' ἐτέρῳ πάσχοντι τὴν οἰκίαν προτυπούμενος συμφορὰν, τὸ ἐκείνου πάθος ἐπλήρου ἐν ἑαυτῷ, τὼ χεῖρε κροτῶν, μᾶλλον δὲ ταῖς χερσὶ τύπτων τὸ πρόσωπον καὶ μυκώμενος² γοερῶς.

Ὁ μὲν οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκοπεῖς ἀνέστη τε τοῦ ἐδάφους καὶ τινι τῶν οἰκειοτάτων ἐπερεισθεῖς, τοῖς τε προσιοῦσιν ὠμίλει θαρραλεώτερον, καὶ ὡς οὐδὲν ἦν αὐτῷ εἰ καὶ τεθνήξαιτο, τοῦ καιροῦ γίνεταί δυνατότερος. Τὸν δὲ βασιλεύσαντα, ἐπειδὴ ἀποδειλιάσαντα ὁ τιμωρὸς ἐθεάσατο καὶ πρὸς λιπαρήσεις ἀποκλιθέντα, δεσμεῖ ἀσφαλέστερον καὶ κατέχει ῥωμαλεώτερον³, ὅπως ἂν μὴ σπαράττοιτο τιμωρούμενος· ἐπεὶ δὲ τούτῳ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξερρῦθησαν, λήγει τοῖς πολλοῖς τὸ πολὺ θράσος ἐκεῖνο καὶ ἡ ἐπ' ἐκείνους ὀρμή. Καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ που προαναπαύουσιν, αὐτοὶ δὲ πρὸς τὴν Θεοδώραν καὶ αὐθις συνώρμησαν· καὶ δυοῖν βασιλίδαιν τὴν μὲν ἡ βασιλείος εἶχεν αὐλή, τὴν δὲ ὁ μέγας τῆς θείας Σοφίας περίβολος.

Οἱ δὲ τῆς πρώτης βουλῆς οὐκ εἶχον ὅπη μᾶλλον προνεύσειαν⁴. τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλείων διὰ τὴν πρεσβυγένειαν κατεσέβοντο, τὴν δ' ἐπὶ τοῦ νεῶ, ὅτι δι' αὐτῆς ἡ τυραννὶς καταλέλυτο, καὶ αὐτοὶ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας οὐκ ἀπεγνώκεισαν. Ἀμφήριστον⁵ οὖν αὐταῖς ἐγεγονέει τὸ κράτος· ἀλλ' ἡ τὴν ἡλικίαν πρεσβεύουσα ἀδελφὴ λυεῖ τούτοις τὸ τῆς γνώμης ἀμφίβολον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τότε πρῶτον ἀσπάζεται καὶ ἀγκαλίζεται⁶ εὐμενῶς, καὶ τὸν τῆς βασιλείας κληρὸν ἑαυτῇ τε κάκεινῃ συνδιαίρει· καὶ οὕτως αὐτῇ

1. χ. τὸ. 2. χ. μυκόμενος. 3. χ. ρωμαλαιότερον. 4. γρ. προσνεύσειαν. 5. χ. ἀμφίρηστον. 6. χ. ἐγκαταλίεται.

φ. 359.

συνομολογήσασα τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν, σὺν λαμπροτάτῃ πομπῇ ἐφ' ἑαυτὴν προσκαλεῖται, καὶ κοινωνὸν | τοῦ κράτους ποιεῖται. Καὶ ἡ μὲν οὕτως· ἡ δὲ γε Θεοδώρα οὐ πάντῃ τὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν αἰδῶ ἀποτίθησιν, οὐδὲ τὸ πρεσβεῖον ἀφαιρεῖται τοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ τοῦ σεμνοτέρου ταύτῃ παραχωρεῖ σχήματος, ἔν' ὁμοῦ καὶ συμβασιλεύει καὶ ὑπόκειται τῇ ἀδελφῇ.

ΤΌΜΟΣ ἘΚΤΟΣ.

Περίσταται οὖν ἡ βασιλεία ταῖς δυοῖ ἀδελφαῖς, καὶ τότε πρῶτον ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος θεάεται γυναικωνίτην ¹ μετασχηματισθεῖσαν εἰς βασιλικὸν βουλευτήριον, καὶ τό τε πολιτικὸν πλῆθος, τό τε στρατιωτικὸν συμφωνοῦντας ὑπὸ δεσπότισι, καὶ μᾶλλον αὐταῖς πειθομένους, ἢ εἰ τις βλωσυρὸς ² αὐτοῖς προσεκάθητο καὶ ἐπέταττε σοβαρώτερον. Οὐ γὰρ οἶδα εἴ τι ἕτερον γένος ὡς τὸ περὶ ἐκείνας ἠγάπηται τῷ θεῷ, καὶ θαυμάζω κατανοῶν, ὅτι μὴ ἐνόμως αὐταῖς τῆς ρίζης παγείσης καὶ φυτευθείσης, ἀλλὰ φόνοις καὶ αἵμασιν, οὕτω τὸ φυτευθὲν ἐξηνηθήκει καὶ | τοσαύτας προὔβαλλετο βλάστας, καὶ ἐκάστην μετὰ τοῦ βασιλείου καρποῦ, ὡς μὴ ἔχειν ἐτέρας ἀντισυγκρίναι ταύταις, οὔτε πρὸς κάλλος, οὔτε πρὸς μέγεθος· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς λόγος ἕτερος παρεμβέβληται τῷ συγγράμματι.

Αἱ γοῦν ἀδελφαὶ μόναι τέως βασιλεύειν ἐλόμεναι, οὔτε διὰ νέων προστατῶν καθίστασιν τὰ βασίλεια, οὔτε καινοτομεῖν ἀθρόον τὰ ὑπάρξαντα ἐπεχείρησαν, ἀλλὰ μόνους τοὺς ἀπὸ τοῦ τυραννικοῦ γένους μεταστησάμεναι, τοῖς ἄλλοις, ὡς πιστοτάτοις καὶ πατρῶαν

1. χ. γυναικωνίτην. 2. χ. βλωσυρὸς.

αὐταῖς¹ τηροῦσιν εὐνοίαν, ἐχρῶντο πρὸς τὰς ἀρχάς· οἱ δεδιότες² μὴ τινα ἑαυτοῖς ἐς τὸν μέλλοντα χρόνον προενεχθεῖν ἐγκλήματα, ἢ τῆς τῶν καθηκόντων³ καινοτομίας, ἢ βουλευμάτων ἀλογίστων, ἢ πράξεων ἀθεμίτων, περὶ πάντων ἠκρίβουν στρατιωτικῶν τε ὁμοῦ καὶ πολιτικῶν πραγμάτων, καὶ ὡς ἐνὸν ἀμφοτέραις τὸ καθήκον ἀπένειμον. Σχῆμα δὲ βασιλείας ταῖς ἀδελφαῖς ἐποιοῦντο ὅποιον καὶ τοῖς φθάσασιν εἰθιστο αὐτοκράτορσι· προκάθητο γὰρ ἄμφω τοῦ βασιλικοῦ βήματος ἐπὶ μιᾶς ὥσπερ γραμμῆς βραχύ τι πρὸς τὴν Θεοδώραν παρεγκλιούσης, καὶ ἀγχοῦ μὲν οἱ ραβδοῦχοι καὶ ξιφηφόροι καὶ τὸ γένος ὅσοι τὸν πέλεκυν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου κραδαίνουσι· τούτων δὲ ἐνδοτέρω μὲν τὸ ἄγαν εὐνούστατον καὶ οἱ διαχειριζόμενοι τὰ καθήκοντα· περιστεφάνου δὲ αὐτὰς ἔξωθεν ἕτερα τις δορυφορία δευτέραν ἔχουσα τάξιν τῆς πιστοτέρας, σὺν αἰδοῖ ζύμπαντες καὶ βλέμματι ἀπερειδομένῳ πρὸς τὴν γῆν· μεθ' οὓς ἡ πρώτη βουλὴ καὶ ἡ τάξις ἡ ἔκκριτος, καὶ ἐφαξῆς οἱ τὰ δευτερεῖα λαχόντες καὶ αἱ τριττύες⁴, στιχηδὸν πάντες καὶ συνηρμοσμένοι ἐκ διαστήματος· καὶ ἐπὶ τούτοις τὰλλα ἐγένετο, δικῶν διαλύσεις, δημοσιῶν ἀμφισθητήσεις, ἢ συνεισφοραὶ, χρηματισμοὶ πρέσβεων, ἀντιλογίαι, ἢ συνομολογίαι, καὶ τὰλλα ὅποσα τὴν βασιλείαν οἶδε πληροῦν. Καὶ ὁ μὲν πλείων λόγος παρὰ τῶν τὴν ἀρχὴν διατιθεμένων ἐγένετο, δεῆσαν δὲ ποτε καὶ αἱ βασιλίδες ἡρεμαῖα φωνῇ προσέταττον, ἢ ἀπεκρίνοντο, τὸ μὲν τοι καὶ διδασκόμεναι καὶ παρὰ ζυγιέντων λαμβάνουσαι, τὸ δὲ τοι⁵ καὶ τοῖς οἰκεῖοις λογιμοῖς ἀποχρῶμεναι.

Ἴνα δέ τι καὶ περὶ τῶν ἡθῶν ταῖν⁶ βασιλίδαιν ἀναδιδάξω τοὺς οὐκ εἰδότας, ἡ μὲν πρεσβυτέρα τὴν ἡλικίαν Ζωὴ ἐτοιμοτέρα ἦν τὴν ψυχὴν πρὸς ἐνθύμημα, βραδυτέρα δὲ τὴν γλῶτταν πρὸς ὁμιλίαν· τῇ δὲ γε Θεοδώρα ἄμφω ἀντίστροφα, οὔτε γὰρ ταχὺ

1. χ. αὐτοῖς. 2. χ. οἱ δὲ διότες. 3. χ. καθ' ἡκόντων. 4. χ. τριτύαις. 5. χ. τι. 6. χ. τῶν.

ἐπεδείκνυ τὰ βούλευμα τῆς ψυχῆς, καὶ ἄπαξ εἰς ὀμιλίαν¹ ἐκυτῆν ἀφιείσα ἐσωμύλετο δοκίμῳ καὶ διεγειγεμένη φωνῇ· καὶ ἡ μὲν Ζωὴ ἐπιρρηπῆς ἦν πρὸς ὅ τι καὶ βουληθείη, καὶ τὴν χεῖρα πρὸς ἄμφω ἠτοίμαστο κατὰ τὸ ἴσον ὀξύτατα, θάνατον φημί καὶ ζῶν, καὶ ἔρχει κατὰ τοῦτο τὸ μέρος κύμασι θαλαττίοις καὶ ἀπαιωροῦσι τὴν ναῦν καὶ αὖθις βαπτίζουσιν· οὐ μέντοι γε ἐκ τοιούτων ἡ Θεοδώρα κεχαρακτῆριστο, ἀλλ' ὀμαλὸν εἶχε τὸ φρόνημα καὶ καθ' ἕτερον μέρος, ἔν' οὕτως εἶπω ἀμβλύ· καὶ ἡ μὲν ἀφειδῆς ἦν τὴν χεῖρα καὶ οἷα² θάλατταν αὐθημερὸν ἐξαντλήσαι ψιγμάτων χρυσῶν περιπλήθουσαν, ἡ δὲ ἠρίθμει τοὺς στατήρας διδοῦσα, τὸ μὲν τοι³ οὐδ' ἔχουσα τῶν πηγῶν ἀπαντλεῖν ἀφθόνως, τὸ δὲ καὶ ἐγκρατεστέραν πως περὶ τούτῳ κληρωσαμένη ψυχὴν. Καὶ ἵνα γε μὴδὲν περικαλυψάμενος εἶπω, οὐ γὰρ ἐγκωμιάζειν νῦν⁴ ἐπιβέβληται, ἀλλ' ἱστορίαν ἀκριβῆ ζυντιθέσαι, οὐδὲ μιᾶ τὸ φρόνημα πρὸς ἀρχὴν αὐτάρκης· οὔτε γὰρ οἰκονομεῖν εἶδεσαν⁵, οὔτε στερροτέροις λογισμοῖς χρῆσθαι περὶ τὰ πράγματα, τὰ πλείεστα δὲ τὰ τῆς γυναικωνίτιδος παίγνια τοῖς βασιλικῶν κατεκίρων σπουδάσμασι· καὶ αὐτὸ⁶ δὲ τὸ τῆς πρεσβυτέρας τῶν ἀδελφῶν παρὰ πολλοῖς τήμερον εὐφημούμενον, ὅτι δὴ πολλοῖς καὶ ἐπὶ πολλοῖς χρόνοις ἀφθόνως διδοῦσα ἐξήρκεσε⁷, τοῖς μὲν εἰληφόσιν ἤδη ἐξ ὧν εὐπεπόθησαν εἰς ἔπαινον καθέστηκεν ἀφορμῇ, τὸ δὲ τὰ πάντα διαλυηγόμενον καὶ τὴν Ρωμαίων τύχην εἰς τὸ ὑστατον καθελὸν⁸, οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο πρωταίτιον γέγονε· χαρακτηριστικωτάτη μὲν γὰρ τὸ εὐεργετεῖν τοῖς βασιλεύουσιν ἀρετὴ, ἀλλ' εἰ μὲν συγκρίσει τὸ πρᾶγμα γίνοιτο καὶ παραλαμβάνοιτο καιρὸς τε καὶ τύχη καὶ ἡ τῶν προσώπων διαφορὰ, ἡ πρᾶξις ἀξιοζήλωτος, τούτων δὲ μὴ διακρινομένων |, ἡ δαπάνη κενόσπουδον.

Τοῖς τε ἤθεσιν οὕτως αἱ ἀδελφαὶ διηροῦντο, καὶ τὴν μορφήν ἐπὶ

1. χ. ὀμιλία. 2. χ. οἷα. 3. χ. τι. 4. χ. ἔν. 5. χ. ἤδεσαν. 6. χ. ἀπὸ. 7. ἐξήρκεσαι. 8. καθελῶν.

πλέον παρήλλαττον · ἡ μὲν γὰρ τῷ χρόνῳ πρεσβεύουσα περιπλη-
 θεστέρα τὴν φύσιν ἐτύγγανεν οὔσα, καὶ τὴν ἡλικίαν οὐ πάνυ ἀνα-
 δεδράμηκεν, ὀφθαλμός τε αὐτῇ μέγας ὑπὸ βλοσυρᾶ¹ τῇ ὀφρύϊ²
 διέσχιστο, καὶ ἡ ῥίς ἀπεκρέματο³ βραχύ τι καμπτομένη καὶ ὅσον
 μὴ κάμπτεσθαι, τὴν τε κόμην εἶχε ξανθὴν, καὶ τὸ σῶμα δι'
 ὄλου λάμπων⁴ λευκότητι · αἱ δὲ τῶν χρόνων αὐτῇ περίοδοι ἐν
 ὀλίγοις τισὶ συμβόλοις ἀπεσημαίνοντο · εἰ δὲ τις αὐτῇ τὴν εὐ-
 ρυθμίαν τῶν μελῶν διαθρήσειε, μήπω εἰδώς ὅ τι ὀρώη, ἠδῶσαν
 ἄρτι προσεῖπεν · ἐρυσσοῦτο γὰρ οὐδὲν αὐτῇ μέρος τοῦ σώματος,
 ἀλλὰ λείων τὸ ζύμπαν καὶ ἀποτεταμένον, καὶ ῥυτίς οὐδαμοῦ χα-
 λαρά. Ἡ δὲ γε Θεοδώρα ἐπιμηχεστέρα τε τὴν ἡλικίαν ἐτύγγανεν
 οὔσα, καίπερ ὠπτισμένη τὸ σῶμα, τό τε πρόσωπον ἐνδεῶς ἔχουσα
 καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν σῶμα ἀσύμμετρον, ἐτοιμοτέρα δὲ καὶ τὴν
 φωνὴν ὡς μοι εἶρηται καὶ τὴν κίνησιν · καὶ γοργὸν μὲν οὐχ ὀρώσα,
 ἐπίχαρες⁵ δὲ καὶ σὺν γέλῳτι, καὶ πρὸς πᾶσαν φωνὴν ἐπιτρέχουσα.

Τοιαῦτα μὲν ἀμφοῖν καὶ τὰ φρονήματα καὶ τὰ σώματα · τὸ δὲ
 τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα ἐδόκει μὲν τῆνικαῦτα σεμνότερον ἀποδεικνύεσθαι
 καὶ πρὸς ἀξίωσιν αἶρεσθαι, τῶν πλειόνων ἀθρόως ὥσπερ ἐν σκηναῖς
 σχήμασι μεταμορφουμένων πρὸς τὸ λαμπρότερον, τό τε τῶν ἐπι-
 δόσεων μέγεθος οἷον οὐδέ ποτε, τῆς βασιλίδος μάλιστα Ζωῆς οὐ
 τὰς πηγὰς μόνον ἀναστομούσης τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, ἀλλὰ
 καὶ εἴ τις λιβάς ἐν αὐτοῖς κατέκρυπτο καὶ ταύτην προχεούσης
 ἐκτός · τὰ δὲ οὐδὲ παρείχετο, ἀλλ' ἐσυλάτο, ἢ διηρπάζετο · ἦν δ'
 ἄρα τὸ ζύμπαν καὶ ὁ ἐς τὸ ἄγαν μετεωρισμὸς ἀρχὴ τῆς τῶν πραγ-
 μάτων ἐς τὸ ἀντίθετον καταγωγῆς τε καὶ ταπεινώσεως · ἀλλὰ
 τοῦτο μὲν οἷον ἐν μαντίαις καὶ τῶν συνετωτέρων ταῖς ὑπολήψεσι.
 Τὰ μέντοι γὰρ τῶν στρατιωτῶν ἄθλα καὶ οἱ τῆς στρατηγίας
 πόροι ἐφ' ἐτέροισι οὐδὲν δέον μετεκινουῖντο καὶ μετετίθεντο (πλήθος

1. χ. βλοσυρῶ. 2. χ. ὀφρύϊδι. 3. γρ. ὑπεκρέματο, 4. λάμπων. 5. γρ. ἐπίχαρις.

οὔτοι κολάκων καὶ ἡ τηνικαῦτα τῶν βασιλίδων δορυφορία), ὥσπερ ἐπὶ τούτοις τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοὺς βασιλείους θησαυροὺς χρημάτων ἐμπεπληκός.

Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς δοκεῖ νῦν πρῶτον τὰ περίξ ἡμῶν ἔθνη ἐπὶ τὰ Ρωμαίων κεγύσθαι ὄρια ἀθρόον καὶ παρ' ἐλπίδα ἐπεισκωμάσαντα ¹, ἐμοὶ δὲ τότε τὸ δωμάτιον καταλέλυται, ὀπηνίκα καὶ οἱ περισφίγγοντες τοῦτο δεσμοὶ διαλύονται· εἰ δὲ ² οἱ πολλοὶ μὴ ἡσθάνοντο ³ τὴν ἀρχὴν τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης ὑποθέσεως ἐπεφύετο καὶ συνίστατο, καὶ ἡ τηνικαῦτα τῶν νεφῶν συνδρομὴ τὸν μέγαν νῦν προκατεσκευάκεν ὑετόν· ἀλλ' οὐπω περὶ τούτων.

Περὶ τῆς βουλῆς τῆς Ζωῆς τοῦ τίνα ἀν' ἀγάγοι ⁴ εἰς τὴν βασιλείαν.

Εἰρήσεται δὲ ἐν τοῖς ἐξῆς ἀληθέστερόν τε καὶ συνετώτερον. Ἔδει μὲν γὰρ εὐθύς τοῖς πράγμασι γενναίας καὶ ἔμφρονος διοικήσεως καὶ ἐπιστασίας ἀνδρός, καὶ κατὰ χεῖρα γενναίου καὶ δοκιμωτάτου τοῖς πράγμασι, μὴ τὸ ἐνεστῶς μόνον ὀρῶντος, ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἀλόγιστον παρελήλυθεν καὶ ὅ,τι ἐκεῖθεν ἀναφυήσεται, καὶ προσεπιχειρεῖν τοῦ μέλλοντος καὶ πόρρωθεν ἵστασθαι καὶ πρὸς πᾶσαν ἐμβολὴν τε καὶ ἔφοδον· ἀλλὰ τὸ φίλαρχον ἢ τὸ ἀναρχον, καὶ ἡ δοκοῦσα ἐλευθερία, καὶ τὸ μὴ ὑπὸ λογισμοῖς ⁵ εἶναι, καὶ ἡ τοῦ πλείονος ἔφεσις τὸν βασιλικὸν ἀνδρῶνα γυναικωνῆτιν πεποιήκεν. Ἄλλ' οὐδὲ οὕτω τοῖς πολλοῖς ἠδραστο τὰ βουλευόμενα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἄλλη τις ἐπ' ἄλλη φήμη διεθρυλλεῖτο ⁶, ἢ συμβαίνουσα ἢ ἐναντίως ἔχουσα· οἱ μὲν γὰρ τῇ Θεοδώρᾳ τὴν ἀρχὴν προσήκειν ἐνόμιζον, ἄτε καὶ αἰτίῳ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας καὶ οὐπω εἰς πείραν

1. χ. ἐπισκωμάσαντα. 2. χ. οἱ δὲ. 3. χ. ἡσθάνοντο τὸ. 4. χ. ἀγάρι. 5. χ. ὑπολογισμοῖς. 6. χ. διεθρηλλεῖτο.

ἐλθούσῃ ἀνδρός, τοῖς δὲ ἡ ἐτέρα τῶν ἀδελφῶν καταλληλωτέρα ¹ ἐδόκει τῷ κράτει, ὡς καὶ τὸ σεμνότερον ἤδη προσιληφύια, καὶ τὸ φιλότιμον ἀνυπέβλητον ἔχουσα.

Ἐπεὶ τοιγαροῦν οὕτω τοῖς πολλοῖς αἰ φῆμαι διεμερίζοντο, προλαμβάνει τὰς τῶν πολλῶν δόξας ἢ πρεσβεύουσα ἀδελφή καὶ εἰς αὐτὴν αὐθις ὄλην ἀναρτᾷ τὴν ἀρχὴν· εἶτα δὴ ἐσκοπεῖτο καὶ ἐκρίνετο ὁ καὶ τῷ γένει λαμπρότερος καὶ τὴν τύχην ἐπισημότερος, εἴ τε ἐκ τῶν συγκλητικῶν θρόνων οὗτος εἴη, εἴ τε τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων. Ἦν δὲ τις ἀνὴρ τὸ τηνικαῦτα μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ εἶδος οἷος οὐκ ἄλλος, ὃ πατρὶς μὲν ἡ Θάλασσα, χωρίον ἐπισημότατον, Κωνσταντίνος δὲ τοῦνομα, ὥσπερ εἰς ἀρχικὸν ὄγκον παρεσκευασμένος παρὰ τῆς φύσεως· οὕτω γὰρ δεκαέτης ἐγεγόνει καὶ ἡ φήμη τοῦτον εἰς τὴν κρείττονα ἦρεν ὑπόληψιν· ἐδεδοίκεσαν γοῦν τὸν ἄνδρα οἱ βασιλεύοντες καὶ πάντες αὐτῷ τὴν εἰς τὰ βασιλεία πορείαν ἀπέφραττον, ὁ δὲ γε Παφλαγῶν Μιχαὴλ καὶ κατακλείσας εἶχεν, οὐ μᾶλλον ἐκείνον δεδιώς ἢ ² τοὺς πολλοὺς ἐπ' αὐτῷ· ὀρθὴ γὰρ ἡ πόλις ἐγεγόνει ἰδοῦσα τὸν ἄνδρα, καὶ μετεώριστο ὡς αὐτίκα τι ὑπὲρ αὐτοῦ διαπραξάσα· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν φρουρίῳ καθείρξας ἐφύλαττεν· ὁ δὲ γε μετ' ἐκείνον βασιλεύσας ἀνεψιός, ὁμοῦ τε τοῖς βασιλικῶς θρόνοις ἐγκαθιδρύθη, καὶ σβεννύει τούτῳ τὴν τῆς βασιλείας ὑπόληψιν· μετασχηματίζει | γὰρ αὐτῷ τὴν περιβολὴν, καὶ μετὰ τῶν μελαμφορούντων ἰστᾷ ³, οὐχ ὡς εὖνους συμβιδάζων θεῷ, ἀλλ' ὡς δύσνους ἀπάγων τοῦ ὑπονουμένου σκοποῦ· ἀλλ' ὁ μὲν ἔστεργε τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ καιρὸς τοῦτον ἐκάλει πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ εἶχε τοῦ τὸ σχῆμα μεταβαλεῖν ἐγγὺς τὸ ⁴ παράδειγμα· ἡ γὰρ βασιλὶς τὸ πρῶτον παθοῦσα, ἐπεποτήκει τὸ δεύτερον· καὶ προήχθη ταύτῃ ἐπ' ἄλλο τι μεταβεβλημένος· ἀποτομώτερον δὲ τοῖς λόγοις χρησάμενος καὶ γενναιοτέρων ἐνθυμημάτων περὶ τῆς βασιλείας ἀψάμενος, καὶ μηδὲν τι τοῦ γενναίου καθυφεῖς

φ. 381.

1. χ. καταλληλωτέρα. 2. χ. ἡ. 3. χ. ἰστᾷ. 4. χ. τῷ.

λήμματος, ἴδυστυχέστερος τοῖς πολλοῖς ἔδοξε καὶ τὸ ἦθος βαρύτερος, καὶ τῶν προσδοκιῶν ἀπίσθη ὑποπτευθεὶς.

Αὐθις οὖν αἱ ψῆφοι μετεκυβεύθησαν· ἀνὴρ οὗτος τὴν μὲν τύχην οὐ πάνυ διάσημος, τὸ δὲ εἶδος ἀξιοματικὸς καὶ λαμπρὸς· ὑπογραμματεῶν δὲ τῷ βασιλεῖ Ρωμανῷ, οὐκ ἐκείνῳ μόνῳ προσηκῶν ὤπτο τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ καὶ τῇ βασιλίδι ἐρασιμώτατος ἔδοξεν, ἔνθεν τοι καὶ αἰτίαν ἔσχεν, ὡς λεληθότως τῷ ἀνδρὶ πλησιάζοι. Ὁ μὲν οὖν Ρωμανὸς οὐ πάνυ ζηλότυπος ὢν¹, καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην φήμην λασιόκωφος γέγονεν· ὁ δὲ γε Μιχαὴλ μεθιστᾶ τοῦτον τῶν βασιλείων, καὶ σχήματι σεμνοτέρας ἀρχῆς ἀπάγει τῆς πόλεως· ἐνενεύκει γοῦν πρὸς τοῦτον ἡ βασιλὶς, καὶ μετὰ κλητος γεγονῶς ὠμίλησε τῇ βασιλίδι, πρὸς τὸ ἐκείνη ἀρέσκον τὸ ἦθος μεταμορφώσας· καὶ ἤδη πρὸς αὐτὸν πάντες ἐπιρρεπεῖς ἐγεγόνεισαν, ἀλλ' ἀφαρπάζει νόσος² ἄθροον καὶ τῶν ἐλπίδων ἐπάγει. Ἐμελλε δ' ἄρα τῶν σκήπτρων ἐγγρατῆς εἶσεσθαι ὁ τοῦ Θεοδοσίου παῖς Κωνσταντῖνος, ῥίζης ἀρχαίων³ τῶν Μονομάχων τελευταῖος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν βλαστὸς, περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ἐπιρρεύσει λόγος, ἐπειδὴν εἰς τὸ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνου πέλαγος ἀφῶμεν αὐτούς· χρόνον τε γὰρ πλείω τῶν μετὰ τὸν⁴ Βασίλειον ἀρξάντων βεβασιλευκεῖ, καὶ πλείστα τῶν ἄλλων ἐπεπράξει, τὰ μὲν ἐκείνων κρείττονα, τὰ δὲ καὶ χεῖρω καταπολύ· τί γὰρ δεῖ μὴ τ' ἀληθῆ λέγειν; ἐγὼ τε εὐθύς ἐκείνῳ βεβασιλευκότητι ὑπηρετηκῶς⁵ διὰ πάντων καὶ εἰς τὴν κρείττω⁶ τάξιν ταχθεὶς, πιστευθεὶς τε τὰ τιμιώτατα, ὥστε μηδὲν ἀγνοεῖν⁷ μεθ' ὧν εἰς προὔπτον ἐτετελέκει, μεθ' ὧν ἀφανῶς πεποιήκει, τὸ μέτρον εἰκότως τῶν εἰς τοὺς ἄλλους βασιλέας λόγων ὑπερβήσομαι.

1. χ. ὢν. 2. χ. ἀφαρπάζειν δσοκ. 3. γρ. ἀρχαίας. 4. χ. μετὰ τῶν.
5. χ. ὑπηρετικῶς. 6. χ. κρείττω. 7. ἀγνω εἶν.

Περὶ τοῦ πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀνήχθη παρὰ τῆς Αὐγούστης εἰς τὰ βασίλεια.

Ἄλλ' οὐπω μὲν περὶ τούτων· εἰρήσθω δὲ ὅπως καὶ τίνων αἰτιῶν, τίσι τε χρυσάμενος τύχαις ἐπὶ τὸ βασιλεύειν ἐλήλυθεν. Οὕτως γὰρ γένους ἕνεκεν τὰ πρῶτα τῆς βασιλείας φερόμενος, πολλῶ τε πλουτῶ κομῶν, καὶ κάλλει διαπρεπῆς ὢν, ἀμφήριστος εἰς κηδεῖαν ταῖς ὑπερτίμοις ἔδοξε γενεαῖς, καὶ κηδευθεὶς τὰ πρῶτα τῷ πρώτῳ τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἐπειδὴ νόσῳ τὴν γυναῖκα ἀπέβαλεν, εἰς δεύτερον κῆδος αὐθις ἀρπάζεται· ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ Ρωμανὸς εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἔτι τελῶν, ἐπισημότατος δὲ παρὰ πᾶσιν ὢν ἀξιώματος ἕνεκα καὶ τῆς κρείττονος¹ ὑπολήψεως, ἠγαπήκει τὸν ἄνδρα τοῦ τε ἄνθους τῆς ἡλικίας καὶ τῆς τοῦ γένους μεγαλοπρεπείας, καὶ ἐγκεντρίζει τοῦτον τῷ γένει νεόφυτον κάλλιστον εἰς πιστότατον καλλιέλαιον· τὸ δὲ ἦν ἡ τῆς ἀδελφῆς ἐκείνου Πουλχερίας θυγάτηρ, ἣτις πάλαι Βασιλείῳ τῷ Σκληρῷ συζευθεῖσα, ὄν ὕστερον ἡ τύχη τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστέρησε, μονογενοῦς θυγατρὸς ἐγεγόνει² μήτηρ. Ἐπεὶ δὲ συνήφθη ταύτῃ ὁ Κωνσταντῖνος, τῷ μὲν γένει ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διέλαμπεν, οὐπω δὲ τῶν ὑπερηφάνων τετυχήκει ἀρχῶν· οἱ γὰρ περὶ τὸν αὐτοκράτορα Βασίλειον ἐμεμήνεσαν³ τούτῳ, μίσους ἕνεκα πατρικοῦ· ὁ γὰρ τοι πατὴρ ἐπὶ τυραννικαῖς αἰτίαις ἀλούς, μῖσος παρὰ τῶν βασιλέων ὥσπερ κληροδοτεῖ τῷ παιδί· διὰ ταῦτα οὐθ' ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος, οὐθ' ὁ Κωνσταντῖνος ταῖς πολιτικαῖς τοῦτον προῆγον ἀρχαῖς, ἀλλ' ἀφωσιοῦντο, δεινὸν μὲν οὐδὲν τούτῳ ἐπάγοντες, ἀλλ' οὐδὲ τῆς κρείττονος ἀξιοῦντες μοίρας. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ρωμανὸς βεβασιλεύει, οὐδ' οὗτος⁴ μὲν μεγαλοπρεπὲς τι ἐπ' αὐτὸν ἐπεπράχει, οἷος ἐκεῖνος διημαρτημένος περὶ τὰς κρίσεις, ἀλλ' οὖν ἔν τε ταῖς βασιλείοις εἶχεν ἀυλαῖς, καὶ εἰ δι' ἄλλο μηδὲν

1. χ. κρείττονος. 2. χ. ἐγεγόνε. 3. ἐμεμίνεσαν. 4. χ. οὕτως.

διὰ γε τὴν πρὸς τὸν Ρωμανὸν ἀγγιστεῖαν ἐπισημότατος ἦν. Ἐπεὶ δὲ ἀνοῦν εἶχε τὸ πρόσωπον καὶ οἶον ἑαρινή τις ὀπώρα τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ ἐχρημάτιζε, χάριτός τε ἔμπλεω τὴν ὀμιλίαν ἐκέκτητο, ἔστω μύλητό τε ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, ἠγαπήκει τοῦτον ἢ βασιλεὺς καὶ πολ- λάκις ἐβούλετο ὀμιλεῖν· καὶ ὡς παντοδαπὸς εἰς αὐτὴν γενόμενος, καὶ οἷς ἐκείνην χαίρουσαν ἴδοι χρώμενος δεξιῶς, ὄλην εἰσποιεῖται, καὶ διὰ ταῦτα βασιλικῶν χαρίτων τῶν παρ' ἐκείνης¹ ἀπῆλαυε· τοῖς δὲ γε πολλοῖς καὶ λοιδορίας κατ' αὐτῶν βέλος² ἐπέμπετο, καὶ οὐ πάνυ τι τούτου³ ἢ κρύφιος ἔστιν οὐ προσλαλιά ἤρσεν. Ἐντεῦ- θεν γοῦν καὶ πρὸς τὸ κράτος ἐπίδοξος ἔδοξε, καὶ ὑπόπτει⁴ τοῦτον ὁ Μιχαήλ, ὡς δὴ μετὰ Ρωμανὸν εἰς τὸ κράτος ἀναβεβήκει· ἐνθεν τοι καὶ βασιλεύσας οὐδ' οὕτω τὸ κατ' ἐκείνου ἀφῆκε ζηλότυπον, ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα εὐμενῶς εἶδεν, εἰθ' ὕστερον αἰτίας τινὰς ἐπ' ἐκείνον πλασάμενος | καὶ τινὰς σχεδιάσας λογοποιούς, ἀπαλαύνει τῆς πόλεως καὶ περιγραπτοῖς τοῦτον ὀρίοις κολάζει· ἡ νῆσος δὲ Μυτιλήνη τὸ ὄριον, ἐνθα δὴ ἐπταετῇ διήθλησε συμφορὰν, τὸ μέ- τρον τῆς τοῦ Μιχαήλ βασιλείας⁵ διηनुκῶς· κληρονομεῖ⁶ δὲ τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος καὶ ὁ δευτέρος Μιχαήλ.

ρ. 362.

Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν εὐγενῆ βασιλίδαν τὸ κράτος ἀπονεύκει, πρῶτα μὲν ἦδ', ὡς μοι προεῖρηται, τὴν τοῦ καιροῦ εὐλαβουμένη ὀξύτητα οὐ πόρρωθεν, ἀλλ' ἐγγύθεν τὴν ἰσχὺν ἑαυτῇ ἐμνηστεύετο· ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν διὰ τύχην ἠτίμαστο⁷, ὁ δὲ διὰ γένος καταπεφρόνητο ἀκλεές, ὁ δὲ ὡς δεινὸς ὑπωπτεύετο, καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ λόγῳ ἐπλάττετο, ἀπογνοῦσα πάντων ἡ βασιλεὺς ἀνατυποῖ τὸν Κωνσταντῖνον τοῖς λο- γισμοῖς, ἀνακαλύπτει δὲ καὶ τῇ γλώττῃ πρὸς τὸ περὶ ἑαυτὴν δα- ρυφορικὸν καὶ οἰκίδιον, καὶ ἐπειδὴ πάντας ὡς ἀπὸ συνθήματος εἶδεν εἰς τὸ κράτος τὸν ἄνδρα ψηφιζομένους, καταγγέλλει καὶ τῇ ἐκκρίτῳ⁸ τὸ δόξαν βουλή· φανέντος δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς θεοκινή-

1. χ. ἐκείνοις. 2. χ. βέλλος. 3. χ. τούτους. 4. χ. ὑπόπτει. 5. χ. βα- σιλείως. 6. χ. τὸ κληρονομεῖ. 7. χ. ἠτοίμαστο. 8. χ. τὴν ἐκκρίτω:

του¹ τοῦ δόγματος, μετακαλεῖται τῆς ὑπερορίας ὁ Κωνσταντῖνος ἐκείθεν μὲν οὕτω λαμπρῶς· ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγεγόνει τῆς πόλεως πολυτελεστέρα τε αὐτῷ καταγωγὴ εὐτρεπίζεται, καὶ βασιλικὴ μὲν σκηνὴ πηγνυται, βασιλικὴ δὲ περιίσταται δορυφορία, καὶ μεγαλοπρεπὴς λαμπρότης πρὸ τῶν βασιλείων ὑπαντᾷ τῷ ἀνδρὶ, πάσης ἡλικίας καὶ τύχης, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐπιρρεόντων αὐτῷ καὶ φωναῖς ἀνακηρυττόντων εὐφήμοις· ἐφίκει δὲ ἡ πόλις δημοτελῆ ἐπιτελοῦσα πανηγυριν, μᾶλλον δὲ πρὸς τῇ πρώτῃ καὶ βασιλίδι καὶ δευτέρα τις ἐσχέδιαστο· τὸ γὰρ ἐξ ἐκείνου τῶν τειχῶν ἄχρι πλήθους τε ἀστικόν, καὶ πανηγύρεις καὶ ἀγοραί· ἐπεὶ δὲ πάντα προκαθειστήκει, καὶ ἠτοιμάστο ὡς ἔδει τὰ προεισόδια, ἐγκλεῖεται τούτῳ τὸ σύνθημα τῆς εἰσόδου, καὶ σὺν λαμπρᾷ τῇ πομπῇ εἰς τὰ βασίλεια εἰσεῖσιν ἄδύτα.

Ἐπεὶ δὲ τοῖς κοινοῖς² ἔδει περὶ τὴν συνάφειαν ἀποχρησασθαι νόμοις, εὐλαβεῖται τούτους ὁ πατριάρχης Ἀλέξιος, καὶ συγχωρεῖ μὲν τῷ καιρῷ, εἰπεῖν δὲ καὶ τῷ θεῷ ὅποσα βούλοιο, αὐτὸς δὲ τὴν χεῖρα τοῖς στεφανουμένοις οὐκ ἐπιτίθησι, συζυγένας δὲ καὶ στεφανωθέντας ἀσπάζεται· τοῦτο δὲ οὐκ οἶδα εἶθ' ἱερατικόν, εἴτε κολακικόν καὶ πρὸς τὸν καιρόν. Καὶ γίνεται ταῦτα ταῖς μὲν βασιλίσαις τέλος τοῦ δι' ἑαυτῶν τι ποιεῖν καὶ αὐτοκρατεῖν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἀρχὴ δὲ τῷ Μονομάχῳ Κωνσταντίνῳ καὶ πρώτῃ τῆς βασιλείας κατάστασις. Αἱ μὲν οὖν τρίτον μῆνα συνάρξασαι παύονται τῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ γε Κωνσταντῖνος, ἀλλὰ μὴ πω περὶ αὐτοῦ, βραχέα δὲ τινα καθίσταμαι πρὸς τὴν φιλήκοον ἀκοήν.

Πολλοί με πολλάκις πρὸς τήνδε τὴν ξυγγραφὴν κατηνάγκασαν, οὐ τῶν ἐν τέλει μόνον καὶ τῶν πρώτων τῆς γερουσίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὰ τοῦ λόγου τελούντων μυστήρια, καὶ τῶν ὅσοι θεϊότεροι καὶ ὑπερτελεῖς τὴν ψυχὴν· ἐπειδὴ γὰρ χρόνῳ ἤδη τὸν λόγον ἢ τῆς ἱστορίας συναγωγὴ ἐπιτέλοιπεν, ὡς κινδυνεύειν τε³

1. χ. θεοκινήτω. 2. χ. τῆς κοινῆς. 3. χ. τα.

μακρῷ τῷ χρόνῳ καλυφθῆναι τὰ πράγματα, καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ μέρει τοὺς ἄνω χρόνους μὴ ἐσχηκέαι ὑπόστασιν, διὰ ταυτά με βοηθῆσαι ἤξιον τῇ φύσει τοῦ πράγματος, καὶ μὴ τὰ μὲν ἄνω που πρὸ ἡμῶν ἀναγραφῆς παρὰ τῶν μεταγενεστέρων ἤξιῶσθαι, τὰ δὲ ἐφ' ἡμῶν πεπραγμένα λήθης¹ καλυφθῆναι βυθοῖς· οἱ μὲν οὖν οὕτως καὶ μετὰ τοιούτων λογισμῶν πρὸς τὸ πρᾶγμα ὑπῆγον, ἐγὼ δὲ οὐ πάνυ τι τὴν τοιαύτην πραγματείαν ὑπεδεχόμην, οὐ καθυφεῖς τὴν ὑπόθεσιν βραθυμία, ἀλλὰ δυοῖν θατέρῳ δεδιῶς διακινδυνεύσαι· ἢ γὰρ ὑπερβάς δι' ἃς αἰτίας ἐρῶ τὰ πεπραγμένα τισιν, ἢ μεταβάλλων ἐτέρως, οὐχ ἱστορίαν ποιῶν, ἀλλὰ πράττων ὥσπερ ἐπὶ σκηπῆς πράγματα ὤμην ἀλώσεσθαι, ἢ τὸ ἀληθές ἐκ παντὸς τρόπου θηρώμενος ἀφορμὴ σκώμματος τοῖς φιλαίτιοις γενήσεσθαι, καὶ οὐ φιλόστωρ, ἀλλὰ φιλολοῖδορος νομισθήσεσθαι. Ἐνθεν τοι οὐ πάνυ τι περὶ τὰς καθ' ἡμᾶς ὑποθέσεις ἐσπούδασα, καὶ μάλιστα² ὅτι περ ἐν πολλοῖς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καθάψεσθαι ἤδειν, ὑπὲρ οὐ αἰσχυνοίμην³ ἂν, εἰ μὴ πᾶσαν εὐφημίαν τούτῳ συνεισενέγκαιμι· ἀγνώμων γὰρ ἂν εἶην³ καὶ πάντη ἀλόγιστος, εἰ μὴ ὧν ἐκείθεν τὰ μὲν ἐν αὐτοῖς ἔργοις, τὰ δὲ εἰς ἀφορμὴν κρειττόνων ἔσχηκα, πολλοστὸν ἀντιδοίην⁴ μέρος, τὴν διὰ τῶν λόγων εὐγνωμοσύνην· διὰ τοῦτον γοῦν ἐγὼ τὸν ἄνδρα τὴν ἱστορίαν ἀπεπεμπόμην αἰεὶ, ἥκιστα βουλόμενος προστρίψασθαι τινὰ μῶμον αὐτῷ, καὶ τινὰ τῶν οὐ καλῶς αὐτῷ πεπραγμένων καὶ ἃ λανθάνειν καλὸν ἀνακαλύψαι τῷ λόγῳ, καὶ ταῖς τῶν πολλῶν ἀκοαῖς διεφθορυῖαν πιστεῦσαι δνήγησιν, καὶ ὄν ὑπόθεσιν εἰς λόγους ἔσχηκα κρείττονας, τοῦτον εἰς χείρνας κτήσασθαι ἀφορμὴν, καὶ ἦν ἐκάθηρα γλῶτταν ἀφ' ὧν ἐκείνός με πρὸς τοῦτο παρῶρμησε, ταύτην ἐπ' αὐτῷ θήξασθαι. Εἰ γὰρ καὶ φιλοσόφῳ ἀνδρὶ καταπεφρόνηται πᾶν τὸ ἐνταῦθα περιττὸν καὶ περιέργον, καὶ ὅρος αὐτῷ τῆς ζωῆς ἢ τῶν ἀναγκαίων τῇ φύσει περίληψις, τὰ δ' ἄλλα προσήρτηται ἔξωθεν τῇ τοιαύτῃ ζωῇ, ἀλλ'

1. χ. λήθοις. 2. χ. αἰσχυνήμην. 3. χ. εἶη. 4. χ. ἀντιδοίη.

ἐμοὶ οὐ διὰ ταῦτα ἀγνωμονητέον τῷ ὑπερβαλλόντως τετιμηκότι¹ καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὑψώσαντι· τὸ μὲν οὖν βουλόμενόν μοι ἦ ἐν τοῖς κρείττοσι λόγοις ἐκείνου μεμνησθαι, ἢ σεσιγησθαι τὰ ἐκείνου εἰ μὴ ἀπὸ τῆς κρείττονος ὠρμηγται ὑποθέσεως· ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς θέμενος² τὸν ἐκείνου βίον ἐγκωμιάζειν, εἶτα τὰς τῶν κρειττόνων ἀφείσ' ἀφορμάς, τὰς τῶν χειρόνων ὑποθέσεις ἐφαινόμην | συνειληγώς, κακοηθέστατος ἂν εἴην³, ὡσπερ δὴ ὁ τοῦ Λύξου⁴ τὰ χεῖριστα τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς ἱστορίαις παραλαμβάνων. Εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐργάζομαι νῦν, ἱστορεῖν δὲ τοὺς τῶν αὐτοκρατόρων ἐμβέβλημαι βίους, πῶς ἂ τῶν ἱστοριῶν ἐστὶν ὑπερβαίων, ἂ τῶν ἐγκωμίων ἐστὶν ἐργάσωμαι, ὡσπερ ἐπιλαθόμενος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἢ διαγράφων τὴν τέχνην, μὴ διακρίνων τὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' εἰς ταῦτό τέλος συνελαύνων, ὧν διάφοροι οἱ σκοποί; ἐπεὶ τοί γε πρὸ τῆςδε τῆς πραγματείας πολλοὺς ἐκείνω καὶ καλοὺς⁵ λόγους πεποιήμαι, καὶ τὰς γε ὑπερβολὰς τῶν ἐγκωμίων θαύμασαν οἱ πολλοὶ, καὶ οὐκ ἐψευσάμην τὸν ἔπαινον, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους ἔλαθον οὕτω ποιῶν. Οἱ μὲν γὰρ, ἀνάμιξιν⁶ ἐχόντων τῶν πραγμάτων τοῖς βασιλεῦσι, καὶ διαπτελεγμένων αὐτοῖς χειρόνων τε καὶ κρειττόνων πράξεων, οὔτε ψέγειν καθαρῶς ἴσασιν, οὔτε εἰλικρινῶς ἐπαινεῖν, ἀλλ' ἐξαπατᾶ τούτους ἢ τῶν ἐναντίων γειτνιάσις, ἐγὼ δὲ ψέγειν μὲν ἀφωσιωσάμην, εἰ μὴ ὅσον ἐμπλάσμασιν ἐπαινοῦ ζυντιθεῖς, οὐκ ἐξ ἀπάντων ἅπαντα συλλαμβάνειν εἴωθα, ἀλλ' ἀφείς μὲν τὰ χεῖρονα, ἀφαιρούμενος δὲ τὰ κρείττονα, ζυναρμόζω ταῦτα κατὰ τὴν οἰκίαν τάξιν καὶ ζυγκολῶ καὶ διὰ μιᾶς τῆς ἀρίστης ποιότητος ἐξυφαίνω τὴν εὐφημίαν. Εἰ μὲν οὖν τοῖς πρὸς ἐκείνον ἐγκωμίοις οὕτω τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ λόγου ζυντέθεικα, ἱστορεῖν δὲ ἐπιβεβλημένος ἐκείνον, οὐκ ἂν δυναίμην οὕτω ποιεῖν· οὐ γὰρ ἂν ψευσαίμην τὴν ἱστορίαν⁷, ἧς τὸ κράτιστον ἢ ἀλήθεια, τῆς τῶν πολλῶν ἕνεκα δυσφημίας, εὐλαβούμενος μὴ με

φ. 363.

1. χ. τετιμηκότως. 2. γρ. προθέμενος. 3. χ. εἴη. 4. γρ. Λύκου. 5. χ. καλοῦς. 6. χ. ἀνάμιξον. 7. χ. τὸν ἱστορίαν.

λοΐδορος γλῶσσα αἰτιάσαίτο, ὅτι εὐφημεῖν δέον κατηγορῶ· ἀλλ' οὐ κατηγορία τοῦτο, οὐδὲ γραφή, ἀλλ' ἀληθῶς ἱστορία. Ἐπειτα εἰ μὲν ἑώρων, ὅτι τῶν ἄλλων αὐτοκρατόρων ἀπὸ τῆς κρατίστης ἕξως πάντα διαπεπραχότων καὶ ἐν πᾶσιν εὐδοκιμηκότων, τούτῳ μόνῳ ἡ βασιλεία ἀπὸ τῶν ἐναντίων κεχαρακτήρισται, ὑπερέβη ἂν τὸν¹ ὑπὲρ ἐκείνου λόγον· ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἐστὶ τῶν πάντων ἀνάλωτος, ἀλλ' ὁ χαρακτήρ ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ πλείονος, πῶς ἂν ἐξειπεῖν αἰσχυνθῆιν εἴ τι μὴ καὶ τούτῳ δικαίως καὶ προσηκόντως εἵργασται;

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ ταῖς τῶν βασιλέων προσηχηκότας ἀναγραφαῖς, θαυμάζουσιν ὅτι μηδεὶς² αὐτῶν διὰ τέλους εὐδόκιμος, ἀλλὰ τῷ μὲν οἱ ἄνω χρόνοι καλλίους, τῷ δὲ ἢ πρὸς τῷ τέλει βελτίων ζωῆ³· καὶ οἱ μὲν τὸν ἀπολαυστικὸν εἶλοντο βίον, οἱ δὲ τι καὶ φιλοσοφεῖν ἐπεβάλλοντο, ἔπειτα συνέχον τὰς αἱρέσεις σὺν οὐδενὶ κόσμῳ καὶ τοὺς βίους ἀκαταλλήλως ἀπέδωσαν· ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν ἀγασθῆιν, τὸ δ' ἐναντίον εἴ τῳ συμβέβηκεν· ἰδιώτην μὲν γὰρ βίον ἴσως εὖροι τις ἐκ πρώτης τῆς ἀρχῆς εἰς ἔσχατον τέλος διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀπευθυνθέντα γραμμῆς, καὶ τοῦτο ἐν ὀλίγοις τοῖς παραδείγμασιν, ἀνὴρ δὲ ἡγεμονικὴν τάξιν παρὰ τοῦ κρείττονος εἰληχῶς⁴, εἶτα δὴ καὶ πλείους χρόνους ἐπιβιούς, οὐκ ἂν ποτε δυνηθῆι διὰ τῶν καλλίστων ἀπάντων τὴν ἀρχὴν τελεώσασθαι· τῷ μὲν γὰρ ἰδιώτῃ αὐταρκῆς ἴσως εἰς ἀρετὴν ἢ τε τῆς ψυχῆς φύσις καὶ ἡ πρώτη τοῦ βίου ἔνστασις, ὅτι μὴ πολλὰ τούτῳ τὰ ἀντιπίπτοντα ἐξῶθεν, μηδ' ἄλλοιοῖ τὴν ψυχὴν τὰ συμβαινόντα, βασιλεῖ δὲ τοῦτο πῶς δώσομεν, ᾧ μηδὲ τὸ βραχύτατον μέρος τῆς οἰκειᾶς ζωῆς τῶν ὀχλούντων ἐστέρηται; ἀλλ' ὥσπερ θάλασσα βραχὺ μὲν κατεστόρισται⁵ καὶ γαληνῆ, τὰ δ' ἄλλα τοῦτο μὲν πλημμυρεῖ, τοῦτο δὲ τινάσσεται κύμασι, νῦν μὲν βορείου διαταράττοντος, νῦν δ' ἀπαρκτίου, νῦν δ' ἄλλου τινὸς τῶν ἐγειρόντων κλυδώνιον, ὅπερ αὐτὸς ἐπὶ πολλοῖς ἐωράκειν· διὰ ταῦτα γοῦν, ἢ γλυκυθυμίας αὐτοῖς

1. χ. τῶν. 2. χ. μὴ δεῖς. 3. χ. ζωῆς. 4. χ. εἰληχῶς. 5. γρ. κατεστόρεται

δεῖσαν, εὐθὺς ἐπιλήψιμον τουτὶ τὸ μέρος αὐτοῖς, ἢ φιλανθρωπία τι καθυφεῖσιν ἀνεπισημοσύνη προστρίβεται, ἢ διεγερθεῖσι πρὸς ἐπιμέλειαν ἢ φιλοπραγμοσύνη προσάπτεται, ἢ κινηθεῖσι πρὸς ἄμυναν καὶ τι τῶν ἀνθεκάστων πεποιηκόσιν, ὀργῇ τὸ σύμπαν καὶ θυμὸς τὸ λοιδόρημα, κἄν εἴ τι τῶν κρυφιοτέρων ἐπιχειρήσῃσι διαπράξασθαι, μᾶλλον ἂν λάθοι τοὺς πολλοὺς ὁ Ἄθως, ἢ τὸ πεπραγμένον ἐκείνοις. Οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ μηδενὶ τῶν βασιλέων ὁ βίος ἀνέγκλητος. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐβουλόμην, εἰ καὶ μηδέ τῷ τῶν πάντων, ἀλλὰ τῷ γε ἐμῷ αὐτοκράτορι τοῦτο προσεῖναι τὸ μέρος, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὰς ἡμεδαπὰς αἰρέσεις αἱ τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαι· διὰ ταῦτα ἔλεά μοι τὰ παρὰ σοῦ εἶη, θειοτάτη ψυχῇ! κἄν μὴ μετρίως περὶ τῶν χρόνων εἴποιμι, ἀλλ' ἀνεπικαλύπτως καὶ ἀληθῶς, σύγγνωθί¹ μοι καὶ τοῦτο! ὥσπερ γὰρ οὐδὲν σοι τῶν κριετόνων συνεπικρύψομαι, ἀλλ' εἰς τοῦμφανὲς ἄξω, οὕτως εἴ τί² σοι μὴ ἀπὸ τῆς αὐτῆς εἴρηται ἔξω καὶ τοῦτο δὴ τῷ λόγῳ δῆλον ποιήσομαι. Καὶ τὰ μὲν πρὸς ἐκείνον ὡς τοιαῦτα.

Παραλαβὼν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος τὸ κράτος, οὔτε ἐγκρατῶς, οὔτε εὐλαβῶς εἶχε περὶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ὡς ἔοικεν, εὐδαιμονίαν καινὴν τινα καὶ συνήθη τῷ βίῳ ἀναπλαττόμενος πρότερον, καὶ πραγμάτων ἀθρόαν μετέθεσιν καὶ μεταποίησιν σὺν οὐδενὶ λόγῳ καὶ τάξει, ἐπειδὴ βασιλεύειν ἔλαχεν, ἔργῳ τὰς ἀναπλάσεις ποιεῖν εὐθὺς ἐπεχείρησε. Δύο τοίνυν τούτων τὴν Ρωμαίων συντηρούντων ἡγεμονίαν, ἀξιωματῶν φημί καὶ πραγμάτων, καὶ τινος ἔξω τρίτου, ἔμφρονος περὶ ταῦτα ἐπιστασίας, καὶ τοῦ λογισμῷ χρῆσθαι περὶ τὰς διανεμήσεις, οὗτος τοὺς μὲν τῶν χρημάτων θησαυροὺς αὐτόθεν ἐκχεῖν ἐπιβέβλητο, ὡς μηδὲν τοῖς πυθμέσι καταλιπεῖν τι· τιμῶν δὲ |

φ. 364.

1. χ. συγγνωθί. 2. χ. τις. 3. χ. φορτικώτεροι.

τοι τάξιν ἐχούσης τῆς τιμῆς ἐν τῷ πολιτικῷ δήμῳ, καὶ ὄρου τινὸς ἐπιχειμένου ἀμεταθέτου τῆς ἀναβάσεως, οὗτος ἐκείνῳ μὲν συγγέας, τοῦτον δὲ ἀφελὼν, μικροῦ δεῖν τὸν ἀγοραῖον καὶ ἀγύρτην δῆμον ζύμπαπαντα κοινωνοὺς τῆς γερουσίας πεποίηκε, καὶ τοῦτο οὐ τισιν ἢ πλείοσι χαρισάμενος, ἀλλ' εὐθύς ἀπὸ μιᾶς φωνῆς ἅπαντας εἰς τὰς ὑπερηφάνους μετενεγκὼν ἀρχάς· τοῦτο μὲν οὖν τηνικαῦτα τελετὰς καὶ πανηγύρεις ἀπέτεκε, καὶ ἡ πόλις ζύμπασα μετεώριστο, ὡς φιλοτιμοτάτου βασιλέως ἐπιστάντος τοῖς πράγμασι, καὶ ἀσύγκριτα τὰ παρόντα ἐδόκει τοῖς πρότερον· τὸ γὰρ αἰσθανόμενον τῆς τῶν ὄλων συνέσεως ἐν πόλει τρυφῶσι βραχὺ, καὶ οἱ τὴν σύνεσιν δὲ ἔχοντες ἀμελοῦσι τῶν καθηκόντων ἐν οἷς ὧν ἐρώσιν ἐπιτυγχάνουσι. Κατὰ βραχὺ δὲ διηλέγχθη τὸ πράγμα, ὀπηνίκα τῶν πάλαι ζηλωτῶν ἀδιορίστως ὑπερχυθέντων ἢ σεμνότης ἀφηρέθη τοῖς κτησαμένοις· ἀλλὰ τοῦτο οὐπω τηνικαῦτα εἰς γνώσιν ἐγένετο τοῖς πολλοῖς· διὰ ταῦτα πάντ' ἐспаθᾶτο καὶ ἀνηλίσκετο εἰς οὐδὲν δέον· καὶ οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι τισὶ ὕστερον συγγραφεῦσιν ἀφορμὴ τοῦτο ἐγκωμίου γενήσεται τῷ ἀνδρὶ· ἀλλ' ἔμοιγε ἐν πᾶσιν εἶθισται οὐτέ τι τῶν δόκησιν ἐχόντων καλοῦ, οὔτε τῶν καλῶς οἰομένων πεπράχθαι ἕκαστον ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας ζητεῖν καὶ πρὸς ὃ τι τὸ γινόμενον ἀποτελευτήσοι, καὶ μάλιστα εἰ καὶ ὁ τὰς ὑποθέσεις χορηγῶν ἐπὶ τοιούτων λογισμῶν ἴσταται· ὅτι δὲ ἐμοὶ κάλλιον τοῦτο ἠκρίβωται, ἢ ἐκείνοις ἴσως λελέξεται, ἢ πεῖρα παρέστησε. Τοῦτο μὲν οὖν πρῶτον ἐκείνου, ἔν' οὕτως εἴποιμι νεάνευμα, δεύτερον δὲ, ὃ καὶ αὐτὸς καὶ τότε ἐπαινῶν οἶδα καὶ νῦν δὲ οὐδὲν ἥττον ἐν καλοῖς τίθεμαι, οὔτε ἀλαζῶν ὤφθη τισὶν, οὔτε βαρῦς τὴν ὄφρυν, ἀλλ' οὐδ' ὑπέρογκόν τι σεμνολογούμενος, οὐδὲ μνησικακήσας ἐκείνοις παρ' ὧν οὐτέ τι πρότερον πρᾶτερον ἔσχηκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ κράτος οὐ τῶν μετρίων τετύχηκεν, ἀλλὰ πᾶσι τὰ πρὸς αὐτὸν ἐγκλήματα παρεικῶς, ἐκείνοις μάλιστα σπένδεται οἷς καὶ μάλλον ἐδόκει ἐν ἅπασι μνησιῖν.

Εὐφυστάτος δὲ εἶπερ τις ἄλλος εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι τὸ ὑπή-

κοον γεγονώς, οικείους ἕκαστον ἦρει οἷς ἦδει θηρώμενον, καὶ βᾶστα μετεποικίλετο, οὔτε κατασοφίζόμενος, οὔτε μὴν εἰρωνευόμενος πρὸς τὸν ἀλίσκόμενον, ἀλλὰ φιλαλήθως σπεύδων ἐλεῖν ἕκαστον ἀφ' ὧν χαριεῖσθαι ἐκείνῳ ἠσπάσατο. Εἶχε δὲ καὶ τὴν γλῶτταν χαρίτων μεστήν, εὐκίνητός τε ἦν πρὸς μειδιάμα, καὶ ἰλαρὸν εἶχε τὸ πρόσωπον, οὐκ ἐν παιδιαῖς μόνον ὁπότε αὐτῷ καὶ τούτου ἐδέησεν, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς σπουδᾶζων ἐδείκνυτο, καὶ τῶν ἡθῶν δ' ¹ ἐκείνοις συνανεκίρνατο ὁπόσοις ἡ ἀπλότης συνέπρεπε καὶ τὸ δεινὸν κατεστοιβασμένον οὐκ ἦν· εἰ δὲ τις αὐτῷ προσῆι, σύννου ἐπιδεικνύς τὴν ψυχὴν, ὡς δ' ² εἴ τι ³ πλέον τῶν ἄλλων ὀρών καὶ ὡς ἦκοι φροντίσων ἐκείνῳ καὶ συνδιασκεψόμενος περὶ τῶν συνόντων, τοῦτον δὴ κακοηθέστατόν τε ᾤετο καὶ ἐναντιώτατον πρὸς τὸ ἦθος αὐτοῦ διαπεπλασμένον· ἔνθεν τοι εἰς τὴν αὐτὴν τῆς γνώμης ἰδέαν οἱ ὁμιλοῦντες ἐκείνῳ μετεποιήθησαν· κἄν εἴ τις ⁴ σπουδάσμα τι γενναῖον ἐβούλετο παραιρενεργεῖν, οὐκ εὐθὺς τοῦτο προὔτιθει, ἀλλ' ἢ τινὰς παιδιαῖς προλαμβάνων, ἢ ταύταις τούτῳ συναναπλέκων, ὥσπερ τι ⁵ κακοσίτῳ ἡδύσμασί τισι καταμεμιγμένον τὸ καθάρσιον πόμα ἐπώργεν· ἐδόκει γὰρ ἐκ κυμάτων πολλῶν καὶ κλύδωνος, φημί δὴ τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ δεινῶν, εἰς τοὺς λιμένας τῶν βασιλείων κατάραι, καὶ διὰ τοῦτο πάσης μὲν ἀναπαύλης, πάσης δὲ ἐδεῖτο ἀναψυχῆς, καὶ κεχαρισμένος αὐτῷ ὁ τὰς ὀφρῦς διαλελυμένος, καὶ εἰπεῖν μὲν τι ⁶ τῶν καθηδυνόντων ψυχὴν πρόχειρος, περὶ δὲ τῶν μελλόντων πραγμάτων τὰ χαριέστερα προμαντεύσασθαι. Λόγοις δὲ οὐ πάνυ καθωμιληκῶς, οὐδέ τινα ἕξιν κτησάμενος λογιότητος, ἀλλ' ὁμως ἐξήλου τοῦτο τὸ μέρος, καὶ τοὺς ἐλλογιμωτέρους πανταχόθεν συνήνεγκεν εἰς τὰς βασιλείους αὐλάς, ὧν οἱ πλείους ἐν ἐσχάτῃ εἶδοντο ⁶ πολιᾶ.

Ἐγὼ δὲ τηνικαῦτα εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος ἄγων τῆς ἡλικίας τοῖς σπουδαιότεροις προσανεῖχον μαθήμασι· περὶ δύο γὰρ ταῦτα

1. χ. δι'. 2. χ. δ' ἦτι. 3. χ. τι. 4. χ. τινα. 5. χ. τοι. 6. γρ. ἦδοντο.

ἐσπουδακῶς, ῥητορικοῖς μὲν λόγοις τὴν γλῶτταν πλάσασθαι πρὸς εὐπρέπειαν, καὶ φιλοσοφία καθάρααι τὸν νοῦν, τοὺς μὲν ῥητορικοὺς λόγους οὐ πάλαι ἠκριβωκῶς, ὥστε καὶ διελεῖν δύνασθαι τὸ ἄρθρον¹ τῆς ὑποθέσεως καὶ τοὺς πρώτους καὶ δευτέρους λόγους εἰς τοῦτο συνενεγκεῖν, καὶ μὴ πάντα τὴν τέχνην δεδιέναι, μηδ' ἐπεσθαι ταύτῃ ὡσπερ τι θρέμμα ἐν ἄπασιν, ἀλλὰ καὶ πλέον τι συνεισενεγκεῖν ἐν τοῖς μέρεσι φιλοσοφίας εἰχόμεν, καὶ τοῦ συλλογίζεσθαι ἰκανῶς ἔχων, ἢ ἄνωθεν καὶ ἀμέσως, ἢ ἐκ τῶν μετέπειτα καὶ παντοδαπῶς, τῶν τε φυσικῶν λόγων ἠψάμην καὶ πρὸς τὴν πρώτην φιλοσοφίαν διὰ τῆς μέσης ἀνεπτερούμενη γνώσεως. Καὶ εἰ μὴ μετις φορτικὸν ἐντεῦθεν νομίζοι, ἀλλὰ συγχωρεῖ δὴ² τῷ λόγῳ, καὶ τοῦτο δὴ τῶν ἐμῶν προθήσω³, ὃ δὴ καὶ μόνον μάλιστα εἰς εὐφημίαν τοὺς σπουδαιότερους κινήσει· καὶ μοι συμμαρτυρήσετε⁴ οἱ τήμερον τὸν λόγον ἀναγινώσκοντες, ὅτι ἐκπνεύσασαν τὴν σοφίαν |

φ. 365. καταλαβὼν ὅσον ἐπὶ τοῖς μετέχουσιν, αὐτὸς ἀνεζωπύρησα οἰκοθεν, οὔτε διδασκάλοις ἀξιολόγοις περιτυχῶν, οὔτε σπέρμα σοφίας ἐν τῇ Ἑλλάδι ἢ τῇ βαρβάρῳ τὸ ξύμπαν διερευνησάμενος εὐρηκῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ μέγα τι περὶ φιλοσοφίας ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀκούων, ἐν φωναῖς τισὶν ἀπλαῖς καὶ προτάσεσι κατεμάνθανον, καὶ ἦν ταῦτα ὡσανεὶ στῆλαι καὶ ὄρια, καταγνοὺς τῶν περὶ ταῦτα σμικρολογουμένων ἐζήτησά τι πλέον εὐρεῖν· ὡς δὲ τισὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὴν ἐπιστήμην ἐνέτυχον, τὴν ὁδὸν παρ' αὐτῶν ἐδιδασκόμεν τῆς γνώσεως, καὶ με ἄλλος εἰς ἄλλον παρέπεμπον, ὁ χεῖρων πρὸς τὸν κρείττονα, κάκεινος αὐθις εἰς ἕτερον, καὶ οὗτος εἰς Ἀριστοτέλη καὶ Πλάτωνα, ὧν δὴ καὶ οἱ πρὸ ἐκείνων ἠγάπησαν εἰ εὐθὺς τὰ δευτερεῖα μετ' ἐκείνους εἰλήχασιν. Ἐντεῦθεν οὖν ὀρηθηῖς αὐθις ὡσπερ περίοδον ἐκπληρῶν ἐς Πλωτίνους καὶ Πορφυρίου καὶ Ἰαμβλίχους κατῆειν, μεθ' οὓς ὁδῶ προβαίνων εἰς τὸν θαυμασιώτατον Πρόκλον ὡς ἐπὶ λιμένα μέγιστον κατασχῶν, πᾶσαν ἐκείθεν ἐπιστήμην τε καὶ νοή-

1. χ. ἄρθρον. 2. χ. δι. 3. γρ. προσθήσω. 4. χ. συμμαρτυρήσεται.

σεων ἀκριβείαν ἔσπειρα ¹. μέλλων δὲ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὴν πρώτην ἀναβαίνειν φιλοσοφίαν καὶ τὴν καθαρὰν ἐπιστήμην μυθεῖσθαι, τὴν περὶ τῶν ἀσωμάτων θεωρίαν προὔλαβον ἐν τοῖς λεγομένοις μαθήμασιν, ἃ δὴ μέσσην τινὰ τάξιν τετάρχεται, τῆς τε περὶ τὰ σώματα φύσεως καὶ τῆς ἀσχέτου πρὸς ταῦτα νοήσεως, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν οὐσιῶν, αἷς ² ἢ καθαρὰ συμβαίνει νόησις, ἔν' ἐντεῦθεν εἶ τι καὶ ὑπὲρ ταῦτα ὑπὲρ νοῦν ἢ ὑπερούσιον καταλήψομαι.

Διὰ ταῦτα ἀριθμῶν τε μεθόδοις ἑαυτὸν ἐντείνας καὶ γεωμετρικὰς ἀποδείξεις ἀναλαμβάνων, ἃς ἀνάγκας τινὲς ὀνομάζουσιν, ἔτι τε μουσικοῖς καὶ ἀστρονομικοῖς ἐνδιδοὺς λόγοις καὶ εἶ τινες ἄλλαι μαθήσεις ταύταις ὑπόκεινται, οὐδὲ τούτων οὐδὲ μίαν ἀπολείπων, καὶ πρῶτα μὲν κατὰ μίαν ἐκάστην διεξῶν, εἰθ' ἀπάσας συνάψας, ὡς δι' ἀλλήλων ἠκούσας εἰς ἓν, ὡς ἡ ἐπινομὴς βούλεται, οὕτω διὰ τούτων τοῖς ὑψηλοτέροις ἐπέβαλλον. Ἐπεὶ δὲ τῶν τελειωτέρων ἠκηκόειν φιλοσόφων, ὅτι ἔστι τις καὶ ὑπὲρ τὴν ἀπόδειξιν σοφία, ἦν ³ μόνος εἶδεν ὁ σωφρόνως ἐνθουσιάζων νοῦς, οὐδὲ ταύτην παρέδραμον, ἀλλὰ τισι βιβλίους ἀρρήτοις ἐντετυχηκῶς, ὅποσον εἰκὸς καὶ ἡ φύσις μοι ἔρρωτο καὶ ταῦτ' εἰσεδεξάμην. Τὸ γὰρ δι' ἀκριβείας ταῦτα εἰδέναι, οὐτ' ἂν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ σεμνολογήσαιμι, οὐτ' ἄλλα ⁴ πιστεύσαιμι λέγοντι, τὸ δὲ μίαν τῶν πασῶν ἐπιστήμην ὥσπερ ἐστὶν ἀφίλην ἑαυτῷ πεποιηκότα τινὰ, ἐντεῦθεν οἰονεὶ καθ' ἰστορίαν ἐξιόντα καὶ τῶν ἄλλων ἐν περινοίᾳ γίγνεσθαι, καὶ αὐτὸς ἐπαναστρέφειν ἀφ' ἧς κεινῆται, τοῦτο δὴ οὐ πάνυ τι τὴν φύσιν ἡμῶν ὑπεράλλεται. Ἐωρακῶς δὲ ὅτι δύο μερίδες τῶν λόγων εἰσι, καὶ τὴν μὲν ἡ ῥητορικὴ συμπληροῖ, τὴν δὲ φιλοσοφία ἀπέτεμε, καὶ ἡ μὲν οὐδὲν τι τῶν σεμνοτέρων εἰδιῦα καυχάζεται μόνον τῷ μεγάλῳ τῶν λέξεων ρεύματι, καὶ περὶ τὴν συνθήκην τῶν τοῦ λόγου μορίων στρέφεται, καὶ τινὰς λόγους ἀναπτύξεω τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων καὶ διαιρέσεων προβέβληται, καὶ κοσμεῖ τὴν

1. χ. ἔσπειρα. 2. χ. αἷς. 3. χ. δν. 4. γρ. ἄλλω.

γλωτταν, καὶ ὅλως διαπρεπῆς ἐστὶν ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις, ἡ δὲ φιλοσοφία τοῦ περιπτυσσομένου τὸν λόγον κάλλους ἤττον φροντίζουσα, τὰς τε φύσεις ἀνιχνεύει τῶν ὄντων καὶ τὰς ἀρρήτους θεωρίας παρίστησι, καὶ οὐδὲ μέχρις οὐρανοῦ ὑψηλολογουμένη προβαίνει, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐκείθεν κόσμος, καὶ τοῦτον ἐξυμνεῖ ποικιλώτερον, οὐκ ᾤθηθην¹ δεῖν, ὥσπερ δὴ οἱ πλεῖστοι πεποιθήκασιν ἢ πεπόνθησιν, ἢ τὴν τέχνην ξυνειλοχότα τῆς ἐπιστήμης καταμελεῖν, ἢ ταύτην διαμελετώντα καὶ ἐν θαυμασίοις πλουτοῦντα νοήμασι, τῆς τῶν λέξεων κατολιγωρεῖν ἀνθης καὶ τῆς κατὰ τέχνην διαιρέσεώς τε καὶ τάξεως· διὰ ταῦτα, καὶ ὅπερ ἤδη μοι πολλοὶ προσωνείδισαν, καὶ ῥητορικὴν ὑπόθεσιν μελετῶν, ἔστιν οὐ καὶ ἀπόδειξιν τινα ἐπιστήμονα οὐκ ἀκόμψως εἰσάγω, καὶ αὐθις φιλοσοφόν τι ἀποδεικνύων θέλημα, καθωραϊζῶ τοῦτο ταῖς τεχνικαῖς χάρισιν, ἵνα μὴ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ νοήματος ἢ τοῦ ἀναγινώσκοντος ψυχῇ δυσπαραδεκτῆσασα τοῦ φιλοσοφομένου λόγου στερίσκοιτο.

Ἐπειδὴ δὲ ἐστὶ τις καὶ ὑπὲρ ταύτην ἑτέρα φιλοσοφία, ἣν τὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου μυστήριον συμπληροῖ, καὶ τοῦτο δὲ διπλοῦν καὶ φύσει καὶ χρόνῳ μεμερισμένον, ἵνα μὴ τὴν ἑτέραν λέγω διπλόην τὴν τε ἐν ἀποδείξεσι καὶ ὅση ἐξ ἐπινοίας καὶ τεθυσιασμένης ἐγγίνεταί τισι γνώσεως, περὶ ταύτην μᾶλλον ἢ περὶ τὴν ἑτέραν ἐσπούδασα, τὰ μὲν τὰ ἐκπεφασμένα περὶ ταύτης τοῖς μεγάλοις πατράσιν ἐπόμενος, τὰ δὲ καὶ αὐτός τι τῶν θείων συνεισφέρων πληρώματι· καὶ εἰ μέ τις, λέγω δὲ ἀπλῶς καὶ οὐ κοιμψεύμενος, ἐπαινεῖν ἐπὶ τοῖς λόγοις βούλοιο, μὴ με ἐντεῦθεν, μηδ' ὅτι πολλοῖς βιβλίοις ὠμίλησα, οὐ γὰρ ἐκ φιλαυτίας ἠπάτημαι, οὐδὲ τὸ ἐμὸν μέτρον ἠγνόηκα, ὅτι πολλοστόν ἐστὶ τῶν ὑπὲρ ἐμὲ σοφιστευσάντων ἢ φιλοσοφησάντων, ἀλλ' ὅτι μὴ ἐκ βεούσης πηγῆς² εἴ τί μοι σοφίας μέρος συνελεγκται ἠρανισάμην, ἀλλ' ἐμπεφραγμένας εὐρηκῶς ἀνεστόμωσά τε καὶ ἀνεκάθηρα, καὶ ἐν βάθει που τὸ νάμα³ κείμενον

1. χ. ὀθήειν. 2. χ. πιγῆς. 3. χ. τὴν ἄμα.

σὺν πολλῷ ἀνείλικυσα πνεύματι. Νῦν γὰρ οὔτε Ἀθῆναι, οὔτε ἡ Νικομήδεια, οὔτε ἡ πρὸς Αἰγύπτῳ Ἀλεξάνδρεια, οὔτε Φοινίκη, οὔτε μὴν ἑκατέρα Ρώμη, ἢ τε πρώτη καὶ ἡττων καὶ ἡ μετ' ἐκείνην καὶ κρείττων, οὔτ' ἄλλη τις πόλιν ἐπὶ τινὶ τῶν λόγων σεμνύνεται τανῦν, ἀλλὰ καὶ αἱ χρυσίτιδες φλέβες καὶ αἱ μετ' ἐκείνας καὶ ἀργυρίτιδες, καὶ εἴ τινες ἄλλαι τῆς ἀτιμοτέρας τούτων ὕλης, ἐμπεπραγμένα ἑξυμπασαι πᾶσι θεάται. | ὅθεν μὴ αὐτοῖς δὴ τοῖς ζῶσι νόμισμα¹ ἐντυχεῖν ἔχων, ταῖς εικόσιν ἐκείνων προσεσηκώς, εἰδῶλα ἄττα καὶ αὐτὰ δεύτερα τῇ ἐμῇ συνεσπασάμην ψυχῇ, καὶ συλλαβῶν οὐδενὶ τούτων ἐβάσκηνα, ἀλλ' ἂ δὴ πόνῳ συνειλήχην πολλῷ, τούτων πᾶσιν μετέδωκα, οὐ μισθοῦ τοῖς λόγοις² πωλῶν³, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπιδιδούς εἴ τε⁴ λαμβάνειν ἐβούλετο· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

φ. 386.

Ἐμοὶ δὲ καὶ πρὸ τοῦ τελείου καρποῦ ἡ ἄνθη τὸ μέλλον προεμαντεύετο· καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς οὕτω ἐγνώκει, ἡ δὲ περὶ ἐκείνων δορυφορία ἑξυμπασά με ἤδει, καὶ ἄλλος ἄλλο τι⁵ τῶν ἐμῶν διηρρίθμει τῷ βασιλεῖ, προστιθέντες ὅτι μοι καὶ χάρις διαπρέπει τοῖς χεῖλεσιν. Ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτου τοῦ μέρους· φυσικαὶ τινες ἀρεταί, ἢ τούναντίον, τῇ γενέσει ἡμῶν συνεκδίδονται· λέγω δὲ ἀρετὴν ἐνταῦθα, οὔτε τὴν ἠθικὴν, οὔτε τὴν πολιτικὴν, οὔθ' ἢ τις ὑπὲρ ταύτας καὶ ἄχρι τοῦ παραδείγματος, ἢ τῆς δημιουργικῆς τελειότητος· ἀλλ' ὥσπερ τὰ τῶν γινομένων σώματα, ἂ μὲν μεθ' ὥρας εὐθὺς ἀποτίκτεται, τοῖς δὲ ἡ φύσις σπίλους τινὰς ἐξ ἀρχῆς καὶ βυτίδας ἐντέθεικεν, οὕτω δὴ καὶ τῶν ψυχῶν ἡ μὲν τις εὐθὺς χαριστάτη καὶ ἰλαρωτάτη διέγνωσται, ἡ δὲ συννεφής⁶ καὶ πολλήν τινα τὴν ἀχλὺν ἐπισύρουσα· καὶ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ταῖς μὲν χάριτες συνεφαίνονται, ταῖς δὲ τὰ τε ἄλλα ἐξημβλωται καὶ οὐδὲ τὰ περὶ τὸν λόγον εὐθὺς εὖ διοργάνωται. Ἐπιμαρτύρεται

1. χ. ζῶσιν ἄμισμασιν. 2. γρ. λόγους. 3. χ. πωλῶν. 4. γρ. τις. 5. χ. ἄλλως ἄλλ' ὅτι. 6. χ. συννεφής.

γούν ἐμοὶ ὅτι μοι ἡ γλώττα κᾶν ταῖς ἀπλαῖς διήνθισται προφοραῖς, καὶ οὐδὲν ἐπιτηδευομένῳ φυσικαὶ τινες ἐκείθεν ἡδύτητες ἀποστάζουσιν· ἐγὼ γούν οὐκ ἂν τοῦτο¹ εἰδείην, εἰ μὴ με πολλοὶ προσεῖπον διαλεγόμενον, καὶ διακέχυντο οἷτινες² τῶν ἐμῶν λόγων ἀκούσειαν. Τοῦτο³ μὲν τοίνυν πρῶτον εἰς βασιλέα συνίστησι, καὶ ἡ πρόδρομος χάρις τῆς γλώττης προτέλεια ἐκείνῳ καὶ περιρραντία τῶν ἐμῶν ἀδύτων ἐγένετο.

Καὶ εἰρήκειν⁴ μὲν εἰσιῶν τὴν πρώτην οὔτε στωμίλον, οὔτε κομφόν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν τὸ γένος κατέλεγον καὶ οἴαις ἐχρησάμην περὶ τοὺς λόγους παρασκευαῖς, ὁ δὲ, ὥσπερ οἱ θεοφορούμενοι ἀδήλως τοῖς ἄλλοις ἐνουσιῶσιν, οὔτω δὴ κάκεινῳ αἰτίαν οὐκ εἶχεν ἡδονή, καὶ μικροῦ με δεῖν κατεφίλησεν, οὔτω μου τῆς γλώττης εὐθύς ἀπώρητο. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις καιρὸν εἶχε καὶ μέτρον ἢ πρὸς αὐτὸν εἴσοδος, ἐμοὶ δὲ καὶ αἰ τῆς καρδίας αὐτῶ πύλαι ἀντεπετάννυντο⁵, καὶ κατὰ βραχὺ προϊόντι ζύμπαντα ἐπέδεικνυτο. Καὶ μὴ μέ τις αἰτιάσαιτο, εἴ τι βραχὺ τὸν τοῦ λόγου σκοπὸν παραβέβηκα⁶, μηδὲ περιαιτολογίαν⁷ οἰηθείη τὴν παρέκβασιν· εἰ γάρ τι καὶ τοιοῦτον εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τὸν εἰρμόν⁸ τοῦ λόγου πάντα ζυμβέβληται· τοῦτο δὲ οὐκ ἦν ἄλλως ἐνδείξασθαι μὴ τὴν αἰτίαν προειρηκότι, ταύτην δὲ βουλόμενος προειπεῖν, ἀναγκαῖον καὶ τῶν κατ' ἐμὲ μνημονεῦσαί τινα· διὰ ταῦτά μοι τὰ πολλὰ ἐκείνα προεῖρηται, ἵνα μοι⁹ προχωροῖη κατὰ τέχνην ὁ λόγος εἰς ἀρχὴν τε ἀναβαίνοντι, καὶ προκαθεστῶν¹⁰ καὶ τὰ ἐξῆς συμπεραίνοντα¹¹. Ἐπειδὴ οὖν ἐμαυτὸν τούτῳ¹² δὴ τῷ μέρει τῆς ἱστορίας ἀκριβῶς ἀνεβίβασα, ἐρῶ οὐδέν τι διαψευδόμενος· ἀλλ' εἴ τι μὲν οὐ λεγθήσεται, ἀποκέκρυπται, τῶν δὲ ῥηθησομένων οὐδέν τι εἴη ἀμφισθητήσιμον πρὸς ἀλήθειαν.

Οὐ πάνυ τι τὴν φύσιν τῆς βασιλείας ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος κα-

1. χ. τούτῳ. 2. γρ. εἰ τινες. 3. χ. τούτῳ. 4. χ. εἰρήκει. 5. γρ. ἀντεπετάννυντο. 6. γρ. παρεβέβηκα. 7. χ. περ αὐτολογίαν. 8. χ. ἡρμόν. 9. χ. μὴ. 10. γρ. προκαθιστῶν. 11. γρ. συμπεραίνοντι. 12. χ. τοῦτο.

τείληφεν, οὐθ' ὅτι λειτουργία τίς ἐστί λυσιτελῆς εἰς τὸ ὑπήκοον, οὐθ' ὅτι ἐργηγορίας δεῖται αἰεὶ ψυχῆς πρὸς τὴν βελτίονα τῶν πραγμάτων διοίκησιν, ἀλλὰ κόπων ἀνάπαυσιν καὶ ἐφετοῦ¹ ἀποπλήρωσιν, καὶ συντονίας ἀνάπαυσιν τὴν ἀρχὴν ἡγησάμενος, καὶ ὡσπερ ἐπὶ τούτῳ καταπλεύσας ἵνα μηκέτι τὰ τῆς κυβερνήσεως ἐνεργοίη, ἀλλ' ἀπολαύει² τῶν ἡσυχίας καλῶν, τὸ μὲν ὅσον ἐστὶ τὴν δημοσίου ὄραν³ ἐπιμέλειαν, τό τε τοῦ δικάζειν καὶ τὸ τῶν καταλόγων ἐπιμελεῖσθαι ἐτέροις φέρων ἀνέθετο, βραχειᾶν τινα τούτων μερῶν ἀποτεμώμενος⁴ ἑαυτῷ· τὸν δὲ φιλήδονον καὶ ἀπολαυστικὸν βίον ὡσπερ τινα οἰκειότατον κλῆρον ἀπεμερίσατο ἑαυτῷ· ἔτυχε μὲν γὰρ καὶ τοιοῦτον ἔθος κεκληρωμένος παρὰ τῆς φύσεως, μᾶλλον γε μὴν τοῦτο ἐπέτεινεν, ἀποχρῶσαν ὕλην πρὸς τοῦτο τὴν ἡγεμονίαν λαχῶν. Ὡσπερ δὲ ἐρρωμένον ζῶον καὶ τοῖς πᾶσι ἰσχυρῶς ἔχον⁵ οὐκ ἀθρόον ἀλλοιοῦσιν αἱ τῶν μελλόντων παθημάτων ἀρχαί, οὕτω δὴ καὶ τούτῳ⁶, οὐ πάνυ τι δυσθανατούσης τῆς βασιλείας, ἀλλ' ἔτι πνεῦμα καὶ τόνον ἐχούσης, βραχύ τι τὸ κατολιγωρεῖν διεφαίνετο⁷, ἕως ἂν κατὰ βραχὺ τὸ κακὸν αὐξηθῆν καὶ κορυφωθῆν τὸ πᾶν ἀνέτρεφε καὶ συνέχεεν· ἀλλ' οὐπω τοῦτο· καὶ ὁ βασιλεὺς φροντίδων μὲν ὀλίγων μεταλαγχάνων, πλείονων δ' ἐρασμῶν⁸ τε καὶ ἀπολαύσεων, πολλὰ δὴ νοσοποιὰ αἴτια τῷ τότε ὑγιεῖ τῆς βασιλείας προκατεβάλλετο σώματι. Γεγόνασι δὲ τούτῳ μερὶς οὐ μετρία πρὸς τὴν τοιαύτην ἀμετρίαν τὰ ῥάθυμα τῶν βασιλίδων ἦθη, καὶ τὸ κατ' ἐκείνας ἐθέλειν εἰς τρυφὰς ἀνεῖσθαι καὶ γέλωτας· τὴν γοῦν κοινωνίαν τῶν ἀπολαύσεων θεραπείαν ἐκεῖνος ὠνόμαζε, καὶ ἐβούλετο μὲν οὐδὲν ἐκείναις ἐναντιώσασθαι, ἀλλὰ πᾶσαν ταύταις εἰσάγειν γλυκυθυμίαν, ἀφορμῆς δὲ τινος προσηγησαμένης, προκεκρούκει⁹ ταύταις εὐθὺς, εἰ μὴ καὶ οὕτω τῇ ὁμουνέτιδι ἔδοξεν, εἴτε ἀποκρυψάμενῃ τὸ ζηλότυπον, εἴτε διὰ τὴν ἡλικίαν τοῦτο ἀφαιρεθῆιση.

1. χ. ἀφετοῦ. 2. χ. ἀπολάβει. 3. χ. τοῦ δημοσίου ὄρα. 4. χ. ἀποτεμώμενον. 5. χ. ἔχων. 6. χ. τοῦτο. 7. χ. κατολιγωρεῖ δι' ἐφαίνετο. 8. χ. πλείων δὲ ραμῶν. 9. γρ. προσκεκρούκει.

Πῶς και τίνι τρόπῳ ἡ σεβαστὴ Σκλήραινα εἰσῆχθη εἰς τὴν βασιλεύουσαν.

Ἐγεγόνει γὰρ τοιοῦτον · τῆς δευτέρας τετελευτηκυίας τῷ βασιλεῖ γαμετῆς ἦν ἐκ τοῦ τῶν Σκληρῶν ἐπιφανεστάτου γένους ἡγάγετο, εἰς τρίτους μὲν ἀποκλίνειαι γάμους οὕτως ἰδιωτεύων ἔτι ἡσχύνετο¹, ἄτε μὴδὲ τοῖς Ρωμαίων νόμοις δοκοῦν, χεῖροني δὲ πράγματι, τῷ συγκεχωρημένῳ εἰ λαθεῖν τις αἰροῖτο, ἠλλάξατο · τὴν γὰρ τοῦ τῆς μετηλλαχυίας ἀνεψιᾶν, ὠραίαν τε οὔσαν καὶ τᾶλλα σῶφρονα, εἰς παρανοματώτατην ἑαυτῷ μετῆξε συμβίωσιν, ἢ δώροις πείσας, ἢ λόγοις θέλξας ἐρωτικοῖς, ἢ τισὶν ἐτέραις δυνάμεσι πρὸς τοῦτο χρησάμενος. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἔρωτος ἀλλήλοισ ἀνεκεράσθησαν, ὡς μηδένα θατέρου μέρους ἐστερηθῆσαι βούλεσθαι, μῆτε ἐν οἷς κακοδαίμωνειν ἐδόκουν | καιροῖς · καὶ ὑπερορίῳ γὰρ γεγονότι τῷδε τῷ βασιλεῖ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἰστόρησε, συμπαρῆν ἢ γυνή, τὰ τε ἄλλα ὑπερθεραπεύουσα καὶ τὰ ἑαυτῆς προτιθεῖσα ἐκείνῳ, καὶ πάντα τρόπον παραμυθουμένη τοῦτον καὶ τῆς συμφορᾶς τὸ πλείστον ἀποφορτίζουσα · ἐπέβαλλον γὰρ κακείνην ἐλπίδες ἡγεμονίας, καὶ τοῦ συμβασιλεύειν ὕστερον τῷ ἀνδρὶ τᾶλλα ἐτίθετο δεύτερα · τῆνικαῦτα γὰρ ᾤετο καὶ τὸν γάμον αὐτοῖς ἐπιτελῆ ἔσεσθαι, καὶ τᾶλλα γενήσεσθαι ὅποσα βούλοιντο, τυραννήσαντος τοὺς νόμους τοῦ βασιλείου σκοποῦ. Ἐπεὶ δὲ θάτερον μὲν ἐγεγόνει τῶν ἠλπισμένων, φημί δὲ τὸ² βασιλεύουσαι τὸν Κωνσταντῖνον, θάτερον δὲ οὐκ ἔδωκεν ὁ καιρὸς, ἀλλ' ἡ βασιλὶς Ζωὴ τὴν ἐξουσίαν πᾶσαν συνείληφεν, ἢ μὲν παντάπασι ἀπεργνώκει οὐ τὰς χρηστοτέρας μόνον ἐλπίδας, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν σωτηρίαν, ἐδείκναινε γὰρ τὴν βασιλίδαν καὶ βαρυμνηεῖν ἐπ' αὐτῇ ᾤετο.

Ἄλλ' ὃ γε αὐτοκράτωρ οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πρὸς τὴν βασιλείαν εἰσόδῳ τῆς γυναικὸς ἐπιλέληστο, ἀλλὰ τοῖς μὲν αἰσθητοῖς ὄμμασι

1. χ. ἰσχύνετο. 2. χ. τὸν.

τὴν βασιλίδα θεάεται, τὴν δὲ ἐκείνης μορφήν τοῖς ἀπὸ τῆς ψυχῆς συνήθειαι καὶ συνελάμβανε, καὶ τὴν μὲν ἡγάλλιστο, τὴν δὲ ἐγκόλπιον εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ. Καὶ οὔτε τὸν καιρὸν δέισας, οὔτε τὸ¹ τῆς βασιλίδος ζηλότυπον, οὔτε τινὸς παραινέσεως ἐντροπέμενος, ἀλλὰ πᾶσαν συμβουλήν ἐν δευτέροις τιθέμενος τοῦ βουλευμάτος, τῆς ἀδελφῆς μάλιστα Εὐπρεπείας, συνετωτάτης τῶν καθ' ἡμᾶς γυναικῶν, ἀντιπραττούσης αὐτῷ καὶ τὰ συνοίσοντα βουλευομένης, πάντων οὖν κατολιγώρησας, εὐθύς ἐκ πρώτης συνοπίας τῇ βασιλίδι περὶ τῆς γυναικὸς διαλέγεται, οὐχ ὡς περὶ γαμετῆς, οὐδ' ἄλλως παλλακευθησομένης αὐτῷ, ἀλλ' ὡς χρησαμένης πολλαῖς μὲν ταῖς ἐκ τοῦ γένους συμφοραῖς, πολλαῖς δὲ ταῖς ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἡξίου ἀνακλησέως τε ταύτην ἀξιοῦσθαι, καὶ τῶν μετρίων τυχεῖν. Πείθεται γοῦν αὐτίκα ἡ βασιλις, οὐκ ἔτι γὰρ αὐτῇ ἐτρέφετο τὸ ζηλότυπον, πολλοῖς ἤδη καταπονηθείση κακοῖς, καὶ δὴ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου ἡλικίαν ἐχούση οὐκ ἔτι τὰ τοιαῦτα πάθη προσδεχομένην. Ἡ μὲν οὖν προσεδόκα τὰ δεινότατα πείσεσθαι· ἀθρόον δὲ οἱ μετακαλίσοντες ταύτην εἰς τὸ Βυζάντιον μετὰ βασιλικῆς δορυφορίας ἐφίστανται, γράμματα ταύτῃ διδόντες τὰ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ δ' ἐξ αὐτῆς τῆς βασιλίδος, εὐμενῆ τε αὐτῇ ψυχὴν ὑπισχνούμενα καὶ παραθαρρύνοντα πρὸς τὴν εἴσοδον. Καὶ οὕτως ἦδε² πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀφικνεῖται.

Τὰ μὲν οὖν πρῶτα εὐτελεστέρας ἀξιοῦται καταγωγῆς, καὶ δορυφορίας οὐ πᾶν λαμπρᾶς. Ἴνα δὲ πρόφασιν εἴη τῷ βασιλεῖ ἐκεῖσε φοιτᾶν, οἶκον ἑαυτοῦ πεποιήται τὴν σκηνὴν, καὶ ἵνα δὴ μεγαλοπρεπῆς γένηται³ καὶ πρὸς βασιλικὴν ὑποδοχὴν ἐπιτήδειος, θεμελίους⁴ τε ἐξωθεν μείζονας καταβάλλεται καὶ πρὸς λαμπροτέρας ἐτοιμάζει τοῦτον οἰκοδομίας.

Προσεποιεῖτο γοῦν ἐκάστοτε ὅ,τι δῆποτε τῶν οἰκονομουμένων, καὶ τοῦ μνηδὸς πολλακίς ἀπήει, πρόφασιν μὲν ὀψόμενός τι τῶν γιγνο-

1. χ. τὸν. 2. χ. ἦδη. 3. χ. γένοιτε. 4. χ. θεμελίους.

μένων, τὸ δ' ἀληθές τῇ γυναικί συνεσόμενος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἐτέρας μερίδος τούτῳ παρείποντο, οἷς, ἵνα μὴ περιεργότεροι¹ εἶεν, τράπεζάν τε ἐτίθει πολυτελῆ ἐξωθεν καὶ συμποσιάζειν ἤξιου, καὶ ὅ, τι δῆποτε πρότερον ἀξιούμενον τούτοις ἦν, τῆνικαῦτα τέλος ἐλάμβανε· καὶ οὗτοι τὸν σκοπὸν τῶν τελουμένων ἐπιστάμενοι², οὐ μᾶλλον τι περὶ τῇ δεσπότιδι ἐδυσχέραινον ἢ περὶ ἑαυτοῖς ἠγαλίων ἐπιτυγχάνουσιν ὧν ἐσπούδαζον, καὶ ὀπηνίκα γνοίεν σφαδάζοντα μὲν ἐκεῖσε ἀπιέναι τὸν αὐτοκράτορα, ἀποκνοῦντα δὲ τὴν πρόσδοον καὶ δὴ αἰσχυρόμενον³ τὰ πολλὰ, ἄλλος ἄλλο τι πλαττόμενοι ἐξωμάλιζον τούτῳ τὴν πρὸς τὴν ἐρωμένην⁴ ὁδόν, καὶ τούτῳ⁵ τῷ τρόπῳ μάλιστα ἑαυτοῖς ὤκειοῦντο τὸν βασιλέα. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα οὕτως τὰ πρὸς τὴν γυναῖκα ἐπλάττετο, καὶ ἦν τέως οὐκ ἀνευθρίαστος ὁ ἔρωσ⁶ αὐτῷ· κατὰ βραχὺ δὲ προῖον ἀφαιρεῖται τὴν αἰδῶ καὶ τὸ διεσχηματισμένον ἀνακαλύπτει, καὶ τὴν σκηνὴν καταστρέφας εἰς ὑπαιθρον αὐτῇ, ὅσακις βούλοιο, παρεγίγνωτό τε καὶ συνεγίγνωτο· καὶ ἵνα δὴ πάντα τὸν περὶ ταύτης προλάβῳ λόγον, τῶν ἀπίστων ἐδόκει τὸ πρᾶγμα ὀρώμενόν τε καὶ ἀκούμενον· οὐκ ἔτι γὰρ αὐτῇ ὡς παλλακῇ προσεφοῖτα, ἀλλ' ὡς καθαρῶς ὀμευνέτιδι.

Ἐξήντλει δὲ αὐτῇ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ὅποσα καὶ βούλοιο· πῖθον οὖν χαλκὸν ἐν τοῖς βασιλείοις ἐφευρηκῶς, ἐξωθεν καταπεποικιλμένον τύποις δὴ τισι καὶ γλύμμασι, τοῦτον χρημάτων πεπληρωκῶς δῶρον ἀποστέλλει τῇ γυναικί· ἐποίει δὲ ταῦτα οὐκ ἐκ διαστημάτων μακρῶν, ἀλλὰ συνεχῶς ἄλλα ἐπ' ἄλλοις τῇ ἐρωμένη ἀπεκομίζοντο.

1. χ. περιεργότερον. 2. χ. ἐπισταμένοι. 3. χ. δι' ἐσχυρόμενον. 4. χ. ἐρωμένην. 5. χ. τοῦτο. 6. χ. ἔρος. 7. χ. καταπεποικιλμένοις.

Περὶ τοῦ πῶς ἀνήχθη ἡ Σεβαστὴ ἐπὶ τὰ βασίλεια.

Τέως μὲν οὖν ἡμιφανῶς ἡ ἐρωτικὴ αὕτη ὁμιλία ἐπράττετο· ἐπεὶ δὲ προῖων ὁ χρόνος τὸ κεκρυμμένον κατὰ βραχὺ ἀνεκάλυπτε, δημοσιεύει εἰς προὔπτον τὸν ἔρωτα, καὶ ποικιλώτερον ὁμιλήσας τῇ βασιλίδι, τὴν μετ' αὐτῆς αἰρεῖσθαι πείθει συμβίωσιν· καὶ ἐπεὶ κατανεύσασαν ἔσχεν, οὐ μέχρι τούτου τὸ τῆς ψυχῆς ἰσθᾶ βούλημα, ἀλλὰ καὶ συγγραφὰς φιλίας ποιεῖται, καὶ σκηνὴν ἐπὶ τούτῳ βασιλικὴν διατίθεται· καὶ οἱ μὲν προὔκθηοντο, ἡ δὲ σύγκλητος ἐπὶ τῷ καινῷ εἰσήσασαν γράμματι, ἐρυθριῶντες μὲν καὶ τὰ πολλὰ ὑποτονθορῶζοντες, ἐπαινοῦντες δὲ ὅμως τὴν συγγραφὴν ὡς ἐξ οὐρανίων καταχθεῖσαν δέλτον, κρατῆρά τε φιλίας ταύτην κατονομάζοντες καὶ τᾶλλα τῶν ἡδίστων ὀνομάτων ὅποσα δὴ κολακεύειν ἢ ἕξαπατᾶν εἴωθεν ἐλαφρὰν καὶ κούφην ψυχὴν. Ἐπεὶ δὲ ἡ σπονδὴ ἐγεγόνει, καὶ ἀπετελέσθη τὰ ὄρκια, ἐντὸς τῶν βασιλικῶν ἀδύτων ἡ τέως ἐρωμένη εἰσάγεται, οὐ τοῦτο μετὰ ταῦτα καλουμένη τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δεσπότις καὶ βασιλὶς ἀντικρυς, καὶ τό γε θαυμασιώτατον, ὅτι οἱ μὲν¹ πλείους πεπληγότες ἐτύχχανον τὰς ψυχὰς ἐφ' οἷς ἡ βασιλὶς ἕξαπατηθεῖσα | παρῶπτό τε καὶ καταπεφρόνητο, ἡ δὲ

φ. 368.

οὐδὲν τι μᾶλλον ἠλλοίωτο, ἢ μειδιῶσα πᾶσι καθωρᾶτο καὶ ἐπαγαλλομένη τῷ πράγματι· κατεφίλησε γοῦν πολλάκις προσφῦσα τὴν συμμερίτην² τοῦ κράτους, καὶ ἄμφω δὴ παρεγενέσθην τῷ βασιλεῖ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν διελεγέσθην πραγμάτων. Ὁ δὲ νῦν μὲν ἐπίσης ἀμφοῖν ἐζυγοστάτει τοὺς λόγους, ἔστι δ' οὐ τὸ πλέον τῇ δευτέρᾳ βασιλίδι ἀπένεμε.

Τὸ μὲν οὖν εἶδος αὐτῇ οὐ πάνυ θαυμάσιον, ἀλλ' οὐδὲ πρόχειρον εἰς κακῆγορον γλῶτταν καὶ λοῖδορον, τὸ δὲ γε ἦθος καὶ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα, τὸ μὲν καὶ θέλξει λίθους δυνάμενον, τὸ δὲ πρὸς

1. χ. δ μὲν. 2. χ. συμμερίτην.

πᾶσαν ἐπιβολὴν¹ πραγμάτων ἀξιολογώτατον, τὸ δὲ φθέγμα οἶον οὐκ ἄλλο· λεπτὸν γὰρ αὐτῇ τοῦτο καὶ διηθησόμενον, καὶ σοφιστικὴν ἀρετὴν ἔχον ἐν τοῖς ρυθμοῖς· ἐπέτρεχε δὲ τις τῇ γλώττῃ καὶ γλυκεῖα λέξις αὐτόματος, διηγουμένην δὲ ἀδιήγητοι χάριτες περιέθεον. Ἐμὲ γοῦν ἤρει ἐπανερωτῶσα πολλάκις μύθους ἑλληνικούς, καὶ αὐτὴ προστιθεῖσα εἴ τινος τῶν ἀκριβοῦντων περὶ ταῦτα ἀκήκοον· εὐήκοος δὲ εἰ καὶ τις ἄλλη γυναικῶν ἐγεγόνει, τοῦτο δὲ οἶμαι αὐτῇ οὐ παρὰ τῆς φύσεως προσεκτῆθη, ἀλλ' ἐπειδὴ πάσας ἤδει γλώσσας ἐπ' αὐτὴν φερομένας, καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα τινὰ γρύξαι λαλιὰν ἐκείνη ἐποίει, καὶ εἵκαζε τὸ τονθορυζόμενον εἰς τὸ ἔργον τῆς ὑπολήψεως.

Ἄμέλει τοι συνειλεγμένων ποτὲ τῶν ὑπογραμματουμένων ἡμῶν, πομπὴν αἰ περὶ τὴν βασιλίδαν ἐποιοῦντο· προήεσαν δὲ αὐτὴ τε καὶ ἡ ἀδελφὴ Θεοδώρα, καὶ μετ' ἐκείνην ἡ Σεβαστὴ (τούτῳ γὰρ αὐτὴν τῷ καινῷ ἀξιώματι αἰ βασιλίδες, δόξαν οὕτω τῷ αὐτοκρατορι, τετιμῆκεσαν)· ὡς δ' οὖν προήεσαν, ἦγε δὲ αὐτάς ἡ πομπὴ ἐπὶ θέατρον, καὶ τότε ταύτην οἱ πολλοὶ πρῶτως ἐθεάσαντο συμπαριοῦσαν ταῖς βασιλίσι, τῶν τις περὶ τὴν κολακείαν πολὺς τοῦτο δὴ τὸ ποιητικὸν ἠρέμα πως ἀπεφθέγγατο, τὸ, οὐ νέμεις, περαιτέρω μὴ συντίνας τὸ ἔπος· ἡ δὲ τότε μὲν οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐπεσημήνατο, ἐπεὶ δὲ ἡ πομπὴ ἐτελέσθη, διέκρινέ τε τὸν εἰρηκότα, καὶ τὸν λόγον ἀνέκρινε, μηδὲν ὑποσολοικίσασα τὴν φωνὴν, ἀλλ' ὀρθοπέησασα τὸ ὄνομα ἀκριβῶς· ὡς δ' ὁ εἰρηκὼς τὴν ἱστορίαν τῷ ἀκριβοῦντι κατέλεξε, καὶ οἱ πολλοὶ ἅμα τῷ λόγῳ πρὸς τὴν ἐρμηνείαν κατένευσαν, φρονήματος αὐτίκα ἐκείνη πλησθεῖσα, ἀμείβεται τοῦ ἐγκωμίου τὸν ἐπαινέτην οὐκ ὀλίγοις τισίν, οὐδὲ φαύλοις, ἀλλ' οἷς ἐκείνη κεχρηῆσθαι καὶ ἀμείβεσθαι εἴωθε. Καὶ ἵνα γε αὐτῇ οἱ τε ἄλλοι καὶ αἰ βασιλίδες συμπνεύωσι² μάλιστα, τὸ ἐκάστῳ ἢ ἐκάστῳ οἰκείον ἐδίδου παρέχειν ὁ αὐτοκράτωρ.

1. γ. ἐπιβολὴν. 2. γ. συμπνεύωσι.

Ἐπεὶ δὲ τῶν δυοῖν ἀδελφῶν, ἡ μὲν χρυσοῦ πολλοῦ ἤττητο, οὐχ ἕνα ἔχει ἢ θησαυρίζοι, ἀλλ' ἕνα εἰς ἄλλους μετοχετεύοι τὸ ρεῦμα, καὶ τούτων δὴ τῶν ἰνδικωτάτων ἀρωμάτων τῶν τε ἄλλων καὶ μάλιστα τῶν ἐστίτην¹ φυσικὴν λιβάδα μὴ ἀπολειπόντων ξύλων, ἐλαῶν τε τινων σμικροτάτων καὶ δαφνειῶν καρπῶν λευκοτάτων, ἡ δ' ἐτέρα καὶ νεωτέρα δαρεικῶν ὀσημέραι μυρίων, ὧν δὴ καὶ θήκας χαλκᾶς ἐπεποιήτο, ἐκάστη τούτων κατάλληλος ἔδοξε τὰ ἐρασμιώτερα διανέμουσα. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη βασιλὶς τὸ ζηλότυπον ἤδη διὰ τὴν τῆς ἡλικίας παρακμὴν καταλύσασα, οὐκ ἔτι πρὸς αὐτὴν ἐμνηνία, οὐδὲ δυσόργως εἶχε τὸ πάθος τῆς βασκανίας, ὑποσυληθεῖσα τῷ χρόνῳ· καὶ ἡ ἀδελφὴ δὲ ἀπολαύουσα ὧν ἐβούλετο, τῆς ἀδελφῆς ἐφρόντιζεν ἔλαττον. Ἐνθεν τοι ἂ πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ πόνοις ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπεθησαύρισε, ταῦτα εἰς ἰλαρὰν ἐκείναις προέκειτο παιδίαν². ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλοις ἡμεῖβετό τε καὶ ἀντεδίδοτο, τὰ δὲ καὶ εἰς ἐτέρους μετωχετεύετο, καὶ ὀλίγου χρόνου ἀνηλώθη πάντα καὶ διεφθάρη· ἀλλ' οὐ πῶ νῦν ὁ λόγος εἰς τοῦτο κατέληξε, συμπληρούτω δὲ τὴν ὑπόθεσιν. Διανειμάμενοι δὲ τὰς οἰκῆσεις, ὁ μὲν βασιλεὺς τὸ μέσον ἔλαχε τῶν τριῶν, αἱ δὲ περὶ ἐσκήνουν, τὸ δὲ ἄδυτον εἶχεν ἡ Σεβαστή· καὶ ἡ βασιλὶς οὐκ ἄλλως προσεφοίτα τῷ αὐτοκράτορι, εἰ μὴ μεμαθήκοι πρότερον ὡς ἐφ' ἑαυτοῦ σκηνοῖτο καὶ πόρρω που καθῆστο τῆς ἐρωμένης, εἰ δ' οὐ, τὸ ἑαυτῆς ἔπραττε· τί ποτε τοῦτο;

Ἐκείνη γυναικείων μὲν παντάπασιν ἔργων ἀπείχετο, οὔτε γὰρ ἀτράκτω ποτὲ τὰς χεῖρας ἠσχόλησεν, οὔτε ἰσουργεῖν³ ἐπεβάλλετο⁴, οὔτε ἄλλου τινὸς ἐπεβάλλετο· κατωλιγῶρει δὲ καὶ βασιλείων καλλωπισμῶν, εἰ μὲν καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς ἀχυτῆς οὐκ οἶδα, παρηκμακωῖα δ' οὖν τὸ φιλότιμον ἅπαν κατέλυσε· περὶ τοῦτο δὲ μόνον ἐπόνει καὶ τὴν πᾶσαν πραγματείαν συνέτεινε, τὰς τῶν ἀρωμάτων

1. γρ. ἐστίτην. 2. γρ. παιδίαν. 3. γρ. ἰσουργεῖν. 4. γρ. ἐπεβάλλετο.

φύσεις μεταβάλλειν, καὶ μυρεψεῖν, τὰ δὲ πλάττειν τε καὶ τυποῦν, τὰ δ' ἄλλως ἐργάζεσθαι, καὶ ὁ ἀποτετμημένος¹ αὐτῇ οἶκος εἰς εὐνήν οὐδέν τι σεμνότερος ἦν τῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐργαστηρίων, ἐφ' ὧν αἱ βάσανοι τῶν τεχνῶν καὶ ἐμπύριοι τὴν ξυντέλειαν² ἔχουσι· πυρὰ γοῦν πολλή³ πέριξ τοῦ δωματίου αὐτῆς ὑπενήπτετο, καὶ τῶν ἀμφιπόλων ἐκάστη ἢ μὲν τὰ μεγέθη τῶν ἀρωμάτων διήρει, ἢ δὲ ταῦτα συνέπλαττειν, ἢ δ' ἄλλο τι τοιοῦτον εἰργάζετο· τοῦ μὲν οὖν χειμῶνος ἐδόκει τι πρὸς ἐκείνης εἶναι τὰ ὑπουργούμενα, καὶ τὸ πολὺ πῦρ τὸν ψυχρὸν ἐκείνη ἀέρα διήμειβε, θερείας δὲ οὔσης τῆς ὥρας τοῖς μὲν ἄλλοις βραχὺ τι καὶ ἀγχοῦ παριέναι ἐκείσε ἐδόκει, ἢ δὲ ὡσπερ ἀναισθήτως τοῦ καύματος ἔχουσα ὑπὸ πολλοῖς ἐδορυφορεῖτο πυρσοῖς· ἀλλόκοτος γὰρ αὐτῇ τε καὶ τῇ ἀδελφῇ ἡ φύσις ἐδόκει· ὀλιγώρως εἶχον καὶ εὐπνουστέρου ἀέρος, καὶ οἰκήματος λαμπροτέρου, καὶ λειμώνων, καὶ παραδείσων, καὶ οὐδὲν αὐτὰς τῶν τοιούτων ἔθελγεν, εἰ δὲ ἔνδον εἶεν τῶν ἀποτετμημένων⁴ αὐταῖς οἰκημάτων, καὶ ἢ μὲν τὸ χρυσοῦν ρεῦμα ἐπισφραγίζοι, ἢ δὲ τὴν ὁδὸν διακαθαίρει τῷ ρεύματι, τοῦτο αὐταῖς ἀντὶ πάσης ἀπολαΐσεως ἦν.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῆς πρώτης βασιλίδος, λεγέσθω γάρ τι πλέον περὶ αὐτῆς, ἕως ἂν τῇ Σεβαστῇ αὐτοκράτωρ συναναπαύηται, οὐ λίαν ἐπαινεῖν ἔχων, ἐν τοῦτο θαυμάζων διατελῶ⁵, ὅτι δὴ φιλοθεῖα πάσας μὲν γυναῖκας, πᾶσαν δὲ φύσιν ὑπερεβάλλετο ἄρρενα· ὡσπερ γὰρ οἱ ἀνκραθέντες διὰ | θεωρίας θεῶ, μᾶλλον δὲ οἱ καὶ ὑπὲρ τοῦτο γεγονότες καὶ ἀκριβῶς ἐνθεάσαντες, τοῦ τελείου μόνον ἐφετοῦ ἔχονται, κάκειθεν ἠώρηται, οὕτω δὴ καὶ ταύτην τὸ περὶ τὸ θεῖον θερμότατον σέβας τῷ πρώτῳ καὶ ἀκραιφνεστάτῳ φωτὶ ἀκριβῶς, ἔν' οὕτως εἶπω, συνεκέρασεν· οὐδὲν γὰρ ὅτι μὴ τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα διὰ παντὸς ἐπὶ γλώττης ἐκείνη.

p. 369.

1. χ. ἀποτεμνήμενος. 2. χ. ξυντελείαν. 3. χ. πολλαί. 4. χ. ἀποτεττημένων. 5. χ. διὰ τελῶς.

Περὶ τοῦ Ἀντιφωνητοῦ¹.

Ἄμελει τοι καὶ τὸν ἐκείνης, ἴν' οὕτως εἴποιμι, Ἰησοῦν διαμορφώσασα ἀκριβέστερον, καὶ λαμπροτέρα ὕλη ποικίλασα, μικροῦ δεῖν ἔμπνουν εἰργάσατο τὸ εἰκόνημα · ἐπεσημαίνετο γὰρ τοῖς χρώμασι τὰ αἰτούμενα, καὶ ἐδήλου τὰ μέλλοντα ἢ χροιά · πολλὰ γοῦν ἐκείνη ἐντεῦθεν τῶν ἐσομένων κατεμαντεύετο · εἴ τε γοῦν τι θυμῆρες προσεγγόνει αὐτῇ, εἴ τε δυσχερές τι προσεπεπτώκει, εὐθύς ἀφικνεῖτο πρὸς τὴν εἰκόνα, τὰ μὲν ἀνομολογουμένη, τὰ δὲ ἐξίλουμένη. Ἐγὼ γοῦν ἐθεασάμην αὐτὴν πολλάκις ἐπὶ δυσχερεστέρων καιρῶν, νῦν μὲν τὴν θείαν ἀγκαλιζομένην εἰκόνα καὶ καταθεωροῦσαν ταύτην, καὶ ὡς ἐμφύχῳ διαλεγομένην καὶ [τὰ] κάλλιστα τῶν ὀνομάτων συνείρουσαν, νῦν δὲ ἐπ' ἐδάφους κειμένην καὶ δάκρυσι μὲν τὴν γῆν πιαίνουσαν, τυπερὶς δὲ τὰ στέρνα διασπαράττουσαν · καὶ ἦν² μὲν ὠχριακότεα ἴδοι, ἀπῆει στυγνάζουσα, εἰ δὲ τυράζοντα καὶ φανοτάτη αἰγλή καταλαμπόμενον, διήγγελλέ τε αὐτίκα τῷ βασιλεῖ τὸ πρᾶγμα καὶ προκατήγγειλε τὸ ἐσόμενον. Οἶδα μὲν ἀναγνοὺς λόγους ἑλληνικούς, ὡς ὁ ἀναπεμπόμενος εἰς ἀέρα τῶν ἀρωμάτων ἀτμὸς ἀπελαύνει μὲν τὰ πονηρὰ πνεύματα, ἐπεισκρίνει δὲ ταῖς ὑποκειμέναις ὕλαις τὰς τῶν κρειττόνων παρουσίας, ὅπερ δὴ ἐπ' ἄλλοις καὶ λίθοι καὶ πόαι καὶ τελεταὶ τὰς θεοφανίας ἐνδείκνυνται · οὔτε δὲ πρῶτον ἀναγνοὺς προσηκάμην τὸν λόγον, καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔργως πιστεύσας, ἀλλὰ βαλὼν λίθοις ἀπήλασα · ἐκείνη δὲ οὔτε ἑλληνικώτερον, οὔτ' ἄλλως περιεργότερον τὴν περὶ τὸ θεῖον ἐποίει τιμὴν, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς πόθον ἐπιδεικνυμένη, καὶ καθοισιοῦσα θεῷ τῶν παρ' ἡμῖν δοκούντων ἀγαθῶν τὰ τιμιώτερα καὶ σεμνότερα. Ἐς τοσοῦτον γοῦν τῇ βασιλίδι ἀγαγόντες τὸν λόγον, ἐπανακαλέσωμεν αὐτὴς εἰς τὴν Σεβαστὴν καὶ τὸν αὐτοκράτορα, καὶ εἰ δοκεῖ

1. χ. ἀντιφωνητοῦ. 2. χ. ἦν.

διεγείρωμέν τε καὶ διέλωμεν, καὶ τὸν μὲν ἐς τὸν μέλλοντα λόγον ταμιεύσωμεν, τῇ δὲ διὰ τοῦ παρόντος συνέλωμεν τὴν ζωὴν.

Περὶ τῆς τελευταίας τῆς Σεβαστῆς.

Ὁ μὲν γὰρ αὐτοκράτωρ ἴσως¹, καὶ λόγος περὶ τούτου διέρρει πολὺς, μέλλουσιν αὐτῇ βασιλείαν προεμνησταύετο, οὐκ οἶδ' ὅπως γενησομένην, ἀλλ' ὅμως ἐτύφα τοῖς λογισμοῖς· τὸ δὲ ἐκείνω τε τὰς ἐνθυμήσεις, κακείνη τὰς ἐλπίδας διέτεμε, καὶ νόσος ἀθρόαν αἰρεῖ πρὸς πᾶσαν παρασκευὴν καὶ τέχνην ἀντίθετος· πρὸς γὰρ πᾶσαν παραγωγὴν θεραπείας ἀνένδοτος ἦν, ἀλγεινῶς τε εἶχε τοῦ θώρακος, καὶ τὸ ἄσθμα ἐνόσει δεινῶς, καὶ προαναρπάζεται τῶν ἐλπίδων ἢ τέως φαντασθεῖσα τὰ μείζονα. Ὅποσα μὲν οὖν ἐπὶ τῷ ἐκείνης θανάτῳ ἐπεποιήκει ὁ αὐτοκράτωρ, τοὺς τε θρήνους αὐς ἀπωδύρατο καὶ τὰς πράξεις ἅς κατεπράξατο, ὅσα τε τῷ πάθει νικώμενος μειρακιωδῶς ἀνωλοφύρατο, παρέλκον ἂν εἴη εἰς τὴν τῆς ἱστορίας καταλέγειν ὑφήν· τὸ γὰρ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν πραττομένων ἢ λεγομένων σμικρολογεῖσθαι καὶ οἶον λεπτολογεῖν, οὐχ ἱστοροῦντων ἐστὶν ἀλλ' ἢ κατὰ τιωμένων εἰ φαῦλα τὰ σμικρολογούμενα εἶη, ἢ ἐγκωμιαζόντων εἰ τόπους ἐγκωμίων ἐπέχοιεν· εἰ δ' αὐτὸς ἐνιαχοῦ τοιοῦτοις ἐχρησάμην οἷς ἀποτρέπομαι μὴ κεχρῆσθαι τοὺς ἱστοροῦντας, θαυμάζειν οὐ χρῆ· ὁ γὰρ τῆς ἱστορίας λόγος οὐχ οὕτως ὄρισται, ὡς ἀπεξέσται² περίξ παντάπασιν, ἀλλ' ὅπη παρείκοι καὶ διεκδρομάς τινας ἔχειν καὶ παρεκβάσεις· δεῖ δὲ τὸν ἱστοροῦντα ταχὺ αὐθις ἐπανακαλεῖν διαδραμὸν³ μέρος, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐν παρέργοις χρᾶσθαι, πάντα δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν συμπεραίνειν.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐάσειν μοι δοκῶ, τὸ δὲ γε κεφάλαιον τῶν ἐκείνου παθῶν, ἦν δὴ πραγματεῖαν ἐπὶ τῷ ἐκείνης τάφῳ πεποιήται, νῦν μὲν ἀναβάλλομαι, ποιήσομαι δὲ ἐν καιρῷ, προϊστορήσας ὅποσα

1. χ. ἴσος. 2. γρ. ἀπεξέσθαι. 3. χ. διαδραμών.

τῆς ὑποθέσεως ταύτης προέγονεν· ὁ γὰρ τοι λόγος τοῦ περὶ τὴν Σεβαστὴν ἀφάμενος πράγματος, καὶ φιλοτιμηθεὶς δι' ὅλου τὴν περὶ ταύτης ἱστορίαν ἐμφανηθῆναι, πολλὰ τῶν ἄνω ταύτης ἀξιολογούμενων παρήκεν, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον τῶν πεπραγμένων μνημονεύειν ἐκείνης ἐπαναγκάζομαι καὶ τὸ συνεχὲς διακόπτειν τῶν ὑποθέσεων· ὁ μὲν οὖν περὶ ἐκείνης λόγος εἰς αὐτὸ δὴ τὸ μέρος τῆς ἐκείνης κατέληξεν¹ λήξεως· ἐπανιῶμεν οὖν αὐθις ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα, ὃν δὴ καὶ ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος μέρους τῆς ἱστορίας ποιούμεθα.

Ἐβούλετο μὲν οὖν οὗτος, ὥσπερ δὴ πολλάκις μοι εἴρηται, ἐκ πολλοῦ κλύδωνος εἰς ἀλύτους ἀκτὰς καὶ λιμένας ἀκλύτους τῆς βασιλείας καθορμισάμενος, μὴ πάλιν ἀφείναι² πρὸς πέλαγος· τοῦτο δὲ ἐστὶν εἰρηνικῶς, ἀλλ' οὐ πολεμικῶς τὴν ἀρχὴν διεξάγειν, ὅπερ δὴ καὶ τῶν ἄνωθεν αὐτοκρατόρων οἱ πλεῖστοι διενόηθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ κατὰ τὰς ἡμεδαπὰς αἰρέσεις τὰ πράγματα ἀπαντᾶν εἴωθεν, ἀλλ' ἐφειστήκει τις ἐξωθεν κραταιότερα ἀρχὴ κινούσα τὸν βίον ὅπως ἂν ἐθέλοι, τὰ μὲν ὁμαλῶς, τὰ δὲ καὶ πρὸς ἀνωμάλους ἀνακυκλήσεις, οὐδ' ἐκείνῳ κατὰ σκοπὸν συμβεθῆκει τὰ πεπραγμένα, ἀλλ' ἐπ' ἄλλοις ἄλλα διεκυμάνθησαν· νῦν μὲν γὰρ ἐμφύλιοι πόλεμοι τὴν ἀρχὴν διατάραζαν, αὐθις δὲ βαρβαρικαὶ τινες ἐπιδρομαὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἡμετέρων ληϊσάμεναι, παντοδαπὰς ὠφελείας καὶ λείαν ὄσσην ἐβούλοντο περιβαλλόμεναι ἀπῆλασαν εἰς τὰ σφέτερα³.

Τὰ μὲν οὖν ἐφ' ἐξῆς πάντα διεξιέναι, ἕκαστόν τε ἐξακριβοῦσθαι ἀφ' οἷων ἀρχῶν εἰς οἷα τέλη κατήντησε, συντάξεις τε καταλέγειν καὶ στρατοπαιδείας⁴, ἀκροβολισμούς⁵ τε καὶ ἀψιμαχίας καὶ τᾶλλα ὅποσα εἴησται λέγειν τοῖς ἀκριβέσι τῶν συγγραφέων, ὡς μακροῦ καιροῦ καὶ λόγου δεόμενα εἰς τὸ παρὸν ἀναβάλλομαι· οὐ γὰρ μετὴν⁶ | συγγραφὴν, φίλτατε πάντων ἀνδρῶν, φιλοτιμοτέρων⁷, ἀλλὰ

φ. 370.

1. χ. κατάληξι. 2. χ. ἀφῆναι. 3. χ. σφαίτερα. 4. γρ. στρατοπεδείας.
5. χ. ἀκροβολισμούς. 6. χ. μετῆν. 7. χ. φιλιτιμοτέρων.

κεφαλαιωδεστέραν ἀπήτησας· διὰ τοῦτό σοι κάγω πολλά τῶν ἀξίων εἰρηῆσθαι παρήκα τῇ ἱστορίᾳ¹, μήτε πρὸς ὀλυμπιάδα ἐτῶν ταύτην ἀναμετρήσας, μήθ' ὡς ὁ συγγραφεὺς² πεποίηκεν εἰς τὰς τοῦ ἔτους ὥρας αὐτὴν διελόμενος, ἀλλ' ἀπλῶς οὕτως τὰ ἐπικαιρότατα ταύτης ὑπαγορεύσας καὶ ὅποσα μοι ἱστοροῦντι κατὰ μνήμην συνήθροισται· ἀλλ' ὅπερ εἴρηκα, τὸ μὲν πᾶσαν πράξιν λεπτολογεῖν ἀφήμι νῦν, μέσση δὲ ὁδὸν βαδίζειν προήρημαι τῶν τε ἀρχαιολογησάντων τὰς τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης ἡγεμονίας τε καὶ πράξεις καὶ τῶν εἰωθότων ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις χρονογραφίας συντίθεσθαι, οὔτε τὸ περιρρέον ἐκείνων ἐν τοῖς λόγοις ζηλώσας, οὔτε τὸ συντετμημένον τῶν λοιπῶν μιμησάμενος, ἵνα μήτε κόρον³ ἔχοι τὸ σύγγραμμα, μήτε παραλίποι τὰ καίρια. Καὶ τοῦτο μὲν ἐς τοσοῦτο εἰρήσθω⁴. ὁ δὲ λόγος τῆς ἀκολουθίας τῶν πεπραγμένων ἐχόμενος τὸν πρῶτως συστάντα τῷ αὐτοκράτορι πόλεμον πρῶτον τῆς ἱστορίας τῶν ἄλλων ποιήσεται· μικρὸν δὲ καὶ τούτου ἄνωθεν ἀναδραμοῦμαι, κεφαλὴν ὥσπερ τῷ ὑφαινομένῳ παρεχόμενος σῶματι. Χαλεπὰ τὰ καλὰ, φασὶν οἱ παροϊμιαζόμενοι, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐχόντων ἔρπει καὶ κατὰ τῶν ὀλίγων ὁ φθόνος, καὶ εἴ πού τις ἄνηθ, λέγω δὴ ἐν πᾶσι τὸ πλεῖστον καιροῖς, ἢ γονίμου ἀναβλαστήσειε φύσεως, ἢ φρονήσεως ἀκριβοῦς, ἢ μεγαλοφυΐας, ἢ ψυχῆς καρτερᾶς καὶ ἀνδρείας, ἢ ἀγαθοῦ τινος ἄλλου, εὐθύς ἐφέστηκεν ὁ τομεὺς, καὶ τοῦτο μὲν τὸ μέρος τῆς βλάστης ἐκκέκοπται, παραβλαστάνουσι δὲ τὰ ὑλώδη καὶ ἄκρπα, καὶ ὑλομανεῖ ἐπὶ πλέον ἢ ἄκανθα· καὶ οὐ τοῦτο δεινόν, εἴ τις ἔλαττον ἔχων τῶν θαυμασίων φύσεων, ἔπειτα τούτοις βασκαίνειν εἴωθεν. Ἄλλ' ὁρῶ τὸ πάθος καὶ βασιλέων ἀπτόμενον· οὐ γὰρ ἀρκεῖ τούτοις ἡ ταινία⁵ καὶ ἀλουργίς, ἀλλ' ἦν μὴ τῶν σοφῶν σοφώτεροι εἶεν καὶ τῶν ἀκριβούντων δεινότεροι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ὑπερτελεῖς κορυφαὶ τῶν ἀπασῶν ἀρετῶν, ἐν δεινῷ ποιοῦνται

1. χ. παρήκαστη. 2. χ. σὺν γραφεὺς. 3. χ. κόρο. 4. χ. εἰρήσθω. 5. χ. ταινία.

τὸ ¹ πρᾶγμα· καὶ εἰ μὴ ὡς θεοὶ ἡμῖν ἐφιστήκειεν, οὐκ ἂν ἄλλως ἄρχειν ἐθέλωσιν· ἐνίους δὲ αὐτὸς καθέωρακα ὡς ἐθέλουσιν ἡδιστ' ἂν ἀποθανεῖν, μὴ συμμαχοῦντων ἐνίων αὐτοῖς, ἢ δι' ἐκείνους κρατύνεσθαι· καὶ δέον σεμνύνεσθαι ὅτι χείρων αὐτοῖς βοήθεια παρὰ θεοῦ πέπλασται, οἱ δ' ἀποτέμνειν ² ταύτην αἰροῦνται, ὅτι παρ' αὐτοῖς βεβοήθηται. Πεπροοιμιάσται δέ μοι ταυτὶ τὰ πολλὰ ἀφορῶντι πρὸς τὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνθήσαντα καὶ δεΐξαντα ὀπόση ³ μὲν ἡ στρατηγία δεδύνηται, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ στρατιωτικαῖς τόλμαις καὶ ἐμπειρίαῖς τὰς μὲν τῶν βαρβάρων ὀμάς πεδήσαντα, τοῖς δέ γε Ρωμαίοις ἐλευθερίαν ἀκίνδυνον μνηστευσάμενον.

Περὶ τῆς τοῦ Μανιάκη ἀποστασίας.

Ὁ Μανιάκης οὗτος Γεώργιος οὐκ ἀθρόον ἀπὸ τῶν σκευοφόρων εἰς τὸ στρατηγεῖν παρεληλυθὼς, οὐδὲ χθὲς μὲν ⁴ τῇ σάλπιγγι χρώμενος καὶ τὴν τοῦ κήρυκος τάξιν ἀναπληρῶν, σήμερον δὲ τὴν φάλαγγα πιστευθεὶς, ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ σημείου ἀρξάμενος καὶ κατὰ βραχὺ προῖων καὶ τοὺς βαθμοὺς βραβευόμενος, ἕως δὴ πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς στρατηγικῆς ἀπήντησε τάξεως· ἀλλ' ὁμοῦ τι κατάρθου, καὶ στεφανηφορῶν αὐθις δεσμὰ περιέκειτο, ἐπανήει νικηφόρος τοῖς βασιλεῦσι καὶ ᾤκει τὸ δεσμωτήριον, προεπέμπετο στρατηγήσων καὶ τῆς ὅλης ἀρξόμενος δυνάμειως καὶ ἐκ θατέρου πλευροῦ παρειστήκεισαν οἱ τῶν κορυφαίων τοῦ στρατεύματος ὑπογενεαῖζοντες καὶ κινουῦντες οὐχ ὅπῃ δέον χωρεῖν, ἀλλ' ἔνθα πρὸς τὸνναντίον ἡμῖν τε κακεῖνῳ χωρήσει τὰ πράγματα. Ἐδεσαν ἦλω, καὶ ἐν γραφαῖς ἦν, Σικελίαν αἰρήσων ἐπέμπετο, καὶ ἵνα μὴ παρ' ἐκείνου ἀλοίῃ, ἀτίμως αὐθις ἀνεκαλεῖτο.

Τοῦτον ἐγὼ τὸν ἄνδρα καὶ τεθέαμαι καὶ τεθαύμακα· συνενήνοχε γὰρ αὐτῷ ἡ φύσις ὅποσα συμπρέπει τῷ στρατηγήσοντι· ἦν γὰρ τὴν

1. χ. τῷ. 2. χ. ἀποτέμνην. 3. γρ. ὀπόσα. 4. χ. μὴν.

ἡλικίαν εἰς δέκατον ἀνεστηκώς πόδα, καὶ οἱ πρὸς αὐτὸν ὄρωντες ὥσπερ εἰς κώλωνον ἢ κορυφὴν ὄρους ἀνέβλεπον· τὸ δὲ εἶδος αὐτῶ οὐ τρυφερὸν καὶ ἐπιτερπές, ἀλλ' οἷον εἰκὸς πρηστῆρι· ἐβρόντα δὲ καὶ τῶ φθέγματι, αἶ τε χεῖρες οἶαι διασεῖσαι τείχη καὶ πύλας συντρίψαι χαλκᾶς, τὸ δὲ ὄρημα τούτῳ ὅποιον λέοντος, καὶ τὸ ἐπισκῆνιον βλασυρόν· καὶ τᾶλλα δὲ τῶ ἀνδρὶ συνωδὰ τούτοις καὶ σὺνδρομα, καὶ ἡ φήμη πλείων τῶν ὀρωμένων, καὶ πᾶς ἐδεδῖει τὸν ἄνδρα βάρβαρος, ὁ μὲν καὶ ἰδὼν καὶ θαυμάσας, ὁ δὲ τῶν ἱστορούντων ἐκείνον ἀκούσας καὶ ἐκπλαγείς. Ἐπεὶ δὲ τὴν Ἰταλίαν ἀποσεσυλήμεθα ¹ καὶ τὸ σεμνότατον τῆς ἀρχῆς ἀφηρήμεθα μέρος, πέμπει τοῦτον ὁ δεῦτερος Μιχαὴλ πολεμήσοντα μὲν τοῖς ἥρπακόσιν αὐτὴν, τῶ δὲ κράτει τὸ μέρος ἐπανασώσαντα· λέγω δὲ νῦν Ἰταλίαν, οὐ τὴν ἀκτὴν ζύμπασαν, ἀλλὰ μόνον δὴ τὸ πρὸς ἡμᾶς τμήμα τὸ κοινὸν ἰδιωσάμενον ² ὄνομα. Ὁ μὲν οὖν τοῖς ἐκεῖσε μέρεσι μετὰ παντὸς ἐπίσας τοῦ στρατεύματος, πᾶσιν ἐχράτο τοῖς στρατηγήμασι, καὶ δῆλος ἦν τοὺς μὲν κατασχόντας ἀπελάσων, τὴν δὲ αὐτοῦ χεῖρα ἀντ' ἄλλου τινὸς ἐρύμματος ἀντιστήσων ταῖς ἐκείνων ἐπιδρομαῖς.

Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Μιχαὴλ ἐξώσθη τοῦ κράτους, εἰς δὲ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον, περὶ οὗ γράφειν προήρημαι, τὰ τῆς ἀρχῆς ἀπείδε πράγματα, δέον εὐθὺς πάσαις ἀποστολιμαίαις ³ ἐκείνων καταγεραίρειν γραφαῖς καὶ στεφάνοις ἀναδειῖσθαι μυρίοις καὶ τᾶλλα ποιεῖν ὅποσα δὴ ἐκείνων θεραπεύσειν ἔμελλεν, ἀλλ' ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ παντάπασι τούτου κατολιγώρησας τοῦ μέρους, ἐκείνω τε ὑποψίας κατέσπειρεν ἀφορμὰς, καὶ τῇ βασιλείῳ πόρρωθεν κατεβάλλετο πράγματα· ἐπεὶ δὲ ποτε καὶ εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐλήλυθεν ὁ ἀνὴρ καὶ ἐν κακοῖς ἐγνωρίζετο, τυραννικὰ τε φρονῶν ἐγίνωσκετο, οὐδ' οὕτω ⁴ δεξιῶς τὰ πρὸς ἐκείνον μετεχειρίσατο· οὐ γὰρ προσ-

1. χ. ἀποσεσυλήμεθα. 2. χ. ἰδιοσάμενον. 3. χ. ἀποστιλμαίαις. 4. χ. ὄτω.

πρωΐται τὸ τέως μελετώμενον ἀγνοεῖν, ἀλλ' ὡς | πρὸς ἤδη τυραν-
νήσαντα ἀναρρήγνυται· πέμπει γοῦν πρὸς αὐτὸν αὐτε τοὺς θεραπεύ-
σαντας, οὔτε τοὺς ἄλλως ἐξομαλίσοντας καὶ πρὸς τὸ δέον μεταρ-
ρυθμίσοντας, ἀλλ' ἔν' οὕτως εἴποιοι τοὺς ἀποκτενοῦντας, ἢ τὸ γὰρ
μετριώτερον, ἐξονειδίσοντας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν καὶ μονοῦ μαστι-
γώσαντας καὶ δεσμήσαντας καὶ τῆς πόλεως ἐξέλασαντας· καὶ ὁ κορυ-
φαῖος τῶν πρέσβειων οὐ τῶν ἐν τοιοῦτοις ἐξητασμένων, οὐδὲ τῶν προ-
λαβόντων τῷ χρόνῳ πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν πραγμάτων ἐπιμέ-
λειαν, ἀλλὰ τῶν ἐκ τριόδων ἀθρόον ἐπιπεσόντων εἰς τὰ βασιλεια.

Καταπλεύσας γοῦν πρὸς τὸν τέως τυραννεῖν ἐπειλημμένον¹, στρα-
τευμάτων ἤδη κατάρχοντα, καὶ τὴν ἐκείνου ὑποπτεύσαντα ἄφιξιν,
οὔτε προδιασαφεῖ τούτῳ ὡς εἰρηνικὰ ἀπαγγέλλων ἐλήλυθεν, οὔθ'
ὄλως πρὸς διαγγέλλει ὅτι ἐλήλυθεν, ἀλλ' ὥσπερ λαθῶν τὴν ἐφοδὸν
ἰππότης αὐτῷ ἀθρόον προσήλασε, καὶ τῶν ἐξομαλιζόντων οὐδὲν
εἰρηκῶς, οὐδὲ τοιοῦτόν τι προομιμασάμενος δι' οὐ καταστήσειν
ἑαυτῷ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ἐντυχεῖαν ἔμελλε, παίει αὐτίκα λαμπρῶς
τοῖς ὀνειδέσι καὶ ἐπαπειλεῖται² τὰ χαλεπώτατα. Ὁ δὲ τοῦτο αὐτὸ
ἤδη κατειληφῶς ὅπερ ὑπώπτειεν, εἶτα δὴ καὶ δεῖσας περὶ τῶν
λανθανόντων, διαπυροῦται τῷ θυμῷ καὶ ἐπανατείνει τὴν χεῖρα
τούτῳ, οὐχ ὡς πλῆξων, ἀλλ' ὡς φοβήσων· ὁ δὲ ὥσπερ ἐπ' αὐτο-
φῶρῳ τοῦτον ἐντεῦθεν ἐλὼν τύραννον, διεμαρτύρατο τὴν θρασύ-
τητα, καὶ προστίθησιν ὡς οὐκ ἀποφεύξεται ἐπὶ τηλικούτοις ἀλούς·
ἀπογνωσῆαι³ γοῦν τούτῳ τε καὶ τῷ μετ' αὐτοῦ στρατῷ τὰ πράγ-
ματα ἔδοξε, καὶ συγκινηθέντες, τὸν μὲν πρεσβευτὴν ἀναιροῦσιν, ὡς
δ' οὐκ ἂν ἄλλως αὐτοῖς χρησομένου τοῦ αὐτοκράτορος, τυραννεῖν
ἤδη κατάρχονται⁴. Οἷα δὴ ἄνδρι γενναίῳ καὶ κορυφαίῳ τὴν στρα-
τηγικὴν⁵ τέχνην, πολλοὶ συνερρῆκεσαν, οὐχ ὅσοι στρατεύσιμον
εἶχον τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἤδη καὶ οἱ ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἀκμῆς· ὁ

1. χ. ἐπειλημμένον. 2. χ. ἐπαπειλεῖτε. 3. γρ. ἀπογνωστέα. 4. χ. κατ-
άρχοντα. 5. τρατηγικὴν.

δὲ, ἐπειδὴ μὴ τοῖς πλήθεσιν, ἀλλὰ ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐμπειρίαις ἦδει τὰ τρόπαια κατορθούμενα, τοὺς ἐμπειροτάτους πρὸς πόλεμον συλλεξάμενος καὶ μεθ' ὧν ἐκεῖνος πολλὰς μὲν διεπόρθησε πόλεις, πλειόνων δὲ χρημάτων τε καὶ σωμάτων γέγονεν ἐγκρατῆς, ἅμα τούτοις συντεταγμένος, ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας¹ γίνεται ἤπειρον, πάντα μὲν διαλαθὼν τῆς ὄχθης φύλακας, οὐδενὸς τῶν ἀντιστρατευομένων ἐκείνῳ ἐξέναι τολμήσαντος, ἀλλὰ πάντων ὑποπτυξάντων ἐκεῖνον καὶ ἐκποδῶν² γεγονότων.

Τὰ μὲν οὖν περὶ ἐκεῖνον τοιαῦτα· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ, ἐπειδὴ καὶ τὴν τοῦ πρέσβεως ἐμεμαθήκει ἀναίρεσιν, καὶ τὴν τοῦ τυραννοῦντος ἀπόνοιαν, στρατεύμα κατ' ἐκείνου μυρίαῖνδρον συγκροτεῖ· εἶτα δὴ δέισας περὶ τοῦ τῶν δυνάμεων ἄρξαντος, μὴ ἐκεῖνον τροπώσμενος ἐπ' αὐτὸν χρήσεται τὸν πεπομπούτα τῷ κατορθώματι, καὶ τύραννος αὐτῷ ἐπιστῆ τοῦ προτέρου³ βαρύτερος, ἀπείρου συλλέγοντος⁴ στρατεύματος καὶ πρὸς ὅπερ ἂν ἐφορμήσειεν εὐθὺς κατορθώσαντος, τῶν μὲν γενναιοτέρων οὐδένα ταῖς τάξεσι δίδωσιν, ἐπίσθησι δὲ ταύταις ἄνδρα πιστὸν μὲν τὰ πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἐκτομίαν, οὐδενὶ δὲ τῶν πάντων σεμνολογούμενον. Οὗτος ἄρα ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸν τυραννοῦντα σὺν πολλῷ χωρεῖ τῷ στρατεύματι. Ὁ δὲ ἐπειδὴ ἐμεμαθήκει ὡς εἶη συγκεκινημένον ἐπ' αὐτὸν τὸ Ῥωμαϊκὸν ζύμπαν στρατόπεδον, οὔτε ἀποδειλιᾷ τὸ πλήθος, οὔτε τὴν συγκίνησιν ὑποπτύσσει, ἀλλὰ πάντα κατόπιν τῶν τυραννικῶν πεποποικῶς λογισμῶν, πειρᾶται ἀσυντάκτους καταλαβεῖν, καὶ σὺν εὐζώνῳ τῇ στρατιᾷ οὕτω προσδοκηθεὶς τούτοις ἐφίσταται. Ἐπεὶ δὲ κάκεινοι κατὰ βραχὺ συνταχθέντες ἀντέστησαν, θεαταὶ μᾶλλον τοῦ ἀνδρὸς ἢ ἀγωνισταὶ⁵ ἐγεγόνεισαν, τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ τὴν θέαν⁶ ὑπετέμετο· οὕτως ἀστραπαῖος αὐτοῖς ἔδοξεν, βροντῶν μὲν τοῖς στρατηγικοῖς ἐμβοήμασι, καθιπτέων δὲ τὰς φάλαγγας, καὶ οἷς ἂν ὀφθεῖν ἐκ-

1. χ. ἀντιπέρας. 2. χ. ἐκποδῶν. 3. χ. προτέρου. 4. γρ. συλλεγόντος. 5. χ. ἀγωνισαί. 6. χ. θεῖαν.

ταράσσων τούτους εὐθύς. Τὸ μὲν οὖν πλῆθος ἐκ προοιμίων τροποῦται τῇ γενναιότητι, ἡττᾶται δὲ τῶν ἄνωθεν διοικήσεων καὶ ὧν ἡμεῖς τοὺς λόγους οὐκ ἴσμεν· ὡς γὰρ ἐπειδὴ περιῶν τὰς ἡμετέρας διατάραττε φάλαγγας, καὶ ὅπη δ' ἂν ἐκεῖνος ὀρμήσειε διελύετο ὁ συνασπισμὸς καὶ εἰς τούπισω τὸ συντετειχισμένον ἐχώρει τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὸ ξύμπαν ἤδη κατὰ μέρη διέτεμνε τότε καὶ κατεφθείρετο, πληγὴν ἀθρόως κατὰ τῆς δεξιᾶς λαγόνος εἰσδέχεται, οὐκ ἐξεπιπολῆς, ἀλλ' εἰς βάθος, ὅθεν ἀθρόον πλείστον ἐκεῖθεν αἶμα κατέρρει· καὶ ὅς, ὥσπερ οὐκ αἰσθανθεὶς τῆς πληγῆς, ἀλλὰ τὸ αἶμα καταρρέον ἰδὼν, εἶτα δὴ τὴν χεῖρα ἐπιθείς ὅθεν κεκένωτο, καὶ καιρίαν γνοὺς τὴν βολήν, τοῖς ὅλοις ἀπειρηκῶς, ἐπειρᾶτο μὲν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἐπανιέναι χάρακα, καὶ βραχὺ δὴ τι τῶν στρατευμάτων ἀπῆγεν ἑαυτόν· ὡς δ' οὐκ εἶχεν ἤδη ὅπως μετενέγκοι τὸν ἵππον, τοῦ σώματος αὐτῷ πάντη ἐξασθενήσαντος, καὶ ἀχλύος πληρωθείσης τῆς κεφαλῆς, ἥρέμα ἐπιστενάξας καὶ ὅσον παρεῖχεν ἡ δύν·μις, ἀκρατῆς τε εὐθύς τοῦ χαλινοῦ γίνεται, καὶ τῆς ἔδρας ἀπολοισῆσας, θέαμα ἐλεεινὸν τῇ γῇ κατέρριπτο¹. Τὸ δὲ γε ἡμεδαπὸν στράτευμα οὐδ' οὕτως ἐθάρρει τὸν κείμενον, ἀλλὰ καὶ αὐθις ἐπεῖχον τοὺς χαλινοὺς, δεδοικότες μὴ ποτε κλέμμα εἴη τὸ θέαμα· ὡς δ' ὁ τε ἵπποκόμος ἀπῆν, καὶ ὁ ἵππος ἐλευθέρῳ ποδὶ² ἀτάκτως ἀνά τὸ μεταίχμιον ἔθει, παμπληθεὶ πάντες ὀρμήσαντες ἐπὶ τὸν νεκρὸν, εἶτα δὴ ἰδόντες καὶ θαυμάσαντες ὅποσον μέρος τῆς γῆς ἐπεῖχεν ἐκτεταμένως, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες τῷ τῆς φάλαγγος ἡγεμόνι προσάγουσιν. Εἶτα δὴ ἐπὶ τούτῳ πολλοὶ οἱ τὸν ἄνδρα ἀποκτανόντες³ ἐσχεδιάστησαν, καὶ λόγοι ἐπὶ τούτῳ συνετίθεντό τε καὶ συνεπλάττοντο· ὡς δ' οὐκ ἦν ἀποδείκνυσθαι τὰ λεγόμενα, ἀγνώστους τινὰς ἵππέας ἐπ' αὐτὸν⁴ ὠρμηκῶτας⁵ ἐλογοποιοῦν ἐκκεφαλίσαι· καὶ πολλῶν οὕτω πραττομένων λόγων, ἀπόδειξις οὐδὲ μία τοῖς λεγομένοις ἐπῆν· ἀλλ'

1. χ. κατέρριπον. 2. χ. φωνί. 3. χ. ἀποκτονόντες. 4. ἐπ' ἂν τὴν. 5. χ. ὠρμηκότες.

ὅτι μὲν τὴν λαγώνα διήρητο, τομὴν ἐντεῦθεν κατηγοροῦν αἰχμῆς, ὁ δὲ τρώσας ἀφανῆς τέως ἐστὶν ἄχρι τῆςδε τῆς συγγραφῆς.

φ. 372.

Ἐκεῖνος μὲν οὖν | οὕτω δὴ τὰ μὲν παθὼν, τὰ δὲ καὶ ποιήσας τῶν κατηγορίαν ἔχόντων, τοιούτῳ δὴ τέλει τὸν βίον κατέλυσε· τὸ δὲ περὶ ἐκεῖνον στρατόπεδον, μέρη μὲν τινα ἐπὶ τὰς οἰκείας πατρίδας ἀπεληλύθεσαν ἀφανῶς, τὸ δὲ πλεῖστον μέρος τοῖς ἡμετέροις προσέθετο· καὶ πρὶν ἢ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανελθεῖν τὰ στρατεύματα, ἡ τοῦ τυραννήσαντος ἐκπέμπεται κεφαλὴ· καὶ ὅς καθαπαρεῖ τινος καλύπτοντος ἀπαλλαγεῖς κύματος καὶ βραχὺ τι ἐξαναπνεύσας, τῷ μὲν θεῷ εὐχαριστηρίους ἀναπέμπει φωνάς, τὴν δὲ γε κεφαλὴν ἐν μετεώρῳ¹ τοῦ μεγάλου θεάτρου πήγνυσιν, ὡς ἂν ἔχοιεν ζύμπαντες καὶ πόρρωθεν ταύτην διὰ πολλοῦ μέσον τοῦ ἀέρος ὄραῖν. Ὡς δὲ καὶ ἡ φάλαγξ² ἐπανελήλυθει, ἀριστεῖοις³ στεφάνοις τῶν πλειόνων κεκοσμημένων, καὶ πρὸ τοῦ ἄστεως ἤδη ηὐλίσαντο ἀγγυῶ τῶν τειχῶν, ὁ αὐτοκράτωρ θρίαμβον δεῖν ἔγνω ἐπὶ τοῖς⁴ τροπαίοις καταγαγεῖν· καὶ οἷα ἐκεῖνος σκηναῖς πλάττειν εἰδὼς καὶ μεγαληγορεῖν ἐν τοῖς πράγμασιν, οὕτωςι διατίθεται τὴν πομπήν· διατάττεται γὰρ τὸ μὲν ψιλὸν τῆς φάλαγγος μεθ' ὀπλων προΐεσαι συμμίγηθην καὶ ἀσυντάκτως, ἀσπίδας καὶ τόξα καὶ δόρατα φέροντας, καὶ ἐπὶ τούτοις τοὺς ἐπιλέκτους ἰππέας ὄπλοις καταφράκτως⁵ ἔπασθαι, φοβεροὺς ἰδεῖν ἀπὸ τε τοῦ σχήματος, ἀπὸ τε τῆς στρατιωτικῆς τάξεως· εἶτα δὴ τὸ μετὰ τοῦ τυράννου στρατόπεδον, οὐκ ἐν τάξει, οὐδ' ἐν καλῷ σχήματι, ἀλλ' ἐπ' ὄνων πρὸς οὐρανὸν ἀντεστραμμένους καὶ ἔξυρηνμένους τὰς κεφαλὰς, καὶ πολὺν τινα συρφετὸν αἰσχύνης περὶ τὸν τράχηλον φέροντας, ἐφ' οἷς ἡ τοῦ τυράννου δις ἐθριαμβεύετο κεφαλὴ, καὶ μετ' ἐκείνην, ἄλλο τι⁶ τοῦ τυραννικοῦ σχήματος, μεθ' ἃ ἔξιφηφόροι τινὲς καὶ ῥαβδοῦχοι⁷ καὶ οἱ τοὺς πελέκεις ἀπὸ τοῦ δεξιῶ ἰσείοντες ὤμου, πολὺ τι πλῆθος προΐοντες τοῦ

1. χ. μετεώρου. 2. χ. φάλαξ. 3. γρ. ἀριστείας. 4. χ. τω. 5. γρ. καταφράκτους. 6. χ. ἀλλ' ἔτι. 7. χ. ῥαυδοῦχοι.

τῶν στρατευμάτων ἡγεμονεύσαντος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐκεῖνος ἐπίσημος καὶ ἵππῳ καὶ τῇ στολῇ, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸ δορυφορικὸν ζύμπαν.

Οὗτοι μὲν οὖν οὕτω προΐεσαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ λαμπρὸς πάνυ καὶ ὑψηλὸς προὐκάθητο τῆς οὕτως λεγομένης Χαλκῆς Φυλακῆς μετ' αὐτοῦ δὴ τοῦ θείου τεμένους, ὃ¹ ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσιν Ἰωάννης ἐκεῖνος ὁ μετὰ Φωκᾶν Νικηφόρον ἐδείματο· αἱ τε βασιλίδες ἐκ- τέρωθεν αὐτῷ συγκαθιστᾶσαι² θεωροὶ τοῦ θριάμβου ἐγίνοντο. Καὶ οὕτω δὴ τὴν τοιαύτην ξυντελέσας πομπήν, σὺν ἐγκωμίοις λαμπροῖς στεφανηφορῶν ἐχώρει πρὸς τὰ βασίλεια· ὥσπερ δὴ ἐκεῖνος³ τὸ ἦθος, μέχρι τούτου τῇ λαμπρότητι τῆς νίκης καταχρησάμενος, εἰς τὴν οἰκίαν αὐθις μετριοφροσύνην ἐπανελήλυθεν. Λαμπρὸν γὰρ δὴ τι τοῦτο τὸ μέρος καὶ πλήρες ἐγκωμίων τῷ βασιλεῖ· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ ἐσεμνολόγει, οὔτε ἀλαζόνας ἠφίει φωνάς, ἀλλ' ἀπολαύων τῶν πεπραγμένων ὅσον ἐξῆν, τῶν οἰκείων αὐθις ἡθῶν ἦν· καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἦν αὐτῷ· ἐργηγορεῖ δὲ οὐ μάλα, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ πολλοῖς ἀγῶσιν ἀναπαύλης δεόμενος, ἐπερραθύμει τῷ λείποντι μέρει, διὰ τοῦτο ἄλλο τι ἐπ' ἄλλῳ τῶν δεινῶν ἐπε- κύμαινεν.

Περὶ τῆς τῶν Ἰ Ρώσων ἐπαναστάσεως, [καὶ τῆς τοῦ Ἰορνικίου ἀνταρσίας.]

Ἐνθέν τοι καὶ τὴν τῆς τυραννίδος κατάλυσιν βαρβαρικὸς δια- δέχεται πόλεμος, καὶ σκᾶφη Ρωσικὰ καὶ ἀριθμοῦ, ἴν' οὕτως εἴ- ποιμι, πλείονα, τοὺς πόρρωθεν ἀνείργοντας ἢ λαθόντα ἢ βιασάμενα τὴν Προποντίδα καταλαμβάνουσι, καὶ νέφος ἀθρόον ἀπὸ θαλάσσης ἀρθὲν ἀχλύος τὴν βασιλίδα πληροῖ. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τοῦ λόγου γενόμενος, βούλομαι τὰς αἰτίας ἀφ' ὧν ἐκεῖνοι μηδὲν ἐναντιωθέντι τῷ αὐτοκράτορι τὴν ἐπιθαλάττιον ζυγίησιν καὶ στρατοπεδίαν πεποιήνται.

1. χ. δν. 2. χ. συγκαθιστασαι. 3. ἐκεῖνο. 4. χ. τοῦ.

Τὸ βάρβαρον τοιγαροῦν τοῦτο φύλον ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν τὸν πάντα χρόνον λυττᾶ τε καὶ μέμνηε, καὶ ἐφ' ἐκάστων¹ τῶν καιρῶν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο εἰς αἰτίαν πλαττόμενοι, πρόφασιν καθ' ἡμῶν πολέμου πεποιήνται· καὶ ἐπειδὴ ἐτεθνήκει μὲν ὁ καταδειματῶν² τούτους αὐτοκράτωρ Βασίλειος, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ ὁ ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος³ τὸ λαχὸν αὐτῷ τοῦ αἰῶνος μέρος πεπλήρωκεν, ὁ τὸ εὐγενὲς κράτος ἀπεληλυθὼς, ἀνανεοῦνται⁴ αὖθις καθ' ἡμῶν τὸ παλαιὸν μῖσος καὶ κατὰ βραχὺ πρὸς μέλλοντας πολέμους γυμνάζονται. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ Ῥωμανοῦ βασιλεία λαμπρά τις αὐτοῖς νενομίστο καὶ περιφανής, ἀσύντακτοί τε ἔτι ταῖς παρασκευαῖς ἦσαν, ἐπεὶ δὴ κάκεινος βραχὺν τινα χρόνον ἐπιβίωσας τῇ βασιλείᾳ μετήλλακτο, καὶ εἰς ἀσημόν τινα τὸν Μιχαὴλ τὸ κράτος μετέπεσεν, ἐπ' αὐτὸν καὶ δὴ τὰς οἰκείας δυνάμεις ἐξώπλιζον, καὶ δεῖν ἐγνωκότες διὰ θαλάττης πρὸς ἡμᾶς ἐμβαλεῖν, ὑλοτομήσαντες ἄνωθεν καὶ σκάφη μικρά τε καὶ μείζω διαγεγλυφότες, καὶ λανθανόντως κατὰ βραχὺ ἱκανῶς παρασκευασάμενοι, μεγάλῳ δὴ στόλῳ ἐπὶ τὸν Μιχαὴλ καταπλεῖν ἔμελλον· ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐκείνοις νῦντρέπιστο καὶ ὁ πόλεμος ἔμελλε, προλαμβάνει τὸν ἐκείνων κατάπλου καὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς τῶν ἐντεῦθεν ἀπαναστάς· ὡς δὲ καὶ ὁ μετ' ἐκείνων οὐ πᾶν τι τὸ ἶχνος ἐρείσας τοῖς βασιλείοις ἀπεληλύθει, ἡδραστο δὲ τὸ κράτος ἐπὶ τὸν Κωνσταντῖνον, εἰ καὶ μηδὲν οἱ βάρβαροι τοῦτον εἶχον ἐπὶ τῷ πολέμῳ καταιτιᾶσθαι, ἀλλ' ἵνα μὴ ἄπρακτος αὐτοῖς ἡ παρασκευὴ νομισθεῖη, ἀπροφάσιστον πρὸς ἐκείνον ἀναρρήγνυται πόλεμον· ἡ μὲν οὖν ἀναίτιος αἰτία τῆς ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα ἐκείνων ὀρμῆς αὕτη. Ὡς δὲ ἤδη λαθόντες τῆς Προποντίδος ἐντὸς ἐγεγόνεισαν, τὰ μὲν πρῶτα ἐφ' ἡμῖν ἐτίθουν τὸ σπένδεσθαι, εἰ γε βουλοίμεθα, μεγάλους αὐτοῖς τῶν σπονδῶν ἀποδιδόναι μισθοῦς, καὶ τὸν ἀριθμὸν περιετίθεσαν, ἐφ' ἐκάστῳ σκάφει στατήρας

1. γρ. ἐκάστῳ. 2. γρ. καταδειματῶν. 3. χ. Κωνσταντίνου. 4. χ. ἀναναι οὔνται.

χιλίους, ὡς συμβαίνειν μὴ ἄλλως αὐτοῖς τοῦτους¹ ἀπαριθμεῖσθαι, ἢ ἐνὶ τῷ δὴ σκάφει παρ' αὐτοῖς· ἐβούλετο δὲ αὐτοῖς ταῦτα, ἢ τῷ οἰεσθαι πηγᾶς τινας παρ' ἡμῖν εἶναι χρυσίτιδος, ἢ ἐκ πάντος τρόπου ἐλόμενοι μάχεσθαι, ἀνηνύτους ὑποθέσεις παρείχοντο, ἴν' εὐπροφασιστος² αὐτοῖς ὁ πόλεμος γίγνοιτο. Ὅθεν ἐπεὶ μηδ' ἀποκρίσεως οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἠξιώθησαν, οὕτω δὴ τοι πρὸς ἀλλήλους συνεσκευάσθησαν, καὶ τοσοῦτο ἐπὶ τῷ σφετέρῳ πλήθει ἐθάρρουν, ὡς αὐτανδρον οἰεσθαι τὴν πόλιν ἐλεῖν.

Ἦν δὲ τηνικαῦτα ἡμῖν καὶ τὸ διὰ θαλάσσης μάχιμον πάντη ἐνδεῶς ἔχον, αἶ τε πυρφόροι νῆες ἐπὶ τοῖς παραλίοις | διεσκίδναντο τόποις, ἄλλο τι ἄλλαι τοῦ καθ' ἡμᾶς μέρους φυλάττουσαι. Ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ λείψανά τινα τοῦ παλαιοῦ στόλου συνηθροικῶς, καὶ ταῦτα δὴ ζεύξας, ὀλκάδας τε τῶν βασιλικῶν συναγροχῶς, καὶ τινας δὴ τριήρεις συμπαρασκευασάμενος, καὶ μαχίμους τινὰς ἀνδρας ἐπ' αὐτῶν δὴ παρατάξας, χορηγήσας τε ταῖς ναυσὶ πολὺ τὸ δίσυρον πῦρ, καὶ ταύτας δὴ κατέναντι τῶν βαρβαρικῶν σκαφῶν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀντιπέραν λιμένος συντάξας, καὶ αὐτὸς δὴ μοῖρᾶν τινὰ τῆς συγκλήτου βουλῆς τὴν ἔκκριτον μεθ' ἑαυτοῦ ἔχων, ἐπ' αὐτοῦ δὴ τοῦ λιμένος βραχὺ τι ἄνωθεν τῆς νυκτὸς ναυλοχεῖ, καὶ λαμπρῶς τοῖς βαρβάροις κηρύξας τὸν ἐπιθαλάττιον πόλεμον, ἅμα πρῶτ' τὰς ναῦς ἰστάς³ κατὰ φάλαγγα. Καὶ οἱ βάρβαροι δὲ ἀπάραντες ὥσπερ ἀπὸ στρατοπεδείας καὶ χάρακος τῶν κατέναντι λιμένων ἡμῖν, καὶ πολὺ τι μετεωρισθέντες τῆς γῆς, τὰς τε ναῦς αὐτῶν ξυμπάσας καταμίαν ἐφεξῆς στήσαντες, καὶ τὸ πέλαγος ζύμπαν ἀφ' ἐκατέρων λιμένων ξυνδήσαντες, ὡς αὐτοῖ τε ἐπελευσόμενοι καὶ ἡμᾶς ἐπιόντας δεξόμενοι παρετάχθησαν. Οὐκ ἦν οὖν ὅστις ὄρων τὰ τότε γινόμενα οὐ πάνυ διατεθορῦθητο τὴν ψυχὴν· ἔγωγ' οὖν ἀγγχοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐστήκως, καθῆστο δὲ οὕτως ἐπὶ τινος λόφου πρὸς θάλατταν ἠρέμα ἐπικλινοῦς, καὶ θεωρὸς ἐξ ἀπόπτου τῶν γινομένων ἐτύγχανεν⁴.

φ. 313

1. χ. τοῦτοις. 2. χ. εὐπροφασιστος. 3. γρ. ἰστά. 4. γρ. ἐτύγχανον.

Ἡ μὲν οὖν παράταξις οὕτως ἐκατέρωθεν διεσκευάστο, προῆει δὲ οὐδεὶς ὡς μαχοῦμενος, ἀλλ' ἐκατέρωθεν τὰ μέρη συνηπικότα¹ ἀκίνητα ἔστησαν· ὡς δὲ πολὺ τι τῆς ἡμέρας διεληλύθει, ὁ βασιλεὺς δυσὶ τῶν μεγάλων νεῶν σύνθημα δοὺς, ἐπὶ τὰ βαρβαρικά κατὰ βραχὺ προΐεναι σκάφη παρακελεύεται²· καὶ ἐπειδὴ προήεσαν ὁμαλῶς τε καὶ εὐκινήτως, ἠλάλαζόν τε ἄνωθεν οἱ λογγοφόροι καὶ πετροβόλοι, οἳ τε ἀκοντισταὶ τοῦ πυρὸς εὐσυντάκτως πρὸς τὴν βολὴν διετάξαντο, πλείω δὴ τῶν ἀπεσταλμένων ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν σκαφῶν ταχυναυτοῦντα ἐπὶ τὰς ἡμετέρας νῆας ἐξώρμησαν· εἶτα δὴ διαιρεθέντα, καὶ ἐκάστην τῶν τριηρῶν κυκλωσάμενά τε καὶ περιζώσαντα, κοντοῖς κάτωθεν διατιτραῖν ἐπεχείρουν· οἳ δ' ἄνωθεν ἔβαλλον λίθοις τε καὶ κωπίσιν· ὡς δὲ καὶ τὸ πῦρ ἠκόντιστο ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἤδη τοὺς ὀφθαλμοὺς συνεχύθησαν, οἳ μὲν ἐπὶ τὸ πέλαγος ἐρριπτοῦντο, ὡς πρὸς τοὺς σφετέρους διανηζόμενοι, οἳ δ' οὐκ εἶχον ὅ,τι καὶ δράσειαν, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀπεγνώκεισαν μηχανήν.

Ἐπὶ τούτοις ἕτερον σύνθημα, καὶ πλείους τριήρεις ἀνήχθησαν καὶ νῆες ἕτεραι, ἧ ἐφεπόμεναι, ἧ ξυνελαύνουσαι· καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον ἤδη μέρος ἐθάρρει, τὸ δ' ἐναντίον καταπεπληγότες εἰστήκεισαν· ἐπεὶ δὲ ἤδη τὸ πέλαγος διαβάλλουσαι αἱ τριήρεις πρὸς αὐτοῖς ἦσαν τοῖς βαρβαρικοῖς σκάφειν, ὅ τε σύνδεσμος αὐτοῖς διερράγη καὶ ὁ συνασπισμὸς διαέλυτο· καὶ τὰ μὲν κατὰ χώραν ἐτόλμησαν μένειν, τὰ δὲ πλείω πρύμνας ἐκρούσαντο. Καὶ ὁ ἥλιος ἀθρόον νεφέλην ἐφέλκυσάμενος κάτωθεν, ἐπειδὴ πολὺ τι τοῦ ὀρίζοντος μετεώριστο, μετατίθησι τὸν ἀέρα, καὶ ὡς πνευμά τι τῶν ἰσχυρῶν ἐξ ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν κινεῖ, καὶ λαίλαπι³ χαράξας τὴν θάλασσαν ἐπὶ τὸ βάρεσον ἐπαιγίξει τὰ κύματα· καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ που καλύπτει, ἐπεγερόντος αὐτοῖς τοῦ πελάγους εἰς τὸ μέσον, τὰ δὲ ἐπὶ πολὺ τι τῆς θαλάσσης ἐλάσας εἰς σκοπέλους ἀπορριπτεῖ καὶ κρημνώδεις αἰγιαλοὺς, ὧν ἓνια⁴ αἱ τριήρεις καταδραμῶσαι, τὰ μὲν τῷ βυθῷ παρέ-

1. γ. συνηπικότα. 2. γ. παρακελεύεται. 3. γ. λείλαπι. 4. φ. ἓνια.

δωσαν αὐτανδρα, τὰ δὲ διατεμόντες οἱ ἐπ' αὐταῖς ¹ μάχημοι ² ἡμί-
πρωρα ³ ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλοὺς ἀφειλκύσαντο. Γέγονε τε τῶν
βαρδάρων φόνος πολὺς, καὶ ὥσπερ ἐκ ποταμῶν ἄνωθεν ρευμάτιον
ὡς ἀληθῶς φόνιον τὴν θάλασσαν κατεφοίνησεν ⁴.

Οὕτω τοιγαροῦν ὁ βασιλεὺς καταπολεμήσας τὸ βάρβαρον, τρο-
παιοφόρος εἰς τὰ βασίλεια ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐπανελήλυθεν. Ἐλέ-
γετο γοῦν παρὰ πολλοῖς, ὧν ἐγὼ τοὺς λόγους διακριβούμενος, οὐδὲ
μῖαν ἐπιστήμην ἢ ἀρχὴν εὕρισκον τῆς προρρήσεως, ἐλέγετο γοῦν
ὡς πολλὰ μὲν μέλλει ἐπαναστήσασθαι τῷ βασιλεῖ τούτῳ δεινὰ,
τὰ ⁵ μὲν ἔξωθεν καὶ παρὰ τῆς βαρβαρικῆς μερίδος, τὰ δ' ἀπὸ τῆς
ὑπηκόου τέως χειρὸς, φροῦδα δὲ πάντα γενήσεσθαι, τύχης τινὸς
δεξιᾶς συναντιλαμβανομένης τῷ αὐτοκράτορι καὶ πᾶσαν ἐπανάστα-
σιν ῥᾶστα διαλυούσης· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ὅποτε προ-
φητείας τισὶ καὶ οἰωνίσμασι τὴν ἐζυτοῦ ἡγεμονίαν ἐσεμνολογεῖ,
ὄπτασιῶν τέ τινων καὶ ὄνειράτων παραδόξων ἐμέμνητο, τὰ μὲν ὡς
αὐτὸς ἰδὼν, τὰ δ' ὡς ἄλλων μαντευομένων ἀκροασάμενος, καὶ τὸ
περὶ τούτου μέρος παραδοξολογῶν ἦν. Ὅθεν ἤδη ⁶ τοῦ δεινοῦ κα-
θισταμένου, οἱ μὲν ἄλλοι ἐδεδίεσάν τε καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος
ἐπεφρίεσαν τὰς ψυχὰς, ἐκεῖνος δὲ ὡς ἐπιδειξίῳ τῷ τέλει ἐθάρρει, καὶ
τὰς τε γνώμας τῶν δεδιότων ἐκούφιζε, καὶ ὡς οὐδενὸς κατελιπ-
φότος αὐτὸν χαλεποῦ, ἀφροντίστως εἶχε τῶν ἐπισεσυμβηκότων.
Ἐγὼ δὲ οὐδεμίαν μαντείας ἀφορμὴν παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐπιστάμενος,
ψυχῆς τοῦτο ῥαθύμου καὶ ἀφρόντιδος τίθειμαι· ὅσοι μὲν γὰρ περὶ
τὰ πράγματα ἐγρηγόρασι καὶ οἶδασί γε ὡς φαῦλαι πολλαίαι ἀρχαὶ
μεγίστας ἀπέτεκον συμφορὰς, οὗτοι πρὸς πᾶσαν ἄτοπον ὑπόθεσιν
πεφροντίκασιν, ἐπακμασάντων δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν, πεφόθηνται τε
περὶ τοῦ τέλους καὶ πρὸς πᾶσαν ἀκοὴν δύσκολον κατεπτήχασιν,
καὶ τῶν πραγμάτων μεταβαλλομένων, οὐκ ἔτι θαρροῦσιν· εἰ μὴ ⁷

1. χ. αὐτοῖς. 2. μάχημοι. 3. χ. εἰμήπρωρα. 4. γρ. κατεφοίνισσεν. 5. χ.
τῷ. 6. χ. ἤδει. 7. γρ. οἱ δὲ.

χρηστότεροι, οὔτε τὰς ἀρχὰς τῶν μελλόντων κακῶν ὑποπτεύουσιν, οὔτε πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν συμφορῶν διανεστήκασιν, ἀλλ' εἰς ἡδονὰς ἀποκεκλικότες ταύταις τε ἀσμενίζειν ἐθέλουσιν ἐς αἰεὶ, καὶ τοὺς ἐξωθεν συλλαμβάνειν¹ εἰς τὴν ὁμοίαν κατάστασιν, καὶ ἵνα καὶ βραθύμως ἔχιοιεν πρὸς τὰ ῥάθυμα, καταμαντεύονται τούτοις ἀπαλλαγὰς ταχείας τῶν ἐπισυμβάντων ἀνιαρῶν· ἔστι δὲ καὶ τρίτη μερὶς ψυχῆς | βελτίονος, ἣν ἐπειδὴν λάθῃ παρεισρυνὲν τὸ κακὸν, ἀγνώμονα μὲν τοῦ γενομένου οὐκ ἀποδείκνυσιν, οὐ μέντοιγε δὴ καὶ περιφοφεῖ τοῖς ἐξωθεν πατάγοις, οὐδὲ καταπτοεῖ καὶ δουλαγωγεῖ, ἀλλὰ πάντων ἀπαγορευσάντων, πρὸς τὰ δεινὰ ἔστηκεν ἐκείνη ἀκλόνητος, οὐ φυσικοῖς ἐστηριγμένη τοῖς ἔρμασιν, ἀλλὰ στερρότητι λογισμοῦ καὶ κρίσει βελτίονι. Ἄλλὰ τοῦτο δὴ τὸ μέρος οὐπω δὴ ἐν τῇ κατ' ἐμὲ κατανερόηκα γενεᾷ, ἀλλὰ τὸ παρ' ἡμῖν κρεῖττόν ἐστιν εἴ τις τέως ὑποπτεύει τὸ μέλλον καὶ πρὸς τε τὴν ἀρχὴν τοῦ κακοῦ ἵσταται, καὶ γεγονότος πρὸς ἄμυναν² διανίσταται. Ἄλλ' ὅ γε αὐτοκράτωρ, τὸ καταπεπτυχηκέναι αὐτὸν πολλάκις τὰ πράγματα, τοὺς πολλοὺς ἐπειθεν, ὡς μεμαθήκει παρά του τῶν κρεῖττόνων³ τοῦ ἐπισυστάντος τὴν τελευταίην, καὶ διὰ ταῦτα καταφρονοῖ καὶ ὀλιγώρως ἔχει παντάπασι. Τσοῦτον δὲ προανεβαλλόμεν τῶν διηγήσεων, ἔν' ὁπότε λέγοιμι ἀφηγούμενος ὡς προειρήκει ἢ ἀπεγνώκει ταῦτα ἢ ἐκεῖνα, μὴ μαντικὸν τὸν ἄνδρα ἠγήσωνται οἱ πολλοί, ἀλλὰ τοὺς μὲν λόγους συμφώνους τῷ ἐκείνου ἦθει νομίσωσι, τὰ δὲ πράγματα ὡς τετελευτήκασιν, ἐς τὸ δόξαν τῷ κρεῖττονι ἀναφέρωσι. Βουλόμενος δὲ ἐτέραν δεινότεραν καὶ τῆς προλαβούσης ἐπαναστάσεως κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος διηγήσασθαι, εἰς ἀρχὴν αὐθις καθιστῶ τὸν λόγον, ὁπόθεν τε γέγονε προλαμβάνων καὶ τίνας ἀρχὰς ἔσχηκε, καὶ ἡ ἀποστασία τίς προὔλαβε καὶ ἠτίς αὐθις καὶ ὅθεν, τίς τε ὁ τολμήσας ἀμφοτέρα καὶ τίσις τεθαρρηκῶς τὴν τυραννίδα διαμεμελέτηκε. Λέγω δὲ ἐκ τῶν ὑστάτων τοῦ λόγου ἀρχόμενος, ὅτι τῷ αὐτο-

1. χ. σὺν λαμβάνειν. 2. χ. ἄμοιαν. 3. τῶν τοῦ κρεῖτόνων.

κράτορι τούτῳ ἔξανεψιός τις ἐκ μητρικῆς ἐγεγόνει ρίζης, τὸ μὲν ὄνομα Λέων, τὸ δὲ γένος Τορνίκιος, τὴν Ἀδριανούπολιν¹ οἰκῶν, καὶ Μακεδονικὴν ἐρυγγάνων μεγαλαυχίαν, ἀνὴρ τὸ μὲν εἶδος οὐ φαῦλος, τὸ δὲ ἦθος ὑποκαθήμενος, καὶ πρὸς ἐνθυμήσεις αἰεὶ καινότερας ἀνελίττων τὰς γνώμας· τούτῳ γοῦν τῷ ἀνδρὶ οὕτῳ ἀκμάσαντι τύχην τινὰ λαμπρότητος, οἷα δὴ πολλὰ εἶωθεν ἀλόγως περὶ τινων λέγεσθαι, οἱ πλεῖστοι κατεμαντεύοντο· καὶ ἐπειδὴ ἀνὴρ ἐγεγόνει καὶ τινὰς ἐδείκνυ τοῦ ἦθους στερρότητος, ἡ Μακεδονικὴ μερὶς καθάπεξ αὐτῷ προσετέθη· καὶ τολμήσαι μὲν τι πολλάκις παραβολώτερον ἐπέχειρησαν, διαμαρτάνοντες δὲ τῶν καιρῶν, καὶ νῦν μὲν τοῦτον ἐμφιλοχωροῦντα² τούτοις μὴ ἔχοντες, νῦν δὲ μὴ εὐποροῦντες εἰς ἀποστασίαν ἀρκούσης προφάσεως, ὑποβρύχιον ἐν ταῖς ψυχαῖς τὴν γνώμην τῆς τυραννίδος ἐφύλαττον· εἶτα δὴ τι ἐπισεσμηθήκει τοιοῦτον, ὃ δὴ αὐτοὺς ὁμοῦ εἰς ἀποστασίαν καὶ ἐπανάστασιν διηρέθισε.

Τῷ αὐτοκράτορι Κωνσταντίνῳ δύο ἐγεγόνεισαν ἀδελφαί, Ἑλένη μὲν ἡ πρεσβυτέρα τὸ ὄνομα, Εὐπερπία δὲ ἡ μετ' ἐκείνην³· τῆς μὲν οὖν Ἑλένης οὐδένα ἐπεποίητο λόγον, [τὴν δ' ἐτέραν] οὔτε τι λαμπρὸν ἐξ ἀρχῆς κομῶσαν καὶ εἰς περιφάνειαν τύχης ἐληλυθυῖαν, φρονήματός τε πλήρη τυγχάνουσαν, καὶ γυναικῶν ἀπάσων ὧν ἐγὼ θεέμαι σταθηροτάτην τε οὔσαν καὶ δυσπαράγωγον, ταύτην τοιγαροῦν εὐλαβεῖτο μὲν ὁ ἀδελφός, ὡς μοι εἴρηται, οὐκ ἔσπεργε δὲ παράγωγον, ἀλλ' ἐδεδίει μᾶλλον ἢ περιεῖπεν. Αὕτη τοιγαροῦν τῶν ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ διημαρτηκυῖα ὑπερηφάνων ἐλπίδων, βουλευσασθαι μὲν τι κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν ἀτοπωτάτων ἀπέχευε παντάπασιν, οὐ πολλάκις δὲ τούτῳ⁴ προσῆει, οὐδὲ θάρρει ἀδελφικῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁμιλίαν ἐκείνῳ ἑαυτὴν καταστήσασα, ὑπερηφάνως τε διελέγετο καὶ μετὰ τῆς ἀρχαίας ὀφρύος ἀπήλεγχέ τε τὰ πολλὰ τοῦτον καὶ προσωνείδιζε, καὶ ὅποτε θυμούμενον ἴδοι, ὑπανεχώρει καταφρονοῦσα, τὴν ἐπ' αὐτὸν ὕβριν τοῖς χεῖλεσιν ὑποτονθορίζουσα· καὶ

1. χ. Ἀδριανούπολιν. 2. χ. ἐφιλοχωροῦντα. 3. χ. ἐκείνης. 4. χ. τοῦτο.

ἐπειδὴ ἤδει τὸν ἀδελφὸν πρὸς τὸν ἤδη ρηθέντα Τορνίκιον ἀστόργως πάντῃ ἢ ἀπεχθῶς ἔχοντα, τοῦτον ἐκείνη ἐδεξιοῦτο καὶ φίλατον εἶχε, καὶ θαμὰ προσωμίλει, οὐχ οὕτω ἀσπαζομένη τὸ πρότερον. Ὁ δὲ γε βασιλεὺς ἐμεμῆνει μὲν, βαθεῖς δὲ εἶχε περὶ τούτου τοὺς λογισμούς· οὐπω γὰρ οὐδὲ προφάσεις ἔσχεν ἀκούσας¹ εἰς κάκωσιν· ὅθεν ἵνα πόρρωθεν ἀπ' ἀλλήλων γένοιτο, ἐκείνη μὲν τέως ἔκρυψε τὸ ἀπόρητον, αὐτὸν δὲ τῆς πόλεως μετιστᾶ, μετ' εὐπρεποῦς σχήματος· τὴν γὰρ Ἰθηρικὴν ἐπιτρέψας ἀρχὴν, ἐπίδοξον ὑπερορίαν τούτῳ κατεσκευάκει. Ἀλλὰ καὶ ἀποδεδημηκότι τῷ ἀνδρὶ ἡ φήμη αὐτῆς συνείπετο· μᾶλλον δὲ ταύτην οἱ πλείους ἀφορμὴν κατηγορίας προσειληφότες, λόγους ἐπὶ τὸν ἄνδρα ὡς τυραννεῖν μέλλοι συνέπλαττον, καὶ προλαβεῖν τὸ δεινὸν τὸν αὐτοκράτορα συνηνάγκαζον· ὁ δὲ τούτων ἀκούων, οὐ πάνυ μὲν διατάρακτο τὴν ψυχὴν, ὡς δὲ τὴν ἀδελφὴν συνηγοροῦσαν τεθέαται, καὶ πού τι καὶ τοιοῦτον εἰπούσης ἠκηκόει, « ὡς οὐδὲν ἄρα δεινὸν ὁ ἀνεψιὸς αὐτῇ πείσεται, τοῦ κρείττονος αὐτὸν ἄνωθεν περισκέποντος, » ἐκπλαγῆς² ἐπὶ τῷ λόγῳ γενόμενος, καὶ τὴν ὀρμὴν οὐκέτι δυνάμενος κατασχεῖν, οὐδ' οὕτως μὲν ἐπεχείρησεν ἀνελεῖν, ὑφελεῖν δὲ αὐτῷ τοὺς θεμελίους τῆς τυραννίδος σκεψάμενος, στέλλει κατὰ τάχος τοὺς ἀποκεροῦντας καὶ τὸ μέλαν τριβώνιον ἐπενδύσοντας. Καὶ οὕτως ἐκεῖνος ἐκκοπεῖς τῶν ἐλπίδων, ὁ πάλαι λαμπροφορῶν ἀθρόον ῥακοδυτῶν ἐπὶ τὸν βασιλέα ἐπάνεισιν· ὁ δὲ οὐδ' οὕτως εὐμενῶς εἶδεν, οὐδὲ τῆς τύχης ὑκτείρησεν, ἥτις αὐτὸν ταῖς ἐλπίσιν ὑψώσασα ἀθρόον κατήνεγκεν, ἀλλὰ καὶ προσιόντα οἱ πολλὰκις δυσμενῶς ἀπεπέμψατο καὶ κατεγέλασεν ἐλεεινῶς ἔχοντα. Μόνη δὲ ἡ Εὐπρέπεια, εἴτε συγγενικοῖς ἤθεσιν, εἴτε καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἐξένιζέ τε τοῦτον καὶ φιλοφρόνως ἡσπάζετο, πρόφασιν ἀδιάβλητον τῆς φιλοφροσύνης τὴν συγγένειαν ἔχουσα.

Ἐτυχε δὲ τὸ τηνικαῦτα καὶ Μακεδονικὴ τις περὶ τὴν πόλιν

1. γρ. ἀκούσας. 2. χ. ἐκπλαγεῖς.

φιλοχωροῦσα πληθὺς καὶ μάλιστα ὅσοι τὴν Ἀδριανούπολιν ᾤκησαν ἐξ ἀρχῆς, ἄνδρες δεινοὶ τὰς γνώμας καὶ τὴν γλῶτταν ἀντίστροφον ταῖς ἐνθυμήσεσιν ἔχοντες, βουλευσασθαί τι τῶν ἀτόπων ἐτοιμότετοι καὶ καταπράξασθαι δραστικώτατοι, κρύψαι τε λογισμοὺς ἀκριβέστατοι, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ὁμολογίας πιστότατοι. Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ὡς ἤδη κατατεθυμένον τοῦ λέοντος καὶ τὰς τε τῶν | ὀνύχων ἀφρημένου ἀκμὰς κατωλιγόρει παντάπασι, οἱ δὲ Μακεδόνες¹ τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι νομίσαντες τὸν καιρὸν ὃν εἰς ἀποστασίαν πολλάκις ἐζήτησαν, βραχέα διαλεχθέντες ἀλλήλοις, ὡς τοῦ σκόπου πάλαι καθομολογηθέντος αὐτοῖς, καὶ τὸν τε Τορνίκιον εἰς παράλογον τόλμαν διερεθίσαντες, ἑαυτοὺς τε πρὸς τὴν ὁμολογίαν τοῦ τολμήματος βώσαντες, νυκτὸς αὐτὸν ὑπεξαγαγόντες, ὀλίγων δὴ τινων καὶ τούτων παντάπασι ἀφανῶν κοινωνησάντων αὐτοῖς τοῦ δράματος, τὴν εὐθὺ Μακεδονίας ἐλαύνουσι· καὶ ἵνα μὴ τινες αὐτοῖς κατόπιν ἐξιππασάμενοι προλάβωσί τε τὰς εἰσβολὰς τούτων, ἢ θηράσωσιν ἰχνηλατήσαντες, τὴν δημοσίαν ἵππον ἐπειδὴ κατὰ λύσσαν μὲν² ἀπεκτόνασι, καὶ οὕτως ἀπνευστὶ τὸν δρόμον συντείναντες Μακεδονίας τε ἐντὸς γίνονται, καὶ τὴν Ἀδριανοῦ κατειληφότες ὥσπερ ἀκρόπολιν, ἔργου εὐθὺς ἔχονται.

φ. 375.

Ἐπεὶ δὲ συλλογῆς αὐτοῖς στρατευμάτων ἔδει, χρημάτων δὲ αὐτοῖς οὐχ ὑπῆρχε παρασκευή, οὐδ' ἄλλο τι τὸ πείθον τοὺς ἡγεμόνας τῶν στρατοπέδων εἰς ταῦτ' συναγαγεῖν τὰ στρατεύματα καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖνων ὑπέεικεν βουλευματα, πρῶτα μὲν λογοποιούς εὐθὺς ἀπανταχῇ καθίασιν· οἱ δὲ που παρ' ἐκάστους τῶν στρατιωτῶν παρχγενόμενοι, ἐξεπίτηδες τὸν μὲν βασιλέα τεθνάναι διεβεβαίουν, τὴν δὲ γε Θεοδώραν ἐγκρατῆ γενομένην τοῦ κράτους, τὸν ἐκ Μακεδονίας πρὸ πάντων αἰρεῖσθαι Λέοντα συνετώτατόν τε ὁμοῦ καὶ δραστήριον καὶ λαμπρὰς ἔχοντα τοῦ ἄνω γένους τὰς ἀφορμάς· εἶτα δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ καθηγεμόνες τοῦ πλάσματος διὰ

1. Μακέδονες. 2. γ. κκαλύσαμεν.

τῆς τοιαύτης μηχανῆς τὰ πανταχόθεν τῆς ἐσπέρας ἐν ὀλίγαις δὴ τισιν ἡμέραις στρατόπεδα συναθροίζουσιν· ἦν δὲ οὐ τὸ πλάσμα μόνον τὸ συλλέξαν ἐκείνους, ἀλλὰ δὴ τι καὶ μῖσος¹ αὐτοῖς παρατρεφόμενον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἦν, ὅτι τε αὐτῶν βραχὺν λόγον ἐτίθετο, καὶ ὑποπτεύσας αὐτοὺς ἀπὸ τινος γενομένης καινοτομίας, ἔμελλε κατὰ βραχὺ² τιμωρήσασθαι· διὰ ταῦτα πρὶν ἢ καπιλιῆσθαι τούτους³, προκαταλαβεῖν ἐκείνον ἔργον ἐτίθεντο.

Συλλεγέντες οὖν ἀθρόον καὶ παρ' ἐλπίδα, καὶ εἰς ταῦτὸ τὰς γνώμας συνελλυθότες, βασιλεύειν ἐπ' αὐτοῖς αἰροῦνται τὸν Λέοντα, καὶ ὅποσα δὴ αὐτοῖς ὁ καιρὸς ἐδίδου ἐπὶ τῇ ἀναρρῆσει πλασάμενοι, διαπρπεῖ ἐσθῆτι κοσμήσαντες αἴρουσιν ἐπ' ἀσπίδος· ὁ δὲ ἄπαξ ἐν τῷ σχήματι καταστάς, ὡς ἦδη τοῦ πράγματος αὐτοῦ τετυχηκῶς, καὶ οὐχ ὡς ἐπὶ σκηνῆς οἷον δραματουργῶν ἢ πλαττόμενος, ἀρχικῶς καὶ τῷ ὄντι βασιλικῶς τῶν βασιλευσάντων κατάρχει, βουλομένων κάκεινων ἀκριβέστερον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν διευθύνεσθαι. Τὸ μὲν οὖν πολὺ πλῆθος, ἐπεὶ μῆτε διανεῖμαι εἶχε, μηδὲ χρήμασι καθυπάγειν, διὰ τε φόρων ἀνέσεως ὑπήκοον ἀπεργάζεται, καὶ τοῦ καθάπαξ αὐτοὺς ἀφιέναι, εἰς προνομίας ἐξιέναι, καὶ κέρδος ἅπαν οἰκίον τὸ ἀναλισκόμενον τίθεσθαι· τῶν δὲ γε ἐν τέλει καὶ τῆς πρώτης βουλῆς ἄπαξ ἀρχαιρεσίας⁴ τοὺς μὲν ἡγεμόνας τῶν στρατευμάτων ποιεῖ, τοὺς δὲ ἐγγὺς ἰστᾶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος, καὶ ἄλλοις τὰς πρώτας βουλάς ἀνατίθεται, καὶ ζύμπαντας, ὡς αὐτῷ τε κάκεινους αἰρετὸν ἦν, καταλλήλως ἐκάστω τοῖς πράγμασι διελόμενος, τῆς πρὸς τὴν πόλιν εὐθύς πορείας εἶχετο. Οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἐβούλετο ἀθρόον προκαταλαβεῖν τὰς γνώμας τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ πρὶν ἢ τὸ τῆς ἐφᾶς ἐπ' αὐτοὺς μετακινήσασιν στρατόπεδον, ἐπ' ἐκείνον τούτους μετακινήσασθαι· ᾤοντο δὲ μηδὲ τοὺς ἐν τῇ πόλει τῷ βασιλεῖ προσθήσεσθαι, τούτοις δὲ ἀντιστήσεσθαι, δι' ὀργῆς τε τὸν αὐτοκράτορα ἔχοντας⁵, ἐπειδὴ καὶ καινοτομεῖν τι κατ'

1. χ. μῆσος. 2. χ. βραχῆ. 3. χ. τούτοις. 4. γρ. ἀρχαιρεσιάσας. 5. χ. ἔχοντες.

αὐτῶν ἤρξατο, καὶ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ δυσχεραίνοντας, καὶ βουλομένους στρατιώτην ἰδεῖν αὐτοκράτορα, σφῶν τε προκινδυνεύοντα καὶ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων ἀνείργοντα.

Ἀμέλει καὶ πρὶν ἢ προσπελάσαι τοῖς τείχεσι πολλή τις αὐτοῖς μερὶς κατὰ τὴν πορείαν ἐθελουσίως ὄρμαῖς προσετίθετο, πληθὺς τε στρατιωτικὴ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν προσεγίνετο, καὶ τὰ¹ μέχρι τῆς πόλεως κατάντη πάντα πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ ἐπίφορα. Καὶ τὰ μὲν ἐκείνων τοιαῦτα, τῷ δὲ αὐτοκράτορι εἰς τὸ ὑναντίον περιεστήκει τὰ πράγματα· οὔτε γὰρ οἰκεῖον στράτευμα, οὔτε συμμαχικὸν αὐτοῦ που συνείλκετο, εἰ μὴ τις ὀλίγη μερὶς ξενικῆ, ὑπόση τις εἴθην ἐφέπεσθαι ταῖς βασιλείοις πομποαῖς· ὁ γέ τοι τῆς ἐώας στρατὸς οὐδὲ κατεσκήνου ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστοι, ἵνα δὴ τι καὶ κατὰ σύνθημα ταχὺ συλλεγόντες βοηθήσαιεν τῷ αὐτοκράτορι κινδυνεύοντι, ἀλλ' ἐς τὰ βαθύτερα τῆς Ἰβηρίας ἐστρατοπεδεύκεισαν, ἐπιδρομὴν τινος βαρβάρου ἀνακρουόμενοι· διὰ ταῦτα ἀπολώλεισαν τῷ βασιλεῖ αἱ ἐλπίδες, καὶ τοσοῦτον μόνον ἀνέπνει, ὅσπον αὐτὸν ἢ τοῦ τείχους περιβολὴ διεζώννουεν· ὅθεν περὶ τοῦτο ἐπόνει, τὰ τε κατερραθυμημένα² τῶν μερῶν ἀνακτώμενος καὶ λιθοβόλοις καταπυκνῶν μηχανήμασιν. Ἔτυχε δὲ πως αὐτῷ τῆνικαῦτα καὶ τὰ ἄρθρα ἐς τοσοῦτον νοσήσαντα, ὡς τὰς τε χεῖρας αὐτῷ πάντη διαλελυθῆσαι³, τοὺς τε πόδας μετὰ τοῦ μὴ βαδίζειν δύνασθαι, ἔτι τε καὶ ἀλγηδῶσι σφοδραῖς διατείνεσθαι· ξυμπεπονήκει δὲ αὐτῷ καὶ ἡ γαστήρ διαρρεῖσα καὶ πάντη διαφθαρεῖσα, καὶ τὸ σύμπαν δὲ αὐτῷ σῶμα τηκεδῶν τις ὑπεσμύχετο καὶ διεβόσκετο, ὥστε μῆτε προιέναι δύνασθαι, μῆτε δὴ τοῖς πολλοῖς εἰς ὀμιλίαν καθίστασθαι. Ἔνθεν τοι καὶ ἡ τῆς πόλεως πληθὺς τεθνηκέναι οἰηθέντες ἐκείνον, κατὰ πλῆθος ἐπὶ μέρους ξυνιόντες περὶ τοῦ δεῖν ἐντεῦθεν ἀποδράσασθαι καὶ πρὸς τὸν τύραννον ἀπιέναι βουλὴν ἐποιοῦντο· ὅθεν καὶ παρὰ φύσιν ὁ αὐτοκράτωρ κατεβιάζετο ὀμιλεῖν τε τοῖς

1. χ. τὸ. 2. χ. κατερραθυμημένα. 3. χ. διαλέλυσθαι.

πολλοῖς ἐκ διαστήματος, ἧ καὶ πόρρωθεν ὄρασθαι, καὶ ὅτι μὴ ἐτεβήκει διαβεβαιουῖσθαι τοῖς σχήμασι.

Τοῦτο μὲν οὕτως εἶχε, καὶ ὁ τύραννος πνεύματος δίκην διαδραμῶν μετὰ παντός τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ που πρὸ τῆς πόλεως ἐναυλιζέται, καὶ ἦν τὸ γιγνόμενον οὐ πόλεμος, οὐδ' ἀντίστασις, ἀλλὰ πολιορκία καθαρὰ καὶ τειχομαχία. Ἐγὼ γοῦν καὶ στρατιωτῶν | αὐτῶν καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἐνίων ἀκήκοα, ὡς οὐδεὶς ποτὲ τῶν τυραννευσάντων εἰς τοῦτο τόλμησ' ἐλήλυθεν, ὥστε καὶ μηχανήματα πρὸ τῆς πόλεως στήσαι παρασκευάζεσθαι καὶ τόξα τείνειν ἐπὶ τὰς ἐπάλλξεις, τὴν πᾶσαν περιβολὴν τῶν τειχῶν ἐξῶθεν στρατῷ περιζωννύων¹. Ἐκπληξίς οὖν κατεῖχε καὶ θόρυβος ξύμπαντας, καὶ ἀλώσιμα πάντα ἐδόκει γενήσεσθαι. Ὁ δὲ γε τύραννος τέως μὲν βραχύ τι πρὸ τῶν τειχῶν γεγονώς, χάρακά τε βάλλεται καὶ στρατοπεδεύει λαμπρῶς, καὶ βραχύ τι μέρος ἐπ' αὐτοῦ τῆς νυκτὸς ἀυλιζόμενος, τὸ λοιπὸν αὐτός τε ἐξιπασάμενος καὶ ταῖς δυνάμεσι τοῦτο παρακελευσάμενος, τό τε ψιλὸν διατάξας, βᾶθην τε προῖον, κατ' αὐτὸ τὸ περίορθρον πρὸ τῶν τειχῶν ἀθρόοι καθίστανται, οὐ συμμίγδην, οὐδὲ κατὰ πλῆθος συνειλεγμένοι, ἀλλὰ στρατιωτικῶς διεσκευασμένοι καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσαντες· καὶ ἵνα δὴ ὡς ἀπειροπολέμους ἡμᾶς καταπλήξαιεν, εἰδηροφόρησαν ξύμπαντες, οἱ μὲν ἐντελέστεροι καὶ περικνημῖσιν καὶ θώραξιν ἐαυτοὺς καθοπλίσαντες καὶ τὴν ἵππον κατάφρακτον στήσαντες, οἱ δ' ἄλλοι ὡς εἶχον ἕκαστοι καθωπλίσθησαν. Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ τύραννος λευκοῦ ἐπιβεθηκῶς ἵππου, τὸ μεσαίτατον εἶχε τῆς φάλαγγος ἅμα τοῖς τῶν ἱπέων ἐπιλέκτοις καὶ τῇ κρείττονι στρατιᾷ· περιστάτω δὲ αὐτὸν καὶ ψιλὸν, ἐκνήβολοι ξύμπαντες καὶ κοῦφοι καὶ εὐδρομοί, ἧ δὲ λοιπὴ φάλαγξ ἐκατέρωθεν διειστήκεισιν ὑφ' ἡγεμόσι παραταττόμενοι, οἱ δὲ λόχοι τὸ σχῆμα φυλάττοντες οὐ σὺν ἐκκαίδεκα ἀλλὰ σὺν ἐλάττωσι διήρηντο, ἵν' ἐς μῆκος αὐτοῖς ἐκτείνωιτο ἡ

1. χ. στρατοπεριζωννύειν.

πληθὺς, ὅθεν οὐδ' ἐπυκνοῦντο, οὐδὲ συνήσπιζον· τὸ δὲ κατόπιον πληθὸς πολὺ τι καὶ δυσαρίθμητον τοῖς ἐκ τῶν τειχῶν ἔδοξε· διήρηντο γὰρ κάκεινοι, ἅμα δὲ καταθέοντες τε καὶ διῦπτεῦντες οὐ μᾶλλον τε ἰσχὺν παρατάξως ἢ φαντασίαν πλήθους παρῆχον.

Ἐκεῖνοι μὲν οὕτως· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ πολιορκούμενος ἔσωθεν, ἵνα τέως ὀφθείη τῷ ἐναντίῳ στρατεύματι ζῶν, εἰσθήτι βασιλικὴ κοσμηθεὶς ἐπὶ τινος προβεβλημένου τῶν ἀνακτόρων οἰκήματος ἅμα ταῖς βασιλίσι καθήστο, ὀλίγον μὲν ἐμπνέων, βραχὺ δ' ἀναστένων, καὶ τοσοῦτόν ὄρων τοῦ στρατεύματος ὅποσον εἰσθήκει ἐγγύς τε καὶ κατὰ μέτωπον. Οἱ δ' ἐπειδὴ ἀγγοῦ που τῶν τειχῶν γενόμενοι, διατάξαντο τὰ μὲν πρῶτα τοὺς ἐπὶ τοῖς τείχεσιν ἐστηκότας, ὧν τε παρὰ τοῦ βασιλέως δεινῶν ἐπεπόνθεισαν, καὶ ὧν, εἰ μὲν ἀλοίη¹ ἀπαλλαγῆσονται, εἰ δ' ἀφθεῖη πείσονται, ἀνεμίμησκον² κατὰ μέρος, καὶ ἤξιον τὰς πύλας τε αὐτοῖς ὑπανοῖξαι καὶ εἰσδέξασθαι ἐπιεικῆ καὶ χρηστὸν αὐτοκράτορα, φιλανθρώπως τε αὐτοῖς χρησόμενον καὶ τὸ Ρωμαίων κράτος τοῖς κατὰ τῶν βαρβάρων πολέμοις τε καὶ τροπαίαις αὐξήσοντα³. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν αὐτοῖς εὐφημον πρὸς οὓς ὁ λόγος ἀνταπεκρίναντο, ἀλλὰ πάσαις μὲν ὕβρεσι, πάσαις δὲ ἀτιμίαις αὐτοὺς τε καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῖς τυραννοῦντα κατέπλυναν, τὰς ἐκ τοῦ πλήθους ἐλπίδας καθάπαξ ἀπογνόντες, ἀπαισίους⁴ ἀπερρίπτουν ἐπὶ τὸν βασιλέα φωνὰς, νῦν μὲν τὴν τοῦ σώματος αὐτῷ προσονειδίζοντες πάρεσιν, νῦν δ' ἐναγῆ ἀποκαλοῦντες καὶ πρὸς οὐχ ὀσίας ἀποκλίναντα ἠδονὰς, νῦν δὲ πόλεως ὄλεθρον καὶ δήμου φθορέα, νῦν δ' ἄλλο τι τῶν ἀτοπωτάτων ἐπισυνείροντες τούτῳ καὶ καθυβρίζοντες· οἱ δὲ πλείους τῶν Μακεδόνων, δῆμος ὄντες ἀθαδεῖα χαίροντες καὶ θρασύτητι, καὶ οὐ στρατηγικῆς ἀφελείας, ἀλλὰ πολιτικῆς βωμολοχίας ὄντες ἐθάδες, τῶν ἵππων τε οἱ πλείους ἀπέβαινον, καὶ χορείας εἰς τοῦμφανὲς συνιστῶντες, αὐτοσχεδίου ἐποιοῦντο κωμωδίας τῷ αὐτοκράτορι, τὴν γῆν τῷ ποδὶ σὺν

1. χ. ἀλοίη. 2. χ. ἀνεμίμησκεν. 3. χ. αὐξήσονται. 4. χ. ἀπεσίους.

ῥυθμῷ καὶ μέλει ἐπικροτοῦντες καὶ κατορχούμενοι ¹. Ὁ δ' ἐπειδὴ τούτων τὰ μὲν ἑώρα, τὰ δὲ ἤκουεν, εἰστήκειν δ' ἐγὼ πλησίον αὐτῷ, τὰ μὲν ἐν δεινῶ τῶν λεγομένων ποιούμενος, τὰ δὲ λόγοις παραμυθούμενος, οὐχ εἶχεν ὅ,τι καὶ δράσειεν, τὴν ἐπὶ τῶν ἔργων αἰσχύνην ἐπὶ τῶν παρ' ἐκείνων ὑφιστάμενος λόγων.

Τῶν δέ γε πολιτῶν ἔνιοι ἐκτὸς τοῦ τείχους γενόμενοι τὴν ἔππον ἀνεῖργον αὐτοῖς, οἱ μὲν λίθους ἀπὸ σφενδόνης ἀπορριπτοῦντες, οἱ δ' ἐπιτοξάζοντες· οἷς καὶ φυγὴν ἐπιτετηθευμένην πλασάμενοι, ἐπεὶ δὲ κατόπιν θέειν αὐτοὺς ἐξηπάτησαν, ἀθρόον ἐπιστραφέντες, ζίφεισι, δόρασιν ἀνήρηκασι. Καὶ τις ² τῶν παρ' ἐκείνοις ἐφ' ἔππου τοξεύειν εἰδὼς, τοὺς ἡμετέρους λαθῶν ὀφθαλμοὺς πρὸς τοῖς τείχεσσι τε γίνεται, καὶ καταντικρὺ τοῦ βασιλέως ἐπὶ μέτωπον τὴν τοῦ τόξου ἐλκυσάσας νευρὰν, ἐπ' αὐτὸν τὸ βέλος ἀφίησι· τὸ δὲ τὸν μεταξὺ ἀέρα εὐπετῶς περιπτυσσόμενον, βραχὺ τι παρεκνεῦσαν τοῦ αὐτοκράτορος, μειράκιον οὐκ ἀνώνυμον τῶν ἐκείνου κατευαστήρων βραχὺ τι παραξέει τὴν πλευρὰν παρελάσαν, καὶ ἡμεῖς τῷ φόβῳ ἐπάγημεν, ὅ τε αὐτοκράτωρ τὴν καθέδραν διήμειψε καὶ πορρωτέρω τοῦ πολεμικοῦ ἐγεγόνει συστήματος. Οἱ δὲ πορθρευσάμενοι ³, ὡς μοι εἴρηται, μέχρις αὐτῆς μεσημβρίας, τὰ μὲν εἰπόντες, τὰ δ' ἀκούσαντες, καὶ νῦν μὲν θωπεύσαντες ⁴ ἡμᾶς, νῦν δ' ἀπειλήσαντες, τοὺς ἵππους παραγαγόντες ἐπὶ τὸν χάρακα ἤεσαν, μηχανάς τε παρασκευάσαντες καὶ τὴν πάλιν ⁵ παρασκευάσαντες, καὶ τὴν πόλιν πάλιν ⁶ πολιορκήσαντες ἄντικρυς.

Ὁ δέ γε βασιλεὺς, ἐπειδὴ καθ' ἑαυτὸν ἐγεγόνει, δεινὸν ποιεῖται εἰ μὴ τινὰς αὐτοῖς στρατιώτας σχεδιάσαι, ἀποταφρεύσει τε τούτοις τὰς εἰσβολὰς καὶ ἀποτειχίσει τὴν εἰσοδὸν, πόρρω τε στήσοι ὥστε μὴ τῶν λεγομένων ἀκούειν, μηδ' ἐμφορεῖσθαι τῶν ὕβρεων· καὶ τοῦτο δὴ πρῶτον κακῶς λογισάμενος, εἶτα δὲ καὶ πρὸς τινὰς τῶν

1. χ. κατορχόμενοι. 2. χ. τῆς. 3. γρ. περιορθρευσάμενοι. 4. χ. θωπεύσαντες. 5. χ. πάλιν. 6. χ. πάλιν πάλιν.

ἀπειροπολέμων ἐξεργκῶν, ἐπειδὴ τοῖς πολλοῖς τὸ δόξαν ἤρесе, πρῶτα μὲν διευρευνᾶται τὰ δεσμωτήρια καὶ εἰ πού τι φύλον¹ παρὰ τούτοις στρατιωτικὸν² κατακέκλειστο, τούτους³ ἐξεργκῶν τε καὶ καθοπλίσας, τόξα τε δοῦς καὶ δοράτια, ἐτοιμάζει πρὸς πόλεμον· ἔπειτα πλῆθος πολιτικῶν οὐκ ὀλίγων (ἐβελονταὶ δὲ οὗτοι τοῖς λόχοις ἑαυτοὺς ἐνεδίδωσαν, ὡσπέρ τι τῶν ἄλλων καὶ τὸν πόλεμον παίζοντες), τῷ λοιπῷ στίφει⁴ συναριθμεῖ· καὶ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς περὶ τῆς πόλεως | τόπον περιταφρεύσας, χάρακα ἐκέισε ἰδρύεται· καὶ ἅμα πρωτῆ, πρὶν ἢ τοὺς πολεμίους ἐπιστῆναι τῷ ἄστει, τὴν λογάδα τῶν παρ' ἡμῖν διατάξας καὶ κατ' ἀντικρὺ στήσας ἐκείνοις, τὸ μὲν ἰππέων μερίδας, τὸ δὲ συντάξις ψιλῶν, ὅπλοις τε σκεπαστηρίοις πάντας περιφραξάμενος κατὰ λόχους ξύμπαντας ἴστησι, καὶ αὐτὸς αὐθις ἐν μετεώρῳ καθίσας ἐξ ἀπόπτου ἐγνώκει τὸ μέλλον ἰδεῖν.

φ. 377.

Τούτων δὲ οὐδὲν ᾔδεσαν οἱ πολέμιοι, ἀλλ' ἐπειδὴ πλησιάσαντες ἀθρόοις τοῖς καθ' ἡμᾶς λόχοις ἐντετυχήκεσαν, πρῶτα μὲν τοὺς χαλινούς ἐπισχόντες ἠξίουσαν μαθεῖν ὅπθεν ἡμῖν ἀθρόον οὕτω συνελήγη⁵ τὸ στρατόπεδον· ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ τις ἀπὸ τῆς ἐφᾶς μερὶς ἐπιβοηθήσασα παραγέγονε· ἐπεὶ δὴ ἐγνώκεισαν ὅτι ἀγυρτικὸς ὄχλος αἱ παρ' ἡμῖν δυνάμεις τυγχάνουσιν ὄντες, τὴν τε ταφρίαν οὐδὲν ἔχουσιν βαθὺ καὶ δύσβατον ἐθεάσαντο, τῆς τοῦ κρατοῦντος ἀβελτηρίας καταγελάσαντες, καὶ τοῦτον εἶναι αὐτοῖς τὸν ἐπιζητούμενον καιρὸν ἐγνωκότες, συνησπικότες ἀλλήλοισι καὶ τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάξαντες, ἀθρόοι κατ' ἴσον συνεισβαλόντες τοῖς ἵπποις καὶ ῥᾶστα τὴν ταφρίαν ὑπερπηδήσαντες, τρέπουσι τε εὐθύς τοὺς τέως συντεταγμένους, καὶ κατὰ νότου τούτοις γινόμενοι ἄρδην ἀνήρουν τὰ μὲν ξίφεσι, τὰ δὲ δόρασιν· οἱ δὲ πλείους ὑφ' ἑαυτῶν συνωθούμενοι καὶ τῶν ἵππων ἐξολισθαίνοντες αὐτοῦ που συνεπα-

1. φύλλον. 2. στρατιωτικὴν. 3. χ. τούτοις. 4. χ. στήφει. 5. χ. συνελήγη.

τοῦντο καὶ διεφθείροντο· ἔφευγον δὲ οὐ μόνον ὅσοι τοῦ ἄστεως ἐκτὸς ἐγεγόνεισαν, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσοι πρὸς τῷ βασιλεῖ ἐστῶτες ἐτύγγα-
νον· ὦντο γὰρ αὐτίκα τὸν τύραννον εἰσιεῖναι καὶ πάντας διαφθα-
ρήσεσθαι. Καὶ εἴ τις τοὺς τῆς προνοίας λόγους εἴσσειε, οὐδὲν τὴν
ἐμποδῶν ἐκείνοις ἐντὸς τε τῶν τειχῶν γενέσθαι καὶ τοῦ ἐφετοῦ τυ-
χεῖν ἐλευθέρως· οἷσε γὰρ ταῖς τῶν τειχῶν εἰσόδοις ἐφρονηκότες
τὴν φρουρὰν ἀφέντες, ἐζήτουν ὅπῃ τις ἐκείνους φρουρήσει· ἢ τε
πόλις ξύμπασα, οἱ μὲν εἰς αὐτοὺς ἀνακεχωρήκεσαν, οἱ δ' ὑπαντήσαν
τῷ τυράννῳ ἐπροθυμήθησαν· ἀλλ' οὕτως τὴν εἴσοδον ἀπαξ ἀπο-
δειλιάσας, ἢ μᾶλλον τεθαρρηκῶς ὡς παρ' ἡμῶν εἰς τὴν βασιλείαν
παρακληθεῖη καὶ ὑπὸ προηγουμένῳ φωτὶ καὶ βασιλείῳ πομπῇ
ἀναγείη εἰς τὰ βασίλεια, τὴν μὲν εἴσοδον εἰς αὐρίον ἀναβάλλεται,
παρελαύνων δὲ τὸν ἵππον ἐφ' ἕκαστα τὰ μέρη τῶν οἰκείων δυνά-
μεων, μηδένα παίειν ἐβόα, μηδὲ πληροῦσθαι φόνου συγγενικοῦ,
κἂν εἴ τινα ἴδοι τὸ ἀκόντιον ἐπισείοντα ἢ τῷ δόρατι βαλεῖν ἐθέ-
λοντα τὸν ἀγχοῦ, ἐπέιχε τὴν χεῖρα καὶ ἡλευθέρου τὸν φεύγοντα.

Ὁ τοίνυν βασιλεὺς, μόνος δὲ ἄρα καταλέλειπτο ὡς αὐτίκα
τελινηζόμενος, ἐπειδὴ τούτων ἤκουσε τῶν φωνῶν, καὶ τὸν τύραννον
εἶδε τοὺς φόνους ἀποτρεπόμενον, « τοῦτό με μόνον θράττει δεινῶς,
πρὸς ἐμὲ στραφεῖς ἔφησε, ὅτι τυραννεῖν ὁ δεινὸς ἀνὴρ ἐπιβαλλό-
μενος, φιλανθρώπους ἀφίησι καὶ ἡμέρους φωνάς· δέδοικα γὰρ μὴ
ἐντεῦθεν τὴν θεῖαν ἑαυτῷ συνεπισπάσῃται δύναμιν! » Τῆς δὲ
ἀδελφῆς ἀποδυρομένης, φημὶ δὴ τῆς πρεσβυτέρας (ἢ γὰρ Εὐπρέ-
πεια ὑπερορίαν καταδεδίκαστο), καὶ φυγεῖν αὐτὸν προτρέπούσης,
εἰς τινὰ τε τῶν θείων ναῶν καταφυγεῖν, ταυρηδὸν πρὸς αὐτὴν
ἀποβλέψας, « ἀπαγέτω τις αὐτήν, ἔφησέν, ἥτις¹ ἡμῖν καταλέ-
λειπται, ἵνα καθ' ἑαυτὴν² τὸν θρῆνον ποιῶτο³, καὶ μὴ τὴν ἐμὴν
καταμαλθακίζοι ψυχὴν! τὸ γὰρ εὐτύχημα, φησὶ, τῷ τυράννῳ
(πρὸς ἐμὲ αὐθις ὑποστραφεῖς), τὴν τήμερον περιώριστο· τὸ δὲ γε

1. χ. εἴ τις. 2. χ. ἑαυτὸν. 3. χ. ποιεῖτο.

λοιπόν, ὡς περ ψάμμου ὑποσπαθείσης αὐτῷ, πρὸς τὸναντίον χωρήσει τὰ πράγματα. »

Ὁ μὲν οὖν τύραννος ταῦτα διαπραξάμενος, αἰχμαλώτους τε οὐκ ὀλίγους ζωγρήσας, συντεταγμένους ἐπὶ τὸν χάρακα ἄπεισιν · ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ οὐδὲν αὐθις καινοτομήσειν ἐπ' ἐκείνον ἐσκέψατο, ἀλλὰ τὰς τῶν τειχῶν εἰσόδους καθαρμοσάμενος, τό τε πλῆθος δημογωγήσας τῆς πόλεως καὶ τῆς προλαβούσης αὐτοὺς εὐνοίας ἀποδεξάμενος, τῆς δέ γε μελλούσης ἔπαθλα ὡς περ ἐπ' ἀγωνίαις προθεῖς, εὐπετῶς τὴν πολιορκίαν διήνεγκεν · ὁ δέ γε τύραννος τὴν νύκτα ¹ μόνην ἐκείνην ἐπὶ τοῦ χάρακος αὐλισάμενος, ἐπειδὴ ὄρθρος ἐγεγόνει, τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν ὡς ἐπὶ προκειμένην τὴν βασιλείαν συνήλαυνε, τοὺς τε αἰχμαλώτους δεσμίους ἀπαγαγὼν πρὸ τῶν τειχῶν ἴστησι, διδάξας ὅ,τι δὴ πρὸς τὸν καιρὸν φθέγγαιντο · οἱ δὲ διαστάντες, ἔλεινοι καὶ ταῖς φωναῖς καὶ τοῖς σχήμασι, πρὸς μὲν τὸν βασιλέα οὐδένα ἐποιοῦντο λόγον, τὸ δέ γε πλῆθος ἤξιον μὴ καταφρονῆσαι ὁμοφύλου καὶ συγγενικοῦ αἵματος, μηδὲ θέλειν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοὺς ἐπιθεῖν ἔλεινὸν θέαμα, ὡς περ ἱερεῖα μελιζόμενους, μηδ' εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς ἀτυχίας ἐλάσαι ὥστε τοιοῦτου καταφρονῆσαι αὐτοκράτορος, ὅποιος οὐδεὶς ἐγεγόνει τῶν πάντων, οὐ δὴ αὐτοὶ πεπεύρανται ἀκριβῶς · ἐξὸν γὰρ ἄχρι τοῦ νῦν ἀναιρήσειν αὐτοὺς καὶ διαχορήσασθαι ὡς πολεμίους, ὁ δὲ ἄχρι τοσοῦτου ἀνάβῃ τὴν σφαγὴν, ἡμῖν τὰς ἐκείνων ψυχὰς χαρίζομενος · πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ περὶ τοῦ παρ' ἡμῖν βασιλέως ἐπετραγώδου δεινὰ, καὶ ὡς κατ' ἀρχὰς ταῖς ² ἐλπίσι τῆς πόλεως ἐπάρας, εἰς τοῦσχατον ἐκ τῶν νεφῶν ἀφῆκεν ἐπὶ κρημνόν. Τὰ μὲν τῶν αἰχμαλώτων ὡς ἐπὶ κεφαλαίῳ τοιαῦτα, αἱ ³ δὲ παρὰ τοῦ δήμου φωναὶ ὅποιαί καὶ πρότερον.

Ἐῖτα δὲ καὶ τι τοιοῦτον ἐπισεσυμβήκει · λίθων ἀξιόλογα βάρη ἀπὸ τῶν ἐντὸς τειχῶν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐπετοξέοντο, κατευστό-

1. νύκταν. 2. γ. τὰς. 3. γ. οἱ.

χουν δὲ οὐδενός, ἀλλὰ τοῦ σκοποῦ ἀπερριπτοῦντο ἐντός¹. τῆνικαῦτα δὲ εὐτονώτερον οἱ ἀνθελκοντες τὸ μηχανήμα, τὴν σφενδόνην ἀντανακλάσαντες, λίθον τινὰ τῶν ἀδροτέρων² κατ' αὐτοῦ τοῦ τυράνου ἐπιρρίπτουσι, καὶ τοῦτο μὲν ἀποτυγχάνουσι, φυγὴν δὲ³ καὶ πτοίαν ἐκείνω τε καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐμβάλλουσιν· ὅθεν ἅπαξ κατασεισθέντες τῷ δέει καὶ πρὸς ἑαυτοὺς συγχυθέντες, τὸν τε συναπισμὸν ἔλυσαν καὶ πρὸς τὴν χάρακα ὑποστρέφουσιν. Ἐντεῦθεν αὐτοῖς εἰς τὸναντίον κευωρήκει τὰ πράγματα, καὶ βραχὺ τι ταῖς ἐλπίσι μετωρισθέντες, εἰπεῖν δὲ καὶ τῷ πάσχοντι τοῦ καιροῦ, ταχὺ κατωλίθησάν τε καὶ διερρῆσαν· οὐκ ἔστιν⁴ γοῦν αὐθις | τῷ τείχει τῆς πόλεως προσεπέλασαν, ἀλλ' ὀλίγας τινὰς ἐν ᾧ κατεσκήνωσαν ἡμέρας διαυλισάμενοι, παλινδρομοῦσιν ὅθεν προσήλασαν, οἱ πλείους ἀσύντακτοι καὶ ὡς φυγάδες· τῆνικαῦτα γοῦν εἴ τινες αὐτοῖς ἐκκαίδεκα ἢ πλείους ὀλίγω ἰππῶται ἐφάνησαν κατὰ νότου γενόμενοι⁵, οὐδὲ πυρφόρος⁶ ἂν ὑπελείφθη τῷ διεσπαρμένῳ ἐκείνῳ στρατοπέδῳ καὶ ἀσυντάκτῳ. Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, καίτοι γε τὴν τούτων φυγὴν προειδώς, οὐκ ἐπεχείρησε τῇ διώξει, ἀλλ' ἐπέσχεν αὐτὸν τὸ πρότερον δέος, καὶ διὰ ταῦτα κρίσιν οὐκ ἔλαβε τοῦ καιροῦ.

Ἡμῖν μὲν οὖν καὶ ἡ ἐκ τοῦ χάρακος ἀναχώρησις τρόπαιον περιφανέστατον ἔδοξε, καὶ τὸ τῆς πόλεως πλῆθος ἐκείσε χυθέντες πλείστοις ἐφοδίους τῶν αὐτόθι κατασκηνωσάντων ἐπιτυγχάνουσιν· οὐ γὰρ εἶχον αὐτὰ τοῖς ὑποζυγίοις ἀναθέσθαι τε καὶ ἐπιφορτίσασθαι, πλείονα ποιούμενοι λόγον ὅπως ἂν λάθοιεν ἐκείθεν ὑποχωρήσαντες, ἢ τοῦ πλησίους⁷ καὶ ἐμπαρρασκευῶς ποιήσασθαι τὴν φυγὴν· ἐπεὶ δὲ ἀνακεχωρήκεσαν, δι' ὀργῆς εὐθύς εἶχον τὸν ἄγοντα, καὶ ἕκαστος τῷ καθ' ἑαυτὸν δέει φεύγειν ἐκείνον⁸ ὠρμημένος, τῷ πρὸς ἀλλήλους φόβῳ καὶ τῷ δυσεπιτεύκτῳ τοῦ πράγματος αὐθις συνεχίετο. Τέως

1. γρ. ἐκτός. 2. χ. ἀνδροτέρων. 3. χ. τε. 4. γρ. ἐτι. 5. Νομίζω, ὅτι ἡ διεσπαρμένη αὕτη περίοδος διορθωτέα καὶ συμπληρωτέα οὕτως· «Τῆνικαῦτα γοῦν εἴ τινες αὐτοῖς ἐκκαίδεκα ἢ πλείοσι δλίγοι ἰππῶται ἐφάνησαν, κατὰ νότου γενόμενοι [ἔφρευγον]». 6. γρ. πυρφόρος. 7. γρ. πλουσίως. 8. γρ. ἐκείθεν.

γοῦν ὅσους ὁ καιρὸς ἐδίδου λαθεῖν, ἀπνευστί πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν πόλιν κατέθειν, οὐ τῶν ἐν πλήθει μόνον στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν στρατηγούντων. Τῷ δὲ τυράνῳ καὶ δευτέρον τι, καὶ τρίτον, καὶ ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ προκεχωρήκει κακόν· τοῖς γὰρ πρὸς ἐσπέραν προσβαλὼν¹ φρουρίοις, εὐαλώτοις ἄλλως τῇ τε τοῦ τόπου ἐπιτηδειότητι καὶ τῇ τῶν τειχῶν διαιρέσει, τῷ μὴ προσδοκᾶν πολλοῦ χρόνου πολέμιον, οὐδὲν τούτων ὥφθη ἐκ πολιορκίας παραστησάμενος, τῶν προστεταγμένων τειχομαχεῖν οὐ τοῦ πολιορκεῖν λόγον ἔχόντων, ἢ τοῦ παλινδρομεῖν, καὶ τοῦτο αὐτὸ δεικνύει τοῖς πολιορκουμένοις, ὅτι μὴ βούλοιντο ἐκείνοις ἐναντιοῦσθαι, εἰμὴ ὅσον ταῖς προσελάσσει καὶ τοῖς σχήμασιν.

Ὁ μὲν οὖν τυραννήσας οὕτως αἰσχροῦς τῆς μεγάλης πόλεως ἀπαλλάττεται, καὶ ἔτι αἰσχίον τοῖς ἐφεξῆς φρουρίοις προσβαλὼν ἀντεκρούετο· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ καὶ τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς ἐφάσ ἀνακαλεῖται, καὶ ἐπειδὴ τάχιστα ἐπανεληλύθεσαν, κατὰ τῶν ἐσπερίων ὁμοφύλων ὁμοῦ καὶ βαρβάρων ἀφήσιν· οἱ δ' ἐπειδὴ ἐγνώκεσαν τὴν τῶν ἐφῶν στρατευμάτων ἐπέλευσιν, οὐκ ἔτι βουλήν περὶ τοῦ μάχεσθαι ἢ μὴ ἐποιήσαντο πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ διασπαρέντες εὐθύς, καὶ κακῶς εἰπόντες τὸν τύραννον, οἱ μὲν ἐπ' οἴκου παλινστοῦσιν, οἱ δὲ γε πλείους τῷ αὐτοκράτορι προσερύσαν, πολλὰ πρότερον ὁμωμοκότες καὶ καθ' ἰερῶν τὰ πιστὰ δόντες, ὥστε σὺν ἀλλήλοις καὶ μετ' ἀλλήλων ἐπὶ τοῖς τοῦ τυραννεύσαντος ἀποθανεῖν ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ τηνικαῦτα τῷ δέει παγέντες ἐλάχιστα τῆς συνωμοσίας ἐμέμνητο. Εἰς δὲ τῶν πάντων, συστρατιώτης ἄνωθεν τῷ τυράνῳ, Ἰωάννης τὸ ὄνομα, τὴν προσηγορίαν Βατάτζης, ἀνήρ κατὰ² τε σώματος φύσιν καὶ χειρῶν ἀκμήν τοῖς θρυλλουμένοις ἐκείνοις ἐφάμιλλος ἦρωσι, μέχρι παντὸς παραμεμένηκει³ τῷ τυραννεύσαντι· ἀμέλει καὶ φυγόντι καὶ εἰς θεῖον καταπεφευγότε νῶν συμπεφευγέ τε καὶ συγκατέφυγεν, ἔξον⁴ ἐκεῖνον λιπεῖν καὶ τὰς πρώ-

1. χ. προσβάλλω. 2. χ. καὶ τὰ. 3. χ. παραμενήκει. 4. χ. ἐξ ὧν.

τας ἔχειν τιμὰς, ὁ δὲ ἀλλ' ἐν δευτέρῳ τὰλλα θέμενος τὴν ἐπὶ τοῖς ὄρκοις πίστιν οὐ διεψεύσατο. Οἱ μὲν οὖν ἕξ τι τῶν ἱερῶν ἀδύτων καταπεφύγασι, καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι ἠπέιλουν ἀποκτενεῖν ἑαυτούς, εἴ τις ἐκεῖθεν σὺν βίᾳ ἀπάγειν αἰροῖτο· δι' ὄρκων¹ γοῦν τὸ πιστὸν εἰληφότες ἐκεῖθεν τε ἐξήεσαν καὶ σφᾶς ἑαυτοὺς τῷ ἐγγυσημένῳ παραδεδώκασιν· ἀλλ' ὁ μὲν τυραννεύσας εὐθύς καταπεπτῶκει πρὸς τὸν καιρὸν, καὶ τοῦτο μὲν ἔλπειν ἀφίει φωνὰς, τοῦτο δὲ πρὸς λιπαρήσεις ἐτράπετο, καὶ τοῦτο δ' ἄλλο τι ποιῶν τῶν μὴ γενναίων ἐδείκνυτο· ὁ δὲ γε Βατάτζης, οὐδὲ ἐν τοῖς δεινοῖς γεγῶνος ἐπιλέληστο τοῦ φρονήματος, ἀλλὰ σοβαρὰν τε αὐθις εἵλκεν ὄφρῦν καὶ γενναῖος ὦπτο πᾶσι καὶ ἀκατάπληκτος.

Ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ ἐβούλετο μὲν μηδεὶ τῶν ὄλων μνησικαῆσαι, μηδέ τι δρᾶσαι τοὺς τετολμηκότας δεινὸν, θεῶν τε τοῦτο ἐπαγγεῖλάμενος καὶ τὰ φρικωδέστατα ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ, εἰ μὴ πᾶσι τοῖς ἀντάρασιν αὐτῷ χεῖρα φανείη πρᾶος καὶ ἴλεος· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τοῖς τείχεσιν οὗτοι ἐγένοντο, εὐθύς ἐν μνήμη τῶν παρ' αὐτοῖς τολμηθέντων γενόμενος, οὐκ ἔτι γνωσιμαχήσας, οὐδὲ τοὺς λογισμοὺς κατασχὼν, ἀφαίρεσιν εὐθύς τῶν ὀμμάτων καταψηφίζεται· κἀνταῦθα τοίνυν ὁ μὲν τύραννος γοερὰν ἀφῆκε φωνὴν καὶ ἀγενῶς ἑαυτὸν ἀποδύρεται, ἄτερος δὲ τοσοῦτον εἰρηκῶς, ὅτι στρατιώτην γενναῖον τὸ Ῥωμαίων κράτος ἀπόλλυσιν, ἐξυπτιάζει εὐθύς τῷ ἐδάφει καὶ γενναίως τὴν τιμωρίαν ὑφίσταται. Ἐπὶ τούτοις θρίαμβον ὁ βασιλεὺς μέγιστον τῶν πώποτε θρυλλουμένων κατὰγει, καὶ μέχρι τούτου στήσας τὴν ὀρμὴν τῆς ὀργῆς, εὐμενέστατα πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύσαντας διαλύεται.

Ὁ δὲ με πρὸ τῶν ἄλλων διέλαθεν, ὅπως ἐκεῖνος ἔσχεν εὐθύς βασιλεύσας τοῦ σώματος, ἐξ οἷας τε ἀκμῆς καὶ εὐτονωτάτης ἰσχύος εἰς ἐναντίαν ἔξιν μετήμειπτο, ὅπως τε ὥρας ἔχων ἀκριβῶς αὐτὴν μέχρι παντὸς οὐ διεσώσατο, ἀλλ' οἷα δὴ τις ἥλιος νέφεσι

1. χ. δι' ὄρκων.

καλυφθείς ἀμυδρὰν ἐδίδου τοῖς ὀράσει τὴν λαμπηδὸν τῆς φύσεως, ἐνταυθοὶ θήσω ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἀρξάμενος.

Περὶ τοῦ εἶδους τοῦ βασιλέως.

Ἄγαλμα κάλλους ἐκείνον ἡ φύσις τῷ βίῳ παρέδωκεν, οὕτω μὲν ἐμμελῶς συναρμύσασα, οὕτω δὲ εὐρύθμως ἀποτυπώσασα, ὡς μηδὲνα ἔχειν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ τὸν παρισούμενον, τῇ δὲ εὐαρμοστίᾳ καὶ εὐτονίᾳ ἰσχύος ἐπέθηκεν, ὥσπερ οἰκῷ καλῷ θεμελίους ὑποθεῖσα στερροῦς· ταύτην δὲ τὴν ἰσχύον οὐκ ἐν μήκεσι χειρῶν, οὐδὲ ἐν μεγέθεσι τῶν ἄλλων μερῶν ἢ μελῶν φέρουσα ἔκλεισεν, ἀλλ' ἐν καρδίας οἴμαι βάθει κρύψασα, ἀφῆκε τοῦ σώματος τὰ φαινόμενα, κάλλεσι μᾶλλον καὶ ῥυθμοῖς διαπρέπουσα, ἢ ἀλλοκότοις μεγέθεσιν· αἱ γάρ τοι χεῖρες αὐτῷ καὶ μάλιστα¹ οἱ | δάκτυλοι συμμετρῶς ἔχοντες, παρὰ τὴν συμμετρίαν τὴν ῥώμην ἰσχήκασι, καὶ οὐδὲν ἦν τι σῶμα τῶν ἀνδροτέρων¹ καὶ στεγανῶν, ὃ μὴ ῥᾶστα ταῖς ἐκείνου χερσὶ συσφιγγόμενον διεθρύπτετο· εἰ δ' ἀποθλιῖψαι πῆχυν τινος αἰροῖτο, πολλῶν ἐκείνος ἡμερῶν εἰδεῖτο πρὸς ἴασιν· φασι γοῦν αὐτὸν ἰππάσασθαι κάλλιστα, καὶ δρομικώτατον ἀνθρώπων γενέσθαι, εὐστροφόν² τε καὶ κοῦφον καὶ ὄλωσ πρὸς τὸν πένταθλον ἀπαράμιλλον· ἰσχύος μὲν δὴ οὕτως εἶχε καὶ σώματος εὐκίνησις καὶ ποδῶν ὠκύτητος. Τὸ δὲ κάλλος αὐτῷ ὅποιον τοῦ Ἀχιλλέως ἢ τοῦ Νηρέως ἀκούομεν· ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἡ ποιητικὴ γλῶσσα ἐκ πάσης ὥρας τὸ σῶμα ἐπ' ἐξουσίας συμπλάσασα μόλις ἐξήρκεσε, τοῦτον δὲ ἡ φύσις ὡς ἀληθῶς πλάσασά τε καὶ ἀποξέσασα, καὶ ὥσπερ εὐτέχνως τορεύσασα³ καὶ καλλύναςα τῇ καθ' ἑαυτὴν εὐτεχνίᾳ τὴν μαγικὴν ἀγωνίαν ὑπερεβάλλετο· ἐπεὶ δὲ ἕκαστα τῶν ἐκείνου μελῶν ἀνάλογα πρὸς τὸ ὅλον σῶμα πεποίηκε, κεφαλὴν καὶ ὄσα μετ' ἐκείνην εὐθύς, χεῖράς τε καὶ ὄσα δὴ μετὰ ταύτας, μηρούς τε

φ. 379.

1. χ. ἀνδροτέρων. 2. χ. εὐτροφον. 3. χ. τὸ βεύσασα.

καὶ πόδας, ἐκάστοις ἢ ἐκάστῳ τὰ προσήκοντα καταχεαμένη χρώματα, τὴν μὲν κεφαλὴν ἠλιώσαν ἀπέδειξε καὶ πυρσὴν, τὸ δ' ὅσον ἐν στήθεσι καὶ γαστρὶ ἄχρι ποδῶν καὶ τοῖς ἀντιθέτοις μέρεσιν, τῆς ἀκραιφνεστάτης λευκότητος ὅποσα δὴ μέτρα λαβοῦσα ἀπέδειξεν ἔμπλεων· καὶ εἴ τις δὴ ἐκεῖνον ἀκριβῶς ἤρειτο ὄραϊν, ὅποτε δὴ ἀκμαίως εἶχε καὶ οὐπῶ αὐτῷ τὰ μέρη παρείθησαν, κάλλεσι μὲν ἂν ἠλίου τὴν κεφαλὴν εἶκασεν, οἷα δὴ τισιν ἀκτίσι ταῖς θριξὶ διαλάμπουσαν, κρυστάλλῳ δὲ τὸ λοιπὸν σῶμα τῷ καθαρωτάτῳ καὶ διαυγεῖ· ἐρρύθμιστο δὲ καὶ πρὸς ἐμμελῆς ἦθος, ἥ τε γὰρ γλώσσα τοῦτῳ ἀστεῖον εἶχε τὸ φθέγμα¹ καὶ ὀμιλοῦντι θέλγη προσείπετο, εἰ δέ γε προσμεδιάσειε, χαρίτων εὐθύς εἶδες ἀκήρατα θήρατρα.

Περὶ τῆς ἀρρωστίας τοῦ βασιλέως.

Τοῦτο μὲν οὖν τὸ κάλλος καὶ βασιλεύσας ὁ αὐτοκράτωρ ἐκέκτητο· οὐπῶ δὲ χρόνος ἐνιαύσιος προβεβήκει, καὶ ἡ κοσμοῦσα τοῦτον φύσις πρὸς τοσοῦτον θαῦμα καὶ ἡδονὴν οἶον μὴ ἐξαρκέσασα, ἀλλ' ἐνδοῦσα καὶ ἀτονήσασα, τὴν τε ἰσχὺν ἐκείνῳ καθεῖλε καὶ τὴν ὥραν διεσώσατο· αὐτίκα γοῦν αἱ τοῦ σώματος ἀρχαὶ, λέγω δὲ τὰς στοιχειώδεις συστάσεις, διαλυθεῖσαι καὶ συγχυθεῖσαι, καὶ νῦν περὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ κοῖλα τῶν ἄθρων, νῦν δὲ ἐπὶ τὰς χεῖρας συναπορεύουσαι, αὐθις δὲ αὐτοὺς τε τοὺς τένοντας καὶ τὰ περὶ τὸν νῶτον ὄστᾶ κατακλύζουσαι, ὥσπερ τινα φροντίδα² ἰσχυρῶς ἐξ ἀρχῆς ἔχουσιν ρεύματα ξυρρηνηκότα διέσεισαν.

Ἦρξατο μὲν οὖν τὸ κακὸν οὐκ ἀθρόον εὐθύς, ἀλλ' οἱ πόδες πρότερον τὴν τῶν ρευμάτων ῥύμην ὑπήνεγκαν· καὶ αὐτίκα κληήρης τε ἐγεγονέει, καὶ εἴ πού τις ἀνάγκη βαδίζειν, οἶον ἑτεροκίνητος. Καὶ ἦν τοῦτο κύκλος τις καὶ περίοδος, καὶ ἐδόκει τὸ ρεῦμα ἐν τοῖς

1. χ. φέγμα. 2. γρ. φορτίδα.

αὐτοῖς ἀριθμοῖς ἡμερῶν καταβαίνειν, καὶ ἠρίθμητο ἡ ἀκίνησις, εἶτα δὴ καὶ ὑπεδίδου τὰ διαστήματα, καὶ οὐ μακρὰ ἐγεγονέει τὰ διαλείμματα· καὶ τούτων οὕτω γιγνομένων ἐκ τοῦ σχεδὸν ἐπὶ τὰς χεῖρας τὸ βεῦμα ἠλαύνετο, καὶ αὖθις ἐπ' ὤμους ὥσπερ ἀνάρρουν ποιούμενον, καὶ τέλος ἅπαν τὸ σῶμα συγκατελήφει· ἔνθεν τοι ἅπαν αὐτῷ μέλος τῷ δεινῷ ἐκείνῳ κατακλυζόμενον¹ βεύματι ἀφήρητο τὴν ἐνέργειαν, τῶν τεινῶν² αὐτῷ καὶ τῶν συνδέσμων διασπασθέντων, τὰ μέλη τῆς ἀρμονίας μετέστησαν, οἷς ἀρρυθμίαι καὶ ἀτονίαι συνεείποντο· καὶ εἶδον ἐγὼ τοὺς εὐφρεῖς ἐκείνῳ δακτύλους ἀπαρνησάμενους μὲν τὸ οἰκεῖον σχῆμα, ἀντικαμφθέντας δὲ [εἰς] εἰσοχὰς τε καὶ ἐξοχὰς, ὡς μὴδὲ τοῦ τυχόντος περιδράττεσθαι δύνασθαι· τῶν δὲ ποδῶν αὐτῷ συγκαμφθέντων³, ὡς πέρ τι ὠλέκρανον τὸ γόνυ⁴ ἐξώγκωτο· ἔνθεν τοι οὐδὲ στάσιμον εἶχε τὴν βᾶσιν, οὐθ' ὄλωσ ἐξώρθωτο, ἀλλὰ κλινοπετῆς τὰ πολλὰ ἦν, ὅποτε δὲ χρηματίζειν αἰροῖτο, ξυναρμοζόμενός τε καὶ ξυμπλαττόμενος. Ἀποδιδῶναι δὲ τὰς βασιλείους πομπὰς ὡς ἀπαραίτητά τινα χρέα τοῖς πολίταις βουλόμενος, ἐνταυθοῖ καὶ μάλιστα ἐσχετλίαζεν· ἀλλ' οὖν τέχνη τις ἵππικὴ ἐκείνον τῇ ἔδρα συνήρμοζε καὶ συνέπλαττεν· εἶτα ἐπειδὴ ἐπιβαίη τοῦ ἵππου, μόλις δὲ οὗτος ἀνέπνει, καὶ ὁ χαλινὸς περιττός· ὀχηθέντα γοῦν ἵπποκόμοι τινὲς εὐμήκεις τε καὶ στερροὶ ἀντήρειδον ἐκατέρωθεν, καὶ οὕτω διαβαστάζοντες τοῦτον καὶ ἀντιβαστάζοντες ὥσπερ τινὰ φόρτον, οὐ κατασκηνοῦν ἔμελλεν ἀπεκόμιζον. Ὁ δὲ ἄρα καὶ ἐν τούτοις ὦν τοῖς δεινοῖς, οὐ πάνυ τι τοῦ συνήθους ἐπιλέληστο ἦθος, ἀλλὰ τὴν τε ὄψιν χαριέστατα διετίθει, καὶ τότε δὴ μόνος μετεκινεῖτο καὶ μετετίθετο, ὡς τοὺς ὄρωντας μὴ πάνυ πείθεσθαι ὡς ἐκείνος ἀλγοίη ἢ παρειμένος ἔχοι τοῦ σώματος. Τὰ μὲν ταῖς πομπαῖς αὐτῷ τοιαῦτα, καὶ οἱ λίθοι τῶν ἐδάφων ἀπεστρώννυντο ἵνα δὴ μὴ ὀλισθαίνωι περὶ ταῖς πλαξίν ὁ ἵππος αὐτῷ· ἐν δὲ γε τοῖς ἀδύτοις, ἀχθοφορούμενος τούς τε βασιλείους

1. χ. κατακλυζόμενος. 2. γρ. τεινόντων. 3. χ. συγκαμφθέντων. 4. χ. γῶνυ.

διήμειβε καὶ μετεκόμιστο ὅπη βούλοιο· εἰ δὲ ἐπιβάλοι τὸ ρεῦμα, παπαὶ τῶν ἀλγηδόνων ἐκείνων!

Ἐγὼ δὲ καὶ ζυγγράφων τοῦτον ἔτι τὸν ἄνδρα ὑπερεκπέπληγμα, ὅπως τηνικαῦτα ἐξήρκει τσαύταις περιωδυνίαις βαλλόμενος· πάρεσις γὰρ ἐπὶ παρέσει τοῦτον εὐθύς κατελάμβανε, καὶ κατεδᾶπάνα μὲν τὸ λειπόμενον τῶν σαρκῶν, ἐξήρρου δὲ παντάπασι τὸ ἔτι ἐχόμενον. Οὐκ εἶγε δὲ ἐφ' ὅτω σχηματισθεὶς ἀποχρώντως ἐπαναπαυθεὶ τῇ κλίνῃ, ἀλλὰ πᾶσα θέσις τούτῳ ἀντίθετος· ὅθεν οἱ κατευναστῆρες, συνεριδόντες καὶ ἀντεριδόντες αὐτῷ τὸ σωματίον, μόλις που τῆς ἀναπαυούσης ῥοπῆς ἐπετύγγανον, εἴτα δὴ συνήρμοζον καὶ ἐπεῖχον ἀντιοικοδομοῦντες¹ καὶ ἀντιτεχνόμενοι² τοῦτον, ὅπως ἂν ἐπὶ τοῦ σχήματος ἐκείνου στηρίζοιο· τῷ δὲ ἦν ἀλγεινὸν οὐ τὸ μετατιθεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶττα ἄχθος ἐκείνῳ ὁμιλοῦσα³ ἐδίδου, καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν νεύσις⁴ μετεκίνει τὸ ρεῦμα, ὅθεν παντάπασι ἐαυτὸν ἀκίνητον ἐδίδου καὶ ἀρρεπῆ. Λέγω δὲ ἐν τούτοις διατεινόμενος καὶ θεὸν τοῦ λόγου ποιούμενος μάρτυρα, ὅτι τοσοῦτοις κακοῖς διαντλούμενός τε καὶ κυμαινόμενος καὶ οὕτως ἀθλίως ἔχων παντάπασι, οὐδέποτε βλάβσημον πρὸς θεὸν ἀφῆκε φωνὴν, ἀλλὰ καὶ εἴ τινα αἰσθοίτο ἐπὶ τοῖς ἐκείνου δεινοῖς δυσχεραίνοντα αὐστηροτέροις τοῦτον ἀπεπέμπετο ῥήμασιν, ἐαυτῷ δὲ

φ. 380.

καταδίκην ἐπιβεβλήσθαι τὴν συμφορὰν ἀπεφαίνετο, μᾶλλον δὲ χαλινὸν ταύτην τῆς ἰδίας κατωνόμαζε φύσεως· ἐδεδίει γὰρ τὰς οικείας ὀρμὰς, καὶ « ἐπειδὴ, φησὶ, μὴ λογισμῶ εἴκουσιν, ὑποχωροῦσι τοῖς τοῦ σώματος ἀλγεινοῖς, καὶ τάλαιπωρεῖται μὲν μου τὸ σῶμα, αἱ δὲ ἄτακτοι τῆς ψυχῆς πεπήγασιν ἔννοιαι ». Οὕτως ἐκεῖνος ἐφιλοσόφει περὶ τὸ πάθος· καὶ εἴ τις ἐκείνων τῶν ἄλλων ἀφείς ἐπὶ τούτου καταθεωρήσει τοῦ μέρους, θεῖον ὡς ἀληθῶς ἄνδρα κατονομάσει.

Τῷ δὲ τι καὶ ἄλλο⁵ προσῆν ἀγαθὸν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐν ἅπασιν

1. γρ. ἀντιοικοδομοῦντες. 2. γρ. ἀντιτεχνόμενοι. 3. χ. ὁμιλοῦσα. 4. χ. νεύσεις. 5. χ. ἄλλω.

ἐπαινούμενον, ἐκείνῳ δὲ διαφερόντως τιμώμενον, διαιτήσοι δὲ ὁ βουλόμενος· ἀφυλάκτως ἑαυτοῦ παντάπασιν εἶχε· κοιμωμένῳ μὲν οὔτε θύραι ἐπέζυγούντο, οὔτε τις ἐκτὸς ἐπηγρύπνει¹ φρουρά· πολλάκις γοῦν καὶ οἱ κατευνάζοντες ἀπήεσαν ξύμπαντες, καὶ παρῶδευέ τις αὐτὸν ῥᾶστα καὶ αὐθις ἀντιπαρῆει, μηδὲν² τὴν πάροδον ἐκείνῳ κωλύοντος· εἴ τις γοῦν τὸ ἀνειμένον αὐτῷ ἐνταυθοῖ προσωνείδισεν, οὔτε ἠνιάτο, καὶ ὡς νοσῶν περὶ τὸ θεῖον τοὺς λογισμοὺς ἀπεπέμπετο· ἐβούλετο δὲ ὁ λόγος, ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ βασιλεύοι καὶ παρ' ἐκείνου μόνου φυλάττοιο, καὶ ὅτι τῆς τελευτέρας φρουρᾶς τετυχηκῶς, τῆς ἀνθρωπικῆς καὶ ἀτελεστέρας καταφρονοίη. Ἐγὼ γοῦν πολλάκις τοὺς ἡσπερνήτους³ καὶ οἰκοδόμους ἀντιπαρθαίς, καὶ τελευτῶν τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς, οὐδεὶς μὲν οὖν τούτων ἔφασκον τῶν πρὸς θεὸν ἐλπίδων ἔρημος τὸ οἰκεῖον ἔργον μεταχειρίζεται, ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν πρὸς κανόνα ἰσάζοι τὸ οἰκοδόμημα, ὁ δὲ τοῖς πηθαλίοις ἰθύνοι τὴν ναῦ, καὶ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἕκαστος ἀσπίδα τε φέρει καὶ ξιφοφορεῖ, καὶ τῇ μὲν κεφαλῇ κράνος ἀρκεῖ, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ὁ θῶραξ ἀμπέχει· εἶτα δὴ ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον ἐπιχειρῶν, ὅτι τάδε μᾶλλον πρέπει τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἔπειθον παντοίως ἐπιχειρῶν· τοῦτο δὲ χρηστὸν μὲν τρόπον κατηγορεῖ, ἐνδόσιμον δὲ τοῖς ἐπιχειρεῖν ἐθέλουσι γίγνεται.

Περὶ τῆς εἰς τὸν βασιλέα ἐπιβουλῆς.

Ἄμέλει καὶ πλείστον τοῦτο καινῶν⁴ ἐγεγόνει ἀρχῇ, ὧν ἐν ἧ δύο θέμενος, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάζειν τοῖς ἀναγινώσκουσι δίδωμι· ἐρῶ δὲ βραχὺ τι τῆς ὑποθέσεως παρεκβατικώτερον· ὅτι ταῖς μὲν εὖ πραττούσαις πόλεσιν ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν εὐγενῶν τε ἅμα καὶ ἀγενῶν οἱ κατάλογοι, κἂν ταῖς πολιτικαῖς

1. χ. ἐπεγρύπνει. 2. γρ. μηδενός. 3. γρ. κυβερνήτας. 4. γρ. κακῶν.

τάξεις, κὰν τοῖς στρατεύμασιν· οὕτω γοῦν Ἀθηναῖοι ἐπολιτεύσαντο καὶ ὁπόσαι πόλεις τὴν ἐκείνων δημοκρατίαν¹ ἐζήλωσαν, παρ' ἡμῖν δὲ τοῦτ' ἰσχυρὸν καλὸν ἔρριπται καὶ ἠτίμασται, καὶ λόγος οὐδεὶς εὐγενείας, ἀλλ' ἄνωθεν ἐκ κλήρου διαδοχῆς, Ρωμύλου πρώτου ἀρξαμένου τῆς τοιαύτης συγχύσεως, ἢ τε² σύγκλητος διέφθαρτο, καὶ ὁ βουλούμενος ἐστὶ δημοποίητος. Ἀμέλει πλείους ἂν εὖροι τις παρ' ἡμῖν σισυροφόρους τὴν στολὴν μεταλλάξαντας· ἄρχουσι γοῦν πολλάκις ἡμῶν οὐς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐωνησάμεθα, καὶ τὰς μεγάλας πιστεύονται δυνάμεις οὐ Περικλεῖς, οὐδὲ Θεμιστοκλεῖς, ἀλλ' οἱ ἀτιμώτατοι³ Σπάρτακοι. Καὶ γέγονε τις ἐν τῇ κατ' ἐμὲ ἡλικίᾳ, κάθαρμά τι βαρβαρικόν, πᾶσαν ὑπερναβηθικῶς ἀγερωχίαν Ρωμαϊκὴν, εἰς ὕψος δὲ τοσοῦτον ἐλάσας ὡς τινὰς καὶ τῶν γενομένων αὐτοκρατόρων αἰκίσασθαι πρότερον δι' ὑπεροψίαν δυνάμεως, εἶτα ἐπειδὴ περ εἰς τὸ κράτος ἀνήχθησαν, μεγαλαυχεῖν τοῦτον πρὸς ἐνίους, ὅτι τοὺς βασιλέας⁴ Ρωμαίων ταύτῃ τῇ χειρὶ πολλάκις τετύπηκα (τὴν δεξιὰν ἐπιδεικνύς)· πρὸς ταύτην οὖν ἐγὼ τὴν φωνὴν ἄπαξ δεινοπαθήσας, μικροῦ δεῖν τὸν μεγάλαυχον ἐκεῖνον βάρβαρον ταῖν χεροῖν ἀπηγγόνισα, οὐκ ἐνεγκῶν τὴν τοῦ λόγου πληγὴν.

Τοῦτου δὴ τι οὐκ ἔλαττον μίασμα οὐ πολλῷ πρότερον τὸ τῆς παρ' ἡμῖν συγκλήτου κατέχρανε εὐγενές, πρῶτον μὲν τῷ αὐτοκράτορι ὑπηρετηκός, ἔπειτα δὴ τοῖς ἐν τέλει παρεισφθαρὲν καὶ εἰς τὴν κρείττονα τάξιν ἀριθμηθὲν, ἀνὴρ καὶ τὸ γένος, ὡς μοι δεδήλωται, ἄσχημος, καὶ εἴ τι ἄλλο τις εἰπεῖν βούλοιο, ἀγενέστατος καὶ φαυλότατος· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν παρὰ Ρωμαίους ποτίμων ναμάτων ἐγεύσατο, δεινὸν ἄλλως πεποίηται, εἰ μὴ καὶ τῆς πηγῆς ἐγκρατῆς γένοιτο, καὶ βασιλεύσοι τῶν εὐγενεστάτων Ρωμαίων ὁ ἀργυρώνητος! Τοῦτο τοιγαροῦν εἰς νοῦν ὁ ἀγενὴς ἐκεῖνος βαλλόμενος, ἔρμαιον πρὸς τὸν σκοπὸν τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ποιεῖται ἀτεί-

1. χ. δημοκρατίαν. 2. χ. ἤτης. 3. χ. ἀτιμώτατοι. 4. χ. βασιλείας.

χιστον, καὶ μηδενὶ τῶν γενναιοτέρων φράσας τὸ μελετώμενον, ἀπραγμάτευτον τὴν ἐπιτυχίαν ποιεῖται τοῦ ἐφετοῦ· καὶ ἀπὸ τοῦ θεάτρου εἰς τὰ ἀνάκτορα τὴν πομπὴν ποιουμένῳ τῷ αὐτοκράτορι, τοῖς ὀπισθοφυλακοῦσιν ἑαυτὸν συντάξας συνείπετο, καὶ τῶν βασιλικῶν ἀδύτων ἐντὸς γεγονῶς αὐτοῦ που παρὰ τοῖς ὀπτανείοις¹ ἐνήδρευε, παντὸς οἰομένου τοῦ προστυγχάνοντος ὅτι τοι ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὴν προσεδρείαν εἰρήκει, καὶ διὰ ταῦτα οὐδεὶς τῶν πάντων τῶν βασιλείων τοῦτον ἔξωσεν αὐλῶν. Ἐμελλε δ' οὖν, ὡς ὕστερον τὸ ἀπόρητον τῆς ψυχῆς ἐξεταζόμενος ἀνεκάλυψεν, ὑπνώττοντι τῷ βασιλεῖ ἐπιθήσεσθαι καὶ σιδήρῳ ἀποκτενεῖν², ὃ δὴ καὶ ὑπὸ κόλπων³ εἶχε, [καὶ] τὸ κράτος εἰς ἑαυτὸν μεταθέσθαι. Τοῦτο γοῦν βουλευσάμενος, ἐπειδὴ περὶ ὁ βασιλεὺς ἀνεπαύσατο⁴, ἐκκείμενος πᾶσιν ὡς μοι προεῖρηται, ὁ τολμητίας ἐπὶ τὸ ἔργον χωρεῖ· βραχὺ δέ τι προεληλυθῶς πλαναῖται τὰς γνώμας, καὶ σκοτοδίνης καὶ ἰλίγγου⁵ πεπλήρωται, καὶ τῆδε κακείσε περιθῶν ἀλίσκεται. Καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν ὕπνον εὐθὺς ἀποσυληθεὶς, τῶν φυλάκων ἤδη συνειλεγμένων καὶ πικρῶς ἐξεταζόντων τὸν βάρβαρον, ἐν δεινῷ μὲν ποιεῖται τὴν τόλμαν καὶ βαρυθυμεῖ ὡς εἰκός, εἰ τοιοῦτος ἀνὴρ βασιλεύς καταπεφρόνηκε. Καὶ τοῦτον μὲν εὐθὺς δεσμώτην ποιεῖται, εἰς τὴν αὐριον δὲ ἐξεταστῆς αὐτῷ πικρότατος περὶ τοῦ τολμήματος κάθηται, καὶ ἀνακρίνει, εἰ συνωμότας⁶ πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ἔσχηκεν, εἰ προσηγήσατό τις τούτου τοῦ σκέμματος, εἰ προβεβούλευκέ τις τὴν τόλμαν αὐτῷ· ὡς δ' οὐδὲν ὑγιᾶς πρὸς τὰς ἐν λόγοις ἀνακρίσεις ἀπήγγειλε, βασάνοις αὐτὸν πικροτάταις αἰκίζεται, καὶ γυμνὸν ἐπὶ ξύλου μετεωρίσας ἀπὸ θατέρου ποδῶν ἡμίθανῆ ποιεῖται ταῖς μᾶστιξιν, ὑφ' ὧν | ἐκεῖνος, ὡς οἶμαι, συμπιεζόμενος καταγγέλλει τῶν ἐν τέλει τινὰς ὡς κοινωνοὺς τοῦ τολμήματος, καὶ γεγονάσι πάρεργον βαρβαρικῆς ἀλογίας ἄνδρες ἐνομώτατοι καὶ ἀσφαλέστατοι·

φ. 381.

1. χ. ὀπτανείοις. 2. χ. ἀποκτενεῖ. 3. χ. κόλπων. 4. χ. ἀνεπαύσατο.
5. χ. ἰλίγγου. 6. εἰς συνωμότας.

ἀλλ' ὃ γε μετὰ ταῦτα χρόνος ἐκείνον μὲν τοῖς ἀτιμοτάτοις ἔτι συναριθμεῖ, τούτους δὲ ἐς τὴν ἀρχαίαν τάξιν ἐπανεσώσατο.

Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ βραχύν τινα χρόνον τῆς τοῦ σώματος ἐπιμεληθεὶς φυλακῆς, αὐτὸς ἡμέλησε τῆς φρουρᾶς, ὅθεν μικροῦ δεῖν αὐτός τε ἀνῆρπαστο καὶ ἡ πόλις ἐν κλύδωνι ἐγεγόνει καὶ δεινῶ μείζονι· δηλώσει δὲ ὁ λόγος ὅθεν τε ἤρξατο τὸ κακὸν καὶ ἐφ' ὅσον κεχώρηκε, καὶ ὅπως ἀτυχήσας ὁ βασιλεὺς παρ' ἐλπίδας αὐτὸς εὐτύχηκεν. Ἰλαρὰν εἶχεν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς πᾶσαν παιδιὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐβούλετο ψυχαγωγεῖσθαι αἰεὶ, παρεμυθεῖτο δὲ τοῦτον οὔτε ὀργάνου φωνῆ, οὔτε ἤχος αὐλῶν, οὐ φωνὴ ἐμμελῆς, οὐκ ὀρχήματα, οὐχ ὑπορχήματα, οὐδέ τι ἄλλο τῶν οὕτως ἐχόντων· εἰ δέ τῳ ἢ γλῶττα ἐδέδετο φυσικῶς καὶ ὀρθοπεεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἢ εἴ τις ἕτερος ἀπλῶς ἐφλυᾶρει τὸ ἐπιὸν ἅπαν φλεγόμενος¹, ταῦτα ἐκείνον ὑπερφυῶς ἠύφρανε, καὶ ὅλως τὸ διημαρτημένον τῆς παιδιᾶς τοῦτο ἐκείνος ἐτίθετο σπούδασμα. Ἀμέλει καὶ ἐπεχωρίαζε τηνικαῦτα ἐντὸς τῆς βασιλείου αὐλῆς τοιοῦτόν τι ἡμίφωνον κάθαρμα, ἢ² γὰρ ἐπέιγετο παντάπασιν ὁμιλοῦντι ἢ γλῶσσα, ἢ διωλίσθαινε κατατείνοντι· ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος καὶ προστιθεὶς τῷ τῆς φύσεως ἀμαρτήματι, εἰς ταῦτόν τὸν λόγον τῇ ἀφωνίᾳ συνήλαυεν· ἀνεπαίσθητος γὰρ ἐν ἀμφοῖν³ ὡς εἰπεῖν βούλοιοτο ὁ ἀκροατὴς ἦν.

Τοῦτον πρῶτα μὲν ἀφελῶς εἶδεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ παρεγίγνωτο ἐκ διαστημάτων μακρῶν μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, εἶτα οἷς⁴ ἐκείνος, θερμότερος ἐγεγόνει περὶ τὴν ἡδονὴν τῆς φλυαρίας, καὶ πρὸς τιθεὶς ἀκόρεστος ἦν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐντυχίας· ὅθεν οὐδ' εἶχεν αὐτῷ καιρὸν ἢ παιδιὰ, ἀλλὰ καὶ χρηματίζοντι καὶ ἀρχαιεσιάζοντι καὶ ἄλλο τι τῶν κοινῶν πράττοντι, συνῆν⁵ ἐκείνος, τὴν φυσικὴν ἀμαρτίαν ἐπιδεικνύμενος⁶ καὶ τὴν τέχνην ὑποκρινόμενος. Ἀμέλει τοι καὶ πλάττει τὸν ἀνθρώπον, ἢ ἀναπλάττει ἀπὸ τοῦ κρείτ-

1. γρ. φεγγόμενος. 2. γρ. οἷ. 3. χ. ἀμφοῖς. 4. γρ. οἷος. 5. χ. συνῆσε. 6. γ. ἐπεδεικνύμενος.

τονος χόματος, καὶ ἀπὸ τῶν τριόδων εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν μεριστᾶ ἄξονα, καὶ τοὺς ἐντίμους αὐτῷ σχεδιάσας βαθμοὺς μετὰ τῶν κορυφαίων ἰστᾶ, καὶ ἀπανταχοῦ τὸν ἄνδρα ποιεῖ, καὶ τὰ πρῶτα τῶν σωματοφυλάκων χειροτονεῖ. Ὅς δὴ τὸ ἀπραγματέυτον αὐτῷ τῆς γνώμης ἐπιδεικνύμενος, οὐδ' ἐν καιρῷ προΐει τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλ' ὅποτε ἡ γνώμη τούτῳ παρεκελεύσατο· ἐφίλησε γοῦν προσελθὼν καὶ στῆθος καὶ πρόσωπον, καὶ προσεφθέγγετο μὴ φθεγγάμενον, καὶ διαχέας εἰς γέλωτα ἐπὶ τῆς αὐτῆς καθήστο κλίνης, καὶ τὰς πεπονηκυίας τοῦ κρατοῦντος χεῖρας συσφίγγας ἤλγυνεν ὁμοῦ τε καὶ ἔθελξεν. Ἐγὼ γοῦν οὐκ εἶχον τίνα θαυμάσαιμι πρότερον, τὸν ἄνδρα τοῦτον μεταποιηθέντα πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην τε καὶ προαίρεσιν, ἢ τὸν αὐτοκράτορα πρὸς τοῦτον μεθαρμοσάμενον τὴν ψυχὴν· ἄτερος γὰρ θατέρου ἐνδόσιμος ἐγεγόνει καὶ ἀλωτός· καὶ ὁ³ μὲν αὐτοκράτωρ ἐβούλετο ὁ ὑποκριτῆς ἔπραττεν, ὁ δὲ οὗτος ἔπραττεν ἐκείνος ἐβούλετο. Τὰ γοῦν πολλὰ καὶ συνιείς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς ὑποκρίσεως, ὅμως ἠγάπα παρ' ἐκείνου παιζόμενος· ἔνθεν τοι καὶ κατετρύφα τῆς τοῦ κρατοῦντος ἀβελτηρίας ὁ σκηνοουργός, καὶ ἄλλο τι ἐπ' ἄλλῳ ἐπλάττετο πρὸς τὸ εὐθες ἐκείνῳ οἰκείως συναρμοζόμενον.

Ἀμέλει ὁ μὲν βασιλεὺς οὐδὲ τὸ ἀκαριαῖον τῆς ἐκείνου συνουσίας ἀπολελειφθαι ἐβούλετο, ὁ δὲ δυσχεραίνων τὴν προσεδρείαν, ἠγάπα τὰς ἐλευθέρους διατριβάς· ἅπαξ γοῦν ἵππον ἀπολωλεκώς τῶν πρὸς τὴν σφαῖραν ἐπιτηδείων, ἐπειδὴ περ ἀγχοῦ τῷ βασιλεῖ συνεκάθευden, ἀθρόον ἐξαναστὰς μίσσης νυχτὸς ἐκείνόν τε ὑπνώττοντα ἤγειρεν, καὶ ἑαυτὸν κατασχεῖν οὐχ οἴος τε ἦν ἐνούσιωντα ὑφ' ἡδονῆς· ὁ δὲ βασιλεὺς μηδέν τι πρὸς τὴν ἀνάστασιν δυσχεράνας, ἠρωτῆκει ὅ,τι πεπόνθοι καὶ ὅπόθεν² αὐτῷ προσεγεγόνει τὸ σκίρτημα· ὁ δὲ περιπτυχῆσας αὐτοῦ τὸν ἀυχένα καὶ πολλὰ καταφιλήσας τὸ πρόσωπον, « εὐρηταί μοι, φησὶν, ὦ βασιλεῦ³, ὁ ἀπο-

1. γ. ὁ. 2. γ. ὅπόθεν. 3. γ. βασιλεῦς.

λωλώς ἵππος, ἔκτομίας δέ τις αὐτὸν ἐποχεῖται, ἕξωρος ἤδη καὶ
 ῥυτίδων ἀνάπλευς, καὶ εἴ γε βούλει¹, νῦν ἐντεῦθεν ἀφιππευσάμενος
 αὐτόν σοι μετὰ τοῦ σχήματος κομιοῦμαι. » Ἐπὶ τούτοις ἠδέως
 πάνυ γελάσας ὁ βασιλεὺς, « ἀλλ' ἀφίημί σε, φησὶ, σὺ δὲ ὡς τά-
 χιστά μοι ἐπάνελθε ἐπαγγελλόμενος τῷ εὐρήματι. » Ἀπῆει γοῦν
 αὐτίκα ταῖς συγχειμέναις χρησόμενος ἡδοναῖς· καὶ ἐπειδὴ τέλος
 εἶχεν αὐτῷ τὰ συσσίτια, ἤκεν ἐσπέρας ἀσθμαίνων καὶ πνευστιῶν,
 καὶ τινα ἔκτομίαν ἐπισυρόμενος· « οὗτος γοῦν ἔφησεν, ὦ βασιλεῦ,
 ὁ τὸν ἐμὸν ἐπελαύνων² ἵππον· ὁ δὲ ἔχων οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ μη-
 δὲν τὴν ἀρχὴν αὐτὸν κεκλοφέναι ἐπόμνυται. » Ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν
 γέρων ἐκεῖνος ἐώκει δακρύοντι καὶ ἀπορουμένῳ πρὸς τὴν ἐπήρειαν,
 ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ εἶχεν ὅπως ἐπισχῆσει τὸν γέλωτα. Τὸν μὲν οὖν
 παρεμυθήσατο ἐτέρῳ ἵππῳ καλλίονι, τῷ δὲ γε ἔκτομία τὸ πε-
 πλασμένον ἀπέσβεσε δάκρυον, τοσαῦτα δούς ὅποσα οὐδ' ὄναρ αὐτὸς
 προσεδόκησεν· ἦν δ' ἄρα οὗτος τῶν³ μάλιστα θεραπευόντων τὸν
 ἄνδρα τῆς ὑποκρίσεως, καὶ ὃν ὁ τεθεραπευμένος ἐβούλετο βασιλικῆς
 πρὸ πολλοῦ φιλοτιμίας τυχεῖν, ἐπεὶ δ' οὐκ εἶχεν ὅπως ὑπὲρ ἀγνώ-
 τος ἀνδρὸς ἀξιῶσει τὸν αὐτοκράτορα, τὴν τε σκηνὴν τοῦ ὀνειράτος
 πλάττεται, κάκεινον πάρεργον ποιεῖται τοῦ ἀνδρὸς ψευδοῦς τε
 ἐνυπνίου καὶ παχυτέρας ψυχῆς. Τὸ δὲ γε δεινότερον, ὅτι πάντες
 μὲν ἤδειμεν⁴ τὴν ὑπόκρισιν, ἐλέγχειν δὲ τὴν ὑπόκρισιν πολλοῦ δὲ
 καὶ δεῖ, βασιλικῆς τε ἀλογίας καὶ ὑποκρίσεως ἐκκειμένης ἐτυγχά-
 νομεν ὄντες θηράματα, καὶ γελαῖν ἠναγκάσμεθα ἐφ' οἷς ὁ καιρὸς
 ἐδίδου θρηνεῖν· καὶ εἴ γε μὴ σπουδαίων ἐπηγγελιάμην ἀναγραφὴν,
 ἀλλὰ φλυάρων καὶ ἀσπουδάστων, πολλὰ ἂν τῷ λόγῳ συναγῆγοχα
 διηγήματα· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ἐκ πολλῶν ἐν ἐκκεισθῶ, ὁ δὲ γε
 λόγος τὰ ἐξῆς διηγήσεται.

Οὐ τοίνυν τὸν ἀνδρῶνα μόνον ὁ ἀνὴρ οὗτος⁵ κατέλαβεν, ἀλλὰ
 καὶ εἰς τὴν βασιλείον γυναικωνῖτιν παρεισφθαρεῖς ἄμφω τὰς βασιλί-

1. χ. βούλη. 2. χ. ἐπελαῦνον. 3. χ. τὸν. 4. χ. ἤδει μέν. 5. χ. οὕτως.

δας ὑποποιεῖται, καὶ τὸν λῆρον πάντῃ πλασάμενος, παρὰ μὲν τῆς μεῖζονος τετάχθαι ¹ διῖσχυρίζετο, τὴν δὲ νεωτέραν τεκεῖν ἀρρήτους ὄρκους ἀπώμυτο, ὡς συμπεσοῦσης οὕτω | τῆς γενέσεως, καὶ ὡσπερ ἀναμιμνησκόμενος ὅπως ἀποτεχθεῖη, τὰς τε ὠδῖνας συνῆρε καὶ τῆς μητρώας θηλῆς ἀναισχύντως ἐμέμνητο, μάλιστα δὲ τὸν τῆς Θεοδώρας τόκον κατέλεγεν ἀστειότατα, ὅ,τι τε εἴποι ἐγκυμονομένη αὐτῷ καὶ ὅπως ἀποτεχθεῖη· ἐφ' οἷς τὸ τῶν γυναικῶν ἐκείνων ἀβέλτερον τῷ ὑποκριτῇ θηραθὲν, πᾶσαν αὐτῷ θύραν ἀπορρήτων εἰσόδων ἀνέφξε, καὶ οὐκ εἶχε τις ῥαδίως αὐτῷ ἀπαριθμησασθαι ὅποσα τούτῳ φοιτῶν ² ἀπὸ τε τοῦ ἀνδρῶνος, ἀπὸ τε τῆς γυναικωνίτιδος.

φ. 382.

Χρόνον μὲν οὖν τινα ἐπὶ τούτων μόνων εἰστήκει τὰ παίγνια· ἐπεὶ δὲ ἀπεληλύθει τῶν τῆδε ἡ βασιλῆς, περὶ οὗ δὴ αὐτίκα λέξομεν, ἀρχαὶ δὴ μεγάλων κακῶν τῷ ἀπλοῖκωτάτῳ τούτῳ ἐπονηρεύθησαν, ἐρῶ δὲ μέρος τι προαφαρπάσας ἧς ὁ μετὰ ταῦτα λόγος ἄψεται ὑποθέσεως. Ἐπαλλακευέτο τις μεῖραξ τῷ αὐτοκράτορι, ἐξ ἔθνους μεγίστου ὀμηρεύουσα παρ' ἡμῖν, γενναῖον μὲν οὐδὲν ἔχουσα, ἀλλ' ὡς ἐκ βασιλικοῦ αἵματος παρ' αὐτῷ σεβομένη καὶ τὰ πρῶτα τῆς τιμῆς ἔχουσα· ταύτης τῆς μείρακος ἔρωτα δεινὸν ὁ ὑποκριτῆς ἐκείνος ἐγκυμονεῖ· εἰ μὲν οὖν κάκεινη ἑαυτὴν ἀπεδεδάκει τῷ ἐραστῇ οὐκ ἔχω διῖσχυρίσασθαι, ἀλλ' ὅμως ἐφκει ἀντερασθῆναι· ἀλλ' ἡ μὲν ἴσως ἐσωφρόνει τὸν ἔρωτα, ὁ δὲ οὐκ εἶχεν ὅπως τοῦτο μόνον ὑποκριθεῖη· ἐώρα γοῦν ἀναιδῶς καὶ θαῦμα ³ προσήει, καὶ ἀτεχνῶς ἐπυρπολεῖτο τὰ στέρνα· ὡς δὲ οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν ἐγκρατῆς τοῦ ἔρωτος γένοιτο καὶ ὄλην τὴν ἐρωμένην ἑαυτῷ εἰσποιήσαστο ⁴ βασιλίδα, ὁ δὴ καὶ ἀκουσθῆναι παράλογον πάντῃ καὶ ἄπιστον, ἀλλ' ὅμως ἐκείνος εἴτε συντυχία ⁵ κακοθήτων ἀνθρώπων χρησάμενος, εἴτε ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς ὀρμάς εἰληφῶς, εἰς νοῦν βάλλεται τῆς τῶν

1. γρ. τετέχθαι. 2. χ. φοιτῶοι. 3. γρ. θαμά. 4. γρ. εἰσποιήσαιτο. 5. χ. συντυχία.

Ρωμαίων ἡγεμονίας τυχεῖν. Ρᾶστα ¹ γοῦν αὐτῷ τὸ βούλευμα καταφαίνεται, οὐ γὰρ τὸ ἀποκτεῖναι μόνον τὸν αὐτοκράτορα ἀπραγμάτευτον τούτῳ λελόγιστο· ὁ δὲ καὶ τὰς κλεῖς εἶχε τῶν ἀπορρήτων εἰσόδων καὶ πάντα αὐτῷ κατὰ τὸ βουλευτὸν ἐπεζύγωτο καὶ ἀνέωκτο· ἡπάτητο δὲ, ὅτι καὶ πολλοῖς τούτου βουλομένοις ἐστί· κολάκων γὰρ οὐκ ὀλίγη μερὶς αὐτῷ παρετρέφετο, καὶ τις παρ' αὐτοῦ κορυφαῖ ² ὄλον ἐκεῖνον εἰσοικισάμενος, τὰ πρῶτα τῶν μισθοφόρων ἐτύγχανεν ³ ὧν.

Τούτο τοιγαροῦν τὸ βούλευμα πρῶτον μὲν ἀπορρήτως ⁴ εἶχε, καὶ οὐδενὶ τῶν πάντων καταφανῆς ἦν περὶ τοῦ τοιούτου σκεπτόμενος· ἐπεὶ δὲ ὁ ἔρως αὐτὸν ἐξεκύμαινε καὶ ὑπέραντα ⁵ ἐγεγόνει, τολμᾷ δὴ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνακαλύπτει πολλοῖς τὴν γνώμην, ὑφ' οὗ ⁶ δὴ καὶ τάχος ἀλίσκεται· ἤλω δὲ οὐ πρὸ μιᾶς ὥρας, ἀλλ' ἔλαττον τοῦ δεινοῦ ἐκείνου ἀποτελέσματος· ἐπειδὴ γὰρ ἐστέρα κατέλαβε, καὶ ὁ βασιλεὺς ὡς εἴθευ ὑπνιάζειν, ὁ μὲν ἴσως τὸ φονουργὸν σιδήριον ἔθηκεν ⁷, ἐφοίτησε δὲ τις αὐτίκα τῶν οἷς ἐκεῖνος τὸ σκῆμμα διωμολόγησεν, ὡς ἔχων τι τῷ βασιλεῖ προσαγγεῖλαι, καὶ ἐπεὶ παρ' εἰσόδου τὸ καταπέτασμα πνευστιῶν ⁸ ὄλως καὶ οὐπω τὸ ἄσθμα ἐπέχων « ἀποκτενεῖ σε, βασιλεῦ, αὐτίκα ὁ φίλτατος, τὸν ἄνδρα ὀνομαστὶ εἰρηκῶς, σκέψαι γοῦν ὅπως ἐκφεύξῃ ὑπόγυον θάνατον! » Ταῦτα ὁ μὲν εἰρήκει, ὁ δὲ διηπόρει καὶ πιστεύειν οὐκ εἶχεν· ὁ δὲ γνοὺς, ρίπτει μὲν τὸ σιδήριον, εἰσεῖσι δὲ τὸν ἐκεῖσε ναὸν καὶ τῇ ἱερᾷ προσφεύγει τραπέζῃ, καὶ ἀπαγγέλλει τὸ βούλευμα καὶ πᾶσαν τὴν ἐπὶ τούτῳ σκηνὴν, καὶ ὅποσα προβεβουλεύκει, καὶ [ὡς] ἔμελλεν αὐτίκα ἀναιρήσειν ⁹ τὸν αὐτοκράτορα.

Ὁ δὲ οὐδ' ὅτι σέσωστο χάριν εἶχε θεῶ, ἀλλ' ὅτι ἐαλώκει ὁ φίλτατος ἐβαρμηγνία τῷ προσαγγεῖλαντι καὶ προὔλαμβανε τῇ ἀπολογίᾳ τὴν κατηγορίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν κρῖναι τὴν ἐπιβου-

1. γρ. Ρᾶστον. 2. γρ. [τῶν] παρ' αὐτῷ κορυφαίων. 3. χ. ἐτύχχανεν. 4. χ. ἀπορρήτων. 5. γρ. ὑπὲρ ἄνδρα. 6. γρ. ὑφ' ὧν. 7. γρ. ἔθηγεν. 8. χ. πνευσιῶν. 9. γ. ἀραιρήσειν.

λὴν¹ εἰς τοῦμφανές ἀναρρυγεῖσαν², καθιστᾶ μὲν ἐς τὴν ἐπιούσαν δικαστηρίου σκηνὴν, εἰσάγει δὲ πεδῆτην [τὸν] ἀλόντα ὡς κριθησόμενον· καὶ ἐπειδὴ εἶδε δεδεμένον τῷ χειρὶ, μικροῦ δεῖν ἀνωλόλυξεν, ὡς ἐπὶ καινῷ καὶ ἀτόπῳ θεάματι, καὶ δακρῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑποπλησθεῖς, « ἀλλὰ λύσατέ μοι, φησὶ, τουτονί· μαλθακίζεται γὰρ μοι ἐπ' αὐτῷ ἢ ψυχῇ. » Καὶ ἐπειδὴ λελύκασι τῶν δεσμῶν οἷς τοῦτο προστέτακτο, ἡρέμα πρὸς τὴν ἀπολογίαν προσιβάζων³ καὶ αἰτίας εὐθὺς ἀφίει, « σοὶ μὲν ἐλευθέρα, φησὶν, ἢ γνώμη παντάπασιν· οἶδα γὰρ σου τὸ ἀπλοῖκόν καὶ ἐλεύθερον· ἀλλὰ μοι λέγε, τίνες οἱ πρὸς τὴν ἀτοπον γνώμην σὲ συνελάσαντες; τίς ἔκλεψέ σου τὸ ἄπλαστον φρόνημα; τίς ἐσύλησέ σου τὸν ἀπερίεργον νοῦν; ἐπὶ τούτοις εἶπέ καὶ τίνος ἔραξ τῶν ἐμῶν; τί δέ σε τῶν πάντων θέλγει; οὐ γὰρ ἀτυχῆσεις οὐδενὸς ὧν λίαν ἐπιτεθύμηκας. »

Ταῦτα μὲν ὁ αὐτοκράτωρ, διωδηκῶς ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ δακρῶν τέγγων ῥοῇ. Ὁ δὲ πρὸς μὲν τὰς πρώτας ἐρωτήσεις, ὥσπερ μηδὲν ἠρωτημένος, οὐδ' ὅ,τιοῦν ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τὰς δευτέρας ἔθα τὰ περὶ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ ἔρωτος ἔκειτο, θαυμασιῶς τὸ δρᾶμα ὑποκρινόμενος τοῦ σοφίσματος, τὰς τε χεῖρας τοῦ αὐτοκράτορος κατεφίλησε καὶ τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν ἐπιθεῖς, « ἐπὶ τοῦ θρόνου με, φησὶ, κάθισον τοῦ βασιλικοῦ, καὶ μαργαρώδει στέμματι κατακόσμισον, χάρισαι δέ μοι καὶ τουτονί τὸν στρεπτόν (τὸν περὶ τὸν τράχηλον ἐπιδείξας κόσμον), καὶ τῆς σῆς μοι κοινώησον εὐφημίας. Τούτου γὰρ καὶ πρότερον ἦρων⁴, καὶ νῦν διαφερόντως ἐρῶ. » Ἐσκίρτησεν ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ καὶ λαμπρόν τι ἡγαλλιάσατο· ἐβούλευτο⁵ δὲ αὐτῷ ταῦτα, τὸ μνηστεῦσαι ἐκεῖνῳ ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόπου τολμήματος, ὡς ὑπονοίας καὶ κατακρίσεως διὰ τὸ ἀπλοῦν τοῦ φρονήματος ἐλευθέρῳ παντάπασιν· « καὶ ταινιώσω σοι, φησὶ, καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ

1. χ. ἐπουβουλήν. 2. γρ. ἀναρρυεῖσαν. 3. γρ. προσσιβάζων. 4. χ. ἦρον.
5. γρ. ἐβεβούλευτο.

ἀλουργεῖ ἐσθῆτι περιβαλῶ, μόνον μοι κατάσθηθι¹ τὴν ψυχὴν καὶ κατεύασόν μοι τὸν κλύδωνα, καὶ τὴν νύκτα τῆς ὄψεως ἀπελάσας ἀπόδος μοι τὸ σύνθηες βλέμμα καὶ τὴν γλυκεῖαν ἡμέραν τῆς ὄψεως. » Ἐπὶ τούτοις καὶ οἱ σπουδάζοντες παίξαντες, καὶ οἱ δικάσαντες οὐδ' ὀ,τιοῦν ἐξετάσαντες, ἀλλὰ γελάσαντες ἅπαντες μεσοῦντος ἀπῆλθον τοῦ δράματος. Ὁ δὲ γε βασιλεὺς, ὥσπερ αὐτὸς ἐαλωκῶς καὶ τῆς νίκης κεκρατηκῶς, | σῶστρά τε ἔθυε τῷ θεῷ καὶ τὰς εὐχαριστηρίους ἀπεδίδου φωνάς, συμπόσιον ἐπὶ τούτοις τοῦ συνήθους λαμπρότερον, καὶ ἐστιάτωρ μὲν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ συμποσιάρχος, τὰ δὲ πρῶτα τῶν δαιτυμόνων αὐτὸς οὗτος ὁ δραματουργὸς καὶ ἐπίβουλος.

φ. 383.

Ἐπεὶ δὲ ἡ βασιλὶς Θεοδώρα καὶ ἡ ἀδελφὴ Εὐπρεπία κατὰ τὰς ποιητικὰς θεὰς τοῖς τελουμένοις δεινῶς ἐπεμίξοντο, οὐδὲν ἐπιδεικνύμεναι χάριεν, ἀλλὰ μεμφόμεναι τὰ πλείονα τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, αἰσχύνεται ταύτας ὁ βασιλεὺς καὶ ὑπερορίαν τοῦ ἐαλωκότητος καταψηφίζεται, οὐ μακρὰν ἀποικίσας, ἀλλ' αὐτοῦ που ἐπὶ μιᾶς τῶν πρὸ τῆς πόλεως νήσων ἐπιχωριάζειν προστεταχῶς, λουεσθαί τε ἐκεῖσε παρακελευσάμενος καὶ πάσης ἐμπίπλασθαι ἡδονῆς· οὐπω δὲ ἡμέραι δέκα παρεληλύθεσαν, καὶ ἀνακαλεῖται τοῦτον λαμπρῶς, καὶ μείζονος ἀξιοῖ παρρησίας καὶ χάριτος. Ἡ δὲ τοιαύτη διήγησις οὐκ ὀλίγα τῶν ἀτοπωτέρων παρεσιώπησεν, ὅποσα αἰσχύνῃν τε τῷ γράφοντι φέρει καὶ ὄχλον τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ εἰς ἅπαν τέλος ὁ λόγος κατέληξε, δεῖται δὲ πλείονος ἐπιπλοκῆς πρὸς ἀπαρτισμὸν, ἐτέραν παρενείρας ὑπόθεσιν, ἧς ὁ λόγος δεῖται τοῦ διηγήματος, οὕτω δὲ αὐτὸς ἐπαναστρέψας τοῖς ὑφηγησομένοις τὸ λειπόμενον ἀποδώσω.

Ἐξωρος ἤδη πρὸς συνουσίαν ἀνδρὸς ἡ βασιλὶς καθειστήκει Ζωῆ, τῷ δὲ γε βασιλεῖ τὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐφλέγμαινεν· ἤδη γὰρ καὶ ἡ Σεβαστὴ τούτῳ τετελευτήκει, καὶ ὁ ἀρισταίων³ περὶ τὸν

1. χ. κατάστιθι. 2. γρ. ἀρισταίων.

ἔρωτα ἐπὶ πολλὰς πεπλάνητο φαντασίας καὶ ἀνατυπώσεις ἀτό-
πους· φύσει δὲ ὦν περιέργος τὰ ἐρωτικά καὶ μὴ εἰδὼς τὸ πάθος εἰς
εὐκολίαν διαλύσασθαι μίξεως, ἀλλ' αἰεὶ τινα ἐπεγείρων κύματα
ἐπὶ ταῖς πρώταις εὐναῖς, ἔρᾳ τινος μείρακος, ὡς μοι καὶ ἄνω που
τοῦ λόγου λέλεκται, ἐξ Ἀλανίας ὀμηρεούσης ἡμῖν· βασιλεία δὲ
αὐτῆ οὐ πάνυ σεμνή, οὐδὲ ἀξίωμα ἔχουσα, τῷ δὲ Ρωμαίῳ κράτει
τὸ ἐγγύθιον αἰεὶ διδοῦσα τῆς πίστεως· ἢ τοίνυν μείραξ θυγάτριον
τοῦ ἐκεῖσε βασιλεύοντος ἦν, οὔτε τὸ εἶδος ἀξιόθεατον, οὔτε τὴν θε-
ραπειάν εὐδαιμον, δυσὶ δὲ μόναῖς κεκόσμητο χάρισι, λευκὸν ἦν τὴν
χροιάν καὶ καλλίστοις ἐπήστραπτεν¹ ὄμμασιν· ἀλλ' ὃ γε βασιλεὺς
ἄπαξ ἐκλωκὼς ταύτης, τοὺς μὲν ἄλλους κατέλυσεν ἔρωτας, σκη-
νοῖ δὲ παρ' αὐτῆ μόνη καὶ σφοδρὸν ἐπ' αὐτῆ πόθον ἐγκυμονεῖ.
'Ἄλλ' εἰ² μὲν ἡ βασιλὶς βιώσιμος ἦν, οὐ πάνυ τι ἀνερρήγνυτο, ἀλλ'
ἠγάπα λανθάνειν καὶ συγκαλύπτεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἐτεθνήκει, αἶρει
τὴν φλόγα τοῦ ἔρωτος καὶ ἀναρριπίζει τὸν πόθον, καὶ μονοῦ πα-
στάδα πηξάμενος ἑαυτῷ τὴν ἐρωμένην νυμφαγωγεῖ, καὶ ὁ μετα-
σηματισμὸς ἀθρόος τε καὶ καινός· τὴν τε γὰρ κεφαλὴν ἀσυνήθης
κόσμος ἐκύκλου, καὶ ἡ δέρη χρυσοῦ κατηγλάιστο, ἐπικάρπιόι τε
ᾄφεις χρυσοῖ τοὺς βραχίονας αὐτῆ διενέμοντο, καὶ τῶν ὠτων μαρ-
γαρίται βαρεῖς ἀπεκρέμαντο, ἡ δὲ ζώνη³, χρυσὸς δὲ αὐτὴν καὶ
μαργάρων ὄμαθὸς ἐσχημάτιζε τε καὶ διεποίκιλλε· καὶ ἦν ἡ γυνὴ
Πρωτεύς ἀτεχνῶς ἐξαλλάττων καὶ ποικιλλόμενος.

Ἐβούλετο μὲν οὖν ταύτην καὶ βασιλικῆ ἀναδῆσαι ταινίᾳ, ἀλλ'
ἐδεδίει δύο ταῦτα, τὸν τε νόμον τὸν ἀριθμὸν αὐτῷ τῆς συζυγίας
ἐπιμετρήσαντα, καὶ τὴν βασιλίδαν Θεοδώραν ὡς οὐκ ἀνεξομένην
τὸ ἄγθος, οὐδὲ βασιλεύειν τε αἰρησομένην καὶ βασιλεύεσθαι· διὰ
ταῦτα τοίνυν τοῦ μὲν σχήματος αὐτῆ τῆς βασιλείας οὐκ ἐκοινώ-
νησε, μεταδίδωσι δὲ τοῦ ὀνόματος, Σεβαστὴν ἀνειπών, δορυφο-
ρίαν τε αὐτῆ βασιλικὴν διατίθεται⁴, καὶ πάσας ἐπ' αὐτῆ θύρας

1. χ. ἐπίστραπτεν. 2. χ. ι. 3. χ. ζωνή. 4. διατίθεσθαι.

διήμειβε καὶ μετεκόμιστο ὅπη βούλοιο· εἰ δὲ ἐπιβάλοι τὸ ρεῦμα, παπαὶ τῶν ἀλγηδόνων ἐκείνων!

Ἐγὼ δὲ καὶ ζυγγράφων τοῦτον ἔτι τὸν ἄνδρα ὑπερεκπέπληγμαί, ὅπως τμηκαῦτα ἐξήρκει τισαύταις περιωδυνίαις βαλλόμενος· πάρεσις γὰρ ἐπὶ παρέσει τοῦτον εὐθύς κατελάμβανε, καὶ κατεδαπάνα μὲν τὸ λειπόμενον τῶν σαρκῶν, ἐξήρθρου δὲ παντάπασι τὸ ἔτι ἐχόμενον. Οὐκ εἶγε δὲ ἐφ' ὅτῳ σχημακτισθεὶς ἀποχρώντως ἐπανακαυθεῖη τῇ κλίνῃ, ἀλλὰ πᾶσα θέσις τούτῳ ἀντίθετος· ὅθεν οἱ κατευνασθῆρες, συνερεῖδοντες καὶ ἀντερεῖδοντες αὐτῷ τὸ σωματίον, μόλις που τῆς ἀναπαυούσης ῥοπῆς ἐπετύγγαλον, εἶτα δὴ συνήρμυζον καὶ ἐπεῖχον ἀντιοικοδομοῦντες¹ καὶ ἀντιτεχνόμενοι² τοῦτον, ὅπως ἂν ἐπὶ τοῦ σχήματος ἐκείνου στηρίζοιτο· τῷ δὲ ἦν ἀλγεινὸν οὐ τὸ μετατίθεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶττα ἄχθος ἐκείνῳ ὀμιλοῦσα³ ἐδίδου, καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν νεῦσις⁴ μετεκίνει τὸ ρεῦμα, ὅθεν παντάπασι ἐαυτὸν ἀκίνητον ἐδίδου καὶ ἀρρεπῆ. Λέγω δὲ ἐν τούτοις διατεινόμενος καὶ θεὸν τοῦ λόγου ποιούμενος μάρτυρα, ὅτι τοσοῦτοις κακοῖς διαντλούμενός τε καὶ κυμαινόμενος καὶ οὕτως ἀθλίως ἔχων παντάπασι, οὐδέποτε βλάσφημον πρὸς θεὸν ἀφῆκα φωνὴν, ἀλλὰ καὶ εἴ τινα αἰσθοῖτο ἐπὶ τοῖς ἐκείνου δεινοῖς δυσχεραίνοντα αὐστηροτέροις τοῦτον ἀπεπέμπετο ῥήμασι, ἐαυτῷ δὲ

φ. 380.

καταδείκην ἐπιβεβλήσθαι τὴν συμφορὰν ἀπεφαίνετο, μᾶλλον δὲ χαλινὸν ταύτην τῆς ἰδίας κατωνόμαζε φύσεως· ἐδεδίει γὰρ τὰς οἰκείας ὀρμὰς, καὶ « ἐπειδὴ, φησὶ, μὴ λογισμῶ εἴκουσιν, ὑποχωροῦσι τοῖς τοῦ σώματος ἀλγεινοῖς, καὶ ταλαιπωρεῖται μὲν μου τὸ σῶμα, αἱ δὲ ἄτακτοι τῆς ψυχῆς πεπήγασι ἐννοιαί ». Οὕτως ἐκείνος ἐφιλοσόφει περὶ τὸ πάθος· καὶ εἴ τις ἐκείνων τῶν ἄλλων ἀφείς ἐπὶ τούτου καταθεωρήσει τοῦ μέρους, θεῖον ὡς ἀληθῶς ἄνδρα κατονομάσει.

Τῷ δὲ τι καὶ ἄλλο⁵ προσῆν ἀγαθὸν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐν ἅπασιν

1. γρ. ἀντιοικοδομοῦντες. 2. γρ. ἀντιτεχνόμενοι. 3. χ. ὀμιλοῦσα. 4. χ. νεύσεις. 5. χ. ἄλλω.

ἐπαινούμενον, ἐκείνῳ δὲ διαφερόντως τιμώμενον, διαιτήσοι δὲ ὁ βουλόμενος· ἀφυλάκτως ἑαυτοῦ παντάπασιν εἶχε· κοιμωμένῳ μὲν οὔτε θύραι ἐπέζυγούντο, οὔτε τις ἐκτὸς ἐπηγρύπνει¹ φρουρά· πολλάκις γοῦν καὶ οἱ κατευνάζοντες ἀπήεσαν ζύμπαντες, καὶ παρῶ-
 δευέ τις αὐτὸν ῥᾶστα καὶ αὐθις ἀντιπαρῆει, μηδὲν² τὴν πάροδον ἐκείνῳ κωλύοντος· εἴ τις γοῦν τὸ ἀνειμένον αὐτῷ ἐνταυθοῖ προσω-
 νείδισεν, οὔτε ἠνιάτο, καὶ ὡς νοσῶν περὶ τὸ θεῖον τοὺς λογισμοὺς ἀπεπέμπετο· ἐβούλετο δὲ ὁ λόγος, ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ βασιλεύει καὶ παρ' ἐκείνου μόνου φυλάττοιο, καὶ ὅτι τῆς τελευτέρας φρου-
 ρᾶς τετυχηκῶς, τῆς ἀνθρωπικῆς καὶ ἀτελεστεράς καταφρονοίη. Ἐγὼ γοῦν πολλάκις τοὺς ἡσπερνήτους³ καὶ οἰκοδόμους ἀντιπα-
 ραθῆεις, καὶ τελευτῶν τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς, οὐδεὶς μὲν οὖν τούτων ἔφασκον τῶν πρὸς θεὸν ἐλπίδων ἔρημος τὸ οἰκεῖον ἔργον μεταχειρίζεται, ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν πρὸς κανόνα ἰσάζοι τὸ οἰκοδό-
 μημα, ὁ δὲ τοῖς πηδαλίοις ἰθύνοι τὴν ναῦ, καὶ τῶν ἐν τοῖς πολέ-
 μοις ἕκαστος ἀσπίδα τε φέρει καὶ ξιφηφορεῖ, καὶ τῇ μὲν κεφαλῇ κράνος ἀρκεῖ, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ὁ θῶραξ ἀμπέχει· εἶτα δὴ ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον ἐπιχειρῶν, ὅτι τάδε μᾶλλον πρέπει τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἔπειθον παντοίως ἐπιχειρῶν· τοῦτο δὲ χρηστὸν μὲν τρόπον κατηγορεῖ, ἐνδόσιμον δὲ τοῖς ἐπιχειρεῖν ἐθέλουσι γίγνεται.

Περὶ τῆς εἰς τὸν βασιλέα ἐπιβουλῆς.

Ἀμέλει καὶ πλείστων τοῦτο καινῶν⁴ ἐγεγόνει ἀρχῇ, ὧν ἐν τῇ δύο θέμενος, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάζειν τοῖς ἀναγινώ-
 σκουσι δίδωμι· ἐρῶ δὲ βραχὺ τι τῆς ὑποθέσεως παρεκβατικώτε-
 ρον· ὅτι ταῖς μὲν εὖ πραττούσαις πόλεσιν ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν εὐγενῶν τε ἅμα καὶ ἀγενῶν οἱ κατάλογοι, καὶ ταῖς πολιτικαῖς

1. χ. ἐπεγρύπνει. 2. γρ. μηδενός. 3. γρ. κυβερνήτας. 4. γρ. καινῶν.

διήμιβε καὶ μετεκόμιστο ὅπη βούλοιο· εἰ δὲ ἐπιβάλοι τὸ ρεῦμα, παπαὶ τῶν ἀλγηδόνων ἐκείνων!

Ἐγὼ δὲ καὶ ζυγγράφων τοῦτον ἔτι τὸν ἄνδρα ὑπερεκπέπληγμαι, ὅπως τηνικαῦτα ἐξήρκει τσαύταις περιωδυνίαις βαλλόμενος· πάρεσις γὰρ ἐπὶ παρέσει τοῦτον εὐθὺς κατελάμβανε, καὶ κατεδαπάνα μὲν τὸ λειπόμενον τῶν σαρκῶν, ἐξήρρου δὲ παντάπασι τὸ ἔτι ἐχόμενον. Οὐκ εἶγε δὲ ἐφ' ὅτω σχηματισθεὶς ἀποχρόντως ἐπαναπαυθεὶ τῇ κλίνῃ, ἀλλὰ πᾶσα θέσις τούτῳ ἀντίθετος· ὅθεν οἱ κατευναστῆρες, συνεριδόντες καὶ ἀντεριδόντες αὐτῷ τὸ σωματίον, μόλις που τῆς ἀναπαυούσης ῥοπῆς ἐπετύγγανον, εἴτα δὴ συνήρμυζον καὶ ἐπεῖχον ἀντιοικοδομοῦντες¹ καὶ ἀντιτεχνόμενοι² τοῦτον, ὅπως ἂν ἐπὶ τοῦ σχήματος ἐκείνου στηρίζοιο· τῷ δὲ ἦν ἀλγεινὸν οὐ τὸ μετατιθεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶττα ἄχθος ἐκείνῳ ἠμιλοῦσα³ ἐδίδου, καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν νεύσις⁴ μετεκίνει τὸ ρεῦμα, ὅθεν παντάπασιν ἑαυτὸν ἀκίνητον ἐδίδου καὶ ἀρρεπῆ. Λέγω δὲ ἐν τούτοις διατεινόμενος καὶ θεὸν τοῦ λόγου ποιούμενος μάρτυρα, ὅτι τοσούτοις κακοῖς διαντλούμενός τε καὶ κυμαίνόμενος καὶ οὕτως ἀθλίως ἔχων παντάπασιν, οὐδέποτε βλάβσημον πρὸς θεὸν ἀφήκε φωνὴν, ἀλλὰ καὶ εἴ τινα αἰσθοῖτο ἐπὶ τοῖς ἐκείνου δεινοῖς δυσχεραίνοντα αὐστηροτέροις τοῦτον ἀπεπέμπετο ῥήμασιν, ἑαυτῷ δὲ |

φ. 380.

καταδίκην ἐπιβεβλήσθαι τὴν συμφορὰν ἀπεφαίνετο, μᾶλλον δὲ χαλινὸν ταύτην τῆς ἰδίας κατωνόμαζε φύσεως· ἐδεδίει γὰρ τὰς οικείας ὀρμάς, καὶ « ἐπειδὴ, φησὶ, μὴ λογισμῶ εἴκουσιν, ὑποχωροῦσι τοῖς τοῦ σώματος ἀλγεινοῖς, καὶ τάλαιπωρεῖται μὲν μου τὸ σῶμα, αἱ δὲ ἄτακτοι τῆς ψυχῆς πεπήγασιν ἔννοιαι ». Οὕτως ἐκεῖνος ἐφιλοσόφει περὶ τὸ πάθος· καὶ εἴ τις ἐκείνων τῶν ἄλλων ἀφείς ἐπὶ τούτου καταθεωρήσει τοῦ μέρους, θεῖον ὡς ἀληθῶς ἄνδρα κατονομάσει.

Τῷ δὲ τι καὶ ἄλλο⁵ προσῆν ἀγαθὸν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐν ἅπασιν

1. γρ. ἀντιοικοδομοῦντες. 2. γρ. ἀντιτεχνόμενοι. 3. χ. ἠμιλοῦσα. 4. χ. νεύσις. 5. χ. ἄλλω.

ἐπαινούμενον, ἐκείνω δὲ διαφερόντως τιμώμενον, διατιήσοι δὲ ὁ βουλόμενος· ἀφυλάκτως ἑαυτοῦ παντάπασιν εἶχε· κοιμωμένω μὲν οὔτε θύραι ἐπέζυγούντο, οὔτε τις ἐκτὸς ἐπηγρύπνει¹ φρουρὰ· πολλάκις γοῦν καὶ οἱ κατευνάζοντες ἀπήεσαν ζύμπαντες, καὶ παρῶδευέ τις αὐτὸν βᾶστα καὶ αὐθις ἀντιπαρῆει, μηδὲν² τὴν πάροδον ἐκείνω κωλύοντος· εἴ τις γοῦν τὸ ἀνειμένον αὐτῷ ἐνταυθοῖ προσωνείδισεν, οὔτε ἠνιάτο, καὶ ὡς νοσῶν περὶ τὸ θεῖον τοὺς λογισμοὺς ἀπεπέμπετο· ἐβούλετο δὲ ὁ λόγος, ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ βασιλεύει καὶ παρ' ἐκείνου μόνου φυλάττοιο, καὶ ὅτι τῆς τελεωτέρας φρουρᾶς τετυχηκῶς, τῆς ἀνθρωπικῆς καὶ ἀτελεστέρας καταφρονοίη. Ἐγὼ γοῦν πολλάκις τοὺς ἡσπερνήτους³ καὶ οἰκοδόμους ἀντιπαρῆεις, καὶ τελευτῶν τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς, οὐδεὶς μὲν οὖν τούτων ἔφασκον τῶν πρὸς θεὸν ἐλπίδων ἔρημος τὸ οἰκεῖον ἔργον μεταχειρίζεται, ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν πρὸς κανόνα ἰσάζοι τὸ οἰκοδόμημα, ὁ δὲ τοῖς πηδαλίοις ἰθύνοι τὴν ναῦ, καὶ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἕκαστος ἀσπίδα τε φέρει καὶ ξιφηφορεῖ, καὶ τῇ μὲν κεφαλῇ κράνος ἀρκεῖ, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ὁ θῶραξ ἀμπέχει· εἶτα δὴ ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον ἐπιχειρῶν, ὅτι τάδε μᾶλλον πρέπει τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἔπειθον παντοίως ἐπιχειρῶν· τοῦτο δὲ χρηστόν μὲν τρόπον κατηγορεῖ, ἐνδόσιμον δὲ τοῖς ἐπιχειρεῖν ἐθέλουσι γίγνεται.

Περὶ τῆς εἰς τὸν βασιλέα ἐπιβουλῆς.

Ἀμέλει καὶ πλείστον τοῦτο καινῶν⁴ ἐγεγόνει ἀρχῇ, ὣν ἐν ἧ δύο θέμενος, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάζειν τοῖς ἀναγινώσκουσι δίδωμι· ἐρῶ δὲ βραχὺ τι τῆς ὑποθέσεως παρεκβατικώτερον· ὅτι ταῖς μὲν εὖ πραττούσαις πόλεσιν ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν εὐγενῶν τε ἅμα καὶ ἀγενῶν οἱ κατάλογοι, καὶ ταῖς πολιτικαῖς

1. χ. ἐπεγρύπνει. 2. γρ. μηδενός. 3. γρ. κυβερνήτας. 4. γρ. καιῶν.

διήμειβε καὶ μετεκόμιστο ὄπη βούλοιο· εἰ δὲ ἐπιθάλοι τὸ ρεῦμα, παπαὶ τῶν ἀλγηθῶνων ἐκείνων!

Ἐγὼ δὲ καὶ ξυγγράφων τοῦτον ἔτι τὸν ἄνδρα ὑπερεκπέπληγμα, ὅπως τηνικαῦτα ἐξήρκα τοσαύταις περιωδυνίαις βαλλόμενος· πάρεσις γὰρ ἐπὶ παρέσει τοῦτον εὐθύς κατελάμβανε, καὶ κατεδαπάνα μὲν τὸ λειπόμενον τῶν σαρκῶν, ἐξήρθρου δὲ παντάπασι τὸ ἔτι ἐχόμενον. Οὐκ εἶγε δὲ ἐφ' ὅτῳ σχηματισθεὶς ἀποχρώντως ἐπαναπαυθεῖη τῇ κλίνῃ, ἀλλὰ πᾶσα θέσις τούτῳ ἀντίθετος· ὅθεν οἱ κατευναστῆρες, συνερειδόντες καὶ ἀντερείδοντες αὐτῷ τὸ σωματίον, μόλις που τῆς ἀναπαυούσης ῥοπῆς ἐπετύγχανον, εἶτα δὴ συνήρμυζον καὶ ἐπεῖχον ἀντιοικοδομοῦντες¹ καὶ ἀντιτεχνόμενοι² τοῦτον, ὅπως ἂν ἐπὶ τοῦ σχήματος ἐκείνου στηρίζοιτο· τῷ δὲ ἦν ἀλγεινὸν οὐ τὸ μετατίθεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶττα ἄχθος ἐκείνῳ ὀμιλοῦσα³ ἐδίδου, καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν νεύσις⁴ μετεκίνει τὸ ρεῦμα, ὅθεν παντάπασιν ἑαυτὸν ἀκίνητον ἐδίδου καὶ ἀρρεπῆ. Λέγω δὲ ἐν τούτοις διατεινόμενος καὶ θεὸν τοῦ λόγου ποιούμενος μάρτυρα, ὅτι τοσοῦτοις κακοῖς διαντλούμενός τε καὶ κυμαινόμενος καὶ οὕτως ἀθλίως ἔχων παντάπασιν, οὐδέποτε βλάσφημον πρὸς θεὸν ἀφῆκε φωνὴν, ἀλλὰ καὶ εἰ τινα αἰσθοῖτο ἐπὶ τοῖς ἐκείνου δεινοῖς δυσχεραίνοντα ἀσθηροτέρους τοῦτον ἀπεπέμπετο ῥήμασιν, ἑαυτῷ δὲ |

φ. 380.

καταδίκην ἐπιβεβλήσθαι τὴν συμφορὰν ἀπεφαίνετο, μᾶλλον δὲ χαλινὸν ταύτην τῆς ἰδίας κατωνόμαζε φύσεως· ἐδεδείε γὰρ τὰς οἰκείας ὀρμὰς, καὶ « ἐπειδὴ, φησὶ, μὴ λογισμῷ εἴκουσιν, ὑποχωροῦσι τοῖς τοῦ σώματος ἀλγεινοῖς, καὶ ταλαιπωρεῖται μὲν μου τὸ σῶμα, αἱ δὲ ἄτακτοι τῆς ψυχῆς πεπήγασιν ἔννοιαι ». Οὕτως ἐκεῖνος ἐφιλοσόφει περὶ τὸ πάθος· καὶ εἰ τις ἐκείνων τῶν ἄλλων ἀφείξῃ ἐπὶ τούτου καταθεωρήσει τοῦ μέρους, θεῖον ὡς ἀληθῶς ἄνδρα κατονομάσει.

Τῷ δὲ τι καὶ ἄλλο⁵ προσῆν ἀγαθὸν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐν ἅπασιν

1. γρ. ἀντιοικοδομοῦντες. 2. γρ. ἀντιτεχνόμενοι. 3. χ. ὀμιλοῦσα. 4. χ. νεύσεις. 5. χ. ἄλλω.

ἐπαινούμενον, ἐκείνω δὲ διαφερόντως τιμώμενον, διαιτήσοι δὲ ὁ βουλόμενος· ἀφυλάκτως ἑαυτοῦ παντάπασι εἶχε· κοιμωμένω μὲν οὔτε θύραι ἐπέζυγούντο, οὔτε τις ἐκτὸς ἐπηγρύπνει¹ φρουρά· πολλάκις γοῦν καὶ οἱ κατευνάζοντες ἀπήεσαν ζύμπαντες, καὶ παρῶθενε τις αὐτὸν ῥᾶστα καὶ αὐθις ἀντιπαρῆει, μηδὲν² τὴν πάροδον ἐκείνω κωλύοντος· εἴ τις γοῦν τὸ ἀνειμένον αὐτῷ ἐνταυθοῖ προσωνείδισεν, οὔτε ἠνιάτο, καὶ ὡς νοσῶν περὶ τὸ θεῖον τοὺς λογισμοὺς ἀπεπέμπετο· ἐβούλετο δὲ ὁ λόγος, ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ βασιλεύει καὶ παρ' ἐκείνου μόνου φυλάττειτο, καὶ ὅτι τῆς τελεωτέρας φρουρᾶς τετυχηκῶς, τῆς ἀνθρωπικῆς καὶ ἀτελεστέρας καταφρονοίη. Ἐγὼ γοῦν πολλάκις τοὺς ἡσπερνήτους³ καὶ οἰκοδόμους ἀντιπαρῆεις, καὶ τελευτῶν τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγοὺς, οὐδεὶς μὲν οὖν τούτων ἔφασκον τῶν πρὸς θεὸν ἐλπίδων ἔρημος τὸ οἰκεῖον ἔργον μεταχειρίζεται, ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν πρὸς κανόνα ἰσάζοι τὸ οἰκοδόμημα, ὁ δὲ τοῖς πηθαλίαις ἰθύνοι τὴν ναῦ, καὶ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἕκαστος ἀσπίδα τε φέρει καὶ ξιφηφορεῖ, καὶ τῇ μὲν κεφαλῇ κράνος ἀρκεῖ, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ὁ θῶραξ ἀμπέχει· εἶτα δὴ ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον ἐπιχειρῶν, ὅτι τάδε μᾶλλον πρέπει τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἔπειθον παντοίως ἐπιχειρῶν· τοῦτο δὲ χρηστὸν μὲν τρόπον κατηγορεῖ, ἐνδόσιμον δὲ τοῖς ἐπιχειρεῖν ἐθέλουσι γίγνεται.

Περὶ τῆς εἰς τὸν βασιλέα ἐπιβουλῆς.

Ἀμέλει καὶ πλείστον τοῦτο καινῶν⁴ ἐγεγόνει ἀρχή, ὧν ἐν ἧ δύο θέμενος, ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάζειν τοῖς ἀναγινώσκουσι δίδωμι· ἐρῶ δὲ βραχὺ τι τῆς ὑποθέσεως παρεκβατικώτερον· ὅτι ταῖς μὲν εὖ πραττούσαις πόλεσιν ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν εὐγενῶν τε ἅμα καὶ ἀγενῶν οἱ κατάλογοι, κἂν ταῖς πολιτικαῖς

1. χ. ἐπεγρύπνει. 2. γρ. μηδενός. 3. γρ. κυβερνήτας. 4. γρ. κακῶν.

τάξει, κἄν τοῖς στρατεύμασιν· οὕτω γοῦν Ἀθηναῖοι ἐπολιτεύσαντο καὶ ὅποσαι πόλεις τὴν ἐκείνων δημοκρατίαν¹ ἐζήλωσαν, παρ' ἡμῖν δὲ τοῦτ' ἰσχυρὸν καλὸν ἔρριπται καὶ ἠτίμασται, καὶ λόγος οὐδεὶς εὐγενείας, ἀλλ' ἀνωθεν ἐκ κλήρου διαδοχῆς, Ρωμύλου πρώτου ἀρχαμένου τῆς τοιαύτης συγχύσεως, ἢ τε² σύγκλητος διέφθαρτο, καὶ ὁ βουλόμενος ἐστὶ δημοποίητος. Ἀμέλει πλείους ἂν εὔροι τις παρ' ἡμῖν σισυροφόρους τὴν στολὴν μεταλλάξαντας· ἄρχουσι γοῦν πολλάκις ἡμῶν οὐς ἐκ τῶν βαρβάρων ἐωνησάμεθα, καὶ τὰς μεγάλας πιστεύονται δυνάμεις οὐ Περικλεῖς, οὐδὲ Θεμιστοκλεῖς, ἀλλ' οἱ ἀτιμώτατοι³ Σπάρτακοι. Καὶ γέγονε τις ἐν τῇ κατ' ἐμὲ ἡλικίᾳ, κάθαυμά τι βαρβαρικόν, πᾶσαν ὑπερναβέβηκώς ἀγερωχίαν Ρωμαϊκὴν, εἰς ὕψος δὲ τοσοῦτον ἐλάσας ὡς τινὰς καὶ τῶν γενομένων αὐτοκρατόρων αἰκίσασθαι πρότερον δι' ὑπεροψίαν δυνάμεως, εἶτα ἐπειδὴ περ εἰς τὸ κράτος ἀνήχθησαν, μεγαλαυχεῖν τοῦτον πρὸς ἐνίους, ὅτι τοὺς βασιλέας⁴ Ρωμαίων ταύτῃ τῇ χειρὶ πολλάκις τετύπηκα (τὴν δεξιὰν ἐπιδεικνύς)· πρὸς ταύτην οὖν ἐγὼ τὴν φωνὴν ἀπαξ δεινοπαθήσας, μικροῦ δεινὸν τὸν μέγαλαυχον ἐκείνον βάρβαρον ταῖν χεροῖν ἀπηγχόμισα, οὐκ ἐνεγκῶν τὴν τοῦ λόγου πληγὴν.

Τούτου δὴ τι οὐκ ἔλαττον μίσημα οὐ πολλῶ πρότερον τὸ τῆς παρ' ἡμῖν συγκλήτου κατέχρανεν εὐγενές, πρῶτον μὲν τῷ αὐτοκράτορι ὑπηρετηκός, ἔπειτα δὴ τοῖς ἐν τέλει παρρησιασθέντων καὶ εἰς τὴν κρείττονα τάξιν ἀριθμηθέν, ἀνὴρ καὶ τὸ γένος, ὡς μοι δεδήλωται, ἄσημος, καὶ εἴ τι ἄλλο τις εἰπεῖν βούλοιο, ἀγενέστατος καὶ φαυλότατος· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν παρὰ Ρωμαίοις ποτίμων ναμάτων ἐγεύσατο, δεινὸν ἄλλως πεποιήται, εἰ μὴ καὶ τῆς πηγῆς ἐγκρατῆς γένοιτο, καὶ βασιλεύσοι τῶν εὐγενεστάτων Ρωμαίων ὁ ἀργυρώνητος! Τοῦτο τοιγαροῦν εἰς νοῦν ὁ ἀγενής ἐκείνος βαλλόμενος, ἔρμαιον πρὸς τὸν σκοπὸν τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ποιεῖται ἀτεί-

1. χ. δημοκρατίαν. 2. χ. ἤτης. 3. χ. ἀτιμώτατοι. 4. χ. βασιλείας.

χιστον, καὶ μηδενὶ τῶν γενναιοτέρων φράσας τὸ μελετώμενον, ἀπραγμάτευτον τὴν ἐπιτυχίαν ποιεῖται τοῦ ἐφετοῦ· καὶ ἀπὸ τοῦ θεάτρου εἰς τὰ ἀνάκτορα τὴν πομπὴν ποιουμένην τῷ αὐτοκράτορι, τοῖς ὀπισθοφυλακοῦσιν ἑαυτὸν συντάξας συνείπετο, καὶ τῶν βασιλικῶν ἀδύτων ἐντὸς γεγονῶς αὐτοῦ που παρὰ τοῖς ὀπτανείοις¹ ἐνῆδρευε, παντὸς οἰομένου τοῦ προστυγχάνοντος ὅτι τοι ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὴν προεδρείαν εἰρήκει, καὶ διὰ ταῦτα οὐδεὶς τῶν πάντων τῶν βασιλείων τοῦτον ἐξῶσεν αὐλῶν. Ἐμελλε δ' οὖν, ὡς ὕστερον τὸ ἀπόρητον τῆς ψυχῆς ἐξεταζόμενος ἀνεκάλυψεν, ὑπνώττοντι τῷ βασιλεῖ ἐπιθήσεσθαι καὶ σιδήρῳ ἀποκτενεῖν², ὃ δὴ καὶ ὑπὸ κόλπον³ εἶχε, [καὶ] τὸ κράτος εἰς ἑαυτὸν μεταθέσθαι. Τοῦτο γοῦν βουλευσάμενος, ἐπειδὴ περὶ ὁ βασιλεὺς ἀνεπαύσατο⁴, ἐκκείμενος πᾶσιν ὡς μοι προεῖρηται, ὁ τολμητίας ἐπὶ τὸ ἔργον χωρεῖ· βραχὺ δέ τι προεληλυθὼς πλαᾶνται τὰς γνώμας, καὶ σκοτοδίνης καὶ ἰλίγγου⁵ πεπλήρωται, καὶ τῇδε κακεῖσε περιθέων ἀλίσκεται. Καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν ὕπνον εὐθὺς ἀποσυληθεῖς, τῶν φυλάκων ἤδη συνειλεγμένων καὶ πικρῶς ἐξεταζόντων τὸν βάρβαρον, ἐν δεινῷ μὲν ποιεῖται τὴν τόλμαν καὶ βαρυθυμεῖ ὡς εἰκός, εἰ τοιοῦτος ἀνὴρ βασιλέως καταπεφρόνηκε. Καὶ τοῦτον μὲν εὐθὺς δεσμώτην ποιεῖται, εἰς τὴν αὐριον δὲ ἐξεταστῆς αὐτῷ πικρότατος περὶ τοῦ τολμήματος κἀθηται, καὶ ἀνακρίνει, εἰ συνωμότας⁶ πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ἔσχηκεν, εἰ προηγῆσατό τις τούτου τοῦ σκέμματος, εἰ προβεβούλευκέ τις τὴν τόλμαν αὐτῷ· ὡς δ' οὐδὲν ὑγιᾶς πρὸς τὰς ἐν λόγοις ἀνακρίσεις ἀπήγγειλε, βασάνοις αὐτὸν πικροτάταις αἰκίζεται, καὶ γυμνὸν ἐπὶ ξύλου μετεωρίσας ἀπὸ θατέρου ποδῶν ἡμιθανῆ ποιεῖται ταῖς μάστιξιν, ὑφ' ὧν | ἐκεῖνος, ὡς οἶμαι, συμπιεζόμενος καταγγέλλει τῶν ἐν τέλει τινὰς ὡς κοινωνοὺς τοῦ τολμήματος, καὶ γεγόνασι πάρεργον βαρβαρικῆς ἀλογίας ἄνδρες ἐνομώτατοι καὶ ἀσφαλέστατοι·

φ. 381.

1. χ. ὀπτανείοις. 2. χ. ἀποκτενεῖ. 3. χ. κόλπον. 4. χ. ἀνεπαύσατο.
5. χ. ἰλίγκου. 6. εἰς συνωμότας.

ἀλλ' ὃ γε μετὰ ταῦτα χρόνος ἐκείνον μὲν τοῖς ἀτιμοτάτοις ἔτι συναριθμεῖ, τούτους δὲ εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν ἐπανεσώσατο.

Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ βραχύν τινα χρόνον τῆς τοῦ σώματος ἐπιμεληθεὶς φυλακῆς, αὐθις ἠμέλησε τῆς φρουρᾶς, ὅθεν μικροῦ δεῖν αὐτός τε ἀνῆρπαστο καὶ ἡ πόλις ἐν κλύδωνι ἐγεγόνει καὶ δεινῶ μείζονι· δηλώσει δὲ ὁ λόγος ὅθεν τε ἤρξατο τὸ κακὸν καὶ ἐφ' ὅσον κεχώρηκε, καὶ ὅπως ἀτυχήσας ὁ βασιλεὺς παρ' ἐλπίδας αὐθις ἐτύχηκεν. Ἰλαρὰν εἶχεν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς πᾶσαν παιδιὰν τὴν ψυχὴν καὶ ἐβούλετο ψυχαγωγεῖσθαι αἰεὶ, παρεμυθεῖτο δὲ τοῦτον οὔτε ὀργάνου φωνή, οὔτε ἤχος αὐλῶν, οὐ φωνὴ ἐμμελῆς, οὐκ ὀρχήματα, οὐχ ὑπορχήματα, οὐδέ τι ἄλλο τῶν οὕτως ἐχόντων· εἰ δέ τῳ ἢ γλῶττα ἐδέδετο φυσικῶς καὶ ὀρθοπεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἢ εἴ τις ἕτερος ἀπλῶς ἐφλυαρεῖ τὸ ἐπιὸν ἅπαν φλεγόμενος¹, ταῦτα ἐκείνον ὑπερφυῶς κῆφρανε, καὶ ὄλωσ τὸ διημαρτημένον τῆς παιδιᾶς τοῦτο ἐκείνος ἐτίθετο σπούδασμα. Ἀμέλει καὶ ἐπεχωριάζε τνηκαῦτα ἐντὸς τῆς βασιλείου αὐλῆς τοιοῦτόν τι ἡμίφωνον κάθαρμα, ἢ² γὰρ ἐπέιχτο παντάπασιν ὀμιλοῦντι ἢ γλῶσσα, ἢ διωλίσθαινε κατατείνοντι· ὁ δὲ ἀνὴρ οὗτος καὶ προστιθεὶς τῷ τῆς φύσεως ἀμαρτήματι, εἰς ταῦτόν τὸν λόγον τῇ ἀφωνίᾳ συνήλαυεν· ἀνεπαίσθητος γὰρ ἐν ἀμφοῖν³ ὧν εἰπεῖν βούλοιο ὁ ἀχροατῆς ἦν.

Τοῦτον πρῶτα μὲν ἀφελῶς εἶδεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ παρεγίνετο ἐκ διαστημάτων μακρῶν μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, εἶτα οἷς⁴ ἐκείνος, θερμότερος ἐγεγόνει περὶ τὴν ἡδονὴν τῆς φλυαρίας, καὶ πρὸς τιθεὶς ἀκόρεστος ἦν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐντυχίας· ὅθεν οὐδ' εἶχεν αὐτῷ καιρὸν ἢ παιδιὰ, ἀλλὰ καὶ χρηματίζοντι καὶ ἀρχαιρεσιάζοντι καὶ ἄλλο τι τῶν κοινῶν πράττοντι, συνῆν⁵ ἐκείνος, τὴν φυσικὴν ἀμαρτίαν ἐπιδεικνύμενος⁶ καὶ τὴν τέχνην ὑποκρινόμενος. Ἀμέλει τοι καὶ πλάττει τὸν ἀνθρώπον, ἢ ἀναπλάττει ἀπὸ τοῦ κρείτ-

1. γρ. φεγγόμενος. 2. γρ. οἷ. 3. χ. ἀμφοῖς. 4. γρ. οἷος. 5. χ. συνῆσε. 6. γ. ἐπεδεικνύμενος.

τονος χόματος, και ἀπὸ τῶν τριόδων εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν μεριστᾶ ἄξονα, και τοὺς ἐντίμους αὐτῷ σχεδιάσας βαθμοὺς μετὰ τῶν κορυφαίων ἰστᾶ, και ἀπανταχοῦ τὸν ἄνδρα ποιεῖ, και τὰ πρῶτα τῶν σωματοφυλάκων χειροτονεῖ. Ὅς δὴ τὸ ἀπραγμάτετον αὐτῷ τῆς γνώμης ἐπιδεικνύμενος, οὐδ' ἐν καιρῷ προήει τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλ' ὅποτε ἡ γνώμη τούτῳ παρεκελεύσατο· ἐφίλησε γοῦν προσελθὼν και στῆθος και πρόσωπον, και προσεφθέγγατο μὴ φθεγγόμενον, και διαχέας εἰς γέλωτα ἐπὶ τῆς αὐτῆς καθῆστο κλίνης, και τὰς πεπονηκυίας τοῦ κρατοῦντος χεῖρας συσφίγγας ἤλγυνεν ὁμοῦ τε και ἔβελξεν. Ἐγὼ γοῦν οὐκ εἶχον τίνα θαυμάσαιμι πρότερον, τὸν ἄνδρα τοῦτον μεταποιηθέντα πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην τε και προαίρεσιν, ἢ τὸν αὐτοκράτορα πρὸς τοῦτον μεθαρμοσάμενον τὴν ψυχὴν· ἄτερος γὰρ θατέρου ἐνδόσιμος ἐγεγόνει και ἀλωτός· και ὁ³ μὲν αὐτοκράτωρ ἐβούλετο ὁ ὑποκριτῆς ἐπραττεν, ὁ δὲ οὗτος ἐπραττεν ἐκεῖνος ἐβούλετο. Τὰ γοῦν πολλὰ και συνιεις ὁ αὐτοκράτωρ τῆς ὑποκρίσεως, ὅμως ἠγάπα παρ' ἐκείνου παιζόμενος· ἔνθεν τοι και κατετρύφα τῆς τοῦ κρατοῦντος ἀβελτηρίας ὁ σκηνοουργός, και ἄλλο τι ἐπ' ἄλλῳ ἐπλάττετο πρὸς τὸ εὐθης ἐκείνῳ οἰκειῶς συναρμολζόμενον.

Ἄμελει ὁ μὲν βασιλεὺς οὐδὲ τὸ ἀκαριαῖον τῆς ἐκείνου συνουσίας ἀπολειψθαι ἐβούλετο, ὁ δὲ δυσχεραίνων τὴν προσεδρείαν, ἠγάπα τὰς ἐλευθέρους διατριβάς· ἄπαξ γοῦν ἵππον ἀπολωλεκώς τῶν πρὸς τὴν σφαῖραν ἐπιτηδείων, ἐπειδὴ περ ἀγχοῦ τῷ βασιλεῖ συνεκάθευden, ἀθρόον ἐξαναστὰς μέσης νυκτὸς ἐκείνόν τε ὑπνώττοντα ἤγειρεν, και ἐαυτὸν κατασχεῖν οὐχ οἴος τε ἦν ἐνθουσιῶντα ὑπ' ἡδονῆς· ὁ δὲ βασιλεὺς μηδὲν τι πρὸς τὴν ἀνάστασιν δυσχεράνας, ἠρωτήκει ὅ,τι πεπόνθοι και ὅποθεν² αὐτῷ προσεγεγόνει τὸ σκίρτημα· ὁ δὲ περιπτυχήσας αὐτοῦ τὸν ἀύχένα και πολλὰ καταφιλήσας τὸ πρόσωπον, « εὐρηταί μοι, φησίν, ὦ βασιλεῦ³, ὁ ἀπο-

1. γ. ὁ. 2. γ. ὁπῶθεν. 3. γ. βασιλεῦς.

λωλώς ἵππος, ἔκτομίας δέ τις αὐτὸν ἐποχεῖται, ἕξωρος ἤδη καὶ
 βυτίδων ἀνάπλευς, καὶ εἴ γε βούλει¹, νῦν ἐντεῦθεν ἀφιππευσάμενος
 αὐτόν σοι μετὰ τοῦ σχήματος κομιοῦμαι. » Ἐπὶ τούτοις ἠδέως
 πάνυ γελάσας ὁ βασιλεὺς, « ἀλλ' ἀφήμί σε, φησὶ, σὺ δὲ ὡς τά-
 χιστά μοι ἐπάνελθε ἐπαγγελλόμενος τῷ εὐρήματι. » Ἀπῆει γοῦν
 αὐτίκα ταῖς συγχειμέναις χρησόμενος ἡδοναῖς· καὶ ἐπειδὴ τέλος
 εἶχεν αὐτῷ τὰ συσσίτια, ἤκεν ἐσπέρας ἀσθμαίνων καὶ πνευστιῶν,
 καὶ τινα ἔκτομίαν ἐπισυρόμενος· « οὗτος γοῦν ἔφησεν, ὦ βασιλεῦ,
 ὁ τὸν ἐμὸν ἐπελαύνων² ἵππον· ὁ δὲ ἔχων οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ μη-
 δὲν τὴν ἀρχὴν αὐτὸν κεκλοφέναι ἐπόμνυται. » Ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν
 γέρων ἐκεῖνος ἐώκει δακρύοντι καὶ ἀπορουμένῳ πρὸς τὴν ἐπήρειαν,
 ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ εἶχεν ὅπως ἐπισχῆσει τὸν γέλωτα. Τὸν μὲν οὖν
 παρεμυθήσατο ἐτέρῳ ἵππῳ καλλίονι, τῷ δὲ γε ἔκτομία τὸ πε-
 πλασμένον ἀπέσβεσε δάκρυον, τοσαῦτα δούς ὅποσα οὐδ' ὄναρ αὐτὸς
 προσεδόκησεν· ἦν δ' ἄρα οὗτος τῶν³ μάλιστα θεραπευόντων τὸν
 ἄνδρα τῆς ὑποκρίσεως, καὶ ὃν ὁ τεθεραπευμένος ἐβούλετο βασιλικῆς
 πρὸ πολλοῦ φιλοτιμίας τυχεῖν, ἐπεὶ δ' οὐκ εἶχεν ὅπως ὑπὲρ ἀγνώ-
 τος ἀνδρὸς ἀξιῶσει τὸν αὐτοκράτορα, τὴν τε σκηνὴν τοῦ ὄνειρατος
 πλάττεται, κάκεινον πάρεργον ποιεῖται τοῦ ἀνδρὸς ψευδοῦς τε
 ἐνουπνίου καὶ παχυτέρας ψυχῆς. Τὸ δὲ γε δεινότερον, ὅτι πάντες
 μὲν ἤδειμεν⁴ τὴν ὑπόκρισιν, ἐλέγχειν δὲ τὴν ὑπόκρισιν πολλοῦ δὲ
 καὶ δεῖ, βασιλικῆς τε ἀλογίας καὶ ὑποκρίσεως ἐκκειμένης ἐτυγχά-
 νομεν ὄντες θηράματα, καὶ γελαῖν ἠναγκάσμεθα ἐφ' οἷς ὁ καιρὸς
 ἐδίδου θρηνεῖν· καὶ εἴ γε μὴ σπουδαίων ἐπηγγελιάμην ἀναγραφὴν,
 ἀλλὰ φλυάρων καὶ ἀσπουδάστων, πολλὰ ἂν τῷ λόγῳ συναγέγοχα
 διηγήματα· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ἐκ πολλῶν ἐν ἐκκεισθῶ, ὁ δὲ γε
 λόγος τὰ ἐξῆς διηγήσεται.

Οὐ τοίνυν τὸν ἀνδρῶνα μόνον ὁ ἀνὴρ οὗτος⁵ κατέλαβεν, ἀλλὰ
 καὶ εἰς τὴν βασιλείον γυναικωνῖτιν παρεισφθαρεῖς ἄμφω τὰς βασιλί-

1. χ. βούλη. 2. χ. ἐπελαῦνον. 3. χ. τὸν. 4. χ. ἤδει μέν. 5. χ. οὕτως.

δας ὑποποιεῖται, καὶ τὸν λῆρον πάντη πλασάμενος, παρὰ μὲν τῆς μεῖζονος τετάχθαι ¹ διῖσχυριζετο, τὴν δὲ νεωτέραν τεκεῖν ἀρρήτους ὄρκους ἀπώμυτο, ὡς συμπεσούσης οὕτω | τῆς γενέσεως, καὶ ὡσπερ ἀναμιμνησκόμενος ὅπως ἀποτεχθεῖη, τὰς τε ὠδῖνας συνῆρε καὶ τῆς μητρώας θηλῆς ἀναισχύντως ἐμέμνητο, μάλιστα δὲ τὸν τῆς Θεοδώρας τόκον κατέλεγεν ἀστειότατα, ὅ,τι τε εἶποι ἐγκυμονομένη αὐτῷ καὶ ὅπως ἀποτεχθεῖη· ἐφ' οἷς τὸ τῶν γυναικῶν ἐκείνων ἀβέλτερον τῷ ὑποκριτῇ θηραθὲν, πᾶσαν αὐτῷ θύραν ἀπορρήτων εἰσόδων ἀνέφξε, καὶ οὐκ εἶχε τις ῥαδίως αὐτῷ ἀπαριθμησασθαι ὅποσα τούτῳ φοιτῶν ² ἀπὸ τε τοῦ ἀνδρῶνος, ἀπὸ τε τῆς γυναικωνίτιδος.

φ. 382.

Χρόνον μὲν οὖν τινα ἐπὶ τούτων μόνων εἰστήκει τὰ παίγνια· ἐπεὶ δὲ ἀπεληλύθει τῶν τῆδε ἡ βασιλῆς, περὶ οὗ δὴ αὐτίκα λέξομεν, ἀρχαὶ δὴ μεγάλων κακῶν τῷ ἀπλοῖκωτάτῳ τούτῳ ἐπονηρεύθησαν, ἐρῶ δὲ μέρος τι προαφαρπάσας ἧς ὁ μετὰ ταῦτα λόγος ἀψεται ὑποθέσεως. Ἐπαλλακευέτο τις μεῖραξ τῷ αὐτοκράτορι, ἐξ ἔθνους μεγίστου ὀμηρεύουσα παρ' ἡμῖν, γενναῖον μὲν οὐδὲν ἔχουσα, ἀλλ' ὡς ἐκ βασιλικοῦ αἵματος παρ' αὐτῷ σεβομένη καὶ τὰ πρῶτα τῆς τιμῆς ἔχουσα· ταύτης τῆς μείρακος ἔρωτα δεινὸν ὁ ὑποκριτῆς ἐκείνος ἐγκυμονεῖ· εἰ μὲν οὖν κάκείνη ἑαυτὴν ἀπεδεδάκει τῷ ἐραστῇ οὐκ ἔχω διῖσχυρίσασθαι, ἀλλ' ὅμως ἐφκει ἀντερασθῆναι· ἀλλ' ἡ μὲν ἴσως ἐσωφρόνει τὸν ἔρωτα, ὁ δὲ οὐκ εἶχεν ὅπως τοῦτο μόνον ὑποκριθεῖη· ἐώρα γοῦν ἀναιδῶς καὶ θαῦμα ³ προσῆι, καὶ ἀτεχνῶς ἐπυρπολεῖτο τὰ στέρνα· ὡς δὲ οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν ἐγκρατῆς τοῦ ἔρωτος γένοιτο καὶ ὄλην τὴν ἐρωμένην ἑαυτῷ εἰσποιήσαστο ⁴ βασιλίδα, ὁ δὴ καὶ ἀκουσθῆναι παράλογον πάντη καὶ ἄπιστον, ἀλλ' ὅμως ἐκείνος εἴτε συντυχία ⁵ κακοήθων ἀνθρώπων χρησάμενος, εἴτε ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς ὀρμὰς εἰληφῶς, εἰς νοῦν βάλλεται τῆς τῶν

1. γρ. τετέχθαι. 2. χ. φοιτῶσι. 3. γρ. θαμά. 4. γρ. εἰσποιήσαιτο. 5. χ. συντυχία.

Ρωμαίων ἡγεμονίς τυχεῖν. Ρᾶστα ¹ γοῦν αὐτῷ τὸ βούλευμα καταφαίνεται, οὐ γὰρ τὸ ἀποκτεῖναι μόνον τὸν αὐτοκράτορα ἀπραγμάτευτον τούτῳ λελόγιστο· ὁ δὲ καὶ τὰς κλεῖς εἶχε τῶν ἀπορρήτων εισόδων καὶ πάντα αὐτῷ κατὰ τὸ βουλευτὸν ἐπέζυγωτο καὶ ἀνέφκτο· ἡπάτητο δὲ, ὅτι καὶ πολλοῖς τούτο βουλομένοις ἐστὶ· κολάκων γὰρ οὐκ ὀλίγη μερὶς αὐτῷ παρετρέφετο, καὶ τις παρ' αὐτοῦ κορυφαῖ ² ὄλον ἐκεῖνον εἰσοικισάμενος, τὰ πρῶτα τῶν μισθοφόρων ἐτύγχανεν ³ ὧν.

Τούτο τοιγαροῦν τὸ βούλευμα πρῶτον μὲν ἀπορρήτως ⁴ εἶχε, καὶ οὐδενὶ τῶν πάντων καταφανῆς ἦν περὶ τοῦ τοιούτου σκεπτόμενος· ἐπεὶ δὲ ὁ ἔρωσ αὐτὸν ἐξεκύμαινε καὶ ὑπέραντα ⁵ ἐγεγόνει, τολμᾷ δὴ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀνακαλύπτει πολλοῖς τὴν γνώμην, ὑφ' οὗ ⁶ δὴ καὶ τάχος ἀλίσκεται· ἤλω δὲ οὐ πρὸ μιᾶς ὥρας, ἀλλ' ἔλαττον τοῦ δεινοῦ ἐκείνου ἀποτελέσματος· ἐπειδὴ γὰρ ἐσπέρα κατέλαβε, καὶ ὁ βασιλεὺς ὡς εἴωθει ὑπνιάζεν, ὁ μὲν ἴσως τὸ φονουργὸν σιδήριον ἔθηκεν ⁷, ἐφοίτησε δὲ τις αὐτίκα τῶν οἷς ἐκεῖνος τὸ σέκιμα διωμολόγησεν, ὡς ἔχων τι τῷ βασιλεῖ προσαγγεῖλαι, καὶ ἐπίπερ εἰσέδου τὸ καταπέτασμα πνευστιῶν ⁸ ὄλωσ καὶ οὐπω τὸ ἀσθμα ἐπέχων « ἀποκτενεῖ σε, βασιλεῦ, αὐτίκα ὁ φίλτατος, τὸν ἄνδρα ὀνομαστὶ εἰρηκῶς, σκέψαι γοῦν ὅπως ἐκφεύξῃ ὑπόγυον θάνατον! » Ταῦτα ὁ μὲν εἰρήκει, ὁ δὲ διηπόρει καὶ πιστεύειν οὐκ εἶχεν· ὁ δὲ γνοὺς, ρίπτει μὲν τὸ σιδήριον, εἰσεῖσι δὲ τὸν ἐκεῖσε ναὸν καὶ τῇ ἱερᾷ προσφύγει τραπέζῃ, καὶ ἀπαγγέλλει τὸ βούλευμα καὶ πᾶσαν τὴν ἐπὶ τούτῳ σκηνὴν, καὶ ὅποσα προβεβουλεύκει, καὶ [ὡς] ἔμελλεν αὐτίκα ἀναιρήσειν ⁹ τὸν αὐτοκράτορα.

Ὁ δὲ οὐδ' ὅτι σέσωστο χάριν εἶχε θεῶ, ἀλλ' ὅτι ἐαλώκει ὁ φίλτατος ἐβαρμηγνία τῷ προσαγγεῖλαντι καὶ προὔλαμβανε τῇ ἀπολογίᾳ τὴν κατηγορίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν κρύψαι τὴν ἐπιβου-

1. γρ. Ρᾶστον. 2. γρ. [τῶν] παρ' αὐτῷ κορυφαίων. 3. χ. ἐτύχχανεν. 4. χ. ἀπορρήτων. 5. γρ. ὑπὲρ ἄνδρα. 6. γρ. ὑφ' ὧν. 7. γρ. ἔθηγεν. 8. χ. πνευστιῶν. 9. γ. ἀραιρήσειν.

λὴν¹ εἰς τοῦμφανές ἀναρρυεῖσαν², καθιστᾶ μὲν ἐς τὴν ἐπιούσαν δικαστηρίου σκηνὴν, εἰσάγει δὲ πεδῆτην [τὸν] ἀλόντα ὡς κριθησόμενον· καὶ ἐπειδὴ εἶδε δεδεμένον τῷ χεῖρι, μικροῦ δεῖν ἀνωλόλυξεν, ὡς ἐπὶ καινῷ καὶ ἀτόπῳ θεάματι, καὶ δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑποπλησθεῖς, « ἀλλὰ λύσατέ μοι, φησὶ, τουτονί· μαλθακίζεταί γάρ μοι ἐπ' αὐτῷ ἢ ψυχῇ. » Καὶ ἐπειδὴ λελύκασι τῶν δεσμῶν οἷς τοῦτο προστέτακτο, ἤρέμα πρὸς τὴν ἀπολογίαν προσιβάζων³ καὶ αἰτίας εὐθύς ἀφίεις, « σοὶ μὲν ἐλευθέρα, φησὶν, ἢ γνώμη παντάπασιν· οἶδα γάρ σου τὸ ἀπλοῖκόν καὶ ἐλεύθερον· ἀλλὰ μοι λέγε, τίνες οἱ πρὸς τὴν ἄτοπον γνώμην σὲ συνελάσαντες; τίς ἔκλεψέ σου τὸ ἄπλαστον φρόνημα; τίς ἐσύλησέ σου τὸν ἀπερίεργον νοῦν; ἐπὶ τούτοις εἶπε καὶ τίνος ἐρᾶς τῶν ἐμῶν; τί δέ σε τῶν πάντων θέλγει; οὐ γὰρ ἀτυχῆσεις οὐδενὸς ὧν λίαν ἐπιτεθύμηκας. »

Ταῦτα μὲν ὁ αὐτοκράτωρ, διωδηκῶς ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ δακρύων τέγγων ῥοῆ. Ὁ δὲ πρὸς μὲν τὰς πρώτας ἐρωτήσεις, ὥσπερ μὴδὲν ἠρωτημένος, οὐδ' ὅ,τιοῦν ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τὰς δευτέρας ἔνθα τὰ περὶ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ ἔρωτος ἔκειτο, θαυμασιῶς τὸ δρᾶμα ὑποκρινόμενος τοῦ σοφίσματος, τὰς τε χεῖρας τοῦ αὐτοκράτορος κατεφίλησε καὶ τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν ἐπιθείς, « ἐπὶ τοῦ θρόνου με, φησὶ, κάθισον τοῦ βασιλικοῦ, καὶ μαργαρώδει στέμματι κατακόσμισον, χάρισαι δέ μοι καὶ τουτονὶ τὸν στρεπτόν (τὸν περὶ τὸν τράχηλον ἐπιδείξας κόσμον), καὶ τῆς σῆς μοι κοινώνησον εὐφημίας. Τούτου γὰρ καὶ πρότερον ἤρων⁴, καὶ νῦν διαφερόντως ἐρῶ. » Ἐσκίρτησεν ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ καὶ λαμπρόν τι ἠγαλλιάσατο· ἐβούλετο⁵ δὲ αὐτῷ ταῦτα, τὸ μνηστεῦσαι ἐκείνῳ ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόπου τολμήματος, ὡς ὑπονοίας καὶ κατακρίσεως διὰ τὸ ἀπλοῦν τοῦ φρονήματος ἐλευθέρῳ παντάπασιν· « καὶ ταινιώσω σοι, φησὶ, καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ

1. χ. ἐπουβουλήν. 2. γρ. ἀναρρυεῖσαν. 3. γρ. προσιβάζων. 4. χ. ἤρον. 5. γρ. ἐβεβούλευτο.

φ. 383. ἀλουργεῖ ἐσθῆτι περιβαλῶ, μόνον μοι κατάσθηθι¹ τὴν ψυχὴν καὶ κατεύνασόν μοι τὸν κλύδωνα, καὶ τὴν νύκτα τῆς ὄψεως ἀτελέσασα ἀπόδος μοι τὸ σύνηθες βλέμμα καὶ τὴν γλυκεῖαν ἡμέραν τῆς ὄψεως. » Ἐπὶ τούτοις καὶ οἱ σπουδάζοντες παίζαντες, καὶ οἱ δικάσαντες οὐδ' ὅ, τιοῦν ἐξετάσαντες, ἀλλὰ γελάσαντες ἅπαντες μεσοῦντος ἀπῆλθον τοῦ δράματος. Ὁ δέ γε βασιλεὺς, ὥσπερ αὐτὸς ἐαλωκῶς καὶ τῆς νίκης κεκρατηκῶς, | σῶστρά τε ἔθυε τῷ θεῷ καὶ τὰς εὐχαριστηρίους ἀπεδίδου φωνάς, συμπόσιον ἐπὶ τούτοις τοῦ συνήθους λαμπρότερον, καὶ ἐστιάτωρ μὲν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ συμποσίαρχος, τὰ δὲ πρῶτα τῶν δαιτυμόνων αὐτὸς οὗτος ὁ δραματουργὸς καὶ ἐπίβουλος.

Ἐπεὶ δὲ ἡ βασιλὶς Θεοδώρα καὶ ἡ ἀδελφὴ Εὐπρεπία κατὰ τὰς ποιητικὰς θεὰς τοῖς τελουμένοις δεινῶς ἐπεμίξαντο, οὐδὲν ἐπιδεικνύμεναι χάριεν, ἀλλὰ μεμφόμεναι τὰ πλείονα τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, αἰσχύνεται ταύτας ὁ βασιλεὺς καὶ ὑπερορίαν τοῦ ἐαλωκότητος καταψηφίζεται, οὐ μακρὰν ἀποικίσας, ἀλλ' αὐτοῦ που ἐπὶ μιᾶς τῶν πρὸ τῆς πόλεως νήσων ἐπιχωριάζειν προστεταχῶς, λούεσθαι τε ἐκεῖσε παρακλευσάμενος καὶ πάσης ἐμπίπλασθαι ἡδονῆς· οὕτω δὲ ἡμέραι δέκα παρεληλύθεσαν, καὶ ἀνακαλεῖται τοῦτον λαμπρῶς, καὶ μείζονος ἀξιοῖ παρρησίας καὶ χάριτος. Ἡ δὲ τοιαύτη διήγησις οὐκ ὀλίγα τῶν ἀτοπωτέρων παρεσιώπησεν, ὅποσα αἰσχύνην τε τῷ γράφοντι φέρει καὶ ὄχλον τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ εἰς ἅπαν τέλος ὁ λόγος κατέληξε, δεῖται δὲ πλείονος ἐπιπλοκῆς πρὸς ἀπαρτισμὸν, ἐτέραν παρενείρας ὑπόθεσιν, ἧς ὁ λόγος δεῖται τοῦ διηγήματος, οὕτω δὲ αὐτὴς ἐπαναστρέψας τοῖς ὑφηγησομένοις τὸ λειπόμενον ἀποδώσω.

Ἐξωρος ἤδη πρὸς συνουσίαν ἀνδρὸς ἡ βασιλὶς καθειστήκει Ζωῆ, τῷ δέ γε βασιλεῖ τὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐφλέγμαινεν· ἤδη γὰρ καὶ ἡ Σεβαστὴ τούτῳ τετελευτήκει, καὶ ὁ ἀρισταίνων² περὶ τὸν

1. χ. κατάστιθι. 2. γρ. ἀρισταίνων.

ἔρωτι ἐπὶ πολλὰς πεπλάνητο φαντασίας καὶ ἀνατυπώσεις ἀτό-
πους· φύσει δὲ ὦν περίεργος τὰ ἐρωτικὰ καὶ μὴ εἰδὼς τὸ πάθος εἰς
εὐκολίαν διαλύσασθαι μίξεως, ἀλλ' αἰεὶ τινα ἐπεγείρων κύματα
ἐπὶ ταῖς πρώταις εὐναῖς, ἔρᾳ τινος μείρακος, ὡς μοι καὶ ἄνω που
τοῦ λόγου λέλεκται, ἐξ Ἀλανίας ὀμηρευούσης ἡμῖν· βασιλεία δὲ
αὐτῇ οὐ πάνυ σεμνή, οὐδὲ ἀξίωμα ἔχουσα, τῷ δὲ Ρωμαίῳ κράτει
τὸ ἐχέγγυον αἰεὶ διδοῦσα τῆς πίστεως· ἡ τοίνυν μείραξ θυγάτριον
τοῦ ἐκεῖσε βασιλεύοντος ἦν, οὔτε τὸ εἶδος ἀξιοθέατον, οὔτε τὴν θε-
ραπειάν εὐδαιμον, δυοὶ δὲ μόναίς κεκόσμητο χάρισι, λευκὸν ἦν τὴν
χροιὰν καὶ καλλίστοις ἐπήστραπτεν¹ ὄμμασιν· ἀλλ' ὅ γε βασιλεὺς
ἄπαξ ἐάλωκός ταύτης, τοὺς μὲν ἄλλους κατέλυσεν ἔρωτας, σκη-
νοῖ δὲ παρ' αὐτῇ μόνῃ καὶ σφοδρὸν ἐπ' αὐτῇ πόθον ἐγκυμονεῖ.
Ἄλλ' εἰ² μὲν ἡ βασιλις βιώσιμος ἦν, οὐ πάνυ τι ἀνερρήγνυτο, ἀλλ'
ἠγάπα λανθάνειν καὶ συγκκλύπτεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἐτεθνήκει, αἶρει
τὴν φλόγα τοῦ ἔρωτος καὶ ἀναρριπίζει τὸν πόθον, καὶ μονοῦ πα-
στάδα πηξάμενος ἑαυτῷ τὴν ἐρωμένην νυμφαγωγεῖ, καὶ ὁ μετα-
σχηματισμὸς ἀθρόος τε καὶ καινός· τὴν τε γὰρ κεφαλὴν ἀσυνήθης
κόσμος ἐκύκλου, καὶ ἡ δέρη χρυσῷ κατηγλάιστο, ἐπικάρπιοί τε
ὄφεις χρυσοῖ τοὺς βραχίονας αὐτῇ διενέμοντο, καὶ τῶν ὠτων μαρ-
γαρίται βαρεῖς ἀπεκρέμαντο, ἡ δὲ ζώνη³, χρυσὸς δὲ αὐτὴν καὶ
μαργάρων ὄρμαθὸς ἐσχημάτιζε τε καὶ διεποίκιλλε· καὶ ἦν ἡ γυνὴ
Πρωτεύς ἀτεχνῶς ἐξαλλάττων καὶ ποικιλλόμενος.

Ἐβούλετο μὲν οὖν ταύτην καὶ βασιλικῇ ἀναδῆσαι ταινίᾳ, ἀλλ'
ἐδεδίει δύο ταῦτα, τὸν τε νόμον τὸν ἀριθμὸν αὐτῷ τῆς συζυγίας
ἐπιμετρήσαντα, καὶ τὴν βασιλίδι Θεοδώρῳ ὡς οὐκ ἀνεξομένην
τὸ ἄγθος, οὐδὲ βασιλεύειν τε αἰρησομένην καὶ βασιλευέσθαι· διὰ
ταῦτα τοίνυν τοῦ μὲν σχήματος αὐτῇ τῆς βασιλείας οὐκ ἐκοινώ-
νησε, μεταδίδωσι δὲ τοῦ ὀνόματος, Σεβαστὴν ἀνειπών, δορυφο-
ρίαν τε αὐτῇ βασιλικὴν διατίθεται⁴, καὶ πάσας ἐπ' αὐτῇ θύρας

1. χ. ἐπίστραπτεν. 2. χ. ἰ. 3. χ. ζωνή. 4. διατίθεσθαι.

αιτήσεων ὑπανοίγνυσιν, ἐπιρρεῖ τε αὐτῇ χρυσῷ ποταμοὺς ῥέοντα· καὶ ὄχετοὺς ὀλβίους καὶ εὐδαίμονας¹ ἀπειρα ρεύματα. Αὐθις οὖν ἐσπαθᾶτο πάντα καὶ διεφθείρετο, καὶ τὰ μὲν ἐντὸς τῶν τειχῶν διεσκίδναντο, τὰ δὲ ἐξαγωγήμα εἰς τὴν βάρβαρον ἦν· καὶ τότε πρῶτως ἢ τῶν Ἀλανῶν γῆ τῶν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας Ρώμης ἐμπέπληστο ἀγαθῶν· κατήγοντο οὖν νῆες καὶ αὐθις ἀνήγοντο φορτίδες ὄλαι τῶν παρ' ἡμῖν τιμίων καὶ οἷς πάλαι τὸ τῶν Ρωμαίων ἐζηλοῦτο βασιλείον. Ἐγὼ δὲ καὶ τότε μὲν ἐθρήνουν ὀρών τὰ πάντα οὕτω διατυφόμενα, καὶ νῦν οὐδὲν ἔλαττον ἀλγυνόμενος· εἰμὶ γὰρ εἴπερ τις ἄλλος φιλορώμαιος καὶ φιλόπατρις, ἔτι ἐπὶ τῷ ἐμῷ δεσπότη καὶ βασιλεῖ ἐπαισχύνομαι. Τοῦ γὰρ ἔτους δῖς που καὶ τρίς ἐξ Ἀλανίας πρὸς τὴν Σεβαστὴν ταυτηνὴ μείρακα πατρώοι ἐφοίτων² θεράποντες, οἷς ὁ αὐτοκράτωρ ταύτην ἐπὶ θεάτρου δεικνύς ὀμμενέτιν τε καὶ βασιλίδα ἐκήρυττε καὶ ὠνόμαζε· καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἐκείνοις ἐδίδου, τὰ δὲ τῇ καλῇ γαμετῇ διδόναι παρεκελεύετο.

Ταύτης τοιγαροῦν ὁ ὑποκριτὴς ἐκείνος ἀνὴρ, περὶ οὗ δὴ λέγων βραχὺ τι ἐπεπαύμην, καὶ πρότερον ἦρα, καὶ μὴ τυχῶν, καὶ διὰ ταῦτα ἐπιθεβουλευκῶς καὶ τυχῶν, ἐπειδὴ τῆς ὑπερορίας ἐπανελήλυθαι, αὐθις ἦρα σφοδρότερον. Ἐγὼ δὲ τοῦτο δὴ ἀκριβῶς συνειδὼς ὤμην ἠγνοηκέναι τὸν αὐτοκράτορα, μᾶλλον δὲ ἀμφίβολος ἦν, ἔστησε δὲ μοι τὸν λογισμὸν ἐκείνος πλανώμενον· συνειπόμην δὲ³ ἅπαξ κομιζόμενῳ ἐπ' ἐκείνην τῷ αὐτοκράτορι, μέρος δὲ τῶν ἀκολουθούντων καὶ ὁ ἐραστὴς ἐγεγόνει· ἢ δὲ τηνικαῦτα ἐτύγγανεν ἐν τοῖς ἀδύτοις παρά τισιν ἐστῶσα κιγκλίσειν. Οὕτω δὲ τὸν βασιλέα κατασπασάμενον, ἔστησέ τις φροντίς, καὶ ὁ μὲν ἐπὶ ταύτης ἦν, ὁ δὲ γὰρ ἐραστὴς ἐπὶ τὴν ἐρωμένην ἐρρίπτει τὰ ὄμματα καὶ ἰδὼν ἠρέμα προσεμεδίασε, καὶ αὐθις ἄλλο τι ἐπεποιήκει ἐρωτικῶν· ἐπεὶ δὲ πολλὴν πλάνην αὐτῷ ἐπεπορεύθη τὸ πρόσωπον, ὁ αὐτοκράτωρ ἠρέμα μοι τῇ χειρὶ νύξας τὴν πλευρὰν, « ὄρα, ἔφη,

1. γρ. εὐδαμονίας. 2. χ. ἐφοίπων. 3. γρ. δὴ.

παμπόνηρον ἄνθρωπον, ἐρᾷ γὰρ ἔτι, καὶ οὐδὲν αὐτὸν τῶν προλαβόντων ἀνέστειλεν. » Ἐγὼ μὲν οὖν ἀκούσας ἐρυθρήματος εὐθὺς ἐπληρώθην, τῶν δὲ ὁ μὲν προήει, ὁ δὲ ἠναισχύντει μᾶλλον καὶ ἐώρα θαρραλεώτερον. Ἄλλ' ἀτελέστατα ἐγεγόνει πάντα · ὅτε γὰρ ὁ αὐτοκράτωρ ἐτεθνήκει, ὡς ὕστερον ὁ λόγος ἐρεῖ, ἐκείνων¹ δὲ ἡ μὲν Σεβαστὴ εἰς ὑμηρείας αὐθις μερίδα λελόγισται, τὸν δὲ μέχρι | φαντασμάτων ὁ τοῦ ἔρωτος ἀνάπτει πυρός.

p. 381.

Ὡσπερ δὲ που ἐν ταύτῃ τῇ γραφῇ εἴωθα πολλὰ τῶν ἐν μέσῳ τῆς ὑποθέσεως τῆςδε παραλελοιπώς, αὐθις εἰς ἐκείνον ἄνειμι · καὶ πρῶτόν γε τὸν περὶ τῆς βασιλίδος Ζωῆς ἀποδοὺς λόγον καὶ τῷ ἐκείνης θανάτῳ τοῦτον συμπερατώσας, αὐθις ἐτέρας ἔξομαι ὑποθέσεως. Ἐκείνης² γὰρ ὅπως εἶχεν ἐφ' ἧθις οὕτω σαφῶς οἶδα, εἰ μὴ ὅσον ἀκοῇ μεμαθηκῶς ἄνω που τοῦ λόγου ταύτην ἐπίστευσα.

Περὶ τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων τῆς βασιλίδος Ζωῆς.

Ὡς δ' οὖν γηράσασα ἦν οὐ πᾶν τι εἶχε τοῦ φρονήματος ἐρρωμένως · λέγω δὲ οὐχ ὡς περὶ παραφόρου ταύτης ἢ ἐξεστηκυίας, ἀλλ' ὡς καὶ πραγμάτων μὲν παντάπασιν ἀδεοῦς, ὑπὸ βασιλικῆς τε ἀπειροκαλίας διεφθαρμένης παντάπασιν · εἰ δὲ που καὶ ψυχικῶν προτερήματι ἐκεκόσμητο, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο διέσωσεν αὐτῇ καθαρὸν ἢ γνώμη, ἀλλὰ πλεον ἢ δεῖ ἔχειν ἐπιδεικνυμένη, οὐ φιλότιμον ἀλλ' ἀπειρόκαλον τοῦτο ὑπέφαινε · ὑπεξηρήσθω δὲ ταύτης τὸ περὶ τὸ θεῖον σέβας, οὐδὲ γὰρ ἔχω ἐνταῦθα τὸ πλεον ἐπαιτιᾶσθαι, ἀνυπέροβλητον δὲ αὐτῇ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἐτύγγανεν ὃν · ἐξεκρέματο γὰρ ὅλη τοῦ θεοῦ καὶ πάντα ἐκείθεν εἶλκε τε καὶ ἐνόμιζεν · οὕτω μὲν οὖν καὶ ἄνωθι που τοῦ λόγου τῆς προσηκούσης ἔτυχεν εὐφημίας · ὁ δὲ γε λοιπὸς αὐτῇ βίος πῆ μὲν ἀπαλός τε καὶ ἐκλυτος, πῆ δὲ σκληρὸς ἄγαν καὶ σύντονος, ἄμφω σὺν οὐδενὶ λόγῳ καὶ παρὰ

1. χ. ἐκείνον. 2. γρ. ἐκείνη.

βραχύ τε¹ τοῦ χρόνου ἐπὶ ταύτου τὰ ἰδιώματα διηλάττετο· εἰ γούν τις αὐτὴν ἀθρόον ἰδών, ὑπεκρίθη τὸ πεσεῖν ἐξ ἀστραπῆς ὡσπερ πλεγυεῖς (τοῦτο γὰρ πολλοῖς ἐπαίζετο κατ' αὐτῆς), χρυσοῖς εὐθύς ἐδεδωρητο ἀποδέσμοις· εἰ δὲ πλείοσι λόγοις εὐχαριστίας ἐχρήσατο, σιδηροῖς αὐθις κατεδεῖτο δεσμοῖς· καὶ ἐπειδὴ τὸν πατέρα αὐτῆς ἐγνώκει ἀφειδέτερον περὶ τὴν τῶν ὀμμάτων ἀφαίρεσιν, οὐκ ἔφθη τις τὸ βραχύτατον πλημμελήσας καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἀπήγετο βάσανον, καὶ εἰ μὴ ὁ αὐτοκράτωρ οὐ ζυνεχώρει τὸ ἔργον, πολλοῖς ἂν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐξεχύθη τὰ ὄμματα.

Φιλοτιμοτάτη δὲ γενομένη πασῶν γυναικῶν, καὶ διὰ τοῦτο πάντα συνδιαφθείρουσα, ὅτι μὴ μέτρον εἶχε ταύτῃ τὸ καλόν, ὁμοῦ τε τῷ χρήματι ἀπηρήθμει καὶ θατέραν² χεῖρα ἐδεξιούτο τῷ κρείττονι κατὰ τοῦ λαμβάνοντος· εἰ δὲ τις αὐτῇ κατὰ σπουδὴν τὰ τοῦ γένους διεξῆει καλὰ, καὶ μάλιστα ὅποσα ὁ θεῖος Βασιλεῖος, ἠγάλλετό τε καὶ αὐτίκα μετέωρος ἦν τὴν ψυχὴν. Ἐβδομηκοστὸν δὲ ἦδη ὑπερβᾶσα ἔτος τῆς ἡλικίας ρυτίδα μὲν οὐκ εἶχεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, ἀλλ' ἦνθει ὡς ἐπὶ νέφ τῷ κάλλει· τῶν δὲ γε χειρῶν οὐκ ἀτρόμως εἶχεν, ἀλλ' ἐκεκλόνητο, συνεκεκύφει δὲ καὶ τὰ νῶτα· τῶν δὲ γε περὶ τὸ σῶμα καλλωπισμῶν ἡμέλει παντάπασι, καὶ οὔτε χρυσοπάστῳ ἐχρήτη στολῆ, οὔτε ταινίαις, ἢ κόσμοις περιδεραίοις, ἀλλ' οὐδὲ φορτικῶς ἡμφίεστο, ἀλλ' ἔλαφρᾷ τῇ στολῇ τὸ σῶμα περιεκάλυπτε.

Τῶν μέντοιγε βασιλικῶν φροντίδων οὐδ' ἐκοινωνεῖ τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλ' ἐβούλετο πάντῃ ἀσχολος εἶναι τῶν περὶ ταῦτα πόνων, οὐδὲ τῶν ὅσα γυναικῶς περὶ αὐτὰ ἀσχολεῖ, ἰστόν φημι καὶ ἡλικάτην καὶ ἔριον καὶ τὸ ὑφαίνειν, οὐδὲ τούτων ἐφρόντιζεν· ἐνὸς δὲ μάλιστα εἶχετε καὶ περὶ τοῦτο σπουδὴν ἐτίθετο πᾶσαν, θυσίαν προσάγειν θεῷ, οὐ φημι τοσοῦτον τὴν δι' αἰνέσεων λογικῆς τε προσγωγῆς καὶ ἐξομολογήσεως, ἀλλὰ τὴν δι' ἀρωμάτων καὶ ὅση τῆς Ἰνδῶν καὶ Λίγυπτίων γῆς εἰς τὰ ἡμέτερα φοιτᾷ ὄρις.

1. γρ. τι. 2. γ. θατέρα.

Ἐπεὶ δὲ ὁ λαχὼν αὐτὴν αἰὼν ἀπῆρτιστο καὶ θνήσκειν ἔμελλε, βραχὺ τι κατ' αὐτῆς ἢ τῆς φύσεως ἕξις ¹ προοιμιάζεται· μαραίνεται γὰρ αὐτῇ ἢ περὶ τὰς τροφὰς ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἐνδεὲς προσθήκη λαμβάνον πυρετὸν αὐτῇ ἀνάπτει ἐπιθανάτιον, καὶ συντηκόμενον αὐτῇ τὸ σῶμα καὶ οἶον εἰπεῖν μαραινόμενον ἀγχοῦ τὸν θάνατον προσήμαινε· καὶ ἡ μὲν αὐτίκα τὰ δεσμωτήρια ², ποιεῖται δὲ χρεῶν ἀποκοπὰς, ἀπολύει δὲ συμφορῶν τοὺς ἐνόχους αὐταῖς, ταμειᾶ τε βασιλικὰ ὑπανοίγουσι καὶ ποταμηδὸν χεῖσθαι ἔα τὸν ἐν ἐκείνοις χρυσόν· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τούτοις οὕτως ἀφειδῶς, οὕτως ἀκρατῶς, ἡ δὲ βραχὺ τι δυσθανατήσασα ³ καὶ τὴν ὄψιν ἀλλοιωθεῖσα μετατίθησι τὴν ἐνταῦθα ζώην, δύο πρὸς τοῖς ἐβδομήκοντα ἔτη βιώσασα.

Ἐγὼ δὲ τὸν περὶ τῆς βασιλίδος συντελέσας λόγον, ἐπὶ τὸν βασιλέα αὐθις ἐπάνειμι, τοσοῦτον ἐπειπῶν· ἐβουλόμην μὴ ἱστορεῖν, μηδὲ φιλαλήθης ἐνταῦθα κατονομάζεσθαι, ἀλλ' ἐγκώμια τῷ αὐτοκράτορι τούτῳ ποιεῖν, πολλῶν γὰρ ἂν εὐπορήσαιμι ⁴ καὶ καλῶν λόγων εἰς εὐφημίας ἔρανον, ὧν ἐκεῖνος δαψιλεῖς ἐδίδου τὰς ἀφορμὰς· ὁ μὲν γὰρ ἐγκωμιάζων, ὅσα πρόσσεσι φαῦλα τῷ ἐγκωμιαζομένῳ παραιτούμενος, ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἐκείνῳ πλέκει τὸν ἔπαινον· καὶν πλεῖστα τάναντία ⁵, ἀρκεῖ τῷ ῥήτορι καὶ μία ὑπόθεσις σπουδαίαν τὴν πράξιν ἔχουσα εἰς εὐφημίαν ἀρκοῦσαν, ὅποτε καὶ τὰ φαῦλα σοφιστικῶς μεταχειρισόμενος εἰς εὐφημίας καταδιᾶσαιτο ἀφορμὴν· ὁ δὲ γε συντιθεὶς ἱστορίας, ὥσπερ ἀπροσωπόληπτος καὶ ἀδέκαστος δικαστῆς οὐχ ἑτεροκλινῆς ἐστὶ τοῖς τῶν πράξεων μέρεσιν, ἀλλ' ἴσῳ σταθμῷ τοῖς λόγοις ἑαυτὸν ⁶ διδούς, οὐδὲ μίαν σοφίαν ἐπάγει οὔτε τοῖς σπουδαίοις, οὔτε τοῖς φαύλοις, ἀλλ' ἀπλῶς τε καὶ καθαρῶς τὰ πεπραγμένα διέξεισι, καὶν τῶν ὑποβεβλημένων τῷ λόγῳ προσώπων, ὁ μὲν τις αὐτῶν σπουδαῖος ὧν ⁶ διεφάυλισεν, ὁ

1. χ. ἕξις. 2. προσθετέον [ἐπισκέπτεται]. 3. χ. δυσθανατίσασα. 4. χ. εὐπορήσασα. 5. χ. ἑαυτῶν. 6. χ. ὧν.

δὲ τῆς ἐτέρας μερίδος τυγχάνων χάριτάς τινας κατεβάλετο. οὐδ' ἐτέρων τῶν εἰς αὐτὸν πεπραγμένων ἐν τῇ ἱστορίᾳ λογίσεται, ἀλλ' ἕκαστον ἀναθήσει τῷ λόγῳ μετὰ τῆς οἰκειάς πράξεως· ἐπεὶ εἰ γὰρ δι' εὐνοίαν, ἢ ψυχῆς εὐγένειαν δοθείη τῷ ἱστοροῦντι τὸ εὐνοϊκῶς πρὸς αὐτὸν σχόντι ἀντιχαρίζεσθαι καὶ τοῦθ' εἵνεκα δεκάζειν τοὺς λόγους, τίς ἂν πρὸ ἐμοῦ ἕτερος ταῖς ἐκ τῶν λόγων εὐφημίαις τουτονὶ τὸν αὐτοκράτορα κατεκόσμησεν, ὃς γὰρ οὐπω με πρὸ τοῦ κράτους ἑωρακῶς, ἐπειδὴ ἄπαξ εἶδεν, οὕτω μου ἐλάττωει τῶν λόγων ὡς δοκεῖν ἐκ τῶν ὧτων τῆς ἐμῆς γλώττης ἐκκρέμασθαι;

φ. 385.

Ἄλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ τὴν τῆς | ἱστορίας διαφυλάξω ἀληθῆναι, κἀκείνῳ τὸ εἰκὸς σέβας ἀπομερίσομαι· ἡ δὲ γὰρ τῆς ἐμῆς ἀκριβείας περὶ τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν ὑπερβολὴ καὶ μοῖραν τινα ἐκείνῳ σώζει τῆς κρείττονος ὑπολήψεως· ὧ¹ γὰρ ἀπερικαλύπτως ἐμοῦ καὶ τὰ δοκοῦντα φαῦλα ἐκείνου διακριβοῦντα², σώζεται ἐκ τῆς ἐτέρας μερίδος ἡ ἀρετὴ διαλάμπουσα, καὶ ὡς περ ἐπὶ ζυγοῦ ἡ κρείττων πλάστιγξ κάτωθεν βρίθει ἀξιόλογόν τι βάρος τῶν πράξεων φέρουσα, πῶς οὐκὶ πάντας ἐκείνος ὑπερβαλεῖται τοὺς αὐτοκράτορας, ὧν ἐγκωμιαζομένων ὑποπτος ὤπται ἡ εὐφημία καὶ τοῦ πιθανοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ ἀληθοῦς ἔχομένη; τίς δὲ τῶν πάντων ἀνθρώπων, ἢ ὑπὲρ τῶν ἐκείνου ἐλαττωμάτων ἀπολογίσωμαι, καὶ μάλιστα τῶν βασιλευῖν λαχόντων ἐκ πασῶν ὤφθη³ τῶν πράξεων ἀναδεδεδεμένος τὴν κεφαλὴν ἐγκωμιαστικῶ διαδήματι; ὅποτε γὰρ ὀρώμεν τοὺς ὑμνουμένους ἐκείνους ἐν γνώμας καὶ λόγοις καὶ πράξεσιν αὐτοκράτορας, Ἀλέξανδρον φημὶ τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν διττῷ Καίσαρι, Πύρρον τε τὸν⁴ Ἡπειρώτην καὶ Ἐπαμινώνδαν⁵ τὸν Θηβαῖον, καὶ Ἀντίγονον⁶ τὸν Λακεδαιμόνιον, ἵνα μὴ λέγω τοὺς ἄλλους, οἷς βραχὺς ὁ ἔπαινος παρὰ τῶν ἐπαινούντων ἀνείλεκται, οὐκ ἴσῳ τῷ μέρει ἐς ἀρετὴν καὶ κακίαν διαμεριζομένους, ὡς ἐκ τε

1. γρ. εἰ. 2. γρ. διακριβοῦντος. 3. γ. ὄφθη. 4. γ. καί. 5. γρ. Ἐπαμεινώνδαν. 6. γρ. Ἀγησίλαον.

τῶν ἀναγραφάντων τοὺς ἐκείνων βίους ἐγνώκαμεν, ἀλλὰ παρὰ πολὺ ἐπικλινεστέρους πρὸς τὸ φαυλότερον μέρος; τί δ' ἂν τις ἐρῇ περὶ τῶν ἐκείνους ¹ μιμησαμένων, εἴ γε βραχεῖ τῷ μέρει κατόπιν ἐκείνων ὤφθησαν; λέγω δὲ οὐκ ἐν' πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν, ἀλλ' ἐν οἷς ἐκείνοι τῶν ἄλλων μάλιστα κατωρθώκασιν. Ἐγὼ γ' οὖν πρὸς ἐκείνους συγκρίνων τουτονὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα, ἐλάττονα μὲν πρὸς ἀνδρίαν οἶδα, μείζονα δὲ τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἢ ὄσω τοῦ λοιποῦ μέρους τῶν καλλιστείων ἐκείνοις παρακεχώρηκεν· ὁξὺς γὰρ τὴν φύσιν ὦν, ἀγγίχους τε εἴ τις ἄλλος καὶ μνήμων διαφερόντως, τοσοῦτον τῆς θυμοειδοῦς ἐκράτει κινήσεως, ὡς δοκεῖν ἐξαίρετον τῶν ἄλλων λαχεῖν τὴν πραότητα· ἐμὲ γοῦν οὐκ ἐλάνθανεν ὡσπερ τις ἠνίοχος τὸν θυμικὸν ἵππον ἀνακρουόμενος· ἐξανθήσαν γοῦν αὐτῷ τὸ αἷμα ἐπὶ τῆς ὄψεως, τό τε σῶμα ἀθρόως αὐτῷ κινήθην καθίστατο ἀθροώτερον καὶ τῷ λογισμῷ εὐθύς μεταβάλλετο· εἰ δὲ πού τι καὶ δι' οἰκονομίαν βασιλικὴν ἢ θραυστέρα ἐχρήσατο τῇ φωνῇ, ἢ τισὶ πληγὰς ἐπηπειλήσεν ², αὐτίκα πως ἐρυθραίνεται ὡσπερ αἰδοῦμενος ὅτι παρὰ τὸ σύνηθες φθέγγεται ³. Δικάζοντι δὲ οὔτε τὸ κρατοῦν μέρος, οὔτε τὸ καταψηφισθὲν διεδείκνυτο, μᾶλλον δὲ τὸ μὲν τὴν λευκὴν ψῆφον ἀπειληφός ⁴, αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀπήει ⁵ καταλαμπόμενον ⁶, θάτερον δὲ τοῖν ⁷ μεροῖν πρὶν ἄρα καὶ γνοίη τὴν ἥτταν οὐχὶ κρατήσεν ἥλιπεν, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης λαμβάνειν ⁸, ἐξῆει παρ' ἐλπίδα νενικηκός.

Πλειστών δὲ αὐτῷ ἐπιβεβουλευκότων, καὶ τῶν γε πλειόνων καὶ ξίφος ἐπὶ τὴν ἐκείνου κεφαλὴν σπασαμένων, τὸ μὲν βουλόμενον ἐκείνῳ ⁹ ἦν συγκαλύψειν ¹⁰ ἐκείνοις τὴν τόλμαν καὶ κατὰ τὸ σύνηθες διαλέγεσθαι, ὡς μὴδὲν ἐγνωκότι τῶν τετολμημένων, ἢ ὡς εὐθύς τῆς ἀναιδείας ἐκείνον ἐπιλελησμένον· ἐπεὶ δὲ οἱ παρὰ τὸ βῆμα καὶ ὅσοι τῆς πρὸς ἐκεῖνον οὐκ ἐστέρηντο παρρησίας πρὸς ὄργην

1. χ. ἐκείνοις. 2. χ. ἐπεπήλυσεν. 3. χ. φθέγγετο. 4. χ. ἀπειληφός. 5. χ. ἀπίει. 6. χ. καταλαμπόμενος. 7. χ. τοῖς. 8. χ. λαμβάνων. 9. χ. ἐκεῖνο. 10. χ. συγκαλύψοιν.

αὐτὸν ἀνηρέθιζον, ὡς αὐτίκα διαφθαρσόμενον εἰ μὴ πρὸς ἄμυναν τῶν τολμησάντων διανασταίη, τοῦ θριάμβου πλέον ἐκεῖνος ἢ τῆς ἀκριβοῦς βασιάνου ἐγίγνετο· δικαστὰς γὰρ αὐτοῖς περιστήσας καὶ τὴν τόλμαν μεγαληγορήσας, οἷος ἐκεῖνος τὴν γλῶτταν εὐστροφος καὶ πολλῶν βέων¹ τῷ βέυματι, ἐπειδὴ πεφρικότας² εἶδοι, εἰς τινα βραχεῖαν καταλήγων ἄμυναν³, καὶ ταύτην σὺν παιδιᾷ διατάξας εὐθὺς ἤφειε τῆς τιμωρίας. Τῶν μὲν οὖν δημοσίᾳ πεπραγμένων ἐκείνῳ πολλοῖς τῶν ἐκεῖνα λογογραφεῖν ἐθελόντων παραχωρήσας, τῶν δ' ἀπορρήτων βραχὺ τι μέρος ποιήσομαι ἐκφανές, ὅπερ ἐν μέσῳ τοῖς λόγοις κείμενον καὶ ἀμφίβολον ὄν⁴ τοῖς τε ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσιν, ἐγὼ τῶν ἄλλων ἐξαιρῶ ὅποσα αὐτῷ τὴν κρείττονα ὑπόληψιν ἔσχηκε· τί ποτέ ἐστι τοῦτο; ἤδη⁵ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐπεικεστάτην καὶ φιλάνθρωποτάτην τυγχάνουσαν καὶ οὐδενὶ τῶν πάντων ὅποσοι κατ' ἐκείνου λυττᾶν ἠβουλήθησαν εἰδυῖαν μνησικακεῖν· τοῖς μὲν οὖν μέτρια ἡμαρτηκόσι, λέγω δὴ μέτρια ὅποσα ἄλλοις κακίας οὐκ ἔχει ὑπεβολὴν, ἀπραγμόνως ἐχρῆτο⁶ τῇ τοιαύτῃ τῆς ψυχῆς ἕξει, οὐς δὲ ἐγνώκει ἄχρις αὐτοῦ τοῦ κρείττονος ἀδικίαν λαλήσαντας, τούτους δὴ ἢ ὑπερορία⁷ καταδικάζων ἢ ὄροις εἴργων περιγραπτοῖς, ἢ δεσμὰ περιβάλλον ἄφυκτα, ὄρκους ἐαυτὸν ἐδέσσει ἐν ἀπορρήτῳ μὴ ἂν ποτε δοῦναι ἐκεῖνοις τὴν ἄφειν. Ἐμὲ γοῦν τοῦτον ἅπαξ ἐπέχοντα ὡς οὐκ ἂν ῥαδίως τοὺς ὄρκους φυλάξαιτο, πείθειν ἐδόκει μὴ ἄλλως δύνασθαι τῶν κακουργοτάτων τὰς ὀρμὰς ἐπισχεῖν· ἡμέρας μὲν οὖν τινὰς τῷ οἰκείῳ ἐτίθετο δόγματι, ἔτι γὰρ ἐπήνθει αὐτῷ ἡ δικαιοτάτη ὀργή, ἐπεὶ δὲ τοῦ συντόνου χαλασθεῖη ποτὲ, ἔπασχε δὲ τοῦτο ἐπειδὴν τινος ἠκηκόει ἐπαινοῦντος τὴν ἐπιείκειαν καὶ τινὰς τῶν φθασάντων αὐτοκρατόρων ἐντεῦθεν μεγαληγοροῦντος, αὐτίκα ἐκείνων τε μεμνημένος καὶ τοῦ δεσμοῦ, τὰ μὲν δακρύων ἦν, τὰ δὲ γε διαπορούμενος, ὅπως ἂν ἄριστα τῷ

1. χ. βέον. 2. χ. πεφρικότας. 3. χ. ἄμυν. 4. χ. ὄν. 5. γρ. ἤδειν.
6. χ. ἐχρεῖτο. 7. χ. ὑπερωρία.

πράγματι χρῆσαίτο· συμβούλιον γοῦν ἐμοὶ χρώμενος περὶ τὴν τοιαύτην στάσιν τοῦ λογισμοῦ, ἐδίδου μᾶλλον τῷ φιλανθρώπῳ, ἑτέρῳ τρόπῳ τὸ θεῖον ἐξιλεύμενος.

Συμπαθεστέραν γοῦν ἔγωγε ψυχὴν οὔτε πρὶν ἐωράκειν, οὔτε νῦν ἐν οὐδενὶ τῶν πάντων κατανοῶ, ἀλλ' οὐδὲ φιλοτιμοτέραν ἢ βασιλεῖ πρέπουσαν· ἐκεῖνος γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τούτοις τὸ βασιλεύειν λαχὼν οὐδ' εἶναι τὴν ἡμετέραν¹ ἐκείνην βασιλεὺς ἐδόκει ἐν ἧ μῆτι φιλάνθρωπον ἐνεδείξατο, μῆτι τι τῆς φιλοτίμου παρεγύμνωσε γνώμης, οὐδὲ εἰς ψυχὴν, ἣν οὕτως εἵποιμι, εὐγεω τὰ τῆς εὐεργεσίας κατεβάλλετο σπέρματα, ὡς εὐθὺς τὸν τῆς εὐγνωμοσύνης | στάχυν ἀναδιδόναι, οὐ² μᾶλλον ἐκείνη τὸν τῆς εὐχαριστίας ἀπεγένα καρπὸν, ἢ θ' οὗτος σπεῖρειν πεφιλοτίμητο τὴν ἐρίθωλον γῆν καὶ πείρην.

φ. 386.

Ἄμελει καὶ βραχεῖαν τῆς τοιαύτης αὐτῷ ἀρετῆς τοῖς φιληκόοις ὑπόθεσιν διηγήσομαι· ἐπὶ κλέμμασί τις ἀλούς στρατηγικῶν διοικήσεων, χρήμασιν ἐξημιούτο πολλοῖς, πολλαπλασίοις ὧν ἐκεῖνος ἐκέκτητο· ἦν δ' ἄρα καὶ οὗτος εὐδαιμόνων καὶ πολυχρύσων, καὶ ὁ εἰσπράττων τῶν ἀπαραιτήτων, τὸ βασιλικὸν γὰρ ἦν ταμῆον καὶ ὁ δημόσιος· ὁ δ' ἄρα ἐδεῖτο καὶ βασιλικῆς ἀκοῆς ἣν ἐκεῖθεν ἔχει τὸν ψῆφον καὶ μὴ ἐπὶ πᾶσιν αὐτῷ ἰσχύη τὸ δημόσιον δικαστήριον· ἐπεὶ δὲ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν ἢ πρὸς βασιλέα ἐδόθη εἴσοδος, παρῆσαν δὲ πολλοὶ τῷ ἀγῶνι, καὶ αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων ὑπογραμματούων καὶ τὰς τῆς Θέμιδος φωνὰς σημειούμενος, ἐπεὶ γοῦν εἰσήσαν ἄμφω, ὁ κεκλοφῶς ἐκεῖνος ἢ κεκλοφέναι δοκῶν εὐθεῖαν τινα καὶ συμπαθεστάτην ἀφῆκε φωνὴν, μόνον ἐκστῆναι τῶν οἰκείων τῷ δημοσίῳ, μὴ μέντοι γε καὶ τοῖς παισὶ χρεῶν ὑποσχέσεις κληροδοτήσαι, αὐτίκα δὲ καὶ ἀπεδύετο τὴν ἐσθῆτα, ὡς ἂν ἐπὶ μόνῳ ἀπαλλαγείη³ τῷ σώματι. Ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς δακρυόεις ἐπιτέγξας τὰ ὄμματα, « ἀλλ' ὦ βέλτιστε, ἔφη, εἶτα δὴ οὐκ αἰσχύναι⁴ τὴν

1. γρ. ἡμέραν. 2. γρ. καὶ. 3. χ. ἀπαλλαγείης. 4. χ. αἰσχύναι δ.

εὐδαιμονίαν ἀτιμάζων τοῦ γένους, οὕτω σαυτὸν εἰς ἐσχάτην ἀθρόον καταγαγῶν πενίαν, ὡς καὶ δεῖσθαι τοῦ θρέψαντος καὶ τὸ σῶμα σκεπάσαντος; » Ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνος, « ἀλλ' οὐδ' ἂν, ὦ βασιλεῦ. ἔφησεν, οὐδ' εἰ πάνυ βουλοίμην, τοῦτο δυναίμην ἂν ἐπ' αὐτῷ προσπορίσασθαι. » Τί δὲ πρὸς τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς; « ἦν δέ τις σοι τὸ εἰσπραττόμενον χρέος² ἐπιμερίσαιτο, ἀγαπήσεις ἂν τὴν ἰσότητα; — Ἐκ μηχανῆς, ἔφησεν οὗτος, ἔσται θεός! ἀλλ' οὐχ ὀρῶ εἴ τις ἐξ οὐρανοῦ κατέπτη, ἄγγελός τις ἢ θειοτέρα ψυχὴ, ἀνθρώπων εὐνομίας ἐφορῶσα καὶ ἐπιστρεφομένη τῶν πόλεων! — Ἄλλ' ἐγὼ σοι ἐκεῖνος, ὁ αὐτοκράτωρ αὔθις εἰρήκει, καὶ σοι τὸ μέρος ἐπικουφίζω τῆς ὀφειλῆς. » Καὶ ὁ μὲν οὕτως, ὁ δὲ οὐχ οἴος τε ἑαυτὸν κατασχεῖν προσουδίξει τε τὸ γόνυ τῇ γῇ καὶ μικροῦ δεῖν τῷ τῆς χαρᾶς πλήθει ἐξεπεπνεύκει· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδρὸς αἰδεσθεῖς, « ἀλλά σοι, ἔφη, δύο μερίδας ἀφήμι τοῦ ὀφλήματος. » καὶ πρὶν ἢ εἰς ὧτα ἐνηχηθῆναι αὐτῷ τὴν φωνήν, « καὶ τὴν πρώτην, » προσέθηκεν ἔπειτα. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μηδὲ τοσοῦτον ἐσχηματίζετο τὸν αὐτοκράτορα δύνασθαι, τὸ πᾶν ἄχθος αὐτῷ τῆς ψυχῆς ἀπεσεύσατο, καὶ ὡς τοῖς³ ὅλοις νενικηκῶς λαμπρόν τε ἀμπίσχεται καὶ τὴν κεφαλὴν ἀναδυσάμενος χαριστήρια ἔθηκε τῷ θεῷ.

Ταῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα ἐρεῖ περὶ τούτου δὴ τοῦ αὐτοκράτορος, εἰ γέ τις βούλοιο· εἰ δὲ καὶ ἐγκωμιάζειν αἰροῖτο τὸν ἄνδρα, οὐδ' ἄπερ ὁ τῆς ἱστορίας λόγος ἴσως διαβαλεῖ ἔξω τῆς προσηκούσης εὐφημίας, ὃ γε πιθανώτατα τῶν ρητόρων ποιήσαιτο αὐτίκα, ἵνα τινων καὶ τῶν τῆς ἐτέρας μερίδος ἐπιμνησθῆσωμαι. Ἐδίδου καὶ τῇ παιδιᾷ μερίδα τοῦ βίου τινὰ, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις οὔτε τοῦνομα οὔτε τὸ πρᾶγμα ταύτης ἠλλάττετο, ἐκείνῳ δὲ σπούδασμά τε ἐδόκει καὶ σεμνότητι κατεχρώννυτο· εἰ γοῦν ἄλσος ποιῆσαι βουλευθεῖν ποτὲ, ἢ περιτειχίσαι παράδεισον, ἢ ἐμπλατῦναι ἰππήλατον, οὐ τοῦτο μόνον ἐποίει ὅπερ πρώτως ἐβούλετο, ἀλλὰ θεάτρα τε εὐθὺς

1. γ. οὕτως αὐτόν. 2. γ. χρέως. 3. γ. ταῖς.

ἐγεγόνεισαν, καὶ λειμῶνες οἱ μὲν κατεχώννυσαν, οἱ δὲ πρῶτως περιεκλείοντο, ἀμπέλων τε καὶ δένδρων τὰ μὲν ἀπερρίζουοντο. τὰ δὲ μετὰ τῶν καρπῶν ἀπηυτοματίζοντο· τί ποτε δέ ἐστι τοῦτο; ἐβούλετο τῷ βασιλεῖ ψιλήν τινα πεδιάδα εἰς λειμῶνος ὥραν μεταποιῆσαι; αὐτίκα γοῦν ἐγένετο τὸ βουλόμενον· τὰ γὰρ ἐτέρωθι φῦντα ἐκεῖσε μετὰ τῶν καρπῶν ἀπεκομίζοντό τε καὶ κατερρίζουοντο τῇ γῆ, βῶλοί τε χλοηφόροι ἐξ ἄλσων καὶ ὀρίων¹ ἀναχωνύμενοι τὸ ὑποκείμενον κατεπλήρουον πεδίον, ὃ δὲ, εἰ μὴ καὶ τέττιγες αὐτίκα ἐπὶ τοῖς αὐτοματισθεῖσι τερετίσουσι² δένδροις, ἢ ἀηδόνες τὸ ἄλσος περιελάθουσι, δεινὸν ἐποιεῖτο, καὶ ἐν σπουδῇ τὸ πρᾶγμα τιθέμενος, αὐτίκα τῆς παντοδαποῦς ἡχοῦς καταπήλαυε.

Ταῦτα τοιγαροῦν καὶ ὅσα τούτοις ἔπεται ἐμοὶ μὲν ἴσως οὐ βουληφόρῳ ἀνδρὶ προσήκοντα φαίνεται, ὧ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσα μέμηλε, κατὰ τὴν ποιητικὴν Καλλιόπην· ἕτερος δὲ καὶ τὸ φαινόμενον κάλλος θαυμάζων θαυμάσει τῆς μεγαλουργίας τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἐρεῖ ὅποσα τὸν ἀκρατὴν πείθειν οἰηθεῖη, ὅτι τοσοῦτον ἦν αὐτῷ τὸ περιὸν τῆς συνέσεως ὡς καταμερίζειν τὸν βίον σπουδῇ τε καὶ παιδιᾷ, καὶ μὴ θατέρῳ μέρει πρὸς θάτερον ἐμποδίζεσθαι· ἀλλὰ τῇ μὲν σπουδῇ οὐδὲν ὤφετο προστιθέναι, οἰκείῳ γὰρ κάλλει κατακεκόσμηται, τὴν δὲ γε παιδιὰν κατεχώννυεν ἀνθηρῷ βάμματι, μᾶλλον δὲ σεμνῷ κατεποίκιλλε σχήματι, καὶ ἐξήρκει τοῦτο εἰς σύνεσιν, ἄλλ' ἐπ' ἄλλοις ἐπιτιθέναι, καὶ τῇ φρονήσει τὴν φιλεργίαν νικᾶν, ἀκάματά τε καὶ ἀνήροτα ποιεῖν τὰ γεώργια, καὶ ὡσπερ ἐξ οὐκ ὄντων κατὰ τὸν πρῶτον δημιουργὸν μετὰ τῶν ποιότητων οὐσιοῦν τὰ ποιήματα, τάς τε ὥρας νικᾶν τῷ ἐτοίμῳ τῆς μεταθέσεως, καὶ γεωργικῶν μὴ δεῖσθαι χειρῶν τῇ ἀγχινοῖα τῆς πλάσεως, καὶ θαυματοποιεῖν ἄντικρυς ὅποσα ἐκεῖνος ἐδόκει, ὡς ἀπιστεῖν τοὺς πολλοὺς, ὅτι τὸ χθιζὸν ὀρώσι πεδίον³ καὶ τὸ πρότριτα γήλοφον τριταῖον γήπεδον⁴ καταφαίνεται. Λέγω δὲ ταῦτα

1. γρ. ὀρίων. 2. χ. τερετίσουσι. 3. χ. παιδίον. 4. χ. γήπαιδον.

νῦν ἄκροισ ὡσανεὶ καταχρώμενος ὄροις τῆς ῥητορικῆς τέχνης τε καὶ πειθοῦς, ἐπεὶ εἴ γέ τις βούλοιτο τελεωτέραν ἐργασίαν ἀποδοῦναι τῷ λόγῳ, πᾶσαν ἀκοὴν καὶ ψυχὴν μεταχειρίζαιτο πρὸς τὸ βούλημα· ἀλλ' ἐμοὶ οὔτε τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐν ἐπαινόις τίθεται, μεμίσσηται δὲ καὶ αἰ περὶ τοὺς λόγους τέχνη, κλέπτουσαι¹ τὴν ἀλήθειαν. Ἐχομαι γοῦν τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας καὶ πόρρω τοῦ κύκλου τῶν ἐκείνου ταῦτα ποιοῦμαι καλῶν, | ὥσπερ δὴ καὶ ἄπερ ἐπεπράχει μεираκιωδῶς περὶ τι μειράκιον ἀφελέστατον καὶ ἀνοητότατον, πέρυσιν² οὐπω καλαμίδος ἡμέμον καὶ μέλανος, ἐκ τῶν βαράθρων καὶ τῶν τριόδων εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν ἀναβεβηκὸς ἄξονα· ὁ δὲ οὕτω τοῦ καθάρματος ἐάλωκει, ὡς μικροῦ δεῖν ἐπ' αὐτῷ τὴν βασιλειον ἡγεμονίαν ποιήσεσθαι· γλυκύτατον γοῦν παιδίον αὐτὸ κατωνόμαζε καὶ τὰ πρῶτα τῆς γερουσίας ἐτίθετο· τὸ δὲ ἄρα ἦν πρὸς πᾶσαν πράξιν πεπηρωμένον παντάπασιν· ὁ δὲ ὅ,τι δ' ἂν ἐκείνῳ³ φηέγγζαιτο ἢ ποιήσειε, θεῖαν καὶ φωνὴν ἡγεῖτο καὶ πράξιν· ἢ δὲ πρῶφασις τῆς ἀθρόας πρὸς ἐκεῖνο ἀγαπήσεώς τε καὶ μεταθέσεως τοιαύτη τις ἐγεγόνει, ἀναδῆσομαι δὲ βραχὺ τι τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ πρότερον τῆς ἐκείνου ἀρχῆς.

Τῶν Ρωμαϊκῶν σκήπτρων οὗτος ἐπειλημμένος ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς ἐκ μακροῦ τοῦ πελάγους εἰς τοὺς βασιλείους λιμένας κατάρας, ἀναπνευστέα τε αὐτῷ ἐδόκει, καὶ ἐφ' ἐτέρῳ προσώπῳ τὴν τοῦ κράτους ποιεῖται διοίκησιν· γενναῖος ἦν οὗτος ὁ ἀνὴρ καὶ τὰ πρῶτα τῆς λογίότητος, τὴν τε γλῶτταν εἶχε πρὸς πᾶσαν λόγων ἰσχὺν ἐμπράσκειόν τε καὶ ἔτοιμον, καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις ἡκρίβωτο· τῇ γὰρ ῥητορικῇ τέχνῃ ἦν ἐκεῖνος ἐπὶ μᾶλλον ἐξώγκωσε, πιθανωτέραν ἀπεργασάμενος, τοὺς πολιτικούς νόμους καταμιγνύς, τὸ ἄρθρον ἀκριβέσι συνδέσμοις κατέσφιγγεν, ὅπερ ἐστὶ τὸν προκειμένον νόμον ἐργασίαις τεχνικωτέραις ἐποίκιλλεν, εἶτα δὴ καὶ πρακτικώτατον ἄνωθεν εἰληγῶς νοῦν, τὰς δημοσίας πράξεις ἡκρίβωσε λογι-

1. γ. κλέπτουσαι. 2. γ. περίσιν. 3. γ. ἐκείνῳ.

κώτατά τε καὶ εὐφρέστατα ¹. πᾶσαν δὲ ἀγαπήσας καλλιέπειν λόγου μεθρημόσθη πρὸς τὸ πραγματικὸν εἶδος τῶν ὑποθέσεων, καὶ ἦν αὐτῷ ἡ γραφὴ πρὸς μὲν τοὺς ῥητορικοὺς τῶν λόγων καλλιπέτης καὶ τὴν ἀτθίδα φωνὴν ἀκριβοῦσα, πρὸς δὲ τὰς πολιτικὰς πράξεις ἀπλῆ τις καὶ συνήθης καὶ καθαρὰ. Ἔπρεπε δὲ τῷ ἀνδρὶ τό τε εἶδος καὶ ἡ τοῦ σώματος ἀναδρομὴ, καὶ ἡ τῆς γλώττης περιβολή, εὐτυχον γὰρ εἶχε καὶ τορὸν, καὶ μάλιστα ὅποτε ἐκ μετεώρου τὰς βασιλείους φωνὰς ὑπεκρίνετο.

Τούτῳ δὴ τῷ καλλίστῳ ἀνδρὶ τὴν ἀρχὴν πιστεύσας ὁ αὐτοκράτωρ, αὐτὸς τε ἡρέμα πῶς ἀπέπνει, ἄρτι τοῦ πελάγους ὑπεκδύς καὶ ἀποπτύων τὴν ἄλμην τῶν συμφορῶν, τὰ τε πράγματα ἐν κελῷ ἔκειτο, ἢ μετετίθετο, καὶ ὁ ἀνὴρ περίοπτος ἡρέμα γιγνόμενος εἰς τὴν πρώτην ἀνήχθη τῆς ἀρχῆς περιωπὴν· εἰτά τι γίγνεται· ζηλοῖ τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῳ τῆς βασιλείας μετατεθείσης οὐκ εἶχεν ὑπενεγκεῖν τὴν πληγὴν· ἐβούλετο γοῦν καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοκράτωρ γενέσθαι, οὐχ ἵνα κρείττονα ἐκεῖνα ποιήσειεν, ἀλλ' ἵνα αὐτῷ τὰ βουλευόμενα ἐπιτελῆ γένοιτο· ἐώκει γὰρ παραδιοικεῖν, τὴν ἀρχὴν ἀνειργόμενος παρὰ τοῦ κρατίστου ἀνδρός, ὀπηνίκα τὴν βασιλικὴν ἐξιχνιάζοι πορείαν. Ἐγωγ' οὖν τοῦτον ἐκ τινων κατανενοηκῶς συμβόλων, αὐτάγγελος ἐκείνῳ γίγνομαι τῆς βαθείας γνώμης τοῦ αὐτοκράτορος· ὁ δὲ γενναῖός τις ἄρτων, οὔτε ὑφῆκέ τι τοῦ τόνου, οὔτε ὑπέδωκεν ἐκείνῳ τὸν χαλινόν, φιλόσοφον φωνὴν ἐπαφείς, ὡς οὐκ ἂν ἐκὼν εἶναι διαφθείροι τὸν βασιλέα, ὀπηνίκα δὲ τοῦ ἄρματος ἀποβαίη καὶ ἐπ' ἐκείνῳ ἡ διοίκησις γένοιτο οὐκ ἂν αὐτῷ φθονήσοι τῆς ὅλης μεταποιήσεως.

Ἄπαξ γοῦν αὐτῷ μηνίσας ὁ αὐτοκράτωρ τῶν βασιλείων αὐτὴν μετατίθησι πράξεων, καὶ ἵνα μὴ τις αὐτῷ ἐμποδῶν εἴη, ὧτα κωφὰ τοῦ νοῦ προῖστᾶ. Καὶ τοῦτο δ' ἂν τις εἰς ἔπαινον ῥητορεύσειεν, ὅτι φρονήσεως γέμων ὁ βασιλεὺς καὶ πρὸς πᾶσαν ² πράξιν ἐπ' αὐτῷ

1. γ. λογικώτατος τε καὶ εὐφρέστατος. 2. γ. πᾶσιν.

ἐπαρκῶν ἐτέρας οὐκ εἰδεῖτο¹ χειρός. Ὁ μὲν οὖν τὸν ἄνδρα μεττίθησι τῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ γε θεὸς ἐπὶ τῆς κρείττονος τοῦτον μερίδος ἰστά, καὶ τῆς ἑαυτοῦ θείας σοφίας μυσταγωγὸν καὶ μύστιν καθίστησιν, ὅπερ προῖων ὁ λόγος ἐρεῖ ἐντελέστερον. Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφίλογα τῷ αὐτοκράτορι καὶ ταῖς διαφόροις ὑπολήψεσι τῶν ἀνθρώπων μεταρριπτούμενα καὶ ὅσα περ ἄλλα ἐρεῖν προήρημαι, οὐδέν τι μέτριον τῶν πάντων ἐποίει, ἀλλὰ πᾶσιν οἷς ἐβεβούλητο τόνους ἐδίδου καὶ ἀκμάς καὶ οὐζύτητα· εἴ τε γοῦν ἐρώη τινὸς οὐκ εἶχεν αὐτῷ μέτρον ὁ ἔρωσ², εἴ τε μηνιῶν³ τινὰ τὰ μὲν αὐτῷ τῶν προσόντων κακῶν ἐπετραγῶδει βαρυθυμότερον, τὰ δ' ἀνέπλαττεν, εἰ δὲ καὶ ἀγαπήη οὐκ εἶχέ τις τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως νοῆσαι ὑπερβολήν.

Τῆς γοῦν βασιλίδος Ζωῆς ἀπεληλυθυίας τῶν τῆδε ἐν γῆρει μακρῷ, ὁ περὶ ἐκείνην πόθος αὐτῷ εἰς μέσην καρδίαν παραμεμένηκεν, οὐχ ὥστε θρηνησαι μόνον, οὐδὲ δακρυοῖς κατασπείσσαι τὸν ἐκείνη τύμβον⁴, οὐδὲ τὸ θεῖον αὐτῇ εὐμενίσασθαι, ἀλλ' ἐβούλετο ἰσοθέου αὐτὴν ἀξιῶσαι τιμῆς· αὐτίκα στυλίσκου τινὸς τῶν περὶ τὸν⁵ ἐκείνης τάφον ἀργύρῳ περιηλειμμένου ὑγρότητά τινα προσειληφότος κατὰ τι μέρος ἐνθα ἡ κρείττων ὕλη διέσχιστο⁶, καὶ βραχύν τινα μύκητα κατὰ τοὺς φυσικοὺς ἀναδόντος λόγους, ὁ δὲ ἐνθουσιασμοῦ τε πλήρης ἐγένετο καὶ βοῆς ἐνεπίμπλα⁷ τὰ βασιλεία, ὡς τοῦ κρείττονος παραδοξοποιήσαντος ἐπὶ τῷ τύμβῳ τῆς βασιλίδος, ἔν' ἅπαντες γνοῖεν ὅτι ἀγγέλοις ἡ ἐκείνης ψυχῇ συνηρίθμηται· οὐδεὶς μὲν ἠγνοεῖ τὸ πεπραγμένον, σύμπαντες δὲ τὸν ἐκείνου ζῆλον ὑπέτρεφον, οἱ μὲν δεδιότες, οἱ δ' ἀφορμὴν τὸ πλάσμα εὐπορίας βίου ποιούμενοι. Καὶ περὶ μὲν τὴν βασιλίδα τοιοῦτος ἐγνώριστο· τὴν δὲ γε ἀδελφὴν Ἐλένην οὐδὲ τῶν τῆδε μετασταῶσαν μικροῦ δεῖν⁸ ἐγνώκει, οὐδ' εἴ τις εἰρήκει τὴν ἐκείνης μετάθεσιν ἐς τὸ συμπαθέστερον τοῦτον ἐκίνησεν· εἰ⁹ δὲ καὶ ἡ ἐτέρα ἐκείνου

1. χ. ἴδειτο. 2. χ. ὀρέως. 3. χ. μηνιῶ. 4. χ. τύμων. 5. χ. τὴν. 6. χ. διέσχιστο. 7. χ. ἐνεπίμπλαν. 8. χ. δὴν. 9. χ. ἡ.

προαπεληλύθει, ἦν ἀνωθί που ὁ λόγος ἐγνώρισε, κἀν ἐπὶ ταύτης ἐμεμενήκει τῆς διαθέσεως.

Ὁ δὲ γε λόγος τὰς ὑπερβολὰς ἐκείνου κατατιώμενος ἐπ' αὐτὸ δὴ χωρεῖ τὸ κεφάλαιον, φημί δὴ ὃν ἐκεῖνος ναὸν τῷ μάρτυρι Γεωργίῳ καθίδρυσεν, ὃν δὴ πάντα συνέτριψε καὶ ἤφάνικε, καὶ τέλος καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τοῖς συντριβεῖσι προσέθετο· ἤρξατο μὲν οὖν αὐτῷ ἡ ὑπόθεσις | οὐκ ἀπὸ κρείττονος ἀφορμῆς, περὶ ἧς οὐδὲν δεομαι λέγειν· ἐώκει δὲ τὴν πρώτην οὐκ εἰς μέγα προχωρήσειν, θεμελιοὶ γὰρ μέτριοι κατεβέβληντο, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνάλογα πάντα, τό τε ὕψος οὐ πᾶν αἰθέριον· εἶτα δὴ χρόνου διαλυθέντος τινός, ἔρωτές τινες αὐτὸν ὑπεξέκαιον ὥστε πρὸς πάσας τὰς πάποτε γεγούνας ἀμιλληθῆναι οἰκοδομὰς καὶ ταύτας ὑπερβαλέσθαι μακρῶ· περιβόλος γοῦν μείζων ἐκύκλου τὸ τέμενος, καὶ τῶν κρηπίδων αἱ μὲν ἀνερριπτοῦντο καὶ ἀνεχώννυτο, αἱ δὲ αὐθις βαθύτερον κατεχώννυτο, καὶ ἐπὶ τούτοις κιονές τε μείζους καὶ ποικιλώτεροι, καὶ τεχνικώτερα πάντα, καὶ χρυσὸς ὑπαλείφων τὸν ὄροφον, τῶν δὲ λίθων ὅποσαι χλοάζουσιν αἱ μὲν κατεστρώννυτο, αἱ δὲ τοῖς τοίχοις ἡρμόζοντο, καὶ ἄλλη τις ἐφ' ἑτέρα ἐπήνθει, ἢ ἐφ' ὁμοίῳ τῷ χρώματι ἢ ἐναλλάξ παραλλάττουσαι· ὁ δὲ χρυσὸς ἀπὸ τῶν δημοσίων ταμειῶν ὥσπερ ἐξ ἀφθόνων πηγῶν καχλάζοντι ἐπέρρει τῷ ρεύματι.

Ἄλλ' οὐπω τέλος ὁ ναὸς ἐσχῆκει, καὶ αὐθις πάντα ἠλλοιοῦτο καὶ μετετίθετο ¹, καὶ διελέλυτο μὲν αἱ ἀκριβεῖς ἀρμονίαι τῶν λίθων, τοῖχοί τε διερρήγνυτο, καὶ ἀπεστρώννυτο σύμπαντα· ἡ δὲ γε αἰτία, ὅτι ὁ πρὸς τοὺς ἐτέρους ναοὺς ἐκείνῳ ἀγὼν οὐ πάντη κατῶρθωτο, ἀλλὰ πρὸς ἓνα τῶν πάντων ἀμιλληθεῖς τὰ δευτερεῖα ἠνέγκατο· τεῖχος οὖν αὐθις ἕτερον κατεπήγνυτο ², καὶ κύκλος ἀκριβῆς ὥσπερ εἰ κέντρον τὸν τρίτον νεῶν τεχνικώτερον ἴν' οὕτως εἴπομι κατεγέγραπτο, καὶ πάντα λαμπρὰ καὶ αἰθέρια ³· ὁ μὲν

φ. 388.

1. χ. μετατίθετο. 2. χ. κατεπήγνυτο. 3. χ. ἐθέρια.

γὰρ νὰὸς ὡσπερ τις οὐρανὸς χρυσοῖς ἀστράσι πάντοθεν ἐπεποικίλιτο, μᾶλλον μὲν τὸ μὲν αἰθέριον σῶμα ἐκ διαστημάτων κατακεχρῶσται, ἐκεῖνο δὲ ὁ χρυσοῦς, ὡσπερ ἐκ κέντρου βυεῖς ἀφθόνῳ τῷ βρέματι, πᾶσαν ἀδιστατάως ἐπέδραμεν ἐπιφάνειαν · οἰκοί τε περίξ περιδρομοὶ καὶ ἀμφίδρομοι, ἰπήλατα πάντα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐχ ὀρίζοντα, ἀλλ' ἦσαν αἱ ἀκρότητες ἄγνωστοι, καὶ τὰ μὲν δεῦτερα τῶν πρώτων μείζονα, τὰ δ' ἐπὶ τούτοις λειμῶνες ἀνθέων πλήρεις, οἱ μὲν περίξ, οἱ δὲ κατὰ μέσον διήκοντες, ὑδάτων δὲ ἀγωγὴ καὶ φιάλαι ἐκεῖθεν πληρούμεναι, καὶ τῶν ἀλσῶν οἱ μὲν μετέωρον οἱ δ' εἰς τε διάδας¹ καθήμενοι, καὶ λουτροῦ χάρις ἀμύθητος · οὐ² δὴ εἴ τις τὸ μέγεθος ἐπιμέμψασθαι βούλοιτο, εὐθὺς ἀνείργεται τῷ κάλλει καταλαμπόμενος³ · ἐξήρχεσε γὰρ τοῦτο τοῖς τοῦ μεγέθους ζύμπασι μέρεσιν, ὡς ἐθέλειν καὶ εἰς μείζονα ὄγκον οἰκοδομῆσθαι, ὅπως ἡ χάρις ἐπιχυθεῖ τῷ λείποντι · οὐκ ἂν δὲ τις εὐκόλως τοὺς ἔνδοθεν λειμῶνας πάντας συμπεριλάβοι, οὔτε ταῖς ὄψεσιν, οὔτε μὴν ταῖς νοήσεσιν · οὐ γὰρ καὶ τὸ ζύμπαν ὑπερβαλλόντως καλὸν ὡς ἐκ μερῶν συμπεπλεγμένων⁴ καλλίστων, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον καὶ τὰ ἐπὶ μέρους εἰς αὐτὸ ἕκαστον τὸν θεατὴν ἐπισπᾶται, καὶ κατ' ἐξουσίαν τῆς τῶν χαρίτων προκειμένης ἀπολαύσεως οὐκ ἔστιν οὐδὲ μιᾶς εἰς κόρον τυχεῖν · ὑφαρπάζεται γὰρ παρ' ἑκάστου ἡ ὄψις, καὶ τὸ γε θαυμασιώτερον, κἂν τὸ κάλλιστον τῶν πάντων ὀρώης τοῦλάττονος νεοφανὲς ἐπισπᾶσει τε⁵ καὶ οὐδὲ διακρίναι δυνήσει⁶ τί ποτε μὲν τὸ ἐξαίρετον, τί δὲ τὸ μετ' ἐκεῖνο, καὶ αὖθις τὸ μετὰ τοῦτο · εἰ γὰρ καὶ οὕτως⁷ ἔχοι τὰ μέρη, ἀλλ' ἄρκει καὶ τὸ τελευταῖον καλὸν εἰς τελεωτάτην ἀπόλαυσιν · καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις μεθ' ὑπερβολῆς ἕκαστον ἐθχυμάζετο, τὸ μέγεθος τοῦ νεῶ, τὸ ἰσόμετρον κάλλος, ἡ τῶν μερῶν ἀναλογία, ἡ τῶν χαρίτων μίξις καὶ κράσις⁸, αἱ τῶν ὑδάτων ἐπίρροιαι, ὁ περικλείων περίβολος, ἡ λειμωνία ἄνθη, ἡ

1. γρ. δεινδράδας. 2. γ. οὐ. 3. γ. καταλαμπόμενος. 4. γρ. συμπεπλεγμένον. 5. γρ. σι. 6. γρ. δυνήση. 7. γ. οὔτος. 8. γ. μίξεις καὶ κράσεις.

δροσώδης βοτάνη καὶ κατάρρυτος αἰεὶ τοῖς ὕδασιν, αἱ τῶν δένδρων σκιαὶ, ἢ τοῦ λουτροῦ χάρις, καὶ ὡσπερ ἐπὶ πεπερασμένης¹ κινήσεως μηδὲν εἶναι τὸ ἐπέκεινα τῶν ὁρωμένων ἕκαστος ᾤετο. Τῷ δὲ γε αὐτοκράτορι ἀρχαὶ σύμπαντα τῶν μελλόντων κατελογίζετο· ἔμελλε γὰρ τεράστια τινὰ τοῖς γενομένοις ἐπινοήσεσθαι· οὕτως αὐτῷ ἡ γνώμη ἠώρητο· καὶ τὸ μὲν γεγονός, ὅπως ἂν ἐγεγόνει καὶ ὅποιον ἂν τὴν ὥραν διεγίνωσκετο, καταπεφρόνητό οἱ παραυτίκα καὶ κατημέλητο, ὃ δ' ἐνθυμηθεῖη εἰς προσθήκην ἐργάσασθαι, τοῦτο δὴ αὐτὸν ὑπεξέκαιεν καὶ εἰς ἔρωτα τοῦ ἀφανοῦς ἔθειγεν.

Ἐτερογνώμων δὲ τὴν ψυχὴν ὦν καὶ μὴ πάντη ἑαυτῷ ὁμοῖος, τὸ μὲν κράτος αὐτῷ ὀνομαστότατον προεθυμεῖτο ποιήσεσθαι, καὶ μέντοι γε καὶ τοῦ σκοποῦ οὐ πάντη διήμαρτε· τὰ γὰρ πρὸς ἔω τῆς ἡγεμονίας ὄρια πολὺ πορρωτέρω ἐπεποιήκει, οὐ βραχὺ τι μέρος τῆς Ἀρμενίων οἰκειωσάμενος γῆς, καὶ τινὰς ἐκεῖθεν ἡγεμόνας ἐξώσας καὶ τῷ τῶν ὑπηκόων κύκλῳ συντάξας· αὐτίς δὲ πρὸς ἐτέρους² διαπρεσβευόμενος, δέον ἐξ ὑπερυψήλου φρονήματος πρὸς αὐτοὺς φθέγγεσθαι, ὃ δὲ τὴν παρ' ἐκείνων δῆθεν φιλίαν ἑαυτῷ μνηστευόμενος ταπεινοτέρους ἢ προσῆκεν ἐπέστειλε γράμματα. Τῷ γοῦν ἐν Αἰγύπτῳ δυνάστη ὡσπερ ἐξ ἐπίτηδες παρεχώρει τοῦ μείζονος, ὃ δὲ ἄρα κατετρύφα τῆς ἐκείνου ὑφέσεως, καὶ ὡσπερ παλαιστής³ ἐκπίπτων τοῦ κύκλου, οὐκ ἐπὶ τὰς αὐτὰς λαβὰς, ἀλλ' ἐπεξουσίαζε ταῖς ἀντιλήψεσι σοβαρώτερον· πολλάκις γοῦν ἐμοὶ τὰ πρὸς ἐκείνον πιστεύων ἀπόρρητα καὶ ἐπιστέλλειν πρῶτά ττων, ἐπεὶ με ἤδει φιλόπολιν τε ὄντα καὶ φιλορώμαιον, ὑπετίθει πῶς ἂν ἐκὼν εἶναι τοῦτο⁴ μὲν ταῖς ὑφέσεσιν ἀτιμάσω, ἐκείνῳ δὲ τὸ μείζον περιποιησομαι μέγεθος· ἀλλ' ἐγὼ ἐλάνθανον ταῖς περιτροπαῖς τούναντιόν ποιῶν, καὶ ἄλλο⁵ μὲν τὸ φαινόμενον τῷ κρατοῦντι διδοῦς, ἐλλογῶν δὲ πρὸς ἐκείνον καὶ λεληθότως διαφαυλίζων τοῖς ἐνθυμήμασιν·

1. χ. περασμένης. 2. χ. ἐτέρου. 3. χ. πάλαι στής. 4. γρ. τοῦτον. 5. χ. ἄλλω.

ὄθεν ἐπειδὴ τὸ σχῆμα τὸ ἀσαφὲς εἶχεν, αὐτὸς τὰς πρὸς τὸν Λιγύπτιον ἐπιστολάς ὑπηγόρευεν. Ὅπερ δὲ ὁ Κῆφος φησὶν Ἴπποκράτης περὶ τῶν σωματικῶν ἕξεων, ὡς ἐπειδὴν πρὸς ἄκρον αὐξήσωσιν ἐπειδὴ μὴ ἀτρεμεῖν δύνανται, τῷ συνεχεῖ τῶν κινήσεων, ἐπὶ τὸ κάταντες ὀλισθαίνουσι, τοῦτο δὴ αὐτὸς οὐκ ἔπασχε μὲν, ἔπραττε δὲ τοῖς φίλοις, ἡρέμα μὲν μετεωρίζων, ἀθρόον δὲ κατάγων καὶ τάναντία τῶν προτέρων ποιῶν, εἰ καὶ αὐθις, ὥσπερ ἐν παιδιαῖς κύβων, ἐνίους τούτων ἐπὶ τὰς προτέρας μετετίθει ¹ ἀρχάς.

Περὶ τῆς τοῦ Ψελλοῦ ἀπακάρσεως.

Τοῦτο δ' ἐς ² τοῦ λόγου τὸ πρόβλημα ἀρχὴ τις γενήσεται καὶ ὑπόθεσις τῆς ἐμῆς ἐπὶ τὸν ³ κρείττονα βίον μεταποιήσεως· ἐθαύμασαν γοῦν οἱ πολλοὶ, ὅτι ὡς ποτε τὴν κατὰ βραχὺ μοι συναυξηθεῖσαν λαμπρότητα, ὁπότε δὴ καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὑπερβέβηκα βασκανίας, ἀθρόον ἀρθεῖς ἐπὶ τὸν θεϊότερον μετελήλυθα βίον· τοῦτο δὲ μοι πεποίηκε καὶ ἔμφυτός τις ἔρωσ ἐκ πρώτης ἡλικίας τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἐντακεῖς καὶ ἡ ἀθρόα τῶν γινομένων μεταβολή· ἔδεισα γοῦν τὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐμετάβολον ὄρων, ὥσπερ | ἐν πολέμῳ ἄλλον ἐπ' ἄλλω ἀγόμενον καὶ φερόμενον· ἵνα δὲ τὴν περὶ ἐμὲ ζύμπασαν ὑμῖν ἐξιχνιάσω ὑπόθεσιν ἐκ κεφαλῆς τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν διήγησιν.

φ. 389.

Ἐμοὶ φιλίας μὲν ἀφορμαὶ καὶ πρὸς πολλοὺς ἐτέρους γεγῆνασι, μάλιστα δὲ δύο τινὲ ἀνδρεῖς ἐξ ἐτέρων πατρίδων τὴν σεβαστὴν Ρώμην οἰκήσαντε ἐν μέσαις αὐτῶν ἡρπάκασι ταῖς ψυχαῖς· λόγος δὲ τῆς συμφυίας ὁ τῶν μαθημάτων ἐγένετο λόγος· ἀλλ' ἐκείνω μὲν ἦσθην πρεσβυτέρω, ἐγὼ δὲ παρὰ πολὺ ἐκείνων νεώτερος· καὶ εἰ μὴ μετὶ τις αἰτιάσαιτο μηδὲν τῆς ἀληθείας ἐπιέμενον, ἐκείνω μὲν ἐρασταὶ τῆς φιλοσοφίας ἐτύγχανον ὄντε, ἐγὼ δὲ ἐφιλοσόφουν τὰ τελειώτερα· ἐπεὶ δὲ μοι ξυνεγεγόνευσαν, ἐγνωρίσαν πωρ ⁴ ἐπ' ἐμοὶ ἐκά-

1. χ. μετετίθει. 2. χ. δις. 3. χ. τὸ. 4. χ. πω.

τερος τὴν οἰκείαν ψυχὴν, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ αὐτὸς παρὰ ταῖς ἐκείνων ἐγεγόνει, καὶ ἀλλήλων ἐτυγχάνομεν ἐκτρεμεῖς¹. ἐμοὶ δὲ ἄρα ὡσπερ ὁ λόγος ἐγεγόνει πρεσβύτερος, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ἴν' οὕτως εἴποιμι κατὰ τὸ ὅμοιον προύλαβε, καὶ πρώτως ἐκείνων ἐφεστήκειν τοῖς ἀνακτόροις· οὐκ ἀνεκτὸν δὲ ἡγούμενος ἐν οὐδενὶ ἐκείνων ἀποτετμηθῆσαι, τὸν μὲν αὐτίκα τῷ βασιλεῖ προσωκείωσα, τὸν δὲ μετὰ ταῦτα, οὐ γὰρ ἦν ἐκείνῳ βουλομένῳ εὐθὺς προσίεναι τῷ αὐτοκράτορι. Ἐπεὶ δ' ἐντὸς τοῦ βασιλείου βήματος ἐγεγόνειμεν ζύμπαντες καὶ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας εἰς κόρον κατετρυφήσαμεν, ὡσπερ ἔδει τῶν πραγμάτων κατέγνωμεν καὶ οὐ πάνυ τι οἰκείως πρὸς τὴν αἰσθητὴν αὐτὴν λαμπρότητα εἶχόμεν, ἀλλ' ὅπερ ἐβούλετο ἕκαστος, εἰπεῖν μὲν ὤκνει, ἐπὶ δὲ τοῦ στήθους ἔχων εἰς καιρὸν τὴν ἔκφρασιν ἐταμίειε· γίνεται δ' οὖν ἡμῖν ὁ αὐτοκράτωρ ταύτης πρωταίτιος, τὸν ἀρχικὸν ἐκείνος ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐπιβεβηκόσι τροχὸν κινῶν καὶ τούς γε πλείονας ἀποκρημνίζων καὶ κατασπῶν· ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ κύκλῳ ἐνεβέβηκειμεν, ἱκανῶς διεπτόησε μὴ πως ἐπὶ μάλιστα διασείσας τὴν νήτην² καὶ ἡμᾶς ἀπορράξει³ ἐκείθεν, οὐ πάνυ ἀπριζὶ ἐχομένης τῆς ἀντυγος. Αὕτη τῆς κοινῆς μεταθέσεως ἡμῖν ἡ ὑπόθεσις, τοῦτο τὸ πάθος ἐπὶ τὴν κρεῖττονα ζῶην ἡμᾶς μετεσκήνωσεν· ἅπαξ γοῦν ποτε εἰς ταῦτο συνελθυθότες, ὡσπερ ἀπὸ συνθήματος ἕκαστος πρὸς ἀλλήλους τὸ κεκρυμμένον ἐνθύμημα ἐκκαλύπτομεν, καὶ ὡσπερ σπεισάμενοι ἐπὶ τούτοις καὶ ἀειπαγεῖς συνθήκας πεποιηκότες, τὸ μὲν αὐτίκα καὶ ἀθρόον καὶ ζύμπαντας ποιήσασθαι τὴν μεταθεσιν δεόντως ἀνεβαλόμεθα, ἔψεσθαι [δὲ] τῷ προηγησαμένῳ ἡμᾶς καθένα ἀρρήτοις ὄρκους κατεδεσμήσαμεν.

Καὶ πρώτως γε ἡμῶν ὁ μάλιστα ἐπὶ μέγα τῆς τύχης ἀρθεὶς τῆς πρὸς θεὸν πορείας ἀπάρχεται, καὶ οἷος ἐκείνος, στήσας ἐν ἀκριβεῖ βάσει τὴν γνώμην καὶ τῷ θεῷ ἐδράσας τὸ θέλημα, πλάττεται τὴν τῆς μεταποιήσεως πρόφασιν ἀρρώστημα σώματος· εἶτα δὴ

1. χ. ἐκτρεμεῖς. 2. χ. νήτην. 3. γρ. ἀπορρήξει.

καὶ ἀσθημάτων κατὰ βραχὺ γνωρίζει τὸ πάθος τῷ βασιλεῖ καὶ δεῖται μεταποιηθῆσθαι · ὁ δὲ βαρυθυμήσας ἐπὶ τῷ πράγματι τὸ μὲν σύνθημα ἐδεδόκει τῆς μεταθέσεως, ἐπέπληκτο ¹ δὲ τὴν ψυχὴν ὅτι αὐτίκα μέλλει στερηθῆσθαι τοιοῦδε ἀνδρός. Ἐμὲ γοῦν αὐτίκα τὸ γεγονός οὔτε καθεύδειν εἶα, οὔτε ἀναπνεῖν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν προσήκοντα καιρὸν ἀναβαίνειν ² · ἐκείνῳ δὲ συγγενόμενος καὶ πολλοὺς κατασπείσας δακρῶν κρουνοὺς, κἀτήλπισα ὡς αὐτίκα ἐψόμενος · καὶ ὁ μὲν ἕτερον αὐθις πλάσιν σκεψάμενος, ὡς ὁμοῦ ³ τε τὸ σχῆμα ἐπενδυθεῖ καὶ τετυχήκοι θειοτέρας ἰάσεως, οὐδὲν ἀναμείνας εὐθὺς ἀπαίρει πρὸς τὸ θεῖον ὄρος τὸν Ὀλυμπον.

Ἐγὼ δὲ παράδειγμα ἐκείνον θέμενος τῆς ὁμοίας μεταποιήσεως, ἥπατός τε πόνους ⁴ εὐθὺς σιγήπτομαι καὶ καρδιαγίαν δεινὴν, τό τε φρονοῦν μεταπλάττω, καὶ ὡς ἐφεστηκόσι τοῖς πράγμασι τῶν ψυχῶν διαλεγόμενος ἦν, καὶ τὴν φωνὴν ⁵ ἐπέχων τοῖς δακτύλοις τὴν τῶν τριχῶν τομὴν ἐσχημάτιζον · ἀγγελίαι γοῦν εὐθὺς τῆς ἐμῆς ἐντεῦθεν ἐκδημίας πρὸς τὸν κρατοῦντα ἐφοίτησαν, καὶ ὡς δυσθανκτῶ μὲν καὶ βεβᾶπτισταί μοι τῷ πάθει τῆς συμφορᾶς ἡ ψυχῇ, ἐπεὶ δὲ τὸ φρονοῦν ἀνενέγκω, τῆς κρείττονος ἐρῶ καὶ ὑψηλοτάτης ζωῆς · ὁ δὲ πρὸς μὲν τὴν τοῦ πάθους ἀγγελίαν πλέον ἢ τὸ ἐμὸν ἠδύνατο ⁶ σχῆμα, κατενεχθεὶς ἔκειτο, τό τε πρῶτον ἀπολοφουράμενος καὶ βύθιόν τι στενάξας, ὅτι μοι ἐν ἀμφιβόλῳ τὰ τῆς ζωῆς ἔκειτο. Ἢ γὰρ τοῦ στερηθῆσθαι μοι προσδοκία μάλιστα τοῦτον ἐκύμαινε, ἦρα γὰρ μου τῆς γλώττης δεινῶς, τί γὰρ δεῖ μὴ τὰ ληθῆς λέγειν; καὶ εἰ δεῖ τι μικρὸν τῇ τῆς φύσεως ἐπιτηδειότητι ἐγκαυχῆσασθαι, παντοδαπῶς ἐγεγόνειν ἐκείνῳ, φιλοσόφως μὲν ὡς οἶόν τε βιοῦς, τεχνικῶς δὲ πρὸς ἐκείνον μεθαρμοζόμενος · προσκορῆς γὰρ ὢν πρὸς ἅπερ ὄρητο, ἐζήτει μεταβολὰς, ἀπὸ τῆς ὑπάτης ὁ δὲ φασὶ καταπίπτων ἐπὶ τὴν νήτην, ἢ καὶ τὴν σύγκρασιν ἄμφω βου-

1. χ. ἐπέπληκτο. 2. γρ. ἀναμείνειν. 3. χ. ἐμοῦ. 4. χ. πόνος. 5. χ. φωνὴν. 6. γρ. ὠδύνητο.

λόμενος· διὰ ταῦτα νῦν μὲν ἐφιλοσόφουν αὐτῷ περὶ τε τοῦ πρώτου αἰτίου διαλεγόμενος καὶ τοῦ παντοδαποῦ καλοῦ, ἀρετῆς τε περὶ καὶ ψυχῆς, δεικνὺς τί μὲν τὸ ὀρώμενον ταύτης τῷ σώματι, τί δὲ τὸ δίκην φελλοῦ ἀκρόπλου ἐπιθιγγάνον τῇ πέδῃ, οἷον ἄρτημα¹ κορυφαῖον τῷ κούφῳ πτερῷ μένον ἐφ' ἑαυτοῦ μόνον καὶ μὴ συμπιεζόμενον τῷ δεσμῷ. Ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἴδοιμι τοῖς τοιοῦτοις ἀπρ-κναίοντα λόγοις καὶ πρὸς τὸ θυμηρέστερον βέποντα, τὴν ῥητορικὴν μεταχειριζόμενος λύραν ἀρμονία τε λέξεως ἐκείνον κατέθειλον, καὶ τοῖς ἐκείνης ρυθμοῖς ἐπὶ διάφορον ἰδέαν ἀρετῆς, συνθήκης, καὶ τῶν σχημάτων [οἷς] ἢ ἐκείνης ἀφώρισται δύναμις, οὐδὲ τῷ πιθανῷ μόνον ψεύδει² καὶ τῷ πρὸς τὰς ὑποθέσεις ἀμφιρρεπεῖ ἐγκαλλωπίζεται, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἄπτεται μούσης, καὶ ταῖς μὲν ἐννοίαις φιλοσοφεῖ, ἀνθεὶ δὲ τῇ καλλιπεῖα τῶν λέξεων καὶ τὸν ἀκροατὴν διχθὸν ἑαυτῆς ἐξαρτᾷ, διαρθροῖ τε τὰ νοήματα, μὴ συγχέουσα ταῖς ἐπιπλοκαῖς, ἀλλὰ μερίζουσα τε καὶ διαιρουσα καὶ ἥρεμα πωσ ἐπανήγουσα, τό τε δεινὸν αὐτῆς, οὐ συγκεχυμένον, οὐδ' ἀσαφές, ἀλλ' ἀρμόζον τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασι, κἂν ἀφελῶς εἴποι τις, καὶ μῆτε περιόδοις μῆτε³ πνεύμασι χρῆσαιτο· ταῦτα δὲ πάντα δεικνὺς εἰς ἔρωτα τῆς τέχνης ἐκίνουν· εἰ δὲ γε βασκαίνοντα τοῦτοις ἴδοιμι, μεταβαλὼν αὖθις ἀπολωλέναι τέ μοι τὴν μνήμην ὧν ἐγίνωσκον ἐσκηπτόμην, καὶ μικροῦ δεῖν τὸ τοῦ Ἑρμογένους παθεῖν, σβεσθείσης μοι τῆς θερμότητος τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς ποιότητος.

Τούτων οὖν ἐκείνος ἀκριβῶς μεμνημένος, οὐδ' ὅπωςτιοῦν μοι ἐδί-
 ηου φιλοσοφεῖν, οὐδὲ τὴν ζωὴν μεταθεῖναι, ἀλλὰ πρῶτα μὲν |
 ἐπιστολαῖς πρὸς με ἐχρήσατο καὶ ἀνδρῶν γενναίων ἀποστολαῖς,
 ἀνεῖρξάι με προθυμούμενος τοῦ βουλήματος, ἀνενεγκεῖν τέ μοι αὐ-
 τικά τῆς νόσου κατεπηγγέλλετο καὶ μείζονος ἀξιώσαι λαμπρότη-
 τος· τὰς δὲ γε ἐπιστολάς οὐδὲ νῦν ἀδακρυτὶ ἀναγνῶναι δεδύνημαι,

φ. 390.

1. χ. ἄρτυμα. 2. χ. ψεύδη. 3. χ. μήται.

ὄφθαλμόν τε γὰρ ἀπεκάλει καὶ ἴαμα τῆς ἐκείνου ψυχῆς, σπλάγγνον τε καὶ φῶς καὶ ζῶην, καὶ παρεκάλει μὴ τετυφλῶσθαι· ἀλλ' ἐγὼ ἐξεκεκῶφειν πρὸς ἅπαντα· ἦρει γὰρ με μᾶλλον ὁ προλαβὼν καὶ τὴν κρείττω προαρπάσας ζῶην. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἡμέρου πειθοῦς ἀπαγνώκει, τὴν κερδάλην ἀφείς τὴν λεοντὴν ἐπενδύεται καὶ μοι ἐπανατρέπει τὸ ρόπαλον, ἐμπρῆσαί τε ὄμνυσιν αὐτίκα μετὰ τῶν συμβούλων τῆς μεταθέσεως, καὶ πᾶσαν ὑπενεγκεῖν συμφορὰν οὐκ ἐμοὶ μόνῳ, ἀλλὰ ξύμπαντι [τῷ] γένει. Ἐγὼ δὲ ὡσπερ ἐπαγγελίαν χρηστοτέρων τὰ ἠπειλημένα δεξιόμενος, ἐπὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας κατῆρα λιμένας, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος κάλυμμα τῆς ἐν αἰσθήσει ζωῆς ἀποτέμνομαι· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος τὴν τομὴν ἠκηκόει, οὐ μνησικακεῖ μοι τῷ πράγματι, ἀλλ' εὐθὺς πρὸς ἐτέρας ἐπιστολάς μεθαρμόζεται, καὶ κατασπάζεται με μᾶλλον τὴν πνευματικὴν ζῶην ἀσπασάμενος, καὶ πρὸς τὴν μετάθεσιν ῥώννυσι· καὶ διαβάλλει μὲν τὴν λαμπρὰν καὶ ποικίλην ἐσθῆτα, ἐπαινεῖ δὲ τὸ τριβώνιον καὶ στεφανοῖ νικητικῷ διαδήματι, ὅτι κρείττων πάσης ἐγεγόνειν πειθοῦς. Ἀλλὰ τῶν περὶ ἐμὲ λόγων ἄλλισ, οὐ γὰρ ἐμαυτὸν ἐβουλόμην ἐγκαταστῆσαι τῇ ἰστορίᾳ, ἀλλ' αἱ τῶν λόγων ὑπεκδρομαὶ πρὸς τοῦτό με παρήνεγκαν βίας· ἦν δὲ γε τὸ ὠθῆσάν με πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἢ τοῦ κρατοῦντος ταχεῖα τῆς γνώμης μετάθεσις, ἦν ἡμεῖς δεδοικότες τὴν κρείττονα ζῶην τῆς χείρονος ἠλλαξάμεθα, τὴν ἀκύμαντον τῆς συγχυτικῆς τε καὶ ταραχώδους.

Ἐπεὶ δὲ τῆς ἀφ' ἡμῶν παραμυθίας ὁ αὐτοκράτωρ ἐστέρητο καὶ λογικὴν οὐκ εἶχεν ἔτι κιθάραν τὴν θέλγουσαν, ἐπὶ τὰς ἐν αἰσθήσει πάλιν κατέφυγε χάριτας· μέσου γοῦν λειμῶνος καρποῖς παντοδαποῖς βρίθοντος κολυμβήθραν διορύττει βαθεῖαν, καὶ τὴν περὶ τὸ χεῖλος περίμετρον ἀπισώσας τῇ γῇ, ὑδάτων ἐπ' αὐτὴν ἐποχετεύει ῥόας· εἰ γοῦν τις μὴ προεγνώκει ὡς κατὰ μέσον ὁ λειμῶν διώρυκτο, εἶτα δὴ προῆει ἀπροόπτως ὡς μήλου ἢ ὄχνης δρεψόμενος, ἀπερριπτεῖτο κατὰ τοῦ ὕδατος καὶ δὺς κατὰ τοῦ βάθους ἐπελα-

φρίζετό τε αὔθις καὶ ἐπενήχετο ¹, καὶ τὸ γινόμενον ἄθυρμα τῶ αὐτοκράτορι ἦν. Ἴνα δὲ μὴ μέχρι παιδιᾶς τὰ περὶ τὴν κολυμβήθραν αὐτῷ σταίη, καὶ χαρίτων οἶκον ποιεῖ καὶ περικυκλοῖ ² εὐ μάλα τὸ ὑποκείμενον· εἶτα δὴ πολλάκις τῆς ἡμέρας τῶ θερμῷ ἐπινηχόμενος ὕδατι, ἐξιὼν τε καὶ εἰσιὼν λανθάνει πληγὴν ἐξ ἀέρος ἐπὶ τὴν πλευρὰν εἰσδεξάμενος· καὶ τὴν μὲν πρώτην οὐ πάνυ τι αὐτὸν τὸ βέλος ἐπέπληττε, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν ἰὸν ἐπεχεύον τοῖς σπλάγγνοις νέμεται τὸν ὑπεζωκότα. Καὶ τοῦ βιώσσεσθαι ἀπογνοὺς, ἔκειτο γὰρ ὥσπερ ἱερεῖον ἄρτι τεθειμένον ³ καὶ δυσθανατῶν, οὐ πρὸς τὴν βασιλίδα Θεοδώραν τὴν περὶ τοῦ κράτους σέβιν ποιεῖται, ἀλλὰ κρύψας ἐκείνη τὸ βούλευμα ἐν ἀπορρήτοις ἐζήτει τὸν βασιλεύσοντα· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν τὸ σκέμμα λαθεῖν, ἀγγέλλεται τῇ Θεοδώρα τὸ βούλευμα· ἡ δὲ αὐτίκα σὺν τοῖς περὶ αὐτὴν κρείττοσιν εἰς ὀλκάδα ἐμβᾶσα βασιλεῖον, ὥσπερ ἐκ κυμάτων εἰς τὰς τῶν ἀνακτόρων αὐλὰς ἀνανήχεται, ἐκεῖσέ τε γενομένη πᾶσαν ἐφ' ἑαυτῇ δορυφορίαν ἐφέλκεται· ἡ τε γὰρ πορφυρὶς ὑφ' ἧς ἐσπαργάνωτο, τό τε ἡμερον τῆς ψυχῆς καὶ ἡ πάθη τῆς προτέρας ζωῆς πάντα τοῖς πᾶσιν ἠδύνατο. Δεινοπαθεῖ τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ πρὸς τίθησι τὸ ἀλγεῖν· ὡς δ' οὐκ ἦν οὔτε τῆς νόσου ἀνενεγκεῖν, οὔτε βουλὴν συνετωτάτην βουλεύσασθαι, βαπτίζεται παραυτίκα τὸν λογισμὸν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μύσας καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν γλῶτταν ἐπεπλάνητο, εἶτα δὴ βραχὺ τι ἀνενεγκῶν καὶ γνοὺς ὅπη κακοῦ ἐτύγγανεν ὦν, ἀφῆκε βαρυθυμῶν τὴν ψυχὴν.

Βασιλεὺς μὲν οὖν Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος δύο πρὸς τοῖς δέκα τῇ βασιλείᾳ ἐπιβιούς ἔτη, οὕτω δὴ τελευτᾷ τὸν βίον, πλείστα μὲν εὐδοκιμηκῶς ταῖς πολιτικαῖς πράξεσιν, οὐκ ἐλάττω δὲ κἂν τοῖς ἡθεσιν ἀφείς παραδείγματα τοῖς ἄριστα βιοῦν ἐθέλουσιν· εἰ γὰρ τις αὐτῶν ⁴ ἀφέλοι τῆς ὀξείας ῥοπῆς, τό γε λειπόμενον ἀπάντων ἀνθρώπων ἐγεγόνει φιλανθρωπότερος· ὅθεν δὴ καὶ ὁ περὶ αὐτὸν λόγος

1. χ. ἐπεχνήχετο. 2. χ. περικυλοῖς. 3. γρ. τεθυμένον. 4. γρ. αὐτὸν.

δοκεῖ πως ἑαυτῷ ἐναντιοῦσθαι, μεταβαλλόμενος ἐκείνω καὶ συμπεριτρεπόμενος, σύγκειται δὲ ἀληθῶς, οὐ ῥητορικῶς πρὸς ἐκεῖνον ἀφομιούμενος καὶ συμπαθαινόμενος οἷον τῷ βασιλεῖ.

Περὶ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς βασιλίδος Θεοδώρας.

Ἐπεὶ δὲ τὸν βίον οὗτος ἀπέλειπεν ἐς¹ τὴν τοῦ Κωνσταντίνου παῖδα Θεοδώραν τὸ κράτος ἐπένευσεν· ἐπίδοξος δὲ πᾶσιν οὔσα ὡς ἐγκαταστήσῃ² τὸ κράτος ἡγεμονικῶ ἀνδρὶ καὶ γενναίῳ, αὕτη παρὰ τὰς πάντων γνώμας τε καὶ προσδοκίας τὴν αὐτοκράτορα Ρωμαίων ἀρχὴν ἑαυτῇ³ ἀνατίθησιν· εἰδυῖα γὰρ ὡς οὐδὲν οὕτως ἐπιλησμονέστατον χρῆμα, ὡς ἄνθρωπος ὑφ' ἐτέρου βασιλεύειν λαχὼν, μᾶλλον δὲ περὶ τὸν εὐεργετικώτατον ἀγνωμονέστατος⁴, καὶ τοῦτο ἐξ ἑαυτῆς τε καὶ τοῦ προτέρου καὶ τῶν περὶ τὴν ἀδελφὴν παραδειγμάτων εἰς βεβαίωσιν δόξης ἔχουσα, οὐδένα τῶν πάντων ἐβούλετο τοῖς βασιλείοις ἐγκαθίσει θρόνοις, ἀλλ' αὕτη⁵ τῶν πάντων κατάρχουσα τὴν τοῦ κράτους ἀμέριστον ἰσχὺν ἐκληρώσατο· ἐπερρώνηον δὲ ταύτην πρὸς τὸ τοιοῦτον βούλευμα καὶ τὸ περὶ ἐκείνην θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον, ἄνδρες ἐκ πολλοῦ τὰς βασιλείους πράξεις καὶ τὴν τῶν ὄλων διοίκησιν ἐπιστάμενοι. Ἐνθεν τοι καὶ ἀπερικαλύπτως ἡ βασιλὶς αὕτη τοῖς ὄλοις ἐνεξουσίαζεν, ἑαυτὴν παρρησιαστικώτερον ἀβρηνώσασα καὶ μὴ δεηθεῖσα παραπετάσματος· ἐωρᾶτο γοῦν ἀρχαιρεσιάζουσα καὶ ἀπὸ τῶν σκήπτρων σοβαρᾶ τῇ φωνῇ θεμιστεύουσα, ψηφηφοροῦσά τε καὶ διαιτῶσα, καὶ τὰ μὲν ἐπιστολαῖς, τὰ δὲ ἐξ ἐπιπέδου θεσπίζουσα, καὶ τὰ μὲν εὐ ἰεῖσα⁶, τὰ δὲ ἀποτομώτερον προαγγέλλουσα.

Ἔθους δὲ ὄντος Ρωμαίοις ἐν ταῖς τῶν κρατούντων διαδοχαῖς διανεμήσεις ἀξιωμάτων γίνεσθαι τῷ τε πολιτικῷ γένει καὶ ταῖς τῶν

1. χ. αἰς. 2. χ. ἐγκαταστήση. 3. χ. ἑαυτῷ. 4. χ. ἀγνωμονέστατον. 5. χ. αὐτῇ. 6. χ. εὐφ' ἰεῖσα.

στρατιωτῶν τάξεις, αὐτῇ τούτων τὸν νόμον ὑπερβᾶσα ἐπετείκει τὸ πλῆθος μὴ ὑπερβῆναι· διείλεκτο γὰρ ζύμπασι μὴ νῦν πρώτως ἦφθαι | τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς, μηδὲ διάδοχον γενέσθαι τοῦ κράτους, ἀλλ' ἐκ πατρὸς εἰληφυῖα τὸ πρότερον ἐπεισάχτους διεσπᾶσθαι ἀρχαῖς, εἴτ' αὐθις τοῦ συμφοῦς ἀψασθαι· ἔδοξε γοῦν πιθανῶς πρὸς τὸ πλῆθος ἀπολογήσασθαι, καὶ τέως τεθηγμένοι τὴν γλώτταν ἡσύχασαν ζύμπαντες. Ὅτι μὲν οὖν ἀπρεπὲς ἔδοξε ζύμπασιν ἐξ ἀρρενωποτέρου φρονήματος ἐκθηλυθῆναι τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν, καὶ μὴ οὕτως ὦντο, ἀλλὰ τοιοῦτον τό γε φαινόμενον ἦν· ἦν¹ δέ τις τοῦτο μόνον ἐξέλοι τοῦ πράγματος, τό γε καταλειμμένον εὐθύ² τε καὶ μεγαλοπρεπὲς ἐγεγόνει τὸ κράτος, καὶ οὔτε τις τῶν πάντων ἐπέβουλεσε τῇ ἀρχῇ, οὔτε τῶν ἐκεῖθεν καταπεφρονῆκει λόγων τε καὶ δογμάτων, τὰ τε παρὰ τῶν ὠρῶν τοῖς πᾶσιν ἀπήνητησεν εὖ, καὶ ἡ τῶν καρπῶν φορὰ εὐθηνούσα, ἔθνος τε οὐδὲν τῶν πάντων οὔτε λαθὼν τὰ Ρωμαίων ἐλήϊσατο καὶ ἐλήστευσεν, οὔτε προηρήκει τὸν πόλεμον· διηρέθιστο δὲ οὐδὲν μέρος τῆς πολιτείας, ἰσότητος ἐν πᾶσι φυλαττομένης.

Ὁ μὲν οὖν χρόνος αὐτῇ τῆς ζωῆς μακρὸς τις τοῖς πολλοῖς ἐψηφίζετο, καὶ πλεόν τῆς συνήθους ζωῆς· ἡ δὲ ἄρα οὔτε τὸ σῶμα πάνυ ἐκάμπτετο, καίτοι προμήκης τὴν ἡλικίαν τυγχάνουσα, οὔτε δέον πονῆσαι ἢ μακρότερον διαλέξασθαι ἐνδεῆς τὴν γνώμην ἐτύγχανεν οὔσα· ἀλλὰ τὰ μὲν προλαμβάνουσα, τὰ δ' αὐτομάτως ἐνθυμουμένη ἄρκοῦσαν εἶχε πρὸς τὴν διάρθρωσιν τούτων καὶ τὴν τῆς γλώττης περιβολὴν.

Τῶν δέ γε πραγμάτων δεομένων ἀνδρὸς γενναίου καὶ τὰς τε πολιτικὰς πράξεις εἰδότες, τοῖς τε βασιλείοις³ ἐπιστολάς ἀκριβοῦντος, τῶν μὲν περὶ αὐτὴν οὐδενὶ ταύτην τὴν τάξιν ἐπίστευεν, εἰδιῶ ὡς τάχιστα οὗτος περιτραπήσεται βασιλείας ἀφορμῇ τοῖς ὁμοσίοις προκειμένος· ζητοῦσα δὲ τῶν⁴ ἀπὸ τῆς βουλής τὸν ἄριστον,

1. χ. ἦν. 2. χ. εὐθύς. 3. γρ. τὰς τε βασιλείους. 4. χ. τὸν.

τούτου μὲν διημαρτήκει, ἐφίστησι¹ δὲ ταῖς διοικήσεσιν οὐχ ὄν ὁ λόγος οὐδ' ἡ εὐγλωττία πάλαι ἔδειξεν, ἀλλὰ τὸν² εἰδέναι σιγᾶν καὶ ὄραν πρὸς τοῦδαφος, καὶ μῆτε πρὸς ἐντεύξεις ἐπιτήδειον εἶναι. μῆτε πρὸς ἄλλο τι τῶν οἷς πολιτικὸς ἀνὴρ χαρακτηρίζεσθαι εἴωθεν, ἐπὶ τῆς σεμνοτέρας μετέστησεν³ ὑπολήψεως· οἱ γὰρ τοὶ βασιλεῖς τῷ καλλίονι μέρει προσμένουσι⁴ τοὺς ἦττον ἀγχιστρόφους, εἰ σεμνοὶ εἶεν, ἢ τοὺς εὐστρόφους τὴν γλώτταν καὶ τελεωτάτους τὴν παιδείουσιν, εἰ πολιτικώτερον τὸ ἦθος κατεκληρώσαντο· ἀλλ' ἐκείνω γε τῷ ἀνδρὶ καὶ μοῖρᾶ τις ἀπενεμήθη τῆς περὶ τοὺς λόγους ἕξεως, καὶ μᾶλλον γε ἡ χεὶρ ἢ ἡ γλώττα πρὸς τοῦτο ἡδύνατο· εὐστρόφως μὲν γὰρ οὐδὲ μιᾶς εἶχε, τῇ δὲ γε χεὶρι μᾶλλον ἀπετέλει, καὶ ἦν ἐντεῦθεν μόνος σοφός· εἰ γὰρ ἐπιχειρήσειε καὶ τῇ γλώττῃ τὴν ἐπιστήμην ἐνδείξασθαι, τούναντίον ἐδίδου νοεῖν τοῖς ἀκούουσιν· οὕτω πάνυ σαφῶς⁵ καὶ ἀγλευκῶς εἶχε τῆς διαλέξεως.

Οὗτος γοῦν ὁ ἀνὴρ τὸ ἄχθος τῶν βασιλικῶν διοικήσεων κατωμαδὸν ἀράμενος, φορτικὸς ἔδοξε τοῖς πολλοῖς· τοῦ γὰρ πολιτικοῦ ἦθους, ὡς ἔφην, ἐστέρητο· ὅθεν οὔτε χαριέστατος ὦν, οὔτε τοῖς προσιοῦσι δεξιῶς ὁμιλῶν, ἀλλ' αἰεὶ καὶ πᾶσι τὸ τραχὺ τοῦ ἦθους ἐπιδεικνύμενος, καὶ πᾶσαν ἀποστρεφόμενος ἐντεύξιν, καὶ εἰ μὴ τις εἴποι τὸ ἄρθρον τῆς ὑποθέσεως, ἀλλά τι καὶ προοιμιάσαιτο, βαρυθυμῶν καὶ δεινοπαθῶν ἀπεχθής⁶ σύμπτασιν⁷ ὄπτο, καὶ οὐδεὶς προσιέναι ἐβούλετο, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη. Ἐγὼ γ' οὖν τὴν στάθμην τῆς τοιαύτης γνώμης θαυμάζω μὲν, αἰῶσι μὲν ἀλλ' οὐ χρόνοις πρόσφορον ἡγῆμαι καὶ βίῳ τῷ μέλλοντι, ἀλλ' οὐ τῷ ἐφεστηκότη· τὸ γὰρ ἀπαθὲς πάντη καὶ ἀθελκτον ὑπὲρ πάσας τὰς σφαίρας τίθεμαι καὶ ἔξω τῆς περιοχῆς τοῦ παντός· ὁ δὲ γε μετὰ σώματος βίος, ἄτε πλητικώτερος⁸, ἀρμοδιώτερος τοῖς παροῦσι καιροῖς, μᾶλλον δὲ τῷ σωματικῷ βίῳ τὸ πάσχον κατάλληλον τῆς ψυχῆς· τρεῖς γὰρ με-

1. γρ. ἐφιστᾶσα. 2. χ. τὸ. 3. χ. μετέστησαν. 4. γρ. προσμένουσι.
5. γρ. ἀσαφῶς. 6. χ. ἀπαχθής. 7. χ. συμπτᾶσιν. 8. γρ. πολιτικώτερος.

ριδας ταῖς τῶν ψυχῶν προσαρμύζω κατανοῶν καταστάσεις, τὴν μὲν ὅταν αὐτὴ βιώῃ καθ' ἑαυτὴν, ἀπολυθεῖσα τοῦ σώματος, ἀτενῆ τε καὶ οὐ πᾶν τὸ ἐνδόσιμον ἔχουσαν, τὰς δὲ γε λοιπὰς μερίδας τῶ μετὰ σώματος αὐτῆς βίῳ κατείληφα· εἰ μὲν γὰρ τὴν μέστην στάσα ζωὴν μεγαλοπαθῆς τε καὶ πολυπαθῆς, ὡσπερ ἐν κύκλῳ τὸ ἀκριβῆς κέντρον αἰροῖτο, τὸν πολιτικὸν ἀπεργάζεται ἄνθρωπον, οὔτε θεία τις ἀκριβῶς γενομένη ἢ νοερά, οὔτε φιλοσώματος καὶ πολυπαθῆς· εἰ δὲ ταύτης παρατραπήη τῆς μεσότητος, καὶ μάλιστα προχωροῦσα τὴν πρὸς τὰ πάθη κατάντη βιώῃ ζωὴν, τὸ ἀπολαυστικὸν ἀποτελεῖ καὶ φιλήδονον· εἰ δὲ τις τῶν πάντων ὑπερκαλύψει δυνηθείη τοῦ σώματος καὶ τῆς νοεράς ἐπ' ἄκρον σταίη ζωῆς, τί κοινὸν αὐτῶ καὶ τοῖς πράγμασιν; ἐξεδυσάμην γὰρ φησιν ἡ Γραφή, τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσωμαι αὐτὸν; ἀναβήτω γὰρ ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν καὶ μετέωρον καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων στήτω, ἵνα φωτὶ καταλάμπωιτο μείζονι, ἀπότροπον ἑαυτὸν καὶ ἀπότροπον τοῖς ἀνθρώποις κατέστησεν· εἰ δ' οὐδεὶς τῶν πάντων τῆς φύσεως τοσοῦτον κατεκαυχῆσατο, εἰ πολιτικὰς ὑποθέσεις τυγλὸν οὗτος πιστευθείη, πολιτικῶς μεταχειρίζεσθαι τὰ πράγματα, μὴδὲ ὑποκρινέσθαι τὴν τοῦ κανόνος εὐθύτητα· οὐ γὰρ πάντες πρὸς τὴν ἰσότητα τῆς στάθμης ἀπληκρίβωθησαν· ὅθεν εἰ τὴν λόξωσιν παραιτήσαιτο, ἀπώσατο καὶ τὸ ἐπόμενον ταύτη εὐθύς.

Διὰ ταῦτα γοῦν κἀκεῖνος ἐν ἀφιλοσόφοις φιλοσοφῶν πράγμασιν, οὐ φιλόσοφος, ἀλλὰ μιμούμενος φιλόσοφον ἐνδοξον¹. Ἴνα δὲ ἐν πᾶσι μέρεσι τοῦτον παραθεωρήσωμεν, ἀλλοιότερός πως ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν ἐδόκει πράγμασι· πολυτελής τε γὰρ τὴν διαίταν καὶ μεγαλοπρεπῆς ἐτύγχανεν ὢν, ἐλευθερίος τε τὴν γνώμην, καὶ χρημάτων ἀδώρητος²· εἰ δὲ τις τούτῳ συνεστιώμενος, ἱλαρὸν ἐδείκνυ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπ' ὀνεικτ' ἔτοιμα³ χεῖρας ἰαλλε, τοῦτο δὴ τὸ τῆς ποιήσεως, τῶν τε παρακειμένων ἀπληστότερον ἄφθοιτο, στω-

1. γρ. ἐδοξεν. 2. γρ. ἀδώρητος. 3. χ. ὀνεικτ' ἔτοιμα.

μύλλοιτό τε καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνύοιτο χάριν, πρὸς τρόπου ἐκείνῳ ἐτύγχανεν ὦν, ἀλλ' αὖθις μεταβαλὼν, οὐδὲν ἤττον ἐπὶ τὸ σύνθηδες μετετάττετο. Ἐβούλετο δὲ μηδένα οἱ ἄλλων συμμετέχειν τῶν διοικήσεων, ὁ δὲ λόγος οὗτος αὖθις ἐμὲ παρεισκυλήσει ¹ τῇ ἱστορίᾳ.

Ἐτύγχανον μὲν γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ τοῦ τῆς Θεοδώρας κράτους μεταταξάμενος πρὸς τὴν κρείττω ζωὴν· ἐντεῦθεν γὰρ, ἐπεὶ πρὸ βραχέος τινὸς καιροῦ τῆς τοῦ Μονομάχου ἀποδιώσεως τὸ θεῖον ἐνε-
 φ. 392. δύθην σχῆμα, κατεμαντευόντό μου τῆς γνώμης πολλοὶ, ὡς εἰδείην |
 τε τὸν καιρὸν καὶ διὰ ταῦτα μεταλλαξαίμην· οἱ γὰρ τοι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων κρείττονός με ἢ πέφυκα τιμῆς ἀξιούσι· καὶ ἐπειδὴ γεωμετρίας ἠψάμην, οἶονταί με τὸν οὐρανὸν καταμετρεῖν δύνασθαι· ἐπεὶ δέ τι καὶ τῶν περὶ τὴν σφαῖραν κατανενόηκα, οὔτε φάσεων ἀποστεροῦσιν, οὔτε τῆς ζωηφόρου λοξώσεως, οὐκ ἐλλείψω, οὐ πανσελήνων, οὐ τῶν κύκλων, οὐ τῶν ἐπικύκλων, ἀλλὰ καὶ ἐκ χειρὸς ἀπώσάμενον τὰ βιβλία αὖθις με ἀξιούσι προλέγειν· ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τὸ γενέθλια λογικὸν ² μέρος προσένευκα, ὡς τι τῶν ἐκείθεν λήρων ἐπίστασθαι (τὸ γὰρ τοι τῆς διδασκαλίας σχῆμα καὶ τὸ τῶν ἐρωτῶντων διάφορον ἐπὶ πᾶσαν ἐπιστήμην προήγαγεν), οὐδένα πω δύναμαι ἀπώσασθαι τῶν περὶ τούτου πεύσεων καὶ ὀχλήσεων· ἐγὼ γὰρ προσαρμόσκι μὲν πᾶσι τοῖς τοῦ λόγου μέρεσιν ἀνωμολόγημαι, οὐδὲ μιᾷ δὲ τῶν ἀπειρημένων τοῖς θεοσόφοις κατεχρησάμην ἐπιστημῶν, ἀλλ' οἶδα μὲν τὸν κληρὸν τῆς τύχης καὶ τὸ κακοδαίμονημα, οὐ πιστεύω δὲ τοῖς ἐντεῦθεν τούτοις καὶ σχήμασι τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην περιάγεσθαι πράγματα· ἀλλ' ἐρώσω ὅσοι τὴν πνευματικὴν ζωὴν ὑφίστανουσι καὶ νέοις τισὶ θεοῖς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην διδόασι· καταμερίζουσι γὰρ τὴν περὶ ἡμᾶς ζωὴν, καὶ ἀπόλυτον ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ γεννώσιν τε καὶ κατάγουσι, τὰς δὲ γε ἀλόγους ζωὰς τῶν ἄστρον ἀποκυύσκοντες καὶ τῶν τοῦ παντὸς μερίδων τοῦ σώματος προεγκατοικίζουσιν, εἶτα δὴ ταῦταις

1. γρ. παρεισκυλήσει. 2. χ. γενέθλια λογικόν.

τὴν λογικὴν ἐγκεντρίζουσι ζωὴν. Τὸ μὲν οὖν εἶδέναι ταῦτα, μὴ τίθεσθαι δὲ ταῖς δόξαις οὐδεὶς ἂν εὖ φρονῶν αἰτιάσαιτο· εἰ δὲ τις τὴν ἡμετέραν παιδείαν ἀφείς ἐπ' ἐκεῖνα μεταθήσει τὴν γνώμην οἰκτίσαιτ' ἂν τις τοῦτον τῆς περιττοτέρας παιδείσεως· ἔμοι δὲ, ἵνα τάληθες εἴποιμι, οὐδ' ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος τὴν ἀποστροφὴν τούτων δεδῶρηται, ἀλλὰ μέ τις θειότερα κατέσχηκε δύναμις, καὶ οὔτε συλλογισμῶν ἐπαῖω, οὔτε μὴν ἀποδείξεων ἄλλων, ἀλλὰ τὸ καταβιάσαν μείζους καὶ γνωμονικωτέρας ψυχὰς πρὸς τὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου παραδοχὴν ἐμὲ πιέζον ἀνάγει πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου λόγου πίστιν τε καὶ βεβαίωσιν· ὅθεν μοι¹ ἡ μήτηρ τοῦ λόγου καὶ ὁ ἀπάτωρ ἐκεῖνος υἱός, τὰ τε περὶ ἐκεῖνον πάθη, καὶ ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν ἄκανθα², ὅ τε κάλαμος καὶ τὸ ὕσωπον, καὶ ὁ ἐφ' οὗ τὰς χεῖρας ἠπλώκει σταυρός, τὸ ἐμὸν σεμνολόγημά τε καὶ καύχημα, εἰ καὶ παρήλλαξα ταῖς πράξεσι τὸ πρὸς τὸν λόγον ἀνάλογον.

Ἄλλ' ἐπανιτέον αὐθις ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ λόγου τάξιν καὶ μεταχειρίσιν· ἐτύγχανον μὲν οὖν οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς βασιλεύοντος τελευτῆς ἀποταξάμενος τῇ φαύλῃ ζωῇ· ἐπεὶ δὲ ἡ Θεοδώρα τοῦ κράτους ἐπέληπτο, εὐθύς με μετακαλεσαμένη ἐκτραγωδεῖ μὲν καὶ ἅ παρὰ τοῦ γαμβροῦ πεπόνθει, κοινωεῖ δέ μοι καὶ βουλευμάτων τινῶν ἀπορρήτων, καὶ ἐγκελεύεται μοι συνεχῶς τε πρὸς αὐτὴν ἀφικνεῖσθαι, καὶ εἴ τί γε τῶν πάντων εἰδείην μηδὲν ἐπικαλύπτειν αὐτῇ· οὐ πρῶτως δὲ τότε τῆς πρὸς αὐτὴν κεκοινωνήκα μεταθέσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπιζῶντι τῷ βασιλεῖ, εἴ τι γράψειν ἀπόρρητον βούλοιο ἢ ἄλλο τι ποιήσειν τῶν κεκρυμμένων, ἔμοι ἐκοινώνει τοῦ λόγου καὶ τοῦ βουλεύματος. Ἐπεὶ δ' οὖν ἀφικνούμην ὡς μοι προστέτακται, βασταίνομαι τῆς ἀφίξεως, καὶ ἐπειδὴ μηδὲν τι λογοποιῆσαι οἱ φήσαντες δεδύνηντο κατ' ἐμοῦ, τὸ σχῆμα ἐπατιυῶνται καὶ τὸ ἄμικτον τῆς ζωῆς· ἡ δὲ πείθεται μὲν τοῖς λέγουσιν, εὐλαβεῖτο δὲ

1. προσθετέον [μάρτυρες]. 2. γ. ἀκανθαν.

ἄλλως ἐκείνους τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν ὀμιλίας καὶ οἰκειώσεως· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος, οὐ πολλάκις ἀφικνούμην ἐκεῖσε, ἢ βασιλεὺς αὐθις μεταβαλλομένη κατωνείδιζέ τε τῆς βραδυτῆτος καὶ κατητιᾶτο ὡς τῶν ἐκείνης κατολιγωροῦντα προστάξεων. Οὕτω γοῦν αὐτῆς καὶ τὸ βουλόμενον δυσκίνητον ἦν καὶ τὸ ἀπροαίρετον βουλητόν· οὐ γὰρ πάνυ τι θαρροῦσα ταῖς οἰκείαις γνώμαις, εἴτα δὴ δεδοικυῖα μὴ παρὰ ταῦτα τὰ τῆς βασιλείας ἕξει κακῶς, ἑτέροις¹ ἢ ἑαυτῇ μᾶλλον ἐπίστευεν· ἀμέλει τοι καὶ τὸν πρὸ αὐτῆς αὐτοκράτορα ἐσέβετο μὲν καὶ τετελευτηκότα, καὶ τῶν τε καλῶν ἐκείνου ἐμέμνητο, καὶ ἐβούλετο μὲν μηδὲν ὧν ἐκεῖνος ἐγνώκει κατολιγορῆσαι, διημάρτανε δὲ τοῦ σκοποῦ· διὰ ταῦτα πλεῖστα ὧν ἐκεῖνος ἐπεπράχει διέφθαρτο· ὁ γὰρ τὴν τῶν ὄλων πεπιστευμένος² διοίκησιν, περὶ οὐ λέγων³ νῦν ἐπαυσάμην, ἐπειδὴ μὴ τῶν πρωτείων ἤξιωτο παρ' ἐκείνου, μηδὲ παρὰ τῇ ἐκείνου εἰστήκει πλευρᾷ, ὅπερ δὴ αὐτῷ ἔθος ἐν τοῖς προτοῦ βασιλευεῖν ἐγίγνετο, καὶ ζῶντι ἐμέμπετο καὶ ἀπεληλυθότι τῆς ἀτιμίας ἐμνησικάχησεν. Ἄλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ὑπεραπολογήσαιτ' ἂν τις καὶ τῆς βασιλίδος, καὶ εἴ τις ἄλλος πρὸς ἐκείνον⁴ ἔσχε κακῶς· τὸ δὲ μῆτε ἐκείνην περὶ ἑαυτῆς ὡς ἐκδήμου διανενοῆσθαι καὶ ἐν καλῷ θεῖναι τὰ πράγματα, μῆτε τοὺς περὶ ἐκείνην εἰς τὸν τοιοῦτον ἐνάγειν λογισμὸν, ἀλλ' οἶσθαι ἐκείνην μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας αἰεὶ βιώσεσθαι, ἢ καὶ ἀναλύσαι τοῖς χρόνοις καὶ αὐθις ἀνθῆσαι ὡσπερ νεόφυτον, ἑαυτοῖς τε πεπηγῆναι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ μηδένα βούλεσθαι ἐπιστῆσαι τῷ κράτει, μηδὲ τὴν ἀρίστην μεταβολὴν πρυτανεῦσαι τοῖς πράγμασι, τίς ἂν αὐτοὺς τῆς ἐσχάτης ἐξαιρήσεται εὐθείας⁵;

Ἐγωγ' οὖν καὶ ἐν ἱεροῖς θρόνοις ἐγκαθιδρῦουσιν ἐπίουσι ἐκείνην ὄρων καὶ τὰς τοιαύτας προχειρίσεις, ἵνα οὕτως εἴπω, γλωσσαλογούσαν, οὐκ εἶχον ἑαυτὸν κατασχεῖν, ἀλλὰ λάθρα τε ὑπετονθόρου-

1. χ. ἑτέροι. 2. χ. πεπιστευόμενος. 3. χ. λέγω. 4. γρ. τι ἄλλο πρὸς ἐκείνων. 5. χ. ἐσχάτης αἰσχάτης ἐξαιρήσεται.

ζον, και οἷς εἶχον θαρρεῖν καθηπτόμην τοῦ πράγματος· ἐθαύμαζον δὲ εἰδὼς ἐκείνην εὐλαβεστάτην περὶ τὰ θεῖα τυγγάνουσαν, ἀλλ' ὁ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς ἔρωσ ἀνέπειθε¹ καὶ παρανομεῖν· τοῦτο γοῦν και τῆς περὶ τὰ κρεῖττω εὐλαθείας ἡλλοίωσε, και ἔτι οὐ πάνυ τὸ συμπαθὲς τῆς ψυχῆς διεφύλαξεν, οὐκ οἶδα εἴτε πρὸς τὴν ἔμφυτον ἔξιν ἐπανελθοῦσα, ἵνα τὸ φθάσαν τοῦ βίου δεῖξη σκηνὴν², εἴτ' ἐπιτηδεύουσα τοῦτο, ἵνα μὴ ἀλωτὸς τοῖς πολλοῖς εἴη, μηδέ τις αὐτὴν κατενέγκοι δακρύων εὐθύς. Τῷ δὲ γε πατριάρχῃ ξυμπάσης τῆς οἰκουμένης, οὕτω γὰρ νόμος τὸν τῆς Κωνσταντίνου καλεῖν, Μιχαὴλ δὲ οὗτος ἦν ὁ μετὰ τὸν θεῖον Ἀλέξιον τοῦ ἱεροῦ θρόνου προστάς, καιτοὶ τὸν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνον οἰκειότατα προσκειμένη και σεβομένη, ἐπειδὴ καθαρώτερον βεβασιλεύκει ἀπεχθάνετό τε και ἀπεστρέφετο· αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τὸ δυσανασχετεῖν κάκεινον ὑπὸ γυναικὶ τὰ Ρωμαίων ἀγεσθαι πράγματα, οἷος ἐκείνος θυμοῦ ἐν τοῖς | τοιούτοις πιμπλάμενος και παρησιαζόμενος τὴν ἀλήθειαν· ἴσως μὲν οὖν και μετέθετ' ἂν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τινες αὐτῇ μακροὶ αἰῶνες τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς ἐχαρίζοντο.

φ. 393.

Οἱ δὲ οὕτω φιλοτιμότεροι και ταῖς μεγαλοδωραεῖς πᾶσαν³ γνώμην ἐλευθέριον ὑπερβάλλοντες, οὐκ ἄγγελοὶ τινες τὰ παρὰ τοῦ κρεῖττονος ἐκείνη διαπορθεύοντες, ἀλλ' οἱ ἐκείνους τῷ μὲν σχήματι μιμούμενοι, ταῖς δὲ γνώμαις ὑποκρινόμενοι· λέγω δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζιραῖους, οἱ πρὸς τὸ θεῖον μεταπλαττόμενοι, μᾶλλον δὲ νομοθετούμενοι καταπλάττεσθαι, πρὶν ἢ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπέξελθεῖν ὡς ἡμίθεοὶ τινες παρ' ἡμῖν ἀναστρέφονται, και τῶν μὲν ἄλλων κατολιγωροῦσι τοῦ θείου, οὔτε γὰρ ψυχὰς πρὸς τὰ κρεῖττω ρυθμίζουσιν, οὐ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη κοιμίζουσιν, οὐ τοῖς μὲν ἐντιθέασιν χαλινὸν, τοῖς δὲ οἷα κέντρα τοὺς λόγους ἐπάγουσιν, ἀλλὰ ταῦτα ὡς μικρὰ παραβλέποντες, οἱ μὲν χρησμολογοῦσι τὴν πρόρρησιν και

1. χ. ἀνέπειθει. 2. γρ. συνίον. 3. χ. πᾶσιν.

τὸ θεῖον ἐξαγγέλλουσι βούλημα, οἱ δὲ καὶ τοὺς πεπηγότας ὄρους μετατιθέασι, καὶ τοὺς μὲν ἀνελύουσι, τοῖς δὲ προσπιθέασιν, ἀπθανατίζουσί τε τὴν μερικὴν φύσιν καὶ ἰστώσιν ἡμῖν τὴν φυσικὴν κίνησιν, βεβαιοῦσι δὲ τοὺς αὐτῶν λόγους, ὅτι σιδηροφοροῦσιν ἄει κατὰ τοὺς παλαιούς Ἀκαρναῆνας, καὶ αἰθεροβατοῦσιν ἐπὶ χρόνον μακρὸν, ἀφ' ὧν κατολισθαίνουσι τάχιστα, ἐπειδὴν ἐπιγείου αἰσθωνται κνίσσης· ὁποίους ἐγὼ πολλάκις ἐωράκειν καὶ κατεγνώκειν· οὗτοι δὲ καὶ τὴν βασιλίδα ἐξηπατήκασιν ὡς ἐσομένην αἰζων, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνη μικροῦ δεῖν αὐτὴ τε διέφθαρτ' ἂν καὶ τὰ πράγματα πάντη διέφθειρεν.

Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰῶνας ἀπείρους καὶ ζωὰς ἐκείνη ἔπλαττον, ἡ δ' ἐγγὺς ἐγεγόνει τοῦ εἰμαρτοῦ, λέγω δὲ τῇ φωνῇ καταχρώμενος· τὸν γὰρ τοι τῆς ζωῆς ὄρον πληροῦσα αὐτῷ δὴ τῷ τέλει προσήγγισε· νόσος γεμὴν αὐτὴν αἰρεῖ δεινοτάτη· ἡ γὰρ ὑποκριτικὴ αὐτῇ ὑποκλάυσασα δύναμις, τὴν τε ὀρεκτικὴν κατήνεγκε, καὶ τοῖς τοῦ σώματος ἐπεφόρτιστο μέρεσιν, ἔπειτ' ἀθρόον διαρρνεῖσα καὶ τὸ ἐντὸς μικροῦ δεῖν ζύμπαν ἀποβαλοῦσα, ἐν ὀλίγαις ἐκείνην καταλελοίπει ταῖς ἐκπνοαῖς· ἐπεὶ γοῦν αὐτὴν ζύμπαντες ἀπεγνώκεισαν, λέγω δὲ τούτους ὅποσοι περὶ ἐκείνην ἐστρέφοντο, αὐτίκα καὶ περὶ τοῦ παντός, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑαυτῶν σκοπὸν τίθενται, καὶ βουλευμάτων κατάρχουσι· λέγω δὲ ταῦτα οὐ παρά του ἀκηκῶς, ἀλλ' αὐτὸς τοῖς γε γνωσθεῖσι καὶ βουλευθεῖσι παραγεγόμενος, ὀφθαλμοῖς τε ὄρων καὶ ὠσὶν ἀκούων, ὅπως αὐτοῖς ὡσπερ ἐν κύβων παιδιαῖς τὰ τῆς βασιλείας ἐστρέφετο πράγματα. Οὕτω μὲν γὰρ ὁ ἥλιος τὸ μεσημβρινὸν κατὰ κορυφὴν εἰστήκει, καὶ ἡ μὲν βασιλεὺς ὀλίγον ἀνέπνει καὶ αὐτίκα τεθνήξεσθαι ἐπίδοξος ἦν, οἱ δὲ περὶ τὸ βῆμα εἰς ταῦτο συνειλεγμένοι καὶ ἐν μέσῳ τὸν κορυφαῖον ἔχοντες, ἐν σκέμμασιν ἦσαν τίνα δὲ¹ πρὸ τῶν ἄλλων τοῖς πράγμασιν ἐπιστήσουσιν, ἀνθεξόμενόν² τε αὐτῶν καὶ ἀειπαγῆ καὶ τὴν εὐδαιμο-

1. γρ. ὀθ. 2. χ. ἀνθεξόμενον.

νίαν φυλάζοντα. Ὅν μὲν οὖν τῶν ἄλλων προκεκρίκασιν οὐ νῦν χαρακτηρίζειν βεβούλημαι, οὐ πάντη δὲ τούτους ἀποφανοῦμαι διημαρτηκέναι τοῦ ἀρίστου σκοποῦ, εἰ μὴ ὅσον τοιοῦτος ἐκεῖνος ἦν οὐχ οἷος ἄρχειν, ἀλλ' ἄρχεσθαι μᾶλλον καὶ ἄγεσθαι· ἦν δὲ καὶ τοῦ θέρους ἐγγὺς καὶ τοῦ τετραμήνου ἐντός· αἱ γὰρ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τρίχες ὑπαργυρίζουσι ζύμπασαι. Τοῦτον γοῦν ἐκείνην πεπείκασιν ἀξιῶσαι τοῦ στέμματος· ἡ δὲ πείθετ' αὐτίκα, καὶ τὴν κεφαλὴν ταινωῖ καὶ ἀναδείκνυσιν αὐτοκράτορα· εἶτα δὴ τινα βραχὺν ἐπιμείνασα χρόνον¹ τῷ κράτει, ἐνιαυσίου ὥρας δεούσης μιᾶς [ἔτελεύτησε], καὶ ὁ Μιχαὴλ τῶν ὄλων ἐγγρατῆς ἐγεγόνει· αὐτίκα² στερήσεσθαι, περὶ οὗ ἐρεῖν βουλόμενος βραχὺ τι πρὸς καταστήσω τὸν λόγον.

ΤΟΜΟΣ ἙΒΔΟΜΟΣ,

Ἀρχὴ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Γέροντος· ὁ τοιοῦτος ἐκράτησεν ἔτος α'.

Δοκεῖ πως τοῖς ἄρτι βασιλεύειν λαχοῦσιν ἀρκεῖν εἰς ἔδραν τοῦ κράτους, ἦν³ τὸ πολιτικὸν γένος τούτους κατευφημήσωσιν· ἀγχίθυροι γὰρ αὐτοῖς ὄντες οἴονται εἰ τὰ⁴ παρὰ τούτων αὐτοῖς εὖ ἔξει, ἀρραγῶς κατησφαλῖσθαι τῷ κράτει· ἔνθεν τοι ἅμα τε τῶν σκήπτρων ἐπιλαμβάνονται, καὶ τούτοις πρῶτον καὶ τὴν φωνὴν καὶ τὴν ὄψιν διδόνασιν· ὦν εὐθὺς ἐπισκιρτησάντων καὶ βωμολόχους ἀφέντων φωνὰς, καὶ τινες δημηγορίας φλυάρους πεπονηκότας, ὥσπερ θεῖαν ἐσχηκότας ἐπικουρίαν, οὐδὲ μιᾶς ἐτέρας δυνάμεως ἐπιδέονται· ἐν τρισὶ δὲ τούτοις τῆς φυλακῆς αὐτοῖς ἰσταμένης, δημοτικῶ πληθεί, καὶ συγκλητικῆ τάξει, καὶ συντάγματι στρατιωτικῶ, τῆς μὲν τρί-

1. χ. χρόνους. 2. προσθετέον [μέλλων]. 3. γ. ἦν. 4. χ. εἶτα.

της ἤττον φροντίζουσι, τοῖς δ' ἄλλοις εὐθὺς τὰς ἐκ τοῦ κράτους προσνέμουσι χάριτας. Ὁ δὲ γε πρεσβύτης Μιχαὴλ ἐπιδεικτικώτερον ἢ προσῆκε τὰς τῶν ἀξιωμάτων διανεμήσεις πεποίητο· οὐ γὰρ τῷ προσεχεῖ ἕκαστον συνίστα βαθμῶ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐφεξῆς καὶ τὸν ἐπέκεινα ἀνεβίβαζεν· εἰ δέ τις αὐτῷ ἐκ πλαγίου στὰς καὶ τὸν τέταρτον ἐπέζητησεν, εὐηκόου ἐτύγχανεν ἐκείνου· ἐντεῦθεν ἄλλος ἀντιπαραστάς καὶ τὴν ἑτέραν διασείσας πλευρὰν, οὐδὲ τοῦ πέμπτου ἡμάρτανε· καὶ ἦν ἀτεχνῶς σύγχυσις τὸ φιλότιμον.

Περὶ τῆς τῶν ἀρχόντων εἰς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ εἰσελεύσεως.

Τούτων τοιγαροῦν οἱ στρατιῶται ἀκηκόετες καὶ τῶν στρατιωτῶν ὅποσον στρατηγικόν τε καὶ ἔκκριτον, καταλαμβάνουσι τὸ Βυζάντιον, τῶν ἴσων ἢ καὶ κρειττόνων τευξόμενοι· ὦριστο γοῦν αὐτοῖς ἡμέρα τῆς εἰς τὸν βασιλέα εἰσόδου, κάγῳ τῆνικαῦτα παρεγενόμην τῷ αὐτοκράτορι· καὶ εἰσήεσαν ἄνδρες γενναῖοι καὶ ἀτεχνῶς ἦρωες, εἶτα δὴ τὰς κεφαλὰς ὑποκλίναντες καὶ ἐπευφημήσαντες ὅσον εἰκὸς, ἐπὶ μέρος, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος, ἔστησαν· εἶτα δέον καθένα τούτους διακριεῖν καὶ λόγων πρὸς ἐκείνους βασιλικῶν καὶ φιλοτίμων ἀπάρξεσθαι, οὐδὲ πρῶτα μὲν τὸ ἀγενές, ὠνείδισε ξύμπασι, εἶτα δὴ ἐς μέσους τὸν κορυφαῖον τούτων¹ στήσας ἢ τὸν εὐθὺς μετ' ἐκείνον (ἐπρέσθευε γὰρ τούτοις ξύμπασι ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ἦν² δ' ὁ Κεκαυμένος οὗτος ὁ Κολωνεῖαθεν), ὕβρισι μυρίαῖς κατέπλυνεν ὡς ἀπολωλεκότα μικροῦ δεῖν τὴν Ἀντιόχου καὶ | τὰς δυνάμεις καταλελυκότα, καὶ γενναῖον μὲν ἢ στρατηγικὸν οὐδὲν ἐπιδείξαντα, τὰ δὲ τῶν πολλῶν συλλέξαντα χρήματα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐσχηκότα οὐκ εὐκλείας, ἀλλ' ἀπληστίας ὑπόθεσιν· ἐφ' οἷς ἐκείνου παγέντος τῷ ἀθρόῳ τῆς ἐπιπλήξεως, καὶ τὰ κρείττω μὲν προσδοκῆσαντος, τοῖς δ' ἐναντίοις καθυβρισθέντος, τῶν τε συστρα-

φ. 394.

1. χ. τοῦτον. 2. χ. ἦν.

τήγων ὑπεραπολογήσασθαι ἐκείνου ἐπιχειρηκότων, ὁ βασιλεὺς καὶ τούτοις τὴν γλῶτταν ἐπέσχε· καὶ εἰ¹ τῶν ἄλλων καταλιγώρηκει, δέον τόν γε Ἰσαάκιον πάσης ἀξιώσει εὐφημίας τε καὶ τιμῆς, ὁ δὲ κάκεινῳ ἀπέπειπατο τὴν εὐμένειαν.

Περὶ τῆς τοῦ Κομνηνοῦ ἀποστασίας.

Αὕτη πρώτη πληγὴ τοῖς στρατιώταις ἐγένετο καὶ ἀφορμὴ τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς· τοῦτο τὸ δράμα τὰς ἐκείνων γνώμας διέσεισε, καὶ καινοτέρων αὐτοῖς βουλευμάτων ἀρχὰς εἰσποίησεν. Οὐκ ἔτι μὲν οὖν εὐθὺς ἐν τῷ περὶ τῆς βασιλείας γεγόνασι σκέμματι, ἀλλὰ καὶ δευτέραν πείραν πεποίηνται, εἴ πως εὐνοϊκωτέρου τοῦ αὐτοκράτορος τύχοιεν· ὁ δὲ ἄμμας² ἐκείνων ἐπιζητούντων, σκάφας ἐδίδου, εἰ δ' ἀντιπίπτοιεν, οὐδ' ἐκείνας παρείχεν, ἀλλ' ἀπωθεῖτο καὶ ἀπεκρούετο. Ὡρμησαν μὲν οὖν εὐθὺς ζύμπαντες μικροῦ δεῖν ἐπιβαλεῖν ἐκείνῳ τῷ χεῖρε καὶ καθελεῖν τῆς ἀρχῆς, ἐπέσχε δὲ τούτους ὁ Ἰσαάκιος, βουλῆς δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα συνετωτέρως εἰπῶν· εἶτα δὴ στήσαντες τὴν ἐπιβουλήν, ἐζήτουν τὸν ἄρξοντα τῶν δυνάμεων καὶ τοῖς ὄλοις ἀρκέσοντα. Ὁ μὲν οὖν Ἰσαάκιος πᾶσι παρέχώρει τοῦ σχήματος, ἕκαστον λέγειν³ ἀρκεῖν πρὸς τὸ κράτος, οὔτοι δὲ ζύμπαντες ἐκείνῳ ἐδίδοσαν τὴν τιμὴν· προεῖχε γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐ τῷ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τυραννικῷ εἶδει καὶ τῷ γενναίῳ τῆς γνώμης καὶ τῷ σταθῆρῳ τῆς ψυχῆς, αἰδέσιμος γὰρ τις ἐδόκει καὶ μόνον ὀρώμενος· ἀλλ' ὁ μὲν χαρακτήρ ἐκείνου μικρόν τι τὸν λόγον ἀναμεινάτω. Ἐπεὶ δὲ ξυνέθεσαν πρὸς ἀλλήλους ὁ⁴ καὶ βεβούληντο, βραχέα δὴ ἄττα τῷ βασιλεῖ καθωμιληκότες, ἐπ' οἴκου ζύμπαντες ἀνεχώρησαν· ἐφοῖ⁵ δὲ ὄντες καὶ ὡς ἀληθῶς πρόσαιγο ἐκ βραχέων τῶν διαστημάτων ἀπ' ἀλλήλων διειστήκεσαν· διὰ ταῦτα ὀλίγας ἡμέρας ἐπιλιπόντες, εἶτα δὴ ἐς ταῦτο⁶ συνδεδραμη-

1. χ. ἡ. 2. γρ. ἄμας. 3. γρ. λέγων. 4. χ. ὦ. 5. χ. ἐῷ οἱ. 6. χ. ταῦτῳ.

κότες, τῆς ἐπιβουλῆς ἄρχουσιν. Οὐκ ἔφθασαν δὲ ταύτην ἐδράσαντες, καὶ στρατόπεδον αὐτοῖς γενναῖον ξυνέστη, πλήθους αὐτοῖς γενναίων συρρεύσαντος καὶ τὴν γνώμην κρατύναντος· ἐπειδὴ γὰρ ἠκηχόεισαν ζύμπαντες, ὅτι στρατηγὸς γενναῖος αὐτοῖς βεβασίλευκε, καὶ ὅτι τὰ κράτιστα γένη εἰς αὐτὸν ἀνηρτήσατο, ὀνομαστί τε τούτους¹ ἠπίσταντο, οὐδὲ βραχύν τινα χρόνον διαλιπόντες εὐθύς αὐτοῖς προσεχώρησαν, ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεὺς τὸν ἕτερον προλαβεῖν ἐπειγόμενοι.

Ἐβούλοντο μὲν καὶ πρότερον τὸ στρατιωτικὸν ζύμπαν τὸ κράτος Ῥωμαίων ὑποποιήσασθαι, καὶ ὑπήκοοι γενέσθαι στρατηγῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὴν πολιτικὴν καταλύσαι τῆς βασιλείας διαδοχὴν, ἐπειχόν δὲ τὰ βουλευμάτα, καὶ μόνον ἐνεκυμόνου τὸν ἔρωτα, ὅτι μηδεὶς αὐτοῖς εἰς ἀρχὴν ἀξιολογώτατος κατεφαίνετο· ἐπεὶ δὲ τὸν Ἰσαάκιον θεέανται, ὃν οὐδ' ὄναρ εἰς τὸ σχῆμα τοῦ κράτους ἰδεῖν προσεδόκησαν, διὰ τὸ περὶ τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις ἀκριβὲς κορυφαῖον γεγεννημένον τοῦ τυραννικοῦ σκέμματος, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα χειροτονοῦντα βουλευμάτα, αὐτίκα οὐδὲν τι γνωσιμαχῆσαντες τῷ ἀνδρὶ προσερρήσαν, ἀνδρικώτερον ἐπισκευάσαντες ἐαυτοὺς καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτήσαντες. Ὁ δὲ, εἰ καὶ τότε πρῶτον ἤρξε τοῦ τοιοῦδε σκέμματος, συνετώτερον ἢ τολμηρότερον τὸ πρᾶγμα μετχειρίζεται· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο πρὸ πάντων ἤδει, ὅτι χρημάτων πολλῶν δεῖ τῷ συντάγματι, πρῶτον μὲν πάσας τὰς εἰς τὴν πόλιν ἀποφράττει ὁδοὺς, φρουρὰν ἀποχωρῶσαν καταλιμπάνων ἐκάστη, καὶ μηδενὶ διδοὺς ἐξιέναι τε καὶ εἰσεῖναι, εἰ μὴ ἐκεῖνος γνοίῃ καὶ τὴν ἐφ' ἐκάτερα συγχωρήσῃ πορείαν· ἔπειτα τοῦτο πεποιηκώς, τὰς δημοσίους εἰσπράττει συνεισφοράς οὐ φύρδην, οὐ συγκεχυμένως², ἀλλ' ἀρχεῖα τάξας καὶ ἀκριβεῖς ἐγκαταστήσας εἰσπράκτορας, καὶ ἀπογραφόμενος ἕκαστα, ἴν' ἔχοι καὶ τελεώτερον βασιλεύσας, ἀκριβεῖς τοὺς τῶν εἰσπράξεων λογισμούς·

1. χ. τούτοις. 2. χ. συγκεχυμένος.

οὕτω τοῦ συνετώτερου μᾶλλον ἢ τοῦ τολμηροτέρου ἐγίγνετο. Καὶ ἄλλο δὲ τις ἐκείνου θαυμάσειεν, ὅτι πλήθους αὐτῷ πολλοῦ προσκεχωρηκότος, φυλοκρινεῖ τὰς τάξεις, καὶ τοὺς γενναιοτέρους ἀποκρίνας τῶν ἄλλων καὶ οἷς ἤδει καὶ τόλμαν λελογισμένην καὶ στάσιμον τὸ γενναῖον, ἐκείνους εἰς λόχους καὶ φάλαγγας¹ καθιστᾷ καὶ τούτοις πιστεύει τὸν πόλεμον· ἦν δ' ἄρα καὶ τὸ ἀποκριθὲν ἀριθμοῦ κρεῖττον καὶ τὸ κριθὲν οὐδὲν ἐκείνων καταδέεστερον.

Πρῶτα μὲν οὖν αὐτοῖς ἐγκλεῦεται συνιέσθαι² καθ' ἑαυτοὺς καὶ μὴ συγκεχῦσθαι, μηδὲ συντεταράχθαι, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τάξιν καὶ φάλαγγας καταστάντας σιγῇ τε προιέναι καὶ οὕτως κατασκευοῦν· ἔπειτα τὸ στρατηγικὸν ἐκάστω σιτηρέσιον³ τάξας καὶ τὴν εἰς πολεμικὴν ἔφοδον ἀποχωρῶσαν παρασκευῆν, καὶ μειζόνων ἀξιοῖ βαθμῶν, τοὺς μὲν μείζους ἀπονέμων τοῖς μείζοσι, τοὺς ἐλάττους δὲ τοῖς ἐλάττοσι. Ἐπὶ τούτοις συγγενικῶ αἵματι τὸ σῶμα πιστεύσας καὶ κύκλον τινὰ περιελίξας αὐτῷ, ἀδεῶς τε προῆει καὶ αὐθις ἠύλιζετο· τὰς μὲν οὖν νύκτας ἀγρύπνους εἰς τὰς τυραννικὰς φροντίδας ἀνήλισκεν, ἡμέρας δὲ λαμπρότερός τε τοῖς πράγμασιν εἶδετο, καὶ ὡς ἐπὶ προκειμένῳ προῆει τῷ πράγματι· ἐπεὶ δὲ πολλὰ εἶωθε προσπίπτειν τοῖς στρατοπέδοις, καὶ οἱ γε πλεῖστοι τολμηρότεροι μᾶλλον πεφύκασιν ἢ συνετώτεροι, οὐδενὶ μὲν τὸ ξίφος ἐπαντείνενατο, οὐδ' εὐθὺς⁴ ἐπὶ τοὺς ἡμαρτηκότας κεχώρηκε, κατέπληττε δὲ ἅπαξ ἰδὼν, καὶ ἡ ὄφρυς αὐτῷ συναχθεῖσα ἀντὶ πάσης ἦρκει πληγῆς. Ὁ μὲν οὖν οὕτως καὶ συνταξάμενος ἀκριβῶς ἐγγὺς ἦδη τῆς πόλεως ἐγεγόνει· ὁ δὲ τοῦ Βυζαντίου τὴν ἀρχὴν ἦδη μόνην ἔχων καὶ οἱ προκατεσχρηκότες ἐκείνον, ὥσπερ μηδενὸς καινοῦ γεγονότος, οὔτε τοῖς τολμηθεῖσιν ἀντεβουλεύσαντο, οὔτε τὰς λειπομένας τάξεις ἐπὶ τὰς ἐκείνων συντάξεις ἐκίνουν⁵, οὐτ' ἄλλο τῶν πάντων ἐποίουν δι' ὅτου | ἂν τὸ τυραννικὸν σύνταγμα διαλύσαιεν.

φ. 39ῦ.

1. γ. φάλαγγα. 2. γ. συνιέσθαι. 3. γ. ἐκάστωσ τηρέσιον. 4. γ. ἐνθὺς.
5. γ. ἐκείνος.

ὡς δ' ἔνιοι τῶν προσκειμένων ἐκείνῳ¹ νύττοντες διώρυξαν τὴν πλευρὰν, ὡς δεῖ καὶ συμβούλων αὐτῷ καὶ χρημάτων πολλῶν, καὶ στρατιωτικῆς τάξεως, ἄλλους τε πλείστους μετακαλεῖται τῶν γενναίων μὲν τὰς γνώμας, τηνικαῦτα δὲ κατολιγωρηθέντων· καὶ δῆτα καμὲ εἰσποιεῖται καὶ ὅτι μὴ ἔχοι πάλαι ἐγκόλιπον, ὡς ἄτοπὸν τι πεποιηκῶς, σχηματίζεται.

1. Περὶ τῶν εἰς τὸν βασιλέα συμβουλιῶν² διὰ τὴν ἀποστασίαν.

Ἄλλ' ἐγὼ μὴδὲν ἐκείνῳ μνησικακήσας, τρία ταῦτα ποιῆσαι εὐθὺς ἐβουλεύσάμην αὐτῷ· ἐπεὶ γὰρ ἐγνώκειν ὅτι ἐκ διαφόρου γνώμης τῷ μεγάλῳ ἀντικαθεστήκοι ἄρχιερεῖ, καὶ δυσόργως εἶχεν ἐκείνος αὐτῷ, γνώμην αὐτῷ πρώτην ταύτην εἰσήνεγκα, πᾶσαν αὐτῷ διαφορὰν διαλύσασθαι, καὶ εἰς ταῦτὸ ἐκείνῳ συνελθεῖν καὶ σκέμμα καὶ φρόνημα, ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστα δυναμένῳ καιροῖς καὶ συνεπιθησομένῳ τοῖς τυραννεύσασιν, εἰ μὴ προλάβοι τοῦτον εἰς ἀκριβεστάτην οἰκείωσιν· ἔπειτα πρεσβεῖαν πρὸς τὸν τετυραννευκότα στέλλειν διαλύσαι τὸ σύνταγμα, ἐπαγγεῖλλασθαί τε αὐτῷ ὅποσα μὴ ἐπισημὰς δοῦναι, τὰ δὲ καὶ προτείνεισθαι, μηχανήσασθαί τε ἐπὶ τὸ ἐκείνου στρατόπεδον καὶ ἐπιχειρῆσαι διαλύσαι τὴν φάλαγγα· τρίτην ἐπὶ τούτοις γνώμην προστέθεικα τὴν κορυφαιωτάτην καὶ κρείττονα, τὰς ἐν ἐσπέρᾳ τάξεις συναγαγεῖν, καὶ τὰς καταλιπομένας συγκροτεῖν δυνάμεις, συμμαχίας τε παρὰ τῶν γειτονούντων βαρβάρων ἐπικαλέσασθαι, καὶ τὰς παρ' ἡμῖν ξενικὰς δυνάμεις κρατύναι, γενναῖον τε τούτοις στρατηγὸν ἐπιστῆσαι καὶ λόχους ἀρκοῦντας ποιήσασθαι, καὶ πανταχόθεν τῷ συγχινηθέντι καθ' ἡμῶν πλήθει ἀντικαθίστασθαι. Δέχεται μὲν οὖν τὰς γνώμας ὁ βασιλεύς.

1. γ. ἐκείνων. 2. γρ. συμβουλιῶν.

Περὶ τῆς τοῦ στρατοῦ ἀποστολῆς πρὸς τὸν Ἰσαάκιον.

Εἶτα δὴ πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἀνείργεται, ἥτις δὴ¹ αὐτῷ καὶ κατολιγωρηθεῖσα εἰς καταστροφὴν ἤρκεσε, πρὸς δέ γε τὴν δευτέραν καὶ τρίτην παρασκευάζεται· ἀλλὰ παρὰ μὲν τὴν δευτέραν τὸ διηνησμένον οὐδὲν, αἱ δ' ἐκ τῆς ἐσπέρας αὐτῷ δυνάμεις ἐξαρτηθεῖσαι πολεμικώτατα καὶ συμμαχίδας ἐτέρας κτησάμενοι², εἰς τε λόγους διαιρεθεῖσαι καὶ συναιρεθεῖσαι εἰς φάλαγγας, ἐμπαρασκεύως ὁμοῦ καὶ γενναίως τοῖς ἐφοῖς ἀντικατέστησαν τάγμασιν. Οὐκ ἐκ διαστήματος δὲ πολλοῦ ἐκάτεροι τοὺς χάρακας ἰδρυσάμενοι καὶ βραχὺ τι τὸ μεταξύ πεδῖον πεποικημένοι, οὐδέτεροι³ ἐπ' ἀλλήλους ἐξήεσαν, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς κενὸν τὸ μεταίχμιον· ἀλλὰ πλήθει μὲν οἱ βασιλικοὶ τὸ πλέον ἐδείκνυσαν ἔχοντες, δυνάμει δὲ καὶ τάξει οἱ τῆς ἐτέρας προεῖχον μερίδος, καὶ τό γε μείζον καὶ θαυμασιώτερον, ἐκείνοις μὲν ἡ σύνταξις ἀρραγῆς καὶ ἡ πρὸς τὸν κρατοῦντα πίστις βεβαία καὶ ἀσφαλῆς, τὸ δ' ἡμέτερον στρατόπεδον ἐκενοῦτο καὶ διερρήγνυτο, αὐτομολούντων ὡσημέραι πολλῶν ἐπὶ τὴν τυραννικὴν σύνταξιν, ὃ τε τῶν δυνάμεων προηγούμενος, τοῦνομα δὲ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἀμφιρρεπῆς ἦν, ὡς δ' ἐγῶμαι μονομερῆς. Ὅθεν ἐξ ἀμφοτέρων κατηγωνίσμεθα, καὶ πρὶν ἢ πολεμητέα ἐδόκει, ταῖς τῶν στρατηγούντων γνώμῃς ἠττώμεθα· ἀλλ' οἷ γε λόγοι⁴ καὶ τὸ ἡμεδαπὸν πλήθος ὅποσον ἐλέλειπτο, οὐπω τὴν στρατηγικὴν γνόντες ἀμφιβολίαν, ἐπειδὴ περ ἀντεκατέστησαν ἄνδρες ἀρήϊοι καὶ θυμοῦ, κατὰ τὴν ποίησιν, πνεῖοντες, ὅπλοις τε τοῖς καλλίστοις διασκευασμένοι, καὶ πᾶν εἶ τι ὄπλον γενναῖον τὸ μὲν διεζωσμένοι, τὸ δὲ ἐν χεροῖν ἔχοντες, τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάξαντες ἐπὶ τοὺς ἐναντίους τοὺς χαλινούς τοῖς ἵπποις ἐνδόντες ἀσχέτω ῥύμη προσεχω-

1. χ. δὲ. 2. χ. κτησάμενοι. 3. χ. οὐδ' ἕτεροι. 4. χ. λόγοι.

ρήκασι, καὶ τὸ γε ἀριστερόν ἐκείνοις κέρας οἱ τὸ καθ' ἡμᾶς δεξιὸν ἔχοντες ἀναστρέψαντες ἐπὶ πολὺ κατεδίωξαν.

Ἐπεὶ δὲ τὸ δεξιὸν αὐτὸ ἐμεμαθήκεσαν, μὴ ὑπομεῖναν τὴν τῶν πολεμίων βροχὴν τε καὶ ἔφοδον, ἀλλ' εὐθὺς ὑποκεχωρηκὸς καὶ διασπαρὲν, δέισαντες μὴ οἱ νενικηκότες ἐπ' ἐκείνους γένοιντο, καὶ τοὺς γε φυγάδας ῥώσαντες ὅλαις αὐτοῖς ἐπισταῖεν¹ δυνάμεσιν, οὐδὲν ἤττον κάκεινοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ γίνεται καθαρῶς μετὰ τῶν πολεμίων ἡ νίκη, καὶ ὁ τυραννεύσας πεπηγῶς ἐν μέσοις εἰστήκει κρείττων καὶ τῶν διωκόντων καὶ τῶν φευγόντων· τοῦτον² γοῦν ἔνιοι τοῦ καθ' ἡμᾶς στρατοπέδου ἑωρακότες, ἦσαν δὲ τῶν περὶ τὸν Ταῦρον Σκυθῶν τῶν τεττάρων οὐ πλείους, τὰ δόρατα κατευθύναντες ἐπ' αὐτὸν ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς ὤσαντο, καὶ τὸν γε σίδηρον τοῖς ἐκείνου ὄπλοις ἐφηρμοκότες διαμαρτάνουσι μὲν αὐτῶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὔτε δὲ ἐπὶ θάτερον παρατρέπουσι μέρος, ἀλλ' ἀντωθήσαντές τε τὸν ἄνδρα ἐς ἴσον³ αὖθις ἀντεκατέστησαν, ἰσοβαρῆ πεποιηκότες καὶ ἐπὶ τοῦ κέντρου τηρήσαντες· τοῦτο δὴ ἐκείνος οἰωνὸν λαθῶν αἴσιον, ὡς εἶη ἀκίνητος⁴ βαλλόμενος ἑκατέρωθεν, ταῖς δυνάμεσιν εὐθὺς ἐγκλεῦει ἑρρωμενέστερον τοῖς τῶν ἐναντίων ἐπιπίπτειν σώμασι, καὶ θαρρεῖν τὸν ἀγῶνα, καὶ τὰ μὲν τρέπειν τοὺς ἐναντίους, τὰ δὲ διώκειν ἄχρι πολλοῦ. Τούτων⁵ γοῦν οὕτω διαπεπολημημένων, ἀγγελίαι δεινότεραί τε καὶ φοβερώτεραι τὰς ἡμετέρας διέσεισαν ἀκοὰς, καὶ τὸν γε βασιλεῖα διαταράξασαι ἀπεγνωκέναι πάσας ἐλπίδας πεπεύκασιν· εἰ⁶ γὰρ ἦν ἐξ ὑπογούου οὕτω νενικημένον τὸ ἐσπέριον ἀνακαλέσασθαι στράτευμα, ἑτέρους δὲ οὐκ εἶχεν ἀκμῆτας⁷ καὶ νεολέκτους παρασκευάσασθαι, ὃ τε τῶν δυνάμεων ἄρχων ὁ ἐκτομίας Θεόδωρος, ὃν ἡ βασιλὶς Θεοδώρα πρόεδρον μὲν πρότερον ἐπεποιήκει, εἶτα δὴ τὰ τῆς ἐώας ἐγγεχειρήκει στρατοπέδα, παντάπασιν αὐτῶ ἀπειρήκει τὴν στρατηγίαν, οὐ τῶ μὴ

1. χ. ἐπισταῖεν. 2. χ. τούτων. 3. χ. ἴσον. 4. γρ. ἀκίνητος. 5. χ. τούτω. 6. γρ. οὐ. 7. γρ. ἀκμῆτας.

θαρρεῖν μᾶλλον τοὺς δευτέρους ἀγῶνας ἢ τῷ διεστράφθαι τὴν γῶμην καὶ κρυφίως πρὸς τὸν Κομνηνὸν σπείσασθαι.

Περὶ τῆς τῆς πρεσβείας ἀποστολῆς πρὸς τὸν Κομνηνόν.

Διαλιπὼν γοῦν ὁ βασιλεὺς ἡμέρας τινὰς, εἶτα δὴ με πρὸς τὸν Κομνηνὸν σπείσασθαι ἀξιοῖ, διαπρεσβεύσασθαι οἱ ἀπορρήτους γνώμας πρὸς τὸν πολέμιον, καὶ δι' εὐγλωττίας καὶ σοφιστικῆς δυνάμεως καταμαλθάξει τὴν ἐκείνου ψυχὴν πρὸς αὐτὸν μεταθήσασθαι· ἐμοὶ δὲ τὴν γε πρώτην ἀκούσαντι, ὡσπερ ἀτεχνῶς καταβρονηθέντι τὴν ἀκοήν, ἀπηγόρευτο ἡ ἀξίωσις, καὶ « οὐκ ἂν ἐκὼν εἶναι, ἔφην, ὑπηρετήσωμαί | σοι τούτῳ ¹ προστάγματι, πολὺν τε τὸν κίνδυνον ἔχοντι καὶ τὸ τέλος οὐκ ἀμφίβολον, ἀλλὰ πάντη μονομέρες· δῆλον γὰρ ὡς οὐ πείσεται, ἄρτι νενικηκὼς καὶ ἐπηρμένος τῷ κατορθώματι, τὸ κράτος ἀφείναι καὶ ἄλλο τι τῶν ἐλαττόνων μεταβουλεύσασθαι. » Ὁ δ' εὐθύς ἐπισείσας τὴν κεφαλὴν καὶ πάσης καταχνούς φιλίας καὶ οἰκειώσεως, « σὺ δὲ ἄρα, ἔφησεν, ὅπως μὲν πιθανῶς ἐρεῖς διεσπούδακας, ὅπως δὲ ἂν ἀμύναιο ἀτυχοῦσι φίλοις, καὶ σὺν θεῷ φάναι δεσπότης, οὐ συνενόηκας; ἐγὼ δὲ σοι οὐδὲ πρὸς βραχὺ τι μετὰ τὸ κράτος παραπεποίημαι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ συνήθους ὀμιλῶ στήματος, κατασπάζομαί τε καὶ συναγκαλίζομαι, ὡσπερ εἶωθα, καὶ σου τοῦ τῶν ² χειλέων ὡσπερ δέον ἐστὶν ὀσημέραι ἀπογεύομαι μέλιτος, ἕμην δὲ τῶν ἴσων ἀνταξιούσθαι! σὺ δὲ μοι οὐδὲ τοσοῦτον δίδως ὅποσον ³ ἐπιεικῆς ἄνθρωπος ἐχθρῷ παρέσχετο κινδυνεύοντι· καὶ γὰρ μὲν τὸν πεπρωμένον οἶμον πορεύσομαι, σοὶ δὲ ἄρα τις ἔσται ἐπεγκαλῶν καὶ προσονειδίζων ὅτι τὴν πρὸς δεσπότην καὶ φίλον φιλίαν διέψευσαι! »

Τούτων ἀκούσας τῶν λόγων μικροῦ δεῖν αὔος καὶ ἀπόπληκτος γέγονα, καὶ οὐκ εἶχον ὅπως τὴν πρώτην διαφυλάξωμαι ἔνστασιν·

1. γρ. τοιούτω. 2. γ. τούτων. 3. γ. ὅποσος.

ἄλλως ἐκείνους τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν ὀμιλίας καὶ οἰκειώσεως· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος, οὐ πολλάκις ἀφικνούμην ἐκεῖσε, ἢ βασιλεὺς αὐθις μεταβαλλομένη κατωειδίξει τε τῆς βραδυτῆτος καὶ κατηγιατοῦ ὡς τῶν ἐκείνης κατολιγωροῦντα προστάξεων. Οὕτω γοῦν αὐτῆς καὶ τὸ βουλόμενον δυσκίνητον ἦν καὶ τὸ ἀπροαίρετον βουλητόν· οὐ γὰρ πάνυ τι θαρροῦσα ταῖς οἰκείαις γνώμαις, εἴτα δὴ δεδοικυῖα μὴ παρὰ ταῦτα τὰ τῆς βασιλείας ἔξει κακῶς, ἐτέροις¹ ἢ ἑαυτῇ μᾶλλον ἐπίστευεν· ἀμέλει τοι καὶ τὸν πρὸ αὐτῆς αὐτοκράτορα ἐσέβητο μὲν καὶ τετελευτηκότα, καὶ τῶν τε καλῶν ἐκείνου ἐμμένητο, καὶ ἐβούλετο μὲν μηδὲν ὧν ἐκεῖνος ἐγνώκει κατολιγορῆσαι, διημάρτανε δὲ τοῦ σκοποῦ· διὰ ταῦτα πλεῖστα ὧν ἐκεῖνος ἐπεπράχει διέφθαρτο· ὁ γὰρ τὴν τῶν ὄλων πεπιστευμένος² διοίκησιν, περὶ οὗ λέγων³ νῦν ἐπαυσάμην, ἐπειδὴ μὴ τῶν πρωτείων ἠξίωτο παρ' ἐκείνου, μηδὲ παρὰ τῇ ἐκείνου εἰστήκει πλευρᾷ, ὅπερ δὴ αὐτῷ ἔθος ἐν τοῖς προτοῦ βασιλευεῖν ἐγίγνετο, καὶ ζῶντι ἐμέμφοτο καὶ ἀπεληλυθότι τῆς ἀτιμίας ἐμνησικάκησεν. Ἄλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ὑπεραπολογῆσαιτ' ἂν τις καὶ τῆς βασιλίδος, καὶ εἴ τις ἄλλος πρὸς ἐκεῖνον⁴ ἔσχε κακῶς· τὸ δὲ μῆτε ἐκείνην περὶ ἑαυτῆς ὡς ἐκδήμου διανενοῆσθαι καὶ ἐν καλῷ θεῖναι τὰ πράγματα, μῆτε τοὺς περὶ ἐκείνην εἰς τὸν τοιοῦτον ἐνάγειν λογισμὸν, ἀλλ' οἶεσθαι ἐκείνην μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας αἰεὶ βιώσεσθαι, ἢ καὶ ἀναλύσαι τοῖς χρόνοις καὶ αὐθις ἀνθῆσαι ὥσπερ νεόφυτον, ἑαυτοῖς τε πεπηγέναι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ μηδένα βούλεσθαι ἐπιστῆσαι τῷ κράτει, μηδὲ τὴν ἀρίστην μεταβολὴν πρυτανεῦσαι τοῖς πράγμασι, τίς ἂν αὐτοὺς τῆς ἐσχάτης ἐξαιρήσεται εὐθειας⁵;

Ἐγὼγ' οὖν καὶ ἐν ἱεροῖς θρόνοις ἐγκαθιδρούουσαν ἐνίους ἐκείνην ὀρῶν καὶ τὰς τοιαύτας προχειρίσεις, ἵνα οὕτως εἴπω, γλωσσαλογοῦσαν, οὐκ εἶχον ἑαυτὸν κατασχεῖν, ἀλλὰ λάθρα τε ὑπετονθόρου-

1. χ. ἐτέροι. 2. χ. πεπιστευόμενος. 3. χ. λέγω. 4. γρ. τι ἄλλο πρὸς ἐκείνων. 5. χ. ἐσχάτης αἰσχάτης ἐξαιρήσεται.

ζον, καὶ οἷς εἶχον θαρρεῖν καθηπτόμην τοῦ πράγματος· ἐθαύμαζον δὲ εἰδὼς ἐκείνην εὐλαβεστάτην περὶ τὰ θεῖα τυγγάνουσαν, ἀλλ' ὁ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς ἔρωσ ἀνέπειθε¹ καὶ παρανομεῖν· τοῦτο γοῦν καὶ τῆς περὶ τὰ κρείττω εὐλαθείας ἠλλοίωσε, καὶ ἔτι οὐ πάνυ τὸ συμπαθὲς τῆς ψυχῆς διεφύλαξεν, οὐκ οἶδα εἴτε πρὸς τὴν ἔμφυτον ἕξιν ἐπανελευθεύσα, ἵνα τὸ φθάσαν τοῦ βίου δεῖξη σκηπτήν², εἴτ' ἐπιτηδεύουσα τοῦτο, ἵνα μὴ ἀλωτὸς τοῖς πολλοῖς εἴη, μηδέ τις αὐτὴν κατενέγκοι δακρύων εὐθύς. Τῷ δὲ γε πατριάρχῃ ξυμπάσης τῆς οἰκουμένης, οὗτω γὰρ νόμος τὸν τῆς Κωνσταντινου καλεῖν, Μιχαὴλ δὲ οὗτος ἦν ὁ μετὰ τὸν θεῖον Ἀλέξιον τοῦ ἱεροῦ θρόνου προστάς, καίτοι τὸν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνον οἰκειότατα προσκειμένη καὶ σεβομένη, ἐπειδὴ καθαρώτερον βεβασιλεύκει ἀπεχθάνετό τε καὶ ἀπεστρέφετο· αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τὸ δυσανασχετεῖν ἀκεῖνον ὑπὸ γυναικὶ τὰ Ῥωμαίων ἄγεσθαι πράγματα, οἷος ἐκεῖνος θυμοῦ ἐν τοῖς | τοιούτοις πιμπλάμενος καὶ παρρησιαζόμενος τὴν ἀλήθειαν· ἴσως μὲν οὖν καὶ μετέθετ' ἂν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τινες αὐτῇ μακροὶ αἰῶνες τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς ἐχαρίζοντο.

φ. 398.

Οἱ δὲ οὕτω φιλοτιμότατοι καὶ ταῖς μεγαλοδωρεαῖς πᾶσαν³ γνώμην ἐλευθέριον ὑπερβάλλοντες, οὐκ ἄγγελοὶ τινες τὰ παρὰ τοῦ κρείττονος ἐκείνη διαπορθεύοντες, ἀλλ' οἱ ἐκείνους τῷ μὲν σχήματι μιμούμενοι, ταῖς δὲ γνώμαις ὑποκρινόμενοι· λέγω δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζιραίους, οἱ πρὸς τὸ θεῖον μεταπλαττόμενοι, μᾶλλον δὲ νομοθετούμενοι καταπλάττεσθαι, πρὶν ἢ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπεξελεθεῖν ὡς ἡμίθεοί τινες παρ' ἡμῖν ἀναστρέφονται, καὶ τῶν μὲν ἄλλων κατολιγωροῦσι τοῦ θεοῦ, οὔτε γὰρ ψυχὰς πρὸς τὰ κρείττω ρυθμίζουσιν, οὐ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη κοιμίζουσιν, οὐ τοῖς μὲν ἐντιθέασιν χαλινόν, τοῖς δὲ οἷα κέντρα τοὺς λόγους ἐπάγουσιν, ἀλλὰ ταῦτα ὡς μικρὰ παραβλέποντες, οἱ μὲν χρησμολογοῦσι τὴν πρόρρησιν καὶ

1. χ. ἀνέπειθει. 2. γρ. συνιόν. 3. χ. πᾶσιν.

ἄλλως ἐκείνους τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν ὁμιλίας καὶ οἰκειώσεως· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος, οὐ πολλάκις ἀφικνούμην ἐκεῖσε, ἢ βασιλεὺς αὐθις μεταβαλλομένη κατωνείδιζε τε τῆς βραδυτῆτος καὶ κατητιᾶτο ὡς τῶν ἐκείνης κατολιγωροῦντα προστάξεων. Οὕτω γοῦν αὐτῆς καὶ τὸ βουλόμενον δυσκίνητον ἦν καὶ τὸ ἀπροαίρετον βουλητόν· οὐ γὰρ πάνυ τι θαρροῦσα ταῖς οἰκείαις γνώμαις, εἴτα δὴ δεδοικυῖα μὴ παρὰ ταῦτα τὰ τῆς βασιλείας ἔξει κακῶς, ἐτέροις ἢ ἑαυτῇ μᾶλλον ἐπίστευεν· ἀμέλει τοι καὶ τὸν πρὸ αὐτῆς αὐτοκράτορα ἐσέβετο μὲν καὶ τετελευτηκότα, καὶ τῶν τε καλῶν ἐκείνου ἐμμένητο, καὶ ἐβούλετο μὲν μηδὲν ὧν ἐκεῖνος ἐγνώκει κατολιγορῆσαι, διημάρτανε δὲ τοῦ σκοποῦ· διὰ ταῦτα πλεῖστα ὧν ἐκεῖνος ἐπεπράχει διέφθαρτο· ὁ γὰρ τὴν τῶν ὄλων πεπιστευμένος² διοίκησιν, περὶ οὗ λέγων³ νῦν ἐπαυσάμην, ἐπειδὴ μὴ τῶν πρωτείων ἤξιωτο παρ' ἐκείνου, μηδὲ παρὰ τῇ ἐκείνου εἰστήκει πλευρᾷ, ὅπερ δὴ αὐτῷ ἔθος ἐν τοῖς προτοῦ βασιλευεῖν ἐγίγνετο, καὶ ζῶντι ἐμέμφοτο καὶ ἀπεληλυθότι τῆς ἀτιμίας ἐμνησικακήσεν. Ἄλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ὑπεραπολογῆσαιτ' ἂν τις καὶ τῆς βασιλίδος, καὶ εἴ τις ἄλλος πρὸς ἐκεῖνον⁴ ἔσχε κακῶς· τὸ δὲ μῆτε ἐκείνην περὶ ἑαυτῆς ὡς ἐκδήμου διανενοῆσθαι καὶ ἐν καλῷ θεῖναι τὰ πράγματα, μῆτε τοὺς περὶ ἐκείνην εἰς τὸν τοιοῦτον ἐνάγειν λογισμὸν, ἀλλ' οἶσθαι ἐκείνην μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας αἰεὶ βιώσεσθαι, ἢ καὶ ἀναλύσαι τοῖς χρόνοις καὶ αὐθις ἀνθῆσαι ὥσπερ νεόφυτον, ἑαυτοῖς τε πεπηγῆναι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ μηδένα βούλεσθαι ἐπιστῆσαι τῷ κράτει, μηδὲ τὴν ἀρίστην μεταβολὴν πρυτανεῦσαι τοῖς πράγμασι, τίς ἂν αὐτοὺς τῆς ἐσχάτης ἐξαιρήσεται εὐηθείας⁵;

Ἐγὼ γ' οὖν καὶ ἐν ἱεροῖς θρόνοις ἐγκαθιδρύουσαν ἐνίους ἐκείνην ὀρῶν καὶ τὰς τοιαύτας προχειρίσεις, ἵνα οὕτως εἴπω, γλωσσαλογοῦσαν, οὐκ εἶχον ἑαυτὸν κατασχεῖν, ἀλλὰ λάθρα τε ὑπετονθόρου-

1. χ. ἐτέροι. 2. χ. πεπιστευόμενος. 3. χ. λέγω. 4. γρ. τι ἄλλο πρὸς ἐκείνων. 5. χ. ἐσχάτης αἰσχάτης ἐξαιρήσεται.

ζον, και οἷς εἶχον θαρρεῖν καθηπτόμην τοῦ πράγματος· ἐθαύμαζον δὲ εἰδὼς ἐκείνην εὐλαβεστάτην περὶ τὰ θεῖα τυγγάνουσαν, ἀλλ' ὁ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς ἔρωσ ἀνέπειθε¹ και παρανομεῖν· τοῦτο γοῦν και τῆς περὶ τὰ κρείττω εὐλαθείας ἠλλοίωσε, και ἔτι οὐ πάνυ τὸ συμπαθὲς τῆς ψυχῆς διεφύλαξεν, οὐκ οἶδα εἴτε πρὸς τὴν ἔμφυτον ἔξιν ἐπανελθοῦσα, ἵνα τὸ φθάσαν τοῦ βίου δείξη σκηπὴν², εἴτ' ἐπιτηδεύουσα τοῦτο, ἵνα μὴ ἀλωτὸς τοῖς πολλοῖς εἴη, μηδέ τις αὐτὴν κατενέγκοι δακρύων εὐθύς. Τῷ δὲ γε πατριάρχῃ ξυμπάσης τῆς οἰκουμένης, οὔτω γὰρ νόμος τὸν τῆς Κωνσταντινου καλεῖν, Μιχαὴλ δὲ οὗτος ἦν ὁ μετὰ τὸν θεῖον Ἀλέξιον τοῦ ἱεροῦ θρόνου προστάς, καιτοι τὸν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνον οἰκειότατα προσκειμένη και σεβομένη, ἐπειδὴ καθαρώτερον βεβασιλεύκει ἀπεχθάνετό τε και ἀπεστρέφετο· αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τὸ δυσανασχετεῖν κάκεινον ὑπὸ γυναικὶ τὰ Ρωμαίων ἄγεσθαι πράγματα, οἷος ἐκείνος θυμοῦ ἐν τοῖς | τοιούτοις πιμπλάμενος και παρησιαζόμενος τὴν ἀλήθειαν· ἴσως μὲν οὖν και μετέθετ' ἂν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τινες αὐτῇ μακροὶ αἰῶνες τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς ἐχαρίζοντο.

φ. 382.

Οἱ δὲ οὔτω φιλοτιμότατοι και ταῖς μεγαλοδωρεαῖς πᾶσαν³ γνῶμην ἐλευθέριον ὑπερβάλλοντες, οὐκ ἄγγελοὶ τινες τὰ παρὰ τοῦ κρείττονος ἐκείνη διαπορθμεύοντες, ἀλλ' οἱ ἐκείνους τῷ μὲν σχήματι μιμούμενοι, ταῖς δὲ γνώμαις ὑποκρινόμενοι· λέγω δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζιραῖους, οἱ πρὸς τὸ θεῖον μεταπλαττόμενοι, μᾶλλον δὲ νομοθετούμενοι καταπλάττεσθαι, πρὶν ἢ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπεξελεθεῖν ὡς ἡμίθεοὶ τινες παρ' ἡμῖν ἀναστρέφονται, και τῶν μὲν ἄλλων κατολιγωροῦσι τοῦ θείου, οὔτε γὰρ ψυχὰς πρὸς τὰ κρείττω ρυθμίζουσιν, οὐ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη κοιμίζουσιν, οὐ τοῖς μὲν ἐντιθέασι χαλινὸν, τοῖς δὲ οἷα κέντρα τοὺς λόγους ἐπάγουσιν, ἀλλὰ ταῦτα ὡς μικρὰ παραβλέποντες, οἱ μὲν χρησμολογοῦσι τὴν πρόρρησιν και

1. χ. ἀνέπειθει. 2. γρ. συνίον. 3. χ. πᾶσιν.

ἄλλως ἐκείνους τῆς αὐτῆς κοινωνεῖν ὀμιλίας καὶ οἰκειώσεως· ἐπεὶ δὲ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενος, οὐ πολλάκις ἀφικνούμην ἐκέῖσε, ἢ βασιλεὺς αὐτῆς μεταβαλλομένη κατωνείδιζε τε τῆς βραδυτῆτος καὶ κατητιᾶτο ὡς τῶν ἐκείνης κατολιγωροῦντα προστάξεων. Οὕτω γοῦν αὐτῆς καὶ τὸ βουλόμενον δυσκίνητον ἦν καὶ τὸ ἀπροαίρετον βουλητόν· οὐ γὰρ πάνυ τι θαρροῦσα ταῖς οἰκείαις γνώμαις, εἴτα δὴ δεδοικυῖα μὴ παρὰ ταῦτα τὰ τῆς βασιλείας ἔξει κακῶς, ἑτέροις¹ ἢ ἑαυτῇ μᾶλλον ἐπίστευεν· ἀμέλει τοι καὶ τὸν πρὸ αὐτῆς αὐτοκράτορα ἐσέβετο μὲν καὶ τετελευτηκότα, καὶ τῶν τε καλῶν ἐκείνου ἐμέμνητο, καὶ ἐβούλετο μὲν μηδὲν ὧν ἐκεῖνος ἐγνώκει κατολιγορῆσαι, διημάρτανε δὲ τοῦ σκοποῦ· διὰ ταῦτα πλείστα ὧν ἐκεῖνος ἐπεπράχει διέφθαρτο· ὁ γὰρ τὴν τῶν ὄλων πεπιστευμένος² διοίκησιν, περὶ οὐ λέγων³ νῦν ἐπαυσάμην, ἐπειδὴ μὴ τῶν πρωτείων ἠξίωτο παρ' ἐκείνου, μηδὲ παρὰ τῇ ἐκείνου εἰστήκει πλευρᾷ, ὅπερ δὴ αὐτῷ ἔθος ἐν τοῖς προτοῦ βασιλεύειν ἐγίγνετο, καὶ ζῶντι ἐμέμφετο καὶ ἀπεληλυθότι τῆς ἀτιμίας ἐμνησικάκησεν. Ἄλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν ὑπεραπολογήσαιτ' ἂν τις καὶ τῆς βασιλίδος, καὶ εἴ τις ἄλλος πρὸς ἐκείνον⁴ ἔσχε κακῶς· τὸ δὲ μῆτε ἐκείνην περὶ ἑαυτῆς ὡς ἐκδήμου διαανοῆσθαι καὶ ἐν καλῷ θεῖναι τὰ πρᾶγματα, μῆτε τοὺς περὶ ἐκείνην εἰς τὸν τοιοῦτον ἐνάγειν λογισμὸν, ἀλλ' οἶεσθαι ἐκείνην μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡλικίας αἰεὶ βιώσεσθαι, ἢ καὶ ἀναλύσαι τοῖς χρόνοις καὶ αὐτῆς ἀνθῆσαι ὡσπερ νόφυτον, ἑαυτοῖς τε πεπηγῆναι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ μηδένα βούλεσθαι ἐπιστῆσαι τῷ κράτει, μηδὲ τὴν ἀρίστην μεταβολὴν πρυτανεῦσαι τοῖς πράγμασι, τίς ἂν αὐτοὺς τῆς ἐσχάτης ἐξαιρήσεται εὐηθείας⁵;

Ἐγὼ γ' οὖν καὶ ἐν ἱεροῖς θρόνοις ἐγκαθιδρύουσαν ἐνίους ἐκείνην ὀρώων καὶ τὰς τοιαύτας προχειρίσεις, ἵνα οὕτως εἴπω, γλωσσαλοῦσαν, οὐκ εἶχον ἑαυτὸν κατασχεῖν, ἀλλὰ λάθρα τε ὑπετονθόρου-

1. χ. ἑτέροι. 2. χ. πεπιστευόμενος. 3. χ. λέγω. 4. γρ. τι ἄλλο πρὸς ἐκείνων. 5. χ. ἐσχάτης αἰσχάτης ἐξαιρήσεται.

ζον, καὶ οἷς εἶχον θαρρεῖν καθηπτόμην τοῦ πράγματος· ἐθαύμαζον δὲ εἰδὼς ἐκείνην εὐλαβεστάτην περὶ τὰ θεῖα τυγγάνουσαν, ἀλλ' ὁ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς ἔρωσ ἀνέπειθε¹ καὶ παρανομεῖν· τοῦτο γοῦν καὶ τῆς περὶ τὰ κρείττω εὐλαβείας ἠλλοίωσε, καὶ ἔτι οὐ πάνυ τὸ συμπαθὲς τῆς ψυχῆς διεφύλαξεν, οὐκ οἶδα εἴτε πρὸς τὴν ἔμφυτον ἕξιν ἐπανελευθεύσα, ἵνα τὸ φθάσαν τοῦ βίου δεῖξη σκηπνὴν², εἴτ' ἐπιτηδεύουσα τοῦτο, ἵνα μὴ ἀλωτὸς τοῖς πολλοῖς εἴη, μηδὲ τις αὐτὴν κατενέγκοι δακρύων εὐθύς. Τῷ δὲ γε πατριάρχῃ ξυμπάσης τῆς οἰκουμένης, οὕτω γὰρ νόμος τὸν τῆς Κωνσταντινου καλεῖν, Μιχαὴλ δὲ οὗτος ἦν ὁ μετὰ τὸν θεῖον Ἀλέξιον τοῦ ἱεροῦ θρόνου προστάς, καίτοι τὸν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνον οἰκειότατα προσκειμένη καὶ σεβομένη, ἐπειδὴ καθαρώτερον βεβασιλεύκει ἀπεχθάνετό τε καὶ ἀπεστρέφετο· αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τὸ δυσανασχετεῖν κάκεινον ὑπὸ γυναικὶ τὰ Ῥωμαίων ἄγεσθαι πράγματα, οἷος ἐκείνος θυμοῦ ἐν τοῖς | τοιούτοις πιμπλάμενος καὶ παρρησιαζόμενος τὴν ἀλήθειαν· ἴσως μὲν οὖν καὶ μετέθετ' ἂν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ τινες αὐτῇ μακροὶ αἰῶνες τῆς ἐπικήρου ταύτης ζωῆς ἐχαρίζοντο.

φ. 302.

Οἱ δὲ οὕτω φιλοτιμώτατοι καὶ ταῖς μεγαλοδωρεαῖς πᾶσαν³ γνώμην ἐλευθέριον ὑπερβάλλοντες, οὐκ ἄγγελοί τινες τὰ παρὰ τοῦ κρείττονος ἐκείνη διαπορθμεύοντες, ἀλλ' οἱ ἐκείνους τῷ μὲν σχήματι μιμούμενοι, ταῖς δὲ γνώμαις ὑποκρινόμενοι· λέγω δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς Ναζιραίους, οἱ πρὸς τὸ θεῖον μεταπλαττόμενοι, μᾶλλον δὲ νομοθετούμενοι καταπλάττεσθαι, πρὶν ἢ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπεξελεθεῖν ὡς ἡμίθεοί τινες παρ' ἡμῖν ἀναστρέφονται, καὶ τῶν μὲν ἄλλων κατολιγωροῦσι τοῦ θεοῦ, οὔτε γὰρ ψυχὰς πρὸς τὰ κρείττω ρυθμίζουσιν, οὐ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη κοιμίζουσιν, οὐ τοῖς μὲν ἐντιθέασιν χαλινὸν, τοῖς δὲ οἷα κέντρα τοὺς λόγους ἐπάγουσιν, ἀλλὰ ταῦτα ὡς μικρὰ παραβλέποντες, οἱ μὲν χρησμολογοῦσι τὴν πρόρρησιν καὶ

1. χ. ἀνέπειθαι. 2. γρ. συνιόν. 3. χ. πᾶσιν.

τὸ θεῖον ἐξαγγέλλουσι βούλημα, οἱ δὲ καὶ τοὺς πεπηγότας ὄρους μετατιθέασι, καὶ τοὺς μὲν ἀναλύουσι, τοῖς δὲ προστιθέασιν, ἀπθανατίζουσί τε τὴν μερικὴν φύσιν καὶ ἰστώσιν ἡμῖν τὴν φυσικὴν κίνησιν, βεβαιοῦσι δὲ τοὺς αὐτῶν λόγους, ὅτι σιδηροφοροῦσιν αἰεὶ κατὰ τοὺς παλαιούς Ἀκαρνᾶνας, καὶ αἰθεροβατοῦσιν ἐπὶ χρόνον μακρὸν, ἀφ' ὧν κατολισθαίνουσι τάχιστα, ἐπειδὴν ἐπιγείου αἰσθωνται κνίσσης· ὁποίους ἐγὼ πολλάκις ἐωράκειν καὶ κατεγνώκειν· οὗτοι δὴ καὶ τὴν βασιλίδα ἐξηπατήκασιν ὡς ἰσομένην αἰεζῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνη μικροῦ δεῖν αὐτὴ τε διέφθαρτ' ἂν καὶ τὰ πράγματα πάντη διέφθειρεν.

Ἄλλ' ἐκείνοι μὲν αἰῶνας ἀπείρους καὶ ζωὰς ἐκείνη ἔπλαττον, ἡ δ' ἐγγὺς ἐγεγόνει τοῦ εἰμαρτοῦ, λέγω δὲ τῇ φωνῇ καταχρῶμενος· τὸν γὰρ τοι τῆς ζωῆς ὄρον πληροῦσα αὐτῷ δὴ τῷ τέλει προσήγγισε· νόσος γεμὴν αὐτὴν αἰρεῖ δεινοτάτη· ἡ γὰρ ὑποκριτικὴ αὐτῇ ὑποκλαύσασα δύναμις, τὴν τε ὀρεκτικὴν κατήνεγκε, καὶ τοῖς τοῦ σώματος ἐπεφόρτιστο μέρεσιν, ἔπειτ' ἀθρόον διαρρυεῖσα καὶ τὸ ἐντὸς μικροῦ δεῖν ξύμπαν ἀποβαλοῦσα, ἐν ὀλίγαις ἐκείνην καταλελοίπει ταῖς ἐκπνοαῖς· ἐπεὶ γοῦν αὐτὴν ξύμπαντες ἀπεγνώκεισαν, λέγω δὲ τούτους ὅποσοι περὶ ἐκείνην ἐστρέφοντο, αὐτίκα καὶ περὶ τοῦ παντὸς, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑαυτῶν σκοπὸν τίθενται, καὶ βουλευμάτων κατάρχουσι· λέγω δὲ ταῦτα οὐ παρά του ἀκηχοῦς, ἀλλ' αὐτὸς τοῖς γε γνωσθεῖσι καὶ βουλευθεῖσι παραγεγόμενος, ὀφθαλμοῖς τε ὄρων καὶ ὠσὶν ἀκούων, ὅπως αὐτοῖς ὡσπερ ἐν κύβω παιδιαῖς τὰ τῆς βασιλείας ἐστρέφετο πράγματα. Οὕτω μὲν γὰρ ὁ ἥλιος τὸ μεσημβρινὸν κατὰ κορυφὴν εἰστήκει, καὶ ἡ μὲν βασιλὶς ὀλίγον ἀνέπνει καὶ αὐτίκα τεθνήξασθαι ἐπίδοξος ἦν, οἱ δὲ περὶ τὸ βῆμα εἰς ταῦτ' οὐ συνειλεγμένοι καὶ ἐν μέσῳ τὸν κορυφαῖον ἔχοντες, ἐν σκέμμασιν ἦσαν τίνα δὲ¹ πρὸ τῶν ἄλλων τοῖς πράγμασιν ἐπιστήσουσιν, ἀνθεξόμενόν² τε αὐτῶν καὶ ἀεипαγῇ καὶ τὴν εὐδαιμο-

1. γρ. ὁη. 2. χ. ἀνθεξόμενον.

νίαν φυλάζοντα. Ὅν μὲν οὖν τῶν ἄλλων προκεκρίκασιν οὐ νῦν χαρακτηρίζειν βεβούλημαι, οὐ πάντη δὲ τούτους ἀποφανοῦμαι διημαρτηκέναι τοῦ ἀρίστου σκοποῦ, εἰ μὴ ὅσον τοιοῦτος ἐκεῖνος ἦν οὐχ οἷος ἄρχειν, ἀλλ' ἄρχεσθαι μᾶλλον καὶ ἄγεσθαι· ἦν δὲ καὶ τοῦ θέρου ἐγγὺς καὶ τοῦ τετραμήνου ἐντός· αἱ γὰρ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τρίχες ὑπαργυρίζουσι ζύμπασαι. Τοῦτον γοῦν ἐκείνην πεπείκασιν ἀξιῶσαι τοῦ στέμματος· ἡ δὲ πείθετ' αὐτίκα, καὶ τὴν κεφαλὴν ταινιοῖ καὶ ἀναδείκνυσιν αὐτοκράτορα· εἶτα δὴ τινὰ βραχὺν ἐπιμείνασα χρόνον¹ τῷ κράτει, ἐνιαυσίου ὥρας δεούσης μιᾶς [ἐτελεύτησε], καὶ ὁ Μιχαὴλ τῶν ὄλων ἐγκρατῆς ἐγεγόνει, αὐτίκα² στερήσεσθαι, περὶ οὗ ἐρεῖν βουλόμενος βραχὺ τι πρὸς καταστήσω τὸν λόγον.

ΤΌΜΌΣ ἘΒΔΌΜΌΣ,

Ἄρχῃ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Γέροντος· ὁ τοιοῦτος ἐκράτησεν ἔτος α'.

Δοκεῖ πως τοῖς ἄρτι βασιλεύειν λαχοῦσιν ἀρκεῖν εἰς ἔδραν τοῦ κράτους, ἦν³ τὸ πολιτικὸν γένος τούτους κατευφημήσωσιν· ἀγχίθυροι γὰρ αὐτοῖς ὄντες οἴονται εἰ τὰ⁴ παρὰ τούτων αὐτοῖς εὐ ἕξει, ἀρραγῶς κατασφαλισθαι τῷ κράτει· ἐνθεν τοι ἅμα τε τῶν σκήπτρων ἐπιλαμβάνωνται, καὶ τούτοις πρῶτον καὶ τὴν φωνὴν καὶ τὴν ὄψιν διδῶσιν· ὧν εὐθύς ἐπισκιρτησάντων καὶ βωμολόχους ἀφέντων φωνὰς, καὶ τινες δημηγορίας φλυάρους πεποιηκότες, ὥσπερ θεῖαν ἐσχηκότες ἐπικουρίαν, οὐδὲ μιᾶς ἐτέρας δυνάμεως ἐπιδέονται· ἐν τρισὶ δὲ τούτοις τῆς φυλακῆς αὐτοῖς ἰσταμένης, δημοτικῶ πλήθει, καὶ συγκλητικῇ τάξει, καὶ συντάγματι στρατιωτικῶ, τῆς μὲν τρί-

1. χ. χρόνους. 2. προσθετόν [μέλλων]. 3. γ. ἦν. 4. χ. εἶτα.

της ἤττον φροντίζουσι, τοῖς δ' ἄλλοις εὐθὺς τὰς ἐκ τοῦ κράτους προσνέμουσι χάριτας. Ὁ δέ γε πρεσβύτης Μιχαὴλ ἐπιδεικτικώτερον ἢ προσῆκε τὰς τῶν ἀξιομάτων διανεμήσεις πεποιήτο· οὐ γὰρ τῷ προσεχῆι ἕκαστον συνίστα βαθμῶ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐφεξῆς καὶ τὸν ἐπέκεινα ἀνεθίβαζεν· εἰ δέ τις αὐτῷ ἐκ πλαγίου στὰς καὶ τὸν τέταρτον ἐπέζητησεν, εὐηκόου ἐτύγχανεν ἐκείνου· ἐντεῦθεν ἄλλος ἀντιπαραστὰς καὶ τὴν ἐτέραν διασεύσας πλευρὰν, οὐδὲ τοῦ πέμπτου ἡμάρτανε· καὶ ἦν ἀτεχνῶς σύγχυσις τὸ φιλοτίμον.

Περὶ τῆς τῶν ἀρχόντων εἰς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ εἰσελεύσεως.

Τούτων τοιγαροῦν οἱ στρατιῶται ἀκηκόετες καὶ τῶν στρατιωτῶν ὅποσον στρατηγικόν τε καὶ ἔκκριτον, καταλαμβάνουσι τὸ Βυζάντιον, τῶν ἴσων ἢ καὶ κρείττωνων τευζόμενοι· ὄριστο γοῦν αὐτοῖς ἡμέρα τῆς εἰς τὸν βασιλέα εἰσόδου, ἀγῶν τῆνικαῦτα παρεγενόμην τῷ αὐτοκράτορι· καὶ εἰσήεσαν ἄνδρες γενναῖοι καὶ ἀτεχνῶς ἥρωες, εἶτα δὴ τὰς κεφαλὰς ὑποκλίναντες καὶ ἐπευφημήσαντες ὅσον εἰκὸς, ἐπὶ μέρος, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος, ἔστησαν· εἶτα δέον καθένα τούτους διαριεῖν καὶ λόγων πρὸς ἐκείνους βασιλικῶν καὶ φιλοτίμων ἀπάρξεσθαι, οὐδὲ πρῶτα μὲν τὸ ἀγενές, ὠνειδίσει ζύμπασιν, εἶτα δὴ ἐς μέσους τὸν κορυφαῖον τούτων¹ στήσας ἢ τὸν εὐθὺς μετ' ἐκείνον (ἐπρέσβευε γὰρ τούτοις ζύμπασιν ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ἦν² δ' ὁ Κεκαυμένος οὗτος ὁ Κολωνεῖαθεν), ὕβρισι μυρίαις κατέπλυνεν ὡς ἀπολωλεκότα μικροῦ δεῖν τὴν Ἀντιόχου καὶ |

φ. 394. τὰς δυνάμεις καταλελυκότα, καὶ γενναῖον μὲν ἢ στρατηγικὸν οὐδὲν ἐπιδείξαντα, τὰ δὲ τῶν πολλῶν συλλέξαντα χρήματα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐσχηκότα οὐκ εὐκλείας, ἀλλ' ἀπληστίας ὑπόθεσιν· ἐφ' οἷς ἐκείνου παγέντος τῷ ἀθρόω τῆς ἐπιπλήξεως, καὶ τὰ κρείττω μὲν προσδοκήσαντος, τοῖς δ' ἐναντίοις καθυερισθέντος, τῶν τε συστρα-

1. χ. τοῦτον. 2. χ. ἦν.

τήγων ὑπεραπολογήσασθαι ἐκείνου ἐπικεχειρηκότων, ὁ βασιλεὺς καὶ τούτοις τὴν γλῶτταν ἐπέσχε· καὶ εἰ¹ τῶν ἄλλων κατωλιγώρηκει, δέον τόν γε Ἰσαάκιον πάσης ἀξιώσει εὐφημίας τε καὶ τιμῆς, ὁ δὲ κάκεινῳ ἀπέπειπατο τὴν εὐμένειαν.

Περὶ τῆς τοῦ Κομνηνοῦ ἀποστασίας.

Αὕτη πρώτη πληγὴ τοῖς στρατιώταις ἐγένετο καὶ ἀφορμὴ τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς· τοῦτο τὸ δρᾶμα τὰς ἐκείνων γνώμας διέσεισε, καὶ καινότερων αὐτοῖς βουλευμάτων ἀρχὰς εἰσποίησεν. Οὐκ ἔτι μὲν οὖν εὐθὺς ἐν τῷ περὶ τῆς βασιλείας γεγόνασι σκέμματι, ἀλλὰ καὶ δευτέραν πείραν πεποίηται, εἴ πως εὐνοϊκωτέρου τοῦ αὐτοκράτορος τύχοιεν· ὁ δὲ ἄμμας² ἐκείνων ἐπιζητούντων, σκάφας ἐδίδου, εἰ δ' ἀντιπίπτοιεν, οὐδ' ἐκείνας παρείχεν, ἀλλ' ἀπωθεῖτο καὶ ἀπεκρούετο. Ὄρμησαν μὲν οὖν εὐθὺς ξύμπαντες μικροῦ δεῖν ἐπιβαλεῖν ἐκείνῳ τῷ χεῖρε καὶ καθελεῖν τῆς ἀρχῆς, ἐπέσχε δὲ τούτους ὁ Ἰσαάκιος, βουλῆς δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα συνετωτέρως εἰπῶν· εἶτα δὴ στήσαντες τὴν ἐπιβουλήν, ἐζήτουν τὸν ἄρξοντα τῶν δυνάμεων καὶ τοῖς ὄλοις ἀρκέσοντα. Ὁ μὲν οὖν Ἰσαάκιος πᾶσι παρῆχῳρει τοῦ σχήματος, ἕκαστον λέγειν³ ἀρκεῖν πρὸς τὸ κράτος, οὔτοι δὲ ξύμπαντες ἐκείνῳ ἐδίδοσαν τὴν τιμὴν· προεῖχε γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐ τῷ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τυραννικῷ εἶδει καὶ τῷ γενναίῳ τῆς γνώμης καὶ τῷ σταθρῷ τῆς ψυχῆς, αἰδέσιμος γάρ τις ἐδόκει καὶ μόνον ὀρώμενος· ἀλλ' ὁ μὲν χαρακτήρ ἐκείνου μικρόν τι τὸν λόγον ἀναμεινάτω. Ἐπεὶ δὲ ξυνέθεσαν πρὸς ἀλλήλους ὁ⁴ καὶ βεβούληντο, βραχέα δὴ ἄττα τῷ βασιλεῖ καθωμιληκότες, ἐπ' οἴκου ξύμπαντες ἀνεχώρησαν· ἐφοῖ⁵ δὲ ὄντες καὶ ὡς ἀληθῶς πρόσαιγο ἐκ βραχέων τῶν διαστημάτων ἀπ' ἀλλήλων διειστήκεισαν· διὰ ταῦτα ὀλίγας ἡμέρας ἐπιλιπόντες, εἶτα δὴ ἐς ταῦτο⁶ συνδεδραμη-

1. χ. ἦ. 2. γρ. ἄμας. 3. γρ. λέγων. 4. χ. ὦ. 5. χ. ἐῷ οἱ. 6. χ. ταυτῷ.

κότες, τῆς ἐπιβουλῆς ἄρχουσιν. Οὐκ ἔφθασαν δὲ ταύτην ἐδράσαντες, καὶ στρατόπεδον αὐτοῖς γενναῖον ξυνέστη, πλήθους αὐτοῖς γενναίων συρρέυσαντος καὶ τὴν γνώμην κρατύναντος· ἐπειδὴ γὰρ ἠκηκόεισαν ξύμπαντες, ὅτι στρατηγὸς γενναῖος αὐτοῖς βεβασίλευκε, καὶ ὅτι τὰ κράτιστα γένη εἰς αὐτὸν ἀνηρτήσατο, ὀνομαστί τε τούτους¹ ἠπίσταντο, οὐδὲ βραχύν τινα χρόνον διαλιπόντες εὐθὺς αὐτοῖς προσεχώρησαν, ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεὺς τὸν ἕτερον προλαβεῖν ἐπειγόμενοι.

Ἐβούλοντο μὲν καὶ πρότερον τὸ στρατιωτικὸν ξύμπαν τὸ κράτος Ῥωμαίων ὑποποιήσασθαι, καὶ ὑπήκοοι γενέσθαι στρατηγῷ αυτοκράτορι, καὶ τὴν πολιτικὴν καταλύσαι τῆς βασιλείας διαδοχὴν, ἐπιῆχον δὲ τὰ βουλευμάτα, καὶ μόνον ἐνεκυμῶνον τὸν ἔρωτα, ὅτι μηδεὶς αὐτοῖς εἰς ἀρχὴν ἀξιολογώτατος κατεφαίνετο· ἐπεὶ δὲ τὸν Ἰσακίον τεθέανται, ὃν οὐδ' ὄναρ εἰς τὸ σχῆμα τοῦ κράτους ἰδεῖν προσεδόκησαν, διὰ τὸ περὶ τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις ἀκριβεῖς κορυφαῖον γεγεννημένον τοῦ τυραννικοῦ σκέμματος, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα χειροτονοῦντα βουλευμάτα, αὐτίκα οὐδὲν τι γνωσιμαχτήσαντες τῷ ἀνδρὶ προσερρύησαν, ἀνδρικώτερον ἐπισκευάσαντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτήσαντες. Ὁ δὲ, εἰ καὶ τότε πρῶτον ἦρξε τοῦ τοιοῦδε σκέμματος, συνετώτερον ἢ τολμηρότερον τὸ πρᾶγμα μεταχειρίζεται· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο πρὸ πάντων ἤδει, ὅτι χρημάτων πολλῶν δεῖ τῷ συντάγματι, πρῶτον μὲν πάσας τὰς εἰς τὴν πόλιν ἀποφράττει ὁδοὺς, φρουρὰν ἀποχρῶσαν καταλιμπάνων ἐκάστη, καὶ μηδενὶ διδούς ἐξιέναι τε καὶ εἰσέναι, εἰ μὴ ἐκεῖνος γνοίη καὶ τὴν ἐφ' ἐκάτερα συγχωρήσει πορείαν· ἔπειτα τοῦτο πεποικηκώς, τὰς δημοσίους εἰσπράττει συνεισφοράς οὐ φύρδην, οὐ συγκεχυμένως², ἀλλ' ἀρχεῖα τάξας καὶ ἀκριβεῖς ἐγκαταστήσας εἰσπράκτορας, καὶ ἀπογραφόμενος ἕκαστα, ἵν' ἔχοι καὶ τελεώτερον βασιλεύσας, ἀκριβεῖς τοὺς τῶν εἰσπράξεων λογισμούς·

1. χ. τούτοις. 2. χ. συγκεχυμένος.

οὕτω τοῦ συνετώτερου μᾶλλον ἢ τοῦ τολμηροτέρου ἐγίγνετο. Καὶ ἄλλο δὲ τις ἐκείνου θαυμάσειεν, ὅτι πλῆθους αὐτῷ πολλοῦ προσκεχωρηκότος, φυλοκρινεῖ τὰς τάξεις, καὶ τοὺς γενναιοτέρους ἀποκρίνας τῶν ἄλλων καὶ οἷς ἤδει καὶ τόλμαν λελογισμένην καὶ στάσιμον τὸ γενναῖον, ἐκείνους εἰς λόχους καὶ φάλαγγας¹ καθιστᾷ καὶ τούτοις πιστεύει τὸν πόλεμον· ἦν δ' ἄρα καὶ τὸ ἀποκριθὲν ἀριθμοῦ κρεῖττον καὶ τὸ κριθὲν οὐδὲν ἐκείνων καταδεέστερον.

Πρῶτα μὲν οὖν αὐτοῖς ἐγκελεύεται συνειλέχθαι² καθ' ἑαυτοὺς καὶ μὴ συγκεχυῖσθαι, μηδὲ συντεταράχθαι, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τάξιν καὶ φάλαγγας καταστάντας σιγῇ τε προίεσθαι καὶ οὕτως κατασκηνοῦν· ἔπειτα τὸ στρατηγικὸν ἐκάστω σιτηρέσιον³ τάξας καὶ τὴν εἰς πολεμικὴν ἔφοδον ἀποχωρῶσαν παρασκευῆν, καὶ μειζόνων ἀξιοῖ βαθμῶν, τοὺς μὲν μειζοὺς ἀπονέμων τοῖς μειζοσι, τοὺς ἐλάττους δὲ τοῖς ἐλάττοσι. Ἐπὶ τούτοις συγγενικῶ αἵματι τὸ σῶμα πιστεύσας καὶ κύκλον τινὰ περιελίξας αὐτῷ, ἀδεῶς τε προῆει καὶ αὐθις ἠύλιζετο· τὰς μὲν οὖν νύκτας ἀγρύπνους εἰς τὰς τυραννικὰς φροντίδας ἀνήλισκεν, ἡμέρας δὲ λαμπρότερός τε τοῖς πράγμασιν εἶδετο, καὶ ὡς ἐπὶ προκειμένῳ προῆει τῷ πράγματι· ἐπεὶ δὲ πολλὰ εἴωθε προσπίπτειν τοῖς στρατοπέδοις, καὶ οἳ γε πλεῖστοι τολμηρότεροι μᾶλλον πεφύκασιν ἢ συνετώτεροι, οὐδενὶ μὲν τὸ ξίφος ἐπαντείνετο, οὐδ' εὐθὺς⁴ ἐπὶ τοὺς ἡμαρτηκότας κεχώρηκε, κατέπληττε δὲ ἀπαξ ἰδὼν, καὶ ἡ ὄφρυς αὐτῷ συναχθεῖσα ἀντὶ πάσης ἤρκει πληγῆς. Ὁ μὲν οὖν οὕτως καὶ συνταξάμενος ἀκριβῶς ἐγγὺς ἤδη τῆς πόλεως ἐγεγόνει· ὁ δὲ τοῦ Βυζαντίου τὴν ἀρχὴν ἤδη μόνην ἔχων καὶ οἱ προκατεσχηκότες ἐκείνον, ὥσπερ μηδενὸς καινοῦ γεγονότος, οὔτε τοῖς τολμηθεῖσιν ἀντεβουλεύσαντο, οὔτε τὰς λειπομένους τάξεις ἐπὶ τὰς ἐκείνων συντάξεις ἐκίνουν⁵, οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων ἐποίουν δι' ὅτου | ἂν τὸ τυραννικὸν σύνταγμα διαλύσαιεν·

φ. 39j.

1. γ. φάλαγγα. 2. γ. συνηλέχθαι. 3. γ. ἐκάστωσκληρέσιον. 4. γ. ἐνθὺς.
5. γ. ἐκείνος.

ὡς δ' ἔνιοι τῶν προσκειμένων ἐκείνω¹ νύττοντες διώρυξαν τὴν πλευρὰν, ὡς δεῖ καὶ συμβούλων αὐτῷ καὶ χρημάτων πολλῶν, καὶ στρατιωτικῆς τάξεως, ἄλλους τε πλείστους μετακαλεῖται τῶν γενναίων μὲν τὰς γνώμας, τηνικαῦτα δὲ κατολιγωρηθέντων· καὶ δῆτα καὶ εἰσποιεῖται καὶ ὅτι μὴ ἔχοι πάλαι ἐγκόλιπον, ὡς ἄτοπὸν τι πεποιηκῶς, σχηματίζεται.

1. Περὶ τῶν εἰς τὸν βασιλεῖα συμβουλῶν² διὰ τὴν ἀποστασίαν.

Ἄλλ' ἐγὼ μὴδὲν ἐκείνω μνησικακήσας, τρία ταῦτα ποιῆσαι εὐθύς ἐβουλεύσαμην αὐτῷ· ἐπεὶ γὰρ ἐγνώκειν ὅτι ἐκ διαφόρου γνώμης τῷ μεγάλῳ ἀντικαθεστήκοι ἀρχιερεῖ, καὶ δυσόργως εἶχεν ἐκεῖνος αὐτῷ, γνώμην αὐτῷ πρώτην ταύτην εἰσήνεγκα, πᾶσαν αὐτῷ διαφορὰν διαλύσασθαι, καὶ εἰς ταῦτ' ἐκείνω συνελθεῖν καὶ σκέμμα καὶ φρόνημα, ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστα δυναμένῳ καιροῖς καὶ συνεπιθουμένῳ τοῖς τυραννεύσασιν, εἰ μὴ προλάβοι τοῦτον εἰς ἀκριβεστάτην οἰκείωσιν· ἔπειτα πρεσβείαν πρὸς τὸν τετυραννευκότα στέλλειν διαλύσαι τὸ σύνταγμα, ἐπαγγεῖλλασθαι τε αὐτῷ ὅποσα μὴ ἐπισφαλές δοῦναι, τὰ δὲ καὶ προτείνασθαι, μηχανήσασθαι τε ἐπὶ τὸ ἐκείνου στρατόπεδον καὶ ἐπιχειρῆσαι διαλύσαι τὴν φάλαγγα· τρίτην ἐπὶ τούτοις γνώμην προστέθεικα τὴν κορυφαιοτάτην καὶ κρείττονα, τὰς ἐν ἑσπέρᾳ τάξεις συναγαγεῖν, καὶ τὰς καταλιπομένας συγκροτεῖν δυνάμεις, συμμαχίας τε παρὰ τῶν γειτονούντων βαρβάρων ἐπικαλέσασθαι, καὶ τὰς παρ' ἡμῖν ξενικὰς δυνάμεις κρατῦναι, γενναῖόν τε τούτοις στρατηγὸν ἐπιστῆσαι καὶ λόχους ἀρκοῦντας ποιήσασθαι, καὶ πανταχόθεν τῷ συγκινηθέντι καθ' ἡμῶν πληθεῖ ἀντικαθίστασθαι. Δέχεται μὲν οὖν τὰς γνώμας ὁ βασιλεὺς.

1. γ. ἐκείνων. 2. γρ. συμβουλῶν.

Περὶ τῆς τοῦ στρατοῦ ἀποστολῆς πρὸς τὸν Ἰσαάκιον.

Εἶτα δὴ πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἀνείργεται, ἥτις δὴ¹ αὐτῷ καὶ κατολιγωρηθεῖσα εἰς καταστροφὴν ἤρκεσε, πρὸς δέ γε τὴν δευτέραν καὶ τρίτην παρασκευάζεται· ἀλλὰ παρὰ μὲν τὴν δευτέραν τὸ διηनुσμένον οὐδέν, αἱ δ' ἐκ τῆς ἐσπέρας αὐτῷ δυνάμεις ἐξαρτηθεῖσαι πολεμικώτατα καὶ συμμαχίδας ἐτέρας κτησάμεναι², εἰς τε λόχους διαιρεθεῖσαι καὶ συναιρεθεῖσαι εἰς φάλαγγας, ἐμπαρασκεύως ὁμοῦ καὶ γενναίως τοῖς ἐφίοις ἀντικατέστησαν τάγμασιν. Οὐκ ἐκ διαστήματος δὲ πολλοῦ ἐκάτεροι τοὺς χάρακας ἰδρυσάμενοι καὶ βραχύ τι τὸ μεταξύ πεδῖον πεποικημένοι, οὐδέτεροι³ ἐπ' ἀλλήλους ἐζήσαν, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς κενὸν τὸ μεταίχμιον· ἀλλὰ πλήθει μὲν οἱ βασιλικοὶ τὸ πλεόν ἐδείκνυσαν ἔχοντες, δυνάμει δὲ καὶ τάξει οἱ τῆς ἐτέρας προεῖχον μερίδος, καὶ τό γε μεῖζον καὶ θαυμασιώτερον, ἐκείνοις μὲν ἡ σύνταξις ἀρραγῆς καὶ ἡ πρὸς τὸν κρατοῦντα πίστις βεβαία καὶ ἀσφαλῆς, τὸ δ' ἡμέτερον στρατόπεδον ἐκενοῦτο καὶ διερρήγνυτο, αὐτομολούντων ὁσημέραι πολλῶν ἐπὶ τὴν τυραννικὴν σύνταξιν, ὃ τε τῶν δυνάμεων προηγούμενος, τοῦνομα δὲ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἀμφιρρεπῆς ἦν, ὡς δ' ἐγῶμαι μονομερῆς. Ὅθεν ἐξ ἀμφοτέρων κατηγωνίσμεθα, καὶ πρὶν ἢ πολεμητέα ἐδόκει, ταῖς τῶν στρατηγούντων γνώμῃς ἠττώμεθα· ἀλλ' οἷ γε λόχοι⁴ καὶ τὸ ἡμεδαπὸν πλῆθος ὅπόσον ἐλέλειπτο, οὐπω τὴν στρατηγικὴν γνόντες ἀμφιβολίαν, ἐπειδὴ περ ἀντεκατέστησαν ἄνδρες ἀρήϊοι καὶ θυμοῦ, κατὰ τὴν ποίησιν, πνειόντες, ὅπλοις τε τοῖς καλλίστοις διεσκευασμένοι, καὶ πᾶν εἶ τι ὄπλον γενναῖον τὸ μὲν διεζωσμένοι, τὸ δὲ ἐν χεροῖν ἔχοντες, τὸ ἐνούλιον ἀλαλάξαντες ἐπὶ τοὺς ἐναντίους τοὺς χαλινοὺς τοῖς ἵπποις ἐνδόντες ἀσχέτω ῥύμη προσεχω-

1. χ. δὲ. 2. χ. κτησάμενοι. 3. χ. οὐδ' ἕτεροι. 4. χ. λόχοι.

ρήκασι, καὶ τότε γὰρ ἀριστερὸν ἐκείνοις κέρας οἱ τὸ καθ' ἡμᾶς δεξιὸν ἔχοντες ἀναστρέψαντες ἐπὶ πολὺ κατεδίωξαν.

Ἐπεὶ δὲ τὸ δεξιὸν αὐτὸ ἐμεμαθήκεσαν, μὴ ὑπομείναι τὴν τῶν πολεμίων βροχὴν τε καὶ ἔφοδον, ἀλλ' εὐθὺς ὑποκεχωρηκὸς καὶ διασπαρὲν, δείσαντες μὴ οἱ νενικηκότες ἐπ' ἐκείνους γένοιτο, καὶ τοὺς γὰρ φυγάδας ῥύσαντες ὅλαις αὐτοῖς ἐπισταῖεν¹ δυνάμεσιν, οὐδὲν ἔττον κάκεινοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ γίνεται καθαρῶς μετὰ τῶν πολεμίων ἡ νίκη, καὶ ὁ τυραννεύσας πεπηγῶς ἐν μέσοις εἰστήκει κρείττων καὶ τῶν διωκόντων καὶ τῶν φευγόντων· τοῦτον² γοῦν ἔνοι οὗ καθ' ἡμᾶς στρατοπέδου ἐωρακότες, ἦσαν δὲ τῶν περὶ τὸν Ταῦρον Σκυθῶν τῶν τεττάρων οὐ πλείους, τὰ δόρατα κατευθύναντες ἐπ' αὐτὸν ἐξ ἐκατέρας πλευρᾶς ὤσαντο, καὶ τὸν γὰρ σίδηρον τοῖς ἐκείνου ὅπλοις ἐφηρμοκότες διαμαρτάνουσι μὲν αὐτῷ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὔτε δὲ ἐπὶ θάτερον παρατρέπουσι μέρος, ἀλλ' ἀντιθήσαντές τε τὸν ἄνδρα ἐς ἴσον³ αὐθις ἀντεκατέστησαν, ἰσοβαρῆ πεποιηκότες καὶ ἐπὶ τοῦ κέντρου τηρήσαντες· τοῦτο δὲ ἐκείνος οἰωνὸν λαβὼν αἴσιον, ὡς εἶη ἀκίνητος⁴ βαλλόμενος ἐκατέρωθεν, ταῖς δυνάμεσιν εὐθὺς ἐγκελεύει ἐρρωμενέστερον τοῖς τῶν ἐναντίων ἐπιπίπτειν σώμασι, καὶ θαρρεῖν τὸν ἀγῶνα, καὶ τὰ μὲν τρέπειν τοὺς ἐναντίους, τὰ δὲ διώκειν ἄχρι πολλοῦ. Τούτων⁵ γοῦν οὕτω διαπεπολεμημένων, ἀγγελίαι δεινότεραί τε καὶ φοβερώτεραι τὰς ἡμετέρας διέσεισαν ἀκοᾶς, καὶ τὸν γὰρ βασιλέα διαταράξασαι ἀπεγνωκέναι πάσας ἐλπίδας πεπεύκασιν· εἰ⁶ γὰρ ἦν ἐξ ὑπογούου οὕτω νενικημένον τὸ ἐσπέριον ἀνακαλέσασθαι στρατεύμα, ἐτέρους δὲ οὐκ εἶχεν ἀκμῆτας⁷ καὶ νεολέκτους παρασκευάσασθαι, ὅτε τῶν δυνάμεων ἄρχων ὁ ἐκτομίας Θεόδωρος, ὃν ἡ βασιλὶς Θεοδώρα πρόεδρον μὲν πρότερον ἐπεποιήκει, εἶτα δὲ τὰ τῆς ἐφᾶς ἐγκεχειρήκει στρατοπέδα, παντάπασιν αὐτῷ ἀπειρήκει τὴν στρατηγίαν, οὐ τῷ μὴ

1. χ. ἐπισταῖεν. 2. χ. τούτων. 3. χ. εἶσον. 4. γρ. ἀκίνητος. 5. χ. τούτω. 6. γρ. οὐ. 7. γρ. ἀκμῆτας.

θαρρεῖν μᾶλλον τοὺς δευτέρους ἀγῶνας ἢ τῷ διεστράφθαι τὴν γνώμην καὶ κρυφίως πρὸς τὸν Κομνηνὸν σπείσασθαι.

Περὶ τῆς τῆς πρεσβείας ἀποστολῆς πρὸς τὸν Κομνηνόν.

Διαλιπὼν γοῦν ὁ βασιλεὺς ἡμέρας τινὰς, εἶτα δὴ με πρὸς τὸν Κομνηνὸν σπείσασθαι ἀξιῶ, διαπρεσβεύσασθαι οἱ ἀπορρήτους γνώμας πρὸς τὸν πολέμιον, καὶ δι' εὐγλωττίας καὶ σοφιστικῆς δυνάμεως καταμαλθάξαι τὴν ἐκείνου ψυχὴν πρὸς αὐτὸν μεταθήσασθαι· ἐμοὶ δὲ τὴν γε πρώτην ἀκούσαντι, ὡσπερ ἀτεχνῶς καταβροντηθέντι τὴν ἀκοήν, ἀπηγόρευτο ἡ ἀξίωσις, καὶ « οὐκ ἂν ἐκὼν εἶναι, ἔφην, ὑπηρετήσωμαί | σοι τοῦτω¹ προστάγματι, πολὺν τε τὸν κίνδυνον ἔχοντι καὶ τὸ τέλος οὐκ ἀμφίβολον, ἀλλὰ πάντη μονομέρες· δῆλον γὰρ ὡς οὐ πείσεται, ἄρτι νενικηκῶς καὶ ἐπηρμένως τῷ κατορθώματι, τὸ κράτος ἀφεῖναι καὶ ἄλλο τι τῶν ἐλαττόνων μεταβουλεύσασθαι. » Ὁ δ' εὐθύς ἐπισείσας τὴν κεφαλὴν καὶ πάσης καταγνοῦς φιλίας καὶ οἰκειώσεως, « σὺ δὲ ἄρα, ἔφησεν, ὅπως μὲν πιθανῶς ἐρεῖς διεσπούδακας, ὅπως δὲ ἂν ἀμύναιο ἀτυχοῦσι φίλοις, καὶ σὺν θεῷ φάναι δεσπότης, οὐ συνενόηκας; ἐγὼ δὲ σοι οὐδὲ πρὸς βραγύ τι μετὰ τὸ κράτος παραπεποίημαι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ συνήθους ὁμιλῶ σχήματος, κατασπάζομαί τε καὶ συναγκαλίζομαι, ὡσπερ εἴωθα, καὶ σου τοῦ τῶν² χειλέων ὡσπερ δέον ἐστὶν ὁσημέραι ἀπογεύομαι μέλιτος, ἔμην δὲ τῶν ἴσων ἀνταξιουῖσθαι! σὺ δὲ μοι οὐδὲ τοσοῦτον δίδως ὅποσον³ ἐπιεικῆς ἀνθρώπος ἐχθρῷ παρέσχετο κινδυνεύοντι· καὶ γὰρ μὲν τὸν πεπρωμένον οἶμον πορεύσομαι, σοὶ δὲ ἄρα τις ἔσται ἐπεγκαλῶν καὶ προσονειδίζων ὅτι τὴν πρὸς δεσπότην καὶ φίλον φιλίαν διέψευσαι! »

Τούτων ἀκούσας τῶν λόγων μικροῦ δεῖν αὔος καὶ ἀπόπληκτος γέγονα, καὶ οὐκ εἶχον ὅπως τὴν πρώτην διαφυλάξωμαι ἔνστασιν·

1. γρ. τοιούτω. 2. γ. τούτων. 3. γ. ὅποτος.

ἀθρόον οὖν μεταπλασθεῖς, « ἄλλ' ὦ βασιλεῦ, ἔφησα, οὐ τὴν ὑπηρεσίαν διαδιδράσκων, ἀναβάλλομαι τὸ ἐπίταγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διευλαβούμενος καὶ τοὺς τῶν πολλῶν ὑποπτειῶν φθόνους τὴν πρόσταξιν ὑπερτίθεμαι. — Καὶ τί ποτέ φησι, τοῦτο, ὁ δι' εὐλαβείας αὐτὸς ἔχων οὐ πάνυ τῇ πρεσβείᾳ θαρρεῖς; — Κεκρατηκῶς ¹, ἔφησα, ὁ ἀνὴρ πρὸς ὃν με κελεύεις διαπορθμεύσασθαι, καὶ τεταρρηκῶς πρὸς τὰς μελλούσας ἐλπίδας· οὐκ οἶομαι οὖν τοῦτον εὐμενῶς με προσήσεται, οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐμοὺς λόγους μετακληθήσεται· σοβαριότερον οὖν ἴσως ὁμιλήσει, καὶ ἀτιμάσει μου τὴν πρεσβείαν καὶ ἄπρακτον ἀποπέμψεται· οἱ δὲ γε πολλοὶ διαβάλουσι ² με, ὡς αὐτὸς τὴν πρὸς σέ πίστιν προδοὺς, ἐκείνον ἐπῆρα ταῖς κρείττους τῶν προσδοκιῶν, μὴτέ τινα λόγον ἐκ βασιλείως ἤκοντα, μὴτε πρεσβείαν προσίεσθαι, ὡς αὐτίκα τοῦ κράτους ἐπιληψόμενον. Ἄλλ' ἦν γε βούλει ³, ἔφησα, ὑπηρετηκέναι σου τῷ προστάγματι, καὶ ἕτερον μοί τινα τῶν ⁴ ἐκ τῆς πρώτης βουλῆς συμπρόπεμψον, ὅπως ἂν καὶ παρ' ἀμφοτέρων καὶ πρὸς ἀμφοτέρους ὃ τε ἡμέτερος λόγος καὶ ὁ ἐκείνου ἀμοιβᾶδὸν ἐπὶ δημοσίας γένηται ἀκοῆς. » Ἐπῆνεσε τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς, καὶ « ἐλοῦ, φησὶν, ὃν ἂν βούλει ⁵ τῆς ἄνω βουλῆς. » Κἀγὼ αἰρούμην τὸν κάλλιστόν τε καὶ συνετώτατον, καὶ ὃν μάλιστα ἤδειν τὴν σὺν ἐμοὶ θαρρήσοντα ἔξοδον· ὡς γοῦν κἀκείνος εὐθὺς ἀκούσας προσήκατο καὶ τὴν πρεσβείαν καὶ τὴν κοινωνίαν; κοινῇ συνεληλυθότες καὶ ἀλλήλοις ἀντιδόντες τὰς γνώμας, ἕτερον αὐθις αἰρούμεθα τῆς πρεσβείας ἡμῖν συμμεβέξοντα, τὰ πρῶτα Ρωμαίων ⁶, κορυφαῖον τῆς συγκλήτου βουλῆς, ᾧ ἀνθάμιλλα ὃ τε νοὺς τῇ γλώττῃ καὶ ἡ γλῶττα τῷ νῶ, ὅς δὴ τὰ πρῶτα τὸν αὐτοκράτορα Μονομάχον λεοντοκομήσας, ὕστερον καὶ τὴν πατριαρχικὴν λειτουργίαν ἐκόσμησε, καὶ θῦμα τῷ λόγῳ γεγωνῶς αὐθις ἐκείνον τῷ πατριάρχῃ ἱερούργησεν.

1. χ. καὶ κρατηκῶς. 2. χ. διαβάλουσι. 3. χ. βούλη. 4. χ. τὸν. 5. χ. βούλη. 6. προσθετέον [τυγχάνοντα].

Ὡς γοῦν καὶ οὗτος φιλορώμαιός τις ὡς ἀληθῶς ὢν, τὸν λόγον οὐχ ὑπερέθετο, ἀλλὰ μέρος τὸ κάλλιστον ἡμῶν γίνεται, ἐπιστολάς πρὸς ἐκεῖνον ἐκ βασιλέως δεξάμενοι, μᾶλλον δὲ ἡμεῖς ταύτας διασκαψάμενοι καὶ ὅσον εἰκὸς οἰκονομίσαντες, ἴν' ὁμοῦ καὶ στεφανηφοροίῃ τῷ τοῦ Καίσαρος σχήματι καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποτάττοιτο, τὴν πρὸς ἐκεῖνον τεθαρρήκαμεν ἕξοδον, καὶ τὸν πρῶτον ἐκ πόλεως διεληλυθότες σταθμὸν, γνωρίζομεν ἐκείνῳ τὴν ἡμετέραν ἀφίξιν, καὶ διαβεβαιούμεθα ὡς οὐκ ἂν ἄλλως εἰς ὀμιλίαν ἐκείνῳ γενοίμεθα. εἰμὴ ¹ πρότερον ὄρκους ἡμῖν ἀπορρήτους δοίη, ὡς οὔτε κατάσχη τὴν πρεσβείαν τελέσαντας, οὔτ' ἄλλο τι δεινὸν ἐπενέγοι, ἀλλὰ τὰ εἰκότα τιμήσας συγχωρήσει τὴν ἐπάνοδον. Ὡς δὲ ἐκεῖνος πάντα ἐδεδώκει, καὶ πλείονα τῶν ἐζητημένων προσέθετο, ταῖς τριήρεσιν εὐθύς ἀναπλεύσαντες ἀγγίθουροι ἐγενόμεθα οὐ δὴ ἐκεῖνος ἐναυλισάμενος ἔτυχεν· ἀσπασμοὶ γοῦν εὐθύς, πρὶν ἐκείνῳ εἰς ὀμιλίαν ἐλθεῖν, καὶ φιλοφροσύνη ἡμᾶς ὑποδέχονται, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἀφικνουμένων τῶν πρώτων τῆς στρατιᾶς καὶ τοῖς ἡδίστοις ἀνακαλούντων ὀνόμασι, κατασπαζομένων τε κεφαλὴν καὶ χεῖρας ἡμῶν καὶ δάκρυα σπενδόντων, ὅτι ἐμφυλίου αἵματος καὶ συγγενικοῦ ἄγους κατακορεῖς γεγονότες ἀναδεδεσμούνται ταινίαις τὰς κεφαλὰς· εἶτα δὴ ἐν μέσοις λαβόντες ἡμᾶς πρὸς τὴν αὐλειὸν τοῦ κρατοῦντος ἀπήγαγον, οὕτω γὰρ ἔτυχεν ἐσκηνωμένος εἰς ὑπαιθρον· ἐνθα δὴ τῶν ἵππων αὐτοὶ καταβάντες καὶ ἡμᾶς ἀποβιβάσαντες αὐτοῦ περιμένειν παρεκελεύσαντο, εἶτα δὴ μόνοις ἡμῖν ἐδόθη ἡ εἴσοδος· ἔδου γὰρ ἡδὴ ὁ ἥλιος καὶ οὐκ ἦν ἐκείνῳ βουλομένῳ πολλοὺς ἐπὶ τῆς βασιλείου συλλεγῆναι σκηνῆς.

Ἀσπάζεται γοῦν εἰσιόντας ἡμᾶς, ἐκάθητο δὲ ἐπὶ θώκου τινὸς ὑψηλοῦ, βραχείας τινὸς περὶ αὐτὸν ² οὔσης δορυφορίας· ἐσκεύαστο δὲ οὐ τοσοῦτον βασιλικώτερον, ὅσον στρατηγικώτερον· ὑπεξάνεστη γοῦν ἡμῖν βραχὺ τι, εἶτα δὴ καθίσει προτρέψας, ἠρώτησε μὲν οὐδὲν

1. εἰμι. 2. γ. αὐτοῦ.

περὶ ὧν ἀφικόμεθα, βραχεῖς δὲ τινὰς κινήσας λόγους ὅποσοι αὐτῶ τὴν στρατιὰν ἀναγκαίαν ἐδείκνυσαν, εἶτα δὴ καὶ κρατῆρος κοινω-
νήσας ἡμῖν, ἀφῆκεν ἐπὶ τὰς σκηνάς, αἷ δ' ἔγγιστα τῆς ἐκείνου ἐφεξῆς ἐπεπήγεσαν. Ἐθαυμάζομεν οὖν ἀπίοντες τὸν ἄνδρα, ὅτι μὴ εὐθύς μακροὺς προὔτεινε λόγους, μηδὲ τι πλέον παρ' ἡμῶν μαθεῖν ἠβουλήθη ἢ ὅσον τὰ περὶ τὴν πορείαν καὶ εἰ εὐκυμάντῳ τῷ πλῶ ἐχρησάμεθα· ἔπειτα διαιρεθέντες ἀπ' ἀλλήλων ἐντὸς τῶν σκηνῶν ἐγεγόνεμεν· βραχὺ τε ἀφυπνώσαντες κατὰ τὸ περίορθρον αὐθις συνήειμεν, καὶ ὅπως ἂν ἐκείνῳ διαλεξώμεθα λόγους ἀλλήλοις ἐδί-
δομεν· ὥόμεθα γὰρ μὴ ἐνὶ δοῦναι τὴν πρὸς αὐτὸν διάλεξιν, ἀλλ'

φ. 397.

ὁμοῦ πάντων πυθάνεσθαι καὶ οὕτω | λαμβάνειν τὰς ἀποκρίσεις.
Οὕτω δὲ ἡμῖν ὀμιλοῦσιν ἡμέρα τε παρανέτειλεν καὶ ὁ ἥλιος προκεκυφῶς τοῦ ὀρίζοντος λαμπρῶ τῷ κύκλῳ μετεώριστο· οὕτω δὲ πλείστον μέρος ὑπεραναβεδήκει, καὶ οἱ τῆς βουλῆς πρῶτοι πα-
ρῆσαν εἰσκαλοῦντες ἡμᾶς καὶ οἰνοὶ δορυφοροῦντες καὶ πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀπάγοντες· μείζονι οὖν σκηνῇ ἐντυγχάνομεν ὀπίση καὶ στρατοπέδῳ καὶ ξενικαῖς ἀρκέσειεν ἂν δυνάμεσιν· περιεστήκεσαν δὲ ταύτην ἔξω πολὺ τι πλῆθος, οὐκ ἀργοὶ καὶ συγκεχυμένως¹ ἐστηκότες, ἀλλ' οἱ μὲν ζίφη περιεζώννυντο, οἱ δ' ἀπὸ τῶν ὤμων ῥομφαίας βαρυσιδήρους ἐπέσειον, καὶ ἄλλοι δὲ δόρατα ἠγχαλί-
ζοντο, ἐφεξῆς ἐστηκότες καὶ κατὰ κύκλους, καὶ βραχὺ τι ἀπ' ἀλλήλων διεστηκότες, φωνὴ δὲ τις παρ' οὐδενὶ ἐξηκούετο, ἀλλ' ἐν φόβῳ ἐστήκεσαν ἅπαντες τῷ πόδε συμβεθηκότες καὶ ἀτενὲς πρὸς τὸν ἐφεστηκότα τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς ἀπονεύοντες· ὁ δ' ἄρα ἐτύγ-
χανε τῶν σωματοφυλάκων τὰ πρῶτα, ἀνὴρ σὺν τῷ γενναίῳ ἀγ-
χίστροφος καὶ δραστήριος, εἰπεῖν τε κρείττων καὶ σιωπῆσαι ἀμεί-
νων καὶ ἐνθυμηθῆναι βελτίων, ὁ δοῦξ Ἰωάννης, ὃς δὴ πόρρωθεν καὶ ἐκ προγόνων τὸ γενναῖον καὶ σταθρὸν ἐκεκλήρωτο· οὗτος τῇ εἰσόδῳ καὶ ἡμῖν προσεγγίσασι στήνχι κελεύσας, ἐντὸς τε τῆς τοῦ

1. γ. συγκεχυμένος.

βασιλέως σκηνης ἐγεγόνει, καὶ μικρὸν ἀναμείνας χρόνον, ἔξεισί τε, καὶ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἰρηκῶς, ἀθρόον τὴν πύλην ἀναπεταάνουσιν ἔν' εὐθύς καταπλήξῃ¹ τῷ ἀπροσδοκῆτῳ τῆς θέας. Ἦν γὰρ δὴ πάντα τυραννικὰ τῷ ὄντι καὶ φρίκης μεστά· τὰ μὲν οὖν πρῶτα κατὰκροτοὶ τὰ ὄτα τοῖς τοῦ πλήθους ἀλαλαγμοῖς ἐγεγόνειμεν, αἱ δὲ φωναὶ οὐχ ὁμοῦ ξύμπασαι, ἀλλ' ἡ πρώτη τάξις πληροῦσα τὴν εὐφημίαν τῇ ἐφεξῆς ἐδίδου τὸ σύνθημα, κάκεινη τὴν² μετ' ἐκείνην, καὶ ἦν τοῦτο καινὸν ἀσύμφωνον· εἶτα δὴ ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος κύκλος ἠλάλαξεν, αὐθις ὁμοῦ ξύμπαντες συμπεφωνηκότες μικροῦ δεῖν ἡμᾶς κατεβρόντησαν.

Ὡς γοῦν ἐπαύσαντό ποτε, σχολὴν ἡμῖν ἔδωσαν τὰ ἐντὸς τῆς σκηνης θεάσασθαι, οὐδὲ γὰρ εὐθύς ἀναπετασθείσης τῆς πύλης εἰσληλύθειμεν, ἀλλ' εἰστήκειμεν πόρρωθεν τὸ τῆς εἰσόδου σύνθημα ἀναμένοντες. Ἦν δ' οὖν τὰ ἐν αὐτῇ τοιάδε· αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἀμφικεφάλου καθῆστο θρόνου, μετέωρος δὲ ἦν, καὶ χρυσοῦς τοῦτον ὑπήλειφε³, σκίμπους τε ὑπέκειτο τοῖς ποσὶ, καὶ τὸ σῶμα ἐσθῆς λαμπρὰ καθωραΐζεν· ὑπερανεστήκει τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στέρνον προεβέβλητο, τὴν τε παρειὰν ὁ ἀγὼν κατεφοίνισσε, καὶ τὰ ὄμματα πεπηγότα ἐπὶ συννοίας καὶ πλήρη ἐνθυμημάτων τὴν καρδίαν δεικνύοντα, αὐθις ἀνέφερον, ὥσπερ ἐκ βυθοῦ εἰς γαλήνην προσορμιζόμενα· κύκλοι δὲ περὶ αὐτὸν πλεῖστοι περιεστήκεσαν, ἀλλ' ὁ μὲν ἀγχοῦ καὶ βραχύτερος τοῖς πρώτοις περιελίττετο· ἄνδρες οὗτοι τῶν τε καλλίστων γενῶν τὰ πρῶτα καὶ τῆς ἠρωϊκῆς οὐδὲν ἀπεικότες μεγαλειότητος, εἰστήκεσαν δὲ ὑποδείγματα τοῖς μετ' ἐκείνους, τῆς κρείττονος γενόμενοι τάξεως· τούτους δὲ χορὸς περιεκύκλου ἕτερος, ὑπασπισταὶ τούτων καὶ πρωταγωνισταὶ, ἔνιοι δὲ καὶ τοὺς ἐφεξῆς ἀνεπλήρου λόχους, οἱ δὲ καὶ ἡμιλοχῆται τινες ἦσαν τῶν πρώτων, καὶ πρὸς τῷ εὐωνύμῳ κέρατι ἔστασαν· τούτους δὲ περιεστεφάνουν οἱ ἄζωνοι καὶ ἐλεύθεροι, μετ' οὓς αἱ συμμαχι-

1. χ. καταπλήξω. 2. γρ. τῆ. 3. χ. ὑπέλειφε.

καὶ δυνάμεις ὀπόσαι παρὰ τῶν ἔθνῶν αὐτοῖς παρεγένοντο, Ἴταλι τε καὶ Ταυροσκύθαι, φοβεροὶ καὶ τοῖς εἶδεσι καὶ τοῖς σχήμασιν, ἄμφω μὲν γλαυκιῶντες, ἀλλ' οἱ μὲν τὸ χρῶμα ὑπονοθεύοντες, καὶ κατακενοῦντες¹ τοὺς τῶν βλεφάρων ταρσοὺς, οἱ δὲ φυλάττοντες γνήσιον, οἱ μὲν ἔμπληκτοι ταῖς ὀρμαῖς, ευκίνητοί τε καὶ ὀρμηταί, οἱ δὲ μανικοὶ καὶ ἐπίσχοιοι, κάκεινοι μὲν ἀνυπόστατοι τὴν πρῶτην [πρὸς] ἔφοδον ὀρμῆν, ταχὺ δὲ τοῦ ὀξέος πιμπλάμενοι, οἱ δὲ ἦττον μὲν ἐφορμῶντες, ἀφειδεῖς δὲ τῶν αἱμάτων, καὶ τῶν κρεῦλλίων² καταφρονοῦντες. Οὗτοι γὰρ οὖν τὸν κύκλον τῆς ἀσπίδος ἐπλήρου, ἐπιμήκη τε δόρατα φέροντες καὶ ἀζίνας ἑτεροστόμους· ἀλλ' ἐκείνας μὲν τοῖς ὤμοις ὑπήρειδον, τοὺς δὲ τῶν δοράτων ἐκτερώθεν ἐπεκτείνοντες στύρακας, τὸ μεταίχμιον³, ἔν' οὕτως εἶπω, περιωρόφου.

Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως· ἡμῖν δὲ τῆς εἰσόδου τὸ σύνθημα ὁ βασιλεὺς ἐδεδόκει, τῇ χειρὶ καλέσας καὶ βραχὺ τι τὴν κεφαλὴν ἐπινεύσας ὅσον ἡμᾶς παρεγκλίνας εἰς τὰ εὐώνυμα· τὸ τοίνυν μέσον τοῦ τε πρώτου καὶ δευτέρου κύκλου διαβαδίσαντες, ἐπειδὴ πλησιέστατα τοῦ βασιλεύοντος ἐγεγόνειμεν, περὶ ὧν φθᾶσας ἠρωτήκει αὐθις ἐπύθετο· καὶ ἐπειδὴ ἰκανῶς εἶχε τῶν ἀποκρίσεων, ἀλλ' εἰς ἐξ ἡμῶν⁴, γεγονωτέρᾳ τῇ φωνῇ, ἐπαναστρέψας καὶ ἐπὶ μέσον τουτωνὶ στᾶς, δείξας τοὺς ἐκατέρωθεν ἐστηκότας, « τὸ τε γράμμα τοῦ ἀπεισταλκότητος ὑμᾶς ἐγγχειρισάτω μοι καὶ τοὺς λόγους εἰπάτω οὓς παρ' ἐκείνου λαβόντες ἀφίκεσθε ὡς ἡμᾶς. » Ἐκαστος οὖν ἡμῶν ὑπεχώρει θατέρῳ τῆς διαλέξεως καὶ πρὸς ἀλλήλους περὶ τούτου διεκρινόμεθα. Ἐπεὶ δὲ με κατεβιάσαντο ἄμφω, ἐμοὶ τὴν παρρησίαν τῶν λόγων εἰρηκότες ἀρμόζειν, ὅτι κατ' ἄμφω φιλοσοφοῖην, ἐπαγγειλάμενοί τε ἐπικουρήσειν εἴ πῃ μοι ὁ λόγος περιτραπήη, πηδῆσασαν εὐθὺς τὴν καρδίαν καταστήσας ἡρέμα, εἰς μέσους τε γίγνομαι, καὶ ἑμαυτὸν συστειλας, εἶτα δὴ τὸ γράμμα ἐπιδοῦς καὶ

1. γρ. κατακενοῦντες. 2. γρ. κρεῦλλίων. 3. γρ. μεσαίχμιον. 4. γρ. αὐτῶν.

τὸ σύνθημα τοῦ λέγειν λαβῶν, τῆς διαλέξεως ἄρχομαι. Εἰ μὲν οὖν μὴ ὁ τηνικαῦτα θόρυβος ἐξέπληξέ με διαλεγόμενον¹ καὶ πολλάκις ἀπέκοψε τὴν φωνήν, κἀντεῦθεν ἐπιλήσμονα τῆς μακρᾶς ἐκείνης δημηγορίας ἐποίησατο, τάχα ἂν αὐτὸς ἀπεμνημόνευσα τὰς φωνὰς, συλλέγων τε καὶ συνείρων, εἴτε² κατὰ περιόδους εἰρήκειν, ἢ πνεύμασιν ἀπεμήκυνα τὰ νοήματα· ἔλαθον γὰρ αὐτοὺς ἰδιωτικῶς φθηγόμενος ὁμοῦ καὶ σοφῶς· ζηλώσας³ γὰρ ἐκείσε τὴν Λυσιακὴν τῶν ὀνομάτων κοινότητα, τὴν συνήθη λέξιν καὶ ἀφελῆ τεχνικωτάτοις νοήμασι κατεκόσμησα· ἐπιμνησθήσομαι γοῦν τῶν κεφαλαίων τοῦ διαλόγου ὅπόσον μὴ ἐπιλέλησμαι.

Ἐδείνωσα γοῦν εὐθύς τὸ προοίμιον, οὐκ ἀσαφῶς εἰρηκῶς, ἀλλὰ τεχνικῶς· οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς τὴν πρώτην αἰτιασάμενος, ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἠρξάμην, καὶ τῆς κοινῆς εὐφημίας, καὶ χάριτας αὐτοῖς ἄλλας κατέλεξα καὶ τιμὰς μείζονας παρὰ τοῦ κρατοῦντος κεχαρισμένας· οἱ μὲν οὖν περιστηκότες ἡμᾶς ἠσύχασαν, καὶ τό τε προοίμιον εὐμενῶς ὑπεδέξαντο, τὸ δὲ κατόπιν πλῆθος ἐπεβόησαν ἅπαντες ὡς οὐ βούλοιντ' ἂν ἄλλως τὸν προεστηκότα ἰδεῖν ἢ ἐν βασιλείῳ τῷ σχήματι· οὐ τοῦτο ἴσως | οἱ πλείους βουλόμενοι, ἀλλ' ἦσαν θῶπες αὐτῶν οἱ λόγοι καὶ μεθαρμοσθέντες πρὸς τὸν καιρόν· κατέδησαν⁴ γοῦν καὶ τὰς ἡρεμούσας μερίδας, καὶ συμφωνεῖν ἐκείνοις ἠνάγκασαν, ὁ [δὲ] βασιλεὺς δεδιὼς ἴσως μὴ ἄλλο τι φανείη παρὰ τὸ πλῆθος φαινόμενος, τὰς αὐτὰς ἠφίει φωνάς. Ἐγὼ δὲ μηδὲν τι παρατραπείς, ἦδη γὰρ ἑμαυτὸν τοῖς σταθηροτέροις λογισμοῖς ἠδρασα, καὶ ὁποῖος τὸ ἦθος μὴ ἀποδειλιῶν ἀπαξ τοῖς ἀγῶσιν ἐγκαταστάς, τὴν φωνὴν ἐγκόψας ἠσυχάζων εἰστήκειν, ἀναμένων ὅποτε τὸ πλῆθος ἐφησύχασεν. Ἐπεὶ δὲ πλείεστα κεκραγότες⁵ ἠρέμισαν, αὐθις τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐπαναλαβὼν τοὺς ἀγωνιστικωτέρους τῶν λόγων ἠρέμα ἠρξάμην παραγυμνοῦν, οὕτω

1. χ. διαλεγόμενος. 2. χ. εἴτα. 3. χ. δηλώσας. 4. χ. κατήδσαν. 5. χ. κέκραγότες.

ἐκείνον¹ καταμεμφόμενος· κλίμακος γοῦν ἐμμενήμην καὶ ἀναβά-
σεως, καὶ τὸν ὑπερβάθμιον πόδα κατητιώμην, ἐπήνουν τε τὸ κατὰ
λόγον ἐπὶ τὴν βασιλείον ἀρχὴν προχωρεῖν, καὶ ὡς τοιοῦτον ἢ τά-
ξις, πρᾶξις, εἶτα δὴ θεωρία, καὶ ὁ καθαρτικὸς πρότερον εἶθ' ὁ
θεωρητικὸς, καὶ τῶν βασιλευσάντων οἱ πλείους τε καὶ καλλίους
ἐκ τῆς τοῦ Καίσαρος τάξεως εἰς τὴν βασιλείαν ἀνήχθησαν. Ὡς δέ
μοι ἔνιοι πρὸς τὸν λόγον ἀπήντησαν, ὡς ἰδιωτικὴ ἢ ἀνάβασις;
αὕτη, οὗτος δὲ ἤδη βασιλεύειν εἰλήχει, « ἄλλ' οὕτω βεβασιεύκει,
ἀπεκρινάμην εὐθύς, εἰ δὲ μὴ πάνυ φορτικοὶ τὰς ἀντιθέσεις ἐστέ,
οὐδ' ἐπαινούμενον ὄνομα τῷ καθ' ἡμᾶς² προσήρμοσται σχήματι! »
ἐδεδίειν γὰρ ὀνομαστί εἰρηκέναι τὴν τυραννίδα· εἶτα δὴ ὑπολα-
βῶν, « ἀποβαλεῖς δὲ εἰρήκειν καὶ τὴν προσηγορίαν, καὶ βασιλεύ-
σεις ἐπὶ κρείττονι σχήματι ». Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν ἐπαγγελθεῖσαν
υἱοθεσίαν παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἐπήνεγκα, « ἀλλὰ πῶς, ἔφασαν,
βασιλέως υἱὸς τοῦ κράτους ἀποστερήσεται; — ναί, φημί, οὕτω
γάρ τε³ οἱ κρείττους τῶν βασιλέων καὶ περὶ τοὺς γνησίους τῶν
παίδων πεπράχασι. » καὶ αὐτίκα ἐμμενήμην Κωνσταντίνου τοῦ
θείου καὶ τινων ἐτέρων αὐτοκρατόρων, καίσαρας τὴν πρώτην τοὺς
υἱοὺς τετιμηκότων, εἶτα δὴ εἰς τὴν βασιλείον ἀναγόντων⁴ περιω-
πὴν, καὶ τὸν λόγον οὕτω συναγαγῶν ἐνθυμηματικώτερον ἐποιού-
μην τὴν σύγκρισιν· « κάκεῖνοι μὲν τοὺς ἐκ τῶν σπλάγγων οὕτως
διέθεσαν, οὗτος δὲ εἰσποίητος! » καὶ τὸ ἐπάνυμον τῷ λόγῳ ἄφεις
ἀπεκρέμασα⁵ τὴν περίοδον.

Οἱ δ' ἐγνώκεισαν, καὶ πολλὰς αἰτίας τῆς συγκινήσεως, οὕτω
γὰρ εὐφύμως εἰρήκασιν, διηρίθμησαν· καὶ γὰρ μὴ εὐθύς πρὸς τοὺς λό-
γους ἐνστάς, ἀλλ' οἷον συντιθέμενος ἐκείνοις καὶ ἐπαυξάνων τούτοις
τὰς συμφοράς, « οἶδα γὰρ ταῦτα, εἰρήκειν, καὶ πολλάκις ἐπὶ τού-
τοις διεσπάραγμαί τὴν καρδίαν, καὶ δικαία, ἔφρασα, ὑμῖν⁶ ἡ ὀργή

1. γρ. ἐκείνων. 2. γ. ἡμᾶς. 3. γ. σε. 4. γρ. ἀναγαγόντων. 5. ἀπεκρέμα-
μασα. 6. γ. ἡμῖν.

καὶ τὸ ἀθυμεῖν ἐφ' οἷς ἐπεπόνθειτε! » Οὕτω γοῦν αὐτοῖς διομαλίσας τὰς γνώμας, εὐθύς πλαγίως ἐπέσεισα, δεινὰ μὲν ἐκεῖνα φήσας, οὐ μὲν ἀπογρῶντα πρὸς τυραννίδα, ἀλλ' οὐδ' ἄλλο τι τῶν πάντων ἀπολογίαν ἔχει πρὸς τοῦτο· « εἰ δὲ βασιλεύων αὐτὸς, προσεθέμην πρὸς τὸν κρατοῦντα μεταβιβάσας τὸν λόγον, ἐπιχολώτατος γένοιο! καὶ ἦν βουλευθῶμεν τὸν πρῶτον εἶναι τοῦτον τῆς συγκλητικῆς ἢ στρατιωτικῆς τάξεως, εἶτα δὴ ἐκεῖνος συνωμότας προσειληφώς καὶ τῆς κακονοίας συλλήπτορας, ἐπιβουλὴν τινα κατὰ τοῦ σοῦ κράτους δραματουργήσειεν, ἀντιτιθεὶς ὅποσα πεπόνθει καὶ ὅπως ἠτίμαστο, ἄρα ἂν αὐτάρκης πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ἢ ἀντίθεσις δόξῃ σοι; » Ὡς δὲ ἀπέφησεν, « σὺ δὲ, ἔφην, οὐδὲ ἠτίμασο, εἰ μὴ ὅσον ἀποτετυχήκοις ὧν προβεβούλησαι· ἃ δὲ φῆς δεινὰ πεπονθῆναι ἐτέρους¹ ἔχει² τοὺς αἰτίους, ἀλλ' οὐ τὸν νῦν βασιλεύοντα! » ἐπεὶ δὲ ἐπεστόμιστο, εἰδίδου γὰρ οὐ τοσοῦτον τῷ πιθανῶς λέγειν, ἀλλὰ τῶν ἀληθεστέρων λόγων ἀκούειν, « μετᾶλλαξαι οὖν, προσεθέμην, τὸ σχῆμα, καὶ γενοῦ³ τῆς κρεῖττονος γνώμης, καὶ γηροκομήσων τὸν πατέρα, ἵνα ἐνόμως τοῦ σκῆπτρου⁴ κληρονομήσης. »

Ἐπεὶ δὲ ἐπεπέικειν λέγων, πολλὰ δὲ προσειρήκειν ἕτερα, αἶρεται κατόπιν φωνὴ ἦν οὐδέπω τῶν ὧτων ἀπειπάμην· ἡ δὲ φωνὴ συμμιγῆς, ἄλλων ἄλλο τι προστριβόντων ἐμοί, οἱ μὲν ῥητορείαν ἀνίκητον, οἱ δὲ λόγου δύναμιν, οἱ δὲ ἐνθυμημάτων ἰσχύν· καγὼ μὲν πρὸς οὐδένα τούτων τοῖς λόγοις ἀπήντησα· ὁ δὲ γε βασιλεὺς τῇ χειρὶ τούτους κατασιγάσας, « ἀλλ' οὐδέν τι ὁ ἀνὴρ ἔφασεν, εἰρήκει, οὔτε οἷον γοητεῖαν ἐμφαῖνον, οὔτε κατεπαῖδον ἡμῶν· ἐπόμενος⁵ δὲ τοῖς πράγμασιν, ἀφελεῖ ταῦτα φωνῇ διηγήσατο· οὐ χρὴ οὖν τὸν σύλλογον θορυβεῖν, οὐδὲ συγγεῖν τὸν διάλογον. » Ὁ μὲν οὕτως, τῶν δὲ περὶ αὐτὸν ἔνοι διασεῖσαι μοι βουλόμενοι τὴν ψυχὴν, « ἀλλ' ὦ βασιλεῦ, ἔφασαν, σὺ δὲ ἀπολούμενον αὐτίκῃ σῶσον τὸν ῥήτορα, ἐσπᾶσαντο γὰρ οἱ πλείους ἐπ' αὐτὸν τὸ ξίφος καὶ

1. χ. ἐτέροις. 2. χ. ἔχοι. 3. χ. γεννοῦ. 4. χ. σκηπτροῦ. 5. χ. ἐπόμενοις.

ἐξίοντα διασπαράξουσιν ! » Ἐμειδίασα τοῦτον ἀκούσας τὸν λόγον. καὶ « εἰ βασιλείαν, ἔφην, διακομίσας ὑμῖν, δυναστείαν τε ὅποσον παραλαβόντες ἐσχήκατε, ἀντὶ τουτωνὶ τῶν εὐαγγελίων ταῖς ὑμῆταις χερσὶ σπαρχθήσομαι, ἄρ' οὐ βεβαιοῦτε τὴν τυραννίδα καὶ κατήγοροι ἐαυτῶν γίνεσθε¹; ἀλλὰ σὺ μὲν εἰρηκας ὡς ἐπισχῆσάν μου τὴν φωνήν, ἢ καταναγκάσων μεταθεῖναι τὰς γνώμας, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἀλλοιότερον ἢ ἐνθυμήσομαι, ἢ φθέγξομαι. »

Ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς τοῦ θρόνου ἐξαναστάς καὶ πολλοῖς με τετιμηκῶς ἐγκωμίους, διαλύει τὸν σύλλογον, καὶ τοῖς καταλόγους ἐντειλάμενος προίεναι, οὕτω δὴ μόνους παραλαβὼν, « τί δέ, ἔφθ, ἀλλὰ ὑμεῖς οἴεσθε ὅτι δὴ μοι² βουλομένῳ τοῦτο δὴ τὸ σχῆμα προσθένται³, ἢ ἀποδράναι ἐξὸν ἀνεβαλόμην ἂν τὴν φυγὴν; ἀλλὰ με καὶ τὴν πρώτην πρὸς τοῦτο πεπεικάσαι, καὶ νῦν περικυκλώσαντες ἔχουσιν· εἰ δέ τις ἀπορρήτους μοι γνώμας πρὸς τὸν βασιλεὺς διακομίσαι διόμυσθε⁴, ἐξαγγελῶ ὑμῖν αὐτίκα τὰ τῆς ἐμῆς ψυχῆς κρύφια. » Ἡμῶν δὲ ἐπομοσάντων ἐν ἀπορρήτοις τὰς ἀπορρήτους γνώμας φυλάξαι⁵, ἐπήνεγκεν· « οὐ ζητῶ νῦν τὸ βασιλεῖον κράτος, ἀρκεῖ μοι τὸ σχῆμα τοῦ Καίσαρος· δευτέρας οὖν μοι ὁ βασιλεὺς ἐπιστειλάτω ἐπιστολὰς, ὡς οὔτε ἐτέρῳ παραχωρήσει τοῦ κράτους ἐντεῦθεν ἀπίων, οὐτ' ἀφελεῖται τίνα τῶν συστρατευσαμένων⁶ ἐμοὶ ὦν ἐκάστῳ πεφιλοτίμημαι· κοινωθήσει δέ μοι καὶ τινος ἐξουσίας βασιλικῆς ἢ ἔχω, ἂν βούλωμαι, τοῖς ἐλάττοσι | τῶν πολιτικῶν ἀξιωματῶν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ εἰς ἀρχὰς ἀνάγειν στρατηγίας, ταῦτα δὲ οὐκ ἐμοῦ χάριν, ἀλλὰ τῶν πλειόνων αἰτῶ· ἦν δέ μοι ταῦτα κατεπαγγέλλεται, ἀφίξομαί τε αὐτίκα καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀποδώσω τιμὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς πλήθεσιν οὐ βουλομένοις ἐστὶ ταῦτα δὴ τὰ ὁμολογήματα, διττὰς ὑμῖν ἐπίδωσω ἐπιστολὰς, καὶ τῇ μὲν ἐκείνοις καταχαριοῦμαι καὶ δῶσαι⁷

φ. 399.

1. χ. ἐαυτῶ γίνεσθαι. 2. χ. μῆ. 3. χ. πρὸς θέθεισαι. 4. χ. διόμυσθαι.
5. χ. φυλάξας. 6. χ. συστρατευσαμένῳ. 7. γρ. δῶσαι.

ὑπαναγνῶναι, ἡ δὲ ἑτέρα ἀπόρρητος ἐγκατατεθήσεται ταῖς ὑμετέ-
 ραις ψυχαῖς· δότε δὲ καὶ χάριν ἑτέραν τῷ πληθει· μεταστήσατε
 τῶν διοικήσεων τὸν βραχὺν ἐκεῖνον¹ τὴν ἡλικίαν, πρότερόν τε γὰρ
 δυσμένεστάτος ἡμῖν ὤπται καὶ νῦν ὑποπτεύεται· τήμερον οὖν
 ὁμέστοιοι γεγονότες ἐμοί, τὴν αὔριον ἐντεῦθεν ἀπάραντες τὰ ἐντε-
 ταλμένα μοι ἀπορρήτως διακομίσατε. »

Οὕτω τοιγαροῦν τῆς αὐτῆς τραπέζης αὐτῷ κοινωνήσαντες, καὶ
 ἀγάμενοι ἔτι τῶν κρατίστων ἡθῶν, ἥδη γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ τυραν-
 νικοῦ καταβάς συνηθέστερος ἡμῖν ἐγεγόνει, καὶ κατὰ τὸ περιορθρον
 αὐτῷ συνταξάμενοι, καὶ τὴν ἑτέραν ἐπιστολὴν εἰληφότες κρυφίως,
 ταῖς αὐταῖς αὐθις δορυφορούμενοι τάξεις ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπε-
 νεύσαμεν, καὶ λειοκυμονοῦσαν αὐτὴν εὐρηκότες, λύσαντες τὰ ἀπό-
 γεια πρὸς τὸ Βυζάντιον κατεπλέομεν· καὶ παρανατειλάσης ἡμέρας
 ἐπὶ τοῦ τῶν ἀνακτόρων λιμένος γεγόναμεν, καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν τε
 σκηνὴν ξύμπασαν καὶ τὰς ἀπορρήτους γνώμας διηγησάμεθα²,
 ἐπιδόντες αὐτῷ καὶ τὰς ἐπιστολάς ἑκατέρας. Ὁ δὲ καὶ ταύτας πολ-
 λάκις ἐπαναγνοὺς καὶ ἡμῖν παλλιλογῆσαι³ τὰ ἐντεταλμένα προ-
 τρέψας, « ἀλλὰ ποιητέον, φησὶ, ξύμπαντα, καὶ μηδενὸς ἐκεῖνος
 ἀτυχησάτω ὧν βούλεται, ἀλλὰ καὶ στεφανηφορεῖτω λαμπρότερον,
 στέμματι ἀλλ' οὐ στεφάνῃ τὴν κεφαλὴν ἀναδούμενος, εἰ καὶ μὴ
 τοιοῦτον τὸ σχῆμα τοῦ Καίσαρος, παραδυναστευέτω τῷ κράτει καὶ
 παραδιοικεῖτω τὰς ἀρχαιρεσίας, ἰδία⁴ τε αὐτῷ ἀποτετάχθω
 σκηνὴ βασιλείου, καὶ δορυφορία παρακεχωρήσθω λαμπρὰ, τῶν τε
 συνδιηγωνισμένων ἐκείνῳ τὴν τυραννίδα ἕκαστος ὡς ἐκ βασιλείου
 εἰληφὸς ἄπερ παρ' ἐκείνου ἔχει λαβῶν ἀδεῶς τούτοις κεχρήσθω,
 εἴ τε⁵ χρήματα εἶν, εἴ τε κτήματα, εἴ τ' ἀξιομάτων λαμπρότη-
 τες, ἐπισφραγιοῦμαι δὲ τὰ ὑπεσχημένα καὶ χειρὶ καὶ γλώττῃ, καὶ
 πράγματι, τὰ μὲν ἐν γράμμασι τιθεῖς, τὰ δὲ ταῦτα ἐπιβεβαιούμε-

1. χ. ἐκείνων. 2. χ. διηγησώμεθα. 3. χ. παλλιλογῆσαι. 4. χ. ἰδιατέ.
 5. χ. εἴτα.

νος, τῇ δὲ γλώττῃ ἀρρήτους ὄρκους ὁμνῶς, ὡς οὐδὲν ἂν τούτων παραβαίην ποτέ. Ὡσπερ δὴ ἐκεῖνος πρὸς με ἀπορρητούς ὑμῖν λόγους ἐπίστευσεν, οὕτω δὴ καὶ γὰρ ἀπορρητότερα πρὸς ἐκεῖνον¹ ὑμῖν ἀντιτίθεμαι· τοιγαροῦν διόμυσθε πρὸς αὐτόν, ὅτι οὐ πολλῶν παρεληλυθειῶν ἡμερῶν τοῦ βασιλείου κράτους κοινωνὸν τοῦτον ποιήσομαι, προφάσεις ἀναγκαίας πεποιημένος τῆς εἰς τοῦτο ἀναγωγῆς· εἰ δὲ νῦν τὸν καιρὸν ὑπερτίθεμαι, συγγνώμην ἐγέτω μοι· δέδοικα γὰρ τό τε δημοτικὸν πλῆθος καὶ τὴν συγκλητικὴν τάξιν, καὶ οὐ πάνυ τι πιστεύω ὅτι κοινωνήσαιεν τοῦ βουλευμάτος· ἴν' οὖν μὴ κινήσω πράγματα ἐπ' ἐμὲ, παραιτοῦμαι νῦν τὴν πράξιν ἐν καλῷ ταύτῃ γενησομένην· καὶ τᾶλλα μὲν ἐν τῷ πρὸς ἐκεῖνον διακριβώσατε γράμματι, τοῦτο δὲ μοι μόνον ἐν τῇ καρδίᾳ φυλάξτε², καὶ τὴν ταχίστην πρὸς ἐκεῖνον παλινοστήσατε, μηδεμίαν ἀναβολὴν τῷ χρόνῳ ποιούμενοι. »

Ἡμέραν γοῦν μίαν διαλιπόντες κοινῇ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀνεπλεύσαμεν, καὶ ἐγχειρισάντων³ αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι προκαθημένῳ ᾧ πρότερον ἐωράκειμεν, ἀλλ' ἐν ὑφαιμένῳ⁴ τε καὶ ἐλάττονι, ἐπειδὴ λαβὼν εἰς ὑπήκοον πάντων ἀναγνωσθῆναι προστέταχε⁵, κεχαρισμένος⁶ ἅπασιν ἔδοξεν, ὅτι μᾶλλον ἑαυτοῦ τῶν συμφροντισάντων αὐτῷ τοῦ κράτους προϋνοήσατο. Ἀποστατέον γοῦν αὐτῷ καὶ πᾶσιν ἔδοξεν εἶναι τῶν τυραννικῶν πράξεων. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐκεῖνῳ μόνῳ συγγεγονότες προσηγγείλαμεν, ὁ δὲ αὐτίκα ἐνθους τε ἐγεγόνει καὶ ταῖς τάξεσιν εὐθὺς ἐπέστελλε, νῦν μὲν ἐπ' οἴκου ἀναχωρεῖν, προσίεναι δὲ οἱ⁷ ὅπότ' ἂν αὐτῷ ἐν καλῷ σταίῃ τὰ πράγματα. Ἐπεὶ δὲ ἀπωσθῆναι⁸ ἐμεμαθήκει τῶν διοικήσεων τὰς βασιλείους φροντίδας μετακχωρισμένον, ἐπὶ μᾶλλον τε ἡμῖν ἐπίστευε λέγουσι⁹ καὶ τῷ κρα-

1. γ. ἐκεῖνον. 2. χ. φυλάσσεται. 3. γρ. ἐγχειρίσαντες. 4. γ. ἀλλενυφαιμένω. 5. χ. προτέταχε. 6. χ. καὶ χαρισμένος. 7. χ. δύο. 8. γρ. ἀποσθῆναι. 9. χ. λέγουσα.

τοῦντι ἀπλουστάτην καὶ κηχρωτάτην ἐπεμαρτύρει ψυχὴν· ἐπι-
τελῆ δὲ τὴν ταχίστην πάντα γενέσθαι βουλόμενος, ἡμῖν μὲν τὴν
αὔριον ἀπιέναι προστέταγε καὶ ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ ὡς ἀνυπό-
πτως αὐτῷ ἀφικνοῖτο, αὐτὸς δὲ ἐς τρίτην παρεσκευάζετο σὺν ὀλίγῃ
δορυφορίᾳ ἐκειθὲν τε ἀπάραι καὶ πρὸς τὴν κατ' ἀντικρὺ τῶν βασι-
λείων θάλατταν ἀπιέναι· τοσοῦτον δὲ αὐτῷ τὸ περιὸν τῆς πρὸς
βασιλέα πίστεως, ὅτι μηδὲ βουλομένῳ αὐτῷ ἦν πολυτελεστάτην γε-
νέσθαι τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον εἴσοδον, ἀλλ' ἡμᾶς¹ αὖθις ἐπέστελλε
πρὸς αὐτὸν ἐξίεναι καὶ ἐν μέσοις διειληφότας πρὸς τὸν κρατοῦντα
δορυφορήσειν. Ἡμῖν μὲν οὖν πεπρεσβευκόσι τὸ δεύτερον ταῦτα κα-
τῶρθωτο, καὶ ἡδονῇ ἀρρήτῳ ἐγνώμεθα ὅτι συνεισφορὰν τινα τῇ πα-
τρίδι λόγου τε καὶ φρονήσεως πεποιθήκαμεν. καὶ παρεσκευάσμεθα²
ἀπιέναι τὴν αὔριον.

Οὕτω³ δὲ ὀψίας καταλαβούσης, δρομαῖοί τινες ἀπὸ τοῦ στρα-
τοπέδου τὴν βασιλείον περικυκλοῦσι σκηνὴν, εὐαγγέλια τῷ Καί-
σαρι δῆθεν κομίζοντες ὅτι ἀπωσθείη τοῦ κράτους ὁ βασιλεὺς, ἐπι-
βουλευσαμένων αὐτῷ τῆς συγκλητικῆς τάξεως ἐνίων καὶ καταναγα-
κασάντων τό τε σχῆμα μεταβαλεῖν καὶ φυγῇ πρὸς τὸν τῆς θείας
Σοφίας νεὼν χρήσεσθαι· οὗτος δὲ ὁ λόγος οὔτε τὸν Καίσαρα ἐπὶ
μέγα ἦρεν, οὔθ' ἡμᾶς εὐθέως διεθορύβησεν, ἀλλὰ πλάσμα τὸ πᾶν
οἰηθέντες ἐφ' ἑαυτῶν αὖθις ἐγεγόνειμεν. Οὕτω δὲ τῶν πρώτων πε-
παυμένων εὐαγγελίων, δεύτερα προσκεχόμειστο⁴, καὶ αὖθις ἄλλοι⁵
ἐπ' ἄλλοις προσεφοίτων τὴν φήμην ἐπαληθεύοντες· διεσείσθημεν⁶
οὖν ἐπὶ τούτων τὰς γνώμας, καὶ εἰς ταῦτό⁷ συνεληλυθότες, ἀλλή-
λων διεπυθνανόμεθα εἰ⁸ γε ἐπαληθεύοι | ταῦτα· καὶ ὁ τὴν γε
πρώτην ἔχων σκηνὴν ἀληθῆ τὴν φήμην ἐδίδασκειν· ἦκειν γὰρ ἔφησε
νῦν ἐκ τῆς πόλεως τῶν αὐτοῦ θεραπόντων τινὰ, ἀκριβέστατόν τε
καὶ σπουδαιότατον, ὡς δὴ πάντα σαφῶς αὐτῷ ἀπαγγείλοι, ὅτι

φ. 400.

1. χ. ἡμῖν. 2. χ. παρασκευάσμεθα. 3. χ. οὕτω. 4. χ. δευτέρα προκε-
χόμειστο. 5. χ. ἄλλα. 6. χ. διεσείσθη μὲν. 7. χ. ταῦτῳ. 8. χ. οἱ.

περ στασιώδεις ἄνδρες καὶ ταραχώδεις, οὓς δὴ καὶ αὐτοὶ ἴσμεν τῇ συγκλητικῇ παρεντετριμμένους βουλῇ, οὗτοι γοῦν φησὶ, κυκεῶνα τὴν πόλιν πεποιηκότες καὶ πάντα συνταράζαντες πράγματα, καὶ τοῖς ἡρεμεῖν ἐθέλουσιν ἐμπρησμούς ἐπαπειλησάμενοι καὶ κινδύνους ἄλλους, ἐντὸς τοῦ θείου περιβόλου τῆς θείας Σοφίας παρεισφθαρέντες¹ καὶ κατὰ τῶν ἀδύτων τολμήσαντες, εἶτα δὴ τὸν πατριάρχην ῥᾶστα καταβιβάσαντες κορυφαῖον τοῦ χοροῦ πεποιήκασι, ὀλολύξαντές τε ἐπὶ μέγα, τῷ μὲν βασιλεῖ ἐπηράσσοντο καὶ πᾶσαν δύσφημον ἐπ' ἐκείνον ἀφῆκαν φωνήν, τὸν δὲ Ἰσαάκιον ἐπευφήμησαν ὡς μόνον τῷ κράτει ἐπιδοξότατον. Τοῦτο γοῦν καὶ μόνον ἔφησεν εἰδέναι ὁ νῦν αὐτῷ ἀφιγμένος, εἴ τι δὲ πλέον ἐγεγόνει αὐτίκα δὴ μαθησόμεθα². Ἐδοξε γοῦν ἡμῖν ἐπὶ τούτοις τῇ σκηνῇ προσιέναι τοῦ Καίσαρος ἵνα τι καινότερον ἐκείθεν διδαχθείημεν· κοινῇ³ οὖν ἐκείνω συμπαραγενόμενοι, ὑπαγορεύοντα τὴν πρὸς βασιλέα ἐπιστολὴν κατελάβομεν· ἐχρήτο δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῖς ὁμοίοις λόγοις οἷς δὴ καὶ πρότερον· μετήνεγκε γὰρ αὐτὸν τῶν λεγομένων οὐδέν. Ὡς δὲ ὑπαίθριος σὺν ἡμῖν ἐγεγόνει, οὕτω δύντος ἡλίου, ἤκέ τις πνευστιῶν πόρρωθεν, καὶ ἐπειδὴ ἄγχιστα ἡμῖν ἐγεγόνει, ἐξ ἐπίτηδες οἶμαι καταπεσὼν τὴν φωνὴν ἐξεκόπη, εἶτα δὴ τὸ φρονοῦν συλλέγειν ὑποκρινάμενος, τὸν τε μετασχηματισμὸν τοῦ κρατοῦντος ἀπήγγελλε, καὶ τὴν ἐτοιμασίαν τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἤδη καὶ βασιλεις ὀλκὰς αὐτῷ παρεσκευάσται, καὶ οἱ δαδουχῆσοντες ἔτοιμοι· ἑωρακέναι γοῦν ἔφησε τὰ ἐπηγγελμένα, καὶ αὐτὸν ἰδεῖν τὸν ἔωθεν βασιλεύοντα μετ' ὀλίγον ἰδιωτεύοντα, τριβώνιον τε ἀμφιεσάμενον⁴ καὶ μετακεκοσμημένον τῷ λοιπῷ σχήματι. Οὕτω τοῦ λέγειν ἐκείνος ἐπέπαυτο, καὶ αὖθις ἄλλος ἀφίκετο, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἕτερος, τὰς αὐτὰς πάντες ἀφιέντες φωνάς· εἶτά τις τῶν συνετωτέρων καὶ λογιωτέρων παραγενόμενος πᾶσαν ἡμῖν ἐτραγωδεῖ τὴν σκηνήν· τούτῳ γοῦν καὶ μόνῳ πιστεύσας ὁ αὐτοκράτωρ, ἡμῖν μὲν ἐπὶ τῶν

1. παρεισφθαρέντες. 2. χ. μαθησόμενα. 3. χ. κοινῆς. 4. χ. ἀμφιεσάμενον.

σκηῶν ἡσυχάζειν παρακελεύεται, αὐτὸς δὲ τῆς βασιλείας ἀπάρχεται.

Ὅπως μὲν οὖν οἱ συμπρέσβεις ἐκείνην δὴ τὴν νύκτα διεληλύθεισαν οὐκ ἔχω λέγειν, ἐμοὶ δὲ ἀπειρητέον ἢ ζωὴ ἔδοξεν, καὶ αὐτίκα ὤμην ὡσπερ ἱερεῖον τεθύσεσθαι¹. ἦδειν γὰρ ὅτι μοι πάντες ἐπιμεμήνασι, καὶ οὐκ ἂν φθάνοιμι πάσαις σφαγαῖς καὶ τομαῖς διολλύμενος· ἐδεδίειν δὲ μάλιστα καὶ αὐτὸν δὴ τὸν κρατοῦντα, μὴ πως τῶν παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὸν² λόγων ἐπιμνησθεῖς, καὶ ὡς ἐπεποιήκειν³ τοῦτον ἰδιωτεῦσαι μικροῦ δεῖν, πᾶσάν μοι ἐπενέγκοι τιμωρίαν καὶ βάσανον· πάντων τοιγαροῦν ἀφυπνωσάντων⁴, μόνος ἐγὼ τοὺς σφαγέας ἀνέμενον, καὶ εἴ πού τις αἰσθοίμην φωνῆς ἢ ψόφου⁵ περὶ τὴν σκηνὴν περίξ, αὖτος εὐθὺς καθειστήκειν, τοῦτον αὐτίκα τὸν ἐμὸν σφαγέα οἴομενος. Ὡς δ' οὕτω με λαθὼν τὸ⁶ πολὺ τῆς νυκτὸς παρελήλυθεν, καὶ βαθὺς ἐγεγόνει ὄρθρος, ἀνέπνευσά τι βραχὺ, τὸ ἐν ἡμέρᾳ διολεῖσθαι ἔλαττόν τι κακὸν ἡγούμενος· βραχὺ δὲ τῆς σκηνῆς προκύψας ἀνακακίόμενά τε πυρὰ ἐάρων καὶ περὶ τὴν βασιλείον αὐλὴν λαμπάδας ἡμέμενας, καὶ πάντα θορύβου μεστά· ἐνετέταλτο ἰγὰρ πᾶσι παρασκευάσασθαι τε καὶ πρὸς τὴν πόλιν⁷ μετασκευάζεσθαι· οὐπὼ δὲ τοῦ φωστῆρος ἐπανατείλαντος, ὁ βασιλεὺς ἀθρόον ἰππασάμενος ἔξεισι· καὶ ἡμεῖς μὲν οὐκ εὐθὺς, κατόπιν δὲ τούτου προήειμεν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἐδόκουν, ἐπειδ' ἂν ἀρκοῦν προῖτῃ διάστημα, μετακληθῆναι τε αὐτῷ καὶ λόγους δοῦναι τῆς τῶν λόγων πειθοῦς· ὁ δὲ με μετὰ πάσας μετακαλεσάμενος προσδοκίας, οὐδενὸς τῶν πάντων ἐπιμνησθεῖς, οὐ πρωτάσεων⁸, οὐ ἀντιθέσεων, οὐ λύσεων, οὐ τεχνικῶν ἐφόδων τε καὶ μεθόδων, οὐ πειθοῦς⁹, οὐκ ἀπάτης, ἀπορρήτων τέ μοι λόγων ἀπάρχεται καὶ κοινῶν τῶν βασιλείων φροντίδων ποιεῖται, καὶ πυθνάνεται μου πῶς ἂν ἄριστα βασιλεύσειε, καὶ τί ποιῶν τοῖς μεγίστοις αὐτοκρά-

1. χ. τυθήσεσθαι. 2. χ. αὐτῶν. 3. χ. ἐπεπεικείν. 4. χ. ἀφυπρωσάντων.
5. χ. φόρου. 6. χ. ὁ. 7. χ. πόλιν. 8. χ. πρωτάσεων. 9. χ. πηθοῦς.

τορσι διερίσειεν· ἐγὼ δ' ἐπὶ τούτοις θαρρήσας, ἔμπρους τε γίνομαι τὴν ψυχὴν καὶ λόγους αὐτῷ διεξιὼν ἐπὶ τούτῳ μακροῦς, λαμπρῶς εὐδοκίμησα· ἠγάσθη γὰρ με ἐπὶ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς, ὅθεν πολλὰκις ἐπυνθάνετό μου καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐπανεκύκλει, οὐκ ἀφιστάμενος ἕως ἂν σαφῶς αὐτῷ τὸ ἐζητημένον ἐπαγγελθεῖη. Εἶτα δὴ καὶ τοὺς συμπρέσβεις περὶ αὐτὸν συλλαβῶν, ὥσπερ τισι κοινωνοῖς τῶν γε πρώτων¹ αὐτοῦ βουλευμάτων ἐχρήτω² δὴ καὶ συλλήπτορσιν. Οὕτω δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν, ἐπάνεισιν ὁ φωστῆρ, καὶ εὐθὺς πάντα ἐν φανερῷ καθειστήκει.

Ἐκκέχυται γοῦν αὐτῷ ὁ τῆς πόλεως δῆμος ζύμπας, οἱ μὲν λαμπάδας ἡμένας προσάγοντες ὡς θεῶ, οἱ δὲ ἀρώμασι κατεωδιάζοντες, καὶ ἄλλος ἄλλό τι ποιῶν κεχαρισμένον ἐκείνῳ, ζύμπαντες δὲ συμπανηγυρίζοντες καὶ περίξ ἐπισκιρτῶντες, καὶ ὥσπερ τινα κρείττονος ἐπιφάνειαν τὴν ἐκείνου πρὸς τὴν βασιλίδα ἠγούμενοι εἴσδοι. Ἄλλα πῶς ἂν ὑμῖν ἐν βραχεῖ τὸ πολὺ διηγησαίμην τοῦ θαύματος; ἔγωγ' οὖν καὶ βασιλείοις πομπαῖς πολλαῖς ἐντετυχηκῶς, καὶ πανηγύρεσι θειοτέραις παραγενόμενος, οὕτω τοιαύτην ἔθεασάμην λαμπρότητα· οὐ γὰρ δὴ τὸ δημοτικὸν τοῦτο πλῆθος, οὐδέ γε ἡ συγκλητικὴ τάξις, οὐδ' ὅσον ἐν γεωργίαις καὶ ἐμπορείαις τὴν τελετὴν³ ἐκείνην ἐπλήρου, ἀλλὰ καὶ οἱ τὴν κρείττω⁴ μετιόντες φιλοσοφίαν καὶ ὅσοι τὰ μετέωρα τῶν ὀρῶν κατειλήφασιν, ἢ γλύμματα πετρῶν ὑποδύντες, τὰς κοινὰς ἀφῆκαν διατριβὰς, ἢ ὅσοι ἐν αἰθέρι μέσον ἐγεγόνει ὁ βίος, ζύμπαντες, οἱ μὲν | τῶν πετρῶν ὑπεκδύντες, οἱ δὲ τῆς αἰθερίου καταβιβάσθέντες διαγωγῆς, οἱ δὲ τῶν μετεώρων τὰ ἱππηλάσια ἀλλαξάμενοι, θαύματος ἐπλήρου τὴν βασιλείον εἴσδοι. Ἐκεῖνος δὲ, καὶ γὰρ ἦν ἀγχίνους εἰ καὶ τις ἄλλος καὶ μὴ τοῖς κενοῖς τούτοις κλεπτόμενος⁵ ἢ ἐπαίρομενος, ὑπέπτυσέ τε αὐτίκα τὴν τῆς τύχης ἀκρότητα, καὶ μήπω

φ. 401.

1. χ. πρώτων. 2. χ. ἐχρήτω. 3. χ. τελετὴν. 4. χ. κρείττω. 5. χ. κλεπτόμενος.

τοὺς λογισμοὺς καταστάς ἀθρόον πρὸς με ἐπιστραφεὶς, « δοκεῖ με, φησὶ, ὦ φιλόσοφε, σφαλερὸν εἶναι τοῦτο δὴ τὸ ἄκρον εὐτύχημα, καὶ μοι οὐκ οἶδα εἰ τὸ πέρασ ἀπαντήσεται δεξιόν. — Φιλόσοφον¹, ἔφησα, τὸ ἐνθύμημα, ἀλλ' οὔτε εἰς αἰεὶ ἐπαρίστερα τὰ τέλη ταῖς δεξιαῖς ἀπαντῶσιν ἀρχαῖς, οὔτε, εἰ οὔτω καθεύμαρται, οὐκ ἀνκλυτέος ὁ ὄρος· καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ σοφωτέροις βιβλίοις ὠμίλησα, καὶ ἰλαστηρίοις εὐχαῖς² εἴ τις τὴν χεῖρῳ μεταβάλλει ζῶν, αὐτίκα δὴ ἀναλύει τὸ εἰμαρτόν· λέγω δὲ ταῦτα ἐλληνικοῖς δόγμασιν ἀποχρώμενος· ἐπεὶ τό γε καθ' ἡμᾶς οὐδέν τι ἡμῖν εἰμαρται, οὐδὲ κατηνάγκασται, ἀλλὰ τὰ τέλη ταῖς προλαβούσαις πράξεσιν ἀνάλογα· εἰ μὲν οὖν τὴν φιλόσοφον γνώμην μεταβαλεῖς, τούτοις δὴ τοῖς λαμπροῖς τὴν σὴν ψυχὴν ἐπαρθεῖς, αὐτίκα σοι ἡ δίκη³ ἰταμώτερον ἀντιβήσεται· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἔχε θυμὸν ἀγαθόν, ὡς οὐ βασκαίνει τὸ θεῖον ἐν οἷς δίδωσιν, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ πολλαῖς κατ' εὐθεῖαν ἤνεγκε τὴν γραμμὴν τῆς λαμπρότητος· πρῶτον γοῦν ἀπ' ἐμοῦ τῆς ἀρετῆς ἄρξαι, καὶ μοι μὴ μνησικακῆσης ὧν πρεσβεύων ἰταμώτερον εἰρήκειν πρὸς σέ, βασιλέως γὰρ ὑπηρετήκειν βουλήματι, καὶ τὴν εἰς αὐτόν οὐ προδέδωκα πίστιν· οὐ τοίνυν σοὶ βασκαίων, ἀλλ' ἐκείνῳ προσκείμενος ἐποιοῦμην τοὺς λόγους. »

Ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνος δακρῶν πλήσας τοὺς ὀφθαλμοὺς, « ἀλλὰ μάλλον, ἔφη, ἐφίλουν τότε τὴν σὴν γλῶτταν ὑβρίζουσαν, ἣ νῦν εὐφημοῦσάν τε καὶ θωπεύουσαν· ἄρξομαι δὲ ὡς εἰρηκας ἀπὸ σοῦ, τὰ πρῶτα γὰρ σε τῶν φίλων ποιοῦμαι, καὶ πρόεδρον ἤδη τιμῶ· τε καὶ κατονομάζω τῆς συγκλήτου βουλῆς. » Οὔτω δὲ ταῦτα λέγουσιν, ὁ μὲν ἥλιος ἐπὶ μεσημβρίαν εἰστήκει, ὁ δὲ ὑποδεξάμενος⁴ ἡμᾶς κόλπος ἐδείκνυτο· ὡς δὲ καὶ ἡ βασιλείος ὀγκὰς κατεφαίνετο, αὐτίκα γοῦν ἄνθεσι τε καταπαττόμενος καὶ φωναῖς εὐφήμοις κατακροτούμενος, ἐμβὰς διαπόντιος ἀπὸ τῆς Προποντίδος εἰς τὰ βασίλεια πεποίητο θρίαμβον, ἐπ' αὐτῆς δὴ⁵ τῆς ἐτοιμασίας πα-

1. χ. φιλόσον. 2. χ. εὐχὰς. 3. χ. ἡδίκει. 4. γρ. ὑποδεξόμενος. 5. γ. δὲ.

ρακχίσις ἡμῶν· καὶ οὕτω δὴ καθαρῶς τοῦ κράτους ἐπέιληπτο. Βασιλεὺς μὲν οὖν Μιχαὴλ ὁ πρεσβύτης ἐνιαύσιον κύκλον ἐν τῇ βασιλείᾳ πεποικῶς, ἐκείθεν τε καταβεβήκει, καὶ τινα βραχὺν ἐπιβίωσας ἐν ἰδιώτου σχήματι χρόνον μετήλλαξε τὴν ζωὴν.

Περὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Κομνηνοῦ.

Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν ὁ Κομνηνός, ἀνὴρ ἐν πᾶσι δραστήριος, τῶν ὄλων εὐθὺς γίγνεται καὶ τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἐξ αὐτῆς γραμμῆς ἄρχεται· ἐσπέρας γὰρ εἰσεληλυθὼς εἰς τὰ βασίλεια, πρὶν ἢ τὸν ἐκ τῆς μάχης κοινορτὸν ἀποσεύσασθαι καὶ στολὴν μεταλλάξαι, καὶ ἐς αὔριον παραγγεῖλαι καθάρσια, καὶ ὥσπερ ἐκ πελάγους καὶ χειμῶνος πολλοῦ ἀγαπητῶς ἅμα καὶ αἰσίως εἰς λιμένας ἀπονηξάμενος, πρὸ τοῦ τὴν θαλαττίαν¹ ἀποπτύσαι ἄλμην καὶ τὸ πνεῦμα συλλέξασθαι, εὐθὺς καὶ τοῖς στρατιωτικοῖς καὶ τοῖς πολιτικοῖς διαιτᾶ πράγμασι, τό τε τῆς ἡμέρας ἔτι ἔλληλοιπὸς καὶ πᾶσαν νύκτα ἐς φροντίδας καταναλώσας· τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους τῇ πόλει συρρεύσαντος, ὅποσοι δὴ ἅμα τούτῳ τὸν περὶ ψυχῆς ἀνερρίψαντο κύβον καὶ συγκινδυνεύειν ἐθάρρησαν, δεδιὼς μὴ τι καὶ παραβολώτερον ἐν τῇ πόλει τολμήσωσιν, ἢ τῷ δι' ἐκείνου θάρρει τὸ πολιτικὸν θορυβήσωσι πλῆθος, σπουδῆν ἔθετο πρῶτην τὰ εἰκότα τε τούτους τιμῆσαι καὶ εἰς τὰς οἰκείας ἀφεῖναι πατρίδας, πρὸς βραχὺ τι ἀναπνεύσοντας καὶ αὔθις συλλεγησομένους κατὰ τῶν βαρβάρων τῷ βασιλεῖ συμπολεμήσοντας. Εἵκαστο μὲν οὖν ταῦτα ἐν μηνῶν περιόδοις γενήσεσθαι· ὁ δὲ οὐδ' ὅσον ὑπονοῆσαι διεῖλε τε αὐτοὺς καὶ ὑπεξείλεν, ἐκάστω ἀπομνημονεύσας τῶν κατὰ πόλεμον πράξεων, καὶ τοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ χεῖρα γενναίου, τοὺς δὲ ἀπὸ στρατηγικῆς τιμῆσας συντάξας, τοῖς δ' ἄλλο τι ἐπειπὼν ἀγαθὸν, καὶ πάντας ὁμοῦ τεθεραπευκῶς, καὶ τὰς

3. χ. θάλατταν.

καταλλήλους ἀντιδόσεις ἐπενεγκών. Εἶκασα τὸ πρᾶγμα ἐγὼ νέ-
φει πολλοῖς αἰθερίοις, καὶ ἠλίῳ ἀθροώτερον λάμπαντι καὶ τὴν
ἀχλὺν¹ αὐτίκα σκεδάσαντι.

Ἐπεὶ δὲ ἡ πόλις τῆς φορτικῆς ἐκείνων διαγωγῆς ἠλευθέρωτο,
τεθήπασι² τὸν βασιλέα καὶ τὰ κρείττονα ἐμαντεύσατο³. οἷς γὰρ
γενήσεσθαι μὴ πιστεύοντες, γεγενημένοις ἐνέτυχον τούτοις, καὶ ἄπερ
οὐκ ἂν τις ἐλπίσειε γενέσθαι ποτὲ προεώρων ὡς συμβησόμενα. ἤλ-
πιζον δὲ τὰ βελτίω, καὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἤθει, ᾧ δὴ ἐκ περιόδου
μὲν τις ἐντυγχάνων, ὀπηνίκα ἐπὶ βήματος ἐκείνος καθῆστο ἢ πράγ-
μασι δαιτιήσων, ἢ χρηματιούμενος πρέσβεισιν, ἢ ἐπαπειλήσων
βαρβάροις τὰ φρικωδέστατα, ἀποτόμῳ τε καὶ σκληρῷ παρεγίγνετο,
καὶ οὐδ' ἂν ᾤηθη ποτὲ πρὸς τὸ μαλακώτερον μεταποιηθήσεσθαι.
εἰ δὲ καὶ οἰκουροῦντα τοῦτον ἢ ἀρχαιρεσιάζοντα⁴ ἴδοι, δυσὶ παρα-
δόξοις ἐπίστευε πράγμασιν. ὥσπερ ἂν εἴ τις τῆς τοιαύτης ἀκούη
χορδῆς ἄπαξ ἐνταθείσης, νῦν μὲν ἐναρμόνιον, νῦν δὲ σύντονον ἀνα-
πεμπούσης ἡχώ· ἔμοιγ' οὖν ἀμφοτέρων τῶν καιρῶν συγκεχωρημέ-
νων, τῆς τε συντονίας καὶ τῆς ἀνέσεως, διπλοῦς τις ὁ αὐτὸς κατε-
φαίνετο, καὶ οὐτ' ἂν ᾤηθην χαλασθέντα πλέον ταθῆσεσθαι, οὔτε
μὴν συντονώτερον ἐνταθέντα ἀναθήσεσθαι αὐθις καὶ τοῦ ὑψηλοῦ
φρονήματος μεταθήσεσθαι. τοσοῦτον ἐκεῖ μὲν χαρίεις καὶ ἐνδόσιμος
ἦν, ἐνταῦθα δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῷ μεθρημόζετο καὶ οἱ
ὄφθαλμοὶ ἤστραπτον, καὶ ἡ ὄφρυς, οἷα δὴ τι νέφος τῷ ἰτῆς ψυχῆς
φωστῆρι, ἴν' οὕτως εἶπω, ἐπέκειτο.

Ἐπεὶ δὲ τὸ βῆμα καθειστήκει καὶ ἡ συγκλητικὴ τάξις διέ-
στησαν ἐκατέρωθεν, οὐδὲν εὐθὺς εἰρηκῶς, ἀλλὰ τὴν Ξενοκράτους
ιδεάν ἀκριβῶς μιμησάμενος καὶ τὴν ψυχὴν οἷον ἀνελίξας εἰς ἐν-
θυμήσεις, δέος οὐ τι βραχὺ τῷ συγκλητικῷ καταλόγῳ ἐπέσεισεν.
οἱ μὲν γὰρ ἐπεπήγεισαν, καὶ ὥσπερ ἀστραπῆ βληθέντες | ἐφ' οὗ

φ. 402.

1. χ. ἀχλὺν. 2. προσθετίον [πάντες]. 3. γρ. ἐμαντεύσαντο. 4. χ. ἀρχαιριάζοντα.

ἐπλήγησαν εἰσθήκεσαν σχήματος, ξηροὶ καὶ ἀνικμοὶ γεγονότες καὶ τὰς ψυχὰς ὡσπερ ἀποτεθυμένοι¹, οἱ δὲ, ἄλλος ἄλλο τι πακίων ἡρέμα ἐδείκνυτο· ὁ μὲν γὰρ τῷ πόδε ἡσυχῇ συνεβίβαζεν, ὁ δὲ ἐπὶ πλεόν ταῖς χερσὶν ἐδέσμευε τὸ στῆθος, καὶ ἄλλος πρὸς τοῦδαφος ἔνευε, καὶ αὐθις ἕτερος, καὶ ἐφεξῆς ξύμπαντες φρικώδους ἐμπιπλάμενοι δείματος, τὰ σώματα ταῖς ψυχαῖς ἡσυχῇ καὶ κρύβδην συνέστελλον· ἐπεὶ δὲ ποτε ἐκεῖνος τοῖς προκειμένοις ἐπανανέυσειε, βραχὺ τι τὸ ἀναπνεῦσαν ἦν, καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἀριθμητικοῖς ἐγνωρίζετο λόγοις. Καὶ γὰρ ἦν εἰ πέρ τις ἄλλος βραχυλογώτατος, οὔτε ἀθρόον ἐφίει τῇ γλώττῃ, οὔτε ἐνδεῶς γνωρίζων τὰ τῆς ψυχῆς ἐνθυμήματα, ἀλλ' ὡσπερ οἱ χαρακτηρίζοντες τὸν Λυσίαν, φημί δὲ τὸν τοῦ Κεφάλου τὸν ῥήτορα, ἄλλην τε αὐτῷ ἀρετὴν λόγου προσμαρτυροῦσιν, εἶτα δὴ καὶ τὴν πρέπουσαν ἠνίαν τῇ ἐκείνου ἐπιβάλλουσιν εὐστομία, καὶ φασὶν ὡς δυναμένῳ λέγειν, ἦρκει εἰρηκῶτι τὰ καιριώτατα δι' ὧν ἂν τις συλλογίσαιτο καὶ ὅσα μὴ φθέγγαιτο, οὔτω δὴ κάκείῳ ἡ γλώττα ψεκάζουσα, οὐχ ὑετίζουσα ἐπίαινε² τε τὴν δεκτικὴν φύσιν καὶ ἡρέμα τὸ βάθος εἰσδύσα πρὸς τὴν τοῦ σιωπηθέντος ἀνεκίει ἐπίγνωσιν· ἐβούλετο γὰρ μηδενὶ ἀλωτὸς ἐν λόγοις γενήσεσθαι, μηδὲ βασιλεὺς ὧν καὶ τοῖς ὄλοις κρατῶν ἄκαιρόν τινα φιλοτιμίην ἐντεῦθεν ἑαυτῷ πλάσασθαι.

Ὅθεν τὸ μὲν φιλολογεῖν ἡμῖν ἀφῆκε τοῖς κάτω καὶ ὄσοις ἰδιώτης ὁ βίος, ἐκείῳ δὲ καὶ νεῦμα, καὶ χειρὸς κίνησις, καὶ κεφαλῆς ἐπὶ θάτερα κλίσις ἀποχρῶντα πάντα πρὸς ὃ βούλοιο ἐλογίζετο. Νόμους δὲ οὐ πᾶν τι ἐπιστάμενος, τὴν νομοθετικὴν ἑαυτῷ ἐσχεδίαζεν· οὐ γὰρ προλαμβάνων τὴν δίκαιαν, ἀλλ' ἐπιτάττων αὐτὴν τοῖς δικάζουσι τῆς κρείττονος μερίδος ἐγίγνετο, εἶτα δὴ ὡς προειδὼς, προῖστατό τε ταύτης καὶ τὰς ψήφους ἐπήνεγκεν· ἵνα δὲ μὴ τὴν φωνὴν σολοικίσῃ³ τὰς νομικὰς φωνὰς ἐπισημαινόμενος, τοῦτο

1. γρ. ἀποτεθειμένοι. 2. χ. ἐπίεινε. 3. χ. σολοικίσω.

μὲν ἑτέροις ἔπρεπεν¹, αἰεὶ δὲ τι ἢ προσετίθει ὡς λείπον τοῖς γράμμασιν, ἢ ἀφήρει ὡς περιττόν.

Πρεσβείαις δὲ χρηματίζων οὐ πάσαις μὲν ἴσος ἐγνώριστο, ἀπὸ δὲ τοῦ κρείττονος πάσαις ὠμίλει σχήματος, καὶ μόνον ἦν ἐνταῦθα τοῖς λόγοις πλημμυρῶν ἢ ὁ Νεῖλος ἀναβαίνων τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ τοῖς Ἀσσυριοῖς ὁ Εὐφράτης ἐπικαχλάζων· καὶ τὴν μὲν εἰρήνην αἰτουμένοις ἐδίδου, τὸν δὲ πόλεμον ἠπέλει εἴ τί που παρανομήσαι τολμήσαιεν². καὶ ταῦτα μὲν πρὸς Πάρθους καὶ Αἰγυπτίους ἐφθέγγετο, τοῖς δὲ λοιποῖς ἔθνεσι πόλεων τε ἐκείνων³ παραχωροῦσι πολλῶν καὶ στρατιωτικῶν τάξεων, αὐτῶν τε πατρίδων καὶ αὐτίκα μετασκηνοῦν αἰρουμένοις⁴, ταῦτά τε [οὐ] ξυνεχώρει καὶ ἡσυχάζειν ἐπέταττεν, οὐ τῇ Ρωμαίων βασκαίνων ἡγεμονία, τῶν ταύτης ὀρίων αὐξανουμένων⁵, ἀλλ' εἰδῶς⁶ ὡς δεῖ ταῖς τοιαύταις προσθήκαις καὶ χρημάτων πολλῶν καὶ γενναίας χειρὸς, καὶ ἀποχρώσης ὑποδοχῆς, καὶ τοῖς μὴ οὕτως ἔχουσιν⁷ ἢ πρόσθεσις ὑφαίρεσις γίνεται. Τοῖς δὲ γε πολλοῖς τῶν ἡγεμονίας ἐχόντων βαρβάρων, ὅποσα αὐτὸς ἐντυγχάνων ἀκήκοα, καὶ ἀνανδρίαν ἐπωνείδιζε καὶ ὡς ἀμελῶς τῶν ἡγεμονιῶν ἔχοντο κατηγτιᾶτο τούτους, ὄρθου⁸ τε αὐτοῖς καταπεπτωκυίας τὰς γνώμας· τοῦτο δὲ ἐποίει ἵν' ἐπιτείχισμα ἔχοι πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν κρείττωνων ἐθνῶν.

Ταῦτα δὲ αὐταρκες μὲν ἐκείνῳ ἐγκώμιον, εἰ δὲ τις ἡγοῖτο καὶ πρὸς τὸ μέλλον διδασκαλία, ἀρέσκοι ἂν ὁ πόνος τῷ ξυγγραφεῖ. Εἰ μὲν οὖν ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἡρέμα βαδίζων καὶ προχωρῶν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὸ κράτος ἀπηύθυνεν, οὕτω δὴ καὶ τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι πονήρως ἔχουσιν ἐποιεῖτο τὴν κάθαρσιν, λεπτύνων πρότερον τὴν παχυνθεῖσαν κακίαν καὶ οὕτως ἐπάγων τὸ φάρμακον, αὐτὸς τε ἂν μέχρι παντὸς ἐγκωμίους κατέστεπτο, καὶ τὸ πολιτικὸν οὐκ ἂν διέσειστο σῶμα· ἀλλ' ἐκείνος μεταποιῆσαι πάντα βουλόμενος,

1. γρ. ἐπέτρεπεν. 2. χ. τολμῆσεν. 3. γ. ἐκείνο. 4. γ. ἰρουμένους. 5. χ. ἀξάλουμένων. 6. χ. ἰδῶς. 7. γ. ἔχουσι. 8. χ. ὄρθου.

καὶ χρόνοις πολλοῖς τὴν Ῥωμαϊκὴν βασιλείαν ὑλομανήσασαν σπεύδων εὐθύς ἐκτεμεῖν, ἧ καθαπερεὶ σῶμα τερατείας πάσης μεστὸν, κεφαλαῖς μὲν διαμεμερισμένον πολλαῖς, δυστράχηλόν τε καὶ πολυτράχηλον, χερσὶ τε οὐκ εὐαριθμήτοις διαπεπλασμένον, καὶ ποσὶν ἰσαριθμοῖς χρώμενον, εἶτα δὴ καὶ τὰ ἔνδον ὑπουλον καὶ κακότηες, καὶ τὰ μὲν διεξωδηκός, τὰ δὲ φθίνον, καὶ τοῦτο μὲν ὑδειοῦν, τοῦτο δὲ φθινάδι νόσῳ διαρρῦν, ἐπιχειρήσας ἀποτεμεῖν ἀθρόον, καὶ ὑπεξελεῖν μὲν τὰς περιττότητας, ἐπαγαγεῖν δὲ τὰς ἰσότητας, καὶ τὰ μὲν καθελεῖν¹, τὰ δ' ἐπαυξῆσαι, τὰ τε σπλάγχνα ἰάσασθαι, ἐμπνεῦσαί τε τούτῳ πνεῦμα φυσίζων, οὔτε πρὸς τέλος ἐξήρκεσε, καὶ οὐ πᾶν τι ἐντεῦθεν ἴσος ἑαυτῷ ἔδοξεν· ἵνα δὲ μὴ συγκεχυμένος ἡμῖν ὁ λόγος φανεῖται, ἐρῶμεν πρότερον ὅπως ἡμῖν τὸ τῆς πολιτείας ἐπερίττευε σῶμα, εἶτα δὴ καὶ ὅπως ἐκεῖνος ἐκτέμνειν ἐπιχειρήσκει², καὶ τρίτον ὡς ἐντεῦθεν ἐκείνῳ οὐ πάντα ἀπήνησσε δεξιῶς, ἐφ' οἷς ἐπενεγκῶν ὅπως ἀποβεβήκει τῆς βασιλείας ὄρον τῆ ζυγγραφεῖ θήσομαι.

Μετὰ τὸν θάνατον Βασιλείου τοῦ πᾶν, λέγω δὲ τὸν τοῦ Ῥωμανοῦ παῖδα, ὃς δὴ ἐς τριγονίαν τὴν βασιλείαν ἀνέφερεν, ὁ τούτου μὲν νεώτερος παῖς, ἀδελφός δὲ ἐκείνου, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν πολλῶν χρημάτων ἀνάπλεω, ὁ γάρ τοι ἀδελφός Βασίλειος μακροῦς ἐπιδιώσας χρόνους τῷ κράτει καὶ ὅσους οὐκ ἄλλος³ τῶν αὐτοκρατόρων, ἐθνῶν τε πολλῶν ἐγκρατῆς γεγωνός καὶ τὸν ἐκείθεν πλοῦτον εἰς τὰ βασίλεια εἰσενεγκῶν, πολυπλασίους τε τὰς ἐπιγινομένας εἰσόδους τῶν ἀπογινομένων πεποιηκώς, τῶν ἐντεῦθεν ἀπίων θησαυροῦς ἀμυθῆτους χρημάτων καταλελοίπει τῷ ἀδελφῷ Κωνσταντίνῳ· οὗτος δὲ εἰς βαθὺ γῆρας τὴν αὐτοκράτορα ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενος, ἐκ πολλοῦ τε ταύτης ἐρῶν, οὔτε στρατεύειν ἐπιχειρήσκει καὶ τοῖς εὐρημένοις προστίθεσθαι, οὔτε τὰ ὄντα διαφυλάττειν διανενοῦντο· ἐπεὶ δὲ τὸν ἀπολαυστικὸν ὠρμηκῶς βίον, σπαθᾶν πάντα

1. χ. καθεῖν. 2. χ. ἐπιχείρηκε. 3. χ. ἄλλως.

καὶ ἀναλίσκειν διέγνωκε, καὶ εἰ μὴ ταχὺ τοῦτον ὑπεξείλεν ὁ θάνατος, ἤρκεσεν ἂν ἀντὶ πάντων εἰς τὴν τοῦ κράτους διαφθοράν.

Οὗτος μὲν δὴ πρῶτως τὸ σῶμα τῆς πολιτείας κακοῦν τε καὶ ἐξογκοῦν ἤρξατο, τὰ μὲν ἐπίους τῶν ὑπηκόων χρήμασι καταπιάνας πολλοῖς, τὰ δὲ ἀξιώμασι διογκώσας, καὶ ὕπουλον αὐτοῖς καὶ | διεφθαρμένην τὴν ζωὴν καταστήσας· ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐτεθνήκει, καὶ ὁ ἐκείνου κηδεστὴς Ρωμανὸς τὴν ἀρχὴν διεδέξατο, ἄρξει νομίσας οὗτος, τῆς ἐν πορφύρᾳ γέννας ἤδη ἀποτελευτησάσης, θεμελίουσ ὥσπερ καλοὺς τῆς τοιαύτης γενέσεως ᾗτο καταβάλλεσθαι, καὶ ἵνα δὴ καὶ [τὸ] πολιτικὸν γένος καὶ ἡ στρατιωτικὴ πληθὺς τὰς ἐγγε-
νεῖς διαδοχὰς ἐτοίμως τε καὶ ἰλαρῶς ὑποδέξαιτο, προλαμβάνει τὰς εἰς αὐτοὺς μεγαλοδωρεάς, καὶ προστίθησι τῷ περιττεύσαντι σώματι, καὶ αὐξάνει τὴν νόσον, καὶ τὸ διαφθειρόμενον καταπληροῖ ἐκχευμένης ποιότητος, καὶ διαχμαρτάνει δυοῖν, τῆς τε περὶ τὸ γένος ὑπολήψεως καὶ τοῦ τὴν πολιτείαν τεταγμένην ἀπολιπεῖν.

φ. 403.

Ἐπεὶ δὲ τούτου τὴν ζωὴν τελευτήσαντος εἰς τὸν Μιχαὴλ ἡ τῆς βασιλείας μετῆλθε διαδοχὴ, τὸ μὲν πολὺ τῶν νοσοποιῶν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπέσχεν, οὐ μέντοι γε τοσοῦτον ἐξίσχυσεν ὥστε τολμῆσαι μὴδὲ τὸ βραχύτατον ἐκλιπᾶναι τὸ εἰωθὸς σῶμα χυμοῖς ἐκτρέφεσθαι πονηροῖς καὶ διεφθαρμέναις ἐξογκοῦσθαι τροφαῖς, ἀλλὰ καὶ οὗτος, εἰ καὶ γλίχρος¹, προσέθετο γοῦν τῇ ποιότητι· ἡ² γὰρ ἂν ἐτεθνήκει αὐτίκα, μὴδὲ κατὰ βραχὺ τοὺς προηγησαμένους μιμησάμενος αὐτοκράτορας· ἀλλ' εἰ μὲν διεβίω πλείω οὗτος ἔτη τῷ κράτει, ἐμμεμάθηκεσαν ἂν ποτε τὸ ὑπήκοον τὴν φιλόσοφον δίκαιαν, οὐκ ἦν δὲ ἄρα μὴ διαρραγήσεσθαι ποτε τούτους εἰς ἄκρον εὐεξίας ἐκπιαθέντας. Ταχὺ τοιγαροῦν καὶ τούτου δὴ τοῦ βασιλέως ἀποβεβιωκότος, ἵνα δὴ τὸν ἀνεψιὸν παραλίπω, ὡς ἀθλίως μὲν βεβασιλευκότα, ἀθλιώτερον δὲ τοῦ κράτους ἀποβεβηκότα, Κωνσταντῖνος ὁ Εὐεργέτης, οὕτω γὰρ παρὰ τοῖς πλείοσι κατωνόμασται, φημί δὲ τὸν

1. γ. γλίχρος. 2. γρ. καί.

Μονομάχον, εἰς τὴν τοῦ κράτους περιωπὴν ἄνεισιν· ὃς δὴ ὥσπερ τινα φορτίδα ναῦν¹ τὴν πολιτείαν καταλαβὼν ἄχρι τοῦ τελευταίου ζωστήρος τὸν φόρτον ἔχουσαν, ὡς βραχὺ τι ὑπερκεῖσθαι τῆς τῶν κυμάτων ἐπιρροῆς, περιχειλῆ πεποικῶς κατεβάπτισεν, ἥ ἵνα δὴ ἐναργέστερον εἶπω ὁμοῦ δὲ καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἐπανεέλθω τροπὴν, πλεῖστα περιθεῖς μέρη καὶ μέλη τῷ πάλαι διαφθαρέντι σώματι, καὶ χυμούς πονηροτέρους τοῖς σπλάγχνοις εἰσενεγκὼν τοῦ μὲν κατὰ φύσιν ἀπήνεγκε, καὶ τῆς ἡμέρου καὶ πολιτικῆς ζωῆς ἀπεστέρησεν², ἐξέμηγε δὲ μικροῦ δεῖν καὶ ἀπεθηρίωσε, πολυκεφάλους καὶ ἐκατόγχειρας τοὺς πλείους τῶν ὑπὸ χεῖρα πεποικῶς. Μεθ' ὃν ἡ βασιλις Θεοδώρα γνησιώτερον αὐταρχήσασα, ἔδοξε μὲν μὴ πάνυ τι ἀποθηριῶσαι τὸ καινὸν τουτί ζῶον, ἀλλ' οὖν καὶ αὐτὴ λεληθότως καὶ χεῖράς τινας καὶ πόδας τούτῳ προσέθετο.

Καταλυθείσης δὲ καὶ τῆς περὶ ταύτην σκηνῆς, ἐπειδὴ τῷ πρεσβύτῃ Μιχαὴλ ἡ τῆς βασιλείας ἐνεχειρίσθη ἡνία, οὐκ ἐνεγκὼν οὗτος τὴν ξυγκίνησιν τοῦ βασιλικοῦ ἄρματος, τῶν ἵππων εὐθὺς τοῦτον ὑφαρπασάντων, τό τε θέατρον διέθηκεν ἀτακτότερον, καὶ αὐτὸς ὑπερεκπλαγείς τὸν θόρυβον, τῆς ἵππικῆς ἀποβεθεκῶς τάξεως ἔστη μετὰ τῶν ψιλῶν· δέον γὰρ ἀντέχειν καὶ μὴ πάνυ τι ἀφεῖναι τὸν χαλινὸν, ὧ³ δ' ὥσπερ ἀποζωννυμένῳ ἐφίκει τὸ κράτος καὶ εἰς τὴν προτέραν παλινδρομοῦντι ζωήν. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος καιρὸς οὗτος, ὃς δὴ θήρας τοὺς πλείους ἀντ' ἀνθρώπων πεποικῶς καὶ τοσοῦτον ὑπερπιάνας, ὡς δεῖσθαι φαρμάκων καθορσίων πολλῶν, τὴν ἐτέραν ἐζήτει διαδοχὴν, φημί δὴ τὴν τῆς τομῆς καὶ τοῦ καυτήρος καὶ τῆς καθάρσεως· ἐπανεληλύθει τοιγαροῦν καὶ οὗτος, καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος ἐπὶ τὸν⁴ Ῥωμαϊκὸν ἄνεισι μετὰ τοῦ διαδήματος ἄξονα, καὶ ἵνα δὴ καὶ τοῦτον⁵ τῇ διὰ τῶν ἀλληγοριῶν ἐναργείᾳ κατανοήσωμεν, νῦν μὲν εἰς ἡνίοχον θείημεν, νῦν δὲ τοῖς Ἀσκληπιάδαις καταριθμήσωμεν. Ἦν δὲ οὗτος βίου μὲν ἐραστῆς φιλοσό-

1. γ. νῦν. 2. γ. ἀπεστέρησεν. 3. γ. δ. 4. γ. τὸ. 5. γ. τούτων.

φου, καὶ τὸ νοσοῦν ἅπαν καὶ διεφθαρμένον ἀποστρεφόμενος τῆς ζωῆς, τοῖς ἐναντίοις δὲ περιτυχῶν, καὶ νοσοῦντα πάντα καὶ ὑποὺλα εὐρηκῶς, τοὺς τε βασιλείους ἵππους τῆς ἀφετηρίας ταχὺ διεκθέοντας καὶ πάντας ἑτερογενᾶθους καὶ δυσηνίους, δέον ἐκείνως μὲν τὸν καιρὸν ἀναμείναι καὶ τῆς τομῆς καὶ τῆς καύσεως καὶ μὴ εὐθύς πεφυρακτωμένον τὸν σίδηρον ἐπιθεῖναι τοῖς σπλάγχθοις, οὕτως δὲ ἡρέμα χαλινῶ καταρτύσαι τὸ ὄχημα καὶ μεταθεῖναι τοὺς ἵππους, παραψαῦσαι τε¹ τεχνικῶς καὶ περιποπτύσαι², καὶ οὕτως ἐπιβῆναι καὶ τῇ ἡνία ἐφεῖναι, ὥσπερ δὴ ὁ τοῦ Φιλίππου εὐήνιον τὸν Βουκέφαλον πεποίηκεν, ὁ δὲ βουλόμενος ἀθρόον εὐθυφορούμενον μὲν ἰδεῖν τὸ πρότερον, εἰς τε τὴν φυσικὴν ζωὴν τὸ παρά φύσιν γεγεννημένον σῶμα μετενεχθῆναι, καὶ τοῦτο μὲν καίων καὶ τέμνων, τοὺς δὲ γε ἀτάκτως θέοντας ἵππους πολλοῖς χαλινοῖς ἀνείργων καὶ ἀνασειράζων, ἔλαθέ πως διαφθαρεῖς πρότερον ἢ ἐκεῖνα τάξας καὶ καταστήσας. Τῆς μὲν οὖν ἐγγειρίσεως οὐ διαβάλλω τὸν ἄνδρα, ἐπεγαλῶ δὲ τούτῳ τὸν καιρὸν τῆς διαμαρτίας· ἀλλ' ὁ μὲν τρίτος ἡμᾶς ἀναμεινάτω καιρὸς, τῷ δὲ δευτέρῳ πλατύτερον ἐμφιλοχωρήσωμεν.

Τῶν γὰρ ἄνω βασιλέων, ὡς μοι πολλάκις εἴρηται, τοὺς βασιλικούς θησαυρούς εἰς τὰς οἰκείας ἀπαντλοῦντων ἐπιθυμίας, ταῖς τε δημοσίαις συνεισφοραῖς οὐκ εἰς στρατιωτικὰς συντάξεις ἀποχωρμένων, ἀλλ' εἰς πολιτικὰς χάριτας καὶ λαμπρότητας, τέλος δὲ καὶ ὅπως ἂν αὐτοῖς τὸ σῶμα τελευτήσασι λαμπρότερον ἐκκομισθεῖη καὶ κατατεθεῖη πολυτελέστερον, μνήματα κατασκευασάντων Φρυγίου λίθου ἢ Ἰταλοῦ, ἢ Προικονησίας³ πλακός, ἐφ' οἷς ταῦτα περιφκοδομηκότων καὶ ναοῖς τιμησάντων, ἄλση τε καταφυτευσάντων, παραδείσοις τε καὶ λειμῶσι περίξ περιστεφανωκότων τοὺς ὄρους, εἶτα δὴ δεῖσαν αὐτοῖς χρήμασί τε καὶ κτήμασι κατευδαιμονίσει τὰ ἀσκητήρια (τοῦτο γὰρ δὴ τὸ ὄνομα ταῖς οἰκοδομαῖς ἐσχεδίαζον),

1. χ. παραψάυσατε. 2. χ. περιποπτύσαι. 3. χ. προικονησίας.

φ. 404. τὰ μὲν τὰ τῶν ἀνακτόρων ἀποκενούων ταμεῖα, τὰ δὲ τὰς δημοσίους ἀκρωτηριαζόντων τῶν κοινῶν συνεισφορῶν ἀφορμὰς, καὶ οὐ τὴν ἀποχρῶσαν | μόνον συντέλειαν τοῖς ἀσκητηρίοις (λεγέσθω γὰρ οὕτως) ἀποταξάντων, ἀλλὰ καταδιελόντων τὸν βασιλεῖον πλοῦτον. τὸν μὲν εἰς ἀπολαυστικὸν βίον, τὸν δὲ εἰς λαμπρότητας καινοτέρων οἰκοδομῶν, τὸν δὲ ὅπως ἂν οἱ μὲν ἀργοὶ τὰς φύσεις καὶ πρὸς τὸν συντελείας κόσμον ἀσυντελεῖς τρυφῶεν καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ἀτιμάζοιεν πρᾶγμα καὶ ὄνομα, ὁ δὲ στρατιωτικὸς σύλλογος ἐκκενοῖτο καὶ διαφθείροιτο ¹, ὁ βασιλεὺς οὗτος, ἅτε δὴ τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων τὰ πρῶτα τυγχάνων, ἐκ πολλῶν προειδῶς ὄθεν ἢ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονία καταπεφρόνηται, καὶ τὰ μὲν τῶν ἐθνῶν ηὔξηται, τὰ δὲ πάντα ὑπέρρευσε, καὶ οὐδεὶς τῶν πάντων ἀνείργειν δεδύνηται βαρβάρων ἐπιδρομὰς καὶ ληστείας, ἐπειδὴ οἱ ἢ παρὰ τῆς βασιλείας προσεγένετο δύναμις, τὰς ἀφορμὰς εὐθὺς ἀπορριζοῖ τῶν κακῶν · καὶ τοῦτο μὲν ἄξιον βασιλείου φρονήματος, τὸ ² δ' ἀθρόως πάντα ἴσυνελῖν ἐπιχειρηκέναι, οὐ πάνυ τι ἐν ταῖς ἐπαινουμέναις τίθεμαι πράξειςιν · ὁ δ' οὖν ἐκεῖνος ἐπεπράχει ³ ὁ λόγος ἰστορησάτω.

Πρῶτα μὲν γὰρ ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν ἀρμόσας, ἀφοῦ δὴ περιστεφάνωτο, καὶ οὕτως τὴν τυραννίδα μετονομάσας, τὴν ἐντεῦθεν τοῦ πρεσβύτου Μιχαὴλ πρᾶξιν ἠθέτηκεν, ἀφείλετό τε ἅπερ ἐκεῖνος δεδώρητο, καὶ καθεῖλεν εἴ τι φιλότιμον κατεπράξατο · ἔπειθ' οὕτω κατὰ βραχὺ ἀνίων ὑπεράλλεται καὶ τουτονὶ τὸν καιρὸν, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῷ κἀνταῦθα συντρίβει καὶ καθαιρεῖ, οὐκ ὀλίγα δὲ παντάσασιν ἀναιρεῖ · ἐντεῦθεν τό τε δημοτικὸν πλῆθος ἀπεχθάνεται αὐτῷ, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγον ⁴ τι μέρος, ὅσοις τὰς εὐπορίας ἐξέκοψεν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπεποιήκει, οὐδὲ βραχὺ τι ἀνανεύσας τῶν ἐνθυμημάτων, ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῶν συνθέτων ἐπὶ τὰ ἀπλᾶ ἀναλύοντες, ἐπὶ τὰ πορρωτέρω χωρεῖ, ἐπισυνάπτων ἀλλήλοις τῶν

1. χ. διεφθείροιτο. 2. χ. τὰ. 3. χ. ἐπεπράχειν. 4. χ. ὀλίγων.

βασιλείων ¹ τὰ πέρατα, καὶ οὕτω κατὰ τὸ συνεχές ἐπιὼν πάντα καὶ λυμαινόμενος. Οὕτω τοιγαροῦν ἀνίων καὶ τοὺς πυρφόρους τοῖς ἀνηρημένοις προστίθησι· περιχρούεται γὰρ τὰ πλείω τῶν ἀποτεταγμένων τοῖς ἐκείνων ναοῖς, καὶ ταῦτα εἰς τὴν δημοσίαν θεῖς σύνταξιν, ἐκείνοις τὸ ἀποχρῶν συλλογίζεται, ἐπαληθεύσας αὐτοῖς τοῦ ἀσκητηρίου ² τὸ ὄνομα· ἐπσποίηκει δὲ τοῦτο ³, ὥσπερ ἂν εἴ τις ψάμμον τινα ὑφέλει ἐκ θαλαττίας θινὸς ⁴, ἐπεχειρήκει γὰρ, καὶ ἀψοφητὶ τὸ πᾶν ἐγεγόνει, οὐδένα γὰρ τῶν πάντων ἀνθρώπων τεθέσθαι οὔτε τηλικαύταις ἐπιβολαῖς λογισμοῦ χρώμενον, οὔτε ἡρέματας τοιαύτας ἐνθυμίσεις καταπραττόμενον. Τοῦτο μὲν οὖν τηνικαῦτα ἐξέπληξε τοὺς πολλοὺς, εἶτα δὴ ⁵ ὠμαλίζετο ταῖς τῶν πλειόνων ψυχαῖς· ἀπολογία γὰρ αὐτάρκης τοῖς διαβάλλειν ἐθέλουσι τὴν πρᾶξιν ὁ δημόσιος καθεισθήκει· καὶ ἔδοξεν ἂν τὸ πρᾶγμα θαυμάσιον, εἰ ὥσπερ ἐκ πελάγους ἀνανήξας βραχὺ τι ἀνέπνευσεν· ἀλλ' οὗτος οὐκ εἰδὼς προσορμιζέσθαι, οὐδὲ μικρὸν τι ἐλλιμενίζειν, ἕτερον αὖθις ἐθάρρησε πέλαγος, καὶ πάλιν ἄλλο, καὶ μετὰ τοῦτο μείζον καὶ φρικωδέστατον, ὥσπερ οὐ πολιτικὰς πράξεις διακυμαίνων, ἀλλὰ τὴν Αὐγέου κόπρον ἀνακαθαίρων.

Ὁ γοῦν πολλακίς εἰρήκειν, εἰ ταῖς πράξεσιν ὁ βασιλεὺς οὗτος καιροὺς ἀφωρίζετο, καὶ τὸ μὲν τοι ⁶ καθήρει, τὸ δὲ τέως ξυνεχώρει ἴστασθαι, καὶ αὖθις τοῦτο διήρει, καὶ μετὰ τὴν τομὴν ἀναπνέων ἐτέρῳ πάλιν ἐπεχειρεῖ, καὶ οὕτω λανθάνων τοῦ κακοῦ τὴν ἀναίρεσιν προσίη κατὰ βραχὺ, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ παρὰ Πλάτωνι δημιουργὸς, παραλαβὼν καὶ οὗτος τὸν τῆς πολιτείας κόσμον πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως κινούμενον εἰς τάξιν τε ἂν ἐκ τῆς ἀταξίας μετήγαγεν καὶ κόσμον ὡς ἀληθῶς τοῖς πράγμασιν εἰσποίησεν· ἀλλ' ὁ μὲν θεὸς τῷ δημαγωγῷ Μωϋσῇ εἰσῆκται ἐν ἑξ ἡμέραις τὸν κόσμον δημιουργῶν, ἐκεῖνος δὲ εἰ μὴ αὐθημερὸν ⁷ πάντα ποιήσειεν, οὐκ

1. χ. βασιλείων. 2. χ. τὸν ἀσκητηρίου. 3. χ. τοῦτω. 4. χ. τινὸς. 5. χ. δι. 6. χ. τι. 7. χ. αὐθ' ἡμερῶν.

ἀνεκτὸν ἐλογίζετο· τοσοῦτον αὐτῷ τὸ περιὸν ἦν τῆς ἐφ' ὅ,τι προ-
 θυμηθεῖν ὀρμῆς, καὶ οὐδὲν αὐτὸν τῶν πάντων ἐπεῖχεν, οὐ λόγος
 εἰσηγούμενος τὰ βελτίω, οὐχ ὁ περὶ τοῦ μέλλοντος φόβος, οὐ τὸ
 παρὰ τῶν πολλῶν μῖσος, οὐκ ἄλλο τι τῶν εἰωθότων καταστέλλειν
 οἰδοῦσαν ψυχὴν καὶ ἐπηρμένον φρόνημα καθελεῖν¹· εἰ γάρ τις
 αὐτὸν οὐκ ἤρτυε² χαλινός, πᾶσαν μὲν ἐκ περιόδου τὴν οἰκουμένην
 διέδραμε, πάσαις δὲ νίκαις κατέστεπτο, καὶ οὐδεὶς ἂν αὐτῷ τῶν
 ἀνέκαθεν αὐτοκρατόρων ἀντίρρυσεν³· ἀλλὰ τὸ ἄφρονον, ἀλλὰ τὸ
 ἐλεύθερον, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἐπιστατοῦντος ἀπαράδεκτον λογισμοῦ, τὸ
 γενναῖον ἐκείνου διέφθειρε φρόνημα.

Τὰς μὲν οὖν πολιτικὰς πράξεις οὕτωςί πως διεκύμαινε καὶ ἐτά-
 ραττεν· ἐβούλετο δὲ καὶ τοὺς ἐώους⁴ καὶ ἐσπερίουσ βαρβάρους
 κατὰ τ' αὐτὸ συνελθεῖν· οἱ δ' ἄρα καὶ ἐπεφρίκεισαν, καὶ τὴν πρῶ-
 τὴν νεωτερίσαντες, ἐπειδὴ τὴν τοῦ ἀνδρὸς γνώμην ἐμμεμάθηκεσαν,
 τὰς τε ἐφόδους ἀνέλυον, καὶ τειχίον ἐζήτουν ὑφ' ὃ κρυβήσονται·
 ὁ δὲ γε Πάρθος σουλτᾶν, ὃς δὴ κινήσαι πάντα τετόλμηκε, μικροῦ
 δεῖν τοῖς ἀναποδισμοῖς χρώμενος καὶ μηδαμοῦ στηρίζων, μηδέ
 τινὰ ἐπέχων σταθμὸν, ὑπαυγός τε τὸ παραδοξότατον ἐγεγόνει καὶ
 οὐδενὶ τῶν πάντων ἐδείκνυτο· ὃ τε τῆς Αἰγύπτου τὴν ἀρχὴν ἔχων
 καὶ νῦν ἔτι τὸν ἄνδρα πεφόβηται καὶ προκαταλαμβάνει τοῖς ἐγκω-
 μίοις, καὶ μεταβαλόντα τὴν τύχην ὥσπερ ἀπολοφύρεται· τοσαῦτα
 γὰρ αὐτῷ καὶ ἡ ὄψις καὶ ὁ λόγος ἐδύνατο, ὅποσα χεῖρες πόλεις τε
 πολλὰς κατασκάψασαι καὶ τείχη⁵ καθελούσαι μυριάδων. Ἐβού-
 λετο δὲ μηδ' ὅτιοῦν τῶν πάντων ἡγνοηκέναι· ἐπεὶ δὲ τοῦτο τῶν
 ἀδυνάτων ἐγνώκει, ἐτέρῳ τρόπῳ ἐθήρα τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸν εἰδότα
 μετακαλούμενος, ἐπυθάνετο μὲν περὶ ὧν ἡγνοεῖ οὐδὲν, τοῖς δὲ
 λόγοις περιελίττων τὸν ἄνδρα, ἐποίει τὸ ἀγνοούμενον ἐξαιρεῖν ὥσπερ
 τι τῶν κοινῶν διηγούμενον. Κάμῃ γοῦν οὕτω πολλάκις ἐθήρασεν,

1. χ. καθαιλεῖν. 2. χ. κατήρτυε. 3. χ. ἀντίρρυσεν. 4. χ. αἰώους. 5. χ.
 τείχει.

ἐπεὶ δὲ θεάρρηκα ἄπαξ αὐτῷ τὸ ἀπόρρητον ἐξειπεῖν, ὁ δὲ κατηφής¹ τε ἐγεγόνει καὶ ὥσπερ ἐλεγχθεὶς ἠρυθρίασε· τῶν γὰρ ἐλέγχων οὐ μόνον τοὺς δημοσίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς τεχνικούς, φρονήματος πλήρης ὢν, ἀπεστρέφετο.

Ἄμελει τοι καὶ τὸν πατριάρχην Μιχαὴλ ἄπαξ πρὸς αὐτὸν παρρησιασάμενον καὶ θρασυτέρα χρησάμενον² τῇ φωνῇ, τότε μὲν ἀφήκεν ἐπισχῶν αὐτῷ τὸν θυμὸν, εἶτα δὴ ἀπόρρητον τῇ ψυχῇ κατ' αὐτοῦ περιελίξας ἐνθύμημα | ἀπροσδοκῆτως τε ἀναρρήγυσσι, καὶ ὡς οὐδὲν τι καινοτομῶν ἐξάγει τε τῆς πόλεως καὶ ὄροις κολάζει περιγραπτοῖς, ἐφ' οἷς δὴ καὶ ἀπέθετο τὴν ζωὴν. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ὅπως ἐπέπρακτο μακροῦ λόγου δεόμενον ἀναβάλλομαι νῦν· εἰ γὰρ τις βούλοιτο ἀμφοῖν δικαῖαν, τὸν μὲν τῆς ἀρχῆς κατατιτάσαιτο, τὸν δὲ τῆς τελευτῆς ἐπιπέμψαιτο³ καὶ ἐπεὶ τοῦτον ὥσπερ ἐπωμάδιον ἄχθος ἀπεφορτίσατο. Ἄλλ' ὅ με μικροῦ διελαθεν, εὐαγγελία τις αὐτῷ τῆς ἐκείνου ἀποδημίας ἐξ ἀποστολῆς προσήνεγκε πόρρωθεν ἀπαλλάττων ὥσπερ τῶν εἰς τὸ μέλλον φροντίδων αὐτὸν, ὁ δὲ, ἐπειδὴ περ ἠκηκόει, ἀθρόον πληγείς τὴν ψυχὴν ἀνωλόλυξεν, οὐκ εἰωθῶς τοῦτο ποιεῖν, καὶ πολλὰ ἐκεῖνον ἀπωλοφύρετο, καὶ μετεγνώκει τῆς περὶ αὐτὸν πράξεως, ἐξιλάσκετό τε πολλάκις τὴν ἐκείνου ψυχὴν, καὶ ὥσπερ ἀπολογούμενος, μᾶλλον δὲ ἐξευμενίζων, παρρησίαν τε εὐθύς ἐδίδου τῷ ἐκείνου γένει καὶ τοῖς τοῦ βήματος συνηρίθμει, τῇ τε διαδοχῇ τῆς λειτουργίας τοῦτον τετίμηκεν, ἄνδρα προσενηκῶν τῷ θεῷ καὶ κοσμήσας τῷ σχήματι, ὃν δὴ ὁ τε προλαβῶν βίος ἀνέγκλητον ἔδειξε καὶ ἀπαράμιλλον⁴, καὶ τοῖς πρώτοις σοφοῖς ὁ λόγος ἐγνώρισεν.

φ. 405.

1. χ. κατηφής. 2. χ. χρησάμενος. 3. χ. ἐπιπέμψαιτο. 4. χ. παράμιλλον.

Περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντίνου προχειρίσεως.

Οὗτος γὰρ δὴ ὁ περιώνυμος Κωνσταντῖνος, τὴν βασιλείαν πρό-
 τερον ἐκ κυμάτων καταστήσας πολλῶν καὶ πολλοῖς τῶν βσι-
 λευόντων περιάρπακτος γεγονώς, τέλος καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην πι-
 στεύεται, πάντων αὐτῷ παρακεχωρηκότων τοῦ πράγματος καὶ
 συγχωρησάντων τὸ κατὰ πάντων πρωτεῖον, καὶ κοσμεῖ ταύτην εἰς
 δύναμιν, πολιτικὸν καὶ γενναῖον φρόνημα ἱερατικῶ βίῳ κατακε-
 ράσας· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις τοιοῦτόν τι ἢ ἀρετὴ λελθγισται, οἷον
 μήτε καιροῖς ὑπεῖξαι¹, μήτε οἰκονομησαι τὴν παρρησίαν, μήτε
 τῷ ἦθει² ἐπιχειρεῖν τοὺς ἀθάδεστέρους καταδουλοῦν· ὅθεν πάσης
 μὲν θαλάττης κατατολμῶντες, πᾶσι δὲ ἀντιβαίνοντας πνεύμασιν,
 οἱ μὲν αὐτῶν ἔδυσαν ἀρπασθέντες τοῖς κύμασιν, οἱ δὲ ἀπόστησαν³
 βιαιότερον· τῷ δὲ ἡ κρᾶσις τοῦ βίου πρὸς πᾶσαν ἀκρίβειάν τε καὶ
 οἰκονομίαν ἐξήρκεσε, καὶ μεταχειρίζεται τὸ πρᾶγμα οὐ ῥητορι-
 κῶς, ἀλλὰ φιλοσόφως· οὐ γὰρ τὰ μὲν στομύλλεται⁴, τὰ δὲ ὑπο-
 κρίνεται, ἀλλὰ μιᾶ ποιότητι χρώματος⁵ ἑκατέροιν τοῖν βίοιν⁶
 ἀρκεῖ. Κἂν μὲν τις αὐτὸν πολιτικῶς ἐξετάσειεν, ἱερατικῶ εὖροι
 κοσμούμενον ἀξιώματι, εἰ δ' ὡς⁷ ἀρχιερεῖ προσή, καὶ τὰ πολλὰ
 φοβοῖτο⁸ καὶ ὑποφρίττοι, ταῖς πολιτικαῖς εὐρήσοι ἀποστίλδοντα
 χάρισι μετὰ τοῦ στιβαροῦ ἦθους καὶ τῆς μειδιώσης σεμνότητος·
 ἔνθεν τοι ἅπας μὲν αὐτὸν βίος τεθάρρηκεν, ἐκεῖ μὲν ὁ στρατιωτικὸς,
 ὁ πολιτικὸς, ἐνταῦθα δὲ τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ εὐπρόσιτον. Τούτω
 γοῦν ἐγὼ καὶ πρὸ τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν ἀρχιερωσύνην πολλάκις
 προεῖρηκα, τῷ βίῳ περὶ τοῦ μέλλοντος μαντευσάμενος, καὶ μετὰ
 τὴν ἱερατείαν μετὰ τοῦ καλλίστου ἐκείνου ἦθους ὄρω.

Τοιοῦτω τοιγαροῦν ἀνδρὶ τὸν ἀπεληλυθότα τιμήσας ὁ βασιλεὺς,

1. χ. ὑπῆξαι. 2. χ. τὸ ἦθ. 3. χ. ἀπόστησαν. 4. γρ. στομύλλεται. 5. γρ.
 χρώμενος. 6. χ. βιοῖν. 7. χ. εἰδώς. 8. χ. φοβήτω.

ἐπειδὴ τοὺς ἐφους βαρβάρους τῶν ἐπιχειρημάτων ἀνεῖρξε, καὶ τοῦτο δὴ ἀπραγμονέστατον αὐτῷ ἐγεγόνει τὸ τμημα, πανστρατιᾷ ἐπὶ τοὺς ἐσπερίους χωρεῖ, οὓς Μισοὺς μὲν ὁ πάλαι χρόνος ὠνόμαζεν, εἶτα δὲ εἰς ὃν¹ λέγονται μετωνομάσθησαν· νεμόμενοι δὲ ὑπόσα ὁ Ἴστρος πρὸς τὴν τῶν Ρωμαίων διορίζει ἡγεμονίαν, ἀθρόον τε ἐπανέστησαν² καὶ πρὸς τὴν ἡμεδαπὴν γῆν μετωκίσθησαν· αἰτία δὲ αὐτοῖς τῆς ἐπαναστάσεως τὸ τῶν Γετῶν ἔθνος, ὁμοροῦντες μὲν ἐκείνοις, ληστεύοντες δὲ τούτους καὶ ληϊζόμενοι, καὶ πρὸς τὴν μετοικίαν ἐκβιαζόμενοι· διὰ ταῦτα ἀποκρυσταλλωθέντι ποτὲ τῷ Ἴστρον, ὥσπερ ἡπείρω χρησάμενοι, ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς μετανίστανται, ὅλον ἔθνος τοῖς ἡμετέροις ἐπιφορτισθέντες ὀρίοις καὶ οὐκ ἔχοντες οὐδ' ὅπως ἂν ἡρεμήσαιεν, οὐδ' ὅπως τοὺς οἷς προσήγγισαν μὴ ὀχλήσαιεν. Εἰσὶ δὲ καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔθνων δύσμαχοί τε καὶ δυσπολέμητοι, οὔτε γενναῖοι τοῖς σώμασιν ὄντες, οὔτε τὴν ψυχὴν θαρραλέοι· ἀλλ' οὐδὲ θώρακας ἀμφιέννυνται, οὐδὲ κνημῖδας περικενται, οὐδὲ λόφων τισὶ τὰς κεφαλὰς κατασφαλίζονται· ἀσπίς δὲ αὐτοῖς οὐδ' ἦτισοῦν ἐν χερσίν, οὔτ' ἐπιμήκης³ ὅποιας δὴ φασὶ τὰς Ἀργολικὰς, οὔτε περιφερῆς, ἀλλ' οὐδὲ ξίφη περιζώννυνται, δόρατα δὲ μόνον ἐναγκαλιζόμενοι, τοῦτο δὴ μόνον τὸ ὄπλον πρόβλημα ἔχουσιν. Οὐ διαιροῦνται δὲ κατὰ λόχους, οὐδέ τις αὐτοὺς ἐπιστήμη στρατηγικὴ προάγει εἰς πόλεμον, οὐδ' ἴσασι μετώπου τάξιν, οὐκ εὐώνυμον κέρασ, οὐ δεξιὸν, ἀλλ' οὐδὲ χάρακας ἑαυτοῖς πηγνυνται, οὐδὲ τὴν περίξ διορυχὴν ἴσασι, ἀλλ' ὁμοῦ φύρδην συμπλακέντες ἀλλήλοισ καὶ τῇ πρὸς τὸ ζῆν ἀπογνώσει ῥωσθέντες, μέγα τε ὀλολύζουσι καὶ οὔτω τοῖς ἀντιτεταγμένοις ἐμπύπτουσι· κἂν μὲν ἀπώσωσιν, οἷα πύργοι ἐπιρραγέντες αὐτοὺς ἀφειδῶς ἐπόμενοι κατασφάττουσιν, εἰ δὲ ἡ πολεμία φάλαγξ ἀντίσχη τὴν ἔφωδον καὶ οὐ ῥαγῆ ἐν ταῖς τῶν βαρβάρων ἐμπτώσεσιν ὁ συνασπισμὸς, οἱ δὲ αὐτίκα στραφέντες φυγῆ τὴν σωτηρίαν διώκουσι· φεύγουσι

1. γρ. δ. 2. χ. ἀπανέστησαν. 3. χ. ἐπιμήκεις.

δὲ οὐ τεταγμένως, ἀλλ' ἄλλοις ἄλλος ἄλλοθι διασκεδασθέντες· ὁ μὲν τις εἰς ποταμὸν ἑαυτὸν ὤσας ἢ ἀπενήξατο, ἢ κατέδου ταῖς δίναις περιελιγθεὶς, ὁ δὲ εἰς ὕλην βαθεῖαν ἐμβεβηκὼς τοὺς τῶν διωκόντων ἐκπέφουγεν ὀφθαλμούς, καὶ ἄλλος ἄλλως· καὶ σύμπαντες ἅμα διασπαρέντες, εἴτ' αὐθις εἰς ταῦτό, ὁ μὲν ἐξ ὄρους, ὁ δὲ ἐκ φάραγος, ὁ δὲ τις ἐκ ποταμῶν, καὶ ἄλλος ἄλλοθεν ἀπροόπτως συνθέουσι. Δεῖσαν δὲ αὐτοῖς πειῖν, εἰ μὲν ἐντύχοιεν ὕδασι ἢ πηγαίοις ἢ ποταμίαις, λάπτουσι αὐτίκα ἐπισπεσόντες, εἰ δ' οὖν, τοῦ ἵππου ἕκαστος ἀποβάς ἐξαιματοῦσι τούτους, σιδήρῳ τὰς φλέβας ἀναστομώσαντες, καὶ τὴν δίψαν οὕτως ἰῶνται, ὡς ὕδατι τῷ αἵματι χρώμενοι· εἶτα δὴ καὶ τὸν πιώτατον¹ τῶν ἵππων ἀνατεμόντες, καὶ τὴν εὐρημένην ἀνακαύσαντες ὕλην, αὐτοῦ που τὰ ἐντετημημένα τοῦ ἵππου μέλη βραχὺ τι διαθερμάναντες μετὰ τοῦ λύθρου λαφύσουσι, καὶ οὕτως ἑαυτοὺς ἀναλαβόντες ἐπὶ τὰς πρώτας ἵενται καλιάς· καὶ ἐμφωλεύουσι ὥσπερ ὄφεις φάραγξι βαθείαις καὶ κρημοῖς ἀποτόμοις, ὅποσα τείχεσι χρώμενοι.

φ. 406.

Τοῦτο τὸ γένος δεινοῖ² ξύμπαντες | καὶ τὰς γνώμας ὑποκαθήμενοι· οὔτε δὲ συνθήκαι τούτους φιλίας ἐπέχουσι, οὔτε κατὰ τῶν θυμάτων ὁμόσαντες τοῖς ὄρκοις ἐμμένουσι, ἐπεὶ μηδέ τι θεῖον σεβάζονται, ἵνα μὴ λέγω θεὸν, ἀλλ' αὐτόματα τούτοις πάντα συνέστηκε, καὶ τὴν τελευταίαν πέρας συμπάσης ὑπάρξεως οἶονται· διὰ ταῦτα ῥᾶστά τε σπένδονται, καὶ πολεμῆν δεῖσαν³ εὐθύς ἠθετήκασιν τὰς σπονδάς· κἄν ἐλοῖεν⁴ τῷ πολέμῳ, οἱ δὲ πάλιν δευτέρως ἐπικαλοῦνται⁵ φιλίας, εἰ δὲ μαχόμενοι⁶ ἔλωσι, τοὺς μὲν ἀναιροῦσι, τῶν δὲ λαμπρὰν πεποιήνται ἀγορὰν, καὶ τιμῶσι πολλοῦ τοὺς εὐδαίμονας, ἦν δὲ μὴ ταῦτα λάβωσιν, ἀποκτείνουσι⁷.

Τοῦτο δὴ τὸ γένος ἀπελάσαι τῶν Ρωμαϊκῶν ὄρων ἐπιχειρήσας ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, ἐπ' αὐτοὺς σὺν καρτερᾷ τῇ φάλαγγι ἵεται·

1. χ. πιότατον. 2. χ. δεινοῖ. 3. χ. δὲ ἦσαν. 4. ελγς ἐν. 5. χ. ἐπικαλοῦν. 6. γρ. μαχομένους. 7. χ. ἀποκτείνουσι.

καὶ διαιρεθεῖσι¹ μὲν καὶ ἑτερογνώμοσι γεγονόσιν οὐ πάνυ πιστεύει, ἐπὶ δὲ τὸ καρτερώτατον αὐτῶν μέρος καὶ δύσμαχον ὁμοῦ καὶ δυσανάλωτον ἄγει τὴν στρατιάν, καὶ δὴ πλησιάσας αὐτοῖς ἑαυτῷ τε καὶ τῷ στρατοπέδῳ κατέπληξε· πρὸς μὲν γὰρ τὸν οἶα δὴ κεραυνοφόρον ἀντωπεῖν οὐκ ἐτόλμων, τοῦ δὲ στρατοπέδου τὸν ἀρραγῆ συνασπισμὸν βλέποντες αὐτοὶ διελύοντο· ὅθεν καὶ κατὰ μέρη προσβάλλοντες καὶ ἐπωρούμενοι ταῖς φωναῖς ἀρραγεστέροις αὐτοῖς ἐνετύγγανον· ὡς δὲ οὐκ εἶχον², οὔτε λοχῆσαντες τούτους ἐλεῖν, οὔτε μὴν εἰς τοῦμφανὲς παρατάξασθαι, πόλεμον ἐς τρίτην αὐτοῖς ἀπαγγείλαντες, αὐθημερὸν τὰς σκηνας ἀφέντες καὶ ὀπίσσοις οὐκ ἐξήρκει φυγεῖν γέρουσί τε καὶ βρέφειν, ἀνὰ τοὺς δυσβάτους τόπους διεσκεδάστησαν. Ὡς δὲ κατὰ τὰ ζυγκείμενα ὁ μὲν βασιλεὺς συντεταγμένην ἔχων ἐξῆλθε τὴν φάλαγγα, τῶν δὲ βαρβάρων οὐδεὶς ἐωρᾶτο, ἔπεσθαι μὲν ἐκείνοις κατόπιν οὐκ ἐδοκίμασε, λόχους τε ἀφανεῖς δεδιώς καὶ ὅτι πρότριτα προὔλαβον τὴν φυγὴν, τὰς δὲ σκηνας αὐτοῖς κατασκάψας καὶ τὴν εὐρημένην λείαν ἀπαγαγὼν, τροπαιοφόρος ἐπάνεισιν. Οὐ δεξιᾷ δὲ τῇ ἐπαναζεύξει χρησάμενος, χειμῶνος ἀθρόον τῷ στρατοπέδῳ ἐξαφθέντος δεινοῦ, πολλοὺς μὲν ἀποβάλλει τῆς στρατιᾶς, ἐπάνεισι δ' οὖν ὁμῶς τῇ πόλει, στέμμασιν ἀριστείοις ἀναδεδεμένος τὴν κεφαλὴν.

Ἐντεῦθεν, ὀπόσα ἐγὼ οἶδα ἀκριβέστερον τὴν ἐκείνου καταμανθάνων ψυχὴν, προσέθετο τῷ ἐμφύτῳ³ ἦθει, καὶ σοβαρώτερος ἐγεγόνει, καταπεφρονήκει γοῦν ἀπάντων· τό τε γὰρ συγγενὲς ἐν ἴσῳ τοῖς ἄλλοις εἰστήκει, καὶ ὁ ἀδελφός, ἐπεὶ ταῖς πόρρω εἰσόδοις τῶν βασιλείων πλησιάσαιεν, ἀπέβαινε τοῦ⁴ ἵππου εὐθύς, προστεταγμένον αὐτῷ, καὶ οὐδὲν τι τῶν ἄλλων σεμνότερον προσήει τῷ ἀδελφῷ· ὁ δὲ κάλλιστος ὦν τὸ ἦθος ὦν ἐγὼ οἶδα, ὁμαλῶς δέχεται τὴν μεταβολὴν καὶ οὐ δυσχεραίνει τὴν καινοτομίαν, ἀλλὰ καὶ καλοῦντι τῷ βασιλεῖ σὺν αἰδοῖ παρεγγίγνετο, καὶ τὰ πολλὰ ὑπεχώ-

χ. διερθεῖσι. 2. χ. ἔχων. 3. χ. ἐφύτῳ. 4. χ. ἀπεβαινέτου του.

ρει, καὶ παραδείγματα ¹ τοῖς ἄλλοις τῆς ὁμοίας ἐγίνετο μεταθέσεως.

Οὕτω μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ τὸ ἦθος μετεσκεύαστο, καὶ ὁ δεύτερος ἐτελεύτα καιρός· ἄρχεται δὲ ὁ τρίτος ἐντεῦθεν· ἐπτόητο περὶ τὰ κυνηγέσια ὁ βασιλεὺς, καὶ ἦν εἰ πέρ τις ἄλλος ἐραστής τε τῶν ἐντεῦθεν δυσεφίκτων καὶ θηρατῆς ἀκριβῆς· ἰππάζετο γὰρ ἐλαφρῶς ἐποκλάζων ² τε, καὶ ἐπιθωύζων ἐπτέρου μὲν τὸν κύνα, ἐπεῖχε δὲ τῷ λαγῷ τὸν δρόμον, πολλάκις δὲ καὶ ἐκ χειρὸς ἦρει θέοντα, καὶ βάλλων οὐκ ἀπετύγγανε· περὶ δὲ τὴν τῶν γεράνων θήραν καὶ μᾶλλον ἐστρέφετο ³, καὶ τὸ γένος αἰθεροδρομούσας οὐκ ἀπεγίνωσκεν, ἀλλὰ καθήρει τοῦ ὕψους, καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς ἡδονὴ μιγνυμένη θαύματι· τὸ μὲν γὰρ θαῦμα ὅτι παμμέγεθες οὕτω ζῶον τοῖς ποσὶν οἷα δόρασι χρώμενον καὶ τοῖς νέφεσιν ἤδη κρυπτόμενον ὑπὸ βραχυτέρου ἠλίσκετο, τὴν δὲ ἡδονὴν ἢ πτώσις ἐδίδου, ἐπιπτε γὰρ ἡ γέρανος ἐπορχουμένη τὸν θάνατον, καὶ νῦν μὲν τὰ πρανῆ, νῦν δὲ δεικνύουσα τὰ ὕπτια· ἀμφοτέρᾳ γοῦν τῇ θήρᾳ ὁ αὐτοκράτωρ τερπόμενος, ἵνα μὴ κολάζῃ τὰ συγκεκλεισμένα θηρώμενος, ἐπὶ τὰ ἐλεύθερα καὶ τῷ δρόμῳ καὶ τῷ πτερῷ ἀνέτως χρώμενος, δόξαν αὐτῷ ἐξελήλυθεν, καὶ βασιλείος τοῦτον καταγωγὴ αὐτοῦ που πρὸ τοῦ ἄστεως ὑποδέχεται, περίκυκλος τῇ θαλάσῃ καὶ ἐκατέρου μέρους ἀνδρὶ αὐτάρκης θηρατικῷ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῷ βασιλεῖ τούτῳ· ἐφῶς γὰρ ἐπανατέλλων τῇ θήρᾳ εἰς ἐσπέραν βαθεῖαν κατήγετο. Πολλάκις δὲ τῇ βολῇ τῆς λόγχης ἐπὶ τὰς ἄρκτους καὶ τὰς ὕς χρώμενος καὶ συνεχῶς ἐπανατείνων τὴν δεξιάν, ψυχρῷ πνεύματι βάλλεται τὴν πλευρὰν, καὶ τότε μὲν οὐ πάνυ κατάδηλος ἡ πληγὴ ἐγεγόνει, τῇ δὲ ἐφεξῆς ριγώσαντα πυρετὸς διαδέχεται.

1. γρ. παράδειγμά τε. 2. χ. ἐπικλάζων. 3. γρ. ἐτέρπετο.

Περὶ τῆς νόσου τοῦ βασιλέως.

Ἐγὼ δὲ τούτων οὐδὲν εἰδώς, ἔξιμι πρὸς αὐτὸν ὀφόμενός τε καὶ χαριούμενος τούτῳ τὰ εἰωθότα· ὁ δὲ με κλινοπετῆς κατασπάζεται· ὀλίγη τε αὐτῷ παρειστήκει δορυφορία, παρῆν δὲ καὶ τῶν Ἀσκληπιαδῶν ὁ κάλλιστος. Ἐπει δὲ ἠσπάσατο καὶ ἰλαρῶ ἐθεάσατο βλέμματι, — « ἄλλ' εἰς καιρὸν¹, φησὶν, ἦκεις! καὶ εὐθὺς τὴν χεῖρα ἐδίδου, τὰς κινήσεις τοῦ σφυγμοῦ γνωματεύσαντος². εἶδει γὰρ με καὶ τὴν περὶ τοῦτο τέχνην ἀσκήσαντα. Κάγῳ ξυμμαθῶν³ ὅτι ποτε τὸ νόσημα εἶη, οὐκ εὐθὺς ἐφθεγξάμην, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀσκληπιαδῆν ἐκείνον στραφεὶς, — σοὶ δὲ, ἔφην, ποδαπὸς οὗτος ὁ πυρετὸς ἔδοξεν; ὁ δὲ γεγωνότερα χρησάμενός τῃ φωνῇ, ἵνα καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκούοι, — ἐφήμερος μὲν φησὶν, εἰ δὲ μὴ αὐθημερὸν λελυται, θαυμάζειν οὐ χρή· ἔστι⁴ γὰρ καὶ τοιοῦτον γένος, καὶ ψεύδεται τοῦνομα. — Ἄλλ' ἐγὼ ἔφην, οὐ πάνυ σου τῇ γνώμῃ ξυντίθεμαι⁵. ἢ γὰρ τῆς ἀρτηρίας κινήσεις τριταΐκην περιόδον μοι μαντεύεται· ἀλλ' ἀληθεύειν μὲν τὸ σὸν Δωδωναῖον χαλκεῖον, ὁ δ' ἐμὸς τρίπους ψευδέσθω, ψεύσεται δὲ ἴσως ὅτι μοι πρὸς τὸ χραῖν ἢ παρασκευὴ οὐκ αὐτάρκης. » Ἦκεν οὖν ἡ τρίτη τῶν ἡμερῶν, καὶ βραχὺ τι παραδραμῶν τὴν περίοδον ὁ καιρὸς, τὸν μὲν ἀπεδείκνυ τεχνίτην, ἐμὲ δὲ διημαρτηκότα τοῦ ἀκριβοῦς· ἔνθεν τοι καὶ τροφή τις τῶν οὐ πάνυ ἀδρῶν⁶ τῷ βασιλεῖ ἐσκευάζετο, ἀλλ' οὐκ ἔφθη προσιέμενος ταύτην, καὶ ἐκ τοῦ βάθους αὐτίκα ἐκκαίεται πυρετός. Τὸν μὲν οὖν Κάτωνά φασι | πυρέττοντα ἢ τινι ἄλλῳ κατεσχημένον νοσήματι, ἄστροφόν τε μέχρι παντὸς διαμένειν καὶ ἄτρεπτον ἔς τ' ἂν ἡ περίοδος λήξῃ καὶ ὁ καιρὸς αὐτῷ μεταβάλλῃ· ὁ δὲ ἔξ

φ. 407.

1. χ. κορὸν. 2. γρ. γνωματεύσαντι. 3. χ. ξυμμαθῶν. 4. χ. ἔστη. 5. χ. ξυντίθεται. 6. χ. ἀδρῶν.

ἐναντίας ἐκείνῳ διεποικίλλετο τῷ σώματι καὶ ἐστρέφετο, ἥσθμινέ τε πυκνότερον καὶ οὐδ' ὅπως οὖν αὐτῷ ἀνκλωχὴν ἢ φύσιν ἐδίδου· ἐπεὶ δὲ ποτε ἀνεθείη, τῆς ἐς τὰ βασιλεῖα ἐπανόδου ἐμέμνητο. Καὶ αὐτίκα τῆς βασιλείου ἐπιβάς τριήρους ἐν Βλαχέρναις καταίρει, καὶ τῶν ἀνακτόρων ἐντὸς γεγωνὸς ῥάων τε γίγνεται, καὶ ἐπιτροφᾶ τῷ καιρῷ, γλωττηματικώτερον ὁμιλήσας καὶ τοῦ συνήθους πλέον χαριεντισάμενος, κατεῖχέ τε ἡμᾶς ἄχρις ἑσπέρας, ἀργαῖά τε διηγούμενος καὶ ὅποσα ὁ βασιλεὺς ἐκείνος Βασίλειος ὁ τοῦ Ρωμανοῦ παῖς ἐπικαίρως ἐφθέγγετο.

Ἐπεὶ δὲ ἔδου ὁ ἥλιος, ἡμᾶς μὲν ἀφήσιν, αὐτὸς δὲ πρὸς ὕπνον ἐτράπετο· καὶ γὰρ ἀπεληλύθειν τεθαρρηκῶς καὶ γλυκεῖαις ἐπὶ τῷ βασιλεῖ ἐλπίσι τρεφόμενος· πρωϊαίτερον δὲ αὖθις ἐκείσε παραγενόμενον ἐπτόησέ τις αὐτίκα πρὸ θυρῶν, νύττεσθαι μὲν φήσας τῷ βασιλεῖ τὴν πλευρὰν, αὐτὸν δὲ πνευστιᾶν¹ καὶ οὐ πᾶν τι γενναίως ἀναφέρειν τὸ ἄσθμα· ἐπάγην ἀκούσας, καὶ τὸ δωματίον οὐ ἔκειτο ἀψοφητὶ εἰσιῶν, ἐπιστυγνάσας αὐτίκα ἡρέμα εἰστήκειν· ὁ δὲ μου τοῖς ὀφθαλμοῖς ὥσπερ πυθόμενος, εἰ μὴ παντάπασιν ἔχοι πονήρως καὶ ἀποδιώσκει, τὴν χεῖρα αὐτίκα ὑπέτεινε· πρὶν ἢ δέ με τοὺς δακτύλους ἐπιβαλεῖν τῷ καρπῷ, ὁ πρῶτος τῶν ἰατρῶν, οὐδὲν δὲ δεῖ λέγειν τοῦνομα, — « ἀλλὰ μηδὲ γνωμάτευε τὴν ἀρτηρίαν, φησί· κατείληπται γάρ μοι ἤδη ἡ κίνησις, καὶ κατὰ μῆκος τοῦ συνεχοῦς διακέκοπται, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς πλήττει τὸν δάκτυλον, τὸ δὲ ὑπεῖκει, καὶ ὅπερ ἐστὶν ἡ πρώτη τῇ τρίτῃ κινήσει, τοῦτο ἡ δευτέρα τῇ τετάρτῃ, καὶ ἐφεξῆς οὕτως, ὥσπερ ὄσον² τῶν τεμνόντων σιδῆρων ἐς ὀδόντας διήρηνται. » Ἐγὼ γοῦν ὀλίγα τοῦ ἀνδρὸς φροντίσας, κατὰ πᾶσάν τε διάστασιν διηρευνησάμην τὴν κίνησιν, καὶ πρίονα μὲν τὸν σφυγμὸν οὐκ ἐγνώκειν, ἀμυδρότερον δὲ ἀναφέροντα καὶ ἐοικότα οὐ παρέτω ποδὶ, ἀλλὰ δεσμώτῃ καὶ βιαζομένῳ τὴν κίνησιν· ἦν δὲ ὁ καιρὸς ἐκείνος τὸ ἀκμαιότατον τοῦ διοχλοῦντος

1. χ. πέν στιάν. 2. γρ. ὄσοι.

ἐκεῖνον νοσήματος· ἠπάτησε γοῦν τοὺς πολλοὺς, καὶ ἠμφισβήτησαν γε μικροῦ δεῖν ζύμπαντες περὶ τῆς ἐκείνου ζωῆς.

Θόρυβος οὖν ἐντεῦθεν καταλαμβάνει τὰ βασίλεια, καὶ ἡ τε βασιλις, θαυμάσιόν τι χρῆμα γυναικῶν αὕτη καὶ εὐγενείας τὰ πρῶτα καὶ οὐδενὶ παραχωροῦσα τῆς μείζονος ἀρετῆς, ἡ τε τοῖν βασιλείῳ θυγάτηρ, ὡραία δὲ καὶ αὕτη κατ' ἄμφω καὶ πρὸ ὥρας ἐκτετμημένη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τομὴν ἠλεκτρώδης τε ὁμοῦ καὶ πυρσὴ καὶ τῷ σχήματι ἄμφω κατασεμνύουσα, ἄμφω τε οὖν, καὶ ὁ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφός, πρὸς δὲ καὶ ὁ ἀνεψιός, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κλίνην περικυκλώσαντες, ἐξόδια τούτῳ ἐδίδουσαν ῥήματα καὶ ἐξιτήρια κατέρρεον δάκρυα, καὶ προέπεμπον αὐτίκα ἐπὶ τὰ μείζω βασίλεια, ἵν' ἐκεῖσε γενόμενος βουλευσαιοτὸ τι τῶν δεόντων, καὶ μὴ τὸ γένος ἀφήσει συνδυστυχήσαντας ἐκείνῳ τὴν εὐδαίμονα τῆς βασιλείας ζωὴν. Ὁ μὲν οὖν συνεσκευάζετο ὡς ἐκεῖσε ἀφιζόμενος· παρεγένετο δὲ τούτῳ οὐ πρὸ καιροῦ καὶ ὁ τῆς θεοῦ Σοφίας ἀρχιερεὺς, σύμβουλος¹ ἐπὶ τὰ κρείττω γιγνόμενος καὶ πᾶσι λόγοις τοῦτον ἐπιρωννύς.

Ὡς δ' οὖν καὶ ἐκείνῳ ἡ μετάθεσις ἤρεσεν, οὐ κατέβαλε τὸ γενναῖον ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς, οὐδ' ἐξῆι τοῦ δωματίου χειραγωγούμενος, ἀλλ' οἷος ἐκεῖνος ὑψικόμῳ εἰκῶς κυπαρίττῳ ὥσπερ τισι πνεύμασι διατινασόμενος, κατακεκλόνητο μὲν προῖων, προῆι δὲ ἀκρατῆς ταῖν χεροῖν καὶ ἀρκῶν ἑαυτῷ· οὕτω τε οὖν καὶ τοῦ ἵππου ἐπιβεβήκει, τῷ δὲ πλῶ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐχρήσατο. Ἐγὼ γὰρ διὰ τῆς ἐτέρας ὁδοῦ προλαβεῖν ἔσπευσα· οὐ τοῦ σκοποῦ δὲ ἔτυχον, ἀλλ' ἐπικαταλαμβάνω τοῦτον ἀτεχνῶς διακυμανθέντα καὶ τοῖς ὄλοις ἐξαπορούμενον· περιεκάθητο δέ γε τοῦτον τὸ γένος ἀνολοφυρόμενοι ζύμπαντες, καὶ συνεκπνεύσαντες ἐκείνῳ εἴ γε δύναιντο· κατῆρχε δὲ τῶν θρήνων² ἡ βασιλις, καὶ ἡ θυγάτηρ ἀντωλοφύρετο γοερότερον ἀντεπικλαίουσα τῇ μητρί. Καὶ τὸ μὲν περὶ αὐτῶν ἐν τούτοις· ὁ δὲ γε

1. χ. σύμβολος. 2. χ. θρηνῶν.

βασιλεύς τῆς πρὸς τὴν κρείττονα ζωὴν ἐμέμνητο μεταθέσεως, καὶ τὸν μετασχηματισμὸν ἐζήτει τοῦ βίου· ἡ δὲ γε βασιλὶς ἀγνοοῦσα ὅτι ἐμφυτον αὐτῷ τὸ βούλημα, ἡμᾶς πάντας μᾶλλον ἢ ἐκείνον κατηγιάτο τοῦ σκέμματος· ὡς δ' οὖν καμὲ θεάται, — « οὐαίμεθά σου, φησί, ὅποσα βούλει τῆς συμβουλῆς, ὦ φιλόσοφε! ὡς καλὰς δὲ ἡμῖν ἀποδίδως τὰς ἀμοιβὰς, μεταθεῖναι σκεψάμενος εἰς τὸν μοναδικὸν βίον τὸν αὐτοκράτορα! » Ἐγὼ δὲ ἀπωμύμην¹ αὐτίκα μὴ τοιοῦτον ἂν θυμηθῆναι ποτε, ἀλλὰ καὶ τοῦ κειμένου ἐπυνθανόμην ὁ² πόθος αὐτῷ ἐγγόνει τὸ βούλευμα· ὁ δὲ — « ἀλλ' αὕτη φησὶν (οὔτω γὰρ εἰρήκει) στέργουσα τὸν γυναίκιον τρόπον, ἡμᾶς ἐπέχει τε βουλευομένους τὰ κρείττονα, καὶ πᾶσι μᾶλλον ἢ ἐμοὶ τὴν γνώμην καταιγιάται! — ναί, φησί, καὶ ἀναδέχομαι τῷ ἐμῷ τραχίλῳ ὅποσα σοι διημάρτηται, κἂν μὲν ἀνασταίης, ἔχω δὲ³ τὸ ζητούμενον καὶ ποθοῦμενον, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐγὼ σε ἀπολογήσομαι τῷ δικαστῇ καὶ θεῷ ὧν διημαρτήκεις αὐτός· καὶ σοὶ μὲν τὰ πεπραγμένα ἀνέγκλητα εἶη, ἐμὲ [δὲ] ὑπὲρ σοῦ ἡδέως ἂν καὶ σκώληκες διασπάσαιντο⁴, καὶ σκότος τε ἐπικαλύψοι βαθύ, καὶ πῦρ ἐξώτερον διαφλέξοι!⁵ ἔϊτα δὴ οὐκ οἰκτείρεις τῆς ἐρημίας ἡμᾶς; ποδαπὴν δὲ καὶ ψυχὴν ἔχων σαυτὸν μὲν ὑπεξάγεις τῶν βασιλείων, ἐμοὶ δὲ δυσφορωτάτην ἐγκαταλιμπάνεις χηρίαν⁶, ὄρφανίαν τε βαρυτάτην τῇ θυγατρὶ! καὶ οὐδ' ἀρκίσει ταῦτα ἡμῖν, ἀλλὰ δεινότερα διαδέξεται, καὶ μετακομίσουσιν ἡμᾶς χεῖρες, ἴσως οὐδὲ φιλόθρωποι⁷, εἰς ὑπερορίας μακρὰς, τυχὸν δὲ καὶ διαιρήσουσι τὸ βαρύτερον, καὶ ὄψεται σου τὰ φίλτατα αἰμάτων⁸ ἀνὴρ καὶ ἐλεεῖν μὴ εἰδώς· καὶ σὺ μὲν ἐπιβιώσεις τῷ μετασχηματισμῷ, ἢ ἀποβιώσεις | ἐν καλῷ ἴσως, ἡμῖν δὲ πικροτέρα τοῦ θανάτου διαμενεῖ ἡ ζωὴ! »

φ. 408.

Ἐπιπύτα μὲν οὖν ἡ βασιλὶς, ἀλλ' οὐκ ἐπειθε λέγουσα· ἐπεὶ δὲ ταύτης ἀπεγνώκει τῆς συμβουλῆς, — « ἀλλ' ἡμῖν γε, φησί, διάδο=

1. ἀπὸ μνήμην. 2. γρ. εἰ. 3. γρ. δὴ. 4. χ. διασπάσαστο. 5. χ. διαφλέξεις. 6. χ. χωρίαν. 7. χ. φιλόθρωπον. 8. γρ. αἰμάτων.

χον τῆς βασιλείας τὸν εὐνοϊκώτατόν σοι καὶ εὐμενέστατον ποίησον, ὅπως ἂν καὶ σοὶ τὸ ἀξίωμα συντηρήσειε ζήσαντι, κάμοί γε ὅποσα παῖς χρηματίσοι¹. » Ἀνερρώσθη γοῦν ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ Δοῦξ Κωνσταντῖνος εὐθὺς ἐκείνω μετὰπεμπτος γίνεται, ἀνὴρ περιφανῆς μὲν καὶ τὰς πρώτας τοῦ γένους ἔχων ἀρχάς· εἰς γὰρ τοὺς Δούκας ἐκείνους τὸ γένος ἀνέφερε, τοὺς Ἀνδρονίκους φημί καὶ τοὺς Κωνσταντίνους, ὧν πολὺς λόγος ἐν τοῖς τῶν ἱστορησάντων γραμμασι τῆς τε κατὰ γνώμην ἀκριβείας καὶ τῆς κατὰ χεῖρα² γενναιότητος, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ ταῖς μετ' ἐκείνους διαδοχαῖς ἐσημνύετο· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκείνω³ εἰς φιλοτιμίαν ἀρκεῖ, ὁ δὲ περὶ αὐτοῦ λέγειν προθέμενος Ἀχιλλέα τοῦτον οὐκ ἀπεικόντως ἐρεῖ· ὥσπερ γὰρ τῷ ἥρωϊ τούτῳ μεγάλη⁴ μὲν ἡ ἀρχὴ τοῦ γένους, Αἰακός⁵ γὰρ ὁ πάππος, ὃν ἐκ Διὸς οἱ μῦθοι γεννώσι, καὶ Πηλεὺς δὲ ὁ πατήρ ὃν⁶ οἱ τῶν Ἑλλήνων λόγοι ἐξαίροντες τῇ Θέτιδι, θεὰ δὲ αὐτῇ θαλαττία, συγκατευναζουσιν⁷, ἀλλ' ὑπὲρ τὰς τῶν πατέρων δόξας ἀποχρῶντα τὰ οἰκεία⁸ πεφύκασιν ἔργα, καὶ οὐ μᾶλλον ὁ Ἀχιλλεὺς παρὰ τῶν γεννησαμένων τετίμηται, ἀλλ' ἐκείνοι παρὰ τοῦ παιδὸς τὸ σεμνὸν ἀποφέρονται, οὕτω δὴ καὶ τῷ Δουκὶ Κωνσταντίνῳ, ὃν ἤδη πρὸς τὴν βασιλείον ἀρχὴν προβιβάξεν ὁ λόγος βούλεται, λαμπρὰ μὲν καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἄνω γένους, λαμπρότερα δὲ καὶ τὰ παρὰ τῆς ἰδίας φύσεώς τε καὶ προαιρέσεως.

Ἄλλ' ὁ μὲν περὶ τῆς βασιλείας λόγος ἀναμεινάτω· τὸν δὲ γε ἰδιώτην βίον οὗτος ἔτι τελῶν, τὸ μὲν ὅσον εἰς ἀρχικὴν γνώμην καὶ γένους λαμπρότητα καὶ τοῖς κρείττοσι τῶν βασιλέων ἀντήριζε, τὸ δ' ὅπως ἂν εὐλαβῶς βιῶη καὶ μῆτε γείτοσι φορτικὸς ὀφθείη ποτὲ, μῆτε τινὸς καθυπερηφανεύσοιτο, τοῖς τε βασιλεύσασι προχειρότατος εἰς ὑπακοὴν φαίνοιτο, ὑπὲρ τ' ἄλλα πάντα ἐπραγματεύετο, καὶ ἵνα μὴδὲ κατὰ τὴν οἰκείαν αὐγὴν νομιζοίτο, ὥσπερ τις ἥλιος

1. χ. χρηματίσεις. 2. χ. χεῖραν. 3. χ. ἐκείνο. 4. χ. μεγάλο. 5. χ. Ἐακός. 6. χ. ὄν. 7. χ. συγκατευναζουσιν. 8. χ. οἰκτά.

νέφος ἑαυτοῦ προεβάλλετο· λέγω δὲ ταῦτα οὐχ ἑτέρων ἀκηκοῶς, ἀλλ' αὐτὸς περὶ πάντων αἰσθήσεων αὐταῖς καὶ γνώμαις ἀκριβωσάμενος· ὁ μὲν γὰρ σεμνυνέσθω πολλοῖς καὶ καλοῖς κατορθώμασι, ἔμοι δὲ ἐν τούτῳ ἀντὶ πάντων ἀρκεῖ, ὅτι τοιοῦτος ὁ θαυμάσιος οὐτος ἀνὴρ καὶ ὢν καὶ δοκῶν, τῶν μὲν ἄλλων ἦττον¹ ἐφρόντιζε, ἔμοι δὲ, εἴτε τι καθεωρακῶς ἐν ταῖς γνώμαις τῶν γε λοιπῶν πλέον, εἰ σύνεσιν, εἴτε τῷ ἦθει μου ἀρεσκόμενος, οὕτω προσέκειτο καὶ οὕτω διαφερόντως τῶν ἄλλων ὑπερηγάπα, ὡς ἐξηρητῆσθαι μου καὶ τῆς γλώττης καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ αὐτῷ δὴ μοι πιστεύειν τὰ τιμιώτατα. Ἐβούλετο μὲν οὖν κεκρύφθαι ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ τῶν ὑπερηφάνων δεινῶς κατεφρόνει ἀρχῶν, ἀτημελέστερον τε ἡμίεστο καὶ ἀγροικότερον² διεσκεύαστο, ἀλλ' ὥσπερ αἱ καλάι τὴν ὥραν ὄσω μᾶλλον ἐκ τοῦ τυχόντος κόσμου προφαίνονται, τοσοῦτον ἐν τῷ προβεβλημένῳ νέφει³ τηλεφανέστερον διαυγάζουσι, καὶ ἔστιν αὐταῖς ὁ ἀμελής κόσμος καλλωπισμὸς ἀκριβέστατος, οὕτω δὲ ἀκεῖνον οὐκ ἔκρυπτε μᾶλλον τὰ ἀφανῆ περιβλήματα ταῦτα ἢ λαμπρότερον ἀπεδείκνυε. Πᾶσαι γοῦν ἐπ' αὐτὸν ἐπέπτοντο⁴ γλῶσσαι καὶ εἰς βασιλείαν παρέπεμπον, αἱ μὲν ὥσπερ χρησιμολογοῦσαι τὴν πρόρρησιν, αἱ δὲ τὸ εἶκος ἐκείνῳ λέγουσαι τε καὶ σώζουσαι· ἐδεδίει γοῦν οὗτος οὐ τοὺς ἀπεχθανομένους αὐτῷ, ἀλλὰ τοὺς προτεθειμένους, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν φέρουσαν ὁδὸν ἀπέφραττεν, οἱ δὲ μαχιμώτατοί τε ἦσαν ἢ τολμηταὶ καὶ τῶν ἐμποδίων κατατολμῶντες.

Τοσοῦτον δὲ αὐτῷ τὸ περιὸν τῆς εὐλαθείας τε καὶ συνέσεως, ὥστε ὀπηνίκα κρίσις ἐγεγόνει τοῦ τῶν στρατιωτῶν καταλόγου, καὶ τῶν ἄλλων ὁ Κομνηνὸς προτετίμητο, αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ ἐπὶ τῷ κράτει κριθεὶς, ἐκείνῳ τῆς ἡγεμονίας παρεχώρει μετὰ τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἀπεωθεῖτο καὶ γνώμη καὶ χειρὶ, οὕτω⁵ δὴ καὶ τοιαύτην κρί-

1. χ. ἦττων. 2. χ. ἀγροικώτερον. 3. χ. προβεβλημένων ἕφη. 4. χ. ἐπέπτοντο. 5. γρ. οὕτω..

σιν προσγενομένην αὐτῷ, καὶ οὐδ' ἂν ὄλωσ οἱ τηνικαῦτα συνελθη-
 λιθότες ὠμογνωμονήκεσαν εἰς τὸ ἔργον, εἰ μὴ μέσον οὗτος παρεν-
 τιθεὶς τῷ καθ' ἑαυτὸν ἀξιώματι ξυνεδέσμει τὴν βουλήν· καὶ τὸ
 ζύμπαν δὲ στράτευμα ἐπὶ δυοῖν ὥσπερ ἀγκύραιν ὄρμει, μείζονι
 καὶ ἐλάττονι, ἢ μᾶλλον ἐλάττονί τε καὶ μείζονι· εἰ γὰρ ὁ μὲν
 Ἰσαάκιος βασιλεὺς προκεχείριστο, τούτῳ δὲ ἡ¹ τοῦ Καίσαρος
 ἐλάττων τιμὴ κατεπήγγελτο, ἀλλὰ τὸ ὑπερέχον αὐτῷ τοῦ γένους
 καὶ τὸ ἐρασιμώτατον ἰδίωμα τῆς ψυχῆς εἰς εὐνοίαν ἀφείλκετο τοὺς
 πολλούς· καὶ ἵνα τις ἐπὶ πλεόν τὸν ἄνδρα θαυμάσειεν, ἐπειδὴ περ
 εἰς βασιλείαν ἢ τυραννὶς ἔληξε, καὶ ὁ Ἰσαάκιος ἐπὶ τοῦ θρόνου κα-
 θῆστο, ὁ δὲ ἐξίσταται τούτῳ καὶ τῆς δευτέρας τιμῆς, δέον καὶ τῆς
 πρώτης ἀμφισβητεῖν· τοσοῦτον τὸ εἰς ἦθος ἀσύγκριτον τοῦ ἀνδρός·
 ἐγὼ δὲ τοῦτο τοῖς γενομένοις προστίθημι, ὅτι θεῖον ἄρα ἦν καὶ τὸ
 μὴ τότε² γεγόμενον καὶ τὸ νῦν γεγονὸς, ἵνα μὴ ἐκ τυραννικῶν
 προθύρων, ἀλλ' ἐξ ἐνόμων ἀδύτων εἰς τὴν τῆς βασιλείας ἀναχθεῖν
 περιωπὴν.

Περὶ τῆς εἰσελεύσεως τοῦ Δουκὸς εἰς τὸν Κομνηνὸν καὶ προχειρίσεως, καὶ
 περὶ τῆς τῶν συγγενῶν ἀξιώσεως.

Ἵς δ' οὖν τηνικαῦτα μετεκέκλητο τὰς ἐσχάτας ὡς ἐδόκει ἀνα-
 πνοὰς τῷ Κομνηνῷ ἀναπνέοντι, οὗτος δὲ ἐρυθριάσας καὶ ὑποπλη-
 σθεὶς τὰ ὄμματα τῆς συνήθους αἰδοῦς, εἰστήκει κατὰ τὸ εἰωθὸς πε-
 ριστείλας τῷ χεῖρι· ὁ δὲ ἀκριβέστερον συλλέξας τὸν νοῦν, — « τῶν
 περιεστηκότων, ἔφησε, τουτωνὶ (δείξας τὸ³ συγγενὲς χεῖρι), ὁ μὲν
 ἀδελφός, ὁ δὲ ἀνεψιός, καὶ τούτων δὴ τῶν φίλτατων ἢ μὲν ὁμό-
 λεκτρος καὶ βασιλίσσα, ἢ δὲ θυγάτηρ μονογενῆς οὕτως εἰπεῖν, ἀλλά
 σε ὁ ἐμὸς τρόπος μᾶλλον αὐτῶν οἰκειοῦται, καὶ ἡ σὴ γνώμη τὴν
 φύσιν νικᾷ, καὶ σοὶ τὴν βασιλείαν καὶ αὐτὰ δὴ τὰ φίλτατα πι-

1. χ. δ. 2. χ. τό γε. 3. χ. τῷ.

στεύω, οὐδὲ τούτων ἀκόντων, ἀλλὰ καὶ πάνυ βεβουλευμένων· τὸ δὲ καινὸν τουτὶ πρᾶγμα οὐ τήμερον ἤρξατο, οὐδὲ ἡ περίστασις τοῦ νοσήματος εἰς τοῦτό με συνηνάγκασεν, ἀλλὰ καὶ εἰς βασιλείαν κριθεῖς, αὐτόν σε καλλίονα ὑπελάμβανον, καὶ προσήκοντα μᾶλλον τῷ σχήματι, καὶ μετὰ ταῦτα δὲ τοῖς ἄλλοις σε κατὰ μέρος συγκρίνων ἀπάσαις ψήφοις τῶν πάντων ἐτίθουσαν βασιλικώτερον· | τὸ μὲν οὖν ἐμὸν ὄπη κατέληξε καὶ εἰς βραχείας ἀναπνοὰς ἡ ζωὴ περιείληπται, τὸ δ' ἐντεύθεν σύ τε μεταχειριεῖς τὸ κράτος καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς θήσεις καλῶς, ἄνωθεν μὲν κεκριμένος εἰς τοῦτο, νῦν δὲ τὴν ἡγεμονίαν παρεληφώς· τὴν δέ γε γυναῖκα καὶ τὸ θυγάτριον, τὸν τε ἀδελφὸν καὶ τὸν ἀνεψιὸν, τὰς μὲν ἀνεπαφόν σοι παρακαταθήκην πιστεύω, τῶν¹ δὲ ἐγκαλεύομαι φροντίζειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι. »

Ἐπὶ τούτοις αἶρεται κρότος δάκρυσι σύμμικτος, καὶ τὸ περιεστηκὸς ἐπευφήμησε, καὶ ὁ πρὸς τὴν βασιλείαν κριθεῖς ὥσπερ ἐν ἱεροῖς τελούμενος καὶ μυσταγωγούμενος τὰ θαυμάσια σὺν αἰδοῖ καὶ κόσμῳ παριστήκει τῷ αὐτοκράτορι. Τὰ μὲν οὖν τοῦ κράτους τῷ ἀνδρὶ προοίμια τοιαῦτα, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα οὐχ ἀπλήν ἔχει τοῦ λόγου τὴν πρόδον, ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῷ εὐθύτατα συμβεβήκοι, τὰ δὲ πλάγια ἢ ἀντίρροπα. Εἰ δὲ τι τούτῳ καὶ παρ' ἡμῶν ἐγεγόνει, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἰποιμι, μὴ γὰρ τοσοῦτον καυχῆσαιμι, αὐτὸς δ' ἂν εἰδείη ὁ βασιλεὺς, ὡς πρὸς μὲν τὸ ἀντίρροπον ἀντίρροπος ἦν, συνεπικούρουσαν δὲ φερομένοις τοῖς πράγμασι κατ' ὀρθὸν, καὶ τοσοῦτόν μοι τὸ περιὸν τῆς εἰς τὸν ἄνδρα προθυμίας καὶ διαθέσεως, ὅτι τῶν πραγμάτων ἤδη κυμαινόντων αὐτῷ, αὐτὸς τῶν οἰάκων ἐπιλαβόμενος, καὶ τὰ μὲν ἐνδιδοὺς, τὰ δὲ ἀντιτείνων, ἀκριβῶς τοῦτον εἰς τοὺς βασιλείους λιμένας κατήνεγκα. Ὅποῖον δὲ αὐτῷ καὶ τὸ κράτος καὶ ὁ τῶν πράξεων χαρακτήρ, τίνας τε γνώμας συνεισενέγκατο τῇ ἀρχῇ, καὶ οἷας ἀρχὰς τεθεικώς ἐφ' οἷα τέλη διέδραμεν, οἷός τε αὐτῷ ὁ σκοπὸς τῆς ἡγεμονίας, καὶ τίνα μὲν κατώρθωσεν ἀκριβῶς,

1. χ. τὸν.

τίνα δὲ αὐτὸς ἐφεῦρε, καὶ τίνα μὲν αὐτῷ θαύματος ἄξια, τίνα δὲ οὐ τοιαῦτα, καὶ ὅπως μὲν τὰ πολιτικὰ μετεχειρίσατο πράγματα, ὅπως δὲ τῷ στρατῷ προσηνέχθη καὶ τὰ ἄλλα ἐνθεν ἐλὼν διηγήσομαι.

Βασιλεὺς Ρωμαίων Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας κρατήσας τῆς βασιλείας εἴη ἑπτὰ.

Περὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος συντεμῶν τὸν λόγον ὅσα εἰκὸς καὶ τὸ σύνθηες τῇ συγγραφῇ μέτρον ἀποδιδούς, ἀκριβέστερον ὑστέρων ἐρῶ καὶ ἐρμηνεύσω ὅποῖον μὲν αὐτῷ τὸ γένος, ὅποῖον δὲ τοῦ οἴκου τὸ σχῆμα, οἷον δὲ καὶ τὸ ἦθος, καὶ τίνων μὲν ἦρα, τίνων δὲ ἀπείχετο καὶ πρὸ τῆς ἀρχῆς καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν· περὶ τίνος γὰρ ἄλλου τῶν βασιλέων μακρότερον διηγήσομαι, ἐν καὶ ἰδιώτην ὄντα ἐπήνεσα, καὶ βασιλία γεγονότα ἐθαύμασα, καὶ οὐ μὴδὲ βραχὺ τι ἀπολελείμμη, ἀλλὰ περὶ αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἰστήκειν, ὅποτε βασιλικῷ προκαθέζοιτο βήματος, καὶ συνῆν ἐπὶ λόγοις καὶ τῆς αὐτῆς ἐκοινωνοῦν τραπέζης, καὶ ἀδιηγήτων χαρίτων ἀπέλαβον; Οὗτός τοιγαροῦν ὁ θεϊότατος βασιλεὺς ἅμα τῷ τῆς ἀρχῆς ἐπιβῆναι. πρῶτον τίθεται σπουδασμα ἰσότητα καὶ εὐνομίαν κατασκευᾶσαι τοῖς πράγμασι, καὶ πλεονεξίαν μὲν ἀνελεῖν, μετριότητα δὲ καὶ δικαιοσύνην εἰσνεγκεῖν· φύσεως δὲ τυχῶν πρὸς πᾶν ὁ,τιοῦν δεξιᾶς, πᾶσιν ἐποφύκει βασιλικοῖς πράγμασιν· εἴτε γὰρ δικαίων δίκαις, οὐκ ἀσύνητος ἦν τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐθυβולώτατος· φιλοσοφίας δὲ καὶ ῥητορείας οὐ πᾶνυ μετέχων, κατ' ἑὸν τῶν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων ἀπελιμπάνετο, ὅπηνίκα ἢ λόγους ἀπαγγελλοῖ ἢ δημηγορεῖ, ἢ αὐτοσχεδιάζοι γραφῆν, εἴτε δὲ περὶ στρατιωτικῶν καταλόγων ἐσπούδαζε¹, κατὰ δὲ τοῦτο τὸ μέρος πάντων ἐπρώτευε.

1. χι. ἐσπούδαζε.

Τὴν δὲ βασιλείαν ἐν στενῷ ἀπειλημμένην ὄρων, πάντων αὐτῆ τῶν χρημάτων ἐξαντληθέντων, χρηματιστὴς ταύτῃ μέσος ἐγένετο, οὔτε ἀπειροκάλως τοῖς ἀναλώμασι χρώμενος, οὔτε θερίζων, ἐν οὔτως ἐρῶ, ὅσα μὴ αὐτὸς ἔσπειρεν, ἢ συνάγων ὅσα μὴ διεσκόρπισεν, ἀλλ' αὐτὸς πρότερον ἀφορμὰς καταβάλλων οὔτως τῶν οἰκείων πόνων ἀπέλαθεν· ὅθεν οὐ πλήρεις μὲν, οὐδ' ἐπιχειεῖς, ἡμιδεεῖς δὲ τοὺς βασιλείους θησαυροὺς ἐποίησατο. Εὐσεβέστατος δὲ εἶπερ τις ἄλλος βασιλέων γενόμενος, κἂν τούτῳ τῷ μέρει πάντας ὑπερβαλλόμενος, πολέμους τε πολλαίκις ἀπραγματεύτους κατώρθωσε καὶ ἀριστείοις¹ στεφάνοις τὴν κεφαλὴν ἀνεδήσατο. Ἐπτὰ δὲ ἔτη καὶ μικρόν τι πρὸς διαχειρισάμενος τὴν ἀρχὴν, νόσῳ δαπανηθεὶς ἐτετελευτήκει, ἀγῶνα μέγαν καταλιπὼν τοῖς ἐπαινεῖν αὐτὸν βουλομένοις. Ὀργῆς τε καὶ κρείττων ἐγένετο, καὶ οὐδὲν ἀπὸ ταυτομάτου, ἀλλὰ λογισμῷ ζύμπαντα ἔπραττεν, καὶ οὔτε ψυχὴν ἀφείλετό τις κἂν τὰ ἔσχατα τῶν κακῶν ἐπεπράχει, οὔτε τινὸς τῶν ἀκρωτηρίων² ἐστέρησεν, ἀλλὰ τῇ ἀπειλῇ βραχὺ τι χρησάμενος, μετ' οὐ πολὺ καὶ ταύτην διέλυε, δάκρυα μᾶλλον ἐπὶ πᾶσιν ἀφιεῖς ἢ ὠμότητι χρώμενος. Οὕτω μὲν οὖν προσκιάσας αὐτὸν, αὐτίκα πλατύτερον γράψω καὶ διαρθρώσομαι, ὥσπερ δὴ ἐπηγγειλάμην ποιῆσαι τῷ θαυμασίῳ τούτῳ καὶ ὑπερφυεῖ αὐτοκράτορι.

Τὸ μὲν ἄνω γένος ὅσον εἰς προπάππους ἀβρόν τε καὶ εὐδαίμον καὶ ὁποῖον αἱ συγγραφαὶ ἄδουσι· διὰ στόματος γοῦν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἅπασιν ὁ Ἀνδρόνικος ἐκείνος, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ Πανθήριος, οἱ μὲν ἐξ ἄρρενος γένους, οἱ δὲ ἐκ θήλειος τούτῳ προσήκοντες, οὐδὲν δὲ ἔλαττον αὐτῷ καὶ τὸ προσεχές· ἀλλ' ὥσπερ Αἰακοῦ καὶ Πηλέως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξ ἐκείνων³ γενόμενος, μᾶλλον ἐκείνων ἐξέλαμψεν, οὕτω δὴ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος⁴ τοιαῦτα ἔχων τοῦ γένους τὰ παραδείγματα, οὐκ ἐμιμήσατο μόνον, ἀλλ' ὥσπερ ἀμιλλησάμενος μακρῷ τοὺς προγόνους ὑπερβάλετο, δια-

1. χ. ἀριστείαις. 2. χ. ἀκροτηρίων. 3. χ. ἐκείνων. 4. χ. οὕτως.

πρεπῆς ἀπάσαις γενόμενος ἀρεταῖς· ἐπίδοξος δὲ εἰς βασιλείαν κατὰ πρῶτην εὐθὺς ἡλικίαν γενόμενος, οὕτω τὸ πρᾶγμα μετεχειρίσατο εὖ, ὡς μηδὲνα τῶν πάντων μωμήσασθαι· τῆς γὰρ ἀγοραίου προπετείας καὶ κομψότητος μακρὰν ἑαυτὸν ποιησάμενος, ἐν ἀγροῖς διέτριβε τὰ πολλὰ καὶ περὶ τὴν πατρῶαν βῆλον ἐπραγματεύετο· γυναῖκα δὲ γήμας καὶ γένει περιφανῆ (Κωνσταντίνου γὰρ ἦν παῖς ἐκείνου, ὃν τὸ μὲν χωρίον ἡ Θάλασσα ἤνεγκεν, ἡ δὲ ῥώμη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκήρυξε) καὶ κάλλει διαπρεπῆ, σωφροσύνη τὸν βίον ἐκόσμησεν· εἶτα δὴ ¹ ταύτην θανάτῳ ἀποβαλὼν, ἵνα μὴ καὶ πάλιν συκοφαντοῖτο καὶ τοῖς κακοήθεσιν ἀφορμὴ διαβολῆς γένοιτο, ἑτέραν αὖθις ἑαυτῷ οικειοῖ (εὐγενῆς δὲ καὶ αὕτη καὶ τό τε φρόνημα γενναία, καὶ τὸ εἶδος περικαλλές), μεθ' ἧς καὶ παῖδας ἀπογεννᾷ ἄρρενάς τε καὶ θηλείας καὶ μετὰ | τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸ τῆς ἀρχῆς, ὧν ὁ πρῶτος ἀποτεχθεὶς, Μιχαὴλ δὲ ἦν ² ὁ τὴν ἐκείνου βασιλείαν ἀναδεξάμενος καὶ κοινωνοὺς ταύτης καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ποιησάμενος, τὰ κατὰ πάντων πρωτεῖα ἐκτήσατο, ὃν ὁ λόγος αὐτίκα δὴ μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἱστορήσει γραφῆν.

p. 410.

Ἄλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος συνεισηνεγκεῖν καὶ ἑμαυτὸν τῷ συγγράμματι βούλομαι καὶ τῶν ἐκείνου παραπολαῦσαι καλῶν. Ἦνθουν μὲν τηνικαῦτα ἐπὶ τοὺς λόγους ἐγὼ, καὶ με ἡ γλῶττα μᾶλλον ἢ τὸ γένος ἐκήρυττε, λόγων δὲ ἐραστῆς ἐκαῖνος εἶπερ τις ἄλλος θερμότατος, τοῦτο οὖν μοι πρῶτον ἀφορμὴ φιλίας πρὸς ἐκείνον ἐγεγόνει καὶ οικειότητος· καὶ συνελθόντες ἅπαξ εἰς λόγους καὶ πέραν ἀλλήλοις παρεσχηκότες, ἐθαυμάσαμεν τε καὶ ἐθαυμάσθημεν, καὶ τοσοῦτον συμφυεῖς ἐγεγόνειμεν, ὥστε καὶ παρ' ἀλλήλοις ³ φοιτᾶν καὶ φιλικῶν χαρίτων κατατροφᾶν· συννήχθη ⁴ δέ τι πρὸς φιλίαν καὶ ἕτερον· ἀνάγει με ὁ λόγος εἰς τὰ βασίλεια καὶ ὑπογραμματεύειν ἐδίδου τῷ βασιλεῖ, Κωνσταντῖνος δὲ οὗτος ἦν τοῦ τῶν Μονομάχων γένους ὡς ἀληθῶς τὸ κεφάλαιον, ἔτος δέ μοι τῆς

1. χ. εἴ ὃη. 2. χ. ὦ. 3. χ. παραλλήλοις. 4. χ. συνέχθη.

ἡλικίας πέμπτον ἐπὶ τοῖς εἴκοσι ἦν· ἐπεὶ δέ μοι λαμπροτέρῃ εἰδέσθαι σχήματος καὶ περιφανεστέρας οἰκίας, οὐδὲ τοῦτό μοι τὸ μέρος ἀσπουδάστον ἀφῆκεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ μοι πολλοῦ τὸν τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἀνταλλάττεται οἶκον, καὶ εἰς ἀκριβεστέραν φιλίαν ἀλλήλους ἀπὸ ταύτης ἐνοῖ τῆς προφάσεως· ἀδεέστερον δὲ αὐτῷ συνῆ ἐφ' ἅπανσι τοῖς καιροῖς, καὶ τῷ βασιλεῖ τὸν ἄνδρα διεζωγράφουν· ἐφίεις τῇ γλώττῃ¹ τὰ πρὸς εὐφημίαν, καὶ τι καὶ πρὸς ἀγαθοῦ ἐγγιγνόμην αὐτῷ· εἰτά τοι τελευτᾷ οὗτος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἵνα μὴ τῶν² ἐν μέσῳ πολλῶν ὄντων καὶ αὐθις ἐπιμνησθῶ, ὁ πρεσβύτερος Μιχαὴλ ἐπὶ τῆς βασιλείας καθίσταται, καὶ ὠδίνει τὰ πράγματα, ἐν δεινῶ τῶν στρατιωτῶν ποιουμένων, εἰ αὐτοὶ μὲν τὸν ὑπὲρ τῶν ὄχλων³ ἀγῶνα ὑποδύοιντο καὶ τρεῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς κινδυνεύοιεν, κατάρχει δὲ τούτων ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις τοῦ κράτους ἡ σύγκλητος τὰ πολλὰ, μὴδὲ τῶν κινδύνων ἐπαισομένη· ἅμα δὲ τοι καὶ ὁ βασιλεὺς πρόφασιν τινα δοὺς αὐτοῖς ἀπονοίας εἰς ἀρῆν ἐξάπτει, καὶ συνθέμενοι ἀλλήλοις ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἀποστασίαν, αὐτίκα τε ἐξεληλύθεσαν, ὡς⁴ ὁ λόγος τὸ ζύμπαν ἐν τοῖς κατὰ τὸν Κομνηνὸν λόγοις ἠκριβῶσε.

Τὸ μὲν οὖν πλῆθος ἅπαν τῷ βασιλεῖ τούτῳ συννεύκασι τε καὶ συνεκκλίντο, καὶ τὴν βασιλείαν λαμβάνειν ἐπέτρεπον, ὁ δὲ ἀπειδιάζετο καὶ ὑπεχώρει λαμπρῶς, καὶ τῷ Κομνηνῷ Ἰσαακίῳ παρεχώρει τοῦ πράγματος, οὕτω τοῦ θεοῦ πόρρωθεν οἰκονομοῦντος τὰ κατ' αὐτὸν, ὡς ἐνομώτερον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναβαίη· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, ἵνα μὴ δις τὴν αὐτὴν ἀπολειπτύνω διήγησιν, κρατεῖ τῆς βασιλείας ὁ Κομνηνός, τὰς πλείους τῶν ὑποσχέσεων Κωνσταντίνῳ τῷ Δούκῃ διαψευσάμενος· ὁ δὲ καὶ αὐθις ἐπὶ τοῖς δευτέροις ἐφιλοσόφει καὶ κατ' οὐδὲν προσκεκρούκει τῷ βασιλευόντι· ἐπεὶ δὲ οὗτος νοσήσας πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγέγονει, ἀνάμνησιν ποιεῖται τῶν πρὸς αὐτὸν συνθηκῶν, σύμβουλον δὲ καμὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα λαβὼν, οὐδεὶς γάρ

1. γ. γλώττα. 2. γ. τὴν. 3. γρ. ὄλων. 4. χ. καὶ.

με τῶν ¹ ἐπὶ τῆς ἑμῆς ἡλικίας αὐτοκρατόρων πλέον ἐκείνου ἐπήνεσεν ἢ ἐθαύμασε, τοῦ μὲν γένους καταπεφρονῆκει, ὅλοις δὲ ἰστίοις πρὸς ἐκεῖνον ἀπένευσεν. Οἷον δὲ τοῦτο τὸ μέρος [καί] ὄθεν, βραχύ τι προσδιατρίψω τῷ διηγήματι· μέση μὲν οὖν ἡμέρα, καὶ τὸν βασιλέα ἢ τῆς νόσου συνέσχε καταβολή, καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ κακοῦ δριμυτέρα τῶν ἄλλων· ὡς γοῦν αὐτίκα τεθνηξόμενος μετακαλεῖται τὸν Δούκαν καὶ βασιλέα ποιεῖται τῷ ῥήματι, καὶ τὰ φίλτατα τούτῳ λαμπρῶς ἐγχειρίζει, γυναῖκα καὶ θυγατέρα, καὶ ἀδελφὸν καὶ τὸ λοιπὸν γένος· σύμβολα δὲ αὐτῷ οὕτω ἐδεδώκει βασιλεία, ἀλλ' ἦν ἐν ἐπαγγελίαις τὸ πρόβλημα.

Οἷα δὲ τὰ μετὰ ταῦτα; ῥώννυται βραχύ τι ὁ βασιλεὺς καὶ δόξα οἷον τὴν ξὺν ἀπειληφέναι, ἀμφίβολος ἐφ' οἷς ἔπραξε γίνεται, καὶ ὁ τῆ βασιλείᾳ προβιβάσθεις ἐν δεινῷ τε καθίσταται καὶ ἀπορία συνέχεται· ἐδεδίει γὰρ οὐκ ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ μετὰ ταῦτα δυσπραγίᾳ καὶ ὑποψίᾳ· τί ποτ' οὖν ποιῆ; Τῶν ἄλλων ἀφέμενος, ἐπὶ τοῖς ἑμοῖς λογισμοῖς γίνεται καὶ τῆς ἀρχαίας ἀναμνηστικῆς φιλίας, καὶ ποιεῖν ὅ,τι βουλοίμην ἢ πρότερον ποιόίμην ² οὐκ ἀποκνεῖ· ἐγὼ δὲ σοι οὐκ ἐψευσάμην τὸν φίλον, ὦ θεία καὶ καθαρωτάτη ψυχῇ! (προάγομαι γὰρ ὡς ἀκούοντι διαλέξασθαι)· αὐτὸς ἂν εἰδείης ὡς τὰ πρῶτα συνεπεφύκειν, ὡς ἐπεθάρρυνον ³, ὡς ἐπερῶννον, ὡς ἀθυμοῦντα παρεμυθούμην, ὡς συγκινδυνεύσειν ἐπηγγελόμην, εἰ καὶ τούτου δεήσειεν, ἔπειτα καὶ τ' ἄλλα, ὡς μετήνεγκά σοι τὸν ἀρχιερέα, καὶ πάντα πεποίηκα ὅποσα τε ὁ καιρὸς καὶ ὁ λόγος τῆς φιλίας ἀπήτει.

Ἴνα γὰρ προβιβάσω τῷ λόγῳ τὸ λεῖπον, σφοδρτέρα περίοδος καταλαμβάνει τὸν βασιλέα, καὶ ἤδη τὴν ζωὴν αὐτῷ πάντες συναπεγνώκεισαν, οὐδεὶς δὲ τῶν πάντων ἐθάρρει τοῖς βασιλικῶς τούτου κοσμίσει συμβόλοις, εἰ μὴ αὐτὸς παρρησία χρησάμενος, τῶν πάντων μοι παραχωρούντων τῆς ἀρίστης βουλῆς. ἐπὶ τοῦ θρόνου

1. γ. τὸν. 2. γ. ποιίμην. 3. γ. ἐπεθάρρυνεν.

τε καθίζω τοῦ βασιλείου καὶ τοῖς φοινικιοῖς τέως ὑποδήμασι τοὺς πόδας ἀρμόζω· τὰ δ' ἄλλα τούτῳ συνηκολούθει, τῶν ἐν τέλει συνάθροισι, εἰσαγωγαί πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, σέβας βασιλεῖ πρέπον, προσκύνησις καὶ ὅποσα εἴωθεν ἐπὶ ταῖς τῶν αὐτοκρατόρων ἀναρρήσεσι γίνεσθαι. Ἐπεὶ δέ με πρῶτον αὐτῶν¹ εἶδεν ἀπαργόμενον τοῦ σεβάσματος, τοῦ θρόνου τε εὐθὺς ἐξανίσταται καὶ με λαμπρῶς ἀγκαλιζέται, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιτέγξας δακρῦοις οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ δράσειεν, πλὴν τοςάυτας μοι καθωμολόγησε χάριτας καὶ ἐν τοςάυταις ἐποίησεν ὅσαις οὐκ ἂν μὲν ἐξήρκεσε, τὰς δὲ πλείους εἰς ἔργον ἠγάγετο. Ἐσπέρα μὲν οὖν ἦν ὅτε ταῦτα ἐγεγόνει, τοῦ δὲ καιροῦ βραχὺ προϊόντος, ἀπογνοὺς παντάπασι τὴν βασιλείαν καὶ σωτηρίαν, τὴν κόμην² τε ἀποκείρεται καὶ τὸ μοναδικὸν σχῆμα ἐνδύεται, καὶ τῆς περιόδου λωρησάσης αὐτῷ περὶ

φ. 411.

μέσας νύκτας βραχὺ τι διανίσταται, καὶ γνοὺς ἐφ' οἷς | , καὶ τὸ πᾶν ἀπογνοὺς, τὸν τε βασιλεύοντα ἐωρακῶς καὶ κατὰ γνώμην αὐτῷ τὸ πρᾶγμα βεβαιωσάμενος, εὐθὺς τῶν ἀνακτόρων ἀφίσταται καὶ νεὼς ἐπιβὰς ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ³ Στουδίου ὑποχωρεῖ.

Ὁ μὲν οὖν ἐκεῖσε δυσθανατῶν ἦν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ δὲ τελέως⁴ ἤδη τῆς βασιλείας ἐπειλημμένος, καὶ πρῶτον ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθιδρυθεὶς, ἔτι προτεταμένου τοῦ παραπετάσματος (εἰστήκειν δὲ μόνος αὐτὸς ἀγχοῦ ἐπὶ δεξιᾶς), τῷ χειρὶ διάρας ὑπὲρ κεφαλὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρῦων πληρώσας, χάριτας ἀνωμολόγησε τῷ θεῷ, καὶ τοῦτο πρῶτον αὐτῷ καθιέρωσε· ἔπειτα τὸ κάλυμμα διασχῶν καὶ τὴν γερούσιαν εἰσκαλεσάμενος καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ γένους τότε ἐτύγχανον ὄντες, τοὺς τε ἐπὶ τῶν ἀρχείων καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν δικαστηρίων τούτοις συναγαγὼν, περὶ δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας καὶ πραγμάτων εὐθύτητος σύμμετρον τοῖς εἰσκεκλημένοις δημηγορίαν ἀπεσχεδίασε, τὰ μὲν τῷ δικαίῳ διδούς, τὰ δὲ τῷ φιλανθρώπῳ καὶ βασιλικῷ ἤθει·

1. γρ. αὐτὸν. 2. χ. κόμην. 3. χ. τὸν. 4. χ. τέλος.

ἔπειτα καὶ μετὰ τῆς καιρῶς πρόσφορα ἐπιτρέψας εἰπεῖν, λύει τὴν ἐκκλησίαν.

Εἶτα δὴ τῶν πράξεων τῶν ἐπὶ τοῖς λόγοις ἀπάρχεται, δύο ταῦτα τέως ποιεῖν προθέμενος, εὐεργετῆν καὶ δικαιοδοτῆν· οὐδένα γοῦν τῶν πάντων ἀφῆκεν ἀγέραςτον, οὐ τῶν ἐν τέλει, οὐ τῶν μετ' ἐκείνους εὐθύς, οὐ τῶν πόρρωθι, ἀλλ' οὐδὲ τῶν βαναύσων οὐδένα· αἶρει γὰρ καὶ τούτοις τοὺς τῶν ἀξιομάτων βαθμούς, καὶ διηρημένου τέως τοῦ πολιτικοῦ γένους καὶ τοῦ συγκλητικοῦ, αὐτοὺς ἀφαιρεῖ τὸ μεσότοιχον καὶ συνάπτει τὸ διστώς, καὶ τὴν διάστασιν μετατίθησιν εἰς συνέχειαν. Ὅρων δὲ τοὺς πλείους περὶ τὸ ἀδικεῖν τετραμιμένους, καὶ τοὺς μὲν τὸ πλεόν τοῦ δικαίου ἔχοντας, ἐτέρους δὲ ὑπ' ἐκείνων τυραννουμένους, ἐπὶ τὸ δικάζειν ἐτρέπετο, λεία, κατὰ τὸν βασιλέα καὶ προφήτην, ὁρῶν· καὶ τοῖς μὲν ἀδικουσι γενόμενος ἐμβριθῆς, τοῖς δὲ ἀδικουμένοις χαριστάτος τε καὶ εὐμενῆς· ἐφειστήκεσαν γοῦν ἄμφω τῷ μέρει, ὃ τε φεύγων καὶ ὁ διώκων, οὐδὲν πλεόν οὔτε ἔλαττον ἐπὶ τῆς κρίσεως ἔχοντες, ἀλλὰ τῆς ἴσης ῥοπῆς ἀξιοῦμενοι· ἐντεῦθεν τὰ κεκρυμμένα τέως ἀνεκαλύπτετο, καὶ ὁ ἐκάστου τῶν πάντων τρόπος ἐδοκιμάζετο, μᾶλλον δὲ ἀπηλέγγετο. Νόμοι δὲ τότε πρότερον πάροδοι λαβόντες εἰς τὰ ἀνάκτορα σεμνῶς πάνυ ἀνηγορεύοντο, καὶ συγγραφαὶ μὲν ἀδικοὶ διερρήγγυντο, πᾶν δὲ τὸ τιθέμενον ἢ γραφόμενον παρ' αὐτοῦ ἢ νόμος ἀντικρυς ἦν, ἢ νόμου τι δικαιοτέρον. Οἱ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, οἱ τὸ πρὶν μὴδὲ τὸν βασιλεύοντα ἤδεισαν, καθαρῶς αὐτῷ ἐνητένιζον, καὶ φιλανθρώπων μὲν λόγων, φιλανθρωποτέρων δὲ πράξεων μετελάμβανον.

Ταῦτά τε οὖν ἐποίει, καὶ τῶν δημοσίων φόρων ἐφρόντιζεν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐγκώμιον τὰ γραφόμενα, ἀλλ' ἀληθῆς ἱστορία, ἑαυτῷ μόνῳ συμβούλῳ περὶ τὰ πρακτέα χρώμενος, ἔστιν οὖν καὶ ἡμάρτανε τοῦ ἀκριβεστεροῦ σκοποῦ· τὸ γοῦν βουλόμενον αὐτῷ ἦν, μὴ πολέμοις τὰ περὶ τῶν ἐθνῶν διατίθεσθαι, ἀλλὰ δώρων ἀποστολαῖς καὶ τισιν ἐτέραις φιλοφροσύναις. Δυσεῖν ἕνεκα, ἵνα μὴτε τὰ πλείω κατα-

ναλίσκοι τοῖς στρατιώταις, καὶ αὐτὸς διαγωγὴν ἔχει ἀθόρυβον. Ἀγνόημα δὲ μέγα ἠγνόησεν, ὅτι τῆς στρατιωτικῆς καταλυομένης μερίδος, τὰ τῶν ἐναντίων αὐξάνοιτο καὶ ἐπὶ τὸ μείζον καθ' ἡμῶν φέροιτο· εἶδει μὲν οὖν τὸ τούτων ἀτόπημα, φημί δὲ τὸ ἀσύμβουλον τε καὶ ἀπερίσκεπτον, πάντων ἀπελασθῆναι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τὸ φίλαυτον, καὶ τὸ ἐνίους τῶν αὐτοκρατόρων παρὰ τῶν τυχόντων θωπεύεσθαι ὡς πᾶσιν ἀρκοῦντας πράγμασι, δελεάζει τε τὰ πολλὰ καὶ ἐκτραχηλίζει τοῦ δέοντος, καὶ τὸν μὲν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ παρηρησαζόμενον ὑποπτον ἤγηται, τὸν δὲ ὑποθωπεύοντα ἠδέως ἐναγκαλίζονται καὶ ἀξιοῦσι τῶν ἀπορρήτων· τοῦτο τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ¹ κατήνεγκε καὶ ἠλλοίωσε ἐπὶ τὰ χείρονα πράγματα, καίτοι πολλάκις αὐτὸς ἐπειράθη ἐξελθεῖν ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ βασιλέως τὸ νόσημα· ἀλλ' ἦν αὐθέκαστος περὶ τοῦτο καὶ ἀπαραίτητος· καὶ τοῦτο μὲν ἐνταυθοῖ κείσθω, ὁ δὲ τῆς φιλάνθρωπιᾶς λόγος ἐξεταζέσθω αὐτῷ, ὡς δὲ καὶ ὁ τῆς φρονήσεως· τὸν γὰρ τῆς δικαιοσύνης ἀποδεδώκαμεν· ὁ δὲ με ἄνω διέλαθεν, τοῦτο νῦν ἀναμνησθεὶς διηγῆσομαι.

Ὅτε γοῦν αὐτῷ τὸ στέφος τῇ κεφαλῇ καθηρμόζετο, καθωμολόγησε τῷ θεῷ μῆτε μέρους σωματικοῦ [στερησαί τινα], τοῦτο δὲ μετὰ προσθήκης ἀποδεδώκει· ἀπείχετο γὰρ καὶ αἰκίας καὶ τῆς διὰ λόγων σχεδὸν ὕβρεως, εἰ μὴ ὅσον μεταμορφώσας αὐτὸν ἐπὶ τὸ δοκοῦν φρικωδέστερον, τιμωρίας μὴ γενησομένης διηπειλήσατο ². Διεῖλε δὲ τοῖς καιροῖς εὐθυβόλως τὰ πράγματα, ἐκάστω τὸ ³ οἰκεῖον μέτρον φυλάττων καὶ τῆς ἐν τῇ ἀνισότητι φροντίζων ἰσότητος.

Ὅσον δὲ αὐτῷ καὶ τοῦ οἴκου τὸ σχῆμα; γλυκύτερον γὰρ τοῖς παισὶ προσεφέρετο, προσέπειζε ⁴ τε τούτοις ἠδέως καὶ προσεμειδία ψελλίζουσι, καὶ ἀνθημιλλᾶτο ⁵ πολλάκις αὐτῷ τύπτουσιν, εὐπαιθευσίαν τε ἅμα τούτοις καὶ γυμνασίαν ἐντεῦθεν προμνηστεύμενος.

1. χ. Ῥωμαίων. 2. χ. διηπειλήσαντος. 3. χ. τῷ. 4. χ. προσέπειξε. 5. χ. ἀνθημαλλᾶτο.

Τρεῖς μὲν οὖν αὐτῷ υἱεῖς¹ πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐγεγονέυσαν καὶ δύο θυγάτρια, καὶ τῶν μὲν ἀρρένων ὁ μέσος μετὰ τὴν ἀρχὴν ὀλίγον ἐπιβιοῦς ἀποθῆσκει, κάλλους χρῆμα ἀμίμητον, καὶ τῶν θυγατέρων ἡ τελευταία ἤδη κατεγγυηθεῖσα ἀνδρὶ, ὠραία τῷ εἶδει σφοδρὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὴ, θατέρα² δὲ ἡ τῆς Ἀρετῆς φερώνυμος μνηστεύεται τῷ θεῷ, καὶ νῦν ἔτι ἔστι καὶ εἴη μέχρι πολλοῦ. Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν, οὕτω ἡλίου τὸν ἐνιαύσιον κύκλον περιοδύσαντος ὁμοῦ δὲ τίκτεται παιδίον τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦ βασιλείου εὐθὺς καταξιοῦται ὀνόματος· | τῷ³ δὲ ἄλλω ὡς πρὸ τῆς βασιλείας γεγενημένῳ, ὃ τε θαυμάσιος Μιχαὴλ καὶ ὁ μετὰ τοῦτον Ἀνδρόνικος ἰδιῶται ἴστην· ἀλλ' οὐ πολὺς χρόνος καὶ τὸν πρῶτον⁴ αὐτῷ τῶν σιέων καὶ κάλλιστον, τοῦτον δὴ φημι τὸν θεϊότατον Μιχαὴλ, τῷ βασιλικῷ κοσμεῖ διαδήματι· μέλλοντα δὲ ἤδη ἐπὶ τοῦ θρόνου καθίζειν, δοκιμάζει γενναίως εἰ προσῆκον⁵ τῇ βασιλείᾳ γένοιτο, καὶ ἐρωτᾷ τοῦτον τομὴν πολιτικῆς ὑποθέσεως, ὃ δὲ καὶ διαγινώσκει τὸ ζήτημα καὶ ἔννομον ποιεῖται ἀπόφασιν· ὃ δὲ οἰωνὸν τοῦτο λαβὼν ψυχῆς διαπρεποῦς ἐν βασιλείᾳ γενησομένης, αὐτίκα τούτῳ τὴν βασιλείαν πανήγυριν ἐκτελεῖ.

Εἰτά τι γίνεται· βουλή κατὰ⁶ τοῦ βασιλέως παρ' ἐνίων⁷ ἀρτύεται· τὸ δὲ βούλευμα, ἐξῶσαι τοῦτον τῆς ἡγεμονίας καὶ ἕτερον ἐγκαταστήσαι τοῖς πράγμασι· μέτοχοι⁸ δὲ τοῦ σκέμματος οὐ τῶν ἀγενῶν μόνων καὶ ἀνωμόμων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὖ γεγονότων καὶ περιφανεστέρων· τῶν δὲ συνωμοτῶν ἐκ συνθήματος οἱ μὲν ἀπὸ θαλάττης ἐπιχειρήσασιν⁹ τῷ παρανομίᾳ, οἱ δὲ ἀπὸ γῆς καθειστήκεισαν ἀπρεπεῖς· ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκμῆς τοῦ κακοῦ γεγονότος, ἀνακαλύπτει τὸ δρᾶμα θεὸς, καὶ δῆλην ποιεῖται τὴν κακοθήειαν· ἀρ' οὖν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτέμνει; ἢ διαίρει τὰς χεῖρας; ἢ ἄλλο τι ἀφαιρεῖται τοῦ σώματος; πολλοῦ γε καὶ δὴ τὴν κόμην

φ. 412.

1. χ. υἱοῖς. 2. χ. θυγάτερα. 3. χ. τῷ. 4. χ. τὴν πρῶτην. 5. γρ. προσήκον. 6. χ. παρὰ. 7. χ. παρενῶν. 8. χ. μετόχοι. 9. χ. ἐπιχειρήσασιν.

γοῦν ἐνίοις ἐπιτεμῶν, τῶν ἄλλων ὑπερορίαν καταδικάζει· καὶ ὥσπερ ἀναπνεύσας τοῦ παρὰ βραχὺ κινδύνου, ἐφ' ἐστίας με προσκαλεῖται καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς σιτεῖσθαι παρακελεύεται· εἶτα δὴ τὴν τροφὴν ἐπισχῶν καὶ ἐπιδακρύσας — « ἄρά γε, εἶπεν, ὦ φιλόσοφε, κατατρυφῶεν οὕτως καὶ οἱ ἀπαγόμενοι ὑπερόριοι¹; ἀλλὰ μὴ οὕτω τρυφῶν, ἐτέρων κακοπαθούτων! »

Τῶν δὲ ἀπὸ τῆς ἐσπέρας Μουσῶν τε καὶ Τριβαλῶν ἀλλήλους ὁμονοησάντων καὶ εἰς ὁμαιχμίαν συστάντων, καὶ μεγάλου κακοῦ ἐπὶ τῇ Ρωμαίων κυμαίνοντος, τὴν μὲν πρώτην ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησε², εἶτα δὴ τὰ ἐμοῦ³ μονοῦ ταῖς χερσὶν ἐπισπάσαντος, παλινδρομεῖ ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα· ὀλίγον δέ τι στρατεύμα συλλεξάμενος ἐπ' ἐκείνους ἀφῆκε, καὶ παραδοξοποιεῖ τι θεός, τῶν Μωσαϊκῶν τεραστίων⁴ οὐκ ἔλαττον· ὥσπερ γὰρ κρείττονα φάλαγγα οἱ βάρβαροι θεασάμενοι καὶ ἀποδειλιάσαντες τὰς ψυχὰς, εὐθὺς τὰ νῶτα μετέβαλλον καὶ ἄλλος ἀλλαγῶν διεσπάρησαν· οἱ δὲ πλείους ἀπὸ τῶν κατόπιν ἐλαυνόντων ἔργον μαχαίρας γεγόνασιν· καὶ οἱ μὲν τεθνηκότες κατάβρωμα ὄρνυσι⁵ προετέθησαν, οἱ δὲ διαφυγόντες πανταχοῦ τῆς γῆς διεσπάρησαν. Εἰ μὲν οὖν ἐγκωμιάζειν προειλόμην, ἀλλὰ μὴ συνοπτικὴν ἱστορίαν ποιεῖν, ἀπέχρησεν ἂν μοι τοῦτο τὸ διήγημα εἰς πᾶσαν εὐφημίας ὑπερβολὴν· νῦν δὲ ἐφ' ἕτερα⁶ τὴν τοῦ λόγου ὀρμὴν μετενέγκοιμι.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῷ βασιλεῖ δέξαιτ' ἂν τὴν πρὸς ἐτέρους ἀμιλλάν τε καὶ σύγκρισιν, τὸ δὲ περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν καὶ μάλιστα τὸ περὶ τῆς ἀρρήτου οἰκονομίας τοῦ θεοῦ λόγου μυστήριον, λόγου κρείττον καὶ τοῦ ἐνδιαθέτου καὶ τοῦ κατὰ προφορὰν, τοῦ τε ἀπλοῦ καὶ τοῦ τεχνικοῦ. Ὅποτε γοῦν αὐτῷ ἀπόδειξιν ἐποιούμην τοῦ δι' ἡμᾶς μυστηρίου, ἐγεγήθει⁷ τε τὴν ψυχὴν καὶ ὑπὸ χαρμονῆς τὸ σῶμα ξύμπαν συνεκεκλόνητο, καὶ δακρύων κρουνούς ὑφίει· ἅπαν

1. ἀπαγόμενοι ὑπερόριοι. 2. χ. ἐξήρμησε. 3. γρ. παραγοῦ. 4. χ. στεραστίων. 5. χ. ὄρνυσι. 6. χ. ἐφετέρα. 7. χ. ἐγεγήθη.

δὲ τὸ τῆς θείας γραφῆς βάθος ἀναλεξάμενος, οὐ τὸ ἐκκείμενον μόνον ἠπίστατο, ἀλλὰ καὶ βαθὺ καὶ θειότερον· εἰ δ' ἀποσχολληθείη ποτὲ τῶν δημοσίων φροντίδων, ἐπὶ τοῖς βιβλίοις ἐγένετο· ἐπανεπαύετο δὲ ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὡς ἐπ' ἐμοί· ὅθεν εἰ μὴ τῆς ἡμέρας πολλὰκις ὀφθεινὴ αὐτῷ, ἐδεινοπάθει καὶ ἥσχαλλε· ἐσέβετό τε διαφερόντως τῶν ἄλλων, καὶ διέκειτο ἀναπιμπλάμενος ἐμοῦ ὡσπερ νάκταρος· θάνατον δὲ μου τῶν πολιτῶν ἐνὸς αὐτῷ ἀπαγγείλαντος, [ιδῶν με] περιχαρῆς ὤφθη γενόμενος, ἐμοῦ δὲ θαυμάσαντος, [καὶ] τὴν αἰτίαν ἐρομένου ἀνθ' ὅτου « ὅτι τοι, ἔφη, πολλοὶ μοι κατηγορήκασιν τοῦ ἀνδρός· » ἐγὼ δὲ ἀντείχον¹, καὶ ἐδεδίειν μήπου καὶ βιασθείη, καὶ εἰς ὄργην τούτῳ ἐξενεχθείη. Ἐπεὶ δὲ ἐτεθνήκει, συντεθναίῃ² πάντως τοῖς κατηγοροῖς καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορία, ἐπεὶ καὶ πᾶσα δυσμένεια τῷ βίῳ συγκαταλύεται.

Τὸν μέντοι γε ἀδελφὸν Ἰωάννην εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος ἀνενεγκῶν ἀξίωμα ὑπερηγαπήκει καὶ μετὰ ταῦτα διαφερόντως, καὶ κοινῶν ἐποιεῖτο τῶν ἀρχικῶν βουλευμάτων· ἐκεκόσμητο γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος συνέσει καὶ μεγαλοφροσύνη καὶ τῇ³ περὶ τὰ πράγματα δεξιότητι· ὅθεν καὶ νοσήματι δεινῷ πρὸ πολλοῦ τῆς τελευτῆς κατὰσχετος γεγονώς, ὡσπερ ὑπὸ πατρὶ τοὺς ἰδίους παῖδας πεποιήται, προστιθεὶς τούτῳ⁴ καὶ ὃν αὐτὸς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἠξίωσεν, ἄνδρα καὶ τὴν ἀρετὴν τελεώτατον καὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ μάλα προσήκοντα. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀνερρώσθη τῆς ἀρρωστίας, μετ' οὐ πολὺ δὲ δαπανᾶσθαι τὸ σῶμα ἀρξάμενος, κατὰ βραχὺ τῷ θανάτῳ προσήγγισε· κἀνταῦθα ἐπὶ τῇ γυναικὶ Εὐδοκίᾳ πάντα πεποιήται, σωφρονεστάτη τε τῶν καθ' ἑαυτὴν νομιζομένη, τάνδρῳ καὶ παιδοτροφῆσαι ἀκριβεστάτη, περὶ δὲ ταύτης ἐξῆς ἐρῶ ἀκριβέστερον· ταύτη γοῦν τοὺς παῖδας ὑποθέμενος, καὶ διελὼν περὶ πάντων ὡσπερ προεῖρητο, βραχὺν⁵ χρόνον ἐπιβίους τελευτᾶ ἐξηκοντούτης καὶ μικρὸν τι πρὸς τὸν ὅλον τῆς ζωῆς χρόνον γενόμενος.

1. ἀντείχου. 2. χ. συντεθναίε. 3. χ. τὸ. 4. χ. τοῦτο. 5. χ. βραχὺ.

Οὐκ οἶδα γοῦν εἴ τις ἐκείνου τοῦ βασιλέως ἢ εὐκλεέστερον τὸν βίον διήγαγεν, ἢ εὐδαιμονέστερον ἐτεθνήκει· ἀπαξὶ μὲν ἐπιβουλευθεὶς καὶ τοῦ κλύδωνος ἀρπαγείς, τὸν δὲ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον ἀθορύβως καὶ εὐθύμως διενεγκὼν, καὶ βασιλέας υἱεῖς τῷ βίῳ καταλιπὼν, πατρώζοντας ἀκριβῶς καὶ τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα ἐν τε ψυχῇ καὶ σώματι φέροντας.

Ἐπεὶ δὲ ἀρκούντως αὐτῷ περὶ ὧν ἔπραξε τὸν λόγον ἐποιήσαμεθα, φέρε δὴ εἰπώμεν καὶ εἴ τι ἐπὶ τῆς ἀρχῆς παρεφθέγγατο. φ. 412. Εἴθιστο λέγειν περὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ, ὡς | τιμῆς μὲν καὶ χρημάτων οὐκ ἀποστερήσει τούτους, ἀντ' ἐλευθέρων δὲ ὡς ἀργυρωνήτοις αὐτοῖς χρῆσαιτο· « ἀφειλόμην δὲ οὐκ ἐγὼ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦς, ἀλλ' οἱ νόμοι ἐκπτώτους αὐτοῦς τῆς πολιτείας ποιήσαντες. » Τοῖς δὲ λόγοις ἐξόχως προσκείμενος « ὄφελον, ἔλεγεν, ἐκ τούτου ἢ τῆς βασιλείας γνωρίζεσθαι. » Γενναῖός δὲ ὢν τὴν ψυχὴν πρὸς τινα εἰρηκότα ὡς αὐτὸς ἂν ἠδέως μαχόμενος ἐκείνου τὸ ἴδιον σῶμα προσβάλλοιτο¹ — « εὐφῆμαι, εἶπεν, καὶ εἰ βούλοιό γε πεσόντι ἐπένεγκαι² πληγὴν τε καὶ αὐτῆς ! » Πρὸς δὲ τὸν³ τοὺς νόμους ἐξακριβούμενον ἐπὶ τὸ βούλεσθαι ἀδικεῖν, — « οὗτοι, ἔφησαν⁴, οἱ νόμοι ἡμᾶς ἀπολωλέκασιν. » Ἀποχρῶντα ταῦτα τῷ βασιλεῖ.

Εὐδοκία βασιλὶς σὺν Μιχαὴλ καὶ Κωνσταντίνῳ⁵ τοῖς παισὶ.

Ἡ βασιλὶς Εὐδοκία, κατὰ τὰς τοῦ ἀνδρὸς καὶ βασιλέως δεκτάξεις τῶν ὄλων ἐγκρατῆς γενομένη, οὐκ ἐφ' ἑτέροις τὴν βασιλείαν πεποιήται, οὐδ' αὕτη μὲν οἰκουρεῖν τὰ πολλὰ ἤξίου, τῶν δὲ ἐν τέλει τισὶ πιστεῦειν τὰ πράγματα, ἀλλ' αὐτὴ περιζωσαμένη τὴν δυναστείαν τῆς ὄλης ἡγεμονίας γίνεται, λιτῶς τε τὰ πρῶτα διακείμενη καὶ μηδὲν τι περιττὸν ἐπὶ τε κόσμοις καὶ προόδους ἐμ-

1. γρ. προσβάλλοιτο. 2. χ. ἐπήνεγκε. 3. χ. τὴν. 4. χ. ἔφησαν. 5. χ. Κωνσταντίνῳ.

φαίνουσα· ἐν πᾶσι δὲ ἐξεταζομένη καὶ πᾶσιν ἀρμόζουσα πράγμα-
 σιν, ἀρχαιρασίαις, πολιτικαῖς ὑποθέσεσι, δημοσίων συνεισφοραῖς,
 ἔστιν ὅπη παρείκοι, καὶ τὰς βασιλείους φωνὰς ἀπαγγέλλουσα· το-
 σοῦτον γὰρ αὐτῇ τὸ περιὸν τοῦ φρονήματος. Ἐμέσσευ γοῦν τῷ
 υἱέων, οἱ δὲ μόνον οὐκ ἐπήγεσαν ἐκείνην ἀκριβῶς δεδιότες καὶ
 σεβαζόμενοι. Τὸ μὲν οὖν τὸν Κωνσταντῖνον αἰδεῖσθαι ταύτην,
 παιδὰ τε ὄντα καὶ οὐπω τῶν πραγμάτων ξυνιέναι δυνάμενον, οὔτε
 θαυμάσομαι, οὔτε ἐπαινέσαι τοῦτον τῆς αἰδοῦς προαχθήσομαι· τὸ
 δὲ τὸν Μιχαὴλ ὑπέικειν αὐτῇ καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων παρα-
 χωρεῖν, ἥδη τε πρὸ πολλοῦ τὴν ἥβην ἐκβεθηκότα καὶ τῆς φρο-
 νούσης ἡλικίας γενόμενον, τὴν τε φρόνησιν τελείαν κτησάμενον καὶ
 πεῖραν ταύτης δεδώκότα ἐν πολλοῖς πράγμασι, τοῦτο οὔτε συγ-
 κρίνεσθαι πρὸς ἕτερον τοιοῦτον ῥάδιον, οὔτε ἀρκοῦντως τινὰ τῶν
 πάντων δυνατὸν εὐφημεῖν· ἀλλ' εἶδον τοῦτον¹ ἐγὼ πολλάκις. λέ-
 γειν² μὲν δυνάμενον ἐπὶ τῆς μητρὸς, σιωπῶντα δὲ ὥσπερ οὐ δυ-
 νάμενον λέγειν, καὶ πράττειν μὲν πᾶν ὁ,τιοῦν ἐξισχύοντα, πράξεων
 δὲ βασιλικῶν ἀπεχόμενον. Οὐ μὴν κατωλιγῶρει τὰ πρῶτα τούτου
 ἢ μήτηρ, ἀλλ' ἐφ' ἐκυτῆς προγυμνάζουσα, εἶτα δὴ καὶ ἀρχαιρε-
 σιάζειν ἐδίδου καὶ δικάζειν προέτρεπεν· ἐφίλησε γοῦν πολλάκις
 προσελθοῦσα, καὶ ἐγκωμίων ἠξίωσε καὶ ὄνασθαι τούτου κατηύ-
 ξατο, ἐρρυθμίξει τε τούτῳ τὸ ἦθος, καὶ ἡρέμα ἐπὶ πᾶσαν ἐνέργειαν
 βασιλεῖ πρόπευσαν προσβίβαζεν. Ἐμοὶ γοῦν πολλάκις αὐτὸν ἐνε-
 χείρισε καὶ τὰ δόντα νοθετεῖν τε καὶ συμβουλεύειν παρεκλεύ-
 σατο. Ἐκάθητο δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλείου βήματος ἅμα τῷ ἀδελφῷ
 Κωνσταντίῳ³· χρηστότατος δὲ ὢν εἴπερ τις ἄλλος, οὐ πάντα ἐφ'
 ἑαυτοῦ ἔπραττεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀδελφῷ πολλάκις τῶν βασιλικῶν
 ἐκοινωνήσε πράξεων. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω τούτοις τὰ πράγματα, καὶ
 μέχρι παντὸς ἂν ἢ αὐτῇ τάξις τετήρητο, εἰ μὴ δαίμων τις τοῖς
 πραττομένοις ἀντέπεσεν.

1. χ. τοῦτο. 2. χ. λέγει. 3. γρ. Κωνσταντίνῳ.

Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γεόμενος, τοσοῦτον ἂν περὶ τῆς βασιλίδος Εὐδοκίας εἶπομι, ὅτι οὐκ οἶδα εἰ τις ἄλλη γυναικῶν σωφροσύνης ἐγεγόνει παράδειγμα, ὡς ἐκείνη τὸν ¹ μέχρι τούτου τῆς ζωῆς βίον ἐβίωσε · λέγω δὲ οὐχ ὅτι καὶ μετὰ ταῦτα τὴν σωφροσύνην ἠλλάξατο, ἀλλ' ὅτι τῆς ἀκριβείας ὑφῆκε καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ιδεάν μέχρι παντὸς τῆς γνώμης ἐτήρησεν · ἀπολογισαίμην δ' ἂν καὶ τοῦτο ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς οὐδ' εἴ τι καὶ παρηλλοίωτο, ἡδονῶν ἥττηται καὶ σαρκὸς ἐπιθυμίας ἡλάττωται, ἀλλὰ διέσεισαν αὐτὴν φόβοι πολλοὶ περὶ τοῖς υἱαῖσι, μὴ τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθεῖεν, μὴ ὄντος τοῦ προσεσηκότος καὶ περιέποντος. Ἐκείνη γὰρ οὐδ' ὁ βασιλικὸς βίος καθ' ἡδονὴν ἦν · ἐρῶ δέ τι τούτου σύμβολον μέγιστον · ἐγὼ γὰρ ταῦτα συγγράφων, ἦν δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἐκείνης πατρὸς ἐκ πνευματικῆς διαθέσεως, καὶ με ὑπὲρ πάντας ἐθείαζέ τε καὶ ἐξεθείαζεν · ἐφ' ἐνὸς γοῦν αὐτῇ τῶν καιρῶν ἐπὶ θείῳ νεῷ συγγερόμενος, ἐπειδὴ προσηλωμένην εἶδον θεῷ καὶ οἶον ἐξηρημένην ², τοῦ κρείττονος ὄνασθαι ³ τοῦ κράτους μέχρι παντὸς κινήσεις ἐκ προθυμίας ἠϋξάμην · ἡ δέ μοι ἐπιστραφεῖσα τὸν λόγον ἐμέμψατο καὶ ἀρὰν τὴν εὐχὴν ἐλογίσατο — « μὴ οὕτως ὄναίμην ⁴ τῆς βασιλείας, εἰποῦσα, ὥστε καὶ θανεῖν βασιλεύουσα! » Τοσοῦτον γοῦν με οὗτος ὁ λόγος ἐξεδειμάτωσεν ⁵, ὥστε ἐκείθεν ὡς κρείττονι ταύτῃ προσέχειν τὸν [νοῦν].

Ἄλλ' εὐμετάβλητον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα εἰ καὶ προφάσεις ἰσχυραὶ τῆς μεταβολῆς ἐξωθεν γένοιτο · εἰ γὰρ καὶ τὸ ἦθος στάσιμος ἢ βασιλὶς αὕτη καὶ τὴν ψυχὴν γενναία, ἀλλ' οἱ ἐπιρρέοντες ⁶ ποταμοὶ κλονοῦσιν αὐτῇ τὸν πύργον τῶν σωφρονικῶν λογισμῶν καὶ πρὸς δευτέραν εὐνήν ἀνδρὸς κατακλίνουσι · καὶ πολλοῖς ⁷ μὲν τὸ πρᾶγμα γνώριμον ἐγεγόνει καὶ ἀμφὶ ταῖς γλώσσαις ἐκλώθετο, ἐμοὶ δὲ οὐδ' ὅπωςτιοῦν τοῦ ἐνθυμήματος ἢ βασιλὶς ἐκοινωνήσεν, αἰδοῖ πάντως τὴν γλώσσαν ἐπέχουσα, ἵνα μὴ πρὸς τὸν

1. χ. τῶν. 2. χ. ἐξηρημένον. 3. χ. ὄνασθαι. 4. χ. ὄναίμην. 5. χ. ἐξεδειμάτωσεν. 6. χ. ἐπιρρέοντες. 7. χ. πολλὸς.

αὐτὸν τοὺς ἐναντίους διαπλέκοιτο λόγους, ἐβούλετο δ' ὅμως καὶ μετὰ τοῦ σκέμματος μετασχεῖν· ὅθεν μοι προσιόντες τῶν τὰ χεῖρῳ μεταγωγούτων αὐτῇ, προὔτρεπον εἰπεῖν αὐτῇ καὶ παρρησιάσασθαι, ὥστε βασιλέα γενναῖον ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασιν. Ἐγὼ δὲ τοσοῦτον πρὸς αὐτῶν¹ εἰρήκειν², ὡς οὔτ' ἂν εἴποιμι τοῦτο, οὔτε πείσαιμι εἰρηκῶς, οὔτε εἰς καλὸν τῆς γλώττης ὀναίμην. Τέως δὲ τὸ πρᾶγμα ὑπεψιθύριστο τοῖς πολλοῖς, καὶ τῇ βασιλίδι ὁ βασιλεύσων ἀφώριστο, καὶ κατὰ τὰ ξυγκείμενα τὴν τήμερον μὲν ἐπίδοξος ἐπιδημῆσαι τῆς τύλεως ὁ προσδοκώμενος ἦν, τὴν δὲ αὔριον ὁ βασιλικὸς αὐτῷ θρόνος ἀφώριστο. Ἐσπέρας δὲ με προσκαλεσαμένη ἡ βασιλις, καὶ μόνον ἀπολαβοῦσα, εἶτα δὴ καὶ δακρύουσα, « οὐκ οἶσθα, ἔφησεν, ὡς ἀπανθεῖ τὰ τῆς βασιλείας ἡμῖν πράγματα καὶ εἰς τούπισω χωρεῖ, πολέμων μὲν ἀναρριπιζομένων συχνῶν, βαρβαρικοῦ δὲ πλήθους πᾶσαν τὴν ἔω ληιζομένων· πῶς οὖν τὰ δεινὰ σταίη τοῖς πράγμασιν; » Ἐγὼ δὲ μηδὲν τῶν γεγονότων εἰδὼς, μηδ' ὅτι ἐπὶ θύραις τῶν ἀνακτόρων ὁ βασιλεύσων εἰστήκει, « οὐ τῶν προχείρων τὸ πρᾶγμα, ἔφησ' ἂν³, ἀλλὰ τῶν βουλῆς δεομένων καὶ σκέψεως· τήμερον οὖν προβαλοῦ, καὶ αὔριον ἀπροῶ, τοῦτο δὴ⁴ τὸ τοῦ ρήματος. » | Ἡ δὲ βραχὺ τι ἐπιγελάσασα, « ἀλλ' οὐδ' εἴ τις, ἔφησε, φρόντισον, τῷ δὲ καὶ πεφρόντισται καὶ διώριστα· ὁ γὰρ τοῦ Διογέους υἱὸς Ρωμανὸς τὸ βασιλεύειν ἤξιωται καὶ τῶν ἄλλων προκέκριται. » Ἐπάγγην ἀκούσας εὐθύς καὶ ὅ,τι γενοίμην οὐκ ἔχων, « ἀλλ' αὔριον, ἔφησα, κοινωνὸς τοῦ πράγματος καὶ αὐτὸς ἔσομαι. » ἡ δὲ, « μὴ μοι τὴν αὔριον, πρὸς με εἰρήκει, ἀλλ' αὐτίκα μοι κοινώνει τῆς πράξεως. » Τοσοῦτον δὲ αὐθις αὐτὴν ἠρωτήκειν, « ὁ δὲ γε υἱός σου καὶ βασιλεὺς, ὅς δὴ καὶ ἐπίδοξος ἦν μοναρχεῖν, συνίστωρ τοῦ γενομένου καθέστηκεν; » Ἡ δὲ, « παντάσῃ μὲν οὐκ ἀγνοεῖν⁵, ἔφησε, τὸ δρώμενον, τὸ δὲ ἀκριβὲς οὐκ οἶδε τοῦ πράγματος· ἀλλ' εἰς καλὸν τοῦ υἱέος μοι

φ. 414.

1. χ. αὐτὸν. 2. χ. εἰρήκει. 3. χ. ἔφησαν. 4. χ. τούτω δὲ. 5. χ. ἀγνοεῖν.

μέμνησαι, ἀναβησόμεθα κοινῇ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ πρᾶγμα διηγησόμεθα· καθευθεὶ δὲ ἄνωθί που ἔν τινι τῶν βασιλικῶν κλιτῶνισκων. »

Ἄνελληλύθειμεν γοῦν, ἐκείνη μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἔχουσα τὴν ψυχὴν, ἐγὼ δὲ ἐτεταράγμην καὶ μοί τις κλῶνος ἐξαπιναιῶς¹ διέεισε τὰ ὄστα· ὡς δὲ ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ παιδὸς ἢ μήτηρ καθῆστο², « ἀνίστασο, ἔφη, κάλλιστέ μοι τῶν υἱέων καὶ βασιλεῦ, καὶ δέξαι τὸν πατρῶν, ἀντίπατρός οὐκ ἄρχοντος, ἀλλ' ὑπέικοντος³, τοιοῦτον γάρ σοι τοῦτον ἐν γράμμασιν ἢ μήτηρ ἐδέσμησεν. » Ὁ δὲ αὐτίκα ἐξαναστάς, ἐμὲ μὲν ὑπεβλέψατο οὐκ οἶδ' ὅτι ἐνθυμηθεὶς, ἅμα δὲ τῇ μητρὶ τοῦ δωματίου ἐν ᾧ ὑπνωτε κατελθὼν, τὸν τε βασιλέα ἤδη τεθέαται, μηδὲν διαλλάξας μήτε τῆς ψυχῆς, μήτε τοῦ χρώματος, καὶ ἀσπασάμενος, κοινωνὸς αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῆς εὐθυμίας καθίσταται. Μετάκλητος δὲ καὶ ὁ καῖσαρ Ἰωάννης⁴ ἐπὶ τούτοις γίνεται, καὶ τὴν σύνεσιν τότε μάλιστα ἐπιδείκνυται, καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ βασιλέως φροντίσας ὅσα εἰκός· καὶ τινὰς φωνὰς ὑπὲρ ἐκείνου ἀφείς, συμπανηγυρίζει τοῖς βασιλεύουσι, καὶ μονοῦ τὸν ὑμέναιον⁵ ᾄδει καὶ τῶν ἐπιγαμίων ἐμφορεῖται κρατήρων· καὶ οὕτω ἐπὶ τῷ βασιλεῖ Ρωμανῷ ἢ τῆς βασιλείας ἐγεγόνει κατάστασις.

Ἡ βασιλεία Ρωμανοῦ τοῦ Διογένοους.

Τῷ βασιλεῖ τούτῳ, φημὶ δὴ Ρωμανῷ τῷ τοῦ Διογένοους τὸ μὲν γένος ἀρχαῖον καὶ εὐδαιμον, πλὴν τοῦ πατρός· οὗτος γὰρ ἐπὶ τυραννικαῖς αἰτίαις ἀλοῦς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ κατὰ τοὺς Ἀργυρούς, ἑαυτὸν ὥσας κατὰ τοῦ κρημνοῦ ἐξάπόλωλε· ὁ δὲ τρόπος ἐστὶ μὲν οὐ κατευθύνων, τὰ πλείω δὲ εἰρωνικὸς καὶ ἀλα-

1. χ. ἐξαπινέως. 2. χ. καθίστω. 3. χ. ἐυπέικοντος. 4. χ. καίραν. 5. χ. ὑμαίνεον.

ζών, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς τὰς τυραννίδας ἐκπέφευγεν, ἀλλὰ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐλάνθανεν, ἐπὶ δὲ Εὐδοκίᾳς τῆς βασιλίδος, ἣν ὁ λόγος φθάσας ὑπεζωγράφησε, τὸ κρυπτόμενον ἐγύμνωσε βούλευμα· ἀλλ' εὐθὺς ἐκλώκει, καὶ δίκας ἄν ἐδεδώκει ὧν ἐτετολμήκει, εἰ μὴ τὸ τῆς βασιλίδος φιλάνθρωπον ὑπεξεῖλε τοῦτον τῆς κατακρίσεως, παρ' ᾧ καὶ εἰς τὴν κρίσιν ἠπάτηται· ᾤθη¹ γὰρ ὡς εἰ βασιλέα ποιήσειεν ὃν δέον ἀνελεῖν σέσωκεν, ἑαυτῇ² τὸ πᾶν τοῦ κράτους περιποιήσαιτο, καὶ οὐκ ἄν ἐκεῖνον ἄλλο τι φρονεῖν παρ' ὅπερ αὐτῇ βούλοιο, δίκαια μὲν ὑπολαμβάνουσα, διημαρτήκει δὲ τοῦ σκοποῦ· οὐ πολλὰς γὰρ ἡμέρας ὑποκριθεὶς αὐτῇ τὴν ὑπακοήν, εὐθὺς τῶν οἰκείων ἐγεγόνει ἠθῶν, καὶ ὅσον ἐκεῖνη κατάρχειν τούτου ἐβούλετο καὶ οἷον τὸν δυναστεύοντα λεοντοκομεῖν, τοσοῦτον ἐκεῖνος τὸν χαλινὸν ἐδυσχέρανε καὶ δεινῶς πρὸς τὴν ἐπέχουσαν χεῖρα ὑπέβλεπε· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐντὸς ὀδόντων ὑπετοθόρυζεν³, εἶτα δὴ καὶ ἐπεδημοσίευσεν τὴν δυσχέριαν.

Ἐμοὶ δὲ προσεῖχεν ὡς κρείττονι· ὅτε γὰρ μετὰ τῶν ἰδιωτῶν ἐτέτακτο, δουλοπρεπέστατα πρὸς με διέκειτο, καὶ τινος καὶ παρ' ἐμοῦ συμμαχίας ἀπολελεύκει, καὶ ὅς οὐκ ἐπιέληστο ταύτης τῆς βασιλείας ἀξιωθεὶς, ἀλλ' ἠγάπα τε καὶ ἐσέβετο τοσοῦτον, ὡς καὶ ὑπανίστασθαί μοι προσιόντι καὶ τὰ πρῶτα χαρίσασθαι τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως· ἀλλὰ τοῦτο μὲν πάρεργον κείσθω τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἐβούλετο μὲν αὐταρχεῖν καὶ τὸ κράτος τῶν πραγμάτων ἔχειν μονώτατος, οὐπω δὲ τι γενναῖον τῇ ἀρχῇ συνεισενεγκῶν ἐταμειέτο τὸν καιρὸν· καὶ τούτου τε ἕνεκα τοῦ σκοποῦ, πρὸς δὲ καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν ὄλων σωτηρίας, κηρύττει κατὰ Περσῶν πόλεμον. Κἀγὼ μὲν, ὅπερ δὴ ποιεῖν εἴωθα τὰ συνοίσοντα τοῖς βασιλεύουσι παραινεῖν, ἐπέειχον τὸν ἄνδρα, καὶ πρότερον ἔφασκον περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων διαλέγεσθαι καὶ καταλόγους ποιεῖν, καὶ ξενικὴν συμμαχίαν προσαγαγεῖν, εἴθ' οὕτως ἐφ' ἐτοίμοις τοῖς πράγμασι πολεμεῖν

1. χ. ᾤθη. 2. χ. ἑαυτήν. 3. χ. ὑπατοθόρυζεν.

αίρεισθαι· οἱ δὲ γε εἰωθότες παρὰ τὴν ἐμὴν γλῶσσαν λαλεῖν, πλὴν ἐνίων, καὶ τότε καὶ νῦν τὰ πράγματα διεφθάρκασιν. Ἐνίκα γοῦν τὰ χεῖρω· καὶ τὴν πολεμικὴν πανοπλίαν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ἐνδύς, ἀσπίδα τε λαβὼν τῇ ἀριστερᾷ καὶ δόρυ τῇ δεξιᾷ κολλητὸν βλήτροισι δύο καὶ εἰκοσάπηχυ, ὤετο τῇ μὲν ἀποφράττειν τοῖς πολεμίοις τὴν ἔφοδον, τὸ δόρυ δὲ ταῖς πλευραῖς ἐπωθεῖν· καὶ ἐπὶ τούτοις οἱ μὲν ἄλλοι ἠλάλαζον καὶ τῷ χεῖρε ἐκρότου, ἐγὼ δὲ ἐσκυθρώπαζον τῶν μελλόντων ὅπόσον¹ εἰκὸς στοχαζόμενος.

Ἐξεληλύθει γοῦν κατὰ τῶν βαρβάρων πανστρατιᾷ, οὐθ' ὅππῃ πορευέται ἐπιστάμενος, οὐθ' ὃ δράσειεν· ἐπεπλάνητο γοῦν ἑτέραν μὲν προθέμενος, ἑτέραν δὲ πορευόμενος, καὶ Συρίαν μὲν καὶ Περσίδα περινοούμενος, τοσοῦτον δὲ κατορθῶν ὅπόσον² ἀνάγειν τὸ στράτευμα καὶ ἐπὶ μετεώρων λόφων ἰστᾶν, καὶ αὐθις κατάγειν, στεναῖς τε ἀπολαμβάνειν ὁδοῖς καὶ πολλοὺς ἀπολλύειν³ τῷ στρατηγήματι. Τέως μὲν οὖν τῷ δοκεῖν τροπαιοφόρος ἐπάνευσιν, οὐτε Μηδικὰ σκύλα κομίσας ἡμῖν, οὐτε Περσικὰ, ἀλλὰ τούτῳ μόνῳ τῶν πάντων ἐπαιρούμενος ὅτι κατὰ τῶν ἐναντίων ἐστράτευσεν.

Αὕτη πρόφασις αὐτῷ πρώτη τῆς ἀλαζονείας ἐγένετο· ἐντεῦθεν καὶ τῆς βασιλίδος καταλιγώρει, καὶ τῶν ἐν τέλει καταπεφρονήκει, καὶ τῶν συμβούλων ἀφέμενος, τοῦτο δὴ τὸ τῶν βασιλείων ἀνίατον νόσημα, ἑαυτῷ πρὸς πᾶν ὁ,τιοῦν ἐχρήτο καὶ συμβούλῳ καὶ παραινέτῃ. Ἐγὼ δὲ, ὄμνυμι δὲ θεὸν ὃν ἡ φιλοσοφία πρεσβεύει, ὑπορυττόμενα καταλαμβάνων βουλευόμενα, καὶ περὶ τῆ βασιλίδι καὶ τοῖς πράγμασι δείσας μὴ πάντα συγχυθεῖν καὶ ἀνατραπεῖν, τοῦ σκοποῦ τε τοῦτον | ἀπῆγον, καὶ τῶν συνθηκῶν ὑπεμίμνησκον, ἐνσείων καὶ φόβον ὅππῃ παρείκοι, μήπως ἐναντίον αὐτῷ τὸ τέλος τῶν ἐνθυμημάτων γένοιτο. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ βασιλεύουσα πολλὰ καὶ ὑπ' ἐκείνου πληγεῖσα διωδῆκει τὴν ψυχὴν καὶ ὑπουλον εἶχε τὸ

φ. 415.

1. γ. ὀπόσων. 2. γ. ὀπόσων. 3. γ. ἀπολύειν.

φρόνημα, ἀμφοτέροις ἐμαυτὸν μερίζων ὑπὲρ ἑκατέρου πρὸς ἕκαστον ἐποιούμην τοὺς λόγους.

Οὐ πολλὸς χρόνος διεληλύθει, καὶ πρώτου εὐθύς ἕαρος τὰ τῶν ἐναντίων ᾤδινε, καὶ τὸ προλαβὼν τρόπαιον τοῦ βασιλέως ἠλέγητο· δευτέρων οὖν αὐθις πολέμων παρασκευαί, καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ συντέμω, καὶ γὰρ τῆς στρατείας πάρεργον γίνομαι· τοσαύτην γὰρ μοι ἀνάγκην τοῦ συναπαίρειν¹ τούτῳ ἐπήνεγκεν, ὅσην οὐκ ἐνῆν ἀπόσασθαι· λέγειν μὲν οὖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν με ἑαυτοῦ παντάπασιν ἐποίησατο, νῦν μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι, τῆς ἱστορίας τὰ πολλὰ συντέμων, ἐρῶ δὲ ὑπὸτε περὶ τούτων ζυγγράφοιμι· οὕτω² δὲ ταύτην διαπέφευγα, ὡς μὴτ' ἐμοὶ λαθὴν κακονοίας πρὸς ἐκεῖνον γενέσθαι, μὴτ' αὐτῷ τὰ πάντα διαπεσεῖν. Λόγων μὲν οὖν ἠττάσθαι τῶν ἐμῶν ἐπὶ πᾶσι διωμολόγει, λέγω δὲ τῶν περὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐβούλετο δέ μου τὸ πλέον ἔχειν τῆς στρατηγικῆς συνέσεως· ὡς δέ με οἶδε³ τὴν τακτικὴν ἐπιστήμην ἠκριβωκότα καὶ ὅσα περὶ λόχους καὶ τάξεις, καὶ ὅσα περὶ μηχανημάτων κατασκευὰς, καὶ ἀλώσεις πόλεων, καὶ τᾶλλα ὅσα στρατηγικῶν εἰσὶ διατάξεις, ἐθαύμασε μὲν, ἐβάσκηνε⁴ δὲ, ἀντείχετο δέ μου τοσοῦτον καὶ περιείχετο· εἰδοῖσι δὲ λέγω πολλοῖς τοῖς τότε ἡμῖν συστρατεύουσιν, ὡς μὴ τῆς διαθέσεως ταύτης εἶναι ὑπερβολήν.

Ἐγεγόνει δὲ οὐδ' ὁ δεύτερος αὐτῷ πόλεμος ἔχων τι τοῦ προτέρου πλέον, ἀλλ' ἐν ἴσῃ τῇ στάθμῃ καὶ πάντῃ ἰσόρροπος· εἰ δὲ κατὰ μυρίους μὲν ἡμεῖς πίπτοιμεν, δύο δὲ ἢ τρεῖς ἀλοῖεν πολέμιοι, οὐ νενικήμεθα, καὶ πολὺς⁵ ἐφ' ἡμῖν κατὰ τῶν βαρβάρων ὁ κρότος. Ἐντεῦθεν οὖν αὐτῷ πλείων⁶ ὁ κόμπος καὶ μείζον τὸ φρούραγμα, ὅτι δις ἐστρατήγησε καὶ λόγος αὐτῷ τῶν πάντων οὐδεὶς⁷, ἀλλὰ καὶ παραινέταις⁸ χρώμενος κακοήθεσιν τῆς εὐθείας πάντῃ⁹ ἐτράπετο. Τὴν μὲν οὖν βασιλίδα ὥσπερ δὴ χειρωσάμενος εἶχεν, καὶ οὐδὲν

1. χ. συναπαίρει. 2. γρ. οὕτω. 3. χ. εἶδε. 4. χ. ἐβάσκηνε. 5. χ. πολλοῖς. 6. χ. πλείων. 7. χ. δεῖς. 8. χ. παραινέτας. 9. χ. πάντι.

αὐτῷ πρᾶγμα εἰ καὶ τῶν βασιλείων ἀπαγαγεῖν θελήσειεν, τὸν δὲ Καίσαρα¹ ὑπεβλέπετο, καὶ πολλάκις ὀρμήσας ἔλειν τε καὶ καθελῖν αὐθις ἐγνωσιμάχει καὶ οὐκ ἐπεχείρει τῷ σκέμματι, τὸ γοῦν παρὸν τὰς δι' ὄρκων αὐτοῦ τε καὶ τῶν υἰέων² πίστεις εἰλήφει. Ἐπεὶ³ δὲ οὐκ εἶχε γενναίαν πρόφασιν ὥστε [τὰ] κατὰ νοῦν αὐτῷ πληρῶσαι βουλεύματα, τρίτον αὐθις καὶ τελευταῖον κατὰ τῶν ἐπικειμένων βαρβάρων ἐπιστρατεύει· οὐ γὰρ ἀνίεσαν οὗτοι ὑποφαινομένου τοῦ ἔαρος⁴ ληΐζοντες γῆν τὴν Ῥωμαίων καὶ παμπληθεῖ⁵ κατατρέχοντες· ἔξεισιν οὖν αὐθις, πλείονα τῶν προτέρων ἐπαγόμενος συμμαχίαν καὶ δύναμιν. Ὡσπερ δὲ εἴωθει ποιεῖν ἐν πᾶσι πράγμασι πολιτικοῖς τε καὶ στρατιωτικοῖς, μὴ γνώμας παρά του λαμβάνειν τῶν πράξεων, ἄρας εὐθύς τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Καισαρέων⁶ ἐπάγεται· εἶτα δὴ ὀκνεῖ μὲν προσωτέρω προΐεσαι, καὶ ἀφορμὰς ἐπανόδου αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδίδου· ὡς δ' οὐκ ἦν τὴν αἰσχύνην ἐπενεγκεῖν⁷, δέον σπονδὰς πρὸς τοὺς πολεμίους ποιήσασθαι καὶ ἐπισχεῖν αὐτοὺς τῆς ἐπετείου ὀρμῆς, ὁ δὲ, εἴτε τὰ πράγματα ἀπογνοῦς, εἴτε θαρρήσας πλέον τοῦ δέοντος ἀνεπιστρεπτεῖ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους χωρεῖ. Οἱ δὲ, ὡς τὴν πρόσδον ἤσθοντο, βουλόμενοι τοῦτον ὑπαγαγεῖν εἰς τὸ ἔμπροσθεν καὶ ἐντὸς ἀρχύων ποιήσασθαι, προέτρεχόν τε τοῖς ἵπποις καὶ αὐθις ἀνθυπενόστου ὥσπερ δρασμὸν βουλευσάμενοι, καὶ τοῦτο πολλάκις ποιήσαντες ἐνίους τῶν στρατηγῶν συνηρπάκασι καὶ ὑφ' ἑαυτοῖς ἐποίησαντο.

Ὁ δὲ με διέλαθεν, ἔλαθε τοῦτον, αὐτὸς δὴ ὁ σουλτάν, ὁ τῶν Περσῶν ἢ Κούρτων βασιλεὺς συνὼν τῷ στρατεύματι καὶ τὰ πλείω τῶν κατορθωμάτων ποιῶν· εἰ δὲ τις τοῦτον ἐφώρασεν, ὁ δὲ οὐκ ἐπίστευε λέγοντι, ἀλλ' οὐδὲ εἰρήνην ἐβούλετο, ἀλλ' ὤετο αὐτοβοεῖ αἰρήσειν τὸ τῶν ἐναντίων στρατόπεδον. Τὸ δ' ἀστρατήγητον τούτου διεῖλε τὰς δυνάμεις, καὶ τὰς μὲν αὐτοῦ κατεῖχε, τὰς δὲ ἐπ'

1. γ. καίρτ. 2. γ. υέων. 3. γ. ἐπί. 4. γ. ἀέρος. 5. γ. πινπληθῆ. 6. γ. Καισαρέων. 7. γ. ἐπανεγκεῖν.

ἄλλο τι ἐξαποστέλλει, καὶ δέον ὄλω τῷ πλήθει τοῦ στρατεύματος τοῖς ἐναντίοις ἀντικαθίστασθαι, ὁ δὲ τῷ ἐλάττονι μέρει πρὸς αὐτοὺς ἀντετάξατο.

Τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπαινεῖν μὲν οὐκ ἔχω, φέγειν δὲ οὐ δύναμαι, αὐτὸς τὸν ὄλον κίνδυνον δέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶν ἀντιρρήσεως· εἰ μὲν γὰρ ὡς φιλοκίνδυνον λογισαῖτό τις τὸν ἄνδρα καὶ ἄγωνιστὴν προθυμότερον, ἔχοι ἂν ἀφορμὰς πρὸς ἐγκώμιον· εἰ δ' ὅτι δέον κατὰ τὴν στρατηγικὴν ἀκρίβειαν πόρρω ἵστασθαι, πρωτοστράτηγον τυγχάνοντα τοῦ στρατεύματος, καὶ τοῖς πλήθεσιν ἐπιτάττειν τὰ δέοντα, ὁ δὲ ἀλογίστως παρεκινδύνευε, πολλὰ ἂν ἐς αὐτὸν ἀποσκάψειν· ἐγὼ δὲ μετὰ τῶν ἐπαινούντων, ἄλλ' οὐ τῶν αἰτιωμένων εἰμί. Ὡπλιστο μὲν οὖν τὴν στρατιωτικὴν πανοπλίαν, καὶ τὸ ξίφος ἐρύμνωσεν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς· ὡς δὲ ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα, ὅτι καὶ πολλῶν ἀνηρήκει τῶν ἐναντίων, τοὺς δὲ καὶ ἐς φυγὴν κατηνάγκασεν. Εἶτα δὴ ὅστις εἶη γνώριμος τοῖς ἐς αὐτὸν βάλλουσι γεγὼνός, κύκλω τε ὑπὸ τούτων περιστοιχίζεται, καὶ ὀλισθαίνει μὲν τοῦ ἵππου βληθεὶς, εἶτα δὴ ἐαλῶκει, καὶ δορυάλωτος εἰς τοὺς πολεμίους ὁ βασιλεὺς Ρωμαίων ἀπάγεται, καὶ τὸ στράτευμα διαλύεται· καὶ τὸ μὲν διαφυγὸν μέρος βραχὺ τι, τῶν δὲ πλειόνων οἱ μὲν ἐάλωσαν, οἱ δὲ μαχαίρας ἔργον γεγόνασιν.

Ὁ μὲν οὖν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῷ βασιλέως χρόνος ἀναμεινάτω καὶ ὅ,τι τῷ κρατήσαντι περὶ τούτου συνδέδοκται. Οὐ πολλαὶ δὲ ἡμέραι διεληλύθεσαν, καὶ τῶν διαπεφευγόντων τὸν πόλεμον ἄγγελός τις προλαβὼν τὸ δεινὸν ἐν τῇ πόλει ἀπήγγειλε, καὶ αὖθις ἄλλος, καὶ πάλιν | ἐφ' ἐτέρῳ ἑτερος, σαφὲς μὲν οὐδὲν ἀπαγγέλλοντες, αὐτὸ δὲ τὸ δεινὸν ἐρμηνεύοντες· οἱ μὲν γὰρ τεθηκέναι τὸν βασιλέα, οἱ δὲ ἐαλωκέναι μόνον κατήγγελλον, οἱ δὲ τετρωμένον τοῦτον ἰδεῖν καὶ καταγῆς ἐρριμμένον, οἱ δὲ δέσμιον ἀπαγόμενον εἰς¹ τὸ τῶν ἐναντίων στρατόπεδον. Ἐπὶ συμβούλοις οὖν ἐν τῇ πόλει τὰ πράγ-

φ. 416.

1. χ. εἰ.

ματα γίνεται, καὶ τί πρακτέον ἢ βασιλὶς διηρώτα· ἔδοξε γοῦν σύμπασιν, ἐκείνον μὲν τέως ἔἴην, εἴτε ἐαλώκει, εἴτε¹ ἔτεθνήκει, ἑαυτῆ² δὲ καὶ τοῖς παισὶ κρατύνεσθαι τὴν ἀρχὴν.

Ἐνταῦθα οἱ μὲν τῷ υἱῷ καὶ παιδὶ τὴν βασιλείαν ἐδίδοσαν, ὡς ἀπρακτεῖν τὴν μητέρα παντάπασιν, οἱ δὲ τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς καὶ αὐθις ταύτῃ³ ἀπένεμον. Ἐμοὶ δὲ οὐδ' ἕτερον ἤρρεσκεν, οὐ γὰρ διαψεύσομαι γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ἀλλὰ συμπράττειν ἀμφοτέρους, ὡς τεκούσῃ⁴ τὴν ὑπακοὴν ἐνδείκνυσθαι, τὴν δὲ κοινῇ μετὰ τοῦ παιδὸς τὴν τῶν ὄλων ποιεῖσθαι οἰκονομίαν· τοῦτο μὲν οὖν καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ ἐδόκει καὶ ἐτίθετο τῷ σκοπῷ. Ἄλλ' οἱ τὴν βασιλείαν ἑαυτῶν ποιεῖν βουλόμενοι, καὶ κέρδους τοῦ σφετέρου ἕνεκα τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν πραγματεύεσθαι, τὴν μὲν εἰς μοναρχίαν ἠρέθιζον, τὸν δὲ ἀντιπίπτειν τῇ μητρὶ κατηνάγκαζον. Ἐνταῦθα οὐκ οἶδα ὅ,τι θαυμάσωμαι τοῦ ἀνδρός· ἐμοὶ γὰρ μόνω περὶ τῶν ὄλων κοινολογούμενος⁵ ἐβούλετο, εἰ ἀρεστὸν τῇ μητρὶ καὶ τῆς ἀρχῆς μεταστῆναι καὶ μηδὲν πρὸς ἐκείνην ἢ μεγαλοπρεπέυσασθαι ἢ σμικρολογῆσασθαι· πολλάκις γοῦν ἐγὼ τούτους συνήγαγον εἰς ταῦτο, ὃ δὲ τοσοῦτον ἀπῆχε τοῦ ἀντειπεῖν τῇ μητρὶ, ὥστε καὶ ἀντωπῆσαι⁶ αὐτῇ ἠρυθρία καὶ ὑπεστέλλετο. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τούτοις ἔτι μετώρου ὄντος⁷ τοῦ σκέμματος, ὁ καῖσαρ Ἰωάννης⁸ τὴν πόλιν εἰσεῖσι, τοῦτο παρὰ τῆς βασιλίδος ἐγκλευσθεῖς, καὶ τοῦ ἐμοῦ βουλευμάτος γίνεται, καὶ τὴν κοινοπραξίαν τοῦ γένους ἀσπάζεται.

Ἄλλ' οὕτω τοῦτο κατευνάσθη τὸ κῦμα, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἕτερον ἐγείρεται καὶ ἐπωρεύεται⁹· ὁ γὰρ τοῦ πολεμίου στρατεύματος ἀρχηγός, ἐπειδὴ τὸν βασιλέα Ρωμαίων ἀλώσιμον ἐθεάσατο, τῷ μὲν κατορθώματι οὐκ ἐπαίρεται, συστέλλεται δὲ λίαν τῷ εὐτυχίματι, καὶ μετριάζει τῇ νίκῃ τοσοῦτον ὅσον οὐδεὶς ἂν προσεδόκησε, παραμυθεῖται τὸν ἐαλωκότα, κοινωνεῖ τραπέζης, τιμῆς ἀξιοῖ, δορυφο-

1. χ. ὅτε. 2. χ. ἑαυτῷ. 3. χ. ταύτην. 4. τεκούσα. 5. χ. κοινολογούμενον. 6. χ. ἀντωπῆσαι. 7. χ. οὔτος. 8. χ. καίραν. 9. χ. ἐπορρύεται.

ρίαν ἐφίστησι, λύει αὐτῷ τῶν δεσμῶν οὓς ἐβούλετο, ἀπολύει τῶν αἰχμαλώτων ὀπίσους προέτρεψε, τελευταῖον καὶ αὐτὸν δὴ τῆς αἰχμαλωσίας ἐλευθεροῖ, καὶ σύμβολα κήδους πεποιηκῶς καὶ ὑποσχέσεις παρ' ἐκείνου λαβῶν ἐνωμότους, μεθ' ὅσης ἂν εἴποι τις προπομπῆς καὶ δορυφορίας ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀποστέλλει ἀρχὴν, ὅπερ δὴ ἀρχέκακον ἐγεγόνει καὶ πολλῶν συμφορῶν αἰτιώτατον. Τυχῶν οὖν ὁ βασιλεὺς ὧν οὐκ ἤλπιζεν, ἀπραγματεύτως ᾤθηται τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων αὐθις λήψεσθαι, καὶ ὥσπερ αὐτάγγελος τοῦ μετὰ τὸ ἀτύχημα εὐτυχήματος τῇ βασιλίδι καθίσταται γράμμασι τῆς ἰδίας χειρὸς ἃ συμβεδήκοι τούτῳ σημειωσάμενος. Θόρυβος οὖν εὐθύς καὶ διαδρομαὶ περὶ τὰ βασίλεια, τῶν μὲν θαυμαζόντων τὸ γεγονός, τῶν δὲ ἀπιστούντων τῷ πράγματι· ἀπορία τε καὶ ἡ βασιλὶς συνέχετο καὶ ἀμφίβολος ἦν ὅ,τι καὶ δράσειεν. Ἐν μέσοις τοῖς ἀπορουμένοις καὶ αὐτὸς γεγονῶς, καὶ πάντων προτρεπομένων μοι τὸ συμφέρον εἰπεῖν, μάλιστα δὲ τοῦ καλλίστου μοι βασιλέως προσκειμένου καὶ συναναγκάζοντος, ἐγὼ μὲν ἀπεφαινόμενη μὴ δεῖν αὐτὸν ἔτι τῇ βασιλείᾳ προσδέξασθαι, ἀλλ' ἐκ μέσου ποιεῖν, καὶ πανταχοῦ πέμπειν προστάγματα τὴν ἀρχὴν τούτῳ ἀπαγορεύοντα· ὅπερ τοῖς μὲν λυσιτελεῖς ἐδόκει τοῖς καθεστηκόσι, τοῖς δ' ἄλλο τι ἐδέδοκτο¹.

Ἐν τούτῳ δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ περὶ ἑαυτῷ δείσας καὶ τὴν τοῦ Διογένοους ὑποπτεύσας ὠμότητα, βουλὴν βουλευέται ἀσφαλεστάτην ἑαυτῷ, εἴποι δ' ἂν τις καὶ συνεωτέρα· ἀποτρέχει τῆς μητρὸς καὶ ἑαυτῷ γίνεται, τοῖς τε ἐξανεψιοῖς συμβούλοις χρησάμενος, φημί δὲ τοῖς υἱέσι τοῦ Καίσαρος, τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν φύλακας οἰκειοῦται· τοῦτο δὲ γένος ἀσπιδόφοροι σύμπαντες καὶ ῥομφαίαν τινα ἀπὸ τοῦ ὤμου² ἑτερόστομον καὶ βαρυσίδηρον ἐπισειόντες· κτυπήσαντες³ γοῦν τὰς ἀσπίδας ἀθρόον⁴ καὶ ἀλαλάξαντες ὅσον ἐχώρουν αἱ κεφαλαί, τὰς τε ῥομφαίας πρὸς

1. χ. ἐδέδεκτο. 2. χ. ὄμου. 3. χ. κτυπίσαντες. 4. χ. ἀθρόοι.

ἀλλήλους συντρίψαντες τε καὶ συνηγήσαντες, ἐπὶ τὸν βασιλεύοντα ὡς κινδυνεύοντα συναΐασι, καὶ χορὸν περὶ αὐτὸν ἐλίξαντες ἀθιγῶς ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ἀνακτόρων ἀνάγουσιν.

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὕτως· οἱ δὲ μετὰ τῆς βασιλίδος, ὧν δὴ καὶ αὐτὸς ἐτύγγανον ὧν, ἀγνώτες τοῦ πράγματος ὄντες¹, μονοноῦ πεπηγότες ἐγεγόνειμεν, ἐφ' ἑαυτοὺς τὸ δεινὸν ἤξειν οἴομενοι. Ἡ μὲν τοι γε βασιλὶς οὐδὲ καθεκτὴ ἦν, ἀλλὰ τῆς κεφαλῆς περιλομένη τὸ κάλυμμα, κατατείνει δρόμον ἐπὶ τι² σπήλαιον ἄδυτον· καὶ ἡ μὲν ἐδεδύκει τῷ φαλεῷ, ἐγὼ δὲ περιειστήκειν τὸ στόμιον, οὐκ ἔχων ὅ τι γενοίμην, οὐδ' ὅποι τραποίμην. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καταστὰς, ἐμοῦ παρὰ τοὺς ἄλλους ἐφρόντισε, καὶ τοὺς διερευνήσοντάς με καὶ ἀναζητήσοντάς πανταχοῦ τῶν ἀνακτόρων ἀπέσταλκεν· οἱ δὴ καὶ εὐρηκότες ἀνελάβοντο ταῖς χερσὶ, καὶ ὡσπερ τι ἔρμαιον ἢ ἀνάθημα πολυτίμητον τῷ αὐτοκράτορι εὐθύμως προσαγηόχασιν· ὁ δὲ εὐθὺς ἰδὼν ὡσπερ ἀναπνέει τοῦ κλύδωνος καὶ ἐπ' ἐμοὶ τίθεται βουλευέσθαι τὰ συμφέροντα. Ἐγὼ μὲν οὖν τῶν πολιτικῶν εἰχόμην πράξεων, καὶ τὰ μὲν ὠκονόμουν, τὰ δὲ διέττατον, ὅπως ἂν ἡμῖν ἀξύγκλυστα γένοιτο τὰ τῆς πόλεως πράγματα· οἱ δὲ περὶ τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως ἐπραγματεύοντο, καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ πολλὰ ὄντα ἑάσω, κυροῦται | κατὰ ταύτης βούλευμα, ὑπεξελθεῖν μὲν τῆς πόλεως, οἰκῆσαι δὲ ὅπερ αὐτῇ πρὸ τῆς θαλάττης τεμένισμα τῇ Θεοτόκῃ ἰδρύσατο· καὶ γίνεται τοῦτο εὐθὺς, τοῦ μὲν βασιλέως καὶ παιδὸς, ὅπερ αὐτὸς οἶδα καὶ τοὺς πολλοὺς βεβαιώσαμεν³ ὑπὸ θεῷ μάρτυρι, ἀπαρνούμενον τὴν τῆς μητρὸς ἐκδημίαν, τοῦ καιροῦ δὲ συναναγκάζοντος καὶ ἀντιπίπτοντος τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι.

Ἐπεὶ δὲ, οἷα φιλεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι τε καὶ λέγεσθαι, ἄλλος ἄλλο τι περὶ τῆς βασιλίδος ἐδόξαζον, καὶ συνεχεῖς κατ' αὐτῆς λόγοι ἀπετοξεύοντο, δεύτερον γίνεται δόγμα εἰς τὴν μονα-

φ. 417.

1. γ. ὄντος. 2. γ. τη. 3. γ. βεβαιώσαμεν.

δικήν αὐτὴν μετατεθῆναι ζωὴν· αὐτίκα δὲ καὶ τοῦτο τετέλεσται. Καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν βασιλίδα εἰς τοῦτο συντέμνεται· ὁ δὲ γε Διογένης οὐκ ἠγάπησεν ἀπολυθεὶς τῆς αἰχμωλῶσιαις, ἀλλὰ δεινὸν ἐποιεῖτο εἰ καὶ μὴ τῆς βασιλείας ἐγκρατῆς γένοιτο· ἦδη¹ δὲ καὶ πλῆθος αὐτῷ συνερρῦξεν τῆς στρατιωτικῆς φάλαγγος. Ὁ δὲ τόπον ἐκ τόπων ἀμείβων, καὶ κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύοντος ἄδειαν χρήματα ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν δημοσίων φόρων ὑποποιούμενος, τὸ διὰ πάσης γλώττης βωόμενον πτόλισμα μετὰ παντὸς καταλαμβάνει τοῦ στρατοπέδου, φημί δὴ τὴν Ἀμάσειαν.

Εὐθύς οὖν τῶν τοῦ Καίσαρος υἱέων τῷ νεωτέρῳ ὁ βασιλεὺς τὸ Ρωμαϊκὸν πιστεύει στρατόπεδον· οὗτος δὲ καὶ τὴν χεῖρα δραστήριος καὶ τὴν σύνεσιν ὀξύς καὶ θαυμάσιος, γινῶναι τε καὶ² δέοντα καὶ ἐρμηνεύσαι ἐπιφανέστατος· γενόμενος οὖν ἀγχοῦ τῆς πόλεως οὗ ὁ Διογένης ἐκάθητο³, πρῶτα μὲν συνεῖχε τὸ στρατεύμα, εἶτα δὴ ἀκροβολισμοῖς ἐχρῆτο συχοῖς, καὶ αὐθις ἠπάτα, καὶ πάντα τρόπον ἐμηχανᾶτο ἢ αἰρήσειν τοῦτον, ἢ ἐξέλαιεν τῆς πόλεως. Ὁ δὲ στενωφωρῶντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων, τολμᾷ τὴν ἐκεῖθεν ἔξοδον καὶ παρατάσσεται πρὸς αὐτὸν παντὶ τῷ περὶ αὐτὸν στρατεύματι· μίγνυται οὖν τὰ στρατόπεδα, καὶ γίνεται ἐξ ἑκατέρου μέρους φόρος⁴ πολὺς· ἔπειτα δὲ ὁ ἡμεδαπὸς στρατηγὸς ὥσπερ τις πτερωτὸς ἰππότης ἐλά τὸν ἵππον ἐπὶ τοὺς ἐναντίους, καὶ οἶά τις πύργος ἐμπεσῶν τῇ πολεμικῇ φάλαγγι ὤθει τε ταύτην καὶ εἰς μέρη πολλὰ διασπᾷ· ἐντεῦθεν οἱ μὲν τῶν ἀντικειμένων ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ μαχόμενοι πίπτουσιν, οἱ δὲ ἐάλωσαν, ὀλίγοι δὲ τινες ἐκπεφεύγασιν, μετὰ πάντων καὶ ὁ Διογένης ἀνα κράτος τὸν ἵππον ἐλαύνων· τοῦτο πρῶτον θάρσους ἡμῖν αἴτιον γίνεται.

Ἐντεῦθεν ὁ Διογένης ἀρχὴν λαμβάνει τῆς καταλύσεως, καὶ σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν εἰς τι κατακλείεται πολισμάτιον· ἐάλωκει δὲ ἂν αὐτίκα, εἰμὴ τι ἄλλο συνεμπεπτῶκει· ἀνὴρ γὰρ τις

1. χ. ἦδει. 2. γρ. τὰ. 3. χ. ἐκάθειτο. 4. χ. φόρος.

ἐξ Ἀρμενίων ἔχων τὸ γένος, τὴν γνώμην βαθύς, δυσμενῆς τῆμιν τῆς προαιρέσεως, ἀρχὴν τινα παρὰ τούτου τῶν μεγίστων λαθίων, ὀπηνίκα βασιλεὺς ἦν, χάριτας αὐτῷ ἐπὶ τοῦ δυστυχήματος ἀνθροπολογούμενος, στρατιώτας συχνούς ἐπαγόμενος πρόσεισι τούτῳ, καὶ θαρρεῖν παρακελευσάμενος καὶ τὰ μέγιστα ὑποσχόμενος, ἀντικαθίστασθαι μὲν τοῖς ἡμέτεροις στρατεύμασιν οὐκ ἔα, εἰς δὲ τὴν τῶν Κιλικίων χώραν ἀπαγαγὼν καὶ εἰς τὴν ἐξ ἐφόδου φυλακὴν τὰ τέμνη τῆς Κιλικίας αὐτοῦ προβαλλόμενος, στρατόν τε ἑαυτῷ ἐξαρτύει καὶ χρήματα δίδωσι, καὶ εἰς βασιλέως σχῆμα καθίστησι, καὶ ὀπλίζει πρότερον, εἶτα ἐν καιρῷ μάχεσθαι πρὸς τὸ ἡμέτερον στρατεύμα ὁ δεινὸς οὗτος ἀνὴρ ταμιεύεται. Ἐν βουλευμασιν οὖν αὐθις τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ ὅτι πρακτέον εἴη ἐδοκιμάζετο· τοῖς μὲν οὖν εἰρήνην ἐδόκει πρὸς τὸν Διογένην ποιήσασθαι, καὶ μέρους τινὸς παραχωρήσαντας τῆς ἀρχῆς μηδὲν τι πλέον ποιεῖν, τοῖς δὲ πολεμητέα ἐδέδοκτο, καὶ μηδὲ μίαν αὐτῷ ἀφορμὴν τῆς ἔπειτα θρασύτητος παρασχεῖν. Τὰ μὲν οὖν τῆς εἰρήνης πρῶτον ἐπράττετο, καὶ γράμματα παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς ἐκεῖνον ἐξαπεστέλλοντο κοινοπαθῆ καὶ φιλάνθρωπα· ὁ δὲ ὡσπερ ὕβριοπάθει, ὅτι συμπάθειά τις αὐτῷ ἀπηγγέλλετο μηδὲν ὄλως τῶν κακῶν πλημμελίσαντι, εἰς αἰτήσεις δὲ καθιστάμενος, οὔτε τῆς βασιλείας ἀπείχετο, οὔτε μετριωτέραν ἐζήτει μερίδα τοῦ κράτους, ἀλλ' αὐθαδέστερος ἦν ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι μᾶλλον ἢ τοῖς βουλευμασι.

Τούτου μὲν δὴ τοῦ μέρους ἀφέμενος, ἐξ ἀνάγκης ὁ βασιλεὺς τῷ Ἀνδρονίκῳ δούς τὰ στρατεύματα, ὁ πρεσβύτερος δὲ οὗτος τῶν υἱῶν τοῦ Καίσαρος ἦν, ἀνὴρ καὶ τὴν ἡλικίαν ἀξιόθεατος καὶ τὴν γνώμην ἐλεύθερος, τὴν τε ψυχὴν εὐμενῆς καὶ ἐπιεικέστατος, ξυμπάσης τε τῆς ἔω τὴν ἀρχὴν πιστεύσας ἐπὶ τὸν Διογένην ἐκπέμπει· ὁ δὲ πρῶτα μὲν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἀρμόζεται τὸ στρατόπεδον, ἐκάστῳ ἐπιεικῶς προσφερόμενος καὶ πρὸς πάντας οἰκείως μεθαρμοζόμενος, δεύτερον δὲ σκοπὸν τίθεται λαθεῖν τὸν Διογένην ὅποτε τοῖς τῆς Κιλικίας στενοῖς προσπελάσειεν, καὶ τοὺς

ἐλιγμούς τῶν ἐκεῖσε ὄρων¹ καὶ πᾶσαν τὴν δύσβατον ἀτροπὸν² ἡρέμα διεξελθεῖν, καὶ ἀθρόον αὐτούς τοῖς πολεμίοις φανήσασθαι. Οἱ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦσαν, καὶ κατὰ τὰ βεβουλευμένα τὴν στενὴν καὶ παράκνημον διαβεθήκασιν ἀτροπὸν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν δεινῷ ποιεῖται εἰ ἀλοίη³ τῷ ἡμεδαπῷ στρατεύματι ὁ πολέμιος, καὶ ἢ πέσοι μαχόμενος, ἢ ζωγηθεὶς μέρος τι ἀκρωτηριασθεῖν τοῦ σώματος. Ἐγὼ γοῦν αὐτὸν ἐθεασάμην περὶ τούτου πολλάκις θαυρῶντα, καὶ κινδύνου ἰδίου ὠνούμενον τὸ μὴ ἐκεῖνον παθεῖν· ἦν γὰρ αὐτῷ φίλα⁴, ὡς ἔλεγεν, πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ συνθῆκαί τινες αἷς ἐδεδῖαι μὴ τάναντία δράσειεν. Ἀνδράσι γοῦν ἱερατικοῖς καὶ εἰρηνικοῖς τὴν ψυχὴν τοὺς περὶ τῆς φιλίας λόγους⁵ πιστεύει, καὶ γράμματα πρὸς τὸν πολέμιον ἐγγειρίζει πᾶν μὲν ὅ, τι οὖν ὑπισχνούμενα, πείθοντα δὲ πρὸς ὑπακοὴν καὶ ἀδαμαντίνην ψυχὴν.

Ἄλλ' ὁ μὲν, πρὶν ἢ τούτους καταλαβεῖν, ἐπῆρτο πρὸς πόλεμον, ἑαυτὸν μὲν ἔνδον τοῦ φρουρίου συνέχων, ὃ προὔλαβε κατασχῶν σὺν ὀλίγοις τισὶ τῶν περὶ αὐτὸν, τῷ δὲ Χατατούρη Ἀρμενίῳ, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἐγνώρισε, πάντα σχεδὸν τὸν στρατὸν ὑποτάξας καὶ σὺν ἀγαθῇ ὡς ἐδόκει τύχῃ εἰς τὸν πόλεμον ἀποστείλας· τοὺς πεζοὺς οὖν οὗτος καὶ τοὺς ἵππεῖς ἐπαγόμενος, καὶ τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων προκαταλαβὼν κατὰ φάλαγγα ἴστησιν, ὧν οἱ πλείους καὶ τὰς ψυχὰς προθυμότετοι καὶ τὰ σώματα ἔρρωμένεστατοι.

Ἀντικαθίσταται δὲ συντεταγμένος | πρὸς τοῦτον καὶ ὁ Ἀνδρόνικος· καὶ πρὶν ἢ τὸν συνασπισμὸν γενέσθαι καὶ εἰς χεῖρας ἀλλήλοις ἰέναι, ὁ Φράγγος Κρισπίνος, γράφω δὲ ταῦτα καθ' ἦν ἐκεῖνος ἐτέθηκει ἡμέραν· οὗτος οὖν ὁ Κρισπίνος πολέμιος Ρωμαίοις τὰ πρῶτα φανείς, ἔπειτα τοὺς τρόπους μεταβαλὼν, τοσοῦτον εἰς εὖνοϊαν ᾤφθη τὸ δεύτερον, ὅσον τὸ πρῶτον εἰς δυσμένειαν· εἰστήκει δὲ σὺν γε τῷ Ἀνδρονίκῳ, τὰ μὲν ἐθαρρύνων αὐτὸν, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ θαρρυνόμενος. Ὡς γοῦν ἐωράκει τὸ τῶν ἐναντίων

φ. 418.

1. χ. ὄρων. 2. γρ. ἀτραπὸν. 3. χ. ἀλύει. 4. γρ. φιλία. 5. χ. λόγους.

στράτευμα διατεταγμένον, θαρρεῖν ἑαυτῷ παρακλειυσάμενος· καὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ τὴν ἐπὶ τοὺς ἵππεάς ἔλασιν προειπὼν, ἀπὸ βυτῆρος ἐλαύνει τὸν ἵππον τοὺς περὶ ἐπ' αὐτὸν ἐπαγόμενος, καὶ εἰς μέσους ἐμπίπτει τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν φάλαγγα τούτων διατεμὼν, ὡς εἶδε βραχὺ τι μὲν ἀντιστάντας καὶ ὑποδεζαμένους τούτον, εἶτα μεταβαλόντας τὰ νῶτα, σὺν ὀλίγοις τῶν μεθ' ἑαυτοῦ κατόπιν τῶν φυγόντων ἐξήλασεν· ἔθη πολλοὺς μὲν ἀνείλε, πλείους δὲ ζῶντας ἐζώγησε.

Καὶ ἡ μὲν τοῦ Διογέους φάλαγξ διελύθησάν τε καὶ διεσπίρηνσαν, τροπαιοφόρος δὲ ὁ Ἀνδρόνικος σὺν γε τῷ Κρισπίνῳ ἐπὶ τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ σκηνὴν ἀναζεύγνυσιν· εἶτα δὴ τις ἵππεὺς τῶν πολεμίων τινὰ φέρων πρὸς τὸν στρατηγὸν ἐπανερχεται· ἦν δὲ ὁ Χατατούρης Ἀρμένιος· οὗτος γὰρ ἐν τῷ φεύγειν τοῦ ἵππου διωλισθηκῶς κατὰ τινὰ τάφρον, ὡς ἔλεγε, λόχμην ὑπέδου τινὰ· ὡς δὲ τις τῶν διωκόντων τεθέαται, ἀνελεῖν μὲν ὤρμησεν, ὡς δὲ δακρύνοντα εἶδε, τὴν ἐσθῆτα ἀποδυσάμενος καὶ γυμνὸν ὑπὸ τὴν λόχμην ἀφείς ἄπεισιν, εἶτα δὴ ἄλλος γυμνὸν αὐθις ἰδὼν ὤρμησεν ἀνελεῖν· ὁ δὲ, « ἄλλ' εἴ μου φείσειας¹, » ἔφησε, καὶ εἰς τόνδε τὸν στρατηγὸν ἀπαγάγοις (τοῦνομα προσειπὼν), ἐμπλήσει σοι δῶρων τὴν δεξίαν. » Ὡς δὲ διόντα ἐγνώρισεν ὁ Ἀνδρόνικος, δεῦτερον τοῦτο ποιεῖται εὐτύχημα, καὶ τὸν ἄνδρα, στρατηγῷ πρέπον γενναίῳ, ἐνδύσας τε καὶ κοσμήσας ἐν ἀδέσμῳ συνεῖχε φυλακῇ.

Τὴν μὲν οὖν περὶ αὐτὸν χεῖρα ὁ Διογένης ἀπεργνωκῶς, Περσικὴν συμμαχίαν ἤλπιζε πρὸς αὐτὸν αὐτίκα ἀφίξεσθαι· ἔθθεν τοι καὶ τὸν περὶ αὐτὸν λαὸν ἐπερρώννυε καὶ ἐλπίδας ἐτοίμους ὑπέτεινεν· ἀλλ' οἷς ἐθάρρει καὶ οἷς τὰ τοῦ φρουρίου κλειθρα ἐπίστευεν ἐκείνοις πρῶτον ἀλώσιμος γίνεται· οὔτοι γὰρ τῷ ἡμετέρῳ συνθέμενοι στρατηγῷ καὶ πίστει τοῦ μὴ παθεῖν εἰληφότες, τὰς εἰσόδους ἀναπετάσαντες, πάροδον τοῖς ἡμετέροις δεδώκασι, καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸν οἶκον οὐ ὁ

1. χ. φήσειας.

Διογένης ἐσκήνου ἀπάγουσιν· ὁ δὲ εἰστήκει δεινὸν καὶ ἐλεεινὸν θέαμα, τὰς ἐλπίδας ἀπεγνωκῶς, καὶ τὰς χεῖρας δεσμησας ὡσπερ ἀνδράποδον, καὶ ἐπὶ τοῖς κατασχούσιν ὅ,τι δρᾶν βούλοιντο θέμενος, εἰ δέον μελανειμονῆσαι¹ εὐθύς, καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος ἐδίδου τῷ βουλομένῳ τὰς τρίχας τεμεῖν· σχεδιάσαντες² δὲ οἱ παρατυχόντες αὐτῷ τὴν τοῦ βίου μετάθεσιν, ἐξάγουσι τῷ φρουρίῳ καὶ πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον μεθ' ὅσης ἂν εἴποι τις τῆς περιχαρίας ἀπάγουσιν· ὁ δὲ οὐδὲν πρὸς τοῦτον σοβαρευσάμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης οἰκτείρας, καὶ δεξιᾶν ἐμβάλλει καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπάγει σκηνήν, καὶ τραπέζης λαμπρᾶς κοινωνεῖ.

Τὸ μὲν οὖν μέχρι τοῦδε εὐδρομος ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ διὰ λείας φέρων καὶ βασιλικῆς τῆς ὁδοῦ, ταῦτα δὴ τὰ θεολογικὰ ῥήματα· τὸ δ' ἐντεῦθεν ὀκνεῖ περαιτέρω χωρεῖν καὶ διηγήσασθαι πράξιν, ἣν οὐκ ἔδει μὲν γενέσθαι, ἵνα δὴ παρὰ βραχὺ ταυτολογήσας ἐρῶ, ἔδει δὲ γενέσθαι παντάπασιν, τὸ μὲν διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸ δεινὸν εὐλάβειαν, τὸ δὲ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων περίστασιν καὶ τὴν τοῦ καιροῦ περιπέτειαν· οἱ γὰρ περὶ τὸν βασιλεῖα εὐνοϊκώτεροι δέισαντες περὶ τῷ Διογέει, μὴ διαμηχανήσασαί τι, καὶ πάλιν ἀφορμὴν πραγμάτων τῷ βασιλεῖ γένοιτο, τὸ σκέμμα τούτῳ συγκαλυψάμενοι, ἐντέλλονταί τε³ διὰ γραμμάτων [τῷ] ἐπὶ τοῦ καιροῦ δυναστεύοντι ἐκκόψαι τούτῳ τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ δὴ καὶ γενόμενον ἠγνοεῖτο τῷ βασιλεῖ· καὶ οὐ θωπευτικὴν ποιουῦμαι τὴν ἱστορίαν, ἴστω θεός, ἀλλ' ἀληθεστάτην παντάπασιν, ὅθεν καὶ πλείω ἀφεῖκεν ἐπὶ τῷ πράγματι γούς ὕστερον δάκρυα ἢ ὅσα ἐκεῖνος πρὸ τοῦ παθεῖν κατήνεγκε τε καὶ ἀπωδύρετο· ἀλλ' οὐδ' ὅτε⁴ ἠγγέλθη τῷ βασιλεῖ τοῦ Διογένους ἡ ἄλωσις, ἢ σκίρητμά τι ἐνεφύνησεν, ἢ ἄλλο τι χαρμονῆς εἶδος τοῖς περὶ αὐτὸν ἐπεδείξατο, ἀλλ' εἰ μὴ τὰ παρὰ τῶν πολλῶν εὐλαβεῖτο ὄνειδη, ἐσκυθρώπαζεν ἂν μέχρι πολλοῦ. Ὁ μὲν οὖν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς ἐκκοπεῖς εἰς ὃ ἰδρύ-

1. χ. οἱ δέον μελανειμονήσας. 2. χ. σχεδιάσαν. 3. χ. τι. 4. χ. ὅτι.

σατο φροντιστήριον ἐν τῇ νήσῳ ἣ Πρώτῃ ὄνομα ἐπανάγεται, ἐνὶ βραχὺ τι ἐπιβιούς τελευτᾷ οὐπω ἔτη [δύο] τὴν βασιλείον ἀρχὴν κατασχών, κρατεῖ δὲ καθαρῶς τῆς ἀρχῆς Μιχαήλ.

Βασιλεία Μιχαήλ τοῦ Δούκα.

Ἱστορεῖν τὸν αὐτοκράτορα Μιχαήλ τοῦ Δούκα βουλόμενος, ἢ μᾶλλον σκιαγραφεῖν ὅσον ἐπὶ τοῦ λόγου ἐπιτομῆ, τὸν ἀκροατὴν παραιτοῦμαι μὴ κρείττονας τοὺς λόγους ἠγήσασθαι τῶν ἡθῶν ἐκείνου καὶ πράξεων, ἀλλ' ὑστεροῦντας παρὰ πολὺ· ἐγὼ δὲ ὅπερ πολλάκις πάσῳ ἐκείνῳ ὄρων καὶ θαυμάζων, παραπλήσιον πάθος κἂν τῷ γράφειν ἐκείνῳ ὑφίσταμαι· οὐ γὰρ ἔχω ὅπως θαύματος ἐπέκεινα τὸν ἄνδρα ποιήσομαι, καὶ μὴ τις διαπιστοίῃ τῷ λόγῳ ἢ ἐς ὑποψίαν φέροι τὰ γραφησόμενα, ὅτι ἐπὶ ζῶντι ¹ τῷ βασιλεῖ ταῦτα γεγράφαι· τούτου γὰρ ἔνεκα καὶ τὴν ἱστορίαν πεποιθήμαι, ἵν' ἔχοι τις εἰδέναι ὅτι ἔστι τοι ἦθος ἀνθρώπου θείας ἀντικρυς μοίρας καὶ περαιτέρω τῆς ἐγνωσμένης φύσεως. Ἀπορῶν δὲ ὅ,τι πρῶτον εἶπω τῶν ἐκείνου, τοῦτο τῶν πάντων προτίθημι· ὅτι μηδεὶς αὐτὸν τῶν ὑπὸ χεῖρα διαλανθάνων, εἴ τε τῶν φαύλων, εἴ τε τῶν περὶ τι σπουδαίων καὶ ἀγαθῶν, οὐδεὶς κακῶς ² ἤκουσε παρ' αὐτοῦ, οὐδὲ ὕβριστα δημοσίᾳ, οὐδ' ἐπὶ τῷ κακῷ ἀπέωσται· ἀλλ' εἰ καὶ τις αὐτῶν ἀπαναισχυντεῖν πρὸς τοῦτον αἰροῖτο, ὁ δὲ ἠττάσθαι μᾶλλον τῆς ἀναιδείας τοῦ ἀνδρὸς ἔλοιτο ἢ ἐς μέσους ἐλέγχειν. Τὸ δὲ ὑπερβάλλον, ὅτι καὶ φωράσας ἐνίους, καὶ μάλιστα τῶν περὶ σῶμα φυλάκων καὶ οἷς ἑαυτὸν | πεπίστευκεν, ἐπὶ τῷ κακῷ δραμόντας ἐπ' αὐτὸν, οὔτε ἤλεγξεν, οὔτε φοβήσας διέσεισε· πολλοὺς δὲ καὶ ἐπ' αὐτοφώρῳ ³ ἐξαιρουντάς τι τῶν βασιλικῶν κιβωτίων ἐλὼν, εἴτ' ἀφῆκε, μὴ θορυβήσας, μηδὲ τὴν γνώμην αὐτοῖς ὄνειδίσας· τελεώτατος δὲ τὴν φρόνησιν ὢν, καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμην ἀπὸ τῆς

φ. 419.

1. γ. ζῶντα. 2. γ. κακός. 3. γ. αὐτοφώρω.

περὶ ταῦτα συνεχοῦς ἐπιμελείας λαβῶν, πᾶσάν τε φόρου συντέλειαν διηκριβωκῶς, συντάξεις τε καὶ πρυτανεῖα, καὶ ἐς ὅσα φέροίτο τις τῶν δημοσίων καὶ ἀφ' ὧν ἐκχέοιτο αὐθις εἰς τὰ δημόσια, τήν τε τῶν στατήρων ἐξεργασίαν καὶ τὴν τῆς στάθμης ἰσοροπίαν καὶ τὰς ῥοπὰς καὶ τὰ λείμματα, τήν τε χρυσῆν ὅπως ἐργάζοιτο καὶ τῶν χρυσῶν χαρακτῆρων ὅποσα ἕκαστος μέτρα τῆς καθαρᾶς ὕλης ἔχοι· καὶ ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω, πάντα ἐς ἄκρον ξυνηλιφῶς, ἔπειτα¹ τοῖς περὶ ἕκαστον ἐπιστήμοσιν ὁμίλων, αὐτὸς ἂν τὴν ἡττώσων ἐπὶ πᾶσιν ἐνέγκοι, ἢ τοὺς ἐπὶ τούτοις πραγματευομένους τὴν δόξαν ἀφέλοιτο.

Ἄρτι δὲ πρώτως ἀνθοῦντα ἔχων τὸν ἴουλον² καὶ ταῖς θριξίν ἤδη πυκάζων τὴν παρεῖαν, οὐδὲν τῶν πρεσβυτέρων διενηνόχει τὴν σύνεσιν· οὔτε γὰρ ἡδοναῖς ἐδεδώκει, οὔτε γαστρὸς ἤττηται, οὔτε κωμάζειν ἀπαρακαλύπτως εἴλετο· ἐρώτων δὲ τοσοῦτον ἀπέσχετο, ὥστε μὴδὲ εἰδέναι τοὺς πλείους καὶ ὅσοι πόρρω τοῦ νομίμου τυγχάνουσι· τοσοῦτον δὲ αὐτῷ τὸ περιὸν τῆς αἰδοῦς, ὡς καὶ εἴ τις ἐξενέγκοι ῥῆμα φαῦλον τοῦ στόματος ἢ γυμνὸν ἔρωτος ὄνομα, ἐρυθήματος εὐθὺς γέμον δεικνύει τὸ πρόσωπον.

Ἄλλ' ἔροίτο τις, τίνα τῷ βασιλεῖ παιδικὰ καὶ οἷς ἂν ἀγλαΐζοιτο; βιβλία σοφίας παντοδαποῦς, λόγων χαρακτῆρες σοφῶν, ἀποφθέγματα λακωνικὰ, γνωμολογίαι, καλλιρρημοσύνη συνθήκης, ὁ ποικίλος τῶν λόγων σχηματισμὸς, ἢ τῶν ἰδεῶν³ ἐξαλλαγὴ, ἢ καινολογία, ἢ ποιητικὴ τοῦ λόγου κατασκευὴ, πρὸ δὲ τούτων ἀπάντων ὁ πρὸς φιλοσοφίαν ἔρωσ, τὸ τῆς ἀναγωγῆς ὕψος, ἢ τῆς ἀλληγορίας μεταβολὴ· οὐ γὰρ οἶδα εἴ τις βαθυγνώμων ἕτερος ἐγγόνει τῶν βασιλέων, ἢ πρὸς ἕκαστον τῶν ζητουμένων εὐθυβολώτατος. Εἰπεῖν δὲ δεῖ διελόντα⁴, ὡς τὰ μὲν βασιλέως ἔργα καὶ λόγοι, τὰ δὲ φιλοσόφου προσήκοντα, τὰ δὲ ῥήτορι, τὰ δὲ ἐς μουσικούς πίπτει, καὶ περὶ [μὲν] τὴν σφαῖραν⁵ οἱ ἀστρολογοῦντες, περὶ δὲ τὰς

1. χ. ἔπειτα. 2. χ. ἴουλον. 3. χ. ἰδεῶν. 4. χ. διελώντας. 5. χ. σφαῖραν.

τῶν σχημάτων ἀποδείξεις οἱ γεωμετροῦντες, καὶ συλλογισμοὶ μὲν φιλοσόφοις ἀνεῖται, φυσικοῖς δὲ τὰ ἀπόρρητα ἔργα τῆς φύσεως. καὶ ἄλλο τι ἄλλῳ τῷ, καὶ περὶ ἄλλῳ ἕτερος, καὶ διήρηται γέ τοις ἀνδράσι τὰ ὑποκείμενα· τῷ δὲ συνείλεται ἅπαντα· καὶ γὰρ φιλοσόφοις συνετάξατο¹, καὶ μετὰ ῥητόρων εἶπεν² τι περὶ ζεύγματος³ καὶ ἐμφάσεως, καὶ μετὰ ὀπτικῶν περὶ ἀποστάσεως ἀκτίνων καὶ διαστάσεως, ἀλληγορεῖν δὲ δεῖσαν πολλάκις τὸν συγγραφεὶα ὑπερεβάλλετο, ὃν δὴ καὶ καθηγητὴν πρὸ πάντων εἶλετο καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐδημοσίευσεν τοῦνομα. Ἰάμβων δὲ μὴ προσχῶν μέτροις σχεδιάζει τούτους, εἰ καὶ μὴ ἐπιτυχάνων τὰ πολλὰ τοῦ ῥυθμοῦ, ἀλλ' ὑγιαίνουσιν τὴν ἔνοιαν ἐκδιδούς. Καὶ ἵνα συνελὼν εἶπω, χρῆμά τι γέγονε τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ ποικίλον καὶ πολυέραστον.

Τὸ δὲ εἶδος αὐτῷ πρεσβυτικὸν οἶον καὶ σωφρονιστῆ προσήκον ἢ παιδαγωγῷ ὅμοιον· πέπηγέ τε γὰρ αὐτῷ τὰ ὄμματα καὶ ἡ ὄφρυς οὔτε σοβαρά, οὔτε οἶον ὑποπτος καὶ ἐπικαθημένη τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ἐλευθέρα καὶ ἐν τῷ προσήκοντι σχήματι· τὸ δὲ βᾶδισμα οὔτε σεσοβημένον καὶ οἶον ταραχωδέστατον, οὔτε ἄργον τε καὶ ῥάθυμον. ἀλλ' οἶον μουσικός τις ἀνὴρ ἐπαινέσειε περὶ ἄρσεις καὶ θέσεις τὴν πραγματεῖαν ποιούμενος, ὃ τε τῆς φωνῆς τόνος ἐμμελής τε καὶ εὐρρυθμος, μήτε καχλάζων τῷ τῆς γλώττης ρέυματι, μήτε ἀμαυρὸς καὶ δυσήκοος.

Πολλῶν δὲ ὄντων λόγων τε καὶ πραγμάτων τῶν ἢ συστελλόντων ψυχὴν ἢ πρὸς τι διερεθίζόντων, οὗτος παρ' οὐδενὸς τούτων οὔτε τὸ ἦθος τραχύνεται, οὔτε τὴν γνώμην συστέλλεται· γελᾷ μὲν ὡς ἥδιστα, δακρύει δὲ ὡς οἴκτιστα, καὶ ὀργίζεται μὲν ἥκιστα, καθίσταται δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον οὐχ ἥκιστα. Νόμοις μὲν τὰ πολλὰ μὴ ἐμμελετήσας, ἐς δὲ τὴν δίαιταν⁴ ἀθρόους τούτους καταριθμούμενος, οὐκ ἀπὸ τῶν δέλτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν στέρνων. Ἐρυθρίασαι

1. χ. συνετάξατε. 2. χ. εἶπον. 3. χ. ζεύματος. 4. χ. δίαιτταν.

μὲν εὐκόλος, ἀναιδεύσασθαι¹ δὲ οὐδ' ὅπως τε οὖν· σφαῖραν μὲν ἀναρρίψαι δεινός, περὶ δὲ μίαν σφαῖραν ἐπτοημένους τὴν οὐρανίαν· κυβείαν μὲν εἰδὼς τὴν τῶν πραγμάτων φορὰν καὶ μεταβολὴν, καὶ κύβον ἓνα τὸν γεωμετρικὸν² ὃν ὁ Πλάτων τῇ γῆ δίδωσι· κυνηγεσίοις δὲ γέγηθε μὲν, τοσοῦτον δὲ τῆς ἡδονῆς αὐτῷ ὅσον ἰδεῖν τὸν φεύγοντα ὄρνιν³ ἀνάλωτον, εἰ δ' ὁ διώκων προσπελάζῃ τούτῳ, ἀποκναίει τὴν γνώμην καὶ οὐκ ἐνατενίζει τῇ ὄψει. Οὐκ ἐπτότητα περὶ τὴν βασιλείον ἀγλαίαν, οὐδὲ στέμμασιν ἐθέλει τὴν κεφαλὴν ταινιοῦν, ἀλλ' ἀρετῶν εἶδεσιν· οὐχ ὅσα τις περιψιθυρίσει τούτῳ τὴν ἀκοὴν ἐς τὰ στέρνα κάτεισιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἕξω θυραυλεῖ ὅσα τοῦτον λυπεῖν εἴωθε, τὰ δὲ τῇ ψυχῇ ἀπομάττεται ὅποσα αὐτῷ ἡδίστα· ἐς παράδειγμα τὸν πατέρα βλέπει καὶ πολλὰ τῶν ἐκείνου ὑπερβαλλόμενος, ἠττάσθαι πάντων ὁμολογεῖ· τὸ δὲ μέγιστον καὶ ὁ μηδὲ θαυμάζειν δεδύνημαι, ξυγκλυσθέντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων κατὰ τε τὴν ἐφῶν καὶ τὴν ἐσπέραν, ὧν τὰς ἀφορμὰς οἱ πρὸ τούτου δεδώκασιν αὐτοκράτορες, ἄλλος μὲν ἂν τις καὶ τῶν λίαν ἰσχυρογνωμόνων τῆς τῶν κακῶν ἐγεγόνει φορᾶς καὶ ἐνεδεδώκει τοῖς πράγμασιν, εἰτά τι διερράγη ἂν ὁ τῆς βασιλείας κάλως, καὶ κατερράγη μὲν ἡ ὀροφή, ἀνέσπαστο δὲ ὁ θεμέλιος, ἀλλ' ἡ τῆς ψυχῆς αὐτῷ στάσις καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀκλόνητον ἔστησε τὴν τῶν πραγμάτων φορὰν, καὶ εἰ μὴ τοῖς λιμέσι προσωκείλαμεν τῆς, ἀλλ' ἐπὶ μετεώρου σαλεύομεν καὶ οὐπω ἀπώσθημεν ἐς τὸ πέλαγος.

Ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ τούτῳ πρὸς ἅπαντας, τὰ δὲ πρὸς τὸν συγγραφέα | οὐκ ἔχει πρὸς τοὺς ἄλλους ἀμιλλαν, οὐδὲ σύγκρισιν· οὔτε γὰρ τῷ τῶν ἀδελφῶν οὕτω θεθάρρηκεν, οὔτε τοῖς κρείττοσι τοῦ γένους, οὔτε ἱεροῖς καὶ θείοις ἀνδράσιν, ὡς ἐμοί· ἃ μὲν οὖν εὐηργέτηκέ με, διδοὺς αἰεὶ τι καὶ προστιθείς καὶ ἐπὶ μείζον αἴρων, καὶ ἄλλο⁴ ἐπ' ἄλλῳ τῷ τῶν ἀγαθῶν προσάγων καὶ ἐπαυξάνων τὸ ὑποκείμενον, δέξαιτ' ἂν τινα καὶ πρὸς ἄλλον παραβολὴν, τὸ δὲ

φ. 420.

1. χ. ἀναιδεύσασθαι. 2. χ. γεωμετριτῶν. 3. χ. ὄρνιν. 4. χ. ἄλλω.

ἐνδιάθετον τῆς γνώμης, τὸ δὲ ἔμφυτον τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ διαχειῖσθαι μοι εὐθὺς θεασάμενος καὶ ἀγλαίας καὶ χαρίτων ἐμπίπλασθαι, καὶ τὸ ὑπεραίρειν οὐχ ὅσων ὀρώη σοφῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἀκούοι, ταῦτα οὐκ ἂν τις παραμετρεῖν πρὸς ἕτερον δύναιτο. Βασκανίας δὲ μὴ βάλλοι¹ βέλος ἡμᾶς, μηδὲ νεμέσεως.

Ἄλλ' ἐπιτέμνοντα τὸν λόγον πολλά με διέλαθῆ, τὸ περὶ τὴν γυναιῖκα² φίλτρον, οἷον ἐξ ἐκείνης ἀποτέκοι παιδίον, τὸ περὶ τοῖν ἀδελφοῖν, ὧν θαυμασίων ὑποκειμένων θαυμασιώτερος ἐκείνος γνωρίζεται· καὶ ἵνα μὴ παρὰ τὸ γένος ἐπαινοῖην τὴν βασιλίδαν, εὐδαιμονία καὶ ἀρχαιότητι πᾶσαν ὑπεραίρων ἀρχὴν, ἀρκεῖ αὐτῇ ἀντὶ πάντων τὸ ἦθος οἷον οὐχ ἑτέρας ἕξεως, καὶ τὸ εἶδος οἷον οὐχ ἑτέρας ὄψεως· εἰ δὲ γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγὴ φέροι, κατὰ τὸν τραγωδῶν, κόσμου παντὸς αὕτη τιμιώτερα καθέστηκεν, ὅτι μηδενὶ τῷ ἄλλῳ ἢ τῷ ἀνδρὶ τὴν γλῶτταν ἐγνώρισεν, αὐτομάτως καλλίων τυγχάνουσα ἢ ὅποτε ἀναγκαιῶς ἔχει κοσμήσασθαι. Περὶ δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ποδαπὸς οὗτος ὁ αὐτοκράτωρ; οὐκ ᾤθητή χρῆναι ὥσπερ ὑπὸ χεῖρα ἔχειν καὶ οἷον ἐφ' ἐκάστου καιροῦ χαλιναγωγεῖν, ἀλλὰ μερίζει ἐκατέρῳ τὰς βασιλείους διατριβὰς καὶ ἐς αὐτεξούσιον ἡγεμονίαν καθίστησιν. Ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τοῦ θεοῦ τοῦ Καίσαρος· ἤρηται τῆς γνώμης αὐτοῦ, καὶ τῆς συμβουλῆς θαυμάζει τὴν σύνεσιν, τὴν περὶ πάντα πράγματα δεξιότητα· τῶν μὲν περὶ τὴν πολιτείαν αὐτὸς ἔχεται πράξεων, ἐπ' αὐτῷ δὲ τίθεται ὅποσα ἐς γνώμην τείνει στρατηγικὴν.

Καὶ τοῦτο δὲ προσθήσω τοῖς εἰρημένοις· διεγνώκει με οὗτος ὁ βασιλεὺς μέλλοντα τοῦτον ἐξιστορεῖν, καὶ ἐπιτάξας μὴ γράφειν μέχρις ἂν αὐτὸς ἐκδοίη τῶν ἑαυτοῦ τρόπων κεφάλαια, εἶτα δὴ μοι ὁ ὑπογραφεὺς ἀνεγνώκει τὰ γεγραμμένα· καγὼ μὲν εἰκάζον πρὶν τῆ τοῦ ἀναγνώσματος ἀκροάσασθαι, ἀπορρητότερα εἶναι καὶ κρείττονα· ὁ δὲ γε ἐν τούτοις τοσοῦτον κατήνεγκεν ἑαυτὸν καὶ οὕτως³

1. γ. βάλι. 2. γ. γυναικίαν. 3. γ. οὔτος.

παραφαῦλον ἔθετο, καὶ τσαῦτα κατεΐπε τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ ἀδα-
μαντίνην φύσιν κινήσαι πρὸς θαῦμα τοῦ ὕψους τῆς ταπεινώσεως.
Καὶ ἀρκεῖ σοι τοῦτο σύμβολον ¹, θεϊότατε βασιλεῦ, ἀντὶ πάσης
ἐτέρας ἀρετῆς τε καὶ ἕξεως!

Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Δούκα τοῦ Μιχαήλ τοῦ βασιλέως υἱός.

Τὸν τοῦ Μιχαήλ τοῦ Δούκα βασιλέως υἱὸν Κωνσταντῖνον βρε-
φύλλιον ἐγὼ καὶ ἐν ἀγκάλαις γαλακτοτροφούμενον ἐωράκειν καὶ
ταινίᾳ βασιλικῇ ἀναδεδημένον ² τὴν κεφαλὴν · γράφω δὲ αὐτῷ
οὔτε λόγους τινάς, οὔτε πράξεις, οὔτε γὰρ ἔπραξέ τι, οὔτε οὔπω
ἐφθέγγετο · ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἐμφαινόμενον ἦθος, ὡς οἶόν
τε καὶ ἀπὸ τούτων τὴν ἐγκαθημένην ψυχὴν, οὔπω γὰρ οἶδα τοιοῦ-
τον κάλλος ἐπίγειον · τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον αὐτῷ εἰς ἀκριβῆ κύκλον
ἀποτετόρνευται, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ γλαυκοὶ καὶ εὐμεγέθεις καὶ γαλή-
νης μεστοὶ, αἶ τε ὀφρῦς εὐθεΐαι γραμμαὶ ἀτεχνῶς, περὶ μὲν τὴν
βάσιν τῆς ῥίνος βραχὺ τι διεστῶσαι, περὶ δὲ τοὺς κροτάφους ἡρέμα
κάμπτουςαι · ἡ δὲ ῥίς ἐλευθέρα μὲν τοὺς μυκτῆρας, ἀλλ' ἀρχομένη
μὲν βραχὺ τι ἐγείρεται, προιοῦσα δὲ ἐς ἄκρον ἐμφαίνει τι τοῦ
γρυποῦ · τῆς τε κεφαλῆς ἡ λειῶσα θριξὶ ἐξανθεῖ · καὶ τῷ χεῖλι
λεπτῷ τοῦτο ³, καὶ ⁴ βλέπον ἡδὺ καὶ ἀττάλον ⁵ ἡδύτερον, καὶ τὴν
ψυχὴν ἀπὸ τούτου ἐμφαῖνον, οὔτε καταβεβλημένην, οὔτε ἐπιβε-
βλημένην, ἀλλὰ πραεῖαν ⁶ μὲν, θείῳ δὲ διεγρηγεμένην κινήματι.

Τὸν μὲν οὖν Τελαμώνιον Αἴαντα τιθηνούμενον ἔτι τὸν Ἡρακλέα
φασὶν ἰδεῖν καὶ τῇ λεοντῇ περιβαλεῖν, ἐγὼ δὲ ἠγκαλισάμην πολ-
λάκις καὶ ὄνασθαι μου τῶν λόγων ηὐξάμην · ἐναγκαλίσσομαι δὲ καὶ
αὐθις, καὶ τοῦτο πλειστάκις, καὶ ὀναίμην ⁷ αὐτοῦ ὁπότε εἰς ἡλικίαν
ἔλθοι καὶ τὸ δύνασθαι λάβοι παρὰ τοῦ πατρός. Ὁ μὲν οὖν Νέστωρ

1. χ. σύμβουλον. 2. χ. ἀναδεδομένην. 3. γρ. τούτω. 4. προσθετόν [τὸ
διμμα]. 5. χ. ἀττάλων. 6. χ. πραεῖα. 7. χ. ὀνήνην.

ὁ Πύλιος μετὰ τὴν τῆς Τροίας ἄλωσιν ὑποτίθεται Νεοπτολέμῳ τῷ Ἀχιλλέως υἱῷ ἃ δεῖ πράττοντα ἄνδρα γενέσθαι δεξιόν, ἐγὼ δὲ τοσοῦτον αὐτῷ ὑποβείμην· ἴσως γὰρ ἀφ' ἧθης γενόμενος ὁ βασιλεὺς οὗτος ἀναγνώσεται μοι τὸ σύγγραμμα, πρὸς παράδειγμα τὸν πατέρα ὄρων, ἀκείθην ἑαυτὸν ἱστορεῖν· καὶ ὁμοιωθεὶς, παιδίον, τῷ φύσαντι, καὶ γένοιο ἂν οὐ κακός· εἰ μὲν οὖν περαιτέρω τῆς καθεστῶσης ἡλικίας προβήσομαι, ἕτερόν σοι λόγον συγγράψομαι, ὀπηνίκα καὶ αὐτὸς ἀφορμὰς τοῦ γράφειν παράσχοις ἐμοί· εἰ δ' οὖν, ἀποχρῶν σοι τοῦτο τὸ γράμμα, ἑτέροις ὑπόθεσις τῶν ἐπὶ σοὶ συγγραμμάτων ἐσόμενον.

Ἀνδρόνικος ὁ ἀδελφὸς Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Δούκα.

Χαριέστατος οὗτος ὁ βασιλεὺς καὶ μετὰ τὴν ἧθην εὐθύς, πρόθυμος δὲ τὴν ψυχὴν περὶ λόγους καὶ οὐδὲ τῶν βαθυτέρων ἀπεχόμενος ζητημάτων· ἐμοὶ γοῦν πράγματα παρέχει περὶ τῶν ἀντιπόδων διαλεγόμενος, ἀπαρνούμενος τούτους, ἵνα μὴ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐς κεφαλὴν αἰωροῖντο· καὶ ἀδρότερος μὲν τὴν χεῖρα, δεξιὸς δὲ καὶ λεπτός, περὶ τὰς σκιὰς εὐκόλος, τὸ ἦθος οὐ βαθύ οὐδὲ εἰρωνικὸν ἔχων, ἀλλ' ἐκκείμενον ἅπασιν, εὐγενῆς τὴν προαίρεσιν, ἱππᾶσθαι ἐπιτήδειος, θερμὸς τὰ περὶ τὴν θήραν, ὥστε μῆτε τοῦ λαγῷ ἐθέλειν ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς γεράνοις συμπέτεσθαι. πρόχειρος μὲν βραχύ τι τὴν γλῶτταν. εἶτα δὴ εἰς χάριτας κατακλείων εἴ τί που παραφθέγγαιτο.

φ. 421.

Κωνσταντῖνος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Οὐ πρόχειρος οὗτος ὁ βασιλεὺς [τὴν] γνώμην, ἀλλ' εἴσω¹ συννευκῶς² καὶ σωφρονιστῇ ἀτεχνῶς εἰκίως· ἐγρηγορεῖ³ δὲ τὰ

1. γρ. ἴσω. 2. γρ. συννευκῶς. 3. χ. ἐγρήγορε.

πολλά, καὶ εἰπεῖν οἷς ἂν¹ τὴν γλῶτταν ὀξύτερος· εἶκει δὲ οὐ τα-
 χέως τοῖς ἀντιπίπτουσιν, ἀλλὰ λόγοις ἀνεμβάλλοι λόγους καὶ
 πείθειν² ἐπιχειρεῖ, ἀποτελευταῖ δὲ εἰς μειδιάμα καὶ ἡρέμα ἐπιγάν-
 νυται οἷς ἐφθέγγετο· τὴν σύνεσιν πολὺς, τὴν ψυχὴν βεβηκώς, οὐ
 ταχὺ μεταπίπτων πρὸς ἅπερ ὀρμήσειεν, τὴν χεῖρα μέσος, οὐθ'
 ὕπτιος τὴν παλάμην, οὔτε συγκεκρικτικῶς τοὺς δακτύλους, ἐφ' ἵππον
 ἐπιθῆναι δεξιός, θηράσαι δὲ δεινός, πάγκαλον χρῆμα³ καὶ τῇ
 μητρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς.

Ἰωάννης Καίσαρ ὁ Δούκας.

Τί ἂν τις εἴποι περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὥστε ἐξιῶσαι⁴ τοὺς
 λόγους ταῖς τῶν ἡθῶν ἀγλαΐαις καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς; παν-
 τοδαπὸν γὰρ οὗτος χρῆμα καὶ οἶον κάλλιστον τῷ βίῳ ἀνάθημα,
 καὶ ἐκ δυεῖν⁵ τοῖν ἐναντίοις συγκεείμενος, ὀξύτατος γὰρ τὴν σύνε-
 σιν ὧν⁶ ζυμπάντων ὧν ἐγὼ καὶ ἤσθημαι καὶ τεθέαμαι, οὕτω πρα-
 οτάτην ἐνδείκνυται τὴν ψυχὴν, ὡς εἰκάζεσθαι βέυματι ἐλαίου ἀψο-
 ψητὶ βέοντος. Τὰ μὲν οὖν ἐς στρατηγίαν κατὰ⁷ τοὺς ἀρχαίους
 ἐκείνους καὶ πολυῦμνήτους Καίσαρας, καὶ ὅποσα τετολμήκασί τε
 καὶ κατωρθώκασιν Ἀδριανοὶ καὶ Τραϊανοὶ καὶ οἱ τῆς αὐτῆς ζυμ-
 μορίας, ἐκείνοις⁸ ἐλήλυθε πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, οὐκ ἀπὸ
 ταύτομάτου, οὐδὲ τυχαίως⁹, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τακτικῶν βιβλίων καὶ
 στρατηγικῶν καὶ πολιορκητικῶν καὶ περὶ ὄσων οἱ περὶ Αἴλιον καὶ
 Ἀπολλόδωρον συγγεγράφασιν· ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν στρατηγίαν
 τοιοῦτος, ἐλάττων¹⁰ δὲ τὰ πολιτικὰ καὶ ὅσα ἐς δίκας φέρει καὶ τὰ
 δημόσια; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ζυρὸς γὰρ εἰς ἀκόνην πρὸς πάντα
 τὰ κάλλιστα, τοῦτο δὴ τὸ παροιμιῶδες· ἀλλ' ἐς ὄργην πρόχειρος;
 οὐμενοῦν, εἰ μὴ ὅσον ἐνδείξασθαι· ἀλλὰ μνησικαχῆσαι δεινός;

1. χ. ἦσαν. 2. χ. ἐπίθειν. 3. χ. χρῶμα. 4. χ. ἐξιστῶσαι. 5. γ. ἐκ-
 δύειν. 6. χ. ὧν. 7. χ. καὶ τὰ. 8. χ. ἐκείνης. 9. χ. τυχεῖως. 10. χ. ἐλάττω.

ἀλλὰ τοῦτο δὴ τὸ μέρος καὶ μᾶλλον θαυμάσιος¹ καὶ οἶος οὐκ ἄλλος· ἀλλὰ τὴν γλῶτταν πρόχειρος, ἢ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πρότερον καὶ τὸν ἀνεψιὸν ὕστερον τόλμαν ἔχων ἢ παρρησίαν; οὐμενοῦν· ὡς γε δὴ καὶ παράδειγμα τοῖς πολλοῖς ἡμῖν εὐλαβείας καθίσταται, ἀπανταχοῦ δὲ μετριάζων καὶ σπουδὴν παιδιᾶ² κερνῶν, ἐν τούτῳ μόνον οὐ καθεκτός, οὐδὲ σύμμετρος.

Τὰ παντοδαπὰ κυνηγᾶται· περιεργάζεται οὖν πτερόν ὄρνιθος καὶ θηρίων ὄρμας, ἐπιθωάζει τε κυσὶ καὶ καταδιώκει βαλιὰν ἔλαφον, μαίνεται τε περὶ τὰς ἄρκτους, ὃ δὴ πολλακίς αὐτῷ προσωνείδισα, ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ ἡ θήρα ἀμετάθετα παιδικά· δυοῖν γὰρ τούτοις μερίζει τὸν βίον, βιβλίους καὶ κυνηγεσίους, μᾶλλον δὲ σχολάζοντι³ μὲν φίλα ταῦτα καὶ μελετώμενα, σπουδάζοντι⁴ δὲ οἰκεία ὄσα, καὶ ὄσα πρὸς τοὺς καιροὺς· εἰρηνεύειν τοῖς ἐναντίοις ἢ μάχεσθαι ἐπίσταται· λόχους, πολέμων τάξεις, διαίρεσεις τάξεων εἰπεῖν, ἢ φάλαγγα στῆσαι, πῶς πυκᾶσαι τὸ βάθος⁵, πῶς ἀπολεπτύναι τὸ πλάσιον σχῆμα, τὸ κοιλέμβολον εἶδος, τὴν συναγωγὴν, τειχομαχίας, ἵππομαχίας, πεζὴν σύνταξιν πρὸς τοὺς καιροὺς, πρὸς τοὺς τόπους, καὶ τί καθ' ἕκαστον λέγω; ἐπὶ πᾶσι τῶν πάντων κεκράτηκε⁶.

Γραφή τοῦ βασιλείως πρὸς τὸν Φωκᾶν.

Γράφων οὖν ὁ βασιλεὺς πρῶτον μὲν τῆς χαλεπῆς ὑπερορίας καὶ τοῦ⁷ ἐν ἐκείνῃ τοῦ Φωκᾶ ἔρευνησαντος χρόνου, τῆς τε τῶν οἰκείων

1. χ. θαυμασίως. 2. χ. παιδία. 3. χ. σχολάζοντα. 4. χ. σπουδέοντι.
5. χ. βοίθιον.
6. Ἐνταῦθα διακόπτεται ἡ ἱστορία· ἡ δὲ παρεπομένη ἐπιστολὴ διευθύνεται ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ζ' πρὸς τὸν ἐπαναστάτη Νικηφόρον Φωκᾶν τὸν Βοτανιάτην (1077) ὅστις καθήρесе τοῦτον τῆς βασιλείας.
7. χ. τῆ.

ἐρημίας, καὶ τῆς εὐπόρου πενίας, καὶ τοῦ ρυπῶντος χιτῶνος καὶ τῶν διερρηγμένων περιβολέων μιμνήσκει¹, εἶτα τὴν οἰκίῳ κελεύσματι γεγενημένην ἀνάκλησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν βασιλείῳ ἐν μεγίστῃ τιμῇ ὑποδοχὴν, καὶ τὰς σατραπικὰς ὡς εἰπεῖν εὐεργεσίας, καὶ πάντα λόγον παρατρεχούσας δεξιώσεις διεσήμαινε, καὶ ὅπως πᾶν εἴ τι μέγα καὶ σεμνότατον ἔχοι² πολιτεία ῥωμαϊκὴ φέρων εὐθέως αὐτῷ προσέθηκε, τιμαῖς τε καὶ στρατηγίαις τὰ πρῶτα ἐλάμπρυνεν καὶ ὑψηλότερον ἀπάντων τέθεικε, οὐσίας τε κύριον κατέστησε τοσαύτης ὅση πρέπειν ἐμφανῶς τῷ ἀξιώματι ἔμελλε· « τίς γάρ φησιν, ἀμείνω σου τάξιν παρ' ἐμοῦ ἐκαρπούτο, ἢ τίς ἐκρίνετο φίλος βασιλέως καὶ ὧτα καὶ ὄφθαλμός; τίς δὲν ἦν ὁ πάντα πείθων εἰ βούλοιο³; τίνοι δὲ τῶν πραγμάτων ἀνεκοινοῦμην τὰ μέγιστα; ἅ γὰρ τόν τε ἀδελφὸν καὶ τὴν μητέρα ἔκρυπτον, ταῦτά σοι μόνω διέφαινον. Τίς δὲ ὁ παύων νῦν καὶ καθιστῶν τὰς μεγίστας ἀρχάς; ἐξ ὧν σοι καὶ ἦκουες τοσοῦτον καὶ ἡ δυναστεία ἠὔξηται⁴. καὶ σιωπῶ τὰ εἰς πατέρα καὶ ἀδελφὸν καὶ συγγενεῖς διὰ σέ πεπραγμένα μοι, καὶ τοὺς ὅσους ἐξ ἰδιωτικῆς ταπεινότητος εἰς ὕψος ἀξιομάτων σὴν χάριν ἀνήνεγκα, καὶ τοὺς ὅσοι οὐ τοὺς τυχόντας πλούτους κατεκτήσαντο, ἐξ ἀπορίας προγονικῆς ἀρχὰς στρατηγικὰς καὶ πολιτικὰς διέποντες, ὧν καὶ ἀδικούντων λάθρα τε καὶ προδῆλως οὐκ ἐποιούμην ἐπιστροφὴν· εἰδὼς γὰρ ὡς πλῆθος, εἰσιώπων⁵ τὰ τοιαῦτα, σοῦ δὲ ἔνεκα πάντων ἀνεχόμενος· μίαν γὰρ τῶν κακῶν σὲ μοι⁶ γενέσθαι μετὰ τὴν θεῖαν ῥοπὴν ἠλπίζον παραψυχὴν· διὰ γὰρ τούτων καὶ συνεργόν σε ἐφ' ᾧ τῶν ἐμῶν κύριος καταστῆναι ἄθραυστος εἰλόμην τε καὶ προσεῖληφα, σὲ μόνον⁷ τὸν ἐν ἀνθρώποις σύμμαχον καὶ συμμύστην⁸ κατακτῆσασθαι οἰηθεῖς, καὶ διὰ σου τοὺς ἐν μέσῳ κατευνασθῆναι μοι προσδοκῆσας ταραχούς· νῦν δὲ, ὡ⁹ τῶν ματαίων βουλευμάτων, ὧ τῶν ἀστηρίκτων ἐλπίδων, καὶ

1. χ. μιμνήσκειν. 2. χ. ἔχον. 3. χ. ἐβούλοιο. 4. χ. ἠὔξηται. 5. χ. σιωπῶν. 6. χ. μὴ. 7. χ. σερίοναν. 8. χ. συμμυσιστήν. 9. χ. τῶ.

ἐπὶ τῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἀγνωμοσύνης! ἀνθρακες ὁ θησαυρὸς ἀνασκαπτόμενος¹· οὐ γὰρ αἱ ἐλπίδες τὸ μάταιον ἔχουσι, μόνον εἰ μὴ² παρὰ πολλῶν ἀπελπίσεται· ἀλλὰ καθ' ἑαυτῶν³ κεινῆκαμεν τὸν ἀνάγκυρον⁴, ἐλαίω⁵ πῦρ κατασβέσαι πεισθέντες.

« Ἄντι γὰρ παραφυγῆς συμφορὰν, καὶ ἀντὶ συμμάχου πολέμιον, καὶ ἀντὶ συνεργοῦ καθαιρέτην τὰ λογοποιούμενα, εἴ γε ἀληθείας ἔχεται, ἀναφανδὸν σέ δεικνύει· ὥσπερ γὰρ τὰ ἔσχατα ἠδίκημένον καὶ τεταραγμένον ὑπ' ἐμοῦ, οὕτω τὰς κατ' ἐμοῦ τιμωρίας ὑπλίζεσθαι σέ φασι, πάσῃ⁶ σπουδῇ τῆς βασιλικῆς καὶ διαφορῆς ἐστίας ἐμὲ μὲν ἐξῶσαι ἀγωνιζόμενον, σαυτῷ δὲ ταύτην μνηστευόμενόν⁷ τε καὶ οἰκειούμενον. Ἄλλὰ μὴ τοῦτο, μὴ με μάγιστρε, μηδὲ εἰς νοῦν ποτὲ βάλλιοι! ὡς ἀπόλοιτο οἱ λογοποιοὶ καὶ οἱ τῶν παραλαλουμένων δημιουργοὶ, οἱ τὰ ζιζάνια ἐπισπεύροντες πονηροὶ καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ βασκαίνειν τὰ μὴ ὄντα τερατευόμενοι, ὧν τοῖς ἀλόγοις ἡ⁸ ἀλλοκότοις οὐ προσέχειν δεῖ, ἐς τοῦτο μάλιστα, ὡς γε πείθομαι, ξυγκειμένοι, ὅπως τὴν κοινὴν ἡμῶν διαστήσωσι γνώμην | καὶ τὴν τῆς προαιρέσεως καταστασιάζωσιν οὐ προσήκοντες ὁμόνοιαν! πλὴν ἀλλὰ καὶ αὖθις λέγει, μὴ ἐπιχαρῆ ὁ ἐχθρὸς ἐφ' ἡμῖν, μηδὲ τῆς⁹ οὕτω θεομισοῦς¹⁰ καὶ πᾶσαν ιδεάν κακίας παρελαυνούσης κἂν εἰς μνήμην ἔλθοιο πράξεως· μηδὲ ἀγνώμων ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἀδικὸς ὀφθῆναι βουλευθείης, μηδὲν ἔχων τοῖς εὐεργητικῶσιν ἐγκαλεῖν, μηδὲ τῷ βίῳ ἄπευκτον γενέσθαι διήγημα καὶ πονηρὸν ὑπόδειγμα καταδέξαιο!

« Ἐπὶ τούτοις τοῦ εἰς μέσον παραληφθέντος ἐν τοῖς φρικτοῖς αὐτῷ ὁμωμοσμένοις θεοῦ ἀνεμίμησε, καὶ ὅπερ τῆς δραστηκῆς αὐτοῦ προνοίας τρόπος τῆς περὶ τὴν οἰκουμένην διατρεχούσης ὁσημέραι, καὶ ἐδίδασκεν ὡς ἀκοιμήτῳ ὀφθαλμῷ τὰ τῆδ' ἐπισκοπεῖ.

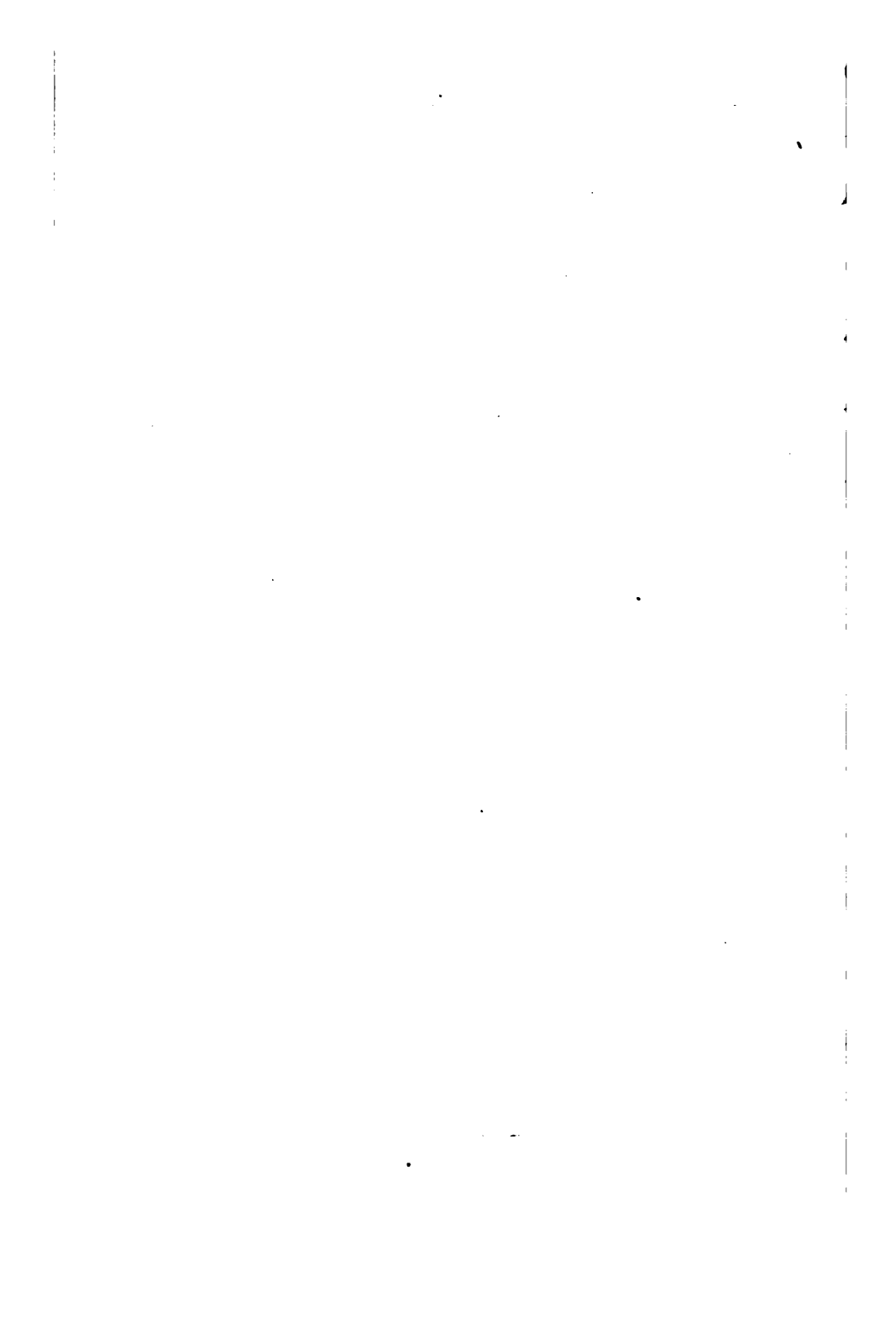
1. χ. ἀνασκόμενος. 2. χ. ἦ μοι. 3. χ. ἑαυτὸν. 4. χ. ἐνέγκυρον. 5. χ. ἐλαίον. 6. χ. πᾶσα. 7. χ. μνησκόμενον. 8. χ. αἱ. 9. τοῖς. 10. χ. θεομισοῦσων.

καὶ τὰς ἀντιδόσεις τῶν βεβιωμένων τοῖς ἀνθρώποις πρυτανεύει αἰεὶ· ἀντιμετρεῖται γὰρ παρ' αὐτῆς ἐκάστης τὰ πράγματα, ἧς καὶ τῷ δικτύῳ οἱ σκολιῶς ἀλίσκονται πορευόμενοι, δι' ἧς καὶ ταύτης τύχης εἰς τὸν ἀντίρροπον μεταφέρεται. « Εἰ μὲν καὶ τὴν τοῦ θεοῦ κρίσιν πτοῆ¹ κάκεινον τῶν σῶν² ἀναμένεις ἐξεταστὴν, δυσωπήθητι τὴν τῶν ἔργων ἀσφάλειαν· ἡγείσθω ἐσβουλία³ τῆς ἐγχειρίσεως, τὸ συνῆσον τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πραγμάτων, πρὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἢ βουλή· τὸν γὰρ κακῶς βουλευόμενον πρῶτον ἡ ἐγχειρίσις ἔβλαψεν. »

1. χ. πτοεῖ. 2. χ. τῶν τῶν. 3. γρ. ἡ σὴ βουλή.

ΤΕΛΟΣ.

* | Τοῦ αὐτοῦ · ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν μακαριώ-
τατον πατριάρχην κῦρ Μιχαὴλ τὸν Κηρουλλάριον.

ρ. 116.

Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οἴονται, καὶ τῶν γε σπουδαιότε-
ρων ἔνιοι, ἐπιλιπεῖν τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ ὥσπερ ἀπὸ κλήρου καὶ τῆς
ἀρετῆς τὴν ἰσχὺν καὶ τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, μαρτυρίαις οἷς ὄρω-
σιν, ἢ μᾶλλον οἷς ὑπολαμβάνουσι χρώμενοι · ἐγὼ δὲ τὴν μὲν ἀρετὴν
μὴ καὶ αὐθις ταῖς τῶν ἐλομένων ψυχαῖς ἐπανθεῖν οὐκ ἂν ποτε
φαίην, περὶ δὲ τὸν λόγον τοὺς πολλοὺς ἡμῶν ἐρραθυμηκέναί συνο-
μολογήσαμεν καὶ αὐτὸς, οὐ κλήρῳ διδοὺς τὴν τῶν πραγμάτων
ἐπίδοσιν ἢ ἐλάττωσιν, ἀλλὰ γνώμῃς ἐθελουσίαις ὀρμαῖς, καὶ τῇ
περὶ τὰ κρείττω τε καὶ χεῖρω ῥοπῇ τῆς ψυχῆς. Ὅσοι μὲν γὰρ οὐ-
ρανίων ἡμᾶς ἀναρτῶσι κινήσεων ἀφαιροῦνται τὸ χαρακτηριστικώ-
τατον τῆς ἡμετέρας φύσεως, φημί δὴ τὴν αὐτέξουσιν τῆς ψυχῆς
περὶ τὰ πραττόμενα κίνησιν, καὶ οὔτε στεφάνοις ἀναδοῦνται τοὺς
ἀγωνιζομένους, οὔτε τοῖς ἐναντίοις καταδικάζουσι τοὺς κατωλιγω-
ροῦντας περὶ τὰ κρείττονα · ὅσοι δὲ κατὰ τὸ βούλημα τῶν ἡμετέ-
ρων λογίων ἐν ὀρμῇ τὴν ψυχὴν κραιπτόνων καὶ χειρόνων τιθέασιν
καὶ περὶ ἐκότερα ἐπίσης αὐτὴν ταλαντεύουσιν, οὔτοι καὶ τὸν λόγον
ἡμῖν ἀποσώζουσι καὶ τό γε τοῦ αὐτέξουσίου δόγμα ἰσχυρὸν τιθέασιν
καὶ ἀναμφισβήτητον. Οὐ τοίνυν ὁ προλαβὼν χρόνος τὰ μέτρα τοῦ
καλοῦ ἐν ἑαυτῷ περιείληφεν, ἀλλ' οὐδ' ὁ καθ' ἡμᾶς βίος ὡς πέρ
τι ὄριον τῶν χειρόνων γεγένηται, ἀλλ' ἐν ἀμφοῖν τοῖν βίοις, ἢ μᾶλ-

* Ἀντεγράφη ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριθμὸν 1182 ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς ἐν Παρι-
σίου ἐθνικῆς βιβλιοθήκης (φύλ. 116-132).

λον ὁμοίως ἐν ἅπαντι μέρει χρόνου, τῶν ψυχῶν τὰ τῆς ἀρετῆς ἔχουσῶν σπέρματα, αἱ περὶ τοὺς τόκους ἐπιμέλειά τε καὶ ῥαθυμία τὰς διαφοροὺς αὐτῶν ἀποτελοῦσι γονάς.

Ἄλλὰ πάλαι μὲν ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἰσχύων, μείζονα τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀρετὴν ἐποιεῖτο τὴν εὐφημίαν, νῦν δὲ ἡ τοῦ καλοῦ τὸν λόγον νικῶντος, ἡ τούτου πρὸς ἐγκωμίων μέτρον ἐξασθενήσαντος, συγκινδυνεύει τῇ τοῦ λέγοντος γλώττῃ ἢ τῆς ἀρετῆς δύναμις· ἀντεστράφθαι γοῦν μοι δοκεῖ τοῖς τε πρὸ ἡμῶν καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἢ τοῦ καλοῦ πρᾶξις πρὸς τὴν τοῦ λόγου ἰσχύον· ἄνω μὲν γὰρ ὁ λόγος ἐνίκα τὰ πράγματα, καὶ παρ' ἐκείνον ταῦτα βελτίω ἐκρίνετο· νῦν δὲ καὶ ὑπερτείνει τὸν λόγον τὸ τῆς ἀρετῆς μέγεθος, καὶ παρὰ τοῦτον τὸ ὑπερπίπτον ταπεινοῦσθαι δοκεῖ· ὡς τέ με δεδιέναι ἐντεῦθεν καὶ μὴ παντάπασι τὴν παροῦσαν εὐφημίαν θαρρεῖν, μὴ ἀναντία μοι ὧν βούλομαι γένηται, καὶ τῆς τε τῶν ἀκρωμένων ὑμῶν | περὶ τὸν ἐγκωμιαζόμενον ὑπολήψεως, τῆς τε ἀληθείας τῶν περὶ ἐκείνον θαυμάτων, οὕτω γὰρ εἰπεῖν κάλλιον, ἐλάττων ὁ λόγος ἔλθων, ἐκείνῳ μὲν τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐλαττώσει τὴν ἀρετὴν, ὑμῖν δὲ τοῖς ἀκριβῶς εἰδῶσι τὸν ἄνδρα τὴν ἐναντίαν ἢ προσῆκεν ἀπενέγκηται δόξαν. Συμβέβηκε δέ μοι καὶ μείζον ἐν εὐτυχίμασι τὸ ἀτύχημα· τὸ γὰρ ὑπερκεῖσθαι τὸν εὐφημούμενον καὶ τῶν ἐπισημοτέρων εἰς ἀρετὴν, ἐκείνῳ μὲν αὐτόθεν ἐπίδηλον ἔχει τὴν λαμπρότητα, τῷ δέ γε λόγῳ ἐν πολλοῖς παρέχον ἐπεντροφᾶν καὶ τὸ μηδαμῇ ἐφικνεῖσθαι τοῦ ὕψους δίδωσι· γέγονεν οὖν αὐτῷ τὸ ὑπερβάλλον πρὸς τὸ οἰκείον μέτρον ἀντίρροπον, καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ πράγματος, ἀχλὺς τούτῳ καθέστηκε πρὸς ἀντίβλεψιν. Ἐπεὶ δὲ οὐ διὰ ταῦτα δίκαιον τὸν ἄνδρα ἐκείνον τῆς ἐπὶ τῷ λόγῳ μνήμης εἰς τὸ ἐπιὸν ἐστερηῆσθαι τοῦ λόγου, καὶ γενέσθαι αὐτῷ τὴν ἀπρῶσιτον τοῖς πολλοῖς μαρμαρυγὴν ἀμαυρώσεως ἀφορμὴν, ἀρκτέον ἡμῖν τῶν περὶ αὐτὸν ἐγκωμίων, τοσοῦτον προειρηκόσιν, ὅτι μὴ πρὸς τὸ ἴσον ὁ λόγος ἐκείνῳ διαμιλλᾶται, ἀλλ' ὡς τε μετρίως περὶ τῶν ἐκείνου θαυμασίων εἰπεῖν καὶ δεῖξαι πᾶσιν, ὡς εἰ καὶ μὴ πάνυ

πολλά ὑπέιληπται ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ τῆς ἀρετῆς παραδείγματα, ἀλλ' εἰς ἀνὴρ τῷ τε ἄνω βίῳ ἀποχωρώντως ἀντήρκεσε, κἂν τῷ παρόντι εἰς θαῦμα γεγένηται, οἶμαι δὲ καὶ τῷ μέλλοντι τοῖς ἀρετὴν ἐργασομένοις εἰς πρωτότυπον τοῦτον καὶ ἐμψυχον γραφὴν στήσεται.

Τῷ μεγάλῳ τούτῳ καὶ θείῳ πατρὶ δοκεῖ πως τὰ συνεληλυθότα παρὰ τε τοῦ ἄνω γένους καὶ τῶν δυοῖν ἀφ' ὧν προσεχῶς προεληλύθει πηγῶν, παρὰ τε τῆς ἐνεγκούσης πατριδος, παρὰ τε τῆς περὶ αὐτὸν φύσεως, προαιρέσεώς τε καὶ βίου καὶ γνώμης, παιδείας τε καὶ ψυχῆς μεγαλοφυοῦς, παρὰ τε τῶν ἄλλων περὶ ὧν ὁ λόγος ἐρεῖ προῖων, ἐκ θειοτέρας εἶναι καινοτομίας καὶ κρείττονος περὶ ἓνα τῶν πάντων προνοίας ἢ θαύματος· ἀλλὰ τῆς μὲν ἀφ' ὧν προῆλθε πόλεως, οὐ πάνυ τοῦτον ἐντεῦθεν εὐδαιμονίσαιμι, καὶ τοί γε τοῖς ἄλλοις εἰς ἀποχωρῶσαν εὐφημίαν ἀρκοῦν· τὸ γὰρ μετὰ πολλῶν ἄλλων τῆς κρείττονος τοῦτον εὐμοιρῆσαι πατριδος, οὐκ ἴσον ἔμοι καταφαίνεται τοῖς ἄλλοις περὶ αὐτὸν ἐγκωμίσι, ὧν πολλῶν ὄντων οὐδεὶς ἐστὶν οὕτως εὐμοιρήσας ἀπάντων· ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἐκείνῳ τὴν ἀποχωρῶσαν ἔμοι εὐφημίαν μνηστεύσομαι. Οἱ γὰρ πόρρω τοῦ γένους αὐτῷ καὶ πρωταίτιοι τοῖς ἐξ ἑτέρας γενεαλογουμένοις σειρᾶς ἀπαράμιλλοι καθεστηκότες εἰς ἀρετὴν, τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐπιγενωμένους οὐκ εἶχον νικᾶν, ἀλλὰ τάναντία ἔπασχον τοῖς ἀπὸ τῶν πηγῶν ρεύμασιν· ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ εὐθὺς προῖον ὑπερβάλλει τοῦ προγεθέντος πολλῶ, καὶ ὅσῳ τὸ ρεῦμα πρόεισι, λεπτότερον τοῦ ἐπιρρέοντος γίνεταί· ἐνταῦθα δὲ ὡς ἀναστρεφόντων τῶν ὀχετῶν εἰς πηγὴν, μείζους οἱ ἐφεξῆς καὶ τὴν ἀρετὴν τελεώτεροι τῶν τεκόντων ἐγίνοντο· ἔδει γὰρ τῶν ποταμῶν ὡς εἰπεῖν ἀποθαλαττωθῆναι μελλόντων, τὰ ἐγγυτέρω τῆς ἀναστοιχειώσεως ρεύματα πλείονα τε ὁμοῦ καὶ λαμπρότερα γίνεσθαι. Ἀμέλει τοι οἱ τὸν ἄνδρα τοῦτον τεκόντες τοὺς μὲν ἄλλους ἀπλῶς οὕτωςί λέγειν νικῶντες, ἐαυτοὺς δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὑφ' ἐαυτῶν νικώμενοι καὶ οὐδενὶ τῶν πάντων τοῦ πρωτείου παραχωροῦντες, τῷ παιδὶ μόνῳ τῶν πρωτείων ἀπάντων

ἐξέστησαν· καὶ διὰ τὸ τοῦ χρόνου πρεσβεῖον ἐν παραδείγματος αὐτῷ ἐστηκότες μερίδι, διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς πρωτεῖον ὡς πρὸς παράδειγμα τοῦτον ἀπεικονίσθησαν, καὶ μέχρι τινὸς τοῦτον καταχρωννύοντες τοῖς τῶν ἀρετῶν ἀνθεσιν, ἀθρόον ἐκείθεν εἰς τὸ ἀκριβῆς ἑαυτοὺς τῶν ἐνθέων ἀπέξεσαν πράξεων. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον· ἡ δὲ γε ἀμφοῖν ἰσότης θαυμασία καὶ πάντως οὐκ ἀθεεῖ· οὔτε γὰρ τοῖς ἀπὸ τοῦ γένους εἶγον πρὸς ἀλλήλους τὸ ὑπερβάλλον, οὔτε τοῖς ἀπὸ τῆς γνώμης ἀντέπιπτον, ἀλλ' οὐδ' ἄτερος θατέρου προέθει· ἀλλὰ τό γε παραδοξότερον ἀντιτρέχοντες ἀλλήλοις, περὶ τὴν τοῦ καλοῦ ἐργασίαν τρόπον τινὰ καὶ συνέτρεχον· ἦν δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἀμελούμενον ἴσον καὶ τὸ σπουδαζόμενον ὁμοῖον· αἶ τε γὰρ τῶν σωμάτων εἰκόνες ἀντιμετρούμεναι πρὸς ἀλλήλας, αἶ τε τῶν ψυχῶν ἀρχετυπία οὐδ' ὁ, τιούν παραλλάττουσαι· λέγω δὲ ταῦτα οὐ κομφεύων τὸν λόγον, ἀλλ' εἰδῶσιν ὑμῖν ἄμφω ἐπιδηγούμενος τὰς ἰσότητας.

Τίς γὰρ τῶν πάντων οὐκ οἶδε τὸν τούτου πατέρα, τὸ μέγα θαῦμα τῆς ἀρετῆς, ὅπως τε θειοτέρου βίου ἐπιμελόμενος, καὶ πολιτικῶν ἅμα πράξεων προϊστάμενος, βήματός τε βασιλείου κριθεὶς ἄξιος, καὶ τὴν γε φυλακὴν πεπιστευμένος τῶν θησαυρῶν, οὐ παρὰ θάτερον ἤσχυε θάτερον, ἀλλὰ κάλλιον ἐκάτερον παρ' ἐκατέρου ἐποίει, τὴν μὲν ἀρετὴν ἐπαυξάνων οὐκ ἀπὸ τῶν ἰδίων μόνον πηγῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, τὰς δὲ γε πολιτικὰς πράξεις ἐκείθεν ἀπευθύνων καὶ ὑπὸ στάθμην τιθεὶς ἀκριβῆ, τῷ τε κρατοῦντι τὴν περὶ ἑαυτὸν μὴ ψευδάμενος πίστιν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ τιμήσας ἐκείνον τῆς κρίσεως, ἢ ἑαυτὸν εὐδόκιμον πεποιημένος τῆς προαιρίσεως; Τὸ δὲ γε τούτων θαυμασιώτερον, ὅτι πηγὴ καθάπερ διειδαστάτη καὶ πότιμος ἀλμυροῖς καταμιχθεῖσα ρεύμασιν, οὐκ ἐκείθεν τινος πικρίας ἐσπάσατο, ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον εἰς γλυκύτητα μετεποίησε· τὸ γὰρ ἀγοραῖον καὶ βωμολόγον καὶ τῆς γνώμης πόρρω ποιησάμενος καὶ τῆς γλώττης, ἀντὶ τῆς εὐτραπείας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἠδύτητος, τὴν ἔννομον καὶ ἀκριβῆ τῶν τε λόγων καὶ τῶν

ἤθῶν χάριν ἐτήρησε· καὶ ἰδὼν μὲν ἂν τις αὐτὴν τὴν πρώτην, οὐκ ἂν ᾤηθη μετρίων λόγων ἀκούσσεσθαι, ἀκούσας δὲ τῆς πλάνης ἑαυτὸν κατεμέμφετο. Ἐκόσμει δὲ αὐτὸν πρὸ πάντων καὶ τὸ περιεσκεμμένον | τῆς γνώμης καὶ ἡ εὐλογος σιωπῆ, καὶ τὸ μὴ ταχὺ θαρρεῖν οἷς ἅπαξ εἶη ὠμιληκῶς· φασι γὰρ οἱ τούτῳ πολλὰκις ζυγγεγονότες, ὅτι καὶ θεωριῶν κρειττόνων τετύχηκε, καὶ νεῶ πύλαις κεκλεισμέναις ἐπιτυχῶν, διέστειλεν ἀθρόον καὶ παραδόξως καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια τεθάρρηκεν εἰσοδον. Τούτοις οὖν τῶν πάντων κρατῶν, δυοῖν μόνοις τῶν πρωτείων ἐστέρηται· τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ ἐξίσωτο, οὐ γὰρ ἔχω τί πλέον ἐρεῖν, τοῦ δὲ παιδὸς ἡττητο, καὶ ὁ λόγος ἔχει παρὰ τῆς ἐπιστήμης τὸ βέβαιον· ἐξ ἰσότητος γὰρ καὶ παρὰ τοῖς ἐκείνης λόγοις αἱ ἀνισότητες.

φ. 117.

Ὡς περ δὲ τῷ πατρὶ εἰς ἀρετῶν ἐργασίαν καὶ πολιτείαν ὁ βίος διαίρηθεις ἀνθάμιλλος καὶ ἴσος ἀμφοῖν ἔδοξεν, οὕτω δὴ καὶ τῇ μητρὶ τά τε τῆς οἰκουρίας, τά τε τῆς περὶ τὰ κρείττονα ῥοπῆς τε καὶ νεύσεως ἀντιπεπονθότως τε ἀλλήλοις ἔχει καὶ ἰσοτιμίως· ἡ δὲ καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἀντέκειτο, καὶ τὰ μὲν ἐνίκα, τὰ δὲ ἐνικᾶτο· κάλλους γὰρ κατολιγωροῦσα σώματος, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν ἄνθος μῆτε περισκάπτουσα, μῆτε μὴν ἄλλως ἀρδεύουσα, τὰ μὲν ἐκράτει τὴν ἄνθην ἐκκόπτουσα, τὰ δὲ ἡττᾶτο, παντάπασι τοῦ φυτοῦ τὸ κάλλος ἀλλοιῶσαι μὴ δυναμένη· ἐπὶ γὰρ τῷ θεῷ ζῶσα καὶ τῷ ἀνδρὶ, ὁ μᾶλλον ἐκείνοις ἐράσμιον ἦδει, τούτου δὴ καὶ μάλιστα ἐπεμέλετο, ὁ δὲ κατωλιγώρητο, τοῦτο καὶ ἀπεστρέφετο· οὐ γὰρ ὁ μὲν θεὸς τοῦ κερκυμμένου κάλλους ἦρχα, ὁ δὲ γε ἀνὴρ τοῦ φαινομένου ἐπιθυμητῆς ἐτύγγανεν ὦν, ἀλλὰ καὶ οὗτος τὸ εἶδος ἐτίμα τῶν ἀρετῶν, καὶ τὴν ὁμόζυγον ἐντεῦθεν μᾶλλον ἐσέβετο καὶ ἡσπάζετο.

Ἄλλ' ὁ μὲν λόγος ἐς τὸ τῆς ὑποθέσεως ἄνω ἀναδραμῶν, ἐπιλελῆσθαι τοῦ προκειμένου δοκᾷ· ὡς οὖν ἀρκούντως ἐκεῖσε ἐμφιλοχωρήσαντά τε καὶ πλατυνάμενον, ἐφ' ὃ δραμεῖν βούλεται μεταγῆγαιμεν. Οὕτω τοιγαροῦν τῷ θεῷ πατρὶ τῶν τομῶν καθεστηκότων

αὐτῶ, μεθ' ἑτέρουσ ὁμογενεῖσ τῷ βίῳ παρεισενήνεκται, ὑψηλῶν ὑψηλότερος, καὶ τὴν ἀρετὴν θαυμασιῶν θεοειδέστερος· οὐ γὰρ ἀπωλιγώρησε τοῖσ τεκοῦσιν ἡ φύσις εἰς τὴν τελευταίαν προιοῦσα γονὴν· μᾶλλον μὲν οὖν ὅπερ αὐτοὶ πεπόνθησιν, πεποιήκασιν, καὶ προσωτέρω τοῖσ τόκοις χωροῦντες εἰς τὴν κρείττω κατέληξαν. Ὡς δ' ἐγὼ ἐνίων τὰ ἐκείνων ἀκριβοσάντων ἤκουσα, ὅτι καὶ ὀμφαὶ κρείττους προεμήνυσαν ἐκείνοις καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ παιδὸς καὶ τὸν τοκετὸν, καὶ τὰ κρείττω παρὰ τοῦ κρείττονος τούτῳ ἐπεμαρτύρησαν· ἐπεσφράγιζε δὲ τὰς ὑψηλὰς μαρτυρίας προβαίνων ὁ παῖς, ἐναπαστράπτων τοῖσ κάλλεσιν, οὐ τοῖσ ψυχικοῖσ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖσ ἀπὸ τοῦ σώματος.

Οἶδα μὲν οὖν πολλοὺσ τῶν εἰς ἄκρον φιλοσοφησάντων μὴ διδόντας τὸν λόγον τῷ κάλλει τοῦ σώματος, μηδ' ἐντεῦθεν τὸν τετυχηκότα ἐγκωμιάζειν προηρημένους, ἀλλ' ἀπὸ γε τῶν κρειττόνων καὶ σεμνοτέρων, νοῦ βεβηκότος, λογισμοῦ καθεστηκότος, ψυχῆς γενναίας, ἀγχινοίας καὶ στατηρότητος, καὶ ὅσοις ὁ ἔσω κεκόσμηται ἄνθρωπος· ἐγὼ δὲ οὕτω πως τίθεμαι περὶ τοῦτο, καὶ δόγμα εἶναι τὸν λόγον νομοθετῶ· δυοῖν μὲν, ψυχῆς φημί καὶ σώματος, περὶ κάλλους ἀντερίζοντιν πρὸς ἀλλήλα, καὶ τῆς μὲν τὴν οἰκείαν ἀρετὴν προβαλλούσης, τοῦ δὲ τὸ ἑαυτοῦ κάλλος ἐπιδεικνύοντος, καὶ μὴ ἐν ἴσῳ τὰ ἀντιθέμενα ᾗ, ἀλλὰ τὸ σωματικὸν εἶδος παρὰ πολὺ τοῦ ψυχικοῦ τῷ οἰκείῳ λόγῳ λαμπρότερον, νικᾶν τὴν ψυχὴν καὶ τῷ βραχεῖ κάλλει πρὸς τὸ τοῦ σώματος μέγεθος καὶ κάλλος ἐρίζουσιν· δύο δὲ τινων πρὸς ἀλλήλους ἀντισυγκρινομένων, καὶ τοῦ μὲν ταῖς ψυχικαῖς χάρισιν ἀπαστράπτοντος, εἰδεχθοῦς δὲ τὴν ἕξω πεφυκότος μορφήν, τοῦ δὲ ἀνθαμίλλου μὲν ἐκείνῳ τὰ εἰς ψυχὴν, ἐπανθοῦντος δὲ καὶ σωματικοῖς ὠραίσμασι, τὴν νικῶσαν τούτῳ ἐπιβραβεύσαιμι· εἰ γὰρ καὶ περιττόν πως δοκεῖ τὸ σωματικὸν κάλλος πρὸς τὴν ἀρίστην τῆς ψυχῆς ἰδέαν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν διηρημένων ταῦτα κρίνεται φύσεων, τὸ γέ τοι κρᾶμα εἰ ἐξ ἀμφοῖν καταλλήλως ὡσπερ λύρα συνήρμωσται, κρεῖττον τοῦ ἐκ θατέρου ὡς

προσῆκε συνεσθηκός. Οὐκ οὖν ἀτιμαστέον ἡμῖν εἰς ἐγκωμίου λόγον, εἰ καλὸς καὶ τὴν ἕξω περιβολὴν ὁ ἐγκωμιαζόμενος εἶη· ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ μέρος προσυφαντέον τῷ λόγῳ, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ἡ ἐνδυθεῖσα τοῦτο ψυχὴ πρὸς τὴν ἐκείνου ιδέαν ἀντήρκεσεν. Εἰ μὲν γὰρ ἀπλῶς ὕλη τις ἦν ἀνίδεος τὰ ἡμέτερα σώματα, ἐχρῆν δι' αὐτὸ τοῦτο ἀποδιοπομπεῖσθαι τοῦ λόγου τὸ ἄμορφον αἰσχρὸς, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο τελευταῖον καὶ ὑλικώτατον· ἐπεὶ δὲ καὶ ἐξ ἐνύλων εἰδῶν συμπεπήγαμεν, οὐκ ἀτιμαστέον μᾶλλον ἡμῖν διὰ τὴν ὕλην τὰ σώματα, ἢ τιμητέον διὰ τὸ εἶδος, ὃ δὴ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ νοεροῦ προεληλυθὸς εἰς τὰ σώματα λήξαν ἀχώριστον ἔμεινε. Κεῖσθω γοῦν ἡμῖν καὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς εἶδος εἰς εὐφημίας μέρος ἀρκοῦν. Οὕτω γοῦν αὐτὸν ἡ φύσις ἐκάλλυνεν ἀποξέσασα, ὡς τοῦτον μόνον οὕτως ἐργασαμένη, ἔπειτα πρὸς δευτέραν τοιαύτην σωματοποιίαν ἀποκαμῖν· οὐκ οὖν ἐξ οὗ τοῦτον πεποίηκεν ἄλλον οὕτως ἐμόρφωσεν, οἶμαι δὲ μὴ δὲ προτοῦ πᾶσαν ιδέαν καλοῦ συνεισηνεγκεῖν ἐτέρῳ· ἔστω δὲ ἡμῖν ταῦτα πρὸ τῶν ψυχικῶν χαρίτων ὥσπερ ἐωσφόρος ἡλίου προανατέλλων. Ὁ γοῦν εὐθύς ὠπτο γεννωμένῳ, τοῦτο θαυμάζῳ τῷ λόγῳ πρῶτον ἀπολαβὼν, καθάπερ πρὸ τῆς ὀπώρας τὴν ἄνην, ἔν' ἐπειδὴν ἐπανατεῖλη τῷ λόγῳ ἢ τῆς ψυχῆς ὥρα, ἀφείς τὸ πρῶτως φανθὲν, ἐπὶ τὸ αὐθις ἐκραγὲν φῶς μετενέγκω τοὺς ὀφθαλμούς.

Εἶχε μὲν οὕτω κάλλους, ὡς τῶν πάντων οὐδεὶς, καὶ τὴν γε πρῶτην | εὐθύς ἔδοξεν ἀπαράμιλλος· εἶτα δὴ προῖων, ὡς καὶ τὴν σύ-
 νεισιν τῆς ψυχῆς καταβραχὺ παρεδείκνυεν, ἐπ' ἄλλό τι μετέγραφε
 τοὺς θαυμάζοντας· ὀφθαλμοῖς γοῦν ἢ ἀκοῇ καὶ νοῦ προσοχῇ τὰ
 ἐκείνου ἐκρίνετο· καὶ εἰ μὲν τινες παρὰ μέρος ταῦτα ἢ θεθέανται,
 ἢ ἀκούσειαν, ἢ τὸν νοῦν αὐτῷ ἐπερείσειαν, ζύμπαντες νικῶντες
 ἀπήσαν· εἰ δ' ὁ αὐτὸς πάντων μετεσχέκει, προῆει νικῶμενος ἄχρι
 τῆς τοῦ ὀρωμένου συνέσεως· ἰδὼν μὲν γὰρ εὐθύς κατεπλήττετο,
 εἶτα προῖων καὶ ἀκούσας, ἀφείς τὸ εἶδος, τὴν γλῶτταν ἐθαύμαζε,
 προσωτέρω δὲ χωρῶν καὶ τὸν ἐκείνου ἀνασχεπτόμενος νοῦν, ἄμφω

καταλιπών, ἐστεφάνου τὸ τελευταῖον, καὶ ἀπὸ τῆς συνθέσεως μᾶλλον αὐτὸν ἀνηγόρευε.

Τὰ μὲν οὖν τῆς τύχης ἐπὶ τὰς τῶν ἀνακτόρων τοῦτον εἶλεν αὐλάς ἐκ πρώτης ἡλικίας εὐθύς, τὰ δὲ τῆς γνώμης ἐπὶ τοὺς λόγους ἐπέστρεφε· καὶ τοῖς γε πρώτοις ἀρκούντως στοιχειωθείς, ἐπειδὴ καὶ ῥητορικοῖς λόγοις ὠμίλησεν, οὐ τὸ φαινόμενον αὐτῶν κάλλος καὶ πρὸς πειθῶ ἀρκοῦν ἠγαπήκει, ἀλλὰ τὸ ἀληθές καὶ στερρὸν, ὃ δὴ καὶ φιλοσοφία ἐαυτῇ ὑποποιεῖται καὶ τοῦ περὶ αὐτὴν οὐκ ἀπαξιοῖ κύκλου· καὶ τῷ μὲν πατρὶ ὡς παραδείγματι πρὸς τοῦτο ἐξεπαιδεύετο, τῷ δὲ γε ἀδελφῷ ὡς πρὸς τὸ ἴσον διαμιλλώμενος ἦν, περὶ οὐ τι βραχὺ ὁ λόγος ἐρεῖν βούλεται.

Τῶν μὲν οὖν ἑλληνικῶν φιλοσόφων οἱ δόξαντες τι τῶν ἄλλων πλέον ἰδεῖν, πίθους τινὰς ἀντιθέτους αἰτιῶνται τῆς διαφόρου τῶν αὐτῶν τεκνέων γενέσεως, καὶ τῶν γε μέσως ἀρετῆς καὶ κακίας ἐσχηκότων μίξιν τινὰ κατηγοροῦσι τῶν ἐν τοῖς πίθους κειμένων· ἡμῖν δὲ ἐνταῦθα ἡ τοῦ θεοῦ δημιουργία καὶ πρόνοια τοῖς ἀδελφοῖς ἐπίσης σχεδὸν εἰπεῖν ἤρκεσε· γεγόνασι γοῦν ἄμφω καὶ τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ὅμοιοι· τὸ δὲ γε παραλλάττον αὐτοῖς τοσοῦτον· ὁ μὲν γὰρ θατέρου κατὰ τὸ πρεσβεῖον κρατῶν τῆς γενέσεως, τοῦ μέτρου τῆς ἀρετῆς ἤττητο· ὁ δὲ ἐντεῦθεν νικῶν, οὐκ εἶχε καὶ τῷ προλαβόντι μέρει κρατεῖν τῆς ζωῆς· ὅθεν ὁ μὲν προανατείλας ἐκείνου, κατὰ γε τοῦτο τὸ μέρος τοῦ ἀδελφοῦ προιστάμενος, ὑφείτο τῆς περὶ τὰ κρείττω προκοπῆς καὶ ἀναγωγῆς· ὁ δὲ γε νεώτερος, προῶν ἐκείνου κατὰ τὴν σύνεσιν, τὰ δευτερεῖα εἶχε κατὰ τὴν γένεσιν· καὶ ἦν ἄτερος θατέρῳ ἀντιπαραχωροῦντες ἀλλήλοις τῶν καθ' ἑαυτοὺς πρωτείων, καὶ νικῶντες ὁμοῦ καὶ νικώμενοι. Ἐξ ἐναντίων δὲ πως ἡθῶν συγκείμενοι ἐς τὴν ὁμοίαν ἀπετελεύτων προαίρεσιν· ὁ μὲν γὰρ πρεσβύτερος χαροπός τε ἦν ἰδεῖν, καὶ περιεχόρευεν αὐτῷ ἐν τῷ εἶδει καθαρῶς ἡ ψυχὴ, καὶ ὄλωσ χαρίτων μεστὸν εἶχε τὸ πρόσωπον, λόγων δὲ ἴυγες τοῦ στόματος ἐκθοροῦσαι ὡσπέρ τινη σαγήνη ἀφύκτω τοὺς προσδιαλεγόμενους ἐθήρων· ὁ δὲ γε νεώτερος,

καὶ ὃν ὁ λόγος σκοπὸν πεποιήται τήμερον, ἐς τὸ εἶσω μᾶλλον συν-
 νευέυκει, καὶ οὐκ εὐθύς θηρατὸς ἦν τῷ προσομιλοῦντι, οὐδὲ τοῖς
 ἐλεῖν βουλομένοις ἐκκείμενος, ἀλλὰ σκεπτόμενος ἅμα ὅ,τι τε αὐτὸς
 προενέγκοι τοῦ στόματος καὶ ὃ προενεγκόντος ἐτέρου ἔλοιτο. Ἄμ-
 φοῖν δὲ οὕτω διακείμενοι, ζῆλος ἀμφοτέροις ὁ μᾶλλον ἄτερος
 ἐσχῆκει παρὰ τῆς φύσεως κτήσασθαι· καὶ ὁ μὲν χαρίεις ὢν, τὸ
 σύννου ὑπερηγάπα, ὁ δὲ συννοία προσκείμενος, τὴν τοῦ ἀδελφοῦ
 χάριν ἐζηλοτύπει, καὶ τὸ ἐτέρου μᾶλλον ἐπήνει ὁ ἕτερος. Ἄλλα
 τὰ μὲν τοῦ ἥθους αὐτοῖς οὕτω διάφορα, ἡ δὲ γε παιδεία κοινὴ καὶ
 ὁ λόγος ἴσος ἀμφοῖν, καὶ ἡ σύνεσις τοῦ μὲν ὀξύτερα τοῦ μείζονος,
 τοῦ δὲ ἀκριβεστέρα· ὅτε λόγος ἐκείνω μὲν καλλιρρημονέστερος,
 τούτῳ δὲ τεχνικώτερος· ἢ τε δίκαια καὶ ἡ ἐσθῆς (μὴ δὲ γὰρ μὴ
 καὶ τούτων ὁ λόγος ἀπόσχοιτο), τῷ μὲν πολυτελεστέρα, εὐπάρυ-
 φόν τε τὸ ἔσθημα, τῷ δὲ βραχὺ μὲν τι ἀφελεστέρα, μᾶλλον δὲ τι
 ἠδύνουσα, ἢ τε περιβολὴ φιλόσοφος ἅμα καὶ στίλβουσα. Διελόμε-
 νοι δὲ καὶ τὴν σωφροσύνην, ὁ μὲν ἐννόμῳ γάμῳ ἑαυτὸν καθωσίωσε,
 καὶ τὴν ἀρίστην ἐλόμενος τοὺς ἀρίστους ἀπέτεκε, περὶ ὧν ὁ λόγος
 μνημονεύσει κατὰ καιρόν· ὁ δὲ γε νεώτερος, καὶ τὸ ἔννομον ἀτι-
 μάσας, ὑπὲρ τὸν νόμον, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν προ-
 εἶλετο ζῆν. Ἦσθη δὲ καὶ ἄμφω ὁμορφίω, καὶ ἡ διαίρεσις μέ-
 χρις αὐτῶν, τὰ δ' ἄλλα, οὐδαμῆ θατέρου χωρὶς ἄτερος· ἐξῆγόν τε
 καὶ εἰσῆγον ἐκ' τῶν αὐτῶν θησαυρῶν καὶ ἐς τοὺς αὐτοὺς, μᾶλλον
 δὲ ἄμφω ἀμφοῖν ἐξήντλουν ἐκ τῶν αὐτῶν, τὰ μὲν μεγαλοπρεπῶς
 ἅμα καὶ φιλοτίμως τοῖς ὑπάρχουσι χρώμενοι καὶ τοῖς ἄλλοις ὄντες
 μεγαλοφυγίας παράδειγμα, τὰ δὲ κρυφίως τοῖς πένησιν ἀποθη-
 σαυρίζοντες καὶ ἐς οὐρανίους κατατιθέμενοι θησαυρούς· καὶ αὐτοῖς
 μὲν ἦρκει τὰ πατρώα, αὐτοὶ δὲ ἀποχρῶντες τοῖς πλείοσιν ἐνομί-
 ζοντο.

Εἶλε τούτους ὕστερον καὶ φιλοσοφίας ἔρωσ, καὶ ἀντείχοντο τῆς
 διαλεκτικῆς μάλιστα· προὔκυψαν δὲ οὐκ εἰς τὸν ἀπλοῦν μόνον
 συλλογισμόν, ἀλλὰ καὶ τὰς τε ἀργὰς εἶχον τῶν ἀποδείξεων, καὶ

ἀφ' ὧν αὖθις ἐκεῖναι προΐασιν· ἀλλ' οὗτος μὲν τοῦ πεζοῦ μᾶλλον εἶχετο λόγου, ὁ δὲ γε πρεσβύτερος ἀδελφὸς ῥυθμοῖς ἑαυτὸν ἐπεδίδου καὶ μέτροις· καὶ προσειρήκασί γε ἄμφω τῶν ἀποθανόντων ἐνίους, καὶ τῶν γε καθοσιωσάντων ἑαυτοὺς τῷ θεῷ οὐκ εἰκόνας ἐπεποίητον μόνον, ἀλλὰ καὶ ταύτας λόγοις ἐκόσμου καὶ ἐπιγράμμασι. Τῷ μὲν οὖν πρεσβυτέρῳ προσγειότερα πως ἢ φύσις ἐδόκει, λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι τὴν περὶ τὰ κάτω παιδείαν ἐλόμενος, χαίρειν εἰρήκει τοῖς περὶ τὸν οὐρανὸν θαύμασί τε καὶ κάλλεσι, τὸν δὲ οὐνοῦς ἐπτέρου καὶ περὶ ταῦτα· καὶ ἕνα | τὰ τοῖς πολλοῖς ἀδηλα διηγήσωμαι, ἃ τοῖς ἄλλοις οἱ τῶν σοφῶν λόγων ὀφθαλμοὶ πρὸς τὴν ἄνω θεωρίαν ἐγένοντο, ταῦτα ἐκεῖνος αὐτομάτως ἐλάμβανεν· ἦδει γοῦν καὶ τοὺς ἀπλανεῖς καὶ τοὺς πλάνητας, τοὺς τε παραλήλους τῶν κύκλων καὶ τοὺς ἐκλειπτικοὺς συνδέσμους, καὶ τὰς αἰτίας τῶν τε ἐπισκοτήσεων καὶ τῶν ἐκλείψεων. Εἰ δὲ τί που αὐτὸς ἐπεμαρτυράμην οἷς ἐκεῖνος ἐσχέκει καταστοχασάμενος, ὁ δὲ αὐτίκα ἠγάλλετό τε καὶ σκιρτῶν τῇ ψυχῇ ἡδύτερον ἐμειδία, ὡς παρὰ τοῦ κρείττονος περὶ ταῦτα τὴν μαρτυρίαν λαχόν. Γεωμετρία δὲ μὴ πάνυ ἐσχολακῶς, ὅποσα ἐκεῖνη ἐν ταῖς οἰκείαις ἀποπερατώσει δέχεται, ταῦτα ἐκεῖνος εἰργάζετο, εὐμήχανος εἶπερ τις ἄλλος περὶ τὰς ὀργανοποιίας γενόμενος. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἕως οὕτω τοῦτον ὁ σφοδρότερος ζῆλος ἐσχέκει τῆς κρείττονος ἀρετῆς· ἐπεὶ δὲ ἐγνώκει ὡς τὸ ἐπιμεληθῆναι ἡθῶν οὐκ αὐταρκές ἐστιν ἀγαθὸν, ἀλλ' ὁδὸς εἰς τέλος, τὴν θεωρίαν φημι φέρουσα, τὰς χαμαιπετεῖς ἀφείς πτέρυγας, τὰς περιηργυρωμένας τῆς θείας περιστεραῶς ἑαυτῷ προσηρμόσατο, καὶ τῶν πολιτικωτέρων μεθέμενος πράξεων, τῶν πνευματικωτέρων ἀντείχετο.

Ἐπεὶ δὲ εἶδε τέλειον αὐτὸν ἀθλητὴν γεγονέναι καὶ στεφανίτην ἀναίμακτον, αἰτησαμένῳ τῷ πειράζοντι δίδωσι τοῦτον, ὡς τὸν μέγαν ἀγωνιστὴν Ἴωβ, ὁ θεός· ὁ δὲ παραλαβὼν, οὐ κατὰ μέρος ἐπῆγε τὰ πειρατήρια, οὐ δὲ νῦν μὲν ἀφαιρεῖται αὐτοῦ τὰ βουκόλια καὶ τὰ ποίμνια, αὖθις δὲ ἄλλο τι προσάγει, καὶ τέλος μάλιστα

στιγι πλῆττει βραρεία τὸν ἀθλητὴν, οὐ δὲ πλῆξαι λαβῶν ἔλκει παίει πονήρω, ἀλλ' ὁμοῦ πᾶσι προσβάλλει καὶ τῇ χείρονι τῶν πληγῶν· τὸ δ' ὅπως καὶ ἐξ οἶων ἀρχῶν ὁ βάσκανος δαίμων τούτου κατέδραμεν, ὁ λόγος εἰπεῖν βούλεται· δικιτήσω δὲ δικαίως τῷ πράγματι, τούτω τε τὴν ἀτιμίαν ὡς μαρτυρίαν προσάγων, καὶ τὸν ἠτιμηκότα οὐ πάνυ τι ἀτιμάζων ἐντεῦθεν διὰ τὴν περὶ τὰ κρείττω τῆς ψυχῆς ῥοπήν καὶ οἰκείωσιν.

Ἰθυνη μὲν τὰ σαῖπτρα Ρωμαίοις ὁ μετὰ τὸν Ρωμανὸν Μιχαῆλ, Ρωμανὸν ἐκείνον ὡς τὴν τοῦ Ἀργυροῦ πατρώθεν κλησιν ἐσχίκει· τὸ δὲ ἐντεῦθεν τῆς ἀρχῆς εἶδος διπλοῖς ἤθεσιν ἐμερίζετο, τοῖς τε αὐτοῦ φημί τοῦ κρατοῦντος καὶ τοῖς πρὸ ἐκείνου ἢ μετ' ἐκείνον ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀποτεγεθεῖσι λαγόνων· ἀλλ' ἢ μὲν ἐπ' ἐκείνω μερὶς ἐννομός τε ἐδόκει καὶ δυναστείας ἀπηλλαγμένη, ἀτέρα δὲ ἢ τῶν πολλῶν, τυραννική τε καὶ βίαιος· διὰ ταῦτα δὴ καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνους ἢ γνώμη διχῇ ἐμερίζετο, ἢ τῶν αὐτῶν τάναντία περὶ ἐκείνους ἀνὰ μέρος βεβουλημένων ζῆν τε ὁμοῦ καὶ τεθναῖναι, τὸ μὲν διὰ τὸν κρατοῦντα, τὸ δὲ διὰ τὴν τυραννοῦσαν συγγένειαν, ἢ ἐνίων μὲν, καὶ ὁπόσοι περὶ ἐκείνον, τῆς προτέρας ὄντων αἰρέσεως, τῶν δὲ γε πλειόνων τῇ ἐτέρα προστεθειμένων. Ὁ γὰρ βασιλεὺς οὗτος, εἰ καὶ τὰ προεισόδια παρηνομήκει τοῦ κράτους, ἀλλὰ τὰ γε μετὰ ταῦτα ἀντίρροπός τε τοῖς προηγησαμένοις ἐγεγόνει, καὶ οὐ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ λήμματα ἐποιεῖτο τὰ ἐφεζῆς, ἀλλ' ἐτέροις τραπεύμενος, ἐτέραν αὖθις διήει, ἢ μᾶλλον ἀφ' ἐτέρας τὴν ἐναντίαν ἐβάδισεν· οἱ δὲ κεκοινωνηκότες αὐτῷ τοῦ αὐτοῦ αἵματος, ἐκ διαμέτρου ταῖς ἐκείνου γνώμας ἠναντιώθησαν· ἐκυμαίνετο γοῦν τοῖς ὑπηκόοις τὰ πράγματα, ἐκείνοί τε ταραχῶδῶς εἶχον καὶ οὐκέτι καθεκτοὶ ἦσαν παντάπασιν ἐκκεῖσθαι τῇ τυραννίδι. Ὅθεν ἵνα τᾶλλα ἐάσω τῶν τότε ῥηθέντων τε καὶπραχθέντων, σχίζεται μερὶς οὐκ ὀλίγη ἀφ' ὅλης τῆς πόλεως, τὰ πρῶτα τῶν γενῶν, οἱ τολμηρότατοι τε καὶ ἀνδρειότατοι καὶ τὰς γνώμας ὀξύτατοι· καὶ πρηνὴ παραγυμνώσαι τὰ τοῦ τολμήματος, καταλύουσι μὲν τῷ

λόγῳ τὴν τυραννίδα, ἐνομωτάτην δὲ καθιστῶντες ἀρχὴν, περὶ τοῦ βασιλευσόντος σφίσι σκέμμα πεποιήνται· καὶ ἴνα μὴ εἰς φιλοτιμίαν ἀνενεχθῆ ἡ βουλὴ, ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος πόρρω ποιεῖ τῆς ἀρχῆς, κοινῇ δὲ πάντες περὶ τοῦ κρείττονος ἀπάντων ψηφίζονται· καὶ ὥσπερ πάλαι νόμος Αἰθίοψιν ἦν τὸν ἐν πᾶσιν εὐδοκιμώτατον εἰς βασιλέα προάγειν, οὕτω δὴ καὶ τούτοις ἐδέδοκτο τὸν ἐν ἅπασιν τὰ πρωτεῖα εἰληφότα παρὰ θεοῦ, τῇ πρώτῃ τιμῆσαι τιμῇ. Ὡσπερ οὖν πάλαι τοῖς Ἑλλήσι χρᾶσθαι βουλομένοις, τὸ Πυθοῖ χρηστήριον τῶν λοιπῶν προεκέκριτο, καὶ οὐκ ἦν περὶ τοῦ κρείττονος ἀμφισβήτησις, εἰ καὶ πλάνην εἶχεν ἡ κρίσις περὶ τὸ πρᾶγμα, οὕτω δὴ καὶ τούτοις πρὸς αὐτὸν αἱ ψῆφοι ἐγίνοντο· καὶ ἐδόκει μὲν ἕκαστος ἐλέσθαι τὸν κρείττονα· ἦν δ' ὁ αὐτὸς πᾶσιν ὁ νῦν εὐφημούμενος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο ἤδεισαν, οὐ βραδίως ἐκαῖνον ἐψόμενον τῇ τιμῇ (ἦν γὰρ καὶ ταύτης ὁ ἀνὴρ ὑψηλότερος), ὥσπερ ἤδη προάγοντες ἐπὶ τὰ βασιλεία κατήπειγον βουλευόμενοι καὶ πρὸς ἀνθεστηκότα διηγωνίζοντο. Ἐπεὶ δὲ ἤδη ἐστεφάνωκασι, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ προσανέθεσαν ταῖς σκιαγραφίαις τῶν βουλευμάτων, ὥσπερ οἱ περὶ τὴν οἰκοδομίαν, μετὰ τὴν θεωρίαν κατήρχοντο ἤδη τῶν πράξεων. Ἦν δὲ τὸ βουλευόμενον τούτοις οὐκ ἀποκτινῶναι τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἐπισχεῖν προϊόντα, καὶ τοῦτον μὲν μεταστήσασθαι τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ ταῖς ψήφοις κριθέντα ἀντ' ἐκείνου ἐπὶ τὴν βασιλείαν προαγαγεῖν. Τσαύτη δὲ τούτοις περὶ τὸν ἄνδρα ἐγεγόνει εὐλάβεια, ὡς μὴ δὲ εἰπεῖν θαρρήσαι τούτῳ τὸ βούλευμα· ἤδεισαν γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἀκούσας, ἢ τὴν κρίσιν ἔλοιτο, | ἢ τὴν βουλὴν ἐπαινέσειεν. Ὁ μὲν οὖν οἶκος καθῆστο, οὐδὲν εἰδὼς ὧν ἐκεῖνοι καθ' ἑαυτὸν τε ἕκαστος καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐβουλευόντο· ἐπεὶ δὲ πολὺ προειλήφει τὸ σκέμμα τὴν πρᾶξιν, καὶ τὸ μὲν ἐγεγόνει, ἡ δὲ ἔμελλεν, καὶ οἱ μὲν ἐθάρρουν τὸ βεβουλευμένον, οἱ δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐδεδίδεσαν, ἀπορρήγνυνταί τινες τῶν συνομοσαμένων, ἡ φαυλοτέρα μερίς, καὶ πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες, εἶτα δὴ καὶ οἰθηθέντες ὡς οὐκ ἂν λάθοι τὸ βούλευμα, αὐτάγγελοι τῷ βασιλεῖ

τῆς συνωμοσίας οἱ συλλήπτορες γίνονται καὶ τὴν σκέψιν πᾶσαν ἀνακαλύπτουσι, καὶ ἄλλα ποιοῦσι τὰ ὠμοσμένα καὶ τὴν ὄλην ἐπιβουλήν προσαγγέλουσι, καὶ ὡς οἱ μὲν αὐτόθεν κεκοινωνήκασι τῶν βεβουλευμένων, οἱ δὲ πόρρωθεν ἐγνωκότες τὸ σύνθημα ἀναμένουσι, καὶ ὡς αὐτίκα ἐν χεροῖν αὐτοῖς γένοιτο, εἰ μὴ προκνήλοι τὸ δραματούργημα. Ταράττεται τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ψυχὴν ἀθρόως ἐκδειματοῦται, καὶ αὐτίκα προκαταλαμβάνει τὴν πόλιν, καὶ δορυφορία ἑαυτὸν περιτειγίζεται μείζονι· καὶ τοὺς ὁμομοκότας ἀθρόως καὶ καθ' ἓνα ἔλων, ἐντός τε ἔσχεν ἀρκύων, καὶ ἀνακρίνει περὶ ὧν ὠμομώκεσαν. Οἱ δὲ, ἐπειδὴ βελῶν ἐντός ἐγεγόνεισαν καὶ οὐκ ἦν ὀπίσω φυγεῖν, ἀλλὰ τὸν δρασμὸν εἶχεν ὁ συγκλεισμὸς, πάντα σαφῶς ἀπογυμνοῦσι ῥητὰ τε ὁμοῦ καὶ ἄρρητα, τὰς πρώτας αἰτίας, τοὺς ἐπὶ ταύταις διαλόγους, τὰς συνωμοσίας, τὰς ψήφους, καὶ ὡς ἐπὶ τούτοις βασιλεὺς αὐτοῖς αἰρεθείη ὁ τὴν τε γνώμην, τό τε γένος καὶ τᾶλλα προσήκων τῷ πράγματι· ἐς τοῦτο δὲ τοὺς λόγους ἐκείνων συμπερανάντων, ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἄλλων λεγομένων καταφρονεῖν ἔωκει, καὶ ἕκαστον τῶν συνθεθειμένων ἐμέμφετο· τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον τῆς ἐξαγγελίας ἀκηκοὼς, συνέστρεψέ τε εὐθὺς τὸν νοῦν καὶ βαθεῖαν τὴν συνωμοσίαν ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν, ἠρώτησέ τι βραχὺ, εἰ κάκεινῳ συνδοκοῦν ἐγεγόνει τὸ δράμα· ὡς δ' ἀπειρήκασι σύμπαντες, αὐθις ἐπύθετο, ὃ του χάριν οὐκ εἶη συνεγνωκώς· ὡς δὲ τὴν αἰτίαν ἐμεμαθήκει, ὡς οὐκ ἂν συνευδοκεῖν εἴλετο ἄνθρωπος μὴ δοὺς ἐαυτῷ κατηγορίας ὑποψίαν ποτὲ, ἔτι μᾶλλον τούτους τε θαυμάσας τῆς κρίσεως, κάκεινον τοῦ ἀκριβοῦς δείσας φρονήματος, τούτων μὲν καὶ αὐθις καταπεφρονήκει, καὶ πρὸς τὸ τῆς πονηρίας εἶδος ποιεῖται τὰς τιμωρίας αὐτοῖς, μᾶλλον δὲ ὑφαίρει τι ἐκάστω τῆς δικαίας κολάσεως· ἐκείνον δὲ, δέον ἐπαινεῖν τοῦ ἀναμαρτήτου φρονήματος, μᾶλλον κολάζει τῶν ἄλλων, καὶ ὧν ἕτεροι ὑπὲρ τούτου ἐγνώκεσαν, δίκας τοῦτον εἰσπράττεται, καὶ κρίνει ἐφ' οἷς οὐκ ἤδει, καὶ κατακρίνει ἐφ' οἷς οὐκ ἐπεποιθήκει, καὶ ὑπ' εὐθύνην ποιεῖται ἐφ' οἷς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνεύθυνον πᾶσιν

ἑαυτὸν διετήρησε· καὶ τό γε πάντων ἀτοπώτερον, ὁ μὲν ἐγίγνωσκε τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων οὐδὲν, τοσοῦτον μόνον εἰδώς, ὅτι περ ἐάλωσάν τινες ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα μεμελετηκότας.

Κατήγορος δὲ ἅμα καὶ δικαστὴς προὐκάθητο τούτῳ ὁ βασιλεὺς, καὶ τοὺς μὲν τὰ δεινότατα μεμελετηκότας οὐκ εἰς τὸ ἀκριβὲς τὰ τῆς τιμωρίας μετρεῖ, ἀλλὰ τοῖς μὲν καὶ παντάπασιν τὰς εὐθύναις ἀφίησι, τοῖς δὲ μετριωτέρας ψηφίζεται· περὶ δὲ οὐ σύμπαντες οἱ κατειπόντες ἀλλήλων ὡς ἀναμαρτήτου παντάπασιν ἐμαρτύρησαν, τοῦτον ἐκεῖνος ὑπὸ μείζονα καταδίκην ποιεῖ. Καὶ ὁ μὲν ἐπεικῶς πάνυ τῶν ἐαλωκότων ἐκήδετο, καὶ ὅπερ αὐτῷ σύνηθες, διηγωνίζετο ὑπὲρ ἐκείνων τοῖς λογισμοῖς, καὶ ὅπως ἂν ἐλευθερίαν εὖροιεν ἐξελιπάροι τὸ κρεῖττον. Ὁ δ' οὐδὲν παρ' ἐκείνου δεινὸν πεπονθώς, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν περὶ αὐτοῦ μαρτυρίαν ἐχέγγυον ἔζων καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐνοίας καὶ πίστεως, ὡς τὰ δεινότατα μεμελετηκότα τὸν ἄνδρα δεινοτάτης ἀξιοῖ κατακρίσεως· ἦν δὲ τὸ σύμπαν οὐ κόλασις τινος πράξεως, οὐδ' εὐθύνη τόλμης ἢ ἀτόπου βουλευματος, ἀλλὰ ζηλοτυπία γενναίου φρονήματος καὶ βασκανία τῆς τῶν πολλῶν περὶ τὸν ἄνδρα κρίσεως καὶ τῆς ἐκείνου περὶ πάντα εὐδοκίμησεως· ἐδεδίει γὰρ μὴ καὶ αὐθις τοιαύτης γεγενημένης αἰρέσεως, ἐκεῖνον ξύμπαντες ἔλοιnton, καὶ οὐκ ἂν αὐτῷ κρίσις ἐτέρα γένοιτο, τοῦ παντὸς μέρους πρὸς ἐκεῖνον συνερρηκός καὶ ἀφελόντων ἐκεῖνον τὸ ἐπ' αὐτοῖς δικαστήριον· διὰ ταῦτα ἑαυτῷ δικάζει τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐδὲ πρᾶως τὴν ἐπ' αὐτῷ δίκην μέτεισι. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ μάλιστα ἂν τις ἐκείνου κατηγορήσει· τὸ μὲν γὰρ δεδιότα τὴν τῶν πολλῶν πρὸς ἐκεῖνον κρίσιν ἑαυτῷ μνηστεύσασθαι τὴν ἐξ ἐκείνου ἀσφάλειαν, εἰ καὶ τοῦτο παντάπασιν ἀδίκον, ἀλλὰ βασιλεῖ γε δοτέον, οὐ πάντῃ ἐφ' ἑαυτῷ θαρροῦντι, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τειχίζοντι ἀπὸ τοῦ τοὺς κρεῖττονας ἀπειργεῖν τοῦ βήματος· τὸ δὲ ἐφ' οἷς ἐδόκει¹ κατ' ἐκείνου κακῶς, ἔτι δὲ προσθήκην ἐπινοεῖν

1. Διορθοῦται ἐν τῷ κώδικι « ἐγνώκει ».

ἀδικήματος, τί ἂν τις μεταγάγοι σοφιστικῶς, ὥστε ἐλευθερῶσαι κακίᾳ τὸν ψηφισάμενον; Δέον γὰρ τῶν μὲν ἄλλων αὐτὸν ἀξιῶσαι καλῶν, οὐ μακρὰν δὲ τῶν τειχῶν ἴσως ποιήσασθαι, ἵν' αὐτὸς εἴη ἔξω βελῶν, καὶ τοῦτο ἐπιεικῶς καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀπολογίας, ὃ δὲ σείει μὲν αὐτῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ, εἰπεῖν δὲ καὶ γένει παντὶ τὴν ξύμπασαν, ἵν' οὕτως εἴποιμι, γῆν, ἐπεισπίπτει τε τούτοις ὥσπερ λαίλαψ ἀθρόον καὶ κορυφοῖ ἐπ' αὐτοὺς κύματα αὐτίκα τούτους καλύπτοντα· περιτειχίζει γὰρ αὐτοῖς τὸν πατρῶον οἶκον καὶ καθείργουσι καθαπερὶ τινὰς θήρας, τὰς τε διεξόδους αὐτοῖς ἀποφράττει, μικροῦ δεῖν καὶ τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρα συγκλείει, ἵνα μὴ ἀναπτόντες ἀθρόον ἐπ' ἐκεῖνον πτερύξαιντο. Οἱ δὲ τοσοῦτον οὐχ ἑαυτοὺς ἀπεκλαίοντο, οὐδὲ τῶν πραττομένων ὠκτιζόντο, | ὅτι μὴ ἐκεῖνον μόνον τῆς περὶ ἑαυτοὺς ἐμέμφοντο κρίσεως· ἐποίησε γὰρ αὐτοῖς πραοτέραν τὴν καταδίκην τὸ σὺν ἀλλήλοις εἶναι καὶ κουφίζειν ἔχειν ἕκαστον ἑκάστῳ τὴν συμφορὰν.

φ. 119.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο ἀρκοῦν εἰς δεῖγμα ἐδόκει τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὸ τῆς διαιρέσεως γράμμα ἐγέγραπτο καὶ διεδέδοτο, τῆν-καῦτα ἐγνώσαν ἐξαίτηχότες παρὰ τοῦ ἀντικειμένου εἰς πειραστήρια· καὶ οἱ μὲν ἠλλάξαντ' ἂν ἀσμένως τὸ ἐπὶ κοπρίας εἶναι, εἰ σὺν ἀλλήλοις εἶεν, τοῦ ἀπ' ἀλλήλων διηρῆσθαι, εἰ καὶ ἐν κρείττοσι μέρεσι τῶν θειοτέρων διοικισθεῖεν μονῶν· ὃ δὲ μὴ καλῶς αὐτοῖς κρίνων τὰ πράγματα, οὐ δεικνύει μόνον, οὐδ' ἀποτέμνει ἀλλήλων τοὺς μέχρι τοῦ τότε καιροῦ σύμπλους καὶ συμφύεις, ἀλλὰ καὶ πόρρω ποιεῖται καὶ οὐδὲ ἐν καλῷ τίθησι γῆς· ἀλλὰ τὸν μὲν πρεσβύτερον οὐ πᾶν τι κρημνῶδει χωρὶν ἐπίστησι, τὸν δὲ ἀπελαύνει τε μακρὰν καὶ αὔθις ἀνάγει ἐπὶ στενοῦ, εἴτα δὴ ζοφώδει κατακλείει οἰκήματι, μετρεῖ τε αὐτῷ τὰ τε ἀλλὰ καὶ τὸ ποτόν, καὶ δεινούς ἐπίστησι φύλακας. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ταρραττομένην ἴστησι τὴν ιδίαν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ἐκτομὴν βίου αὐτῷ ἐγκλεύεται, καὶ πνεύματι δῆθεν προσάγει τὸν πόρρωθεν εἰσπεποιημένον θεῷ, καὶ μεταρρυθμίζειν αὐτῷ τὴν ιδεάν πειρᾶται τοῦ βίου· ὃ δὲ, καίτοι

τᾶλλα ἐπεικῆς ὧν, γενναίως πρὸς τοῦτο ἀνθίσταται, οὐχ ὡς τὸ πρᾶγμα μισῶν, οὐδ' ἀποπεμπόμενος τὴν κρείττω μεταβολὴν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πνεύματος αἰσχυνόμενος, ἵνα μὴ τέλος αὐτῷ καταδικῆς ἢ πρὸς θεὸν οἰκείωσις γένηται.

Ταῦτα οὐκ ἀκριβῆς ὑπὲρ θεοῦ μαρτυρία; οἷς γὰρ ἐπεικῶς καὶ θεοφιλῶς ἐβίω, κρείττωνων ἐκρίνετο ἄξιος, καὶ οἷς ἐκρίνετο, ἐκολάζετο. Ἐμοὶ γὰρ μάρτυς οὐχ ὅς μόνον πρὸς τοὺς Διοκλητιανούς ἐκείνους καὶ τοὺς Μαξιμιανούς καὶ Λικινίους ὑπὲρ τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας διηγωνίσαστο, καὶ πολλὰ αἰκισθεὶς εἶτα δὴ καὶ ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, ἢ πυρὸς ἔργον ἐγεγόνει, ἢ θῆρες αὐτὸν διειληφότες διεσπάραξαν καὶ κατέτεμον, ἢ θάλασσα ζῶντα παραλαβοῦσα τοιοῦτον αὐθις ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐπεικειᾶς εἰσπράττεται δίκας, ἢ τοῦ μὴ ἐθέλειν συνομολογῆσαι τοῖς χείροσιν, ἢ καὶ ὧν ἕτεροι ἡμαρτήκεσαν, αὐτὸς μηδὲν εἰδὼς τιμωροῦτο, ἢ καὶ εἰ τινες, ἐξὸν ἀντιτολμᾶν τοῖς κακῶς πράττουσι, τοῖς πειρασταῖς ὑποπίπτοιεν, στεφάνων καὶ οὔτοι μαρτυρικῶν ἄξιοι· τὸ δέ γε τῆς παρατάσεως τῆς ἀδίκου κολάσεως, ποῦ τίς ἂν θεῖη, ἢ ποῖον εἶδος τοῦτο μαρτυρίας οὐχ ὑπερβάλλει; τὸ δ' ἀναχθέντα τινὰ εἰς τὴν ἐσχάτην περιωπὴν τῶν κακῶν, αὐθις ἐπανιέναι καὶ μὴ ἴστασθαί πη ἀναγόμενον τῆς κακώσεως, τοῦτο ποίω τίς ἂν εἶδει πειρατηρίου παραμετρήσειεν;

Ἐμμενον οὖν ἀπ' ἀλλήλων διαιρεθέντες οἱ ἀδελφοὶ, καὶ τὸ σὺμπνον αὐτοῖς τότε πρώτως διακοπὴν, ἡμιθνήτας τοὺς διαιρεθέντας ἐποίει· ἀλλ' ὁ μὲν τῷ λόγῳ εἰς εὐφημίαν προκείμενος, τὸ μὲν ἀληθές καὶ παρὰ τοῦ κρείττονος εἰς τὸ μέλλον ταμιευόμενος, τὸ δὲ καὶ γενναιοτέροις ἑαυτὸν ἀνορθῶν λογισμοῖς, καταφαρμάκωε τὴν τομὴν, καὶ τὸ δεινὸν ἐθεράπευε, τὸ τραῦμα τῆς διαιρέσεως, συνδλεγίτε τὸ πνεῦμα καὶ ἀνεκαλεῖτο τὴν ψυχὴν ἀποπνέουσαν, καὶ ἦν ἀτεχνῶς ὑπὸ κύμασι ζῶν, καὶ θάλλων τεμνόμενος, καὶ ὥσπερ ὑπὸ πυρὶ σπαργανούμενος, ἢ εὐπρεμνος ἄμπελος τοῦ θεοῦ ἢ εὐκληματοῦσα ἀεὶ καὶ τὸν βότρυον πέπειρον τῆς ἐλπίδος βλαστάνουσα, ἢ

μᾶλλον ἢ φιλοσοφώτατη ψυχὴ ἢ πρὸς θεὸν ἀκλινῶς νεύσασα καὶ
 ζυμπάσης ἄλλης πραγματείας καταφρονήσασα, ὁ θεοειδῆς νοῦς καὶ
 ἀκριβῶς προσχωρήσας τῷ ἐπέκεινα πάσης νοήσεως, καὶ μὴδ'
 ὀπωστιοῦν τῶν τῆδε ἐπιστρεφόμενος, εἰ μὴ ὅσον τῷ ἀδελφῷ συνέζη.
 Τοῦτο γὰρ μόνον φιλοσοφῶν οὐκ ἐδόκει φιλοσοφεῖν, ἀλλ' ἦν ἄρα
 καὶ τοῦτο φιλόσοφον, ὅτι καὶ φιλόθεον, εἶπερ ἐκεῖνο φιλάδελφον·
 τὸ γὰρ πᾶντῃ πρὸς ἅπασαν σχέσιν ἀπαθές τε καὶ ἀμετάκλητον,
 δέδοικα μὴ ἀναλγήτου ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ φιλοσόφου ἔργον εἶη καὶ
 ἀποτέλεσμα· οὐπω γὰρ παρ' οὐδενὶ τήν τοιαύτην φιλοσοφίαν διέ-
 γνωκα, εἰ μὴ παρ' ὅσοις ἡ φύσις ἀπότομος πρὸς τὰς συμπαθείας ἐκ
 πρώτης ἐγεγόνει καταβολῆς· καταφρονητέον μὲν γὰρ καὶ τοκέων
 καὶ ἀδελφῶν καὶ υἱέων, καὶ ψυχῶν αὐτῶν εἰ οἶόν τε, τοῦ κρείττο-
 νος ἕνεκα, καὶ ἀνθαιρετέον τούτων θεὸν, οὐκ ἀποβλητέον δὲ τὰ
 γένη παντάπασιν, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτῶν ἀνθεκτέον, ὅσον ἂν τις
 θεῷ προσχωρήσει· τοῦτο γοῦν αὐτὸ καὶ ἡ Δεκάλογος σαφῶς πάνυ
 νομοθετεῖ, πατέρας τιμῶσα καὶ τοὺς ἐν γειτόνων μετὰ γε θεὸν τι-
 θεῖσα, καὶ εἰς αἰδῶ καὶ φιλίαν τοὺς νομοθετομένους εἰσαγούσα.

Ὁ μὲν οὖν, ὡς πέρ μοι λέλεκται, ἅπαξ ἐμβεβηκῶς τοῖς δεινοῖς,
 καὶ τὴν μὲν πρώτην οἶα εἰκὸς διατραρχεῖς τὴν ψυχὴν, ἔπειτα συ-
 στρέψας τὸν νοῦν, εἴτ' αὖθις πρὸς θεὸν στρέψας, καὶ τῶν ἐλπίδων
 γενόμενος, ἐπεικῶς ἑαυτῷ διετίθει τὴν συμφορὰν. Τῷ δὲ γε ἀδελφῷ
 τὰ μὲν ἄλλα μέτριά πως ἐδόκει καὶ οὐκ ἀπωλιγῶρει παντάπασιν,
 ἐν δὲ τῶν πάντων ἀφόρητον ἦν τὸ κεχωρίσθαι τοῦ ἀδελφοῦ· ὅθεν
 καὶ ἡμέρας ἀπωλοφύρετο καὶ νυκτὸς ἀπεκλαίετο, | καὶ οὐκ εἶχεν
 ὅπως ἂν ἑαυτὸν ταῖς ἐλπίσιν ἐπιστηρίζειεν, ἀλλ' ἔδυσφόρει δεινῶς,
 ἠνιᾶτο, κατετιτρώσκετο, ἐσπαράττετο, ἐπόθει τὴν προτέραν συν-
 ἀφειαν, ἐζήτηε δευτέραν ἐπίνοιαν ὅπως ἂν αὐτῷ τὸ πρότερον ἐπα-
 νέλθοι καλόν· οὐχ εὔρισκε τὸ τῆς ἐνώσεως φάρμακον· γίνεται
 γοῦν αὐτῷ τὸ ἄλγημα περὶ τὴν καρδίαν πάθημα, καὶ λανθάνει τις
 ὑφέρπουσα τὰ ἔνδον χειρίστη διάθεσις, καὶ γίνεται αὐτῷ τὸ συμ-
 βεβηκῶς ἀντ' ἄλλου τινὸς σφοδροτάτου νοσήματος, καὶ ἐς τὴν κε-

φαλήν ἄνεισι τὸ δεινόν, καὶ ἐξ ἀκροπόλεως αὐτῷ τὸ τυρηνικὸν πάθος ψηφίζεται τὴν τομὴν· καὶ νεκρὸς αὐτίκα ἐγεγόνει ὁ προβραχέος εὐρώστως κινεῖσθαι δοκῶν. Τοῦτο τὸ πάθος ἀκουσθὲν τῷ μεγάλῳ πατρὶ, ἐπέστρεψέ τε βραχὺ τῶν κρειττόνων, καὶ αὖθις μετέστρεψε τελεώτερον· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἢ παντάπασιν ἀνήκοος ἦν, ἢ κατεγέλα φιλοσόφως ἀκούων, πρὸς δὲ τοῦτο μόνον τῶν πάντων οὔτε τὸ πρῶτον αὐτῷ ἐγεγόνει, οὔτε τὸ δεύτερον, οὔτε παραβάλλων συμφοραῖς ἐτέραις βαρυτέραις καὶ μείζονσι, δεῖν ᾤθηται ἐκείθεν φιλοσοφεῖν· οὐ γὰρ ἦν εὐρεῖν οὐδ' εἴ τις ὑπέλθοι τὰ δράματα.

Τὰς γὰρ ὑπερβολὰς τῶν παθῶν οὐ πρὸς αὐτὰ ἐγὼ κρίνω τὰ πράγματα, ἀλλὰ ταῖς τῶν ὑφισταμένων ψυχαῖς διαιρῶ· καὶ τό τε μείζον πάθος καὶ τὸ ἕλαττον παρὰ τὴν τούτων σχέσιν λογίζομαι· οὐ γὰρ εἴ τις τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰστρον Σκυθῶν υἱέας ἀποβάλοι πεντήκοντα, οὗτος ἐμοὶ βαρυσυμφορώτατος, οὐδ' εἴ τις τῶν ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην Περσῶν δηουμένην αὐτῷ ἴδοι τὴν γῆν, ἢ τὰ φίλτατα δορυάλωτα, τοῦτον ἐρῶ πολυαληθῆ καὶ βαρυδαίμονα· ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἡ φύσις τὴν Σκυθικὴν φιλοσοφίαν ἐπεσχεδίασε, τούτῳ δὲ ἡ συνθήκη τῶν κακῶν τὴν συμφορὰν ἐξωμάλισεν· ἀλλ' εἴ τις κοινοπαθῆς ὢν ἄνθρωπος καὶ φιλόανθρωπος, ἔπειτα περὶ ἐκείνο μάλιστα δυστυχήσειεν οὐ μᾶλλον τῶν ἄλλων κήδεται, οὗτος ἐμοὶ τὰ ἔσχατα ὑφίσταται τῶν κακῶν, εἰ καὶ φαίνοιτο τοῖς ἄλλοις ἕλαττον τὸ δυστύχημα. Τί δ' ἂν ἐγεγόνει τῷ θεῷ πατρὶ μείζον εἰς συμφορᾶς λόγον, τοῦ τὸν ἀδελφὸν ἀκούσαι ἀθρόον οὕτω καὶ παρ' ἐλπίδα μεταλλάξαντα τὴν ζωὴν; ᾧ γὰρ τοῦτο τὴν ζωὴν ἐμέτρει τὸ τὸν ἀδελφὸν περιεῖναι, οὗτος πῶς οὐκ ἂν ἀπολώλει, τοῦ ζωογονοῦντος ἀπολωλότος; καὶ ᾧ τὸ κάλλιστον πάντων ὁ ἀδελφός, τούτῳ πῶς οὐκ ἂν εἴη τὸ χειρίστην, ἐκείνου παρ' ἐλπίδα ἀπορραγεῖς; καὶ ὃν ὑπὲρ τὸν φωστῆρα ὁ ἀδελφός ἔθελγε, πῶς ἂν ἔτι τοῦτον ἠδέως καταλάμπου ὁ ἥλιος, ὑπὸ γῆν ἄφω κρυβέντος τοῦ λαμπρότερον αὐτῷ μαρμαρύσσοντος; τὸ δ' οὕτως περὶ ἐκείνων

ἔχοντα, ἔπειτα τοῦ φιλτάτου διαφθαρέντος, μηδέ τι τῶν ἀπρεπῶν μήτε εἰπεῖν, μήτε μὴν ἐνθυμηθῆναι, ἢ τοῦτο δόξαι τισίν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Ἰῶβ ὑπερβαλέσθαι φωνὴν οἷς τε εἶπε καὶ οἷς διεπράξατο, τοῦτο ποῦ τίς ἂν θείη, ἢ ποίας ἀξιῶσοι φιλοσοφίας; Σκοπητέον δὲ οὕτως· ἐτυράννει τούτῳ βασιλεὺς τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν, καὶ γράμματα τὰ μὲν ἐπέμπετο, τὰ δὲ ἐγράφετο, καὶ ὁ προστάτων τῶν γραμμάτων βαρύτερος· καὶ ὁ μὲν ἠπέλπει κεφαλῆς ἐκτομὴν, εἰ μὴ βουληθεῖη δρᾶσαι τὸ κελευόμενον, ὁ δὲ ὑπέκυπτε· καὶ ὁ μὲν τὸν σίδηρον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔθηγέ τε καὶ ἔκαμπτεν, ὁ δὲ αὐτίκα συγκλείσας εἶχε τὰ βλέφαρα, ὡς πρὸ τῆς ἐκτομῆς ἐθισθεῖη τὴν ἀβλεψίαν· ὡς δ' οὐκ ἦν ἐλεῖν τὸν ἀήττητον, ὁ μὲν ἀπαγορεύσας ἀπήει, ὁ δὲ αὖθις τῶν οἰκείων εἶχετο λογισμῶν. Τοῖς μὲν οὖν γενναιοτέροις γενναῖον ὡς ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα καὶ τοῦ ἀληθοῦς φρονήματος ἔδοξε, τοῖς δὲ γε μεμψιμοίροις καὶ φιλαίτιοις ἄλλο τι πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἐνομίσθη, καὶ μελλόντων ἐλπίδας αὐτῶ προστετριφασιν. Ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἐγεγόνει πάθος, λύει τῶ μὲν βασιλεῖ τὸν φόβον, τοῖς δὲ βασιλάνοις τὰς ὑποψίας, καὶ ὁ μὴ τυραννὶς ἴσχυσεν ἐπ' αὐτὸν, τοῦτο ὁ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶ κατέπραξε θάνατος· μᾶλλον δὲ ὄν μὴ τὰ ἔξωθεν δείματα ποιῆσαι τὸ κελευόμενον πεῖσαι δεδύνηντο, πρὸς τοῦτο ἡ γνώμη τοῦτον καὶ τὸ ἐθελούσιον μετέκλινε βούλημα, καὶ δείκνυσι πᾶσιν ὅτι σύμπας μὲν αὐτῶ ὁ βίος μετάρθεσις ἦν πρὸς τὸν θεόν, ὁ δὲ βραχὺ τι ἔζη τῶ κόσμῳ, τοῦτο τῶ συγγόνῳ ἀπομεμέριστο· καὶ ὁ μὲν ἠρπάσθη αὐτῶ ἐκεῖσε ἐμμενήκει, ὁ δὲ τι καταλέλειπτο σνηρηπάζετο· καὶ ἦν τὸ γεγονὸς ἐκ μέρους θυσία καὶ ὀλοκαύτωσις, εἰ καὶ παράδοξος ὁ λόγος δοκεῖ.

Μεταποιεῖται γοῦν ὄλος καὶ τῶ πλείονι προστίθησι καὶ τὸ ἔλαττον, καὶ ἀφιερῶι θεῶ ἑαυτὸν ὁ ἀφιερωμένος καὶ πρὸ γενέσεως· καὶ ἦν τὸ μὲν ἔργον πρῶτον τοῦ σχήματος, τὸ δὲ σχῆμα τῆς προλαβούσης σφραγίς προαιρέσεως, ἀφήρει δὲ οὐδὲν ἡ περιδύσις, ἀλλ' ἦν ἡ μεταμφιάσις γνώρισμα τῆς προλαβούσης μεταποιήσεως. Ἐπι

τούτοις ὄρον τῷ βασιλεῖ ὁ βίος λαμβάνει, καὶ μετατίθεται πρὸς μὲν τῆς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ ζωῆς, εἶτα δὴ καὶ τῆς ἐπὶ τῇ φύσει τῆς ταύτης ὡς εἰπεῖν ἀφαρπάζεται, καὶ μεταβολὴν ὡσπερ εἰκὸς ἐν τοιοῦτοις χρηστοτέραν λαμβάνει τὰ πράγματα. Καὶ ὁ μετ' ἐκείνου τὴν ἀρχὴν οὐκ εὐτυχῶς εἰληφώς τοῖς τε ἄλλοις τὰς τῶν τετολμημένων εὐθύναις ἀφήσει, καὶ τοῦτον τῆς ὑπερορίας ἀνακαλεῖται, καὶ ἐπανάγει πρὸς τὴν πατρίδα τὸν παρανόμως ταύτης ἀπελαθέντα.

φ. 120. οὐ γὰρ ἐδόκει δεδιέναι | τὸν μεταθέμενον· εἶτα ἰδὼν ἐθαύμασε μὴ τῆς γνώμης καὶ ἰσχυροῦς τῆς μεταβολῆς, ὡσπερ δὲ κεκληρηνομηκῶς τῆς ἐπὶ τούτῳ τοῦ προβεβασιλευκότος δυσμενείας καὶ τυραννίδος, οὐδὲν τι πρὸς τοῦτον φιλότιμον ἢ μεγαλόψυχον ἐπιδείκνυται. Ἄλλὰ καὶ οὕτως διῆγε φιλοσοφῶν καὶ τῷ θεῷ ζῶν πρὸς ὃν ἐκ πολλοῦ μετέθετο καὶ αὐτίς προσεχώρησε τελεώτερον καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ συντέμω, ὅποσα τῷ βασιλεῖ τούτῳ ἐδέδοκτό τε καὶ κατέπρακτο, ἐνὸς τῶν πάντων μνηστῆς τῶν ἐφεξῆς ἔξομαι.

Πολλὰ τετολμηκῶς πρότερον ὁ δεινὸς οὗτος ἀνὴρ, καὶ μήτε συγγενείας πεφροντικῶς, μήτε τῶν ἄλλων ὁσίων οἷς ἐξ ἀνάγκης προσδεδέμεθα ἢ προσκαίμεθα, ἀλλὰ πάντας τοὺς ἔγγιστα καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως μεταστήσας τῶν βασιλείων, καὶ τὰ καθεστηκότα μεταποιήσας, τέλος καὶ τῶν πρὸς θεὸν ἐπιλανθανόμενος συνθηκῶν καὶ τῶν ὄρκων οὐς πρὸς ἐκείνον ὑπὲρ τῆς βασιλείδος πεποίηται, ἠτις ἄνωθεν ἐκ τοῦ γένους τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων εἰς κληρὸν λαβοῦσα, ἐκείνον πρὸ τῶν ἄλλων τοῦ διαδήματος ἀξιοῖ· μεθιστᾶ γοῦν καὶ ταύτην τῶν ἀνακτόρων εὐθὺς, καὶ περιτειχίζει τὸ κράτος ἑαυτῷ μόνῳ, καὶ μηδένα οἱ προσίεναι προστάττει, ἀλλ' ὡσπερ θῆρα δεδιέναι καὶ πόρρωθεν καθορᾶν· καὶ ὅπερ δὴ τέλος τοῦ καινοτομεῖν τίθεται, τοῦτο δὴ καὶ τέλος αὐτῷ τοῦ καινοτομεῖν γίνεται· οὔτε γὰρ εἶχεν ὅτι ἄλλο χεῖρον ἐργάσαιτο, οὔτε ἄλλο τι ἐδόκει ἀξιοχρεῶν τοῦτον ἀκριβῶς καταργήσασθαι. Ἡ γὰρ ζύμψασα πόλις, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ ζήλω θεῖω ῥωσθέντες, οὐχ οἱ ἀνώνυμοι μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ οἱ ἐν

τέλει καὶ περιώνυμοι, καθαπερὲι θῆρες ὡς ἀληθῶς ἐπ' αὐτὸν ξύμπαντες ἔθειον, ὁμοῦ τε ἰδεῖν καὶ σπαράξαι τοῦτον θυμούμενοί τε καὶ προθυμούμενοι. Ὅ δὲ, ἵνα τὸ πολὺ συνέλω τοῦ δράματος, ἐπεὶ μηθεμίαν ἑαυτῷ καταλελοίπει καταφυγὴν, πάσας τοῖς ἄλλοις ὑπεξελὼν πρότερον, θαλάττη ἑαυτὸν πιστεύει καὶ κύμασιν· οὐδὲ γὰρ εἶχε καὶ ταύτην τῇ ἠπείρῳ συνεξελεῖν· ἡ δὲ οὐ ψευσαμένη τὴν πίστιν, πρὸς τὴν γῆν αὔθις αὐτὸν ἀποδίδωσιν· ἥπερ δὴ παραλαβοῦσα ταῖς τῶν δημίῳν χερσὶ παρατίθησι. Καὶ ἵνα μὴ πρὸς εἰδότηας καὶ πολλάκις τὰ τοῦ δράματος ἀκηκοτάς παλιλογῶ, ὁ μὲν τοῦ ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς στερεῖται φωτὸς, καὶ μονώτατος κατακλείεται πρὸς ὃ δὴ αὐτὸν, εἰ καὶ δι' ἑτέρου σχήματος, ἡ γνώμη συνήλauen, ἡ δὲ τυραννηθεῖσα κακῶς ἐπὶ τὸν κλῆρον τῆς βασιλείας αὔθις ἀρπάζεται· καὶ κατάστασιν παρ' ἑαυτῆς χρόνον ὅσον βραχὺν τοῖς πράγμασι πρυτανεύουσα, βασιλέα τούτοις αὔθις τὸν ἐννόμως ἄρξοντα καὶ συνετώτατον ἀποδίδωσιν, ὃν τῶν κυμάτων ὑπεξελὼν ὁ θεὸς πρότερον καὶ ἐν ἀκλύστοις ὄρμοις ἐγκαθιδρύσας τοῖς βασιλείοις ἐγκαθιστᾷ. Κωνσταντῖνος ἦν οὗτος ὁ Μονομάχος, οὐ πολλὸς λόγος ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἔπειτα γένοιτο. Τὸ μὲν οὖν πάντα ἐφεξῆς περὶ τούτου λέγειν τοῦ αυτοκράτορος, τοῖς ἱστορεῖν βουλομένοις τὰ κείνου ἀφίημι· τὸ γὰρ περὶ οὗ τὸν λόγον ποιοῦμαι ἔλαττον ἴσως τοῦ παρέργου δόξειεν, εἰ γε τοῖς ἐκείνου κατὰ μέρος ἐπεξελεύσομαι· ὁ δὲ καὶ τοῦ κατ' ἐκείνον διηγήματος χαριέστερον καὶ τῇ ὑποθέσει προσήκον καὶ ἅμα τοῖς ἔπειτα λεχθησομένοις λυσιτελέστερον, τοῦτο θεῖς ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὰ ἐφεξῆς βαδιοῦμαι.

Ἐπανάγει μὲν ἐκ τῆς ὑπερορίας βασιλεύων ὁ Μονομάχος (οὕτω γὰρ τῇ τε βασιλίδι καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐδέδοκτο), ἐπανάγει δὲ πόρωθεν μὲν ἰδιωτικῶς τε καὶ ἀφελῶς· ἐπεὶ δὲ τῇ πόλει ἐγγίσειε καὶ πρὸ τῶν τειχῶν γένοιτο, μεγαλοπρεπῆς τε αὐτὸν ὑποδέχεται κατασκήνωσις, καὶ πολυτελῆς εὐτρεπίζεται δίαίτα, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, βασιλεῖ πάντα τὰ περὶ ἐκείνον προσήντα· τὸ μέντοιγε διάδημα οὐπὼ τούτῳ ἐδέδοτο· ἔμελλε γὰρ τοῦτο τῇ κεφαλῇ δέξασθαι στε-

φαινόμενος τῇ ὁμοζύγῳ καὶ βασιλίδι· καὶ ἵνα δὴ τελεωτέρα αὐτῷ καὶ τῷ ὄντι βασιλείος ἢ πρὸς τὰ βασιλεία εἰσοδος γένοιτο, ἀνέωκτο ζύμπασι πᾶσα πρόοδος, εἴ τινες ἐπ' ἐκείνον ἀπιέναι βούλοιντο· καὶ συνέρρει τὸ πλῆθος, ἄλλοι κατ' ἄλλο τι μέρος, καὶ οἱ μὲν ἐξήσαν, οἱ δὲ εἰσήσαν, καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα πανήγυρις ἀτεχνῶς. Ἐπὶ πᾶσι γοῦν καὶ ὁ νῦν εὐφημούμενος ἔξεισιν, εἰδῶς μὲν τὸν ἄνδρα, ἄτε πολλάκις ἰδὼν, οὐπω δὲ εἰς ὀμιλίαν ἐκείνῳ ἐληλυθῶς, ἀλλ' ἦν οὕτως περὶ ἐκείνον, ὡς περὶ τοῦτον ἐκείνος· ἰθαχύμαζον οὖν ἐξ ἀκοῆς ἀλλήλους ἀμφοτέροι, καὶ βουλομένους εἰς ταῦτ' οὐ συνελθεῖν διέστησεν ὁ καιρός. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος πρὸς ἐκείνον ἐξεληλυθει, ἦρωσ τῷ ὄντι πρὸς τὸν τὴν ἰδέαν χαρίεντα, καὶ τὴν ψυχὴν ἀγαθὸς πρὸς μεγαλοπρεπῆ καὶ φιλότιμον, ὁμοῦ τε εἶδεν ἐκείνος, καὶ θαυμάσας εὐθύς τοῦτον τοῦ σχήματος, πρὶν εἰς λόγους ἐλθεῖν, « προσήκων ὁ ἀνὴρ, ἀνεβόησε, τῷ ἀρχιερατικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, » ἐνθὲν στόματι τὸ μέλλον προαγορεύσας· καὶ εἰπὼν εὐθύς τε τοῦτον προσήκατο, καὶ ὑποτείνας τὴν χεῖρα, οἷα δὲ φίλτατον, ᾧ μηδέπω πρότερον καθωμίλησε, κατεφίλησεν. Ὡσπερ γὰρ ἐν ἐσόπτρῳ τῇ ἐκείνου μορφῇ καὶ ψυχῇ ἑαυτὸν ἐπιγνοῦς, οὐχ ἕτερον παρ' ἑαυτὸν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκείνον ἀπέφηεν· ὅθεν καὶ τῶν τῆς βασιλείας καλῶν ἀπαρξάμενος, τῷ θεῷ πρῶτον ἐκείνον τῆς προσηκούσης τιμῆς ἠξίωσεν, αὐτὸ δὲ τοῦτο ὁμορφίον ὀνομάσας καὶ ὁμοδίαιτον. Οὐ γὰρ εἶχέ τι πλέον ποιεῖν, οὐκ ὄντος ἄλλου ὑπερχειμένου καὶ προσήκοντος τῷ σχήματι ἀξιώματος. Ἐπεὶ δὲ καὶ ψῆφος αὐτῷ τῆς εἰς τὰ βασιλεία εἰσοδου ἐδέδοτο καὶ ἐντὸς ἐγεγόνει τῶν ἀνακτόρων, ἥλιος ὥσπερ ὑψωθείς ἐπὶ λέοντος, ἢ τὴν λάμπουσαν μοῖραν τῆς ἀρχῆς ἐπισχῶν τοῦ κύκλου, οὐκ ἐπιλανθάνεται οὐδ' ἀκαρῆ τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ τῆς δεξιᾶς μέμνηται καὶ τῶν συνθηκῶν ἔχεται, καὶ συνοικίζει τοῦτον εὐθύς ἑαυτῷ τοῖς ἀδούτοις, καὶ τὰ πρῶτα | τῶν περὶ ἐκείνον ποιεῖται, ἀνακκαλεῖται τε αὐτῷ τὰ πρῶτα καὶ ἐς τὴν προτέραν εὐκληρίαν ἀποκαθίστησι, καὶ διασπαρεῖσάν αὐτῷ τὴν δόξαν συνάγει· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ὅσοι τε

αὐτῷ τῶν ἀφ' αἵματος, καὶ ὅσοι τῆς ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ταλαιπωρίας κεκοινωνήκασιν, ἐκ διαστημάτων κελεύει συνιέναι οἱ· καὶ ἕκαστον περιόδῳ τις ἀποκαθίστα τῷ βασιλεῖ· ἐκεῖνον [δὲ] οὐκ εἶχε μέτρον οὐδ' ὄρον ἢ σύνοδος, οὐδὲ τὸ τοῦ βασιλέως μᾶλλον ἢ τὸ ἐκείνου κύριον τῆς προσελεύσεως ἦν. Ἐπεὶ δὲ ἐγνώκει τοῦτον μέτοχον ἅμα τῶν τε θειοτέρων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, ἑκατέροις ἐφίστησι, καὶ δεσμὸν αὐτὸν ποιεῖται τῶν διεστώτων καὶ δι' αὐτοῦ ἀμφοῖν ὀμιλεῖ· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις χαριέστατος μόνον ἐδόκει καὶ προσηνέστατος, πρὸς δὲ τοῦτον καὶ ταῦτά τε ἦν ἐκ μέρους [καὶ αὐθις]· σύννου καὶ πεφρικῶς· εὐλαβεῖτο γὰρ τὴν τοῦ ἀνδρὸς σύνεσιν καὶ ὡσπερ πρὸς ἐκείνον μετεμορφοῦτο καὶ μετετίθετο· [ἦν δὲ οὕτω] καὶ τοῦ βασιλεύοντος ὑψηλότερος· τὸ γὰρ βουλευμάτων κατάρχειν αὐτῷ καὶ γνώμην εἰσάγειν, καὶ ὡσανεὶ δογμάτων τῶν [ἑαυτοῦ] λόγων τὴν ἐκείνου καταπληροῦν ψυχὴν, εἰς τὴν ὑπερτέραν τοῦτον ἐτίθει τάξιν· καὶ τό γε θαυμασιώτερον οὐδὲ βασκανία τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τούτοις ἤψατο, ἄλλως πως εἰωθυῖα ταῖς ὑπερβολαῖς ταύταις ἐπιφύεσθαι τε καὶ ἐπαυξάνεσθαι, ἀλλ' ὑπεχώρησαν αὐτοῦ ζύμπαντες, καὶ ἐθελοντὶ τῶν κρείττωνων ἐξέστησαν. Ἐγὼ δὲ ταῦθ' ὁρῶν ἀνεμιμνησκόμεν [τῶν] τοῦ Ἰώβ· κάκεινον γὰρ οὕτω μετὰ τὰ δυσχερῆ μεταβαλὼν ὁ θεὸς κρείττοσι καὶ ὑψηλοτέροις προσῆγε, πλὴν ὅσον ἐκείνον μὲν βουκολίοις καὶ ποιμνίοις πολλαπλασίοις ἐπλάτυνε, τούτῳ δὲ κεκρυμμένας ἀρχὰς ἀπορρητοτέρων ἀγαθῶν κατεβάλλετο· ὑπερβάλλουσι δὲ καὶ αὐταὶ μακρῷ τὴν παρὰ τῷ Ἰώβ εὐκληρίαν· τὸ δ' ἐν ὑστέρω γινόμενον οὐκ ἂν τις εὖ φρονῶν ἐκείνοις ἀντισυγκρίνει· συλλογίζομαι οὖν μὴ ποτε μεῖζοσιν ἄλλοις μεῖζους ἀντεδόθησαν στέφανοι.

Ἐἶχε μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ ὑπερβολὴν τέως οὐκ εἶχε τὰ κατ' ἐκείνον· ἐπεὶ δὲ ἐχρῆν ἐπὶ τῆς λυχνίας τὸ ἐκείνου τεθήσεσθαι

* Τὰ ἐν μέσῳ ἀγκυλῶν, ἐξίτηλα ὄντα ἐν τῷ χειρογράφῳ, κατ' εἰκασίαν συνεπληρώθησαν.

φῶς, καὶ τὴν λαμπράδα ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ ἀναφθῆσθαι, καὶ τὴν νοητὴν σάλπιγγα εἰς ἅπαντα περιηχῆσειν τὰ πέρατα, τί γίνεται καὶ πῶς οἰκονομεῖ τὸ πρᾶγμα θεός, οὐκ ἐκ τῶν ἐναντίων ὥσπερ εἰώθει, ἀνεκτῶς γὰρ ταῦτα προεγεγόνεισαν, ἀλλὰ διὰ ῥαδίας καὶ ὡς ἂν τις εἶπη βασιλικώτερας ὁδοῦ; Σθέννυται τὸ φαινόμενον, ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας φωστῆρ Ἀλέξιος, ἀνάπτεται δὲ τὸ νοούμενον, καὶ τὸ σῶμα λιπῶν, οὐ πάλαι καταπεφρονῆκει, ἅπεισι πρὸς θεόν, τοσοῦτον προμελετήσας τὸν θάνατον, ὥστε μὴ δυσχερᾶναι τῆς φύσεως τὴν διὰ ζευξιν, ἀλλ' ἡρέμα διαλυθῆναι, χαλασθέντος αὐτῷ ὀμαλῶς τοῦ δεσμοῦ· καὶ ἦν ὁ περὶ γῆν οὐρανός (οὕτω γὰρ ἐγὼ τὸ τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας τέμενος οἶδα καλεῖν) φωστῆρος τέως ἐσπερημένος καὶ ἠλιακῶν ἄτερ αὐγῶν. Ἄλλω μὲν οὖν ἄλλος ἐδόκει προσήκων τῷ θρόνῳ, καὶ οἱ μὲν πρὸς τούτους ταῖς γνώμαις ἀπήεσαν, οἱ δὲ πρὸς ἑτέρους, καὶ ἕκαστος ἐχειροτόνει τῷ λογισμῷ ὃν ἡ ἀρετὴ αὐτῷ, ἢ θεσμὸς συγγενείας, ἢ φιλίας λόγος ὠκείωσε· τῷ δὲ γε βασιλεῖ οὐκ ἐταλαντεύετο τὰ τῆς γνώμης, οὐδὲ κρίσιν ἐποιεῖτο τῶν δοκιμωτέρων παρ' ἑαυτῷ, ἀλλ' ὥσπερ βέλος κατ' εὐθὺ βληθὲν πρὸς τοῦτον καὶ μόνον ἀπετοξεύετο ἡ ψυχὴ· τοῦτο δ' ἄρα θεοῦ ἐγεγόνει ἔργον, ὃς δὴ πρὸς τὸν ἀρχιερατικὸν τοῦτον προορίσας θρόνον καὶ πρὸς τοῦτο καθαγιασας, ὥσπερ δὴ τὸν Ἱερεμίαν καὶ πρὸ γενέσεως, τὰ πολλὰ ἐκεῖνα προφρονόμει περὶ τὸν ἄνδρα, τοῦτο μὲν καὶ ὑπεξάγων βελῶν, τοῦτο δὲ ἀποφράττων τὰς ἐτέρωσσε φερούσας ὁδοὺς, τὸ δὲ γε ἀκριβέστερον τῶν ἐκείνου δικαιομάτων πρὸ τῶν στεφάνων προάγων εἰς ἄθλους ὥσπερ ἀγωνιστὴν τὸν στεφανωθήσεσθαι μέλλοντα, ἔν' ὁμοῦ καὶ χάρις εἶη τῷ ἀθλητῇ τὸ στεφανοῦσθαι καὶ ἔπαθλον. Εἰς τοῦτο γοῦν ἐμοὶ φέρουσιν αἱ ὑπεροραὶ, αἱ τῶν οἴκοι διασποραὶ, τὰλλα ἃ δὴ πρᾶως ἐκεῖνος ὑπενεγκῶν λαμπροτέρας ἀξιοῦται τῆς ἀναρρήσεως· τὸ δ' ὅπως, ὁ λόγος σαφέστερον γωριεῖ.

Κυροῦται τὸ δόξαν τῷ βασιλεῖ καὶ θειοτέροις ὀνειράσι, καὶ τὸν ἄνδρα ὡς ἐπ' ἄλλοις μετακαλέσας, ἐδόκει μὲν εὐαγγελίᾳ τινα

τούτῳ ἐρεῖν, καὶ τὸν ἀρχερατικὸν εὐθύς αὐτῷ θρόνον μνηστεύεται· ὁ δὲ, ὡσπερ οὐδενὸς καινοτέρου ἀκηκοὼς ῥήματος, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ σὺν εὐθυμία τὸν λόγον λαβεῖν, ὅσον καὶ βαρυνόμενῳ ἐώκει καὶ τὴν πρώτην ἀκοὴν εὐθύς δυσχεραίνοντι· ὡσπερ γὰρ οὐδὲν πρὸς τοῦτο καταβαλόμενος, οὐδέ τι τῆς χάριτος προεισενεγκῶν ὁ πᾶσαν προειληφῶς καὶ ὄλον ἑαυτὸν ἐκείνη εἰσποίησάμενος, « ἔτοιμαθῆναι δεῖν πρότερον, ἔφη τῷ βασιλεῖ, ὡς τέ με μὴ ταραχθῆναι τῷ πράγματι· εἰ δ' ὁ τῆς ἐτοιμασίας οὐκ αὐτάρκης καιρὸς πρὸς τὴν καταδοχὴν τοῦ πνεύματος, χρῶ τοῖς ἐτοίμοις ἐτοίμως· ἐμοὶ γὰρ οὐπω καιρὸς λαβεῖν τὸ διδόμενον. » Τοῦτο καὶ μᾶλλον ἀκουσθὲν τὸν βασιλέα συνετώτερον περὶ τὰ δόξαντα ἀπειργάσατο· ἀγγίλους γὰρ ὦν ὁ ἀνὴρ, οὐχ οἷς ἀπειρήκει προσέσχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ὅπως ἀπειρηκὼς ἦν· τὸ γὰρ ἀκούσαντα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πράγματος μὴ διαχυθῆναι τὴν γνώμην, ἀλλὰ πράως ἐνεργεῖν τὸ ἀπόρητον, καὶ ὁμαλῶς πρὸς τὸν λόγον ἀπολογήσασθαι, σημεῖον καθεστηκυίας ψυχῆς ἐποίησατο καὶ τῆς περὶ τὰ κρείττονα εὐλαθείας. Ὅθεν χειροῦται τοῦτον μᾶλλον ἀποδιδράσκοντα, καὶ θηράται φυγεῖν ἐθέλοντα, ἢ διολισθαίνοντος τῶν ἐκείνου χειρῶν ἀντιλαμβάνεταί τε ἀπὲξ καὶ προσάγει τῷ πράγματι βιαιότερον. Ὡς δ' οὐκ εἶχεν ἔτι ἀποδιδράσκειν, πείθεται μὴ βουλόμενος, καὶ συνομολογεῖ τοῖς λόγοις τοῦ αὐτοκράτορος, μὴ πάνυ οἷς ὠμολόγησεν ἀρεσκόμενος. Οἶμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλα τῷ λόγῳ προσῆν εἰς εὐφημίαν ἐκείνου ἀρκοῦν, τοῦτο ἀντι παντὸς συντελέσειν εἰς ἐγκωμίου | ὑπόθεσιν· κἂν εἰ τις τὴν τέχνην ἀπαρηρησείη καὶ τὸ μεθόδοις ἐθέλειν τὰ πεπραγμένα ὑψοῦν, ἀλλ' αὐτῇ τῶν γεγονότων ἡ φύσις ἀντ' ἄλλης τινὸς ἀποχρῶσα δεινότητος.

Ἐξεταστέον δὲ οὕτω τὰ πράγματα· δυοῖν ὄντοι [τῶν κατὰ τὸν] βίον εἰς εὐκληρίαν λαμπρῶν, οὔμενον ἐχόντων ὑπερβολὴν, βασιλείας καὶ ἀρχιερωσύνης φημί, ἀμφοτέρων τε ἄξιος καὶ ἐκαστέρῳ κατάλληλος ἔδοξε τὸ θαυμάσιον· τὸ γὰρ διεστηκῶτων ἐκείνων τῆ φύσει τοῦ πράγματος· αὐτὸν ἀμφοτέροις ἀρκέσαι ταῖς τῶν

πολλῶν ὑπολήψειςι, πῶς οὐχὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν θαυμάτων ἀπολε-
λοιπέναί δοκεῖ, τὸ δὲ μηδενὸς τῶν εἰρημένων ἐπιθυμήσαντα, πολ-
λοῦ γε δέω λέγειν τούτοις ἐπιχειρήσαντα, παρ' ἐτέρων εἰς ἄμφω
[κριθῆσθαι καὶ] μηδενὶ προσδραμεῖν, ἀλλ' ἀπειπεῖν ἀμφοτέροις,
ποῖαν οὐχ ὑπερβάλλει τέχνην λόγου καὶ δύναμιν; ὅποτε [πολλοὶ]
τῶν παρ' οὐδενὸς ἀξιωθέντων τῆς κρίσεως, ἑαυτοὺς εἰς ἑκάτερον
παραβεβιάκασι, καὶ σὺν αἰσχύνῃ ἀπελαθέντων [αὐθις] εἰς μέσους
ὡσάμενοι, δευτέρων χρόνων ὡς εἰπεῖν τετυχήκασιν; Ἄλλ' οὐ τοιοῦ-
τος ἐκεῖνος, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ τὰς ὑπερβολὰς εὐλαβοῦμενος,
ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν ἑκατέρων τῇ γνώμῃ μακρῶ ὑπερκεί-
μενος· εἰ γὰρ καὶ μεγίστη ἀρχιερατικὴ τελειότης ἐστὶν καὶ χε-
ρουθικὸν ὡς ἂν εἴπη τις ἀκριβοῦμενος τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ τὸ πάντων
εἰδέναι καταφρονεῖν, καὶ τῆς ὑπερτέρας τιμῆς πολλῶ ὑψηλότερον.
Οὐ γὰρ οἱ θρόνοι προσάγουσι τῷ θεῷ τὸν τελούμενον, οὐδὲ διὰ
τούτους ὁ ἐπὶ τούτων σεβάσμιος, ἀλλ' οἱ τρόποι τοὺς τε θρόνους
κοσμοῦσι, καὶ τὸ ἐπέκεινα πάσης νοήσεως τὸν νοερῶς ἐθέλοντα ζῆν
προσεγγίζουσιν· ὧ πλησιάσας ἐκεῖνος πᾶν εἴ τι ἄλλο δοκοῦν ὑψηλὸν
κατὰ δεύτερον ἡγήτο τῆς ἑαυτοῦ τάξεώς τε καὶ στάσεως.

Οὕτω γοῦν καὶ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον ἀναβεβη-
κῶς, καταβεβηκέναι ᾤθη· ἐκείνως μὲν γὰρ μόνῳ ζῆν ᾤετο τῷ
θεῷ, οὕτως δὲ καὶ τοῖς ἐνταῦθα διδόναι μερίδα τῶν πολλῶν προῖ-
στάμενος, καὶ πρὸς τοὺς παρανομεῖν ἐθέλοντας ἀνθιστάμενος. Θεῖον
μὲν γὰρ καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ μερισμὸς τίς ἐστὶν τῶν πρὸς
τὰ κρείττω θεωριῶν καὶ τῶν ἐκείθεν θαυμασιωτέρων ἐλλάμψεων·
ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκεῖνος εἰδὼς, πείθεται ὁμῶς τῷ μὴ πείσαντι μὲν,
τυραννήσαντι δέ· καὶ ὡς ἡσθεὶς τῷ θηράματι, οὕτω γὰρ εἰπεῖν
οἰκειότερον, ἀβρότερος ἑαυτοῦ καὶ βασιλικώτερος γίνεται, καὶ
ἀτεχνῶς ἀπὸ σκήπτρου θεμιστεύει τὴν χειροτονίαν αὐτῷ, καὶ πι-
στεύει τὸ πνεῦμα καὶ τοῖς ἱεροῖς τὸν ἱερὸν ἀποδίδωσι. Καὶ ἡ πομπὴ
ἀπὸ τῶν βασιλείων ἐπὶ τὰ ἄδυστα, τῶν μὲν προϊόντων, τῶν δ'
ἐφεπομένων, τῶν τε ἐν τέλει καὶ τῶν περὶ τὴν ἀγίαν τράπεζαν·

εἶκασεν ἂν τις ἰδὼν τὴν πρόοδον, τὸν μὲν ἡλίῳ, τοὺς δὲ ἀστράσιν ἐν μέσῳ ἐκείνον συγκλείουσι· τοσοῦτος καὶ τὸ φαινόμενον ὁ ἀνὴρ, τὸ γέ τοι κρυπτόμενον ὑπὲρ τὴν ἀναλογίαν οὐ πολλαπλάσιον· ἐπήστραπτε δὲ αὐτῷ τηνικαῦτα τὸ τῆς ἀγαλλιάσεως πνεῦμα, καὶ ἦν οὐ κατηφὲς αὐτῷ τὸ ἔνθουν, οὐδὲ συννοίας μεστὸν, ἀλλὰ πνευματικῷ γέμον σκιρτήματος. Ὡς δὲ καὶ τοῦ νεῶ ἐντὸς ἐγεγόνεισαν οἱ ἐκείνῳ τελοῦντες τὴν πρόοδον, τὸν μὲν ἰστώσι πρὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος, αὐτοὶ δὲ περὶ ἐστῶσι δορυφοροῦντες ἐκείνῳ τὰ προεισόδια. Ἐπεὶ δὲ ἰκανῶς εἶχε τῶν προτελείων, ἔδει δὲ καὶ τῇ θεῖᾳ προσεγγίσει τραπέζῃ, ἀθρόον οὗτος εἰς γόνυ κλιθεὶς, ἃ μὲν κρυφίως ὠμίλησε τῷ θεῷ καὶ οἴους ἐκείνῳ προὔτεινε λόγους, οἴους δὲ ἐκείθεν ἐδέξατο, αὐτὸς ἂν εἰδείη ὁ μόνος μόνῳ μυσταγωγούμενος. Ἀνατέλλει δὲ ὡσπερ χαμόθεν ἀκηράτοις ἀπαστράπτων μαρμαρυγαῖς, καὶ ἡ μεταβολὴ γνώριμος πᾶσι, καὶ εἰς ἀπορρήτους αἰτίας τὸ φανθὲν ἀνεφέρετο. Εἶτα δὴ καὶ τὸν λαὸν ἀγιάσας καὶ τὰ λυσιτελοῦντα πᾶσι πρὸς τὸν καιρὸν ὑποσχεδιάσας, ὡσπερ ἄρτι πηγνὺς τῆς ἀρετῆς τὸν θεμέλιον, οὕτω τῆς τελειώσεως ἄρχεται.

Ὁ δὲ λόγος ἄχρι τούτου δραμῶν, οἷς μὲν περὶ αὐτοῦ εἶρηκε, τῶν ἄλλων ἀποκρύπτει τὰς ἀρετὰς, οἷς δὲ εἰπεῖν βούλεται αὐτὸν τοῦτον καταδεέστερον τίθησιν οἷς ἐξειργάσατο. Ἐκείνο τοίνυν πρὸ τῶν ἄλλων ἐρῶ· ὅτι τῶν μὲν περὶ τὴν ἄνω θεωρίαν ἐσχολακώτων καὶ πρὸς τὰ τῆδε γενομένων ἀνεπιστρόφων, ἑτέρων δὲ πρὸς μὲν τὴν τοιαύτην οὐκ ἀναβεβηκώτων ζώην, τὰ δὲ κάτω κοσμεῖν δυναθέντων καὶ πρὸ πάντων ἑαυτοὺς ῥυθμισάντων εἰς ἀρετὴν, εἶτα καὶ τοῖς πολλοῖς καταστάντων ὀρθότητος βίου παράδειγμα καὶ τὰς ἐκείνων κυβερνησάντων ψυχὰς, ἐνίων δὲ μετρίως ἑκατέροις χρῆσασμένων τοῖς βίοις, καὶ νῦν μὲν πρὸς τὰ κρείττω ἀπονευόντων, αὐθις δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐπιστρεφόντων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ οὕτω τριῶν οὐσῶν τῶν πρὸς ἀρετὴν φερουσῶν ὁδῶν, καὶ τῆς γε τρίτης ἢ μέσης τῶν ἄλλων ἀκριβεστέρας καθεστηκυίας καὶ παρὰ τοῖς κρείττοσι τῆς μεζζονος εὐφημίας ἀξιουμένης, ἐκείνος καὶ τε-

τάρτην ἐκαινοτόμησεν, ἣν εὖρε μὲν οὐδείς τῶν πάντων, τὸ δὲ ὑπὲρ ἡμᾶς εὐαγγελικὸν γένος ἐκ πρώτης παραγωγῆς παρὰ τοῦ δημιουργήσαντος εἰλήχει.

Τίς δὲ ἡ καινοτομία; ὅτι μὴ παρὰ μέρος ἕξη θεῶ καὶ ἀνθρώποις, μηδὲ πτερούμενος τῇ εὐχῇ πρὸς τὰ κρείττω, ἐπιλήσμων τῶν τῆδε ἐγίγνετο, μὴ δ' αὖθις πρὸς τὰ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν τῆς ἄνω θεωρίας ἀπελιμπάνετο. Ἄλλ' οἱ μὲν φυσικοὶ λόγοι τὰς ἐναντίας κινήσεις στάσει διειλήφθαί φασι, καὶ τὸ ἄνω κινούμενον, εἰ κάτω αὖθις κινήθῃναι ῥοπήν σχοίη, ἢ τὴν οἰκείαν, ἢ τὴν ἀλλοτρίαν, οὐκ ἂν τοῦτο ἔξειν, εἰ μὴ σταίη λήξαν τῆς πρώτης κινήσεως. Ἐκεῖνῳ δὲ ἤρκει ἡ αὐτὴ καὶ πρὸς τὰναντία ῥοπή· καὶ ἦν ἡ ἐκείνου ζωὴ κέντρον ἀκριβέστατον καὶ εὐμέγεθες, εἰ καὶ παράδοξός πως | ὁ λόγος δοκεῖ, τῶν ἐναντίων καὶ οὐκ ἐναντίων ζῶων· τοῦτο δὲ μόνον ἀγγέλοις ἀκακείνῳ ὁ λόγος προσμαρτυρεῖ· οὐ γὰρ ἐπειδὴ αἱ ὑπὲρ ἡμᾶς τάξεις προστασίαν ἰθῶν ἢ πόλεων ἐπιστεύθησαν, ὡς οἱ ἱεροὶ λόγοι διδάσκουσιν, οἷς ἐκείνων προΐστανται τῶν ἄνω θεωριῶν ἀθέατοι καθεστήκασιν, οὐδὲ οἷς ἐκεῖθεν ἐλλάπονται¹, ἀκυβερνήτους ἐῷσιν ἄς εἰλήχασι μερίδας τῆς κάτω ζωῆς. Εἶτε οὖν πρὸς ταύτην τὴν φύσιν ἐκεῖνος ἀπιδῶν, ἑαυτὸν πρὸς τὴν πρωτοτυπίαν ἀπεικόνισεν ἀκριβῶς, εἶτε καὶ παρ' ἑαυτοῦ τὸ καινὸν εὗρατο, εἶτε καὶ θειοτέρας πρὸς τοῦτο ἠξιώθη χάριτος, ὃ καὶ μάλιστα πείθουμι, ἀλλὰ γε τὴν τοιαύτην ζωὴν μόνος ἀκριβωσάμενος τῷ γε μηδένα κοινῶν ἔχειν τῶν² τῆς αὐτῆς κεκοινωκότων φύσεως, πρὸς οὐδένα τῶν πάντων κατὰ γε τοῦτο τὸ μέρος σύγκρισιν δέξαιτο.

Περὶ δὲ τῶν ἐτέρων μερῶν τῆς ἀρετῆς καὶ δυνάμεων ἄς ἐκεῖνος ἐκτῆσατο, εἰ δεῖ οὕτως εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ τῇ ψυχῇ ἐνούσας εἰς ἐνέργειαν ἤνεγκε καὶ μετεχειρίσατο προσφυῶς καθ' ὅσον οἶόν τε ἦ καὶ ὁ λόγος ἐρεῖ, νῦν τε καὶ αὖθις ἐν τοῖς προσήκουσι διαληψόμεθα μέρεσι· καὶ ἵνα δὴ ἀπὸ τῶν περιεκτικωτέρων ποιήσωμαι τὴν ἀρ-

1. γρ. ἐλλάμπονται. 2. χ. τῆς τῆς.

χὴν, τίς οὕτως πρὸς τὴν τῶν παθῶν ἀντανέστη φορὰν καὶ καθαρᾶ σωφροσύνη διέλαμψεν, οὐ μεσότητά τὴν ἕξιν ἀλλ' ἀκρότητα ποιησάμενος; τίς δὲ οὕτω τὴν φύσιν ἐνίκησε καὶ κρείττονι ἑαυτὸν περιτείχισε φυλακῇ, τῇ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐγκρατεία φημί, ἀφ' ὧν τὸ ἀντίθετον τῇ ἀρετῇ πάθος εἴωθε παραγίγνεσθαι; Τὸ μὲν γὰρ τριβωνίῳ κατατρύχειν τὰς σάρκας, καὶ τῆς ἕξω παντάπασι περιβολῆς ἀμελεῖν, καὶ μήτε γυμνοῦν τὸ σῶμα λουτροῖς, ἀλλὰ πάσης ἀπαξ-πλῶς φεῖδεσθαι θεραπείας, λείως δὲ ἔχειν πρὸς τὴν τραχύτητα καὶ τᾶλλα τὰ τούτων σκληρότερα, οἷς ἐκεῖνος ὡς ἀπαλωτέροις ἐνετρίφει καὶ καθηδύνετο, ὡς καὶ πολλοῖς ἑτέροις ζηλωθέντα τε καὶ κτηθέντα, δοκεῖ μοι παραλιπεῖν ὁ λόγος· οὐ γὰρ ζηλωτὴν ἑτέρων, ἀλλ' εὐρετὴν τῶν μειζόνων τὸν ἄνδρα τίθεμαι· τὸ δὲ καὶ τὴν φαντασίαν παιδαγωγῆσαι μὴ ἂν ποτε μορφωθῆναι τοῖς χείροσιν, ἀλλὰ τὰς κρείττους μόνον ιδέας ὑποδύεσθαι, πῶς οὐχὶ μείζον ἢ κατὰ παράδειγμα; ὁ γὰρ οὐκ ἂν τις ἕτερος δυνηθεῖ μμηῆσασθαι, τοῦτο πάντως ἀρχετυπίας καθέστηκεν ὑψηλότερον. Τοῦτο δὲ ὁποῖόν ἐστι τῷ λόγῳ ἐνδείξομαι, ἔν' ὁμοῦ τις καὶ τὴν γῶσιν ἔχη τοῦ πράγματος, καὶ τὸν τρόπον εἰδείη ὃν ἐκεῖνος ἐφιλοσόφει.

Τῇ λογικῇ τῆς ψυχῆς φύσει ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς συγκρίματι παρὰ μίμικται τι καὶ μέρος ἀντίθετον, ἄλογον μὲν, λόγῳ δὲ παιδαγωγεῖσθαι δυνάμενον· τοῦτο δὲ ἐστὶν ὅποσον τοῦ φαινομένου ἀλλοιῶν ἐρᾶ, λυσιτελοῦν τῇ κράσει διὰ τὴν γένεσιν· μυχθὲν δὲ τῷ λόγῳ ὡς εἴρηται, εἰ μὲν ἐφ' ἑαυτοῦ κρατυνθεῖη καὶ κατὰ τῆς λογικῆς ἰσχύσει δυνάμεως, αὐτὸ τε ἐξηνέχθη πλέον τοῦ δέοντος, κακείνην ἑαυτῷ συγκατέσπασεν· εἰ δ' ὁ ἐφεστῆκώς λόγος ὡς κρείττων τῷ χείρονι, τὰ μὲν πρῶτα χαλινὸν ἐμβαλὼν τῷ ἀντιθέτῳ μέρει καταναγκάσει σιγᾶν, ἔπειτα καὶ πρὸς ἑαυτὸ μεταθεῖη, καὶ πείσει τῆς μὲν οἰκείας ἐπιλαθέσθαι φύσεως, ἀντέχεσθαι δὲ τοῦ κρείττονος. ὡς περ εἴ τις θῆρα δεινὸν ἠνία τιθασσεύσας, ὡς καὶ ταύτης ἀφαιρέσις ἀτεχνῶς ἡρεμεῖν, τηνικαῦτα ἢ ἄτοπος αὕτη ἐπιθυμία καὶ ἄλογος, χαλιναγωγηθεῖσα παρὰ τοῦ λόγου τὰς ἕξω μορφὰς ἀπο-

ἴεται μόνον, ἀλλὰ ταῖς ἔνδον καὶ ὑψηλοτέραις καταμορφοῦται· οὕτω γοῦν ἐκεῖνος τὴν ἄλογον ἐπιθυμίαν λόγῳ ποιήσας κατήκρον, καὶ μέχρι φαντασίας τὰς ἀτόπους ὀρέξεις ἐκόλαζεν. Ἰνα δέ τι τῶν ἀποκρύφων ἐκείνου ἐρῶ, ὃ τοῖς ἄλλοις τέως ἄχρι τοῦ παρόντος ἀνέκον, ἐμοὶ δὲ τὸν λόγον ὡς τῶν ἄλλων οἰκειοτάτῳ ἐπίστευσεν ἡ ἀνήρ· ἐγρηγορότα μὲν ἐδεδίει πως τοῦτον ἢ φανταστικῇ τῆς φύσεως δύνامي, ὑπνώττοντος δὲ πολλάκις κατεξανίστατο· ὁ δὲ, ὡς ψυχὴ μόνον ὦν λογικῇ, οἷα δὴ πρὸς ἑτέραν τὴν ἄλογον δεινῶς ἀπεμάχετο, καὶ τὰ μὲν ὕβριζε, τὰ δὲ τῷ ἰσχύοντι ἀπεκρούετο λόγῳ. Εἰ δὲ καὶ τινες αὐτῇ συνήρουν ἀποτρόπαιοι δυνάμεις καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο χθόνιοί τε καὶ ἔνυλοι, καὶ πρὸς ταύτας ἀντέπραττε νοερώς· οὕτως αὐτῷ καθεύδοντι ἐπηγρύπνει ὁ νοῦς, καὶ τοσοῦτον αὐτὸν καὶ τὰ πάθη καὶ οἱ δαίμονες ἐδεδίεσαν, ὡς μὴ δύνασθαι μὲν προσβαλεῖν ἡμέρας, ἄτε δὲ νυκτερινοὶ τε καὶ σκύτιοι τῇ νυκτὶ χρῆσθαι συμμάχῳ πρὸς τὴν ἀντίθεσιν. Οἶδα μὲν οὖν ἐγὼ τοὺς τοσοῦτον πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀντιθέτους, ἰδρῶτός τε πλέως καὶ ἀγωνίας μεστούς, τὰ τε ἄλλα καὶ σκυθρωπούς, καὶ ξηρούς μὲν τοὺς ὀφθαλμούς, σύννους δὲ τὰς ὀφρῦας, καὶ ἀποστρόφους πρὸς ἀνθρωπίνην ὁμιλίαν τε καὶ συνήθειαν· ἐκείνῳ δὲ ἡ ζωὴ καὶ οὕτως ἔχοντι, χαρίτων μεστή, ὅ,τε λόγος ἡδύς τε καὶ πότιμος, καὶ προσηγνὲς μὲν τὸ βλέμμα, μεστὸν δὲ τὸ πνεῦμα ἀγαλλιᾶσεως· ἐλίπαινε γὰρ τοῦτον ἢ ἐκ τῆς ἀγωνίας ἀπάθεια, καὶ οὐχ οἷς ἀντηγωνίστατο δεινοπαθῶν ἦν, ἀλλ' οἷς προσεκλήσατο πνευματικῶς εὐθύμει καὶ ἡγαλλία.

Ἄλλ' ὅ γε λόγος ἐπιμενησῆθω τῶν ἐξ ἀρχῆς· τίς μὲν οὖν οὕτως ἐστεφανώθη τοῖς κατὰ τῶν παθῶν ἀγωνίσμασι; τίς δὲ τοσαύτης μετὰ τὴν πάλιν τετύχηκε χάριτος; φρονήματος δὲ τίς οὕτω καὶ τοσοῦτον μετέσχηκε; λέγω δὲ τοῦ τε θειότερου καὶ τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν κατάπλεων ποιοῦντος φωτός, καὶ τοῦ πολιτικωτέρου καὶ ὅσον τῆς πράξεως. Ἐκεῖνον γὰρ οὐτέ τι τῶν ἄνω, εἰ δεῖ καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ἐλάθανεν, οὔτε ἢ πρὸς τὰ κάτω παντοδαπῇ σύνεσιν τε

καὶ πολυμάθεια· τοσοῦτον αὐτῷ τὸ τῆς καρδίας πλάτος, ὃ δὴ καὶ Σόλομων δεξάμενος ἄνωθεν ἀκριβῆς τε τὰ θεῖα ἔδοξε, καὶ τὴν κάτω φύσιν ἀνεθεώρησεν, ἀπὸ τοῦ δρυὸς ἐς τὴν ὕσωπον¹ καταλήξας, κάκεισε καταπαύσας τὴν θεωρίαν. Ἄλλ' οὗτος ριζῶν μὲν καὶ |
 χυμῶν ἦττον ἐφρόντισε, καὶ τῶν ἄλλων περὶ ἃ ἐκεῖνος ἐπραγμα-
 τεύσατο· ὥσπερ δὲ οἱ περὶ τὸν λόγον δεινοὶ, τοὺς τε καταλλήλους
 τοῖς πράγμασι καιροὺς ἀνεσκόπησε, καὶ τὴν τε παιδαγωγίαν πρὸς
 ταῦτα διεΐλε, τὴν τε παρρησίαν τούτοις ἐμέτρησε καὶ πρὸς τὸ
 ἐκάστου ἦθος τοὺς λόγους συνήρμοσεν, οὐ τέχνην τὴν τοιαύτην
 ποιούμενος δύναμιν, ἀλλ' ἐπιστήμην ἀληθινήν καὶ φιλοσοφίαν
 ἀκριβεστάτην· τὸ γὰρ τοῖς πράγμασιν ἐναλλάξ χρᾶσθαι καὶ πρὸς
 ἐκάστους διαιεῖν τοὺς καιροὺς, ἀπατᾶν μὲν βουλομένῳ τεχνικὸν
 καὶ σοφιστικόν, ἀφελεῖν δὲ προαιρουμένῳ πνευματικόν καὶ φιλό-
 σοφον· οὐ γὰρ ἐπειδὴ φιλοσοφία ἑαυτῇ ἐστὶν ὁμοῖος καὶ οὐ μετα-
 βάλλεται τοῖς καιροῖς, οὐδὲ τοῖς πράγμασι μετατίθεται, ἀτι-
 μαστέον τὴν πρὸς τοὺς καιροὺς παιδαγωγίαν τε καὶ νουθέτησιν·
 οὐ γὰρ ἐκκοπή τοῦτο σοφίας, οὐ δὲ μεταβολὴ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀλλ'
 ἀκριβεστέρα μᾶλλον ἰδέα, καὶ ἦν γε δεῖ πρὸ πάντων ἔχειν τὸν
 λαοῦ προϊστάμενον. Ἄλλ' [ἐκεῖνος] ἐστὶν οὐ καὶ πρὸς τοὺς ἐναν-
 τίους καιροὺς ἀντιθέτως ἐχώρησεν, ὡς καὶ πολλοῖς δόξαι οὐ χρή-
 σασθαι τῇ παρρησίᾳ, καταχρησασθαι δέον. Τοῦτο δὲ ὑπερβολὴ
 μᾶλλον τῆς κρείττονος ἐπιστήμης· δεῖ μὲν γὰρ τῶν πραγμάτων
 καταστοχάζεσθαι τὸν διδάσκαλον τῷ.... καλοῦ, ἀντιπιπτόντων δὲ
 πολλάκις καὶ παρὰ τοῦτο τοῦ λυσιτελοῦντος ἀναιρουμένου, δεῖ τὸν
 λόγον αὐθις ἰσχύειν, καὶ εἰς [μέσους] τοὺς κινδύνους ὠθίζεσθαι.
 Ἐκεῖνος γοῦν, οὐκ ἐπειδὴ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἀρχιερω-
 σύνην εἰλήφει, περὶ οὗ φθάσας ὁ λόγος ἐγνώρισεν, ὥσπερ χάριν
 εὐεργείας ἀντεδίδου ἐκείνῳ τὸ παντάπασιν ὑποτάττεσθαι, ἀλλ'
 οὐδὲ χάριν ἐκείνῳ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐλογίζετο, ἀλλ' ὡς

φ. 122.

1. γρ. ὕσωπον.

εὐληφῶς ταύτην παρὰ θεοῦ, μέρος κάκεινον τὸ μέγιστον τῆς οικείας προστασίας ἐνόμιζε, καὶ τῆς γε τῶν πολλῶν ὠφελείας ἐκείθεν ἀπήρχετο.

Ὡσπερ γὰρ εἰ τις εὐκίνητον τὸ σῶμα αἰροῖτο ποιεῖν, ἐπιστημονικώτατα καθαίρει τὴν κεφαλὴν, τῶν ἐνδομυχούντων αὐτῇ ἀπαλλάττων χυμῶν, καὶ τοὺς ὄχετοὺς τῶν αἰσθήσεων ἀποσμήχων δι' ὧν τὸ ψυχικὸν πνεῦμα πρὸς αὐτὰ τὰ αἰσθητήρια κάτεισιν, οὕτω δὴ κάκεινος ποιεῖν ᾤετο δεῖν, καὶ τὴν βασιλείαν τὰ πρῶτα ρυθμίζειν ἐβούλετο κεφαλὴν, ἢ ἐκείθεν τῷ παντὶ τοῦ λαοῦ σώματι τὸ τῆς ὑγείας ἐπιχεθεῖα καλόν. Ἴνα δὲ μὴ φιλόσοφον μὲν, ἀγνώμονα δὲ τις τὸν ἄνδρα διὰ ταῦτα δοξάσειε, καὶ χάριτας αὐτῷ κατετίθει ὧν εὐλήφει λαμπράς· τὸ γὰρ ρυθμίζειν τοῦτον πρὸς ἀρετὴν, καὶ τῶν ἀτοπωτέρων ἀνείργειν ἐνθυμημάτων, καὶ ἀπευθύνειν πρὸς τὸ λυσιτελοῦν, καὶ ἐρασμιώτερον τοῖς ὑπηκόοις ποιεῖν, πῶς οὐκ ἀντίδοσις εἴη κρείττων καὶ τελεωτέρα, καὶ ὄντως ἀρχιερεῖ καὶ βασιλεῖ πρέπουσα; Εἰ δὲ συνωμολόγει πᾶσιν οἷς ἐκεῖνος ἐβούλετο, οὐ παντάπασι συμφέρουσιν οὔσι τοῖς πλείοσιν, εἰ μὲν ἐκ διαθέσεως, οὐ μᾶλλον ἐκεῖνος κακός, ἢ χείρων οὗτος τὸν βίον ἔχων προσκείμενον· εἰ δ' ἐχαρίζετο μόνον, οὐκ οἶμαι εἰ τις καὶ τοῦτο ἐξέλοι μέμψως· τὸ γὰρ δεόν ἀνείργειν τὴν ἡνίαν ἐπιδιδόναι, τοῦ ὠθοῦντος μᾶλλον ἢ τοῦ πίπτοντος ποιεῖ τὸν κρημνόν. Ὅτι δὲ μὴ δυστρόπως πρὸς ἐκεῖνον εἶχεν, ἀλλ' εὐμενῶς καὶ οικείως, ἐδεικνυσεν οἷς συνεκινδύνευε μὲν κινδυνεύοντι, τῶν τε προσπιπτόντων ἐκοινωνεὶ ἀνιάρων, καὶ τῶν γε τελευταίων στεφάνων καὶ αὐτός τι μέρος εἶχε τῆς ἀναρρήσεως. Ἄλλ' οὕτω ταῦτα, καὶ ὁ λόγος ἐπὶ τὸν οικεῖον δρόμον αὐθις ἀγέσθω.

Τίς οὖν ἐκεῖνου πλέον καὶ παρρησίας καὶ ὑποχωρήσεως οἶδε καιροὺς καὶ καταλλήλως ἀμφοῖν ἐχρήσατο; τίς δὲ χάριν ἀπέδωκεν εὐεργέτη, ἢ γνώμην εἰσενεγκῶν τούτῳ συμφέρουσαν, ἢ τὴν προσήκουσαν εἰσαγαγὼν πρόνοιαν; Τῷ δὲ γε τοῦ δικαίου μέρει, τίς οὕτως ἐχρήσατο; Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ὡσπερ τινα τεμάχια

τοὺς τῆς ἀρετῆς λόγους οἰόμενοι, καὶ ἀπ' ἀλλήλων διηρημένα τμήματα, καθ' ἑαυτὴν ἐκάστην ἐργάζεσθαι βούλονται, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ οὕτω προσχόντες ἔνευσιν, ἀπανθρωπότεροι μᾶλλον ἢ δικαιοτέροι ἐδοξάν· ἔστι γὰρ διάλληλος αὐτῶν ἡ σειρὰ, καὶ θατέρα παρὰ τὴν ἐτέραν καλλίων· εἰ δὲ ἐκάστη στερηθεῖη τῆς καταχρωννύσης, οὐχ ἑαυτὴν ἔσωσε μᾶλλον, ἢ τὴν ἀντικειμένην ἕξιν ἠλλάξατο, εἰ δεῖ οὕτω λέγειν· ἐπεὶ καὶ ἐλάττων ἀσπίς, εἰ μὴ τῇ μείζονι προσχωρήσειεν, ἀλώσιμός τε τῇ ἀντιθέτῳ γίνεται καὶ τὸν ἐκείνης λόγον ἀναπληροῖ. Διὰ ταῦτα ἐκεῖνος παρὰ τὴν φιλάνθρωπιάν σεμνοτέραν τὴν δικαιοσύνην ποιούμενος, τό τε δίκαιον ἡκρίβου μὴ δεκάζων τὰς κρίσεις πρὸς εὐνοίαν, καὶ τὸ ἕλαττον ἀντανίσου, διδοὺς κάκεινῳ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ῥοπήν. Ἐπεὶ δὲ τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης παραδείγματα τῇ ἡμετέρᾳ φύσει κατέσπειρεν ὁ θεὸς, ἃ δὴ τῶν ὑψηλοτέρων εἰκόνες εἰσὶ, πρὸ τῆς ἐν πράγμασιν ἐκεῖ ἀκριβοῦς κρίσεως, ψυχῇ μὲν καὶ νῶ δικάζων, τῷ μὲν τὰ πρωτεῖα, τῇ δὲ τὰ δευτερεῖα ἀπένεμε· λέγω δὲ νοῦν, εἴτε τὴν νοεράν τις ἔλλαμψιν νοεῖν βούλοιτο, εἴτε τὸ τῆς διανοίας ἀκρότατον, εἴτε τὸν οὐσιώδη καὶ παντάπασι χωριστὸν, εἴτε τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐν τῇ ψυχῇ δυνάμεων· οὐδενὸς γὰρ τῶν ἀπηριθμημένων ἢ ψυχῇ κρείττων· εἰ γὰρ καὶ τοῦ τελευταίου ὡς ὅλον ὑπερέχει μέρος, ἀλλ' ἠττάται τῷ κρείττονι. Καὶ τούτοις μὲν ἀμφοῖν οὕτως ἐχρήτο δικαίως, καὶ προῆγε τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ μέσου τούτου θεῷ προσήγγιζε. Ψυχῇ μὲν ὡς ὄργανῳ χρῆται τῷ σώματι, τῷ δὲ γε νῶ οὐδὲν τι μέρος αὐτοῦ διωργάνωται· καὶ ψυχῇ μὲν ἐν σώματι γενομένη, συνδιίσταται τούτῳ τρόπον τινά, ὁ δὲ νοῦς ἀπανταχοῦ ἀμερῆς· παραγινόμενος δὲ τῇ ψυχῇ θεὸς οὐκ αὐτόθεν ποιεῖται τὴν σύνοδον, ἀλλὰ διὰ μέσου νοὸς πρὸς τὴν ἐλάττονα φύσιν ἔπεισιν· εἴτα δὴ τὴν δευτέραν κρίσιν ποιούμενος ψυχῆς καὶ σώματος....., τὴν μὲν ἐπιθυμίαν ὑπετίθει τῷ λόγῳ, τῷ δὲ θυμῷ τὸ χαῦνον αὐτῆς ὑπέτονου, ἀμφοῖν δὲ προῖστα τοῦ λόγου τὴν δύναμιν. Ἐαυτῷ δὲ πρῶτον τὰς τοιαύτας κρίσεις ποιούμενος, | οὕτως ἐτέρως τὰς ἀμφι-

σθητουμένας, ἢ ἑαυτὸν διδοὺς τοῖς κρινομένοις ἀρχέτυπον πίνακα, ἢ διαιρῶν ἐκείνοις [τῷ λόγῳ] τὰ κρείττονα καὶ τὰ χείρονα, καὶ τὰ μὲν προῖστῶν, τὰ δὲ ὑποτάττων, καὶ οὐκ ἐξ ἴσων τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν κρᾶμα δεικνύς, ἀλλ' ἐξ ἀνίσων μερῶν · οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδὲν ἐστασίαζεν ἡμῖν, ἰσότητος ἐχούσης τὴν κράσιν, ἢ τῆς κράσεως ἐχούσης [ἰσότητα]. Ἐκείνω τοίνυν ὁ μὲν νοῦς ἐπτέρωτο ἀεὶ πρὸς θεόν, ἢ δὲ ψυχὴ συνανήγετο, τὸ σῶμα δὲ οὐκ ἀντέπιπτε ταῖς ἐπάρσεσι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ δύναμις μᾶλλον ἢν τῇ ψυχῇ τῆς διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἀναγωγῆς καὶ ὑψώσεως · οὕτως ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν παραδείγματι τῇ δικαιοσύνῃ χρησάμενος, ὡς ἐν εἰκόνι τῇ πολιτικῇ ἀρετῇ ταύτην ἐδείκνυεν.

Ἄμειλι τοι κἂν τοῖς πράγμασιν καὶ ὧν ἐκείνος μᾶλλον προΐστατο, κατὰ τοὺς ἄνω λόγους ἐνομοθέτει τὸ δίκαιον, ἢ τό γε μετριώτερον εἰπεῖν, τῆς ἀρχαίας νομοθεσίας καὶ διαιρέσεως εἶχετο. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἄνω κόσμος μείζοσι καὶ ἐλάττοσι διήρηται τάξεσι, καὶ αἱ μὲν ἐγγυτέρω θεῷ εἰσι καὶ ἀμέσως ἐκεῖθεν ἐλλάσσονται¹, αἱ δὲ τὰς πρώτας ἐλλάμψεις δέξασθαι μὴ δυνάμεναι, καταλληλοτέρας ἑαυταῖς διὰ τῶν μέσων δυνάμεων ὑποδέχονται, ὧν δὴ ταῖς προσεχῶς ἑαυτῶν ὑφειμέναις μεταδιδόσαι, καὶ αὐταὶ ταῖς ἐφεξῆς, καὶ οὕτως ἢ ὑπερκόσμιος ἐννεὰς εἰς τὴν ἀγγελικὴν δυναμοῦται ἀποπεράτῳσιν καταλήγουσα · οὕτω δὴ κἂν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσιν, οἱ μὲν τῶν λειτουργούντων πτερύσσονται ἢ διοιμματοῦνται πρὸς τὰ θεϊότερα, οἱ δὲ ἐπαναπαύουσιν ἑαυτοῖς τὸν θεόν, οἱ δ' ἄλλο τι τῶν μειζόνων ἐνεργοῦσιν ἢ πάσχουσιν · ὧν ἐκείνος, οἷα θεὸς προῖστάμενος καὶ ἐκάστῳ προσφυῶς μεριζόμενος, ὑπερφυῶς τὰ ὑπὲρ φύσιν ἐδίκαζεν.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγοις τε γνωστὰ, καὶ τοὺς πολλοὺς ἐκείνος ἐλάνθανεν οὕτω ποιῶν. Περὶ δὲ ὧν ἀμφισβητοῦσιν ἄνθρωποι, παρὰ τῶν θείων κανόνων τὰς λύσεις ποιούμενος, ῥᾶστά τε τὸ ἀμφίβολον

1. γρ. ἐλλάσσονται.

ἔλυε καὶ ὁμονοεῖν τοὺς ἀντικρινομένους ἔπειθε τῷ ἀκριβεῖ καὶ δικαίῳ τῆς ἀποφάσεως. Οὕτω γὰρ τὰς πατρικὰς παραδόσεις ἠκρίβου, οὕτω τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις ἐσέβετο, ὡς θεοῦ ταύτας ἠγεῖσθαι φωνὰς πᾶσαν ὑπερηγούσας ἀκοὴν καὶ ψυχὴν. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις καὶ τῶν πολλῶν κρείττοσιν ἔν τι δοκεῖ καὶ ἀπλοῦν τὸ τῆς ἀρετῆς εἶδος, καὶ κρίσις οὐδεμία παρὰ τούτοις τῶν ἔξεων, ἀλλ' οὐδὲ ἀνάβασις ἀπὸ τῶν ἡττόνων ἐπὶ τὰ κρείττονα, εἰ δέ γε καὶ ἀναβαίνουσιν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὴν ἄνοδον οὐκ ἐπίστανται· ἐκεῖνος δὲ καὶ πρὸ τῆς τελειώσεως ὑψώσεως ἐν προθύροις ἔτι καὶ τῆς καταδεστέρας ἐστῶς, εἰς γε ἀριθμὸν ὠρισμένον διερίθμησε τὰς ἀνόδους, καὶ ἐκάστην τοῖς οἰκείοις μέτροις ἀφώρισε, καὶ πρὸς τῷ τέλει τῆσδε ἢ τῆσδε γινόμενος, ἦδει τῆς μὲν τὸ τέλος, τῆς δὲ τὴν ἀρχήν. Καὶ οὕτως ἀπὸ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν προίῶν, εἶτα δὴ καθηράμενος, καὶ τὴν ψυχὴν νοερῶς ἀποστήσας τοῦ σώματος, θεωρὸς ἔσθη τῶν ὑπὲρ φύσιν, καὶ οὕτω καὶ θεωργὸς τῶν μυστικωτέρων ἐγένετο. Προσήκουσαν δὲ μᾶλλον τῷ ἀρχιερεῖ τὴν θεωργικὴν ἀρετὴν ὑπελάμβανεν· οὐ γὰρ δεῖ τὸν ἐγγὺς γεγονότα θεοῦ ἀναβαίνειν διὰ τῆς πράξεως, τοῦτο γὰρ καὶ ἄλλως ἄλογον, ἀλλ' οὐδὲ τῶν σωματικῶν ἀφίστασθαι τὸν γε ἀφεστηκότα, διὰ τὴν ἐγγύτητα· τὸ δέ γε θεωρεῖν, οἰκεία τις ἐστὶν ἑλλαμψις καὶ ἀπόλαυσις· ἡ δὲ θεωργία, θεοειδῆς ἀρετὴ· ἀποθεοῖ γὰρ τὸν τελούμενον ἢ θεῷ ποιεῖ ὅμοιον, ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ θεοῦ φύσις ἐφικνεῖται· τὸ γὰρ τοι τῆς θεώσεως ὄνομα οὐχ ὅμοιον ἀπάσαις φύσεσιν, οὐδὲ εἰς τὴν αὐτὴν φέρον θεϊότητα· ἀλλ' ἐπειδὴν ἡ ψυχὴ τὰ μέτρα τῶν οἰκείων δυνάμεων ἐξελίξασα εἰς τὴν ἑαυτῆ φθάσῃ προσήκουσαν τελειότητα, τὸ ἀναλογοῦν αὐτῇ τῆς θεώσεως εἶδος ἀπειλήφεν· οὐ γὰρ ἂν ὑπερεκταθεῖη τὴν τοῦ ἀγγέλου ἀξίαν, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖνος τοῦ κρείττονος, οὐδ' οὗτος τοῦ ὑπερκειμένου· οὕτω γὰρ ἂν συγχυθεῖη τὰ πάντα, καὶ ἀκοσμία τὸ πᾶν, ἀλλ' οὐ κόσμος ἔσται τὴν τοῦ ὀνόματος σημασίαν δυνάμενος. Ἐπεὶ δὲ τινες καὶ φυσικὴν ἀρετὴν ὀνομάζουσι, τιθέντες ταύτην μετὰ τὴν πράξιν, ἡ δὲ ἐστὶ τὸ τοὺς

λόγους τῶν ὄντων κατανοεῖν οὐχ ἱστορικῶς, ἀλλὰ θεωρητικῶς, καὶ τί μὲν τὸ σῶμα, τί δὲ τὸ ἀσώματον, καὶ πῶς ἄμφω, καὶ τίνες αἱ τούτων ἀρχαί, οὐχ ἴν' ἐντροφήν τοῖς θεωρήμασι, τοῦτο γὰρ ὕστερον, ἀλλ' ἴν' ἐκείθεν ἀνάγοιτο πρὸς τὴν τοῦ κρείττονος ὡσπερ ἐξ ἰχνῶν κατανοήσιν, οὐδὲ ταύτης ἡμέλει τῆς ἕξεως, ἐμοὶ τὰ πολλὰ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος κοινωνῶν καὶ συνεργῶ χρώμενος· διήρει γούν ἕκαστα, ὅποσα ἐγὼ οἶδα, κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους· καὶ εἴ τις αὐτῷ τὸ τῆς φύσεως ἀνεκάλυπτε κρύφιον, ἐφήδετο τούτῳ ὡς οὐδενὶ ἄλλῳ, καὶ προῖον πολλὰ τῶν ἀπόρων τοῖς προλαβοῦσι συνήρει. Εἰ μὲν οὖν ἐτέρῳ λέγοντι περὶ τούτων αὐτὸς παρετύγχανον, τάχ' ἂν ἠπίστου τοῖς λεγομένοις, ὡς τοῖς ὑπὲρ φύσιν προσήκουσιν, ἐπεὶ δὲ αὐτὸς παραγινόμενος τῷ ἀνδρὶ ἕκαστα τούτων παρ' ἐκείνῳ κατεθεώρου, αὐτὸς τε ἐμαυτῷ πεπεισμένα λέγω, καὶ μηδένα διαμφισβητεῖν περὶ ὧν φημι ἐγχελεύομαι.

Ἴσως μὲν γὰρ καὶ ἡ τοῦ λόγου τομὴ ποικιλώτερον τὰ ἐκείνου διερμηνεύουσα θαυμασιώτερά πως ἐργάζεται· τὸ δὲ γε ἀληθές, αὐτόθεν ἰσχύει τὰ πράγματα, καὶ ὁ λόγος τοσοῦτον δέχεται, ὅσον εἰ καὶ διειδεδεστέρα πηγὴν ποικιλωτέροις ὀνόμασιν ἀπεσέμνυνεν, ἢ βλοσυρὸν θῆρα καταπληκτικωτέροις ῥήμασι διερμήνευεν· ἐγὼ δὲ δύναμαι μὲν τὰ μεγάλα σμικροπρεπῶς διηγήσασθαι, καὶ πρὸς τὴν νῦν ιδέα τοῦ λόγου τὰ ὑπὲρ φύσιν μετενεγκεῖν, αἰσχύνομαι δὲ μὴ πρὸς τὸ οἰκείον ταῦτα μέγεθος ἐξαγγέλλων, ἀλλ' οἷς τὸν λόγον ποιούμαι μεταμορφῶν· ἄλλως τε καὶ πολλῶν ὄντων τῶν τοῦ λόγου μερῶν καὶ ποικίλων, καὶ τῶν μὲν ὑψηλοτέρων, τῶν δὲ ταπεινοτέρων, δεῖ τὸν τὰς ιδέας τῶν ὑποθέσεων μεταχειριζόμενον, πρὸς τὰ
 φ. 123. συμπίπτοντα καὶ τὴν λέξιν ἀρμόττειν καὶ τὴν δίκαιον· ἐγὼ δὲ |
 πειράσομαι μὲν μετρίως ἀμφοῖν χρῆσασθαι, ὅπῃ δὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ
 ἀναγκάζει τὸν λόγον ὑψοῦσθαι, [οὐ . . . . τοῦ μεγέθους] τὴν αἰ-
 τίαν δοτέον, ἀλλὰ τῷ τὰς πράξεις ἐργασασμένῳ ἀφ' ὧν οἱ λόγοι τὸ
 μέγεθος ἔχουσιν.

Εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα, ἢ οὕτως ἐκείνος εἶχε πρὸς ταῦτα· ἤκο-

λούθει δὲ ταῖς θεωρίαις καὶ ταῖς ὑψώσεσι, πῶς ἂν εἴποιμι καὶ τὰ πράγματα· ποῦ . . . . . ταῦτα, ἀνδρὶ οὐ χρημάτων μόνον καὶ κτημάτων καταφρονήσαντι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα περιφρονήσαντι; Καὶ γὰρ τὰλλα μεγαλοπρεπῆς ὢν τὸ ἦθος καὶ ὑψηλὸς τὴν διάνοιαν, ταῦτα μὲν ἄλλοις ἐδείκνυ ἔνθα καὶ μᾶλλον κέρδος ἐκείνω . . . . . τῶν ἀρετῶν· τὸ δὲ τῆς διαίτης εἶδος καὶ ἡ περὶ ἐκείνων δορυφορία, εἰ δεῖ οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὅποσα τούτοις ἔπεται, ἀσκητικὰ πάντα καὶ ὄρεια. Οὐ τάπητες ἀλουργοὶ εἰς ὕπνον ἐκείνω ἐξήρκουν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ὧ γε ῥάκος μὲν ἦν . . . . ., ῥάκος δὲ τὸ περίβλημα, καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τούτων, τὸ μετεστράφθαι· καὶ τό γε θαυμασιώτερον καὶ ὃ με πολλάκις [ὀρώντα ἐξέπληττεν], ὅτι τῶν πολλῶν οὐδὲν ὄντα μετριώτερα, εἰ μὴ καὶ τούτων φαυλότερα, ἦνθι πῶς ἀπορρήτῳ κἀλ[λει ἐκεῖ]νος, κρειττόνων καταδυναστεύων ὕλων, ἐκείνᾳ πῶς ἀθιγῆ διεφύλαττεν. Οὐκ ὀφοποιοὶ τούτῳ ἀκριβεῖς τὴν [τέχνην τὰ ὄ]ψα κατακαρυκεύοντες, οὐδὲ πολυτελής αὐτῷ ἡ τράπεζα ἦν. Χρῶμαι δὲ περὶ ταῦτα τῷ λόγῳ, ἐφ' ὧν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐχρησάμην, καίτοι γε λαμπρότερα μὲν ἦν ἡ δεξίσις, καὶ τότε οἷος ἐκείνος προηρημένος με θεραπεύειν οὐ τῆ . . . . . μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ὑποδοχῆς εἶδει, ἀλλ' οὖν οἷ ἄλλες οὐ μετεμείβοντο· τὰς γὰρ δημοσίους πανηγύρεις ἀφι. . . ἐκείνος, ἡ τῶν ἐν τέλει τινὰς ἐθεράπευεν, ἡ τοῖς περὶ τὰ θεῖα τὰς νενομισμένας ἀπεδίδου τιμὰς· τότε γὰρ καὶ λαμπρότερον τῶν ἄλλων καθίστατο καὶ μακρῷ δαφιλέστερος καὶ πολυτελέστερος. "Ὅπερ γὰρ ὁ λόγος ἄνω τῆ τοῦ ἀνδρὸς ἐπαληθεύων ψυχῆ πᾶσι πράγμασι κατὰλληλον ἀπεδείκνυε, τοῦτο καὶ νῦν εἰπεῖν βούλεται. "Ὅτι ὅπερ ἂν ἐβελήσειε, τοῦτο τοιοῦτον ἦν ὅποιον οὐκ ἂν ἄλλο ἐγεγόνει, μᾶλλον δὲ ὃ δεῖ πράττειν ποιῶν, ἀπαράμιλλον τοῖς ἄλλοις εἰργάζετο.

Καὶ ἵνα ἀπὸ τῶν μεγίστων ἄρξωμαι· δέον πρὸς θεὸν πτεροῦσθαι, κατὰ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις ἡ ἔπαρσις· δέον εὐχαῖς ἐντυγχάνειν, οὐδὲν ἐκείνω τὰ αἰσθητήρια σεσίγητο πάντα, ὁ νοῦς μόνος

ἐνήργει τῷ θείῳ πυρούμενος ἔρωτι· δέον καταβαίνειν ἐκεῖθεν μὴ κατιόντα καὶ ἀνθρώποις προσομιλεῖν θεῷ προσδιαλεγόμενον, τινεκαῦτα τούτῳ ἢ φύσιν πρὸς νοῦν καὶ αἰσθήσιν ἐμερίζετο, καὶ πάντα κατάλληλα καὶ πάντα ὑπερφυῆ.

Εἶτα δὴ ἀσκητικῶ βίῳ καὶ αὐθις πολυτελεῖ διδούς ἑαυτὸν, τὸ μὲν διὰ τὴν σύντροφον ἀρετὴν καὶ τοῦ καλοῦ ἕνεκα, τὸ δὲ διὰ τὴν συνήθειαν, ἐξήλλακτο πρὸς ἑκάτερα· καὶ εἰ μὲν τις αὐτὸν ἴδῃ πολιτικώτερον τοῖς πράγμασι χρώμενον, ἀπέγνω ἂν τὸν ἄνδρα πρὸς τὸ ἕτερον τῆς ζωῆς εἶδος, εἰ δ' ἀσκοῦντα θεάσαίτο, πρὸς τοῦτο μόνον κατάλληλος ἀπεφαίνετο· εἰ δ' ἄμφω πράττοντι παρεγένετο. θαυμάζων ἀπῆει. Τοσοῦτον ἦν αὐτῷ τὸ πρὸς πάντα προσκεχωρηκός, καὶ παρὰ πάντων αὐτῷ δεδομένος τὸ ὑπὲρ πάντας, οὐκ ἐν ἅπασι, ἀλλ' εἰ τινες καὶ τῶν πάντων ἐν μετεχειρίσαντο προσφυῶς. Εἰ μὲν οὖν καὶ τινες ἄλλοι τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς οὕτω τοῦ σώματος ἐπελάθοντο, ὡς κρείττους εἶναι τῶν ἐκεῖθεν ἀναγκαιοτήτων τῆς φύσεως, οὐ πάνυ τι οἶδα, τούτῳ δὲ καὶ τοῦτο ὑπερφυές· τὸ γὰρ τοι καινότερον, οὐκ ἐπ' ἐκείνῳ ἦν τὸ μεμνησθαι τοῦτον τροφῆς, ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ τὸ τρέφειν ἐκεῖνο, καὶ θεραπεύειν τοσοῦτον ὅσον αὐτῷ πρὸς συντονίαν καὶ οὐχ ἡδυπάθειαν ἐπαρκεῖν· οὐ γὰρ ὡς ἐπίβουλον ἤδη περιεφρόνει καὶ ἀπωθεῖτο, ἀλλ' ὡς συνεργὸν ἐθεράπευε, καὶ εἰρηνεύσαντι ἐτήρει τε τὰς σπονδὰς τούτῳ καὶ τῶν συνθηκῶν οὐκ ἐπελέηστο· τὸ δὲ καὶ μετρίως ἴσως θεραπευόμενον, αὐθις εἰρήνευε, καὶ ὥσπερ εὐεργετούμενον εὐγνωμόνως εἶχεν ἐκείνῳ, τὸ πνεῦμα ἐπιστηρίζον καὶ συνέχον τὴν δύναμιν.

Εἰ δὲ μοί τις τὰς εὐλόγους λέγει ἐξαγωγὰς, ἀντιπαραθήσομαι τούτῳ ἀγῶ τὰ οἰκεῖα, τὸ μὴ δεῖν ἐκ τοῦ δεσμοῦ τινὰ ἑαυτὸν λύειν, πρὶν ἂν ἐπιτάξῃ θεός. Ἡ γὰρ τοῦ θανάτου μελέτη, καὶ τὸ ἀφεστηκέναι σώματος, οὐ τοῦτό ἐστὶ τὸ δαιρεῖν τὴν φύσιν καὶ διασχίζειν τὴν συζυγίαν, καὶ διίσταν ἀπ' ἀλλήλων ἃ θεὸς πρὸς τὸ λυσιτελοῦν ἐκάστῳ συνήνωσεν, ἀλλὰ τὸ μὴ τὴν ζώου ζωὴν ζῆν, ἀλλὰ τὴν τῆς ψυχῆς, καὶ ἐναντιοῦσθαι πρὸς τὴν φύσιν τοῦ σώμα-

τος, τὰς ὁμάς τῶν παθῶν ἀνακόπτοντα, ἢ τὰς ἐφόδους αὐτῶν ἀναστέλλοντα τό γε δὴ μετριώτατον. Ἐχῶ δέ τι καὶ πλέον εἶναι περὶ τῆς συζυγίας ἡμῶν, καὶ οὐ πάνυ κατὰ τὴν προσηγορίαν τὸ πάρεργον. Ἀντιπεπονηθῶς πρὸς τὴν μίξιν τῶν ἐναντίων ἐστήκασιν φύσις καὶ ψυχὴ· ἡ μὲν γὰρ φύσις σῶμα ἐν τοῖς μητροῖσι κόλποις ὑφάνασα, ψυχῇ τοῦτο προσέδησεν· ἡ δὲ ψυχὴ μιγεῖσα ἢ κραθεῖσα, ἢ οὐκ οἶδ' ὅτι λέγειν, τῷ σώματι, δευτέρον δεσμόν πρὸς αὐτὸ ἔσχηκε τὴν ῥοπήν τοῦ θελήματος· δύο φύσεις καὶ δύο δεσμοί, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν σώματος πρὸς ψυχὴν, ἐνταῦθα δὲ ψυχῆς πρὸς σῶμα· ὡς οὖν ἐκάτερον ἔδθησεν, οὕτω καὶ τὴν λύσιν ποιεῖται. Ἡ μὲν οὖν φύσις, προστάξαντος αὐθις θεοῦ, τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἀπολύει ἐν τῷ λεγομένῳ θανάτῳ· ἡ δὲ ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας ἐαυτὴν χωρίζει τοῦ σώματος, μελετώσα οὐ τὸν φυσικὸν καὶ συνεγνωσμένον θάνατον, ἀλλὰ τὸν ὑπερφυτὴ καὶ κρείττονα, ὃν ἐκεῖνος οὐχ ἄπαξ ἀλλ' αἰεὶ ἐτεθνήκει, ἀπολύτους τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας πρὸς τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν ποιούμενος.

Ὁ μὲν οὖν ἀπόστολος Παῦλος τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γιγνόμενος, μικροῦ δεῖν τὰ πάντα ἐκέρδησεν· ἐκεῖνος δὲ καὶ τάναντία πολλάκις ἐαυτῷ ποιῶν, τὸ αὐτὸ τέλος ἠνέγκατο· τὸ γὰρ πρὸς αὐτὸν εὖνουν, οὐκ ἐφ' οἷς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας εὐμενῶς εἶχεν, ἐνεπορεύετο, ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐ συνωμολόγει τοῖς παῖουσιν, τᾶλλα δὲ τοῖς πράγμασιν ἀρμοζομένῳ | ἐν τούτῳ οὐκ εἶχεν αὐτῷ διαφορὰν ὁ φ. 123*· πένης καὶ ὁ δυνάστης, ἀλλ' ὁ Φινεὲς ἐκεῖνος ἐπ' ἀμφοῖν. Ἐνα τὸν ζῆλον οὖν εἶχε καὶ τὴν θερμότητα· ὅς γε καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τᾶλλα οἰκειῶς ἔχων ἐκείνῳ καὶ εὐμενῶς διακαίμενος, οὐχ ὑπεχώρει . . . . . ἔστιν οὐ πράττοντι, οὐδ' ὑπεστέλλετο, ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνου πρὸς ἐκεῖνον διηγωνίζετο, καὶ τὸν τε θυμὸν αὐτῷ κατέστελλε καὶ τὰς ἐπιθυμίας συνέστελλε· καὶ εἴ πού τινα συνθήκην παραβέηκει, ὁ δὲ αὐτίκα ἐζήλεγε, τὰ μὲν πρῶτα [...ὕστερου] τὴν νομοθεσίαν ποιούμενος, οὕτω γὰρ εἰπεῖν οἰκειότερον, εἶτα δὴ ὀνειδίζων, καὶ τέλος εἰς ἔλεγχον ἐκρηγνύμενος . . . . . οὐκ ἔχει

τις ἐπαινείν ἀποχρώντως· ὅτι διορθούμενος μὲν ἐκείνον, βαρὺς τε ἐδόκει καὶ δυσπαραίτητος· [εἰ γάρ τι] πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίσει, πρῶτος τὰς ἀντιθέσεις ἐδέχεται, καὶ μεταβαλόντι πρὸς τὸ δέον τῷ αὐτοκράτορι, ἐπιλήσμων ἐγίγνεται παραυτίκα τῶν ἀντιρρήσεων· εἰ δὲ καὶ τὴν πρῶτην ἀποπεμφθεῖη, οὐκ ἀπωλιγώρει εὐθύς· οὐδ' ὅτι τὸ οἰκεῖον ἐπεπράχει, ἀρκούντως εἶχε τῶν ἀντιστάσεων· ἀλλ' ὅτι μὴ τὸ πᾶν ἐπεποιήκει, ἐσφάδαζέ τε αὐτῷ ἡ ψυχὴ καὶ δεινοῖς βέλεσιν ἐτιτρώσκετο· καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ τὸ τραῦμα ἰάσιμον, εἰ μὴ τὸ τῆς παρρησίας ἔργον ἐργάσαιτο. Ὁ δὲ δυσμενῶς ἔχων τὰ πρῶτα, τοῦ θυμοῦ λήξαντος, καὶ ἐπανελθόντος τοῦ λογισμοῦ, οὐκ ἐφ' οἷς ἐπεσχέθη δυσχερῶς εἶχε πρὸς τὸν κωλύσαντα, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸ δέον μετεποιήθη, χάριν αὐτῷ εἶχε καὶ τῆς ἐπισχέσεως καὶ τῆς πρὸς τὸ καλὸν μεταθέσεως.

Ἐπει δὲ τῶν μὲν ἄλλων καλῶν πάντες παραχωροῦσι τῷ μεγάλῳ τούτῳ πατρὶ, καὶ τῶν πάντων οὐδεὶς ἐστὶν ὃς μὴ ἐκείνῳ ταῦτα χαρίσασκετο, ἔνιοι δὲ, οἷς ἐκείνος προσκεκρουκῶς βαρὺς ἔδοξε καὶ πρὸς ὀργὴν ἔμμενος, τοῦτο δὴ αὐτὸ τὴν βαρύτητα ἐκείνῳ προστρίβουσιν, ἐρῶ καὶ περὶ τούτου ὅποσα ἐκείνῳ σύνοιδα, καὶ οἷα περὶ τοὺς πολλοὺς οἰκονομίᾳ ἐκέχρητο. Ἐκεῖνος ἐν μὲν καὶ πρῶτον ἐβούλετο ζῆλῳ περὶ τοῦ καλοῦ θείῳ ῥωννύμενος¹, μηδένα τῶν πάντων ἀντιθέτως ἔχειν πρὸς ἀρετὴν, ἀλλ' ἕκαστον μορφουσίῃ κατὰ θεὸν καὶ τοῖς ἐκείνου πάθεσι περιποιεῖσθαι εἰς σωτηρίαν, ἔπειτα τοὺς ἄλλως ἔχοντας βουλόμενος διορθοῦν, παιδαγωγικῶς τὸ πρᾶγμα μετῆει, λόγῳ πλήττων καὶ συννοία προσώπου μαστίζων καὶ τῷ τῆς ὀφρῦος ἤθει καταπλήττων καὶ σωφρονίζων, ταῦτα δὴ τὰ τῆ εὐαγγελικῆ διδασκαλίᾳ προσφυῆ καὶ κατάλληλα ἰδιώματα. Ἴνα δὲ μὴ τοῖς πολλοῖς οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ὑποκρίσεις δόξαιεν καὶ πλάσματα, μὴ οὔσης ἀναγκαστικῆς, τὸν καιρὸν ἐλάμβανε συνεργὸν πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ οὐ ταχὺς ἦν μετα-

1. Ἐν τῷ κώδικι διορθοῦται : πυρούμενος.

θέσθαι τὸ προσωπεῖον. Ὅθεν καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἦθος καὶ τὸ ἀκριβές τῆς οἰκονομίας, οὐ πλάσις, ἀλήθεια δὲ τὸ φαινόμενον ἐνομιζέτο, καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ παιδαγωγούμενοι πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ ἔξιν ἀποκαθίσταντο. Τοῦτο λανθάνον ἐνίους δύσσορον τὸν ἄνδρα ἐποίει φαίνεσθαι καὶ πρὸς τὸ εὐμενές δυσμετάθετον.

Καὶ ἵνα μὴ τισι δόξω τὸν λόγον οἰκονομῶν, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ τὸ ἀληθές ἐξαγγέλλων, ἐρῶ τι καὶ τῶν ἀπορρήτων τοῖς ἄλλοις. Ἐθάρρησά ποτε τῷ μεγάλῳ τούτῳ πατρὶ τὴν περὶ τοῦ τοιούτου πάθους ἐρώτησιν (ἐξηλοτύπου γὰρ αὐτὸν ἄχρι καὶ παροραμάτων), καὶ ὅτου ἕνεκα τᾶλλα χρηστότητι βρύων ἐμφύτῳ, τούτῳ μόνῳ πρὸς τὴν λοιπὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ιδέαμ μετηλλάχθαι δοκεῖ. Ὁ δὲ μοι προσχὼν ἡρέμα τὴν κεφαλὴν, « ἀλλ' οὐκ ἂν, φησί, τοὺς πολλοὺς ἐκερδήσαμεν, εἰ μὴ τὴν οἰκονομίαν ταύτην ἐσχήκαμεν· ἐδεδίειν δ' ἂν καὶ αὐτὸς τὸ ἔργον, εἰ μὴ μοι παντάπασιν ἐλευθέρα τοῦ πάθους ἐτύγγανεν ἡ ψυχὴ. »

Οὕτως ἐκεῖνος ἀνάλωτος πᾶσι καὶ ἄτρωτος, καὶ λαβαῖς ἀπάσαις ἄληπτος καὶ ὑπερφυής· ἀλλ' ὁ μὲν κατειλήφαμεν τοῦ ἀνδρὸς, τοῦτο θαυμάζομεν, οὐ δὲ μὴ ἐφικνούμεθα, πρὸς τοῦτο διαπορούμεθα, τῇ δὲ καλλίστῃ τῶν ὥρῶν οὐ προσέχομεν, οὐδ' ὅτι καὶ τοῦ ἔαρος πολλακίς ἀστράπτει θεός, καὶ χειμῶνος αὐθις λυεῖ τὸ κατηφές τῶν ψυχῶν, αἰθρίαν παραδόξως ποιῶν. Καὶ Μωϋσῆς μὲν ἄνθρωπος ὢν καὶ τὰς κρείττους οἰκονομίας ἡγνοηκώς, εὐθύς ὑπὲρ τῆς ἀδελφῆς πληγείσης δεῖται θεοῦ, ὁ δὲ ἐπονειδίξει τούτῳ τὴν τῆς εὐχῆς ταχυτῆτα καὶ ἀνθρωπικῶ χρῆται πρὸς αὐτὸν παραδείγματι.

Ἐγὼ γ' οὖν οὔτε τὸ εὐμετάβολον φύσει τῆς ψυχῆς ἔχω ἰδίωμα, οὔτε εἴ τις μνησικακοίη τοῖς ἀμαρτήσασιν· εἰ δὲ τὸ μὲν τινες σταθερότητα λέγοιεν, τὸ δὲ χρηστότητα ὀνομάζοιεν, ἀλλ' εἴ τις λογισμῶ πρὸς ἄμφω χρῆται καὶ κρίσει, καὶ αὐτὸς ἀνόμιος ἑαυτῷ φαίνεται, οὗτος ἐμοὶ καὶ ἐγκωμίων καὶ θαύματος ἄξιος. Ὅτι δὲ μήτε ἦθος ἐκείνῳ τὸ πρᾶγμα, μήτε πάθος, ἀλλ' ἀκριβῆς παιδα-

γωγία καὶ οἰκονομίας εἶδος ἀπόρητον, αὐτὸς ἐαυτῷ ἀποχρῶσι μαρτυρία καθέστηκεν, οἷς προσκεκρούκει ὑπὲρ αὐτῶν πολλάκις εἰ τί που συμβαίη ἐν τοῖς αὐτοῖς καιροῖς διαγωνισάμενος. Εἰ δ' ἄλλως ἦν, ἔδει που πάντως καὶ συνεμπίπτειν, ἢ τὸν θυμὸν ἐπαυξάνειν, εἰ οὕτως εἶχε τοῦ αὐτοκράτορος. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἐκεῖνος, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλ' ὥσπερ οὐκ εἰδὼς κινδυνεύοντας ἐκεῖνους ἐν τοῖς καιροῖς, οὕτως αὐτοῖς τὴν παρ' ἑαυτοῦ ῥοπήν ἐχαρίζετο. Ἄλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος πρὸς τοὺς ἀνεπαισθήτους τῶν ἐκείνου καλῶν.

Ὡσπερ δὲ ἐκάστῳ τῶν ἐπισήμων εἰς ἀρετὴν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, αὕτη τῶν ἀρετῶν ἢ ἐκείνη κατ' ἐξαιρέτον μεμαρτύρηται, καὶ πρόχειρ ταύτη τῶν ἄλλων ταῖς ἄλλαις ἀνθαμιλλώμενος, οὕτω δὴ καὶ τοῦτον τὸ ἰδιαίτατον τῶν ἐκείνου, ἢ πραότης ἐχαρκτηρίζεν, εἶπετο δὲ ταύτη καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ φιλότιμον· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἄλλως ὑμῖν γνωσθεῖη ὅπόσον ἐστίν, εἰ μὴ τι τῶν ἐκείνου καλῶν περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀπολαβῶν, ὑμῖν διηγῆσομαι· ἔχει φ. 124. γὰρ καὶ ἄλλως ὁ λόγος | ἠδεῖαν διατριβὴν καὶ τρυφήν.

Τῷ θεῷ τῶν Ἀποστόλων νεῶ ἐτήσιος ἐτελεῖτο πανήγυρις, καθ' ἣν ἀπαντᾶν ἔδει καὶ τὸν ἀρχιερέα τῆς πόλεως, καὶ ὃς παρῆν μετὰ τῆς συνήθους δορυφορίας καὶ θειοτέρως λαμπρότητος· εἶτα δὲ ὅσα εἰκὸς ἐν τούτῳ προσομιλήσας θεῷ, ἄνω τε τοῦτον καὶ περίξ διῆει, ταῖς τε γραφαῖς ἐντρυφῶν, καὶ τὴν χεῖρα θαυμάζων τὴν ἱστορήσασαν· καὶ γὰρ ἐστὶν ἄλλως τὰ ἐκεῖσε θεάματα, φιλοκάλων ψυχῆς ἐντρυφήματα, οὐ γὰρ πρὸς ἀκριβῆ τέχνην μόνον συνεληλύθει καὶ διηρέθη τὰ χρώματα, ἀλλὰ καὶ λόγοι τῆς κρείττονος ἐπιστήμης, εἰ τις ἀκριβῶς θεωρεῖν ἐθέλοι, ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπηκριβώθησαν. Ὡς δὲ ἀρκούντως εἶχε τῆς θεάς τε καὶ τοῦ θαύματος, ἐκ μετεώρου αὐθις πρὸς τὸν νεῶν προὔκυψεν, ἑαυτὸν ἐφιστάνων ἅπασιν ὅσοι τε τοῦ βήματος ἐνδοθεν καὶ ὅσοι ἔξω περιεστήκησαν· οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ξύμπαντες ἐφριξαν θεασάμενοι, καὶ οἱ μὲν τῶν θώκων ἀνέστησαν, ὅσοι δὲ αὐθις ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ σχήματος ἐστηκότας ἦσαν,

τάς τε χεῖρας συνέστειλαν, καὶ τῷ πόδε ἀτρέμα συνήγαγον· ἔδοξε γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἀπόπτου θεοειδέστερος ὁ πατήρ.

Ἄλλ' ἦν ἄρα τις κἀν τούτοις ὥσπερ κἀν τοῖς ἀποστασιωτέροις, μὴ ἐρυθριῶν τὸ ἀναισχυντεῖν, ἀλλ' ἀντικαθήμενος τῷ δεσπότῃ κατὰ πρόσωπον ἐστηκότι. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον παρόραμα τοῦ ἀνδρὸς πρᾶγμα οἰόμενος, οὔτε ἐμέμψατο, οὔτε ἄλλως διήλεγξεν· ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ ἀνδρὸς θράσος ἐγνώκει καὶ ἤδη τὸ αὐθαδὲς ὑπεώρακεν, ἄγει τοῦτον πρὸς ἐκυτὸν, τέως μὲν οὐ μετὰ προσηνοῦς σχήματος, ἀλλ' ἱεροκήρυκες τοῦτον ὡς ὑπὸ δίκην ἄγοντες συνήλουνον καταταθάζοντες καὶ ὑβρίζοντες. Ὁ δὲ ἐπεπήγει αὐτίκα, καὶ πρὸ τῆς κρίσεως μικροῦ δεῖν ἐτελεύτα, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν παρασταίῃ τῷ δικαστῇ καὶ δεσπότῃ· ᾤετο γὰρ εὐθύς ὄψεσθαι πυρὸς ποταμὸν πρὸ τοῦ βήματος ἔλκοντα καὶ σκότος βαθύ, καὶ τοὺς ἐφειστηκότας ἀγγέλους τὸ πεπραγμένον αὐτῷ ἐξελέγχοντας. Ὡς δὲ καὶ πλησίον ἐγεγόνει τοῦ δεσποτικοῦ βήματος, ὁ μὲν εἰστήκει καταπεπληγμένος καὶ τὰ δεινότατα προσδοκῶν, ὁ δὲ (καὶ θεὰ μοι ψυχὴν θειοτέραν καὶ ἐγκωμίων ὑψηλοτέραν!) πρῶτον καὶ τοῦ συνήθους τὴν γλῶτταν ρυθμίσας, καὶ οὐδὲν τι προσενεγκῶν ὧν ἐτετολήμην, οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἐξελέγξας, εἰς ἑαυτὸν τε ἡρεμαίᾳ τῇ φωνῇ προσκαλεσάμενος (ὦ τοῦ θαύματος!) οὐ σπένδεται μόνον τῷ ὑβριστῇ, ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα δίδωσι καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέρος ποιεῖται πληρώματος. Τοῦτο οὐκ οἶδα εἴ τις εἰς βαρύτητα μετενέγκῃ, ἀλλὰ μὴ καθαρὰν εἴτη πραότητα καὶ χρηστότητα· πῶς δὲ, οἷς δέον ὑβρίζουσιν ἀντοργεῖσθαι, τούτους μὲν καὶ χαρίτων ᾤετο δεῖν ἀξιοῦν μεζόνων, τῶν δὲ γε ἄλλως ἡμαρτηκότων μὴ πρὸς οἰκονομίαν ποιεῖσθαι τὴν ἐκ τοῦ καιροῦ ἀγανάκτησιν, ἀλλ' ὡς τε οἰκεῖον ψυχῆς πάθος ἀποπληρῶν; ᾧ γὰρ τὸ μεῖζον κακὸν εἰς μεγαλοψυχίας ἤρκεσεν ἀφορμὴν καὶ πραότητος γέγονεν αἴτιον, οὗτος πῶς οὐκ ἂν τῷ ἐλάττονι τὴν αὐτὴν ἢ καὶ τὴν κρείττονα ξῆν τοῦ καλοῦ ἐνεδείξατο, εἰ μὴ τι μεῖζον ἦν τὸ οἰκονομούμενον καὶ τοῖς πολλοῖς ἀκατάληπτον; Πῶς

δ' ἂν ἐκεῖνος μνησικακεῖν τισιν εἴλετο, ὅς οὐδὲ τὴν πρώτην πάθος εἰσεδέχετο τῆ ψυχῇ; Εἰ γὰρ ἔμμονος τοῦτο ὀργή, πῶς ἂν εἰκὸς ἐκεῖνω ἐντίκτεσθαι μὴδ' ὀργιζομένω παντάπασιν; Εἰ δέ τις τάλπθες σκοπεῖν ἐθέλει, τίς τῶν πάντων ὄφθη τούτου φιλανθρωπότερος, ἢ τίς ὑπερκαμεῖν εἴλετο τῶν πολλῶν; Τίς δὲ οὕτω συνεκινδύνευε μὲν κινδυνεύουσι, ταλαιπωρουμένοις δὲ συνεταλαιπώρει τοῖς λογισμοῖς, καὶ τιτρωσκομένοις κατετιτρώσκετο; ὅς γε ἡδέως τῆς τῶν πάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας ἑαυτὸν προῦδωκεν ἂν, τῆς Παυλου φωνῆς αὐτὸ δὴ τὸ ἔργον ποιῶν! Ἐπεὶ δὲ φιλανθρωπίας ἐμνήσθην καὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς περὶ τὴν ἀρετὴν ταύτην ἐπιμελείας τε καὶ σπουδῆς, βούλομαί τι καὶ περὶ τούτου τῶ λόγῳ ἐμφιλοχωρῆσαι βραχὺ, καὶ ἡδίους ὑμᾶς ποιῆσαι τῶ διηγήματι.

Ἄτυχῶς εἶχέ ποτε τὰ τῆς βασιλείας τῶ αὐτοκράτορι· τῶν γὰρ τις τοῦ κατ' ἐκεῖνον γένους ἐκ τῆς ἐσπέρας ἐπ' ἐκεῖνον σὺν βαρεῖ στρατεύματι ἤλαυεν· εἰδοσὶ λέγω τὸν θυμὸν τοῦ θηρὸς καὶ τὴν ὀρμὴν ἐκείνην καὶ ἀνυπόστατον ἔφοδον· ἠτύχει δὲ τῶ βασιλεῖ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ σύμπαν στρατόπεδον ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τμήματος ἦν. Ὁ μὲν οὖν δυσὶ τεθαρρηκῶς, ἀρπάζει τὴν ἔφοδον τῶ τε πλήθει τοῦ οἰκείου στρατεύματος, καὶ τῶ εἰδέναι τὸν αὐτοκράτορα μὴδεμίαν πρὸς ἐκεῖνον ἔχειν ἀντίρροπον στρατιάν· ὁ μὲν οὖν ἅπαντα ἤγέ τε καὶ ἔφερε, μικροῦ δεῖν καὶ ἡ πόλις αὐτῶ ἀνάρπαστος ἦν· ἡμῖν δὲ τοῦτο μόνον πρὸς τὸ μὴ ἀθρόον ἀναρπασθῆναι αὐταρκές ἦν, τῶν τειχῶν ἢ περιβολῆ· ἐώκει γοῦν ζυγκεκλεισμένῳ ὁ αὐτοκράτωρ, ἢ γὰρ τοὶ πολιορκία λαμπρά. Ἐπεὶ δὲ καὶ τινὲς μέρει τῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου (καταλέλειπτο γὰρ βραχέια μερίς τοῦ ὅλου συντάγματος) πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιστῆναι διενεθῆμεν, ἐνίων τοῦτο τῶν περὶ τὰς στρατηγίας πεισάντων τὸν αὐτοκράτορα, αὐτίκα ἐπιρραξάντων ἐκείνων, εἰς τοῦπίσω μεταβαλόντες καὶ συγκλεισθέντες καὶ τοῖς ἐντὸς τειχῶν φυγῆς γεγόναμεν πρόξενοι, καὶ εἰ μὴ τις τότε τοὺς ἤδη νενικηκότας θειοτέρα δύναμις ἀνεῖρξε τοῦ πρόσω χωρεῖν, αὐτανδρὸς ἂν ἐαλώκει ἡ μεγαλόπολις,

καὶ πάντα γεγόνασι δορυάλωτα. Τοιούτου τοίνυν δεινοῦ συρραγέντος τῷ αὐτοκράτορι, οὐδὲν τῶν ἄλλων εἰς παρηγορίαν ἐδόκει αὐταρκες, πλὴν τῆς ἐκείνου γλώττης, ἔν' οὕτως εἴποιμι | καὶ χειρός· ἀνεκτᾶτο μικροψυχοῦντα, ἀνελάμβανε κατολιγωροῦντα, κατηγγυᾶτο τὴν σωτηρίαν, περὶ τοῦ μέλλοντος προὔλεγε, κλονούμενον συνεστήριζε, μεγάλόψυχον ἀπειργάζετο μικροῦ δεῖν ἀποπνέοντα. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὰς ἐπαγγελίας ἐφ' ἑαυτοὺς ἐστράφη τὰ τόξα τῶν ἐναντίων, καὶ ἡ πολύπλοκος τῆς τυραννίδος σειρὰ διαλύεσθαι ἤρξατο, καὶ διερρήγνυτο ἡ περιβολή, καὶ οἱ μὲν διελύθησαν, ὁ δὲ γε τύραννος συγκλεισθεὶς ἰκέτης τε ἐγεγόνει καὶ δέσμιος ἐπανήχθη τῷ βασιλεῖ, καὶ τῶν φόβων λυθέντων τῷ κρατοῦντι, ὁ θυμὸς ὑπανήπτετο καὶ ἤδη συνέλεγε τὰ τετολμημένα, καὶ διασπάσασθαι πάντας ἐβούλετό τε καὶ ἐβεβούλευτο· ὁ δὲ, αὐτίκα τῶν ἄλλων καὶ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ κατέξαναστὰς, ὑπὲρ τῶν τυραννευσάντων τοῦ τυραννευθέντος ἐδεῖτο καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐμνηστεύετο· καὶ μονοῦ εἰς θάλασσαν ἀπωσθῆναι μέλλοντας, ἢ πυρὸς ἔργον γενήσεσθαι, ἢ ζῶντας καταχωσθῆναι τῇ γῇ, ἠλευθέρωσέ τε τῶν φρικωδεστάτων καὶ πόρον αὐτοῖς ἐλευθερίας παρὰ δόξαν εὔρατο· εἶτα δὴ μετὰ τὰς ἀφῆσεις καὶ τὰς ἔν' οὕτως εἴπω σπονδὰς, βραχὺ τι παρακινήθέντα τὸν αὐτοκράτορα, οὕτω συνέστειλεν, ὥστε καὶ δείσαντα περὶ ὧν καὶ πρότερον εἰς ἐνίους ἐπεποιήκει, ἀπεγνωκέναι τὴν ἐφ' οἷς οὐκ ἀρκούντως ἐτιμωρήσατο μεταμέλειαν. Ἦσαν δὲ οὗτοι αἱ δύο τοῦ κακοῦ κεφαλαί, ἃς μετὰ τὴν τομὴν ὥσπερ ὕδρας τμήματα ἐπικαύσειν μέλλοντα, ἀνείρξεν ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ βουλήματος, ἢ τάλιθέστερον εἰπεῖν, τὸ μὲν βούλευμα οὐκ ἐγνώκει (ἐπεὶ οὐδ' ἂν προήει πρὸς τὴν τιμωρίαν ὁ βασιλεὺς), ἀνασκολοπιζόμενον δὴ ἤδη τὸν τυραννήσαντα φθάσας οὐχ ἡσύχω ποδὶ, οὐδὲ κεχυμένως καὶ ἀσφοφτι, ἀλλ' ἤδη που καὶ θεθορυθημένως, ἐκεῖνόν τε τοῦ ζύλου καθηρήκει μετέωρον ἤδη γεγονότα, καὶ τὸν αὐτοκράτορα ἔτι μᾶλλον τῷ θυμῷ ἐπαρθέντα κατήνεγκεν. Εἰ μὲν οὖν οὐ τὸ ἔσχατον τοῦτο μέρος φιλανθρωπίας, ζητῶ τὸ πλέον, καὶν τις δείξῃ, στέρξω καὶ σιωπή-

σομαι· εἰ δ' οὖν, ἐκείνῳ μόνῳ πληρεστάτην τὴν ἀρετὴν ἀπέδωμι.

Ἄλλὰ με μικροῦ δεῖν τὸ μέγιστον τῶν ἐκείνου διέλαθε· τούτο; Ὁ περὶ τῆς πίστεως ζήλος, θερμὸς οὕτως ὢν καὶ διάπυρος, ὡς τὴν τε οἰκείαν καταπιμπρᾶν ψυχὴν ἀρρήτῳ πυρὶ, καὶ τὰς ἀλλοτρίας καταφλέγειν τε καὶ ἀποτεφροῦν ξένῳ καὶ παραδόξῳ καὶ ἐξ οὐρανῶν οὐκ ἐπὶ τοὺς τῆς αἰσχύνῃς ἱερεῖς ρέοντι. Ὁ δὲ περὶ τούτου ἐρεῖν βούλομαι, ὑμῖν μὲν ζύμπασις ἐγνωσμένον καὶ πρόδηλον, πρὸς δὲ τοὺς ἐπιγιγνομένους ὁ λόγος, ἵν' ἔχοιεν ἐντεῦθεν μάλλον τὸν ἄνδρα θαυμάζειν τῆς περὶ τὰ θεῖα θερμότητος.

Στασιάζει πρὸς τὴν νεωτέραν Ρώμην ἢ πρεσβυτέρῃ, οὐ περὶ μικρῶν οὐδὲ παρορᾶσθαι ἀξίῳ, ἀλλὰ περὶ τοῦ πρώτου λόγου τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς περὶ τὴν ἀγίαν τριάδα θεολογίας· καὶ δοκοῦσι μὲν οὗτοι εὐ τε λέγειν καὶ πρὸς οὐδὲν μέγα διενηνέχθαι ἡμῖν, ἔστι δὲ παντάπασιν ὁ λόγος αὐτοῖς ἀσεβῆς, καὶ τῆς πρὸς ἀμφῶν διαφορᾶς οὐκ οἶδα εἴ τι μείζον ἄλλο καθεστήκει· δέον γὰρ ἐκ τοῦ πατρὸς προάγειν καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν ιδιότητα ἕκαστον, καὶ αὐτὸς πρὸς ἐκείνον ἐπανάγειν τῷ λόγῳ τὰ ἐκείθεν ἀυγάσαντα, κίντεῦθεν ισότιμα καὶ δογματίζειν καὶ ὀνομάζειν τὰ πρόσωπα, οἱ δὲ τὸν μὲν πατέρα ἀμφοῖν προῖστώσι καλῶς, τὸν δὲ υἱὸν αὐτῷ καὶ τὸ πνεῦμα ὑποτάττοντες, τὸν μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς, τὸ δὲ πνεῦμα τρόπον τινὰ ὑφιστώσιν ἐκ τοῦ υἱοῦ. Τοῦτο δὲ τὸ ἀσέβημα Ἄρειος μὲν κεκρυμμένως ἐξεῦρεν, Εὐνόμιος δὲ ἀκριβέστερον διωργάνωσεν (εἰ δεῖ λέγειν ἀκρίβειαν τὴν περισσοτέραν ἀσέβειαν), τέγγην ἀσεβῶν δογμάτων τὸν λόγον πεποιημένος. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις οὐδὲν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα δεινόν, οὐς δὴ καὶ προβαῖνον ἴσως ἐλάθανε· τῷ δὲ τῆς εὐσεβείας προμάχῳ καὶ προθύμῳ τοῦ θεοῦ λόγου ἀγωνιστῇ, οὐκ ἀνεκτὸν ἐλογίζετο· ὅθεν προῦκαμῆ τε τῆς μητροπόλεως καὶ ὑπὲρ ἐκείνης πρὸς ἐκείνην πολλάκις ἠκριβολογήσατο, καὶ θερμότερον ἢ περὶ τᾶλλα διηγωνίσαστο, νουθετῶν, ἐπιστέλλων, παρακαλῶν, γραφικαῖς χρώμενος ἀποδείξεσι, πλάττων συλλογισμούς.

πᾶσι τρόποις καὶ λογισμοῖς χρώμενος, ὅπως ἂν σύμπνουν δείξῃ τὸ γένος, καὶ μὴ τὴν μητέρα ὀρώη τοῖς οἰκείοις σπλάγγνοις ἀνθισταμένην· ὡς δ' οὐκ ἔπειθε πάντα πράττων, ἀλλ' ἐγεγόνεισαν οἱ παιδαγωγούμενοι θρασύτεροι καὶ ἀναισχυντότεροι, τηνικαῦτα καὶ αὐτὸς ἀναρρήγνυται, καὶ τῇ ἀναισχυντίᾳ τῆς ἀσεβείας τῆς εὐσεβείας ἀντιτίθησι τὴν ἀκρίβειαν. Πῶς καὶ τίνα τρόπον; καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἄχαρι πρὸς διήγησιν.

Τετολμήκασί τινες τῶν ἐκέισε τὰ πρῶτα τῆς τε τῶν πολλῶν προστασίας καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ λόγου καὶ τῆς περὶ τὰ δόγματα ἀγγινοίας δρόμον πρὸς ἡμᾶς κατατεῖναι καὶ ὑπὲρ ὧν ἔδοξαν διαγωνίσασθαι κατὰ πρόσωπον παρεσκευασμένοις συλλογισμοῖς, τὸ θεῖον παρναγωνώσκοντες Εὐαγγέλιον, τὰς ἱεράς βίβλους ἐπὶ τὸ δόξαν ἐκυτοῖς καπηλεύοντες, τριθεῖται τὴν αἴρεσιν, ἣ οὐδὲ τοῦτο· πῶς γὰρ ἂν εἶη θεὸς τὸ ἐκ τῆς οἰκείας στερήσεως παραγόμενον, ἢ πῶς τοῦτο, τὸ ἐτέρω μέσῳ καὶ κρείττονι διαιρούμενον; ἢ αὐθις, πῶς ἕνα θεὸν εἶποιεν σέβασθαι οἱ μὴ πρὸς τὸ πρῶτον αἴτιον τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐπανάγοντες, ἀλλὰ διαιροῦντες καὶ κατατέμνοντες, καὶ εἰς ἀνισότητα διασπαράττοντες τὴν πρώτην ἰσότητα; Οἱ μὲν οὖν μετὰ τοιούτων ἀσεβημάτων ἀπήντησαν πρὸς ἡμᾶς· ὡς δ' οὐκ εἶχον οὐδένα καταγωνίσασθαι, εἶτα δὴ καὶ τῷ πρωταγωνιστῇ τοῦ ἡμετέρου συρραγέντες στρατεύματος, τῷ μεγάλῳ τούτῳ πατρὶ, ἐκ πρώτης εὐθὺς ἠττήθησαν προσβολῆς, καὶ μετεστράφησαν ἀθρόοι πρὸς φυγὴν ἀποκλίναντες· αἰσχυνόμενοι ὥσπερ τὴν ἀπροσδόκητον ἠττάν τε καὶ τροπὴν, συμμίζαι μὲν αὐθις καὶ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν οὐκ ἐτόλμησαν, πόρρω δὲ γεγονότες τοῦ ἡμετέρου συνασπισμοῦ, βέλη τινὰ λόγων ἀπετόξευσαν καθ' ἡμῶν· τὰ δ' ἀντιτύποις συνεισπεσόντα, | ἀπεκρούσθησάν τε εὐθὺς καὶ ἐπὶ τοὺς βάλλοντας ἀντεστράφησαν. Ὡς γὰρ ἐγνώκει τὸν λόγον, εἰπεῖν δὲ οὕτω καὶ τὸν λόγον, ὁ μέγας πατὴρ, τοῦτόν τε διασπαράττει, κάκεινους τρόποις παντοδαποῖς ἀσεβήσαντας, τοῦ θεοῦ τε ἀφορίζει πληρώματος καὶ ποιεῖται εὐθὺς ὑπὸ τὴν φρικωδεστάτην ἀράν. Καὶ τοῦτο

δὲ θαυμάζειν ἔχων ἐγὼ, ἐκεῖνο παραβάλλων καὶ οἷς εἶχε περὶ τὰ θεῖα, ἔτι πλέον θαυμάμακα, εἴ τι τούτου μείζον ἐκεῖνος ἐφευρέτε καὶ διωρίσατο. Σκοπεῖτε δὲ ὡς ἔχω περὶ τοῦ πράγματος. Ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος πᾶσιν ἡμῖν ἀπλῶς πρόκειται ὅσοι τῷ εὐαγγελικῷ λόγῳ ἐκ τῆς διασπορᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πίστιν συνεληλύθειμεν, καὶ οὐδεὶς ἄτερος θατέρου τὴν εὐσέβειαν μείζων καὶ ὑψηλότερος· ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ διαφέρουσιν ἔνιοι τῶν πολλῶν καὶ ἀκριβοῦσιν ἢ περὶ ἐκεῖνοι τὰ δόγματα, τῇ δὲ ἀπλῇ τοῦ θειοτέρου λόγου παραδοχῇ ἴσοι πάντες ἐσμὲν καὶ ὁμότιμοι. Ἐκεῖνος δὲ, ὅτι μὲν τῶν ἄλλων κάλλιον ἤδει τὰ δόγματα ὡς ὁμολογούμενον πᾶσιν ἀφήμι· οὐ μὴν ἐντεῦθεν αὐτὸν ὑπὲρ ἅπαντας τίθεμαι, ἀλλ' ἐτέρῳ τινὶ κρείττονι, ὃ βουλούμενος εἶρεῖν οὐ δεδύνημαι, ἐπεὶ μηδὲ πᾶσιν ἢ γλωττα νοήμασιν ἐξαρκεῖ· ἐρῶ δὲ ὡς οἶόν τε τὸ ἐκεῖνου πάθος περὶ τὰ θεῖα καὶ ὅπερ ἐγὼ πολλάκις κατανενόηκα. Οὐκ ἐξ ἀκριβείας δογμάτων μόνως ἐκεῖνος προσωκείωτο τῷ θεῷ, ἢ ἵνα τὸ ἄρητον μετριώτερον ἀκριβώσωμαι, ἀπορρήτως καὶ ὑπὲρ φύσιν ἐξεκρέματο τοῦ θεοῦ, οὐκ οἶδα εἴτε πρὸ τῶν δογμάτων, εἴτε μετὰ τὴν τούτων ἀκριβειαν· καὶ τοῖς μὲν ἀποκρύφοις νοήμασιν αἰεὶ ἐκεῖνου ἐξήρητο, ἐδείκνυ δὲ τὸ πάθος καὶ τοῖς συμβόλοις, καὶ μάλιστα ὀπηνίκα ὁ λόγος ἀρχιερατικῆς πτέρυξι προῆει δορυφορούμενος· αὐτίκα γὰρ τὸν τε ὀφθαλμὸν ἐκεῖσε ἀπῆρειδε, τὴν τε καρδίαν προσανέτιθει τοῖς τελουμένοις, καὶ ὑπὲρ πῆχυν τῆς γῆς ἀπῆρώρητο. Προήχθη ποτὲ ἀνθρωπικώτερον μὲν, συμπαθέστερον δὲ λόγον εἶρεῖν, ὁρῶν τὸν λόγον ἀδιαίρετον μὲν τῷ μερισμῷ μένοντα, ἐνοῦντα δὲ τοὺς διεστηκότας ἑαυτῷ τῇ ταυτότητι τῆς κρείττονος μεταλήψεως. Τίς δὲ ὁ λόγος; εὐγνώμοσι δὲ ἀκοαῖς αὐτὸν παρατίθημι. « Πονηρὸς μὲν γὰρ ἔφησεν, ὁ προδότης καὶ πάντων ἀνθρώπων ἀγνωμονέστατος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας τρόπον τινὰ αἰτιώτατος· καὶ μισῶ μὲν τοῦτον τῆς προδοσίας, πῶς γὰρ οὐ; οἰκτιρῶ δὲ πῶς ὅτι καὶ σωτηρίας γέγονεν ἀφορμή. » Τοῦτο δὲ οὐχ ἀπλῶς εἶρηκα, οὐδ' ἐκείνῳ δόξαν ἐντεῦθεν περιποιούμενος

μείζονα, ἀλλ' ἴν' ἐνδείξαιμι τοῦ ἀνδρὸς τὸν ἔμφυτον περὶ τὰ κρείττονα ἔρωτα. Τί γὰρ ἐμοὶ εἴ τις λογογραφῆι μὲν τὴν εὐσέβειαν, καὶ ἀκριβοῦται τὰ δόγματα, καὶ πλέκει κατὰ τῶν ἀσεβούντων συλλογισμούς, καὶ περιττός ἐστι τὴν περὶ τοῦτο σοφίαν, οὐ πάνυ δὲ εὐλαβῶς ἔχει περὶ ταῦτα, ἀλλ' ὥσπερ ὑψηλοῦ τε καὶ μεταρσίως καὶ τὴν γλῶτταν τοῖς μεγίστοις ἀφοσιούμενος, πόρρω τὴν καρδίαν ποιεῖται τῆς περὶ ταῦτα θειότητος; ἐκεῖνος δὲ ἐλάττονι τῷ λόγῳ χρώμενος περὶ τὰ κρείττω λόγου καὶ ὑπὲρ νόησιν, νοὸς μόνον ἀκρότησιν ἐθήρα τὰ νοητά. Ὅπερ δὴ ὁ λόγος ἄνω περὶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἠκρίβου, ὅτι ὁμοῦ ἄνω τε ἔζη, καὶ κάτω ἐπολιτεύετο, καὶ οὐκ ἦν ἕλαττον θάτερον παρὰ θάτερον, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἄμφω καὶ κατῖσον ἐδύνατο, περὶ τούτου δὴ ἐνταῦθα διεξελθεῖν τρανότερον βούλεται· καὶ ὁ μὲν ἄνω μενέτω τῷ πράγματι, ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τὰ τῆδε τοῦτον τῷ λόγῳ καταβιβάσωμεν.

Εἶχε μὲν οὕτως ἅπανσι συγγενῶς, καὶ πάντων καταλλήλως ἐκήδετο· πλεόν δέ τι τῇ συγγενείᾳ ἔνεμεν καὶ φυσικοῖς φίλτροις πρὸς τὸ γένος ἐδέδετο· καὶ οὔτε ὁ θρόνος τοῦτον σεμνότερον ἐκείνων ἐποίει, οὔτε τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καταφρονεῖν ἐκείνων ἀνέπειθεν· ἀλλ' οἷος προτοῦ σύμπασιν ἔγνωστο, τοιοῦτος καὶ μετὰ τοσοῦτον ὕψος αὐτοῖς διαφαίνεται. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα τοὺς ἄλλους ἐκλίνετό τε καὶ μετεκλίνετο, καὶ ὡς πρὸς ἐτέρους ἑαυτὸν ἔνεμε, πρὸς δὲ τοὺς ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ φῦντας (ἔστον δὲ ἔτι καλῶ μὲν τὴν μορφήν, καλλίω δὲ τὴν ψυχὴν, τῷ δὲ συγγραφῆι καὶ μάλα φιλάτῳ), καινῆς τινὰ τρόπον ἐκαινοτόμησε σχέσεως· ἦσθην γὰρ αὐτῷ καθαπερὶ σπλάγχνα ψυχῆς, εἰ δεῖ οὕτως εἰπεῖν, ἐκείνω τε τὴν ζωὴν ἐμπνέοντα καὶ παρ' αὐτῷ ἐμπνεόμενα· καὶ ὅπερ δὴ τῷ σώματι τὰ κυριώνυμα δέχεται, τοῦτο ἐκείνω οὕτως οὗτοι λεγόμενοι. Ἐπεὶ γὰρ πρωθήβεις οὗτοι τοῦ πατρὸς ἐστερήθησαν, μικροῦ δεῖν μηδὲ μνημονεύειν ἐκείνου δυνάμενοι, ἀνά τε ἔβλεψαν πρὸς τὸν θεῖον καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου γνώμην ἀπεικονίσθησαν, οὐδὲ πολλοῦ πρὸς τοῦτο δεηθέντες καιροῦ· ἦν γὰρ αὐτοῖς ἡ ψυχὴ ἐπι-

τήδειος πρὸς τὴν μίμησιν τῶν ἐκείνου ἡθῶν· καὶ οὐ μᾶλλον ἐεί-
 νος ἐπόθει τούτοις οἷα δὴ σφραγιῖδας ἐμβάλλειν τοὺς ἑαυτοῦ χ-
 ρακτῆρας, ἢ οὔτοι ἐζήτουν τῆς σφραγιῖδος τὴν τύπωσιν.

Καὶ ἵνα δὴ καὶ τὸ συγγενὲς ἐκείνου δι' ἐκείνον τιμῆσω βραχ-
 καί τι καὶ φιλοσοφίας εἰσαγάγω μέρος τῷ λόγῳ, μία μὲν ἀμφ-
 τέροις ἢ παρὰ τοῦ θείου σφραγίς, τὸ κρείττους γενέσθαι καὶ τῶν
 πολλῶν ὑπερδείκνυσθαι, ἢ δὲ ὁμοίωσις ἢ αὐτὴ καὶ διάφορος· τὴν
 μὲν γὰρ καλὸν ἐπίσης ἐνετυπώθη, ἰδίους δὲ χαρακτῆρσι τοῦτο διε-
 λοντο· ὁ μὲν γὰρ τὴν ἡλικίαν πρεσβύτερος, αὐτὸ δὴ τοῦτο θεῖς
 ἀνὴρ, μήτε τὴν γλῶτταν χεῖροσι λόγοις διδοὺς, μήτε τὴν ἀκαί-
 ρονηροτέρας ἀναπεταννὺς γλώτταις, ὅμοιος ἑαυτῷ καὶ πρὸς τοὺς
 καιροὺς ἀδιάφορος, εὐθύτητι χαίρων καὶ σκολιὸν οὐδὲν ἐπιστάμε-
 νος, πρὸς οὐδὲν δεινὸν ὑποπτος, οὔτε αὐτὸς ὑποπτεύων τὸ κρύφιον.
 ἀπλοὺς τὴν ψυχὴν, μηδὲν τι τῶν ἕξω περιεργαζόμενος, ἀλλὰ
 πάντῃ μεμισηκῶς τὸ πολὺπραγμον. Τοιοῦτος μὲν οὗτος· ἄλλοι
 φ. 125*· δὲ τὸ τε ἦθος ἡδὺς καὶ χαρίεις τὴν ὁμιλίαν, καὶ εἰς | ψυχὴν ἐγ-
 κύπτων καὶ ἀπὸ τῶν φαινομένων χαρακτῆρων εἰς τοὺς κεκρυμμέ-
 νους συμπερινοόμενος, οὔτε θηρατὸς πᾶσιν, ἀλλ' οἷς ἂν αὐτὸν
 ἐπιδοίη, οὐδ' εὐθύς φιλίαν μνηστεύων, οὐδὲ παντὶ ταύτην διδοὺς,
 ἀλλ' οἷς ἂν ἐξετάσειέ τε καὶ δοκιμάσειεν, εἶτα δὴ στερροὺς θεμε-
 λίους πηγνύς· ἀγχινοὺς εἰ καὶ τις ἄλλος, ὄξυς μὲν νοῆσαι, πολὺς
 δὲ τὸ νοηθὲν διαχεῖν· τῷ ἀδελφῷ ἀναπεφυκῶς καὶ ὡς κρείττονι
 τούτῳ προσκειόμενος, καὶ τὸ ἐκείνου μᾶλλον ἐπαινῶν ἦθος, ἢ τὸ
 οἰκεῖον φιλῶν. Τούτους ὁ μέγας πατὴρ καὶ πρὸ τῆς ἡθῆς ἔδειξε
 διὰ τὸν τρόπον, καὶ μετὰ τὴν ἡθῆν ἐθαύμασε· καὶ ἐπειδὴ πρὸς
 τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν διηρημένοι τὴν γνώμην ὄντες ἐτύγχανον,
 ὥσπερ ὁ λόγος ἐγνώρισεν, ἵνα μὴ τὸ παρηλλαχόμενον σίσις τούτοις
 τὴν ὁμοιότητα, ἑαυτὸν δεσμὸν ἐμβάλλων ἀμφοῖν καὶ πρὸς τὰ μέρη
 μεθαρμολύζόμενος εὐφῶς, συνήρει τὰ ἀντικείμενα καὶ εἰς ταῦτό
 συνεβίβαζεν. Ἦνεγκε τούτους καὶ πρὸς τὰς ἐμὰς τῶν λόγων πηγὰς,
 καὶ ἀποχρώντως τῶν νημάτων ἐνεφορήθησαν· τέχνας τε γὰρ λόγων

έμεμαθήκεσαν, καὶ πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ὕψος ἀνέδραμον καὶ διήραντο.

Ὁ δὲ λόγος οὐ περὶ τούτων, εἰ δ' οὕτως, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον, ὁμοῦ τε αὐτῷ χαριούμενος καὶ τὴν ἔμφυτον τῆς ψυχῆς χρηστότητα ἐπεξεργαζόμενος, ἢ μᾶλλον δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι πολυμεροῦς οὔσης τῆς ἀρετῆς, καὶ ἄλλης μὲν ψυχῇ προσηκούσης ἀπολελυμένη παντάπασι σώματος, ἑτέρας δὲ διὰ φιλοσοφίας ὑπερτεθεῖση τῆς φύσεως, καὶ αὐτῆς ἄλλης ἔτι χρωμένη σώματι καὶ κατακοσμούση τὸ σύνθετον, οὐ τὸ μὲν αὐτῆς ἐκεῖνος τῶν μερῶν ἔσχηκε, τὸ δὲ ἀπέγνω λαβεῖν, πρὸς δὲ τοῦτο χωρήσας, ἢ βραχὺ πτερυζάμενος τὴν λεγομένην πτερορρύησιν πέπονθεν· ἀλλὰ πᾶσι καὶ ὁμοῦ, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ προσφυῶς, καὶ ὡς ἕκαστον ἔδει, καὶ τοῖς πᾶσιν ἀπραμίλλως, καὶ ἐκάστῳ πρὸς ὃ μᾶλλον ἐπιτηδειότερον ἔσχηκε, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν πρὸς πάντα ὑπὲρ πάντας ἐζήρηκεσε. Τῇ δὲ γε ἀρχιερωσύνη αὐτόθεν ὑπερκειμένη πάσης ὑψηλῆς γνώμης καὶ φύσεως, μέγεθος ἐκεῖνος καὶ ἀξίωμα γέγονεν, οὐ λόγῳ ταύτην κοσμῶν, οὐδὲ πολλὰ περὶ ταύτης φιλοσοφῶν, ἀλλὰ τὸν τρόπον αὐτῇ ἀντεπιδεικνύς καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν ἀντεπάγων, καὶ τὸ πρὸς τὰ μέγιστα μεγαλοπρεπὲς ὑποφαίνων, καὶ τῷ ὕψει ταύτης ἀνθαμιλλώμενος. Ἡ δὲ παρὰ πάντων πρὸς ἐκεῖνον αἰδῶς, τὸ σέβας, τὸ πεφρικέναι τούτους σὺν πόθῳ, τὸ δεδιέναι καὶ χαίρειν αὐτῷ προσεγγίζοντας, κρείττω λόγου ταῦτα καὶ ὑψηλότερα.

Εἶεν· καὶ οὐκ οἶδ' ὅ,τι ἐρεῖν δεῖ, δυοῖν μερίδων τὸν λόγον βουλόμενος διαιρεῖν, ἀσκητικῷ βίῳ καὶ ἀρχιερατικῇ τελειότητι. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ ἰδέαν ταῦτα διάφορα, ἀλλὰ μᾶλλον ἂν τις τῷ ταύτῳ τὸ θάτερον συμμίξειεν, ἢ ταῦτα προσφυῶς συγκεράσειεν· ὁ μὲν γὰρ μοναδικὸς βίος κρύβιος τοῖς πολλοῖς καὶ ἀπόρρητος· σκοπὸς γὰρ αὐτῷ εἶσω τὴν ψυχὴν συνεστῆραφθαι, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὀμιλίαις ἀποδιδράσκειν, αἰεὶ δὲ πετᾶσθαι πρὸς τὸν θεόν, καὶ τὴν ἰσυχίαν θεμέλιον πρὸς τὴν ὕψωσιν τίθεσθαι· ὁ δὲ γε ἀρχιερατικὸς, καὶ τοῦτο μὲν ἔχειν τὸ μέρος, οὐδὲν δὲ

ἤττον τὸ καὶ πρὸς ἅπαντας ἐπεστράφθαι· τὸ γὰρ προστατεῖν τῶν πολλῶν, οὐ τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ μόνας ὀμιλεῖν τῷ θεῷ, ἀλλὰ τὸ πᾶσαν ἰδέαν παιδαγωγίας τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἀπυθνομένοις ἐπιδείκνυσθαι, πρὸς τε δυναστείας παρρησιάζεσθαι, καὶ τυραννίαις ἀνθίστασθαι, καὶ τοὺς μὲν ταπεινοτέρους ὑψοῦν, καθαιρεῖν δὲ τοὺς αὐθαδεστέρους καὶ θραυστέρους. Ζητεῖ γοῦν ὁ λόγος, πῶς ἂν ὁ μοναδικὸς βίος τῷ ἀρχιερατικῷ συμφωνήσῃεν, ἢ μᾶλλον πῶς ἐκεῖνος ἄμφω συνέδησεν ἑαυτῷ, καὶ τὰ ἐκάστου χρώματα ἐπιβλαλῶν ἑκατέρῳ, οὐδὲν τῶν μερῶν μετηλλοίωσεν; Ἑλλήνων μὲν οὖν οἱ πλέον τι τῶν ἄλλων εἰπεῖν δόξαντες, ἐκ δυοῖν δυνάμεων τὴν ψυχὴν συνιστῶντες, κρείττονός τε καὶ χείρονος, λόγου φημί καὶ ἀλογίας, οὐπω τὴν ἔνωσιν ἀποδείξει ἐξήρκεσαν· ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἀπέδειξε μὲν τῷ λόγῳ τὴν συμφυίαν, ἔπραξε δέ· πῶς καὶ τίνα τρόπον; οὐ παρὰ μέρος ποιῶν ἕκαστον, ἀλλ' ἵνα συντόμως καὶ πληρεστάτως ἐρῶ, οὐκ ἦν αὐτῷ τὸ τοῖς κρείττοσιν ὀμιλεῖν ἀπόστροφον πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἀποστασίαν, οὐδ' αὖ πάλιν τὸ προσίεσθαι τοῖς ἔξωθεν ἀντικείμενον ταῖς πρὸς τὸν θεὸν ὑψώσεσιν· οὐ γὰρ ἐναντία παντάπασι ταῦτα, ἀλλὰ τὸ μὲν θεωρητικῆς, τὸ δὲ πρακτικῆς ἀρετῆς· καὶ ὥσπερ δεῖ τὴν μὲν θεωρίαν πράξει χαλιναγωγεῖσθαι τε καὶ συνέχεσθαι, τὴν δὲ πράξιν θεωρία καταλαμπρύνεσθαι, οὕτω δὴ καὶ τὰ ὑποκείμενα ταύταις μέρη συνάπτεσθαι πρὸς ἄλληλα προσφυῶς. Οὐκ οὖν ἐκεῖνος ψυχᾶς διορθούμενος, καὶ βίους καθαιρῶν, καὶ παντοδαπῶς τοῦ καλοῦ προϊστάμενος, τῆς μοναδικῆς ἐπετέλληστο τελειότητος· ἀλλ' ἦν οὕτω ποιοῦντι ἐπτερωμένος αὐτῷ ὁ νοῦς πρὸς θεόν· οὔτε μὴν αὖθις ἐντυγχάνων τοῖς κρείττοσι, τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας ἡμέλει, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἐκείθεν ἐλάμβανε τῆς καθάρσεως ἀφορμᾶς· κάλλους δὲ τοῦ νοεροῦ γεγόμενος θεωρὸς (ὁ δὴ Ἑλληνες μὲν ἰδέαν φασὶ καὶ μετὰ τὴν ἀγαθοῦ φύσιν τιθέασιν, ἐγὼ δὲ εἰς ταῦτ' ἀγαθῷ τίθεμαι καὶ τὴν νοητὴν τοῦτο ἀποφαίνομαι φύσιν), ἅπαντα εἰς τὸ σῶμα καταλῆξαν ἠτίμαζεν· οὐ γὰρ ἐγνώριζε τὸ εἶδος τῆς ὕλης ἀναπιμπλάμενον. Τὴν δὲ τοῦ

λόγου συνθήκην καὶ τὴν ἐν ταύτῃ χάριν ὡς χαρακτηῖρας καθαρωτέρους τοῦ αὐτοκλαοῦ ἔχουσαν, ὑπερηγάπα τε καὶ ἐθαύμαζε, καὶ αὐτὸς τε ἐβούλετο οὕτω ποιεῖν. Καὶ ἵνα μοι ἐντεῦθεν καὶ τὸ κατ' ἐμὲ προχωρήσῃ μέρος τοῦ λόγου, καὶ τοῖς ἐμοῖς λόγοις ὑπὲρ τοὺς ἄλλους προσέκειτο· καὶ εἴ τις αὐτῷ τῶν πάντων, εἴ τι σχεδιάσας ἐτύγχανον προσήνεγκεν ὡς ἀπομνημόνευμα, ὁ δὲ ἠδέως τε ἤκουε καὶ χαριέστερος ἐγεγύνει, καὶ μικροῦ δεῖν τὸν ἀπομνημονεύσαντα κατησπάζετο· ἐκεῖνα δὲ μᾶλλον ἠγάπα τὰ μέρη ὧν ἡ ὑπόθεσις ἢ ἀπορωτάτη παντάπασι διὰ τὸ | κρύφιον, ἢ οὕτως αὔθις διὰ τὸ ἐκκείμενον· καὶ πρὶν μὲν τὸν λόγον ἀκούσειεν, ἐθαύμαζεν, ὥσπερ οἱ τῶν περὶ τὰ μαθήματα ἀποδείξεων ἄπειροι, εἴ τι περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν ἔχοιμι· ἀκούων δὲ καὶ αὔθις ἐθαύμαζεν, εἰ μὴ οὕτως ἐρεῖν ἔμελλον· εἰ δ' αὐτῇ τῇ τῆς γλώττης προτύχοι πηγῇ (ἐχαρίζομην γὰρ ἐγὼ καὶ τοῦτο τῷ μεγάλῳ πατρὶ, προσίων αὐτῷ θαμὰ, καὶ τὸ μὲν τι τοῦ ἐμοῦ φόρτου διδούς, τὸ δὲ ἐκείθεν ἐμπορευόμενος), οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσας ἠδονῆς ἐνεπίμπλατο· πολλάκις δὲ μου καὶ δοκιμασίαν λανθάνουσαν ἐποιήσατο· ἀκούων γὰρ ὅτι καὶ τὰς ἐρωτήσεις σχεδιάζω τῶν θειοτέρων εὐφυῶς ἐρωτήσεων, ἀπομνημονεύων τε τῶν ἀρχαιοτέρων πρὸς αὐτὰ ἐξηγήσεων, εἶτα ἢ προστιθεὶς καὶ εἴ τι αὐτὸς ἐν τούτοις κατανεόηκα, πεῦσίν μοι λόγων προσήνεγκεν, ὧν ἐκεῖνος τοὺς λόγους παρὰ τῶν ἐρμηνευσάντων ἠκρίβωσεν· ὡς δ' ἤκουσεν ἅ τε ἐκεῖνοι εἰρήκεσαν, καὶ ὅποσα ἐγὼ αὐτίκα πρὸς ἐκεῖνα συνεπορισάμην καὶ προσευπόρηκα, πατρικαῖς με ἀγκάλαις παραυτίκα περιλαβὼν πυκνά μοι τὴν κεφαλὴν κατεφίλησεν, ἠδέως τὰ ἐμὰ τῶν ἐκείνου ἀνταλλαττόμενος καὶ με τιθεὶς ὑπὲρ πᾶσαν τιμὴν. Ἐξηλοτύπει δὲ μου τὴν φύσιν καλινδουμένην τοῖς χείροσι καὶ ἐς τὰ βασιλεία παρακύπτουσαν· καὶ γὰρ δὲ ἐβουλόμην μὲν ἐμαυτὸν ἀντιταλαντεῦσαι τῇ ἐκείνου πλάστιγγι, οὐκ ἦν δὲ τοῦτο ποιῆσαι, καὶ θατέρω γινόμενον περιάρπακτον. Ὅθεν εἴ τις μικροψυχίας λόγος ἀμφοῖν ὕστερον ἐγεγόνει, ἐκείθεν τὴν ἀφορμὴν εὔρατο, περὶ οὗ δὴ ἐν ὑστέρῳ καιρῷ τε καὶ λόγῳ ποιήσομαι τὸν

ἀπόλογον, οὐ γὰρ ζήτημα τὸ προκείμενον, ἀλλ' ἐγκώμιον· πλὴν τοσοῦτον κἀνταῦθα θεῖν ὅτι ἔλαττον ἐκείνος ἐφιλοσόφει, εἰ γὰρ τοῦτο εἰπεῖν, ἢ αὐτὸς ἀντεφιλοσόφουν αὐτῷ· εἰδύξ δὲ λέγω τῆ ἐκείνου ψυχῇ, καὶ ἀπαραλόγιστον τὸ κριτήριον, ὡς οὐκ ἐλάττων ἢ ἐμῇ ἀντίδοσις τῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως ἣς αὐτῷ μοι προήνεγκεν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ὄσω κρείττων ἐκείνος καὶ ὑψηλότερος· καὶ εἰ παρὰ τῶν ἐμῶν ἐκείνος πηγῶν ἀπηρρέετο, ἐγὼ δὲ οὐ προσιέμεν τοὺς ποταμοὺς τῶν ἐκείνου καλῶν, μηδ' ἄλλω τινὶ συγγενοίμεν τῶν φερόντων εἰς ὄνησιν, μὴ δέ τι ἐκεῖθεν κερδήσαιμι· ἀλλὰ τὸ εἰς ἄκρον τοῦ πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πρὸς ἐκείνον, ἐκείνου τε καὶ ἐμοῦ πρὸς ἐμὲ κἀκείνον, πεποίηκε τὴν ἐπ' ἄλλο βροπὴν· καὶ ἢ βᾶσκανος γλῶσσα τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν ἴσχυσεν· ἄχρι τούτου τὸ παρὰ τὸν λόγον, καὶ οὗτος ἀντ' ἄλλης τινὸς ἀρκεῖτω ἀπολογίας, καὶ καταργεῖτω τὴν σκιὰν¹ ἀλήθειαν, εἴ τί που κἀκείνης ἴχθος ἐν παραβύστω φανείη· καὶ οὔπω τὸν καιρὸν εἴρηκα καὶ τὴν γεωμετρικωτέραν ἀνή[γαγον]· καὶ ῥητορικωτέραν πειθῶ· καὶ ὡς τὸ τηνικαῦτα κῦμα ἄλλους τε πλείους συνήρπασε, κάμῃ βραχὺ τι ἐπέκλυσεν· ἀλλ' ἢ γέ μοι φρὴν ἀνώμοτος, καὶ τὸ τῆς γλώττης ἄφετον καὶ ἐλεύθερον. Οὕτω μὲν οὖν περὶ τούτων μ[οι] ὁ λόγος διήτησε, περὶ οὐδενὸς μὲν οἷς δείκνυται ἀπολογησάμενος, παραξέσας δέ τι τῶν πεπραγμένων, ἵνα μηδενὸς τῶν κατ' ἐκείνον ἀχρωμάτιστος ἦ· ἄνω γοῦν αὔθις δραμεῖται, πολὺ γὰρ εἰς τὸ κάτω προβέβηκε.

Πολλὰ δὲ εἰπεῖν ἔχων ὧν ἐκείνος ἢ πρὸς εὐδοκίαν καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἢ πρὸς οἰκονομίαν ἐποίησεν, οὐ πᾶσι τὸν λόγον ἐπιβαλεῖν [εἰς] μέτρον ἔκρινα δεῖν, ἀλλ' οἷς αὐτὸ τοῦτο μέτρον ἐστίν· παρείσθω γοῦν μοι ὑπόσα ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐκείνω, ὅπ[οσα] ὑπὲρ τὴν νόησιν, ὡς ἠρπάζετο δι' εὐχῆς, ὡς τὴν μέσσην διῶν, ταύτην δὴ λέγω τῶν ἐκατέρωθεν ἀρετῶν ἐν μέ[σῳ] ἐγίγνετο· τοῦτο δὴ τὸ πατρικὸν

1. γρ. σκιαρᾶν.

ἐκείνῳ καὶ ἐξαίρετον σεμνολόγημα· ἔστω γοῦν ἐπέκεινα καὶ ὅσα τῆς γῆς [καὶ] τοῦ σώματος ὑπεριπτάμενος ὠμίλει θεῶ· κρείττω ἐγκωμίων καὶ τὰ ἐν κρυφῇ τούτῳ πραττόμενα ..... ἄνωγ τῶν νυκτῶν νῦν μὲν εἰς οὐρανὸν ἀναβαίνοντι, νῦν δὲ μεθισταμένῳ εἰς παράδεισον καὶ [τῶν ἀρ]ρήτων ῥημάτων ἀκούοντι· ὑποκείσθω δὲ τῷ λόγῳ ὅποσα ἡμῖν ἐφικτὰ καὶ τὴν πίστιν τῶν ἀκρωμένων [προ]-σίσταται· ὁ δὲ γε λόγος ἐνταυθοῖ λήξας εἰς ἀρχὴν αὐθις πρόεισιν.

Ἐφειστήκει τῷ βασιλεῖ τὸ χρεὼν, καὶ λυόμενος ἀνέπνει τὰ τελευταῖα, οὐκ ἀποκαμύσσει αὐτῷ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τοῦ μέτρου λήξαντος τῆς συμπήξεως· καὶ ὁ μὲν ἐξελιπάρει ἐπιβιώσασθαι, ὁ δὲ εἰσπράττων παντάπασιν ἀπαραίτητος· ἐτελεύτα δὲ ἐπὶ πολλοῖς ἐνθυμήμασιν, ἃ δὴ πάντα τὸ τάχος τῆς τομῆς ὑπέτεμετο· καὶ ὁ μὲν αὐτίκα νεκρὸς ἔκειτο βραχὺ τι πρὸ τοῦ θανάτου τὸ κράτος ὥσπερ ἀφαιρεθεὶς· πάντα δὲ, ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ κατατείνοντος, ἐπὶ τὴν ἐτέραν μετέπεσε πλάστιγγα, καὶ τῇ Θεοδώρα συνενεύκει τὰ πράγματα· τὸν δὲ νεκρὸν μικροῦ δεῖν ἐξέλιπε καὶ τὸ συγγενές, ἦν γὰρ, οἶμαι, καὶ τοῦτο κεχαρισμένον τῇ βασιλίδι· ἀντίθετα γὰρ πως ἐγεγόνει τὰ πρὸς αὐτὴν, καὶ οὐκ ἦν προσκειμένη ο[ὐδὲ] θνήσκοντι τῷ αὐτοκράτορι. Ἄλλ' ὁ γε πατὴρ, καίτοι πολλὰ μνησικακεῖν ἔχων τῷ ἀπελθόντι, ἀφίκετο τῷ νεκρῷ μὴ μετακληθεὶς, καὶ οὐχ ὡς ἀψύχου, οὐδ' ὡς ἐπὶ κλίνης κειμένου καταπεφρονήκει, ἀλλὰ σὺν αἰδοῖ προσήει, ὥσπερ ἀπὸ μετεώρου τοῦ βήματος ἀρχαιρεσιάζοντι, καὶ τὼ χεῖρε συστειλάς καὶ ἀσπασάμενος, πολλὰ τῶν ὀφθαλμῶν κατέσπεισε δάκρυα, μικροῦ δεῖν ἀπολογούμενος ὑπὲρ ὧν ἐκείνον ἔδει ἀπολογήσασθαι· ἔπειτα δὴ τὸν κλῆρον συνθηροικῶς καὶ τὰ εἰκότα ἐπάσας ἐκείνῳ καὶ ἐπευξάμενος, περιστέλλει τε ταῖς . . . . [καὶ] τῷ τάφῳ μεγαλοπρεπῶς κατατίθησιν. Ἐπεὶ δὲ ἔδει μεταβολὴν αὐθις τὰ πράγματα δέξασθαι, δεδι[ως] ὁ | πατὴρ μὴ πλέον τι τοῦ δέοντος γένηται, νομοθέτης τῇ βασιλίδι κατήργητο· ἡ δὲ τὰ μὲν πρῶτα τοὺς ἐκείνου νόμους προσίσταται, καὶ ὡς παρὰ κρείττονος ἐλάμβανε τὰ θεπίσματα· εἶτα δὴ μεταβαλοῦσα ἀντενομοθέ-

τει τῷ νομοθέτῃ καὶ πρὸς τοὺς κανόνας ἀντέκειτο· τὸ δὲ ἦν οὐκ ἔργον τῆς ἐκείνης ψυχῆς, ἀλλ' οἱ τῶν πάντων ἀντιποιοῦμενοι καὶ μεγαλαυχοῦντες εἶναι καὶ τοῦ κανόνος εὐθύτεροι, κάκεινην πρὸς τὰς οἰκείας γνώμας μετέστρεφον. Ὁ μὲν γὰρ πατὴρ εὐθύς, ἄρρενος, ἔφθι, δεῖσθαι τὸ κράτος καὶ φρενὸς καὶ ψυχῆς· οἱ δὲ ὡς οὐ λυσιτελοῦν αὐτοῖς τὸ βούλημα παρεκρούοντο· καὶ τῷ μὲν τὸ ἀκριβὲς εἴρηκε τῆς ἀρχῆς, τοῖς δὲ, ὅπερ ἂν ἐκάστοις δοκοίη τοῦτο ἠκριβώτω· ὅθεν ἀσύμφωνα πάντα ἐδόκει καὶ πρὸς οὐδὲν κοινὸν τέλος συννεύοντα· καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει τὰ πεπραγμένα, ἣ ἐπράττετο τὰ δοκῶντα, ὁ δὲ οὔτε συμπράττων τοῖς δόξασιν ἦν, οὔτε συνοδοξάζων τοῖς πραττομένοις, ἀλλὰ τῶν οἰκείων νόμων ἐχόμενος καὶ τῆς ἄκωθεν αὐτῷ δαιρεθείσης καὶ αἰρεθείσης ζωῆς, τῶν ἄλλων πραττομένων ἠμέλει.

Χρόνος οὐ τι πολὺς καὶ ἡ βασιλις πρὸς τῷ πέρατι τῆς οἰκείας ἐγεγόνει ζωῆς· καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ συντέμω, φειδοῖ τε κάκεινης καὶ τοῦ παρ' ἐκείνης κριθέντος εἰς τὴν ἀρχὴν, οἷς αὐτὸς πᾶσι παρὼν ἐρυθριῶ τὸν λόγον δοῦναι τῇ ἀληθείᾳ τῶν ὑποθέσεων ἐπεγνωσμένη, δότε γὰρ μοι τοσοῦτον εἰπεῖν· τὴν γνῶσιν πιστεύεται τοῦ καλοῦ καὶ τὴν πρόγνωσιν, καὶ νεῦμα μόνον ὀφρῶν τῷ παρ' ἐτέρων σέμματι δίδωσι, καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸ κράτος προτίθησιν ὃν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους οἱ περὶ αὐτὴν ἔθεσαν· καὶ ἡ σιωπὴ κινεῖ τὴν γλῶτταν ἐκείνην καὶ τὸ τοῦ λόγου διάστημα γνῶρισμα ἐκείνη τῆς ἀρχαιρεσίας καθίστατο. Ἰσασι τὸ πρᾶγμα οἱ ταῖς ἀπορρήτοις τελεσθέντες μυσήσιν, ὁ δὲ λόγος τοῖς ἄλλοις ἀπόκρυφος· καὶ ὁ Μιχαὴλ ἐς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ βραχύν τινα χρόνον ἐκείνη ἐπιβίωσασα μετατίθεται· καὶ ὁ πατὴρ αὐτίκα παρῆν ἐκείνη τετελέσων τὰ ἐπικήδεια, κάκεινῳ νομοθετήσων τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιτήδεια. Ὁ δὲ με μικροῦ παρέδραμεν· οὔπω μὲν ἐτεθνήκει ἡ βασιλις, τὸν δὲ τελευταῖον εἰποῦσα καὶ βασιλείον λόγον σεσίγηκε· καὶ ὁ προκεχειρισμένος ἐδεῖτο ἐπὶ τῇ ταινίᾳ τῆς μεγάλης χειρὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ἀνεκαλεῖτο θερμότερον, καὶ μετεκαλεῖτο ταπει-

νότερον ἢ βασιλικώτερον· ὁ δὲ, ὡς ψυχῆς πᾶσαν καλοκάγαθίαν γνώμης νικώσης! οὐ προσέδραμεν εὐθύς τῷ προβλήματι, οὐδ' ἔδεισε τὸν εἰς τὸ κράτος νικήσαντα, οὐδὲ τῆς πρὸς αὐτὸν γενομένης ἀγνωμοσύνης καταπεφρόνηκεν, ἢ κατωλιγώρηκεν, ἀλλὰ ταῖς ὀλίγαις ἐκείνης ἐδίδου ἀναπνοαῖς, ἢ τῇ μεγάλῃ ἀρχῇ. Ἐζήτει γοῦν εἰ παρ' ἐκείνης ἢ προβολῇ, εἰ παρὰ ψηφισαμένης, εἰ παρὰ βουλευσαμένης, ἢ τό γε μετριώτερον καὶ θαυμασιώτερον, εἰ συγκατανενεύκει τοῖς προενέγκασιν¹· καὶ ἀφικόμενος, εἶτα δὴ καὶ ἀναπνεύσασαν ἔτι κατελιηφώς, βραχὺ τι ἐρώτημα ἐρωτᾷ, καὶ πρὸς ὃ ἐκείνην ἀποκρίνασθαι ἀποχρῶσαν ἤδει, εἰ τὸ κράτος αὐτῇ τῷ βασιλεύσαντι ἐψηφίσαστο. Εἶτα δὴ δυσθανατοῦσαν ἰδὼν — ἀλλὰ σύ γε, ἔφη, ὦ βασιλεία, μὴ βιάζου πρὸς τὴν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ νεύματι δήλωσον εἰ βουλομένη σοι ἐγεγόνει τὸ πρᾶγμα. Ὡς δὲ βραχὺ τι ἐπένευσεν, εὐθύς ἐκείθεν τὸ σύνθημα εἰληφώς, πρὸς τε τὸν βασιλέα ἄπεισι, καὶ τὰ εἰκότα τελέσας ὅποσα θεσμοὶ ἄνωθεν ἐπὶ τῷ βασιλεύοντι διωρίκασιν, ἐναρμόζει τὸ στέφος τῇ κεφαλῇ· εἶθ' οὕτω κατασπασάμενος, ὑποθήκας αὐτῷ σχεδιάζει πρὸς τὸν καιρὸν, καὶ εἰπὼν ἀπῆλθε, φύλακας αὐτῷ τοὺς [οἰ]κείους λόγους λιπών.

Τὰ δὲ πράγματα ἐνήλλακτό τε καὶ οὐκ ἐνήλλακτο· τῇ μὲν γὰρ πέρας ἢ βασιλεία, τῷ δὲ εἰλήφει ἀρχὴν, καὶ ἡ ἀλλοίωσις ἄχρι τούτου. Οἱ δὲ τοῦ κράτους χαρακτῆρες ἀμφοῖν τοῖν προσώποιν παν[τά]πασιν ὅμοιοι, οἱ γραμματσοεισαγωγεῖς, ὁ τοῖς ὄλοις ἐφεστηκώς, οἱ εἰσαγγέλλοντες, οἱ μουούμενοι τὰ ἀπόρρητα, οἱ τὰ παρασκῆνια περιφράττοντες, οὐδὲν τι τῶν περὶ ταῦτα ἐνηλλαγμένων μερῶν· καὶ ἵνα τὸ μείζον εἴπω, [ἀ]κοινώνητος αὖθις τῷ πατρὶ ἢ ἀρχῇ. Διὰ ταῦτα ὥσπερ οὐκ ὄντος τοῦ ὑπερείδοντος, ἔρρει πάντα καὶ κατεστρέφετο.

Κἀγὼ μὲν περὶ τοῦ κρατοῦντος οὐδὲν φαῦλον ἐρῶ, ἑτέροις δὲ ἴσως ἔλαττον μελλήσει τῆς ἐκείνου ἐπιεικειάς, καὶ οὐκ ἂν σχοῖεν

1. γρ. προενεγκόσι.

γλώσσης φειδῶ. Τοσοῦτον δὲ αὐτὸς περὶ ἐκείνου φημί, ὅτι τρόπον γε ἕνεκα καὶ ψυχῆς ἀτέχνου, καὶ γνώμης ἀπεριέργου, κἂν τοῖς πρώτοις ἀπεικασθεῖ πρὸς ἀρετὴν, πρὸς γὰρ πᾶσαν ἰδέαν καλῶ ἀπεικόνιστο· ἡγεμονικοῖς [δὲ εἶ] τις αὐτὸν παραβάλλοι ἀνδρίσιν, ἐκείνους αἰσχυνεῖ μᾶλλον, ἢ αὐτὸν ἐλαττώσειεν· οὐ γὰρ ἦδει τὰς τοῦ κράτους ἡνίας μεταχειρίσασθαι (τί γὰρ δεῖ μὴ τῆ ληθῆ λέγειν;), οὐδ' ἀντιτείνειν φερομένοις τοῖς ἵπποις, οὐδ' ἀπευθύνειν πρὸς τὸν κ[αμ]πτῆρα τὸν δρόμον, ἀλλ' ἦν οὐκ ἐλαύνων μᾶλλον ἢ ἐλαυνόμενος, οὐδ' ἀπιθύνων, ἢ ἐκείνοις συνδιαστρεφόμενος, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ εὐθὲς αὐτῶν διαστρέφων τῇ περὶ τὸ ἔλᾰν ἀτεχνία. Διὰ ταῦτα ἐφ' ἑτέροις θεῖς τὴν ἀρχὴν, [αὐ]τὸς ἰδιώτῃ προσήκοντα βίον ἐπολιτεύετο. Χρῶμαι δὲ ἴσως τῷ λόγῳ ἀνθρωπικώτερον, καὶ διαιτῶ τοῖς πράγμασι καθ' ἣν ἂν τις γνώμῃ τῶν συνετωτέρων διέλη καὶ ἀκριβώσαιτο. Τὰ δὲ, ἄρα οὕτω τε γενέσθαι ἔμελλε [ὅπως πρὸς] τὸ προρρηθὲν ὑπὸ τοῦ κρείττονος ὑπαχθήσεσθαι τέλος· καὶ ὅπερ ἐγὼ θαυμάζω κατανοῶν, οὔτε ὁ τῆς προ[νοίας σκο]πὸς ἐξαλλαγεῖν ἂν ποτε παρὰ τὰ γιγνόμενα καὶ ποιούμενα, οὔτε εἰ κακῶς τις ἐν τούτοις ποιοίη | ἐλεύθερος τῷ δικαίῳ λόγῳ καθίσταται μέμψως. Καγὼ μὲν οὕτω γεγονόσι τοῖς πράγμασι μέμφομαι, τὰ δὲ ἴσως οὐκ ἂν μεμπτὰ καθεστήκοι. Ἄλλ' ὁ λόγος, διότι ἐντεῦθεν τὰ φρικώδη ἀπήνητησε καὶ πάντα ἀνέστραπται, ἐκείνοις τὴν αἰτίαν ἐπάγει.

φ. 127.

Ἴνα δὲ μηδενὶ λόγος κακοῦ λείποιτο, κἄμοι τε ἡ ψυχὴ διομαλισθείη, μηδένα ποτὲ τῶν πάντων σχεδὸν εἰπόντι κακῶς, ἔστω παντάπασι καὶ ἡ χειροτονία τοῦ βασιλεύσαντος λαβαῖς φιλαίτιων ἄληπτos, κάκεινῳ μηδεὶς μῶμος ἐπιτριβέσθω, καὶ οἱ συγκατεργασάμενοι τούτῳ τὴν τε ἀρχὴν καὶ τὴν τῶν ὄλων διοίκησιν, ἀγαθοὶ καὶ τὰς γνώμας καὶ τὴν προαίρεσιν, ἡ δὲ γε πρόνοια τὸν ἑαυτῆς περαινέτω σκοπὸν καὶ πρὸς τὰ νῦν καθεστηκότα συνελαυνέτω τὰ πράγματα· ἄλλως τε οὐδὲ ὁ λόγος ἐμοὶ νῦν τὸν τρόπον ἐξετάζει τῶν γεγονότων, ἀλλὰ χρῶμαι τούτοις οὐ δι' αὐτὸ τοῦτο, ἀλλ'

ἵνα μοι ὁ λόγος καθ' ὁδὸν γένοιτο πρὸς ἣν ἐνεστησάμην ὑπόθεσιν· ὡσπερ γὰρ εἰς φῶς προαγαγὼν τὸν πατέρα, περὶ τῶν αἰτίων διέλαβον τῆς παραγωγῆς, καὶ αὖθις ἀνάγων καὶ προβιβάζων ἄλλοις τισὶν ἐχρησάμην καιροῖς, τό τε φῶς ἐκείνου ἐπὶ τῆς λυχνίας τιθεῖς, ἐφ' ἕτερα πάρεργα τὸν λόγον μετέκλινα, οὕτω δὴ καὶ μείζοσιν αὐτὸν προσάγων πράγμασι, καὶ τέλος εἰς αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς ἀποπερατῶν τέλος, ἐτέραις ἀναγκαίαις με χρήσασθαι ὑποθέσεσιν ἀφ' ὧν ἡ δι' ἃς ἐκείνος τὰ μεγάλα κατώρθωσε, καὶ μεθ' ἃς ὁ λειτουργὸς ὦν τοῦ κρείττονος ἀληθέστατος, καὶ αὐτὴν ἀπελειτούργησε μαρτυρικῶς ὡς εἰπεῖν τῷ θεῷ τὴν ψυχὴν.

Χρήσομαι δὲ βραχὺ τι τῷ λόγῳ ἄνωθεν. Οὐκ ἦν οὐδὲ προτοῦ ἀνεκτὰ τοῖς ἐν τοῖς ὅπλοις τὰ πράγματα, ἀλλὰ σύμπαντες καὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ κοινῇ πρὸς ἀλλήλους ἐδυσχέρανον τὰ γινόμενα· εἴτε γὰρ ἔδει βασιλεύειν τινὰς ἐκ τῆς ἐτέρας μερίδος, φημί δὴ τοῦ πολιτικοῦ γένους ἢ αἵρεσις ἦν, εἴτε στρατηλατεῖν καὶ τάγματος ἄρχειν ἢ στρατοπέδου προϊστάσθαι ἀπειροπόλεμοι τὴν ἀρχὴν ἐπιστεύοντο· οἱ τε θρόνοι τῶν ζυγκεκλεισμένων μείζους ἢ τῶν ἐν πολέμοις κακοπαθούντων· δέον δὲ τινὰς ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις ταλαιπωρεῖν, καὶ πρὸς τοὺς συμπίπτοντας καιροὺς κατατρίβεσθαι, ἄνετοι μὲν οἱ ἐντὸς τῆς μεγάλης περιβολῆς, οἱ δὲ γε πόρρωθεν ταύτης καὶ ὑπαιθροὶ ὑφίσταντο τὰ δεινότατα· διὰ ταῦτα ὠδίνετο τούτοις πόρρωθεν κατὰ τῶν πραττομένων τὰ ἀτοπώτατα, ἐδεῖτο δὲ ὁ τόκος καιροῦ πρὸς τὴν ἐκρηξιν· καὶ δὴ τηνικαῦτα παρῆν. Τὸ γὰρ ἀσύμβουλον τούτοις πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ καταπεφρονῆσθαι καὶ τὸ παρ' ἐτέροις κεῖσθαι τὰς τῶν στρατευμάτων ἀρχάς, ἀρχαὶ γίνονται τοῦ δεινοῦ ἐκείνου σκηπτοῦ, ὑφ' οὗ μικροῦ δεῖν ἅπαντα κατεφλέγη καὶ διεφθάρη, εἰ μὴ τις ἐγεγονε κρείττων ἀντίληψις· οὐ γὰρ, ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄνω καιροῖς τοιαῦτα γέγονε, κατὰ μέρος τινὲς πρὸς ἡμᾶς ἐστασίασαν, ἀλλ' ἀπαξάπαντες ὅσοι τε τῶν μεγίστων ἀρχῶν καὶ ὅσοι τὰ δευτερεῖα μετ' ἐκείνους ἐσχήκασιν, οἱ τε τῶν λόγων προεστηκότες καὶ οἱ τούτους ἀναπλη-

ροῦντες, οἱ τε ἀγχεμάχοις τοῖς ὅπλοις χρώμενοι καὶ οἱ πόρρωθεν βάλλοντες ἀκοντισταὶ τε καὶ λιθοβόλοι, καὶ τειχῶν πολιορκηταί, καὶ εἴ τινες ἀπλῶς εἴησαν σφενδόνῃ χρῆσασθαι δυνατοὶ, τὰ τε πρῶτα γένη καὶ ὅσοι ἐξ ἀφανῶν τῶν αἰτίων, εἰς μίαν ἀντίπαλον μοῖραν ἀποκριθέντες καὶ τῆς ἐτέρας ἡμῶν καθαρῶς ἀποστάντες, τὸ σεμνώτατον τῆς ἐφ᾽ ἑαυτῶν τμήμα καὶ δυνατώτατον, οὐχὶ τυραννεῖν ὡς ᾤοντο εἶλοντο, ἀλλ' ἀντιβασιλεύειν τοῖς τυραννεύουσι· καὶ τῶν καθ' ἑαυτοὺς τὸν κρείττω προστήσαντες, ὡς βασιλεῖ τε προσεῖχον τὸν νοῦν, καὶ σφᾶς ἑαυτοὺς φέροντες τῷ κριθέντι καθυποτάττουσι. Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτοις· τῷ δὲ γε βασιλεῖ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν φρίκης μὲν πάντα μεστὰ, βούλευμα δὲ οὐδαμῆ συνετέλει, καίτοι γε προῦκειτο τῶν πράξεων τὸ κεφάλαιον, ἡ κεφαλὴ τοῦ θεοῦ πληρώματος, τὸ πατρικὸν ἀξίωμα καὶ δεσποτικὸν, ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις, ὁ τὴν σύμπασαν ἀρετὴν ἀκριβέστατός τε καὶ τελειότατος, ὅση τε πρὸς θεὸν καθαρῶς φέρει καὶ ὅση τοῖς πράγμασι δοκιμάζεται. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν καὶ μετρίως ἐπισταμένων τὰ γινόμενα κρίνειν, ὅτι δυεῖν τότε γεγονότων ἀντιπάλων τμημάτων, μέσος ἐκεῖνος ἐφειστήκει καὶ ἄτμητος, τηλικούτος τὸ μέγεθος, καὶ ὅτι πρὸς οὓς ἂν τὴν παρ' ἑαυτοῦ ῥοπήν χαρίσαστο, ἐκεῖνοι τῶν ἄλλων κρείττους ἐκρίνοντο; εἰ δὲ καὶ πρὸς θεὸν ἔδει δραμεῖν, τίς ἂν ἄλλος αὐτοῖς πρὸς τὴν καταφυγὴν ἐμεσίτευσεν; Ἄλλ' εἶδον οὐδὲν τῶν δεόντων· διὰ ταῦτα διερράγη τούτοις ὁ σύνδεσμος· καὶ εἰ μὴ τήνικαῦτα ἐκεῖνος τοῖς πράγμασι τὸ δέον ἔκρινε, καὶ εἰς μέσους ἑαυτὸν τοὺς κινδύνους παρεμβαλὼν ταῖς ἀρίσταις οἰκονομίαις ἐχρήσατο καὶ διήτησε δικαίως τοῖς πραττομένοις, καὶ τῶν μὲν τὰς ὁρμὰς ἔστησε, τὰ δὲ εἰς τὸ κρείττον μετήνεγκε, κορυφωθέντος ἤδη τοῦ κύματος καὶ ἄχρι νεφῶν τῆς θαλάσσης ἀνοιδησάσης, αὐτανδρον ἂν τὸ σκάφος κατεποντίσθη τῆς πόλεως· δηλώσει δὲ ὅπως ἐγεγόνει ταῦτα ἐπιτομὴν ὁ λόγος τῶν γεγονότων ποιούμενος.

Ἀντιστρατεύει μερίδας τινὰς ἐκ τοῦ ἐσπερίου καταληφθείσας τμήματος· τοῖς ἀποραγεῖσιν ὁ βασιλεὺς· συχροτεῖται πρὸς ἄμφω

τὰ στρατόπεδα πόλεμος, συνασπίζουσι πρὸς ἀλλήλους τὰ μέρη, ἄθροοι κατ' ἀλλήλων ἐμπίπτουσι, αἶρεται κόνις εἰς οὐρανὸν, πίπτουσι ἀθροοὶ πολλοὶ, αἰμάτων κατακλύζουσι ῥύακες, πάντα χρήματα μίγνυται, οὐκ ἦν τοῖς κακοῖς εὐρυχωρία, οὐδὲ διεξοδος, οἱ μὲν αὐτίκα ἐκτείνοντο, οἱ δὲ ἔμελλον, οἱ δὲ πρὸς τοῦτο ὠθοῦντο καὶ ἀντωθοῦντο, κατὰ τῶν αὐτῶν ἐνίοις καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸ δεινόν· παῖδες πατράσιν ἀντίστησαν, καθ' ὁμογενῶν αἱ χεῖρες τῶν ὁμογενῶν ἀνωπλίσατο, | ἄγους ἕκαστος συγγενικοῦ ἐπεπλήρωτο, πολὺς ὁ ἀλαλαγμὸς, πλείων ὁ κίνδυνος καὶ παντὸς τάχους ὀξύτερος. Τέλος νικῶσιν οἱ ἀφεστηκότες, καὶ φυγεῖν τοὺς ἡμεδαποὺς ἀναγκάσαντες, ἐκ ποδῶν αὐτοῖς ἐπεισπίπτουσι, καὶ μόλις που τιὰ τὰς ἀγγελίας πιστεύουσι τοῦ κακοῦ. Τί οὖν τὰ ἐπὶ τούτοις; Ἄγγελλεται τῷ βασιλεῖ τὸ δεινόν· καταπίπτει ἀκούσας, καὶ τοῦ ἀντιτείνειν αὐθις μεθήσιν· οὐκ ἐπιζητεῖ οὐδὲ πάλιν τὸ μόνον τῆς πληγῆς ἴαμα· ἀνάπτεται ἐπὶ τούτοις τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, συναπορρήγνυται καὶ αὐτὸ τοῖς ἀπορραγεῖσι· καὶ χεῖμαζομένη τῇ μεγάλῃ νηὶ οὐ μόνον ἡ θάλασσα ἐπωρύετο, ἀλλ' ἤδη που καὶ οἱ ἀπευθύνειν αὐτὴν τεταγμένοι τοῖς κύμασι συνεισέπιπτον· καὶ ὅπερ οὐ προεωράκει ὁ βασιλεὺς, αὐτοὶ τὸ πᾶν ἤδη συγκλονοῦντες συνείδον καὶ κατεπράξαντο, καὶ κλονουμένην ἤδη τὴν ξύμπασαν στῆσαι τὸν θεῖον ἐπικαλοῦνται πατέρα. Καὶ γὰρ ἦν ὡς ἀληθῶς σεισμὸς τὰ γινόμενα, τῶν μὲν ἔξωθεν ἐπιταραπτόντων, τῶν δὲ κυμαίνοντων ἔσωθεν, καὶ πρὸς μὲν τὸ αὐτὸ πάντων συννευκόντων, ἀντιστατούντων δὲ ὅμως ἀλλήλοις καὶ πασχόντων ἢ ποιούντων τὰ χλεπώτατα· προσέθεντο τῷ νεικηκότη, τῷ ἠττηθέντι ὡς θῆρες ἀντέκειντο, ἐζήτουν λαβεῖν τοῦτον καὶ διασπάσασθαι· ἐπεὶ δὲ οὐκ εἶχον ἐλεῖν, ἔξωθεν ἐπολιόρχουν δεινῶς, πῦρ ἐπ' ἐκεῖνον ἀνάπτοντες πόρρωθεν, χεῖρας ὀπλίζοντες, ξίφεσι χρώμενοι, τί μὴ πράττοντες τῶν δεινῶν, τί μὴ λέγοντες; τέλος καὶ τῷ μεγάλῳ νεῷ συνεισπίπτουσι ἄνδρες τότε πρῶτον συστρατευσάμενοι καὶ πρὸς πόλεμον ἑαυτοὺς καθοπλίσαντες· καὶ ἦν αὐτοῖς τὸ γινόμενον

καταφυγή ὁμοῦ καὶ ἀντίστασις. Προσπεφεύγασι μὲν γὰρ ὡς σωθησόμενοι, ἀνθίσταντο δὲ ὡς πολεμήσοντες καὶ αὐτίκα πάντα φόνου πληρώσοντες.

Ὅρατε γοῦν μοι ἐντεῦθεν τὸν κυβερνήτην, ἴν' εἰδῆτε ὁμοῦ καὶ θαυμάσητε! Οὐ γὰρ ἰδὼν κατεπλάγη τὸ πλῆθος, οὐδὲ τὴν πολιτικὴν ἐκείνην ἢ βαρβαρικὴν ἐπιδρομὴν ἔδεισεν, οὐδ' ἔφριξε τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ τὰς τρικυμίας ἡρέμα διέλυε, καὶ τὴν μεγάλην ναῦν ὡς οἶόν τε ἄνωθεν ἐπεκούφιζεν, ἐκ μετεώρου τοῖς συνεισπεσοῦσι διαλεγόμενος· καὶ σβεννύς μὲν αὐτῶν τὸν θυμὸν, παύων δὲ τὴν ὄρμην καὶ μεταστρέφων πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ μὴ δέον εἰρηνεύειν πείθων πόλεμον ἀνθαιρεῖσθαι. Τοιαύτη μὲν τὰ πρῶτα ἢ τοῦ κυβερνήτου ἐπίνοια, πατριαρχικὴ τφόντι καὶ μεγαλόψυχος! τί γὰρ ἔδει πλέον ἐρεῖν ἢ ποιεῖν ἐν μέσοις θορυβοῖς ἀπειλημμένον καὶ πανταχόθεν κεκυκλωμένον τοῖς κύμασιν; Οἱ δὲ (ἢ δὲ βοή συμμιγῆς καὶ τὸ ὑπερηχοῦν ἀνήκουστον ἦν· ἔλεγε δ' οὖν ἡ φωνὴ ὅμως), αὐτίκα διασπασθῆναι τὸν βασιλεύοντα, καὶ ἀνθαιρεθῆναι τῷ κράτει τὸν τοῖς ὄλοις νενικηκότα, εἰ δ' οὖν· ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἀντιτείνου αὐτίκα.

Ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τὴν τῶν εἰρηκότων τραπέιη κεφαλὴν, καὶ σώζοιτο καλῶς ὁ πατήρ. Ὡς δ' ἐν τούτῳ κυβερνήσεως ἦν, ἄλλο αὖθις ἐπ' ἄλλο κύμα ἐγείρεται, καὶ ὁ ναὸς κυκεῶν ἐγεγόνει· πάντα γὰρ τὰ γένη συνεπιρρέουσιν, οἱ ἐν τέλει, οἱ τῆς πρώτης βουλῆς, οἱ περὶ τὸ βῆμα, ὀπότερον βούλει, καὶ ὅσοι μετ' ἐκείνους ἄχρῃς ὁ δὴ φασὶ σαλπικτοῦ τε καὶ στρατοκῆρυκος, ἢ πολιὰ, ἢ νεότης, οἱ ἐπιεικέστεροι, οἱ θρασύτεροι, οἳ τε τοῦ λόγου καὶ ὅσοι τῆς ἀλογίας, καὶ τὸ διαφέρον παρ' οὐδενὶ, ἀλλ' ὁμότιμοι πάντες πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ὁμοῦ συνεισβάλλοντες. Ὡς οὖν τὸ δεινὸν ἦδη κορυφωθὲν ὁ πατήρ ἐωράκει, ἐντελέστερον ἄπτεται τῶν οἰάκων, καὶ ἐπιστημονικώτερον τοῖς σύμπασι τὴν ναῦν πηδαλιουχεῖ. Ὡς γὰρ οὐκ εἶχε περιποιήσασθαι τῷ κρατοῦντι τὴν βασιλείαν, τὴν πρόνοιαν ἐωρακῶς καθαρῶς ἐφ' ἐτέραν ἀρχὴν νεύσασαν, διαιτᾷ ὅπως ἂν τῷ

μὲν περιλειφθεῖν τὸ ζῆν, ἐκείνῳ δὲ ἀναιμωτὶ μνηστευθεῖν τὸ κράτος· καὶ δεινοπαθῶν ἀκριβῶς ἐφ' οἷς ποιεῖν δεῖν ἔκριεν, ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ ὑφειμένως πῶς ἂν εἴπη τις καὶ γοερῶς, τοῦ κακοῦ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τίθεται τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν· ὡς εἰ μὲν βούλοιοτο, ἔξει πρὸς ἐκεῖνον καταφυγὼν τὸ σῶζεσθαι, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ μενέτω τῶν πραττομένων τὴν ἔκβασιν. Ὁ δὲ τὴν ἀγγελίαν δεξάμενος (οὐκ ἔχω δὲ πότερον τὸν πατριάρχην μᾶλλον ἐνταῦθα τῆς οἰκονομίας θαυμάσαιμι, ἢ τὸν ἄνδρα τοῦτον τῆς περὶ ἑαυτὸν κρίσεως· τοῦτο γὰρ αὐτὸ καὶ μόνον πρὸς τε τὰ ἑαυτοῦ ἀντίρροπον ὅσα μὴ καλῶς ἐγεγόνεισαν καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀπάντων καλοκάγαθίαν καὶ ἐπιείκειαν) τί γοῦν ποιεῖ; οὐκ ἀνθίσταται τῷ καιρῷ, οὐ δὲ ἐξὸν κακῶς σῶζεσθαι καὶ βασιλεῖ ἐπὶ πολλοῖς αἵμασιν, ἀνταλλάττεται τὸ ἑαυτοῦ κράτος τῆς τῶν πολλῶν ἀναιρέσεως, ἀλλὰ θεῷ παραθεὶς ἦν παρ' ἐκείνου εἰλήφει ἀρχὴν καὶ πατρικαῖς πεισθεῖς ἐντολαῖς, καὶ πιστεύσας τῷ τῆς σωτηρίας ἐγγυητῇ, ἀποτίθεται μὲν οἷς σῶμα κοσμεῖται βασιλείον ἡρέμα καὶ ἀκυμάντῳ τῷ λογισμῷ, μεταμφιέννυται δὲ τὰ σωτήρια σύμβολα, καὶ ἀνυποκρίτως μετὰ τοῦ σχήματος πρὸς τὴν μεγάλην καταφυγὴν τοῦ θεοῦ πατρὸς ἄπεισιν· Ὁ δὲ, ὡς ἐγνώκει τὸ γεγονός, τῆς ἐγγύης αὐτίκα ἀπάρχεται, καὶ προσδραμῶν τοσοῦτον ὅσον ἐξήρκει, ὑπαντᾷ κατιόντι τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν δεξιὰν δίδωσι, καὶ ὑποστέλλεται αὐθις καὶ πεφρικότα ἱερῶς ἀγκαλιζέται καὶ δάκρυσιν αὐτὸν καταπλύνει, καὶ ἄγει σὺν αἰδοῖ καὶ τιμῇ ἐπὶ τὸ δεσποτικὸν καταγώγιον.

Εἰ μὲν οὖν ἄλλο τις παρὰ ταῦτα σκοποῖτο κάλλιον καὶ ἀποχρῶν ἡγεῖται πλέον πρὸς ἅπαντα, θαυμάζω τοῦτον ἐγὼ τῆς περιρριτοτέρας συνέσεως· αὐτὸς δὲ καὶ τότε παρατυγχάνων τοῖς γινομένοις, καὶ νῦν ἐπὶ σχολῆς τῷ λογισμῷ συγγινόμενος οὐκ οἶδ' ὅ,τι μᾶλλον ἐπαινέσαιμι τῶν γινομένων, ἢ τῶν παραλελειμμένων διότι παρεῖται· τὸ γὰρ ἀμφοῖν τοῖν μεγίστοις ἀντιξοῖον ὄντοι καὶ ἀντικαθημένων ἀλλήλοισι, τῷ μὲν τὴν σωτηρίαν περὶ ἣν μάλιστα

ἐκινδύνευε, τῷ δὲ τὴν βασιλείαν πορίσασθαι, καὶ τὸν καταρρα-
γόντα θόρυβον ἀθρόον ἀποβαλεῖν, καὶ τοῦ σεισμοῦ ὑπεξελῆσθαι τὴν
γῆν, πῶς οὐχ ὑπερβαλόντως ὑψηλόν τι καὶ μεγαλόγνωμον; τὸ δὲ
μὴ τούτῳ μὲν ἐπιτάξαι τὴν εἴσοδον, εἰ μὴ λάβοι θατέρῳ τῆς ἐλευ-
θερίας ἐγγύας, τοῦτον δὲ ἡρέμα μεταστῆσαι πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῷ
φ. 128. τῆς ἐκκλησίας περιβαλεῖν | χάρακι..... μὲν παντὶ πρέπον, μόνῳ
δὲ τούτῳ ἀρκού[ν]. Εἰ γὰρ ὡσπερ ἐπὶ ζυγαῦ τῇ μιᾷ τῶν πλα-
στίγγων ἔθετο, θατέρα ἂν ἀπολώλει παντάπασιν· εἰ δὲ διδοὺς τῷ
ἔτι κρατοῦντι, τῷ σχήματι ἀντέστη πρὸς τὸν ἤδη τὸ κράτος ἐν
χεροῖν ἔχοντα, οὗτ' ἂν ἐκείνον ἀπειρῆζεν ὄλω τῷ πλήθει ποδοῦμενον,
καὶ πάντα ....ματά τε καὶ χρήματα ποταμοῦ δίκην ἐκείνου
ἐπεισβαλόντος, καὶ πρὸ πάντων ὁ τὴν σωτηρίαν τοῦ [κρά]τους
ἀνταλλαττόμενος. Ἄλλ' ὡς ἔδει καὶ γέγονε, καὶ τῷ γεγονότι οὐκ
ἂν τις εὖ φρονῶν μέψαιτο. Ἐπεὶ δὲ ὡσπερ δυοῖν ὀχετοῖν ὁ μὲν
ὑπεξῆλθεν, ὁ δὲ ἀντεσηλθε, καὶ ἡ τυραννὶς τέως εἰς ἔννομον μετε-
ποιήθη ἀρχὴν, καὶ ὁ σεισμὸς ἐπέπαυτο καὶ ὁ κλυδῶν ἀπέσθη, καὶ
καθεστήκει τὰ πράγματα, ὁ μὲν τῶν ὄλων αὐτίκα εἶχετο, ὁ δὲ
μέγας πατὴρ ἔθυε τῷ θεῷ χαριστήρια καὶ ἀνωμολογεῖτο τῷ κρείτ-
τονι, ἡμέραν ἐκ σκότους καὶ γαλήνην ἐκ ζάλης ποιήσαντι.

Τὸ μὲν οὖν ἄχρι τοῦδε ὑπὲρ τῶν πρὸς ἄλλους κακῶν ἐκείνος
πρὸς τοὺς κακῶς ποιούντας ἀνθίστατο· ἐντεῦθεν δὲ ἐπ' αὐτὸν οὐ-
κέτι κύματα καὶ ἐπὶ μέρους κλυδῶνιον, ἀλλ' ἡ ζύμπασσα θάλασσα
ἐπεγειρεται. Ἐπεὶ γὰρ ὁσίως βιώσαντι, καὶ τοῦτο ὑπερβαλόντως
καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ἔδει, ὁ μαρτυρικὸς ἐλέλειπτο στέφανος, καὶ ἔδει
τὸν σταδιοδρόμον τῆς ἀρετῆς ἐπὶ θατέρῳ τῶν ἄθλων στεφανωθέντα
τε καὶ ἀναρρηθέντα, καὶ θατέρου τὰ βραβεῖα λαβεῖν, πρυτανεύει
καὶ τοῦτο θεός, καὶ πρὸς τῷ τέλει τῆς ζωῆς ἀφανῶς γεγονότα
τῆς τελευτῆς ἀξιοῖ ἀναρρήσεως. Εἰπεῖν δὲ προφητημένος ὅπως
ἔσχε τούτῳ τὰ πράγματα, προθεῖναι δὲ καὶ τὸν αἴτιον, οὐκ ἔχω
μετρίως τῷ λόγῳ χρῆσασθαι πῶς καὶ τίνα τρόπον, ὅτι καὶ ὁ πε-
ποιηκῶς καὶ ὁ πεπονθῶς ἄμφω θαυμασίῳ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ἐκάτε-

ρος· τὸν γὰρ τηνικαῦτα τὸ κράτος ἰθύνοντα, εἴ τις τῆς πρώτης αἰτίας ἀφέλοιτο ἀφ' ἧς αὐτῷ ἡ βασιλεία προϋχώρησεν, ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις πρὸς τοὺς κρείττους παραβάλοι τῶν βασιλέων, εὐρήσει τοῖς μὲν ἀμιλληθέντα διαρκῶς, τῶν δὲ βραχύ τι ἀπολελειμμένον, τοὺς δὲ καὶ ὑπερβαλόντα· πολλῶν γοῦν ὄντων τῶν ἐκεῖνον κοσμοῦντων, τοῦτο καθαπερὶ κεφάλαιον ἦν, τὸ τῆς γνώμης ἀήττητον, ἐδήλου δὲ καὶ τῷ σχήματι· οἶα γὰρ τις ὑψηλὸς κίων καὶ ἀρραγῆς ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἀνθρώπῳ, καινόν τινα τρόπον ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνέχων τὴν σύμπασαν ἡγεμονίαν ἧς ἄρχειν ἐτέτακτο· ἀλλ' ἔστιν ἄρα, ὥσπερ καὶ λέγεται, μεμιγμένον ἐνταυθοῖ τὸ καλὸν, καὶ τῷ χαλκῷ, συμβολικῶς εἰπεῖν ὁμοῦ καὶ προφητικῶς, ὄστρακος παραμέμικται, καὶ οὐδεὶς τῶν πάντων ἀνάλωτος, πλὴν θεοῦ καὶ τῶν θείων ἴσως δυνάμεων· ἀνθρώπῳ δὲ οὐ ταῦτα δοκεῖ πάντοτε, ἀλλ' εὐμετάβολον τοῦτο ζῶον καὶ ταχὺ πρὸς τὰ ἐναντία μετατρεπόμενον. Ἔστι δὲ οὐ τοῦτο μόνον αἴτιον ὧν ἐκεῖνος ἐπὶ τὸν πατέρα ποιεῖν εἴλετο, ἀλλὰ τι καὶ ἕτερον, ὃ μόνος ἐγὼ ἴσως κατανενόηκα, κοινοῦμαι δὲ καὶ ὑμῖν τὸν λόγον.

Ἄρχῃ δέ μοι τῆς ἐξηγήσεως ἔστω ἡ ἐπὶ τῶν χορδῶν μουσική· ὀρῶ γὰρ κάκεισε ὡς αἱ μὲν ὁμότονοι τούτων ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας, αἱ δ' ἀνισότονοι κατὰ τοὺς ὠρισμένους λόγους ἐμμελεῖς, ἢ σύμφωνοι, ἢ ὁμόφωνοι κατὰ τοὺς ἐλάττους λόγους καὶ μεζζονας· ὁ γοῦν βούλομαι εἰεῖν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐκ ἂν πρὸς ταῦτο συμφωνήσαιεν ἦθη τὸν ὅμοιον τόνον ἔχοντα, εἰ μὴ τὸ μὲν εὐτονώτερον εἴη, τὸ δὲ μαλακώτερον. Εἰ γὰρ τις δύο θεῖτο γενναίους ἀνδρας ἐξηρημένους τῶν ἄλλων, τοῦ πρωτείου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισθητοῦντας, [οὐ] ποτ' ἂν ἴδοι τούτους εἰς μίαν γνώμην κεραννυμένους· τὸ δὲ σύμφωνον, εἰ ἄτερος ἐνδόσιμος γένοιτο καὶ ὑποτεθεῖη θατέρῳ ὡς κρείττονι. Ἄλλ' ἐνταῦθα περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ ὁ τοῦ κράτους ἐπειλημμένος δυσμεταχειρίστος εἰς πειθῶ ὥστε τὰ δευτερεῖα τοῦ κράτους ἐνέγκασθαι, καὶ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς αὐτὸ δὴ τοῦτο τηρῶν ἄνω τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα· ὁ μὲν γὰρ ἐβούλετο καὶ τοῦτον μετὰ τῶν

ἄλλων ἐλεῖν, ὁ δὲ ἀνάλωτος ἦν· καὶ ὁ μὲν συγκλείειν αὐτῷ ἐτόλμα τὸ στόμα, ὁ δὲ παρρησιαστικώτερος ἐγεγόνει καὶ αὐτῶν δὴ κατεξανιστάμενος τῶν καιρῶν· καὶ ὁ μὲν τῆς εὐθύτητος εἶχeto καὶ ὑπὲρ τοῦ λυσιτελοῦντος πᾶσι διηγωνίζετο, ὁ δὲ ὑπώπτευε τὸ ἀνένδοτον καὶ ἐδεδίει περὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν πραγμάτων, ὄρων ὅτι καὶ τὸ πλῆθος ἐκείνῳ ταχὺ συρρέουσι καὶ τοῖς ἐκείνου ἄγοιντο νεύμασιν. Εἰ μὲν οὖν προβούλευμα πόρρωθεν ἐν τῇ οἰκείᾳ ψυχῇ κατέστησε καὶ ἀφανῶς τοῖς κατ' ἐκείνου ἐνθυμίαις ἐχρήσατο, οὐκ ἔγω λέγειν· οὐ γὰρ κατέλιπα τοῦτο συγγινόμενος ἐκείνῳ καὶ τὰ ἀπόρρητα πιστευόμενος· ἀθρόον δὲ πάντας λαθῶν, ἀναρρήγνυται καὶ τὰ φρικωδέστατα ἐκεῖνα τολμᾷ. Ἴστε τὴν πολιορκίαν ἐκείνην, τὸν συγκλεισμόν, τὴν ἀδικὸν ἀπαγωγὴν, τὴν αἰσχύνην, τὴν αἰτίαν, ὡς ἂν ἔξω γενέσθαι βελῶν ἑαυτὸν τῷ κινδύνῳ ἐπέδωκεν, ὥσπερ ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς, οὐ πλῆθει πλῆθος ἀντιτάξας ἐλάττονι μεῖζον, τῷ ἐκ τῶν βασιλείων τὸ ἀπὸ τῆς πόλεως, οὐκ ἀπωσάμενος τὴν λέσχην, οὐκ ἐπιτιμήσας τοῖς ἄγειν κεκελευσμένοις, ἀλλὰ πανηγυρίζει τὴν ἀτιμίαν καὶ τῷ μαρτυρίῳ ἐγκαλλωπίζεται, καὶ ἵνα μηδὲν τῶν ἀπευκαταιοτάτων συμβαίῃ τινὶ, αὐτὸς πρῶτος ὑφίσταται περὶ τῶν ὄλων τὸν κίνδυνον.

Εἶδον ἐγὼ τῆνικαῦτα τὸν ἄνδρα, καὶ ἰδὼν ἐδάκρυσα μὲν, πῶς γὰρ οὐ; τὸ γὰρ θέαμα καὶ λίθους εἰς πηγὰς δακρύων ἐρρήγνυεν· ἄνθρωπος εἰς οὐρανὸν ταῖς ἀρεταῖς ἀναβεβηκώς καὶ θεοὺς τοὺς αὐτῷ τελουμένους ποιῶν, θεοειδῆς τὴν ψυχὴν, τὴν γνώμην οἷος οὐκ ἄλλος, πρὸς πάντας ἅπασιν ἀπαράμιλλος, χρίων βασιλέας καὶ ἱερέας οὐ διὰ τοῦ κέρατος, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκείνου ὑψηλοτέρας πηγῆς, εἶτα δὴ ἀτίμως ἀγόμενος καὶ τῷ βουλομένῳ περισυρόμενος, καὶ εἰς γέλωτα καὶ ὕβριν ἐκκείμενος! Ἐδάκρυσα μὲν οὖν ἐκ μέσης ψυχῆς | οὕτως ἰδὼν, ἐθαύμασα δὲ αὖθις ὄρων γενναῖον καὶ ἀκατάπληκτον καὶ τοῖς σπαράττουσιν ἄτμητον· οὐδὲ γὰρ τὸ βραχύτατον διαταραχθεῖς, ἀλλ' αὐτίκα συλλέξας τοὺς λογισμοὺς καὶ γνοὺς, ὡς δεῖ κοινῶν θεοῦ καὶ τῶν θείων γερόμενον καὶ τοῦ αὐτοῦ

τῷ λόγῳ μετασχόντα βαπτίσματος πιεῖν καὶ τὸ ποτήριον, τοὺς ἀκουσίους φημί πειρασμοὺς, οὐκ ἔδυσφόρει πρὸς τοὺς ἀπάγοντας, οὐδὲ πρὸς τὴν ὕβριν ἀπεδυσπέτει, οὐδὲ ἔδυσχέραине τὴν τῆς ἀτιμίας ὑπερβολὴν, ἀλλὰ μικροῦ δεῖν καὶ κατὰ θαλάσσης ὡσθεὶς ἐπὶ κεφαλὴν, οὐκ ἐφοθήθη τὰ κύματα · ἤλπιζε γὰρ αὐτίκα κῆτος αὐτῷ ἀπαντήσεσθαι, καὶ ποθήσεσθαι μὲν, οὐκ ἀναλωθήσεσθαι δὲ, ἀλλὰ τῇ χέρσῳ ὡς κατεπόθη ἀποδοθήσεσθαι.

Καὶ ὁ μὲν οὕτως ὅλος ἀνάλωτος ὢν ¹, ἡ δὲ πόλις εὐθύς ἐπὶ τὸν δόξαντα κεκρατηκέναι τοῦ ἀηττήτου, θυμοῖς ὅλοις ἀνάπτεται · καὶ εἰ μὴ πόρρωθεν ἐκείνος χεῖρας πρὸς θεὸν αἴρων ὀσίας τὸ ἀναφθὲν κατέσβεσε πῦρ, ἀπολώλει ἂν πάντα, καὶ ὁ τῆς οἰκουμένης ἀπέσθη αὐθωρὸν ὀφθαλμός· ἐφ' οἷς θεΐσας ὁ βασιλεὺς, οἷς οὐκ ἐγνωκῶς εἶλε τὸν ἄνδρα, ταῦτα ἐπ' αὐτὸν παρεσκευάζε, καὶ ἀντεστράφη τούτῳ παρὰ τὸ δόξαν τὰ πράγματα · οὐ γὰρ πρὸ τῆς κρίσεως ὑπερορίαν κατεψηφίσαστο, τοῦτον μετὰ τὴν ψῆφον κρίνειν ᾤετο δεῖν · καὶ δευτέραν ποιεῖται τὴν κρίσιν τῆς ἀποφάσεως, ἀναλύων τὰ καθεστηκότα καὶ ἀναστρέφων τὴν τάξιν καὶ συγγέων τὰ δικαστήρια · καὶ οὐ μὴδὲν ὑψηλότερον ἦν, τούτῳ τὰ πάντων χειρίστα προσετρίβετο, ἢν ἢ τῇ τιμωρίᾳ ἢ δίκῃ κατὰλληλος.

Ὅπερ δὲ προσηρήκειν τοῦ περὶ ταῦτα λόγου ἀρχόμενος, τοῦτο νῦν ἐνταῦθα ἀνάγκη αὐθις ἐρεῖν · ὅτι τῶν πάντων οὐδὲν ἐχόντων τῷ βασιλεῖ ἐκείνῳ ἐπεγκαλεῖν, ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ ἀπαραμίλλῳ τὴν βασιλείων ἀρετὴν, τοῦτο ἐπαινεῖν τε οὐκ ἔχω, καὶ ἅμα συγγνώμων εἰμί, οὕτω γνόντι καὶ διελόντι · περὶ γὰρ ἑαυτῷ δεδιώς, τὸ δόξαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἔπραττε, καὶ τὴν κενὴν ὑποψίαν ὡς ὑφιστακός τι δεινὸν ἠγησάμενος, τὸν ὑποπτευθέντα ἀπήλαυσε, καὶ τὸ δεινὸν τόλμημα ὠκονόμει τὴν τόλμαν, καὶ ὁ εἰκὸς προλαβεῖν, ἐπεὶ μὴ προὔλαβεν, οὕτω τοῦ θυμοῦ φθάσαντος, ὕστερον πλάττει, ἢ τὸ καλῶς κείμενον πρὸς τὸ δοκοῦν ἐχυτῷ μεταπλάττει. Καὶ ἦν μαρτυρία

1. γρ. ἦν.

μὲν τῷ πάσχοντι τὸ πλαττόμενον, ἀπολογία δὲ τῷ ποιῶντι ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ πραττόμενον. Καὶ ὁ μὲν πατήρ οὔτε τι τῶν γεγονότων συμβαλεῖν εἶχε, καὶ οὐδὲν ἤδει τῶν γινομένων· ὁ δὲ πᾶν γένος σοφῶν συγκαλέσας καὶ ὅσοι τὰ πρῶτα λογίων ἐτύγχανον ὄντες, συνεργοῖς ἑαυτῷ χρῆται πρὸς τὴν ἐπὶ τὸν ἄνδρα φορὰν, ὧν οὐδενὶ οὐδεὶς μέμφαιτο ὀρθῶς διαιρῶν· πρῶτον μὲν ὅτι τῶν πραττομένων οὐδὲν ἐστὶν ὃ μὴ ἐπ' ἄμφω ὑποληφθῆναι δύναται πρὸς τε τὸ χεῖρον καὶ πρὸς τὸ βέλτιον, ὅθεν καὶ ταῖς ῥητορείαις ἀρχὴ τοῦ πιθανῶς ἐκατέρωθεν λέγειν ἢ ἐπαμφοτέρος τοῦ γενομένου ὑπόληψις· ἔπειτα, εἰ καὶ τῶν ἐαλωκότων οἱ πλείους τὰς κρείττους δόξας εἶχον περὶ τῶν τῷ πατρὶ καινοτομηθέντων πρὸς τὰς ὀξείας ῥοπὰς τῶν καιρῶν, ἀλλὰ τὸ βούλεσθαι τοῦ κρατοῦντος ἐκείνως, ἀλλὰ μὴ οὕτως εἰκάζειν, πάντας πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν συνήλασε· καὶ εἰ μὲν τις διαιτητὴν τῶν τε τῷ πατρὶ πεπραγμένων καὶ τῶν ὕστερον δοξάντων τῷ αὐτοκράτορι δέξαιτο, τὸν μὲν πόρρω ποιῶμαι [νεφῶν] πολλοῦ δέω λέγειν τῆς τῶν πολλῶν ὑποψίας· ἦ γὰρ ἐκ θεοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἄνωθεν δέλτων τῶν πράξεων αἱ ἀρχαί, τοῦτου πῶς ἂν τις ἐπιλαβέσθαι δύναίτο; τῷ δὲ συγγνωμονέστερος ἢ δικαιότερος γίνομαι· πρὸς γὰρ τὰς ἑαυτοῦ ὑπολήψεις, οὐ πρὸς τὸ τῆς δόξης ἀληθὲς ἀπεμάχετο, καὶ τρόπον τινὰ οὐ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἑαυτοῦ πρώτου κατεψηφίζετο· οἱ τε συνειπόντες τῷ αὐτοκράτορι πάρεργον γεγόνασι τῆς δυναστείας καὶ τοῦ καιροῦ· καὶ εἰ τις διαπέφυγε τὸν σκηπτὸν, οὕτω κρείττων τοῦ πυρὸς γενέσθαι τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ εὔρετο, ἀλλ' ὅτι καὶ τινὰ τρόπον ἢ φλοῦξ αὐτὸν ἀπηξίωσε καὶ σέσωστο, οὐχ ὅτι πέφευγεν, ἀλλ' ὅτι μηδεὶς ἐδίωξεν.

Ὅτι δὲ μὴ ἐκ διαθέσεως οἱ λόγοι τοῖς συγγεγραφοῖσι γεγόνασιν, ἤλεγξε τοὺς ἀπηττήτους τὴν γνώμην μεταβαλὼν ὁ καιρὸς· οὐς γὰρ τὸ προλαβὸν μέρος τοῦ χρόνου τὸ δοκοῦν ἐτέρω ἐδουλαγώγησε, τούτους ἐλευθέρους τὸν τρόπον ἀπέδειξε τὸ μετέπειτα· καὶ οὐ μᾶλλον γε τὰ ἐκείνων ζυγγράμματα τὸν ἄνδρα ἐξύβρισην, ἢ τὸ μεταγνῶναι ἐφ' οἷς ζυγγεγράφασιν ἄληπτον πάσαις λαβαῖς ἀπέ-

δειξε μέμψεων. Ὡσπερ γὰρ ἀναγκαῖον ὄν ἐκείνον μὲν πόρρωθεν παρασκευασάμενον καὶ τοῖς τῆς ἄλλης ἀρετῆς ὄπλοις καθοπλισάμενον, τέλος εἰς τοὺς μαρτυρικοὺς ἀγῶνας ἐμπεσεῖν, τὸν δὲ κρατοῦντα ἐνὶ τούτων δειχθῆναι λειπόμενον τῆς κατὰ αὐτοκράτορα τελειότητος, τοὺς δὲ παρὰ τὸν καιρὸν φθεζαμένους ὀφθῆναι τι ποτὲ παρὰ τὸν λόγον πεποιηκότας.

Οὕτω ταῦτα συνέβη τε καὶ συμπέπτωκε· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ὡς εἶχον ἔμειναν· τὸν δὲ εἰς οὐρανοὺς ἀναβεβηκότα καὶ καθαρῶς προσωμιληκότα θεῶ, τὰ κάτω στοιχεῖα διεμερίζετο· θάλαττά τε γὰρ εἶχε καὶ αὐθις ἡ γῆ διεδέχετο, καὶ παρὰ μέρος ἀλλήλοις κακῶς ἀντεδίδοτο· οὐκ ἦν δὲ ὅτι τοῖν δυοῖν ἔδρα μᾶλλον τὸν πατέρα κακῶς· ἢ τε γὰρ θάλασσα κύμασι καὶ κλυδωνίοις ἐτάραττε, καὶ τὴν ναῦν ἤγεν οὐ πρὸς ἀκτὰς καὶ λιμένας, ἀλλὰ νῦν μὲν σκοπέλοις, νῦν δὲ ὑφάλις πέτραις προσέραττεν, ἢ δέ γε ἤπειρος ἀντὶ δεσμωτηρίου καθίστατο τῷ ἀνδρὶ· ὅπη γὰρ ἂν καταχθεῖη, οἴκημά τι τῶν ζοφερῶν αὐτὸν ὑπεδέχετο, καὶ ὄν ἐν οὐρανῷ εἶχε θεὸς πᾶσι μέρεσιν ἄνετον καὶ ἐλεύθερον, τοῦτον βραχὺ τι μέρος ἐφρούρει τῆς γῆς· ὁ γὰρ ἐξαιτησάμενος αὐτὸν πειραστῆς, μεγαλαυχησάμενος τάχα πρὸς τὸν θεόν, ὡς εἰ παντάπασιν αὐτῷ ἐκδοθεῖη καὶ πᾶσαν αὐτῷ ἐπαγάγη στενοχωρίαν καὶ κάκωσιν, πείσειε πάντως ἔν τι τῶν ἀτοπωτάτων ἢ πράξασθαι, ἢ, τό γε μετριώτερον εἰπεῖν, φθέγξασθαι, οὐδὲν παρῆκε τῶν εἰς ἀνάγκην ἀσύμβολον, οὐ γῆν, οὐ θάλασσαν, οὐκ ἀνέμων ρεύματα, οὐκ ἀέρος ὑπερβολὴν, οὐ πονηρὰς φύσεις καὶ θηριώδεις, οὐθ' ἕβρεις, οὐ τὸ πρὸς πάντα μὲν ἀπαραμύθητον, παρὰ πάντων δὲ εἰς βίαιον θάνατον ἐξαρκοῦν. Ἐπιέζετο λιμῶ ὁ πρὶν καὶ τότε μᾶλλον θεῷ ὀμοδίαιτος, οὐκ εἶχε δευτέρῳ χιτῶνι τὸ σῶμα περικαλύψαι· ἀλλὰ τούτου μὲν ἤττον αὐτῷ ἐμελλε, τὸ δὲ μήτε φθέγξασθαι δύνασθαι, μήθ' ὄλων ἀνθρώποις προσομιλεῖν, ἀλλὰ καὶ βιβλίων καὶ ἱερῶν ἀποκλείεσθαι, καὶ μηδ' ἀναπνεῖν ἐλευθέρως, τοῦτο ποῦ τις ἂν θεῖη, ἢ τίσι μαρτυρικοῖς ἄθλοις παραμετρήσειεν;

Ἦν δ' ἄρα τῶν παρόντων δεινῶν τὰ προσδοκώμενα πολὺ χεῖρα καὶ χαλεπώτερα · κατεσκευάζοντο φρικώδη καὶ δεινὰ δικαστήρια. ἤτοιμάζοντο βαρεῖς δικασταὶ καὶ ἀπαραίτητοι πρὸς ὄργας · πᾶν γένος ἀνθρώπων καὶ πᾶσα γλῶττα ἐπὶ τὸν συνήγετο · μηχαναὶ παντοῖαι τούτῳ συνεσκευάζοντο · τὰ μὲν τοῦ παντὸς ἐκινεῖτο, τὰ δὲ ὠδινε, τὰ δὲ ἔμελλε. Καὶ παρῆσαν ἐς ταῦτὸ σύμπαντες, ὥσπερ ὁ μῦθος ἔχει πάλαι τοὺς γίγαντας, οὐχ ἵνα τὴν γῆν ἀναρρήξαιεν, οὐδ' ἵνα τοὺς τοῦ οὐρανοῦ κίονας ἀποσπάσαιεν, ὅπως ἂν συμπέσει τὸ πᾶν καὶ εἰς ἀκοσμίαν ὁ κόσμος μεταβληθῆι, ἀλλ' ἵνα ἕνα τῶν πάντων τοῦ κόσμου παντὸς ὑφέλοιτο. Τοσοῦτον ἦν τὸ κράτος αὐτῷ, καὶ οὕτως εἰς ἀνὴρ ἀντίρροπος πᾶσιν ἐδείκνυτο, καὶ ταῦτα οὐκ ἀντιπράττων, οὐκ ἀντιμηχανώμενος τούτοις, ἀλλ' οὐδὲ τὴν συγκίνησιν εἰδῶς ἀκριβῶς! ἀλλ' ἐφόβει τούτους οὐ τὸ ἀντιστήναι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἠρεμοῦντα μετακινῆσαι δεδύνηνται. Ἠνώχλει δὲ τὸν πατέρα οὐχ ἡ τῶν πολλῶν γλῶττα, οὐδ' ἡ τῶν μηχανημάτων ἐπίνοια, οὐδ' ὁ πολλὸς τῶν κατὰ τὴν ἡπειρον θόρυβος, ἀλλ' ἡ περίκλυτος τοῖς κύμασιν Ἴμβρος, οὐ κατακέκλειστο, οὐχ ὅτι ἐξήρκει τούτῳ εἰς δεσμοκτήριον, ἀλλ' ὅτι κύμασι καὶ νυκτικοῖς περιηχεῖτο θορύβοις, οἷς ἐκεῖνος τὴν εὐχὴν ἀνεκόπτετο.

Ἐπεὶ δὲ ἀρκούντως εἶχε τῶν ἄθλων, καὶ οὐκ ἦν ὑπερβολὴ τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πᾶσα μάλιστα αὐτῷ παρὰ τοῦ τυραννοῦντος ἐπινενότης, καὶ οὐ τρεῖς μόνον τῶν φίλων, ὡς πάλαι τῷ μεγάλῳ ἀθλητῇ Ἴώβ, ἴν' οὕτως εἶποιμι, συνερράγησαν, ἀλλὰ σύμπαντες, καὶ ὁμοῦ καὶ καθ' ἕνα συνεισπεπτόκασιν πόρρωθεν, ἔδει δὲ πρὸς τῷ τέλει τῆς ἀγωνίας τυχεῖν τῶν βραβείων καὶ τῆς μεγάλης καὶ κρείττονος ἀναρρήσεως, ἀλλ' οὐ τῆς διπλῆς τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ ἀντιδόσεως, ὧν οὐδὲ πρῶτον ἐφρόντιζε, χρηματίζει καὶ τούτῳ θεός, καὶ τοὺς τε λόγους διδάσκει τῶν ἐπὶ σθηνεγμένων αὐτῷ συμφορῶν, καὶ τοὺς ἀκηράτους στεφάνους αὐτίκα κατεπαγγέλλεται. Καὶ ὡς ἐπειδὴ μηδὲν ἐπὶ γῆς ἀντίρροπον εἶη οἷς ἠγωνίσαστο καὶ νενίκηκεν, ἡ ἐν οὐρανοῖς αὐτῷ βασιλεία ἀντὶ τῶν κατὰ γῆν ἄθλων μεμνήσεται,

καὶ τὸ συνεχῆσαι τοῖς κρείττοσι, τοῦτο δὴ μόνον ἀνθάμιλλον οἷς ἠυδοκίμησε καταλείπεται· ὁ δὲ τρόπος τῆς τοιαύτης προρρησεως ὑπερφύης τε καὶ χαριέστατος. Ἐξω τειχῶν ἐφ' ἐνός του τῶν ἐπὶ Θράκης χωρίων καθῆστο τούτῳ τὸ δικαστήριον, ἐδεδίεσαν γὰρ τὴν πόλιν μὴ τι δι' ἐκείνων τῶν καθεστώτων παρακινήσαιεν· ἐπεὶ δὲ οἱ δικάσοντες ἐκ πάντων τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπήντων μερῶν, κάκεινος, οὕτω κεκελευσμένον, ἐκ θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἠπειρον μετετίθετο· καὶ ὁ μὲν ἐβούλετο τῷ πρὸς τῇ Μαδύτῳ λιμένι προσχεῖν τὴν ναῦν τοὺς ἀπάγοντας (εἶχε τι γὰρ ἐκεῖ σωτηρίας ἐμπόρευμα κρύφιον, ὃ δὴ σαφέστερον αὐτίκα ὁ λόγος γνωρίσει), οἱ δὲ εὐθὺ ἐπλεον, οὕτω προστεταγμένον αὐτοῖς, καὶ ὅς ἠνιάτω καὶ δεινοῖς ἀθυμίας βέλεσι τὴν ψυχὴν ἐτιτρώσκετο· προοιμιάζεται τούτῳ θεὸς ἐντεῦθεν τὰ κρείττονα, καὶ μεταλλάττει τῇ νηϊ τὰ ρεύματα τῶν τε πνευμάτων καὶ τῶν κυμάτων, καὶ οἱ μὲν ἤγον ἐφ' ὃ κελευσθεῖεν καὶ τεχνικώτερον ἐχρῶντο τῇ εἰρεσίᾳ· ἡ δὲ ναὺς καθάπερ ἐκ μετανοίας πρὸς τὴν Μάδύτον ἀντεχώρει καὶ ἀντήρειδε πρὸς τοὺς ἄγοντας, καὶ τέλος νικᾷ τὰς ἐκείνων χεῖρας, καὶ προσκελλεῖ τῇ Μαδύτῳ κατὰ τὸ βούλημα τοῦ πατρός.

Τί δὲ τοῦτο ἦν καὶ τίς ὁ πρὸς τὸν τόπον ἔρος τῆς μεγάλης ἐκείνου ψυχῆς; Ἀρχιερατεύει τις ἐν αὐτῇ οὐ πόρρω πολὺ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, ἄνθρωπος μὲν τὸ φαινόμενον, ἄγγελος δὲ ἢ θεὸς τὸ νοούμενον, θεῖος ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν, ἐν παρέργῳ τῷ σώματι ζῶν, ὄλος θεῶ ἀνακείμενος λειτουργὸς τοῦ μεγάλου θύματος καὶ ὄντως ἐπόπτης τοῦ μυστηρίου, τὸ ἦθος ἀπλοῦς, κατὰ τὸν θαυμάσιον Ἰακώβ, ἀγοραίου συμπάσης ἀπέχων καὶ τριβῆς καὶ δεινότητος, τὰ κρείττω κρειτόνως καὶ ὑπερφυῶς ἐπιστάμενος, τὴν κλησιν Εὐθύμιος, τὸν τρόπον εὐδόκιμος, τὸν λόγον τῷ θεῷ ἐπηρτυμένον ἐπιδεικνύς ἄλατι· οὗτος ἀποθύσας θεῶ τὴν ψυχὴν, οὐρανῶ καὶ γῆ τὴν φύσιν μερίζεται, καὶ γίνεται αὐτῷ τὸ μὲν ἄνω μέρος ὑπερφυῆς τε καὶ ἄρρητον, τὸ δὲ κάτω, φημι δὲ τὸ σῶμα, θαυμάσιον. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἄξιον καὶ λόγου καὶ θαύματος· πηγαὶ γὰρ αὐτῷ τῶν

μερῶν πάντοθεν ἀνερώγεσαν, οὐ ποτίμων ὑδάτων καὶ οἶα πολλοῦ συνήθως αἰ τῆς γῆς ἀναδιδόασι σήριγγες, ἀλλὰ μύρου διεδεστάτου καὶ καθαροῦ, ὃ οὐδενί τις ἂν ἐτέρῳ παρεικάζειν δεδύνηται· ἢ τε γὰρ διχφάνεια, τό τε ἡδὺ τῆς ὀσφρήσεως, τό τε τῆς ἄλλης παρηλλαγμένον ποιότητος, ὑπερφυῆ πάντα καὶ ἀπαράμιλλα. Τούτῳ δὴ τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ Εὐθυμίῳ προσαναπεφύκει φίλτροις ἀρρήτοις ὁ θεῖος ἡμῶν καὶ μέγας πατήρ· ἔστι γὰρ ὡσπερ δὴ σωμάτων, οὕτω δὴ καὶ ψυχῶν συγγένεια κρύφιος, καὶ δηλοῖ τὸ γένος ἢ τῶν ἡθῶν ὁμοιότης· καὶ ἀνὴρ Εὐρωπαῖος | πολλαῖς πολλὴν ὑπερβαλὼν θάλασσαν τε καὶ ἠπειρον τῷ ἐπὶ Λιβύης γεννηθέντι εἰς ταῦτό πολλαῖς τοῖς ἡθεσι σύνεστι. Τοῖς γοῦν περὶ αὐτοῦ λόγοις ὠμιληκῶς ὁ πατήρ, γνωρίζει τὴν οἰκίαν ἐν ἐκείνῳ ψυχῇ, καὶ ἀπὸ γῆς εὐθὺς εἰς οὐρανὸν αἶρεται, ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν καὶ ὅπερ αὐτὸς λαμβάνειν ἠθούλετο, ἐκεῖσε συνὼν τῷ ἀνδρὶ ἐντυγχάνει καὶ τὴν ὁμιλίαν ἀσπάζεται. Ὅθεν ἐπόθει τούτου καὶ τὴν σκιάν, καὶ τὴν πηγὴν ἰδεῖν ἐζήτει τοῦ μύρου, καὶ τὴν σορὸν κατασπασάσθαι, ἐξ ἧς ὁ τὴν ἐκκλησίαν εὐφραίνων ποταμὸς ὄρμηται. Ὡς δ' οὖν τότε θεὸς ἐκεῖσε τὸν ἄνδρα μετήνεγκεν, εὐθυμίας αὐτίκα καὶ ἡδονῆς ἀκηράτου πεπλήρωτο, καὶ πᾶσαν δυσχέριαν τῆς μνήμης ἀποβαλὼν, ἔνθους ὡσπερ εἰσῆει τὸν θεῖον ἐκείνου νεῶν, καὶ πρὸς τῇ πηγῇ τοῦ σώματος γεγονῶς κλίνει τε ταύτῃ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀμφιλαφῶς περιπτύσσεται, καὶ ὡς ζῶντι τούτῳ προσομιλεῖ ἄρρητα τοῖς ἄλλοις καὶ κρύφια· εἶτα τοῖς περὶ αὐτὸν, ἐσπέρα δὲ ἦν, αὐτοῦ που καθευδῆσαι κελεύσας κατὰ τὸ σύνθηες, ἐκεῖνος ἀνωγόνισιν ὡσπερ φωσφόροις τοῖς ὄμμασι κατέλαμπέ τε τὸ σῶμα καὶ κατελάμπετο. Ὡς δὲ ἔδει αὐτάνδρον αὐτῷ παρεῖναι τὸν θεῖον ἐκεῖνον Εὐθύμιον, ὕπνον αὐτῷ τοῖς ὀφθαλμοῖς βραχὺν ἐπιβάλλει θεός, ἔν' ἴδῃ τὸν ἄνδρα νοδὸς καθαροῖς ὄμμασι· καὶ ὃς αὐτίκα παρῆν, χαρίεις τὴν ὄψιν. Ἰλαραὶ τε γὰρ αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν αἰβολαὶ, καὶ ἡ ὀφρὺς ἡθὸς ἐδείκνυ χάριτός τε καὶ μειδιάματος· τὸ δὲ σύμπαν σῶμα ἀρχιερατικοὶ χαρακτῆρες ἐκόσμου· καὶ ἡδέως

τοῦτον περιπτυσάμενος, ἀμυθήτου τε χαρᾶς ἐμπίπλησι τὴν ψυχὴν, καὶ φωνὴν τὴν ἠδίστην ἐκείνῳ ἀφήσιν· « λειτουργέ, γὰρ φησι, θεοῦ καὶ ἀρχιερεῦ, μηκέτι σοι λόγος δικαστηρίων καὶ ἀντιθέσεων· κεκράτηκας γὰρ ἤδη καὶ νενίκηκας τὸν πειράζοντα, καὶ σοι ὁ στέφανος εὐτρέπισται ἄνωθεν, καὶ τὴν μεθ' ἡμῶν τάξιν κεκλήρωσαι καὶ μονήν! » Οὕτως ἐκεῖνος εἰρήκει· τὸν δὲ αὐτίκα ὃ τε ὕπνος καὶ ὁ λέγων ἀπέλιπε· καὶ ἀναστὰς εὐθύς (ἤδη δὲ τὸ περίορθρον ἦν), τὸ τε εἶδος καὶ τὴν ψυχὴν μετηλλοίωτο· ὅθεν ὁ τὴν φυλακὴν ἐκείνου πεπιστευμένος, θεοειδέστερον οὕτως ἑωρακῶς ἐθαύμασέ τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς ἤρετο. Ὁ δὲ, τοσοῦτον αὐτῷ εἰρηκῶς· « ὅτι με θεὸς ἤδη πρὸς ἑαυτὸν μεταπέμπεται, καὶ τῶν ὑμετέρων ἀφαρπάξει χειρῶν », ἀπάγειν αὐτὸν οὐ προσετέτακτο παρεκλεύσατο, ἐνὶ τῶν πάντων γνωρίσας τὴν ὄψιν, ᾧ δὴ καὶ τὰ τιμιώτατα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐπίστευε. Καὶ οὗτος ἐτόιμψ τῷ σκάφει χρησάμενος καὶ πρὸς ἀναγωγὴν εὐτρεπεῖ, τὸ τῆς δίκης χωρίον καταλαμβάνει, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον τὸ τῆς ἐκείνου πρὸς τὰ κρείττονα μεταθέσεως.

Ἐπειδὴ γὰρ ἔδει δυεῖν θάτερον πρὸς τοὺς περὶ τῆς οἰκείας ψήφου κινδύνους χωρήσαντα καὶ τοῖς πολλοῖς ἀντικαταστάντα δικασταῖς τε καὶ προηγόροις καὶ συνηγόροις τοῦ πλάσματος, καὶ αὐτῷ δὴ τῷ βασιλεῖ γενναίως ἀπομαχόμενον, ἢ αὐτὸν τῶν πολλῶν ἠττηθέντα, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγεγόνει, ἀλλ' οὕτω τῇ διαιρέσει ὁ λόγος ἔπεται, τοῦ θρόνου ὑποχωρῆσαι, ἢ τὴν ἑτέραν μερίδα σύμπασαν διαρραγῆναι καθαπερεὶ φάλαγγα καὶ εἰς τοῦπίσω χωρῆσαι τὴν αἰσχύνην οὐκ ἐνεγκοῦσαν, ὅπερ οὐ πάνυ ἐκείνῳ δοκοῦν ἦν, ἑαυτῷ παρακινδυνεύειν πολλοὺς, διὰ ταῦτα οἰκονομεῖται τὸ μέλλον καλῶς ἄνωθεν, καὶ γίνεται τῶν ἐναυῦθα δικαστηρίων κυριώτερον τὸ θεῖον δικαιοτήριον, καὶ ὁ πρὸς κρίσιν ἀγόμενος εἰς οὐρανοὺς ἀνάγεται στεφανηθησόμενος.

Σκοπῶμεν δὲ καὶ ἄλλως τὸν λόγον, ἵν' εἰδῶμεν ὅτι οὐ τομὴ τις αὐτῷ ἐγεγόνει ὁ θάνατος, ἀλλ' ἐξ οἰκονομίας θειοτέρας μεταθέσις·

θῶμεν δὲ αὐτὸν τῷ λόγῳ, ἢ σιωπῶντα κρινόμενον, ἢ πρὸς ἑπι-
 τῶν λεγομένων τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογίαν ποιούμενον· οὐδὲ γὰρ
 μέσον ὁ λόγος ἔχει τὴν γε πρώτην τομὴν, ἀλλ' εἰ μὲν σιωπῶν
 εἰστήκει, αὐτῷ τούτῳ ἐαλωκῶς ἦν· καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ πε-
 ροδοσία τῆς ἀρχιερωσύνης τὸ πρᾶγμα, τὸ δ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἵπ-
 τις οὐκ ἀμφίλογος· εἰ δ' εἰς ἀπολογίαν καθίσταται, εἰ μὲν ἀπο-
 πῶν ἠττήθη, δεῖν αἰσχύναι εἰκότως ἂν ὑποβέβλητο, τῷ τε
 ἑαυτοῦ ἀντερεῖν, καὶ τῷ οὕτω διελόμενον ἦττω δόξει τῶν κρι-
 γόρων· εἰ δὲ κρατήσῃ τῶν ἐν δικαστηρίοις ἀγώνων, καὶ οἷα τὴν
 γεννάδας ἀνὴρ μόνος τοὺς πάντας καταγωνίσαιτο, τὴν μὲν ἐπι-
 οὐχ εἶχεν αἰσχύνην, φιλόδοξος δ' ἂν ἄνθρωπος ἔδοξε τοῖς πολλοῖς
 ὡς ὑψηλῶν θρόνων καὶ ὑψηγορίας πατριαρχικῆς ἀντεχόμενος. Τὸ
 οὖν μηδὲ ὑποψίας αὐτῷ μῶμος παρὰ μηδενὸς προστριβεῖται, μὴ
 ἔχοι τις λέγειν, ὡς τόδε μὲν κατάρθωκε, τοῦδε δὲ ἠττήται, καὶ
 ὅτι πλέον αὐτῷ τῆς νίκης τὸ φίλαυτον καὶ ὀπόσα γλῶτται πε-
 νηραὶ καὶ τὰ κρεῖττω συκοφαντόρεια λέγειν εἰθῶσιν, ὑποτέμνει
 θεὸς τοῖς μὲν πολλοῖς τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀπέχθειαν, ἐκεῖνῳ δὲ τὴν
 πρὸς τούτους δυσχέριαν, ἢ μᾶλλον, οὐκ ἔχω γὰρ ὄπη θαυμασίου
 διαιτήσω καὶ ὑπερφυεῖ θαύματι, τῷ μὲν βασιλεῖ τὴν πρὸς τὴν
 χειρὸν ὀρμὴν ἴστησι, τῷ δὲ ἀρχιερεῖ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀνθίσταται
 κλίμακα, ἵν' ἔχοι βῆδῶς εἰς οὐρανοὺς ἀνιέναι, τοῦ συμφυοῦς ἀνε-
 φορτίου τῷ πτερῷ τῆς ψυχῆς κουφίζόμενος· οὐκ ἐβούλετο δὲ ἄρα
 τὸ κρεῖττον τῶν τηλικούτων ἐκείνων ἀγώνων ἐπὶ γῆς λαβεῖν αὐτὸν
 τὴν ἀντίδοσιν, οὐδ' ὦν ὑπεχώρησε θρόνων, οὕτω γὰρ εἰπεῖν προ-
 πωδέστερον, ἄτε μὴ τοῦ καιροῦ κατεξαναστάς, τούτους αὖθις ἀν-
 τιδοθῆναι αὐτῷ ὦν ἤδη καταπεφρονῆκει, τῶν πολλῶν καμμάτων
 καὶ τῆς ἀγωνίας ἢ | μαρτυρίας ἐρεῖν ἀληθέστερον, ὑπὲρ ὧν ἢ ἄνω
 τούτῳ Ἱερουσαλήμ παρὰ τοῦ δικαίου ἀποκεκλήρωτο βραβευτοῦ.

p. 130.

Ἐπαγωνίζομαι δὲ τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν πολλάκις ἀνακυκλῶν
 ἔνοιαν, οὐχ ἵνα δόξω φιλοτιμότερος τῶν πολλῶν· τί γὰρ ἂν τις
 τῷ περὶ ἐκείνου λόγῳ φιλοτιμήσαιο, τοῖς πᾶσιν ἐλλείποντι καὶ

πάντα ἀπεραβθῆναι τῷ τοῦ ἀνδρὸς ὕψει μὴ δυναμένω, ἀλλ' ἔν' ἐνδειξώμην
 ὡς περ αὐτῷ καὶ τὰ τῶν πατέρων κεκαινοτόμηται καὶ τὰ τῆς
 τῆς καὶ τῆς καὶ τῆς περὶ τὸ καλὸν νεύσεως, καὶ ὑπερφυῆ πάντα ὁ λόγος
 καὶ πείδειξεν, οὕτω δὴ καὶ ὁ θάνατος κατὰ πρόγνωσιν μόνον ἀφώ-
 τιστο· τὸ δ' ἄλλο μέρος παρὰ τοῦ κρείττονος ἐσχεδιάσται τῷ πα-
 τερὶ καὶ ἐτι μᾶλλον αὐτόθεν τὸ πρᾶγμα δώσει τὸν ἔλεγχον· μετα-
 ἰστέλλομαι ἐπιποίητο πρὸς τὸ κρείττον καὶ ὑψηλότερον παρὰ τῆς τοῦ κρείττονος
 ἐπιφανείας ὁ ταύτην ἀρρήτοις θεασάμενος ὄμμασι, στερρότατος
 τοῦτοῦ ἐγεγόνει καὶ βωμυαλιώτερος πρὸς πᾶσαν ὀρμήν.

Αὐτίκα τοῦτον ὁ πλοῦς τῇ χέρσῳ ἀπέδωκε· βραχὺ τὸ ἐξ ἠπείρου
 ἠπείρου διὰ θαλάσσης διάστημα, ζεφύρου ὡς φασιν αὖρα
 τῆς ὑγρᾶς τοῦτον παρέπεμπε καθηδύνουσα, οὐ ταράττουσα,
 εὐθυμίας ἄγουσα, οὐ σὺν φόβῳ ἐλαύνουσα, ἐτι μᾶλλον ἐπι-
 τούτοις ἐρρώνυτο· εἶτα τί; Τῆς οὐ πάνυ ποθουμένης ἤψατο γῆς·
 τοῦτο γὰρ τοῖς κατὰ θάλατταν κινδυνεύουσιν ἐρασιμώτατον εἶπερ
 τι ἄλλο καθίσταται, τῷ δὲ οὐδὲν δεινὸν ἐκέισε ἐγεγόνει, ἀλλὰ
 καὶ τὰ πάντων ἡδιστά τε καὶ θυμηρέστατα· εὐσταθῆς ἡ ἀπόβασις,
 στερροτάτη ἡ κίνησις· ὁμοῦ δὲ ἐντὸς ἐγεγόνει τῆς ὑψηλῆς δι' ἐκεί-
 νων καταγωγῆς, καὶ οὐκ οἶδα εἴτε τι τῶν θειοτέρων καὶ ἀπορρητο-
 τέρων ἰδῶν, ἢ ἄλλως προγνοῦς τὸ ἐσόμενον, ἑαυτοῦ τε ἤσθητο μα-
 λακῶς ἔχοντος, καὶ προαγγέλλει τοῖς τότε συμπαροῦσιν ἐκείνω
 ὑπόγουον τὸν θάνατον ἑαυτῷ· εἶτα δὴ, ἀλλὰ τί ποτε τῷ λόγῳ
 χρῆσομαι; πότερον εἰς θρήνους ἐνταῦθα ἐμπεσοῦμαι καὶ δάκρυα,
 σθενύμενον ἤδη τὸν μέγαν φωστῆρα δεικνύς καὶ τὴν μεγάλην τοῦ
 λόγου σάλπιγγα αὐτίκα σιωπήσεσθαι μέλλουσαν, ἢ γενναίωτερον
 τὸ ἐκείνου πρᾶγμα ἐξαγγελῶ, καὶ τὴν οὐκ ἂν εἶποιμι τελευτήν,
 ἀλλ' ἔπαρσιν ἢ ἀνάβασιν, ἢ τελεωτέρην ὑψοσίν τε καὶ θέωσιν;
 ἐμοὶ δὲ καὶ βουλομένῳ οὕτως ἐρεῖν καὶ τὸ ἐκείνου πάθος μιμή-
 σασθαι καὶ ὑπερφυεῖ τῷ διηγήματι χρῆσασθαι, ἀστακτὶ τὰ
 δάκρυα καταρρεῖ ἐνθυμουμένῳ ὅτι τὸ μέγα τῆς ἀληθείας φῶς
 (πῶς ἂν εἶποιμι ἀκριβέστερον;) ἐφ' ἑτέραν οἰκουμένην ἀπαίρειν

ἠτοίμαστο, καὶ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀγωνιστὴς ἀπὸ τῶν κάτω ἐφ' ἑτέρας μετεσκήνου τὰς ὑψηλότερας καὶ μείζονας· ἀλλὰ ἐκ τήσῳ δικαίως ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι, τὸ μὲν τῷ πάθει διδούς, τὸ δὲ τῇ ἐκείνου στερρότητι.

Ὡς γοῦν εἶδε τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἤδη περιεστηκότα καὶ τὴν δορυφορίαν τοὺς ἄγοντας εὐτρεπεῖς, ὦ φιλοθέου ψυχῆς! ὦ μνήμης τῶν πάντων ὑψηλότερας! ὦ μνήμης καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀσυγχύτου, καὶ νοερωτέρας μᾶλλον ἢ αἰσθητικωτέρας! σπένδειταις πρὸς αὐτὸν τυραννίσιν εὐθύς, καὶ ὡσπερ δεξιούται τοὺς καὶ δράσαντας, καὶ ἀμνηστίαν ὧν ἐπεπόνθει πᾶσι μνηστεύεται, τὴν βασιλεῖ, τοῖς ἐπὶ τῶν δικαστικῶν θρόνων, ὅσοι τὴν γλῶτταν ἐκείνου θρασύτερον ἔθηξαν, τοῖς προηγόροις, τοῖς συνηγόροις, καὶ τοὺς κειμένους νόμους παρερμηνεύουσι, τοῖς ὅσοι τὴν γλῶτταν αὐτοῦ καὶ πείθειν ἐφ' ἑκάτερα, τοῖς πᾶσιν ἀπλῶς οἷς προσκέκρουκε· οἱ τινες αὐτῷ προσκεκρούκασιν· ἀπολύει τοὺς δεδεμένους αὐτῷ τῶν πνευματικωτέρων καὶ θείων ἀφορισμῶν, δίδωσι τοῖς οὕτως ὑπερήκοις ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ κάθοδον, ἐπανάγει τῆς αἰχμαλώτου ἐλευθεροῖ τῶν κινδύνων· εἶτα δὴ καὶ προσεύχεται τοῦ λαοῦ, καὶ χεῖρας πρὸς θεὸν ὀσίας αἶρει, καὶ τελευταῖον θῆμα τὴν σύμπασαν ὡς εἰπεῖν οἰκουμένην ὁ μέγας θύτης καὶ ἀρχιερεὺς τῷ μεγάλῳ προσάγει ἀρχιερεῖ ἅμα καὶ θύτῃ· ἐπὶ τούτοις ἡρέμα καὶ γαληνίως καὶ ὡσπερ προσφορὰν τῷ θεῷ διδούς ἢ ἀποδιδούς αὐτῷ τὴν παραθήκη ἀθιγῆ τε καὶ ἀδιάφθορον, ἢ βελτίω καὶ κρείττονα, τὴν ἑαυτοῦ ἀποθύει ψυχὴν. Ὡ διπλοῦ πάθους, διαιρεθέντος εὐθύς τῷ τε ἄνω κόσμῳ καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ, εὐθυμίας λέγω καὶ ἀθυμίας, εὐφροσύνης καὶ σκυθρωπότητος· εἰκὸς γὰρ ἀγγέλους μὲν καὶ τὰς θεοτέρας τῶν ἄνω ψυχῶν συνευθυμεῖν ἐκείνῳ καὶ συναγάλλεσθαι προσκίρτᾶν τε καὶ συσκίρτᾶν, καὶ συμμετέχειν ἐκείνῳ τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἐλλάμψεων, ὡσπερ δὲ καταδύντος ἡλίου, βαθεῖά τις ἀγλὺς αὐτίκα διεσκεδάσθη κατὰ πάσης τῆς γῆς, καὶ ψηλαφητὸν σκότος εὐθύς ἡμᾶς κατελιήφει οὐκ ἔχοντας ὄραν τὸν μέγαν ἐκεῖνον λαμ-

πτῆρα καὶ σωτῆρα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν · ὧ καλῶς σὺ τῶν ἐνταῦθα
 θορούβων ὑπεράνω γενόμενος καὶ τῶν πολλῶν καμάτων ἀναπαυσά-
 μενος, καὶ τοῦ τὰς ἐμφάσεις τῶν θειοτέρων ἔχειν, αὐτὴν τῶν ἀκη-
 ράτων ἀνταλλαζάμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν ποταμῶν πρὸς
 τὴν πηγὴν ἐπανεληλυθὼς, καὶ ἀπὸ γῆς πρὸς τὰ οὐράνια κάλλη
 ἀναδραμῶν, ἢ μᾶλλον ἐκτὸς τῆς περιφορᾶς γεγωνῶς καὶ τὰς μα-
 καρίας θεᾶς ἄρτι μουόμενος. Ὡ πᾶσαν μὲν διαδραμῶν ἀρετὴν,
 παντὸς δὲ μέρους δαψιλεστέρας νῦν τὰς ἀντιδόσεις ἀπολαβῶν, ἢ
 μᾶλλον πρὸς μίαν κορυφωθεὶς ἀντὶ πάντων ἰδέαν καλοῦ, τὴν ἐκ
 πάντων καὶ ἀντὶ πάντων | ἀπλουστάτην καὶ κρείττονα, καὶ τὴν
 τῆς ἀληθείας οὐσίαν ἰδῶν, ἥτις οὐκ ἐν συνθήκῃ λόγων, ἀλλ' ἐν
 ὑφρεστῶτι καθέστηκε πρᾶγματι, καὶ ὅλος ὄλω προσχωρήσας θεῷ,
 καὶ κάτω θεὸς τοὺς λόγους τῶν κτίσεων καὶ τοὺς ὑπερφυστέρους
 μόνους ἀναλεγόμενος. Ὡ πάσης μὲν κἂν τῷ σώματι ὑπεραρθεὶς φύ-
 σεως καὶ γενέσεως, ἔτι δὲ νῦν ὑψηλότερος αὐτῶν γεγωνῶς, καὶ ἀσυγ-
 χύτως τῷ τῆς ἀγίας τριάδος φωτὶ καταλαμπόμενος καὶ περιλαμπό-
 μενος, καὶ τῆς τε τοῦ καλοῦ ἀπολαύων πηγῆς, τὴν τε ὑπερκειμένην
 τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ὀρῶν · ὧ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐν αὐτῷ δὴ τῷ
 κόσμῳ καταφρονήσας, καὶ πάντων γενναίως ὑπεριδῶν, δόξης, λαμ-
 πρότητος, θρόνων ὕψους, σωμάτων κάλλους, κρότων, εὐφημιῶν,
 πάσης ἀπλῶς τῶν ἐνταῦθα ὑπερβολῆς! Ὡ κἂν τοῖς χεῖροσι τοῖς κρείτ-
 τοσι παραμιλληθεὶς, καὶ τοῦ μάρτυρικοῦ μετὰ τούτων κεκοινωνη-
 κῶς ἀξιώματος, ὦν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν παρρησίαν ἐζηλωκῶς, καὶ
 τῶν αὐτῶν διὰ ταῦτα γέγονας παθημάτων μετὰ τῆς θεολογικῆς
 σάλπιγγος, τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων ἀπίσθητος, ἢ μᾶλλον δι' οἰκο-
 νομίαν βραχύ τι τοῖς πολλοῖς ὑπεχώρησας, μετὰ τῆς Χρυσοστομικῆς
 χάριτος, μετὰ τῆς Ἀθανασίου τοῦ πᾶνου ψυχῆς, μετὰ τῶν ὑπὲρ
 τούτους καὶ ἐπ' ἐκείνοις, οἷς ἠδύ τι χρῆμα ἢ τῶν θρόνων ἔδοξεν
 ἀναχώρησις, οἷς οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐπεπήδησαν · ζηλοῦσιν ὑμᾶς ἐν
 οὐρανῷ νῦν οἱ ἄλλως ἀναπαυσάμενοι, οὐ γὰρ ἐσχέκασιν ἴσως τῆς
 μαρτυρίας τὴν παρρησίαν, οὐδ' ἔχουσι τῆς ἐνταῦθα κακοπαθείας

τὴν ἀντιμέτρῃσιν. ὦ, ἀλλὰ ποίοις ἂν σε λόγοις ἀνακαλέσωμαι ; ποίαν δὲ προσθήκην εὐρήσω, ὧν τε νῦν παρὰ θεοῦ ἔσχηκας καὶ τῆς μελλούσης καὶ τελεωτέρας ἀνταποδόσεως, εἰπεῖν δὲ καὶ τῆς ἐνταῦθα ὑπερφυοῦς καὶ θειοτέρας ἀντιμετρήσεως, ἧς ὀλίγοι τῶν πάντων ἐπὶ γῆς τετυχήκασιν · οὐ γάρ σοι τὸ σῶμα διαλυθέντι διέφθαρται, οὐδ' ἀνελύθη τὸ πλάσμα εἰς τὰ στοιχεῖα παρ' ὧν συντίθεται, οὐδ' ἐταμιεύθη ἀέρι καὶ πυρὶ, καὶ γῆ καὶ θαλάσῃ τὸ σὸν ὑπερφύες σύγκριμα · ἴσως γὰρ οὐδ' ἐξ ἐκείνων συμπέπτηται, ἵνα τι τολμήσω νεανικώτερον, διὰ ταῦτα οὐδὲ πρὸς ἐκεῖνα διαρρεῖ. Ἐρρέτῳσαν Ἑλληνικοὶ λόγοι, μάτην φιλόσοφοι δόξαντες, οἱ τὸν δημιουργὸν ἐπεισάγουσι μέρη τινὰ τοῖς συγκρίμασι δανειζόμενον ἀπὸ τῶν στοιχείων, ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἐκείνων χρήσωμαι λόγοις, καὶ αὐθις ἀποδιδόντα ἐν ταῖς διαλύσεσιν ἢ ἀναλύσεσιν · ἐξήλεγκται γὰρ ἐπὶ σοῦ καὶ τὸ καινὸν δάνειον καὶ ἡ καινότερα ἀπόδοσις. ὦ καὶ μετὰ θάνατον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσσι ζῶν, καὶ μηδὲν ἀλλοιώσας σχεδὸν τοῦ σώματος, μήτε τοῦ χρώματος ὡς εἰπεῖν, μήτε τοῦ σχήματος, λέγω δὴ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τε καὶ κρείττονος · ἐσφράγισται γάρ σοι ἡ δεξιὰ τῷ τοῦ σταυροῦ τύπῳ, καὶ τῶν δακτύλων οἱ μὲν ἀνεστήκασιν, οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους συννεύουσιν εἰρήνην σύμπαντι πρυτανεύοντες. ὦ πάσας ἐκστήσας καρδίας καὶ τεθνηκῶς, καὶ πᾶσι γινόμενος ποθεινότερος καὶ σεβασμιώτερος. Σὲ καὶ βασιλεῖς ὀρώντες θαυμάζουσι, καὶ πατριάρχαι θεώμενοι κατασπάζονται τε καὶ μακαρίζουσι. Τῷ σῷ τάφῳ αὐτὸς ὁ τιμήσας σε διὰ τῆς ὑπερορίας, ἵνα μετρίως τῷ λόγῳ χρήσωμαι, προσελήλυθε βασιλεὺς, καὶ ὡς οἶόν τε ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπελογήσατο, καὶ σε ὡς ἔμψυχον περιεπτύξατο πάντοθεν, καὶ πολλὰ κατέσπεισε δάκρυα, καὶ συγγνώμην ὧν ἔδρασεν αἰτησάμενος εἴληφε. Περὶ γὰρ τοῦ ἐτέρου τί ἂν λέγοιμι αὐτοκράτορος, ᾧ δὴ καὶ ζῶν πατὴρ ἐν πνεύματι καθειστήκεις, καὶ παράδειγμα ἀρετῆς καὶ τῶν κρειττόνων καθηγητῆς, καὶ νῦν τεθνηκῶς οὐδὲν ἥττον ταῦτα εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, ᾧ καὶ πύρρωθεν προεγνώκεις τὸ κράτος καὶ ἐν ἀπορρήτοις

συμβόλοις ἐγνώρισας, καὶ τὴν ἀδελφιδὴν κόσμον βασιλείων προη-
τοίμασας καὶ θείαν συζυγίαν ἡρόσω ὥσπερ φωστήρων τινῶν σύν-
οδον, τότε μὲν ἀμυρότερον, νῦν δὲ λαμπρότερον ἐπὶ τῶν βασι-
λείων ἐκλάμπουσαν, καὶ νῦν αὖθις τὴν σωτηρίαν κατεγγυᾷ καὶ
τὴν ἐς τὸ γένος τῆς βασιλείας διαδοχὴν· οὗτοι δὲ οὐκ ἰδιῶτιν
τότε λαχόντες μόνον ζῶν ὡς κρείττονα ἐσεβάζοντο, ἀλλὰ καὶ
νῦν τοῖς βασιλείοις ἀναδόμενοι στέμμασιν, ὡς ὑπερφυεῖ ἀνδρὶ
προσίσαι καὶ θεοειδεῖ, καὶ σου τὴν σορὸν ἐκατέρωθεν περιίστανται,
καὶ σὺν αἰδοῖ καὶ φόβῳ τῷ σῷ παρίστανται σώματι, ἀντωπῆσαί
σοι τρανότερον μὴ δυνάμενοι. Σὲ μόνον τῶν πάντων ἡ γῆ κα-
λύπτειν οὐ δύναται· αἱ γὰρ τῶν πολλῶν ὑφαρπάζουσι χεῖρες καὶ
οὐκ ἀξιούσι τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν λογισθῆναι, ἀλλ' ὡς
ἐμφύχου ἀντέχονται καὶ προσομιλοῦσιν ἡδέως ἀγαπῶντες ὁμοῦ
καὶ θαυμάζοντες. Τοῦ δὲ μετὰ σὲ θείου θύτου καὶ ἱεροῦ θύματος,
τῆς μεγάλης τῶν κρειτόνων σάλπιγγος καὶ πάντα περιηχούσης
τὰ πέρατα, πῶς ἂν τις τὴν περὶ σὲ μεγαλοψυχίαν καὶ φιλοτιμίαν
ἐνδείξαιτο; ὅς δὴ τῶν πάντων ταῖς ἀρεταῖς ὑπερχειμένος παρα-
χωρεῖ σοι τοῦ πρωτείου καὶ τελευτήσαντι, καὶ ἐτησίους τιμᾷ πα-
νηγύρει, τοῦτο τοῖς πᾶσι νομοθετῶν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ποιῶν.

Ἐδει μὲν οὖν ἀσυγκρίτῳ σοι πρὸς ἅπαντα γεγονότι μηδένα τῶν
πάντων παραβαλεῖν, μᾶλλον δὲ πρὸς μηδένα σε τῶν γεγονότων
ἀντιμετρήσαι, ἀλλ' ὥσπερ σοι θεὸς τὴν ἀρετὴν, οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς
ἀσύγκριτόν σοι τὸν λόγον χάρισασθαι· ἵνα δέ σοι μηδενὸς μέρους
τῶν δεδομένων ὁ λόγος λείποιτο, φέρε δὴ καὶ τοῦτο τὸ μέρος τοῖς
ἐγκωμίοις προσαποδώσομεν. Ὁ ἐαρινὸς βρύει καρπός· μίαν γὰρ ὁ
νεὼς τὴν τοῦ πικρῆτος ὥραν ἀπεκληρώσατο, ὥσπερ ὁ οὐρανὸς τὴν
ὑπερφυῆ, ἀλλ' ἔχει τι τὸ | παραβαλλόμενον ἐλάττωμά τι τοῦ πρω-
τοτύπου, πλὴν καὶ τοῦτο ὑπερφυές καὶ τοῦτο περικαλλές· ἐκεῖ
μὲν γὰρ ὁ βότρυς ἴσως τὴν κλῆσιν οὐ ψεύδεται, οὐδὲ τὰς κλημα-
τίδας ἢ ἄμπελος, οὐδὲ ἡ αὐλαξ τὸν στάχυν, οὐδὲ τὰ φυτὰ τὴν
ἄνθη, οὐδὲ τὸ μῆλον τὸ σγῆμα· ἀλλ' ὁ μὲν ταῖς χερσὶ τὸ γλεῦ-

κος ἀποβλυστάνει τῷ τρυγᾶν βουλομένῳ, ὁ δὲ ταῖς ἀποθήκαις τοῦ σίτου παντάπασι γνώριμος, καὶ τῶν ὀρωμένων ἕκαστον οὐκ ἐσχματίζονται μόνον, ἀλλὰ καὶ οὐσίωται καθαρῶς· ἐνταῦθα δὲ πολλοὶ μὲν οἱ βότρυες, καὶ πέπειροι ἴσως οἱ πλείους, τὰ τε τῶν φυτῶν ἄνθη ποικίλα τὴν θέαν, εἰ δὲ τι τούτων τῇ χειρὶ τις ἐλεῖν βούλοιοτο, ὁ μὲν ἐξηπάτηται, αὐτὰ δὲ αὐτίκα ἐλέγχεται· εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ βᾶθει κεκρύφεται τὰ ὀρώμενα, τῆς ἀπορρήτου τοῦτ' ἂν εἴη φύσεως ἔργον, τσοσάυτη δὲ τῶν παραπετασμάτων ἢ διαφάνεια, ὡς ἐκκεῖσθαι δοκεῖν, ἴν' οὕτως εἶπω, τῶν πεφυτευμένων τὴν ὄραν· οὕτως ἢ φύσις τοῖς λίθοις ἀντὶ γραφικῆς ἐπιστήμης, ἀντὶ εὐημερίας ἐαρινῆς ὑπερβαλλόντως ἐξήρκεσε, καὶ οὕτως ἐκεῖνος ταῦτα τε εἰς ἄκρον ἐκόσμησε, καὶ παρὰ τούτων ὅσον εἰς ἀγγινοίας λόγον κεκόσμηται· εἶεν.

Τὸ δὲ γε ἀπόρητον, πότερον ὡς αὐτὸ τοῦτο ἀπόρητον σιωπήσω ἢ ἐξαγγελῶ ὡς οἶόν τε ταῖς φιλοθέοις ὑμῶν ψυχαῖς, τὸ θεῖον ὄντως τοῦ ἐωρακτότος καὶ ὑπερφυῆς θαῦμα, ὁ δὲ τῇ τελεωτάτῃ φιλοσοφίᾳ παραβάλλον αὐτὸς, ἐξητασμένον τοῖς ὄλοις εὐρηκα μέρεσιν; Ἄλλὰ τί μοι αὐτὸς, ὦ θαυμασιά μοι καὶ τριπλόητε κεφαλή, ἐξαγγέλεις τὴν ὄψιν ἣν ἀπορρήτως νοεροῖς τεθέασαι ὄμμασι; τί μὴ πρὸς πάντας τὸν λόγον θαρρεῖς; Ἄλλὰ σοι μυστήριον ἢ τῶν θειοτέρων ὄρασις γίνεται; ἢ δέδοικας μὴ τίς σοι τῶν πάντων διαπιστήσειεν, ἢ ἀπάτην νυκτερινὴν τὴν ὄπτασιαν ἠγήσαιο; οὐ γὰρ τῆς σῆς ἢ ὄψις δυνάμεως, εἰ μὴ τί μοι μέμφοιο· εἰ γὰρ καὶ ὑπερφυῆς σοι τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ πολὺ τὸ ἀγγίνουον τῆς σῆς διανοίας καὶ ὑψηλὸν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτῳ ὕψει κατάλληλον· εἰ δὲ μοι καὶ τούτου τοῦ μέρους ὥσπερ δὴ καὶ τῶν ἄλλων παραχωρεῖς, καὶ βούλει παρὰ τῆς ἐμῆς γλώττης ἐξαγγελθῆναι τὴν σὴν θεοφάνειαν, ἐρῶ ὡς οἶόν τε τὴν φωνὴν σοι τοῦ Δανιὴλ μιμησάμενος. Ἐθεώρεις, ὦ κάλλιστε, εἶπερ δὴ καὶ ἐθεώρεις, ἀλλὰ μὴ τύπωσις ἣν ἀπορρήτου θεάματος τὸ δόξαν ἐκεῖνό σοι ὄραμα· ἐθεώρεις γοῦν ἀνεωγόσι τοῖς ὄμμασι τῆς ψυχῆς τὸ τοῦ ναοῦ τοῦδε σχῆμα καὶ

μέγεθος ἐν παραλλαγαῖς λαμπροτέραις καὶ κρείττοσιν· εἰστήκεις δὲ οὐκ ἐν μέσῳ τῷ τοῦ νεῶ ἐδάφει, ἀλλὰ σε αἱ μετέωροι καὶ περίξ εἶχον στοαί· ἐθεώρεις οὖν, ἵνα δὴ καὶ πάλιν τοῖς προφητικαῖς χρῆσθαι ρήμασιν, ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν δύο, καὶ ἦσθη τὸ σχῆμα θαυμάσιοι, τὸ κάλλος ἀμίμητοι, ὧν ὁ μὲν τὸν μέγαν εἶχεν ἐνιδρυμένον πατέρα, ἄτερος δὲ νεανίαν τινὰ κατεσέμνυνεν ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ταῖς ἐσθήσεσι καταστράπτοντα, καὶ ὡς αὐτὸς εἰκασας πρὸς θεῖον ἀπεικασμένον καὶ ὑπερφυῆ ἄγγελον· καὶ σὺ μὲν ἰδὼν ἔφριξας, καὶ μικροῦ δεῖν ἐπεπήγεις τοῖς ὀρωμένοις· ὁ δὲ γε θεῖος ἥρμα περιεπτύσσετο καὶ ἐπανήγε πρὸς τὸ θαρραλέον τῆς γνώμης, εἶτα δὴ σε καὶ ἐπανήρετο περὶ ὧν καὶ μάλιστα ἴσως ἐσπούδαζεν, ἢ καὶ ὧν ἐκήδετο ζῶν, καὶ πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρινάμενος, ἐώκεις ἀναμνησθέντι ὧν πολλάκις ἐκεῖνος τοῖς φιλτάτοις θεύνηκόσιν ἐμέμφετο, ὅτι μηδὲν αὐτῷ τῶν θειοτέρων μυστηρίων καὶ ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ καταπετάσματος ἵχνος ἢ φαντασίαν ὑπνώττοντι ἐνθεθείκεσαν, ἵν' ἔχοι τις σαφὲς εἰδέναι, τίς ἢ ἀνάβασις τῆς ψυχῆς, τίς ἢ λήξις, ποῖος ὁ κληρὸς τῶν ἀκηράτων μονῶν· τούτων οὖν ἀναμνησθεῖς, αὐτόθεν τὸν μέγαν πατέρα συνείληφας, καὶ τοῖς ὀρωμένοις μὴ συγχυθεῖς, « ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, οὔτε ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι ὡς ἄρα με ὕπνος ἐξείλετο τῶν αἰσθήσεων, οὔτε τὸ σὸν πρᾶγμα ἠγνόηκα· οὐ γὰρ ὡς ζῶντί σοι προσέχω τὸν νοῦν, ἀλλ' οἶδά σου τὴν τελευτὴν ἀκριβῶς· ἀπάγγειλον οὖν μοι ὅπη σοι τὰ τῆς ψυχῆς ἔχει, καὶ πῆ τοῦ παντὸς κατεσκήνωσας, καὶ εἰ τῶν κρείττωνων θεωριῶν γέγονας, ἢ ὅλως τίς ἢ λαμπρότης ἢ συγκεκλήρωσαι. » Σὺ μὲν οὖν οὕτως, καὶ πλείων τῶν λεγομένων ἢ ἔφρασις· ὁ δὲ ἐβούλετο μὲν τι λέγειν τῶν ἀπορρήτων, οὐκ ἐθάρρει δὲ τὴν ἐξαγγελίαν, εἰ μὴ ἐπιτραπεῖη παρὰ τοῦ κρείττονος· ἐπυθάνετο γοῦν εἰ κακείνῳ δοκοῦν εἶη ἐξαγγεῖλαι τι τῶν μυστηρίων, καὶ εἰ ἐπιτρέπει τούτῳ τὴν προφορὰν· ἐξελιπάρεις δὲ καὶ αὐτὸς, καὶ πολλοῖς ἠντιβόλαις στεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσιν· ὁ δὲ παντάπασιν ἀδυσώπητος ἦν πρὸς τὴν ἰκετηρίαν καὶ οὐκ ἐδίδου τὴν ἀποκάλυ-

φ. 131*.

ψιν· οὐ γὰρ εἶη νονομισμένον φησίν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἄνω θησαυροῖς ταῦτα καταλείπεται ἀνεκφοίτητα. Ὡς δὲ καὶ αὖθις πλείω τὰ δάκρυα, συνηγωνίζετο δέ σοι καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀθρόον παραφανείς, καὶ οὐκ ἦν ἐκφυγεῖν τὸν ἄγγελον τὰς ὑμετέρας λαβᾶς, προτρέπει τῷ θεῷ βραχὺ τι μέρος τῶν κεκρυμμένων εἰπεῖν, καὶ μὴ παντάπασιν ἀμνήτους τοὺς προκειμένους ἀπολιπεῖν· ὁ δ' οὐδὲν εἰρηκῶς, κεφαλίδα | τινὰ βιβλίου ἡρέμα τῶν κόλπων ἐξάγει, ὅποια δὴ εἰσι τὰ παρ' ἡμῖν εἰλητάρια, εἶτα δὴ καὶ ἀνελίζας πᾶσιν ἀνέπτυξεν. Ἐγέγραπτο δὲ οὐδὲν ἐν αὐτῇ, εἰμὴ ὅσον ἐκέχρωστο ἀκηράτῳ βαφῇ· καὶ ὁ ἄγγελος αὖθις· σὺ δὲ « ἀλλ' εἰ μὴ τῇ γλώττῃ, φησὶ, προφέρειν ἐθέλεις τὰ ἄρρητα, ἐν τῇ κεφαλίδι ταύτῃ τὸν λόγον καταγράφον. » Ὁ δὲ ἀποροῦντι ἐώκει ὅπως ἂν ποιήσαιτο τὴν γραφὴν· καὶ ὁ ἐπιτρέψας « μαρτυρικῶ, φησὶ, ταύτην ἐξύφανον αἵματι. » καὶ ὡς αὐτίκα προτείνας τὴν δεξιάν, οἷα δὴ καλάμῳ τῷ δευτέρῳ δακτύλῳ ἐκέχρητο· ὁ δὲ τοῦτον συστείλας, τὸν μετ' ἐκείνον, ὡς δὴ καὶ τρίτος ἐκατέρωθεν καὶ μέσος ἐστὶ, πρὸς τὴν γραφὴν τέθεικεν. Ἀποροῦντι δὲ τῷ πατρὶ ὀπόθεν ἂν κατάρξαιτο, « τοῖς τοῦ Παύλου φησὶν ἐκείνος, ἀπόχρησαι ῥήμασι, καὶ οἷον πρόγραμμα τοὺς ἀπορρήτους ἐκείνου λόγους προθεῖς τοῦ συγγράμματος, οὕτω τὸ λοιπὸν ἔπαγε. » Καὶ τὸ πρόγραμμα, « εὐλογητὸς ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. » Καὶ σὺ μὲν ἔδοξας πλείω εἶναι τὰ γραφησόμενα· ὁ δὲ ἀνελίζας αὖθις τὸ εἰλητάριον, τοσοῦτον γεγράφηκε πρὸς τῷ πέρατι, ὅτι Καλῶς· καὶ ἐπιδούς, « ἀλλὰ σὺ τε, φησὶ, τὰ τῆς ἐμῆς χειρὸς ἐπίστασαι γράμματα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναγνοὺς ταῦτα καὶ ἐπιδούς σαφῇ τὴν πίστιν τῆς ἐμῆς παραστήσον λήψεως. »

Καὶ εἰπὼν ἀθρόον ἀνέπτῃ χερουβικῇ πτέρυγι· καὶ τοῦ ὕπνου ἀφέντος σε, εἶχε δὴ τὸ περίορθρον, ἀγωνίας μὲν καὶ φρίκης μεστὸν, σκιρτῶντα δὲ ὡς οὐκ ἄλλοτε οὕτως καὶ ἀγαλλόμενον· σὺ μὲν οὖν ὅπερ πέπονθας εἴρηκας, καὶ γὰρ σοὶ τὴν γλώτταν ἐχαρισάμην εἰς

τρανοτέραν ἐξαγγελίαν τοῦ ἀμεταβλήτου θεάματος· τὸ δὲ γε ὄραμα οὐκ ἀληθὲς μόνον, οὐδ' ἂν τις βασκαίνων εἰς ἄλλο με παρὰ πείσεις, ἀλλὰ καὶ μυστικῶν δογμάτων πεπληρωμένον, οἷς ἐγὼ ἐντελής, ἵνα μικρόν τι καυχῆσωμαι, τοῖς περὶ τὰ κρείττω βιβλίους ἐντετυχηκῶς ἀκείθεν τι γνοὺς τῶν κρυφίων καὶ ἀπορρήτων. Ὁ μὲν γὰρ νεὼς ἐν ᾧ μεμύησαι τὸ μυστήριον, τῆς τε ἀληθοῦς μύησεως σύμβολον καὶ τοῦ μυστηριώδους καὶ ἀδύτου θεάματος, αἱ δὲ μετέωροι τῶν στοῶν τὴν ὑπερφυῆ τούτου θεωρίαν παραδεικνύουσιν, οἱ δὲ γε θρόνοι τὰς τοῦ λόγου προρρήσεις ἐπὶ τῇ ἀναπαύσει τῶν δικαίων ἐμφαίνουσιν, ὁ δὲ συμπαρὼν νεανίας, ὁ θεοειδὴς τὴν μορφὴν καὶ ὡς ἂν τις κυρίως εἶπῃ αὐτάγγελος, αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτο τοῦ λόγου ἄγγελος. Ὁ δὲ λόγος εἰπεῖν τι βούλεται περὶ φιλοσοφίας ἐνταῦθα· πᾶν μὲν γὰρ δώρημα τέλειον ἄνωθεν κατὰ τὸν θεῖον φᾶναι ἀπόστολον, καὶ δοτὴρ ἀπάντων τῶν καλῶν καὶ πρῦτανις ὁ θεός, ἀποχετεύουσι δὲ τὰς τοῦ ἀγαθοῦ πηγὰς ἄλλοι ἄλλοις ἄλλως καὶ ἑτεροίως ἑτέροις ἕτεροι· δυνάμεις γὰρ κρείττους μετὰ γε θεὸν τεταγμέναι τὰ κάλλιστα κατὰ τὴν ἄνω διαίρεσιν τοῖς ἀξίοις διδῶσιν· καὶ σώματα δὲ πλάττει μὲν ἡ φύσις, ἀλλὰ τελευταῖα καὶ προσεχῶς, ἄνω δὲ ταῦτα κρειττόνως διήρηται, οὕτω δὲ καὶ ψυχὰι σωμάτων συνοικίζονται οὐκ αἰδίων λαχοῦσαι τὴν ὑπαρξιν, ἀλλὰ συνυφανθεῖσαι τοῖς πλαττομένοις ἢ πεπλασμένοις· ἀφείσθω γὰρ τέως τὸ δόγμα ἀδιευκρίνητον, καὶ ὁ ἀπλοῦς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν κάτω σοφίαν λόγος νικάτω· εἶτα δὴ τινες ψυχωθεῖσιν ἡμῖν ἐξουσίαι κρείττους ἐφίστανται, πρὸς τε τὸ καλὸν ἐπευθύνουσαι καὶ τὰ θεϊότερα παρεμφαίνουσαι, διαδέχονται δὲ ταύτας μείζους καὶ τελειώτεροι ἀναγομῆνοις ἡμῖν πρὸς τὸ καλὸν καὶ προκόπτουσι, καὶ αἱ πρὸς τῷ τέλει συγκληρωθεῖσαι τὴν διαίρεσιν τοῦ συνθέτου παρὰ θεοῦ κατὰ καιροὺς ὠρισμένους πιστεύονται· εἶτα δὴ τὴν ψυχὴν ἀπορραγεῖσαν τοῦ σώματος ἕτεροι δυνάμεις παραλαμβάνουσιν, ἀναγωγούς ταύτας καὶ φρουρούς ἱεροὶ λόγοι φασι (λέγω δὲ πάντα περὶ τῶν κρειττόνων, τὴν γὰρ ἑτέραν μερίδα τῷ λόγῳ ἀφήμι νῦν),

Ἦν δ' ἄρα τῶν παρόντων δεινῶν τὰ προσδοκώμενα πολὺ χεῖρω καὶ χαλεπώτερα· κατεσκευάζοντο φρικώδη καὶ δεινὰ δικαστήρια, ἤτοιμάζοντο βαρεῖς δικασταὶ καὶ ἀπαράιτητοι πρὸς ὀργάς· πᾶν γένος ἀνθρώπων καὶ πᾶσα γλῶττα ἐπὶ τὸν συνήγετο· μηχαναὶ παντοῖαι τούτῳ συνεσκευάζοντο· τὰ μὲν τοῦ παντός ἐκινεῖτο, τὰ δὲ ὤδινε, τὰ δὲ ἔμελλε. Καὶ παρῆσαν ἐς ταῦτό σύμπαντες, ὥσπερ ὁ μῦθος ἔχει πάλαι τοὺς γίγαντας, οὐχ ἵνα τὴν γῆν ἀναρρήξαιεν, οὐδ' ἵνα τοὺς τοῦ οὐρανοῦ κίονας ἀποσπάσαιεν, ὅπως ἂν συμπέσῃ τὸ πᾶν καὶ εἰς ἀκοσμίαν ὁ κόσμος μεταβληθεῖη, ἀλλ' ἵνα ἓνα τῶν πάντων τοῦ κόσμου παντός ὑφέλοιnton. Τοσοῦτον ἦν τὸ κράτος αὐτῷ, καὶ οὕτως εἰς ἀνὴρ ἀντίροπος πᾶσιν ἐδείκνυτο, καὶ ταῦτα οὐκ ἀντιπράττων, οὐκ ἀντιμηχανώμενος τούτοις, ἀλλ' οὐδὲ τὴν συγκίνησιν εἰδὼς ἀκριβῶς! ἀλλ' ἐφόβει τούτους οὐ τὸ ἀντιστῆναι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἠρεμοῦντα μετακινῆσαι δεδύνηνται. Ἦνώγει δὲ τὸν πατέρα οὐχ ἢ τῶν πολλῶν γλῶττα, οὐδ' ἢ τῶν μηχανημάτων ἐπίνοια, οὐδ' ὁ πολὺς τῶν κατὰ τὴν ἤπειρον θόρυβος, ἀλλ' ἢ περίκλυστος τοῖς κύμασιν Ἴμβρος, οὐ κατακέλειστο, οὐχ ὅτι ἐξήρκει τούτῳ εἰς δεσμοκτήριον, ἀλλ' ὅτι κύμασι καὶ νυκτικοῖς περιηχεῖτο θορύβοις, οἷς ἐκεῖνος τὴν εὐχὴν ἀνεκόπτετο.

Ἐπεὶ δὲ ἀρκούντως εἶχε τῶν ἄθλων, καὶ οὐκ ἦν ὑπερβολὴ τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πᾶσα μάλιστα αὐτῷ παρὰ τοῦ τυραννοῦντος ἐπινενόητο, καὶ οὐ τρεῖς μόνον τῶν φίλων, ὡς πάλαι τῷ μεγάλῳ ἀθλητῇ Ἴωβ, ἴν' οὕτως εἴποιμι, συνερράγησαν, ἀλλὰ σύμπαντες, καὶ ὁμοῦ καὶ καθ' ἓνα συνεισπεπτώκασι πόρρωθεν, ἔδει δὲ πρὸς τῷ τέλει τῆς ἀγωνίας τυχεῖν τῶν βραβείων καὶ τῆς μεγάλης καὶ κρείττονος ἀναρρήσεως, ἀλλ' οὐ τῆς διπλῆς τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ ἀντιδόσεως, ὧν οὐδὲ πρῶτον ἐφρόντιζε, χρηματίζει καὶ τούτῳ θεός, καὶ τοὺς τε λόγους διδάσκει τῶν ἐπὶ πηγεγμένων αὐτῷ συμφορῶν, καὶ τοὺς ἀκηράτους στεφάνους αὐτίκα κατεπαγγέλλεται. Καὶ ὡς ἐπειδὴ μηδὲν ἐπὶ γῆς ἀντίροπον εἶη οἷς ἠγωνίατο καὶ νενίκηκεν, ἢ ἐν οὐρανοῖς αὐτῷ βασιλεία ἀντὶ τῶν κατὰ γῆν ἄθλων μεμνήστευται,

καὶ τὸ συνεῖναι τοῖς κρείττοσι, τοῦτο δὴ μόνον ἀνθάμιλλον οἷς ἠὺδοκίμησε καταλέλειπται· ὁ δὲ τρόπος τῆς τοιαύτης προρρήσεως ὑπερφυῆς τε καὶ χαριέστατος. Ἐξω τευχῶν ἐφ' ἐνός του τῶν ἐπὶ Θράκης χωρίων καθῆστο τούτῳ τὸ δικαστήριον, ἐδεδίεσαν γὰρ τὴν πόλιν μὴ τι δι' ἐκείνων τῶν καθεστώτων παρακινήσαιεν· ἐπεὶ δὲ οἱ δικάσοντες ἐκ πάντων τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπήντων μερῶν, ἀκείνος, οὕτω κεκελευσμένον, ἐκ θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἤπειρον μετετίθετο· καὶ ὁ μὲν ἐβούλετο τῷ πρὸς τῆ Μαδύτῳ λιμένι προσχεῖν τὴν ναῦν τοὺς ἀπάγοντας (εἶχε τι γὰρ ἐκεῖ σωτηρίας ἐμπόρευμα κρύφιον, ὃ δὴ σαφέστερον αὐτίκα ὁ λόγος γνωρίσει), οἱ δὲ εὐθὺ ἐπλεον, οὕτω προσεταγμένον αὐτοῖς, καὶ ὅς ἠνιάτω καὶ δεινοῖς ἀθυμίας βέλεσι τὴν ψυχὴν ἐτιτρώσκετο· προοιμιάζεται τούτῳ θεὸς ἐντεῦθεν τὰ κρείττονα, καὶ μεταλλάττει τῇ νηϊ τὰ ρεύματα τῶν τε πνευμάτων καὶ τῶν κυμάτων, καὶ οἱ μὲν ἤγον ἐφ' ὃ κελουσθεῖεν καὶ τεχνικώτερον ἐχρῶντο τῇ εἰρεσίᾳ· ἡ δὲ ναὺς καθάπερ ἐκ μετανόιας πρὸς τὴν Μάδυτον ἀντεχώρει καὶ ἀντήρειδε πρὸς τοὺς ἄγοντας, καὶ τέλος νικᾷ τὰς ἐκείνων χεῖρας, καὶ προσκελλει τῇ Μαδύτῳ κατὰ τὸ βούλημα τοῦ πατρός.

Τί δὲ τοῦτο ἦν καὶ τίς ὁ πρὸς τὸν τόπον ἔρωσ τῆς μεγάλης ἐκείνου ψυχῆς; Ἀρχιερατεύει τις ἐν αὐτῇ οὐ πόρρω πολὺ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, ἄνθρωπος μὲν τὸ φαινόμενον, ἄγγελος δὲ ἢ θεὸς τὸ νοούμενον, θεῖος ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν, ἐν παρέργῳ τῷ σώματι ζῶν, ὅλος θεῷ ἀνακείμενος λειτουργὸς τοῦ μεγάλου θύματος καὶ ὄντως ἐπόπτης τοῦ μυστηρίου, τὸ ἦθος ἀπλοῦς, κατὰ τὸν θαυμάσιον Ἰακώβ, ἀγοραίου συμπάσης ἀπέχων καὶ τριβῆς καὶ δεινότητος, τὰ κρείττω κρειττόνως καὶ ὑπερφυῶς ἐπιστάμενος, τὴν κλησιν Εὐθύμιος, τὸν τρόπον εὐδόκιμος, τὸν λόγον τῷ θεῷ ἐπηρτυμένον ἐπιδεικνύς ἄλατι· οὗτος ἀποθύσας θεῷ τὴν ψυχὴν, οὐρανῷ καὶ γῆ τὴν φύσιν μερίζεται, καὶ γίνεται αὐτῷ τὸ μὲν ἄνω μέρος ὑπερφυῆς τε καὶ ἄρρητον, τὸ δὲ κάτω, φημί δὲ τὸ σῶμα, θαυμάσιον. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἄξιον καὶ λόγου καὶ θαύματος· πηγαὶ γὰρ αὐτῷ τῶν

Ἦν δ' ἄρα τῶν παρόντων δεινῶν τὰ προσδοκώμενα πολὺ χεῖρω καὶ χαλεπώτερα· κατεσκευάζοντο φρικώδη καὶ δεινὰ δικαστήρια, ἠτοιμάζοντο βραεῖς δικασταὶ καὶ ἀπρακίτητοι πρὸς ὄργας· πᾶν γένος ἀνθρώπων καὶ πᾶσα γλῶττα ἐπὶ τὸν συνήγετο· μηχαναὶ παντοῖαι τούτῳ συνεσκευάζοντο· τὰ μὲν τοῦ παντὸς ἐκινεῖτο, τὰ δὲ ὠδινε, τὰ δὲ ἔμελλε. Καὶ παρῆσαν ἐς ταῦτό σύμπαντες, ὥσπερ ὁ μῦθος ἔχει πάλαι τοὺς γίγαντας, οὐχ ἵνα τὴν γῆν ἀναρρήξαιεν, οὐδ' ἵνα τοὺς τοῦ οὐρανοῦ κίονας ἀποσπάσαιεν, ὅπως ἂν συμπέσει τὸ πᾶν καὶ εἰς ἀκοσμίαν ὁ κόσμος μεταβληθεῖ, ἀλλ' ἵνα ἕνα τῶν πάντων τοῦ κόσμου παντὸς ὑφέλοιτο. Τοσοῦτον ἦν τὸ κράτος αὐτῷ, καὶ οὕτως εἰς ἀνὴρ ἀντίρροπος πᾶσιν ἐδείκνυτο, καὶ ταῦτα οὐκ ἀντιπράττων, οὐκ ἀντιμηχανώμενος τούτοις, ἀλλ' οὐδὲ τὴν συγκίνησιν εἰδὼς ἀκριβῶς! ἀλλ' ἐφόβει τούτους οὐ τὸ ἀντιστῆναι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἠρεμοῦντα μετακινήσαι δεδύνηται. Ἦνώχλει δὲ τὸν πατέρα οὐχ ἡ τῶν πολλῶν γλῶττα, οὐδ' ἡ τῶν μηχανημάτων ἐπίνοια, οὐδ' ὁ πολὺς τῶν κατὰ τὴν ἤπειρον θόρυβος, ἀλλ' ἡ περίκλυστος τοῖς κύμασιν Ἴμβρος, οὐ κατακέλειστο, οὐχ ὅτι ἐξήρκει τούτῳ εἰς δεσμοκτήριον, ἀλλ' ὅτι κύμασι καὶ ναυτικοῖς περιχεῖτο θορύβοις, οἷς ἐκεῖνος τὴν εὐχὴν ἀνεκόπτετο.

Ἐπεὶ δὲ ἀρκούντως εἶχε τῶν ἄθλων, καὶ οὐκ ἦν ὑπερβολὴ τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πᾶσα μάλιστα αὐτῷ παρὰ τοῦ τυρανοῦντος ἐπινενόητο, καὶ οὐ τρεῖς μόνον τῶν φίλων, ὡς πάλαι τῷ μεγάλῳ ἀθλητῇ Ἴωβ, ἴν' οὕτως εἴποιμι, συνερράγησαν, ἀλλὰ σύμπαντες, καὶ ὁμοῦ καὶ καθ' ἕνα συνεισπεπτώκασι πόρρωθεν, ἔδει δὲ πρὸς τῷ τέλει τῆς ἀγωνίας τυχεῖν τῶν βραβείων καὶ τῆς μεγάλης καὶ κρείττονος ἀναρρήσεως, ἀλλ' οὐ τῆς διπλῆς τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ ἀντιδόσεως, ὣν οὐδὲ πρῶτον ἐφρόντιζε, χρηματίζει καὶ τούτῳ θεός, καὶ τοὺς τε λόγους διδάσκει τῶν ἐπὶ πηγεγμένων αὐτῷ συμφορῶν, καὶ τοὺς ἀκηράτους στεράνους αὐτίκα κατεπαγγέλλεται. Καὶ ὡς ἐπειδὴ μὴδὲν ἐπὶ γῆς ἀντίρροπον εἶη οἷς ἠγωνίσαστο καὶ νενίκηκεν, ἡ ἐν οὐρανοῖς αὐτῷ βασιλεία ἀντὶ τῶν κατὰ γῆν ἄθλων μεμνήσεται,

καὶ τὸ συνεῖναι τοῖς κρείττοσι, τοῦτο δὴ μόνον ἀνθάμιλλον οἷς ἠυδοκίμησε καταλείπεται· ὁ δὲ τρόπος τῆς τοιαύτης προρρησεως ὑπερφυῆς τε καὶ χαριέστατος. Ἐξω τειχῶν ἐφ' ἐνός του τῶν ἐπὶ Θράκης χωρίων καθῆστο τούτῳ τὸ δικαστήριον, ἐδεδίεσαν γὰρ τὴν πόλιν μὴ τι δι' ἐκείνων τῶν καθεστώτων παρακινήσαιεν· ἐπεὶ δὲ οἱ δικάσοντες ἐκ πάντων τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπήντων μερῶν, κάκεινος, οὕτω κεκελευσμένον, ἐκ θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἡπειρον μετετίθετο· καὶ ὁ μὲν ἐβούλετο τῷ πρὸς τῇ Μαδύτῳ λιμένι προσχεῖν τὴν ναῦν τοὺς ἀπάγοντας (εἶχέ τι γὰρ ἐκεῖ σωτηρίας ἐμπόρευμα κρύφιον, ὃ δὴ σαφέστερον αὐτίκα ὁ λόγος γνωρίσει), οἱ δὲ εὐθὺ ἐπλεον, οὕτω προστεταγμένον αὐτοῖς, καὶ ὅς ἠνιάτω καὶ δεινοῖς ἀθυμίας βέλεσι τὴν ψυχὴν ἐτιτρώσκετο· προουμιάζεται τούτῳ θεὸς ἐντεῦθεν τὰ κρείττονα, καὶ μεταλλάττει τῇ νηϊ τὰ ρεύματα τῶν τε πνευμάτων καὶ τῶν κυμάτων, καὶ οἱ μὲν ἦγον ἐφ' ὃ κελευσθεῖεν καὶ τεχνικώτερον ἐχρῶντο τῇ εἰρεσίᾳ· ἡ δὲ ναὺς καθάπερ ἐκ μετανόιας πρὸς τὴν Μάδυτον ἀντεχώρει καὶ ἀντήρειδε πρὸς τοὺς ἄγοντας, καὶ τέλος νικᾷ τὰς ἐκείνων χεῖρας, καὶ προσκελλεῖ τῇ Μαδύτῳ κατὰ τὸ βούλημα τοῦ πατρός.

Τί δὲ τοῦτο ἦν καὶ τίς ὁ πρὸς τὸν τόπον ἔρωσ τῆς μεγάλης ἐκείνου ψυχῆς; Ἀρχιερατεύει τις ἐν αὐτῇ οὐ πόρρω πολὺ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, ἄνθρωπος μὲν τὸ φαινόμενον, ἄγγελος δὲ ἡ θεὸς τὸ νοούμενον, θεῖος ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν, ἐν παρέργῳ τῷ σώματι ζῶν, ὅλος θεῶ ἀνακείμενος λειτουργὸς τοῦ μεγάλου θύματος καὶ ὄντως ἐπόπτης τοῦ μυστηρίου, τὸ ἦθος ἀπλοῦς, κατὰ τὸν θαυμάσιον Ἰακώβ, ἀγοραίου συμπάσης ἀπέχων καὶ τριβῆς καὶ δεινότητος, τὰ κρείττω κρειπτότως καὶ ὑπερφυῶς ἐπιστάμενος, τὴν κλῆσιν Εὐθύμιος, τὸν τρόπον εὐδόκιμος, τὸν λόγον τῷ θείῳ ἐπηρτυμένον ἐπιδεικνύς ἄλατι· οὗτος ἀποθύσας θεῶ τὴν ψυχὴν, οὐρανῷ καὶ γῆ τὴν φύσιν μερίζεται, καὶ γίνεται αὐτῷ τὸ μὲν ἄνω μέρος ὑπερφυές τε καὶ ἄρρητον, τὸ δὲ κάτω, φημὶ δὲ τὸ σῶμα, θαυμάσιον. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἄξιον καὶ λόγου καὶ θαύματος· πηγαί γὰρ αὐτῷ τῶν

Ἦν δ' ἄρα τῶν παρόντων δεινῶν τὰ προσδοκώμενα πολὺ χεῖρω καὶ χαλεπώτερα· κατεσκευάζοντο φρικώδη καὶ δεινὰ δικαστήρια, ἤτοιμάζοντο βαρεῖς δικασταὶ καὶ ἀπαραίτητοι πρὸς ὀργάς· πᾶν γένος ἀνθρώπων καὶ πᾶσα γλῶττα ἐπὶ τὸν συνήγετο· μηχαναὶ παντοῦαι τούτῳ συνεσκευάζοντο· τὰ μὲν τοῦ παντὸς ἐκινεῖτο, τὰ δὲ ὠδινε, τὰ δὲ ἔμελλε. Καὶ παρῆσαν ἐς ταῦτὸ σύμπαντες, ὥσπερ ὁ μῦθος ἔχει πάλαι τοὺς γίγαντας, οὐχ ἵνα τὴν γῆν ἀναρρήξαιεν, οὐδ' ἵνα τοὺς τοῦ οὐρανοῦ κίονας ἀποσπάσαιεν, ὅπως ἂν συμπέσῃ τὸ πᾶν καὶ εἰς ἀκοσμίαν ὁ κόσμος μεταβληθεῖη, ἀλλ' ἵνα ἓνα τῶν πάντων τοῦ κόσμου παντὸς ὑφέλοιντο. Τοσοῦτον ἦν τὸ κράτος αὐτῷ, καὶ οὕτως εἰς ἀνὴρ ἀντίρροπος πᾶσιν ἐδείκνυτο, καὶ ταῦτα οὐκ ἀντιπράττων, οὐκ ἀντιμηχανώμενος τούτοις, ἀλλ' οὐδὲ τὴν συγκίνησιν εἰδὼς ἀκριβῶς! ἀλλ' ἐφόβει τούτους οὐ τὸ ἀντιστῆναι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὅτι οὐδ' ἠρεμοῦντα μετακινήσαι δεδύνηνται. Ἦνώγει δὲ τὸν πατέρα οὐχ ἢ τῶν πολλῶν γλῶττα, οὐδ' ἢ τῶν μηχανημάτων ἐπίνοια, οὐδ' ὁ πολὺς τῶν κατὰ τὴν ἤπειρον θόρυβος, ἀλλ' ἢ περικλυστὸς τοῖς κύμασιν Ἴμβρος, οὐ κατακέλειστο, οὐχ ὅτι ἐξήρκει τούτῳ εἰς δεσμοκτήριον, ἀλλ' ὅτι κύμασι καὶ ναυτικοῖς περιηγεῖτο θορύβοις, οἷς ἐκεῖνος τὴν εὐχὴν ἀνεκόπητο.

Ἐπεὶ δὲ ἀρκούντως εἶχε τῶν ἄθλων, καὶ οὐκ ἦν ὑπερβολὴ τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πᾶσα μάλιστα αὐτῷ παρὰ τοῦ τυραννοῦντος ἐπινενόητο, καὶ οὐ τρεῖς μόνον τῶν φίλων, ὡς πάλαι τῷ μεγάλῳ ἀθλητῇ Ἴωβ, ἴν' οὕτως εἴποισι, συνερράγησαν, ἀλλὰ σύμπαντες, καὶ ὁμοῦ καὶ καθ' ἓνα συνεισπεπτώκασι πόρρωθεν, ἔδει δὲ πρὸς τῷ τέλει τῆς ἀγωνίας τυχεῖν τῶν βραβείων καὶ τῆς μεγάλης καὶ κρείττονος ἀναρρήσεως, ἀλλ' οὐ τῆς διπλῆς τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ ἀντιδόσεως, ὧν οὐδὲ πρῶτον ἐφρόντιζε, χρηματίζει καὶ τούτῳ θεός, καὶ τοὺς τε λόγους διδάσκει τῶν ἐπὶ πηγεμένων αὐτῷ συμφορῶν, καὶ τοὺς ἀκηράτους στεφάνους αὐτίκα κατεπαγγέλλεται. Καὶ ὡς ἐπειδὴ μηδὲν ἐπὶ γῆς ἀντίρροπον εἶη οἷς ἠγωνίσαστο καὶ νενίκηκεν, ἢ ἐν οὐρανοῖς αὐτῷ βασιλεία ἀντὶ τῶν κατὰ γῆν ἄθλων μεμνήσεται,

καὶ τὸ συνεῖναι τοῖς κρείττοσι, τοῦτο δὴ μόνον ἀνθάμιλλον οἷς ἠυδοκίμησε καταλέλειπται· ὁ δὲ τρόπος τῆς τοιαύτης προρρησεως ὑπερφυῆς τε καὶ χαριέστατος. Ἐξω τειχῶν ἐφ' ἐνός του τῶν ἐπὶ Θράκης χωρίων καθῆστο τούτῳ τὸ δικαστήριον, ἐδεδίεσαν γὰρ τὴν πόλιν μὴ τι δι' ἐκείνων τῶν καθεστώτων παρακινήσαιεν· ἐπεὶ δὲ οἱ δικάσοντες ἐκ πάντων τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπήντων μερῶν, κάκεινος, οὕτω κεκελευσμένον, ἐκ θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἡπειρον μετετίθετο· καὶ ὁ μὲν ἐβούλετο τῷ πρὸς τῇ Μαδύτῳ λιμένι προσχεῖν τὴν ναῦν τοὺς ἀπάγοντας (εἶχέ τι γὰρ ἐκεῖ σωτηρίας ἐμπόρευμα κρύφιον, ὃ δὴ σαφέστερον αὐτίκα ὁ λόγος γνωρίσει), οἱ δὲ εὐθὺ ἐπλεον, οὕτω προστεταγμένον αὐτοῖς, καὶ ὅς ἠνιάτω καὶ δεινοῖς ἀθυμίας βέλεσι τὴν ψυχὴν ἐτιτρώσκετο· προουμιάζεται τούτῳ θεὸς ἐντεῦθεν τὰ κρείττονα, καὶ μεταλλάττει τῇ νηϊ τὰ ρεύματα τῶν τε πνευμάτων καὶ τῶν κυμάτων, καὶ οἱ μὲν ἦγον ἐφ' ὃ κελευσθεῖεν καὶ τεχνικώτερον ἐχρῶντο τῇ εἰρεσίᾳ· ἡ δὲ ναὺς καθάπερ ἐκ μετανοίας πρὸς τὴν Μάδυτον ἀντεχώρει καὶ ἀντήρειδε πρὸς τοὺς ἄγοντας, καὶ τέλος νικᾷ τὰς ἐκείνων χεῖρας, καὶ προσκελλεῖ τῇ Μαδύτῳ κατὰ τὸ βούλημα τοῦ πατρός.

Τί δὲ τοῦτο ἦν καὶ τίς ὁ πρὸς τὸν τόπον ἔρωσ τῆς μεγάλης ἐκείνου ψυχῆς; Ἀρχιερατεύει τις ἐν αὐτῇ οὐ πόρρω πολὺ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, ἄνθρωπος μὲν τὸ φαινόμενον, ἄγγελος δὲ ἢ θεὸς τὸ νοούμενον, θεῖος ὡς ἀληθῶς τὴν ψυχὴν, ἐν παρέργῳ τῷ σώματι ζῶν, ὅλος θεῷ ἀνακείμενος λειτουργὸς τοῦ μεγάλου θύματος καὶ ὄντως ἐπόπτης τοῦ μυστηρίου, τὸ ἦθος ἀπλοῦς, κατὰ τὸν θαυμάσιον Ἰακώβ, ἀγοραίου συμπάσης ἀπέχων καὶ τριβῆς καὶ δεινότητος, τὰ κρείττω κρειπτόνως καὶ ὑπερφυῶς ἐπιστάμενος, τὴν κλησιν Εὐθύμιος, τὸν τρόπον εὐδόκιμος, τὸν λόγον τῷ θείῳ ἐπηρτυμένον ἐπιδεικνύς ἄλατι· οὗτος ἀποθύσας θεῷ τὴν ψυχὴν, οὐρανῷ καὶ γῆ τὴν φύσιν μερίζεται, καὶ γίνεται αὐτῷ τὸ μὲν ἄνω μέρος ὑπερφυῆς τε καὶ ἄρρητον, τὸ δὲ κάτω, φημί δὲ τὸ σῶμα, θαυμάσιον. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἄξιον καὶ λόγου καὶ θαύματος· πηγαὶ γὰρ αὐτῷ τῶν

μερῶν πάντοθεν ἀνερρώγεσαν, οὐ ποτίμων ὑδάτων καὶ οἶα πολλα-
 χοῦ συνήθως αἰ τῆς γῆς ἀναδιδόασι σήριγγες, ἀλλὰ μύρου διει-
 δεστάτου καὶ καθαροῦ, ὃ οὐδενὶ τις ἂν ἐτέρῳ παρεικάζειν δεδύνη-
 ται· ἢ τε γὰρ διαφάνεια, τό τε ἡδὺ τῆς ὁσφρήσεως, τό τε τῆς
 ἄλλης παρηλαγμένον ποιότητος, ὑπερφυῆ πάντα καὶ ἀπαρά-
 μιλλα. Τούτῳ δὴ τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ Εὐθυμίῳ προσαναπεφύκει
 φίλτροις ἀρρήτοις ὁ θεῖος ἡμῶν καὶ μέγας πατήρ· ἔστι γὰρ ὡσπερ
 δὴ σωματῶν, οὕτω δὴ καὶ ψυχῶν συγγένεια κρύφιος, καὶ δηλοῖ τὸ
 φ. 129*. γένος ἢ τῶν ἡθῶν ὁμοιότης· καὶ ἄνῃ Εὐρωπαῖος | πολλάκις
 πολλὴν ὑπερβαλὼν θάλασσαν τε καὶ ἤπειρον τῷ ἐπὶ Λιβύης γεννη-
 θέντι εἰς ταῦτό πολλάκις τοῖς ἡθεσι σύνεστι. Τοῖς γοῦν περὶ αὐτοῦ
 λόγοις ὠμιληκῶς ὁ πατήρ, γνωρίζει τὴν οἰκειάν ἐν ἐκείνῳ ψυχῆν,
 καὶ ἀπὸ γῆς εὐθὺς εἰς οὐρανὸν αἶρεται, ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν
 καὶ ὅπερ αὐτὸς λανθάνειν ἠβούλετο, ἐκεῖσε συνὼν τῷ ἀνδρὶ ἐντυ-
 χάνει καὶ τὴν ὁμιλίαν ἀσπάζεται. Ὅθεν ἐπόθει τούτου καὶ τὴν
 σκιάν, καὶ τὴν πηγὴν ἰδεῖν ἐζήτηε τοῦ μύρου, καὶ τὴν σορὸν κατα-
 σπάσασθαι, ἐξ ἧς ὁ τὴν ἐκκλησίαν εὐφραίνων ποταμὸς ὄρμηται.
 Ὡς δ' οὖν τότε θεὸς ἐκεῖσε τὸν ἄνδρα μετήνεγκεν, εὐθυμίας αὐτίκα
 καὶ ἡδονῆς ἀκηράτου πεπλήρωτο, καὶ πᾶσαν δυσχέρειαν τῆς
 μνήμης ἀποβαλὼν, ἐνθους ὡσπερ εἰσῆει τὸν θεῖον ἐκείνου νεῶν, καὶ
 πρὸς τῇ πηγῇ τοῦ σώματος γεγονῶς κλίνει τε ταύτῃ τὴν κεφαλὴν
 καὶ ἀμφιλαφῶς περιπτύσσεται, καὶ ὡς ζῶντι τούτῳ προσομιλεῖ
 ἄρρητα τοῖς ἄλλοις καὶ κρύφια· εἶτα τοῖς περὶ αὐτὸν, ἐσπέρα δὲ
 ἦν, αὐτοῦ που καθευδῆσαι κελεύσας κατὰ τὸ σύνθηες, ἐκεῖνος
 ἀνεωγῶσιν ὡσπερ φωσφόροις τοῖς ὄμμασι κατέλαμπέ τε τὸ σῶμα
 καὶ κατελάμπετο. Ὡς δὲ εἶδει αὐτάνδρον αὐτῷ παρεῖναι τὸν θεῖον
 ἐκεῖνον Εὐθυμίον, ὕπνον αὐτῷ τοῖς ὀφθαλμοῖς βραχὺν ἐπιβάλλει
 θεός, ἐν' ἴδῃ τὸν ἄνδρα νοὸς καθαροῖς ὄμμασι· καὶ ὅς αὐτίκα πα-
 ρῆν, χαρίεις τὴν ὄψιν. Ἰλαραὶ τε γὰρ αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν αἰ
 βολαὶ, καὶ ἡ ὀφρὺς ἡθος εἰδείκνυ χάριτός τε καὶ μειδιάματος· τὸ
 δὲ σύμπαν σῶμα ἀρχιερατικοὶ χαρακτῆρες ἐκόσμουν· καὶ ἡδέως

τοῦτον περιπτυζάμενος, ἀμυθήτου τε χαρᾶς ἐμπίπλησι τὴν ψυχὴν, καὶ φωνὴν τὴν ἡδίστην ἐκείνῳ ἀφήσιν· « λειτουργέ, γὰρ φησι, θεοῦ καὶ ἀρχιερεῦ, μηκέτι σοι λόγος δικαστηρίων καὶ ἀντιθέσεων· κεκράτηκας γὰρ ἤδη καὶ νενίκηκας τὸν πειράζοντα, καὶ σοι ὁ στέφανος εὐτρέπισται ἄνωθεν, καὶ τὴν μεθ' ἡμῶν τάξιν κεκλήρωσαι καὶ μονήν! » Οὕτως ἐκείνος εἰρήκει· τὸν δὲ αὐτίκα ὅτε ὕπνος καὶ ὁ λέγων ἀπέλιπε· καὶ ἀναστὰς εὐθύς (ἤδη δὲ τὸ περίορθρον ἦν), τὸ τε εἶδος καὶ τὴν ψυχὴν μετηλλοίωτο· ὅθεν ὁ τὴν φυλακὴν ἐκείνου πεπιστευμένος, θεοειδέστερον οὕτως ἑωρακῶς ἐθαύμασέ τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς ἤρετο. Ὁ δὲ, τοσοῦτον αὐτῷ εἰρηκῶς· « ὅτι με θεὸς ἤδη πρὸς ἑαυτὸν μεταπέμπεται, καὶ τῶν ὑμετέρων ἀφαρπάζει χειρῶν », ἀπάγειν αὐτὸν οὐ προσετέτακτο παρεκλεύσατο, ἐνὶ τῶν πάντων γνωρίσας τὴν ὄψιν, ἧ δὴ καὶ τὰ τιμιώτατα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐπίστευε. Καὶ οὗτος ἐτοίμῳ τῷ σκάφει χρησάμενος καὶ πρὸς ἀναγωγὴν εὐτρεπεῖ, τὸ τῆς δίκης χωρίον καταλαμβάνει, εἰπεῖν δὲ μᾶλλον τὸ τῆς ἐκείνου πρὸς τὰ κρείττονα μεταθέσεως.

Ἐπειδὴ γὰρ ἔδει δυεῖν θάτερον πρὸς τοὺς περὶ τῆς οἰκείας ψήφου κινδύνους χωρήσαντα καὶ τοῖς πολλοῖς ἀντικαταστάνα δικάσταῖς τε καὶ προηγόροις καὶ συνηγόροις τοῦ πλάσματος, καὶ αὐτῷ δὴ τῷ βασιλεῖ γενναίως ἀπομαχόμενον, ἢ αὐτὸν τῶν πολλῶν ἠττηθέντα, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγεγόνει, ἀλλ' οὕτω τῇ διαιρέσει ὁ λόγος ἔπεται, τοῦ θρόνου ὑποχωρῆσαι, ἢ τὴν ἐτέραν μερίδα σύμψασαν διαρραγῆναι καθαπερὶ φάλαγγα καὶ εἰς τοῦπίσω χωρῆσαι τὴν αἰσχύνην οὐκ ἐνεγκούσαν, ὅπερ οὐ πᾶν ἐκείνῳ δοκοῦν ἦν, ἑαυτῷ παρακινδυνεύειν πολλοὺς, διὰ ταῦτα οἰκονομεῖται τὸ μέλλον καλῶς ἄνωθεν, καὶ γίνεται τῶν ἐνταῦθα δικαστηρίων κυριώτερον τὸ θεῖον δικαιοτήριον, καὶ ὁ πρὸς κρίσιν ἀγόμενος εἰς οὐρανοὺς ἀνάγεται στεφανηθυσόμενος.

Σκοπῶμεν δὲ καὶ ἄλλως τὸν λόγον, ἵν' εἰδῶμεν ὅτι οὐ τομὴ τις αὐτῷ ἐγεγόνει ὁ θάνατος, ἀλλ' ἐξ οἰκονομίας θειοτέρας μετᾴθεσις·

θῶμεν δὲ αὐτὸν τῷ λόγῳ, ἢ σιωπῶντα κρινόμενον, ἢ πρὸς ἕκαστον τῶν λεγομένων τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογίαν ποιούμενον· οὐδὲν γὰρ μέσον ὁ λόγος ἔχει τὴν γε πρώτην τομὴν, ἀλλ' εἰ μὲν σιωπῶν εἰστήκει, αὐτῷ τούτῳ ἐαλωκώς ἦν· καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ προδοσία τῆς ἀρχιερωσύνης τὸ πρᾶγμα, τὸ δ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, ἤττά τις οὐκ ἀμφίλογος· εἰ δ' εἰς ἀπολογίαν καθίσταται, εἰ μὲν ἀντιπῶν ἠττήθη, δυεῖν αἰσχύναιν εἰκότως ἂν ὑποβέβλητο, τῷ τε περὶ ἑαυτοῦ ἀντερεῖν, καὶ τῷ οὕτω διελόμενον ἤττω δόξει τῶν κατηγόρων· εἰ δὲ κρατήσῃ τῶν ἐν δικαστηρίοις ἀγώνων, καὶ οἷα δὴ γεννάδας ἀνὴρ μόνος τοὺς πάντας καταγωνίσαιτο, τὴν μὲν ἐτέραν οὐχ εἶχεν αἰσχύνην, φιλόδοξος δ' ἂν ἄνθρωπος ἔδοξε τοῖς πολλοῖς ὡς ὑψηλῶν θρόνων καὶ ὑψηγορίας πατριαρχικῆς ἀντεχόμενος. Ἴν' οὖν μηδὲ ὑποψίας αὐτῷ μῶμος παρὰ μηδενὸς προστριβείη, μηδ' ἔχοι τις λέγειν, ὡς τόδε μὲν κατάρθωκε, τοῦδε δὲ ἤττηται, καὶ ὅτι πλέον αὐτῷ τῆς νίκης τὸ φίλαυτον καὶ ὅποσα γλῶτται πονηραὶ καὶ τὰ κρείττω συκοφαντόρειαί λέγειν εἰώθασιν, ὑποτέμνει θεὸς τοῖς μὲν πολλοῖς τὴν πρὸς ἐκείνον ἀπέχθειαν, ἐκείνῳ δὲ τὴν πρὸς τούτους δυσχέριαν, ἢ μᾶλλον, οὐκ ἔχω γὰρ ὅτη θαυμασίῳ δαιτήσω καὶ ὑπερφυεῖ θαύματι, τῷ μὲν βασιλεῖ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ὀρμὴν ἴστησι, τῷ δὲ ἀρχιερεῖ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀντίστησι κλίμακα, ἵν' ἔχοι βραδίως εἰς οὐρανοὺς ἀνιέναι, τοῦ συμφοῦς ἄνευ φορτίου τῷ πτερῷ τῆς ψυχῆς κουφιζόμενος· οὐκ ἐβούλετο δὲ ἄρα τὸ κρείττον τῶν τηλικούτων ἐκείνων ἀγώνων ἐπὶ γῆς λαβεῖν αὐτὸν τὴν ἀντίδοσιν, οὐδ' ὧν ὑπεχώρησε θρόνων, οὕτω γὰρ εἰπεῖν πρεπωδέστερον, ἅτε μὴ τοῦ καιροῦ κατεξαναστάς, τούτους αὔθις ἀντιδοθῆναι αὐτῷ ὧν ἤδη καταπεφρονήκει, τῶν πολλῶν καμάτων καὶ τῆς ἀγωνίας ἢ | μαρτυρίας ἐρεῖν ἀληθέστερον, ὑπὲρ ὧν ἡ ἄνω τούτῳ Ἱερουσαλήμ παρὰ τοῦ δικαίου ἀποκεκλήρωτο βραβευτοῦ.

p. 130.

Ἐπαγωνίζομαι δὲ τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν πολλάκις ἀνακυκλῶν ἔννοιαν, οὐχ ἵνα δόξω φιλοτιμότερος τῶν πολλῶν· τί γὰρ ἂν τις τῷ περὶ ἐκείνου λόγῳ φιλοτιμήσαιο, τοῖς πᾶσιν ἐλλείποντι καὶ

ὑπεραρθῆναι τῷ τοῦ ἀνδρὸς ὕψει μὴ δυναμένῳ, ἀλλ' ἔν' ἐνδείξωμαι ὅτι ὡσπερ αὐτῷ καὶ τὰ τῶν πατέρων κεκαινοτόμηται καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς περὶ τὸ καλὸν νεύσεως, καὶ ὑπερφυῆ πάντα ὁ λόγος ἀπέδειξεν, οὕτω δὴ καὶ ὁ θάνατος κατὰ πρόγνωσιν μόνον ἀφώριστο· τὸ δ' ἄλλο μέρος παρὰ τοῦ κρείττονος ἐσχεδιάσται τῷ πατρὶ, καὶ ἔτι μᾶλλον αὐτόθεν τὸ πρᾶγμα δώσει τὸν ἔλεγχον· μεταπεποιήτο πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ ὑψηλότερον παρὰ τῆς τοῦ κρείττονος ἐμφανείας ὁ ταχύτην ἀρρήτοις θεασάμενος ὄμμασι, στερρότατος ἑαυτοῦ ἐγεγόνει καὶ βωμαλεώτερος πρὸς πᾶσαν ὀρμὴν.

Αὐτίκα τοῦτον ὁ πλοῦς τῇ χέρσῳ ἀπέδωκε· βραχὺ τὸ ἐξ ἠπείρου πρὸς ἠπειρον διὰ θαλάσσης διάστημα, ζεφύρου ὡς φασιν αὔρα διὰ τῆς ὑγρᾶς τοῦτον παρέπεμπε καθηδύνουσα, οὐ ταράττουσα, μετ' εὐθυμίας ἄγουσα, οὐ σὺν φόβῳ ἐλαύνουσα, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τούτοις ἐρρώνυτο· εἶτα τί; Τῆς οὐ πάνυ ποθουμένης ἠψατο γῆς· τοῦτο γὰρ τοῖς κατὰ θάλατταν κινδυνεύουσιν ἐρασιμιώτατον εἶπερ τι ἄλλο καθίσταται, τῷ δὲ οὐδὲν δεινὸν ἐκέισε ἐγεγόνει, ἀλλὰ καὶ τὰ πάντων ἠδιστά τε καὶ θυμηρέστατα· εὐσταθὴς ἡ ἀπόβασις, στερροτάτη ἡ κίνησις· ὁμοῦ δὲ ἐντὸς ἐγεγόνει τῆς ὑψηλῆς δι' ἐκεῖνον καταγωγῆς, καὶ οὐκ οἶδα εἴτε τι τῶν θειοτέρων καὶ ἀπορρητοτέρων ἰδῶν, ἢ ἄλλως προγνοῦς τὸ ἐσόμενον, ἑαυτοῦ τε ἤσθετο μαλακῶς ἔχοντας, καὶ προαγγέλλει τοῖς τότε συμπαροῦσιν ἐκείνῳ ὑπόγυον τὸν θάνατον ἑαυτῷ· εἶτα δὴ, ἀλλὰ τί ποτε τῷ λόγῳ χρήσομαι; πότερον εἰς θρήνους ἐνταῦθα ἐμπεσοῦμαι καὶ δάκρυα, σθεννύμενον ἤδη τὸν μέγαν φωστῆρα δεικνύς καὶ τὴν μεγάλην τοῦ λόγου σάλπιγγα αὐτίκα σιωπήσεσθαι μέλλουσαν, ἢ γενναίωτερον τὸ ἐκείνου πρᾶγμα ἐξαγγελῶ, καὶ τὴν οὐκ ἂν εἴποιμι τελευταίην, ἀλλ' ἔπαρσιν ἢ ἀνάβασιν, ἢ τελεωτέρην ὑψώσιν τε καὶ θέωσιν; ἐμοὶ δὲ καὶ βουλομένῳ οὕτως ἐρεῖν καὶ τὸ ἐκείνου πάθος μιμήσασθαι καὶ ὑπερφυεῖ τῷ διηγήματι χρήσασθαι, ἀστακτὶ τὰ δάκρυα καταρρεῖ ἐνθυμουμένῳ ὅτι τὸ μέγα τῆς ἀληθείας φῶς (πῶς ἂν εἴποιμι ἀκριβέστερον;) ἐφ' ἐτέραν οἰκουμένην ἀπαίρειν

ἠτοίμαστο, καὶ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀγωνιστὴς ἀπὸ τῶν κάτω μονῶν ἐφ' ἑτέρας μετεσκήνου τὰς ὑψηλοτέρας καὶ μεζζοντας· ἀλλὰ διαιτήσω δικαίως ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι, τὸ μὲν τῷ πάθει διδούς, τὸ δὲ τῇ ἐκείνου στερρότητι.

Ὡς γοῦν εἶδε τοὺς ἀγγέλους αὐτὸν ἤδη περιεστηκότας καὶ πρὸς δορυφορίαν τοὺς ἄγοντας εὐτρεπεῖς, ὦ φιλοθέου ψυχῆς! ὦ γνῶμης τῶν πάντων ὑψηλοτέρας! ὦ μνήμης καὶ τοῖς φοβεροῖς ἀσυγχύτου, καὶ νοερωτέρας μᾶλλον ἢ αἰσθητικωτέρας! σπένδεται ταῖς πρὸς αὐτὸν τυραννίσιν εὐθύς, καὶ ὥσπερ δεξιούται τοὺς κακῶς δράσαντας, καὶ ἀμνηστίαν ὧν ἐπεπόνθει πᾶσι μνηστεύεται, αὐτῷ βασιλεῖ, τοῖς ἐπὶ τῶν δικαστικῶν θρόνων, ὅσοι τὴν γλῶτταν ἐπ' ἐκεῖνον θρασύτερον ἔθηξαν, τοῖς προηγόροις, τοῖς συνηγόροις, τοῖς τοὺς κειμένους νόμους παρερμηνεύουσι, τοῖς ὅσοι τὴν γλῶτταν δεινοὶ καὶ πείθειν ἐφ' ἐκάτερα, τοῖς πᾶσιν ἀπλῶς οἷς προσκέρουκεν, εἴ τινας αὐτῷ προσκερούκασιν· ἀπολύει τοὺς δεδεμένους αὐτῷ τῶν πνευματικωτέρων καὶ θείων ἀφορισμῶν, δίδωσι τοῖς οὕτως ὑπερορίοις ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀθροδον, ἐπανάγει τῆς αἰχμαλώτου, ἐλευθεροῖ τῶν κινδύνων· εἶτα δὴ καὶ προσεύχεται τοῦ λαοῦ, καὶ χεῖρας πρὸς θεὸν ὀσίας αἶρει, καὶ τελευταῖον θῆμα τὴν σύμπασαν ὡς εἰπεῖν οἰκουμένην ὁ μέγας θύτης καὶ ἀρχιερεὺς τῷ μεγάλῳ προσάγει ἀρχιερεῖ ἅμα καὶ θύτη· ἐπὶ τούτοις ἡρέμα καὶ γαληνίως καὶ ὥσπερ προσφορὰν τῷ θεῷ διδούς ἢ ἀποδιδούς αὐτῷ τὴν παραθήκην ἀθιγῆ τε καὶ ἀδιάφθορον, ἢ βελτίω καὶ κρείττονα, τὴν ἑαυτοῦ ἀποθύει ψυχὴν. Ὡς διπλοῦ πάθους, διαιρεθέντος εὐθύς τῷ τε ἄνω κόσμῳ καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ, εὐθυμίας λέγω καὶ ἀθυμίας, εὐφροσύνης καὶ σκυθρωπότητος· εἰκὸς γὰρ ἀγγέλους μὲν καὶ τὰς θειοτέρας τῶν ἄνω ψυχῶν συνευθυμεῖν ἐκεῖνῳ καὶ συναγάλλεσθαι προσκιρτᾶν τε καὶ συσκιρτᾶν, καὶ συμμετέχειν ἐκεῖνῳ τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἐλλάμψεων, ὥσπερ δὲ καταδύντος ἡλίου, βαθεῖά τις ἀχλὺς αὐτίκα διεσκεδάσθη κατὰ πάσης τῆς γῆς, καὶ ψηλαφητὸν σκότος εὐθύς ἡμᾶς κατελήφει οὐκ ἔχοντας ὄραν τὸν μέγαν ἐκεῖνον λαμ-

πτῆρα καὶ σωτῆρα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν · ὧ καλῶς σὺ τῶν ἐνταῦθα
 θορύβων ὑπεράνω γενόμενος καὶ τῶν πολλῶν καμάρτων ἀναπαυσά-
 μενος, καὶ τοῦ τὰς ἐμφάσεις τῶν θειοτέρων ἔχειν, αὐτὴν τῶν ἀκη-
 ράτων ἀνταλλαξάμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν ποταμῶν πρὸς
 τὴν πηγὴν ἐπανελθυσὼς, καὶ ἀπὸ γῆς πρὸς τὰ οὐράνια κάλλη
 ἀναδραμῶν, ἢ μᾶλλον ἐκτὸς τῆς περιφορᾶς γεγονῶς καὶ τὰς μα-
 καρίας θεᾶς ἄρτι μιοῦμενος. Ὡ πᾶσαν μὲν διαδραμῶν ἀρετὴν,
 παντὸς δὲ μέρους δαψιλεστέρας νῦν τὰς ἀντιδόσεις ἀπολαβῶν, ἢ
 μᾶλλον πρὸς μίαν κορυφῶθεις ἀντὶ πάντων ἰδέαν καλοῦ, τὴν ἐκ
 πάντων καὶ ἀντὶ πάντων | ἀπλουστάτην καὶ κρείττονα, καὶ τὴν
 τῆς ἀληθείας οὐσίαν ἰδῶν, ἥτις οὐκ ἐν συνθήκῃ λόγων, ἀλλ' ἐν
 ὑφροσῶτι καθέστηκε πρᾶγματι, καὶ ὅλος ὄλω προσχωρήσας θεῶ,
 καὶ κάτω θεὸς τοὺς λόγους τῶν κτίσεων καὶ τοὺς ὑπερφυστέρους
 μόνους ἀναλεγόμενος. Ὡ πάσης μὲν κἂν τῷ σώματι ὑπεραρθεὶς φύ-
 σεως καὶ γενέσεως, ἔτι δὲ νῦν ὑψηλότερος αὐτῶν γεγονῶς, καὶ ἀσυγ-
 χύτως τῷ τῆς ἀγίας τριάδος φωτὶ καταλαμπόμενος καὶ περιλαμπό-
 μενος, καὶ τῆς τε τοῦ καλοῦ ἀπολαύων πηγῆς, τὴν τε ὑπερκειμένην
 τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν ὀρῶν · ὧ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐν αὐτῷ δὴ τῷ
 κόσμῳ καταφρονήσας, καὶ πάντων γενναίως ὑπεριδῶν, δόξης, λαμ-
 πρότητας, θρόνων ὕψους, σωματῶν κάλλους, κρότων, εὐφημιῶν,
 πάσης ἀπλῶς τῶν ἐνταῦθα ὑπερβολῆς! Ὡ κἂν τοῖς χεῖροσι τοῖς κρείτ-
 τοσι παραμιλληθεὶς, καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ μετὰ τούτων κεκοινωνη-
 κῶς ἀξιώματος, ὧν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν παρρησίαν ἐζηλωκῶς, καὶ
 τῶν αὐτῶν διὰ ταῦτα γέγονας παθημάτων μετὰ τῆς θεολογικῆς
 σάλπιγγος, τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων ἀπόσθης, ἢ μᾶλλον δι' οἰκο-
 νομίαν βραχὺ τι τοῖς πολλοῖς ὑπεχώρησας, μετὰ τῆς Χρυσοστομικῆς
 χάριτος, μετὰ τῆς Ἀθανασίου τοῦ πάνυ ψυχῆς, μετὰ τῶν ὑπὲρ
 τούτους καὶ ἐπ' ἐκείνοις, οἷς ἡδύ τι χρῆμα ἢ τῶν θρόνων ἔδοξεν
 ἀναχώρησις, οἷς οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐπεπήδησαν · ζηλοῦσιν ἡμᾶς ἐν
 οὐρανῷ νῦν οἱ ἄλλως ἀναπαυσάμενοι, οὐ γὰρ ἐσχῆκασιν ἴσως τῆς
 μαρτυρίας τὴν παρρησίαν, οὐδ' ἔχουσι τῆς ἐνταῦθα κακοπαθείας

τὴν ἀντιμέτρῃσιν. ὦ, ἀλλὰ ποίοις ἂν σε λόγοις ἀνακαλέσωμαι ; ποίαν δὲ προσθήκην εὐρήσω, ὧν τε νῦν παρὰ θεοῦ ἔσχηκας καὶ τῆς μελλούσης καὶ τελεωτέρας ἀνταποδόσεως, εἰπεῖν δὲ καὶ τῆς ἐνταῦθα ὑπερφυοῦς καὶ θειοτέρας ἀντιμετρήσεως, ἧς ὀλίγοι τῶν πάντων ἐπὶ γῆς τετυχήκασιν · οὐ γάρ σοι τὸ σῶμα διαλυθέντι διέφθαρται, οὐδ' ἀνελύθη τὸ πλάσμα εἰς τὰ στοιχεῖα παρ' ὧν συντίθεται, οὐδ' ἐταμιεύθη ἀέρι καὶ πυρὶ, καὶ γῆ καὶ θαλάσῃ τὸ σὸν ὑπερφύες σύγκριμα · ἴσως γάρ οὐδ' ἐξ ἐκείνων συμπέπηκται, ἵνα τι τολμήσω νεανικώτερον, διὰ ταῦτα οὐδὲ πρὸς ἐκεῖνα διαρρεῖ. Ἐρρέτωσαν Ἑλληνικοὶ λόγοι, μάτην φιλόσοφοι δόξαντες, οἱ τὸν δημιουργὸν ἐπεισάγουσι μέρη τινὰ τοῖς συγκρίμασι δανειζόμενον ἀπὸ τῶν στοιχείων, ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἐκείνων χρήσωμαι λόγοις, καὶ αὐθις ἀποδιδόντα ἐν ταῖς διαλύσεσιν ἢ ἀναλύσεσιν · ἐξήλεγκται γάρ ἐπὶ σοῦ καὶ τὸ καινὸν δάνειον καὶ ἡ καινότερα ἀπόδοσις. ὦ καὶ μετὰ θάνατον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσσι ζῶν, καὶ μηδὲν ἀλλοιώσας σχεδὸν τοῦ σώματος, μήτε τοῦ χρώματος ὡς εἰπεῖν, μήτε τοῦ σχήματος, λέγω δὴ τοῦ ἀρχιερατικοῦ τε καὶ κρείττονος · ἐσφράγισται γάρ σοι ἡ δεξιὰ τῷ τοῦ σταυροῦ τύπῳ, καὶ τῶν δακτύλων οἱ μὲν ἀνεστήκασιν, οἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους συννεύουσιν εἰρήνην σύμπαντι πρυτανεύοντες. ὦ πάσας ἐκστήσας καρδίας καὶ τεθνηκῶς, καὶ πᾶσι γενόμενος ποθεινότερος καὶ σεβασμιώτερος. Σὲ καὶ βασιλεῖς ὀρῶντες θαυμάζουσι, καὶ πατριάρχαι θεώμενοι κατασπάζονται τε καὶ μακαρίζουσι. Τῷ σῷ τάφῳ αὐτὸς ὁ τιμήσας σε διὰ τῆς ὑπερορίας, ἵνα μετρίως τῷ λόγῳ χρήσωμαι, προσελήλυθε βασιλεὺς, καὶ ὡς οἶόν τε ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπελογήσατο, καὶ σε ὡς ἔμψυχον περιεπτύξατο πάντοθεν, καὶ πολλὰ κατέσπεισε δάκρυα, καὶ συγγνώμην ὧν ἔδρασεν αἰτησάμενος εἴληφε. Περὶ γὰρ τοῦ ἑτέρου τί ἂν λέγοιμι αὐτοκράτορος, ᾧ δὴ καὶ ζῶν πατήρ ἐν πνεύματι καθιεστήκει, καὶ παράδειγμα ἀρετῆς καὶ τῶν κρειττόνων καθηγητῆς, καὶ νῦν τεθνηκῶς οὐδὲν ἤττον ταῦτα εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, ᾧ καὶ πόρρωθεν προεγνώκεις τὸ κράτος καὶ ἐν ἀπορρητίοις

συμβόλοις ἐγνώρισας, καὶ τὴν ἀδελφιδὴν κόσμον βασιλείον προη-
τοίμασας καὶ θεῖαν συζυγίαν ἡμόσω ὡσπερ φωστήρων τινῶν σύν-
οδον, τότε μὲν ἀμαυρότερον, νῦν δὲ λαμπρότερον ἐπὶ τῶν βασι-
λείων ἐκλάμπουσιν, καὶ νῦν αὖθις τὴν σωτηρίαν κατεγγυᾷ καὶ
τὴν ἐς τὸ γένος τῆς βασιλείας διαδοχὴν· οὗτοι δὲ οὐκ ἰδιῶτιν
τότε λαχόντες μόνον ζωὴν ὡς κρείττονα ἐσεβάζοντο, ἀλλὰ καὶ
νῦν τοῖς βασιλείοις ἀναδούμενοι στέμμασιν, ὡς ὑπερφυεῖ ἀνδρὶ
προσίαισι καὶ θεοειδεῖ, καὶ σου τὴν σορὸν ἐκατέρωθεν περιίστανται,
καὶ σὺν αἰδοῖ καὶ φόβῳ τῷ σῷ παρίστανται σώματι, ἀντωπῆσαί
σοι τρανότερον μὴ δυνάμενοι. Σὲ μόνον τῶν πάντων ἡ γῆ κα-
λύπτειν οὐ δύναται· αἱ γὰρ τῶν πολλῶν ὑφαρπάξουσι χεῖρες καὶ
οὐκ ἀξιοῦσι τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν λογισθῆναι, ἀλλ' ὡς
ἐμψύχου ἀντέχονται καὶ προσομιλοῦσιν ἡδέως ἀγαπῶντες ὁμοῦ
καὶ θαυμάζοντες. Τοῦ δὲ μετὰ σὲ θείου θύτου καὶ ἱεροῦ θύματος,
τῆς μεγάλης τῶν κρειττόνων σάλπιγγος καὶ πάντα περιηούσης
τὰ πέρατα, πῶς ἂν τις τὴν περὶ σὲ μεγαλοψυχίαν καὶ φιλοτιμίαν
ἐνδειξάιτο; ὅς δὴ τῶν πάντων ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένος παρα-
χωρεῖ σοι τοῦ πρωτείου καὶ τελευτήσαντι, καὶ ἐτησίοις τιμᾷ πα-
νηγύρεσι, τοῦτο τοῖς πᾶσι νομοθετῶν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ποιῶν.

Ἔδει μὲν οὖν ἀσυγκρίτω σοι πρὸς ἅπαντα γεγονότι μηδένα τῶν
πάντων παραβαλεῖν, μᾶλλον δὲ πρὸς μηδένα σε τῶν γεγονότων
ἀντιμετρῆσαι, ἀλλ' ὡσπερ σοι θεὸς τὴν ἀρετὴν, οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς
ἀσύγκριτόν σοι τὸν λόγον χαρίσασθαι· ἵνα δέ σοι μηδενὸς μέρους
τῶν δεδομένων ὁ λόγος λείποιτο, φέρε δὴ καὶ τοῦτο τὸ μέρος τοῖς
ἐγκωμίοις προσασποδώσωμεν. Ὁ ἐαρινὸς βρύει καρπός· μίαν γὰρ ὁ
νεὼς τὴν τοῦ πικντὸς ὥραν ἀπεκληρώσατο, ὡσπερ ὁ οὐρανὸς τὴν
ὑπερφυῆ, ἀλλ' ἔχει τι τὸ | παραβαλλόμενον ἐλάττωμά τι τοῦ πρω-
τοτύπου, πλὴν καὶ τοῦτο ὑπερφυές καὶ τοῦτο περικαλλές· ἐκεῖ
μὲν γὰρ ὁ βότρυς ἴσως τὴν κλησιν οὐ ψεύδεται, οὐδὲ τὰς κλημα-
τίδας ἢ ἄμπελος, οὐδὲ ἡ αὐλαξ τὸν στάχυν, οὐδὲ τὰ φυτὰ τὴν
ἄνθη, οὐδὲ τὸ μῆλον τὸ σχῆμα· ἀλλ' ὁ μὲν ταῖς χερσὶ τὸ γλεῦ-

κος ἀποβλυστάνει τῷ τρυγᾶν βουλομένῳ, ὁ δὲ ταῖς ἀποθήκαις τοῦ σίτου παντάπασι γνώριμος, καὶ τῶν ὀρωμένων ἕκαστον οὐκ ἐσχημάτισται μόνον, ἀλλὰ καὶ οὐσίωται καθαρῶς· ἐνταῦθα δὲ πολλοὶ μὲν οἱ βότρυες, καὶ πέπειροι ἴσως οἱ πλείους, τὰ τε τῶν φυτῶν ἄνθη ποικίλα τὴν θέαν, εἰ δέ τι τούτων τῇ χειρὶ τις ἐλεῖν βούλοιοτο, ὁ μὲν ἐξηπάτηται, αὐτὰ δὲ αὐτίκα ἐλέγχεται· εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ βάθει κεκρύφεται τὰ ὀρώμενα, τῆς ἀπορρήτου τοῦτ' ἂν εἴη φύσεως ἔργον, τοσαύτη δὲ τῶν παραπετασμάτων ἢ διαφάνεια, ὡς ἐκκεῖσθαι δοκεῖν, ἢ οὕτως εἴπω, τῶν πεφυτευμένων τὴν ὥραν· οὕτως ἢ φύσις τοῖς λίθοις ἀντὶ γραφικῆς ἐπιστήμης, ἀντὶ εὐημερίας ἑαρινῆς ὑπερβαλλόντως ἐξήρκεσε, καὶ οὕτως ἐκεῖνος ταῦτά τε εἰς ἄχρον ἐκόσμησε, καὶ παρὰ τούτων ὅσον εἰς ἀγγινοίας λόγον κεκόσμηται· εἶεν.

Τὸ δὲ γε ἀπόρρητον, πότερον ὡς αὐτὸ τοῦτο ἀπόρρητον σιωπήσω ἢ ἐξαγγελῶ ὡς οἶόν τε ταῖς φιλοθείαις ὑμῶν ψυχαῖς, τὸ θεῖον ὄντως τοῦ ἐωρακῆτος καὶ ὑπερφυῆς θαῦμα, ὃ δὴ τῇ τελευτάτῃ φιλοσοφία παραβάλλον αὐτὸς, ἐζητασμένον τοῖς ὄλοις εὐρηκα μέρεσιν; Ἄλλὰ τί μοι αὐτὸς, ὦ θαυμασία μοι καὶ τριπόθητε κεφαλή, ἐξαγγέλλεις τὴν ὄψιν ἣν ἀπορρήτως νοεροῖς θεθέασαι ὄμμασι; τί μὴ πρὸς πάντας τὸν λόγον θαρρεῖς; Ἄλλὰ σοι μυστήριον ἢ τῶν θειοτέρων ὄρασις γίνεται; ἢ δέδοικας μὴ τίς σοι τῶν πάντων διαπιστήσειεν, ἢ ἀπάτην νυκτερινὴν τὴν ὀπτασίαν ἠγήσαιτο; οὐ γὰρ τῆς σῆς ἢ ὄψις δυνάμειος, εἰ μὴ τί μοι μέμφοιο· εἰ γὰρ καὶ ὑπερφυῆς σοι τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ πολὺ τὸ ἀγγίνουεν τῆς σῆς διανοίας καὶ ὑψηλὸν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτῳ ὕψει κατάλληλον· εἰ δέ μοι καὶ τούτου τοῦ μέρους ὥσπερ δὴ καὶ τῶν ἄλλων παραχωρεῖς, καὶ βούλει παρὰ τῆς ἐμῆς γλώττης ἐξαγγελθῆναι τὴν σὴν θεοφάνειαν, ἐρῶ ὡς οἶόν τε τὴν φωνὴν σοι τοῦ Δανιὴλ μιμησάμενος. Ἐθεώρεις, ὦ κάλλιστε, εἴπερ δὴ καὶ ἐθεώρεις, ἀλλὰ μὴ τύπωσις ἣν ἀπορρήτου θεάματος τὸ δόξαν ἐκεῖνό σοι ὄραμα· ἐθεώρεις γοῦν ἀνεωγῶσι τοῖς ὄμμασι τῆς ψυχῆς τὸ τοῦ ναοῦ τοῦδε σχῆμα καὶ

μέγεθος ἐν παραλλαγαῖς λαμπροτέραις καὶ κρείττοσιν· εἰστήκεις δὲ οὐκ ἐν μέσῳ τῷ τοῦ νεῶ ἐδάφει, ἀλλὰ σε αἱ μετέωροι καὶ περίξ εἶχον στοαί· ἐθεώρεις οὖν, ἵνα δὴ καὶ πάλιν τοῖς προφητικοῖς χρῆσωμαι ῥήμασιν, ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν δύο, καὶ ἦσθη τὸ σχῆμα θαυμασίοι, τὸ κάλλος ἀμίμητοι, ὧν ὁ μὲν τὸν μέγαν εἶχεν ἐνιδρυμένον πατέρα, ἄτερος δὲ νεανίαν τινὰ κατεσέμνυνεν ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ταῖς ἐσθήσεσι καταστράπτοντα, καὶ ὡς αὐτὸς εἰκασας πρὸς θεῖον ἀπεικασμένον καὶ ὑπερφυῆ ἄγγελον· καὶ σὺ μὲν ἰδὼν ἐφριξας, καὶ μικροῦ δεῖν ἐπεπήγεις τοῖς ὀρωμένοις· ὁ δὲ γε θεῖος ἡρέμα περιεπτύσσετο καὶ ἐπανήγε πρὸς τὸ θαρραλέον τῆς γνώμης, εἶτα δὴ σε καὶ ἐπανήρετο περὶ ὧν καὶ μάλιστα ἴσως ἐσπούδαζεν, ἥ καὶ ὧν ἐκήθετο ζῶν, καὶ πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρινάμενος, ἐώκεις ἀναμνησθέντι ὧν πολλάκις ἐκέῖνος τοῖς φιλτάτοις θενηκόσιν ἐμέμφετο, ὅτι μηδὲν αὐτῷ τῶν θειοτέρων μυστηρίων καὶ ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ καταπετάσματος ἔχνος ἢ φαντασίαν ὑπνώττοντι ἐνθεθείκεσαν, ἔν' ἔχοι τις σαφὲς εἰδέναι, τίς ἢ ἀνάβασις τῆς ψυχῆς, τίς ἢ λῆξις, ποῖος ὁ κλῆρος τῶν ἀκηράτων μονῶν· τούτων οὖν ἀναμνησθεῖς, αὐτόθεν τὸν μέγαν πατέρα συνείληφας, καὶ τοῖς ὀρωμένοις μὴ συγχυθεῖς, « ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, οὔτε ἑμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι ὡς ἄρα με ὕπνος ἐξείλετο τῶν αἰσθήσεων, οὔτε τὸ σὸν πρᾶγμα ἠγνόηκα· οὐ γὰρ ὡς ζῶντί σοι προσέχω τὸν νοῦν, ἀλλ' οἰδᾶ σου τὴν τελευτὴν ἀκριβῶς· ἀπάγγειλον οὖν μοι ὅπη σοι τὰ τῆς ψυχῆς ἔχει, καὶ πῆ τοῦ παντὸς κατεσκήνωσας, καὶ εἰ τῶν κρειττόνων θεωριῶν γέγονας, ἢ ὅλως τίς ἢ λαμπρότης ἢ συγκεκλήρωσαι. » Σὺ μὲν οὖν οὕτως, καὶ πλείων τῶν λεγομένων ἠέφεσις· ὁ δὲ ἐβούλετο μὲν τι λέγειν τῶν ἀποροτήτων, οὐκ ἐθάρρει δὲ τὴν ἐξαγγελίαν, εἰ μὴ ἐπιτραπιεῖ παρὰ τοῦ κρείττονος· ἐπυθάνετο γοῦν εἰ κακείνῳ δοκοῦν εἶη ἐξαγγεῖλαι τι τῶν μυστηρίων, καὶ εἰ ἐπιτρέπει τούτῳ τὴν προφορὰν· ἐξελιπάρεις δὲ καὶ αὐτὸς, καὶ πολλοῖς ἠντιβόλεις στεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσιν· ὁ δὲ παντάπασιν ἀδυσώπητος ἦν πρὸς τὴν ἰκετηρίαν καὶ οὐκ ἐδίδου τὴν ἀποκάλυ-

ψιν· οὐ γὰρ εἶη νενομισμένον φησίν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἄνω Ἰησαιοῖς ταῦτα καταλέλειπται ἀνεκφοίτητα. Ὡς δὲ καὶ αὐθις πλείω τὰ δάκρυα, συνηγωνίζετο δέ σοι καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀθρόον παραφρανεῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐκφυγεῖν τὸν ἄγγελον τὰς ὑμετέρας λαβὰς, πρὶν τρέπει τῷ θεῷ βραχὺ τι μέρος τῶν κεκρυμμένων εἰπεῖν, καὶ μὴ παντάπασι ἀμυήτους τοὺς προκειμένους ἀπολιπεῖν· ὁ δ' οὐδὲν φ. 131*. εἰρηκῶς, κεφαλίδα | τινὰ βιβλίου ἡρέμα τῶν κόλπων ἐξάγει, ὅποια δὴ εἰσι τὰ παρ' ἡμῶν εἰλητάρια, εἶτα δὴ καὶ ἀνελίζας πᾶσαν ἀνέπτυσεν. Ἐγγεγραπτο δὲ οὐδὲν ἐν αὐτῇ, εἰμὴ ὅσον ἐκέχρωστο ἀκρηάτῳ βαφῇ· καὶ ὁ ἄγγελος αὐθις· σὺ δὲ « ἀλλ' εἰ μὴ τῆ γλώττῃ, φησὶ, προφέρειν ἐθέλεις τὰ ἄρρητα, ἐν τῇ κεφαλίδι ταύτῃ τὸν λόγον καταγράφον. » Ὁ δὲ ἀποροῦντι ἐφίκει ὅπως ἂν ποιήσαιτο τὴν γραφὴν· καὶ ὁ ἐπιτρέψας « μαρτυρικῶ, φησὶ, ταύτην ἐξῆσαν αἵματι. » καὶ ὡς αὐτίκα προτεινάς τὴν δεξιάν, οἷα δὴ καλάμῳ τῷ δευτέρῳ δακτύλῳ ἐκέχρητο· ὁ δὲ τοῦτον συστείλας, τὸν μετ' ἐκείνου, ὡς δὴ καὶ τρίτος ἐκατέρωθεν καὶ μέσος ἐστὶ, πρὸς τὴν γραφὴν τέθεικεν. Ἀποροῦντι δὲ τῷ πατρὶ ὀπίθην ἂν καταρξαιτο, « τοῖς τοῦ Παύλου φησὶν ἐκείνος, ἀπόχρησαι ῥήμασι, καὶ οἷον πρόγραμμα τοὺς ἀπορρήτους ἐκείνου λόγους προθεῖς τοῦ συγγράμματος, οὕτω τὸ λοιπὸν ἔπαγε. » Καὶ τὸ πρόγραμμα, « εὐλογητὸς ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. » Καὶ σὺ μὲν ἔδοξας πλείω εἶναι τὰ γραφησόμενα· ὁ δὲ ἀνελίζας αὐθις τὸ εἰλητάριον, τοσοῦτον γεγράφηκε πρὸς τῷ πέρατι, ὅτι Καλῶς· καὶ ἐπιδοῦς, « ἀλλὰ σὺ τε, φησὶ, τὰ τῆς ἐμῆς χειρὸς ἐπίστασαι γράμματα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναγνοὺς ταῦτα καὶ ἐπιδοῦς σαφῆ τὴν πίστιν τῆς ἐμῆς παράστησον λήψεως. »

Καὶ εἰπὼν ἀθρόον ἀνέπτῃ χερουβικῇ πτέρυγι· καὶ τοῦ ὕπνου ἀφέντος σε, εἶχε δὴ τὸ περίορθρον, ἀγωνίας μὲν καὶ φρίκης μεστὸν, σκιρτῶντα δὲ ὡς οὐκ ἄλλοτε οὕτως καὶ ἀγαλλόμενον· σὺ μὲν οὖν ὅπερ πέπονθας εἰρηκας, καὶ γὰρ σοὶ τὴν γλώτταν ἐχαρισάμην εἰς

τρανοτέραν ἐξαγγελίαν τοῦ ἀμεταβλήτου θεάματος· τὸ δὲ γε ὄραμα οὐκ ἀληθὲς μόνον, οὐδ' ἂν τις βασκαίνων εἰς ἄλλο με παραπίσειεν, ἀλλὰ καὶ μυστικῶν δογμάτων πεπληρωμένον, οἷς ἐγὼ ἐντελής, ἵνα μικρὸν τι καυχῆσωμαι, τοῖς περὶ τὰ κρείττω βιβλίοις ἐντετυχηκῶς κάκειθὲν τι γνοῦς τῶν κρυφίων καὶ ἀπορρήτων. Ὁ μὲν γὰρ νεὸς ἐν ᾧ μεμύησαι τὸ μυστήριον, τῆς τε ἀληθοῦς μυσήσεως σύμβολον καὶ τοῦ μυστηριώδους καὶ ἀδύτου θεάματος, αἱ δὲ μετέωροι τῶν στοῶν τὴν ὑπερφυῖ τούτου θεωρίαν παραδεικνύουσιν, οἱ δὲ γε θρόνοι τὰς τοῦ λόγου προρρήσεις ἐπὶ τῇ ἀναπαύσει τῶν δικαίων ἐμφαίνουσιν, ὁ δὲ συμπαρῶν νεανίας, ὁ θεοειδὴς τὴν μορφὴν καὶ ὡς ἂν τις κυρίως εἶπη αὐτάγγελος, αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτο τοῦ λόγου ἄγγελος. Ὁ δὲ λόγος εἰπεῖν τι βούλεται περὶ φιλοσοφίας ἐνταῦθα· πᾶν μὲν γὰρ δῶρημα τέλειον ἄνωθεν κατὰ τὸν θεῖον φᾶναι ἀπόστολον, καὶ δοτὴρ ἀπάντων τῶν καλῶν καὶ πρῦτανις ὁ θεὸς, ἀποχετεύουσι δὲ τὰς τοῦ ἀγαθοῦ πηγὰς ἄλλοι ἄλλοις ἄλλως καὶ ἑτεροίως ἑτέροις ἑτεροί· δυνάμεις γὰρ κρείττους μετὰ γε θεὸν τεταγμένοι τὰ κάλλιστα κατὰ τὴν ἄνω διαίρεσιν τοῖς ἀξίοις διδῶσι· καὶ σώματα δὲ πλάττει μὲν ἡ φύσις, ἀλλὰ τελευταῖα καὶ προσεχῶς, ἄνω δὲ ταῦτα κρειττόνως διήρηται, οὕτω δὲ καὶ ψυχαι σωματῶν συνοικίζονται οὐκ αἰδίων λαχοῦσαι τὴν ὑπαρξίν, ἀλλὰ συνυφανθεῖσαι τοῖς πλαττομένοις ἢ πεπλασμένοις· ἀφείσθω γὰρ τῶς τὸ δόγμα ἀδιευκρίνητον, καὶ ὁ ἀπλοῦς τοῦ Εὐαγγελίου τὴν κάτω σοφίαν λόγος νικάτω· εἶτα δὴ τινες ψυχωθεῖσιν ἡμῖν ἐξουσίαι κρείττους ἐφίστανται, πρὸς τε τὸ καλὸν ἐπευθύνουσαι καὶ τὰ θεϊότερα παρεμφαίνουσαι, διαδέχονται δὲ ταύτας μεῖζους καὶ τελεώτεραι ἀναγομένοις ἡμῖν πρὸς τὸ καλὸν καὶ προκόπτουσι, καὶ αἱ πρὸς τῇ τέλει συγκληρωθεῖσαι τὴν διαίρεσιν τοῦ συνθέτου παρὰ θεοῦ κατὰ καιροὺς ὠρισμένους πιστεύονται· εἶτα δὴ τὴν ψυχὴν ἀπορραγῆσαν τοῦ σώματος ἕτεραι δυνάμεις παραλαμβάνουσιν, ἀναγωγὸς ταύτας καὶ φρουροὺς ἱεροὶ λόγοι φασι (λέγω δὲ πάντα περὶ τῶν κρειττόνων, τὴν γὰρ ἑτέραν μερίδα τῷ λόγῳ ἀφίημι νῦν),

καὶ κατὰ τὴν τῆς καθάρσεως ἀναλογίαν μέχρι τοῦ δικαίου μέτρου ταύτην ἀναγαγοῦσαι καὶ ὡς ἐφικτὸν προσάξασαι τῷ θεῷ, αὐθις ἐκεῖθεν παραλαβοῦσαι λήξασί τισιν ἀποκληροῦσι καὶ ἀναπαύσεσιν, οὐδὲ σωματικαῖς, οὐδὲ κατὰ τὰς ἐνταῦθα τροφάς, ἀλλὰ νοεραῖς τε καὶ κρείττοσιν· αἱ δὲ εἰσὶ τὸ ἐνοπτρίζεσθαι τι τῆς κατὰ τὴν ἀνάστασιν ὑψηλοτέρας ἀνταποδόσεως· εἰ γὰρ καὶ ὕστερον ἢ τελείωσις, ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου ἡνοικταί τι τούτοις τοῦ θεοῦ καταπετάσματος· καὶ ὃ γε συγκληρωθεὶς ταῖς ἀγαθαῖς τῶν ψυχῶν ἄγγελος, ὁδηγὸς τε αὐταῖς τῶν ἐλλάμψεων γίνεται καὶ κατάρχει πάσης νοερωτέρας κινήσεως, καὶ τὸ δόξαν ἐκείνῳ τούτο δὴ ἔργον ἐστὶ τῆς ψυχῆς. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ θεὸς πατὴρ ὑπὸ τῷ νεανίᾳ ἐκείνῳ ταττόμενος ἢ συνταττόμενος, τὸν τε ὅμοιον ἐκεκλήρωτο θρόνον, καὶ ὡσπερ ὑπὸ ἐπιτρόπῳ ἐκείνῳ ἐποίειτο τὰ δόξαντα· τὸ δὲ μὴδ' ἐκεῖνον ραδίως τὴν ἐξαγγελίαν ἐπιτρέψαι τοῦ μυστηρίου, ἀλλ' ἀποτετημημένον μεῖναι πρὸς τὰς ἰκετίας ἀδυσώπητον, οὐκ αἰτίαν ἔχει θρασεῖαν διάθεσιν· ἀλλὰ ἀνταῦθα φιλοσοφώτερος ἡμᾶς λόγος καὶ ὑψηλότερος διαδέχεται, ὁ ὑπὲρ τὸ φαινόμενον κόσμος, καὶ ἡ ἐκεῖσε διάταξις καὶ διαίρεσις καὶ πρὸς ὄρασιν ἐναντίως ἔχει πρὸς τὰ ἡμέτερα ὅμματα, καὶ πρὸς γνῶσιν ἀσυμμέτρως πρὸς τὰ νοήματα· ὁ γοῦν τις νοῆσαι μὴ δύναίτο, πῶς ἂν φαντασθεῖη ποτέ; καταδεεστέρα γὰρ ἢ τῆς φαντασίας γνῶσις τῆς νοερᾶς· ἀλλ' οὐδέ γε αἱ ἀποκληρωθεῖσαι ψυχαὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸ διῆναι καὶ πτερούσεσθαι ὅπη βούλονται· τάττονται γὰρ ὑπὸ ἄγγέλῳ φρουρῷ, καὶ τῆς οἰκείας οὐκ ἀφίστανται λήξεως, εἰ μὴ ἐκείνῳ δοκεῖ, τοῦ θεοῦ τι ἄνωθεν οἰκονομοῦντος ἀπόρρητον, καὶ νόμος αὐταῖς κρείττων μὴ ἂν ποτε ἐξείπειν τὰ τῆς ἀποκληρώσεως εἶδη τῶν ὄντων τινί· ἦν δὲ τισι τούτων τὸ κρείττον ἐφῆ, ἐν μέτρῳ τὰς ἀνακαλύψεις διδῶσαι, καὶ ὁ πεπιστευμένος τὰ ἄρρητα, τὸ δεδομένον μέτρον οὐχ ὑπερβαίνει. Διὰ ταῦτα τοιγαροῦν οὐθ' ὁ πατὴρ εὐθὺς πυθομένῳ περὶ τούτων τῷ ἀνεψιῷ ἀπεκρίνατο, οὐθ' ὁ ἄγγελος παραυτίκα ἐπέτρεψεν· ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὸ ἐνδόσιμον ἄνωθεν.

ἐκεῖνός τε προσέταττε, καὶ οὗτος τοσοῦτον ἐπεποιθήκει ὅποσον κεκέλευστο· τὸ δὲ πρόγραμμα, ἵνα τὸ ἀληθὲς τῶν κεκρυμμένων ἐνδείξῃται, τὸ δὲ γράμμα βραχὺ, ὅτι τὸ ἐπ' ἐκεῖνα ἄρρητον, τῶν δὲ δακτύλων ὁ μὲν συνεστέλλετο, ὁ δὲ μέσος τὴν γραφὴν ἐπιστεύετο, ἵν' ὁμοῦ τε τὸ σταυρικὸν σχῆμα ἐν ἀκριβεῖ δειχθεῖη μεσότητι, καὶ τὰ δίκαια τοῦ θεοῦ γνωρισθεῖη κρίματα· τοιοῦτον γὰρ ἡ μεσότης, τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις παραλιμπάνουσα· τὸ δὲ γε μαρτυρικὸν αἷμα, αὐτόθεν μὲν γινώριμον, ἔχει δέ τι καὶ τοῦ λόγου βαθυτερον, ὅτι ταῖς τῶν μαρτύρων μόναις ψυχαῖς ὡς ὑπερφῦσι καὶ κρείττοσιν ἡ ἐξαγγελία πεπίστευται· ὁ δὲ πατήρ ἐν ᾧ τέθηκε σχήματι, ἵνα μὴ δόξῃ τὸ παρηλλαγμένον ἀπάτη. Οὕτω πάντα προσφυῖ τε καὶ ὑπερφυῖ καὶ τοῖς θεοῖς κατάλληλα δόγμασι:

Καὶ ὁ μὲν λόγος ἐνταῦθα λήξας τὸ ἀρκοῦν πέρασ ἐχέτω. Σὺ δέ μοι πατριαρχικὴ καὶ μεγάλη ψυχὴ, πρὸς ἣν καὶ δι' ἣν τὸν τοιοῦτον λόγον ἐνεστησάμην, ἵλεως ἄνωθεν γένοιο, καὶ μοι συγγνωμοῖης αἰεὶ τῆς ἐπὶ τῷ λόγῳ τόλμης, καὶ τοῦ μόνον τῶν ἄλλων τὸ σὸν θαρρῆσαι ἐγκώμιον, ἄνωθέν τε ἀντιλαμβάνοιο καὶ προσάγοις θεῷ διὰ τῆς ἐνταῦθα καθάρσεως, εἶτα δὴ καὶ μεταστάντα σκηνώσαις εἰ μὲν ἐπὶ ταῖς αὐταῖς σοι μοναῖς, τοῦτο δὴ πέρασ ἡμῖν εὐδαιμονίας ἀρκοῦν, εἰδ' ἄλλοσε, ἀλλὰ μὴ παραλλάττουσα ἢ μερὶς εἶη, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ιδέας καὶ τάξεως, ἣ δὴ ταῖς ἀναγομέναις ψυχαῖς παρὰ θεοῦ φιλανθρώπως ἀποκεκλήρωται, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

φ. 171. | * Ἐγκώμιον εἰς τὸν ὀσιώτατον κῦρ Κωνσταντῖνον
πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Λειχούδην.

Ἐγκωμιάζειν ἄνδρα προήρημαι καὶ λόγοις ἐπιταφίους κοσμεῖν, ὃν καὶ μείζονα πάσης εὐφημίας ἐνόμισα, καὶ διὰ τὴν ἐν πᾶσι τοῖς τῶν ἀρετῶν μέρεσιν εὐδοκίμησιν, μικροῦ δεῖν καὶ ταῖς κρείττοσιν ἀπέικασα φύσει· τοσοῦτον ἐκείνῳ τὸ εὐδαιμον ὅσον τε ἄνωθεν κάτεισι τῶν θείων κρατήρων ὑπερπληρούμενον, καὶ ὅσον παρ' ἡμῶν συνεισάγεται εἰς τὴν τοῦ παντοδαποῦ καλοῦ συνεισφορὰν καὶ συντέλειαν, προσθήσω δὲ καὶ ὧν ἐτέρωθεν αἱ ἀφορμαὶ, συνεισαγόντων καὶ τούτων μέρος τι τῆς συμπάσης εὐδαιμονίας, ὅταν αὐτοῖς ἐπιστατῆ νοῦς, χρώμενος ὡς ὄργανοις πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μερίδα τοῖς πράγμασιν· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐτέροις καὶ τούτοις ἐπινοουμένοις, δύο καὶ τρία τῶν συμπάντων καλῶν ἤρκεσε τῇ ἐκείνου ψυχῇ, ἀλλὰ πᾶν μὲν μέρος αὐτῷ ἐρρῦν τῆς ἀρετῆς, πᾶσι δὲ ὑπαρφυῶς ἀπεχρήσατο ὡς μὴ ἀπειπεῖν τοῖς πλήθεσιν, ἀλλ' εὐτονεῖν, εἰ καὶ πλείω εἶη τὰ συνεισρέοντα. Καὶ εἰ μὲν τῶν πολὺ προειληφότων τῷ χρόνῳ ὁ ἐπαινούμενος ἦν, τάχ' ἂν τις ᾤθη κατὰ ἐξουσίαν πεταλᾶσθαι τὸν λόγον, καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἐγκωμιάζοντος δύναμιν μετρεῖσθαι τὰ πράγματα· ὧν γὰρ ῥαδίαν οὐκ ἔχομεν τὴν ἀντίληψιν, τούτοις οὐκ ἂν ῥᾶστα πιστεύσαιμεν· ἀλλ' εἰ πού τις φανείη τῷ βίῳ τοιαύτη μερίς, μετὰ τῶν τεράτων λελόγισται, καὶ φύσεως, ἀλλ' οὐ προαιρέσεως τὸ γεγεννημένον δοκεῖ, ἧ καὶ τῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν θαυμάτων. Ἐπεὶ δὲ ἡλικιώτης ὁ λόγος τῷ ἐγκωμιαζομένῳ καθέστηκε, καὶ σχεδὸν σύμπαντες συνίσασι τῷ ἀνδρὶ τὴν ἐπὶ τοῖς καλοῖς εὐδοκίμησιν, οὐχ ὅτι ὑπερβαλούμεθα ὑποπεύομεν μήπως ἄπιστον δόξῃ τὸ ῥηθησόμενον, ἀλλ' ὅτι μὴ ἐφεξώ-

* Ἀντιγράφη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος; (1182) φιλ. 171-175.

μεθα τοῦ προσήκοντος μέτρου, τοῦτο δεδίαμεν· οὐ γὰρ ὡσπερ διδάσκαλοι ἀγνοοῦσι τοῖς ἀπροσταῖς προκαθήμεθα, ἀλλ' εὐθινομένοι τούτοις ἐστήκαμεν, ἐπιμεμφομένοι τὸ ἐνδέον καὶ τὸ πλήρες εἰσπραττομένοις. Εἰ μὲν οὖν ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος οὐ πάνυ τι τοῖς ἄνω πέφυκε παραπλήσιος εἰς ἀρετῆς γένεσιν, πολλῶν μὲν λεγόντων ἀκήκοα, οὐκ εὐθύς δὲ συγκατατίθεμαι, ἕς τ' ἂν κρύφιος ἢ τοῦ καλοῦ ἐργασία τυγχάνοι· ὅτι δὲ εἰς ἀνὴρ ἐκείνος τοῖς ἄνω σύμπασι τῷ πλήθει καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἀρετῶν πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἀντήρησεν τελειότητα, τοῦτο καὶ πέπεισμαι καὶ πάντας σχεδὸν συμμαρτυροῦντας ἔχω τῷ πράγματι· ἐν οἷς οὖν ὁ λόγος δοκεῖ εὐτυχεῖν, ἐν τούτοις ἀληθῶς ἀτυχεῖ, καὶ ἐν οἷς αὐτόν τις εὐθνηεῖσθαι οἶεται, ἐν τούτοις καὶ λίαν ἐστενοχώρηται· ὧν γὰρ ἐκείνος τῷ πλάτει τῆς φύσεως ἐν μετοχῇ γέγονε, τούτων οὗτος ἐφικέσθαι μὴ ἐξισχύων, εἰς τὸναντίον οἷς βεβούληται περιίσταται· βούλεται μὲν γὰρ πρὸς τὸ μέτρον δραμεῖν ὧν ἐκείνος κατώρθωσεν, ἠττάται δὲ τῆς τοῦ ἀνδρὸς εὐτονίας, καὶ τῆς περὶ τὸ καλὸν ἐκείνου φιλοτιμίας, καὶ οὐδὲ περιγέγραπται τούτῳ ἢ τῶν ἐπαινουμένων μερίς, ἵνα τᾶλλα παριδῶν τις τοῖς ἐγκωμίοις ἐκείνου προσβάλοι, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν γενεαλογούμενος καὶ κάτωθεν ἀπογεννώμενος, καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρούμενος, καὶ παρὰ τὴν θείαν κατανοούμενος πρόνοιαν, ἀπαράμιλλος ἐκείνος παντὶ λόγῳ καθέστηκεν.

Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος ἐνθυμοῦμαι τῶν ῥητόρων τοὺς εὐδοκιμωτάτους, οἱ τεχνικῶς τοὺς λόγους μεταχειριζόμενοι, ἐπειδὴν τινα τῶν πάντων βουλευθεῖεν ἐγκωμιάσαι, οἷς μὲν εὐδοκιμεῖ ταῦτα πρῶτα τιθέασιν, οἷς δὲ ἀτυχεῖ ἢ οὐ μέμνηται, ἢ μνήμην τούτων ποιούμενοι οὐ μετὰ τῶν πάνυ ἐπαινουμένων καταριθμοῦνται· καὶ θαυμάζω μὲν τοὺς ἄνδρας τῆς μεταχειρίσεως καὶ τῆς τεχνικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως, οὐκ ἀρκεῖν δὲ τούτους οἶομαι πρὸς τὴν ὅλην τῶν ἐγκωμίων συμπλήρωσιν, ἴσως δὲ οὐδὲ τετυχήκασι τοιοῦτου ἀνδρὸς, ἵν' ἐν πᾶσι τοῖς τῶν ἐγκωμίων τόποις εὐδοκιμήσωσι τοῦ κατὰ πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς μέρη εὐδοκιμήσαντος. Ἄλλ'

ἐμοὶ πάντοθεν ὁ λόγος ἀνθεῖ τε καὶ τέθηλεν, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ γένους, ἀφ' ὧν πρώτως γεγένηται, ἀπὸ τῆς ἐνεγκαμένης, ἀπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα καλῶν, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν ψυχὴν ὅσοις ἐκεῖνος ὑπερφυῆς ἔδοξεν, ὅσοις οὐδεὶς αὐτῷ τῶν πάντων γέγονεν ἰσοστάσιος· καὶ τοσοῦτον δέω τοῦ τὰ αὐτὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ῥητόρων λέγειν, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν καὶ βραχείας ἐπειλημμένοι προφάσεως αἴρουσι τῶν λόγων τὸ εὐρεθῆν, οὐ πρὸς τὸ μέτρον ἐκείνου ποιούμενοι τὸ ἐγκώμιον, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοῦ λόγου τοῦτο παραμετρούμενοι· ἐγὼ δὲ πολλῶν ὄντων, οὐμνον ἀπαριθμηθῆναι ῥαδίῳ, τῶν συνεισαγόντων ἐκείνῳ τὴν εὐφημίαν, καὶ οὕτω δὴ τι λαμπρῶν ὡς τῷ μεγάλῳ φωστῆρι παραμιλλᾶσθαι, οὐ πᾶσι κατὰ λεπτόν ἐπέξειμι, ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἀπτόμενος ἐφ' ἕτερον ἐξῆς μεταβαίνω. Τί γὰρ ἂν εἴποιμι περὶ τῆς ἐκείνου πατρίδος, τῆς προκαθημένης τῶν ἀπανταχῆ πόλεων πόλεως, ἣν μόνον εἰσοικιστὴν τις καὶ πολιούχον ἀναγάγοι θεῷ, τὴν νέαν φημί Ρώμην καὶ σεμνοτέραν τῆς πρεσβυτέρας, ἐφ' ἧς ἐκεῖνος γεγένηται καὶ ἦν μητέρα πρώτην ἐγνώκει καὶ προσεχῆ;

Εἰ δὲ καὶ τοὺς προγόνους ἐκείνῳ διαριθμοίμεθα καὶ τὸ λοιπὸν γένος καὶ ὄθεν πρώτως εἰς τὸν βίον παρῆκται, σεμνοὶ πάντες καὶ παρὰ τῶν ἐφεξῆς νικώμενοι ξύμπαντες, καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ γένους παρὰ τοῦτον μόνον τῶν ἄλλων εὐδοκιμώτερος· πάσης τε γὰρ ἀρετῆς ὄρον καὶ πάσης εὐδαιμονίας μέτρον ἐπλήρωσε· καὶ ἐδόκει μὲν μηδενὸς ἠττηθῆναι τῶν πάντων κατ' ἄμφω· οὐδὲ γὰρ ἦν εἰς ὅ,τι προβαίη· νενίκηται δὲ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐπ' ἄμφοιν, καὶ οἷς μὲν ἄνω τοῦ γένους καὶ αὐτῷ δὴ τῷ πατρὶ ἀναγκάσασιν ἡδὴ ὁ τῆς εὐδαιμονίας στάχυς ἐβλάστησεν· εὐδαιμονίαν δὲ φημί οὐχ ἦν οἱ πολλοὶ οἶονται, οὐδὲ τὴν μόνον ἐν θρόνων ὕψει καὶ χρημάτων πλήθει, καὶ περιουσίας θεωρουμένην ὑπερβολῇ, ἀλλὰ καὶ ὅση ἐν ψυχοῖς προτερήμασι καὶ οἷς ὁ ἔνδον κατακεκόσμηται ἀνθρώπος· ἐκεῖνος μὲν οὕτω ταῦτα, καὶ κατὰ καιρὸν ἢ τῶν πάντων ὥρα, τοῦτο δὲ καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἢ τοῦ καλοῦ προθεώρησις. Καὶ ἔχαρα-

κτήρισε τις τοῦτον, μετὰ τὴν τῶν σπαργάνων λύσειν ἰδῶν, ὡς ἔσται τῷ βίῳ χρῆμα θαυμάσιόν τι· οὕτω καί μοι ὤπται πρὸ τῆς τελείας ἀκμῆς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνου ἔγνω κατηγόρους τοῦ πράγμα-
 τος· ἀλλ' οὕτω περὶ τούτου· ἡ δὲ παρ' ἐκείνῳ σκιαγραφία κρείτ-
 των τῆς παρ' ἐτέροις μορφῆς· ὥσπερ γὰρ μὴ κατασπαρείσης αὐτῷ τῆς ψυχῆς ἐν τῷ βᾶθει τοῦ σώματος, ἀλλ' ἄνωθεν ἐφεστηκυίας, ὅ,τε λόγος αὐτῷ διηρθρωμένος ἐτύγχανεν ὦν καὶ τὰ τῆς ψυχῆς μέρη οὐ συνεπηρμένα, ἀλλ' ἤδη διακριβ[ωθέντα], καὶ σαφῆ τὴν διάκρισιν ἔχοντα. Καὶ ὁ παῖς τὴν σκιὰν τῶν ἰσομένων προχαρ-
 τόμενος, ἄγαλμα παρὰ τῆς φύσεως ἐφειστήκει τοῖς προχαράττου-
 σιν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ προτέλεια τῶν τελωτέρων μαθημάτων λαμ-
 βάνειν ἀπήρξατο, καὶ τοῖς τῆς ὀρθογραφίας κανόσι παιδοτριβού-
 μενος ἦν, ἐνταυθὰ που καὶ ἐνεδείκνυ τὸ τῆς φύσεως μέγεθος· ἀγ-
 νίαν γὰρ παρεῖχε τοῖς διδασκάλοις οὐχ ὅτι ἀπομειώσειαν τῆς τε-
 λείας παιδεύσεως, ὥσπερ οὐ χωρούσης τῆς φύσεως, ἀλλ' ὅπως
 χορηγήσειαν τῶν ὑψηλοτέρων, ὡς εὐρυχώρου τῆς ψυχῆς τυγχανούσης
 αὐτῷ· καὶ ἦν τούτῳ δὴ μόνῳ μειζῶν τοῦ σώματος ἢ ψυχῆ· τὰ
 πλείω δὲ καὶ πρ... μβαζε τῆς μαθήσεως καὶ τοῖς μυσταγωγοῖς
 ἀφορῶν ἐδίδου τῶν προσθηκῶν· οὕτω τῶν μυστηρίων κρείττων
 οὗτος ἐτύγχανε καὶ τῶν τελετῶν ἀκριβέστερος· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ τῆς
 ἡλικίας ἐτέροις μάλιστα αὐτάρκης ἢ φύσις πρὸς τὴν τῶν γραμμάτων
 στοιχείωσιν, ἐκείνῳ ἀκριβεστέρα τῶν τελωτέρων ἢ σύνεσις. Καὶ ὁ
 μὲν τοῦ μύθου Φαέθων παρὰ τοῦ πατρὸς Ἡλίου τὸ ἄρμα λαβ[ων]
 παρεξήλασε τοὺς ἵππους τῆς εὐθυτέρας ὁδοῦ καὶ πολὺ τι μέρος
 τοῦ αἰθερίου κατέφλεξε σώματος, οὗτος δὲ τὰ μὲν παρὰ τοῦ πα-
 τρὸς, τὰ δὲ παρὰ τῶν διδασκάλων τῶν λογικῶν ἐπιβαίνων ὀχημά-
 των, οὔτε παρετράπη τῆς ἀπλανοῦς, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, οὔτε
 πηγεῖς τετριμμένους παρίππευσεν, εἰ μὴ που καὶ ταύτης ὑπερβέθηκε
 τῷ ὑπερφυεῖ τῆς ἐλάσεως. Καὶ ὁ μὲν μῦθος τοὺς | γίγαντας εἰς οὐ-
 ρανὸν ἄγει τοξέοντας, ὁ δὲ τῆς ἀληθείας λόγος ὑποκατακλινομένου
 τούτους ἐκείνῳ ποιεῖ· τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ὅτι τούτῳ μὲν ἄρτι ἡ

τῶν τριχῶν ἄγνη ἐκβεβλαστήκει, οἱ δὲ τοὺς μακροὺς πύγωνας ἔχοντες καὶ ὅσοις ὑπεραργυρίζουσα ἐτύγγανεν οὐσα ἡ κεφαλή δια πλῆθος πολιῶν τριχῶν, ξύμπαντες τοῦ παιδὸς ἤττηντο· ἐπεὶ δὲ καὶ ἄγων ὁ μέγιστος αὐτοὺς ἐξεδέχετο, καὶ δρόμου καιρὸς ἦν καὶ τῆς περὶ τοὺς λόγους πάλης, οἱ μὲν δὴ ὥσπερ οἱ περὶ τὸν Τυφῶνα καὶ Προμηθέα εἰσήεσαν εὐρεῖς τὰ στέρνα καὶ τὰ νῶτα πλατεῖς, ὁ δὲ παῖς οὐδ' εἰς γόνυ ἐκείνοις προβεθηκώς, γενναίως αὐτοῖς ἀκροχειρισάμενος, εἶτα δὴ καὶ ἐξ ἀφετηρίας προβεθηκώς, ἐκκαίδεκα ποδῶν ὄλων εἶλε καὶ κατηγωνίσαστο, οὐ τῷ προβεθηκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μηδ' ὀτιοῦν πλανηθῆναι· δηλούσης οἶμαι τῆς φύσεως καὶ τὴν ἐν τοῖς μείζουσιν εὐθυδρομίαν αὐτῷ καὶ ἰσότητα.

Αὐτίκα οὐδὲ πεπαυμένῳ τῶν ἀγῶνων ἐφέκει, ἀλλ' ὥσπερ μείζονας ἐπαγγείλας, εὐθὺς πρὸς αὐτοὺς ἀπεδύσατο, καὶ τοῦ τε λόγου τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην θαυμάσας, ἐπὶ ῥητορικὴν ἀφείς ἄμφω ὄξει δεδράμηκε τῷ ποδί· ἦν τοσοῦτον ἂν ὑπερβαλὼν εἴποιμι καλλίσι κανόσιν ἀπεγεννήσατο, ἥπερ ὅς πρῶτος τὰ μέρη ταύτης συνειλήχει πρὸς τὴν ὀλότητα· τοσαύτην παρασκευὴν πρὸς τὴν τοιαύτην δύναμιν ἔσχε παρὰ τῆς φύσεως· ἦν μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ ἡ γλῶσσα τεχνικοῦ τι τεράστιον καὶ ῥητορικῆς χρῆμά τε καὶ ἀνάθημα· ἐπεὶ δὲ καὶ παρ' ἐκείνης πρὸς τὴν πειθῶ τῶν λόγων ἠκόνητο, παντοδαπὸς ἐγγόνει πρὸς τε τοὺς σχεδίους λόγους καὶ τοὺς ἐκ παρασκευῆς τε καὶ περισκέψεως. Θαῦμα οὖν αὐτίκα τοῖς ῥητορεύουσιν ἦν, καὶ ὁ μὴ παρὰ τῆς τέχνης τούτοις ἐδέδοτο, παρ' ἐκείνῳ τεχνολογούμενον ἦν, καὶ πολλὰ τῶν ζητημάτων ἐκμελήσας καὶ μάλισθ' ὅσοις πολλαπλοῦς ὁ ἀγὼν ἐφαντάζετο, τό τε ἄρθρον προφανῶς τῆς ὑποθέσεως ἔφαινε, καὶ τὰλλα ὡς ἐν προσθήκης μέρει συνεισηγάγετο.

Ἄλλὰ πῶς ἂν τις ἐνταῦθα ἐκείνον θαυμάσειε; τίς δὲ τῶν πάντων τὴν ἐκείνου περὶ τοὺς λόγους τέχνην ὕλην τῆς περὶ τὰ ἐκείνου ἐγκώμια τέχνης ποιήσαιτο; Τὸν μὲν οὖν Περικλέα αὐτόματον ῥήτορα αἰ ἱστορίαι διδόασιν καὶ πολλοὶ τὸν ἄνδρα ὑπερβαλλόντως

ἐγκωμιάζουσιν, ὅτι μηδὲν προβαλὼν τῆς περὶ τοὺς λόγους δεινότητος ὥσπερ ἀστράπτων καὶ βροντῶν ἐν ταῖς δημηγορίαις ἐτύγγα-
 νεν ὦν· ὁ δὲ τοσοῦτῳ κρείττων ἐγεγόνει τοῦ Περικλέους, ὅτι καὶ
 τὴν τέχνην προειληφώς, οὐ παρ' ἐκείνης τὰ πλείω ἐκεκατόνιστο,
 ἀλλὰ καλλίους ἐκείνης κανόνας τοῖς μαθηνοῦσιν εἰσηγήσατο, καὶ
 δημηγορῶν οὐκ ἤστραπτε μὲν ὥσπερ ἐκείνος πυρὶ τοὺς ἐντυγγά-
 νοντας καταπιμπρῶν, φωτὸς δὲ ἐπίμπλη, καὶ τὴν ἀγλὺν τῶν
 ψυχῶν ἀφήρει, οὐδὲ ἐβρόντα τὰς ψυχὰς ταράττων καὶ ξυγκυκῶν,
 ἀλλ' ἐμμελῶς προσεφθέγγετο καὶ τὰς τῶν ἀκροατῶν γνώμας συμ-
 φωνότατα συνηρμόζετο· οὐδ' ἂν εἴπη τις ὡς τῶν ἐπικούρων ἐκρά-
 τει, ἀλλ' οὐ τοῦ Ἑκτορος. Τῷ μὲν γὰρ τοῦ Πηλέως παιδὶ ἐξ
 ἀντιμέτρου ὁ Ἑκτωρ ἐμάχετο, ἐκείνῳ δὲ δύο ἄνδρε ἄμφω γενναίω
 καὶ αἰχμητὰ ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἀφεικότε λόγους, μετὰ γενναίου τοῦ
 λήμματος ἀφήρουν τε τὸ κατὰ πάντων θαρρεῖν, ὁμοῦ δὲ καὶ ἡτ-
 τηνο τῆς ἐκείνου καὶ γλώττης καὶ γνώμης, τοσοῦτον τῶν ἄλλων
 κρατοῦντες καὶ ὑπερφέροντες· ἀλλ' οὐκ ἂν ὅσον ἐκείνου ἡττηνο
 εἶπομι· ἔλαττον γοῦν ἐκείνῳ τὸ κατὰ τούτων, ἢ ἐκείνοις τὸ κατὰ
 τῶν πολλῶν· ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ συγκλητικοῦ εἶχετο βήματος, τῷ
 δ' ἀπὸ τοῦ νεῷ συνδρόμῳ ἦσθην ἐκείνῳ· ἀμφοῖν ἐγὼ τοῖν ἀνδροῖν
 τούτοις ἐντετυχήκειν οὐπω ἠβήσας ἐκείνοις ἤδη ἀκμάζουσιν, ἄρτι
 τῶν ἐγκυκλίων παιδευμάτων ἀψάμενος, ἐκείνοις εἰς τὸν τῆς τέχνης
 ἀγῶνα ἐμβεθεκῶσι· καὶ ἦν μὲν ἄμφω αἰδεσίμῳ τῷ Ἰωάννα, οὕτω
 γὰρ ὠνομαζέσθην, καὶ περὶ τοὺς λόγους ὁμοίῳ, τοσοῦτον δὲ δια-
 φόρῳ, ὅτι ὁ μὲν μᾶλλον θατέρου τὴν τέχνην, ἦττον δὲ τὴν φιλο-
 σοφίαν· ὁ δὲ, ἀλλ' ἤδη που καὶ τὸ ἐκείνου ὁ λόγος ἐδήλωσε, τὴν
 μὲν τοί γε τῆς ἀρετῆς τελειότητα ἴσω τε καὶ ὁμοίῳ· ἀλλ' ὁ μὲν
 ἤδη που καὶ τὴν ἡλικίαν ἀκμάσας καὶ τὴν παιδείαν, ἐπὶ τελείᾳ
 τῇ ἀρετῇ τὸν ἐνταῦθα αἰῶνα κατέλυσε, τοῦ δὲ ἔτι καταπολαύει
 ἢ ἐνταῦθα ζῶν· ἐμπρέπει γὰρ ὁ ἀνὴρ οὐκ ἐν σοφῶν καταλόγῳ
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα τῶν ἀρχιερέων ἐστὶ, καὶ ἡ τῶν Εὐ-
 χαίτων μητρόπολις οἰκιστὴν τοῦτον σχεδὸν καὶ πολιούχον κατε-

κληρώσατο· ὧ δὴ καὶ ὀφείλων τὸ προσῆκον τῷ ἐκείνου βίῳ ἐγκώμιον ἐς τὸδε τοῦ χρόνου ἀνεβαλόμεν, δεδιῶς μήπως καὶ ὑπερήμερος ὀφθεινῆν καὶ ἦττον ἐκτετικῶς τοῦ ὀφλήματος· ὅς δὴ καὶ ἐκ ταύτου γίνους ἐπανατεΐλας τῷ ἐγκωμιαζομένῳ, ὥσπερ ἐξ αὐτῆς ρίζης ἐκείνῳ συντεθηλῶς, ἀπορίαν δίδωσι, πότερον οὗτος δι' ἐκείνον σεμνότερος, ἢ ἐκείνῳ ἐντεῦθεν τὸ ἀξίωμα τῆς ἄνω γενέσεως, ἢ εἰς τὸ ἴσον ἀμφοῖν ὁ τῆς σεμνότητος λόγος· ὃ δὴ καὶ μᾶλλον ἐγὼ τίθεμαι, ἀντιδιδόντος ἐκάστου ὃ ἀντιλαμβάνει, καὶ ἀντιλαμβάνοντος ὃ ἀντιδίδωσιν.

Ὁ δὲ λόγος τοσοῦτον περιδραμῶν τῆς πρὸς τὸν ἐγκωμιαζόμενον φερούσης ὁδοῦ, αὐθις ἐπὶ τὸν πρῶτον δεόμενον ἐπάνεισι· τοιαύτοις γοῦν ἐκείνος ἀνδράσι συναμιλλώμενος, κρείττων κάκεινων ἐδόκει τὴν παιδευσιν, ζήτημὰ τε ξυνηθῆναι καὶ μελετῆσαι, καὶ ιδέας κερᾶσαι, καὶ σχήμασι τὸν λόγον καταποικίλαι, ἐν περιόδοις τε συναγαγεῖν τὰ νοήματα καὶ αὐθις δὲ ἀπλῶσαι τοῖς πνεύμασιν, ὀνόματά τε ἐκλέξασθαι καὶ ἐμμελῶς ταῦτα ἀρμόσαι, καὶ νῦν μὲν σὺν πολλῷ τῷ κρότῳ ἤχῃσαι, νῦν δὲ ἀφελῶς ἠδύναι καὶ εἰς ἐμμέλειαν καὶ ρυθμούς τὸν λόγον κατενεγεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἄθλον ἐνενηκῆκει λαμπρῶς, ἤδη που τὸ τρίτον ἐπὶ τοὺς νόμους ἀφῆκεν, ἀπὸ τῆς τέχνης ἐπὶ τὴν τέχνην, τῆς ἐκατέρωθεν βαλλούσης τὴν ἐπὶ θάτερον μέρος φέρουσαν, τῆς κατ' ἄρθρα τὸν λόγον τεμνούσης τὴν δεομένην τῆς ἐκεῖθεν τομῆς. Οἱ μὲν γὰρ αὐτόθεν εἰς τὰ τῶν νομικῶν παραγγέλλοντες ἄδυστα ἢ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τούτων ἀποδύομενοι, εἰκόασιν τοῖς ὅσοι τὰ φυσικὰ πράγματα μαθεῖν ἐπιβάλλουσιν ἄνευ τῆς περὶ τὴν φύσιν ἐπιστήμης, καὶ ἵνα σαφῶς εἴποιμι τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, ἢ τοῖς τὰ κατοπτρικὰ ἢ ὀπτικὰ αἰρουμένοις μαθεῖν ἄνευ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὰ στοιχειώσεως· ὃ δὲ ἤδει τε τὴν τῶν μαθημάτων κλίμακα, καὶ τίς μὲν ἢ πρώτη βαθμὶς, τίς δὲ ἢ μετ' ἐκείνην, καὶ ἀπὸ τίνος δεῖ πρὸς τὴν ἐφεξῆς τὴν βᾶσιν μετενεγεῖν. Οὕτω δὴ τοῖς τῆς ῥητορικῆς λόγοις φραζάμενος ἀκριβῶς, ἐπὶ τὴν τῶν νόμων τέχνην

ἐχώρησεν. Ἦν δὲ ὄπη προβαίη καλλίων τοῦ διηνησμένου· τοῖς μὲν γὰρ δρομεῦσιν ἀπομειῦται τὸ ἄσθμα προβαίνουσι, καὶ ἡ κα-
λάμη τοῦ στάχους ἴσω τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς γῆς ἀναδραμοῦσα καὶ
ἀκλονήτω τῷ διαστήματι, ἔπειτα πολλοῖς ἐνίσχεται γόνασι, πλη-
γὰς ὡσπερ καὶ τρόμους τοῦ πνεύματος ἔχοντος· ἐκείνῳ δὲ ἐδίδου
τι ὁ δρόμος προβαίνοντι, καὶ ὅσον προῆει τοσοῦτον ἐπτέρωτο, οὐκ
ἀπαγορευούσης πρὸς τὸ πλεόν, ἀλλὰ προσλαμβανούσης πλεόν τῆς
φύσεως· καὶ ὡσπερ οἱ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων ἐκ τῶν ἀξιωμα-
των λαμβάνοντες, προϊόντες καὶ τοῖς ἀποδεδειγμένοις ὡς ἀξιώμασι
κέχρηται εἰς τὴν τῶν ἐτέρων ἀπόδειξιν, οὕτως ἐκεῖνος οἷς ἐπέπαυτο
συμπεραίνων ἀξιώμασιν ἐκέχρητο ὅτῃ ἀπῆρχετο. Οὐ τοίνυν ὡσπερ
λέων ἐπιδαίων τῶν νόμων ἐτύγγανεν ὦν, λαφύσων αὐτοὺς καὶ |
θουιάμενος, ἢ σπαράττων τοῖς ὁδοῦσι καὶ κατατέμνων τοῖς ὄνουξιν,
ἀλλὰ πρὸς τὴν τέχνην ἀνήγε τὴν παιδείουσιν· ὅπερ γὰρ ἐκείνη τὰ
ζητήματα ἢ τὰ προβλήματα, τοῦτο δὴ τοῖς νόμοις τὰ τῶν λεγο-
μένων ἀγωγῶν παραδείγματα· καὶ ὡσπερ δαῖ πᾶσαν ἡντιναοῦν ρη-
τορικὴν ὑπόθεσιν, ἐφ' ἓν τι τῶν ἀπηριθμημένων πολιτικῶν ζητημά-
των ἀνενεγκεῖν, οὕτω καὶ πᾶν πολιτικὸν πρόβλημα ἐπὶ μίαν ἀνα-
φέρειν τῶν ἀγωγῶν· καὶ ὡσπερ κοινωνίαί τινες καὶ διαφοραὶ συ-
νάπτουσι τὰς στάσεις καὶ διαίρουσιν, οὕτω δὴ καὶ πρὸς ἀλλήλας
αὐταὶ συνήνωνται καὶ ἀπ' ἀλλήλων διήρηνται· ἀλλὰ τοὺς μὲν
πολλοὺς ταραττεῖ τὸ ἄτεχνόν τε καὶ ἀπερίσκεπτον, ἐκείνον δὲ ἡ
προλαβοῦσα περὶ τὰς μεθόδους σύννευσις ἐπιστήμονα παντὸς μα-
θήματος ἀπεδείκνυε. Καὶ οὕτω δὴ τὰς πολιτικὰς τέχνας ἀλλήλαις
συνάψας, καὶ ἑκατέραν διὰ τῆς ἐτέρας σεμνοτέραν ἐπιδειξάμενος,
αὐτὸς δι' ἀμφοῖν εὐδοκιμώτατος πᾶσιν ὤπται καὶ τελεώτατος.
Πολλοὶ μὲν οὖν ἐπήβολοι γεγόνασι τῶν τεχνῶν, καὶ ἔσονταί γε
πλείους ἑκατέρων ἐν μετοχῇ, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον προχέουσι ὅπουσον
καὶ ἀπηρρῦσαντο· ἀλλ' ὁ μὲν νοῦς ἐνδομυχεῖ τὰ νοήματα, ἡ
γλῶσσα δὲ οὐ πάνυ τι ἀποχωρῶσα πρὸς τὴν ῥύσιν ἐστίν· ἐκείνου δὲ
τί πρότερον ἂν τις θαυμάσειε; τὸν νοῦν ἀκριβῶς πάντα συνειλη-

χότα, ἢ τὸν λόγον ἐμμελῶς ταῦτα ἐξενεγκόντα; τὴν διάνοιαν ἔνδον τὰ συνειλημμένα μερισαμένην, ἢ τὴν γλῶτταν ἔξω τὰ μερισθέντα προενεγκαμένην; τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς, ἢ τὸ εὐδρομον τῆς φωνῆς, ὡς εὐκρινῶς πάντα χωρισάσης, καὶ πρὸς μηδὲν στενοχωρηθείσης; ὡ γλῶττης τὴν ἔνδον ἀπαγγελοῦσης νόησιν καὶ μηδὲν ἐκείθεν ὑπεξαγούσης, καὶ τὸ πᾶν ἀποφθεγγομένης! οὕτως ἡ φύσις, οὕτως ἡ τέχνη, οὕτως ἡ σύνεσις, καὶ τὰλλα ἐκείνοι ἐδημοσίευσαν!

Αὐτίκα γοῦν ὑπανίσταντο αὐτῷ θρόνων δικαστικῶν καὶ ὑπεχώρουν οἱ πλείους, ὥσπερ δὴ σοφιστικῶν οἱ περὶ τούτους τὸ πρότερον, καὶ ὅπερ ἂν ἐκεῖνος γνοίη, τοῦτο τοῖς δικάζουσι νόμος, καὶ ὅπερ ἂν ἐκεῖνος ἐρμηνεύσειε, τοῦτο ἐκείνοις μάθημα καὶ μελέτημα· καὶ ἦν μόνος ὀρθογραφίας κανὼν, τέχνη ῥητορικῆς, στάθμη νομοθεσίας· συνετέλει τι παρὰ τῶν νόμων τοῖς ῥήτορι; συνεισῆγε τὰ μείζω παρὰ τῆς τέχνης τοῖς δικασταῖς; τῆς μὲν ἐπέβαινε τὸ ἀπέραντον, τῆς δὲ τὸ πεπερασμένον ἄλυτον ἐποίει ἐν ἀντιθέσειν. Οὕτω δι' ἀλλήλων ἔπλεκε τὰ δοκοῦντα ἀπ' ἀλλήλων διηρῆσθαι, καὶ σὺν ἀλλήλοις ἐποίει τὰ μὴ καθ' ἑαυτὰ τοῖς ἄλλοις οἰόμενα καὶ ἀλλήλων ἀμέτοχα. Ὅπερ δὲ παρὰ πολλοῖς ἐγὼ θεωρῶ, καὶ περὶ τοῦ πράγματος ἀπορῶ, τοῦτο δὴ καὶ περὶ ἐκείνου βραχὺ τι τῷ λόγῳ ἐξεταστέον· τί δὲ ἐστὶν ὁ φημί καὶ ὁ λόγος αἰνίττεται; ἔστι τι σπέρμα ψυχῆς ἐκάστης, πρὸς τόδε μὲν ἐπιδέξιον, πρὸς ἄλλο δ' ἀνεπιτήδειον, καὶ πολλοῖς ἐκ πρώτης γενέσεως ὥσπερ ἐξ ἐπικαίρου ἀφετηρίου πρὸς τὸ πρακτικὸν ἢ ὄρημ, τοῖς δὲ πρὸς τὸ λεκτικὸν, καὶ οἱ μὲν τὴν γλῶσσαν ἔτοιμοι, οἱ δὲ τὴν χεῖρα δραστήριοι· καὶ περὶ τεχνῶν ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ ταύτην μὲν ἐτοιμῶς κατώρθωσαν ἔνιοι, πρὸς δὲ τὴν, οὐδὲ προσέβλεψαν· καὶ τὴν μὲν κρείττω πολ- λάκις μεμαθήκασιν, τῆς δ' ἥττονος εὐθύς ἀπίστησαν. Ὅσπερ ὅτε πανηγυρίζοντι τῷ φιλοσόφῳ ἐντυγχάνω Ἀριστοτέλει, οὐκ ἔχω ὄ,τι ὑπεραπολογησῶμαι τοῦ ἀνδρὸς, εἰ τοσαύτης σοφίας μέτοχος, καὶ τὰς μεθόδους τῆς ἐπιστήμης ἠκριβωκῶς, καὶ τοὺς πολλοὺς ἡμῖν λόγους περὶ τε ἀποδείξεως καὶ διαλεκτικῆς παραδεδωκῶς καὶ περὶ

φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων ἀνεζήτηκώς, ἔπειτα τῆς περὶ τοὺς λόγους χάριτος ἀπεστέρηται· τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις τὸ ἐλ-
λεῖπον παρὰ πολὺ, ἐκεῖνος δὲ φιλοσοφίας μὲν καὶ τῶν ἄλλων μα-
θημάτων τοσοῦτον φροντίσας, ὅσον παρὰ τῆς πρώτης ἔλαβε φύ-
σεως, ὅπως ἔχη τι καὶ πρὸς τοὺς περὶ αὐτὰ σπουδάζοντας ἀπαντᾶν,
ὄλῳ πνεύματι καὶ γενναίῳ ὀρμήματι ἐπὶ ῥητορικὴν καὶ νόμους
ἐξέδραμεν· ἔχειν μὲν γὰρ τοὺς λόγους ἀπάντων τὴν ψυχὴν ὅ,τε
λόγος ἐπιμαρτυρεῖ, καὶ φιλοσοφία πολλαχοῦ βοᾷ· δεῖ γὰρ καὶ
ἀφωμοιωῦσθαι τὴν εἰκόνα τῷ πρωτοτύπῳ· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οἱ λόγοι
πάντες ἀνεπτυγμένοι καὶ ἐνεργεῖς, μᾶλλον δὲ τὸ ἐπὶ τοῦ παρα-
δείγματος καὶ ὑπὲρ τοῦτο, παρὰ δὲ ταῖς εἰκόσι, τὰ μὲν ἀνώγασι,
τὰ δὲ συμμεμύκασι· καὶ πρὸς ταῦτα μὲν δεξιῶς ἔχαμεν, πρὸς
ἕτερα δὲ ἠτόνως ὠρμήκαμεν, ἐκείνῳ δὲ ἡ φύσις πρὸς πάντα μὲν
ἤρκεσε, μάλιστα δὲ πρὸς τὰς τῶν λόγων ἀνέβλεψε χάριτας, ὡς περ
αὐτῷ τῆς προνοίας πόρρωθεν καταβαλλούσης τοὺς λόγους τῶν
διοικήσεων, ὧν ἀνθέξασθαι ἔμελλε· δι' ὧν γὰρ ἔδει τὴν πολιτείαν
κοσμεῖσθαι, ταῦτα ἐξ ἐπίτηδες τούτῳ παρεσκευάσατο, τοὺς ἀκρι-
βεστέρους τῆς φιλοσοφίας λόγους ὕστερον ταμιευσαμένη ἀκριβέστε-
ρον φιλοσοφῆσαντι. Τοιοῦτον ἐκεῖνος ἀγαλμα ἐγεγόνει τῷ βίῳ, ἐκ
πάντων τῶν τοῦ καλοῦ μερῶν ἀνεστηλωμένος τοῖς πράγμασιν.

Ἄλλ' ὃ γε λόγος πολλὴν αὐτῷ τοῦ λόγου ποιησάμενος πρό-
νοϊαν, τῶν ἄλλων δοκεῖ κατολιγωρεῖν· ὅπως μὲν εἶχεν ἠθῶν κρά-
σεως, ὅπως δὲ τάξεως καὶ διαίτης καὶ ἀγωγῆς καὶ συνέσεως· ἀλλὰ
τίς ἐκείνῳ πρὸς ἐκάστην τῶν περὶ ταῦτα ἀρετῶν παραπλήσιος; τίς
δὲ γλώττῃ καλῶς τρέχειν μαθούσῃ δεσμὸν ἐπέθηκεν ἐν καιρῷ καὶ
σιωπῇ ἠγάπησεν εὐλογον, αἰδοῖ νενικηκώς τῆς φύσεως τὴν φιλο-
τιμίαν; τίς δὲ τοσοῦτον ἰσχύσας μεγέθει φύσεως καὶ νοῦς ὀξύτητι
ἀντιλαβέσθαι τῶν λεγομένων, τοῖς ἄλλοις παρεχόμενος τῆς περὶ αὐτὰ
παρρησίας; εἰ δὲ πού τι καὶ λέγειν περὶ ὧν ἐγνώκει διανοεῖτο,
ἐρυθίματος εὐθὺς ἐνεπίμπλατο, ὡς περ ὑπὲρ τῶν ἄλλων αἰδούμε-
νος· τίς δὲ τῶν πάντων συνδρόμους εἶχεν ἐξ ὧν μερῶν πρὸς τὸ

λέγειν τὰς χάριτας, τὸν νοῦν, τὴν φωνήν, τὴν γλῶτταν, τὴν εὐ-
 ρυθμίαν τῆς φύσεως, ἐπειδὴ δεῖ τι καὶ ταύτης τῷ ῥήτορι, ἔν' ἐκ
 πάντων συγκεροτημένος εἴη καὶ παρεσκευασμένος πρὸς τὴν πευθί-
 τῆς δὲ τῶν ἡθῶν κράσεως, τίς ἂν αὐτῷ καὶ κατὰ βραχὺ γένοιτο
 παραπλήσιος, ὅποτε οὐδὲ γίνεται τὸ καλὸν τοῦτο χρῆμα, ἀλλ'
 ἔστηκεν ἐξ ἀρχῆς ὥσπερ αἱ μορφαὶ καὶ τὰ χρώματα ταῖς ῥοδω-
 νιαῖς;

Οὕτω μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν ὧν ἐδόκει τῇ προνοίᾳ κυβέρνη-
 σιν πόρρωθεν προητοιμαστο· ἔμελλε δὲ καὶ ἡ φορτὶς ἀπαντᾶν ἔν' εὐ-
 θύς ὁ τεχνίτης ἐπιβαίη, καὶ τοὺς τῆς κυβερνητικῆς λόγους ἐπι-
 δεικνύη. Ἀμέλει τοι καὶ ὄρον μὲν ἡ βασιλεία καὶ ἡ ζωὴ τῷ
 τηνικαῦτα βασιλεύοντι ἔσχηκεν· εἶτα δὴ ὁ μετ' ἐκείνον ἄρξας, εἰ
 καὶ μὴ ἐγνώκει τὴν ἐπιστήμην τοῦ κράτους, ἀλλ' οὖν ἄρτι τοῦ
 ὀχλήματος ἐπιβάς, καὶ δεδιώς ὅπερ ἐπεπόνηι, πρὸς οὐδένα τῶν
 πάντων ἢ πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον ἀπέβλεψεν· οὐκ ἔφθασε δὲ τοῦ-
 τον ἀναβιβάσας ἐπὶ τὸ ὄχημα, καὶ κακῶς ὑφ' ἑτέρων ἠνιοχήσας ἐπὶ
 τοῦ κράτους τῶν τε ἀντύγων ἀπόλισθε, καὶ μικροῦ δεῖν καὶ αὐ-
 τοὺς συνέθραυσε τοὺς τροχοὺς, οὐκ ἂν τούτου γεγονότος, εἰ οὗτος
 ἐκαίην συνεπελάβετο τῆς ἠνιοχήσεως· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτω
 γενήσεσθαι ἔμελλε, καὶ τὸ πᾶν ἐκείνου γένος φθαρῆσεσθαι παρεντε-
 θέντος τῷ κράτει, ἵνα τὸ δόξαν τοῖς ἄνω δόγμασι γένοιτο. Ἐπεὶ
 δὲ ἐβεβούλητο τῇ προνοίᾳ καὶ κατάστασιν ἀρίστην ποτὲ δοῦναι
 τοῖς πράγμασι, καὶ τὰ συγκεχυμένα διευκρινῆσαι, καὶ βασιλικῆς
 ὡς ἀληθῶς αἴγλης καταπληρῶσαι τὴν οἰκουμένην, γίνεται τι
 πρᾶγμα τῶν πώποτε μνημονευομένων παραδοξότατον· καὶ τῶν
 ἐπισήμων καὶ τὴν βασιλείαν ἐτοίμων καὶ μονοῦ ἐφεστηχότων τοῖς
 πράγμασι προτιμᾶται ὁ ὑπερόριος, καὶ ψήφοις ὄλαις ἐπὶ τὴν πα-
 τρίδα ὁμοῦ καὶ τὴν βασιλείαν ἐπάνεισιν, ὁ καὶ τὴν κλησὶν ὁμώνυ-
 μος τῷ τὴν οὐρανόπολιν ταύτην οἰκίσαντι καὶ τὴν προσηγορίαν
 φερώνυμος, μόνος τοῦ κράτους προκινδυνεύσας, καὶ ὑπὲρ πάντας
 ἐξιόμαχος γεγὼνός καὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς τοῦ γένους μονομαχῆσας

εὐκλείας, κάντεϋθεν τὴν ἐπωνυμίαν ὥσπερ ἀριστεῖον ἀνειληφώς, ὁ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τῇ μεγαλοπρεπείᾳ κεκοσμημένος τῆς προαιρέσεως, καὶ μετὰ τὸ κράτος ἔτι | ταύτην ὑψώσας εἰς δύναμιν, καὶ πάντων βασιλείων ἐν πᾶσι κεκρατηκώς, τῷ μὲν φιλοτίμῳ τῆς γνώμης πάντας ὑπερβαλὼν, τῷ δὲ περισκεμμένῳ τοῦ βασιλείου φρονήματος οὐδενὶ πλησίον ἐλθεῖν ἢ παραμιλληθῆναι τούτῳ παρεσχηκώς, ἵνα ἔχοι τὸ ἴσον ὁ μερισμός· οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ πάντας ὑπερανάβηθείη τῷ ὕψει τοῦ κράτους, ὁμοῦ καὶ μεταβεβλήσθαι τὴν φύσιν φήθη καὶ κρείττων συμπάντων γεγενῆσθαι ὧν ἄρχειν ἔλαχεν, ἀλλ' ἐπειδὴ πολυμερές αὐτῷ τὸ τῆς βασιλείας ἔδοξε πρᾶγμα, καὶ τὸ μὲν πρὸς μάχας εὐθετον καὶ πολέμους ὑπερορίους, τὸ δὲ πρὸς εἰρήνην βέπον καὶ οἰκονομίαν πραγμάτων, καὶ ἄλλο πρὸς ἄλλο τι ὁρῶν, τῷ μὲν ἐπίστησι στρατηγούς, τῷ δὲ δικαστάς, τῷ δὲ ῥήτορας, τῷ δὲ συμβούλους δεξιούς· καὶ ἵνα μὴ διασπάτο τὸ κράτος τοῖς μέρεσι, μηδὲ ἡ μία τῶν ὄλων ἀρχὴ ἀναγκαίως συνδιαιροῖτο τοῖς πολλοῖς μερισμοῖς, ἐγνώκει καὶ συνάψαι τὰ πολλὰ ταῦτα εἰς ἓνα δεσμὸν, ἵν' αἱ τῶν πάντων κορυφαὶ τούτῳ συνάπτοντο, καὶ ζητῶν τὸν ἀρκέσοντα τοῖς πολλοῖς τούτοις ἀρτήμασιν, εὕρισκε τὴν χρυσῆν ὄντως σειρὰν, τοῦτον δὴ φημὶ τὸν θαυμάσιον ἐφ' ᾧ δὴ καὶ ὁ λόγος πεποίηται, ἵν' οὐχ ὥσπερ ὁ παρ' Ὀμήρῳ Ζεὺς ἐπ' ἀλαζονείᾳ καὶ μεγάλῳ φυσήματι τῶν οὐρανῶν ἐξαρτᾶ, ἀλλ' ὡς ἂν τις τῶν πάντων βασιλείων ἀκριβέστατός τε καὶ συνετώτατος ἐπὶ συναφῇ τῶν πολλῶν ἀπαιωρεῖ διαίρεσεων, ὅπως ὁ μὲν ἐπὶ τῆς κορυφῆς φαίνοντο τῆς σειρᾶς ἐφ' ἑαυτοῦ ταύτην ἀνέχων, ἡ δὲ τῇ καταλλήλῳ πλοκῇ συνδεσμεῖ πάντα καὶ συνάπτει πρὸς ἑαυτήν. Οὕτω τοιγαροῦν ἐγνώκως ἐκεῖνος, οὕτω καὶ ὧν ἐγνώκει κατευστοχεῖ, ὡς πολλῶν ἱστορουμένων ἄνω βασιλειῶν, καὶ τρόπων λεγομένων, καὶ μεθόδων παντοδαπῶν, μηδεμίαν ταύτην περισωθῆναι, οὔτε τῷ ἀρίστῳ τοῦ σκέμματος, οὔτε τοῖς τέλεισιν οἷς αἱ ἀρχαὶ τῶν πράξεων ἐγνωρίσθησαν.

Ἄλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου καὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον μέρους γενομέ-

νος, ἔοικα τοῖς ἐκ λιμένων εἰς πέλαγος ἀχανὲς ἀβρόον ἀναδραμοῦσι· τὸ μὲν γὰρ μέχρι τοῦδε ὡσπερ καθ' ὑπτίων πεδίων ὁ λόγος διέππειεν ὁμαλῶς, καὶ που καὶ παρασκιρτᾶν ἐδόκει, καὶ τι καὶ παραδεικνύειν φρυάγματός τινος ἢ νεανιεύματος· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἀνάπτῃς ἢ φορᾷ καὶ παντοδαπῇ καὶ ποικίλῃ ἢ ἀνοδος· ὅθεν καὶ πνευστιᾶν δοκῶ πρὶν καὶ τῶν προπόδων ἐπιβῆναι τοῦ ὄρους, καὶ μικροῦ δεῖν ἐπιέλοιπέ με τὸ ἄσθμα, καὶ τῆς περιωπῆς ἀπεγνώκειν πρὸς ἣν ἐγνώκειν ἐκδραμεῖν τε καὶ ἀναβῆσθαι. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς περὶ ὧν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, παρασκευαί τινες ἦσαν τῶν ἰσομένων, καὶ τῶν μελλόντων ἐτοιμασία, ὡσπερ εἴ τις μέλλων διφρηλατήσῃ προπαρασκευάζει τὸ ἄρμα, καὶ γενναῖον μὲν ἀποτορνεύει τὸν ἄξονα, περιάγοι δὲ τοὺς τροχοὺς, καὶ κάμπτεται τὴν ἴτυν ἀπὸ γενναίας δρυὸς ἵν' εὐθαρσῶς ἐπερείδοιτο· τὸ δ' ὅσον, νῦν ὁ λόγος δηλώσει βούλεται, δι' ὃ τᾶλλα ἐστίν· ἀλλ' εἰ καὶ κρείττους αἰ παρασκευαί καὶ τὰ τῶν ἀρχῶν εὐθηκτα, οὐδὲν ἔλαττον τὸ συμπέρασμα. Ὡς γὰρ ἐπέστη τοῖς πράγμασι, καὶ τῶν χαλιῶν ἐπελάβετο, οὐ τὸ τῶν πολλῶν πέπονθεν· οὔτε γὰρ ἐξεπλάγη τὸ πολυειδὲς τῆς ἀρχῆς, οὔτε τὰς αἰτίας οὐκ ἐγνώκει τῶν πράξεων, ἀλλὰ καὶ ταύτας ἐγνώκει, καὶ πρὸς ὃ ἕκαστον τῶν πραττομένων ἀποβῆσθαι ἔμελλε προεγνώκει· καὶ συγκρίνας τὴν φύσιν τοῖς πράγμασιν, ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν τῆς ἀρχῆς ἐκάστω τῶν τῆς ψυχῆς ἐδόκει κατάλληλον, θαρρεῖ τὰ μέρη τοῖς μέρεσι· καὶ ὡσπερ κατομματώσας ἑαυτὸν ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος, πανταχόθεν ἐώρα τὰ πράγματα, μᾶλλον δὲ τὸν ἕνα τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν ὡσπερ τινὰ λύχον πᾶσιν ἐπιστήσας τῶν πραττομένων τοῖς μέρεσι, πάντα διήθρει καὶ συνελάμβανεν. Ἄλλ' ὦ τῆς ἐκείνου περιδεξίου καὶ παντοδαπῆς φύσεως! συνεστρατήγησε στρατηγοῖς, καὶ πρωτοστάτης ὤφθη τοῦ λόχου, καὶ τῆς ὅλης προηγωνίσαστο φάλαγγος καὶ συνησπίκει, καὶ ἐκ πλαγίων ἐνσείσας τὸ τῶν ἐναντιῶν κατεπτύχθη σύστημα, οὐ πράττων αὐτὸς, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τῶν ταγματῶν τὰς ὑποθήκας δίδους, τῆς εἰρηνικωτέρας μερίδος ἐγένετο· καὶ κυμαν-

θείσαν κατεύνασε θάλασσαν, καὶ κορυφωθέντα κατεπράϊνε κύματα, συνήνεγκεν εἰς ταυτὸν τὰ διεστῶτα, διεῖλεν ὅποσα ἔδει διαιρεθῆναι, γνώμας περὶ τῶν συμφερόντων εἰσήνεγκε, τὰ παρόντα κοσμίως διέθετο, περὶ τῶν μελλόντων ἄριστα ἐβουλεύσατο, νόμους ἀμφιδόλους ἀκριβῶς ἐξηγήσατο, ψηφίσματα ἔγραψεν ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις, τοὺς κρείττονας ἐν ταῖς ἀρχαῖς προεβίβασε, τὰς δημοσίας συνεισφοράς τεταγμένας διέθετο, ὄρους ἐκάστοις τῶν πραγμάτων ἐπέθηκε· πολυειδῆς ἐγεγόνει πρὸς τὸ ὑπήκοον, τοῖς μὲν ὥσπερ ἐνδιδούς ἑαυτὸν, τῶν δ' ἀφιστάμενος, καὶ τοῖς μὲν ἐπισκυθρωπάζων, τοῖς δ' ἀφαιρούμενος τὴν ἀχλύν· καὶ τοῖς μὲν ἐμβριθῆς ἐδόκει καὶ βαρὺς τὴν ἀρχὴν, οἱ δ' ἐθάρρουν αὐτῷ καὶ ὡς προχείρῳ προσήεσαν. Οὗτός τε γὰρ πρὸς τοὺς διαφόρους τὰς γνώμας διάφορος ἦν, καὶ οἱ οὕτω διηρημένοι παραλλάττοντι αὐτῷ ἐνετύγχανον.

Πολλοὺς μὲν ἔγωγε τεθέαμαι καὶ πρὸς μίαν τῶν ξυμπασῶν σχετλιάζοντας πράξεων, καὶ ἐπαρωμένους τῷ πράγματι ἐφ' ᾧ ἐμβεθήκεσαν, τῷ δὲ κενὴ τις ἢ χῶρα τῆς ψυχῆς ἦν τὰ τηλικαῦτα χωρήσασα, καὶ εἴπερ τισι δυσχεραίνειν ἐφίκει, ὅτι μὴ πλείω παρήσαν τὰ πράγματα τὸ δυσχερὲς αὐτῷ ἐγεγόνει· ἄπαξ γὰρ οὐδὲν ἀποκνήσας τῶν τῆς ἀρχῆς ἐγνωκέναι μερῶν, καὶ βραχὺ τι χαλεπήνας τοῖς πράγμασι, αὐτίκα ξύμπαντα ἀνειλήφει· ὥσπερ ἂν εἴ τις καὶ φιλοσοφεῖν ἐν πᾶσι μαθήμασι βουληθεῖη, διὰ ραδίως ἂν ἔλθοι πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ εὐθὺς ἀποκάμοι, ἀλλὰ βραχὺ τι προσταλαίπρωρῃσιν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ὑποθέσεσι· καὶ εἴ τις τὰ πρῶτα ἑαυτῷ μαθήματα συνδεσμήσειεν, οὐκ ἂν φθάσει ὀπτικώτατός τε γενόμενος καὶ κατοπτρικώτατος, τὰ πολλὰ τε τῷ Ἀρχιμήδει συμμηχανώμενος, καὶ περὶ τῶν ἰσοροπιῶν εἰδὼς ὅποσα Ἴππαρχοί τε καὶ Ἡρώνες¹ διεγνώκεισαν καὶ ἐφ' ἑαυτῶν εὐδοκίμησαν. Οὕτω δὲ πάντα διεγνωκώς, ὡς οὐκ ἄλλως ἔδει ἠκριβωκώς, ὥσπερ πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως δέλτους ἐπεστραμμένος, κάκειθεν λαμβάνων τὰ τῶν δε-

1. χ. Νέρωνες.

δογμένων συνθήματα, οὕτω τοῖς σύμπασιν ἐθεμίστευε, καὶ τοῖς πυνθανομένοις δὲ περὶ τῶν συμφερόντων, οὐκ εὐθύς ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις, ἀλλ' ἐδόκει εἰσιέναι πρὸς τὸ χρηστήριον, καὶ ἦν ὥσπερ ἀπὸ τοῦ τρίποδος ἀναφωνῶν τοὺς χρησμούς· διὰ ταῦτ' ἄρα καὶ σεμνοτέρα τῷ βασιλεῖ καθίστατο ἡ ἀρχή· ὦν γὰρ ἴσως οὐκ εἶχε τὴν γνῶσιν, διὰ τοῦτον τὰ πρῶτα εἶναι ταύτης πεπίστευτο, καὶ διχῶς ἐν αὐτῷ τὸ σεμνὸν ἐφειστήκει, τὸ μὲν βασιλεύειν ἄνωθεν, τὸ δὲ ὡς ἄριστα παρὰ τούτου δὴ τοῦ ἀνδρός. Πολλάκις δὲ αὐτῷ καὶ σκηρὴν περιστήσας τῷ ὄντι βασίλειον, καὶ καθίσας ἐφ' ὕψους, εἶτα δὴ κάτω περιστήσας τοὺς ὅσοι διηρημένως ἐπίδειξεν τοῦ αὐτοκράτορος ὄντες ἐτύγγανον, ἧ καὶ ὅσοι παρῆσαν περὶ τῶν διαφόρων πεισόμενοι, τὰ μὲν αὐτὸς ἐδίδου τὰς ἀποκρίσεις, ἐπικλίνων τὰ ὦτα τῷ αὐτοκράτορι ὡς παρ' ἐκείνου λαμβάνων τὸ σύνθημα, τὰ δ' ἐκείνῳ ὑπετίθει ὅπως χρῆ πρὸς ἕκαστον ἀποκρίνεσθαι· καὶ ἦν ἄρα κατ' ἄμφω βασιλεὺς οὗτος, καὶ τῷ στήματι καὶ τῷ πράγματι.

Εἶχε μὲν γὰρ καὶ πλεῖστα παρὰ τῆς φύσεως πλεονεκτήματα· ὁξὺς μὲν γὰρ εἰ καὶ τις ἄλλος ἐγεγόνει τῶν βασιλέων, καὶ τὴν ὀμιλίαν ἡδύς, τό τε ἦθος χαρίεις οἶος οὐκ ἄλλος, ἐπιτρέποντος αὐτῷ καὶ τυραννικοῦ εἶδους· ἀλλ' ὅπόσον ἐφικνεῖτο τῶν τελεωτέρων πραγμάτων, παρὰ τούτου δὴ τοῦ ἀνδρός τὰς ὑποθέσεις ἐλάμβανε, καὶ σύμβολον τῆς ἀρίστης τῶν γινομένων οἰκονομίας καὶ διοικήσεως ἢ ἐπιχειμένη τάξις τοῖς πράγμασιν, αἱ τῶν | διαφόρων λύσεις, αἱ τῶν δημοσίων τεταγμέναι συνεισφοραὶ, εὐνομ[ούμενον] τὸ ὑπ[ήκοον,] τὸ β[άρ]βαρον ἡρεμούμενον ἢ καταπολεμούμενον, ὁ τῆς Ρώμης κύκλος αὐξόμενος καὶ πολλὰ τῶν βαρβάρων συναντιλαμβανόμενος· ἃ δὴ ζύμπαντα ταῖς ἐπιβολαῖς ἐκείνου καὶ ταῖς σπουδαῖς κατώρθωτο.

Ἄλλ' ἄρα τὰ μὲν τῆς ἀρχῆς οὕτω διέθετο καὶ ὡς οὐκ ἂν τις φήθη, καὶ σύμφωνον ἑαυτῷ τὸ κράτος ἀπέδειξε, πρὸς δὲ ἑαυτὸν διάφρονος ἐγεγόνει, καὶ τι καὶ τῶν δοξάντων περὶ τε καταστολῆν καὶ δίαιταν μετῆλλοίωσεν; οὐ μὲν οὖν· εἰ μὴ τις εἶποι περὶ τὸ κρεῖττον τὴν ἀλλοίωσιν γεγενῆσθαι. Λέγω δὲ οὐκ αὐτὸς παρ' ἑτέρου

ταῦτα ἀκηκῶς, ἀλλὰ πᾶσι παρηκολουθηκῶς ἐξ ἀρχῆς, καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκρωμένων μάρτυσι χρώμενος. Ἐκεῖνος γὰρ πρὸς τὸν κρείττω βίον ἐκ πρώτης κατεσκευασμένος φύσεως, ἐφ' ὃν δὴ τέλει καὶ ἀναβήσασθαι ἔμελλεν, εἶτα δὴ ἐφ' ἑτέροις οἰκονομούμενος πρὸς τοῦ κρείττονος, τούτων τε οὐκ ἡμέλει καὶ τῶν νενομισμένων οὐκ ὠλιγῶρει, ἀλλ' ἐν ὄξει καὶ ταῦτα φρονήματι. Πρεσβυτικὸν ἦν αὐτῷ τὸ ἦθος καὶ στάσιμον, καὶ οὐθ' ὁ τῆς δόξης αὐτὸν ὄγκος τοῦ καθήκοντος ἀπεπλάνησεν, οὔτε ἡ παντοδαπὴ τῶν πραγμάτων πλοκὴ ἀφείλετο τοῦ προσήκοντος, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀναγκαίοις ἐξεταζόμενος πράγμασι, τῆς ἀπράγμονος γνώμης ἦν· καὶ εἴ ποτε ἔξω τούτων-σταίη, εὐθὺς ἑαυτὸν ἀναλάμβανεν.

Ἐστόλιστο δὲ οὐ περιττῶς, οὔτ' ἀφελῶς, ἀλλ' ὅπερ ἂν τις σοφὸς ἐπαινέσειε, τῆς συμμετρίας αἰεὶ στοχαζόμενος· καὶ διαίτης τρόπον ἡρέϊτο οὐθ' ὑπερήφανον καὶ ἀπειρόκαλον, οὐθ' ὡς ἂν τις ἀπορούμενος εὐκόλῳ τραπέζῃ χρῆσαιτο· ἐβάδιζε τε τεταγμένα, καὶ ὠμίλει λαμπρῶς μὲν αὐτόθεν καὶ ὡς εἶχεν ἡ γλῶττα φύσεως, ἐσέμυνε δὲ τὴν φωνὴν ῥυθμῷ ἐμμελεῖ, καὶ ἦν αὐτῷ τὸ ἐπιτροχάδην τοῦ στασίμου μετεσχηκὸς καὶ τὸ στάσιμον ἐπιτρέχον· πολλοῖς δὲ πολλάκις τοῖς ἄρτι σπῶσιν ἐφ' ἑαυτοὺς περικυμαινόμενος, πρὸς οὐδὲνα τῶν πάντων ἀπήχθετο, ἀλλ' ὁμαλῶς πᾶσι κατέμερίζετο· τὴν δὲ σύνεσιν φύσει δραστήριον οὔσαν ἔτι μᾶλλον διὰ τῶν πραγμάτων ἐκράτυνεν, ὥστε τῇ μὲν μεγαλοφυΐᾳ τοὺς διεξητασμένους ἐν τοῖς ἔργοις νικᾶν, τῷ δὲ πολλῶν μετέσχηκέναι τοὺς μεγαλογνώμονας ὑπερβάλλειν· μᾶλλον δὲ τῷ μὲν δεξιῷ τῆς φύσεως τῶν περὶ τοῦτο τὸ μέρος περιβοήτων ἐκράτησε, τῷ δὲ διὰ πάντων ἐλθεῖν τοὺς οὕτω διεληλυθότας ὑπερηκόντισε· καὶ οὔτε τις ἐκεῖνον τῶν ἐκ παλαιστρας ὑπερεβάλετο, οὔτε τῶν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείων παρήνεγεν, ἀλλ' ἦν ἐκάτερος ἐκατέρου τῶν ἐκεῖνου μερῶν ἠττώμενος. Τὸ δ' ὁ τῆς ἐκεῖνου φύσεως ἰδιαιτάτον, τοῦτο δὴ πᾶσι προτίθημι· ὅτι καὶ εἴ ποτέ τινα δυσχεράνοι καὶ ἐπιστύψειεν, αὐτίκα δὴ μετεμέλετο, καὶ μετεγνώκει ἐφ' οἷς ἐγνώκει, καὶ αὐτίκα διηγκα-

Εἰτά τι γίνεται · πολλῶν ἐπικλυσθέντων κακῶν, ὃν ἐκεῖνος ἀφεισθήκει χρόνον τῆς διοικήσεως οὕτω τὰ μείζω τῶν δεινῶν ἐγεγόνει, καὶ τῷ αὐτοκράτορι μαραίνεται ἡ ζωὴ, καὶ νόσος αὐτὸν αἰρεῖ πρὸς τὸν θάνατον συνελαύνουσα · ἐπὶ τούτοις καὶ μεταμέλεια ὧν περὶ ἐκεῖνον ἐγνώκει, καὶ πολλάκις τοῖς πρὸς τοῦτο καταναγκάσασιν ἐπηράσατο, οὐκ εἶχε δὲ ὅτι καὶ χρήσαιτο ἀπορροῦσης αὐτῷ τῆς δυνάμεως, | πλὴν ὅσον τελευτῶν καὶ τῶν τῆδε ἀγόμενος ἐκεῖνον μόνον καὶ ἔπει καὶ ἔβλεπε. Καὶ ὁ μὲν ὅπως τὸν δεδομένον αὐτῷ αἰῶνα πεπληρωκῶς ἀπελήλυθεν, ὁ δὲ ἀκύμαντος εὐθὺς διεδείκνυτο · ἐπὶ λιμένων γὰρ ἀτεχνῶς καθῆστο, καὶ ζυμπάντων αὐτὸν ἐπὶ δευτέραν ἐπιστασίαν καλούντων, αὐτὸς οὐδενὶ προσεῖχε τὸν νοῦν, καὶ τέλος ἐνεκικήκει, καὶ κρείττων τῶν βιαζομένων ἐγένετο · κέντευθεν ὑστέρει μὲν ὥσπερ ὁ Θεμιστοκλῆς τοῦ Εὐρυβιάδου, ἐκράτει δὲ καὶ τῶν ναυαρχούντων, καὶ ἡγεμόνευε τῶν ἡγεμονομένων διὰ τὴν σύνεσιν.

φ. 173*.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη ἀρχὴ οὐ μετὰ πολὺ καταλέλυτο, καὶ βασιλεὺς ἕτερος ἐπὶ τὴν τῶν ὄλων ἡγεμονίαν εἰσῆχθη, ὁ δὲ οὐδὲ πάλιν τῶν οἰακῶν ἐπιλαμβάνεται, ἀλλ' ἦν τοὺς ἐπιειλημένους διδάσκων ὅπως ἂν ἄριστα κυβερνήσειαν · οἱ δὲ, οἷς μὲν αὐτοῦ τὰς συνθήκας ἐδέχοντο, τὸν τε διάπλουν καὶ τὸν περίπλουν τεχνικώτατα ἐπεποιήντο, οἷα δ' οὐκ ἐδέξαντο, οὕτω διημαρτήκασιν ὡς μὴ ἔχειν ὅπως αὐθις ἑαυτῶν γένοιτο, καὶ τῶν πραγμάτων ἀκριβέστερον ἀντιλάβοιτο. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα οὐδὲν δέομαι λέγειν, ὅτι μὴ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἄγει τὸν λόγον ὃν προὔθετο, ἐν δὲ τῶν πάντων ἐρῶ, δι' ὃ ὅ τε βεβασιλευκῶς καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον τὸ ἐφ' ἑαυτῶν δράμα καταλελύκεσαν, καὶ οὗτος πρὸς τὴν προτέραν ἀρχὴν καὶ αὐθις ἐπανεληλυθὼς, ὅσον οἰκονομηθῆναι πρὸς τὸ ἐσόμενον, διὰ ταύτης ἐπὶ τοῖς τῆς ἀρχιερωσύνης θώκοις ἐγκαθιδρύεται. Ἐπιτεμοῦμαι δὲ τὸν λόγον, τὰ κυριώτατα τιθεὶς τοῦ πράγματος καὶ ἀφ' ὧν ἡ περὶ τὴν βασιλείαν ἐγεγόνει καινοτομία · εἰ δὲ κἀγὼ πάρεργον τοῦ λόγου γενήσομαι καὶ τρόπον τινὰ συναπολαύσω τῶν ἐκείνου

καλῶν, φθονεῖτω μηδεὶς, ἀλλὰ μὴδ' αἰτιάσθω· οὐ γὰρ ἐξεπίτηδες ἑμαυτὸν, οὐδὲν δέον παρενείρω τῷ διηγήματι, ἀλλ' ὅτι μέρος καὶ αὐτὸς ἐγεγόνει τῆς ὑποθέσεως, ἀναγκαίως καὶ περὶ ἑμαυτοῦ διαλέξομαι.

Οὐ πᾶν τὸ στρατιωτικὸν πρὸς τοὺς πολιτευομένους ἡμᾶς συμβατικῶς καὶ ἀστείως εἶχεν, οὐδ' ἐσπένδετο ὁμαλῶς, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἀπηχθάνετο, ὅτι περ ἕκαστος τῶν βασιλευόντων εὐεργετῆν ἀπαρχόμενος ἀφ' ἐστίας ἡμῶν ἀπῆρχετο, τῶν δέ γε στρατοπέδων ἢ κατωλιγῶρει παντάπασιν, ἢ ἀφωσιοῦτο διδοῦς μέτρια· καὶ ἐν δεινῷ εἶχον εἰ τῶν ὄλων προκινδυνεύοντες, ὧν προασπίζονται ἐλάττους ἐν ταῖς τιμαῖς εὐρίσκονται· διὰ ταῦτα καὶ τῷ τνηκαῦτα βασιλεύοντι ἀπηχθάνοντο ἀκριβῶς, ὅτι μὴ δὲ τὸ πολλοστὸν τοῖς τῶν στρατοπέδων ἄρχουσιν ἀπεδήσατο ὧν τοῖς τῆς πολιτείας ἐπιδεδώκει. Κάντεῦθεν ἀπορρήγνυται τὸ παρ' ἐκείνοις ἔκκριτον καὶ εὐδόκιμον, καὶ αὐτίκα τὸ πᾶν ἐκείνοις ἐν στρατεύμασι πλῆθος συναποτέμενται· εἶτα, ἵνα καὶ πῆξιν λάβοι τὸ σύστημα, καὶ ἀτεχνῶς μορφωθείη ἢ τυραννίς, ἕνα τῶν πάντων προϋστήσαντο γενναῖον ἄνδρα καὶ ἐν πολλοῖς εὐδοκιμήσαντα στρατηγήμασι, καὶ τοῖς βασιλικῶς οὕτως εἰπεῖν παραχαράζαντες παρασήμοις, αὐτοκράτορα τῶν ὄλων ἀνηγορεύασιν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ διαβόητος Ἰσαάκιος, ἐκ Κόμνης μὲν τῆς κώμης προεληλυθὼς, ὥσπερ ἐκ Πέλλης ὁ Φίλιππος, κοσμήσας δὲ καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸ χωρίον οἷς τε πρότερον ἐστρατήγησε καὶ οἷς ὕστερον ἐβασίλευσεν, εἰ μὴ πού τι, δι' ὑπερβολὴν φιλοτιμίας οὕτως ἐρεῖν, προσκεκρούκει καὶ οὗτος τοῖς πράγμασι, καὶ τελευτῶν ἀπῆλλαξεν ὥσπερ ἴσμεν· ἀλλ' οὕτω ταῦτα· καὶ τὸ τυραννικὸν ἐγεγόνει στρατόπεδον οἷον οὐκ ἄλλο τῶν πώποτε· καὶ ἵνα τὰ πλείω τῶν τότε πεπραγμένων παρῶ, συνάγεται καὶ παρ' ἡμῶν ἐπ' ἐκείνον στρατεύματα, καὶ συρρήγνυται πόλεμος ἐξ ἐκατέρων δεινός, καὶ νικᾷ τοῖς ὄλοις ὁ τυραννήσας· καὶ πρὸς δευτέραν ἀντάρασθαι χεῖρα οἱ περὶ τὸν βασιλέα ἀπεγνωκότες, πρεσβεῦσαί τε πρὸς τοῦτον ἐγνώκασιν, καὶ στείσασθαι, εἰ πως ἐνῆν,

ἐφ' οἷς ἐκεῖνος συνθήμασι βούλοιο· τὴν δὲ πρεσβείαν ἐπὶ ταῖς ἀρίστοις θέσθαι διεγνώκότες, δισκοποῦντο τίνες τῶν πάντων εἶεν οἱ ἀκριβεστάτοι· μᾶλλον δὲ ὅπως ἔσχε τὸ πρᾶγμα φιλαλήθως ἐρῶ. Ἐδόκει τῷ αὐτοκράτορι ἐμοὶ τὸ πᾶν ἀναθέσθαι τοῦ σκέμματος· καὶ με ἐφ' ἑαυτοῦ συλλαβῶν πιστεύει τὸ ἀπόρρητον τῆς ψυχῆς· ἐγὼ δὲ τὸ μὲν τῆς πρεσβείας προσιέμην σχῆμα, καὶ πρὸς τοῦτο ἔτοιμος ἦν διακονῆσαι τῷ αὐτοκράτορι· ἐδεδίειν δὲ καὶ τὸν πρὸς ὃν πρεσβεύειν δεδοκίμασμαι, μὴ πού με τοῖς ἐναγχος αὐτῷ κατωρθωμένοις ἀπρακτον ἀποπέμψειεν· ὑπώπτευον δὲ καὶ τὰς τῶν πολλῶν γλώττας, μήπως καὶ ἀτυχήσαντά με παραπρεσβείας οἱ πολλοὶ γράψοιτο· διὰ ταῦτα συμπρεσβευτὴν ἠρούμην τῶν εὐδοκίμων τινὰ, ἵν' ὁμοῦ τε διάγοιμεν καὶ κατὰ ταῦτ' οὐ καὶ πρὸς τὸν τυραννοῦντα κοινολογοίμεθα. Καὶ αὐτίκα μοι τῶν ἐν τέλει ὁ πρῶτος συνδεδοκίμασται· ὥσπερ δὲ τοῦτον συμπρεσβευτὴν εἰλόμην ἐγὼ, οὕτω δὴ κἀκεῖνος καὶ τρίτον τῇ πρεσβείᾳ συγκαῖσθαι ἀξιολογώτατον τῶν ἄλλων καὶ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἀξιόχρεων· καὶ οὗτος ἐκ περιόδου ὁ νῦν εὐφημούμενος ἡμῖν συγκαθίσταται· καὶ γέγονεν ἐφ' ἡμῖν ὁ τοῦ συμπρεσβεύειν λόγος κατὰ τῶν ἄλλων ἢ καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους σφραγίς· τῶν γὰρ πολιτευομένων οἱ τῆς διοικήσεως τοὺς κρείττους ἐπιλεξάμενοι, ἐν τούτοις μὲν τὴν τάξιν οὐ διεφθάρκασιν, ἀλλ' ὁ μὲν τις ἡμῶν πρῶτος ἦν, ὁ δὲ μέσος, ὁ δὲ τελευταῖος, πρὸς δὲ τοὺς λοιποὺς δεδώκασί τι πλεόν ἡμῖν· τὸ μὲν οὖν ἐμὸν κἄν ἐν τοῖς τελευταίοις καὶ τῶν παραλελειμμένων εἶη, ὀλίγος γὰρ μοι λόγος τοῦ πράγματος, ἐκείνῳ δὲ ὑποχωρεῖτωσαν τοῦ πρώτου οἷς πρὸ τῶν πάντων ἐξείλετο.

Οὕτω τοιγαροῦν ἔξιμεν, καὶ τι καὶ κατωρθώκειμεν, εἰ μὴ που δεινὸς ἐξ ὑπερβορέων ἔπνευσεν ἄνεμος, ὃς τὰς τε γνώμας ἡμῶν συνέχεε, καὶ τὸν κρατοῦντα τῶν βασιλείων ἀπορριπίσας ἀντύγων, ἐπὶ τοῦ σεμνοῦ βήματος τὸν ἀντιτιθέμενον ἔστησε. Τοσοῦτον μὲν οὖν τοῦ λόγου τὸ πάρεργον, ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῦτο, ὅπως ἐκείνῳ τὸ περιὸν τῆς παρὰ τοῖς κρείττοσιν ὑπολήψεως ἐπιδείξαιτο.

Ἐπεὶ γὰρ ὁ θαυμασιος Ἰσαάκιος τῶν σκήπτρων ἐπέληπτο. ἀκμάζων μὲν ἅπασι τῷ μεγαλεπηθόλω τῆς φύσεως, βουλόμενος δὲ μετ' ἐπιστήμης προσιέναι τοῖς τῆς βασιλείας σύμπασι μέρεσιν, ὥστε μηδενὸς τοῖς ὄλοις ἐνδεῖν, εἶτα δὴ ισάζον τοῦτο τετηρηκός, ἐζήτει τὸν συνεπιληψόμενον αὐτῷ τῆς κρείττονος ἐπιστασίας, καὶ τὰ μὲν διδάζοντα, τὰ δὲ οἶον νομοθετήσοντα, τὰ δὲ ὡς ἄριστα διακονήσοντα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ πρὸς πολλοὺς ἀντίρροπος ἦν, οὐδὲ ὡς ἀπὸ πολλῶν ἰσπαλῶν ἢ ἀνθαμίλλων ἀλλήλοις τὸν εὐδοκιμώτερον ἐδοκίμαζε, λεπτοῖς ὥσπερ λογισμοῖς κρίνων τὸν κρείττονα· ἀλλ' ὁμοῦ τε τοῖς βασιλείοις ἐπέστη, καὶ τὰς χερσὶν ἐπιλαβόμενος τοῦ ἀνδρός, ἀγχοῦ τε ἑαυτοῦ ἔστησε καὶ τοῦ βήματος ὄλου προέστησεν. Αὕτη δευτέρα τις αὐτῷ [ἀρ]χὴ καὶ τάξις ἐπὶ τοῖς ὄλοις ἐγένετο· τοῦτο τὸ δόγμα, τό τε δόξαν ἐπὶ τοῖς προτέροις ἐκράτυνε, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα γεγονός ὡς ἐτέρως, ὡς ἄτοπον ἡτιάσατο. Ἐδοκεῖ δὲ τέως ἐνίοις, ὡς πρὸ πολλοῦ πεπαυμένος τῆς ἀρχικῆς ἐπιστήμης μὴ μετὰ τοῦ γενναίου προστῆναι λήμματος· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοῦ νεῖν χρόνον τινὰ κατωλιγωρηκότες, οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐξέως τοῖς κύμασιν ἐπινηχονται, οὕτω δὴ κακείνος δέον ἐλάττων ὀφθῆναι τῆς ἀκριβοῦς διοικήσεως, ὡς παρατεθραυσμένης αὐτῷ τῆς ἐπιστήμης ἢ κατερραθυμημένης διὰ τὸν χρόνον, ὁ δὲ τοῦναντίον ἔδοξεν ὥσπερ τῶν ρευμάτων τὰ ἐπιχεθέντα ἀθρόον ἐπαφιέμενα. Οὐκ εἶχεν οὖν ὅπως ἂν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς χρῆσαιτο, καὶ ταῦτα οὐδὲ πᾶν τι ἐνδόσιμος ὦν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ τι φρονῶν καὶ μηδενὸς ἥττων ὀφθῆναι βουλόμενος, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ μόνῳ τὴν γνώμην ἠλλοίωτο· ἐθαύμαζε γοῦν αὐτὸν ὅτι καὶ ὀξέως διὰ τῶν πραγμάτων | χωροῖη φ. 174. καὶ πάντων ἐντέχνως ἀντιλαμβάνοιτο, μάλιστα δὲ ὅτι βεθηκός αὐτῷ τὸ φρόνημα ἦν καὶ ἡ σύνεσις πολλῶ τῷ περιόντι λάμπουσα, καὶ ὡς οὐ μάτην αὐτῷ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ θεοῦ ἐδέδοτο προτερήματα, εἰ μὴ που ἔδοξε πρὸς τινὰ κρείττονα βίον ἀφορισθῆναι. ἀφ' οὗ καθάπερ ἐκ περιωπῆς τινος τὸν τῶν χαρισμάτων πυρσὸν δαδουχῆσειεν.

Οὕτω τοιγαροῦν ἐκείνω οιομένω τε καὶ βουλομένω περὶ τάνδρως, συναπελάβετο ὁ καιρὸς, καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ σιγήσω, τὸ μὲν τι διὰ τὸν πεπονηκότα, τὸ δὲ διὰ τὸν πεπονηθότα (οὐδὲ γὰρ ἔχω ἀμφοῖν διαιτησάμενος, ἄμφω νενικηκότας ἀποδειξάσθαι), προσλαμβάνεται μὲν παρὰ θεοῦ ὁ τῆνικαῦτα τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον κοσμηῶν, ὥσπερ ἐξ ἀγωνίας μαρτυρικῆς ἐπὶ τὸν στεφοδότην ἀνεληλυθώς, ἵνα κάλλιον ἀναδῆσαιτο, μαρτυρικῶς τέλει τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν ἐπισφραγισάμενος, καθίσταται δὲ τούτῳ ἡ κρίσις ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις, οὐ μετὰ πλειόνων, οὐδὲ οἷον διαμιλλωμένω· ἀλλ' ὥσπερ πάντες μὲν θῆρες ὑποχωροῦσι τοῦ κράτους τῷ λέοντι, πάντα δὲ πτηνὰ τῷ τῶν ἀετῶν γένει ὑπέικουσι, καὶ οὐδεὶς οὔτε τῶν ἐν ὕλαις θηρῶν τῷ γενναίῳ τούτῳ συναμιλληθεὶ θηρι, οὔτε τι τῶν ὅσα πτηνὰ τὴν πρὸς τὸν ἀετὸν ἀμιλλαν δέξαιτο, οὕτω δὴ καὶ ἐκείνω ἐπὶ τῷ τῶν πάντων κρινομένῳ, οὐδεὶς εἰστίκει ἀντίρροπος, ἀλλὰ συγκεχώρητο κατὰ πάντων ἐκείνω τὸ κατὰ πάντων ἐπὶ πᾶσι κράτος· καὶ γὰρ οὐδὲ πρὸ πολλοῦ εἰς ἱερωσύνην παρηγγελκώς, τῷ μὴ πρὸς αὐτὴν κατὰ λόγον ἠτοιμαῖσθαι κρείττων τῆς ἐτέρων ἐτοιμασίας ἐτύγχανεν ὢν. Διὰ ταῦτά γε, ὡς τὴν πᾶσαν ἀρετὴν ἀπαράμιλλε, πρὸς σὲ γὰρ βραχὺ τι ὁ λόγος ἐπέστραπται, καὶ ὁ ἱερατικὸς εἰσδέχεται βίος οὐδὲν ἥττον ἢ ὁ πολιτικός· οὐ γὰρ, ὥσπερ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, διήρηνται ἀπ' ἀλλήλων τὰ τάγματα, ὡς δοκεῖν τὸν μὲν κρείττονα εἶναι, τὸν δὲ χείρονα, καὶ ἐπ' ἐκείνω μὲν τοὺς κρείττους δεδοκιμαῖσθαι, ἐπὶ δὲ τούτου τοὺς χείρους πεπολιτεῦσθαι· αἰρέσεων γὰρ ἡ τοιαύτη διαφορά, ἀλλ' οὐχὶ πολιτειῶν· τὸ γὰρ καλὸν ἐπίσης ἀμφοῖν τοῖν βίοις προτρέπειται, καὶ ὁ γε σωφρονήσας ἐπὶ τοῖς πράγμασι προκεκάρηται τῷ λοιπῷ βίῳ, καὶ οὐ δεῖ τοῦτον ὥσπερ ἐξ ἰλύος ἀποσπασθέντα, δευτέροις ῥύμμασι χρῆσασθαι· αὐτάρκης γὰρ πρὸς πάντων ὁ, τιοῦν ὁ καλῶς ἐπὶ τῶν πολιτευμάτων βεβιωκώς· καὶ εἰ πολλοὺς ἐντεῦθεν ὁ λόγος συνφικεῖσάτο, καὶ εὐθὺς ἀποβάντες τῆς ἐν τούτοις ζωῆς, τῆς ἅνω Ἰερουσαλήμ ἠξιώθησαν, πῶς οὐχὶ καὶ πρὸς τὸν ἱερατικὸν

θαρροῦντες μεταβαῖεν ρυθμὸν, ἀλλ' εἰεν δευτέρας πραγματείας δεόμενοι, ὥσπερ παρασκευῆς μέσης πρὸς τὴν τελευταίαν; Ἐννόμως γοῦν, ὃ θαυμασιώτατε σὺ ἐφ' ἣν ὀκονομήτης ζῶν μεταβέβηκας, καὶ ἡ τοῦ ψηφισαμένου κρίσις ἀδέκαστος, καὶ κατὰ λόγον σοὶ ἡ ἀνοδος ἢ ἡ μετάστασις.

Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ὥσπερ αὐτὸν ἐπὶ πάσης δοκιμάσαντες πράξεως ἀκριβέστατον καὶ ἀσφαλέστατον εὔρομεν, οὕτω δὴ κἀνταῦθα τὸν ἄνδρα διακριθώσωμεθα· μὴ πού τι ὥσπερ ἐκ Σκυθῶν ἀποπλευσας εἰς Ἑλλάδας τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἤδει φωνῆν; ἐγὼ δὲ καὶ θαρροῦντως ἂν εἶποιμι ὅτι καὶ παρεκόμισέ τι ἀγώγιμον ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ βίου πρὸς τὸν ἱερατικόν, τὸ βαθὺ τῆς γνώμης καὶ τὸ διαιρεῖν κατ' ἄρθρα ἕκαστα, καὶ τὸ τοῦ τρόπου φιλότιμον, τὴν τε τῶν ἡθῶν ἐμμέλειαν, καὶ τὰλλα οἷς ἡ θεία τεκμηριούται ψυχὴ· ἐκεῖνος γὰρ οὐκ οἶδα εἴτε τὸ μέλλον προμάντευόμενος, εἴτ' ἀπαρασκευῶς τῷ πράγματι χρώμενος, πολλὰ δὴ τοῦ ἱερατικοῦ βίου σύμβολα παρεῖχε τοῖς γνωματεύειν ἐθέλουσι· τό τε γὰρ κατεστάθαι, καὶ τὸ μὴ εὐπάρυφον εἶναι πλέον ἢ καλῶς εἶχε, καὶ τὸ βεβιωκέναι σωφρόνως, καὶ τὸ μηδαμοῦ τι δοῦναι ταῖς πικραῖς ὑπολήψεσι, συνθήματα πάντα τῆς ἀρχιερατικῆς ζωῆς ὄντα ἐτύγχανε· καὶ τὸ μὲν βουλευόμενον αὐτῷ ἦν, ὅλον εὐθύς ἀφιερωμένον εἶναι θεῷ, ἀλλὰ τό τε τὸ μέλλον ἠγνοηκέναι καὶ τὸν ἐν τέλει βίον ἀπῆγεν αὐτὸν τοῦ βουλήματος. Ὡς δὲ διέστη ἐφ' ἧς προεχαράττετο τὰ πρῶτα ζωῆς, ὅλος εὐθύς τῷ πνεύματι γίνεται, καὶ εἰ μὴ τινες τὸν ἄνδρα καὶ πρῶτον ἐγνώκεισαν καὶ ὕστερον συνεγνώκεισαν, ἔδοξεν ἂν τεθεῖς ἐπὶ τῆς λυχνίας, καὶ ἀποσκεπασθέντος αὐτῷ τοῦ καλύμματος, τὰ μὲν πνευματικὰ τελεώτατος εἶναι, ἥττων δὲ τὰ πολιτικὰ, καὶ τοῦ μὲν βεβηκότος ἄριστα μετασχεῖν, τῆς δὲ ὀξύτητος καὶ τοῦ δραστηρίου ἔλαττον μετεilhέναι· τὰ δὲ οὔτε ἠλαττώθησαν τούτῳ, οὔτε ἄλλοιαν ἔσχε μεταβολὴν, ἀλλ' ἡ γνώμη τοῖς προτερήμασι τούτοις ἐπιστατήσασα, ἃ μὲν εὔρε κατάλληλα τῇ ἀρχιερωσύνῃ ἐπέκρινέ τε καὶ ἐπεσφράγισεν, ἃ δὲ μὴ πάνυ

σύμφωνα οὐκ ἀπήλασε μὲν, συνέστειλε δέ· δεῖ γὰρ πρὸ πάντων τὸν ἀρχιερέα μὴ λίχν τῶν πραγμάτων γίνεσθαι, μηδὲ τὴν περὶ ταῦτα φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι· διὰ ταῦτα ἐκεῖνος ἐν οἷς ἔδει μὴ διασεῖσας αὐτῶ τὸ φιλότιμον συνέσχεν ἐν τούτοις ἢ ἀπεμείωσε καὶ ἀπεκρύψατο· ὅθεν τὸν τε κρότον τῆς γλώττης ἀφήρηκε καὶ τὴν τυρσηνικὴν τῆς φωνῆς σάλπιγγα καὶ τὴν ἐκαῖθεν ἠγῶ σωματώτεραν τέως καὶ ἀμυροτέραν ὑπέφαινε, καὶ προλαμβάνων τῶν πολλῶν τὰ τῶν προτεθειμένων νοήματα οὐκ εὐθὺς αὐτὰ περιήχει τῇ γλώττῃ, ἀλλ' ἐδίδου καὶ ἑτέροις περὶ αὐτῶν εἰπεῖν τι θαρραλεώτερον, καὶ ὅπερ ἂν τις εἶπη, εἰ καὶ μὴ πάνυ τι συνετώτατον ἦν, οὔτε ἤλεγχεν, οὔτε ἠτιᾶτο, ἀλλὰ καὶ τὸ διημαρτημένον ἡρέμα ἐπληρωθούτο, ὡς μηδὲ τὸν διημαρτηκότητα ἐντεθυμῆσθαι ὅτι ἀπώλισθε τοῦ προσήκοντος· οὕτως ὁμαλῶς τὸ νενοσηκὸς ἰᾶτο τοῦ λόγου.

Ταῦτα μὲν οὖν δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, τῶν πολλῶν εἶναι, ἐμοὶ δὲ οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἄγαν ἐξητασμένων ὤπται καὶ διαδείκνυται· τὸ δὲ μεῖζον καὶ ὁ μάλιστα κατανοῶν ὑπεράγαμμι τοῦ ἀνδρός, ὅτι τὸν μὲν πρὸ τῆς ἱερωσύνης χρόνον οὐδενὶ τῶν πάντων περὶ οὐτινοσοῦν παρεχώρει πράγματος λόγον ἔχοντος, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν πολὺ τὸ παρὰ πάντων συγκεχωρηκὸς τούτῳ· ὅπη δ' ἂν τις καὶ ἀναβλέψειεν, εὐθὺς τοῦτον ἀπείρω περιλάμπων φωτὶ ἐπιμύειν ἠνάγκαζεν. Ἐπεὶ δὲ τοῦ θεοῦ ἐγεγόνει βήματος, καὶ ἐπὶ τοῦ σεμνοῦ τόπου ἰδρύθη, ἐπίστευε τὰ τῆς ψυχῆς κρύφια, διεπυθάνετο περὶ ὧν ἐδόκει ἠγνοηκέναι, καὶ οὔτε χάριτας λόγων προσεποιεῖτο, οὔτε τὴν ἐκ τῆς τέχνης δύναμιν, οὔτε περὶ τοὺς νόμους φιλοτίμως ἐπραγματεύετο, ἀλλὰ τὴν πᾶσαν περὶ ταῦτα καταλύσας σπουδὴν, ὡσπερ σωματικὴν ζωὴν τῆς ψυχικῆς μόνης ἀντείχετο, αἰδοῖ τοὺς πλησιάζοντας ἢ φόβῳ συνέχων, καὶ τῷ ἐθέλειν πρὸς πάντας ἰσοῦσθαι, τὸ πάντας ἐκείνου ἠττάσθαι παρ' ἐκείνων ἀντιλαμβάνων.

Ἀπεκτῆσατο δὲ καὶ ὅσα ἄνωθεν συνηγνόηκει κτήματά τε καὶ χρήματα θεῷ καὶ τοῖς πένησι. πλὴν ὅπόσον δὴ μέρος τῶν συγγε-

νῶν ἐνίοις ἐταμιεύσαστο· ἦν γὰρ οὐδὲ τοῦτο τὸ μέρος δυσιοκίαντος ὡσπέρ τις καὶ ἀποτρόπαιος· οὐκ ἐπαινῶ γὰρ ἐγὼ τοὺς τὴν φύσιν προσηρημένους ὑπερφωνεῖν, | οὐδ' εἴ τις ἀποτόμως ἔχει ψυχῆς, ὡς φ. 174*. μὴ συμπαθεῖν, μηδὲ συνδιτιθέσθαι γέ[νει] καὶ φίλοις, οὗτος ἐμοὶ τὰ τῆδε μὲν ἀπεστράφθαι δοκεῖ, ἐπεστράφθαι δὲ εὐθύς πρὸς τὰ κρείττονα· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν φθάνοιεν ξύμπαντες Σκύθαι καὶ ὅσοι τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου νέμονται, μετὰ τῶν κρείττωνων ἐστηκό-
τες καὶ ταῖς ἄνω μοναῖς συναγόμενοι, παρ' οἷς τοσοῦτον τὸ θηριώ-
δες τῆς φύσεως, ὅσον οἱ μὲν καὶ τεκνοκτονοῦσιν¹, οἱ δὲ γε πρά-
τεροι τούτων ἀπεμπολοῦσι τὰ ἔκγονα, καὶ εἴ τις τῶν ἀγκαλῶν τῆς
μητρὸς τὸ τιτηνούμενον ἀποσπάσαιτο, ἔτι τὴν θηλὴν ἀποβλύζον
τοῦ στόματος, ἢ δὲ οὔτε συμπαθεῖ κλαυθμυρίζοντι, οὔτε διασπώ-
μενον ἐλεεῖ. Τίς οὖν ἡ ἀρίστη κρίσις; ὅταν τις εἰδέῃ ἑαυτὸν καὶ
θεῶ ὁμοιούμενον καὶ μερίδα ὄντα τῆς φύσεως, ἐπικλίνει καὶ πρὸς
τὸ γένος, ὅποῦς ἐκεῖνος, καὶ θεῶ ἀνακείμενος καὶ μῆτε τοῦ φιλικοῦ
καθήκοντος ἀμελῶν, μῆτε τοῦ προσήκοντος φίλῳ καὶ συγγενεῖ κα-
τολιγῶρῶν· οἱ μὲν οὖν ὑπερπετόμενοι τὸν ἀέρα χαιρέτωσαν ἢ ἐρρέ-
τωσαν, ἐγὼ δὲ μετὰ τῶν συμπαθεστέρων ταττοίμην, καὶ αἰτίαν
ἔχοιμι τοῦ μὴ τελῶς φιλοσοφεῖν, ἢ τοῦ ἀναλγῆς δεδόχθαι καὶ πρὸς
τὴν φύσιν ἀσυμπαθῆς.

Τοιοῦτον γοῦν ἐκείνῳ τὸ ἦθος· καὶ ἵνα τὸ ἐμὸν περὶ ἐκεῖνον πά-
θος ἐρῶ, τῶν μὲν ἄλλων ἕνεκα πλεονεκτημάτων ἐθαύμαζον μὲν, οὐ
συνδιετιθέμην δέ· διὰ ταῦτα οὐδὲ ἀνεκεκράμην εὐθύς, τοῦ δὲ συμ-
παθοῦς χάριν ὅλος διόλου ἐκχωρήκειν· τὴν γὰρ συμφυῖαν ἢ συν-
διάθεσις ἀπεργάζεται, οἱ δ' ἐξ ἐτέρων ἠθῶν δοκοῦντες ὁμοφρονεῖν,
παίζουσι τὴν ὁμοφροσύνην ἢ ὑποκρίνονται. Τούτου μὲν οὖν τοῦ
μέρους ἕνεκα κἄν αὐτὸν ἐπαινέσαιμι καὶ συναπολαύσαιμι τῆς ἐκεί-
νου ψυχῆς καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐγκωμίων, τὸ δὲ μὴ χαλεπαίνειν ἐφ'
ὄψοῦν, μηδὲ τὸ ἦθος τραχύνεσθαι, ἐκείνου γνώρισμα ἰδιαίτατον,

1. γ. τεκτονοῦσιγ.

καὶ μάρτυσι πρὸς τοῦτο μικροῦ δεῖν χρῶμαι τοῖς σύμπασι· ὥσπερ γὰρ ποταμοῦ ἢ θαλάσσης εὐθύς οἱ πλείους μετασχεῖν τούτου προεθυμήθησαν, καὶ συγκεκύφασιν ἐπ' αὐτὸν, ἀπὸ λιμένων, ἀπὸ πελάγους, ἐξ ἀέρος, ἀπὸ τῆς ἡπείρου παρεκταθέντες, εἰλκον, ἀνθειλκον, διεμερίζοντο, δις καὶ πολλάκις οἱ πλείους ταύτου πεπώκασιν νόματος· ὁ δὲ καὶ πᾶσιν ἐξήκει, καὶ πάντας ὑπτίως ὑπεδέχετο, οὐ δυσχεραίνων, οὐκ ἀπωθούμενος, ἀλλ' ἴλεω βλέμματι καὶ ἰλαρᾷ γνώμῃ προσιέμενος σύμπαντας, καὶ πᾶσι φαινόμενος ἀποχρῶν.

Ἄλλ' ὁ με διέλαθεν· ἐδόκει γὰρ τῷ θεῷ καὶ δευτέροις καθαρισίοις τὴν ἐκείνου καθαγίνας ψυχὴν, ἢ καθαγιάσαι πλέον εἰπεῖν· ἀλλ' ὁμοῦ τῆς ἱεράς ἐπέβη καθέδρας, καὶ σφοδρῶ νοσήματι βάλλεται· τὸ δὲ ἦν πυρετὸς ὑποσμήχων τὰ σπλάγγνα καὶ δεινῶς αὐτῷ τὴν ψυχὴν ἐκτήκων καὶ ὄλω τῷ σώματι λυμαινόμενος· ἐλύπει δὲ τοῦτον οὔτε τὸ πάθος, οὔθ' ὁ διὰ τούτου προσδοκώμενος θάνατος, ἀλλὰ σημεῖον τὸ παραυτίκα τεθνᾶναι τιθέμενος τοῦ ἀναξίως προκεχειρῆσθαι, ἐδυσφόρει δεινῶς, δακρύων κρουνούς ἤφει τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπεστέναζε λεπτόν τι καὶ βύθιον, παντοδαπὸς ἦν τῷ πάθει στενοχωρούμενος· ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγεγόνει τοῦ πυκνοτέρου ἄσθματος, καὶ ἤλπιστο αὐτίκα ἀπερυγεῖν τὴν ψυχὴν, μεταβάλλει τὰ σκυθρωπὰ θεός, καὶ γαλήνην ἐκ κυμάτων ποιεῖ, καὶ κατισχύσας τὴν φύσιν, ὥσπερ νέφος διαλύει τὴν νόσον· καὶ αὐτίκα ὁ δόξας μικροῦ δεῖν ἀποπεπνευκέναι, ἰσχύει τῷ σώματι καὶ γενναίωτερον ἐπιρώννυται, καὶ τῆς κρείττονος μεταβολῆς γίνεται. Ἐμοὶ δὲ καὶ ὀπτασία τις κρείττων νυκτερινῆς ὄψεως τὸ πρᾶγμα πόρρωθεν καταμηνύει· ἐδόκουν γὰρ ὑπνώττων νυκτὸς, διὰ τῆς ἐκείνου σκηνῆς παριῶν ἀναφωνεῖν εὐρύθμῳ φωνῇ ὅποσα δὴ ἀναστάντι προσφωνούμεν θεῷ· καὶ ὡς ἀψευδῆ μὲν ᾤθηται τὸν ὄνειρον, ἐξήτει δὲ τὸν καιρὸν καθ' ὃν τέως ἀναβιώσεται καὶ τὸ μεγαλοουργούμενον ἐπ' αὐτῷ ἀληθεύσειεν· εἶτα δὴ καὶ κρείττον σύμβολον τῆς ὑγείας ζητεῖ· ἀπόρρητοι τοιγαροῦν ἤχοι καὶ μύρα εἰκόνων ἱερῶν προχεόμενα τὴν ζωὴν τούτῳ προαγορεύουσι· καὶ θᾶττον τῆς κλίνας ἀνί-

σταται ἢ προσήλωται, καὶ ἀποδίδωσι θεῷ τὰς εὐχὰς ἅς προσ-
 ηύξατο, ἄλλας τε καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, ἣν φιλοτίμως
 κατασκευάσας θεῖον ἐπ' αὐτῇ πεποιήκε φροντιστήριον, περὶ οὗ δὴ
 τι καὶ προσιπεῖν βούλομαι.

Οὐκ ἦν ἐκεῖνῳ βουλομένῳ χειροποιήτων τῷ θεῷ κατασκευάσαι
 ναὸν, ἀλλ' ἦ μόνον ἑαυτὸν ἀχειρότευκτον οἶκον τῷ θεῷ ἀπεργά-
 σασθαι· ἀλλ' ὁ γε τούτου πατὴρ αἰτιώτατος αὐτῷ γίνεται τῆς τοῦ
 φροντιστηρίου κατασκευῆς· ἐκεῖνος γὰρ τὸν ἐνταῦθα τοῦ μάρτυρος
 Καλλινίκου ναὸν ἐτέρῳ ὑπερβαλόμενος ὄν τῷ Σωτῆρι εἰδείματο,
 τὸν παῖδα κοινῶν ποιεῖται, πρὶν ἢ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπιλαβέσθαι,
 ὧν ἐκεῖσε ἐπεποιήτο τε καὶ ἐβεβούλευτο· ἐβούλετο δὲ ἐκεῖσε κατα-
 θέσθαι τὸν χοῦν, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τὸν υἱὸν πολλοῖς ὄρκοις προκα-
 τειλήφει, μὴ ἄλλοθι που ταφήσεσθαι ἢ ἔνθα οὗτος τῷ θεῷ ᾠκο-
 δόμησε τὸν ναὸν, καὶ ἄλλο τι κρεῖττον ἐκεῖσε βουλευσασθαι. Τού-
 τοις προκατεκλημμένος ὁ εὐφημούμενος, οὔτε παντάπασι τῆς ἐν-
 τολῆς κατωλιγώρησεν, οὐδὲ πάλιν εὐθὺς προσέθετο τῷ ἐνταλθέντι
 ὡς δόγματι, ἀλλ' ἦν πολλοῖς ἀντίρροπος λογισμοῖς καὶ ὅ,τι πρά-
 ξεις διηρηνᾶτό τε καὶ ἐσκέπτετο· ὡς δὲ κατείληπτο τῷ νοσήματι,
 καὶ που δὴ καὶ ᾤηθη, ὅτι μὴ αὐτίκα πεισθεὶς ταῖς τοῦ πατρὸς
 ἐντολαῖς, κολάζοιτο διὰ ταῦτα παρὰ θεοῦ, ἐδόξασέ τε οὕτως καὶ
 ἐπαγγειλάμενος μὴ ἂν τῷ πατρικῷ βουλήματι ἀντειπεῖν, εἰ τῆς
 κλίνης ἐξανασταίῃ, αὐτίκα τοῦ βεβουλημένου τετυχηκῶς, νεῶν τε
 τῇ Θεοτόκῳ εἰδείματο καὶ φιλοσοφίᾳς ἐν αὐτῷ κατασκευάσει λαμ-
 πρὸν οἰκητήριον. Ἄλλοι μὲν οὖν ἐπαινείτωσαν τὸ τοῦ ναοῦ σχῆμα
 καὶ τὴν ἐν πᾶσιν εὐαρμοστίαν καὶ εὐρυθμίαν, τὴν τε τῶν κίωνων
 ἰσόρροπον ὑπὸ στάθμῃ στάσιν καὶ τὴν τῶν πλακῶν παραλλάξ ποι-
 κιάν, τό τε τοῦ ἐδάφους ὑπόστρωμα, καὶ ὡς τὰ τῶν λίθων
 χρώματα ἀντιλάμπειν ἀλλήλοις συντάξεν, εἰς ὅποσον τε ὕψος
 ἐπῆρε τὸν ναὸν καὶ ὅπως ἀναλογίαν τούτῳ πρὸς τὸ πλάτος ἐπε-
 ποιήκει, ταῦτά τε καὶ ὅσα περὶ τοῦ ναοῦ θεωρήσας ἐφιλοτεχνή-
 σατο, ὑδάτων τε πεποιημένας ἐν αὐτοῖς ἀγωγὰς, καὶ λειμῶνας εὐ-

πρεπείς φυτευσάμενος· ἐγὼ δὲ ἐτέροις ταῦτα εὐφημεῖν μεθεικώς, ἐκεῖνο τῶν ἄλλων πλέον θαυμάζω, ὅτι φιλοσόφως τὴν περὶ τῶν ψυχῶν φιλοσοφίαν διέθετο, οὐ τρυφητήριον, ἀλλ' ἀσκητήριον ἀτεχνῶς πεπονημένος τὸ φροντιστήριον, τοσοῦτον ἀρκέσας τοῖς ἐκεῖσε προηρημένοις φιλοσοφεῖν ὅσον ἐκεῖνους ἀρκεῖσθαι τοῖς ἀναγκαιόις, καὶ τῶν περιττῶν μῆτε θέλειν ἐφίεσθαι, μῆτ' ἐφιεμένους τυγχάνειν. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τέως μετρίως εἶχε τοῦ σκέμματος, ἐπεὶ δὲ προῖων ὁ χρόνος τὸν πρὸς θεὸν αὐτῷ πόθον ἐπηύξησε καὶ τῶν ἐνταῦθα τερπνῶν ὄλοις ἰστίοις ἀπήγαγεν, οὐκ εἶχεν ἑαυτὸν ἐπαινεῖν τοῦ βουλευματος, ἀλλὰ πολλοῖς συντριβέτο λογισμοῖς, σκοπῶν, εἴ ποι δύναίτο, οὐ μεταμεῖψαι τὸ σχῆμα, ἀλλὰ διαλύσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀφελόμενον ὀπόση δὴ τις λαμπρότης τῆς ὕλης ἐκεῖσε κατέστρωτο, αὐτὴν τε διανεῖμαι τοῖς πένησιν, εἴτα καὶ αὐτὸ προσπειδοῦναι τὸ ἔδαφος. Καὶ ἔστησεν ἂν ἑαυτῷ τὸ περὶ τούτου δόγμα, εἰ μὴ λογικῶς αὐτῷ συγγινόμενος, ἐπειδὴ μοι τὸ δόξαν ἐθάρρησε, τὴν τε γνώμην αὐτῷ συνέχεα, καὶ τελευτῶν μετέθηκα τοῦ σκοποῦ, ἐν ἴσῳ μὲν εἰρηκῶς λόγῳ, οὐπω τινὸς ἐξεργασμένου πράγματος κάλλιον προσθέσθαι τοῖς πράγμασι, τοσοῦτον δὲ θατέρου μέρους προκόψαντος, κενόσπουδον ὡς ἀληθῶς καὶ λογισμῶν τῷ ὄντι εὐπεριτρέπτων, ἀναλύειν τὰ συνθεθειμένα, καὶ μετὰ τὸ τέλος περὶ τῆς ἀρχῆς διασκέπτεσθαι· καὶ πολλὰ πρὸς τοῦτο ἀντιτιθεῖς, τέλος ἠττάται τῶν ἐμῶν λόγων, καὶ τὸ μὲν δόξαν ἀπέθετο, κατωλιγῶρει δὲ τῆς τῶν ἐλλειμμένων προσθήκης, οὔτε θαμινὰ ἐκεῖσε παρατυγχάνων, οὔτε εἰ καὶ ζυντριβεῖ τὸ σύμπαν μέλον αὐτῷ, ἢ ἄλλο τι διενθυμούμενος.

Καὶ πρὸς μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην πολλὰ πρόσθεν αὐτῷ ἐσπουδάσθη παρὰ τῆς γνώμης, παρὰ δὲ ταύτης τὸ τάχιον ἐθέλειν ἀναλελυθῆσαι καὶ καθαρῶς σὺν θεῷ εἶναι περιφανῶς προσεκτήσατο· ἀλλὰ τὸ μετὰ ταῦτα οὔτε μοι βουλομένῳ ὁ λόγος κατὰ τὸ εἰωθὸς προχωροῖ, οὔτ' αὐτὸς βουλοίμην τούτῳ συνέπεσθαι· ὄν γὰρ δὴ ζῶντα, μηδὲ τεθνηκέναι διανοοῦμένη ποτὲ, ὥσπερ δὴ καὶ τοῖς

προοιμίους εὐρήκειν, τούτῳ δὴ πῶς ἀπιόντι τῷ λόγῳ συνέφομαι ; πῶς δὲ τὸ ἐκείνου πάθος διηγησαίμην, ἢ ποίαις ἂν χρησαίμην φωναῖς, ἢ ὅπως χρησαίμην ὥστε καὶ καρτερῆσαι τὴν ἐκείνου τελευταίην διηγήσασθαι ; ἐπιρρεῖ μοι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτίκα τὸ δάκρυον, κεκλόνηται δέ μοι καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἔχω ποίους ἂν ἐμαυτὸν πρότερον καταφαρμακεύσας φαρμάκοις, ἔπειτα πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ πάθους ἔλθοιμι. ὦ τοῦ ἐπικήρου ἡμῶν, ἢ ὠκυμόρου εἰπεῖν κράματος ! ὦ τῆς ἀφανοῦς συνθέσεως ! ὦ τῆς ἀφανοῦς ἀναλύσεως ! ἐκείνην μὲν γὰρ οὐκ ἐγνώκειν, ταύτην δὲ οὐδ' ἂν ἐλοιίμην, ἡ δὲ τὸ ἑαυτῆς ἀπεργάζεται. Ἄλλ' ἐκείνος λυθεὶς μὲν πρότερον τῆς ἀκριβεστέρας συνθέσεως ἐγεγόνει ἄθρόον, ἐπεὶ δὲ συμπέπηκτο ἀκριβέστερον, λέλυτο ἀφανέστερον· ὁ γὰρ συνδήσας αὐτὸς τοῖς δημιουργικοῖς λόγοις θεός, ἐπειδὴ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ἐβούλετο ἀφελεῖν, λύει τοὺς λόγους αὐτῶν ἐμμελῶς καὶ ἀτρέμα ὑποχαλᾶ τῶν δεσμῶν τῆς ἐνώσεως, ἔν' ὥσπερ ἡ ζωὴ, οὕτω δὴ καὶ ὁ θάνατος αὐτῷ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς παραλλάττειτο. Βραχέα γὰρ ἢ οὐδὲν προτεταλαιπωρηκῶς τοῦ θανάτου ἢ ἐπὶ μιᾶς τὸ ζῦμπαν ἡμέρας, αὐτίκα τῶν ἐνταῦθα μῆσισταται.

Ἄλλὰ βούλομαι μὲν τὴν τραγωδίαν τοῦ πάθους διεκφυγεῖν, ἡ δέ μου ἀπριξ ἔχεται καὶ οὐκ ἀξιοῦ πρότερον τοῦ λόγου παύσασθαι, πρὶν ἢ τῆς ἐκείνου ὀλίγα εἶρεῖν μεταστάσεως. Ἐκεῖτο μὲν οὖν ἄθρόον τό τε ἦπαρ πεπονηκῶς καὶ πυρὶ λαύρῳ ὑποσμηχόμενος, καὶ τὰ τῆς αὐτίκα τελευταῖης σημεῖα ἐπὶ τοῦ προσώπου δεικνύς· συμπεπτῶκασί τε γὰρ αὐτῷ οἱ κρόταφοι, καὶ ἡ ρίς δεδαπάνητο, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεκοίλαντο, καὶ τὸ ἄσθμα πυκνότερον. Ὡς δ' ἀνίων ἐωράκειν οὕτω διατεθειμένου καὶ ἔν' οὕτως εἶποιμι μεταπεπλάσμενον, τοῖς τε λοιποῖς ἀγγέλοις ἐγνώκειν τὸ ἀφανές, οὐκ εἶχον ὅ,τι καὶ γενοίμην· τῶς δὲ τὰ πρῶτα αὐὸς ἐφειστήκειν, ἐνθυμούμενος ὅτι αὐτίκα ἐκείνος τεθνήξαιτο. Ἐπεὶ δὲ τοὺς λογισμοὺς ἀνεκαλεσάμην, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἀνελεξάμην, βύθιον τι στενάξας καὶ ἀνοιμῶξας, καὶ αὐτίκα θρήνων ὀχετοὺς ἐπαφείς, ἀπῆειν συγκαλυ-

ψάμενος, τοσοῦτον ἐκείνω φθεγξάμενος, ὅτι τοι χρεῶν λυσιτελέστερον ἑαυτῷ τοῦ θανάτου τι προΐδειν· ἀπήειν δὲ οὐ τὸν φίλον καὶ δεσπότην προδεδωκώς, ἀλλὰ τῷ αὐτοκράτορι ἄγγελος τοῦ κακοῦ γενησόμενος, ἔν' ἔχη πρὸς ἐκείνον ἀναδραμεῖν, καὶ μὴ με κατατιῶτο οὐ προμηνύσαντα τούτῳ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν. Ὁ δὲ τέως μὲν ἠπίσθησε λέγοντι, εὐθὺς δὲ τὴν πρὸς ἐκείνον ἐσχεδίασεν ἄφιξιν· καὶ ἰδὼν καὶ θαυμάσας, ὅτι αὐτίκα ἐκείνος θανεῖν ἔμελλε, πολλὰ καὶ πολλάκις κατασπασάμενος, καὶ δακρυοῖς ἐπιτέγξας τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπῆει νενικημένος τῷ πάθει, καὶ πυκνὰ πρὸς ἐκείνον μεταστρεφόμενος· οὐκ ἔγωγε δὲ τὸν θεῖον νεὼν ὑπεξελήλυθει, καὶ οὗτος ἀπέπτη τοῦ σώματος, οὐ γὰρ εἰπεῖν κάλλιον, ὅτι καὶ ψυχὴ τὸ ζῦμπαν ἐτύγγανεν ὧν ὡς ὀργάνῳ τῷ σώματι χρώμενος.

Ἄλλ' ὦ τῆς ἐμῆς ἐναλλαγῆς! ὄν γὰρ οὐδὲ τεθνηκέναι ᾧμην, ἐπὶ τὰς ταφὰς κομιζόμενον τοῦτον τοὺς ἐπιγινόμενους πείθειν ἐπιχειρῶ, ὅτι τέθνηκεν· ἐπεὶ δὲ ἄπαξ εἰπεῖν τὸ πάθος ἑκαρτέρησα, καὶ τοσοῦτον ὑπέμεινα πράγμα τῇ ἐμῇ διηγήσασθαι γλώττῃ, προσθήσω καὶ τὰ τοῦ σώματος ἐξιτήρια ἢ ἐπικήδεια. Τέως μὲν γὰρ ἐν μετεώρῳ πᾶσα ἡ πόλις εἰσθήκει, σιγῶντων ἀπάντων, ὥσπερ μυστηρίων ἱερῶν τελουμένων· ἐπεὶ δὲ τοῦναντίον ὁ ἱεροφάντωρ ἀποδεδήμεκε, καὶ κατήρχθη ἡ ἐξιτήριος τελετὴ, ὥσπερ τινὸς κρείττονος ἐντεῦθεν ἀπάραντος, γίνεται τι πράγμα οὐκ ἔλαττον τῶν παλαιοῦν θαυμάτων· ὥσπερ τις χεῖμαρρος ἢ τῆς πόλεως χεῖται πληθὺς ἐπ' αὐτὸν, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐφεπομένων καὶ τοῖς ἡδίστοις ἐκείνον ἀνακαλουμένων ὀνόμασιν· οἷς γὰρ κατὰ τὰς ἡλικίας ζῶν ἐμεμέριστο, παρὰ τούτων ταῖς ἀντιθέτοις κατωνομάζετο σχέσεις, εἰ βούλει δὲ ταῖς αὐταῖς αἰς ἐκείνος ἑαυτὸν τοῖς εὐεργετούμενοις ὀνόμαζεν· οὐκ εἶχε τῆνικαῦτα κρίσιν ἢ συνδρομὴν· τὸ γὰρ πάθος τὴν τάξιν ἐνήλλαττεν, ἀλλ' οἱ προθυμότεροι τότε τῷ νεκρῷ οἰκειότεροι, μᾶλλον δὲ τῷ ζῶντι καὶ μετὰ θάνατον καὶ κρείττον ἢ τὸ πρότερον ἔζη μετὰ τοῦ σώματος· καὶ γίνεται αὐτῷ ἡ ἐκκομιδὴ ὥσπερ τις ἱερὰ πομπή, τῶν μὲν θρηγνούντων, τῶν δὲ θαυμαζόντων,

τῶν δὲ ὡσπερ τινὰ κιβωτὸν τῆς διαθήκης Κυρίου ἀχθοφορεῖν αἰρουμένων, ἵνα τινὸς πληρωθεῖεν ἀγιασμοῦ τῇ ἐπαφῇ τοῦ σώματος ἢ τῇ ἐγγύτητι. Οὕτως αὐτῷ ἱερά τελετὴ καὶ ὁ θάνατος ἐγεγονέει· καὶ ἡ μὲν ψυχὴ τούτῳ ταῖς θείαις ἀπεκληρώθη μοναῖς, τὸ δὲ σῶμα ὡς θησαυρὸς ἐνταῦθα τῷ τάφῳ πεφύλακται.

Ἔπειτα πᾶν μέτρον πληρώσας εὐδαιμονίας, ἀρχιερατικὴ καὶ θεία μοι κεφαλὴ, ὅση τε τῆς κάτω τυγχάνει ζωῆς καὶ ὅση ἄνωθεν κάτεισι καὶ ψυχαῖς ἱεραῖς χορηγεῖται παρὰ τοῦ κρείττονος! ὦ πάσαις ἀρεταῖς ἀρκέσας καὶ ξυμπασῶν φανείς ἀνάθημα καὶ καλλώπισμα! ὦ καὶ τὰ παλαιὰ νενικηκῶς παραδείγματα, καὶ μηδενὶ παράδειγμα στάς, εἰ καὶ ξύμπασι τοῦτο μὲν διὰ τὸ δεῖν πρὸς σὲ τοὺς πνευματικωτέρους ἀφωμοιώσθαι, ἐκεῖνο δὲ διὰ τὸ ἀνέφικτον τῆς μιμήσεως! Ἔπειτα πᾶσιν ἀπρόσιτε καὶ ἀχώρητε, καὶ πάσας μὲν γλώσσας τῷ τῆς ψυχῆς μεγέθει νενικηκῶς, πάσας δὲ ψυχὰς τῷ τῆς γλώττης καταπλήξας δρόμῳ καὶ πάντας ἐν πᾶσιν ὑπερβαλόμενος! ὦ καὶ ῥήτορσιν ἀπαράμιλλε καὶ φιλοσόφοις ἀσύγκριτε, καὶ ἀρχιερεῦσι δυσμίμητε! ὦ μόνος σὺ τῶν πάντων βασκάνων γλώσσας ὑπεκδραμῶν καὶ εὐθείᾳ τῇ ἀνόδῳ χρησάμενος καὶ προστιθείς ἀεὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἐπαύξων εἰς τελειότητα! Ἔπειτα μηδενὶ τῶν ἄλλων παραμιλλώμενε, σεαυτῷ δὲ μεριζώμενε καὶ παραμετρούμενε, καὶ νικῶν καὶ νικώμενε· ὦ παράδειγμα καινοτέρας ζωῆς, καὶ μετὰ τῶν θαυμασιῶν ταττόμενε καὶ μετὰ τῶν ὑπερφυῶν λογιζόμενε· ὦ πᾶσι μὲν τόποις ἐγκωμίων ἀφορμὰς λαμπρὰς δεδωκῶς, ἀνεπιχειρήτος δὲ μένων ξύμπασι, διὰ τὸ μηδένα τῶν πάντων ἀρκοῦσαν ἔχειν πρὸς τὴν σὴν εὐφημίαν παρασκευήν· ὦ σάλπιγξ τὰς ἄλλας ὑπερηγήσασα, μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι ὑπερηχοῦσα, ὡς μηδεμίαν ἔτι τῶν πολλῶν ἐξακούεσθαι!

Ἄλλὰ τίνοι σὲ τῶν πάντων παραβαλοῦμαι τῶν νῦν ἢ τῶν πώποτε; ἐνὶ | μὲν γὰρ ἕνα σε οὐκ ἂν ἔχοιμεν, ὅτι μηδὲ τῷ τῶν πάντων πᾶσα συνερρῶν εὐδαιμονία, εἰ δὲ καὶ πρὸς πάντας σὲ μόνον παραμετρήσομεν, καὶ οὕτω δὴ λαμπρὰν τὴν νίκην ἀνέλοιμεν. Σκοπιῶ

δὲ οὕτως· οἱ μὲν τινες τῶν θαυμαζομένων φιλοσοφεῖν μὲν ἐπεβά-
λοντο, ῥητορεύειν δὲ βουλευθέντες οὐκ ἴσχυσαν· οἱ δὲ, σοφιστεύ-
σαντες, βραχέα ἢ οὐδὲν φιλοσοφίας ἀπώναντο· οἱ δὲ νομοθετεῖν ἢ
δικάζειν ἐπιβαλόμενοι, ἀπὸ μόνων τούτων εὐδοκιμήκασι· τοῖς δὲ
μηδὲν τούτων κληρωσαμένοις ἢ ἐλομένοις ἤρκεσεν ὁ γεννήτωρ εἰς
λαμπρότητα καὶ ἐγκώμιον, ὅτι φιλοσοφεῖν ἐγνώκει ἢ βίον τὸν
ἄριστον εἶλετο· καὶ οἱ μὲν ταῖς πατρίσι μόναις ἐγκαλλωπίζονται,
οὐδὲν ἔχοντες εἰσενεγκεῖν οἴκοθεν· περὶ δὲ σὲ καὶ λόγος καὶ φύσις,
καὶ γένος καὶ ἀρετὴ, καὶ τὰ θύραθεν ἀγαθὰ καὶ τᾶλλα ζύμπαντα
ὥσπερ χορὸν συστησάμενα ἔνδον περιειλήφασι, μᾶλλον δὲ τὰ μὲν
τοῦ τῆς ψυχῆς σου βάθους ἀνέθορε, τὰ δ' ἐπὶ τῷ σώματι ἦνθησε,
τὰ δ' ἀνωθὲν σοι καταπεφοίτηκε, τὰ δ' ἐξ ἐτέρων ἀφορμῶν συν-
δεδράμηκεν· οὕτω γοῦν ἐγὼ σε συγκρίναμι τὸν ἀσύγκριτον· φι-
λοσόφων ἀποφαίνομαί σε φιλοσοφώτερον, ῥητόρων ῥητορικώτερον,
τῶν πολλὰς ἀρετὰς ἔχόντων τῇ μιᾷ κρείττονα καὶ σεμνότερον,
τῶν τελείων ὑπερτελῆ, τῶν ὑπερτελῶν τελειότερον, οὐδένα τῶν
πάντων ἀνθάμιλλον ἔχοντα, οὐδὲ σαυτὸν ἰσοστάσιόν τινι παρα-
σχόμενον. Ὡ παῖσι μὲν ποθοῦμενε καὶ τιμώμενε, ἐμοὶ δὲ τῶν ἄλ-
λων ὑπερβαλλόντως καὶ εικότως· ὡς ἐμψύχω δέ σοι προσδιαλέ-
γομαι· αὐτὸς γάρ μοι τὴν τῆς παιδείας ὁδὸν πρὸ τῶν ἄλλων
ἐκαινοτόμησας, καὶ πρὸ τοῦ δραμεῖν με τὸν λογικὸν δίαιλον
προεγνώκεις χαρακτῆρί τινι, ὅτι καὶ δραμοῦμαι ὡς τάχιστα καὶ
καλλιστείων ἐπὶ τούτῳ στεφάνων ἀξιοθήσομαι· εἰτά με καὶ τε-
θαύμακας καὶ ἐν πολλοῖς ἐξεθείασας, καὶ μου τὴν φύσιν πολλακίς,
ἀλλ' οὐ βούλομαί τι εἶρεῖν πλέον περὶ τῆς ἐμῆς φύσεως, ἀλλὰ σὺ
τῇ δυνάμει τοῦ λέγειν τῶν ἄλλων ὑπερετίθει! διὰ ταῦτά σε καὶ
ζῶντα ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τετίμηκα, καὶ τετελευτηκότα πικρῶς
ἀποδύρομαι, καὶ οὐκ ἔχω ὅπως ἂν ἐμαυτῷ τὸ πάθος ἐπελαφρίσω,
ἢ παραμυθίαν τινὰ ἐξωθεν δέξομαι· ἀλλ' ὁπόταν τὴν περὶ σοῦ
μνήμην ἐν τῇ ἐμῇ ἀνακινήσω ψυχῇ, αὐτίκα μοι συγγεῖται ὁ νοῦς
καὶ τὸ σῶμα κλονεῖται, καὶ ὅλος τοῦ πάθους γινόμενος παρεῖμαι

καὶ διαλύομαι, καὶ μόλις ἑμαυτὸν ἀνακαλέσασθαι δύναμαι. Τὸν δὲ παρόντα σοι λόγον τετόλμηκα, οὐ τοσοῦτον ἐνθυμηθεὶς, ἵνα σοι πρὸς τὰς ἀρετὰς παραμετρήσω τὴν εὐφημίαν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἡδίστην σοι γλώτταν καὶ τελευτήσαντι ἐπιδείξαιμι, καὶ ἴν' ἔχοις εἰδέναι μετὰ θεοῦ τεταγμένος, ὅτι σοῦ οὐκ ἐπιέλησμαι ἐκδημήσαντος, ἀλλ' ὅπου περ ἂν εἴης, ἐν καλλίστῳ δὲ πάντως μέρει καὶ ταῖς ὑπερκοσμίοις μοναῖς, πρόσκειμαι σοι καὶ ἡδέως προσαναπέφυκα. Ἄλλὰ μὴ δ' αὐτὸς κατολιγωρήσῃς ἡμῶν, ἀλλ' ἐφορώης ἄνωθεν λαμπρῶ καὶ Ἰλεω ὄμματι, καὶ ἡ διολισθαίνοντας ὑπερείδοις, ἢ ἐστῶτας ἐπικρατύνοις, ἢ πρὸς τὸ καλὸν κινουμένους χειραγωγόις, τὴν εὐθεῖαν ὑποδεικνύων ὁδὸν καὶ φέρουσαν ἀπλανῶς πρὸς θεόν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

| * Τοῦ αὐτοῦ· Ἐπιτάφιος εἰς τὸν μακαριώτατον πατριάρχην κῦρ Ἰωάννην τὸν Ξιφιλίνον.

φ. 33.

Ἔδει μὲν τοῖς εὐδοκιμωτέροις τὴν ἀρετὴν καὶ ὅσοι τὴν φύσιν ὑπερανέβησαν ὑπερφυῆ καὶ λόγου κρείττονα παρὰ τῶν ἐλομένων ἐπαινεῖν προσάγεσθαι τὰ ἐγκώμια, ἵνα μὴ τὰ ὑπερτελῆ καὶ θεϊότερα τῷ δοκεῖν ἐπαινεῖσθαι ἀπ' ἐλάττονος δυνάμεως καθυβρίζηται· ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν πρὸς τὸ καλὸν ἐπίδοσις ὄρον ἔχει τὸ ἀπερίγραφον καὶ ἀόριστον, τῷ γὰρ θεῷ μόνῳ πεπεράτῳται ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν ἔσχηκεν, οὐ μηδὲν ἐφικνεῖσθαι δεδύνηται, τὸ δὲ τοῦ λόγου μέτρον πρὸς τὴν τοῦ ἔχοντος μεγαλοφυΐαν μεμέτρηται, ἀμήχανον δὴ που πάντως τῇ τῶν καλῶν τελειότητι τὴν τελειοτάτην τοῦ λόγου

* Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος 1182, φύλ. 33-40*.

ἐξικνεῖσθαι τέχνην καὶ δύναμιν· ἀλλ' εἰ διὰ ταῦτα τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀφεξόμεθα τῷ λόγῳ τιμᾶν, οὐδὲν ἂν ἐπαινοῖτο τῶν ὑπὲρ ἔπαινον, καὶ ἔσται τούτοις τὸ ὑπερβάλλον πρὸς εὐφημίας στέρησιν ἀφορμή.

Οὕτω τοιγαροῦν οὐθ' ἥλιον ἐπαινέσομεν, οὔτε τοῦ παντός θαυμάσομεν τὴν περίοδον, πολλοῦ δ' ἔω λέγειν περὶ τῶν ὑπερκοσμίων καὶ καθαρῶς ἀσωμάτων φύσεων· ὧν γὰρ οὐδὲ κατάληψιν τις ἔχει σαφῆ, πῶς εὐφημεῖν ταῦτα προέλοιτο; καὶ οὕτω δὴ ὁδῶ βαδίζοντες καὶ τὴν πολυῦμνητον τοῦ θεοῦ σοφίαν καὶ τοῦ πολλοστοῦ ἐκείνης ὕμνου στερήσομεν. Οὐ τοίνυν ἀφεκτέον ἡμῖν τῶν περὶ τὰ κρείττω ἔνοιοιων τε ἅμα καὶ εὐφημιῶν, ἀλλὰ μέθοδον ζητητέον, πῶς ἂν τε ἐνοήσασιν καὶ πῶς εὐφημήσασιν. Ἐντεῦθεν γὰρ ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ ἐσχθήκασιν τὸ θαυμάζεσθαι, αἱ μὲν τὰ ὑπὲρ νοῦν κατοπτεύουσαι, αἱ δὲ τὰς προσηκούσας ἐνοίας τοῖς ὑπὲρ ἔνοιοιαν ἐφευρίσκουσαι. Οὐκ ἀπογνωστότεον οὖν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ οὔτε τὴν εὐφημίαν τῶν κρείττωνων, οὔτε τὴν ἔρευναν· σύνδεσμος γὰρ οὕσα τῶν περὶ αὐτὴν ἀκροτήτων, νοεῶς οὐσίας φημί καὶ αἰσθήσεως, τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐξεπίσταται καὶ ἐν παραδείγματός αὐτῇ μοῖρα καθίσταται, τὴν δὲ ἀπὸ τινων φυσικῶν ἀξιωματικῶν ἐξεικονίζεται καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς ἐκείνην ἐφικτῆς ὁμοιώσεως ἀναπτύσσει καὶ ἀναμάσσειται. Καὶ συγγνωμονοίη τῷ λόγῳ ὁ νῦν εἰς εὐφημίαν προκείμενος, εἰ τῆς ἀξίας ἐλάττων ἐκείνου καὶ τῶν ἀρετῶν γένοιτο· οὐ γὰρ ὥσπερ διαμιλλώμενος αὐτῷ πρόσεισιν, οὐδὲ τοῦτον σκοπὸν ἔθετο, πῶς ἂν ἐκείνῳ ἐξισωθεῖ ἢ ὑπερβάλῃ τοῖς ἐγκωμίοις, ἀλλ' ἵνα τι τῷ παντὶ συντελέσειε τὸν ἐκείνου βίον, εἰ οὕτω δὴ λέγειν, ἐγκωμιάζων· ὥσπερ γὰρ ἐλλιπὲς τὸ σύμπαν λογίζοιτο, εἰ μὴ ἐκ πασῶν συντέθειται φύσεων ὑψηλοτέρων καὶ καταδεεστέρων, οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ καλοῦ μοῖρα καὶ τάξις τὰ μέγιστα ζημοῖτο, εἰ μὴ τις αὐτῇ τὸν ἐξ ἀπάντων λόγων συναρᾶναισεν· εἰ γὰρ αἰσθήσεως ἔλλειψις τῆς γνώσεώς ἐστι τῶν αἰσθητῶν στέρησις, καὶ εἰ μὴ τὴν νοοῦσαν φύσιν ἐποίησεν ὁ θεὸς οὐκ ἂν τὰ νοητὰ ἐλήλυθεν εἰς κατάληψιν, πῶς οὐκ εἴ τι τῶν καλῶν ἐπαίνων στεροῖτο

καὶ εὐφημιῶν τῷ κρείττονι μέρει τὴν ἡμετέραν ζῶν ζημιοῖ; οἷς γὰρ ἀπὸ τοῦ κρείττονος παραδείγματος ἢ πρὸς τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐξομώσις, τούτοις εἰ ἀφέλοι τις τοῦ καλοῦ τὴν πρωτοτυπίαν, τὸν πρὸς τὰ κρείττονα ζῆλον πάντως που ἀποσβέσειεν. Τὸ μὲν οὖν δεῖν ἐπαινέσθαι οὐ τὰ ἐφικτὰ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δῆπου τὰ ἀκατάληπτα, ἱκανῶς ὁ λόγος ὡς γε ἐν τῷ παρόντι ἀπέδειξεν.

Ἐμοὶ δὲ δυοῖν τούτοις προκειμένοις εἰς τὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως ἐγκώμιον, ζήλου τε πρὸς τὰ κατὰ ἔνεκεν, ὀφειλῆς τε δικαίας καὶ χρέους ἀπαραιτήτου (τίς γὰρ ἂν οὕτως ἄλλος εἰς ὑπόθεσιν ἀρίστης πολιτείας ἀρκέσει; πρὸς τίνα δὲ ἄλλον ὀφειλέτης ἐγὼ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τοῦ λόγου καθέστηκα;), οὐκ οἶδα πῶς ἂν προσαχθεῖν τῷ πράγματι, ἢ τίνι χρησαίμην πρότερον· πρῶτον ὡς ἀποδιδούς τὸ λογικὸν ὄφλημα, ἢ ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνον ἐν περιωπῇ καθιδρύων τοῖς πρὸς αὐτὸν ἀφοραῖν βουλομένοις καὶ τὸν οἰκειὸν βίον ἀποξέειν πρὸς τὸ παράδειγμα; εἰ μὲν οὖν παρὰ μέρος ἐκατέρωθεν τῶν μερῶν χωροῖην, διασπῶτο ἂν οὕτως ὁ λόγος, καὶ ἀσύμπλοκος ἢ συμπλοκὴ γένοιτο, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν ἄξυνάρμοστος· τὸ δ' ἀμφοτέρω προελίσθαι ἐπίσης καὶ ἐπάλληλα συμπλέκειν καὶ οὕτως ἀπευθύνειν τὸν λόγον, χαλεπὸν μὲν, πειράσομαι δ' οὖν ὡς μετριώτερον τοῦτο ποιεῖν· ὅπη δ' ἂν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὴν ἀρμονίαν παραβιάζοιτο, εὐγνωμόνων ἀκροατῶν δεησόμεθα ἐπὶ πᾶσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ εὐδόκιμον ἀπειτεῖν· ἀλλ' ὅσον ἂν ἡ φύσις τοῦ λόγου χωρεῖν δεδύνηται, καὶ οἶδα μὲν ἄσυμ. . . . πάντα τῷ θεῷ ἀνδρὶ κατὰ γνώμην πραγματευσόμενος· τεχνικούς τε νόμους παραγνοῦς ἐκεῖνος φιλοσοφίας ἀκρότητα ὕβριζε, καὶ ἐκ πάντων μὲν αὐτῷ θηρώμενος τὸ εὐδόκιμον, ἐκ πάσης δὲ ἀρετῆς τὸν . . . συνερανεζόμενος. Ἴνα δὲ μὴ τῇ τῶν πραγμάτων ἀπορία δοκῶμεν τῆς τέχνης ὑπεροψίαν ποιεῖν, μὴ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν ἄνω τοῦ γένους τὴν εὐφημίαν ἡμῖν ποιητέον· ὦν γὰρ ἐκεῖνος καλῶς ποιῶν καταπεφρονῆκει, τούτοις εἰ ἐχομεν τοῦτον ἐγκωμιάζειν, δεῖζομέν που πάντως ὡς οὐχ ὡς ἐνδεῶς

φ. 33°. ἔχων τούτων εὐμεθόδως ὑπερέωρα, | ἀλλ' ὡς μὴ ἀξίων σπουδῆς καὶ ὡς χαμαιζήλων καὶ κάτω φερομένων γενναίως πάνυ καὶ σφῶς ὑπερίπτατο, οὐκ ἀπὸ τῶν χρωμάτων κοσμεῖσθαι βουλόμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος οὕτως εἰπεῖν γενναιότητος, καὶ οὐδὲ ταύτη φιλοτιμούμενος, ἀλλὰ τοῖς τῆς ψυχῆς ἀγαθοῖς σεμνυόμενος.

Διττῆς δὲ οὔσης τῆς καθ' ἡμᾶς γενεαλογίας, ἐπεὶ καὶ διττοὶ τὴν φύσιν πεφύκαμεν, καὶ τὸ κρᾶμα ἡμῶν ἐξ ἐναντίων συνέστηκε φύσεων, κρεῖττονός τε καὶ χείρονος, τὸ μὲν κρεῖττον τέως ἀναμεινάτω ὡς ἐν τούτῳ τοῦ λόγου πραγματευομένου τὰ πλείω, βραχὺ δὲ τι τῷ ἐλάττονι μέρει συνδιατρίψωμεν. Καὶ εἰ μέγα τοῖς ἄλλοις τὸ δοκεῖν ἀπὸ τῶν τοῦ ἡλίου προβεβλήσθαι ἀνατολῶν, καὶ πατριδα προβεβλήσθαι τὴν Αἴγυπτον τυχεῖν, ἢ τὴν Βαβυλῶνα, ἢ τινα ἄλλην τῶν διαβεβοημένων πόλεων καὶ ἐθνῶν, κἂν μὴ τοῖς ἄλλοις εὐ ἔχει καλῶς, πῶς οὐκ ἐκείνῳ μέγιστον, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ καὶ πρὸς ἡλίου πρώτην ἀκτῖνα ἢ ἐκείνου ἀνταυγάζει πατρὶς; Καὶ οὕτως μὲν ἔχει ὠρῶν ὡς οὐκ ἄλλη τις τῶν περιβοήτων, οὕτω δὲ γῆς ὁμοῦ πάσης καὶ θαλάσσης ἐν μεθορίῳ ἀκριβῶς ἴδρυσται· καὶ τῆς μὲν οἶον πέρας ἐστὶ, τῆς δὲ ἀρχῆ, μᾶλλον δ' ἐκἄτερα τάναντία, ὡς ἤρχθαι οἷς πεπεράτῳται, καὶ πεπεράνθαι οἷς ἤρχεται· καὶ ἀποικία οὔσα τῆς εὐδαίμονος τῶν Ἀθηναίων ἡγεμονίας, νικᾷ τὴν μητρόπολιν· ἢ μὲν γὰρ λεπτόγεως καὶ πρὸς πυρῶν φορᾶν οὐ πολύγονος, ἢ δὲ πυροφόρος οὐδὲν ἦττον ἢ φιλάμπελος· καὶ ἢ μὲν ἦδη πέπαυται ὥσπερ ἀπομαρνεῖσα τῷ χρόνῳ, ἢ δὲ ὡς ἄρτι που φυτευθεῖσα πᾶσιν ἀνθεὶ κάλλεσι, καὶ ξύμπασι κομᾷ τοῖς στοιχείοις καὶ ὠραῖζεται, καὶ τῇ προσηγορίᾳ τὴν εὐδαιμονίαν δηλοῖ, οὐχ ὡς ἐστία μόνον τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐστίασις καθαρὰ καὶ εὐωχία παντοδαπή. Τίς γὰρ τῆς Τραπεζοῦντος ἀνήκοος πόλεως; τίς δ' ἐκείσε μὲν ἀπανταχόθεν χωρῶν, οὐ πάντα χείρονα ὄφεται, ἐξ ἀπάσης δὲ γῆς καὶ θαλάσσης εἰς ἐκείνην ἐλάσας ἢ καταπλεύσας, οὐ πάσαις ψήφοις κατ' αὐτῶν ψηφιεῖται τὰ νικητή-

ρια ; καὶ ὑπερθαυμάσει ζυμπάσας μὲν θαλάσσας οἰκειομένην, ὄλην δὲ τὴν ἥπειρον εἰς ἑαυτὴν συμπεράνασαν καὶ φιλονεικοῦσαν θατέρῳ μέρει ὑπερβαλεῖν θάτερον, καὶ νικῶσαν μὲν οἷς ἤττηται, ἤττωμένην δὲ οἷς νενίκηκε· καὶ παρὰ μὲν τὴν φύσιν μόνον ἔχουσαν τὸ νικᾶν, παρὰ δὲ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν τάναντία μεριζομένην. Ἄλλὰ τοσοῦτοις τρυφῶσα καλοῖς ὀπόσοις οὐκ ἄλλη τῶν πόλεων, ἐνὶ τούτῳ τάνδρι τῶν ἐξ αὐτῆς ὑποκέκλιται· καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ παντὸς ἔθνους εὐδοκιμοῦσα, ἐν τούτῳ μόνῳ καλλίῳ μὲν παρὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀπασῶν χωρῶν τε καὶ πόλεων, τῶν δὲ λοιπῶν αὐτῆς ἤττων, καὶ σεμνυνομένη μᾶλλον οἷς ἤττηται, ἢ ἐκείνοις καθ' ὧν τὸ νικᾶν ἐκληρώσατο.

Ἡ μὲν οὖν πατρὶς, ὡς μοι δεδήλωται, τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει τὰ καλλιστεῖα καὶ τὰ πρωτεῖα κατὰ τῶν ἄλλων λαμπρῶς ἀνεδήσατο. Τοῖν δὲ τεκόντοιν ὁ μὲν κληρὸς ἀρετῆ, ἡ δὲ εὐδαιμονία τὸ ἐπὶ τοῖς καλοῖς μνημονεύεσθαι, ἀμιλλα δὲ ἀμφοῖν τίς ἂν τῷ καλῷ προσχωρήσειε ; καὶ τὸ ἄλλο δὲ γένος εὐδαιμον ἄνωθεν. Ἄλλ' ἵνα τὸν πατέρα αὐτῷ ὑπερβήσομαι, θαυμαζόμενον μὲν ἐπὶ παῖσιν, ἀφρημένον δὲ ταχὺ τὴν ζῶην, ἀλλ' ἢ γε μήτηρ μακρότερον τάνδρι χρόνον ἐπιβίωσασα, ἀκμάζουσα κὰν τῷ γήρα διὰ τὴν ἐς τὸ καλὸν ζυντονίαν τοῖς παῖσιν ἐγνωρίζετο, ἀφωσίωτο δὲ ὁ βίος ταύτῃ θεῷ, καὶ μετὰ τῶν πολυῦμνήτων ἐν ἀρεταῖς διηριθμητο· καὶ τοσοῦτον αὐτῇ τὸ περιὸν τοῦ κρείττονος καὶ ἢ γε πρὸς θεὸν ἔνωσις ἀπαρέγκλιτος, ὡς καὶ προφητικοῦ ἠξιῶσθαι πνεύματος· προεγνώκει γὰρ τοῦ παιδὸς τὴν ἐσύστερον ἐσομένην αὐτῷ ἐν ἅπασι τελειότητα καὶ προειρήκει πολλοῖς, οὐ μαντευομένη ὥσπερ τὸ μέλλον, οὐδὲ προλέγουσα τὸ ἐσόμενον, ἀλλ' ὀρώσα τὸ συμβησόμενον.

Ὁ δὲ γε λόγος κατὰ σκοπὸν βάλλων ὃν προῦθετο οὐ πάνυ τι τοῖς τοιοῦτοις ἐμφιλοχωρεῖν βούλοιο, ἀλλὰ τοσοῦτον περὶ αὐτῆ πραγματεύεται, ἵσθησι τῷ ἐπαινουμένῳ παραδείγματα ἀρετῆς κρείττονα ἢ μιμήσει ὑποπεσεῖν, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλότρια, οὐδὲ πόρρω

τοῦ γένους, ἀλλ' οἰκεῖα καὶ εὐγενῆ· εἶτα δὴ ἐκ τούτων θεωρήσας αὐτὸν, καὶ ἀντισυγκρίνας τοῖς προηγουμένοις τὰ ἐφεπόμενα, δειξέει πᾶσιν, ὡς ἐν μεγάλῳ ἀγῶνι ἀηττήτοις γένεσι προσβάλων τοσοῦτον τοὺς τεκόντας ὑπερβάλλετο, ὅσον οὔτοι τοὺς ἄλλους τῆς ἀρετῆς ἀριστίας ὑπερηκόντισαν. Τοσοῦτον δὲ τοῦ παρατυχόντος τῷ λόγῳ δέομαι, μὴ δοκεῖν κἂν ὑπερβολὰς τινὰς διεξίει ὁ λόγος, ἐκ τοιούτων ἀκριβῶς ὑπειληφθαι νομίζειν τὸν εὐφημούμενον· ὡς γὰρ μοι εἴρηται ἐς ὠρισμένον μὲν τῷ λόγῳ μέτρον ἢ τούτου ὑπερβολή, τὸ δὲ τῆς ἀρετῆς ὡσπερ τι πέλαγος ἄπειρον καὶ ἀόριστον οὐ περιορίζεται οὔτε τοῖς ῥήμασιν οὔτε τοῖς νοήμασι· τούτου δὲ προὔποκειμένου καὶ διωμολογημένου, θαρσεῖ ὁ λόγος τὸ ἴδιον, καὶ νεανικώτερον προσβαίνει τοῖς περὶ ἐκεῖνον διηγήμασί τε καὶ θαύμασι. Δυσὶν γοῦν ὄντοι τῶν περὶ ἡμᾶς ἐπαινουμένων, λόγου καὶ ἀρετῆς, ἀπ' ἀμφοτέρων μὲν τῆς ζωῆς ἤρξατο, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐδείκνυ, λέγω δὴ τὴν λογικὴν παιδείusin, τὸ δ' ἐσκιαγράφει, καὶ ἄμφω αὐτῷ προήει συμπλεκόμενα καὶ συνυφαινόμενα. Καὶ ὁ μὲν τὴν πατρίδα τῷ καθ' ἑαυτὸν μέρει ἐξάειρει ἐβούλετο, καὶ ἥς ἔλαβεν ἐκεῖθεν γενέσεως ἀντιδοῦναι αὐτῇ οὐσίαν ἀγαθοῦ καὶ ἐπίδοσιν, ὁ δὲ τῆς προνοίας λόγος ἐκεῖσε αὐτὸν μετατίθησιν ὅπου μᾶλλον ἐκλάμψει καὶ ὄθεν τὴν οἰκουμένην πᾶσαν καταपुरσεύσει· μετατίθησι γοῦν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ἡμιτελῆ μὲν ἔτι τὴν παιδείusin, καὶ οὐ πᾶν τὴν ἀρετὴν γνῶριμον, ἀντίθετον δὲ ἤδη τοῖς κρείττοσι καὶ τοῖς καλλίοσι | τούτων ἰσοπαλῆ.

φ. 34.

Ἄλλὰ πῶς ἂν διαγράψω τὸν ἄνδρα; πῶς δὲ αὐτῷ ἢ τὴν κρηπίδα τῆς ἀρετῆς ὑποθήσομαι, ἢ τὸ ἦθος χαρακτηρίσω, ἢ τὴν περὶ τὴν παιδείusin γνωριῶ συντονίαν; ἢ τί ἄλλο τῶν ἐκείνου καλῶν τῷ λόγῳ δηλώσω, ὡς εἶχε φύσεως; λέξω δὲ περὶ πάντων, οὔτ' ἀκηκῶς περὶ τούτων παρ' ἐνίων τῶν ἐντυχόντων τάνδρῃ, οὔτ' ἐκ παρέργου αὐτὸς τούτῳ καθωμιληκῶς, ἀλλ' αὐτοπτήσας σύμπαντα καὶ κατὰ μέρος ἀκριβωσάμενος, καὶ ἐπαινέσας μὲν πρότερον, εἶθ' ὕστερον ὑπερθυμάσας καὶ ἠττηθεὶς εἰς ὑπερβολὴν τῶν ἐκείνου

ὑπερβολῶν. Εἰ δέ τι καὶ αὐτὸς συναπολαύσω τοῦ λόγου, ἢ ἐγκω-
μαίζων ἢ διηγούμενος, νημεσῶη μηδεῖς· οὐ γὰρ ἐξεπίτηδες τὰ ἐμὰ
τοῖς ἐκείνου ἐγκαταμιξῶ, ἀλλὰ τοῦ λόγου καταναγκάζοντος. Εἰ
δὲ καὶ τεθνηκῶς ἀφορμὴ τις εἰς εὐφημίαν ἐμοὶ κατασταίῃ, φθό-
νος οὐδεὶς, ὅς γε καὶ ζῶν πλεῖστά μοι πρὸς ἀρετῆς μέρος ξυνεβά-
λετο· καὶ ἵνα τι ἐρῶ τολμηρότερον, συνεπεφύκειμεν ἀλλήλοις, καὶ
τρόπον τινὰ οἷς εἶχεν ἕκαστος καλοῖς ἀντεκείμεθα καὶ ἀντεμετρού-
μεθα, οὐκ ἀντικειμένως ἔχοντες, οὐδ' ἀντιθέτως τὴν χεῖρῳ ἀντί-
θεσιν, ἀλλ' ἰσοφυῶς μὲν καὶ ἰσοπαλῶς, ἀντισπουδάζοντες δὲ ταῖς
πρὸς τὰ κρείττονα ἐπιδόσεις· τοσοῦτον τὴν πρώτην διαιρεθέντες
ἀλλήλων καὶ τοσοῦτον τὸν λόγον καὶ τὰς τέχνας διαμερίσαντες,
ὅσον ἐγὼ μὲν πρὸς τὴν τέχνην τῶν λόγων καὶ φιλοσοφίαν ἐπένευσα,
καὶ μαθημάτων ἡψάμην, οὐ παρ' ἄλλου λαβὼν· ἔσθεστο γὰρ αὐ-
τοῖς ὁ πυρσὸς, ἀλλ' ἐγὼ αὐθις τοῦτον ἀνάψας καὶ τοῖς ποθοῦσι
διαπυρσεύσας· ὁ δὲ τὴν περὶ νόμους προὔλαχεν ὁμοῦ παιδεύειν·
εἰθ' ὕστερον ἀντηλλαξάμεθα ἀλλήλοις τοὺς ὅρους τῆς γνώσεως,
μᾶλλον δὲ ὁ μὲν τοῖς νόμοις καὶ ῥητορικὴν προσειλήφει καὶ περὶ
φιλοσοφίαν αὐτὴν διεσπουδάκει, καὶ τοῖς μαθήμασι προσεπέδωκεν
ἀπὸ τοῦ χείρονος τὰ κρείττονα εἰσποιησάμενος, ἐμοὶ δὲ τὸναντίον
ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἢ εἰς τὰ χεῖρῳ ῥοπή· καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν
προχωροῦντες ἀλλήλοις καὶ ἀντιθέτως τὴν παιδεύειν ἑαυτοῖς συ-
νεισάγοντες, ἐξ ἀτελοῦς ἀνήχθημεν εἰς τὸ τέλειον. Ἡλικίας δὲ οὐ
ταῦτόν εἶχομεν, πλὴν οὐκ ἐς τὸ πολὺ παρηλλάττομεν· ἀλλ' ὅποτε
ἀλλήλους ἐγνώκειμεν καὶ κρατῆρα φιλίας ἐστήσαμεν, ἐγὼ μὲν
ἦνθουν ἔτι τὸν ἴουλον, ὁ δὲ ὄλαις θριξίν ἐπεπύκαστο.

Ἄλλ' ἐπειδὴ νόμων ἐμνήσθην, τὸ ἐκείνου μελέτημά τε καὶ
σεμνολόγημα, καὶ τῆς περὶ ταῦτα παιδεύσεως βούλομαι τι ἐν-
ταῦθα προσδιατρίψαι τῷ λόγῳ, δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ἐκείνον γνωρί-
σαι ὁποῖος περὶ τὸ μάθημα ἐγεγόνει, καὶ ξυμβαλέσθαι τούτοις,
δείξας ὁποῖοις δὴ τισιν οὖσιν οὕτως ἐντυγχάνουσιν οἱ μαθηά-
νοντες· θαυμάσαι δὲ καὶ τὸ ἐκείνου ἄξιον, ὅτι πρηνὴ φιλοσοφεῖν

τελειώτερον τοῖς νόμοις φιλοσοφώτερον προσεχώρησε, τὴν κρείττονα διαλεκτικὴν μῆπῳ μεμαθηκώς, ἐν τοῖς νόμοις ἐφευρηκώς, οὐ χεῖρω δὲ εἰπεῖν καὶ τὴν πρώτην φιλοσοφίαν. Ὡς γοῦν ὁ ἐμὸς λόγος δεῖ πάσαις τέχναις τε καὶ μαθήμασι λογικοῖς τῆς φιλοσόφου διαιρέσεώς τε καὶ ἀναλύσεως, καὶ τῆς ὀριστικῆς μεθόδου, καὶ αὐτῆς ἀποδείξεως· τὸ γὰρ ὑπὲρ ταῦτα ἀφετέον ἡμῖν νοερόν τε ὄν καὶ ὑπερφυές· ἐκεῖνος γοῦν ἐπειδὴ τοῦ νομικοῦ ἐπεβεβήκει ἄξονος, καὶ τὸ πλῆθος ἐγνώκει τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, καὶ ὡς τὸ μὲν ἀρχαῖον, τὸ δὲ νεώτερον, καὶ τὸ μὲν πεπλήθυται καὶ ἀορισταίνει, τὸ δὲ ὄριστα καὶ μεμέτρηται, καὶ τοῦτο μὲν ὑπερβαίνει τὴν λογικὴν ἐπιβουλήν, ἐκεῖνο δὲ ἐνδεῶς ἔχει ταύτης, καὶ δύο ἐκάστῳ μέρει ἔπεται κρείττον' τε καὶ χεῖρον, τῷ μὲν τὸ πλῆρες καὶ τὸ ἀόριστον, τῷ δὲ τὸ ἡμιδεῆς καὶ τὸ ὀρισμένον, βοηθεῖ ἑκατέρῳ παρ' ἑκατέρου, ὅρῳ μὲν τὸ πλῆθος περιβαλὼν, τῷ πλήρει δὲ τὸν ὀρισμένον, εἶτα δὴ τὰ πλείω μὲν ἐλάττω, καὶ τῶν πλειόνων ἕκαστα τούτων εἰς μίαν συνήγαγε κορυφήν· εἴτ' αὖθις ἐκείθεν ὡς περ ἐκ σημείου ἢ κέντρου πολλὰς ἐποιεῖτο γραμμάς, καὶ οὕτως τὰ μὲν πολλὰ ἐνὶ συνείδει δεσμῷ, τοῦτον δὲ αὖθις εἰς πλῆθος διέλυε, καὶ ὁπότε μὲν ἔδει συναγαγεῖν τὰ πολλὰ, ἐχρήτο σοφῶς τῷ δεσμῷ, ὁπότε δὲ ἔδει τὸ ἐν ποιῆσαι πολλὰ, ἀπ' ἐκείνου προῆγε τὰ πληθυνόμενα καὶ οὕτως ἐγεγόνει τοῖς νόμοις νόμος ἀρίστης παιδείσεως.

Εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ὕστερον ἀπὸ φιλοσοφίας ἐπικληνῆς εἰς νόμους γενόμενος, οὕτω τὴν νομικὴν ἐπιστήμην ἠκρίβωσα, θαυμάζειν οὐ χρὴ, ἀπὸ τοῦ κρείττονος τῷ ἐλάττονι προσίω, κάκειθεν τὴν μέθοδον εἰληφώς· ἐκεῖνον δ' ἂν εἰκότως ἀγαίμην ἐγὼ, εἰ οὐπω ὑπερνεφῆς γεγονώς, εἶτα δὴ τοῖς πεζοτέροις προσεχωρηκώς, ἀπὸ τῆς οὐρανίας ἀψίδος ἐφθέγγετο· ὡς οἱ πολλοὶ γε νῦν, οὐ γὰρ ἂν καθάψιμην τῶν τελειωτέρων, οὐ δαιροῦσι τοὺς νόμους, ἀλλὰ σπαράττουσιν, οὐδὲ τέμνουσιν ὡς δεῖ τέμνειν, ἀλλὰ διαξάνουσι, καὶ δοκεῖ κρείττων ἄτερος θατέρου τῷ πολλὰ εἰδέναι νόμου κεφάλαια· ὡς περ εἰ τινες ἐν φιλοσοφίᾳ οὐ τῷ ἐπίστασθαι τὰ τῶν συλλογισμῶν

σχήματα, καὶ ἑκάστους εἰς τὸ οἰκεῖον ἀνάγειν, ἀλλὰ τῷ πολλοῦς συμφορεῖν συλλογισμοὺς, οὐθ' ὄθεν προέλθοιεν ἐπιστάμενοι, οὐθ' ὅπῃ συνέλθοιεν· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐκεῖνος, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὅπερ ὕστερον ἐμεμαθῆκει φιλοσοφήσας, τοῦτο πολὺ πρότερον ἐν νόμοις ἐφιλοσόφησε· καὶ ἐγεγόνει αὐτῷ ἢ μετὰ νόμους μάθησις, ἀνάμνησις ὧν προεισήνεγκε. Καὶ Πλάτωνος μὲν καταπεφρονῆκει καὶ τῶν ἐκείνου δογμάτων, ὅτι δὲ τὴν διαιρητικὴν ἐξύμνησε μέθοδον, ἐπήνει τε καὶ ἐθαύμαζε.

Νομικῆς μὲν οὕτως εἶχε· καὶ τὰ πλείω νῦν μὲν παρῆκεν ὁ λόγος, προῖόν δὲ ὅτε καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν διαλήψεται, καὶ τῆς περὶ τούτων τέχνης αὐθις ἐπιμνησθήσεται· | κἀκεῖνα μὲν φ. 34*. τέως ἀναμεινάτω, τὸν δὲ ἄνδρα ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ ὄρους ἀναβιβάζειν εἰς περιωπὴν ἐλόμενοι, καταβραχὺ τῇ ἀνόδῳ χρῆσόμεθα. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω τῆς περὶ τῶν λόγων παιδείσεως καὶ παντοδαπῷ πυρὶ κύκλῳ περιελάμπετο· οὐπω δὲ ἐπὶ τῆς λυχνίας ἐτέθειτο, οὐ λέγω τῆς ὑψηλοτέρας καὶ κρείττονος, ἀπὸ ταύτης γὰρ διαπεπύρρευται ὕστερον, ἀλλὰ τῆς ὑποδεστέρας μὲν ἐκείνης καὶ ἡ πολιτείας καὶ τάξεις οἶδε κοσμεῖν, θαυμασίας δ' οὖν ὁμῶς καὶ ταύτης, καὶ εἴ τις αὐτῇ μᾶλλον μετὰ τοῦ δικαίου χρῶτο καὶ τῆς νομικῆς ἀκριβείας. Ἄλλ' εἰς ἀρχὴν προῖόν ὁ λόγος ἐτέραν ταύτης ἐπιζητοῖαί ἀρχὴν, ἀφ' ἧς ἐκείνῳ μὲν μᾶλλον, ἑμοὶ δὲ οὐδὲν ἦττον τὸ ἐγνώσθαι καὶ τὸ θαυμάζεσθαι προσεγένετο· ἔσχε δὲ οὕτως.

Μεταβολῆς ἔδει τοῖς πράγμασι κρείττονος· ἀπ' ἀρχῆς τῆς πρώτης ἀρξώμεθα, φημί δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ἡγεμονίας, καὶ πέραν τελειώτατα τελευτήσονται¹· καὶ μέντοιγε καὶ τυγχάνει ταύτης, καὶ τοῖς βασιλείοις θρόνοις ἐνίδρυται ὁ πρὸς τούτους μὲν πάλαι ταμειούμενος τῷ θεῷ καὶ ἐν ἀφανεῖ τέως κρυπτόμενος, ἐν καιρῷ δὲ ἀνεληλυθῶς ἐπ' αὐτοὺς, καὶ οἷόν τι φῶς ἀπανταχοῦ ταῖς ἀκτίσι φθάνον ἐν δίσκῳ τῷ βασιλείῳ τεθείς· λέγω δὲ εἰδόσι τὸν Κωνσταντῖνον,

1. γρ. τελευτήσομαι.

ὅς τοῦ Μονομάχων μὲν γένους προελήλυθεν, ἄμχος δὲ πᾶσι τοῖς βασιλεῦσι γέγονε, καὶ τὴν μὲν ἀρετὴν ἀνέφικτος, τοῖς δὲ πολεμίοις ἀπρόσμαχος· ὅς εὐθύς τοῦ τῶν σκήπτρων ἐπιλαβέσθαι, πᾶσαν ἐν ταύτῃ ἐκ παντὸς γένους συνήνεγκεν ἀρετὴν, οὐ περὶ τὰδε μὲν σπουδάσας, τῶν δ' ἄλλων κατωλιγωρηκώς, οὐδὲ περὶ ταῦτα μὲν σύντονος γεγονώς, πρὸς δὲ τὴν τῶν λοιπῶν ἀπαγορεύσας συναγωγὴν, οὐδὲ ῥώμην μὲν ἐπαινέσας σώματος, ἀνδρείαν δὲ μὴ θαυμάσας ψυχῆς, οὐδὲ τὸ θερμὸν μὲν τῆς γνώμης καὶ ἐναγώνιον ἐζηλωκώς, τὸ δὲ μελιχρὸν καὶ πρᾶον ἠθετηκώς. Τί δ' αὐτῷ τῶν λόγων κρεῖττον ἔδοξεν ὑστερον, τί δὲ μᾶλλον ἐπήνεσε, τί δὲ πλέον ἐθαύμασεν; ἐπεὶ καὶ τοῦτο πολυμερές, καὶ τὸ μὲν κρουνηδὸν ἀπὸ γλώττης χεῖται, τὸ δ' ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ κάθηται, περὶ ἄμφω κατὰ τρόπον μερίζεται· καὶ διελὼν τῷ δύο, οὐκ ἐστὶν ἐφευρεῖν ὅτῳ πλέον προσέθετο, ἀλλ' ὅ τῶν μερῶν προσωμίλησε, τοῦτο τὸ πρωτεῖον ἔδοκε ἔχειν κατὰ θατέρου· εἰ δὲ τινὰ που εὔρε πηγὴν καὶ κἀτωθεν ἀναβλύζουσαν καὶ ἄνωθι ἐπικλύζουσαν, καὶ τὸ κράμα τῶν ἐναντίων ἀρμονικῶς ποιησαμένην καὶ ἐμμελῆ, ἣ τοῖς δυοῖς παρὰ μέρος ἐκατέρῳ ἐδίδου, ἣ ὅτῳ ἐκείνων ἐδίδοτο καὶ προσέθετο, τοῦτο ὅλως ὅλον τῇ ἑαυτοῦ συνηγόχει ψυχῇ. Ἄλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐνταῦθα τῷ λόγῳ χρήσομαι· βούλομαι μὲν γὰρ ὥσπερ ἱστορία τούτῳ τῷ μέρει τάληθες συνεισενεγκεῖν· ὁρῶν δὲ καὶ ἑμαυτὸν τῇ ἐνταῦθα μερίδι συλλαμβανόμενον, δέδοικα μὴ φίλαυτός τις τοῖς πολλοῖς νομισθεῖν καὶ παρὰ τὸν σκοπὸν βάλλειν, τοῖς ἀλλοτριῶς ἐπαίνους ἐπ' ἐμὲ ἀποχρῶμενος· ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν ἀκολουθίαν φυλάξω τοῖς διηγήμασι καὶ τὰς παρὰ τῶν πολλῶν ὑπερβήσομαι μέμψεις, τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐπιδρομάδην ἐπέξελεύσομαι καὶ ὅσον εἰκὸς, τοῖς δὲ ἐκείνων ἐμφιλοχωρήσω πλεονεκτήμασιν.

Ἐδοξε τούτῳ τῷ βασιλεῖ μὴ κατὰ γενεαλογίαν τοὺς ἐν τέλει προῖέναι καὶ ὅσοι τῷ βήματι πλησιάζουσι, μὴ δ' ἀπὸ τῶν πρώτων μόνον γενῶν τὴν συγκλητικὴν πληροῦσθαι βουλὴν καὶ τὰ τῶν δημοσίων ἀρχεῖα καὶ ὅσα περὶ νόμους τε καὶ ψηφίσματα, ἀλλὰ

καὶ ἀπὸ τῆς ἑτέρας μερίδος, εἴ τινες δὴ καὶ ἀπὸ ταύτης εὐδόκιμοι πρὸς ταῦτα φανεῖεν καὶ τῶν ἄλλων καταλληλότεροι· ἄτοπον μὲν γὰρ ἦγετο ἐπὶ μὲν τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων μὴ τοὺς ἐκ πατέρων στρατηγικῶν ἢ ἄλλως ἀρχικῶν, ἢ τὸ κοινὸν δὴ τοῦτο στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλως ἀναφανέντων πρὸς ταῦτα ἐπιτηδεῖων καταλέγειν εἰς τὰ πολέμια, τῷ δὲ σύγκλητικῷ μέρει, ὥσπερ νόμον τινὰ ἀπαραίτητον καὶ ἀνεξάλλακτον ὄρον μόνην τὴν τοῦ γένους σώζειν διαδοχὴν, καὶ μὴ ἂν ἄλλως τινὰ παρακῦψαι εἰς τὰ βασίλεια, εἰ μὴ τις εἴη προηγουμένους γένεσι σεμνυνόμενος, κἂν εἰ πεπηρωμένος εἴη τὸν νοῦν καὶ μόνον ἔχων τὸ φύσημα, καὶ μηδὲν ἄλλο ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ γένους μεγαληγορίαν ἀπερυγάνοι· διὰ ταῦτα οὐ συνήθειαν ἄλογον, ἀλλὰ κρίσιν εὐλογον τῶν περὶ τὰ βασίλεια ὁ βασιλεὺς ἐπεποίητο. Ἐνταῦθα προλαμβάνω μὲν ἐγὼ τὸν νῦν εὐφημούμενον, καὶ πρῶτος προστελάζω τοῖς προπυλαίαις, οὐκ ἀπονητὶ, οὐδ' ἄνευ δοκιμασίας καὶ κρίσεως, ἀλλὰ πολλὰκις ἐξετασθεὶς καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ παντὶ λόγῳ, ἐπὶ πολλαῖς κρίσεσιν, ἐπ' αὐτοσχεδίοις συγγράμμασι, καὶ οὕτω συμπιεσθεὶς πρὸς τὴν εἰσοδὸν, ὡς μόλις που τὸ πνεῦμα ἀνακαλέσασθαι. Οὐ πολὺς δὲ χρόνος διεληλύθει, κάκεινον ἢ αὐτὴ κρίσις ἐλάβανεν· οὐδὲ γὰρ ἦνεγκα κοινῇ μετέχων ἐκείνῳ τῆς περὶ τοὺς λόγους ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς, ἐμὲ μὲν ἐν τοῖς βασιλείοις ὑψοῦσθαι, ἐκείνον δὲ ταύτης ἀπολελεῖσθαι τῆς χάριτος. Τὸ μὲν οὖν ἐμὸν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐνταῦθα συμπεπεράνθω.

Εἴσειςι δ' οὖν ἐκεῖνος μεγαλοπρεπῶς τὰ βασίλεια, ἅμα δὲ τοῖς προθύροις εἰστήκει καὶ εἰς τὸ βῆμα ἀναλαμβάνεται καὶ τῆς τῶν κριττόνων ἀξιοῦται τάξεώς τε καὶ στάσεως· προσδρῶν μὲν οὕτω τοῦ δικαστικοῦ βήματος, ἐν δὲ ταῖς ὑφεδρείαις τῶν ὑπερακαθμένων μᾶλλον τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος· ἐκάχλαζε γὰρ αὐτῷ ἢ γλωττᾶ οὕτως εἰπεῖν τὰ νομικὰ ρεύματα καὶ αὐτόθεν τὰ πηγαῖα ἐχεῖτο νάματα, καὶ ἢ ἐπιστροφή τούτῳ τῶν ἐπιβολῶν οὐκ εἰς βιβλία τὰ πλείω, ἀλλ' ἢ μνήμη πάντα συνήθροικε τῇ ψυχῇ. Ἐπὶ-

εολος δὲ παντοίας φιλοσοφίας ὡσπερ εἰρήκειν γενόμενος, τὰς διαί-
 ρήσεις κατ' ἄρθρα ἐποιεῖτο τῶν γνώσεων, ὁμοῦ τε λέγων καὶ σπου-
 δάζων αὐθις περὶ τὰ συγγράμματα, εἴ που καὶ τούτων δεήσει·
 φ 35. λαμπροφωνίαν δὲ ἤσκησε μὲν οὐδαμῶς, | εὐμοίρησε δὲ ταύτης
 ὑπερφυῶς, καὶ εἴτε βασιλείους φωνὰς ὑποκρίνοιτο, ἄνωθεν ταύτας
 ἠφίει ὡσπερ βροντὰς, εἴτε τι ἄλλο λέγειν ἐπετέτακτο, ὁ δὲ ἐν μέ-
 σοις γενόμενος, μᾶλλον δὲ τῶν περίξ ἐστηκῶς μέσος, ἠδραστο μὲν
 ὡσπερ τις στήλη ἀσφαλῆς καὶ ἀκίνητος, οὐ τοῖς ἐκατέρωθεν λόγοις
 θορυβούμενος ἢ κλονούμενος, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοῦ μένων καὶ τὴν τοῦ
 ἠθους πῆξιν ἐπιδεικνύμενος. Ἀρξάμενος δὲ λέγειν πλατεῖα ὁμοῦ
 τῇ γλώττῃ καὶ μελιχρᾶ, διήρει μὲν ὡσπερ εἰκὸς τὴν ὑπόθεσιν,
 ἀναβαίνων δὲ εἰς τὴν τοῦ ὑποκειμένου ἀκρόπολιν, ἐκείθεν ἠφίει τοὺς
 λόγους, σύννους μὲν καὶ περισκεμμένος ἄνω τε καὶ περὶ τὰ μέσα
 γιγνόμενος, πρὸς δὲ τῷ τέλει τῆς ὑποθέσεως χαρίεις τε καὶ ἀγαλ-
 ματίας φαινόμενος, καὶ ὅτι συνέκλεισεν ὁμαλῶς τὴν ὄλην περίο-
 δον, καὶ τὴν τομὴν τοῦ λόγου συνεπεράνατο, ἐμμελῶς ταῖς ἐξαν-
 θούσαις ἐπιδεικνύμενος χάρισι. Περὶ δὲ τὰς ἀντιθέσεις· ποῦ γὰρ τὸ
 καθ' ἡμᾶς μέρος, ἵνα καὶ τὸ ἑμαυτοῦ αὐθις συναγάγω, ἀβάσκανον
 καὶ ἀπολιόρητον; τοῖς γοῦν ἀντιθέτως ἔχουσιν, οὐκ εὐθὺς μὲν
 ἀπῆντα ὡσπερ ἐπιστομίζειν βουλόμενος, ἐφίεις δὲ ὅσον βεβούλην-
 ται, ἐπειδὴν σταῖεν τοῦ ρεύματος, ἕκαστον αὐτῶν διεσμίλευε νόημα
 καὶ πρὸς τοὺς κανόνας προσῆγε, κάκειθεν αὐτοῖς τὸ διεστραμμένον
 χαριέντως ὠνειδίξεν· οἱ δὲ αὐτίκα καταπεπλήγησαν, καὶ τὴν
 γλῶτταν μὲν ὑπεῖχον, ὑπ' ὀδόντα δὲ ἐτονθόρουζον. Ἄλλ' ἀντήρ-
 κουν μόνος αὐτοῖς περὶ τὸ λογικὸν ἐστηκῶς θέατρον καὶ ἐπὶ τοῖς
 κατορθώμασι τοῦ ἀνδρὸς τῷ χεῖρε κροτῶν· οὐ μὴν ἐλάττονά μοι
 τὰ παρ' ἐκείνου, ἐν οἷς αὐτὸς ἐσπουδάζον καὶ κατῴρθον ἐν ἀγῶσι
 καὶ ἐπιδείξουσιν, ἀλλὰ τὸ αὐτό μοι ἀνταπεδίδου μέτρον καὶ τοῦ
 κρότου καὶ τῆς εὐφημίας.

Οὕτω δὲ ἀλλήλοις ἀντεξεταζόμενοι καὶ παραμετρούμενοι ἐπὶ
 τοῖς αὐτοῖς ἢ ἐφ' οἷς ἐπλεονεκτοῦμεν καλοῖς μετὰ τῆς αὐτῆς ἐνώ-

σεως εἰς ὁμοίαν ὁμοῦ καὶ ἀντίθετον διαίρεσιν διαιρούμεθα · τὸ δ' ἐσχῆκει οὕτως. Ἦν μὲν πάλαι ἀνά τὴν ἡμετέραν πόλιν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν διδασκαλεῖα καὶ παιδευτήρια, καὶ σεμνοὶ θρόνοι καθίστασαν οὐ τῆς πανδήμου μόνης ποιητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν λόγων τέχνης καὶ τῆς θαυμασιωτάτης φιλοσοφίας, νομικῆς δὲ τοῖς πολλοῖς ἐλάττων φροντίς · οἱ δὲ καιροὶ τὰ πράγματα περιτρέψαντες καὶ ἐξαμαυρώσαντες, μικροῦ δεῖν καὶ τοὺς τῶν λόγων πυρσοὺς ἀπεσθήκασιν. Καὶ θέατρα μὲν ἐτελεῖτο δημόσια, καὶ ἀγωνοθέτης τούτοις προὔκθητο, καὶ οἱ διαμιλλώμενοι περιδέξιοι · οἱ δὲ τῶν λόγων ἀγῶνες ἐψεύδοντο τοῦνομα, καὶ ἐν παραβύστω ἔνιοι τοὺς λόγους ὑπεψιθύριζον · καὶ οἱ μὲν χορεύοντες πλείους, κορυφαῖος δὲ οὐδ' ὅστισοῦν τοῦ χοροῦ, ἀλλ' ὁ θίασος ἠτάκτουν τε τὴν χορείαν καὶ παρερρῦθμιζον, οὔτε τὴν στροφὴν εὖ ποιοῦμενοι, οὔτε τὸν ἐπωδὸν ἐξάδοντες ἐμμελῶς · καὶ ἦν φορὰ τις ἄλογος τὸ γινόμενον · τὸ δ' αἴτιον, ὅτι μὴ τις τῶν ἀντεξεταζομένων ἐπὶ τῷ λόγῳ κρείττων τοῖς ἄλλοις καθίστατο, οὐδ' ἦν ὡσπερ πάλαι ἐπὶ τοῖς Αἰθιοπικοῖς νόμοις ὁ βασιλεύων αὐτῶν τά τε εἰς λόγους οὔτε ἐξηρημένος τὸ μέγεθος, οὔτε τὴν δύναμιν ἄμαχος · ἀλλὰ πύκται πάντες ἴσοι καὶ παγκρατιασταὶ παραπλήσιοι. Ὡς δ' ἐγὼ μὲν ἐπὶ ταῖς ἐπιστήμαις μᾶλλον καὶ τέχναις, ὁ δ' ἐπὶ τοῖς νόμοις ἐσεμνυόμεθα, μερίζεται περὶ ἡμᾶς πᾶν ὅσον ἔκκριτον τῆς λογικῆς φάλαγγος · καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲν ἄλλο ἢ κοσμεῖν τὴν πολιτείαν προείλοντο, ἐκεῖνον προὔβαλοντο στρατηγὸν συνερρυηκότες παμπληθεῖ, οἱ δὲ τῶν σεμνοτέρων ἐρασταὶ μαθημάτων περὶ ἐμὲ σχισθέντες ἀπέκλιναν. Τί οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς; δεινοπαθεῖ μὲν ἐφ' οἷς ἐβίβριζετο, βιάζεται δὲ ἐφ' οἷς ἐδεινοπάθουν οἱ τῶν λόγων ἐπιμελόμενοι, καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸν παριδῶν προσδίδωσιν ὡσπερ ἡμᾶς, μὴ πειθόμενους μῆτε τῷ πείθοντι, μῆτε τοῖς ἀναγκάζουσιν · ἀλλὰ χαλεπὸν εἶ τις μέσῳ ἐναπολειφθεῖν δυοῖν, καὶ ταῦτα κρείττοσιν ἑαυτοῦ. Οὕτως ἀπὸ τῆς τῶν λόγων κοινωνίας εἰς πολιτείας συναχθέντες αἴρεσιν, τὴν αὐτὴν ἀπὸ ταύτης αἰθῆς διαιρεθέντες, εἰς ἀκοινωνήτον, ἴν' οὕτως

εἶπω, συμφωνίαν διηρέθημέν τε καὶ συνηρμόσθημεν· καὶ μόνοι περὶ τοὺς κρείττους τῶν λόγων τῇ Βυζαντίδι διεμερίσθημεν, ἐγὼ μὲν τάναντία τοῖς ἐθέλουσιν ὑψηγόμενος, ὁ δὲ μοι ἐξεναντίας μὲν θατέρῳ τῶν ἐμῶν παιδευμάτων, τῷ δὲ γε λοιπῷ ἰσοπαλῶς προσφύμενος· οὐ μὴν, ὥσπερ ἐνομίσθημεν, οὕτω παντάπασιν ἀντικείμεθα, ἀλλ' ἐκάστῳ μὲν τὸ ἰδιαίτατον ἐκηρύττετο, ἐκατέρῳ δὲ καὶ τὸ δοκοῦν ἀλλότριον διεσπούδαστο, ὡς ρεῖν ἀπ' ἀμφοῖν καὶ ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφίας, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ νομικῆς ἐπιστήμης κρουνοῦς· τοῖς γὰρ ὀνόμασι διαιρεθέντες, τοῖς ἀσκήμασι συννήχθημεν. Ἄλλ' ὅποια τὰ ἐπὶ τούτοις; οὐκ οἶδα πότερον τὸν βασιλέα τῆς ἀντιστροφῆς αἰτιάσομαι, ἢ ἡμᾶς αὐτοὺς τῆς τοῦ βασιλέως αἰρέσεως· ὥσπερ γὰρ εἰς μισθοφορὰν ἡμᾶς καταστήσας ἐπὶ τοῖς λόγοις, αὐθις ἀνακαλεῖται πρὸς ἑαυτὸν, τὴν πρὸς οὓς ἐξεδόθημεν συμμαχίαν ἀποτελέσαντας· καὶ ἤμεν τούτῳ ὅπερ ἑτέροις, ἐγὼ μὲν πρὸς ῥητορικὴν ἐξασκῶν καὶ τι καὶ φιλοσοφίας παραμιγνύς, ὁ δὲ τεχνῶν τούτῳ τὰ νομικὰ καὶ τὰ ἐλευσίνια ὥσπερ μυσταγωγῶν.

Ἰπὸ δὲ τῆς φορᾶς τοῦ λόγου ἐπὶ πολὺ τοῦ δέοντος ἐναχθεῖς, καὶ τοῦτο προσθήσω ἐνταῦθα ἀκροτελεύτιον, ἐκείνῳ τε θαῦμα δίδόν, κάμοι σεμνότητα τοῖς πολλοῖς ἄπιστον. Ἐπειδὴ γὰρ Μάρκον τὸν ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατον ἠκηκόει, ὡς δέλτον ἐξαψάμενος ἐς διδασκάλου ἐφοῖτα, ζῆλοῖ τὸν ἄνδρα τῆς τοιαύτης συνέσεως, καὶ πλέον τι τοῦ φιλοσόφου ποιεῖ· αὐτὸν γὰρ με πολλάκις ἐπὶ θρόνου καθίζων, εἶτά μοι καὶ λέγοντι ὑπεγραμμάτευσ, καὶ τὰ ὧτα πρὸς διδασκαλίαν ἀνίστα μεθ' ὅσης τις ἂν εἶποι τῆς ἐργηγόρσεως. Ἄλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὴν παντοδαπὴν ἐκείνου ψυχὴν; ὅς γε καὶ κεφαλὴν τυραννικὰ κατ' αὐτοῦ μελετήσασαν, ἐπειδὴπερ ἐαλώκει καὶ βραχὺ τι καθήψατο, εἶτ' αὐθις ἐκ μετανοίας | εἰς τὴν φύσιν ἐπανελλήθυσεν, ἀμφοτέραις λαθῶν ταῖς χερσὶ πυκνὰ κατεφίλησέ, καὶ τὴν μαχαιροφόρον χεῖρα ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔθετο;

φ. 35^ο.

Ὁ δὲ λόγος καθαπερὶ ρεῦμα ἐκτραπείς ἐκ τοῦ σκοποῦ, ὡς τοῦ Ἡρακλεωτικοῦ στόματος τὸ Νειλῶν ὕδωρ καὶ τοὺς ἀγκῶνας πε-

ποιηκῶς τοῖς ἐλίγημασιν, αὐθις ἐπὶ τὴν πρώτην ἀναγέσθω πηγὴν· καὶ βουλοίμην μὲν ἄν, εἴ γε καὶ δυναίμην, μὴ προσνέμειν ἐμαυτὸν ἐκείνῳ τοῖς διηγήμασιν· οὐκ ἔστι δὲ ὡς τε καὶ δύνασθαι μόνον ἀπολαβεῖν, καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἀληθείας τοῖς ἀκούουσι δίδωμι. Οὐκ ἔστιν ὅποτε ἡμᾶς εὐθὺ τοῦ φαινομένου καλοῦ φέρεσθαι, ὁ φυσικὸς νόμος ἠφίει καὶ παρελίμπανεν, ἀλλὰ τὴν μὲν πρώτην βραχὺ τι τῶν δεδογμένων ἀλλήλοις λεληθότως παρηνεώξαμεν· εἶτα δὴ τοῦ καιροῦ προϊόντος καὶ τὸ σύμπαν τοῦ σκέμματος ἐκκαλύπτομεν, μὴ μέχρις ἀποδείξεω καὶ τῆς τῶν σεμνοτέρων ἀκριβείας καὶ καταλήψεω τὴν φιλοσοφίαν ἰστᾶν, μὴ δὲ γεωμετρεῖν αἰρεῖσθαι, ἀμέτρητον δὲ ἡμῖν τὸ αἰθέριον μέτρον ἔαν, ἧ τὸ ὑπὲρ ἐκεῖνο εἴ τὰ σῶμα, εἴ τε ἀσώματον, ἀλλὰ δεῖν καὶ ἐπὶ τὴν ἡμδαπὴν ἐγκλίειν φιλοσοφίαν, ἧτις τὸν σταυρὸν μὲν αἶρειν ἐκάστω κελεύεται, εἶτα τοῖς τοῦ θεοῦ ἔπεσθαι ἴγνεσιν· οὐ γὰρ ἄν τις ταῖς σκιαῖς τῶν θεωριῶν ἔψεται, μὴ τὸ σῶμα πρότερον, νεκρώσας τῆς ταπεινώσεως· τοῦτο τὰ πρῶτα μὲν ἀργῶς παρ' ἀλλήλων ἠκούσαμεν, εἶτα δὴ τοῖς αὐτοῖς ἐπιβαλόντες λογισμοῖς εἰς φλόγα τὸν σπινθῆρα αἶρομεν, καὶ τέλος θείῳ πυρὶ πρὸς τὸν σκοπὸν συνανήφθημεν· πλὴν ὅσον ἀόριστον τὸ μελετώμενον ἔθεμεν· καὶ ἦν ὁ πρὸς θεὸν ἡμῖν ἔρωσ θερμὸς μὲν, ἀμέτρητος δέ· ἐδεῖτο γὰρ ὁ πυρσὸς θειοτέρου τοῦ πνεύματος, ἵν' ἐκείθεν ἀκάθεκτος καὶ αἰθέριος γένηται. Συνηνήχθη γὰρ τι τοιοῦτον, ὅφ' οὐ πτερωθέντες οὐκέτι ἀνασχετοὶ πρὸς τὴν ὀρμὴν ἐγεγόνειμεν· βάλλει τις ἡμῖν τὰ νῶτα βέλει βασκανίας πικρῶ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, τῷ ἐπὶ τῶν βασιλείων εὐδαιμονήσονται ταύτην δὴ τὴν κάτω φερομένην εὐδαιμονίαν, ἀρχομένῳ μὲν τοῦ σπουδαζομένου οὐ πάνυ τι ἀντικεῖσθαι ταῦτα, μεσοῦντι δὲ ἢ τελευτῶντι τοῦ πράγματος πάνυ κακοήθη εἶναι καὶ δυσμενῆ· ὡς δὲ καὶ ἡμῖν τότε συνεπεπτώκει, καὶ τὸ τραῦμα ὑπουλον καὶ βαθύ· τί γὰρ δὴ φανεροῦν ἢ τὸν βαλόντα, ἢ ἐφ' ᾧ ἡ βολή; οὐ γὰρ καταφορικὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ πανηγυρικός· ἔβαλε γοῦν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, οὐ γὰρ εἶχεν ἐπὶ τὰ στήθη τοῦ τόξου ἄπτεσθαι· ἡμεῖς μὲν οὖν ἀμέμπτως ἐδο-

κοῦμεν ἔχειν τοῦ πολιτεύματος (οὐ γὰρ παρήλλαττέ γε ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἡμῖν οὔτε τὴν ὀμιλίαν, οὔτε τὸ πρόσωπον, εἰ μὴ ὅσον οἷς ἐθάρρει τὰ τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζεν ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐκλώκειμεν)· ὡς δ' οὐδὲν τοῖς ἐπιγείοις ἀπόρρητον, διαδόσιμον ἡμῖν οὕτως εἰπεῖν τὸ εἶδος γίνεται τῆς πληγῆς. Ἐγὼ μὲν οὖν ἀκούσας οὐ πᾶν τι γελασειῶν βραχὺ τι παρεμειδίσα, καταφρονήσας καὶ τοῦ βαλόντος αὐτοῦ καὶ τοῦ βλήματος· ὁ δὲ, καίτοι τᾶλλα πρῶος ὢν καὶ πρὸς τὰ εἰωθότα συμβαίνειν καθεκτὸς τὴν ὄρμη, ἐνταῦθα μόνον ἐξαλλάττει τοῦ ἤθους· κάμοι μὲν ἐπισκώπτει τὴν ἀοργησίαν, αὐτὸς δὲ ὡς εἶχε θυμοῦ τῷ βασιλεῖ προσβαλὼν, ὀνειδίζει τὸ εὐπαράδεκτον, καὶ ὅτι δέδωκε τῷ συκοφαντοῦντι τὴν ἀκοήν καὶ οὐκ εὐθύς βρακαίνοντα ἤλεγξε· τοσοῦτον οὐχ ὑφεῖς τῆς ὀργῆς, ὡς καὶ τοῦτο τολμήσαι· ὅτι ῥᾶων ἂν ἦν τὸ κατ' ἐκείνου συκοφαντούμενος ἐγκλημα, ἢ νῦν ὅτι τῷ ἐγκαλουμένῳ τὰ μεγάλα διακονοίη· τότε μὲν οὐδὲν πλέον ἐπεσημάνατο, ἀλλ' αὐθις μεταβεβλήκει καὶ ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐπανηλύθει λαβᾶς, ὥσπερ εἰώθεσαν πάλαι οἱ προσπαλαίοντες· χρόνῳ δὲ ὕστερον οὐ μακρῷ ἐμέ περὶ τοῦ προτέρου λογισμοῦ ὑπεμίμνησκε, καὶ αὐτὸς τοῦ θειότερου σκοποῦ εἶχετο ἰσχυρῶς· ἦν δὲ ἡμῖν ἔτι τέως τὸ σπουδαζόμενον εἰς ἀναβολάς. Εἶτα δευτέρον τι χαλεπὸν προσκεκρούει τάνδρι, καὶ τρίτον ἄλλο, καὶ ἐπὶ τούτοις ἕτερον· αἱ πληγαὶ δὲ καὶ τὰ βέλη οὐ πάντα ὀπίσθια, ἀλλ' ἦν ἃ καὶ ἐμπρόσθια, καὶ ἔν' οὕτως εἶποιμι, ἐπιστήθια· καὶ δεινὸν μὲν οὐδὲν διεπέρανον, ὁ δὲ ἤσχαλλεν ὅτι τοξεύοιτο, καὶ ὅτι ἐπάλληλοι αἱ βολαί. Ἐπεὶ δὲ ὅτε μὲν βάλοιτο ὑπεμμινήσκητο τοῦ σκοποῦ, ὅτε δὲ ἐνδόσιμα γένοιτο τὰ τοξεύματα, αὐθις ἐπελέηστο, καὶ ἦν αὐτῷ παρὰ μέρος ἡ ὄρμη καὶ ἡ ἀναβολή, τί πρὸς τοῦτο διαμνηχανᾶται; δεσμεῖ τὸ σπουδαζόμενον τῷ πρὸς θεὸν συνθήματι, καὶ ὄρκους ἐκυτὸν ἀρρήτοις συνέχει καὶ περιπλέκεται, κωνῶν δὲ κάμει ποιεῖται τοῦ πράγματος· ἐβουλόμην γὰρ μηδενὸς αὐτῷ ἀκοινωνήτος, μήτε χείρονος, μήτε θειότερου καὶ κρείττονος.

Ἐσκευαγωόμεθα οὖν πρὸς τὴν ἔξοδον· καὶ τὸ φαινόμενον ἡμῖν σπουδὴ περὶ τὸν βασιλέα καὶ δορυφορίᾳ προσήκουσα, τὸ δ' ἀφανῶς σπουδαζόμενον ἀνάλυσις ἀπὸ τῶν συνθέτων τούτων ἐπὶ τὴν σεβασμίαν ἀπλότητα. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἐξομαλίζει τούτῳ τὸ τῆς ὑποσχέσεως ἔργον· θεός· οὐδὲ γὰρ ἦν ἐκ τοῦ προχείρου φυγεῖν, αἰδοῖ τε τοῦ βασιλεύοντος καὶ τετιμηκός καὶ αὐτῇ δὴ τῇ τοῦ βίου μεταβολῇ. Τίς οὖν ἢ πρόφασις; ἔδοξε τὰ πρῶτα κηκοθήως νοσεῖν, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ συγκείμενον αὐτῷ διαρρεῖσθαι καὶ λύεσθαι· ὁ δ' εὐθὺς ὑπὸ δυοῖν συνεχόμενος, βουλήματος τε προτέρου καὶ ὑστέρου νοσήματος, ἔργον εὐθὺς εἶχετο καὶ πρὸς τὴν τοῦ βίου διεσπουδάκει μεταβολὴν, ὅλον ἑαυτὸν θῦμα ἀποθύων θεῷ, οὐκ ἐκ μέρους προσλαμβανόμενον, ἀλλὰ δι' ὅλου ὀλοκαυτούμενον· ὁ δὲ καὶ τοῦτο αἰτεῖται τὸν αὐτοκράτορα ἵν' αὐτῷ ἴλεως τῇ μεταποιήσει τοῦ σχήματος γένοιτο. Ἄλλ' ὃ γε βασιλεὺς, καὶ τίς οὐκ ἂν τὸν ἄνδρα θαυμάσειεν; ὥσπερ βέλει τῷ λόγῳ πληγεῖς, οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ γένοιτο· ἰώκει γὰρ ὥσπερ χειρῶν αὐτῶν ἀποκεκόφθαι τάνδρως, ἢ ἀφηρῆσθαι τὴν γλῶτταν, ἢ ἄλλο τι πεπονθέναι τῶν δεινοτέρων· ὅθεν ἀσυνήθως εἶχε τοῦ ἦθους, καὶ τις ἀθήης αὐτὸν κράσις ἐλάμβανεν· ὡς δ' οὖν οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν ἑαυτὸν παρακαλέσειε, κάκεινον ἐπισχοίη τοῦ σκέμματος, τὴν ἐμὴν γλῶτταν τελευταῖον ὄρον ποιεῖται τῆς πρὸς τοῦτον ἀπειθοῦς μεταγωγῆς τοῦ σκοποῦ. Ἐνταῦθα κατηγορήσω τι, μᾶλλον δὲ τὸ παρ' ἑμαυτοῦ, ἀντιξόου εὐθὺς φανέντος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ μὴ πάνυ τι τὴν γνώμην οἰκονομήσαντος· ὡς γοῦν ἐπέσκηπτον ἅττα τῷ ἀνδρὶ, εἵπομαι δὲ ὅπως πείσαιμι μεθεῖναι τοῦ ἀκαθέκτου ὀρμήματος, « ἑτέρῳ, δὴ ἔφησα, βασιλεῦ, ταύτας ἀνατίθου τὰς γνώμας· ἐγὼ δὲ εἰ πρὸς αὐτὸν πεμφθείην, ἐπιτόνιον αὐτῷ τοῦ ἐγγειρήματος ἔσομαι· καὶ ἵνα σοι τὸ πᾶν ἐξαγγελῶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, κοινωνοὶ ἔσμεν ἄμφω πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβαλεῖν, καὶ ἀρρήτους κατὰ θεὸν ὠμωμόκειμεν ὄρκους, ἢ μὴν φυγεῖν τὰ τῆδε καὶ πρὸς αὐτὸν μεταθέσθαι. » Ὁ δὲ ὁμοῦ τε ἤκουσε καὶ εὐθὺς ἐκεκρά-

γει μεγάλως, « προδοσία τὸ βεβουλευμένον ἡμῖν¹ καὶ ἀποχρῶσα
 ξυνωμοσία! ἀγνωμοσύνη τε λαμπρὰ, καὶ ὁμολογία καταφρονή-
 σεως! » Ἐγὼ μὲν ᾤμην τούτων ἀκηκῶς, αὐτίκα ἐκβεβλήσθαι
 τῶν βασιλείων, ἐκείνον δὲ ἠθετήσθαι καὶ ποιεῖν συγκεχωρῆσθαι
 ὅπερ ἂν βούλοίτο· ὁ δὲ, ὦ ψυχῆς θαυμασίας, καὶ μῆτε μνησικα-
 κεῖν εἰδυίας, μῆθ' ὄλως κινεῖσθαι πρὸς τὰς ὀργάς! δακρύων τοὺς
 ὀφθαλμοὺς ὑποπλησθεῖς « ἀλλ' ἐκείνον μὲν, ἔφησε, θεὸς καὶ φύσις
 ὥσπερ χεῖρά μοι δεξιᾶν τῆς βασιλείας ἐκκόπτουσι· σὺ δέ μοι ἀνα-
 πλήρου τὸ μέρος καὶ παρακάλει ἐνεργοῦν ἀπολελειμμένον μέρος
 ἐφ' ὅσον δύνασαι. »

Ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν ἐτύθη θεῷ καὶ μετὰ τῶν κρειπτόνων ἠρί-
 θμητο· ἐγὼ δὲ οὐ κατόπιν εὐθύς ἐβάδισα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολέ-
 λειμμαι τοῦ συνθήματος, ὅσον τὸν μὲν πρῶτον φιλοσοφῆσαι, ἐμὲ
 δὲ ὕστερον ἄψασθαι τοῦ φροντισματος. Ἐπεὶ δὲ εἶδει τοῦτον οὐχ
 ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις θύεσθαι τῷ θεῷ καὶ σεπτὸν γενέσθαι
 καλλιέρημα, γίνεται τοῦτο τὸ ὀλοκαύτωμα ἀρχῇ τελειώσεως ψυ-
 χῆς ὁμοῦ τε καὶ σώματος· καὶ ρώννυται μὲν αὐτίκα τῶν τῆδε
 τμηθεῖς, καὶ θείας ἀναλαβόμενος πτέρυγας, οὐκέτι καθεκτός ἦν
 ὥστε τῇ γῆ παρασύρεσθαι καὶ οἶον ἔρπειν ἀλλ' οὐχὶ πέτεσθαι, εὐθύς
 δὲ μετεωρίζεται κούφοις πτεροῖς καὶ τοῦ Βυζαντίου μὲν ἀπανί-
 σταται, περὶ δὲ τὸ θεῖον ὄρος τὸν Ὀλυμπον μετατίθεται, Ὀλυμ-
 πον, τὸ καὶ πάλαι μὲν ψυχῶν ἱερῶν ἐνδιαίτημα, τότε δὲ κατα-
 γώγιον θείας καὶ ὑπερφουῶς φύσεως· Ὀλυμπον, τὸ πάλαι μὲν μοι
 ποθούμενον πρᾶγμα καὶ ὄνομα, τηνικαῦτα δὲ καὶ τῶν οὐρανῶν
 αὐτῶν ἐρασιμώτερον γεγονός! Ὀλυμπον, ὃν ἡ τοῦ θαυμασίου ἀν-
 δρὸς ἐκείνου διαγωγῇ παράδεισον ἀπέδειξεν ἀντικρυς, οὐ φλογίνη
 ῥομφαίᾳ περιειργόμενόν τε καὶ φυλαττόμενον, ἀλλὰ πᾶσιν εὐεπί-
 βατον καὶ εὐπρόσιτον, καὶ ποταμοῖς ἀρρήτοις τοῖς χρυσοῖς ἐκείνου
 λόγοις περικλυζόμενον!

1. γρ. ἡμῖν.

Ἄρ' οὖν μεθόδοις μὲν τεχνικαῖς ἠυδοκίμησε καὶ ῥητορικοῖς ἐξέλαμψε κάλλεσι, νομικαῖς τε τέχναις τὰ πρωτεῖα κατὰ πάντων τῶν ἄνω εἰλήφει, καὶ φιλοσοφίᾳ τοῖς πρώτοις περὶ ταύτην ἀνθάμιλλος ἐγεγόνει, πολιτικαῖς τε τέχναις κατέστη παράδειγμα, καὶ θρόνοις δικαστικοῖς ὡς οὐκ ἄλλος διέπρεψεν, ἐπὶ τὰ κρείττω δὲ τὸν βίον μεταποιήσας, ἐφ' οἷς τὰ πρῶτα οἱ θαυμασθέντες ἐν τούτοις εἰλήφισαν, ἔλαττον ἐκειῶν ἐσχέκει; ἢ τῶ μὲν τι μέρει τῶν ἀρετῶν ἀνθάμιλλος ὤφθη τοῖς κρείττοσι, τῶ δ' ἀπολέλειπται; ἢ ἐπὶ πλεῖστον ἐξασκούμενος ὥπτο τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν, καὶ παρ' ἄλλων λαμβάνων τοὺς χαρακτῆρας, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ἐτέροις ταύτην μορφῶν καὶ τὴν τελειοτάτην ἔξιν προχαρττόμενος ἅμα ἑαυτῷ καὶ ζωγραφῶν τοῖς ἄλλοις εἰς ὄσιον ἐξῆν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν μεταθέμενος οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μὲν προῆει, τὴν αὐτὴν δὲ ἀναλογίαν καὶ τῇ μεταθέσει ἐδείκνυτο. Ὅπερ δὴ περὶ τὰς τῶν οὐσιῶν ὑφέσεις φασὶν οἱ φιλοσοφῆσαντες, καὶ ὁ παρ' αὐτοῖς τὰ πρῶτα ἔχων εἰς μὲν τὸν αὐτὸν κρατῆρα κίρνησι τὰς ψυχὰς, παραλλάττει δὲ τὰς ὑπάρξεις· Ἑλληνὶς αὕτη ἡ δόξα καὶ πόρρω τῶν ἡμετέρων δογμάτων καὶ τῆς ἀληθοῦς πίστεως· ὥσπερ γὰρ αὐτῷ τὰ πολιτικὰ πράγματα κατὰ μέρος διεμετρεῖτο, οὕτω δὴ καὶ τὰ πνευματικὰ καθ' ὄρους ἐπέπηκτο. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν τῶν μελλόντων εἰρηῆσθαι σκιαγραφία τις καὶ ὑπόσχεσις· ἐκεῖνος δὲ ἀπὸ πρώτης ἀρξάμενος γραμμῆς τοῦ καλοῦ, ὀδῶν προβαίνων ἐχώρει ἐπὶ τὸ τέλειον, παιδευόμενος μὲν τὰ προτέλεια, παιδεύων δὲ καὶ τοὺς κρείττονας τὰ ὑπερτελῆ· καὶ αὐτὸς μὲν πρακτικώτερον προῖων, ἐκεῖνους δὲ λογικώτερον προσβιβάζων τῷ ἀγαθῷ, καὶ μυσταγωγῶν ὁμοῦ καὶ μουόμενος· καὶ ἦν οἷά τις πυρσὸς ἐφ' ὑψηλοῦ ὄρους πρὸς αὐτὸν αἰθέρα αἰρόμενος καὶ τηλεφανῆς ἅπασι καθιστάμενος.

Ἄμελει τοι πάντα γένη τῆς ἀρετῆς τούτῳ συνερρῦκήεσαν· ὅσοι τε ἐκπρόθυροι ἐστήκεσαν τῆς ἀσκήσεως, καὶ ὅσους μεσοῦντας τὸ θεῖον πνεῦμα προσέβαλε, καὶ ὅσοι πρὸς τὸ πέρασ ἀνήεσαν τῆς ὑπερ-

φυοῦς τελειότητος, οἱ μὲν τὸν ἄνδρα συνιστορήσοντες, οἱ δὲ ἐκείθεν τι προσληψόμενοι, οἱ δὲ καὶ συνεισενεγκεῖν αὐτῷ πρὸς τὴν μάθησιν, καὶ οὐδεὶς ἀποτυγχάνων ἦν τοῦ σκόπου· ὠμίλει γὰρ ἐκάστος παρὰ μέρος καὶ καταλλήλως, καὶ ὧ μὲν ὑποτιθεμένῳ τὴν ἀκοὴν ἐνήγει τὰ τελειότερα, ὡς δὲ καὶ στόμα αὐτῷ ἀναπτύξει πρὸς διδασκαλίαν πνευματικὴν, τούτῳ ἐκείνος ὑπέιχε τὰ ὦτα· μυσταγωγῶν δὲ καὶ ἐν μέρει μυσταγωγούμενος, ἐκείνους τε κρείττους εἰς ἀρετῆς λόγου ἀπέδειξε, καὶ αὐτὸς ἐμυήθη τὰ θεοφάνια.

Κάκείνῳ μὲν τοσοῦτον τὸ περιὸν τοῦ καλοῦ καὶ οὕτως ὁ βίος πρὸς τὸν θεὸν εὐδοῦς, καὶ ἀκύμαντος ἢ μετάθεσις· ἐμοὶ δὲ ἐπὶ πολλοῖς κύμασιν ἐσάλειεν ἡ ψυχὴ, μᾶλλον δὲ διεκυμαίνεται τε καὶ ἐταράττετο, καὶ οὐκ εἶχον ὅποι τραποίμην τοιαύτης ἀπολελειμμένος ψυχῆς· ὅποτε δὲ μοι καὶ ἀνάμνησις τῶν πρὸς θεὸν συνθηκῶν ἐγεγονέη, καὶ ὡς ἐκείνῳ μὲν πεπλήρωται ἡ ἐπαγγελία, ἐμοὶ δὲ ἀτελὴς ἔτι, ὑπερεφλέγετό μοι ὁ νοῦς καὶ ὄλος διεπιμπράμην ἀφάτῳ πυρὶ συγκαϊόμενος· ἐζήτουν δὲ τίνα πρόφασιν τῆς μεταβολῆς καὶ τῆς πρὸς ἐκείνον ἀφίξεως, καινοτομεῖ δὲ ταύτην θεὸς, τίνα τρόπον; ἀνάπτει μοι ἐγκάρδιον πῦρ, εἶτα δὴ μοι καὶ ἀληθῆσιν ἐμβάλλει τοῖς σπλάγχθοις, οὐ πᾶν μὲν σφοδρὰς· ἐγὼ δὲ ἀφορμῆς εἰλημμένος οὕτω λαμπρὰς, ἐξαίρω καὶ τὴν νόσον καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ ἐκεκράγειν [δει]νῶς ὡς αὐτίκα τε θνηζόμενός τε καὶ ἀπολούμενος, καὶ τὸν μετασχηματισμὸν εὐθὺς ἐζήτουν τοῦ βίου, καὶ ἀκάθεκτος τὴν ὁρμὴν ἦν. Ἐπλήρου δὲ οὐδεὶς μοι τὸν ἔρωτα, δεδιότες ζῦμπαντες μὴ πού τι παρὰ δόξαν τοῦ κρατοῦντος ποιήσαιεν· ὡς δὲ κάκείνῳ ἡ φήμη τὸ συμβᾶν διετράνωσεν, εὐθὺς προκαταλαμβάνει τὸν σκοπὸν, καὶ μόνον οὐκ ἀφικνεῖταί μοι νοσοῦντι, τὰ δ' ἄλλα ποιεῖ ὅσα μοι τὸ βούλημα ἐπισχεῖν δύναίτο, ἐπαγγελίας λαμπρὰς, ὑποσχέσεις ἀναβιώσεως, οὕτως | ἐρεῖν, παρακλήσεις, οἰμωγὰς, ὀλοφύσεις μακρὰς, γράμματα δάκρυσι μᾶλλον γεγραμμένα ἢ μέλανι, τέλος ἀπειλὰς ἐφ' οἷς ἤδει με ἐκείνος προσκείμενον, ἐπὶ τούτοις ἀράς, πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεις, στέλλει τοὺς

βιασομένους, τοὺς πείσοντας, τοὺς παρακαλέσοντας· τί μὴ λέγω τὰ πλείω καὶ ἀπιστότερα; προσπίπτει μοι πόρρω τοῖς γόνασιν ἐν τοῖς γράμμασιν, ἀναμιμνήσκει, ὡς ἐκεῖνος ἐγεγράφει, φιλίας, εὐεργεσίας, διδασκαλίας, συνουσίας τελεωτέρας, λόγων κοινωνίας, φιλοσοφίας αὐτῆς, ἀλλ' ἦν πᾶσι τούτοις ἀντίσταθμος ὁ νῦν εὐφημούμενος· καὶ ὅτε μὲν ἐνενεύκειν πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀνάγκας καὶ παρακλήσεις, ἐπεπόνθειν τὴν ψυχὴν καὶ συνεκεκλίμην τῷ ἄγοντι· ὀπηνίκα δὲ πρὸς τὴν μερίδα τοῦ προλαβόντος με τὴν κρείττονα ζωὴν ἐγεγόνειν, ὅλοις πρὸς ἐκεῖνον ἐφερόμην ἰστίοις, ὅλοις ἀπενήνεγμαί πνεύμασι, καὶ τέλως νενίκημαι ταύτῃ δὴ τῇ ῥοπῇ, καὶ παντὸς ἄλλου καταπεφρονηκῶς, μᾶλλον δὲ πᾶσι γενναίως ἀντιστάς, δίδωμι ἑμαυτὸν τῷ θεῷ, καὶ τὸ κοσμικὸν τέως ἀποτίθεμαι ἔσθημα.

Ἐντεῦθεν θόρυβος περὶ τὰ βασίλεια, τῶν μὲν διαψιθυριζόντων τὸ γεγονός, τῶν δὲ λαμπρᾶ τῇ γλώττῃ ἀπαγγελλόντων· φέρεται δὲ ὁ λόγος καὶ εἰς ὅτα τῷ βασιλεῖ, καὶ μικροῦ δεῖν ἀχανῆς ἐγεγόνει καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν τῷ ἐμῷ πάθει τυραννηθεῖς· θυμῷ δὲ καὶ λύπῃ συ[σχε]θεῖς τὴν ψυχὴν, οὐκ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειε, τέλος εἰς ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν, οἷος ἐκεῖνος, κατέληξε, καὶ μεταβαλὼν βασιλείῳ μὲν ἀνακομίζεται γράμματι, ὥσπερ ἐκ προστάγματος τῇ ὑγείᾳ με χαριζόμενος· ἐγὼ δὲ ἐξ ἡμισείας ἐδόκουν τῷ φίλῳ προστίθεσθαι, κοινωνήσας μὲν ἐκείνῳ τοῦ σχήματος, πόρρω δὲ καθιστάμενος· καὶ ἦν ἂν μέχρι παντὸς ἐν μεθορίῳ πόθου καὶ τυραννίδος, εἰ μὴ τὸν ἐξ ἀγάπης με τυραννοῦντα μετήνεγκεν εἰς ἑαυτὸν ὁ θεός. Λέγω δὲ οὕτως τὰ πολλὰ συντεμῶν, φειδοῖ τοῦ μὴ φίλαι-τός τις τοῖς πολλοῖς δόξαι, καὶ τῷ μὴ ἐθέλειν τὸ πάρεργον πλεόν τοῦ ἔργου ποιεῖν· ὅρον μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ ὁ βίος εὐλήφει, καὶ πάντα αὐτῷ μεθισταμένῳ συμπεπέρανται τὰ καλὰ, ὥσπερ ἐκμηθέντι δένδρῳ φύλλα μαρανθέντα καὶ ἀπορρέυσαντα· ἐμοὶ δὲ εἰς ἐπίτασιν ὁ τῆς ἀνχωρήσεως ἔρως ἐγένετο· ὅθεν πρηνὴ εἰς τὴν ἐνάντην ἔξιν ἐλθεῖν, καὶ ῥωσθῆναί μοι παντάπασι τῷ σώματι, νοσο-

κομούμενον ἔτι τοῦτο ἐκδιασάμενος, ἐπὶ τὸν Ὀλυμπον ἀνειμι, ὁμοῦ μὲν ἱστορήσων τὸ ὄρος, οὕτω γὰρ τοῦτο τεθέαμαι, καὶ τὸν φίλον σύνομον ἐποφόμενος.

Ὡς δ' εἶδον μεμορφωμένον ἤδη τῇ παντοδαπῇ ἀρετῇ καὶ τῷ καλῷ τοῦ καλοῦ χαρακτῆρι τετυπωμένον, οὐδὲν τι περισκεψάμενος, οὐδὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀπρόσιτον τοῦ ἀνδρός, ὅλος ὅλω περιχυθεὶς, πρῶτα μὲν τοῖς δάκρυσιν ἔπλυνα, ἔπειτα τὸ ἱερὸν ἐκείνου σῶμα πανταχόσε περιπτυσσάμενος καὶ τὴν θαυμασιάν μάλιστα κεφαλὴν ἀφ' ἧς καὶ εὐωδία τις ἀπέπνει πνευματικῇ, τέλειόν τε ἀνερώσθη τὸ σῶμα, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τὴν ψυχὴν, θείας τινας ὥσπερ ὁμφῆς πληρωθεὶς· οὐκ οἶδα εἴ τί μοι ἕτερον τοῦ βίου μέρος μεστὸν τηλικαύτης εὐφροσύνης προσεληλύθει. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ τὸ ὄρος αὐτὸ, ὅποῖον Ἕλληνας τὸν οὐράνιον λειμῶνά φασιν, ἔνθα ἐπιχωριάζει τὰς κρείττους τῶν ψυχῶν οἶονται, μεταξὺ δὲ τοῦτον τιθέασι τοῦ τε νεφουμένου σώματος καὶ τοῦ αἰθερίου, οἶόν τισι φυτοῖς ὑπερκείμενοις ἀστράσι ποικιλλόμενον· τό τε γὰρ ἀνομοιομερὲς αὐτῷ καὶ ἀνώμαλον, παναρμόνιον, καὶ τῶν θεῶν ἐκάστη εἰς ἅπασαν ἡδονὴν αὐτάρκες· εἰς γὰρ λόφους καὶ πεδιάδας διασχίζόμενον ἑκατέρω μέρει πρὸς ἑαυτὸ μάχεται· καὶ μὲν τὴν πεδινὴν βαδίσειε τις καὶ ὁμαλὴν κατὰ πάσης αὐτῆς ψηφιεῖται τῆς ὀρεινῆς· εἰ δὲ τὴν γήλοπον ἀναβαίνοι ἀπάσης ἰππηλάτου καταφρονήσει· οὐδὲν γὰρ γυμνὸν τῶν ὀρέων, ἀλλ' οἱ τῆς γῆς ἰδρωτὲς νῦν μὲν εἰς ποταμούς χέονται, νῦν δὲ γεννώσιν ὁμοῦ καὶ ἀρδεύουσι τὰ φυτὰ· πλάτανοι δὲ καὶ κυπάριττοι, καὶ εἴ τι ἄλλο δένδρον ὑψίκομον, τὰ μὲν οἶον ἐξ ἐπιτάγματος κατὰ στοῖχον ἐστήκασι, τὰ δὲ σωρηδὸν συμπεφόρηνται, καὶ τὰς κόμας ἀλλήλοις συμβάλλουσι καὶ ποιοῦσι τὸ ὑποκείμενον παράδεισον ἄλλον ἀκήρατον· θάμνοι τε γὰρ αὐτόματοι ἐνταῦθα συμπεφύκασι, καὶ τινα δένδρα μικροφυῆ, οὐ βραδινῇ τῇ κόμῃ διηρημένα, ἀλλὰ πυκνότητι πεπυκασμένα. Ὑδατα δὲ ποῖα οὐκ ἀπολείβει ἐκεῖθεν; τὰ μὲν μετὰ τοῦ ψυχροῦ διειδέστατα, αὐτόρρυτα καὶ πανταχόσε κινούμενα, τὰ δὲ ὥσπερ φρέασιν ἐναπει-

λημμένα καὶ κάτωθεν ἀναβλύζοντα, καὶ ἄχρι τῆς ἄνω στεφάνης πληρούμενα, ἐστῶτα δὲ ὡσπερ ἐκ βασιλείου κελεύσματος. Ἀρκεῖ-
 θοι δὲ καὶ μύρρινοι, καὶ σχῖνοι, καὶ ὁ καρπὸς τούτων τὰ μύρτα,
 εἴ τινα ὑφ' ἑαυτὰ δεξιῶσονται, ποίοις μὲν ζεφύροις οὐκ ἀναψύχουσι,
 ποίοις δὲ ὀρνίθων οὐ καταθέλωσι μέλεσιν, ὅποτε αὐταὶ μεσημ-
 βρίας ἐστῶσης τοῖς φύλλοις ἐναττικίζωσι; τοῦ δὲ ἄγνου τὸ σύσ-
 κιον Πλατωνικῆς γλώττης εἰς ὕμνον δεηθεῖν ἂν. Καὶ τὰ μὲν σω-
 ματικὰ τῶν ὁρῶν ταῦτα, καὶ τὰ πλείω παρῆκεν ὁ λόγος· τὰ δὲ
 πνευματικὰ, οἷα; αὐτόματα σπήλαια ἐν αὐτοῖς, ἡρέμα τῇ γῇ
 κοιλαινόμενα, καὶ τεμένη τινα, χειροποίητα μὲν, σχέδια δὲ, εἶθ'
 ἕτερα φροντιστήρια, τὰ μὲν ἐν περιωπῇ ἰδρυμένα, τὰ δὲ ἐν ταῖς
 τῶν ὁρῶν ἀγκάλαις ἐξωκοδομημένα λαμπρῶς, οἷα τινες πυρσοὶ
 μεγάλοι τε καὶ μικροὶ καταπεφυτευμένοι τοῖς ὄρεσι. Τῶν γε μὴν
 εὐκάρπων δένδρων ἃ μὲν εἰς παραδείσους ἐξήρηται, ἃ δὲ μετὰ
 τῶν ἀκάρπων ἔστηκεν, εἴτε χειρὶ φύτευθέντα, εἴτε φῦντα αὐτό-
 ματα.

Καὶ τὰ μὲν ἐν ἀκρωρεῖα τοῦ ὄρους τοιαῦτα, καὶ ὅποσα ἂν τις
 εἰς ὑπερβολὴν εὐθυμίας εἰκάσειεν· ἡ δὲ οἶον παιδίαν καὶ τὸ δοκοῦν
 τοῖς ὁρῶσιν ἰπήλατον, ἕτερα τις οἰκουμένη δοκεῖ τῆς προειρημέ-
 νης ἀντίθετος· βοτάνη τε γὰρ ἐν αὐτῇ λειμωνία, πολλὴ καὶ δρο-
 σερὰ, εἰπεῖν δὲ καὶ κατάρρυτος, ἵποφορβός τε, εἰ βούλοιτό τις, ἡ
 πλείστη, καὶ βουκολίς, αἰγονόμος τε καὶ προβατεύεσθαι τοῖς προη-
 ρημένοις ἐπιτηδεῖα· τῶν μὲν ζώων ἃ μὲν κατ' ἀγέλας ἐν τούτοις
 νέμεται, ἃ δὲ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον ὡσπερ ἀνάλωτον πρόεισιν· οὐ
 γὰρ τις ἐπιτοξεύεται ταῦτα, οὐδὲ | θηρᾶ, ὥστε δεδοικέναι καὶ
 ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλὰ σύννομά ἐστι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀπὸ τῆς
 αὐτῆς σιτεῖται εἰ βούλονται. Τῶν δ' ἐκεῖσε τῆς θείας κατατρο-
 φόντων ἀσκήσεως, τρυφῆ γὰρ ἀντικρυς ἡ ἐκεῖσε διαγωγῆ, οἱ μὲν
 ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστᾶσι χορείας καὶ κοινῇ πληροῦνται τοῦ πνεύμα-
 τος, ὑπὸ κορυφαίῳ τελοῦντες καὶ πρώτῳ τῆς ἀρετῆς ὁδηγῶ· καὶ
 ἐστὶν αὐτοῖς μία μὲν ὠδὴ, μία δὲ τράπεζα, καὶ κοινῇ τὰλλα ξύμ-

παντα· οἱ δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστος ἀποζῶσιν ἐν ταυτῷ μέντοι φροντιστηρίῳ, τῆς μὲν ἱερᾶς χοροστασίας κοινωνοῦντες ἀλλήλοις, διηρημένῃν δὲ τὴν δίκαιαν ἔχοντες· οἱ δὲ ἑαυτοὺς παντάπασι τῶν λοιπῶν ἀποσχίσαντες, καὶ ὑψοῦ τῆς κάτω φερούσης φύσεως κείμενοι· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τὸ τῆς ἀκηδίας πνεῦμα νικήσαντες, καὶ μήτε χερσὶν ἐργαζόμενοι, μήτ' ἄλλο τι δρῶντες, πλὴν τοῦ ἀνακείσθαι θεῷ καὶ καρποῦσθαι τὴν ὑπερφυῆ ἔνωσιν.

Ἔστι μὲν οὖν ὡς εἴρηται τοιοῦτον καὶ τὸ ὄρος αὐτὸ, μάλιστα δ' εἴ τις ἐθέλοι τοῦτο κατασκηνοῦν καὶ οἶον ἀγγέλοις τισὶ τοῖς ἐκείσε πνευματικοῖς ἀνδράσι συνδιδαιτᾶσθαι, αὐτὸ δὴ τοῦτο νομίσειε τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἀξίοις μακαριότητα. Ἐμοὶ δὲ τι καὶ πλεόν εἰς μέρος ἡδονῆς ἔκειτο τὸ συμπροιέναι τῷ φίλῳ καὶ συμφιλοσοφεῖν τούτῳ τὰ τε τῆς προκειμένης οὐσίας καὶ ὅσα τῆς ἀφανοῦς· ἐβουλόμην μὲν οὖν ἐπὶ πλεόν συνανίπτασθαι τούτῳ ὥσπερ ὑπικεταῖ ἀετῷ καὶ ὑψοῦ συνεπαίρεσθαι, ἀλλὰ τοῦ μὲν γένους ἐδόκουν ταυτοῦ, ἀετιδῆς δὲ τις καὶ οἶον νεοσσὸς ἀπαλὸς καὶ μὴ πάνυ τι πτερουσόμενος· καὶ συνανιέναι μὲν προεθυμούμην, ἡλεγχόμεν δὲ ἐλαττούμενος καὶ μὴ συνευθυδρομεῖν τούτῳ δυνάμενος. Ἐνθεν τοι τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀφοσιωσάμενος ἄφιξιν καὶ τοσοῦτον αὐτῷ συμφιλοσοφήσας ὅπόσον τῶν προβεβλημένων ὁμμάτων, ἀλλ' οὐ τῶν ἀφανῶν, εἴτ' αὖθις διεζύγην βοῶν τε καὶ κοπτόμενος καὶ πυκνὰ πρὸς ἐκεῖνον μεταστρεφόμενος· καὶ ὁπότε μὲν ἡ φύσις πρὸς τὸ γένος εἴλκε καὶ τὰς τοῦ γένους ἀναγκαιότητα, ἀπελελείμην ἐκείνου τῆς συνουσίας, ὑπηνίκα δὲ μοι ἡ γνώμη τῆς κρείττονος ἡξιοῦτο ἐλευθερίας, πτηνὸς αὖθις πρὸς τὸν σύννομον ἐφερόμην· καὶ ἦν τοῦτό μοι δίαυλος ὥσπερ τῆς τε εὐωνύμου καὶ τῆς δεξιωτέρας.

Ὁ δὲ λόγος ἐνταῦθα γενόμενος καὶ μεῖζονός τινος μέρους τῶν κατ' ἐκεῖνον πραγμάτων βουλόμενος ἄψασθαι, εἰς ἀρχὴν ἑτέραν ἄνεισιν, ἔν' ἐκεῖθεν ἔλθοι ὁδῷ βαδίζων εἰς τὸ συμπέρασμα. Οὐ πάντα ἡμῖν κείται, οὐδ' ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις αἰρέσεσιν, οὐδὲ τῆς προαιρέσεως μόνης ἀπωρήμεθα, ἀλλ' ἔστι τις ἄλλη ὑπερφυῆς

δύναμις ἄγουσα τὰ ἡμέτερα ὅπη αὐτῇ βουλευτόν· οὐ γὰρ ἂν καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν ταύταις συναριθμῆσω κλώθουσαν ἡμᾶς οἶον καὶ περιφέρουσαν μοιραίοις, ὡς πού τινες τῶν Ἑλλήνων ἔφασαν, νήμασιν, ἀλλὰ δύο ταύταις ἀρχαῖς ἀγόμεθα καὶ κινούμεθα, τῇ τε τῆς προνοίας, καὶ δευτέρᾳ τῆς προαιρέσεως· καὶ οὐ μὲν ἄμφω συνομαρτεῖτον, ἔστι δ' ἐν οἷς ἀποχρῶσα μόνῃ ἡ πρόνοια· λέγω δ' ἐνταῦθα προαίρεσιν τὴν κινουσαν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ πρὸς τοῦτο θάτερον μέρος νικήσασαν· ἐντεῦθεν οὖν θαρρούντως εἶπομι, ὡς οὐ μὲν προαίρεσις ἀπὸ νοῦ μὲν πρόεισι, λόγου δὲ ἔστι καὶ ὀρέξεως μέτοχος, καὶ οὐ μόνως ἐκότερον, ὥσπερ οὔτε δόξα, οὔτε βούλησις· ἀλλὰ μὴ πλείω περὶ τούτων, ἐτέρωσε γὰρ πῃ ὁ λόγος πρόεισι. Τέως γοῦν πολλάκις οἷς προαιρούμεθα καὶ βουλοίμεθα, οὐ πάντως καὶ ὁ τῆς θεοτέρας κυβερνήσεως λόγος ἀκολουθεῖ, ἀλλ' ἕτερόν τι ἢ ὁ βεβουλήμεθα καὶ προαιρούμεθα συμπεραίνεται. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔρωτι τοῦ ἀπράγμονος βίου τρωθεὶς καὶ ἤδη τῇ ἡσυχῇ ζωῇ καθοσιωθεὶς, αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ δρόμον περὶ τὰ καλὰ καὶ πέρασ ἐτίθετο· τί γὰρ ἂν ἐρασμιώτερον γένοιτο, εἴ τις ψυχῇ φύσεως ἀποσταῖσα καὶ σώματος ὅσον ἔξεστιν, καὶ τῶν ἐνοχλούντων παθῶν κατισχύσασα, εἶτα δὴ στραφεῖσα πρὸς ἑαυτὴν, ὅλον τὸν ψυχικὸν καθορῶν διάκοσμον, πάλιν τε πρὸς τὸ θεϊότερον ἀνανεύσασα τὴν νοεράν θεωροῖν ζῶν καὶ ἀσυλλογίστως ἔχει τὰ κρείττονα, εἴτ' ἐκεῖθεν πᾶσαν ὑπερβάσασα δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἀκροτάτου σταίῃ τῆς οικείας ζωῆς, καὶ τὸ ἐνοειδὲς προβαλλομένη τῆς φύσεως, αὐτῷ δὴ τῷ ἐνὶ συναφθείῃ, πνεῦμα καὶ νοῦς γενομένη καὶ θεὸς ἀντικρυς; Οὐ φθάσας ἐκεῖνος οὔτ' ἐπιστροφὴν εἶχε τῶν τῆδε, οὔτε διάγνωσιν· τοιαύτη γὰρ ἔστιν ἡ τοῦ ἐνὸς πρὸς ἐν ἔνωσις. Ἰσασιν οἱ τὴν ἀρετὴν τελεώτατοι καὶ ὅσοι τὴν φύσιν ὑπερεφώνησαν· τοῖς γὰρ πολλοῖς οὐ πιστὰ δόξω λέγειν περὶ τοῦ ἐπέκεινα τῆς νοεράς ἀμερείας φιλοσοφῶν.

Ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτως εἶγεν, εἶπομι ἂν θαρρούντως ἐκβάσεως, οὐ γὰρ ἂν φήσαιμι γνώμης καὶ προαιρέσεως, τῷ δὲ θεῷ ἄλ-

λαττα περὶ τοῦδε διωκονόμετο. Ἐλλησι μὲν οὖν δοκεῖ ἄνωθεν τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων σφαιρῶν καταπέμπεσθαι ἐπ' οἰκονομία τὰς πλείους κρείττονος ἐνταῦθα ζωῆς· ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν ποτε παραδεξαίμην, τὰς δὲ γε συνδημιουργουμένας τοῖς σώμασιν, ὅσαι τῆς φύσεως ὑπερκύψουσι, δίδοσθαι ἂν ἀποφανοίμην παρὰ τοῦ κρείττονος τοῖς δεομένοις ἀκριβεστέρας ζωῆς· αἱ μὲν γὰρ διαδοχαὶ τῶν ὠρῶν ταῖς τοῦ ἡλίου ἀνόδοις τε καὶ καθόδοις ἡμῖν περιγίνονται, αἱ δὲ περὶ τὰ κρείττω μεταβολαὶ ψυχαῖς ἄνωθεν ἐφεστηκυῖαις καθίστανται.

Ἐπεὶ γὰρ τελειωθέντα εἶδεν ἡ πρόνοια πρὸς πᾶν ἀρετῆς εἶδος τὸν ἐπαινούμενον καὶ πρὸς οἰκονομίαν ψυχῶν ἐπιδέξιον, ἄρχεται ἐντεῦθεν τοῦ προωρισμένου σκοποῦ· θύεται ὁ τοῦ ἱεροῦ θύματος θύτης καὶ τῆς Κωνσταντίνου μέγας ἀρχιερεὺς τῷ θεῷ, καὶ μεθίσταται τῶν τῆδε πρὸς τὴν ἄνω ζωὴν, καὶ ὁ θρόνος τοῦ ἀρχιερατεύοντος τέως ἔρημος, οὐ τοῦ τῆνικαῦτα βασιλέως κατωλιγωρηκότος τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῷ πολλὰς μὲν ἀναδείκνυσθαι κεφαλὰς εἰς ἀρχιερωσύνην ἀρκούσας, οὐδαμίαν δὲ οὕτως τὰς ἄλλας νικῶσαν καὶ ὑπερέχουσαν, ὥστε πάσας ψήφους ἔλθειν ἐπ' αὐτόν· οὐ γὰρ τῶν πόρρωθεν, ἀλλὰ τῶν ἐντὸς τειχῶν ἡ κρίσις καὶ ἡ | προτίμησις ἦν· καὶ ἀπὸ παντὸς μὲν γένους προῆκτο ὅσοις τε ὁ βίος καθαρῶς καθωσίωτο τῷ θεῷ, καὶ ὅσοι ἐν μεθορίῳ τοῖν βίοιιν κείμενοι τὰ γε σχήματα τῇ γνώμῃ ἀπεσεμνύοντο καὶ ὅσοι τοῦ βασιλικοῦ βήματος συνηριθμοῦντο τοῖς κρείττοσι· τὸ δὲ βουλόμενον τῷ βασιλεῖ τὸ μὴ παραλογισθῆναι περὶ τὸ πρᾶγμα, μηδὲ τῷ φαινομένῳ συναπαχθῆναι, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀληθοῦς γενέσθαι κρίσεώς τε καὶ γνώσεως. Ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ σχεδὸν τῶν πάντων πάντα συνομαρτεῖ τὰ καλὰ, ἀλλὰ τῷ μὲν ὁ βίος ἄρτι λαμπρὸς, ὁ δὲ τὸ κρείττον προεἴληψε, καὶ ὁ μὲν μακρότερος, ὁ δὲ μετ' αὐτὸν συντονώτερος, καὶ τῷ μὲν ἡ γλῶσσα πρὸς διδασκαλίαν αὐτάρκης, ὁ δὲ τῷ καθ' ἑαυτὸν βίῳ ὑψηγητής ἐστι διαπρύσιος, χαλεπὸν δὲ εἶ τῳ καὶ βίος καὶ νοῦς καὶ λόγος καὶ τᾶλλα συνδράμοι πρὸς

ἀρετῆς εὐδοκίμησιν· διὰ ταῦτα ἄλλος ἄλλου κρείττων ἐδόκει εἰς ἀρχιερωσύνης ὑπόληψιν. Ἐδοξε δὲ ποτε τῷ ἀνδρὶ τούτῳ συντελέσειν τι ταῖς τοῦ βασιλέως ἐπιμελείαις περὶ τὸ πρᾶγμα καὶ συνεισνεγκεῖν τινὰς τῶν κατὰ τὸ ὄρος πνευματικῶν καὶ θείων ἀνδρῶν· καὶ μέντοι καὶ συνεισήνεγκε· τοσοῦτον αὐτῷ τὸ μὴ βούλεσθαι ἱεραῶσθαι, μηδὲ τις τῆς ἀπράγμονος καὶ ὑψηλοτάτης ζωῆς προτιμότερος ἡγεῖσθαι καὶ τελώτερος, ἀλλὰ τούτῳ μὲν ἐτέρων ἔμελεν, αὐτοῦ δὲ τῷ θεῷ. Ἐγὼ δὲ καὶ προῦθαλόμην αὐτὸν πολλάκις τῷ βασιλεῖ, ὃ δέ μοι αἰσθόμενος ἐπέσκηψεν ἐπισχεῖν τὴν ἐγγχείρησιν, ὡς οὐκ ἂν ποτε πρὸς τοῦτον ὑπαχθῆσόμενος. Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς τῶν πάντων ἀπαράμιλλος ἐδόκει τῷ βασιλεῖ ἢ μόνος οὗτος, τῷ τε λόγῳ, τῷ τε μεγέθει τῆς ἀρετῆς, τῇ τε παντοδαπῇ γνώσει, τῶν ἄλλων ἐκείνος ἀφέμενος, ἐπὶ τουτονὶ μόνον θείῳ πνεύματι τρέπεται, καὶ βιάζεται παντοδαπῷ γράμματι· καὶ μόλις μὲν, πείθει δ' οὖν ὁμως, οὕτω κινήσαντος τοῦ θεοῦ. Καὶ εἴσεισιν αὐθις εἰς τὰ βασιλεια ὃ πρὸς τὰ θεῖα μετοικήσας ἀνάκτορα, οὐκ ἐκεῖθεν μεταθέμενος, ἀλλ' ὥσπερ αἱ τῶν δυνάμεων κρείττους, ἄνω τε ὢν καὶ κάτω συμπορευόμενος τοῖς πολλοῖς· εἴσεισι γοῦν, καὶ ὥσπερ νῦν πρῶτον τὴν βασιλίδαν βλέπων τῶν πόλεων, ἐθαύμασε μὲν τοῦ μεγέθους· ἐπελέληστο γὰρ ὅτι ἐν ταύτῃ ἀνῆκτο καὶ τέθραπτο, οὐκ ἐζήλωσε δὲ τῆς διαγωγῆς.

Ἄλλὰ πῶς ἂν εἴποιμι τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἀκριβέστερον καὶ τοῖς πολλοῖς κατὰ μέρος διηγησαίμην παρατυχῶν ἅπασιν, καὶ οἷος ἐγὼ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν γινομένων ἐμφιλοχωρῶν τῇ ψυχῇ; Ἡμέρα μὲν οὖν ἤδη καθαρῶς ἐγεγόνει, ἦκε δὲ τις ἀγγέλλων τῷ βασιλεῖ, ὡς ἀφίκετο αὐτῷ ὁ ζητούμενος, καὶ ἤδη πρὸ θυρῶν τῶν βασιλείων ἐφέστηκε· καὶ ὅς αὐτίκα ἕξεισιν ὀλίγοις δὴ τισι καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν δορυφορούμενος, καὶ ὑπαντᾷ εἰσιόντι καὶ περιπτύσσεται· ὃ δὲ, ἔδοξεν ἂν αὐτὸν τις τότε εἰ τις ἐγνώκει τὸ πρότερον, ἐπιλελῆσθαι μὲν τῶν ἠθῶν καὶ νενομίσθαι ἄλλον τινὰ ἢ ὃν ἠπίστατο· οὔτε γὰρ ὑποπεπτῶκει τῷ βασιλεῖ, οὔτε ἀπ' ἐλάτ-

τονος ὠμίλησε σχήματος, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα, εἰ καὶ πᾶσι
 κατέσπεπτο στέμμασι καὶ πᾶσι κόσμοις ὠραῖστο· ἀλλ' αὐτῷ μὲν
 τῷ βασιλεῖ, καὶ ὅσα περὶ τοῦτον μερὶς καὶ εἴ τι ἐγγενὲς καὶ οἰκί-
 διον, ἀπεξεσμένος τις καὶ ἀσύμβλητος ἔδοξεν· ἐπεὶ δέ με καθε-
 ωράκει, τῶν ἄλλων ἀφέμενος, ἐμοὶ καὶ τὴν χεῖρα δίδωσι καὶ τὸ
 στόμα, — « καὶ ταῦτ' ἔφη, ἐπέσκηπτον; ἐπὶ τούτοις ἡ σὴ περὶ τὰ
 βασιλεία προσκέκληται δύναμις; οὐ προὔλεγον, οὐ διεμαρτυρόμην,
 ὡς οὐκ ἂν ποτε ἐκὼν εἶναι τῆς ἡσυχίας ἐκσταίην, καὶ τοσοῦτον
 καταβαίην τοῖς πράγμασιν! — Ἄλλ' οὐ καταβέβηκας, εὐθὺς ἐγὼ
 ἀνθυπήνεγα, ἀλλ' ἤδη που ἀναβήση εἰς τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης
 περιωπὴν! — Κατάθασις, ἔφησε, τοῦτο ἀντικρυς! τί γὰρ ἂν εἴη
 τοῦ θεοῦ ἐπέκεινα, οὐ ἐτελούμην ἐγὼ τὰ ἀπόρρητα; — Ἄλλὰ τὸ
 τελεῖσθαι, ἀντειρήκειν ἐγὼ, πάσχοντός ἐστιν, οὐ ποιοῦντος, τὸ δέ
 τελεῖν ὑπερφυέστερον τοῦ τελεῖσθαι· τελέσεις δὲ ἡμῖν τὰ μυστήρια
 καὶ μυσταγωγήσεις τὰ κρείττονα. » Καὶ οὕτως ἐφίσταται ἡμῖν ὀμι-
 λοῦσιν ὁ βασιλεὺς, καὶ μέσος παρεμπεσῶν διαλύει τὴν κοινολογίαν
 καὶ καταπαύει ἡμῖν τὸν διάλογον. Ὁ δὲ καὶ πάλιν ἰσχυρογνώμων
 ἦν πρὸς ὁ προσκέκλητο καὶ τοῖς ὀμοδόξοις ἡμῖν ἅπασι καὶ συμφύ-
 φοις περὶ τὴν ἐκείνου κρίσιν ἑτερορρηπῆς ἢ μονομερῆς· ὡς δ' οὐκ
 ἦν ἀπαντᾶν καὶ πρὸς βίαν καὶ πρὸς πειθῶ, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς
 τὴν ἄνω κρίσιν τὴν ἀπαραίτητον, δίδωσιν ἑαυτὸν ἡμῖν καὶ τῷ
 πνεύματι, καὶ δέχεται τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης χρίσμα καὶ χάρισμα,
 καὶ χεῖται ἐπ' αὐτῷ τὸ μύρον τοῦ πνεύματος καὶ [οὐ] μέχρι πώ-
 γωνος καὶ ἐνδύματος, ἀλλὰ καθ' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πρὸ
 τούτου κατὰ πάσης αὐτῷ τῆς ψυχῆς. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀρε-
 τῶν μέρη μεμαρτύρηται τῷ ἀνδρὶ, τὸ δὲ τοῦ ἀγιασμοῦ τῆς ψυχῆς
 καὶ τῆς ἀμιγυῶς αὐτῷ καθαρότητος, ὥσπερ ἀξιώματι καὶ κοινὸν
 ὀμολόγημα παρὰ πάντων αὐτῷ δέδῃτο. Καὶ οὕτως ὁ καθαρὸς τῷ
 καθαρῷ θῦμα προσάγεται, καὶ τὸν ὑποδύτην μετὰ τοῦ ἐπενδύτου
 ἐνδύεται, τὴν τε μίτραν καὶ τὴν χίδαριν περιτίθεται, τοῖς τε βεί-
 σκοις καὶ τοῖς κώδωσι περιστέλλεται μᾶλλον ἢ Ἄαρῶν τε καὶ

Σαμουήλ· οί μὲν γὰρ σωματικῶς ὀρωμένοις, ὁ δὲ πνευματικῶς νοουμένοις τούτοις κεκόσμητο.

Μέχρι μὲν τούτου ὁ λόγος τὰ μὲν πολιτικῶς, τὰ δὲ μοναδικῶς ἐώρα τὸν ἄνδρα, καὶ ἐκόσμηι τοῦτον ἀνὰ μέρος ἐκ τῶν ἰδίων βίων τοῖν βίοι· τῷ μὲν πολιτικῷ τέχνας προσάγων, καὶ νόμους καὶ βήματα, τῷ δὲ γε μοναδικῷ πρακτικῶς καὶ θεωρητικῶς ἀρετᾶς, καὶ ὕψη καὶ κάλλη, καὶ ὅσα τούτων ἐπέκεινα αὐτῷ | τῷ πρώτῳ
 προσάγονται ἀγαθῷ· νῦν δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀρχιερωσύνης θεωρητέον ἡμῖν, πράγματος ὑπὲρ πολιτικὴν ἐπιστήμην καὶ μοναδικὴν, ἀμφοῖν δὲ πῶς ἔχοντας, καὶ τὸ παρηλλαγμένον συγκεκραμένον ἐπιδεικνύοντος· οὐ γὰρ ἐπειδὴ τὴν τῶν πολλῶν ὥκονομει σωτηρίαν, τοῦ θεωρητικοῦ βίου ἐξέπιπτεν, οὐδὲ τῆς μακαρίας ἀπολαύων σχολῆς καὶ συσχολάζων θεῷ, τῆς τῶν ἄλλῶν προστασίας ἀφίστατο, ἀλλ' οὐδ' ἀνὰ μέρος ὠμίλει τῷ ἐλάττονι καὶ τῷ μείζονι· ἀλλ' οὕτω μὲν, οὐχ οὕτως δέ· καὶ γὰρ διὰ προσευχῆς αἰρόμενος πρὸς θεόν, ἐκεῖ μὲν ἐμμεῖτο τὴν πρὸς τοὺς κάτω διδασκαλίαν, καὶ τούτοις αὖθις ἢ μυσταγωγῶν τὰ τελεώτερα, ἢ ἄλλως προσκείμενος, τὸ μὲν σῶμα ἐν αὐτοῖς εἶχε κείμενον, τὸν δὲ νοῦν κρυφίως ἀνεπτερωμένον τῷ κρείττονι. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἐδεδίει τῶν πολλῶν προσψαύειν ὥσπερ θηρίων, καὶ ἦν καθαπερὶ πρὸς τούτους ἀπόστροφος, τὸ δ' ὄλον ἑαυτὸν ἐδίδου μόνῳ θεῷ, καὶ μόγις που μετετίθετο· ἐπεὶ δὲ ἄπαξ ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰ τῆδε κατεβίβασατο, καὶ τὸν νοῦν οἶδε μὴ συγκατιόντα τῷ σώματι, ἀλλ' ἄνω που κείμενον κἀν ταῖς μεταθέσεσι, τὸ τνηκαῦτα γίνεται καθαρὸς καὶ ἡμῶν, καὶ τοσοῦτον οὐκ ἰδυσχέραινε τὴν μεταβολὴν ἀμεταβόλως ἔχουσαν ἑαυτοῦ, ὥστε οὐδὲ τῶν δευτέρων παρέργως ἤψατο, ἀλλ' ἑαυτὸν μερίζει ἐς ὅσα μέρη ἢ τῶν πολλῶν γνώμη διήρηται. Γίνεται γοῦν τοῖς μὲν εὐεργετημάτων πηγῇ, τοῖς δὲ βίου καθηγητῆς, καὶ τοῖς μὲν τὰ ἀμφίβολα λύει, τοὺς δὲ δεσμεῖ τῷ πνεύματι, τοῖς μὲν εἰς νοθεσίαν καθίσταται βίου ὑψηλοτέρου καὶ κρείττονος, ὑπὲρ δὲ τῶν πρεσβεύει, καὶ ὑπὲρ ἐτέρων παρρησιάζεται οὐ πρὸς ἄρχοντας μόνον καὶ τοὺς

φ. 38.

θρασυτέρους τῶν δικαστῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν βασιλεῖα παρ' οὗ τῆς ἀρχιερωσύνης ἤζϊωται, μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτὴν βεβιάσται· καὶ γὰρ εἰ καὶ προσέκειτο τούτῳ ὡς πρῶτον καὶ ἀγαθὸν βασιλεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀντέκειτο εἴ που αὐτὸν παρολισθαίνοντα ἴδοι τοῦ δέοντος. Τεθάμαι γοῦν ἐγὼ τοῦτον πολλάκις, ἐπειδὴ οὔτε παρακαλῶν ἐπειθε περὶ ὧν ἐδεῖτο, οὔτε κατεδυσώπει πρεσβεύων, ἀλλ' ἀπεσκηκότως ἔχοντα πρὸς ἅπασαν προσβολὴν, θυμοῦ τε ὑποπλησθέντα δικαίου, καὶ τοῦ θρόνου μὲν ἐξαναστάντα, ἐπιπλήττοντα δὲ σφοδρῶς, καὶ αὐθις ἐπιτιμῶντα, καὶ οὐκ ἐνδιδόντα μέχρις ἂν ἴδῃ τοῦτον καμπτόμενον πρὸς ὃ βεβούλητο· ἦν δὲ ὡσπερ τούτῳ δικαία ἡ δέησις, οὕτως ἐκείνῳ ἡ ἀνάνευσις εὐλογος· καὶ ὁ μὲν ἐτίθει παράδειγμα τὴν θεὸν, ὁ δὲ διωκονόμεναι τῇ βασιλείᾳ τὸ ἀσφαλές· καὶ ἦσαν οἱ λόγοι καὶ τὰ βουλήματα ἐκάστω τῷ βίῳ κατάλληλα· ἀλλ' ἠττάται οὐ τῆς φιλανθρωπίας μᾶλλον ἢ τῶν περὶ φιλανθρωπίας λόγων τοῦ ἀρχιερέως ὁ βασιλεύς. Ἄρ' οὖν ἐν τούτοις μόνον ὁ ἀνὴρ τελευτάτος, ἐν δὲ γε τοῖς ἄλλοις ἠττότως ἔχων ἐδείκνυτο; οὕμουνον· ἀλλ' ὡσπερ τῶν στοιχείων ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὰ καλὰ καὶ σὺν ἀλλήλοις καλλίονα, οὕτω δὲ καὶ περὶ μερῶν οἶδα καὶ μελῶν τοῦ σώματος, καὶ περὶ ζυμπάσης γῆς καὶ αἰθέρος καὶ παντὸς οὐτινοσοῦν πράγματος συντεθέντος ἀρμονικώτατα, οὕτω δὴ καὶ ἐκείνῳ τὰ μέρη τῆς ἀρίστης πράξεως ἐφ' ἑαυτῶν τε σεμνὰ ἕκαστα καὶ μετ' ἀλλήλων σεμνότερα. Τὸ δὲ γε μέγιστον ὅτι λειτουργεῖν τεταγμένος θεῷ καὶ τὸ μέγα θῦμα μεταχειρίζεσθαι, οὐκ ἐκ μακρῶν τοῦτο ἐποίει τῶν διαστημάτων, οὐδ' ἐν περιόδοις ἡμερῶν, οὐδ' ἐν κύκλοις μηνῶν, οὐδ' ἐν νεομηνίαις καὶ σάββασιν, ἀλλ' ἐφ' ἡμέρας ἀπάσης, ἐφ' ἐκάστης ἑορτῆς τε καὶ πανηγύρεως, οὔτε τῶν νενομισμένων κατολιγυρῶν καὶ προστιθεῖς ὅσα μὴ εἶθισται· καὶ ἦν τοῦτο τὸ μέρος ἀτρυτός τις καὶ ἀδαμάντινος. Πολλοῖς γοῦν τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων εἰς ἄχθος ἐπὶ τούτοις καθίστατο, καὶ τὰ πλείω ἀφίσταντο, ὡσπερ πτηνῶν ἀκολουθεῖν μὴ δυνάμενοι· ἐπεὶ δὲ καὶ ταχταὶ τινες πρόοδοι ἐξάγουσι τοῦ μεγάλου τεμένους τὸν ἀρχιερέα

ἐκ ποδὸς ἄχρι τῶν προθύρων ἐπόμενον, ὁ δὲ προθυμίας ἀρρήτου πληρούμενος τὴν πᾶσαν οὕτως ἐποιεῖτο περίοδον, ἰδρῶτι τὰ πλείω περιρροόμενος καὶ πνευστιῶν ἐν ταῖς ἐπανόδοις, καὶ ἠδέως προσαφίεις ἐν τοῖς πνευματικοῖς τὴν ζωὴν· ταῖς δὲ τῶν τοιούτων λειτουργιῶν ἀνοχαῖς ἐπ' ἀλλήλοις τισὶν ἐχρῆτο κρείττοσι· τοὺς γὰρ τῆς ἐκκλησίας συλλέγων τροφίμους καὶ χορείαν θαυμασίαν ποιούμενος τὰς ἱεράς βίβλους ὑπανεγίνωσκε, καὶ μάλιστα οὓς οἱ πατέρες κανόνας συγγεγραφήκασιν, ἠρμῆνεύε τε τούτοις τὰ δύσφραστα καὶ ἐξωμάλιζε τὰ ἀμφήριστα, ἀνέπτυσσε τε τὰ τῆς εὐσεβείας ὀνόματα καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς διεσάφει δόγμα ποικίλως πρὸς τὰς αἱρέσεις ὀνομαζόμενον τε καὶ μαριζόμενον.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οἰκεῖα τῷ ἐκείνου βίῳ καὶ παρὰ πλῆσιν τοῖς προηγησαμένοις αὐτῷ· ὁ δὲ ὁ λόγος ἐρεῖν βούλεται παρ' ἐλπίδας ἐμοὶ ἀπήντηκε· τί ποτε τοῦτο; ὅλος αὐτῷ καὶ τὰ πολιτικὰ πραγματευόμενῳ ὁ βίος καταπεφρόνητο καὶ ἐπ' οὐδενὶ μέρει οὐδεμιᾶς μετεῖχε λαμπρότητος, οὐκ ἐν ἐσθήμασιν, οὐκ ἐν οἴκου πολυτελείαις, οὐκ ἐν ἀγροῖς, οὐκ ἐν λειμῶσι καὶ παραδείσοις, οὐκ ἐν ἄλλῳ δὴ τινι πράγματι, ἀλλ' ἦν ἄσκευος αὐτῷ ἡ ζωὴ καὶ ἀπέριττος, καὶ τὸ αὐτόθεν ἐξ ἐτοίμου τῆς πολυτελοῦς ἔμπροσθεν ἐτίθει παρασκευῆς· μόνῳ δὲ τῷ λόγῳ καταλαμπρύνετο καὶ τὰς λογικὰς ὑπερηγαπήκει τέχνας, καὶ τὰ μέτρα ἠκρίβου τῶν γνώσεων. Ἐπεὶ δὲ ἀρχιερεὺς γένοιτο, ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν ὥσπερ νόμον αὐθις ἐτήρει τὸ ἔθος, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐχ οὕτως. Ἄλλὰ πρῶτον μὲν τὸ μέγα τῆς θείας Σοφίας καὶ ἱερώτατον τέμενος, τὰ μὲν πλείω καὶ ὅσα περὶ τὸ βῆμα μὴ πάνυ κεκοσμημένον, τὰ δ' ὅσα ἐν ταῖς ὑπερκαίμεναις ἀψίσι καὶ ὀροφαῖς | διερρηγμένον καὶ παντάπασιν ἄκοσμον, ἄμφω τῶ μέρη κοσμεῖ καὶ ἐπιτεχνάζεται, τὰ μὲν οἰονεὶ χρυσαῖς στεφάναις περιβαλὼν καὶ εἰκόνων εὐτεχνίαις τετιμηκῶς, τὰ δ' ἐπισκευάσας λαμπρῶς, καὶ τὰ πρεσβύτερα τοῖς νεωτέροις ἐλέγξας κάλλεσιν.

Ἄλλὰ τούτου μὲν τοῦ τεμένους οὕτω τὰ μέρη τετίμηκε, τῶν δ' ἄλλων καταπεφρονῆκει ναῶν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ τοῖς μὲν

τὰ διεργωγῶτα συνήρμοσε, τοῖς δὲ τὸ πεπτωκὸς ἐπανώρθωκε, τοὺς δὲ ἀμαυρωθέντας καλλιῦς ἢ πρότερον ἔδειξε, καὶ τοὺς μὲν ἐκ μέρους, τοὺς δὲ τῷ πλείονι, τοὺς δὲ τῷ ἐλάττονι, ἔστι δ' οὓς ἐκ θεμελίων ἀνέστησεν, οὐδὲν ἑαυτοῦ ποιούμενος, οὐδὲν εἰς μεγαλοπρεπῆ δίαιταν, πάντα θεῶ διδούς καὶ τοῖς ἐκείνου θεράπουσι. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρυφα τὸ μὴ τρυφᾶν, ἐτρέφετο δὲ ὅσον ἀποζῆν, ἐτέροις δὲ τρυφῆς ἠφίει πηγᾶς· τοῦ μὲν γένους τὰ πλείω καταφρονῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτο τὸ μέρος τιθέμενος, οἶμαι δὲ τοῦ μὴ δοκεῖν περιαιτιῆσθαι ἕνεκεν, τῶν δ' ἄλλοτρίων ὡς μελῶν αὐτοῦ προνοούμενος· ὡς γὰρ οἶδε πρὸς τὰ χεῖρω τὰ πράγματα βέοντα, καὶ τοῖς μὲν πλουσίοις μόλις ἀποχρῶντα εἰς ἀναγκαῖα τὰ πατρῶα καὶ ὅσα αὐτοὶ κτήσαιντο ἢ ὅσα ἐκ βασιλικῆς φιλοτιμίας λαμβάνοιεν, τοῖς δὲ πένησιν ἄπορα ζύμπαντα ἀποψυγίσης αὐτοῖς τῆς ἀρδείας ἀφ' ἧν ἠρθεύοντο, εἰς ἀνὴρ τοῖς πᾶσιν ἐξήρκεσεν, οὐχ ἄπαξ θρέψας, οὐδ' ἐπὶ μιᾶς ἀρκέσας διακονίας, ἀλλὰ πολλᾶκις τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος καὶ τοῦ αὐτοῦ πλειστάκις μηνός· τὰ γὰρ τοῦ ἔτους πῶς ἂν ἀριθμήσαιμι; Καὶ θαυμάσιέ τις ὅποθεν αὐτῷ τὰ τοῖς ζύμπασι χορηγούμενα· ἀλλ' ἐνοεῖτω· ὡς ὁ θρέψας ὀλίγοις ἄρτοις πολλαπλασίους ἀνθρώπους καὶ τὰ περισσεύματα δείξας εἰς ἀριθμὸν τῶν προτέρων πλείονα, ὥσπερ τῶν εὐαγγελίων ἠκούσαμεν, οὗτος αὖθις ταῖς τῶν ὑπηρετῶν ἐκείνου χερσὶ διαθρύπτων τοῖς πένησι τὰ ἡμιδεῖ τοῖς τε πλήθεσιν ἤρκεσε καὶ τοῖς περισσεύμασιν εἰς δευτέραν ἀπεχρήσατο τράπεζαν. Ἀλλὰ τοῖς μὲν περὶ τὸν ναὸν καὶ τοῖς ἐπ' ἀγορᾶς, καὶ τοῖς πόρρωθι τοσοῦτος τὴν χεῖρα καὶ ἀνυπέβλητος τὸ φιλότιμον· τοῖς δὲ περὶ τὸ βῆμα καὶ ὅσοι τοῦ αὐτοῦ κοινωνοῖεν αὐτῷ θύματος, τοῖς τε περὶ τὰ σπονδεῖα καὶ τὰ ἱερὰ θυτήριά τε καὶ θυμιατήρια καὶ ὅσοι τοῦ τελευταίου χοροῦ, ἐλάττων ἢ τὴν χεῖρα ὤφθη ἢ τὴν ψυχὴν; αὐτὴν γοῦν πρῶτον τὴν ἱερὰν ἐπιμαρτύρομαι σύνοδον, ἔπειτα δὴ τὰς ἄλλας τοῦ νεῦ μερίδας, ὡς ἐκάστῳ τούτων καὶ ζύμπασιν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις πεφιλοτίμηται, οὐκ ἐπονειδίζων εἰ δευτέρας αἰτήσεις ποιοῖντο, ἀλλὰ

ταῖς προλαβούσαις φιλοτιμότερον προστιθείς· εἰ δέ τις εὐγνωμόνος εἶχε τοῦ πράγματος, ἀπάκνησεν ἂν οὗτος εὐεργετούμενος ἢ ἐκεῖνος εὐεργετῶν· ἃ δὲ ταῖς ἐτησίαις φιλοτιμίαις προσέθετο, ἃ ταῖς ἐν περιόδοις μηνῶν, ὅσα ταῖς κοιναῖς πανηγύρεσι, καὶ εἰ τις ἄλλος θεὸν θεραπεύσειε, λαμπρῶς ἐτίμα καὶ ἐθεράπευε. Τῇ δέ γε Παρθένῳ καὶ Θεοτόκῳ καὶ προσετέθηκει· καὶ εἰ μὲν αὐτοφανῶς ἑώρα, οὐ πάνυ τοῦτο ἐπίσταμαι, ὥσπερ δὲ ὀρῶσαν καὶ ὀρωμένην ὑπερφυῶς ἐσέβετο καὶ περιείχετο, καὶ πανηγύρεων αὐτῷ καθίστατο ἀφορμὴ ὅσα περὶ ἐκείνην τετέλεστο θαύματα.

Ἐγὼ δὲ ἐς πολλήν τινα συγγραφὴν ὀρῶν τὸν λόγον χεόμενον, ἐπεὶ μηδὲν τῶν ἐκείνου αὐτάρκως διελήλυθεν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν διηγήματος μέρει ἕκαστα θέμενος, πρὸς τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐγκωμίων ἀπάκνησά, καὶ οὔτε τὴν θύραθεν σοφίαν τούτῳ ἀποχρώντως ἐφύμνησα, οὔτε τὴν ἡμετέραν καὶ κρείττονα, οὐθ' ὅσα περὶ λόγους διεσπουδάκει, τοὺς μὲν ἀπὸ γλώττης, τοὺς δὲ ἐν συγγράμμασιν, οὐθ' ὅσον μέτρον τοῦ τῶν θαυμάτων βάθους ἐξήντησε, βούλομαι αὐτὸς ἑτέραν ἀρχὴν θέμενος περὶ ζυμπάντων εἰπεῖν, οὐ κατὰ μέρος, τίς γὰρ ἂν ψάμμον θαλάσσης ἐκμετρήσειεν; ἀλλὰ καθ' ὅρουσιν τινὰς καὶ εὐπεριγράπτους περιοχὰς ἢ καθ' ἓν, ἢ ἀναμίξ, καὶ οὕτω ταῦτα διεξεληλυθὼς τὸν ὅλον ἐκείνῳ λόγον συμπερανῶ, ὀλίγα ἄττα καὶ περὶ τῆς ἐντεῦθεν τούτῳ ἐξόδου ἐπιμνησθεῖς. Καὶ οἶδα μὲν ὡς ἀπ' οὐδενὸς οὕτως τῶν περὶ αὐτὸν ἢ δι' αὐτοῦ τελεσθέντων ἐγκωμιάζεσθαι βούλοιτο ὑπὲρ φύσιν πληρούμενος ἀγαθῶν, καὶ τῶν σκιῶν ἤδη ἐναργεῖς τὰς εἰκόνας ἀπειληφῶς, ἀλλ' ὅ γε λόγος ἠκρωτηριασμένος ἂν αὐτῷ εἴη μὴ μετρίως ἀπτόμενος ὧν ἐκεῖνος πλουσίως ἀπολελαύκει.

Ἐπεὶ γὰρ τὰ πρῶτα νόμοις ὀμιλήσειε τὰς πρεσβυτέρας ἐζήτει πηγὰς καὶ τὰς ἐτι ταύτας ἐπαναβεβηκυίας ἀφ' ὧν οὗτοι ποταμηδὸν ἐξεχύθησαν· καὶ ὥσπερ οἱ τὴν πρώτην φιλοσοφίαν ἐξακριβώσαντες, ἄλλο ἀπ' ἄλλου παράγοντες εἰς τὴν πρώτην τὴν ἀναβαίνουσαν κορυφὴν, καὶ οὔτε τὸν ὑπέζωκότεα ποιούσιν ἀρχὴν, οὔτε τὸν

[τε]λετάρχην, ἀλλὰ τὸν νοῦν, ἢ τὴν δύναμιν, ἢ τὸν πατέρα, ἢ τὸ ὑπερκειμένον ἐν, καὶ ἀπὸ μὲν τῶν μετεχόντων εἰς τὸ μετεχόμενον ἀναβαίνουσιν, ἀπ' ἐκείνου δὲ εἰς τὸ ἀμέθοδον, εἶτα δὴ καὶ τοῦτο πληθύναντες εἰς τὴν ἐνιαίαν ἀποτελεωτῶσιν ἀκρότητα, οὕτω δὴ κάκεινος νόμους ἐκ νόμων παράγων ἀφ' οὗ ἡ παραγωγή πρώτων ἐζήτησέ τε καὶ εὔρετο, εἶτα δὴ ὥσπερ οἱ τὰς τῶν ψυχῶν διαιροῦντες δυνάμεις πρώτα μὲν πλείους ποιοῦνται, εἶτα καὶ ἐλάττους, καὶ αὐθις συστέλλουσιν εἰς τετράδα, ἢ εἰς δυάδα τοῦλάχιστον, οὕτω δὴ κάκεινος νῦν μὲν πολλαπλῆν τὴν τομὴν ἐποιεῖτο, νῦν δὲ εἰς ἐλάττω διήρει τμήματα, τὸ περὶ τοὺς ἀνέμους Ἀριστοτέλους μιμούμενος· κάκεινος γὰρ πλείους τούτους ποιήσας καὶ ὅποσα τὰ ἐν οὐρανῷ τμήματα, εἶτα δὴ συστέλλει εἰς τέσσαρας καὶ αὐθις εἰς τὴν δυάδα συγκλείει, παρ' Ἰπποκράτους τοῦ Κῶου τοῦτο δε-

φ. 39. ξάμενος¹. | ἀλλὰ τίς ἐκείνου ἢ πρὸς τομὴν ἀκριβέστερος ἢ πρὸς εὔρεσιν ἐτοιμότερος, ἢ ἀναγαγεῖν τὰ πολλὰ πρὸς μονάδα φιλοσοφώτερος, ἢ τὸ ἐν εἰς πολλὰ διαιρεῖν διελεγκτικώτερος; Εἰ γὰρ καὶ ἄμφω καὶ τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ διαλεκτικῇ ἰδιαίτατα, ἀλλὰ τῇ μὲν θάτερον τοῖν μεροῖν, τῇ δὲ καταλληλότερον θάτερον· τίς δὲ τάναντία διήλεγξεν ἀλλήλοις, ἀλλ' οὐκ ἦν εὐρηκῶς τὸ ἀντίθετον; τίς δ' οὕτως τῶν ἐνοχῶν τὰς ἀγωγὰς ἀπεγέννησε, τὰ πλείω τῶν ἐλαττόνων, ὥσπερ δὴ κάκεινας ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ὀνόματος; καὶ πάλιν τὰς ἐνοχὰς ὑπὸ μητέρασι ταῖς ἀγωγαῖς ἐποιήσατο, διαστείλας τὴν ὁμωνυμίαν, τοῦτο δὴ τὸ διηγηνομένην τοῖς πλείοσι; τίς δ' οὕτως τὸ μέσον ποικίλως ἐμόρφωσε καὶ ὀνόματα πλείω ἔθετο, καὶ τούτων ἐκάστῳ τὰ ὁμογενῆ καὶ σύμφυλα ἀπὸ τῶν ἑτερογενῶν συστέλλας ὑπέθηκε; τίς δὲ ἄλλος ὡς ἐκεῖνος τὰ μὲν συμφυῶς ἐγενεαλόγησε, τὸ δ' ἀγέννητον ἔθετο, ὥσπερ δὴ τινα τῶν παρ' ἡμῖν οἱ καθ' ἡμᾶς λόγοι τῆς ὑπερκειμένης ἐξαίρουσι γενεᾶς,

1. Ἐσφαλμένως ἐν τῷ κώδικι ἀριθμεῖται τὸ μὲν φύλλον τοῦτο ὡς 40, τὸ δ' ἐπόμενον, δ καὶ κακῶς προτάσσεται, ὡς 39.

οὐχ ὡς οὕτως ἔχοντα, ἀλλ' ὅτι οὕτως ἰσότηρται; Τίς δὲ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην οὕτως ὡς ἐκεῖνος ἐσέμνυεν, ὡς ῥητορικὴν μὲν εἰσποιῆσαι, ὑποθέσθαι δὲ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἀπ' ἀμφοῖν κοσμησάσαι, ἢ μᾶλλον ἀμφοτέρων ἐκείνην κόσμον αὐτάρκη ποιήσασθαι;

Καὶ βουλοίμην ἂν πλείω περὶ νόμων ἐρεῖν, εἰπεῖν δὲ καὶ δυναίμην, ἀλλ' ἀνθέλκει με ἡ τῶν λόγων τέχνη, ἣν ἐκεῖνος παρὰ πάντας ζηλώσας ὑπὲρ πάντας ἐγένετο· οὐ γὰρ οὕτως τὴν ῥητορικὴν διήρει ὥσπερ οἱ πλείους τῶν ῥητόρων ᾤθησαν δεῖν, οὐδὲ τὴν ἄπειρον ταύτης δύναμιν, ὥσπερ συνοπτικὸν ποιούμενος λόγον συνέστειλε, καθάπερ οἱ τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν μεγάλων πελαγῶν διαιροῦντες, ἀλλὰ πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἀρχὰς ἐφεῦρε καὶ συνεισήνεγκεν οὐκ ἰδιώταις τισὶν, ἢ βασιλεῦσιν ἀργοῖς καὶ βαθύμοις σύνοψιν τοῦ πλήθους ποιούμενος, ἀλλὰ τὴν ὅλην αὐτῆς ὑπαρξίν τῷ λόγῳ παραδεικνύς, καὶ οὔτε τὰς προοιμιακὰς ἐννοίας εἰς διηρημένας ἀρχὰς συμβιβάζων, οὔτε τὸ τῶν ἰδεῶν πλήθος ὀλίγοις τισὶ συστέλλων ὀνόμασιν, οὔτε νομοθετῶν ἐν τοῖς μέρεσι, καὶ τὴν παραδοχὴν οἷον προστάτων, ἀλλ' αἰτιολογῶν ἅπαντα, καὶ ταῖς γεωμετρικαῖς ὁ φασὶ κατανάγκαις ἴσα τὰ τῆς τέχνης ποιούμενος, καὶ τὰ μὲν προοίμια παρὰ τὴν τῶν ὁμογενῶν τομὴν διαιρῶν, ταῦτα δὲ ἔστιν ὅσα κατὰ τι συμβεβηκὸς ἔστιν ὅμοια, τὰς δὲ τῶν ἐνθυμημάτων πίστεις καὶ τὰ πρὸ τούτων ἐπιχειρήματα, ἀφ' ὧν τὰς ἐργασίας ἐλάμβανεν, ἀπὸ παντὸς διαιρῶν τρόπον. Τίς γὰρ οὕτως αἰτίας τε τούτων εὔρετο καὶ ἰδιότητος, ποσότητάς τε καὶ πηλικότητος, τὰ τε ἐναντία καὶ τὰ ἀντικείμενα καὶ μαχόμενα, τὸ τε ὅλον καὶ τὸ μέρος, καὶ τὰς ἀφ' ἐκάστου προόδους καὶ αὐθις ἐπιστροφάς; τίς δὲ τὰς ἰδέας πάσας ἀλλήλαις εἰς φιλίαν συνεκεράσατο, τὰς μὲν ἀμέσως συνάψας, τὰς δὲ συνδέσμοις τε καὶ μεσότησι, καὶ οἷον ἐν σῶμα ποιήσας διηρημένον τε καὶ ἀδιαίρετον, τὸ μὲν ταῖς ὁμοιότησι, τὸ δὲ ταῖς διαφοραῖς, καὶ τὸ μὲν τῇ ἐμμελεῖ μίξει, τὸ δὲ τῇ ἀκριβεστέρᾳ διαιρέσει; τίς δὲ οὕτω λόγους ἐμέρισέ τε καὶ ἐθεώρησεν, οὐκ ἔξω τιθεὶς ἀμφοῖν τὸ παράδειγμα,

ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοῦ ἰστάς, ὥσπερ ὁ παρὰ Πλάτωνι δημιουργὸς κοσμοποιῶν τῷ λόγῳ εἰσάγεται· ἐκεῖνός τε γὰρ ἐν ἑαυτῷ ἐσχηκῶς τὸ αὐτόζωον, τὰ μέρη δημιουργεῖ, καὶ οὗτος τὴν ιδεάν τῶν ιδεῶν ἐν τῇ αὐτοῦ προλαβῶν ψυχῇ τὴν τέχνην ἐδημιούργει· μὴ γὰρ ἐχέτωσαν πλέον οἱ παρ' Ἑλλήσι θεοὶ καὶ τὰ πλάσματα, μηδὲ σεμνυνέσθωσαν ταῖς πρώταις ιδέαις οἱ περὶ Πλάτωνα, εἴτε δημιουργικὰς οὐσιώδεις ἐνοίας ταύτας ποιοῖεν, εἴτε τινὰς ἐτέρας ὁλότητας τῶν τῆδε ἐξηρημέναις καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐσθηκυίας, μηδὲ πλεονεκτεῖτω Πλάτων ἡμῶν περὶ ταύτας πραγματευόμενος, καὶ παντοδαπῶς ἐρμηνεύων τὸ ὄνομα, καὶ οὐ πάντων αἰτίας ἐκείνας ποιούμενος· αἱ γὰρ παρ' ἡμῶν τεχνικῶς εὐρημέναι, εἰ καὶ μὴ τὸ σεμνὸν ἔχουσι τῆς ἀνυπάρκτου ὑπάρξεως, ἀλλ' ἀληθεῖς γε καὶ εὐθυβόλως νοοῦμεναι. Ρητορικὴν δὲ καὶ σοφιστικὴν καὶ πολιτικὴν, ὥσπερ ὁ Πλάτων τὸν πολιτικὸν καὶ τὸν σοφιστὴν καὶ τὸν φιλόσοφον, ἀπ' ἀλλήλων τε διήρει καὶ τὰ ἴδια ἐκάστω ἀπένεμε· τοὺς δὲ χαρακτηριστῆρας τῶν λόγων ἐζηλωκῶς διήρει τούτους καταλλήλως ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ἐνταῦθα μὲν ὑψηλολογῶν, ἐτέρωθι δὲ κοινολογούμενος, καὶ τᾶλλα οὕτω ποιῶν, ταῖς ὑποθέσεσι τε καὶ περιστάσεσι προσφυῶς τὰς μορφὰς τοῦ λόγου ἐπιτιθεῖς.

Νομικὴν μὲν οὖν ἐπιστήμην καὶ ῥητορικὴν τέχνην οὕτως εὕρετο καὶ ἐκόσμησε, καὶ τὰ πρῶτα ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων ἐσέμνυνε, φιλοσοφίας δὲ ζυμπάσης ἐν μέσῳ γενόμενος, τῆς τε καθαρῶς ἡμετέρας καὶ ὅσον μέρος τῆς θύραθεν, ἄμφω τὰ μέρη διηυκρίνησέ τε καὶ διεσάφησε· καὶ τῆς μὲν τὸ νοούμενον οὐχ εὖρε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπραξε, τῆς δὲ τὸ ἐγκείμενον ἢ διεσάλευσεν, ἢ διελὼν τὸ μὲν φαρμακῶδες ἀπέριψε, τὸ δὲ τρόφιμον εἰσεδέξατο· ἀλλὰ τίς ὅρους μαῶλλον ἐμέρισε γνώσεων καὶ τῶν πρὸς τὸ πρῶτον καλὸν ἀνόδων καὶ ἀναβάσεων, ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἀρξάμενος καὶ εἰς τὸ ὑπὲρ φύσιν συμπερανάμενος; τίς δ' οὕτως ὑψηλοτάτην τὴν τῶν ἀρετῶν ἐτεκτῆνατο κλίμακα, καὶ ἀπὸ τῆς συνθέτου ἀρξάμενος εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ψυχῆς ἀναβέβηκε, καίκεῖθεν ἐπὶ τὴν ὑπερτέραν βαθ-

μίδα κούφοις ὑπερέπτη πτεροῖς, ὡς δοκεῖν ἐν τούτοις ἔχειν τὸ τέλειον; ὁ δὲ καὶ πρὸς τὴν τελευταίαν ἀνῆλθε περιωπὴν, οὐ τὰ τῶν γνώσεων | πέρατα, καὶ ἀφ' οὗ τῆς σοφίας ὑπερβλύζει τὰ νάμματα. Τίς δ' οὕτως κατέπαυσεν ἀναβάς ὡς μηκέτι ἔχειν μαθίστασθαι ἢ ὑπερίπτασθαι, πολλὰ μὲν παροικήσας καὶ σάββατα ποιησάμενος πλείονα, τέλος δὲ ἐκεῖσε καθιδρυθεὶς ἔνθα τὸ μὲν ποιεῖν πέπαυται, τὸ δὲ πάσχειν ἤρκεται, ἔν' ἀτελεύτητον ἢ τὸ καλόν, καὶ μὴ δέηται ὁ πρὸς τοῦτο ἀνιῶν δευτέρας ἐνεργείας τε καὶ δυνάμεως; τίς δὲ τὸ ὑπερκείμενον διχόθεν εὔρετο ὄλω τε καὶ μέρει, ὁ καὶ παράδοξον; τίς δὲ τὴν μίξιν τῶν ἐναντιῶν τοῦ ὄντος πρὸς τὸ μὴ ὄν ἠκριβώσατο, καὶ τὴν τε ἔνωσιν ἐτήρησε, καὶ τὴν ἰδιοτροπίαν ἐφύλαξεν ἀκριβέστερον ἢ ὁ τοῦ σοφιστοῦ διάλογος, ὅς τις οὗτός ἐστιν ὁ μικτός θεὸς παρὰ Πλάτωνι; τίς δὲ τὰ τέλη τῶν ἀνόδων ὡσπερ ὄρους καὶ περιγραφὰς ἔστησε, καὶ τὰς γενικωτέρας τῶν ἀρετῶν ἐκάστῳ μέρει τῶν ἀναβάσεων ἀναλόγως ἠρμήνευσε; τίς δ' οὕτως ἀκριβεστάτοις ὄροις τὸ σῶμα συνεπεράνατο καὶ τὸ ἀσώματον, καὶ τὰ πολλὰ τοῦ ὄντος ὀνόματα διεσάφησεν, αἴνολον, ἑτερότητα, καὶ ἀπλήθυντον ἐπ' αὐτοῖς σοφῶς πάνυ εὐράμενος, καὶ τὸν τῶν νοητῶν οὐσιῶν λόγον ἐπισφαλέστατον ὄντα ἀμεταθέτοις ὄροις κατησφαλίσσατο, τὴν τε τῆς ψυχῆς ἀμέρειαν ἐν τῷ μεριστῷ σώματι διεφύλαξε, καὶ ὅπως ἑαυτῆς τέ ἐστι, καὶ ὄλω ἐλλάμπει τῷ σώματι, καὶ τὸν μὲν νοῦν ἀκίνητον διεσώσατο, τῆς δὲ εὔρε τὴν κίνησιν, ἅτε ὑποβᾶσαν τοῦ ἀμεροῦς, τὰ τε μέρη διεμέρισε τῶν δυνάμεων, ταυτότητι καὶ ὑποκειμένου διαφοραῖς; τίς δ' οὕτως ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀρξάμενος ἀγαθοῦ εἰς τὰ σώματα ἔληξε καὶ ἐξ ὧν ταῦτα, εἴτ' αὖθις ἐκ τούτων εἰς τὰ πρῶτα ἀνέλυσε, καὶ πῶς τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αἰτίῳ ἔστησέ τε ἅμα καὶ προήνεγκε καὶ ἐπέστρεψε, καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπιστροφῆς ἔγνωκε; τίς δὲ τὰ μέτρα τῶν τε κυρίως ὄντων καὶ τῶν μὴ τοιούτων εὔρετο, καὶ τὸ μείζον τοῖς πολλοστοῖς ἀπὸ τῶν ὑπερτέρων ἐπήξατο, τὴν τε διττὴν ἐγνώκει αἰδιότητα καὶ τὴν ὑπὲρ δυνάμεως ἀπειρίαν, μέσον

τάγαθοῦ καὶ τοῦ ὄντος ταύτην ἰδρύσας, τήν τε ὑφειστηκυῖαν ὀλό-
τητα καὶ τὴν κειμένην ἐν ἐπινοαίαις, τήν τε διττὴν δύναμιν καὶ
τὴν πολυμερῆ ἀπειρίαν; τίς δ' οὕτως τὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς διη-
ρευνήσατο καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς ἐδογματίσεν, ὃ μοι τῶν ἄλλων
ἐφάνη φιλοσοφώτερον; τίς δὲ τὴν μέθεξιν τῶν κρειττόνων ἡτιολό-
γησε καὶ τὸν τρόπον τῆς μετοχῆς εὔρατο, καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν
μετ' ἐκεῖνο διακαθηράμενος ἐνενόησε, καὶ πῶς ἡ πρόνοια καὶ ἐν
τοῖς δευτέροις ἐστὶ, καὶ τούτων αὐθις ἐξήρηται, καὶ ποδαπαὶ αἱ
τῶν ὄντων θεϊότητες, πόσοι τε καὶ ὅπως ἐστᾶσιν οἱ μέσοι διάκο-
σμοι, καὶ ἐκάστων οἱ μέσοι αὐθις καὶ αἱ ἀκρότητες, τίς τε ἡ τού-
των ἐκπύρωσις καὶ ἡ πολυειδῆς πτέρωσις, τίς τε ὁ ὕμνος, καὶ πῶς
ἐξιὼν καὶ πῶς ἐκφωνούμενος, καὶ πῶς διαιρούμενος, αὐθις ἀναπτό-
μενος; τίνας δὲ οἱ πυράδεις θρόνοι, οἳ τε ἐπάλληλοι τροχοὶ καὶ τὰ
ποικιλώτερα σχήματα; καὶ τίς μὲν ἡ τοῦ θεοῦ νοῦ νόησις, τίς δὲ
ἡ τοῦ δευτέρου, καὶ τί μὲν τὸ θέλημα, τί δὲ τὸ ἐνέργημα, πόσα
δὲ καὶ ποῖα τὰ κατιόντα συνθήματα, καὶ τίς ἡ πρώτη ἐκπύρωσις
καὶ τὸ ἐκπυρούμενον, καὶ πῶς ἀνθρώπῳ μὲν θεός, θεῶ δὲ ἀνθρω-
πος ὁμιλεῖ, καὶ πῶς τὰ δεύτερα οὐ πάσας τὰς τῶν ὑπερκειμένων
δυνάμεις δύναται δέξασθαι, καὶ τί μὲν οὐσία, τί δὲ δύναμις, τί
δὲ ἐνέργεια, καὶ πῶς εἰς ταῦτον πολλάκις τῇ οὐσίᾳ ἡ ἐνέργεια
ἔρχεται, τίς δὲ ἡ τῆς οὐσίας διαίρεσις, καὶ τίς ἡ ἔνωσις, τί τε νοῦς
καὶ εἰ πλήρης εἰδῶν, καὶ εἰ ὅλος ἐκ μερῶν πάντως, καὶ εἰ ἐκ με-
ρῶν μεριστός, καὶ πῶς αὐθις ἀμέριστος, καὶ τίς ἡ τριττὴ ἐπι-
στροφή τῆς ψυχῆς καὶ εἰ πάντα αὕτη τὰ πράγματα; τίς δ' οὕτως
εἰκόνα ταύτην καὶ παράδειγμα ἔστησε τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευ-
τέροις καὶ δεσμὸν εὔρε τοῦ διττοῦ κόσμου, καὶ ὡς διὰ ταύτης ἀνι-
μὲν τε καὶ κάτιμεν, καὶ νῦν μὲν νοοῦμεν τὰ θεῖα, νῦν δὲ φαντα-
σιούμεθα, ἢ δοξάζομεν, ἢ διανοοῦμεθα;

Ταῦτα ἐκεῖνος ὑπερβαλλούσῃ σοφίᾳ καὶ προτοῦ διηρευνήσατο,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐξ ὑπερψήλου κατώπτευσε φύσεως. Ἴνα δὲ μὴ
ζημιώσω τάνδρι καὶ τᾶλλα περὶ ἃ ἐσπουδάκει, τίς οὕτως τοὺς χα-

ρακτῆρας τῶν ἡμετέρων διαθηκῶν ἐγνώρισε, καὶ τῆς μὲν ἔγνω τοὺς τύπους, τῆς δὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῆς μὲν τὴν ἔμφασιν, τῆς δὲ τὴν ἔκθεσιν; Τίς δὲ ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ τὸν Κύριον ἤνεσε, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων κεκοίμηται, καὶ τὰς τῆς εὐθείας περιπτερὰς ἀργυρὰς κατώπτεισε πτέρυγας, τὰ τε μετάφρενα ταύτης ἐν χλωρότητι χρυσοῦ ὑπεραυγάζοντα, ἅτινα δὴ ταῦτα ὑποληπτέον, οἶμαι δὲ τὰς διαφόρους ἐνεργείας τοῦ πνεύματος; τίς δὲ τὰ φαινόμενα εἰς νοῦν μετήνεγκεν ἐξ αἰσθήσεως, τὴν κιβωτὸν, τὸ ἐπὶ ταύτῃ ἰλαστήριον, τὸ ἐκατέρωθεν χερουβεὶμ, τὸ ἄδυτον, τὸ πρὸ τούτου, τὸ μεσάζον ἀμφοῖν τοῖν ναοῖν καταπέτασμα, τὰ ἱερατικά συνθήματά τε καὶ ἀφαιρέματα, τοὺς λουτῆρας, τὰ σπονδεῖα, τὰ θύματα, τὰ θυτήρια, ἵνα μὴ καθεζῆς ἅπαντα λέγω; τίς οὕτως εἰς μὲν τὸν τοῦ εὐαγγελίου κρατῆρα ταῦτα μετήνεγκε, καὶ πρὸ τούτου τὰ τῶν ψαλμῶν ἐπιγράμματα, καὶ διάψαλμα, τὰ προφητικά λήμματα, τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὴν μέλλουσαν κατάστασιν μετεβίβασε, τύπους θέμενος τύπων καὶ ἰδεῶν ἰδέας, καὶ παραδειγμάτων ἕτερα παραδείγματα;

Τοιαύτη μὲν ἡ ἐκείνου φιλοσοφία, καὶ τὰ πλείω παρῆκεν ὁ λόγος· σὺ δὲ μοι λέγε τὴν σὴν βαρβαρικὴν ὑψηλογολίαν ἢ μᾶλλον σεμνολογίαν, τὴν ἴυγγα, καὶ τὸν τελετάρχην, καὶ τὸν ὑπεζωκότα, καὶ τὸν ἀμείλικτον, ἢ εἰ βούλει, τὴν δρακοντόζωνον καὶ τρικάρηνον, καὶ τὰς ἀγγελίδας, καὶ τὸν αἰθέριον συνοχεά, καὶ τοὺς πηγαίους πατέρας, καὶ τὴν μεταξὺ τῶν δυεῖν πατέρων ἐκάτην· εἰτά¹ | μοι καὶ διαζωγράφει ταύτην σωματικώτερον, χαίτας αὐτῇ καθιεῖς, καὶ ὠλένας συμπλάττων, εἰ δ' αἰσχύνουιο τούτοις, ἀλλὰ γνοίην ἄν σου τοὺς θαυμασιωτέρους καὶ σεμνοτέρους, τὴν καινὴν θεαγωγίαν, οὕτω γὰρ ὀνομάζεις τὰ πεπλανημένα φαντάσματα, καὶ τὸν ἐκατικὸν στροφάλιγγα, καὶ τὰ ποικίλα μαντεύ-

φ. 40.

1. Ἔνεκα τοῦ προσεσημειωμένου λάθους περὶ τὴν ἀριθμῆσιν τῶν φύλλων 39 καὶ 40, λόγιός τις ἐκλαβὼν ὡς ἐνταῦθα περατούμενον τὸν λόγον, ἐστῆμείωσε « desideratum aliquid ».

ματα, καὶ τὰς καινότερας εἰσαρρίσεις, καὶ οἷς αὐτὸς μὲν ἀγάλλοιο καὶ σεμνύοιο, ἐγὼ δὲ ἠδέως ἐπιγελῶ, καὶ μοι ἀντὶ θεάτρου καὶ ὀρχήστρας ταῦτα νομίζεται· εἰ δὲ μὴ τούτοις θεατρίζεσθαι βούλοιο, ἀλλὰ τὴν φυσικὴν σκηναίην τῷ λόγῳ παράπηξον ἐφ' ἧ μέγα φρονεῖς, ὡς ἐντεῦθεν τὰ ἀπόρρητα τῆς φύσεως εὐρηκῶς, καὶ ὡς ἐστὶν ἡρεμίας ἀρχὴ καὶ κινήσεως, πολλῶν φυσικῶν σωμάτων μῆτε κινουμένων, μῆτ' ἡρεμούντων, κἂν συμβιάζῃ τὴν ἐξήγησιν καὶ καταλέγῃς τοὺς πόλους τε καὶ τοὺς ἄξονας. Ἐπὶ τούτοις ἀριθμοὶ τὰς τρεῖς τῶν ὄντων ἀρχάς, καὶ αὐθις τὰς δύο· συστέλλεις γὰρ ὅταν ἐθέλῃς τὴν μίαν καὶ τὴν στέρησιν κυκλοῖς ὡς βούλοιο, νῦν μὲν τῆς σκηναίης ἀπελαύνων, νῦν δὲ καὶ ταύτην οὐσίαν τιθεῖς, καὶ αὐθις ἐμφαντάζων τῇ ὕλῃ καὶ ἐν κακοῦ μοίρᾳ τιθέμενος, καὶ τὸ τόδε, καὶ τὸ ἐκ τούδε, καὶ μερίζων ἀμφοῖν, καὶ ἀναμιξ ἄμφω τιθέμενος. Ἐπὶ τούτοις κάκεινα προστίθει, τὰς διαφορὰς τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν πρὸς τὰς φυσικὰς· πᾶν γὰρ ταῦτα τῶν ἀναγκαίων καὶ προὔργου εἰς τὴν τοῦ ὄντος κατάληψιν· τὰς μὲν τοι τῶν ὄντων αἰτίας παραδειξαίμην ἂν καὶ αὐτὸς, πλὴν τοῦ ὀργάνου καὶ τοῦ παραδείγματος· τὸ μὲν γὰρ περιττόν, τὸ δὲ ἀσεβές, οὐ γὰρ ἀντεπιχειρεῖν ἐπὶ πᾶσι βουλόμενος ταῦτα διαριθμοῦμαι, ἀλλὰ τὸ περιέργον διακρούομαι καὶ τὸ πρὸς τὸν ἡμέτερον λόγον ἀσυντελές, ἀλλ' οὐδ' ὁ χρόνος, οὐδὲ τὸ ἄπειρον ἐν τοῖς φυσικοῖς διηκρίβωταί σοι· ἀσύμβατος δὲ τῇ λογικῇ καὶ ἡ τῶν οὐσιῶν ἐναντίωσις καὶ δύσφραστον τὸ ἐνθύμημα, καὶ καταφεῦγον ἐμμεθόδως πρὸς τὰ ἀνώνυμα, καὶ ἵνα τὸ ἅμα καὶ τὸ συναφές καὶ συνεχές ὑπερβῶ, καταγελῶ σου καὶ τῆς ἀχρόνου καὶ ἀτελευτήτου κινήσεως, καὶ τῆς τοιαύτης αἰδιότητος καὶ τῆς καινῆς ἐκ τῶν ὑποκειμένων ὑποθέσεως, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν κινήσεων ἀγεγεννησίας ἢ ἀγεγεννησίας καὶ ἀτελευτησίας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ κενὸν ἄνω τούτου καὶ τὸ ἀντίθετον, καὶ τὰς ἐπιμαρτυρίας τούτῳ τῶν πράξεων, ὡς ψυχῆς μετέχοντι λογικῆς, καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἀτάκτων κινήσεων, καὶ ὡς οὐ κατὰ ταῦτόν ὑπὸ ψυχῆς κινεῖται καὶ φύσεως.

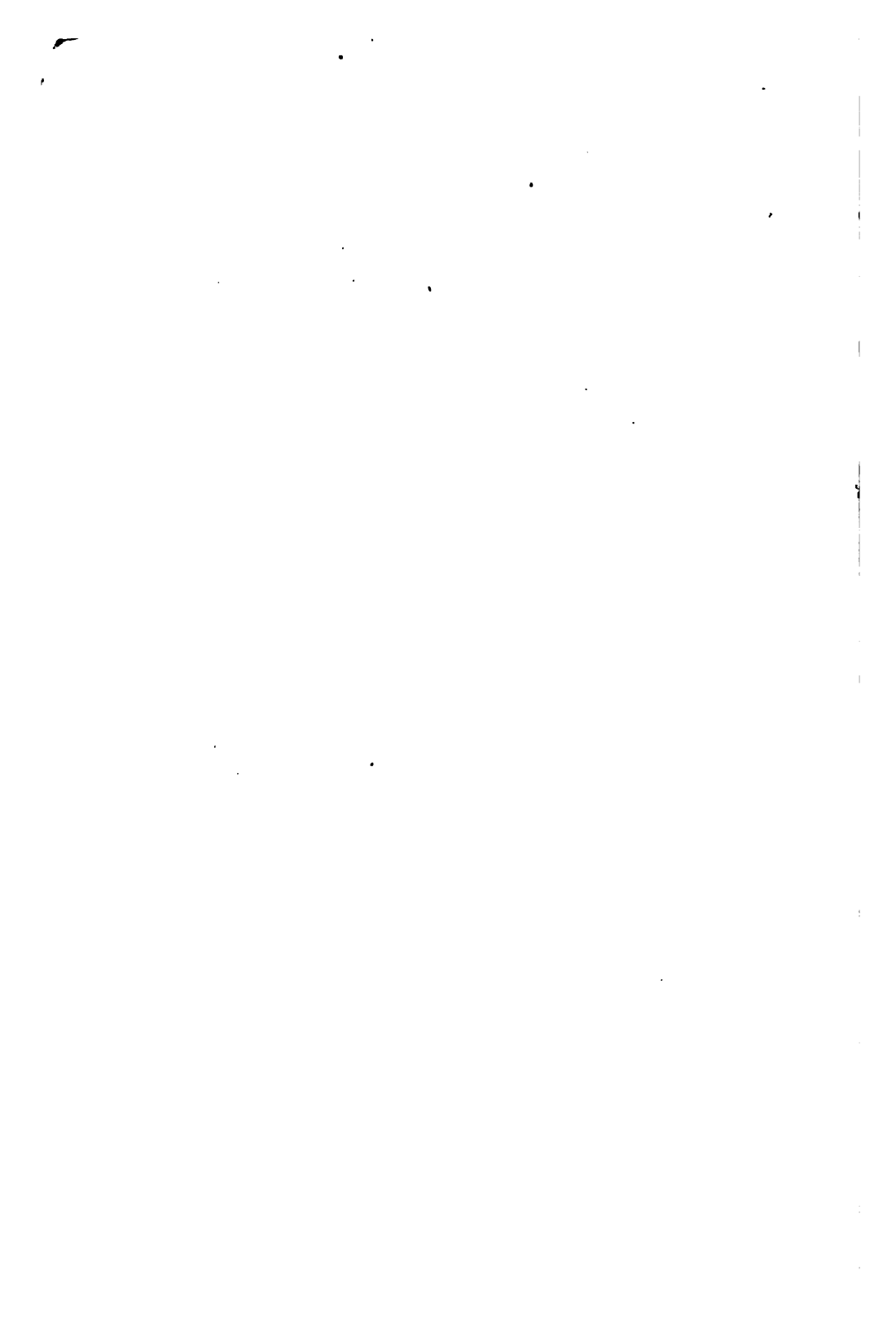
Τὰ δὲ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἑλλιπέστερον ἢ Ἴπποκράτει τῷ Ἀσκληπιάδῃ ἠρμήνευται, ἐν οἷς ἐκεῖνος ταῦτα συμβολικῶς καὶ ἀντιθέτως ἐνιαχοῦ ἐν τῷ περὶ τροφῆς συγγράμματι ἐξηγήσατο. Τὸ δὲ τῶν μετεώρων σοι ἐπίγραμμα, αὐτίκα ἔσφαλται, τῷ δὴ τελευταίῳ τῶν τεσσάρων ἐξελεγχόμενον, ὃ τε τοῦ γάλακτος κύκλος κακῶς σοι πεφυσιολόγηται, οὐ γὰρ κομήτης ἐστὶ παντελής, καὶ τὰ περὶ τῶν ὠρῶν τὰ πλείω ψεύδεται, ἀλλ' οὐδὲ τὰ περὶ τῆς ἄλω καὶ τῆς ἰριδος ἀληθῆ· οἱ δ' ἐξηγούμενοι τροφεῖα τῷ φιλοσόφῳ ἐκτίνουσι, τὸ διημαρτημένον ἐπανορθούμενοι· εἰσὶ δ' οἱ οὐδὲ τὴν μαθηματικὴν αὐτῷ προσμαρτυροῦσιν ἀκρίβειαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κάτω φαίης ἂν καὶ περὶ τὴν ὕλην αὐτοῖς τὸ ἀμάρτημα, προβάλοισ δ' ἂν ἡμῖν τὰ θεολογικὰ βιβλία, ὡς ἀναμάρτητα· πρῶτον μὲν οὖν εἶποιμι ἂν ὅτι καὶ τούτοις ὑποβάθρα τὰ φυσικὰ καὶ ἡ αὐτολογία πολλή, καὶ ἡ τῶν δογμάτων καινότης διωλύγιος φλυαρία, καὶ τὰ πλείω διαπορούμενα, καὶ τὸ ὄν ἢ ὄν, καὶ τὰ τούτῳ ὑπάρχοντα καθ' αὐτό που κείμενα, καὶ ποτέροις ἐν νοῖς ἢ ἐν αἰσθήσεσι· τίς δὲ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ τοῦτο θεωρεῖν ἐπιβάλλει, ἢ τις οὐδεμίαν ἐστὶ τῶν ἐν μέρει λεγομένων ἡ αὐτή; τί δὲ βούλοισ' ἂν ἡ πολυμερῆς τῆς οὐσίας τομῆ, τίς δὲ ἡ τῶν ἀρχῶν, καὶ τῶν αἰτίων, καὶ τῶν στοιχείων διαίσεις, καὶ τί τὸ τούτων πρωταίτιον, οὐδαμοῦ τῷ φιλοσόφῳ διακριθούμενον· καὶ τίνα ταῦτα ἐπὶ τοῖς οὔσι, καὶ τίς ἡ τοῦ πολλαχῶς ὄντος πολλαχῆ διαίσεις· πῶς δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὰ θεολογικὰ ἀναβαίνουσι, νῦν μὲν οἶον γέφυρά τις ἐστὶ τὰ μαθηματικά, νῦν δὲ ἄμεσα ἄμφω, καὶ διὰ ταῦτα τὰ πρῶτα μετὰ τὰ φυσικὰ ὀνομάζεται. Τοῦτο μόνον ἐπαινῶ τῶν Ἀριστοτέλους, ὅτι τὸ τῆς φιλοσοφίας ἡμῖν γένος διοργανούμενος, πάσης ἐτέρας καθήψατο, καὶ οὐθ' ὁ μέγας ἡμῖν Παρμενίδης σώσασαί' ἂν τὴν τοιαύτην προσηγορίαν· φροῦδοι δὲ καὶ οἱ Λίσσοι(?) καὶ οἱ Ζήνωνες, οἱ μὲν ὡς κακῶς συμπερανάμενοι καὶ συλλογισάμενοι, οἱ δὲ, τὸ μὴ πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα ἐπὶ μόνοις τοῖς εἶδεσι θέμενοι· οὐδὲ καὶ ὁ σεμνὸς ἡμῖν Πυθαγόρας μετὰ τῆς βαθείας

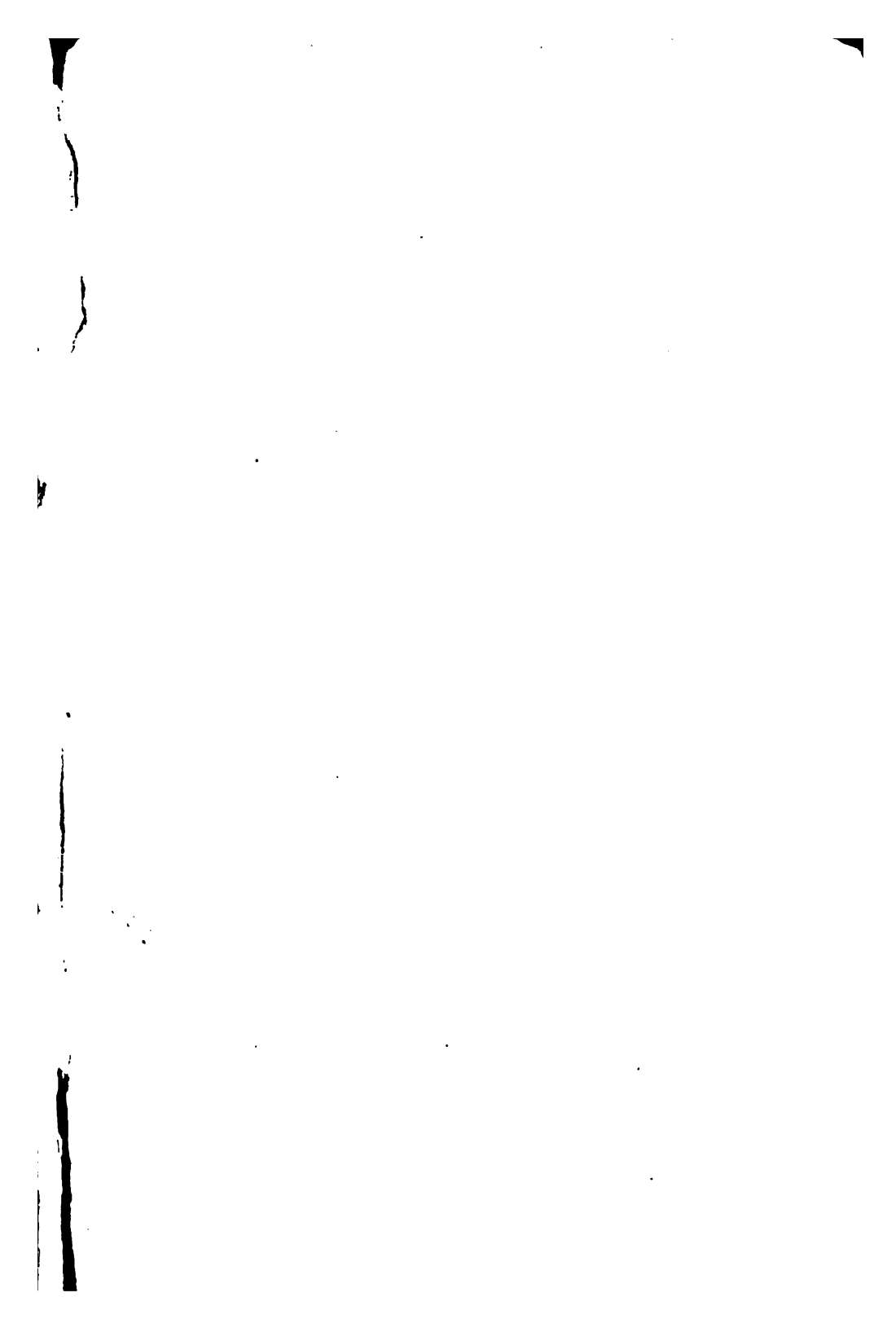
ὑπὸ τῆς εἰς ἀριθμούς πάντα τιθέμενος, ἐλληλεγμένος πρὸς τῷ τελειῇ τῆς ἰδίας θεολογίας· τὰ δὲ περὶ ἀνθρώπων φύσεως ὁ ἐκ Περγᾶμου Ἀσκληπιάδης κάλλιον Ἀριστοτέλους φυσιολογεῖ ἐν τῷ περὶ χρείας μορίων συντάγματι· τὰ δὲ γε περὶ ζώων αὐτῷ συναίρεμά ἐστιν ἄλλοτριῶν ἱστοριῶν, καὶ μᾶλλον ἂν ἀπὸ τοῦ Νείλου πίοιμι ἢ τοῦ ἀμφορέως ὃς τοῦ Νειλώου ἠρύσατο ρεύματος.

Ἐβουλόμην ἐλευθερίαν τῶν ἐλέγχων ἔχειν ἐνταῦθα, ἵνα πᾶσιν οἷς εἶχον ἐχράμην, ἀνθέλκει δέ μοι τὸν λόγον ὁ ἐπιτάφιος· ἀλλὰ βραχὺ τι οὗτος καὶ αὖθις ἀναμεινάτω· ὅτι γὰρ οὐ μεμφίμοιρος ἐγὼ πρὸς τὴν ἔξω φιλοσοφίαν, οὐδὲ κατὰ παντὸς ἀποτοξεύω συντάγματος, αὐτίκα κατὰ τῆς ἀποδεικτικῆς πολὺν ἂν εἴποιμι ἔπαινον· τέλος γὰρ αὕτη τῆς λογικῆς πραγματείας· οἱ γὰρ | τόποι καὶ ἡ σοφιστεία οὐ προηγούμενα· ἐπαινῶ τὰς ἀρχὰς τῶν συλλογισμῶν, καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν διζίρεσιν καὶ τὰ ἐκ τούτων συγκείμενα, τοὺς ἀπλοῦς λόγους, καὶ αὖθις τὰ συνθετώτερα, καὶ τὴν τριττὴν τούτων τομὴν καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὴν εὔρεσιν τῶν μέσων καὶ τὴν ἀνάλυσιν, καὶ τὰς ἐν ἐπιτόμῳ ἀρχὰς τῆς σοφιστικῆς καὶ διαλεκτικῆς, καὶ ὅθεν τὸ ἀποδεικνύειν, καὶ τὴν τῶν καθ' αὐτὰ καὶ ἡ αὐτὰ κατηγορίαν· πλὴν ἐγὼ διαφορὰν ἀμφοῖν τίθεμαι. Ἐπαινοῖν δ' ἂν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ κατὰ παντὸς τοῦ καθόλου διαίρεσιν, καὶ τὸ ἐπιτυχεῖν πρῶτον...¹.

1. Δυστυχῶς ἐλλείπει τὸ τέλος, περιγράφον τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρίάρχου, ὡς αὐτὸς ὁ Ψελλὸς ἀνωτέρω (σελ. 453) εἶπε.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be
taken from the Building

JUN 1 - 1915	JUN 13 1915	
JUN 13 1915	JUN 21 1915	JUL 26 1915
		DISC 17 1915
AUG 6 1915		
NOV 21 1915		
SEP 10 1915		
SEP 12 1915		
JAN 21 1916		
MAR 1 1916		

